# 1978/79:103

**med överlämnande av 1979 års kommittéberättelse;**

beslutad den 28 december 1978.

Regeringen överlämnar till riksdagen enligt bifogade utdrag av regeringsprotokoll, 1979 års kommittéberättelse.

OLA ULLSTEN

SVEN ROMANUS

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
Vid regeringssammanträde
1978-12-28

**Närvarande:** statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winter, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam.

**Föredragande:** statsrådet Sven Romanus

**Skrivelse med överlämnande av 1979 års kommittéberättelse.**

## 1 1979 ÅRS KOMMITTÉBERÄTTELSE

Enligt tilläggsbestämmelse 3.6.2 till riksdagsordningen skall regeringen årligen, samtidigt med budgetpropositionen, lämna riksdagen redogörelse för verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut. En sådan redogörelse har utarbetats inom justitiedepartementet. Berättelsen är uppdelad i två volymer, en huvuddel som innehåller personredovisning m m (del I) och en del som innehåller kommittédirektiv som meddelats efter det redovisningen i 1978 års kommittéberättelse färdigställdes (del II).

Del I bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*, och del II som *bilaga 2*.

## 2 ÖVERSYNEN AV FORMERNA FÖR KOMMITTÉVERKSAMHETEN

Under senare år har formerna för kommittéverksamheten och därmed sammanhängande frågor setts över i olika sammanhang. Vissa ändringar har därvid gjorts i fråga om uppläggningen av kommittéberättelsen. 1979 års berättelse är dock i huvudsak redigerad och upplagd på samma sätt som 1978 års berättelse. Del I av berättelsen har emellertid ändrats på en punkt.

I slutet av del I finns ett antal tabeller med uppgifter om kostnaderna för kommittéerna. Tabellerna har hittills även omfattat beräknade kostnader t o m *utgången av december månad* året före det då berättelsen skall lämnas till riksdagen. Fr o m 1979 års berättelse visar emellertid

tabellerna utgifterna för kommittéerna t o m *utgången av budgetåret* före det år som berättelsen avlämnas till riksdagen. I 1979 års berättelse anges alltså utgifterna t o m utgången av juni 1978. Denna ändring medför att utgiftsredovisningen i kommittéberättelsen kommer att överensstämma med den som lämnas i budgetpropositionen.

Frågan om ytterligare ändringar i kommittéberättelsen övervägs f n i regeringskansliet. I det sammanhanget aktualiseras frågan om en särskild redovisning av fördelningen av kommittéuppdrag mellan kvinnor och män. Under år 1979 fortsätter även i övrigt översynen av de administrativa rutiner som rör kommittéväsendet.

Statsrådsberedningen har under år 1978 gett ut en ny utgåva av Kommittéhandboken (Ds SB 1978:1). I handboken finns anvisningar om att kommitté bör kostnadsberäkna sitt förslag i samband med att förslagets övriga effekter belyses. För att ge en större tyngd åt anvisningen i Kommittéhandboken har regeringen på förslag av riksdagen (FiU 1978/79:2, rskr 1978/79:16) infört en ny bestämmelse i 13 § kommittéförordningen (1976:119). Enligt denna bestämmelse, som tillkommit genom beslut den 14 december 1978, skall kommitté i betänkande redovisa en beräkning av kostnaderna för att genomföra kommitténs förslag.

## 3 HEMSTÄLLAN

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen överlämnar 1979 års kommittéberättelse till riksdagen.

## 4 REGERINGENS BESLUT

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Skr 1978/1979:103

*Bilaga 1*

# Kommitté-berättelse 1979

## Del I
## Kommittéernas sammansättning

## Redaktionell anm.

### 1. Två delar

Kommittéberättelsen är uppdelad i två delar.

Del I innehåller uppgifter om kommittéernas sammansättning, adress och telefonnummer, redogörelse för arbetet under den tid berättelsen avser, kostnader samt register.

Direktiv och tilläggsdirektiv utges löpande i en för hela regeringskansliet gemensam serie. Liksom departementspromemorior och betänkanden i SOU-serien sprids de genom LiberFörlag.

Direktiv som getts ut i denna serie trycks på nytt en gång om året i del II. Där anges för varje direktiv omedelbart under rubriken numret i direktivserien.

Del II innehåller direktiv och tilläggsdirektiv som meddelats sedan redovisningen i 1978 års berättelse färdigställdes samt register. De är ordnade departementsvis liksom kommittéerna i del I. Inom departement står de i den ordning de numrerats i direktivserien.

### 2. Kommittébeteckning

För varje departement används fr.o.m. år 1971 en löpande nummerserie för år. Nummerbeteckningen anges med förkortning för departement samt årtal, kolon och löpnummer och anges inom parentes omedelbart efter ordet kommitté (motsvarande). Exempel: x-kommittén (Ju 1978:00) och kommittén (Ju 1978:00) om ———. Beteckningen är avsedd att användas vid såväl hänvisningar i löpande text som i kamerala sammanhang.

För kommitté (motsvarande) som tillkommit före år 1971 används som löpnummer det nummer i riksdagsberättelsen under vilket kommittén första gången redovisats.

### 3. Rollfördelning inom kommitté

Enligt 2 § kommittéförordningen (1976:119) består en kommitté av ordförande och en eller flera andra ledamöter. Kommitté kan biträdas av bl. a.

sakkunniga, experter och sekreterare. Kommittéförordningen innehåller föreskrifter om nämnda medverkandes befogenheter.

Denna uppdelning av de medverkande avser kommittéer som har tillkallats efter den 30 april 1976. Beträffande befogenheter för medverkande i äldre kommittéer hänvisas till övergångsbestämmelserna till kommittéförordningen.

### 4. Uppgifter om kommittéer i berättelsen

1979 års berättelse redovisar uppgifter inkomna till justitiedepartementet före den 1 december 1978 utom vad avser kommittékostnaderna i underbilagan.

### 5. Uppgifter om kommittéer under löpande år

De uppgifter som ingår i berättelsen registreras fortlöpande i ett datorstött informationssökningssystem. Kommittéberättelsen framställs med hjälp av systemet. Under löpande år kan uppgifter om kommittéernas verksamhet erhållas ur detta system efter hänvändelse till justitiedepartementet.

## Justitiedepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 11, 12, 18, 19, 20, 21, 26, 29 och 35**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 2 och 13**

### 1. Integritetsskyddskommittén (Ju 1967:62)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 maj 1966 (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juni 1966) och regeringens bemyndigande den 1 september 1977 för att utreda frågor om förstärkt integritetsskydd på personrättens område:

Ordförande:
Lännergren, E. Bengt, f. d. justitiekansler

Ledamöter:
Bernström, Bonnie L. I., redaktör, ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)
Dahlberg, K. Thure, ombudsman, f. d. led. av riksdagen
Fahlström, Jan Magnus, redaktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Kristensson, Astrid M., landshövding, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)
Larfors, E. V. Tage, direktör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)
Litzén, Anders G., hovrättslagman
Wiklund, Svea S. S., led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)

Expert:
Ljungberg, Göran L. D., chefsjurist

Sekreterare:
Widebäck, Ulf M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1975)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 30 61 (ordföranden), 20 31 66 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1967 års riksdagsberättelse Ju 62.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio

sammanträden, varav ett med företrädare för pressen. Därutöver har en särskild arbetsgrupp hållit fyra sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 2. Samarbetsorganet (Ju 1968:59) för rättsväsendets informationssystem (SARI)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1966 för att bereda frågan om omläggning av rutiner inom rättsväsendet för automatisk databehandling och därmed sammanhängande frågor:

Ordförande:

Hillerudh, G. Lars-Olov E., expeditionschef (fr.o.m. den 1 februari 1976)

Ledamöter:

Börjesson, Mats R., generaldirektör (fr.o.m. den 3 september 1975)
Ekstam, Gunnar E., avdelningschef (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Fischier, Sven G. O. M., tjf. överdirektör
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör (t.o.m. den 31 december 1978)
Persson, Carl J. G., landshövding (t.o.m. den 31 mars 1978)
Petri, Gunnar G. B., tf. statssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Romander, Holger A. G., rikspolischef
Sjöberg, K. G. Magnus, riksåklagare (fr.o.m. den 1 april 1978)
Skarvall, Karl-Erik, hovrättspresident (fr.o.m. den 15 december 1976)

Ersättare för ledamot:

Arkéus, L. O. Sune, datachef (för Romander) (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Bolin, Lars A., avdelningschef (fr.o.m. den 13 maj 1975 t.o.m. den 10 september 1978) (för Fischier)
Elmhammer, Nils E. I., tf. avdelningschef (för Ohlsson) (t.o.m. den 12 oktober 1978)
Engdahl, K. Anders F., departementssekreterare (för Petri) (fr.o.m. den 15 juni 1976 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Fälth, J. Harald B., kammarrättsfiskal (för Petri) (fr.o.m. den 1 september 1978)
Gardmo, Irma M., datachef (för Fischier) (fr.o.m. den 11 september 1978)
Herner, E. Eva M., statistikchef (för Ohlsson) (fr.o.m. den 13 oktober 1978)
Joelsson, V. Arnold, kammarrättslagman (för Börjesson) (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 oktober 1978)
Ljunggren, Nils G., byråchef (för Börjesson) (fr.o.m. den 1 november 1978)
Wikström, K. Arne, byråchef (för Sjöberg) (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Åhlén, Lars, lagman (för Börjesson) (fr.o.m. den 5 september 1975 t.o.m. den 31 januari 1978)
Åkesson, Hans C., avdelningsdirektör (för Ekstam) (fr.o.m. den 1 oktober 1975)

Sekreterare:
Alpsten, A. Börje, departementsråd

Ordförande i arbetsgrupp eller kontaktmän:
Arkéus, L. O. Sune, datachef, rikspolisstyrelsen
Carlson, N. Gunnar, avdelningsdirektör, riksåklagaren
Carlsson, Ulf V., överdirektör, DAFA
Frenning, Lars W., bitr. skattedirektör, riksskatteverket
Gardmo, Irma M., datachef, kriminalvårdsstyrelsen
Herner, E. Eva M., statistikchef, statistiska centralbyrån
Müntzing, Lars, avdelningsdirektör, statens naturvårdsverk
Ringström, Björn M., revisionsdirektör, riksrevisionsverket
Sandqvist, Ingrid R. J., byrådirektör, generaltullstyrelsen
Söderlund, A. Göran, avdelningsdirektör, socialstyrelsen
Vallerö, Rolf A. T., förste arkivarie, riksarkivet
Weibo, Björn S., avdelningschef, statens invandrarverk
Wikström, K. Arne, byråchef, riksåklagaren
Wranghult, Hans O., byråchef, rikspolisstyrelsen
Åkesson, Hans C., avdelningsdirektör, statskontoret
Österlund, Tord H:son, bitr. skattedirektör, riksskatteverket

Lokal: Justitiedepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 10 57 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Samarbetsorganet har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av samarbetsorganets verksamhet. Arbetet har liksom tidigare varit inriktat på ADB-system för brottmålsförfarandet hos polis, åklagare och domstolar samt rutiner för kriminalvårdens myndigheter (BROTTSRI) men också på system för lagstiftningsförfarandet samt rättspraxis, m. m. (LAGRI).

Samarbetsorganets verksamhet beräknas pågå under hela år 1979.

### 3. Familjelagssakkunniga (Ju 1970:52)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 augusti 1969 med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 27 augusti 1969):

Ordförande:
Kjellin, Björn T. M., f. d. hovrättspresident

Ledamöter:
Bjelle, Britta M., distriktsåklagare (fr.o.m. den 29 november 1978)
Hansson, Lilly E., mentalskötare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 14 februari 1974)
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Olsson, N. Martin, bankkamrer, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)
Romanus, Gabriel, statsråd, led. av riksdagen (t.o.m. den 20 november 1978)
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen
Svensson, Evert I., förbundsordförande, led. av riksdagen

Experter:
Grabe, A. Gerhard, försäkringsdirektör (fr.o.m. den 11 mars 1974)
Magnusson, Staffan E., tf. rättschef (fr.o.m. den 28 januari 1974)
Trost, Jan L. E., docent
Wahlström, Bror A., advokat
Wittorp, I. Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 28 januari 1974)
Åkesson, Hans O., professor

Sekreterare:
Tottie, Lars W., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Ekman, Lena B., hovrättsassessor
Engström, Lars-Göran, hovrättsfiskal

Lokal: Riddarhuskajen 1, tel. 10 82 92 (Tottie), 11 87 14 (Ekman). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm. Departementens utredningsavdelning, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50 (Engström)

Direktiven för de sakkunniga, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 52. Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 21.

De sakkunniga har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden. Ordföranden och sekreterarna har deltagit i nordiska överläggningar i Stockholm.

De sakkunniga har i oktober 1978 avgett rapporten (SOU 1978:55) Att sambo och gifta sig. Fakta och föreställningar.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 4. Konkurslagskommittén (Ju 1971:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1971 för översyn av konkurslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 4 september 1971):

Ordförande:
Rydin, Bengt C. K. A., hovrättslagman

Ledamöter:
Wilhelmsson, Arne E., rådman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Åvall, Sven K., direktör
Öhman, Anders R., advokat

Experter:
Lindström, J. Christian, verkst. direktör (fr.o.m. den 5 september 1977)
Nilsson, Lars S. E., bitr. kronofogde (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Tjernberg, K. V. Harry, lagman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Åkerdahl, Magnus F., hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 september 1977)

Sekreterare:
Jerrstedt, Lars-Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Bitr. sekreterare:
Wiking-Johnsson, I. H. Peter, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 26 37 (Jerrstedt), 20 25 47 (Wiking-Johnsson). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 54. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 6.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Kommittén avser att i början av år 1979 avge ett delbetänkande om rätten att idka näring i samband med konkurs.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 5. Utredningen (Ju 1972:04) angående ny lagstiftning om befordran med järnväg

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 maj 1972 för att lägga fram förslag till ny lagstiftning om befordran med järnväg (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juni 1972):

Utredningsman:
Weidstam, Åke, hovrättsråd

Experter:
Iacobaeus, Anders G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 7 mars 1975)
Norelius, Per E., järnvägsdirektör (fr.o.m. den 3 november 1977)
Torgils, A. Gunnar, lagman

Lokal: Umeå tingsrätt, Rådhuset, Box 138, 901 04 Umeå, tel. 090/11 82 70 (utredningsmannen)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 50.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 6. Namnlagsutredningen (Ju 1972:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 maj 1972 med uppdrag att verkställa översyn av namnlagen (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juli 1972):

Utredningsman:
Höglund, Olof A., justitieråd

Experter:
Dahlsten, Gösta O. L., kyrkoherde (fr.o.m. den 14 februari 1975)
Hiljding, Stig G. O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 september 1973)
Uggla, Claës A., patenträttsråd (fr.o.m. den 12 september 1973)
Ålander, Birgit V., byrådirektör (fr.o.m. den 2 juni 1975)

Sekreterare:
Ericsson, Brit-Marie L. B. M., hovrättsråd

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 31 22 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 52.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 19 sammanträden. I ett av sammanträdena har företrädare för Genealogiska Föreningen Riksföreningen för släktforskning deltagit.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 7. Konsumenttjänstutredningen (Ju 1972:07)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1972 för att verkställa utredning angående lagstiftning om konsumentskydd vid privat serviceverksamhet (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1972):

Utredningsman:
Bernitz, Ulf, professor

Experter:
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd (avliden)
Edling, N. Axel, ställföreträdande konsumentombudsman (fr.o.m. den 27 september 1974)
Grobgeld, Lennart M., revisionssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1977)
Hellner, Jan E., professor
Hillbom, Lars H., civilekonom
Holm, A. Ernst Olaf, direktör
Johansson, Hans F. G., jur. kand. (fr.o.m. den 20 januari 1975)
Steneby, Jan, jur. kand.
Sundberg-Weitman, Brita F., hovrättsråd (fr.o.m. den 27 september 1974)
Wallin, Per J., direktör

Sekreterare:
Hertzman, A. Olov, hovrättsassessor

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 49 19 (Hertzman), 20 31 74 (Grobgeld). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 53.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 18 sammanträden samt haft överläggningar med den norska forbrukertjenstekomitén. Vid ett av dessa tillfällen deltog även företrädare för det danska forbrugertjenesteudvalget och det finska justitieministeriet.

Utredningen beräknas avge sitt huvudbetänkande under första halvåret 1979.

## 8. Utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att verkställa översyn av lagstiftningen om företagsinteckning (se Post- och Inrikes tidn. den 14 oktober 1972):

Utredningsman:
Rune, Christer L., hovrättslagman

Experter:
Heuman, Jan G. M., lagman
Liljeqvist, Rolf A., kammarrättsråd (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Löfberg, Karl Axel, f. d. departementsråd
Nordén, Joar, bankdirektör

Renmyr, Lars E., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 september 1978)
Törnell, Inga-Britt, bostadsdomare
Wiberg, G. Lennart E:son, direktör (fr.o.m. den 19 januari 1977)

Sekreterare:
Dahlgren, Rolf O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 50 32 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 58.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden. Utredningen har genomfört en enkätundersökning hos de inskrivningsmyndigheter som handlägger ärenden om företagsinteckning och har i samband därmed gjort en undersökning av inskrivningsböckernas innehåll.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Produktansvarskommittén (Ju 1973:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 (se Post- och Inrikes tidn. den 8 januari 1973) för utredning angående ersättning för produktskador:

Ordförande:
Conradi, Erland G. F., justitieråd

Ledamöter:
Bengtsson, T. Bertil, justitieråd
Sturkell, Carl-Edvard, lagman

Experter:
Ahlström, Iwan, direktör
Dufwa, Bill W., universitetslektor (fr.o.m. den 17 oktober 1975)
Edling, N. Axel, ställföreträdande konsumentombudsman (fr.o.m. den 9 maj 1978)
Göransson, Lars G., direktör (fr.o.m. den 17 april 1974)
Heurgren, Sven C. O., generaldirektör (fr.o.m. den 25 mars 1975)
Lindstedt, Hans G., direktör
Nöteberg, Rolf M., rådman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Oldertz, Carl M., bitr. direktör
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör
Swarén, Ulla M., byråchef

Sekreterare:
Olsson, P. L. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 14 11 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 50. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 18.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. Hemförsäljningskommittén (Ju 1973:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 mars 1973 för att verkställa översyn av reglerna om hemförsäljning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 7 april 1973):

Ordförande:
Ag. Lars E., generaldirektör

Ledamöter:
Bernitz, Ulf, professor
Hillbom, Lars H., civilekonom
Schierbeck, Per W., direktör
Walldén, G. Rudolf, direktör (t.o.m. den 31 juli 1978)
Westlund, Göran, ombudsman (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Experter:
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd (fr.o.m. den 1 juli 1977; avliden)
Borg, Per, avdelningschef (t.o.m. den 31 maj 1978)
Hellstadius, Jan R., direktör
Huldt, Jan F., revisionssekreterare (fr.o.m. den 17 februari 1975)
Nykvist, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Sekreterare:
Swahn, Jan-Olov, hovrättsassessor

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 26 73 (Swahn), 20 26 82 (Huldt). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 52.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden, varav fem med en särskild arbetsgrupp.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 11. Utredningen (Ju 1973:11) om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 april 1973 för utredning om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten:

Utredningsman:
Bergström, S. Gunvor M., kansliråd

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 53.

Utredningsmannen har den 21 september 1978 avgett betänkandet (Ds Ju 1978:5) Företagsböter. En kartläggande undersökning av korporativt ansvar.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Utredningen (Ju 1973:17) om utländska övertaganden av svenska företag

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 augusti 1973 (se Post- och Inrikes tidn. den 10 november 1973) och regeringens bemyndigande den 25 november 1976 för att utreda frågan om utländska övertaganden av svenska företag:

Ordförande:
Eckerberg, Per A., landshövding (t.o.m. den 30 november 1978)

Ledamöter:
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen (t.o.m. den 30 november 1978)
Engman, Hans O. R., utredningssekreterare (t.o.m. den 30 november 1978)
Hagdahl, K. Thomas, direktör (t.o.m. den 30 november 1978)
Lindencrona, Gustaf C. A., bitr. professor (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 30 november 1978)
Lundin, Bert G., förbundsordförande (t.o.m. den 30 november 1978)
Lundqvist, Arne K. O., direktör (fr.o.m. den 13 januari 1977 t.o.m. den 30 november 1978)
Olsson, Karl Erik T., lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 30 november 1978)
Siegbahn, Bo L. G., ambassadör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 30 november 1978)

Experter:

Beckman, Lars K. A. G., departementsråd (fr.o.m. den 27 april 1977 t.o.m. den 30 november 1978)

Edling, A. Roland, tf. förste länsassessor (fr.o.m. den 20 augusti 1975 t.o.m. den 30 november 1978)

Sandén, Peter, fil. kand. (fr.o.m den 1 november 1977 t.o.m. den 30 november 1978)

Sekreterare:

Frid, Sven Rune, byråchef (fr.o.m. den 1 november 1974 t.o.m. den 5 februari 1978)

Malmström, Bengt G. V., tf. hovrättslagman (fr.o.m. den 3 januari 1974)

Bitr. sekreterare:

Josefsson, Jim L. H., rådman (fr.o.m. den 1 oktober 1975)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 59.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Utredningen har den 22 november 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:73) Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 13. Energirådet (Ju 1974:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 december 1973:

Ordförande:

Fälldin, N. O. Thorbjörn, led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 december 1976 t.o.m. den 19 november 1978)

Ullsten, S. K. Olof (Ola), statsminister, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 november 1978)

Ledamöter:

Andersson, Torsten Ch., direktör

Anér, Kerstin, statssekreterare, led. av riksdagen

Bengtsson, Folke L., direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)

Berg, Folke L. V., direktör (avliden)

Björnström, Björn S., direktör

Boalt, Carin M., professor

Bodström, T. Lennart, förbundsordförande

Claeson, Tore M., ombudsman, led. av riksdagen

Edberg, Rolf F., f. d. landshövding

Ekberg, J. Göran, direktör

Engqvist, Lars F., förbundsordförande

Eskel, Arvid, f. d. landstingsråd
Essén, Ingemar, direktör
Falk, Hans G., direktör
Gerholm, Tor R., bitr. professor
Grafström, Erik O. Hj., f. d. generaldirektör
Grenander, Nils, direktör
Hagson, Carl A., direktör
Hambraeus, S. Birgitta, fil. kand., led. av riksdagen
Hambraeus, Gunnar A., professor
Holmqvist, Sture L., fastighetschef
Kypengren, Sven H., direktör
Lantz, A. Benne, direktör
Lindahl, Lars O. H., direktör
Lindell, Bo G., professor
Molin, N. Rune, sekreterare
Nilsson, Alde E., direktör
Norland, Sven-Anders, civilingenjör (fr.o.m. den 2 september 1974)
Norrby, Jonas V., generaldirektör
Olsson, E. Billy, byråchef (fr.o.m. den 24 oktober 1974)
Paulsson, Kurt-Inge, pol. mag. (fr.o.m. den 2 september 1974)
Rylander, Nils B., direktör
Schierbeck, Per W., direktör
Sjunnebo, K. Ivan L., direktör
Sundblad, K. Erik, disponent
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande
Tham, Carl G. W., statsråd (fr.o.m. den 20 november 1978)
Tobisson, Lars F., partisekreterare (fr.o.m. den 24 april 1974)
Tågmark, Sven G., lantbrukare, f. d. led. av riksdagen
Waldenby, Torbjörn, verkst. direktör
Walin, Gösta A., f. d. justitieråd
Weinehall, Lars E. J., förbundsordförande (fr.o.m. den 24 oktober 1974)
Wetterberg, Gunnar, studerande
Wiberg, Ragne, kanslichef

Sekreterare:
Bolang, Carl Olof, informationssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)
Petersson, S. G. Roland, sekreterare (fr.o.m. den 15 november 1977 t.o.m. den 19 november 1978)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 21 28 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

## 14. Försäkringsrättskommittén (Ju 1974:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1974 med uppdrag att göra en översyn av försäkringsavtalslagen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 maj 1974):

Ordförande:
Hellner, Jan E., professor

Ledamöter:
Ernulf, T. Gudmund, borgmästare, f. d. led. av riksdagen
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen
Larsson, B. Roland, förbundsordförande
Schönmeyr, C. Richard A. C., verkst. direktör
Skantz, Anna-Greta, ombudsman, led. av riksdagen

Experter:
Grabe, A. Gerhard, försäkringsdirektör (fr.o.m. den 25 november 1977)
Hallgren, Sven, direktör (fr.o.m. den 14 februari 1978)
Persson, R. Kjell-Åke, utredningschef (fr.o.m. den 18 december 1974)
Roos, Carl-Martin, professor (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Sandell, Arne, bitr. direktör (fr.o.m. den 18 december 1974)
Skaar, Nils, kommendörkapten (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Stenberg, Hans O., byråchef (fr.o.m. den 2 juli 1974)
von Willebrand, Karin M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 25 november 1977)
Åberg, Hilding, direktör (fr.o.m. den 16 maj 1974)

Sekreterare:
Carbell, Leif E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 10 december 1976)

Bitr. sekreterare:
Jacobson, Hans P. W., hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 december 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 67 35 (Carbell), 20 65 98 (Jacobson). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1975 års kommittéberättelse Ju 62.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden inklusive överläggningar med företrädare för försäkringsbranschen.

Nordiska överläggningar angående kommitténs fortsatta arbete med översyn av de försäkringsrättsliga reglerna om livförsäkring har hållits i Stockholm den 25 november 1977 och i Viborg, Danmark, den 11 maj 1978.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. Varumärkesutredningen (Ju 1974:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974 för att verkställa översyn av varumärkeslagstiftningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 maj 1974):

Ordförande:
Knutsson, P. Anders, justitieråd

Ledamöter:
Göransson, Lars G., direktör
Nittzell, Gunnar O., direktör
Ström, Turid, avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen
Uggla, Claës A., patenträttsråd

Experter:
Carlman, J. Holger, f. d. patenträttsråd (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Holmqvist, Lars J. H., docent
Lundberg, Bengt I., byråchef
Norberg, Sven, departementsråd (fr.o.m. den 9 september 1977)

Sekreterare:
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor

Lokal: Justitiedepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 11 06 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 63.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit två sammanträden.

Utredningen skall enligt sina direktiv bl. a. följa utvecklingen på varumärkesområdet inom EG där man f. n. söker att skapa ett gemensamt varumärkessystem. Utredningen har därför funnit det lämpligt att inte slutföra utredningsarbetet nu utan tills vidare avvakta den fortsatta utvecklingen av arbetet inom EG.

Utredningens arbete beräknas därför pågå under hela år 1979.

## 16. Massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974:13)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att pröva frågan om särskilda regler för kontroll av företagskoncentration inom massmediebranschen (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:
Öhman, Frank G. H., f. d. regeringsråd (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Ledamöter:
Andersson, J. Sven G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 18 augusti 1978)
Ericson, Sture T., redaktör, led. av riksdagen
Hernelius, J. Allan, bankofullmäktig, led. av riksdagen
Hirschfeldt, S. Lennart, chefredaktör
Nordin, Sven-Erik, led. av riksdagen
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen (t.o.m. den 17 augusti 1978)
Ström, Turid, avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen

Expert:
Holgersson, K. Jörgen, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Sekreterare:
Qviström, N. Jörgen, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 35 36 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 66.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 17. Utredningen (Ju 1974:14) om reklam i videogram (RIV)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att utreda användningen av reklam i videogram (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:
Hörjel, Nils J., landshövding

Ledamöter:
Andersson, A. Gösta J., skogsbrukare, led. av riksdagen
Ström, Turid, avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen

Experter:
Fagerlind, Östen, direktör (fr.o.m. den 8 april 1975)
Knutsson, P. Anders, justitieråd (fr.o.m. den 12 december 1974)

Sekreterare:
Stenefeldt, Ulf I., rådman (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Malmö tingsrätt, Rådhuset, Box 265, 201 22 Malmö, tel. 040/763 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 67.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 18. Ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 juni 1974 för att utreda frågan om översyn av bestämmelserna om ordningsvakter (se Post- och Inrikes tidn. den 2 augusti 1974):

Utredningsman:

Wictorsson, Åke V., led. av riksdagen (t.o.m. den 8 maj 1978)

Experter:

Gunnarsson, Bror E., ombudsman (fr.o.m. den 17 oktober 1974 t.o.m. den 8 maj 1978)

Göransson, Bengt, direktör (fr.o.m. den 17 oktober 1974 t.o.m. den 8 maj 1978)

Johannesson, Rune S., byråchef (fr.o.m. den 17 oktober 1974 t.o.m. den 8 maj 1978)

Johannesson, Sven-Olof (Olle), direktör (fr.o.m. den 17 oktober 1974 t.o.m. den 8 maj 1978)

Schill, Åke I., ombudsman (fr.o.m. den 17 oktober 1974 t.o.m. den 8 maj 1978)

Sekreterare:

Heino, Martti O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 oktober 1974 t.o.m. den 19 maj 1978)

Bitr. sekreterare:

Klang, Björn, polisintendent (fr.o.m. den 26 oktober 1977 t.o.m. den 8 maj 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 68.

Utredningen har under tiden november 1977 - mars 1978 hållit fem sammanträden.

Utredningen har den 27 april 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:33) Ordningsvakter.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 19. Ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974:16)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda frågor i anslutning till avskaffande av påföljden ungdomsfängelse (se Post- och Inrikes tidn. den 2 augusti 1974):

Ordförande:

Landahl, E. Tore, hovrättspresident (t.o.m. den 14 februari 1978)

Ledamöter:

Jönsson, Eric L., ombudsman, led. av riksdagen (t.o.m. den 14 februari 1978)

Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen (t.o.m. den 14 februari 1978)

Experter:

Altahr-Cederberg, Nils M., kriminalvårdsdirektör (fr.o.m. den 23 augusti 1976 t.o.m. den 14 februari 1978)

Bishop, Norman, byråchef (fr.o.m. den 1 november 1975 t.o.m. den 14 februari 1978)

Colliander, Per G., byråchef (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 14 februari 1978)

Håkansson, Sven-Olof H., överåklagare (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 14 februari 1978)

Krook, L. E. Thomas, departementssekreterare (fr.o.m. den 4 oktober 1977 t.o.m. den 14 februari 1978)

Sekreterare:

Alvå, Jan A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1974 t.o.m. den 28 februari 1978)

Bitr. sekreterare:

Eriksson, Per-Erik E., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 14 mars 1977 t.o.m. den 14 februari 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 69.

Utredningen har under tiden november 1977 - januari 1978 hållit tre sammanträden.

Utredningen har den 27 januari 1978 avgett betänkandet (SOU 1977:83) Tillsynsdom. Förslag till ändringar i påföljdssystemet.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 20. Personvals- och valkretsutredningen (Ju 1974:19) (PVU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 september 1974 (se Post- och Inrikes tidn. den 9 november 1974) och regeringens

bemyndigande den 25 november 1976 för att utreda frågan om ändrad valkretsindelning och ökat inslag av personval vid val till riksdagen:

Ordförande:

Åman, O. Valter, f. d. landshövding, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 31 januari 1978)

Ledamöter:

Eliasson, Björn E. A., bonde, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 31 januari 1978)

Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 januari 1978)

Hammarbäck, E. Rune, organisationssekreterare (t.o.m. den 31 januari 1978)

Hävik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 januari 1978)

Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 januari 1978)

Nisser, Per-Erik C., lantmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 31 januari 1978)

Olsson, E. Billy, byråchef (t.o.m. den 31 januari 1978)

Wachtmeister, Knut G. N., led. av riksdagen (t.o.m. den 31 januari 1978)

Experter:

Hult, Jan P., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)

Persson, Kell H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)

Sekreterare:

Birgersson, Bengt Owe, docent, föredragande i riksdagens konstitutionsutskott (fr.o.m. den 15 november 1974 t.o.m. den 31 januari 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Ju 72.

Utredningen har den 12 januari 1978 avgett betänkandet (SOU 1977: 94) Personval och valkretsindelning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 21. JK-utredningen (Ju 1974:20)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 oktober 1974 för att utreda frågan om justitiekanslerns arbetsuppgifter m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 30 november 1974):

Ordförande:
af Geijerstam, Sven O., landshövding (t.o.m. den 2 oktober 1978)

Ledamöter:
Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen (t.o.m. den 2 oktober 1978)
Mossberg, K. Holger, led. av riksdagen (t.o.m. den 2 oktober 1978)

Experter:
Huldén, K. O. Tomas, rådman (fr.o.m. den 11 oktober 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Lambe, Bengt R., departementsråd (fr.o.m. den 20 januari 1976 t.o.m. den 2 oktober 1978)

Sekreterare:
Nilsson, Lars O., rådman (fr.o.m. den 1 januari 1975 t.o.m. den 22 oktober 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse *Ju* 73.

Utredningen har under tiden november 1977 - september 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har den 21 september 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:59) JK-ämbetet. Översyn av justitiekanslerns arbetsuppgifter och statens tvistehandläggning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 22. 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 oktober 1974 (se Post- och Inrikes tidn. den 21 december 1974) samt regeringens bemyndiganden den 25 november och den 9 december 1976 för att utreda frågor om handelsbolag m. m.:

Ordförande:
Stark, Hans O., f. d. justitieråd, ordförande i arbetsdomstolen

Ledamöter:
Hammarberg, Sven O., ombudsman, f. d. led. av riksdagen
Löfgren, N. Sigfrid J., disponent, f. d. led. av riksdagen
Ollén, R. Joakim, sekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 december 1976)
Olsson, Johan A., fabrikör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 december 1976)

Experter:
Eriksson, Bo I., jur. kand. (fr.o.m. den 17 juni 1975)

Gustafsson, Kerstin M., förbundsjurist (fr.o.m. den 17 juni 1975)
Hanner, Per V. A., auktoriserad revisor (fr.o.m. den 14 februari 1978)
Johanson, Lars R., länsråd (fr.o.m. den 10 mars 1975)
Lindström, J. Christian, verkst. direktör (fr.o.m. den 10 mars 1975)
Norén, Alf-Erik, ombudsman (fr.o.m. den 10 mars 1975)
Strand, Åke P. E., revisor (fr.o.m. den 10 mars 1975)

Sekreterare:
Pettersson, Per A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1975)

Bitr. sekreterare:
Zethraeus, Sten Åke, advokat (fr.o.m. den 1 januari 1975)

Lokal: Riddarhuskajen 1, Stockholm, tel. 10 82 76 (Pettersson). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1975 års kommittéberättelse Ju 74. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Kommittén har den 9 oktober 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:66) Andelsbolagslag och den 31 oktober 1978 delbetänkandet (SOU 1978:67) Nya bolagsregler m. m.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

### 23. Stiftelseutredningen (Ju 1975:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 februari 1975 för översyn av lagstiftningen om stiftelser (se Post- och Inrikes tidn. den 19 april 1975):

Ordförande:
Ulveson, H. N. Ingemar, justitieråd

Ledamöter:
Ahrland, Karin M., förste länsassessor, led. av riksdagen
von Bahr, Stig V., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 20 augusti 1975)
Hammarberg, Sven O., ombudsman, f. d. led. av riksdagen
Sandberg, Hans A. S., f. d. landstingsdirektör

Experter:
Cederlund, Lars Johan O. B., departementssekreterare (fr.o.m. den 28 september 1977)
Henriz, Gunnar, bankdirektör (fr.o.m. den 20 april 1977)
Holmström, Leif, jur. kand. (fr.o.m. den 21 april 1978)

Kleberg, Carl-Johan V. E. M., avdelningsdirektör
Nöteberg, Rolf M., rådman (fr.o.m. den 8 december 1976)

Sekreterare:
Peterson, Staffan A. A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 maj 1975)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 31 09 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Ju 57.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 24. Småhusköpkommittén (Ju 1975:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 6 mars 1975 (se Post- och Inrikes tidn. den 26 april 1975) och den 25 november 1976 för utredning angående förbättrat konsumentskydd vid förvärv av småhus m.m.:

Ordförande:
Tranell, E. Olof B., lagman (fr.o.m. den 22 november 1976)

Ledamöter:
Bernitz, Ulf, professor
Danell, C. Georg V. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 10 april 1978)
Gellerman, Kerstin (fr.o.m. den 1 december 1976)
Hjalmarsson, H. Yngve J., utredningssekreterare
Lindkvist, Oskar W., ombudsman, led. av riksdagen
Oskarsson, Ingegärd J., led. av riksdagen
Åkerlind, Allan J. G., byggnadsarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 april 1978)

Experter:
Hagman, Jan-Erik R., jur. kand. (fr.o.m. den 2 december 1975)
Hegardt, Nils A., direktör (fr.o.m. den 9 mars 1976)
Lidvall, Johan E., projektsekreterare (fr.o.m. den 2 december 1975)
Rimvall, Per O., bankdirektör (fr.o.m. den 9 mars 1976)

Sekreterare:
Drangel, Bo F. E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 21 maj 1975)

Bitr. sekreterare:
Markborn-Sörås, Catharina, advokat (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 75 58 (Drangel), 20 66 38 (Markborn-Sörås). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1976 års kommittéberättelse Ju 58.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 25. Arrendelagskommittén (Ju 1975:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 5 juni 1975 för översyn av vissa delar av arrendelagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 23 juni 1975):

Ordförande:
Eckersten, Ivan E., f. d. statssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:
Hedström, T. Uno V. E., hemmansägare, f. d. led. av riksdagen (avliden)
Larsson, L. Thorsten, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 9 februari 1978)

Experter:
Janvid, B. Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 3 mars 1977)
Söderberg, Elmer, agronom (fr.o.m. den 3 mars 1977)
Wallin, Alf G., tf. överdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976)

Sekreterare:
Ohlsson, K. Agneta, hovrättsassessor (fr.o.m. den 4 augusti 1975)

Bitr. sekreterare:
Lundgren, C. Bertil, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1977)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. växel 040/749 50 (sekreterarna)

Direktiven för kommittén, se 1976 års kommittéberättelse Ju 60.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Vidare har kommittén företagit en studieresa till England den 9-11 oktober 1978.

Kommittén har den 18 maj 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:36) Arrenderätt I. Jordbruksarrendatorns besittningsskydd m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 26. Väktarutbildningsutredningen (Ju 1975:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 april 1975 för att utreda frågan om utbildning av väktare (se Post- och Inrikes tidn. den 28 juni 1975):

Särskild utredare:

Jansson, Paul G., elektriker, riksgäldsfullmäktig, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)

Experter:

Arvidsson, Lars-Eric, pol. mag (fr.o.m. den 7 april 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Daun, Stig G., personalchef (fr.o.m. den 17 juni 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Jacobson, Bengt A., undervisningsråd (fr.o.m. den 15 september 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Johannesson, Rune S., byråchef (fr.o.m. den 7 april 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Ljung, Bengt-Arne, ombudsman (fr.o.m. den 7 april 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Ogvall, Dan O., rådman (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Wistedt, J. Åke, direktör (fr.o.m. den 7 april 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Åslund, Alvar, andre förbundsordförande (fr.o.m. den 7 april 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:

Mild. Kerstin E., utredningsledare (fr.o.m. den 13 juni 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Ju 61. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 13.

Utredningen har den 28 juni 1978 avgett betänkandet (Ds Ju 1978:4) Bevakningspersonal.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 27. Hyresrättsutredningen (Ju 1975:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 5 juni 1975 (se Post- och Inrikes tidn. den 17 juli 1975), den 25 november 1976 och den 25 maj 1978 för översyn av hyreslagen:

Ordförande:

Vängby, Staffan O. S., justitieråd

Ledamöter:

Andersson, Kerstin V., led. av riksdagen (fr.o.m. den 28 november 1978)
Bengtsson, K.-E. Bengt, ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)
Berg, Folke L. V., direktör (avliden)
Fagander, Arne, vice verkst. direktör (fr.o.m. den 27 januari 1978)
Hjalmarsson, E. Birgit, kurator, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 27 november 1978)
Jansson, Sven I., direktör
Johansson, Erik, tandläkare (fr.o.m. den 29 maj 1978)
Strömberg, Karl-Erik J., skoldirektör, led. av riksdagen
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande

Experter:

Blomgren, Sture, sakkunnig i bostadsdepartementet (fr.o.m. den 1 september 1978)
Freivalds, Laila, byrådirektör (fr.o.m. den 29 maj 1978)
Josephsson, Leif E., förbundsjurist (fr.o.m. den 15 september 1975)
Könberg, Bo G., landstingsråd (fr.o.m. den 11 oktober 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Svahn, Bertil A., rådman (fr.o.m. den 7 mars 1978)
Åsbring, Lars-Göran G., bostadsdomare (fr.o.m. den 15 september 1975)

Sekreterare:

Lundeberg, Magnus, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Svahn, Bertil A., rådman (t.o.m. den 6 mars 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 25 41 (Lundeberg). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Ju 62.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. Därutöver har sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp.

Utredningen har den 31 mars 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:8) Hyresrätt 2. Lokalhyra.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 28. 1975 års polisutredning (Ju 1975:08)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 juni 1975 för att utreda polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 september 1975):

Ordförande:

Montgomery, J. Henry A., statssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Ledamöter:

Blom, S. T. Lennart, borgarråd
Gustavsson, Bengt T., ombudsman, led. av riksdagen
Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen
Petersson, Hans E., folkskollärare, led. av riksdagen
Polstam, K. Åke S., poliskommissarie, led. av riksdagen
Segerström, Ingrid B., borgarråd

Experter:

Erlandsson, Bengt H., polismästare (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Erling, E. Harald, polismästare (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Erstam, Sven-Erik F., länspolischef (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Hjälm, Nils G. O., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 18 mars 1976)
Nyqvist, N. Tore, länsöverdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Persson, Carl J. G., landshövding (fr.o.m. den 1 oktober 1975 t.o.m. den 31 mars 1978)
Romander, Holger A. G., rikspolischef (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Tornborg, Curt G. F., departementsråd (fr.o.m. den 20 januari 1977 t.o.m. den 14 september 1978)
Welander, Gösta, departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Wendin, Sture E. W., förbundsordförande (fr.o.m. den 1 oktober 1975)

Sekreterare:

Alpsten, A. Börje, departementsråd

Bitr. sekreterare:

Munck, Johan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 mars 1977)

Lokal: Justitiedepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 10 57 (Alpsten), 763 10 20 (Munck)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Ju 64.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15 sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för organisationer och andra som kan komma att beröras av utredningens förslag.

Utredningen beräknas avge ett principbetänkande omkring årsskiftet 1978-1979.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 29. Utredningen (Ju 1976:01) om vissa frågor angående mathållningen vid kriminalvårdens anstalter

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 december 1975 för att utreda vissa frågor angående mathållningen vid kriminalvårdens anstalter (se Post- och Inrikes tidn. den 12 mars 1976):

Utredningsman:

Skröder, Per C. C., direktör (fr.o.m. den 3 mars 1976 t.o.m. den 5 september 1978)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 2.

Utredningsmannen har ingått i en av justitiedepartementet inrättad arbetsgrupp med representanter för departementet, kriminalvårdsstyrelsen, berörd personalorganisation och Sveriges Allmänna Restaurang AB (SARA) som har övervägt vissa frågor som berörts i utredningens betänkande (Ds Ju 1977:8) Måltidsverksamheten inom kriminalvården. Dessa överväganden har anmälts i prop. 1977/78:100, bil. 5, s. 115-116.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 30. Upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 4 mars 1976 (se Post- och Inrikes tidn. den 30 mars 1976) och den 24 februari 1977 för översyn av upphovsrättslagstiftningen m. m.:

Ordförande:

Hesser, S. C. E. Torwald, justitieråd (fr.o.m. den 21 januari 1977)

Ledamöter:

Gustafsson, Lars, författare (fr.o.m. den 25 februari 1977)
Karlsson, K. Gösta, folkhögskolerektor, led. av riksdagen
Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 februari 1977)
Palm, N. Sture, redaktör, led. av riksdagen

Experter:

Bergman, Lars, direktör (fr.o.m. den 19 april 1977)
Böttiger, E. Marie A., jur. kand. (fr.o.m. den 17 november 1978)
Ekberg, Karl-Henrik, direktör
Gehlin, Jan H. M., hovrättsråd
Hernlund, Carl-Hugo H., förste ombudsman
Holming, Klas J. L., direktör
Karnell, G. Gunnar W., professor

Landquist, Eddie L., direktör
Magnusson Sessler, Gun I., förbundsjurist
Modig, Jonas E., direktör
Nordmark, Hans A., direktör
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor
Peyron, Ulf C. C., programjurist
Rembe, Rolf D., teaterchef
Storm, C. Olof, direktör (fr.o.m. den 23 april 1976)
Åkerberg, Yngve, kammarmusiker (fr.o.m. den 25 februari 1977)

Sekreterare:
Berg, L. Christer, hovrättsassessor

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 47 80 (Berg), 20 45 72 (Böttiger). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 4. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 10.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med kommittéer, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Sammanträden har vidare ägt rum inom särskilda arbetsutskott för frågor rörande dels fotokopiering i undervisningsverksamhet, dels upphovsrätten närstående rättigheter (droits voisins). Därutöver har utredningens ordförande och sekretariat sammanträtt med företrädare för motsvarande utredningar i de övriga nordiska länderna.

Utredningen har i november 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:69) Upphovsrätt I. Fotokopiering inom undervisningsverksamhet.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 31. Förmögenhetsbrottsutredningen (Ju 1976:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 mars 1976 (se Post- och Inrikes tidn. den 8 maj 1976) och den 27 januari 1977 för att se över lagstiftningen om förmögenhetsbrott:

Ordförande:
Skarvall, Karl-Erik, hovrättspresident

Ledamöter:
Bergander, Lilly K., led. av riksdagen
Polstam, K. Åke S., poliskommissarie, led. av riksdagen
Winberg, S. Håkan, hovrättsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 28 januari 1977)

Experter:
Jareborg, Nils B., docent
Jonsson, Torsten J., länsåklagare

Sekreterare:
Hegrelius Jonson, Barbro M., hovrättsassessor

Lokal: Hovrätten för Nedre Norrland, Hovrättsgatan 8, Box 170, 851 03 Sundsvall, tel. växel 060/12 83 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 7. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Därjämte har fem sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp inom utredningen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 32. Datalagstiftningskommittén (Ju 1976:05) (DALK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 11 mars 1976 för att göra en översyn av lagstiftningen om personorienterad ADB-information m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1976):

Ordförande:
Wijkman, Anders I. S., generalsekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 19 november 1976)

Ledamöter:
Anér, Kerstin, statssekreterare, led. av riksdagen
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen
Hugosson, Kurt I., byråchef, led. av riksdagen
Kindbom, Bengt M. L., sekreterare, led. av riksdagen
Sundblad, Yngve (fr.o.m. den 24 februari 1977)

Experter:
Freese, Jan P. G. H:son, generaldirektör (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Ohlin, Tomas, fil. lic. (fr.o.m. den 18 januari 1977 t.o.m. den 5 oktober 1978)

Sekreterare:
Nilsson, Torbjörn M. E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1976)

Bitr. sekreterare:
Sjögren, Bengt L. B., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1976)

Lokal: Datainspektionen, Bergsgatan 51, Box 12050, 102 22 Stockholm, tel. växel 22 79 80 (sekretariatet)

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 7 augusti 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:54) Personregister - Datorer - Integritet. Översyn av datalagen.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 33. Utredningen (Ju 1976:06) om kriminalvårdsstyrelsens organisation, m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 maj 1976 för att utreda kriminalvärdsstyrelsens organisation m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 19 juni 1976):

Ordförande:

Hillerudh, G. Lars-Olov E., expeditionschef (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Ledamöter:

Bruno, Gösta F., f. d. överdirektör (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ekstam, Gunnar E., avdelningschef
Fischler, Sven G. O. M., tjf. överdirektör
Håkansson, I. Marianne, tf. departementsråd (fr.o.m. den 1 september 1978)
Leche, Johan H., lagman (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Lönnberg, C. Gunnar I., avdelningsdirektör
Martinsson, Bo N. O., generaldirektör, f. d. led. av riksdagen
Mattsson, Morgan N., ombudsman
Palmlund, K. Ingar, överdirektör (fr.o.m. den 1 september 1978)
Söderman, Elis A., ombudsman

Experter:

Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 7 december 1978)
Leche, Johan H., lagman (fr.o.m. den 1 september 1978)

Sekreterare:

Karlström, Vilhelm H., byråchef (fr.o.m. den 15 september 1976)

Lokal: Kriminalvårdsstyrelsen, Slottsgatan 78, 601 80 Norrköping, tel. växel 011/ 10 82 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 8.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Den projektgrupp som är knuten till kommittén har haft 16 sammanträden. Referensgruppen för kriminalvårdens linjepersonal har

haft sex sammanträden och referensgruppen för kriminalvårdsstyrelsen ett sammanträde. Specialutredningar för kommitténs räkning har under året utförts av Olle F Ringenson Konsultbyrå AB och av Cepro AB.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 34. Utredningen (Ju 1976:07) om isolering inom kriminalvården

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 maj 1976 för att utreda frågan om isolering inom kriminalvården (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juli 1976):

Ordförande:

Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen

Ledamöter:

Gahrton, Per, redaktör, led. av riksdagen
Martinsson, Bo N. O., generaldirektör, f. d. led. av riksdagen
Schött, Lars E., fögderidirektör, led. av riksdagen
Selin, Sven, ombudsman

Experter:

Blomquist, Clarence, docent (fr.o.m. den 24 november 1976)
Sveri, Knut O., professor (fr.o.m. den 10 december 1976)

Sekreterare:

Levén, P. Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 18 oktober 1976)

Lokal: Departementens kommittéer, Lilla Kungsgatan 3, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden. Därutöver har utredningen besökt fyra kriminalvårdsanstalter i Sverige och Danmark samt haft överläggningar med tjänstemän vid kriminalvårdsstyrelserna i Sverige och Danmark.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 35. Rättighetsskyddsutredningen (Ju 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 januari 1977 för att utreda frågan om förstärkt skydd i regeringsformen för de medborgerliga fri- och rättigheterna:

Ordförande:

Heckscher, Gunnar E., f. d. ambassadör (t.o.m. den 25 maj 1978)

Ledamöter:

Andersson, J. Sven G., utredningssekreterare (t.o.m. den 25 maj 1978)
Björck, Anders P.-A., led. av riksdagen (t.o.m. den 25 maj 1978)
Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen (t.o.m. den 25 maj 1978)
Hammarbacken, Britta K. M., leg. sjuksköterska, led. av riksdagen (t.o.m. den 25 maj 1978)
Kvist, Kenneth, sekreterare (t.o.m. den 25 maj 1978)
Könberg, Bo G., landstingsråd (t.o.m. den 25 maj 1978)
Lidbom, Carl G., led. av riksdagen (t.o.m. den 25 maj 1978)

Sakkunnig:

Holmberg, Erik G., hovrättslagman (t.o.m. den 25 maj 1978)

Experter:

Beckman, Lars K. A. G., departementsråd (fr.o.m. den 28 december 1977 t.o.m. den 25 maj 1978)
Björne, B. Gunnar, departementsråd (fr.o.m. den 28 december 1977 t.o.m. den 25 maj 1978)
Burström, Brita A., byråchef (fr.o.m. den 28 december 1977 t.o.m. den 25 maj 1978)
Eklundh, Claes G. B., rättschef (t.o.m. den 25 maj 1978)
Hagstedt, Jan Anders, professor (fr.o.m. den 28 december 1977 t.o.m. den 25 maj 1978)
Regner, Göran I. F., hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 maj 1977 t.o.m. den 25 maj 1978)

Sekreterare:

Bergh, Carl Herman, försäkringsdomare (fr.o.m. den 1 mars 1977 t.o.m. den 12 juli 1978)
Örn, Claes H. G., hovrättsassessor (t.o.m. den 14 maj 1978)

Bitr. sekreterare:

Hafström, Marie M. G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 juni 1977 t.o.m. den 30 april 1978)

Direktiv och tilläggsdirektiv för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 1 och 22.

Utredningen har under tiden november 1977 - april 1978 hållit tolv sammanträden. Därjämte har en expertgrupp inom utredningen sammanträtt sju gånger.

Utredningen har den 17 maj 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:34) Förstärkt skydd för fri- och rättigheter.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 36. 1977 års sexualbrottskommitté (Ju 1977:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 3 februari 1977 för att se över lagstiftningen om sedlighetsbrott:

Ordförande:
Nordenson, Ulf K., justitieråd

Ledamöter:
André, Gunilla K., led. av riksdagen
Hjelmström, I. Eva K., tjänsteman, led. av riksdagen
Mårtensson, Bengt C. L., pol. mag.
Ström, Turid, avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen
Svegland, Stina L., skyddskonsulent

Experter:
Liljeström, Rita, universitetslektor (fr.o.m. den 14 februari 1978)
Persson, Leif G. W., kriminolog (fr.o.m. den 7 juni 1977)

Sekreterare:
Meyerson, Anita E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 22 februari 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 73 10 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 37. Spionbrottsutredningen (Ju 1977:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 januari 1977 för att utreda frågan om vissa straffbestämmelser till skydd för rikets säkerhet:

Ordförande:
Holmberg, Carl V., justitieråd

Ledamöter:
Hernelius, J. Allan, bankofullmäktig, led. av riksdagen
Hilding, Per, chefredaktör
Leijon, Anna Margareta (Anna-Greta) M., led. av riksdagen
Nyqvist, S. Yngve, länsbostadsdirektör, led. av riksdagen
Polstam, K. Åke S., poliskommissarie, led. av riksdagen

Expert:
Frånstedt, Olof R., länspolischef (fr.o.m. den 24 maj 1977)

Sekreterare:
Almbladh, Ingrid A. M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Andersson, S.-Å. Lennart, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 50 23 (Andersson). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 38. Byggnadspantutredningen (Ju 1977:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 februari 1977 för att utreda frågorna om överlåtelse och pantsättning av byggnad på annans mark m. m.:

Särskild utredare:
Rune, Christer L., hovrättslagman

Sakkunniga:
Corell, Hans A. V., hovrättsassessor
Dryselius, Harald S., hovrättsassessor
Gregow, P. J. Torkel, hovrättsråd
Nordén, Joar, bankdirektör

Sekreterare:
Ekstedt, Olle U.-E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 8.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 39. Rättegångsutredningen (Ju 1977:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 3 februari 1977 för att göra en översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol:

Ordförande:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Ledamöter:
Edmark, Kerstin, kontorist (avliden)
Ericsson Köhler, Ella, chefsrådman
Laurin, Lars, advokat
Persson, Arvid, f. d. kommunalråd
Styring, Sten, länsåklagare
Thörngren, John, nämndeman (fr.o.m. den 6 december 1978)

Sakkunniga:
Wasteson, Lennart, lagman (fr.o.m. den 5 september 1977)
Wentz, Nils O., kammarrättspresident (fr.o.m. den 5 september 1977)

Experter:
Blomkvist, Curt B., advokat (fr.o.m. den 10 juni 1977)
Lindblom, Per Henrik, professor (fr.o.m. den 28 mars 1978)
Lindegård, Jan, chefsåklagare (fr.o.m. den 5 september 1977)

Sekreterare:
Fitger, Peter, hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Eklycke, S. Lars G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 september 1977)
Junestad, N. Tony, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Lokal: Riddarhuskajen 1, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. 11 87 23 (Fitger), 10 82 73 (Eklycke), 10 82 37 (Junestad)

Direktiv och tilläggsdirektiv för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 7 och 19.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio tvådagarssammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra, som berörs av utredningens arbete. Företrädare för utredningen har i september 1978 företagit en studieresa till USA. Utredningen har i juni 1978 avgett en PM med förslag till försöksverksamhet med användning av telefon i rättegång.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 40. Utredningen (Ju 1977:07) om ställföreträdare för dödsbo i vissa fall

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 februari 1977 för att utreda frågor om ställföreträdare för dödsbo i vissa fall m. m.:

Särskild utredare:
Hedman, Bengt, hovrättslagman

Sakkunniga:
Annevall, Sture, direktör (fr.o.m. den 6 april 1977)
Burman, Bengt B., överlantmätare (fr.o.m. den 1 april 1977)

Sekreterare:
Adebäck, Sten I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 april 1977)

Lokal: Hovrätten för Nedre Norrland, Hovrättsgatan 48, Box 170, 851 03 Sundsvall, tel. växel 060/12 83 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 41. Utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 februari 1977 för att utreda frågan om barns rättsliga ställning:

Ordförande:
Sverne, Tor E., lagman

Ledamöter:
Fredrikson, Märta E. B., led. av riksdagen
Hedvall, Yvonne M., fil. kand., ers. för led. av riksdagen
Sandelius, Kerstin, utredningssekreterare
Strand, Lars B., departementssekreterare
West, Maria, ombudsman

Sakkunniga:
von Euler, Rigmor, barnombudsman
Grunewald, Karl R., medicinalråd
Jentzsch, Gunnie V., byråföreståndare
Krantz, P. Gunnar, direktör
Linde, Gunnel, författare
Lundgren, Valborg, advokat
Melldén, Anna-Lisa, avdelningsdirektör
Ottoson, Ivan, byråchef
Pripp, Nina M. E., hovrättsassessor
Thunved, Anders E., hovrättsassessor

Experter:
Bohman, Michael, professor (fr.o.m. den 19 december 1977)
Gustafsson, Inga, fil. lic. (fr.o.m. den 3 april 1978)

Sekreterare:
Röst-Andréasson, E. Barbro, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Ewerlöf, K. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 49 58 (Ewerlöf). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 11.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 31 januari 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:10) Barnets rätt 1. Om förbud mot aga.

Utredningen avser att under år 1979 avge ett delbetänkande angående vårdnad, umgängesrätt och flyttning av barn.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 42. Militäransvarskommittén (Ju 1977:09)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 för att se över det militära ansvarssystemet m. m.:

Ordförande:
Thyresson, Gunnar, f. d. justitieombudsman

Ledamöter:
Gustafsson, C. E. Torsten, lantbrukare, led. av riksdagen
Hagberg, Helge M. H., led. av riksdagen

Sakkunniga:
Allmér, Jan, ombudsman (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Andersson, Lars G., länsåklagare (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Asp, K. Åke, hovrättslagman (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Bjerndell, Jörgen H., ombudsman (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Carlsson, Håkan A. (fr.o.m. den 11 september 1978)
Edström, Rune, ombudsman (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Ericsson, S. Bo, studerande (fr.o.m. den 5 maj 1977 t.o.m. den 10 september 1978)
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef (fr.o.m. den 5 maj 1977)
Wallroth, Bengt, överste (fr.o.m. den 5 maj 1977)

Expert:
Blomberg, E. Gunnar, överstelöjtnant (fr.o.m. den 13 juni 1977)

Sekreterare:
Fernqvist, Dan E. I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 13 april 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 57 14 (Thyresson), 20 67 49 (Fernqvist). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 12.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 43. Yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 9 juni 1977 för att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag:

Ordförande:
Schöier, Hans E., chefredaktör

Ledamöter:
Ehnmark, Anders
Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen
Ljunggren, Anders, förbundsordförande
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen
Unckel, Per C. G., jur. stud., led. av riksdagen

Sakkunniga:
Eklundh, Claes G. B., rättschef
Holmberg, Erik G., hovrättslagman
Vallinder, Torbjörn, universitetslektor

Sekreterare:
Behrman, Carl, rådman

Bitr. sekreterare:
Påhlman, Anders T., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 december 1977)

Lokal: Katrineholms tingsrätt, Storgatan 25, 641 00 Katrineholm, tel. 0150/163 30 (Behrman), Birger Jarls torg 5. Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 20 55 23 (Påhlman)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 16.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika organisationer som berörs av utredningens arbete. Därutöver har fyra sammanträden hållits med ordföranden och de sakkunniga.

Utredningen har den 17 oktober 1978 avgett delbetänkandet (Ds Ju 1978:8) Barnpornografi.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 44. Allmänna advokatbyråkommittén (Ju 1977:11) (ABK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 för att se över systemet med allmänna advokatbyråer m. m.:

Ordförande:
Petri, Carl Axel H., kammarrättspresident

Ledamöter:
Johansson, N. Bertil M., lantbrukare, led. av riksdagen
Karlsson, Torsten A., metallarbetare, led. av riksdagen
Körlof, Björn H. B., departementssekreterare

Experter:
Brandelius, Gunnel, assistent
Bäckström, Jan-Åke, avdelningsdirektör
Engdahl, K. Anders F., departementssekreterare (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Fresk, Svante, advokat
Fälth, J. Harald B., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 september 1978)
Håstad, Torgny, bitr. professor
Kildén, Gunnar, advokat

Sekreterare:
Stenstad, Barbro, försäkringsrättsassessor

Lokal: Allmänna advokatbyrån i Jönköping, Östra Storgatan 29, 552 40 Jönköping, tel. växel 036/11 93 65 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 14.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. En undersökning om de allmänna advokatbyråernas och ett antal enskilda advokatbyråers ekonomi har genomförts.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 45. Tomträttskommittén (Ju 1977:12)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 juni 1977 för att se över bestämmelserna om tomträttsavgäld m. m.:

Ordförande:
Scherman, Karl Gustaf, statssekreterare

Ledamöter:
Färm, Gunnel, ombudsman, landstingsledamot
Göransson, Bengt, kommunalråd
Lindkvist, Oskar W., ombudsman, led. av riksdagen
Olsson, Karl-Erik T., lantbrukare, led. av riksdagen
Persson, S. Erik, universitetslektor
Persson, H. Magnus, led. av riksdagen
Svegfors, J. Mats A., sekreterare

Sakkunniga:
Brunfelter, Ulf, direktör
Fridell, G. Ingvar, universitetslektor
Ridderstrand-Linderoth, E. Inger A., stadsjurist
Romson, Rolf, direktör
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande

Experter:
Hall, A. Bertil, fastighetsråd
Strömberg, Rolf E., hovrättsassessor

Sekreterare:
Eliasson, Bengt E., hovrättsassessor

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 35 67 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 15.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Kommittén har under 1978 infordrat uppgifter om tomträtt genom enkäter till vissa statliga myndigheter och samtliga kommuner.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 46. Konsumentköpsutredningen (Ju 1977:13)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 med uppdrag att utreda frågor om konsumentköp:

Särskild utredare:
Knutsson, P. Anders, justitieråd (fr.o.m. den 1 september 1977)

Sakkunniga:
Broomé, N. G. Bo, tf. departementsråd (fr.o.m. den 27 september 1977)
Edling, N. Axel, ställföreträdande konsumentombudsman (fr.o.m. den 27 september 1977)
Fyrberg, Lars Erik, direktör (fr.o.m. den 27 september 1977)
Hillbom, Lars H., civilekonom (fr.o.m. den 27 september 1977)
Hjalmarsson, H. Yngve J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 27 september 1977)
Persson, Gustav E., direktör (fr.o.m. den 27 september 1977)
Sundquist, A. Åke, direktör (fr.o.m. den 27 september 1977)
Wiberg, G. Lennart E:son, direktör (fr.o.m. den 27 september 1977)

Expert:
Carbell, Leif E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 27 september 1977)

Sekreterare:
Adolfsson, Marianne, revisionssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 35 44 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 17.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 47. Utredningen (Ju 1977:14) om vissa arvsrättsliga frågor

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 24 augusti 1977 med uppdrag att utreda frågor om dödsbodelägares ansvar för avlidens skulder m. m.:

Särskild utredare:
Mangård, Nils, hovrättsråd, ordförande i allmänna reklamationsnämnden (fr.o.m. den 1 september 1977)

Experter:
Gillenius, Leif, advokatfiskal (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Henriques, Bertil, advokat (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Modigh, Pontus, direktör (fr.o.m. den 25 november 1977)

Sekreterare:
Melin, P. Torgil H., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 46 41 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 20.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 48. Utredningen (Ju 1977:15) rörande rätten till arbetstagares uppfinningar

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 1 september 1977 med uppdrag att utreda frågor rörande rätten till arbetstagares uppfinningar:

Särskild utredare:

Lind, Johan A. L., hovrättslagman, ordförande i arbetsdomstolen (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sakkunniga:

Carlhammar, Åke, direktör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Gustafsson, Kerstin M., förbundsjurist (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Halén, E. Torsten, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 28 oktober 1977)
Karlsson, Karl Gustav A., ingenjör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Ljung, Bengt, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Nilsson, Ulf, förbundsjurist (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Nyrén, Einar, byrådirektör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Swan, Brita, rådman (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Wallerius, Olof, ingenjör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Öhman, Bengt, civilingenjör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Experter:

Holmstrand, N. G. Anders, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Jacobsson, Måns, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 oktober 1977)

Sekreterare:

Trulsson, Rolf G. K., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 21.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med representanter för organisationer, näringsliv och andra som berörs av utredningsarbetet.

Den särskilde utredaren har vid besök i Förbundsrepubliken Tyskland och Storbritannien haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer om respektive lands lagstiftning på området.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 49. Sjölagsutredningen (Ju 1977:16)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 1 december 1977 med uppdrag att se över sjölagen:

Ordförande:

Blom, K.A. Birgitta, hovrättslagman (fr.o.m. den 5 december 1977)

Ledamöter:

Hagberg, Lennart, advokat (fr.o.m. den 5 december 1977)

Hedborg, Per Erik, direktör (fr.o.m. den 5 december 1977)

Sakkunnig:

Grönfors, Kurt G. W., professor (fr.o.m. den 22 december 1977)

Experter:

Bergfelt, K. Lennart, kanslichef (fr.o.m. den 22 december 1977)

Edling, N. Axel, ställföreträdande konsumentombudsman (fr.o.m. den 22 december 1977)

Sekreterare:

Hellbacher, Ulf H., hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 december 1977)

Lokal; Birger Jarls torg 5, tel. 20 12 47 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Ju 23.

Utredningen har under tiden december 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Därutöver har utredningens ordförande och sekreterare deltagit i två sammanträden med företrädare för motsvarande utredningar i övriga nordiska länder.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 50. Utredningen (Ju 1977:17) om förfarandet i vissa disciplinärenden m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 november 1977 för att se över förfarandet i vissa disciplinärenden m. m.:

Ordförande:

Sjöberg, K. G. Magnus, riksåklagare (fr.o.m. den 22 december 1977)

Ledamöter:
Andersson, J. Arne L., inspektör; led. av riksdagen (fr.o.m. den 22 december 1977)
André, Gunilla K., led. av riksdagen (fr.o.m. den 22 december 1977)

Experter:
Ekman, Rolf G. E., ombudsman (fr.o.m. den 16 maj 1978)
Erlandsson, Bengt H., polismästare (fr.o.m. den 15 juni 1978)
Håkansson, Sven-Olof H., överåklagare (fr.o.m. den 7 mars 1978)
Olsson, Sten G., stiftssekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1978)
Åhnberg, Lars, utredningssekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1978)

Sekreterare:
Alvä, Jan A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 1.

Utredningen har under tiden januari - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 51. 1978 års vallagskommitté (Ju 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 8 december 1977 för att göra en översyn av vallagen:

Ordförande:
Nordin, Sven-Erik, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 januari 1978)

Ledamöter:
Eriksson, Erik, sekreterare (fr.o.m. den 3 januari 1978)
Karlsson, Ronny, ombudsman (fr.o.m. den 3 januari 1978)
Mossberg, K. Holger, led av riksdagen (fr.o.m. den 3 januari 1978)
Pettersson, Lars, organisationssekreterare (fr.o.m. den 3 januari 1978)
Schultz, Kerstin, ombudsman (fr.o.m. den 3 januari 1978)
Strindberg, Per-Olof J., länsombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 januari 1978)

Sekreterare:
Nilsson, Bengt-Åke, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 56 23 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 2.

Kommittén har under tiden mars - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 2 oktober 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:64) Översyn av vallagen 1.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 52. Utredningen (Ju 1978:02) om vidgad ortspressannonsering m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 8 december 1977 för att se över frågan om vidgad ortspressannonsering m. m.:

Särskild utredare:

Nilsson, Per-Erik, justitieombudsman (fr.o.m. den 5 januari 1978)

Sakkunniga:

Berg, Ulf G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 januari 1978)
Brade, James, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 5 januari 1978)
Engdahl, K. Anders F., departementssekreterare (fr.o.m. den 5 januari t.o.m. den 31 augusti 1978)
Engström, Johan, direktör (fr.o.m. den 5 januari 1978)
Fälth, J. Harald B., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 september 1978)
Östlund, Sverker S. H., redaktör (fr.o.m. den 5 januari 1978)

Sekreterare:

Fallenius, Lars E. G., försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Lokal: Umeå tingsrätt, Rådhuset, Box 138, 901 04 Umeå, tel. 090/11 82 70 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 3.

Utredningen har under tiden februari - oktober 1978 hållit tre sammanträden med de sakkunniga samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1979.

## 53. LTO/LOB-utredningen (Ju 1978:03)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 mars 1978 för att göra en utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.:

Särskild utredare:
Petersson, Hans E., folkskollärare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 14 mars 1978)

Experter:
Erlandsson, Bengt H., polismästare (fr.o.m. den 16 maj 1978)
Lindh, Ove M. I., kanslichef (fr.o.m. den 16 maj 1978)
Magnusson, Nils, departementsråd (fr.o.m. den 16 maj 1978)

Sekreterare:
Orton, Frank L. B., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 15 maj 1978)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 4.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1978 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 54. Särskild näringspolitisk delegation (Ju 1978:04)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 mars 1978:

Ordförande:
Bjurel, A. Bertil E., f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 11 april 1978)

Ledamöter:
Brohult, Sven F. A., professor (fr.o.m. den 11 april 1978)
Lehman, Erik, förbundsordförande (fr.o.m. den 11 april 1978)
Lindbeck, C. Assar E., professor (fr.o.m. den 11 april 1978)
Ramström, Dick O., professor (fr.o.m. den 11 april 1978)
af Trolle, Ulf, professor (fr.o.m. den 11 april 1978)
Westerberg, K. Arne R., verkst. direktör (fr.o.m. den 11 april 1978)
Wickman, H. Krister, f. d. riksbankschef, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 april 1978)

Expert:
Borg, L. Göran, professor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Huvudsekreterare:
Dahlgren, Lars M. T., direktör (fr.o.m. den 11 april 1978)

Bitr. sekreterare:
Juås, Birgitta, fil. lic. (fr.o.m. den 22 maj 1978)

Lokal: Gamla Riksbanken, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 14 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för delegationen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 7.

Delegationen har under tiden april - oktober 1978 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer, företag och högskolor som berörs av delegationens arbete. Särskilda utredningar har verkställts av svenska och utländska experter rörande teknik, ekonomi, forsknings- och utvecklingsfrågor, skatteteknik och internationell handel.

Delegationen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1979.

## 55. Fyndlagstiftningsutredningen (Ju 1978:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 13 april 1978 för att utreda frågor angående lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd:

Särskild utredare:
Mejegård, O. Sigvard W., tf. hovrättslagman (fr.o.m. den 9 maj 1978)

Sakkunniga:
Gustafsson, Lars-Olof, tullinspektör (fr.o.m. den 14 juni t.o.m. den 30 augusti 1978)
Jonsson, Bengt Å., polisintendent (fr.o.m. den 14 juni 1978)
Wennerström, E. Allan, byrådirektör (fr.o.m. den 12 september 1978)

Expert:
Forsström, Ingrid, hovrättsassessor (fr.o.m den 14 juni 1978)

Sekreterare:
Melin, P. Torgil H., hovrättsassessor (fr.o.m. den 9 maj 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 46 41 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 6.

Utredningen har under september 1978 hållit ett sammanträde.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 56. Kommittén (Ju 1978:06) med uppdrag att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 för att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m. m.:

Ordförande:
Wennergren, C. Bertil O., regeringsråd (fr.o.m. den 29 juni 1978)

Ledamöter:
Andersson, Kerstin G., folkskollärare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 juni 1978)
Andrén, Margareta, ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 november 1978)
Cederqvist, S. Wivi-Anne, arbetsförmedlare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 juni 1978)
Junzell, Sven H., advokat (fr.o.m. den 29 juni 1978)
Klöver, A. Helge M., järnvägsexpeditör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 juni 1978)
Wahlberg, E. Marianne, statsråd (fr.o.m. den 29 juni t.o.m den 17 oktober 1978)

Sekreterare:
Helin, G. Sigvard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 25 oktober 1978)

Lokal: Departementens kommittéer, Lilla Kungsgatan 3, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 8.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 57. BRÅ-utredningen (Ju 1978:07)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 juli 1978 för att göra en översyn av brottsförebyggande rådet:

Ordförande:
Nyman, Erik O., justitieråd (fr.o.m. den 21 juli 1978)

Ledamöter:
Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 juli 1978)
Winberg, S. Håkan, hovrättsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 juli 1978)

Sekreterare:
Lindqvist, Christina A. M., byrådirektör (fr.o.m. den 27 november 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 80 77 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 10.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 58. Utredningen (Ju 1978:08) om skadestånd vid miljöskador

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågor om skadestånd vid miljöskador:

Särskild utredare:
Bengtsson, T. Bertil, justitieråd (fr.o.m. den 28 september 1978)

Sakkunniga:
Beckman, Lars K. A. G., departementsråd (fr.o.m. den 28 september 1978)
Freivalds, Laila, byrådirektör (fr.o.m. den 28 september 1978)
Helmerson, Bo I. H., direktör (fr.o.m. den 28 september 1978)
Kardell, J. Arne, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 september 1978)
Pontén, Erik J., rådman (fr.o.m. den 28 september 1978)
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör (fr.o.m. den 28 september 1978)

Sekreterare:
Olsson, P. L. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 5, tel. 20 14 11 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 9.

Utredningen har under oktober 1978 hållit ett sammanträde.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 59. Kommittén (Ju 1978:09) för översyn av förvaltningslagen m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 28 september 1978 med uppdrag att utreda frågan om översyn av förvaltningslagen m. m.:

Ordförande:
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare (fr.o.m. den 23 november 1978)

Ledamöter:
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 november 1978)
Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 november 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 11.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 60. Kommittén för att se över kommissionslagen m. m.

Beslut vid regeringssammanträde den 26 oktober 1978.
Ledamöter ej utsedda.

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 13.

## 61. Kommittén med uppdrag att utreda frågan om straffrättslig kompensation vid bortfallet av förvaltningsstraffet och att göra en översyn av vitesinstitutet

Beslut vid regeringssammanträde den 2 november 1978.
Ledamöter ej utsedda.

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Ju 12.

## Utrikesdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 2 och 4**

### 1. Delegationen (UD 1972:02) för utveckling av folkrättens regler om humanitet i krig

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juli 1972 för att utveckla folkrättens regler om humanitet i krig:

Ordförande:
Blix, Hans M., utrikesminister (fr.o.m. den 3 november 1976)

Ledamöter:
Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen
Lindblad, Hans B., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 november 1976)
Nilsson, Bengt G., departementsråd (fr.o.m. den 3 november 1976)
Nordbeck, S. E. Gunnar, statssekreterare (fr.o.m. den 3 november 1976)
Skala, Björn, departementsråd (fr.o.m. den 8 mars 1977)
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef (fr.o.m. den 25 april 1974)
Wulff, Torgil H:son, kommendör av 1. graden

Experter:
Anderberg, Bengt, major (fr.o.m. den 29 augusti 1977)
Hjertonsson, Karin, departementssekreterare (fr.o.m. den 20 april 1976 t.o.m. den 1 november 1978)
Janzon, Bo, förste forskningsingenjör (fr.o.m. den 16 oktober 1972)
Johnson, Bo F., folkrättssakkunnig (fr.o.m. den 16 december 1976)
Prawitz, Jan, laborator
Rybeck, Bo, förste marinläkare (fr.o.m. den 16 oktober 1972)
Sandström, Anders G., kansliråd (fr.o.m. den 6 juni 1977)

Sekreterare:
Bring, Ove, jur. kand. (fr.o.m. den 20 april 1976)

Lokal: Utrikesdepartementet, Gustav Adolfs torg 1, Box 16121, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1973 års riksdagsberättelse UD 5.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft kontakter med olika myndigheter, som berörs av delegationens arbete. Därutöver har fyra sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om särskilt inhumana vapen.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 2. Biståndspolitiska utredningen (UD 1972:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 för att företa en utredning angående Sveriges utvecklingssamarbete med u-länderna:

Ordförande:

Korpås, B. G. Sture, folkhögskolerektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 november 1976)

Ledamöter:

Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen
Engström, Olle, rektor (fr.o.m. den 16 maj 1977)
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Johansson, Knut B. M., f. d. förbundsordförande, led. av riksdagen
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, led. av riksdagen
Måbrink, Bertil U., ombudsman, led. av riksdagen
Nilsson, Anna-Lisa, handelsträdgårdsmästare, led. av riksdagen
Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen
Siegbahn, Bo L. G., ambassadör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 maj 1977)
Wirmark, B. David I., fil. mag., ers. för led. av riksdagen

Experter:

Michanek, Ernst N., generaldirektör (fr.o.m. den 16 maj 1977)
Palmlund, Thord G., statssekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1977)
Östberg, Brita, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Sekreterare:

Ljunggren, C. Börje, biståndsattaché (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Bitr. sekreterare:

Ehrenpreis, Dag, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse UD 3. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II UD 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 27 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra, som berörts av utredningens arbete.

Utredningen har den 1 december 1977 avgett delbetänkandet (SOU 1977:73) U-landsinformation och internationell solidaritet samt den 6 oktober 1978 delbetänkandet (SOU 1978:61) Biståndets organisation.

Uppdraget är därmed slutfört.

### 3. Nedrustningsdelegationen (UD 1976:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 maj 1976 för att fortlöpande följa utvecklingen på nedrustningsområdet samt utarbeta förslag till Sveriges agerande i olika aktuella nedrustningsfrågor:

Ordförande:

Thorsson, Inga M., statssekreterare, led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen
Blix, Hans M., utrikesminister (t.o.m. den 18 oktober 1978)
Ericson, Sture T., redaktör, led. av riksdagen
Hamilton af Hageby, C. Gustaf H. C., ambassadör (t.o.m. den 10 juli 1978)
Jonäng, Gunnel M., led. av riksdagen
Lidgard, Curt S. H., ambassadör (fr.o.m. den 11 juli 1978)
Nordbeck, S. E. Gunnar, statssekreterare (fr.o.m. den 13 januari 1977)
Petri, Gunnar, statssekreterare (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Sandström, Anders G., kansliråd (fr.o.m. den 6 juni 1977)
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 28 mars 1977)
Thyberg, O. Knut, ambassadör (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Ångström, Rune T., led. av riksdagen

Experter:

Björeman, Carl E., överste av 1. graden (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Blom, E. Göte, kommendör (t.o.m. den 30 september 1978)
Cars, Hans Christian, tf. kansliråd (fr.o.m. den 31 augusti 1978)
Dahlén, Per Olof (Olle) R., ambassadör
Dahlman, S. Ola, laborator
Edmar, A. E. Désirée, departementssekreterare (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ericsson, Ulf A., minister
Hjertonsson, Karin, departementssekreterare (t.o.m. den 17 augusti 1978)
Johnson, Bo F., folkrättssakkunnig (fr.o.m. den 18 januari 1977)
Lind, Johan H., departementssekreterare
Lundin, S. Johan, forskningschef

Lübeck, S. A. Lennart, statssekreterare (t.o.m. den 1 november 1978)
Norberg, Lars R., förste ambassadsekreterare (fr.o.m. den 13 januari 1977)
Prawitz, Jan, laborator
Reinius, E. A. Ulf, kommendör (t.o.m. den 30 september 1978)
Skala, Björn, departementsråd (fr.o.m. den 10 oktober 1977)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (t.o.m. den 30 augusti 1978)
Strömbäck, Stig, kommendör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Sekreterare:
Engfeldt, Lars-Göran, departementssekreterare (t.o.m. den 15 juli 1978)
Hyltenius, Carl-Magnus, departementssekreterare (fr.o.m. den 16 juli 1978)

*Bitr. sekreterare:*
Lundin, Lars-Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 18 januari 1977 t.o.m. den 20 juli 1978)

Lokal: Utrikesdepartementet, Gustav Adolfs torg 1, Box 16121, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för delegationen, se 1977 års kommittéberättelse del II UD 1.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 4. Utredningen (UD 1977:01) om det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 februari 1977 för att utreda frågan om det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet:

Ordförande:
Arvidsson, Ingrid H., programchef

Sakkunnig:
Tallroth, Tore O. F., ambassadör

Experter:
Bekeris, Ilmar J., departementsråd
Eliasson, Jan K., kansliråd
Forsell, L. O. Torbjörn, avdelningsdirektör
Gurinder, Jan Olof, departementssekreterare
Löfdahl, Göran, direktör

Sekreterare:
Ahlander, Dag S., departementssekreterare (fr.o.m. den 12 april 1977)
Lidström, Karl Gunnar, departementssekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1977)

Bitr. sekreterare:
Wiik, L. Gunnar V., socionom (fr.o.m. den 16 januari t.o.m. den 31 mars 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II UD 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - september 1978 hållit 20 sammanträden med expertgruppen samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra, som berörts av utredningens arbete.

Utredningen har den 7 september 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:56) Kultur och information över gränserna.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Kommittén (UD 1977:03) för de svenska förberedelserna inför FN:s konferens om vetenskap och teknik för utveckling

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 maj 1977 med uppdrag att svara för de svenska förberedelserna inför FN:s konferens om vetenskap och teknik för utveckling:

Ordförande:
Ullsten, S. K. Olof (Ola), statsminister, led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, Curt, civilingenjör
Andersson, Johnny, departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Anell, Lars E. R., departementsråd
Anér, Kerstin, statssekreterare, led. av riksdagen
Cavallin, Jens, departementssekreterare
Eliasson, Anna B., fil. mag., led. av riksdagen
Ericsson, Gösta, avdelningschef
Hambraeus, Gunnar A., professor
Kettis, Pär, departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Knutsson, Karl Eric, professor
Landberg, Hans W., docent
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor
Martin-Löf, C. Johan E., civilingenjör
Möller, S. A. Birger, universitetslektor
Odhnoff, Jan E., förbundsekonom

Rydén, H. Rune O., fil. lic., led. av riksdagen
Tandberg, Olle G., fil. lic.
Teikmans, André, tekn. dr
Wångby, Erik, ombudsman
Zachrisson, Bertil J., led. av riksdagen

Sekreterare:
Anell, Lars E. R., departementsråd (t.o.m. den 14 juli 1978)
Skala, Björn, departementsråd (fr.o.m. den 15 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Båge, Lennart, departementssekreterare

Lokal: Utrikesdepartementet, Gustav Adolfs torg 1, Box 16121, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Kommittén har i juni 1978 avgett en nationalrapport dels på svenska: Vetenskap och teknik för utveckling, dels på engelska: Science and technology for development.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 6. Utredningen (UD 1978:01) om formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 11 maj 1978 med uppdrag att utreda frågan om formerna för SIPRI:s framtida verksamhet:

Särskild utredare:
Andersson, Sven O. M., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 september 1978)

Sakkunniga:
Carlson, S. Svante, hovrättsassessor (fr.o.m. den 25 september 1978)
Hirdman, Sven, kansliråd (fr.o.m. den 25 september 1978)

Expert:
Nitzelius, Tor, ombudsman (fr.o.m. den 25 september 1978)

Sekreterare:
Sahlin, Michael, kanslisekreterare (fr.o.m. den 25 september 1978)

Lokal: Utrikesdepartementet, Gustav Adolfs torg 1, Box 16121, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II UD 1.

Utredningen har under tiden t.o.m. oktober 1978 hållit två sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 7. Utredningen (UD 1978:02) om utrikesrepresentationen

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om hur de resurser som utrikesförvaltningen disponerar bäst bör utnyttjas samt avge förslag härom liksom om möjliga rationaliseringsåtgärder:

Särskild utredare:
Engblom, Göran, ambassadör (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Sakkunniga:
Bothén, Kerstin, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Kjellén, Bo, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1978)
Lindståhl, Mårten, kansliråd (fr.o.m. den 1 november 1978)
Montelius, Jan-Christian, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1978)

Experter:
Andersson, Karl-Erik, kanslichef (fr.o.m. den 1 november 1978)
Bergman, Agneta, byråassistent (fr.o.m. den 1 november 1978)
Björkman, Rune, byråassistent (fr.o.m. den 1 november 1978)
Djurberg, Maj, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Ekdahl, Lennart, byggnadsråd (fr.o.m. den 1 november 1978)
Göransson, Bo, avdelningschef (fr.o.m. den 1 november 1978)
Hallström, Maj, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Olander, Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
af Sillén, Jan, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1978)
Sternby, Björn, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Tallroth, Tore, ambassadör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Wiik, Curt, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1978)
Årefeldt, Ann, assistent (fr.o.m. den 1 november 1978)

Sekreterare:
Amnéus, Henrik, ambassadråd (fr.o.m. den 25 september 1978)

Lokal: Utrikesdepartementet, Tysta Marigången 2., tel. växel 763 10 00. Postadress: Box 16121, 103 23 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II UD 2.

Den särskilde utredaren har under oktober 1978 tagit inledande kontakter med myndigheter, organisationer och andra, som kommer att beröras av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## Försvarsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 1, 6 och 11**

**Följande kommitté inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 2**

### 1. Försvarets fredsorganisationsutredning (Fö 1968:20)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 februari 1967 (se Post- och Inrikes tidn. den 9 februari 1967) för att utreda frågan om vissa ändringar i krigsmaktens fredsorganisation:

Ordförande:

Gustafsson, M. Gunnar, generaldirektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1972)

Ledamöter:

Björk, Gunnar E., bankkonsulent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Gustavsson, Gusti L. A., el-installatör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Hyltander, K. Gunnar E., köpman, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Strindberg, Per-Olof J., länsombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Experter:

Albrektson, Hans B., departementsråd (fr.o.m. den 1 juli 1976)

Ekström, E. Bengt A., överste (fr.o.m. den 1 november 1977)

Höijer, Gunnar, krigsråd

Knutsson-Hall, Torsten K., organisationsdirektör (fr.o.m. den 21 januari 1972)

Larsson, S. Rune W., överste av 1. graden (fr.o.m. den 1 oktober 1976)

Larsson, Sven E., departementsråd

Månsson, E. O. Sigvard, överste av 1. graden (fr.o.m. den 16 november 1970)

Persson, Ragnar, överste (fr.o.m. den 1 augusti 1975)

Thufvesson, Bengt E., departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1972)

Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd

Wigardt, Hans G. T., planeringsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1975)

Sekreterare:
Cederwall, Ulf C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1975)
Lundbergh, Hans P. N. J., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 december 1975 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Fö 20. Tilläggsdirektiv se 1972 års riksdagsberättelse Fö 10, 1975 års kommittéberättelse Fö 2 samt 1978 års kommittéberättelse del II Fö 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - maj 1978 hållit 13 sammanträden samt gjort fem studiebesök och haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer som berörts av utredningens arbete. Därutöver har 19 sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper inom utredningen.

Utredningen har den 5 juni 1978 avgett slutbetänkandet (Ds Fö 1978:3) del 3: Marinen och flygvapnet.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 2. Militära pensionsåldersdelegationen (Fö 1971:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 september 1971 med uppgift att till Kungl. Maj:t lämna förslag i frågor som hör samman med genomförandet av höjningen av pensionsåldern för militär personal (se Post- och Inrikes tidn. den 8 november 1971):

Ordförande:
Wetterblad, R. Ingmar T., generaldirektör

Ledamöter:
Bodin, K. Berndt, föredragande i riksdagens försvarsutskott
Bäcklin, Lars R., ombudsman
Lord, Jan A. T., ombudsman (fr.o.m. den 12 december 1977)
Wiberg, N. Ola R., förste ombudsman (t.o.m. den 11 december 1977)
Winéus, Bengt G., departementssekreterare

Ersättare för ledamöter:
Liedberg, Anders J. B., ombudsman (för Bäcklin)
Sandberg, K. G. Ulf, ombudsman (för Lord)

Experter:
Lindahl, Carl-Fredrik H., departementssekreterare
Sjöö, Curt O., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 juli 1975)

Sekreterare:
Stålhandske, O. Lennart, överstelöjtnant

Bitr. sekreterare:
Otterberg, L. Håkan, kapten

Lokal: Försvarsdepartementets kommittélokaler, Sehlstedtsgatan 9, 115 28 Stockholm, tel. 62 28 07 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1972 års riksdagsberättelse Fö 21.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av delegationens arbete.

Delegationen har den 14 januari 1978 avgett vissa förslag till regeringen.

Delegationen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 3. Försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03) (FLU-74)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1974 för att utreda det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 28 september 1974):

Ordförande:

Gustafsson, Hans L., f. d. landshövding, f. d. led. av riksdagen

Ledamöter:

Glimnér, J. Erik, hemmansägare, led. av riksdagen
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Göransson, J. Olle, verkmästare, led. av riksdagen
Lindblad, Hans B., redaktör, led. av riksdagen
Träff, Sven-Olov A., direktör, led. av riksdagen

Experter:

Edmén, Lars H., försvarsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Edström, Lennart N., kanslichef (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Håkansson, L. Arne, överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Jarmar, L. Håkan, organisationsdirektör
Levinson, K. Bo, överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Olhede, Torleif E., departementssekreterare
Orrö, Sven-Erik O., departementsråd (fr.o.m. den 21 december 1976)
Palmgren, Nils A., överste av 1. graden (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Skoglund, Claes G., generalmajor

Sekreterare:

Ludvik, Klaus, organisationsdirektör

Bitr. sekreterare:

Blomgren, Eva M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 mars 1976 t.o.m. den 31 december 1978)
Lundqvist, Sten T:son, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1976)

Lokal: Fredsgatan 2, 111 52 Stockholm, tel. direktval 763 37 80 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Fö 14. Kompletterande direktiv, se 1977 års kommittéberättelse del II Fö 3. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Fö 2

1979 års kommittéberättelse del II Fö 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 17 sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 4. Tjänstereglementsutredningen (Fö 1974:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 november 1974 för översyn av tjänstereglementet för krigsmakten (se Post- och Inrikes tidn. den 14 december 1974):

Ordförande:
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef

Ledamöter:
Hårdefelt, S. Börje, rättschef
Peyron, Gustaf F. C., generalmajor

Expert:
Hultan, Ivan H., personaldirektör (fr.o.m. den 12 april 1976)

Huvudsekreterare:
Holmquist, K. O. Rolf, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Sekreterare:
Andersson, Jan-Åke L., major
Forssberg, E. Olof, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Lokal: Fredsgatan 2, 3 tr., 111 52 Stockholm, tel. 11 39 35 (huvudsekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fö 14.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**5. Beredningen (Fö 1975:01) för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (BKF)**

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 februari 1975 för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (se Post- och Inrikes tidn. den 13 mars 1975):

Ordförande:
Frändås, S. G. Berit, studierektor, f. d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Aulin, Olle M., överstelöjtnant, led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 december 1976)
Barke, Christine, rikslottachef
Ekelund, Ulla G., led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 december 1976)
Ekman, Kerstin M., ingenjör (fr.o.m. den 30 mars 1978)
Larsson, Carl-Otto, överste

Experter:
Blomkvist, Claes Göran V., major (fr.o.m. den 7 november 1978)
Ershammar, Mats O. T., konsulent (fr.o.m. den 15 april 1975)
Granath, Sölve O., förste ombudsman (fr.o.m. den 18 april 1975 t.o.m. den 6 november 1978)
Hultan, Ivan H., personaldirektör (fr.o.m. den 6 maj 1975)
Mohall, Carl-Erik, förste ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Pålsson, Kerstin L., departementssekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Sjöö, Curt O., överstelöjtnant (fr.o.m. den 18 april 1975)
Wahlberg, Per V., örlogskapten (fr.o.m. den 10 januari 1977)

Sekreterare:
Ershammar, Mats O. T., konsulent (fr.o.m. den 1 februari 1976)

Lokal: Kommendörsgatan 28, 5 tr., 114 48 Stockholm, tel. 61 58 16 (sekreteraren)

Direktiven för beredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fö 15. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 2.

Beredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av beredningens arbete.

Beredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**6. Försvarets gymnasieutredning (Fö 1975:02) (FGU)**

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 7 maj 1975 för utredning

om försvarets gymnasiala utbildning (se Post- och Inrikes tidn. den 31 maj 1975):

Ordförande:
Wååg, Nils Erik, byggnadsingenjör, led. av riksdagen

Experter:
Elfving, L. Arne R., skolinspektör (fr.o.m. den 17 maj 1976)
Hammarström, P. Rickard, studierektor (fr.o.m. den 16 juni 1975)
Lundin, Åke E., överstelöjtnant (fr.o.m. den 16 juni 1975)
Nicklasson, Stina A. R., skolinspektör (fr.o.m. den 16 juni 1975)
Norenberg, Bertil W., studierektor (fr.o.m. den 16 juni 1975)
Nyberg, Stig K., studierektor (fr.o.m. den 16 juni 1975)
Palm, Hans G. G., departementsråd (fr.o.m. den 16 juni 1975)

Sekreterare:
Holmgren, B. Uno, rektor (fr.o.m. den 1 april 1977 t.o.m. den 31 juli 1978)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fö 16.

Utredningen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit tolv sammanträden.

Utredningen har den 21 maj 1978 avgett betänkandet (Ds Fö 1978:2) Gymnasial utbildning för försvaret.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. 1975 års skyddsrumsutredning (Fö 1975:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 juni 1975 för att lämna förslag till bestämmelser för övergången till ändrat skyddsrumssystem (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juli 1975):

Ordförande:
Gustafsson, M. Gunnar, generaldirektör, f. d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Welin, E. Gösta, direktör
Wiklund, Svea S. S., led. av riksdagen
Williamsson, Uno E. I., länsråd

Experter:
Edmén, Lars H., försvarsdirektör (fr.o.m. den 8 januari 1976)
Egnell, S. Jan-Erik, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 8 januari 1976)
Janson, Björn C., hovrättsassessor
Krona, Kurt, sektionschef (fr.o.m. den 15 november 1975)
Terstad, I. Gösta A., kansliråd

Sekreterare:
Tjörneryd, John E. E., avdelningschef

Lokal: Civilförsvarsstyrelsen, Karolinen, 651 80 Karlstad, tel. växel 054/10 30 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fö 17.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har ett sammanträde hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om utarbetande av underlag för förordning om skyddsrum.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 8. Värnpliktsinflytandekommittén (Fö 1977:01) (VIK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 10 mars 1977 för att utreda formerna m. m. för de värnpliktigas medinflytande:

Ordförande:
Malmberg, Östen F. G., f. d. stadsjurist

Ledamöter:
Björk, Gunnar E., bankkonsulent, led. av riksdagen (t.o.m. den 5 mars 1978)
Eliasson, Björn E. A., bonde, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Olsson, E. Billy, byråchef
Selö, Christer, ombudsman
Svartberg, Karl-Erik, rektor, led. av riksdagen
Unckel, Per C. G., jur. stud., led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bjerndell, Jörgen H., ombudsman (fr.o.m. den 3 maj 1977)
Lerner, Thomas, studerande (fr.o.m. den 16 maj 1977)
Mohall, Carl-Erik, förste ombudsman
Petterson, Lars-Olov, ombudsman
Sandberg, Ulf K., förste ombudsman
Svensson, S. Raymond, facklig sekreterare
Wiklund, Jerry J., ombudsman (fr.o.m. den 18 april 1977)

Experter:
Månsson, E. O. Sigvard, överste av 1. graden
Sandgren, Gösta, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 3 oktober 1977)

Huvudsekreterare:
Holmquist, K. O. Rolf, hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Pantzerhielm, H. Henrik G., kanslisekreterare (fr.o.m. den 9 maj 1977)

Lokal: Fredsgatan 2, 3 tr., 111 52 Stockholm, tel. 11 39 35 (huvudsekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Fö 3.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 16 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Utredningen (Fö 1977:02) rörande datasystemens sårbarhet, sårbarhetskommittén (SÅRK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 28 april 1977 för att utreda frågan om datasystemens sårbarhet och föreslå åtgärder i syfte att minska denna:

Ordförande:
Eriksson, B. Allan, kansliråd

Ledamöter:
Carlsson, Ulf V., överdirektör
Freese, Jan P. G. H:son, generaldirektör
Hertz, Olof A., avdelningsdirektör
Martin-Löf, C. Johan E., civilingenjör
Tengelin, Ulf E. G., avdelningsdirektör
Vinge, Per-Gunnar, direktör

Expert:
Tengelin, Ulrika Ch., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Huvudsekreterare:
Wranghult, Hans O., byråchef

Sekreterare:
Siversen, Bengt I., kammarrättsfiskal

Lokal: Datainspektionen, Bergsgatan 51, Box 12050, 102 22 Stockholm, tel. växel 22 79 80 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Fö 4.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15

sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 21 juni 1978 avgett betänkandet (Ds Fö 1978:4) ADB och samhällets sårbarhet.

Kommittén beräknar slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. Fredstandvård-80 (Fö 1977:03)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 med uppdrag att kartlägga formerna för tandvård åt värnpliktiga m. fl. vid överförande av den militära fredstandvården till folktandvården m. m.:

Särskild utredare:
Lindgren, S. Åke, generalläkare

Experter:
Adolfsson, Erik J., ombudsman (fr.o.m. den 2 september 1977)
Bergqvist, Bo Y., värnpliktig (fr.o.m. den 2 september 1977)
Blomberg, Carl-Gunnar V., försvarsövertandläkare (fr.o.m. den 2 september 1977)
Cronström, J. N. Runo, tandläkare (fr.o.m. den 2 september 1977)
Egelstedt, Ingemar T. A., förste sekreterare (fr.o.m. den 2 september 1977)
Fredriksson, H. Einar, byråchef (fr.o.m. den 2 september 1977)
Malmqvist, Jan S. N., tandläkare (fr.o.m. den 2 september 1977)
Reuterdahl, Gad, överstelöjtnant (fr.o.m. den 2 september 1977)
Rådström, Roger, värnpliktig (fr.o.m. den 2 september 1977)
Sjöström, J. Folke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 2 september 1977)
Wintzer, P. U., Stig, sekreterare (fr.o.m. den 2 september 1977)

Sekreterare:
Pellborn, Lars Åke, kanslichef

Lokal: Svenska Läkaresällskapet, Klara Östra Kyrkogata 10, Box 558, 101 27 Stockholm, tel. växel 24 33 50 (sekreteraren)

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1978 års kommittéberättelse del II Fö 6.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden med experterna.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 11. Utredningen (Fö 1977:04) om överföring av civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 26 maj 1977 med uppdrag att utreda frågan om överföring av vissa civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter:

Särskild utredare:
Almgren, Carl Eric A., general

Experter:
Ask, Carl J., överstelöjtnant
Hägglund, John E., länsråd
Kappelin, Carl-Erik, byråchef
Müller, Ivar, byråchef

Sekreterare:
Westin, Christer O. R., överstelöjtnant

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Fö 5.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden med experterna samt haft överläggningar med olika myndigheter och utredningar som berörts av utredningens arbete.

Utredaren har den 15 december 1978 avgett betänkandet (Ds Fö 1978:9) Överföring av civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Flygindustrikommittén (Fö 1978:01) (FLIK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 januari 1978 med uppdrag att utreda vissa frågor rörande flygindustrin m. m.:

Ordförande:
Wåhlin, Sten, f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 30 januari 1978)

Ledamöter:
Angelöf, Arne, ombudsman (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Björk, Gunnar E., bankkonsulent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Danell, C. Georg V., led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Lundin, Ulf W., statssekreterare (fr.o.m. den 30 januari 1978)

Sakkunniga:
Bystedt, P. Gösta, verkst. direktör (fr.o.m. den 3 april 1978)
Fehrm, E. Martin, tekn. dr (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Lübeck, S. A. Lennart, statssekreterare (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Ottoson, Benn E., ingenjör (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Pettersson, Lars-Olov, ombudsman (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Petri, Gunnar G. B., tf. statssekreterare (fr.o.m. den 30 januari t.o.m. den 23 oktober 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 26 oktober 1978)

Experter:
Hjalmarsson, S. Åke, byråchef (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Regårdh, Carl Gustaf, arméöverdirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 25 oktober 1978)
Sundén, Åke U., generaldirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Sekreterare:
Cars, Hans Christian, tf. kansliråd (fr.o.m. den 30 januari 1978)
Holgersson, Svante O., departementssekreterare (fr.o.m. den 30 januari 1978)

Lokal: Fredsgatan 2, 3 tr., 111 52 Stockholm, tel. direktval 763 37 85 (ordföranden), 763 25 34, 763 25 32 (sekreterarna)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 1.

Kommittén har under tiden januari - oktober 1978 hållit 20 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 14 november 1978 avgett betänkandet (Ds Fö 1978:8) Flygindustrikommitténs betänkande: Del 1.

På uppdrag av kommittén har studier genomförts av civilingenjören CarlGustaf Regårdh och civilingenjören Henrik Lindgren: Teknologispridning från flygindustriell till annan verksamhet (november 1978), teknologie doktorn Olle Ljungström: Flygindustrins FoU-spridning till den civila forskningsvärlden och näringslivet (november 1978) samt ekonomie doktorn Siv Gustafsson och universitetslektorn Jan Lindvall: Kunskapsöverföring genom personalomsättning från flygindustriell till annan verksamhet, (november 1978).

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 13. 1978 års försvarskommitté (Fö 1978:02) (FK-78)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 mars 1978 med

uppdrag att överväga och lämna förslag om säkerhetspolitikens inriktning och totalförsvarets fortsatta utveckling m. m. efter år 1982:

Ordförande:

Nordbeck, S. E. Gunnar, statssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)

Ledamöter:

Björk, Gunnar E., bankkonsulent, led. av riksdagen
Brännström, Roland J., verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Ekelund, Ulla G., led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Frändås, S. G. Berit, studierektor, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Gustavsson, Bengt T., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Göransson, J. Olle, verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Hernelius, J. Allan, bankofullmäktig, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Larsson, Ulf O., utredningssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Lindblad, Hans B., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)
Wirmark, B. David I., fil. mag., ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 april 1978)

Experter:

Björck, Berndt H., kanslichef (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Brodin, Katarina, fil. dr (fr.o.m. den 24 april 1978)
Broström, Ulf T. F., byråchef (fr.o.m. den 24 april 1978)
Dahlberg, Lars C., departementsråd (fr.o.m. den 24 april 1978)
Eliasson, Jan K., kansliråd (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Flodin, Bertil E., informationschef (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Hemborg, Bo E. Y., kansliråd (fr.o.m. den 24 april 1978)
Lindkvist, Börje K., generalsekreterare (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Lindow, M.-V. Styrbjörn R. A., kanslichef (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Nicklasson, Stina A. R., skolinspektör (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Orrö, Sven-Erik O., departementsråd (fr.o.m. den 24 april 1978)
Schuback, Bengt J., viceamiral (fr.o.m. den 24 april 1978)
Thyberg, O. Knut, ambassadör (fr.o.m. den 24 april 1978)
Thyberg, P. Erik, planeringschef (fr.o.m. den 24 april 1978)
Wahlbäck, M. Krister, docent (fr.o.m. den 24 april 1978)

Huvudsekreterare:

Wigur, J. T. Rolf, generalmajor (fr.o.m. den 6 april 1978)

Sekreterare:
Dreiwitz, Bo G., överstelöjtnant (fr.o.m. den 6 april 1978)
Hellman, Sven R., överingenjör (fr.o.m. den 6 april 1978)
Linder, Sven G., kansliråd (fr.o.m. den 1 december 1978)
Romare, Jan O. G., kansliråd (fr.o.m. den 6 april t.o.m. den 30 november 1978)

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 37 85 (ordföranden), 763 25 04 (sekreteraren), 763 37 86 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 4.

Kommittén har under tiden april - oktober 1978 hållit tio sammanträden.
Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 14. Delegationen (Fö 1978:03) för samordning av ny befälsordning (SamD NBO)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 1 juni 1978 för samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret:

Ordförande:
Ehrling, G. O. Ingvar, departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Ledamöter:
Albrektson, Hans B., departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Back, K. Gunnar, kommendörkapten (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Carlson, Lars O., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Jansson, C. G. Eric, överste (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Palm, Hans G. G., departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Pettersson, Per-Arne, departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Tamfeldt, Bengt G., överste (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Österlund, Nils E., överste (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Sekreterare:
Ridderstad, Gunnar C. A., major (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 25 98 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 5.

Delegationen har under tiden juni - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och utredningar som berörs av delegationens arbete.
Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. Civilmilitärutredningen (Fö 1978:04) (CMU)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 1 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m. m.:

Särskild utredare:
Arvas, Dag G. C., konteramiral (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Expert:
Borgquist, Frithiof, byråchef (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:
Lindahl, Carl-Fredrik H., departementssekreterare (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Nystedt, Stig H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Lokal: Kommendörsgatan 28, 5 tr., 114 48 Stockholm, tel. 61 20 34 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 6.

Den särskilde utredaren har under tiden juni - oktober 1978 hållit sex sammanträden med experterna.

Utredarens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 16. Hälso- och sjukvård i försvaret (Fö 1978:05) (HSF)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att överväga vissa frågor och genomföra vissa överläggningar m. m. i samband med organisationsförändringar inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred:

Särskild utredare:
Romberg, N. Wilhelm A., direktör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Sakkunnig:
Nilsson, Alice H. C., departementsråd (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Experter:
Köhler, N. Christer, major (fr.o.m. den 1 januari 1979)
Lagerholm, Göran E., försvarsöverläkare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Westberg, Jan E. T., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 augusti t.o.m. den 31 december 1978)

Sekreterare:

Lundquist, David N., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 augusti 1978)

Lokal: Försvarsdepartementet. Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 25 63 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 7.

Den särskilde utredaren har under tiden augusti - oktober 1978 hållit ett sammanträde med den sakkunnige, experterna och sekreteraren och tre sammanträden med den sakkunnige och sekreteraren samt haft överläggningar med olika myndigheter och utredningar som berörs av den särskilde utredarens arbete.

Utredarens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 17. Folkrättskommittén (Fö 1978:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 för att utreda och lämna förslag angående tolkning och tillämpning av samt information och undervisning om folkrättens regler under krig, neutralitet och ockupation.

Ordförande:

Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Ledamöter:

Björeman, Carl E., överste av 1. graden (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Johnson, Bo F., folkrättssakkunnig (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Lundqvist, Roland S., byråchef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Munck, Johan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Wulff, Torgil H:son, kommendör av 1. graden (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Sakkunniga:

Broström, Ulf T. F., byråchef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
von Celsing, Elof F. H. T. H., överstelöjtnant (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Forssbeck, Bengt G. I:son, byråchef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Grahl-Madsen, Atle, professor (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Landahl, Per-Axel V., kanslichef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Mattsson, Ingemar, undervisningsråd (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Stroh, Olof, generalsekreterare (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Sundelius, Ove R. S., länsråd (fr.o.m. den 23 oktober 1978)
Åstrand, K. Gunnar, kanslichef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Huvudsekreterare:
Johnson, Bo F., folkrättssakkunnig (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Bitr. sekreterare:
Brandel, Erik J. M., jur. kand. (fr.o.m. den 1 november 1978)

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 39 94 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Fö 8.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## Socialdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 4, 9, 10, 11, 13, 22, 24, 25, 27, 34 och 36**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1 och 8**

### 1. Socialdepartementets sjukvårdsdelegation (S 1966:39)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1965 för att som en till socialdepartementet knuten delegation följa utbyggnaden av sjukvårdsresurserna i landet och verka för en samordning av sjukvårdsplaneringen:

Ordförande:

Ifvarsson, Carl-Anders, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 20 oktober 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Ledamöter:

Alsén, Sven, tf. överdirektör
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör (t.o.m. den 9 november 1978)
Andersson, Johnny, departementsråd (fr.o.m. den 15 maj 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör
Ekholm, Lars V., kansliråd (fr.o.m. den 1 april 1978)
Ericsson, Nils E., ombudsman (t.o.m. den 31 mars 1978)
Eriksson, Evert G., landstingsråd
Hedengren, Sven-Olof G., tf. generaldirektör (fr.o.m. den 16 mars 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)
Heideman, Gunnar A., kommunalråd
Hillerdal, N. Olof, docent (fr.o.m. den 6 december 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Hjerne, Gunnar, f. d. landstingsråd (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Hörnlund, O. Börje, skogsmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Ihrfors, Carl-Johan, landstingsledamot (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Johansson, Einar, landstingsledamot (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Kärnek, Ruth I. C., oppositionsråd
Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)

Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor (fr.o.m. den 6 december 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)
Lindström, Alice M. F., undervisningsråd
Lindvall, Karl-Erik, andre förbundsordförande (fr.o.m. den 1 april 1978)
Rexed, Bror A., generaldirektör (t.o.m. den 15 mars 1978)
Rollén, Berit M., avdelningschef (fr.o.m. den 10 november 1978)
Ruin, Olof K., planeringschef (fr.o.m. den 1 april 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 15 november 1977)
Söderqvist, Bengt O. A., expeditionschef
Thor, Thorsten, direktör (fr.o.m. den 1 september 1976)
Westerborn, Olle O. A., docent
Zetterström-Lagerwall, Gerd M., direktör

Experter:
Bergman, Sven-Eric, avdelningschef (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Bergstedt, Tord L. H., sjukvårdsdirektör
Fredriksson, H. Einar, byråchef
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Lindgren, S. Åke, generalläkare
Lönnquist, John Gunnar, förste sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Nygren, G. Ingemar, departementsråd
Orava, Olavi A. (Olle), byråchef
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef
Wictorson, Karl-Eric A., avdelningschef

Sekreterare:
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Delegationen har bl.a. behandlat olika frågor angående läkarfördelningsprogrammet och vårdpersonalprogram avseende sjuksköterskor och undersköterskor. Delegationen har vidare angett riktlinjer för prioritering av nya byggnadsinvesteringar inom sjukvårdssektorn för åren 1979 - 1981.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 2. Pensionskommittén (S 1970:40)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 för att utreda frågan om pensionsåldern m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 25 juni 1970):

Ordförande:
Granqvist, Liss M., president

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Bergström, Britta J., universitetslektor, led. av riksdagen
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Nordberg, S. Ivar, ombudsman, led. av riksdagen
Regnéll, Carl Göran, fil. dr, f. d. led. av riksdagen

Experter:
Alkman, Leif A., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 november 1977)
Bratthall, Kenneth, tf. försäkringsdomare
Nilsson, K. F. Lennart, generaldirektör
Persson, Gustav B., sekreterare
Svensson, Inge G., direktör
Wilhelmsson, A. Börje, försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Ödman, Margot, ombudsman

Sekreterare:
Abelson, Lars Göran, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Eriksson, Per E., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 4 oktober 1978)
Nordborg, Kjerstin M., hovrättsassessor (t.o.m. den 31 oktober 1978)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. växel 040/749 50 (Abelson, Eriksson)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse S 34. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II S 1.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Kommitténs återstående arbete innefattar bl.a. en översyn av efterlevandepensioneringen och beräknas pågå under hela år 1979.

### 3. Barnomsorgsgruppen (S 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för frågor rörande verksamheten för barn med särskilda behov av stödåtgärder m. m.:

Ordförande:
Lundblad, Grethe, socialinspektör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Baude, Annika M. C., avdelningschef
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (t.o.m. den 31 oktober 1978)

Johnsson, Ella I., fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Karlsson, Tore, sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Viklund, Margareta, sekreterare
Wahrby, Elsa M., skolkonsulent (fr.o.m. den 15 september 1977)

Sakkunniga:
Gardeström, Linnéa, kanslichef (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Hedenström, Bengt, studieombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Henriksson, E. Sture F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Klingberg, Karl Erik, konsulent (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Malmström, Hugo, landstingsledamot (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Svensson, Sten, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Experter:
Liberg, Laila, förskollärare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Spörndly, Barbro I., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1977)

Sekretariat:
Blom-Nyman, K. Margot, lärare (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Isaksson, Britt D., bibliotekarie (fr.o.m. den 1 september 1978)
Lauritzen, Sonja, psykolog (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Söderberg, Per-Olof, sekreterare
Sävenstrand, Inger E., sjukvårdslärare (t.o.m. den 31 oktober 1978)

Bitr. sekreterare:
Lejdström, Kristina, projektledare

Lokal: Drottninggatan 20, 2 tr., tel. 21 14 01 (kansli) Postadress: Socialdepartementet, Fack 103 20 Stockholm

Utvidgat uppdrag angående föräldrautbildning, se 1975 års kommittéberättelse S 19.

Gruppen har den 15 februari 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:5) Föräldrautbildning. Kring barnets födelse.

Gruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden. Därutöver har i oktober 1978 anordnats en konferens med studieförbunden angående föräldrautbildning. Gruppen deltar vidare aktivt i försöksverksamheter med föräldrautbildning.

Gruppen beräknas avge sitt slutbetänkande angående föräldrautbildning under senare delen av år 1979.

## 4. Barnmiljöutredningen (S 1973:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att undersöka barnens levnadsförhållanden:

Utredningsman:
Rexed, Bror A., generaldirektör

Sekreterare:
Lund, Karin, socionom
Wittorp, I. Birgitta, departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse S 31.

Utredningens sekretariat har under året haft tre sammanträden.
Utredningen har i december 1978 avgett en slutrapport.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Familjestödsutredningen (S 1974:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 januari 1974 för att pröva vissa frågor inom föräldraförsäkringen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 22 januari 1974):

Utredningsman:
Odhnoff, Camilla, landshövding

Experter:
Hallberg, Kajsa, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (t.o.m. den 22 oktober 1978)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (t.o.m. den 31 juli 1978)
Karlsson, Vanja M., seminarielärare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Liljeström, Rita, universitetslektor
Nelander, Sven, utredningssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Olin, Patrick, med. lic. (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Persson, Gustav B., sekreterare
Persson, Inger, förskollärare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Sjöberg, Margit E., länsarbetsdirektör
Svensson, Inge G., direktör
Svensson, Sten, departementssekreterare (fr.o.m. den 10 mars 1978)
Winberg, Ylva, sekreterare (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Sekreterare:
Blomqvist, Karen, byrådirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare (t.o.m. den 31 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Arve-Parés, Birgit E., fil. kand.
Etzler, Cecilia E. M., byrådirektör (t.o.m. den 31 juli 1978)

Gurner, Ulla, fil. kand. (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Karlsson, Vanja M., seminarielärare (t.o.m. den 31 juli 1978)
Olin, Patrick, med. lic. (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 31 juli 1978)
Sjöblom, Kerstin, psykolog (fr.o.m. den 1 april 1976)

Lokal: Drottningholmsvägen 14, 1 tr., 112 42 Stockholm, tel. 51 84 39 (kansli), 51 75 51 (Blomqvist)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse S 22.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Utredningen har i april 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:39) Föräldraförsäkring, i september 1978 en diskussionspromemoria, Daghem för små barn och likaledes i september 1978 en rapport (Ds S 1978:15) Hälsorisker och hälsovård för barn i daghem.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. Medicinalansvarskommittén (S 1974:02) (MAK)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 januari 1974 för att utreda vissa ansvarsfrågor m. m. inom hälso- och sjukvården (se Post- och Inrikes tidn. den 25 januari 1974):

Ordförande:
Lidbeck, P. Ingmar, regeringsråd

Sakkunniga:
Hjern, Bo G., verkst. direktör
Hjerne, Gunnar, f. d. landstingsråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Larsson, Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Wilander, Sven E., landstingsman

Experter:
Herner, N. Birger E., överläkare
Hult, Lennart A. F. W., professor (fr.o.m. den 31 augusti 1978)
Hultstrand, Lars R., hovrättssassessor
Kullberg, Gunni V., förste förbundssekreterare
Langton, Börje, byråchef
Lundqvist, Lilly M., första skötare
Malmqvist, Jan S. N., tandläkare
Roos, Kurt H. G., tf. avdelningschef
Royen, Sverre N. H., direktör
Serner, Uncas, sekreterare (fr.o.m. den 26 februari 1976)
Sullivan, Lars G. M., överläkare (fr.o.m. den 31 augusti 1978)

Sekreterare:
Holmquist, Gertrud M. M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1977 t.o.m. den 14 november 1978)
Prom, Peter F. G., hovrättsassessor
Wistrand, Birgitta M., sekreterare (t.o.m. den 31 oktober 1978)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., tel. 61 95 07. Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1975 års kommittéberättelse S 23.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Kommittén har i mars 1978 avgett huvudbetänkandet (SOU 1978:26) Hälso- och sjukvårdspersonalen - ansvarsfrågor - samverkan personal - patienter.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 7. Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning (S 1974:04) (NEPO)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 januari 1974 med uppdrag att företa en översyn av personalorganisationen vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare:

Utredningsman:
Jonsson, Folke, byråchef

Experter:
Blixt, Olov, ombudsman
Danielsson, Birger, direktör
Nordström, Gösta, byråchef
Söderman, Elis A., ombudsman

Sekreterare:
Roslönn, Ulf, byrådirektör (fr.o.m. den 10 november 1977)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., tel. 68 86 76. Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden samt företagit uppföljande resor till några vårdanstalter.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 8. Delegationen (S 1974:05) för social forskning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1974 för att som en till socialdepartementet knuten delegation ha till uppgift dels att med utgångspunkt i departementets verksamhetsområden svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet inom den sociala sektorn, dels att initiera forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för socialpolitiken:

Ordförande:

Ifvarsson, Carl-Anders, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Ledamöter:

Anderson, K. G. Göthe, kommunalråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Berfvenstam, Ragnar A. G., professor (t.o.m. den 14 mars 1978)
Bjurulf, Per, professor (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Engström, Arne V., professor, generaldirektör
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd (fr.o.m. den 1 december 1976)
Hedlén, Bengt R., socialdirektör
Lindahl, Hedda, statsråd (t.o.m. den 22 maj 1978)
Nilsson, Ruth, landstingsledamot (fr.o.m. den 23 maj 1978)
Rehn, L. Gösta, professor
Rexed, Bror A., generaldirektör (t.o.m. den 28 februari 1978)
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef (fr.o.m. den 1 november 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)
Wiklund, Svea S. S., led. av riksdagen
Åström, Lars-Åke E., generaldirektör

Ersättare:

Baude, Annika M. C., avdelningschef (för Wennström) (fr.o.m. den 1 november 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)
Bergman, Sven-Eric, avdelningschef (för Lindahl) (fr.o.m. den 5 november 1976)
Janson, Carl-Gunnar, professor (för Berfvenstam)
Kjellgren, Eivor, intendent (för Wiklund) (fr.o.m. den 1 april 1977)
Korpi, F. Walter, professor (för Rehn)
Lovén, John T., sektionschef (för Andersson) (fr.o.m. den 13 maj 1976)
Magnusson, Nils, departementsråd (för Ifvarsson)
Skalin, E. Douglas, förste sekreterare (för Göransson) (t.o.m. den 22 maj 1978)
Smedmark, Göran G:son, byråchef (för Åström) (fr.o.m. den 1 september 1977)

Stark, K. Birger, socialchef (för Hedlén)
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef (för Rexed) (t.o.m. den 31 oktober 1978)
Villner, Ina, sekreterare (för Göransson) (fr.o.m. den 23 maj 1978)

Experter:
Elmhammer, Nils E. I., tf. avdelningschef (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Forslund, E. Birger, kansliråd
Wallberg, Klas H. S., avdelningschef (t.o.m. den 5 mars 1978)
Wictorson, Karl-Eric A., avdelningschef (fr.o.m. den 1 april 1976)

Sekreterare:
Uggla, G. Inga-Lill, fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Jonsson, Lena B., departementssekreterare (fr.o.m. den 25 oktober 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Stigmark, Kerstin, byråsekreterare (fr.o.m. den 24 augusti t.o.m. den 31 december 1978)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Dessutom har delegationens arbetsutskott sammanträtt fem gånger.

Fem rapporter har givits ut, som ger en analys av problemen och en översikt av behov av forsknings- och utvecklingsarbete. En initiativgrupp för narkomanvårdsforskning har även bildats.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Pensionärsundersökningen (S 1974:06) (PU)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att göra en undersökning angående åldringsvården m. m.:

Utredningsman:
Forslund, E. Birger, kansliråd

Experter:
Barenthin, Willi, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare
Ekberg, Valter, sekreterare
Petersson, Kerstin, sekreterare
Skalin, E. Douglas, sektionschef

Svanborg, Alvar, professor
Sälde, K. A. Henry, avdelningschef
Widman, Mona G. U-B., socialassistent

Sekreterare:
Hedin, Bernt, departementssekreterare
Redgert, Jan I. G., avdelningschef

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse S 27.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har i december 1977 avgett huvudbetänkandet (SOU 1977:98) Pensionär 75 samt bilagorna (SOU 1977:99) Diagram och tabeller, Bilaga A och (SOU 1977:100) Intervju-undersökningen, Bilaga B. Utredningen har vidare i december 1978 avgett särskilda rapporter om social hemhjälp, färdtjänst, ålderdomshem och hemsjukvård.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 10. Regionsjukvårdsutredningen (S 1974:07)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda regionsjukvårdens organisation m. m.:

Ordförande:
Söderqvist, Bengt O. A., expeditionschef

Sakkunniga:
Alsén, Sven, tf. överdirektör
Eskel, Arvid, f. d. landstingsråd
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd
Olsson, Harald, landstingsråd (fr.o.m. den 6 oktober 1976)

Experter:
Fredriksson, H. Einar, byråchef
Gremner, Kjell, organisationschef
Hamberger, Carl-Axel, professor
Hjern, Bo G., verkst. direktör
Nygren, G. Ingemar, departementsråd
Roos, Kurt H. G., tf. avdelningschef (fr.o.m. den 1 september 1976)
Skalin, E. Douglas, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1976)
Werkö, Lars, professor (t.o.m. den 20 februari 1978)
Wictorson, Karl-Eric A., avdelningschef

Sekreterare:
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Olofsson, C. Sigbjörn, fil. kand. (fr.o.m. den 16 februari 1976)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Utredningen har i december 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:70) Regionsjukvården. Genom ett särskilt projekt har analyserats regionsjukvårdens innehåll och avgränsning mot länssjukvården m. m. Detta material redovisas som huvudbilagor till betänkandet (SOU 1978:71) Huvudbilaga 1 - Medicin och onkologi samt (SOU 1978:72) Regionsjukvården Huvudbilaga 2 - Kirurgi.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 11. Hälsovårdsstadgeutredningen (S 1974:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att göra en översyn av hälsovårdsstadgan:

Ordförande:
Sundström, Thorsten, f. borgarråd

Sakkunniga:
Andersson, Karl-Gustav, kommunalråd
Andersson, Roland I., länshälsovårdskonsulent
Johansson, J. Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Leuchovius, Karl G. W., led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Rinder, Lennart, medicinalråd
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Ågren, Lars O. T., direktör

Experter:
Eriksson, Sune, avdelningsdirektör
Hallbäck, N. Thore, direktör
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Köhl, Olof F. E., rättschef (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Mollstedt, Bengt O., stadsläkare
Petrelius, Torsten, avdelningschef
Swarén, Ulla M., byråchef

Sekreterare:
Meyer, Lennart S. G., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Berglund, Bengt I., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse S 29.

Utredningen har i juni 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:44) Kommunalt hälsoskydd.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Utredningen (S 1974:09) beträffande sjukvård i livets slutskede (SLS)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1974 för att utreda vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede:

Ordförande:
Rexed, Bror A., generaldirektör

Sakkunniga:
Biörck, C. Gunnar W., professor, led. av riksdagen
Einhorn, Jerzy, professor
Giertz, Gustav B., professor
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Kärnek, Ruth I. C., oppositionsråd
Linder, Lars G., överläkare
Zetterström-Lagervall, Gerd M., direktör
Willig, Anna, undersköterska

Experter:
Carlheim-Gyllensköld, Karin, fil. dr
Feigenberg, Loma, bitr. överläkare
Langton, Börje, byråchef

Sekreterare:
Björkman, Marie-Louise (Malou) K., fil. kand.
Wistrand, Birgitta M., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1976)

Lokal: Socialstyrelsen, Linnégatan 87, Fack, 106 30 Stockholm, tel. växel 14 06 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har i september 1977 avgett rapporterna (SOU 1977:81) Vårdpersonal, Utbildning och attityder, (SOU 1977:82) Att dö på sjukhus och (SOU 1977:85) Patienter.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas avge sitt huvudbetänkande under våren 1979.

## 13. Ledningsgruppen (S 1974:11) för försöksverksamhet inom socialvården

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 december 1974 för försöksverksamhet inom socialvården:

Ordförande:
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd

Ledamöter:
Lovén, John T., sektionschef
Nilsson, Göte, planeringschef
Ottoson, Ivan, byråchef
Thorstenson, R. Billy, kansliråd
Villner, Ina, sekreterare

Experter:
Holmquist, Lizzie, folkskollärare
Larnstedt, A. Ossian G., f. d. departementsråd
Magnusson, Nils, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Ording, Jan, byråchef (fr.o.m. den 20 maj 1976)
Palm, Margit, kommunalråd
Wingqvist, Kay Vilhelm, fil. kand. (fr.o.m. den 2 december 1976)

Bitr. sekreterare:
Haeggström, Ingrid M., assistent (t.o.m. den 30 juni 1978)
Lamnevik, Gunilla, förste sekreterare

Ledningsgruppen har till uppgift att bedriva försöksverksamhet inom socialvården, främst barna- och ungdomsvården i syfte att ge praktiska erfarenheter inför förestående reformarbete på grundval av socialutredningens och fosterbarnsutredningens intentioner.

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Ledningsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden. Den referensgrupp med företrädare för de fackliga organisationerna, som knutits till ledningsgruppen, har under samma tid sammanträtt en gång.

Ledningsgruppens försöksverksamhet bedrivs i Skåne och innefattar särskilda projekt i elva kommuner, ändrat utnyttjande av inom regionen befintliga institutioner samt utbildnings- och konferensverksamhet i anslutning härtill.

En utvärderingsrapport har avgetts i december 1978.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 14. Socialpolitiska samordningsutredningen (S 1975:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 juni 1975 om samordningsfrågor i det socialpolitiska bidragssystemet:

Ordförande:
Sjöberg, N. Björn V., rättschef

Ledamöter:
Andersson, Elis G., byggnadsarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 19 november 1976)
Carlsson, Bo, utredningssekreterare (fr.o.m. den 27 januari 1978)
Ekberg, Leif, justitieombudsman
Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen
Karlsson, Helge G., metallarbetare, led. av riksdagen
Ringaby, Per-Eric, godsägare, led. av riksdagen
Westerberg, Bengt C. G., statssekreterare (fr.o.m. den 19 november 1976 t.o.m. den 26 januari 1978)

Experter:
Björne, B. Gunnar, departementsråd
Edvardsson, P. Einar, byråchef
Nasenius, B. Jan V., departementssekreterare
Nelander, Sven, utredningssekreterare
Nordin, Å. Ingvar, förbundsdirektör
Pårud, Nils G., universitetslektor
Smedmark, Göran G:son, byråchef
Svensson, Inge G., direktör
Walander, Håkan I., ombudsman

Sekreterare:
Eriksson, C. Ingemar, fil. kand.
Gustavsson, Bengt A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 januari 1979)
Kärrström, Margit E. V., kammarrättsråd (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Schering, Per E., försäkringsrättsassessor

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 58 95 (Eriksson), 21 50 97 (Schering) och 031/17 38 00 (Kärrström). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse S 29.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har i juni 1978 avgett delbetänkandet (Ds S 1978:3) Ekonomiskt stöd vid yrkesinriktad rehabilitering m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**15. Hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04)**

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 december 1975 för att utreda frågan om ny lagstiftning för hälso- och sjukvården:

Ordförande:
Hörnlund, O. Börje, skogsmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)

Sakkunniga:
Carlshamre, Nils O. G., lektor, led. av riksdagen
Fridh, K. Göte, landshövding (fr.o.m. den 1 december 1976)
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd
Holst, Hans-Eric, landstingsråd
Kärnek, Ruth I. C., oppositionsråd
Olsson, Gunnar, journalist, led. av riksdagen
Petersson, Karl-Anders P., bankkamrer, led. av riksdagen
Swartz, Kersti V., fru, led. av riksdagen

Experter:
Bergman, Sven-Eric, avdelningschef (fr.o.m. den 22 februari 1977)
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare
Croné, Ulrica, vice ordförande i Svensk sjuksköterskeförening (fr.o.m. den 5 april 1976)
Hillerdal, N. Olof, docent (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 1 november 1978)
Hjern, Bo G., verkst. direktör (fr.o.m. den 29 december 1975)
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor (fr.o.m. den 29 december 1975)
Lönnquist, John Gunnar, förste sekreterare (fr.o.m. den 2 november 1978)
Marjasin, Sigvard, förbundsordförande (fr.o.m. den 5 april 1976)
Rahm, Håkan, f. d. överdirektör (fr.o.m. den 29 december 1975)
Royen, Sverre N. H., direktör (fr.o.m. den 22 februari 1977)
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef (fr.o.m. den 29 december 1975)

Sekreterare:
Brynolfsson, Gustaf V., avdelningschef (fr.o.m. den 1 november 1977)
Serner, Uncas, sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Ågren, Staffan, kanslichef (fr.o.m. den 1 november 1977)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 57 22 (Serner). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II S 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 16. Planeringsgruppen (S 1976:03) för barnomsorg

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 1 april 1976 med uppgift att på grundval av de praktiska erfarenheterna förbättra underlaget för kommunernas utbyggnadsplanering och beräkningar av platsbehovet inom barnomsorgen:

Ordförande:
Thorstenson, R. Billy, kansliråd

Ledamöter:
Henriksson, E. Sture F., avdelningsdirektör
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (t.o.m. den 5 november 1978)
Karlsson, Tore, sekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)

Experter:
Dreber, I. Agneta, förste revisor (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Elmhammer, Nils E. I., tf. avdelningschef
Hammarberg, Margareta, departementssekreterare
Hardeberg, Gunilla I., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 15 mars 1978)
Jonsson, Bo A., departementssekreterare
Westin, Aina V. H., ombudsman

Sekreterare:
Johansson, E. Gunnel L., byrådirektör (fr.o.m. den 21 november 1977)
Torring, Lisbeth, socionom

Bitr. sekreterare:
Terne, Eva, fil. kand. (fr.o.m. den 24 oktober 1977)

Lokal: Departementens kommittéer, Lilla Kungsgatan 3, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00 (Torring)

Direktiven för planeringsgruppen, se 1977 års kommittéberättelse del II S 4.

Planeringsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Gruppen har den 13 oktober 1977 fått tilläggsuppdrag att analysera i vad mån kommunerna enligt barnomsorgsplanerna når upp till ca 80 procent av det platsbehov som med ledning av 1975 års förskoleplan kunde beräknas för år 1980. Den 29 november 1977 avrapporterades tilläggsuppdraget i en promemoria om kommunernas barnomsorgsplaner.

Planeringsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 17. Utredningen (S 1976:05) om sjukvården i krig

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 december 1976 för att utreda frågan om sjukvård i krig:

Ordförande:
Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Hansson, Lilly E., mentalskötare, led. av riksdagen
Litzner, Ragnar, landstingsråd
Nilsson, Göte, landstingsledamot
Ångström, Rune T., led. av riksdagen

Experter:
Börjeson, Börje, driftchef (fr.o.m. den 4 mars 1977)
Gyllö, Sture A., avdelningschef
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Lindgren, S. Åke, generalläkare
Lundgren, Nils-Gunnar, överstelöjtnant
Orrö, Sven-Erik O., departementsråd
Persson, Sven-Åke, landstingsdirektör
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef
Wiktorin, Bengt, sektionschef

Sekreterare:
Skoglund, Caj U.

Lokal: Karolinen/E 432, 651 80 Karlstad, tel. 054/10 30 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 17.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15 sammanträden.

Utredningen har i december 1978 avgett huvudbetänkandet (SOU 1978:83) Sjukvården i krig.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 18. Prostitutionsutredningen (S 1977:01)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 februari 1977 för att göra en kartläggning av prostitutionen m. m.:

Särskild utredare:
Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Borg, Arne, bitr. socialdirektör
Elwien, Folke, polisintendent
Grönwall, Lars O., departementsråd
Liljeström, Rita, universitetslektor
Månsson, Sven-Axel, sociolog
Nelin, Anders, polisintendent
Persson, Leif G. W., kriminolog
Sjöberg, Tage B., departementssekreterare

Sekreterare:
Frühling, Michael, fil. kand. (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Olsson, Hanna, byrådirektör

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 19 72 (Olsson). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 19. Utredningen (S 1977:02) om sjukvårdens inre organisation

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 februari 1977 för att utreda vissa frågor om sjukvårdens inre organisation:

Ordförande:
Wieslander, K. H. Bengt, regeringsråd

Ledamöter:
Ekberg, Sewon, personalchef
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd
Ihre, Thomas, docent
Lundqvist, Marianne, förbundsordförande
Marjasin, Sigvard, förbundsordförande
Pettersson, S. Åke E., landstingsråd

Experter:
Alsén, Sven, tf. överdirektör
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare
Gardell, Bertil G. T. B., professor
Gavelin, Wanja, sektionschef
Lamnevik, Gunilla, förste sekreterare (fr.o.m. den 12 september 1978)
Petersson, Birgitta, förste sekreterare (t.o.m. den 11 september 1978)

Sekreterare:
Boivie, Marianne, sekreterare (fr.o.m. den 2 juni 1977)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 20 68 07 (sekreteraren). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden. Därjämte har en expertgrupp inom utredningen under tiden september - oktober 1978 sammanträtt tre gånger.

Utredningen beräknas avge en idépromemoria i början av år 1979.

Utredningen beräknas avsluta sitt arbete under år 1979.

## 20. Tobakskommittén (S 1977:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 mars 1977 för att utarbeta ett program för arbetet med att nedbringa tobakskonsumtionen och motverka dess skadeverkningar:

Ordförande:
Hillerdal, N. Olof, docent

Ledamöter:
Andrén, Margareta, ers. för led. av riksdagen
Hyttring, Jan, landstingsråd
Litzner, Ragnar, landstingsråd
Mårtensson, A. Iris, studieombudsman, led. av riksdagen

Experter:
Lindau, Christer, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Nordberg, B. Krister, hovrättsassessor (t.o.m. den 31 maj 1978)
Ramström, Lars, direktör
Sevéus, Vallentin, förbundssekreterare
Östby, Nils, avdelningsdirektör

Sekreterare:
Nordgren, Paul, sekreterare (fr.o.m. den 22 augusti 1977)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., tel. 34 24 22. Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II S 3.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden.

Kommittén har i mars 1978 avgett delbetänkandet (Ds S 1978:7) Rökfria miljöer.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 21. Utredningen (S 1977:04) om narkotikamissbrukets omfattning

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 mars 1977 för att göra en kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning:

Särskild utredare:
Palm, Böret, justitieråd

Sakkunniga:
Bishop, Norman, byråchef
Carlsson, Gösta, professor
Esbjörnson, Esbjörn, byråchef
Fors, Åke Hj., departementsråd
Ording, Jan, byråchef

Expert:
Hagnell, Olle, professor (fr.o.m. den 15 juni 1977)

Sekreterare:
Karlsson, Christer, departementssekreterare
Olsson, Orvar, fil. lic. (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Bitr. sekreterare:
Fant, Maj, socionom (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Johansson, Torbjörn, byråassistent (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Olsson, Börje, byråsekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Ritter, Kristin, socionom (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 30 oktober 1978)
Roth, Christer, föreståndare (fr.o.m. den 28 maj 1978)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., tel. växel 763 10 00 (Christer Karlsson), 67 38 55 (Orvar Olsson). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 4.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Utredningen har den 29 december 1977 avgett betänkandet (Ds S 1977:8) Undersökningar av narkotikavanor samt den 29 juni 1978 rapporten (Ds S 1978:10) Definitionsproblem vid narkotikaundersökningar.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 22. Ledningsgruppen (S 1977:06) för narkotikafrågor

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 med uppdrag att föreslå och initiera insatser mot narkotikamissbruket och verka för samordning av insatserna på detta område:

Ordförande:
Larsson, Gerhard, statssekreterare

Ledamöter:
Carlsson, Rune, förbundsdirektör
Eriksson, Lennart, generaltulldirektör
Järdler, Sven A., direktör
Martinsson, Bo N. O., generaldirektör, f. d. led. av riksdagen
Montgomery, J. Henry A., statssekreterare
Orring, Jonas A., generaldirektör (avliden)
Persson, Carl J. G., landshövding
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Rexed, Bror A., generaldirektör
Romander, Holger A. G., rikspolischef

Sekreterare:
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Lundborg, Hans, avdelningssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Sannegård, Wilhelm, byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 5.

Ledningsgruppen har den 8 februari 1978 avgett betänkandet (Ds S 1978:2) Åtgärder mot narkotikamissbruk.
Efter en tids uppföljningsarbete är uppdraget slutfört.

## 23. Utredningen (S 1977:07) om barnolycksfall

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 24 februari 1977 för att utreda frågan om barnolycksfallen:

Särskild utredare:
von Euler, Rigmor, barnombudsman (fr.o.m. den 15 juni 1977)

Sakkunniga:
Eek, Karin, skolöverläkare (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Fraenki, Claes, arkitekt (fr.o.m. den 15 juni 1977 t.o.m. den 15 februari 1978)
Fredriksson, Ulla M., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Lantz, V. Inga B., fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 februari 1978)
Lindencrona, Hanne, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Lindquist, Ivonne, byrådirektör (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Petersson, Owe, sjukhusdirektör (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Ringstedt, Nils A. E., byråchef (fr.o.m. den 15 juni 1977)
Sterner, Anna-Lisa, sekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1977)

Experter:
Barr, Mats, barnhälsovårdsöverläkare (fr.o.m. den 15 juni 1978)
Berfvenstam, Ragnar A. G., professor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Johansson, Lars, förste sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977)
Mann, Kent V., sekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1978)
Westius, Stefan, forskare (fr.o.m. den 15 juni 1978)

Sekreterare:
Lundqvist, Lars-Åke, jur. kand. (fr.o.m. den 15 juni 1977)

Bitr. sekreterare:
Bäckström, Kerstin R. A., fil. kand. (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Drottningholmsvägen 14, 1 tr., 112 40 Stockholm, tel. 51 84 29 (Lundqvist), 51 44 28 (Bäckström)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden. Två expertgrupper har därjämte haft sju sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1979.

## 24. Utredningen (S 1977:08) om frågan om kontinuitet i kontakterna mellan patient och läkare i den öppna vården m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 maj 1977 med uppdrag att utreda frågan om kontinuitet i kontakterna mellan patient och läkare i den öppna vården m. m.:

Särskild utredare:
Hjerne, Gunnar, f. d. landstingsråd

Experter:
Bergman, Sven-Eric, avdelningschef
Häggmark, Siri, distriktssköterska (fr.o.m. den 12 september 1977)
Laurell, Björn, överläkare
Lindberg, Ingemar, sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Lindgren, Anders, departementssekreterare
Nordlander, Nils Brage, överläkare
Rådö, E. Göran, bitr. sjukvårdsdirektör
Wictorsson, Karl-Eric A., avdelningschef

Sekreterare:
Lönnquist, John Gunnar, förste sekreterare

Bitr. sekreterare:
Hasselgren, Ann-Mari, sekreterare

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden. Studiebesök har företagits i vissa andra länder.

Utredningen har i november 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:74) Husläkare - en enklare och tryggare sjukvård.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 25. Utredningen (S 1977:09) om verksamheten vid statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 maj 1977 för att utreda vissa frågor om verksamheten vid statens bakteriologiska laboratorium (SBL):

Ordförande:

Björkman, K. Gösta, f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Ledamöter:

Engman, Jan G., avdelningschef (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Filipsson, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Nicander, Lars, departementssekreterare (fr.o.m. den 4 oktober 1977 t.o.m. den 29 juni 1978)

Rahm, Håkan, f. d. överdirektör (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Rinder, K. Lennart, medicinalråd (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Experter:

Böttiger, Lars Erik, professor (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Edstrand, Märta, expeditionsförman (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Liljestrand, Åke, professor (fr.o.m. den 10 oktober 1977)

Söderholm, Jan, laboratorieingenjör (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Bergquist, Robert, docent (fr.o.m. den 4 oktober 1977)

Sekreterare:

Lundgren, Dan, byrådirektör (fr.o.m. den 4 oktober 1977 t.o.m. den 5 oktober 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 10.

Utredningen har den 30 augusti 1978 avgett betänkandet (Ds S 1978:17) Produktionsavdelningen vid statens bakteriologiska laboratorium samt Försörjningen med bakteriologiska preparat.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 26. Utredningen (S 1977:10) om ADB inom den allmänna försäkringen m. m. (ALLFA)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 mars 1977 för att utreda frågor om ADB inom den allmänna försäkringen m. m.:

Ordförande:
Kindbom, Bengt M. L., sekreterare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Lindström, Gunvor, försäkringstjänsteman
Ollén, R. Joakim, sekreterare, led. av riksdagen
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen
Stephansson, Jan, civilekonom

Sakkunniga:
Bergvall, Olof, avdelningschef
Engman, Jan G., avdelningschef
Osvald, Thomas, byråchef
Tengvall, Sven-Erik G., departementssekreterare

Experter:
Alexandersson, Stefan, byrådirektör
Bohman, Sven, direktör
Carlman, Synnöve, assistent
Holmberg, Stig, direktör
Johansson, Börje, ombudsman
Lundberg, Bengt T., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Torpefält, Leif, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 21 juli 1977)
Öström, Klasgöran, byrådirektör (fr.o.m. den 21 juli 1977)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 14 06, 21 67 03. Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Ett utredningsprojekt under medverkan från riksförsäkringsverket och statskontoret har organiserats. Utredningen beräknas lämna två delrapporter under första halvåret 1979.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 27. Utredningen (S 1977:11) om läkemedelsinformation

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 för att se över

läkemedelsinformationen till läkarna och sjukvården i övrigt samt till allmänheten:

Ordförande:
Dahlström, Gunnar, professor

Ledamöter:
Eriksson, Bror R., landstingsråd
Liljestrand, Åke, professor
Nohrlander, Åke, verkst. direktör
Olsson, Bo Christer, vice verkst. direktör

Experter:
Eckerberg, Ingela, departementssekreterare
Lennmarker, Göran, sakkunnig
Lindau, Christer, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 7 april 1978)
Strandberg, Inger, avdelningsdirektör
Wintzer, Stig, sekreterare

Sekreterare:
Rosell, Sune, bitr. professor (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 14 september 1978)
Westerling, Rune, farm. dr (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 14 september 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 11.

Utredningen har den 20 juni 1978 avgett rapporten (Ds S 1978:13) Läkemedelsinformationen I. Synpunkter och förslag samt rapporten (DsS 1978:14) Läkemedelsinformationen II. Bilagor.
Uppdraget är därmed slutfört.

### 28. Omsorgskommittén (S 1977:12)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 augusti 1977 för att utreda vissa frågor om omsorgerna för psykiskt utvecklingsstörda, psykotiska barn och flerhandikappade:

Ordförande:
Andersson, Karl-Olof, landstingsledamot (t.o.m. den 19 oktober 1978)
Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)

Ledamöter:
Anderson, K. G. Göthe, kommunalråd
Hallerby, Nils, landstingsråd
Signell, E. Sven-Gösta, led. av riksdagen (fr.o.m. den 24 oktober 1977)
Swartling, Fredrik, landstingsråd
Wiklund, Svea S. S., led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 november 1978)

Sakkunniga:
Grunewald, Karl R., medicinalråd
Grönwall, Lars O., departementsråd
Wessman, Lennart, särskoleinspektör

Experter:
Dahlin, Gunilla, psykolog
Everitt, Allan, advokat
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (t.o.m. den 19 oktober 1978)
Karlsson, Tore, sekreterare (fr.o.m. den 20 oktober 1978)
Linder, Bengt, förste sekreterare
Mattsson, Bengt Olof T., departementssekreterare

Sekreterare:
Bolander, Lars, socialchef
Fellenius, Olle, regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Kildén, Anna-Lisa, avdelningschef (fr.o.m. den 18 september 1978)
Nolte, Lennart R. J., anpassningslärare
Wahlström, Victor, kanslichef (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:
Tengvall, Ingalill, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 6 februari t.o.m. den 6 juni 1978)
Wendel, Maj-Britt, socionom (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 67 01 (Bolander), 21 48 23 (Fellenius), 21 45 43 (Kildén), 21 50 88 (Nolte). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II S 12.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Kommittén har i maj 1978 avgett (Ds S 1978:9) Rapport om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt i juni 1978 rapport om flerhandikappade med titeln Att vara flerhandikappad.

Vidare har kommittén i maj 1978 utgivit ett studiematerial, Vi talar om omsorgerna, avsett att användas i studiecirklar med utvecklingsstörda.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 29. Fluorberedningen (S 1977:13)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 4 augusti 1977 för vissa vissa frågor om användning av fluor i kariesförebyggande syfte:

Ordförande:
Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 4 augusti 1977)

Ledamöter:
Bengtsson, K.-E. Bengt, ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Hjelmström, I. Eva K., tjänsteman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Karlsson, K. Ove, skogsarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Klingvall, Maj-Inger, utredningsassistent (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Wachtmeister, Knut G. N., led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Östergren, Karin, leg. sjuksköterska (fr.o.m. den 4 augusti 1977)

Sakkunniga:
Berglund, Fredrik, professor (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Hedlin, John W. A., medicinalråd (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Holmstedt, Bo R., professor (fr.o.m. den 4 augusti 1977
Torell, Per, tandvårdschef (fr.o.m. den 4 augusti 1977)
Winberg, Jan, professor (fr.o.m. den 4 augusti 1977)

Experter:
Bruce, Åke, laborator (fr.o.m. den 26 september 1977)
Cronström, J. N. Runo, tandläkare (fr.o.m. den 8 september 1977)

Sekreterare:
Lindgren, Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 4 augusti 1977)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00.

Beredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden till vilka har kallats bl. a. representanter för olika organisationer och personalgrupper som berörs av beredningens arbete.

Beredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 30. Utredningen (S 1977:14) om huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 1 september 1977 med uppdrag att utreda huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset och därmed sammanhängande frågor:

Särskild utredare:
Olsson, Bengt K., landshövding (fr.o.m. den 15 november 1977 t.o.m. den 15 januari 1978)
Persson, Carl J. G., landshövding (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Sakkunniga:
Kihl, Kristina, sjuksköterska (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lagergren, Curt H., överläkare (fr.o.m. den 1 april 1978)
Nenzén, Sigrid, expeditionsföreståndare (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Norberg, Bengt, ombudsman (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Experter:
Bergkvist, Nils L., direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Bergstedt, Tord L. H., sjukvårdsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Skilje, Ivar, finansdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Biträde:
Olofsson, Gunnar, sjukhusdirektör

Sekreterare:
Palmstierna, T. Carl Oswald K., f. d. byråchef (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Karolinska Sjukhuset, 104 01 Stockholm, tel. 34 05 00

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 13.

Utredningen har under tiden april - oktober 1978 hållit fem sammanträden. En ledningsgrupp har därjämte under samma tid hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under början av år 1979.

## 31. Texttelefongruppen (S 1977:15)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 7 juli 1977 för att i överensstämmelse med riktlinjerna i prop. 1976/77:87 utarbeta plan för hur olika grupper handikappade skall få tillgång till telefon:

Ordförande:
Fors, Åke Hj., departementsråd (fr.o.m. den 3 oktober 1977)

Ledamöter:
Gellstedt, Björn P. T., departementsråd (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Lindström, Jan-Ingvar, förste ingenjör (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Silwer, Jan, överingenjör (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Strömberg, Hjalmar M., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 oktober 1977 t.o.m. den 28 maj 1978)
Winblad, Ulf, sekreterare (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Åsbrink, Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 29 maj 1978)

Experter:
Mattsson, Bengt Olof T., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Nolte, Lennart R. J., anpassningslärare (fr.o.m. den 3 oktober 1977)
Thordin, Bengt, byrådirektör (fr.o.m. den 3 oktober 1977)

Sekreterare:
Sundelius, Claes-Göran, departementssekreterare (fr.o.m. den 3 oktober 1977)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Texttelefongruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Gruppen har i augusti 1978 avgett delbetänkandet (Ds S 1978:16) Telefon för döva.

Gruppen fortsätter sitt arbete under hela år 1979.

## 32. Ensamförälderkommittén (S 1977:16)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 september 1977 för att göra en översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar:

Ordförande:
André, Gunilla K., led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 november 1977)

Ledamöter:
Forslund, Bo E., led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 november 1977)
Heinemann, Kerstin, ombudsman (fr.o.m. den 10 november 1977)
Johansson, Ulla, småskollärare (fr.o.m. den 10 november 1977)
Åkerlind, Allan J. G., byggnadsarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 november 1977)

Sakkunniga:
Björne, B. Gunnar, departementsråd (fr.o.m. den 7 februari 1978)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (fr.o.m. den 7 februari 1978)
Pripp, Nina M. E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 7 februari 1978)
Sterner, Anna-Lisa, sekreterare (fr.o.m. den 7 februari 1978)

Expert:
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare (fr.o.m. den 18 september 1978)

Sekreterare:
Helmer, Siv, regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 30 december 1977 t.o.m. den 15 oktober 1978)
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (fr.o.m. den 18 september 1978)
Lundkvist, Gunnel, regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 17 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:
Persson, E. Annika, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 31 augusti 1978)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., tel. 61 27 81 (Lundkvist), 67 49 20 (Johansson). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 14.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 33. THX-utredningen (S 1977:17)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 september 1977 för översyn av THX-frågan m. m.:

Ordförande:
Hjern, Bengt K. L., regeringsråd (fr.o.m. den 9 november 1977)

Ledamöter:
Einhorn, Jerzy, professor (fr.o.m. den 9 november 1977)
Hammarbacken, Britta K. M., leg. sjuksköterska, led. av riksdagen (fr.o.m. den 9 november 1977)
Larsson, Svante, leg. läkare (fr.o.m. den 9 november 1977)
Lindahl, Hedda, statsråd (fr.o.m. den 9 november 1977 t.o.m. den 17 oktober 1978)
Littmark, Blenda M. V., led. av riksdagen (fr.o.m. den 9 november 1977)
Stålberg, Marianne G. E., skolkurator, led. av riksdagen (fr.o.m. den 9 november 1977)

Sekreterare:
Johnsson, Lars-Åke, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 december 1977)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. växel 040/749 50

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 15.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden och genomfört ett studiebesök.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 34. Läkemedelskontrollutredningen (S 1977:18) (SLK-utredningen)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 november 1977 för att se över läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering:

Särskild utredare:
Böttiger, Lars Erik, professor (fr.o.m. den 17 november 1977)

Experter:
Eckerberg, Ingela, departementssekreterare (fr.o.m. den 23 december 1977)
Eriksson, Lena, förste lokalvårdare (fr.o.m. den 23 december 1977)
Lindau, Christer, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 23 december 1977)
Mandahl, Håkan, byråchef (fr.o.m. den 23 december 1977)
Nyberg, Gunilla, apotekare (fr.o.m. den 23 december 1977)
Sanner, Marianne, kansliskrivare (fr.o.m. den 23 december 1977)

Sekreterare:
Hydén, Elisabeth, byrådirektör (fr.o.m. den 17 november 1977)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 1 och S 5.

Utredningen har i juni 1978 avgett betänkandet (Ds S 1978:12) Den statliga läkemedelskontrollen. Uppgifter, organisation och finansiering.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 35. Beredningsgruppen (S 1977:19) för att förbereda det internationella barnåret 1979

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 oktober 1977 för att förbereda det internationella barnåret 1979:

Ordförande:
Gustavsson, K. Rune, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 5 november 1978)
Romanus, Gabriel, statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 november 1978)

Vice ordförande:
Palmlund, Thord G., statssekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)
Ullsten, S. K. Olof (Ola), statsminister, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 5 november 1978)

Ledamöter:
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977)
Andersson, Örjan, informationskonsulent (Sveriges ungdomsorganisationers landsråd) (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Anér, Kerstin, statssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977)

Baude, Annika M. C., avdelningschef (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Edam, Carl Tomas H:son, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 19 februari 1978)
Gustavsson, Bengt, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 november 1977)
Hedvall, Yvonne M., fil. kand., ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977)
Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977)
Landström, Sten-Sture H., direktör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Michanek, Ernst N., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Nilsson, Anna-Lisa, handelsträdgårdsmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1977)
Nordlander, Nils Brage, överläkare (fr.o.m. den 1 november 1977)
Rexed, Bror A., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Sellergren, Ulf G. E., departementsråd (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Sjöberg, Gunvor, sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977)
Svensson, Jerry, förbundssekreterare (Statens Ungdomsråd) (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Thedin, Nils, direktör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Thorstenson, R. Billy, kansliråd (fr.o.m. den 1 november 1977)
Ulvhammar, Birgitta, generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1977)

Expert:
Fredriksson, Ulla M., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)

Sekreterare:
Fredriksson, Ulla M., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 5 november 1978)
Hardeberg, Gunilla I., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)

Bitr. sekreterare:
Mannegard, E. Margareta, fil. kand. (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för beredningsgruppen, se 1978 års kommittéberättelse del II S 16.

Beredningsgruppen har under perioden hållit fem sammanträden.
Beredningsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 36. Utredningen (S 1977:20) med uppdrag att se över priskontrollen av läkemedel

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 november 1977 för att se över priskontrollen av läkemedel:

Särskild utredare:
Carlson, Sune, professor (fr.o.m. den 17 november 1977)

Experter:
Adler, Lars, ekon. lic. (fr.o.m. den 13 december 1977)
Almström, Bjarne A., byråchef (fr.o.m. den 13 december 1977)
Barenthin, Willi, departementssekreterare (fr.o.m. den 13 december 1977)
Eckerberg, Ingela, departementssekreterare (fr.o.m. den 13 december 1977)
Edstedt, Ulf, direktör (fr.o.m. den 13 december 1977)
Hallman, L. Åke G., avdelningschef (fr.o.m. den 13 december 1977)
Mandahl, Håkan, byråchef (fr.o.m. den 13 december 1977)
Nohrlander, Åke, verkst. direktör (fr.o.m. den 13 december 1977)
Wiström, Olle, ekonomichef (fr.o.m. den 13 december 1977)

Sekreterare:
Hörnell, Erik F., universitetslektor (fr.o.m. den 17 november 1977)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 3.

Den särskilde utredaren har den 20 juni 1978 avgett betänkandet (Ds S 1978:11) Pillerpriser.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 37. Utredningen (S 1977:21) om de homosexuellas situation i samhället

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 8 december 1977 för att undersöka de homosexuellas situation i samhället:

Ordförande:
Sturkell, Carl-Edvard, lagman (fr.o.m. den 17 januari 1978)

Ledamöter:
Ahlmark, Lars F., fil. mag., avdelningschef, ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 januari 1978)
Bohlin, Eva, lärare (fr.o.m. den 17 januari 1978)
Hansson, Lilly E., mentalskötare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 januari 1978)
Jonäng, Gunnel M., led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 januari 1978)
Malmgren, Lena, kyrkoadjunkt (fr.o.m. den 17 januari 1978)

Experter:
Ekdahl, Bertil, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 mars 1978)
Wittorp, I. Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 17 januari 1978)

Sekreterare:
Hansson, Johan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 april 1978)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel. 040/749 50

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 2.

Utredningen har under tiden april - oktober 1978 hållit fem sammanträden, vilka huvudsakligen haft formen av diskussionsmöten med de homosexuellas organisationer och med olika myndigheter.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 38. 1978 års tandvårdsutredning (S 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1977 för att göra en översyn av den allmänna tandvårdsförsäkringen m. m.:

Ordförande:
Englund, K. Svante I., överdirektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Ledamöter:
Carlshamre, Nils O. G., lektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Claesson, Halvard, landstingsråd (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Dahl, Gerd B., ombudsman (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Gustafsson, Hans I., stadsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Öfström, Sylve, landstingsledamot (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Sakkunniga:
Hedlin, John W. A., medicinalråd (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Marits, Arvo A., byråchef (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Sandberg, Lars, förbundsdirektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Tengvall, Sven-Erik G., departementssekreterare (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Wintzer, Stig, sekreterare (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Experter:
Böhlin, Erling, tandläkare (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Ek, Bengt, tandvårdschef (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Gardeström, Linnéa, kanslichef (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Markén, Karl-Erik, övertandläkare (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Mattsson, Bengt Olof T., departementssekreterare (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Sundberg, Hans E., tandläkare (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Ågren, Sture, tandtekniker (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Sekreterare:
Högberg, Gunnar, avdelningschef (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Bitr. sekreterare:
Carlsson, Birgitta, byrådirektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Malmqvist, Jan S. N., tandläkare (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Lokal: Spri, Sehlstedtsgatan 9, Fack, 102 50 Stockholm, tel. 63 05 60 (Högberg)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 4.

Utredningen har t.o.m. oktober 1978 hållit åtta sammanträden. En särskild arbetsgrupp för frågor om tandvård till handikappade har därjämte hållit två sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 39. Organisationskommittén (S 1978:02) för försäkringsrätterna

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 mars 1978 för att ombesörja erforderliga förberedelser för försäkringsrätternas verksamhet fr.o.m. den 1 januari 1979:

Ordförande:
Järnbrink, Hans G., f. d. överdirektör (fr.o.m. den 6 mars 1978)

Ledamöter:
Bengtsson, Albert, försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 1 december 1978)
Blom, Åke M., försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Sjöberg, N. Björn V., rättschef (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Wilhelmsson, Börje A., försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 1 december 1978)

Experter:
Bengtsson, Albert, försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 25 maj t.o.m. den 30 november 1978)
Krook, Inger, departementssekreterare (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Kärrström, Margit E. V., kammarrättsråd (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Linde, Torsten, chef för försäkringsrådet (fr.o.m. den 6 mars 1978)

Nilsson, Gunnel, assistent (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Strand, Birgit, byrådirektör (fr.o.m. den 6 mars 1978)
Wilhelmsson, Börje A., försäkringsrättsråd (fr.o.m. den 25 maj t.o.m. den 30 november 1978)

Sekreterare:
Blomgren, Lars A., byrådirektör (fr.o.m. den 17 april 1978)
Horneij, Lennart, organisationsdirektör (fr.o.m. den 17 april 1978)
Tengvall, Sven-Erik G., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 mars 1978)

Lokal: Drottninggatan 20, 2 tr., tel. 21 22 69 (Järnbrink), 21 29 89 (Blomgren), 21 29 82 (Horneij), direktval 763 33 88 (Tengvall). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Organisationskommittén har under tiden mars - oktober 1978 hållit 19 sammanträden.

Kommittén har genomfört de organisatoriska och praktiska förberedelserna för verksamheten vid försäkringsrätterna som startar den 1 januari 1979. Regeringen har genom beslut den 10 november 1978 uppdragit åt organisationskommittén att fullfölja utredningsarbetet angående bl. a. vissa administrativa frågor för försäkringsrätterna.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 40. Beredningen (S 1978:03) för försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 8 juni 1978 med uppdrag att planera, samordna och successivt utvärdera en försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer samt lämna förslag beträffande utformningen av en eventuell framtida reguljär verksamhet inom detta område:

Ordförande:
Lennmarker, Göran, sakkunnig (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Ledamöter:
Abramowicz, Isak, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Elfwendahl, Bo, kansliråd (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Mandahl, Håkan, byråchef (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Poluha, Olov, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Stenson, Bo, byrådirektör (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Tyndal, Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Sakkunniga:
Karlsson, Bengt, direktör (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Lundbäck, Holger, professor (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Rönmark, John, direktör (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Wahlqvist, Stig, direktör (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Sekreterare:
Karlén, Ingvar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 13 november 1978)
Lundgren, Dan, byrådirektör (fr.o.m. den 13 november 1978)

Lokal: Fredsgatan 2, tel. 21 61 47 (Lundgren). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för beredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 8.

Beredningen har under tiden oktober - november 1978 hållit ett sammanträde.

Beredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 41. Sjukpenningkommittén (S 1978:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 15 juni 1978 med uppdrag att göra en översyn av sjukpenningförsäkringen:

Ordförande:
Granqvist, Liss M., president (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:
Arrbäck Falk, Gunnel, kommunalråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Hållsten, E. Bertil, direktör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Karlehagen, Sigvard, företagsläkare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Nilsson, H. Christer, socionom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Persson, R. Kjell-Åke, utredningschef (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Unge, Torkel, direktör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Walander, Håkan I., ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Wennerfors, Alf, informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sakkunniga:
Backman, Ulla-Britt, konsulent (fr.o.m. den 25 september 1978)
Horn af Rantzien, Hans, sektionschef (fr.o.m. den 25 september 1978)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (fr.o.m. den 25 september 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 25 september 1978)

Experter:
Edvardsson, P. Einar, byråchef (fr.o.m. den 25 september 1978)

Smedmark, Göran G:son, byråchef (fr.o.m. den 25 september 1978)
Svensson, Inge G., direktör (fr.o.m. den 25 september 1978)
Svärd, Göran, förbundssekreterare (fr.o.m. den 25 september 1978)

Sekreterare:
Nordborg, Kjerstin M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 25 september 1978)
Thoresson, Per Göran, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 27 november 1978)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 53 41 (Nordborg). Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II S 6.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit ett sammanträde. Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 42. Utredningen (S 1978:05) om familjevård för missbrukare, m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 för att initiera, samordna och utvärdera viss försöksverksamhet samt att med utgångspunkt häri utreda vissa frågor rörande vård i familjehem av missbrukare:

Särskild utredare:
Sannegård, Wilhelm, byrådirektör (fr.o.m. den 20 september 1978)

Sakkunniga:
Hedlund, Maj-Britt, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 september 1978)
Minell, Marita, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1978)
Sandberg, Ove, psykolog (fr.o.m. den 20 september 1978)
Villner, Ina, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1978)

Experter:
Danielsson, Lars, arkitekt (fr.o.m. den 20 september 1978)
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor (fr.o.m. den 20 september 1978)
Linderoth, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 20 september 1978)
Olsson, Birger, lantbrukare (fr.o.m. den 20 september 1978)
Vikström, Björn, psykolog (fr.o.m. den 20 september 1978)

Sekreterare:
Stymne, Anders, forskningsassistent (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Oxtorgsgatan 4, 7 tr., tel. 21 50 96. Postadress: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II S 7.

Utredningen har t.o.m. oktober 1978 hållit ett sammanträde.

Försöksverksamhet har påbörjats i Norrbottens, Jämtlands och Skaraborgs län samt är planerad i Gotlands kommun.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## Kommunikationsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 2, 4, 7, 9, 11, 12, 15, 18, 21 och 22**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1 och 4**

### 1. Trafikpolitiska delegationen (K 1965:38)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 april 1964, den 24 november 1967 och den 7 september 1971 att ingå i en trafikpolitisk delegation:

Ordförande:

Danell, C. Georg V., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 31 oktober 1978)
Furbäck, Bengt L., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)
Lübeck, S. A. Lennart, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)

Ledamöter:

Björkman, N. G. Folke, redaktör, f. d. led. av riksdagen
Ericson, Hans E., förbundsordförande
Grafström, Erik O. Hj., f. d. generaldirektör
Grebäck, Erik H., agronom, f. d. led. av riksdagen
Himmelstrand, Gunnar G. F., direktör
Högberg, Mats J. G., ekonomidirektör
Kolare, Gustav C. K., f. d. förste förbundsordförande
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Mellqvist, Sven A., expeditör, led. av riksdagen
Persson, N. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen
Sellgren, Rolf O. M., transportplaneringschef, led. av riksdagen
Sundblad, Lars G., disponent
Thorell, K. Arne B., direktör
Öhrn, J. Bruno, departementsråd

Experter:

Kritz, Lars O., fil. dr
Ranhem, Lars H., civilingenjör
Sjöberg, E. Arne, direktör
Sjökvist, Stig A. R., ingenjör

Sekreterare:
Carlsund, H. Bo H., departementssekreterare
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00, rikssamt. 11 73 34 (Norrbom)

Direktiven för delegationen, se Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1964. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse K 6.

I avvaktan på en trafikpolitisk propostion ligger arbetet tills vidare nere.

## 2. Befälsbemanningsutredningen (K 1970:29)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 maj 1969 för översyn av behörighetskraven för sjöbefäl (se Post- och Inrikes tidn. den 16 juni 1969):

Utredningsman:
Borggård, Göran R., generaldirektör (t.o.m. den 15 juni 1978)

Experter:
Forssblad, N. Douglas, direktör (t.o.m. den 15 juni 1978)
Grenander, Nils, direktör (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 15 juni 1978)
Hadrup, Knut E. H., direktör (t.o.m. den 15 juni 1978)
Hurdén, Ragnar H. G., ombudsman (t.o.m. den 15 juni 1978)
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande (t.o.m. den 15 juni 1978)
Wiebe, Stig W. O., direktör (t.o.m. den 15 juni 1978)

Sekreterare:
Palm, Anders K., rådman (fr.o.m. den 25 januari 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse K 29. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II K 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - januari 1978 hållit tre sammanträden.

Utredningen har i januari 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:21) Bemanning av fartyg med en separat tryckt bilaga (Ds K 1977:6) Bemanning av fartyg i sex länder.

Uppdraget är därmed slutfört.

### 3. Sakkunniga (K 1972:01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg (UMOF)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 februari 1972 för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg:

Ordförande:
Steen, Göran A., generaldirektör

Sakkunniga:
Carlbom, Lars E., överingenjör
Engdahl, O. Roland, gränschef
Fahlin, Per G., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Agnedal, P. O., fil. lic.

Lokal: Statens Haverikommission, Munkbron 11, 111 28 Stockholm, tel. växel 10 87 79 (ordföranden), Studsvik Energiteknik AB, 611 82 Nyköping, tel. växel 0155/800 00 (Agnedal)

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse K 38. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II K 3.

Sekreteraren har deltagit i de överläggningar som ägt rum med östersjöstaterna för planering av ett gemensamt märkningsförsök i Östersjön. Arbetet beräknas pågå under hela år 1979.

### 4. Trafikpolitiska utredningen (K 1972:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att utreda vissa trafikpolitiska frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 16 december 1972):

Ordförande:
Nelander, Olle M. V., direktör (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Vice ordförande:
Furbäck, Bengt L., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Ledamöter:
Börjesson, Fritz A., lantbrukare, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Clarkson, Rolf A., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 december 1976 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ericson, Hans E., förbundsordförande (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Larson, Rune, förste ombudsman (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Lothigius, Carl-Wilhelm, lantbrukare, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Magnusson, John, konduktör, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Mellqvist, Sven A., expeditör, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Nicklasson, Lars-Erik, förbundsordförande (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Normark, Hagar M., led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Persson, N. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 december 1976 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Sellgren, Rolf O. M., transportplaneringschef, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Östling, Sven, direktör (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Experter:
Berglund, Å. Erik R., utredningschef (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ericsson, M. Inger-Britt, ekonomidirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Hadrup, Knut E. H., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Hurdén, Ragnar H. G., ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Hållsten, E. Bertil, direktör (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Johnsson, Jan G., lagman (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Källsson, K. A. Jan, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Lasson, Knut-Inge L., f. d. överdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Nordström, Lars E., bitr. professor (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Ocklind, Sigurd, intendent (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Rickard, Bengt O., ekonomidirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Rude, Karl R., verkst. direktör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Sellstedt, Bo I., fil. dr (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Wahlström, Per E., andre förbundsordförande (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)
Westerberg, Bengt C. G., statssekreterare (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Wredenfors, H. E. Walter, direktör (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Åslund, Alvar, andre förbundsordförande (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 22 december 1977)

Sekreterare:
Ernmark, L. Göran G., avdelningschef (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 44. Tilläggsdirektiv, se 1975 års kommittéberättelse K 28.

Utredningen har under tiden november 1977 - augusti 1978 hållit sex sammanträden om sammanlagt åtta dagar. Därutöver har utredningens experter hållit ett antal sammanträden.

Utredningen har den 27 april 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:31) Trafikpolitik - kostnadsansvar och avgifter.

Uppdraget är därmed slutfört.

**5. Fartygsmiljöutredningen (K 1973:04)**

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1973 för att utreda frågor som hänger samman med de ombordanställdas arbets- och miljöförhållanden m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 augusti 1973, den 10 februari 1975 och den 25 oktober 1975):

Utredningsman:
Borggård, Göran R., generaldirektör (t.o.m. den 1 juni 1978)
Sidenbladh, Karl J. E., f. d. hovrättspresident (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Experter:
Ahlkvist, Ture W., ombudsman (fr.o.m. den 15 mars 1976)
Alarik, Lennart, hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 mars 1977)
Baecklund, Lars I., direktör
Egstedt, Hans B., ombudsman (fr.o.m. den 12 juni 1978)
Eliasson, Rolf E., skeppsredare
Eriksson, Per A., sjösäkerhetsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1976)
Grenander, Nils, direktör
Gullberg, Hans E., hovrättsråd
Hadrup, Knut E. H., direktör
Hurdén, Ragnar H. G., ombudsman (fr.o.m. den 15 mars 1976 t.o.m. den 11 juni 1978)
Johansson, Bertil E., ombudsman
Lindskog, Björn E., jur. kand. (fr.o.m. den 25 januari 1977)
Rude, Karl R., verkst. direktör
Stenmark, Bengt-Erik, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Thornström, J. H. Torgny, civilingenjör
Wahlström, Per E., andre förbundsordförande

Sekreterare:
Grönstedt, Gert T. V., länsassessor (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 15 november 1978)
Hogebrandt, S. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 november 1978)

Bitr. sekreterare:
Hogebrandt, S. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 15 november 1978)

Lokal: Lilla Nygatan 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 23 74

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 37. Tilläggsdirektiv, se 1976 års kommittéberättelse K 20, 1978 års kommittéberättelse del II K 6 och 1979 års kommittéberättelse, del II K 11.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. Trafiksäkerhetsutredningen (K 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 5 juli och den 21 september 1973 och regeringens bemyndigande den 22 december 1976 för att utreda vissa trafiksäkerhetsfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 25 augusti 1973):

Ordförande:
Tjällgren, Per Olov L., f. d. generaldirektör

Ledamöter:
Annerstedt, Ylva S. V., adjunkt, ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 22 december 1976)
Backman, Gösta B., departementsråd
Håkansson, Alfred L., lantbrukare, led. av riksdagen
Komstedt, P. L. Wiggo, disponent, led. av riksdagen
Nilsson, Elvy I., led. av riksdagen
Printz, Å. Lennart, överdirektör (fr.o.m. den 25 februari 1977)
Rejdnell, Erik H., kamrer, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)
Rosqvist, G. Birger, mästerlots, led. av riksdagen
Ryding, Gunvor I., industritjänsteman, f. d. led. av riksdagen
Ternryd, Carl-Olof, generaldirektör

Experter:
Arnalid, Bengt L., ingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Cronier, Sven S., förbundsjurist (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Douglas, Jacob L., byråchef
Gummesson, G. Margit K., skolkonsulent (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Håkansson, K. Ragnar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Kritz, Lars-Bruno, avdelningsdirektör
Martling, Per-Roland M., poliskommissarie

Mohlin, Hans H., byrådirektör
Nilsson, Jan-Erik L., major
Norberg, Randolph, sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Oskarsson, K. O. Alf, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Pettersson, Bengt G., byrådirektör
Sohlberg, Lennart, herr (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Thorson, G. Alvar, f.d. verkst. direktör

Sekreterare:
Gunnarson, E. J. Ingvar, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Roosmark, G. Per-Olov, avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Rindlöw, Leif G., departementssekreterare

Lokal: Lilla Nygatan 1, 3 tr., Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 23 66 (Tjällgren), 763 23 64 (Gunnarson) och 763 23 63 (Roosmark)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 40.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har ett antal sammanträden hållits med fyra arbetsgrupper för frågor om barnens trafiksäkerhet, motorcyklisters och mopedisters trafiksäkerhet, väg- och trafikmiljöfrågor samt förarutbildningsfrågor.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 7. 1975 års Öresundsdelegation (K 1975:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 juni 1975 för att utreda frågor om fasta förbindelser över Öresund m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juli 1975):

Ordförande:
Hasslev, Nils-Olov F., ambassadör (t.o.m. den 30 september 1978)

Ledamöter:
Hjelmqwist, Karl-Gustaf H., länsråd (t.o.m. den 30 september 1978)
Rosqvist, C. Gunnar, trafikdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Ternryd, Carl-Olof, generaldirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd (t.o.m. den 30 september 1978)

Experter:
Algers, K. Staffan, sekreterare (t.o.m. den 30 september 1978)
Alm, Ove J. G., vägdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)

Asp, Kenneth O. P., avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Blomberg, A. J. Lennart, f. d. gatuchef (t.o.m. den 30 september 1978)
Frisén, Rune E., byråchef (t.o.m. den 30 september 1978)
Godlund, Sven A. I., professor (t.o.m. den 30 september 1978)
Hållsten, E. Bertil, direktör (fr.o.m. den 1 mars 1977 t.o.m. den 30 september 1978)
Källsbo, H. Arne, stadsbyggnadsdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Larsson, G. Nils-Olof, överingenjör (t.o.m. den 30 september 1978)
Myrenberg, B. Sverker R., överingenjör (t.o.m. den 30 september 1978)
Widén, Lars R., byrådirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Winberg, Tage K. V., byråchef (t.o.m. den 30 september 1978)

Sekreterare:
Lundin, Christer K. O., vägdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)

Bitr. sekreterare:
Jonasson, Holger L., planeringsdirektör (t.o.m. den 30 september 1978)
Werner, Sven W., förste vägingenjör (t.o.m. den 30 september 1978)

Direktiven för delegationen, se 1976 års kommittéberättelse K 31.

Delegationen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit åtta sammanträden, varav fyra gemensamt med motsvarande danska delegation. Därjämte har ett flertal sammanträden ägt rum med delar av delegationen och med olika expertgrupper.

Delegationen har den 13 juni 1978 avgett betänkandena (SOU 1978:18) Öresundsförbindelser, (SOU 1978:19) Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar och (SOU 1978:20) Öresundsförbindelser. Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. I anslutning härtill har delegationen avgett rapporterna (Ds K 1978:1) Öresundsförbindelser. Tekniska utredningar, (Ds K 1978:2) Öresundsförbindelser. Bilaga. KM-ritningar, (Ds K 1978:3) Öresundsförbindelser. Bilaga. HH-ritningar, (Ds K 1978:4) Öresundsförbindelser. Persontrafik över Öresund, (Ds K 1978:5) Öresundsförbindelser. Godstrafik över Öresund och (Ds K 1978:6) Öresundsförbindelser. Planerings- och miljöfrågor.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 8. Sakkunnig (K 1975:07) med uppdrag att utreda vissa säkerhetsfrågor vid användning av truckar

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 26 juni 1975 för att utreda vissa säkerhetsfrågor vid användning av truckar:

Sakkunnig:
Lundbergh, Per C., hovrättsråd

Expert:
Svenson, Gösta E., ingenjör

Lokal: Koncessionsnämnden för Miljöskydd, Näckströmsgatan 2, Box 7573, 103 93 Stockholm, tel. växel 22 98 10

Direktiven för den sakkunnige, se 1976 års kommittéberättelse K 32.

Den sakkunnige har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden med experten samt haft överläggningar med vissa myndigheter och organisationer.

Den sakkunnige beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 9. Sjömanspensionsutredningen (K 1975:09)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 november 1975 för utredning om sjömanspension (se Post- och Inrikes tidn. den 11 december 1975):

Ordförande:
Petri, Carl Axel H., kammarrättspresident (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Ledamöter:
Grenander, Nils, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Experter:
Hävermark, K. Gunnar J:son, f. d. organisationsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Lindencrona, Gustaf, f. d. sjöfartsråd (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Sjöquist, Hans E., byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Vilhelmsson, A. Börje, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Sekreterare:
Hogebrandt, S. Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II K 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 7 september 1978 avgett slutbetänkandet Sjömanspensioneringen (Ds K 1978:12).

Uppdraget är därmed slutfört.

## 10. Utredningen (K 1976:01) om samverkansmöjligheterna hos vissa affärsverks och myndigheters verkstadsrörelser m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 11 december 1975 för att utreda om samverkansmöjligheterna hos vissa affärsverks och myndigheters verkstadsrörelser m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 3 januari 1976):

Sakkunnig:

Bruno, Gösta F., f. d. överdirektör (t.o.m. den 31 augusti 1978)
Swanstein, Stig N. S., generaldirektör (fr.o.m. den 1 september 1978)

Experter:

Carlsson, Jan M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Dahlin, N. Åke S., överingenjör (fr.o.m. den 17 november 1977)
Gellstedt, Björn P. T., departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1976)
Swanstein, Stig N. S., generaldirektör (fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 31 augusti 1978)

Sekreterare:

Brunsson, Karin M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Formgren, J. Holger, fil. lic. (fr.o.m. den 1 april 1976 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Lokal: c/o Generaldirektör Stig Swanstein, Fortifikationsförvaltningen, Lidingövägen 24, Fack, 104 50 Stockholm, tel. växel 67 90 00 ankn. 1769 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II K 2. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II K 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 haft överläggningar med vissa av de myndigheter som berörs av utredningens arbete. Arbetet har under det gångna året huvudsakligen varit inriktat på en redovisning av nuvarande produktionsförhållanden samt forsknings- och utvecklingsverksamheten vid berörda myndigheter.

Arbetet beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. Körkortsutredningen (K 1976:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 mars 1976 för att utreda vissa körkortsfrågor:

Utredningsman:

Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler (fr.o.m. den 30 mars 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Sakkunnig:

Nilsson, K. Valter, rättschef (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Experter:

Hammarlund, Carl-Gunnar, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Jotoft, Yngve S., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Molander, Mats O., trafikinspektör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Nilsson, H. G. Ola, chefsåklagare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Petersson, Jan G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 21 februari 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Sjöberg, Hans E. L., förste länsassessor (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Täveby, Gunnar V., poliskommissarie (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Wranghult, Hans O., byråchef (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Zeime, Claes A., byråchef (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 31 januari 1977)

Sekreterare:

Junestad, N. Tony, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 mars 1977 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Petersson, Jan G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 20 februari 1977)

Wallin, John-Olof A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 juni 1976 t.o.m. den 22 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II K 4. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II K 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörts av utredningens arbete.

Utredningen har i juni 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:27) Fortsatt körkortsreform.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Utredningen (K 1976:04) om vissa bidrags- och författningsfrågor avseende cykeltrafiken (Cykelutredningen)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 28 oktober 1976 för att pröva vissa bidrags- och författningsfrågor avseende cykeltrafiken (se Post- och Inrikes tidn. den 25 november 1976):

Särskild utredare:
Hammarskjöld, Claes Å. H., länsråd (t.o.m. den 1 oktober 1978)

Sakkunnig:
Gustafson, Carl-Erik, f. teknisk direktör (t.o.m. den 1 oktober 1978)

Experter:
Ferdinandson, Kaj L., trafikingenjör (fr.o.m. den 13 december 1976 t.o.m. den 1 oktober 1978)
Källström, Lars, byrådirektör (fr.o.m. den 2 januari t.o.m. den 1 oktober 1978)

Sekreterare:
Jäderholm, Bengt A., departementssekreterare (fr.o.m. den 13 december 1976 t.o.m. den 1 oktober 1978)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II K 7.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - april 1978 hållit sex sammanträden med den sakkunnige, sekreteraren och experterna.

Utredningen har den 14 april 1978 avgett betänkandet (Ds K 1978:7) Statsbidrag till cykelvägar.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 13. SMHI-utredningen (K 1977:01)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 27 januari 1977 för att göra en översyn av Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts verksamhet och organisation:

Särskild utredare:
Bruno, Gösta F., f. d. överdirektör

Ledamöter i samrådsgrupp:
Berggren, K. Roy, byråchef (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Farholt, Torborg, förste lokalvårdare (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Holmström, Ingemar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Larsson, Hans, statsmeteorolog (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Lönnqvist, Olov, byråchef (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Olsson, Lars E., byråchef (fr.o.m. den 12 maj 1977)

Rosenqvist, Stig, förste statsmeteorolog (fr.o.m. den 12 maj 1977)
Stéen, Manfred, ingenjör (fr.o.m. den 12 maj 1977)

Experter:
Bolin, Bert R. J., professor (fr.o.m. den 27 september 1977)
Häggfeldt, Göran, byrådirektör (fr.o.m. den 27 september 1977)
Jonason, Arne, förste stabsmeteorolog (fr.o.m. den 27 september 1977)
Lindgren, I. Lennart, departementsråd (fr.o.m. den 27 september 1977)
Sundberg-Falkenmark, Malin F. S., fil. dr (fr.o.m. den 27 september 1977)
Svärd, Lars-Göran, ADB-direktör (fr.o.m. den 27 september 1977)
Synnerholm, Bo, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 27 september 1977)

Sekreterare:
Dreber, Ulf P., departementssekreterare

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 36 44

Direktiv och tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II K 1 och 8.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit ca 30 sammanträden med dels samrådsgruppen, dels experterna och dels inom sekretariatet.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 14. Typbesiktningsutredningen (K 1977:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 10 mars 1977 för att överväga och föreslå förbättringar i typbesiktningssystemet:

Särskild utredare:
Johnsson, Jan G., lagman

Sakkunniga:
Eklund, E. Sven-Olof, byråchef (fr.o.m. den 9 maj 1977)
Gawell, Jonas, direktör (fr.o.m. den 9 maj 1977)
Hibe, Erik G., direktör (fr.o.m. den 9 maj 1977)
Holm, A. Ernst Olaf, direktör (fr.o.m. den 9 maj 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Kardell, J. Arne, hovrättsassessor (fr.o.m. den 22 augusti 1977)
Lagerstam, Kurt, direktör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Sigfridsson, Sven-Erik I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 9 maj 1977)
Åslander, A. Nils-Olof (Olle), avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 maj 1977)

Experter:
Egebäck, Karl-Erik, laborator (fr.o.m. den 19 september 1977)
Ekberg, K. Gustav, civilingenjör (fr.o.m. den 19 september 1977)
Salinger, Gerhard, civilingenjör (fr.o.m. den 19 september 1977)
Tejle, Gunnar, civilingenjör (fr.o.m. den 19 september 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sekreterare:
Björklund, Bengt T., hovrättsassessor (fr.o.m. den 9 maj 1977)

Bitr. sekreterare:
Tejle, Gunnar, civilingenjör (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Departementens kommittéer, Lilla Kungsgatan 3, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. 031/17 38 00

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II K 3.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden med de sakkunniga samt i samband med studiebesök haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och företag i Danmark, USA och Canada. Därutöver har tio sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för bilavgasfrågor.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. Utredningen (K 1977:03) om huvudmannaskap för driften av Göta kanal

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 mars 1977 med uppdrag att - i samråd med bl. a. berörda landsting - överväga frågan om huvudmannaskap för driften av Göta kanal och att i anslutning härtill förhandla med berörda intressenter:

Särskild utredare:
von Sydow, Gunnar, f. d. landshövding (fr.o.m. den 1 juni 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)

Sakkunnig:
Rickard, Bengt O., ekonomidirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)

Expert:
Ekelund, Hans E. B., byrådirektör (fr.o.m. den 5 juli 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)

Sekreterare:
Lindskog, Hans, länsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II K 2.

Utredaren har under tiden november 1977 - maj 1978 haft tre överläggningar med representanter för aktieägarna i Göta Kanalbolag samt hållit tre sammanträden med av kanalfrågan berörda landsting och primärkommuner.

Utredaren har avgett en promemoria den 30 november 1977 och en den 21 februari 1978 samt den 10 maj 1978 redovisat förslag till bolagsordning för det nybildade kanalbolaget.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 16. Utredningen (K 1977:04) om vissa containerfrågor

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 juni 1977 med uppdrag att utreda vissa containerfrågor:

Särskild utredare:

Wilhelmsson, Börje A., försäkringsrättsråd och chef för försäkringsrätten för Södra Sverige

Experter:

Bergman, Knut Gunnar, departementssekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Jahnke, A. A. F. Ulrich, sjökapten (fr.o.m. den 20 september 1977)
Kjellegård, Bo C., byrådirektör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Linder, Mats O. H., byrådirektör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Lindh, N. H. Göran, byråchef (fr.o.m. den 20 september 1977)
Rönngren, Bo E., förbundsombudsman (fr.o.m. den 20 september 1977)

Sekreterare:

Göransson, E. Magnus, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö tel. 040/749 50

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II K 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 17. Sjöfartspolitiska utredningen (K 1977:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 juni 1977 med uppdrag att göra en sjöfartspolitisk utredning:

Särskild utredare:

Gerentz, Sven, direktör (fr.o.m. den 27 juni 1977)

Sakkunniga:

Blennow, Ingemar, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Grenander, Nils, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Havik, Folke, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande (fr.o.m. den 12 september 1977)
Patriksson, Folke, skeppsredare (fr.o.m. den 12 september 1977)
Rickard, Bengt O., ekonomidirektör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Rude, Karl R., verkst. direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Wahlström, Per E., andre förbundsordförande (fr.o.m. den 12 september 1977)
Ödner, E. P. Sture, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)

Experter:

Ekström, John E., ekon. lic., (fr.o.m. den 12 september 1977)
Forsström, Ingrid, hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 september 1977)
Francke, Jan, kammarrättsråd (fr.o.m. den 12 september 1977)
Jobin, Bengt Å., sekreterare (fr.o.m. den 12 september 1977)
Källsson, K. A. Jan, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Lasson, Knut-Inge L., f. d. överdirektör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Nordström, Lars E., bitr. professor (fr.o.m. den 19 april 1978)
von Oelreich, Carl-Erik H., kommerseråd (fr.o.m. den 12 september 1977)
Olofsson, K. A. Lennart, riksbanksdirektör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Rispe, Curt B., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 16 november 1978)
Sohlman, Staffan, departementsråd (fr.o.m. den 14 juli 1978)
Strömberg, Ingemar, avdelningsombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Tallroth, N. Börje, departementssekreterare (fr.o.m. den 12 september 1977)
Voss, Bertil G. P., departementsråd (fr.o.m. den 12 september 1977)

Sekreterare:

Hyllengren, Jan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977)
Renck, Olle, ekon. lic. (fr.o.m. den 12 september 1977)

Bitr. sekreterare:

Cronberg, Kerstin, byråsekreterare (fr.o.m. den 10 oktober 1977)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 31 70 (Gerentz), 763 36 69 (Hyllengren), 763 23 89 (Renck), 763 36 49 (Cronberg)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II K 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. Dessutom har hållits ett antal sammanträden med experter i olika arbetsgrupper.

Utredningen har den 31 maj 1978 avgett en begärd komplettering till befälsbemanningsutredningens betänkande (SOU 1978:21) Bemanning av fartyg.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 18. Särskild utredare (K 1978:01) med uppdrag att överväga frågan om huvudmannaskap för viss drift av Nora Bergslags järnväg

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 19 januari 1978 för att slutföra utredningarna rörande framtida driftformer för godstransporterna inom trafikområdet för Nora Bergslags järnväg och förhandlingarna rörande huvudmannaskap för viss drift av järnvägen:

Särskild utredare:

Pellijeff, F. H. Alexej, direktör (fr.o.m. den 19 januari t.o.m. den 25 juni 1978)

Experter:

Berg, Hans E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 25 juni 1978)

Strömberg, Hjalmar M., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 25 juni 1978)

Uhnbom, C. Bengt I:son, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 25 juni 1978)

Sekreterare:

Eriksson, N. Bert-Åke, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 25 juni 1978)

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 1.

Den särskilde utredaren har under tiden februari - april 1978 hållit 16 sammanträden med experterna samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och företag som berörts av utredarens arbete.

Utredaren har den 16 juni 1978 avgett betänkandet (Ds K 1978:10) Statsövertagande av Nora Bergslags Järnväg.

Uppdraget är därmed slutfört.

### 19. Särskild utredare (K 1978:02) med uppdrag att ta upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om flygplatsfrågan på lång sikt i Stockholmsregionen

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 februari 1978 med uppdrag att ta upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om flygplatsfrågan på lång sikt i Stockholmsregionen:

Särskild utredare:
Lyberg, Bengt, f. d. landshövding (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Experter:
Elghuvud, Gösta E., f. d. fastighetschef (fr.o.m. den 14 september 1978)
Hellström, Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 september 1978)
Lidbjörk, Gunnar, flygplatsdirektör (fr.o.m. den 14 september 1978)

Sekreterare:
Andersson, Christer, departementssekreterare (fr.o.m. den 10 mars 1978)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 36 40

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 3.

Den särskilde utredaren har under tiden februari - oktober 1978 haft överläggningar med företrädare för Stockholms kommun och Stockholms läns landsting.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 20. Särskild utredare (K 1978:03) med uppdrag att se över lagstiftningen rörande säkerheten på försvarsmaktens fartyg

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 februari 1978 med uppdrag att se över lagstiftningen rörande säkerheten på försvarsmaktens fartyg:

Särskild utredare:
Steen, Göran A., generaldirektör (fr.o.m. den 21 februari 1978)

Experter:
Alarik, Lennart, hovrättsassessor (fr.o.m. den 3 april 1978)
Friefeldt, H. Jan, kommendörkapten (fr.o.m. den 3 april t.o.m. den 1 oktober 1978)
Gullberg, Hans E., hovrättsråd (fr.o.m. den 3 april 1978)
Holmén, Björn, marindirektör första graden (fr.o.m. den 3 april t.o.m. den 30 september 1978)

Jonasson, Rolf A. E., ombudsman (fr.o.m. den 3 april 1978)
Klaar, Bengt J. I., kommendörkapten (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Melander, Kent A., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
O'Konor, Bengt G. W., kommendör (fr.o.m. den 3 april 1978)
Stenmark, Bengt-Erik, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 3 april 1978)

Sekreterare:
Lindencrona, Gustaf, f. d. sjöfartsråd (fr.o.m. den 3 april 1978)

Lokal: Nockeby Backe 8, 161 51 Bromma, tel. 37 95 60

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 4.

Den särskilde utredaren har under tiden april - oktober 1978 hållit fyra sammanträden.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 21. Särskild utredare (K 1978:04) med uppdrag att göra översyn av statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering, m. m. (VTI-utredningen)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 26 januari 1978 med uppdrag att göra översyn av statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering:

Särskild utredare:
Clarkson, Rolf A., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Experter:
Gissdahl, Carl-Olof, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)
Hyltander, Göran C. A., förste revisor (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)
Strömberg, Hjalmar M., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Sekreterare:
Holmgren, Magnus E. J., civilingenjör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Bitr. sekreterare:
Nyström, Göran K., kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

*Ledamöter i samrådsgrupp:*

Asp, Kenneth O. P., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Bronge, Ingemar O. L., forskningschef (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Carlstedt, Roland K. E., tekniker (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Engman, Sven B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Magnusson, Georg K., förste forskningsingenjör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Sylvén, Jan G. O., administrativ direktör (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 10 september 1978)

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 2.

Den särskilde utredaren har under tiden mars - september 1978 hållit elva sammanträden med experterna samt sex sammanträden med samrådsgruppen. Därutöver har överläggningar skett med olika myndigheter och organisationer som berörts av den särskilde utredarens arbete.

Utredaren har den 8 september 1978 avgett betänkandet (Ds K 1978:11) Statens väg- och trafikinstitut - verksamhet och ekonomi.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 22. Särskild utredare (K 1978:05) med uppdrag att göra en översyn av sjöfartsverkets sjökortsframställning

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 20 april 1978 med uppdrag att göra en översyn av sjöfartsverkets sjökortsframställning:

Särskild utredare:

Bjerhammar, E. Arne, professor (fr.o.m. den 20 april t.o.m. den 30 november 1978)

Sekreterare:

Engberg, Lars E., civilingenjör (fr.o.m. den 9 maj t.o.m. den 31 augusti 1978)

Åslund, K. Margaretha, civilingenjör (fr.o.m. den 1 september t.o.m. den 27 november 1978)

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 5.

Den särskilde utredaren har under tiden april - oktober 1978 hållit två sammanträden med konsulter. Fem undersökningar har verkställts.

Utredaren har den 15 november 1978 avgett betänkandet (Ds K 1978:14) Sjöfartsverkets sjökortsframställning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 23. Utredaren (K 1978:06) av differentierade körkort

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 8 juni 1978 med uppdrag att utreda det fortsatta genomförandet av reformen med differentierade körkort:

Särskild utredare:

Dahlberg, Rolf I., yrkesvalslärare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 14 juni 1978)

Experter:

Bengtsson, Hans, hovrättsassessor (fr.o.m. den 29 augusti 1978)
Ericsson, Per-Inge, byråchef (fr.o.m. den 29 augusti 1978)
Frohm, B. Allan, intendent (fr.o.m. den 29 augusti 1978)
Hagander, Sten I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 29 augusti 1978)

Sekreterare:

Ringborg, Bengt, departementssekreterare (fr.o.m. den 29 augusti 1978)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 36 90

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 7.

Den särskilde utredaren har under tiden september - oktober 1978 hållit sex sammanträden med experterna samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredarens arbete.

Utredarens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 24. Lufttransportutredningen (K 1978:07)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 maj 1978 med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik, m. m.

Ordförande:

von Sydow, Gunnar, f. d. landshövding (fr.o.m. den 26 juni 1978)

Ledamöter:

Björk, Jimmy, sektionschef (fr.o.m den 26 juni 1978)
Gellstedt, Björn P. T, departementsråd (fr.o.m. den 26 juni 1978)

Nordell, J. Olof C., trafikdirektör (fr.o.m. den 26 juni 1978)
Winberg, Henrik A., generaldirektör (fr.o.m. den 26 juni 1978)

*Ledamöter i referensgrupp:*
Bengtsson, Karl F., verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 juni 1978)
Clarkson, Rolf A., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 juni 1978)
Gustavsson, G. Ingvar, kommunalråd (fr.o.m. den 26 juni 1978)
Håkansson, Alfred L., lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 juni 1978)
Nyqvist, S. Yngve, länsbostadsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 juni 1978)

Experter:
Andersson, Christer, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Hägglund, Bengt, ekonomichef (fr.o.m. den 1 november 1978)
Olsson, Lennart, direktör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Persson, Tore, överste av 1. graden (fr.o.m. den 1 november 1978)
Swarting, Sven, direktör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Åsbrink, Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)

Sekreterare:
Sundberg, Kjell M., departementssekreterare (fr.o.m. den 26 juni 1978)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. direktval 763 36 82

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II K 6.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1978 hållit ett sammanträde. Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 25. Pilotutbildningsutredningen (K 1978:08)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten m. m.:

Särskild utredare:
Letzén, K. Sven-Roland, ekonomidirektör (fr.o.m. den 29 juni 1978)

Experter:
Bandholz, Tommy C.-G., flygstyrman (fr.o.m. den 26 september 1978)
Engstrandh, P. Torgny B., flygkapten (fr.o.m. den 26 september 1978)
Holmberg, Anders, flygstyrman (fr.o.m. den 26 september 1978)
Liljedahl, Svante R., överstelöjtnant (fr.o.m. den 26 september 1978)

Palmqvist, Bengt G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 26 september 1978)
Tengner, Onni, byrådirektör (fr.o.m. den 26 september 1978)

Sekreterare:
Cederwall, Ulf C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 3 tr., Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 23 79 (sekreteraren)

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 8.

Den särskilde utredaren har under tiden juni - oktober 1978 hållit två sammanträden med experterna.
Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 26. Särskild utredare (K 1978:09) med uppdrag att företa en översyn av taxinäringen

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 14 september 1978 med uppdrag att företa en översyn av taxinäringen:

Särskild utredare:
Cederschiöld, Carl, bitr. direktör (fr.o.m. den 14 september 1978)

Experter:
Levin, Jan L., hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 oktober 1978)
Selén, Jan-Olof, departementssekreterare (fr.o.m. den 12 oktober 1978)

Sekreterare:
Waara, Rolf, civilekonom (fr.o.m. den 1 november 1978)

Lokal: Umeå universitet, Statistiska institutionen, 901 87 Umeå, tel. direktval 090/16 56 33

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II K 9.

Den särskilde utredaren har under tiden september - oktober 1978 hållit ett sammanträde med experterna.
Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## Ekonomidepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978:1, 6, 9 och 11**

### 1. 1968 års kapitalmarknadsutredning (Fi 1969:59)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts och regeringens bemyndiganden den 13 september 1968 och den 11 november 1976 för översyn av kapitalmarknadens struktur och funktionssätt (se Post- och Inrikes tidn. den 16 oktober 1968):

Ordförande:
Wickman, H. Krister, f. d. riksbankschef, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 november 1973)

Ledamöter:
Back, Klas H., försäkringsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Browaldh, Tore, tekn. dr
Höök, Erik S. V., professor
Iveroth, C. Axel, direktör
Johansson, Knut B. M., f. d. förbundsordförande, led. av riksdagen
Lindblad, Sven J. H., bankdirektör
Mehr, Hjalmar L., f. d. landshövding
Nilstein, Arne H., förbundsdirektör
Sjönell, P. Bengt G., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 november 1976)
Wohlin, Lars M., statssekreterare (fr.o.m. den 12 november 1976)

Experter:
Eklöf, Kurt. G. A., riksbanksdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Karlsson, Erik L., bitr. riksbanksdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Persson, Lars E. H., hovrättsråd (fr.o.m. den 9 februari 1977)
Sjönander, Bo Jonas, direktör (fr.o.m. den 11 april 1974)

Sekreterare:
Hansson, Lars R., bankokommissarie

Bitr. sekreterare:
Sahlén, Anders F., pol. mag. (t.o.m. den 31 januari 1978)

Lokal: Sveriges Riksbank, Brunkebergs torg 11, Box 16283, 103 25 Stockholm, tel. växel 22 82 00

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Fi 59.

Utredningen har under tiden november 1977 - januari 1978 hållit ett sammanträde.

Utredningen har den 30 januari 1978 avgett betänkandena (SOU 1978:11) Kapitalmarknader i svensk ekonomi, (SOU 1978:12) Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. Kapitalmarknader utomlands och (SOU 1978:13) Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2-4.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 2. Utredningen (Fi 1970:70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1969 för att utreda förhållandet mellan bankgiro och postgiro (se Post- och Inrikes tidn. den 29 januari 1970):

Särskild utredare:
Malmgren, Kurt K-G., rättschef (t.o.m. den 15 februari 1978)
Walberg, Sten S., generaldirektör (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Experter:
Anderberg, K. Ingvar, direktör (fr.o.m. den 22 februari 1978)
Hallman, Eric R., överdirektör (fr.o.m. den 22 februari 1978)
Lindeberg, Sven A., byrådirektör (fr.o.m. den 22 februari 1978)
Nilsson, Gösta V., postgirochef (fr.o.m. den 22 februari 1978)
Telestam, Gösta L., direktör (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Sekreterare:
Persson, G. Bertil, riksbanksdirektör (t.o.m. den 15 februari 1978)
Wärnsund, Sven-Olof, byrådirektör (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Lokal: Bankinspektionen, Drottninggatan 50-52, Box 16069, 103 22 Stockholm, tel. växel 24 21 20

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Fi 56. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II E 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 27 sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 3. Betalningsbalansdelegationen (Fi 1975:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1974 för samordning av betalningsbalansstatistiken (se Post- och Inrikes tidn. den 1 mars 1975):

Ordförande:
Wohlin, Lars M., statssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1977)

Ledamöter:
Hansson, Lars R., bankokommissarie
Lönnqvist, Åke S. G., avdelningschef

Ersättare för ledamot:
Esaieson, Erik R. A., statistikchef (för Lönnqvist)
Franzén, J. Thomas H., avdelningsdirektör (för Hansson) (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Wahlstedt, Bengt L., departementssekreterare (för Wohlin)

Sekreterare:
Svensson, Hans O., byrådirektör (fr.o.m. den 19 juni 1975)

Lokal: Sveriges Riksbank, Brunkebergstorg 11, Box 16283, 103 25 Stockholm, tel. växel 22 82 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1976 års kommittéberättelse Fi 36.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden.

Delegationen har den 30 november 1978 avgett rapporten Sveriges betalningsbalans - redovisning och utveckling fram till 1975.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 4. Utredningen (Fi 1975:03) om löntagarna och kapitaltillväxten

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 30 januari 1975 och den 12 maj 1977 för att utreda frågor om löntagarfonder (se Post- och Inrikes tidn. den 8 februari 1975)

Ordförande:
Mehr, Hjalmar L., f. d. landshövding

Ledamöter:
Adelsohn, Ulf, borgarråd (fr.o.m. den 21 september 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Bartley, A. Osborne, professor (fr.o.m. den 19 oktober 1977)
Bergström, N. Hans I., tf. kansliråd (fr.o.m. den 5 december 1978)

Edin, Per Olov, utredningschef (fr.o.m. den 19 oktober 1977)
Landberg, Maj-Lis H. A., led. av riksdagen
Meidner, Rudolf A., fil. dr
Nilsson, Karl-Erik, bitr. direktör
Nilsson, Kjell O. H., metallarbetare, led. av riksdagen
Rämgård, Rolf I., led. av riksdagen
Stefanson, R. Stig S., optikermästare, f.d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Tham, Carl G. W., statsråd (fr.o.m. den 9 februari 1976 t.o.m. den 14 november 1978)
Waldenström, Erland, direktör
Wijkman, Anders I. S., generalsekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Önnesjö, Karl Erik A., direktör

Experter:
Boman, Ragnar Å., civilekonom (fr.o.m. den 1 september 1977)
Böök, Sven Åke, föreståndare (fr.o.m. den 14 juli 1977)
Dahlsten, Ulf L., byråchef (fr.o.m. den 9 mars 1976)
Eidem, Rolf I., civilekonom (fr.o.m. den 1 april 1977)
Johansson, Sven-Erik N., professor (fr.o.m. den 9 mars 1976)
Kristoffersson, Anders W., fil. kand. (fr.o.m. den 1 april 1977)
Låftman, Lennart R., civilekonom (fr.o.m. den 1 december 1977)
Saläng, B. Stefan, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Sekreterare:
Öhman, Berndt, universitetslektor (fr.o.m. den 1 december 1975)

Bitr. sekreterare:
Nordell, J. Olof C., trafikdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1975)
Skog, Rolf R., civilekonom (fr.o.m. den 7 november 1978)

Lokal: Regeringsgatan 19, 1 tr., 111 53 Stockholm, tel. 21 08 20 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fi 37.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden. Därutöver har en särskild referensgrupp angående sambandet mellan löner och vinster hållit tre sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 5. Finansieringsbolagskommittén (Fi 1975:08)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 25 september 1975 för utredning om finansieringsbolagen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 19 november 1975):

Ordförande:
Eklöf, Kurt G. A., riksbanksdirektör

Sakkunniga:
Jansson, Paul G., elektriker, riksgäldsfullmäktig, led. av riksdagen
Regnéll, Carl Göran, fil. dr, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 januari 1977)

Experter:
Livijn, Claes-Olof, direktör (fr.o.m. den 15 mars 1976)
Persson, Lars E. H., hovrättsråd (fr.o.m. den 12 januari 1977)
Telestam, Gösta L., direktör (fr.o.m. den 1 april 1976)
Ödlund, Lars-Olof, direktör (fr.o.m. den 15 mars 1976)

Sekreterare:
Klangby, Lars-Erik, avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Uggla, J. Magnus, byråsekreterare (fr.o.m. den 15 november 1976)

Lokal: Sveriges Riksbank, Brunkebergstorg 11, Box 16283, 103 25 Stockholm, tel. växel 22 82 00 (sekreteraren och bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fi 42.

Kommittén har i december 1977 avgett betänkandet (SOU 1977:97) Finansieringsbolag.

Kommittén kommer att ta ställning till sitt uppdrag vad avser fondkommissionärer när riksdagen har behandlat prop. 1978/79:9 med förslag till fondkommissionslag, m. m.

## 6. FoB-utredningen (E 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 11 november 1976 och den 24 mars 1977 för att utreda frågan om behovet av framtida folk- och bostadsräkningar:

Ordförande:
Lemne, Mats H., landshövding

Ledamöter:
Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 8 februari 1977)
Karlsson, Bengt Olof, departementsråd (fr.o.m. den 8 februari 1977)
Ruist, Erik H., professor (fr.o.m. den 8 februari 1977)
Wallberg, Klas H. S., avdelningschef (fr.o.m. den 8 februari 1977)
Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 13 april 1977)

Experter:
Danielsson, Georg, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 29 juni 1977)
Grünberger, Jan R., byrådirektör (fr.o.m. den 29 juni 1977)
Gustafsson, K. Börje, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 29 juni 1977)
Landström, L. Ivan, byrådirektör (fr.o.m. den 29 juni 1977)
Samuelsson, Per S., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Sjögren, Bernt A., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)

Sekreterare:
Landberg, K. Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 1 mars 1977)

Bitr. sekreterare:
Ekwall, Thomas F. H., byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Lundström, K. Sixten L., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Fredsgatan 6, 4 tr., 111 52 Stockholm, tel. 21 74 83 eller 21 74 73

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II E 6.

Utredningen har under november 1977 - oktober 1978 hållit 16 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 23 december 1977 avgett delbetänkandet (Ds E 1977:2) Lägesrapport från FoB-utredningen.

Utredningen har i december 1978 avgett sitt huvudbetänkande (SOU 1978:79) Förslag till undersökning om hushåll, bostäder och sysselsättning 1980.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. Banklagsutredningen (Fi 1976:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 23 juni 1976 för att göra en översyn av banklagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 20 juli 1976):

Ordförande:
Malmgren, Kurt K-G., rättschef

Ledamöter:
Danielsson, C. Bertil, bankdirektör
Danielsson, Stig A., bankinspektör
Eklöf, Kurt G. A., riksbanksdirektör
Lindquist, Sven B. E., direktör
Svenson, Sven G., direktör
Thunholm, Lars-Erik, bankdirektör

Sakkunnig:
Thörn, Lars-Olof, avdelningsdirektör

Experter:
Bökmark, Jan S., hovrättsassessor
Dahlheim, Bo I. G., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Lindstrand, H. Tomas, civilekonom (fr.o.m. den 1 april 1978)

Sekreterare:
Bredin, Lars A. G., kansliråd (fr.o.m. den 20 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Noltorp, Lars G. N., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Nordström, L. Anders, tf. hovrättsassessor (fr.o.m. den 20 november 1978)

Lokal: Göta hovrätt, Hovrättstorget, Box 422, 551 02 Jönköping, tel. växel 036/11 94 30 (bitr. sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II E 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.

Utredningen har i november 1978 avgett delbetänkandet (Ds E 1978:4) Nya kapitaltäckningsregler för bankerna. Delbetänkande angående bankernas rörelseregler m. m. beräknas bli framlagt under år 1979.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 8. Utredningen (E 1977:01) angående statistiska centralbyråns (SCB) uppgiftsinsamling

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 för att utreda frågan om statistiska centralbyråns uppgiftsinsamling:

Särskild utredare:
Landberg, K. Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 25 april 1977)

Experter:
Levenius, Gustav B. G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Printz, Bengt-Åke L., organisationsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Sandström, K. Rune, direktör (fr.o.m. den 20 september 1977)

Sekreterare:
Hallberg, Dag R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 19 september 1977)

Lokal: Fredsgatan 6, 4 tr., 111 52 Stockholm, tel. 21 62 73 eller 21 74 83

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II E 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har i maj 1978 avgett delbetänkandet (Ds E 1978:2) Minskade uppgiftskrav på företag.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 9. Utredningen (E 1977:02) om lönsparande

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 26 maj 1977 med uppdrag att utreda frågan om möjligheter till ökat lönsparande:

Särskild utredare:
von Sydow, Gunnar, f. d. landshövding

Sakkunnig:
Jakobsson, Ulf G., planeringschef (fr.o.m. den 15 augusti 1977)

Experter:
Anclow, Per R., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 15 augusti 1977)
Dahlberg, Lars C., departementsråd (fr.o.m. den 1 september 1977)
Widestrand, Lars O., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sekreterare:
Atterwall, Göran L., jur. kand. (fr.o.m. den 15 augusti 1977 t.o.m. den 22 januari 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II E 2.

Utredningen har i januari 1978 avgett betänkandet (Ds E 1978:1) Ökat lönsparande.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 10. Kommittén (E 1977:03) med uppdrag att utreda med valutaregleringen sammanhängande spörsmål

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 för att utreda med valutaregleringen sammanhängande spörsmål:

Ordförande:
Wickman, H. Krister, f. d. riksbankschef, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 september 1977)

Ledamöter:
Berg, Bengt R., direktör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Berg, Bengt Åke, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Eklöf, Kurt G. A., riksbanksdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Ekman, Jan E. H. M., bankdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Enlund, Eric P., statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari t.o.m den 24 oktober 1978)
Grönfors, Kurt G. W., professor (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Johansson, Göran, ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Larsson, L. Thorsten, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Nilsson, Bengt G., utredningschef (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Wachtmeister, Knut G. N., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Experter:
Hall, Kurt Arne, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)
Nipstad, Jan A., bankokommissarie (fr.o.m. den 15 november 1977)
Nyström, Lars A., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Persson, Lars E. H., hovrättsråd (fr.o.m. den 7 november 1978)
Sandén, Peter, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Huvudsekreterare:
Sahlén, Anders F., pol. mag. (fr.o.m. den 1 september 1978)

Sekreterare:
Öjeheim, Per-Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
de Neergaard, Claes D., civilekonom (fr.o.m. den 1 juli 1978 t.o.m. den 28 februari 1979)

Lokal: Regeringsgatan 65, 3 tr., Box 7311, 103 90 Stockholm, tel. 21 55 20 (huvudsekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II E 3.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. Utredningen (E 1977:04) angående statistiska centralbyråns framtida behov av utrustning för automatisk databehandling

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 juni 1977 för att utreda statistiska centralbyråns framtida behov av utrustning för automatisk databehandling:

Särskild utredare:
Hjalmarsson, S. Åke, byråchef (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Experter:
Arvas, Christer G. T., avdelningschef (fr.o.m. den 24 oktober 1977)
Gustavson, J. Krister, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 24 oktober 1977)
Lönnberg, C. Åke B., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 oktober 1977)
Öhman, Ulf R., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 oktober 1977)

Sekreterare:
Söderberg, E. Lennart, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 24 oktober 1977 t.o.m. den 30 november 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II E 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tretton sammanträden. Därutöver har fyra sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper.

Utredningen har den 30 november 1978 avgett betänkandet (Ds E 1978:3) ADB för SCB.

Uppdraget är därmed slutfört.

**12. Utredningen (E 1977:05) angående översyn av lagen om försäkringsrörelse m. m.**

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 13 oktober 1977 för att se över lagen om försäkringsrörelse m. m.:

Särskild utredare:
Lind, Johan A. L., hovrättslagman, ordförande i arbetsdomstolen (fr.o.m. den 21 november 1977)

Experter:
Bökmark, Jan S., hovrättsassessor (fr.o.m. den 10 januari 1978)
Eriksson, A. A. Tage, direktör (fr.o.m. den 10 januari 1978)
Svensson, Åke E. F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1978)
von Willebrand, Karin M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1978)

Sekreterare:
Hahn, R. A. Birgitta, hovrättsassessor (fr.o.m. den 10 januari 1978)

Lokal: Gamla Riksbanken, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II E 5.

Utredningen har under tiden den 10 januari 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## Bostadsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 3, 6, 7, 8 och 22**

### 1. 1969 års punktskatteutredning (Fi 1970:57)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 21 mars 1969, den 29 juni 1970 samt den 18 juni 1971 för att se över gällande bestämmelser på punktskatteområdet i vissa delar (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juni 1969 och den 2 oktober 1970:

Ordförande:
Edstrand, Karl-Ingmar, departementsråd (fr.o.m. den 12 juli 1976)

Ledamöter:
Thulin, Einar E:son, f. d. skattedirektör
Wadell, Ulla G. S., skattedirektör (fr.o.m. den 12 juli 1976)
Willart, N. Bo, byråchef

Experter:
Andersson, Fritz A. R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 juli 1976)
Friedner, Lars F. V., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 28 september 1977)
Olsson, Bertil O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 14 september 1976)
Schultz, J. Allan S., f. d. bitr. skattedirektör
Sjöstrand, A. Mats T., byrådirektör (fr.o.m. den 14 september 1976)

Sekreterare:
Lindgren, Per Anders, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 25 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Körner, Klas-Håkan (Håkan), tf. kammarrättsassessor (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (ordföranden och sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Utredningen har den 12 september 1978 avgett delbetänkandet (Ds B 1978:8) Beskattningen av sockerfria konfektyrer.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 2. Mervärdeskatteutredningen (Fi 1971:05)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 oktober 1971 med uppdrag att verkställa teknisk översyn av mervärdeskatten (se Post- och Inrikes tidn. den 11 november 1971):

Utredningsman:
Fridolin, Hans R., departementsråd

Experter:
Allström, B. Greger B:son, bitr. skattedirektör (t.o.m. den 28 februari 1978)
Crabo, Sven, direktör
Helmers, Dag, professor
Lindstam, Leif E., kammarrättsråd
Mellbin, B. Lennart, byråchef
Norrman, Bo U. S., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Sekreterare:
Olofsson, L. Göran, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1976)

Bitr. sekreterare:
Skarell, Gunnar E. A., departementssekreterare

Lokal: Budgetdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15 sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 3. 1972 års skatteutredning (Fi 1972:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts och regeringens bemyndiganden den 14 april 1972 och den 18 november 1976 för att se över skattesystemet, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 19 maj 1972):

Ordförande:
Sjönander, Bo Jonas, direktör (fr.o.m. den 29 november 1976)

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Bartley, A. Osborne, professor (fr.o.m. den 1 april 1974)
Bergqvist, G. Holger, civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 november 1976)

Björne, B. Gunnar, departementsråd
Brandt, Erik R., f. d. ombudsman, f. d. led. av riksdagen
Enlund, Eric P., statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 november 1976)
Gadd, P. E. Arne, revisionsdirektör, led. av riksdagen
Hedborg, Anna M., sekreterare (fr.o.m. den 29 juni 1974)
Hermansson, Carl-Henrik, f. d. chefredaktör, led. av riksdagen
Holgerson, Nils H., direktör (fr.o.m. den 26 februari 1975)
Hörnlund, Gördis K., fru, led. av riksdagen
Kristenson, E. Valter, metallarbetare, led. av riksdagen
Lundgren Bo A. M., civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 november 1976)
Sundkvist, K. R. Tage, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 november 1976)
Sundström, Olof G., utredningschef (fr.o.m. den 25 maj 1977)
Tobisson, Lars F., partisekreterare (fr.o.m. den 29 november 1976)

Experter:
Anclow, Per R., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 12 januari 1976)
Andersson, Karl Olov, direktör (fr.o.m. den 9 december 1976)
Bargholtz, Percy B., fil. kand. (fr.o.m. den 1 december 1976)
Edlund, C. Bertil, departementsråd
Fries, Ingmar F., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 februari 1977)
Garke, Hans B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 augusti 1974)
Jakobsson, Ulf G., planeringschef (fr.o.m. den 26 april 1977)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Lindstam, Leif E., kammarrättsråd
Persson, E. Annika, departementssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1975)
Swartling, Anders J. A., departementsråd (fr.o.m. den 15 februari 1976)
Åberg, Carl Johan, forskare (fr.o.m. den 16 december 1975)

Expert i frågor som rör viss deklarationsundersökning:
Nilsson, J. Ove G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 25 september 1974)

Expert i frågor som rör progressiv utgiftsskatt:
Lodin, Sven-Olof, professor (fr.o.m. den 21 augusti 1975)

Sekreterare:
Hulgaard, Bodil C., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1976)

Bitr. sekreterare:
Gammer, Gerhard, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Holm, Lars G., tf. kammarrättsassessor (fr.o.m. den 22 november 1976)
Nyström, Kerstin, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 15 februari 1976)

Direktiv och tilläggsdirektiv för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 42. Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse

Fi 32 och 1975 års kommittéberättelse Fi 27 samt 1977 års kommittéberättelse del II B 6.

Utredningen har under tiden november - december 1977 hållit två sammanträden.

Utredningen har den 30 december 1977 avgett betänkandet (SOU 1977:91) Översyn av skattesystemet.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 4. Utredningen (Fi 1972:06) om underställning av avtal

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för att utreda vilka frågor om arbets- och anställningsvillkor för tjänstemän som skall underställas Kungl. Maj:t och vilka som därutöver skall underställas riksdagens lönedelegation (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juli 1972):

Utredningsman:

Foyer, Lars O., kanslichef

Lokal: Riksdagens näringsutskott, Brunkebergsterrassen 1, 100 12 Stockholm, tel. växel 14 20 20

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 46.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete vid årsskiftet 1978-1979.

## 5. Utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 februari 1973 för att utreda frågan om regler om kvarstad, skingringsförbud m. m. i skatteprocessen (se Post- och Inrikes tidn. den 7 mars 1973):

Ordförande:

Nordenadler, Anders, länsåklagare

Ledamöter:

Bergh, Sten, länsråd

Gustafsson, K. G. Wilhelm, rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Söderström, Kurt I. W., ingenjör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Welander, Gösta, departementsråd

Westberg, H-O. (Olle), svarvare, led. av riksdagen

Sakkunnig:

Nord, Karl-Erik, skattedirektör (fr.o.m. den 30 juni 1978)

Experter:
Bjernstad, S. L. Börje, kronofogde
Björnesjö, Sven G., taxeringsrevisor
Bruhn, Sigleif (Leif) E., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Gustafsson, K. G. Wilhelm, rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 mars 1977 t.o.m. den 29 juni 1978)
Hirschfeldt, Johan H., bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 30 juni 1978)
Jarenius, J. Christer I., direktör
Johanson, Lars R., länsråd (fr.o.m. den 17 februari 1976)
Ljungwall, N. E. Folke, kammaråklagare (fr.o.m. den 17 februari 1976)
Söderström, Kurt I. W., ingenjör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 mars 1977 t.o.m. den 29 juni 1978)

Sekreterare:
Erling, E. Martin H., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 22 april 1974)

Bitr. sekreterare:
Nordahl, Jan-Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 juni 1977 t.o.m. den 30 november 1978)

Lokal: Departementens utredningsavdelning, Västergatan 47, Box 187, 201 21 Malmö, tel växel 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 40. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II B 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 13 sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 6. Sakkunnig (Fi 1973:02) med uppdrag att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 maj 1973 för att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård (se Post- och Inrikes tidn. den 2 juni 1973):

Utredningsman:
Lindberg, N. Olof, expeditionschef (fr.o.m. den 20 september 1974)

Sekreterare:
Sellvall, L. Göran, kansliråd

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 41.

Den sakkunnige har den 7 februari 1978 avgett betänkandet (Ds B 1978:1) Förvaltningen av Drottningholms kungsgård.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. Revisions- och rationaliseringsutredningen (Fi 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda frågan om gränsdragningen mellan förvaltningsrevision och rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 20 juli 1974):

Ordförande:
Magnander, Ebbe E. A., avdelningschef (fr.o.m. den 15 december 1976)

Ledamöter:
Ehrling, G. O. Ingvar, departementsråd (fr.o.m. den 15 december 1976)
Jarmar, L. Håkan, organisationsdirektör (fr.o.m. den 15 december 1976)
Palm, Tore, revisionsdirektör (fr.o.m. den 15 december 1976)

Sakkunniga:
Edman, Kurt E., krigsråd (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Löwenmark, J. Örjan T., major (fr.o.m. den 15 december 1976; avliden)
Sagrén, K. Åke, överstelöjtnant (fr.o.m. den 12 januari 1978)

Sekreterare:
Grufberg, Maj-Britt K., tf. organisationsdirektör (fr.o.m. den 15 december 1976)
Nyman, V. Seppo, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 maj 1977)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Fi 39.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15 sammanträden.

Utredningen har den 2 november 1978 avgett betänkandet (Ds B 1978:9) Förvaltningsrevision inom försvaret.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 8. Utredningen (Fi 1974:05) angående den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för att utreda frågan om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation (se Post- och Inrikes tidn. den 5 november 1974):

Utredningsman:
Jeding, Lars G., tf. utbildningschef (fr.o.m. den 11 oktober 1976)

Experter:
Andersson, L. Ingemar, ombudsman
Asplund, C. Christer, ombudsman
Jalling, Hans G. T., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Gothefors, Per L., ombudsman
Lagerström, Ulf Å., departementssekreterare (fr.o.m. den 26 augusti 1976)
von Otter, Casten, professor (fr.o.m. den 10 februari 1977)

Sekreterare:
Claeson, Bo, tf. departementssekreterare (fr.o.m. den 11 oktober 1976)

Bitr. sekreterare:
Söderström, Lars M., byrådirektör (fr.o.m. den 21 februari 1977)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Fi 42.

Utredningen har under tiden november 1977 - maj 1978 hållit fyra sammanträden.

Utredningen har den 17 december 1976 avgett betänkandet (SOU 1976:61) Statlig personalutbildning, ett principförslag och den 6 juni 1978 betänkandet (SOU 1978:41) Statlig personalutbildning, utbildning för administration och ledning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 9. Skattetilläggsutredningen (Fi 1975:06) (SU)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 13 februari 1975 för att utreda frågan om det skatteadministrativa sanktionssystemet (se Post- och Inrikes tidn. den 16 maj 1975):

Ordförande:
Widmark, P. Sverker V., tf. kammarrättslagman

Sakkunniga:
Sundkvist, K. R. Tage, lantbrukare, led. av riksdagen
Westberg, H-O. (Olle), svarvare, led. av riksdagen

Experter:
Baekkevold, Arne E., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 1 augusti 1975)
Burström, Brita A., byråchef (fr.o.m. den 1 augusti 1975)
Fries, Ingmar F., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)
Gustafson, G. Arne, direktör (fr.o.m. den 20 oktober 1975)
Johansson, Bo G. H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1975)
Lundholm, Eric L. O., bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1975)
Matsson, Tommy, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1975)

Sekreterare:
Werdinius, Claes A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 augusti 1975)

Bitr. sekreterare:
Olsson, E. Ragnar, taxeringsintendent (fr.o.m. den 12 september 1977)

Lokal: L. Nygatan 1, 1 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Fi 40.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 18 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Vidare har utredningen under perioden företagit studiebesök i Danmark, Finland och Norge.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 10. Utredningen (Fi 1976:02) om beskattning av tjänstepensioner

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 11 mars 1976 för att utreda vissa frågor angående avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för tryggande av anställds pensionering, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 mars 1976):

Utredningsman:
Wahlgren, E. Göran, regeringsråd

Experter:
Berglöf, J. Sigvard C. D:son, skattedirektör
Eriksson, Gösta, direktör
Fries, Ingmar F., departementssekreterare (fr.o.m. den 4 september 1978)
Kihlström, Laila K. E., direktör (fr.o.m. den 19 januari 1977)
Lindberg, Göran, direktör
Persson, E. Annika, departementssekreterare (fr.o.m. den 17 april t.o.m. den 3 september 1978)
Sköllerholm, S. Ove J., hovrättsassessor (fr.o.m. den 22 februari 1977)
Thornell, Anders B., länsråd (fr.o.m. den 19 januari 1977)
Öhman, Arne J. P., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 19 januari 1977)

Sekreterare:
Edling, A. Roland, tf. förste länsassessor

Lokal: Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro, tel. växel 019/13 60 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II B 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden.

Utredningen har den 20 november 1978 avgett delbetänkandet (Ds B 1978:13) Avdragsrätt för utländska pensionsförsäkringspremier m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 11. Företagsobeståndskommittén (Fi 1976:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 februari 1976 för att utreda frågan om samordning av statliga åtgärder vid företags obestånd (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1976):

Ordförande:

Westerlind, Erik A., landshövding

Ledamöter:

Boström, Curt B., kamrer, led. av riksdagen

Fransson, Arne A. E., personalchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 juni 1977)

Fridolfsson, Filip W., fabrikör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 juni 1977)

Löfberg, Karl Axel, f. d. departementsråd

Wilhelmsson, Arne E., rådman

Ångström, Rune T., led. av riksdagen

Sakkunniga:

Ekström, Bert O., avdelningschef (fr.o.m. den 15 juni 1976)

Jäderqvist, K. Bertil, kronofogde (fr.o.m. den 1 september 1976)

Spendrup, K. Aksel, avdelningschef (fr.o.m. den 30 juni 1977)

Åvall, Sven K., direktör (fr.o.m. den 15 juni 1976)

Experter:

Björklund, Jan O., planeringsdirektör (fr.o.m. den 9 september 1976)

Bovidson, Thure, företagareföreningsdirektör (fr.o.m. den 9 september 1976)

Herrstedt, Henry T. O., länsarbetsdirektör (fr.o.m. den 9 september 1976)

Thornell, Anders B., länsråd (fr.o.m. den 9 september 1976)

Sekreterare:

Ohlsson, J. Staffan C., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 15 juni 1976)

Bitr. sekreterare:

Berge, Lars Magnus, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 18 september 1978)

Ottemark, Hans O., byrådirektör (fr.o.m. den 22 augusti 1977 t.o.m. den 17 september 1978)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 ( sekreteraren och bitr. sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II B 1.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Kommittén har under perioden företagit en studieresa till Norrbottens län.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 12. 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976:05)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 september 1976 för att göra en översyn av reglerna för fastighetstaxering (se Post- och Inrikes tidn. den 30 oktober 1976):

Ordförande:

Björne, B. Gunnar, departementsråd

Ledamöter:

Hall, A. Bertil, fastighetsråd

Jansson, Paul G., elektriker, riksgäldsfullmäktig, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 mars 1978)

Josefson, Stig A., lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 mars 1978)

Lundgren, Bo A. M., civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 mars 1978)

Malmberg, C. Lars E., bitr. skattedirektör

Stensson, S. L. Börje, skolchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 mars 1978)

Wadell, Ulla G. S., skattedirektör

Sakkunnig:

Fredelius, Bo B., kammarrättsråd (fr.o.m. den 10 februari 1977)

Experter:

Carlegrim, N. Erik A., professor (fr.o.m. den 10 februari 1977)

Fridell, G. Ingvar, universitetslektor (fr.o.m. den 20 mars 1978)

Fries, Ingmar F., departementssekreterare (fr.o.m. den 12 september 1977)

Henriksson, Kjell-Åke, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 12 juni 1978)

Jönsson, Per Ivan, vattenrättsråd (fr.o.m. den 10 februari 1977)

Nilsson, Nils-Erik, professor, avdelningschef (fr.o.m. den 19 september 1977)

Sekreterare:
Hübinette, Ewa L. E., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 28 april 1978)
Widebäck, I. Birgitta, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 6 oktober 1976)

Lokal: L. Nygatan 1, 1 tr., tel. växel 763 10 00 (Widebäck). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II B 4. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II B 4.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 32 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har ett flertal sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper inom kommittén.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 13. Förvaltningsutredningen (B 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 december 1976 för att utreda frågan om bättre metoder för planering och hushållning i statsförvaltningen:

Ordförande:
Tarschys, N. Daniel, statssekreterare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Hanson, Per-Olof, borgarråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Kristiansson, N. Axel, lantbrukare
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, led. av riksdagen
Pettersson, S. Arne, sekreterare, led. av riksdagen
Träff, Sven-Olov A., direktör, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Andersson, B. Göran, ombudsman
Båfält, B. Evert, kanslichef (fr.o.m. den 15 mars 1977)
Carlsson, Jan-Olof, bergsingenjör
Carnhagen, Göran E. T., departementsråd (fr.o.m. den 15 mars 1977)
Olsson, E. Olof, andre förbundsordförande

Experter:
Dahlberg, Lars B. L., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 14 november 1977)
Dahlberg, Lars C., departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Engström, Odd E. L., utredningssekreterare (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Esping, Hans G., revisionsdirektör (fr.o.m. den 22 september 1977)

Fallenius, Ann Marie, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Fransson, Bo-Gunnar L., avdelningschef (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Hillman, Bo I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 13 juni 1977)
Magnander, Ebbe E. A., avdelningschef (fr.o.m. den 10 februari 1977)
Printz, Bengt-Åke L., organisationsdirektör (fr.o.m. den 15 september 1977)
Werbell, Bror I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 31 juli 1978)
Wetterberg, Ulf G., tf. departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Widebäck, Ulf M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 30 augusti 1977)

Sekreterare:
Annerberg, Rolf G., byrådirektör (fr.o.m. den 12 april 1977)
Carlsson, Sture E., byrådirektör (fr.o.m. den 12 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Norén, Agneta, byrådirektör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Schück, Johan H., byrådirektör (fr.o.m. den 11 september 1978)

Lokal: L. Nygatan 1, 1 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreterarna och bitr. sekreterarna). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 11.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, utredningar och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 28 februari 1978 till statsrådet och chefen för budgetdepartementet avgett en skrivelse om tillämpning och efterlevnad av kungörelsen (SFS 1970:641) om begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd. En arbetsgrupp inom utredningens sekretariat har i juni 1978 avgett skriften Krångla lagom!

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 14. Vägtrafikskatteutredningen (B 1977:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 med uppdrag att göra en teknisk översyn av vägtrafikbeskattningen:

Särskild utredare:
Lindstam, Leif E., kammarrättsråd

Experter:
Bornhager, Sven-Åke (Sven) I., förste byråsekreterare
Carlson, Å. Lennart, bitr. skattedirektör
Eriksson, K. Birger, avdelningsdirektör

Guste, Göran L., byrådirektör
Skarell, Gunnar E. A., departementssekreterare

Sekreterare:
Sjöstrand, A. Mats T., byrådirektör

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm.

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 17 juli 1978 avgett delbetänkandet (Ds B 1978:5) Översyn av vägtrafikbeskattningen. Del 1. Kilometerskatt.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. Stämpelskatteutredningen (B 1977:06)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 21 april 1977 med uppdrag att se över reglerna om stämpelskatt och expeditionsavgift samt avgiften för förhandsbesked i taxeringsfrågor:

Särskild utredare:
Francke, Jan Å., kammarrättsråd

Experter:
Bredin, Lars A. G., kansliråd
Hagman, Björn O., byrådirektör
Kleist, Åke O., revisionsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Lundholm, Eric L. O., bitr. skattedirektör
Rehnström, K. Åke H., hovrättsassessor
Åhlén, Lars, lagman

Sekreterare:
Torngren, Håkan E., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 11 juni 1977)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 16. Utredningen (B 1977:07) med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 maj 1977 med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län:

Särskild utredare:
Ångström, Rune T., led. av riksdagen

Sakkunniga:
Beckman, Lars E. A., bitr. professor, universitetsrektor
Carlsson, P. Bertil, kommunalråd
Forsell, Harry A., länsråd
Lundberg, Henry L., direktör
Svensson, Åke G., fil. dr, utbildningsledare

Expert:
Pärson, Hanns B. S., direktör (fr.o.m. den 15 augusti 1977)

Sekreterare:
van der Capellen, Constance (Connie) E., departementssekreterare
Peterson, Christer B. O., byrådirektör (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Lokal: Länsstyrelsen i Västerbottens län, 901 86 Umeå, tel. växel 090/12 20 00 (Peterson).

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden.

Utredningen har den 30 december 1977 avgett delbetänkandet (Ds B 1977:11) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län, del 1 och den 27 november 1978 delbetänkandet (Ds B 1978:14) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län, del 2.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 17. Monopolutredningen (B 1977:08)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 7 juli 1977 med uppdrag att utreda frågan om särställning för vissa myndigheter och företag vid leveranser till staten:

Särskild utredare:
Lindencrona, Gustaf C. A., bitr. professor (fr.o.m. den 1 augusti 1977)

Expert:
Bergkvist, Arne B. S., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sekreterare:
Román, Rolf-Erik, pol. mag. (fr.o.m. den 15 oktober 1977)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden med en interdepartemental referensgrupp samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer, företag och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 19 juni 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:48) Konkurrens på lika villkor.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 18. Delegationen (B 1977:09) för företagens uppgiftslämnande m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 för att aktivt verka för att begränsa och underlätta företagens uppgiftslämnande:

Ordförande:
Wirsäll, Nils-Erik, verkst. direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Ledamöter:
Ahrfelt, Bengt, avdelningschef (fr.o.m. den 1 september 1977)
Andersson, Bengt I., vice verkst. direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Bergstig, Lars H., informationssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1977)
de Woul, Jan T. J., pol. mag. (fr.o.m. den 1 september 1977)
Haglund, Sune K., boktryckare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hallenius, G. Ingemar, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 5 december 1978)
Hedberg, Stig E., förbundsjurist (fr.o.m. den 1 september 1977)
Myrbeck, Arne K. D., sektionschef (fr.o.m. den 1 september 1977)
Radesjö, G. Wivi-Anne, företagare led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 september 1977)
Tarschys, N. Daniel, statssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 4 december 1978)
Wästberg, Greta E., direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Expert:
Landberg, K. Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Delegationens kansli är organiserat i sektorer med utgångspunkt från departementens verksamhetsområden.

Sekreterare:

Armholt, Roland H., byrådirektör (fr.o.m. den 1 november 1978)

Densjö, K. A. Sören, byrådirektör (fr.o.m. den 13 oktober 1977), arbetsmarknads-, utrikes-, handels- och industridepartementen

Edsta, Björn O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 15 maj 1978), utrikes- och handelsdepartementen

Hallberg, Dag R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978), social- och försvarsdepartementen

Ihrmark, Astrid K. M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978), budget- och utbildningsdepartementen

Lemne, Marja E., departementssekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978), kommun-, bostads-, utbildnings- och socialdepartementen

Lindqvist, A. M. Christina, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1977 t.o.m. den 26 november 1978), justitie- och kommunikationsdepartementen samt delar av jordbruksdepartementet

Nordqvist, Rolf G., pol. mag. (fr.o.m. den 1 januari 1979)

Pedersen, Zaid O. B., byrådirektör (fr.o.m. den 13 oktober 1977), ekonomidepartementet och delar av jordbruksdepartementet (miljöfrågor)

Printz, Bengt-Åke L., organisationsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977), kanslichef

Tollerz, Kerstin B., byrådirektör (fr.o.m. den 5 oktober 1977 t.o.m. den 5 oktober 1978), budgetdepartementet

Werbell, Bror I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978), kommun- och bostadsdepartementen

Lokal: Birger Jarls torg 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 22 36 00 (sekreterarna)

Direktiven för delegationen, se 1978 års kommittéberättelse del II B 8.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, företag, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå t.o.m. år 1980.

## 19. Dagspresskommittén (B 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 19 januari 1978 med uppdrag att göra en allmän översyn över gällande bestämmelser för statligt stöd till dagspressen:

Ordförande:

Nilsson, N. Per-Erik, justitieombudsman (fr.o.m. den 25 januari 1978)

Ledamöter:
Andersson, A. Gösta J., skogsbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Andersson, J. Sven G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Hanson, Per-Olof, borgarråd (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Karlsson, K. J. Urban, internationell sekreterare (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Nordin, Sven-Erik, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Tobisson, Lars F., partisekreterare (fr.o.m. den 25 januari 1978)

Sakkunniga:
Engström, Johan L. E., verkst. direktör (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Johansson, Östen, redaktör (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Prântare, Bo L. O., kanslichef (fr.o.m. den 25 januari 1978)
Ramstén, Nils E., ombudsman (fr.o.m. den 25 januari 1978)

Experter:
Hedén, Kerstin E., kanslisekreterare (fr.o.m. den 2 mars 1978)
Ohlsson-Leijon, S. H. Lennart, direktör (fr.o.m. den 2 augusti 1978)
Westergren, Håkan W., byrådirektör (fr.o.m. den 2 augusti 1978)

Sekreterare:
Gustafsson, Karl Erik, docent (fr.o.m. den 25 januari 1978)

Bitr. sekreterare:
Hanson, H. Samuel (Sam) M., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm.

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II B 1.

Kommittén har under tiden mars - oktober 1978 hållit fem sammanträden.
Kommittén har den 9 oktober 1978 avgett delbetänkandet (Ds B 1978:10) Översyn av presstödet.
Huvudmannaskapet för kommittén, vars arbete beräknas pågå under hela år 1979, avses bli överfört till utbildningsdepartementet.

## 20. Traktamentsbeskattningssakkunniga (B 1978:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 19 januari 1978 med uppdrag att se över reglerna om beskattning av traktamenten m. m.:

Ordförande:
Reuterswärd, Erik A. P., regeringsråd (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Ledamöter:
Boström, Curt B., kamrer, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Hägelmark, S. Eric L., kapten, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Sakkunniga:
Anclow, Per R., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Hirschfeldt, Johan H., bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Hägglund, Sven-Olof, ombudsman (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Högberg, K. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Ljungh, Claes W., utredningssekreterare (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Ulfhielm, Monica H. V., sekreterare (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Experter:
Edlund, C. Bertil, departementsråd (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Karlson, Matts E., förste revisor (fr.o.m. den 29 juni 1978)
Wilhelmsson, F. Uno, lönedirektör (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Sekreterare:
Palme, Sven C. G., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 14 mars 1978)
Ström, Ivan S., länsassessor (fr.o.m. den 14 mars 1978)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreterarna). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm.

Direktiven för de sakkunniga, se 1979 års kommittéberättelse del II B 2.

De sakkunniga har under tiden april - oktober 1978 hållit fem sammanträden. Därutöver har sammanträden hållits i en särskild arbetsgrupp.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 21. Konsultexportutredningen (B 1978:03)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 mars 1978 med uppdrag att utreda frågan om samverkan i fråga om statlig konsultverksamhet i utlandet m. m.:

Särskild utredare:
Dennis, Bengt, ambassadör (fr.o.m. den 13 mars 1978)

Expert:
Lonaeus, G. Håkan N., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 april 1978)

Sekreterare:
Skogö, Ingemar, byrådirektör (fr.o.m. den 13 mars 1978)

Bitr. sekreterare:
Svensson, Carl-Gustaf Å., civilekonom (fr.o.m. den 13 november 1978)

Lokal: Tysta Marigången 2, 4 tr., tel. växel 763 10 00. Postadress: Konsultexportutredningen, Utrikesdepartementet, Box 16121, 103 23 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II B 3.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1978 haft överläggningar med olika myndigheter och företag som berörs av utredningens arbete.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 22. Organisationskommittén (B 1978:04) för statens arbetsgivarverk

Tillkallade enligt regeringens beslut den 29 juni 1978 med uppgift att under tiden intill den 1 januari 1979 förbereda de närmare besluten om arbetsgivarverkets ställning, uppgifter och inre organisation:

Ordförande:
Uggla, Karl-Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)

Ledamöter:
Bohlin, Bengt C., lönedirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)
Engdahl, K. Anders F., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 juli 1978)
Kolström, K. E. Gunnar, lönedirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)
Larsson, Gösta E., personaldirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)
Lindahl, K. Olof R., förhandlingsdirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)

Experter:
Lagerström, Ulf Å., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 juli 1978)
Rydén, Jan E., överdirektör (fr.o.m. den 31 oktober 1978)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden juni - oktober 1978 hållit 18 sammanträden.
Kommittén har den 15 september 1978 avgett förslag till anslag m. m. och den 20 november 1978 förslag till instruktion m. m. för statens arbetsgivarverk för tiden den 1 januari - den 30 juni 1979.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 23. Utredningen (B 1978:05) om åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 14 september 1978 med uppdrag att utforma förslag till åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser:

Särskild utredare:
Mileikowsky, Curt, tekn. dr (fr.o.m. den 14 september 1978)

Sakkunniga:
von Bahr, Stig V., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 6 november 1978)
Gustafson, G. Arne, direktör (fr.o.m. den 6 november 1978)
Hedborg, Anna M., sekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)
Hållsten, E. Bertil, utredningschef (fr.o.m. den 6 november 1978)
Ljungh, Claes W., utredningssekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)
Sidenbladh, Thomas P., tf. departementsråd (fr.o.m. den 6 november 1978)

Sekreterare:
Törnros, E. A. Christer, regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)

Lokal: Gamla Riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren). Postadress: Budgetdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II B 7.

## 24. Förhandlare (B 1978:06) för förhandlingar med Solna kommun om vissa markfrågor, m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 28 september 1978 för att företräda staten vid förhandlingar med Solna kommun om överlåtelse av vissa markområden, m. m.:

Förhandlare:
Englund, K. Svante l., överdirektör (fr.o.m. den 6 november 1978)

Sakkunniga:
Hägg, Y. O. Sture, avdelningschef (fr.o.m. den 6 november 1978)
Smith, A. Åke, planeringsdirektör (fr.o.m. den 6 november 1978)

Experter:
Norell, Thomas P., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 november 1978)

Tengwall, Jan O., byråchef (fr.o.m. den 6 november 1978)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

## 25. Utredningen (B 1978:07) om real beskattning av räntor och kapitalvinster, m. m.

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 november 1978 med uppdrag att belysa konsekvenserna av en real beskattning av räntor och kapitalvinster, m. m.:

Särskild utredare:

Lindencrona, Gustaf C. A., bitr. professor (fr.o.m. den 7 november 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II B 8.

## Utbildningsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978:4, 7, 15, 22, 27, 29 och 42**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1, 2, 3, 7, 8, 11 och 17**

### 1. Lokal- och utrustningsprogramkommittéerna (E 1965:54) för universitet och högskolor (LUP-kommittéerna)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1964 för att utarbeta lokalprogram och utrustningsprogram för universitet och högskolor (se Post- och Inrikes tidn. den 21 juli 1964):

*Samarbetsnämnden (E 1965:54:01) för LUP-kommittéerna:*

Ordförande:
Löwbeer, Hans, universitetskansler

Ledamöter:
Almefelt, Paul V., byråchef
Beckman, Lars E. A., bitr. professor, universitetsrektor
Hammar, Stig H., universitetsråd
Hultin, S. Erland V., tekn. lic.
Konnander, Benkt A. V., överdirektör
Lindstrand, Leif, byggnadsråd
Lundgren, Georg E. H., professor, rektor
Norberg, Dag L., professor
Philipson, Lars H. G., civilingenjör
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Wijkman, E. Gunnar B., universitetsråd

Experter:
Abel, Enno, professor
Allander, Claes C. G., professor
Andersson, A. Owen, tekn. lic.
Angvik, Lennart, läromedelsintendent (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Arrhenius, N. Erik A., bitr. professor
Bjerkén, Torsten, universitetslektor (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Ehrner-Samuel, Harriet S. K., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Eskilsson, Per H., revisionsdirektör
Fors, Sixten R., f. d. byråchef

Hornwall, Gert H. D., överbibliotekarie (fr.o.m. den 1 februari 1975 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Johansson, Bertil C. Å., förste forskningsingenjör
Kjellén, Bengt I., civilingenjör (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Lustig, Gunnar, intendent
Mattsson, Lars G., verkmästare (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Mårtensson, Skotte, universitetslektor
Plato, Nils G. B., yrkesinspektör (fr.o.m. den 6 oktober 1977 t.o.m. den 30 september 1978)
Sanner, Lars-Erik, överbibliotekarie (fr.o.m. den 1 februari 1975 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Waller, Tage E., veterinär
Öbrink, Karl Johan, professor

Huvudsekreterare:
Moll, Olof G., byråchef (tjänstledig)
Nygren, Jan, kanslichef (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Bitr. sekreterare:
Albertsson, E. Birgitta, fil. kand. (t.o.m. den 31 december 1978)
Hallgren, E. Margaretha, fil. kand.
Johnsson, Roland G., avdelningsdirektör
Kugelberg, Otto F. R. I., fil. dr (fr.o.m. den 1 april 1975)
Ozolins, H. Berit, fil. kand. (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Persson, Ann C., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Sellers, Pia M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1976)
Tunebro, B. Torsten J., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Österman, Elsa, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Lokal: Vasagatan 52, Box 45049, 104 30 Stockholm, tel. växel 24 85 60

Direktiven för kommittéerna, se 1965 års riksdagsberättelse E 54.

Nämnden har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:02) för Uppsala:*

Ordförande:
Wijkman, E. Gunnar B., universitetsråd

Ledamöter:
Augustsson, Arne, byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Ling, Lars, institutionstekniker
Ringborg, S. Erland, byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Rydén, Jan E., avdelningschef
Täckholm, Fredrik, fil. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Kommittén för Uppsala har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:03) för Lund:*

Ordförande:
Hammar, Stig H., universitetsråd

Ledamöter:
Broberg, K. Bertram, professor
Frostell, Anders, jur. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Hellgren, G. Bertil, maskinist
Juthagen, Leif R., byggnadsråd
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Moll, Olof G., byråchef
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén för Lund har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:04) för Göteborg:*

Ordförande:
Lundgren, Georg E. H., professor, rektor

Ledamöter:
Balsvik, Karin, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Juthagen, Leif R., byggnadsråd
Knape, Anders, fil. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Rydén, Jan E., avdelningschef
Rydin, Roland Y., fil. kand.
Thun, K. Ragnar, byråchef
Wemminger, Lars V., förste forskningsingenjör

Kommittén för Göteborg har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:05) för Stockholm:*

Ordförande:
Norberg, Dag L., professor

Ledamöter:
Eklund, K. Ronnie, jur. kand.

Ekman, Stig Rune, forskningsingenjör
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Lindstrand, Leif, byggnadsråd
Moll, Olof G., byråchef
Pernow, Bengt B., professor (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Rasmuson, Anders S. H., professor
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén för Stockholm har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:06) för Umeå:*

Ordförande:
Beckman, Lars E. A., bitr. professor, universitetsrektor

Ledamöter:
Enquist, N. Daniel, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 december 1977)
Larsson, Staffan, soc. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Lindstrand, Leif, byggnadsråd (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Nordlander, N. Arne, universitetslektor
Nyman, Lars A., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Rydén, Jan E., avdelningschef
Wickholm, Jan, tekn. stud. (fr.o.m. den 9 december 1977)

Kommittén för Umeå har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

*LUP-kommittén (E 1965:54:07) för Linköping:*

Ordförande:
Almefelt, Paul V., byråchef

Ledamöter:
Balsvik, Karin, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Bengtsson, Bernt-Olof, teknolog (fr.o.m. den 19 januari 1977)
Lindell, Mats G., avdelningsdirektör
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Olsson, Björn E., förste driftsingenjör
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén för Linköping har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden.

LUP-nämnden och LUP-kommittéerna beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 2. Sakkunniga (U 1968:49) för förhandling om avtalsreglering av upphovsrättsliga frågor på undervisningsområdet (AUU-sakkunniga)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1967 med uppgift att förhandla om en avtalsreglering av de upphovsrättsliga frågorna på undervisningsområdet.

De sakkunnigas uppgift är att förhandla om en avtalsreglering rörande inspelning av upphovsrättsligt skyddat material inom undervisningsverksamheten. Från upphovsrättslig synpunkt gäller olika regler för inspelning av ljudradioprogram och TV-program. De sakkunnigas förhandlingar skall enbart omfatta TV-programmen. Därvid skall beaktas att olika regler kan böra gälla för undervisningsprogram och andra program. De sakkunniga skall inte ta upp frågor som rör storleken av de ersättningar som kan komma ifråga.

Ordförande:
Hesser, S. C. E. Torwald, justitieråd

Ledamot:
Bergström, Svante B., professor

Experter:
Ahlström, Bengt, avdelningsdirektör
Dahlbom, Bengt S., avdelningsdirektör
Eliasson, Per-Erik, statssekreterare
Landström, Sten-Sture H., direktör
Sandberg, A. Birger, förhandlingsdirektör

Sekreterare:
Grüting, Britt M., departementssekreterare

Lokal: Utbildningsdepartementet, Storkyrkobrinken 4, tel. växel 763 10 00, direktval 763 23 94 (sekreteraren). Postadress: Fack, 103 10 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

De sakkunniga har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för intressen, som berörs av uppdraget.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 3. Universitetsrestaurangkommittén (U 1970:46)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 mars 1969 för att planera och samordna m. m. restaurangverksamheten vid universiteten och

högskolorna (se Post- och Inrikes tidn. den 27 mars 1969 och den 29 juli 1972):

Ordförande:
Hagbergh, Göran G. E., kanslichef (fr.o.m. den 15 september 1975)

Ledamöter:
Almefelt, Paul V., byråchef
Brundell, Nils-Erik, direktör
Eskilsson, Per H., revisionsdirektör
Fors, Sixten R., f. d. byråchef
Juthagen, Leif R., byggnadsråd
Magnusson, Leif, divisionschef (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Philipson, Lars H. G., civilingenjör

Experter:
Heister, Per, mellanstadielärare (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Johansson, Sjunne, ombudsman (t.o.m. den 30 juni 1978)
Johnsson, Roland G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 31 maj 1978)
Moberg, Kaj, förste stadsveterinär (t.o.m. den 30 juni 1978)
Söfelde, Karin, socialinspektör (t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:
Heister, Per, mellanstadielärare (fr.o.m. den 1 januari 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Johnsson, Roland G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Vasagatan 52. Postadress: Box 45049, 104 30 Stockholm, tel. växel 24 85 60

Direktiven för kommittén, se 1970 års riksdagsberättelse U 46. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse U 21.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 4. Utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna (SSK)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 september 1972 för att utreda ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan (se Post- och Inrikes tidn. den 22 september 1972):

Ordförande:
Arfwedson, Anders J., statssekreterare (fr.o.m. den 21 februari 1978)

Edam, Carl Tomas H:son, departementsråd (fr.o.m. den 9 november 1977 t.o.m. den 20 februari 1978)

Ledamöter:

Andersson, Lennart F. H., studieombudsman, led. av riksdagen
Edam, Carl Tomas H:son, departementsråd (fr.o.m. den 13 februari 1975 t.o.m. den 8 november 1977)
Gillström, K. Åke, rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 februari 1975)
Göthberg, Kerstin V., fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 februari 1975)
Karlsson, K. J. Urban, internationell sekreterare (fr.o.m. den 13 februari 1975)
Landström, Sten-Sture H., direktör
Lundin, Ulf W., statssekreterare (fr.o.m. den 15 oktober 1976 t.o.m. den 10 mars 1978)
Nyhage, Hans B., rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 februari 1975)
Olsson, A. Maj Britt, fru (fr.o.m. den 13 februari 1975)
Orehag, Lennart, överdirektör (fr.o.m. den 24 februari 1978)
Stålhammar, Bert E. J., skolinspektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 mars 1978)

Experter:

Andersson, Ingemar, ombudsman (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Andersson, Lennart, rektor (fr.o.m. den 13 januari 1976)
Andersson, Uno, ombudsman (fr.o.m. den 30 april 1974 t.o.m. den 13 januari 1978)
Alexandersson, Rune J., sekreterare (fr.o.m. den 12 september 1974)
Backmann, Sven, skoldirektör (fr.o.m. den 10 april 1975)
Bergman, Folke, skoldirektör
Björkman, Fredrik, förste länsassessor (fr.o.m. den 14 oktober 1976)
Carlsson, Lennart, skolinspektör
Cornelius, Claes, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 5 april 1974)
Ekelius, Wåge, byrådirektör (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Eklund, Karl, intendent (fr.o.m. den 18 mars 1974)
Elvander, Nils, professor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Engman, Ove, adjunkt (fr.o.m. den 18 april 1977)
Eriksson, Hilding, bitr. skoldirektör
Fagerström, Jan Peter, studierektor (fr.o.m. den 29 april 1974)
Fogelström, Hans, ombudsman (fr.o.m. den 6 maj 1976)
Furumark, Ann-Marie, byråchef
Grendin, Kurt, undervisningsråd
Gårmark, Thore O., direktör
Hagman, B. Anders, bitr. avdelningschef
Hamber, Hans, undervisningsråd
Hedberg, Anders, sekreterare
Hellers, P. A. Hans, förbundsordförande

Hellzén, Nils, metodiklektor (fr.o.m. den 17 maj 1976)
Henrysson, Sten, professor
Hjalmarsson, Sven, rektor
Holm, Lennart, avdelningsdirektör
Holmberg, Bo, bitr. skoldirektör
Höglind, Lars O., bitr. skoldirektör
Jacobson, Bengt A., undervisningsråd (fr.o.m. den 3 september 1974)
Karlerö, Lars-Ingemar, länsskolinspektör (fr.o.m. den 1 september 1976)
Karlin, Bengt, organisationsdirektör
Karlsson, John-Evert, sekreterare
Karlsson, Torsten, sekreterare
Kebbon, Lars, direktör
Keil, Hans, studerande (fr.o.m. den 16 april 1975 t.o.m. den 12 december 1977)
Klason, Lars Erik, förbundssekreterare (fr.o.m. den 16 april 1975)
Larsson, Lennart, utbildningschef
Levén, Sören, byrådirektör
Lindstedt-Piltz, Inga, advokat
Lukkari, Bror, byråchef (fr.o.m. den 1 september 1975)
Lundgren, Ulf, bitr. professor
Lundström, Karin E., f.d. undervisningsråd
Lövgren, Esse T. C., undervisningsråd (fr.o.m. den 1 september 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)
Marklund, O. Sixten A., skolråd
Mundebo, K. Lillemor, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Mårtensson, Stig, förvaltningschef (fr.o.m. den 7 maj 1974)
Nilsson, Gothard, f. d. landstingsdirektör
Nilsson, Johnny, studerande (fr.o.m. den 16 april 1975)
Olsson, Sven-Robert, sekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Palmquist, Kurt, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 16 april 1975 t.o.m. den 23 januari 1978)
Persson, Mårten, fil. mag. (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Petersson, Hans, länsskolinspektör (fr.o.m. den 13 januari 1976)
Reuterswärd, Claes, kanslisekreterare (fr.o.m. den 5 april 1974)
Rinman-Carlsson, Anna, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 24 januari 1978)
Rådmark, Johan, förbundsordförande (fr.o.m. den 13 december 1977)
Sahlén, Hans, ombudsman
Stegö, Eskil, rektor
Stenhem, Bengt, kamrer (fr.o.m. den 7 maj 1974)
Stetler, Emil, avdelningsdirektör
Sälgström, Leif, adjunkt
Teveborg, Lennart, skolråd (fr.o.m. den 1 september 1975)

Trozell, Bertil, personaldirektör
Törnqvist, Ingvar B., rektor (fr.o.m. den 1 september 1976)
Vestlund, A. G. Gösta, undervisningsråd
Wandén, Stig, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Wester, Jan, adjunkt
Wik, Lars, avdelningsdirektör

Sekreterare:
Nicklasson, Stina A. R., skolinspektör (fr.o.m. den 1 september 1975)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse U 55. Tilläggsdirektiv, se 1975 års kommittéberättelse U 36 och 1978 års kommittéberättelse del II U 14.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden.

Utredningen har den 12 oktober 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:65) Skolan. En ändrad ansvarsfördelning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Bibelkommissionen (U 1972:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 december 1972 för att nyöversätta Nya testamentet (se Post- och Inrikes tidn. den 19 januari 1973):

Ordförande:
Ljungberg, Blenda M., adjunkt, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 oktober 1978)
Rodhe, Birgit, statsråd (t.o.m. den 19 oktober 1978)

Ledamöter:
Björck, Staffan, professor
Erlander, Lillemor, kyrkoadjunkt (fr.o.m. den 24 januari 1978)
Forkman, Göran, docent
Lindström, Harry, fil. lic.
Ljungberg, Blenda M., adjunkt, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 23 januari 1978)
Martling, Carl Henrik, direktor
Mattsson, S. M. Lennart, distriktsstudieledare, f. d. led. av riksdagen
Narrowe, Morton H., rabbin (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Vallquist, Gunnel, författare

Experter:
Andersson, Lars, författare (fr.o.m. den 1 september 1977)
André, Gunnel, teol. kand. (fr.o.m. den 1 september 1977)

Bagg, Aron, ingenjör (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Bergsten, Torsten, lektor (fr.o.m. den 1 september 1977)
Björndalen, Anders J., docent (fr.o.m. den 1 april 1978 t.o.m. den 29 februari 1980)
Blomqvist, Jerker, tf. professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Brandt, Krister, pastor (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Dewailly, Léon N. G., teol. dr (fr.o.m. den 1 september 1975)
Edman, Stefan, folkhögskollärare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Gellerstam, Martin, docent (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Gerhardsson, Birger, professor
Gerleman, Gillis H., professor (fr.o.m. den 15 november 1975)
Hammar, Anna Karin, kyrkoadjunkt (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hartman, Lars, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Hartman, Olov, teol. dr (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Hellström, Jan Arvid, docent (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hemrin, Sven, teol. lic. (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hidal, Sten, docent (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Hildebrand, Karl-Gustaf, professor (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Huldén, Lars, professor (fr.o.m. den 1 september 1977)
Illman, Karl-Johan, tf. professor (fr.o.m. den 1 september 1977)
Johnson, Bo, docent (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Julén, Björn, docent (fr.o.m. den 1 september 1977)
Kieffer, René, docent (fr.o.m. den 1 september 1977)
Kronholm, B. Tryggve, docent
Lindén, Ingemar, docent (fr.o.m. den 1 september 1977)
Mettinger, N. D. Tryggve, professor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Molde, F. Bertil, professor
Mårtensson, Jean-Erik, pastor (fr.o.m. den 1 september 1977)
Nilsson, Torsten, folkhögskollärare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Nivenius, Olle, biskop (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Norin, Stig, teol. dr (fr.o.m. den 1 september 1977)
Nygren, Åke, talpedagog (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Olingdahl, Göte, lektor (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Olsson, Birger, docent (fr.o.m. den 1 september 1978)
Paillard, Jean, pater (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Petrén, Erik, lektor (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Ringgren, K. V. Helmer, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Rinkmar-Bengtsson, Gun, adjunkt (fr.o.m. den 1 september 1977)
Rodhe, Sten, lektor
Rubinstein, Harry, studierektor (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Stolt, Birgit, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Sundström, Gun-Britt, författare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Söderström, Herbert, redaktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Tengström, Sven, teol. dr (fr.o.m. den 1 september 1977)

Toll, C. Christopher, professor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Westman, Margareta, docent (fr.o.m. den 1 maj 1976)
Wettéus, Bo, pastor (fr.o.m. den 1 september 1977)
Vitestam, N. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Örnberg, Sune, redaktör (fr.o.m. den 1 september 1977)

*Översättningsenheten för Nya testamentet:*

Ordförande:
Björck, Staffan, professor

Ledamöter:
Block, Per H. L., teol. lic. (fr.o.m. den 1 september 1975)
Jonason, Olov, översättare
Palm, Jonas, professor
Riesenfeld, Harald, professor
Vennberg, Karl, författare

*Översättningsenheten för Gamla testamentet:*

Ledamöter:
Albrektson, Bertil, professor (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Björck, Staffan, professor (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Malmström, Sten, professor (fr.o.m. den 1 juli 1975)

Koordinator:
Olsson, Birger, docent (fr.o.m. den 1 juli 1975 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Åsberg, Christer, fil. mag. (fr.o.m. den 1 september 1978)

Sekreterare:
Åsberg, Christer, fil. mag.

Bitr. sekreterare:
Jonsson, K. E. Johnny, B. D. (Bachelor of Divinity) (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Nilsson, Herbert, departementssekreterare
Rydén, Bo I., fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1978 t.o.m. den 30 juni 1980)
Secher, Jörgen, fil. lic.
Wiklander, Bertil, fil. mag., teol. kand. (fr.o.m. den 1 november 1975)

Lokal: Åsgränd 1, 1/2 tr. ög., 752 35 Uppsala, tel. 018/12 83 97 (sekreteraren), 018/12 83 95 (kansli)

Direktiven för kommissionen, se 1974 års riksdagsberättelse U 46. Tilläggsdirektiv, se 1976 års kommittéberättelse U 25 samt 1978 års kommittéberättelse del II U 11.

Bibelkommissionen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden. Kommissionen har därutöver hållit tio sammanträden

med översättningsenheten för Nya testamentet samt elva med översättningsenheten för Gamla testamentet.

Kommissionens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04) - LUT 74

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att utreda lärarutbildningens mål, struktur och innehåll (se Post- och Inrikes tidn. den 25 juni 1974):

Ordförande:

Bosson-Nordbö, Maj, f. d. skolråd

Ledamöter:

Dahl, R. Birgitta, led. av riksdagen
Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen
Hansson, Bertil, statsråd
Larsson, Lennart, utbildningschef (fr.o.m. den 1 september 1974)
Marcusson, Sten G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 8 december 1976)
Nordstrandh, Ove H., f. d. lektor, led. av riksdagen
Persson, Henry A., utbildningschef (fr.o.m. den 1 september 1974)
Persson, Sten, sekreterare
Rogestam, A. Christina, avdelningschef, led. av riksdagen

Experter:

Andersson, Lennart, rektor (fr.o.m. den 1 april 1978)
Askling, Berit, lektor (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Björkman, Jerker, ombudsman (fr.o.m. den 2 januari 1975)
Bäckström, Maja, undersköterska (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Christofferson, Birger, rektor (fr.o.m. den 20 mars 1975)
Eklund, Solveig, fritidspedagog (fr.o.m. den 20 mars 1975)
Fjällhed, Åke, fortbildningsledare (fr.o.m. den 16 augusti 1976)
Fogelström, Hans, ombudsman (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Fransson-Belohorka, Birgitta, hushållslärare (fr.o.m. den 5 oktober 1977 t.o.m. den 30 april 1978)
From, Hans-Sören, studerande (fr.o.m. den 29 april 1975)
Gran, Bertil, lektor (fr.o.m. den 20 mars 1975)
Hanstorp, Erling, studierektor (fr.o.m. den 16 augusti 1976 t.o.m. den 31 maj 1977 och fr.o.m. den 15 augusti 1977)
Henricson, Sven-Eric, undervisningsråd (fr.o.m. den 16 augusti 1976)
Håkansson, Ivar, adjunkt (fr.o.m. den 5 oktober 1977 t.o.m. den 30 april 1978)
Jalling, Hans G. T., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 augusti 1976)

Jansson, Sven, studierektor (fr.o.m. den 16 augusti 1976 t.o.m. den 31 maj 1977 och fr.o.m. den 15 augusti 1977)
Javette, Bo, ombudsman (fr.o.m. den 2 januari 1975)
Kågström, Olof, adjunkt (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Lareke, Carl-Axel, lektor (fr.o.m. den 2 januari 1975)
Larsson, Tore, studierektor (fr.o.m. den 24 maj 1976)
Lundberg, P. J. Thorsten, rektor (fr.o.m. den 16 augusti 1976 t.o.m. den 31 maj 1977 och fr.o.m. den 15 augusti 1977)
Lunde, Ingrid, kanslichef (fr.o.m. den 2 januari 1975)
Löfqvist, Stig, fortbildningsledare (fr.o.m. den 18 oktober 1976)
Mundebo, K. Lillemor, utredningssekreterare (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Nilsson, Lars G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 2 januari 1975)
Nordin, Karl-Anders, lektor (fr.o.m. den 20 mars 1975)
Rehnman, Ann-Marie, hushållslärare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Rosendahl, Gunnar, studierektor (fr.o.m. den 16 augusti 1976)
Rubenson, Kjell, docent (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Skagert, Stig, adjunkt (fr.o.m. den 16 augusti 1976)
Sondér, Ebbe, yrkeslärare (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Stern, Tommy, rektor (fr.o.m. den 28 april 1977)
Svingby, Gunilla, fil. lic. (fr.o.m. den 1 september 1975)
Wallgren, Åke, adjunkt (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Wallin, Erik, bitr. professor (fr.o.m. den 1 september 1975)
Wingborg, Mats, studerande (fr.o.m. den 5 oktober 1977)
Zetterlund, Sven, skoldirektör (fr.o.m. den 29 april 1975)

Sekreterare:
Österling, A. Olov (Olle), rektor (fr.o.m. den 15 augusti 1974 t.o.m. den 31 december 1978)

Bitr. sekreterare:
Atterfors, Kerstin, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 september 1977)
Eklund, Harald, lektor (fr.o.m. den 1 november 1974)
Sellergren, Ulf G. E., departementsråd (fr.o.m. den 22 augusti 1977 t.o.m. den 12 mars 1978)
Stahle, Gun, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1976)
Ternström, Anders, lektor (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Lokal: Skeppargatan 51, 114 58 Stockholm, tel. 63 68 33 (Österling), 67 53 81 (Atterfors), 63 68 36 (Eklund), 63 68 37 (Christofferson), 63 26 64 eller 763 17 81 (Stahle), 63 68 35 (Ternström), 63 26 18 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse U 51. Tilläggsdirektiv, se 1976 års kommittéberättelse U 36 och 1978 års kommittéberättelse del II U 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har hållits två sammanträden med en särskild referensgrupp för frågan om återkommande fortbildning och fyra sammanträden med en särskild referensgrupp för frågan om utbildning av lärare för gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Utredningen har den 4 april 1978 avgett rapporten (Ds U 1978:2) Arbetslivserfarenhet som ett led i lärares yrkesförberedelser.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 7. Skeppsholmsgruppen (U 1975:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 februari 1975 för att fortlöpande medverka i den fortsatta planeringen av Skepps- och Kastellholmarna:

Ordförande:
Svensson, Gunnar, departementsråd

Ledamöter:
Morling, Bertil, departementssekreterare
Norell, Thomas P., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Experter:
Sjöberg, Svante C., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Törnquist, Harry E., byggnadsråd (fr.o.m. den 1 maj 1976)

Sekreterare:
Lönngren, Kerstin, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 31 december 1977)

Bitr. sekreterare:
Dillner-Thorsson, Monica A. M., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 juni 1975)

Gruppens uppgift är att - med utgångspunkt i vad som anförts i prop. 1974:34 (s. 19) - i samråd med byggnadsstyrelsen och statens förhandlingsnämnd samt i samverkan med berörda kommunala organ fortlöpande medverka i den fortsatta planeringen av Skepps- och Kastellholmarna.

Några särskilda direktiv därutöver har ej meddelats.

Gruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Gruppen har den 11 december 1978 avgett rapporten (Ds U 1978:9) Riktlinjer för planering av Skepps- och Kastellholmarna.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 8. Beredningen (U 1975:05) för internationellt utbildningssamarbete

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 15 maj 1975 för försöksverksamhet rörande utbildningssamarbete med vissa utvecklingsländer:

Ordförande:
Östlund, Hans-Erik, departementsråd

Ledamöter:
Döös, Sten-Olof, avdelningschef (fr.o.m. den 23 juni 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)
Forsse, Anders P., överdirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Lönnberg, C. Åke B., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Palmlund, Thord G., statssekreterare (fr.o.m. den 23 juni 1975)
Persson, Bengt Rudolf, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1977)
af Sillén, Jan, departementsråd (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Öhman, Carl Ivar, kansliråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Ölander, Jan A., kansliråd (fr.o.m. den 1 april 1977)

Experter:
Beijer, Rolf, byråchef (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Henriksson, E. Sture F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Jansson, Jan, studierektor (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Lindberg, Ingemar, sekreterare (fr.o.m. den 20 oktober 1976 t.o.m. den 30 april 1977 och fr.o.m. den 15 februari 1978)
Stark, K., Birger, socialchef (fr.o.m. den 20 oktober 1976 t.o.m. den 30 april 1977 och fr.o.m. den 1 januari 1978)
Wilén, Bo, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1976)

*Experter i referensgrupp:*
Axelsson, Carl-Axel, byråchef (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Fogelström, Hans, ombudsman (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Hjelm, Sture, byrådirektör (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Lindstrand, Leif, byggnadsråd (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Lundeberg, Christer N. S., undervisningsråd (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Rydegran, Gunnar, direktör (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Åshuvud, Olof, direktör (fr.o.m. den 7 mars 1977)

Sekreterare:
Karlén, Ingvar, avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 juni 1979)

Bitr. sekreterare:
Alton, Finn, byrådirektör (t.o.m. den 30 juni 1979)

Hökerberg, Annika S. O., byrådirektör (fr.o.m. den 24 januari 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)

Lokal: Fredsgatan 2, 2 tr., 111 52 Stockholm, tel. 11 94 74 (sekreteraren), 10 96 71 och 10 86 78 (bitr. sekreterarna), 10 96 48 (kansli)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Beredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden, samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av beredningens arbete.

Beredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Utredningen (U 1975:14) om studiedokumentation och statistik för högskolan

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 29 maj 1975 (se Post- och Inrikes tidn. den 21 juli 1975) och den 13 januari 1977:

Ordförande:

Berg, C. G. Håkan, kanslichef

Ledamöter:

Bergendal, Gunnar S., rektor
Höglund, E. Olov, organisationsdirektör
Jos, N. Olof, statistikchef (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Kuylenstierna, B. Gunvor, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 24 mars 1977)
Ringborg, S. Erland, byråchef (fr.o.m. den 9 november 1976)
Rydén, Nils, byråchef (fr.o.m. den 24 mars 1977)
Sandström, L. Annika, jur. stud.
Sanner, Leif H., utbildningsledare
Sannerstedt, Lars T. G., universitetsadjunkt
Schneider, Werner, driftschef

Experter:

Elgqvist-Saltzman, Inga, docent (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Frisk, K. Åke, utbildningsledare (fr.o.m. den 1 april 1976)
Kim, Lillemor A. B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Lindström, Claes-Göran, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Reinhold, Sune, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Rodin, J. Anders, byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1976)
Sanger, J. Stefan, byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1976)
Stigendal, Lars, byrådirektör (fr.o.m. den 15 maj 1978)
Strandell, Hans V., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1976)
Svanfeldt, Göran H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Törnqvist, Ingvar B., rektor (fr.o.m. den 17 januari 1977)
Åström, Urban, bitr. utbildningsledare (fr.o.m. den 11 oktober 1976)

Sekreterare:
Sävborg-Lundgren, Görel, byrådirektör (fr.o.m. den 8 november 1976)

Bitr. sekreterare:
Lindahl, Lars E., folkskollärare (fr.o.m. den 1 april 1977)
Magnusson, Dag, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 1 tr., 111 29 Stockholm, tel. 10 19 65 (Sävborg-Lundgren), 21 43 54 (Lindahl), 10 23 41 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse U 56. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II U 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden. Därutöver har tre sammanträden hållits med en särskild delegation för arbetsmarknadsstatistik.

Utredningen har den 27 januari 1978 i en skrivelse till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet redovisat sina överväganden när det gäller frågan om samordning mellan högskolans datorbaserade studiedokumentationssystem, där sådant finns, och informationssystemet på studiemedelsområdet.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. Studiestödsutredningen (U 1975:16)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 september 1975 för att utreda det studiesociala stödet (se Post- och Inrikes tidn. den 7 oktober 1975):

Ordförande:
Andersson, Johnny, departementsråd

Ledamöter:
Andersson, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Båhlerud, Hillegert, kassör (fr.o.m. den 22 oktober 1977)
Diesen, Ingrid E., fil. mag., led. av riksdagen (t.o.m. den 25 januari 1978)
Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)
Lindblad, Göran, leg. tandläkare (fr.o.m. den 16 september 1976 t.o.m. den 28 maj 1978)
Lindström, R. Ralf E., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Lundgren, Bo Richard, sekreterare (fr.o.m. den 26 januari 1978)
Lundin, Ulf W., statssekreterare (t.o.m. den 31 december 1977)

Mundebo, K. Lillemor, utredningssekreterare (fr.o.m. den 20 oktober 1976)
Nilsson, Christer, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Odelsparr, Margit E., jur. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Waldenström, Sven, civilekonom (fr.o.m. den 29 maj 1978)
Westerlund, Uno, ombudsman
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen
Öhrsvik, Lena M., kurator, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 augusti 1976)

Experter:
Annell, Johan G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 december 1975)
Dalén, Ingrid K., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 november 1976)
Edelholm, Olof Gunnar (Olle), överdirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Elmqvist, Fred, sekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Hedvall, Jan, sekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)
Honeth, Peter, jur. kand. (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Jonsson, Nils Ingemar, skolkamrer (fr.o.m. den 30 oktober 1978)
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1976)
Sibe, Jan, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 december 1976)
Svanfeldt, Göran H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 17 december 1975)

Sekreterare:
Lagercrantz, Richard C. H., departementssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Mattsson, Stig, överdirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)

Bitr. sekreterare:
Dahlqvist, Lars-Ola, utredningssekreterare (fr.o.m. den 15 januari 1976)
Ekholm, Birgitta Maria (Brittmari), byrådirektör (fr.o.m. den 1 december 1975 t.o.m. den 30 juni 1978)
Lundquist, Olof, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 1 tr., 111 29 Stockholm, tel. 10 18 96 (sekreteraren), 10 24 59 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse U 58. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II U 14 och 1979 års kommittéberättelse del II U 14.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer som berörs av kommitténs arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. Styrelsen (U 1975:17) för sekretariatet för framtidsstudier

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 oktober 1975 med uppgift att leda verksamheten på framtidsstudieområdet (se Post- och Inrikes tidn. den 3 november 1975):

Ordförande:

Anér, Kerstin, statssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 oktober 1976)

Ledamöter:

Biörck, C. Gunnar W., professor, led. av riksdagen
Dahl, R. Birgitta, led. av riksdagen
Hambréus, S. Birgitta, fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 6 december 1976)
Ingelstam, Lars E., bitr. professor
Israelsson, Per J., apparatskötare, f. d. led. av riksdagen
Tarschys, N. Daniel, statssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 december 1976)
Thorsson, Inga M., statssekreterare, led. av riksdagen

Experter:

Bäckstrand, K. Göran M., departementssekreterare
Ekström, E. Sören, departementsråd (fr.o.m. den 27 december 1977)
Engellau, Patrik, biståndsattaché (fr.o.m. den 1 september 1978)
Gerholm, Tor R., bitr. professor (fr.o.m. den 1 juli 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)
Hollander, Ernst E., civilekonom (fr.o.m. den 1 september 1976 t.o.m. den 28 februari 1978)
Johansson, Birgitta, psykolog (fr.o.m. den 1 augusti 1978 t.o.m. den 1 februari 1979)
Johansson, Ola, pol. mag.
Laestadius, Staffan, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Lagergren, Mårten, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Lundh, Lena, sjuksköterska (fr.o.m. den 15 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978 och fr.o.m. den 31 juli 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)
Lönnroth, Måns, civilingenjör (fr.o.m. den 30 oktober 1975)
Nygren, Birgitta, civilekonom (fr.o.m. den 17 maj 1978)
Sanne, Christer, civilingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)
Steen, F. Peter, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Tägil, Sven O., professor
Wentzel, Ann-Kristin, fil. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)

Huvudsekreterare:
Ingelstam, Lars E., bitr. professor

Lokal: Regeringsgatan 65, tel. växel 763 10 00, direktval 763 37 17 (Ingelstam), 763 37 18 (Bäckstrand), 21 04 49 (kansli). Postadress: Box 7502, 103 92 Stockholm.

Direktiven för styrelsen, se 1976 års kommittéberättelse U 59.

Sekretariatet publicerar löpande rapporter och arbetsmaterial från symposier och seminarier. Fyra framtidsstudieprojekt har avslutats under verksamhetsåret: Arbetslivet i framtiden, Sveriges internationella villkor, Resurser och råvaror, Energi och samhälle. Dessa projekt har publicerat flera delrapporter före de nu publicerade slutrapporterna: Resurserna, Samhället och Framtiden, Sol eller uran - att välja energiframtid, Sverige i världen - tankar om framtiden. Två nya större projekt har påbörjats: Omsorgen i samhället - en framtidsstudie om vård och vårdbehov - samt Sverige i en ny ekonomisk världsordning. Mindre studier pågår under följande rubriker. Det sårbara samhället samt Prognoser och politisk framtidsplanering.

Styrelsens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 12. Folkbildningsutredningen (U 1975:19)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 oktober 1975 för att utreda vissa folkbildningsfrågor m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 29 november 1975):

Ordförande:
Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen

Ledamöter:
Ahlmark, Lars F., fil. mag., avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 augusti 1977)
Anderson, Nils Erik, studierektor (fr.o.m. den 25 augusti 1977)
Andersson, B. Sivert, avdelningsordförande, led. av riksdagen
Bengtsson, K. Lennart A., verkmästare, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 augusti 1977)
Edelholm, Olof Gunnar (Olle), överdirektör
Eriksson, Maria Kristina (Maja-Stina), bildningskonsulent
Frändås, S. G. Berit, studierektor, f. d. led. av riksdagen
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Johansson, K. Inge, förbundsordförande
Karlsson, K. Gösta, folkhögskolerektor, led. av riksdagen
Mundebo, K. Lillemor, utredningssekreterare
Nyhage, Hans B., rektor, led. av riksdagen

Swedberg, Bo G. R., redaktör (fr.o.m. den 25 augusti 1977)

Experter:

Alexandersson, Olle, rektor (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Andersson, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Andersson, U. Gunnar, folkhögskollärare (fr.o.m. den 1 september 1976)
Andersson, Sven-Gustav, studieombudsman (fr.o.m. den 13 september 1976)
Björkman, Jan, språklärare (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Blinke, Maj-Britt, studiesekreterare (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Book, Hans, studierektor (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Ekström, Solweig (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Engberg, Peter O., sekreterare (fr.o.m. den 6 augusti 1977)
Engström, Åke, rektor (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Garmo, Sune, komminister (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Hallenberg, Ingemar, studieinstruktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hög, Alfhild, kanslist (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Johansson, Bengt, studieombudsman (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Larsson, Hans, rektor (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Lindgren, Seved, studieinstruktör (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Lindstén, Ingrid, hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 september 1978)
Lyrberg, Bengt, studieombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Nilsson, Åke, sekreterare (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Nitzelius, Tor, ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Norén, Åke, rektor (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Ohlsson, Gunnar, skolinspektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Olsson, Hans Erik, fil. kand. (fr.o.m. den 25 september 1977)
Ottoson, Ulf, rektor (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Persson, Mårten, studierektor (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Qvarlander, Eva, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Sandberg, Jan-Eric, studieombudsman (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Sjögren, Boo, studierektor (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Sjöqvist, Eric G., rektor (fr.o.m. den 1 augusti 1976)
Stellborn, Kurt, studiesekreterare (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Sundqvist, Allan, studierektor (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Svanfeldt, Göran H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Svensson, Alvar, studiesekreterare (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Thoursie, Kerstin A., tf. avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Wessman, Lennart, särskoleinspektör (fr.o.m. den 6 september 1976)
Wickberg, Sven, rektor (fr.o.m. den 25 augusti 1976)
Widén, Åke, intendent (fr.o.m. den 3 juni 1976)
Åkesson, Sigvard, ordförande i TBV (fr.o.m. den 25 augusti 1976)

Sekreterare:

Högemark, Karl H., folkhögskolerektor (fr.o.m. den 15 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Andersson, Gunnar, folkhögskollärare (fr.o.m. den 21 december 1977)
Möllstam, Bengt L. G., studieombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Westlund, Jan, länsbildningskonsulent (fr.o.m. den 28 juni 1976)

Lokal: Fredsgatan 2, 2 tr., 111 52 Stockholm, tel. 11 69 41 (Högemark), 21 61 54 (Westlund), 11 69 42 (Möllstam), 21 57 89 (Andersson)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse U 61. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II U 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden. Därutöver har tre sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp med uppgift att bereda förslag till statsbidragskonstruktion.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 13. Byggnadsvårdsutredningen (U 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 mars 1976 för att avge förslag om formerna för stödåtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (se Post- och Inrikes tidn. den 3 april 1976):

Ordförande:
Edenman, Ragnar H. L., landshövding, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Fraenkel, Ingegärd C. E., studierektor, led. av riksdagen
Green, Åke, studieombudsman, led. av riksdagen
Ryding, Gunvor I., industritjänsteman, f. d. led. av riksdagen
Svanström, K. Ivan H., lantbrukare, led. av riksdagen
Svartberg, Karl Erik, rektor, led. av riksdagen
Wachtmeister, Hans W. A:son, civiljägmästare, led. av riksdagen

Experter:
Gustafsson, K. G. Evald, länsantikvarie (fr.o.m. den 3 maj 1977)
Ivarsson, I. Holger, överingenjör (fr.o.m. den 13 mars 1978)
von Platen, Fredrik, planarkitekt (fr.o.m. den 24 mars 1977)
Svedberg, Sten-Olof (Olle), universitetslektor (fr.o.m. den 16 september 1977)

Sekreterare:
Lindstedt, Gustaf, hovrättsassessor (fr.o.m. den 2 augusti 1976)

Lokal: Svartmangatan 9, 4 tr., 111 29 Stockholm, tel. 10 53 54 (sekreteraren), 21 17 74 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II U 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 14. Utredningen (U 1976:04) om läromedelsmarknaden (ULÄ)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 13 maj 1976 för att kartlägga läromedelsmarknaden (se Postoch Inrikes tidn. den 4 juni 1976):

Utredningsman:

Andersson, N. G. Bertil, kanslichef

Sakkunniga:

Björinder, Henry, sektionschef (fr.o.m. den 28 juni 1976)
Lövgren, Esse T. C., undervisningsråd (fr.o.m. den 28 juni 1976)
Schyl-Bjurman, Gertrud S., fil. lic. (fr.o.m. den 28 juni 1976)
Storm, C. Olof direktör (fr.o.m. den 28 juni 1976)

Experter:

Ahamé, Eva, seminarielärare (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Altan, Birgitta, speciallärare (fr.o.m. den 25 februari 1977)
Björkman, Jerker, ombudsman (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Engman, Ove, adjunkt (fr.o.m. den 6 april 1978)
Gustafsson, Christina, fil. dr (fr.o.m. den 1 november 1977)
Hallén, Håkan, sekreterare (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Håkansson, Ivar, adjunkt (fr.o.m. den 27 oktober 1976 t.o.m. den 5 april 1978)
Höglund, Hans, studierektor (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Keil, Hans, studerande (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Kling, Eva, tjänsteman (fr.o.m. den 25 februari t.o.m. den 31 december 1977)
Larsson, Gösta H. F., sekreterare (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Lundgren, Ulf, bitr. professor (fr.o.m. den 25 februari 1977)
Nilsson, Ulla A., förskollärare (fr.o.m. den 18 januari 1978)
Norenlind, I. Märit, bitr. psykolog (fr.o.m. den 10 oktober 1977)
Persson, Per-Ebbe, ombudsman (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Sandberg, N. Börje K., skolkamrer (fr.o.m. den 14 januari 1977)
Sondér, Ebbe, yrkeslärare (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Thorsell, Lars, bitr. skoldirektör (fr.o.m. den 27 oktober 1976)
Wingborg, Mats, studerande (fr.o.m. den 14 november 1977)

Sekreterare:

Rudhe, Catharina, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1976)
Lokal: Statens institut för läromedelsinformation, S:t Eriksgatan 20, tel.

växel 52 03 50. Postadress: Box 12258, 102 26 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II U 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 18 sammanträden.

Utredningen har för avsikt att vid årsskiftet 1978-1979 avge delbetänkandena (Ds U 1978:12) Produktions- och konkurrensförhållanden i läromedelsbranschen och (Ds U 1978:14) Läromedelsmarknaden - kostnader för inköp av läromedel 1974-77.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. Förhandlare (U 1976:08) för förhandlingar om utformningen av en utställningsersättning inom det statliga området

Tillsatt enligt regeringens bemyndigande den 23 juni 1976 för att föra förhandlingar om utformningen av en utställningsersättning inom det statliga området:

Förhandlare:
Hammar, Carl-Filip, avdelningschef

Experter:
Beskow, Ulla-Britta, assistent (fr.o.m. den 10 maj 1977)
Bjurström, Per Gunnar, förste intendent (fr.o.m. den 25 maj 1977)
Carlman, Ingrid, byrådirektör (fr.o.m. den 7 september 1976)
Pennlöv, Jan, kansliråd (fr.o.m. den 7 september 1976)
von Schantz, Philip, museidirektör (fr.o.m. den 7 september 1976)
Westin, Gunnar, direktör (fr.o.m. den 7 september 1976)

Sekreterare:
Grüting, Britt M., departementssekreterare (fr.o.m. den 7 september 1976)

Direktiven, se 1977 års kommittéberättelse del II U 9.

Den särskilde förhandlaren har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit 14 sammanträden med experterna samt haft särskilda överläggningar med företrädare för intressen, som berörs av uppdraget.

Förhandlaren har den 12 maj 1978 avgett ett huvudavtal om utställningsersättning samt hemställt om regeringens godkännande av avtalet. Huvudavtalet har samma dag undertecknats av förhandlaren såsom företrädare för staten och företrädare för Konstnärernas Riksorganisation, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Föreningen Svenska Tecknare samt Svenska Fotografernas Förbund. Genom beslut den 8 juni 1978 har regeringen godkänt avtalet.

Uppdraget är därmed slutfört.

**16. Gymnasieutredningen (U 1976:10)**

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 5 augusti 1976 för att göra en översyn av den gymnasiala utbildningen (se Post- och Inrikes tidn. den 17 augusti 1976):

Ordförande:
Sköld, Lars G., överdirektör

Ledamöter:
Alemyr, Stig R., folkhögskolerektor, led. av riksdagen
Fogelström, Hans, ombudsman
Gren, Arne, kommunalråd (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Grünewald, Björn M., civilekonom
Hjelm-Wallén, Lena B., adjunkt, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 januari 1977)
Mundebo, K. Lillemor, utredningssekreterare
Paul, Lars, ombudsman (fr.o.m. den 1 september 1977)
Rogestam, A. Christina, avdelningschef, led. av riksdagen
Stålhammar, Bert E. J., skolinspektör, f. d. led. av riksdagen
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen

Sakkunniga:
Arndt, Nils, rektor
Hellström, E. Emil, länsarbetsdirektör
Hälleberg, Allan, sekreterare
Kalin, Göran, förbundsordförande
Nilsson, Johnny, studerande
Nilsson, Lars G., utredningssekreterare
Nilsson, Matts G., bitr. avdelningschef
Ringborg, S. Erland, byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Teveborg, Lennart, skolråd

Experter:
Beckman, Anita, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Berggren, Sören V., utbildningsintendent (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Björkman, Jerker, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Boldt, Göran B. L., förbundssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Brändström, Dan A., kanslichef (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Dahlander, Gunnar, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Dahllöf, Urban S., professor (fr.o.m. den 9 juni 1977)
Ejerhed, Anders G., civilingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Eklund, Svea I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Fredriksson, Bert, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Fredriksson, Ingrid, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Göranson, Ulf G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Hektor, Carl-Magnus, civilingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Hellgren, Kristina, studerande (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Holmkvist-Svensson, Ruth I., utbildningssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Härnqvist, Kjell, professor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Javette, Bo, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Johnsson, Inga, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Jonsson, Ingela, studerande (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Jorg, Johann M., ingenjör (fr.o.m. den 10 oktober 1977)
Jos, N. Olof, statistikchef (fr.o.m. den 9 juni 1977)
Karlsdotter-Jonshagen, Ingrid C., byråchef (fr.o.m. den 9 juni 1977)
Lagerström, Martin, studerande (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Larsson, Hans, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Lind, Siv I., byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Lindström, Alice M. F., undervisningsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Lindström, Lars E., ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ljungqvist, Björn U. T., sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Lundeberg, Christer N. S., undervisningsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Magnusson, Göran, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Malmenstedt, Curt O., ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Marklund, Inger, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 juni 1977)
Murray, U. Mac, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Myrberg, Mats, fil. dr (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Nerdrum-Ullman, Wenche, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Pettersson, Kenth J. L., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)
Rosén, Tommy B., sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Rosengren, Bodil C., fil. mag. (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Schelin, Leif Ericsson, fil. mag. (fr.o.m. den 1 september 1977)
Schöldström, Ulf C. W. S., utredningschef (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Stridh, Arne, utbildningschef (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Ström, Gunnar O. F., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Svanfeldt, Göran H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 juni 1977)
Söderström, Göran, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Thelin, Bengt A., undervisningsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Waern, Karl-Gustav, tf. avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Vestin, F. E. Margareta, f. d. undervisningsråd (fr.o.m. den 1 april 1978)
Vikman, Sven, tekn. lic. (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Örne, Ingegerd, sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sekreterare:

Furumark, Ann-Marie, byråchef (fr.o.m. den 1 oktober 1976)

Bitr. sekreterare:
Bergstrand-Wilson, Kerstin, musikpedagog (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Vasagatan 36, 3 tr., 111 20 Stockholm, tel. 11 91 02 (sekreteraren), 10 39 25 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II U 11. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II U 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, kommittéer och övriga som berörs av utredningens arbete.

Därutöver har sju sammanträden hållits med en särskild grupp för frågor rörande statistik, forskning och undersökningar. Vidare har fem sammanträden hållits med en arbetsgrupp för teknisk utbildning, sex sammanträden med arbetsgrupper för vårdutbildning och övrig socialt inriktad utbildning samt sex sammanträden med en grupp för administrativ och ekonomisk utbildning. Vidare har sammanträden hållits med interna utskott inom kommittén.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 17. Svenska delegationen av finsk-svenska utbildningsrådet (U 1976:11)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 9 september 1976 för att ingå i den svenska delegationen av finsk-svenska utbildningsrådet (se Post- och Inrikes tidn. den 14 oktober 1976):

Ordförande:
Stiernstedt, K. Jan T., expeditionschef

Ledamöter:
Baude, Annika M. C., avdelningschef
Ebbeson, Ulf, byrådirektör
Norberg, Randolph, sekreterare
Teveborg, Lennart, skolråd

Sakkunniga:
Lundgren, Staffan, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 november 1976)
Vrethammar, Harald, undervisningsråd
Åstedt, Inga-Britta, byrådirektör

Expert:
Johansson, Lars E. I., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 februari 1978)
Lidbaum, Marja, skolkonsulent (fr.o.m. den 24 februari 1978)

Malmqvist, Stig, byrådirektör (fr.o.m. den 10 maj 1977 t.o.m. den 25 oktober 1978)
Sparrman, Carl-Axel, adjunkt (fr.o.m. den 26 oktober 1978)
Strömberg, Silja K., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 februari 1978)

Sekreterare:
Kenttä, V. Matti, adjunkt

Lokal: Omvägen 5, 953 00 Haparanda, tel. 0922/112 46 (Kenttä)

Direktiven för delegationen, se 1977 års kommittéberättelse del II U 12.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden, varav två tillsammans med finska delegationen, det ena i Övertorneå-Haparanda och det andra i Vasa i Finland. Därutöver har delegationen haft kontakter med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 18. Arbetsgruppen (U 1976:12) för vissa frågor rörande De blindas förenings biblioteksverksamhet

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 14 oktober 1976 för att utreda vissa frågor rörande De blindas förenings (numera Synskadades riksförbunds) biblioteksverksamhet:

Ordförande:
Svensson, Gunnar, departementsråd

Ledamöter:
Böhlin, Birgitta, departementssekreterare
Engman, Jan G., avdelningschef
Lindqvist, Bengt, förbundsordförande

Expert:
Höglund, E. Olov, organisationsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Sekreterare:
Gurinder, Jan-Olof, departementssekreterare (t.o.m. den 31 maj 1978)
Rüdel, Wolfgang H. A., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Storkyrkobrinken 4, tel. växel 763 10 00, direktval 763 19 21 (sekreteraren). Postadress: Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för arbetsgruppen, se 1977 års kommittéberättelse del II U 13.

Arbetsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Arbetsgruppen har den 30 oktober 1978 avgett betänkandet (Ds U 1978:7) Tyskadades bibliotek.

Arbetsgruppen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 19. Utredningen (U 1977:03) om kvinnliga skolledare

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 januari 1977 med uppgift att genom olika initiativ öka andelen kvinnor på skolledande befattningar:

Ordförande:
Du Rietz, Lars B. Hj., rektor

Ledamöter:
Hammarlund, Olof, förbundsordförande
Jurén, Ing-Britt, fil. lic.
Lindstedt, Lars, lönedirektör
Nilsson, Asta, sekreterare
Sönnerlind, Arne, skolråd
Vestin, F. E. Margareta, f. d. undervisningsråd (t.o.m. den 31 december 1977)

Experter:
Breski, Lillemor, fil. kand. (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Carlsson, Lennart, skolinspektör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Claesson-Heljeberg, Margareta, rektor (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Ekholm, Mats, docent (fr.o.m. den 1 november 1977)
Herlin, Helena N., byrådirektör (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 31 december 1978)
Stegö, Eskil, rektor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Vestin, F. E. Margareta, f. d. undervisningsråd (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Sekreterare:
Berggren, Anne Marie, fil. mag.

Lokal: Svartmangatan 9, 4 tr., 111 29 Stockholm, tel. 11 75 73 och direktval 763 17 63 (Berggren), 21 17 74 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden. Dessutom har utredningen genomfört två enkätundersökningar samt en specialundersökning av utredningens expert, Helena Herlin.

Utredningen har i samarbete med fortbildningsavdelningen i Linköping initierat en studiecirkel om skolledarskap i Skellefteå.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 20. Lärartjänstutredningen (U 1977:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 14 april 1977 för att utreda vissa tjänsteorganisatoriska frågor inom högskolan m. m.:

Ordförande:

Nyquist, Per-Olof (Ola), statssekreterare, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 30 november 1978)

Ullenhag, Jörgen U., fil. dr, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1978)

Ledamöter:

Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen

Grudevall, Lennart, sektionschef

Johansson, Birgitta, metallarbetare, led. av riksdagen

Löfström, J. Henric, sekreterare

Marcusson, Sten G., utredningssekreterare

Nilsson, Sven, sekreterare

Ruin, Olof K., planeringschef (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Rydén, Rune O., fil. lic., led. av riksdagen

Sundgren, E. Roland, ombudsman, led. av riksdagen

Ulvhammar, Birgitta, generaldirektör

Åkerstedt, Jonas, ombudsman

Sakkunniga:

Egardt, Peter A. N., fil. kand.

Lindqvist, Ingvar F., professor (fr.o.m. den 25 april 1977)

Sandberg, A. Birger, förhandlingsdirektör

Experter:

Andersson, Bertil, bitr. sjukvårdsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

Appelberg, Göte, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Areblad, Ann Marie, ombudsman (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Axelsson, Carl Axel, byråchef (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 september 1978)

Bengmark, Stig, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Berg, Clary, lärare (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Bergendal, Gunnar S., rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Berglund, Erik Å. R., utredningschef (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 september 1978)
Björkstrand, Ulf, assistent (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Björnegård, Gudrun, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Brandberg, Anders, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Brinck, K. Inge G., universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Broman, Lennart, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Carlsson, Bertil, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Carlsson, Börje, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Cornelius, Claes, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1978 t.o.m. den 31 mars 1979)
Corneliusson, Roy, ADB-lärare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Dahl, Sonja, kanslichef (fr.o.m. den 1 september 1978 t.o.m. den 31 mars 1979)
Djärv, Sigbritt, vårdlärare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Drangert, Jan Olof, universitetsadjunkt (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 september 1978)
Edenfelt, Annika, sjukgymnast (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)
Edwardsson, Roland, utbildningsledare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Eklund, Margareta, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Elling, Monica, socionom (fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 31 augusti 1978)
Ericsson, Ulla Bella, sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)
Falk, Stig, docent (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Fenne, Gunilla, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978 t.o.m. den 31 mars 1979)
Forslind, Bo, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Gudmundsson, Mats, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)
Gustafsson, Gunnel, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Gottsén, Bertil, konstnär (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hall, Lennart, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hane, Helge, direktör (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 september 1978)
Helmfrid, Staffan, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hillert, Mats, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hjortås, Bernt Olof, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Holmqvist, Olle, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hudner, Tor, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Håstad, Torgny, bitr. professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Häggquist, Harald, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)
Hälleberg, Allan, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)
Johansson, Gerd, studieledare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Johansson, Sven Ove, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Josjö, Siv, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Krause, Urban, docent (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)
Lareke, Carl Axel, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Lindgren, Kristin, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Lindström, Ylva, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)
Lundh, Bengt, docent (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

[illegible], Bernard, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Nordström, Göte, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Olof A., universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Nordström, Sixten, utbildningsledare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible] Ingrid, assistent (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Sven, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible] Birgitta, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Margareta, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Åke, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Ingrid Mi., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)

Olsson, Olavi A. (Ola), byråchef (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

Persson, Gudrun, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Pettersson, Lars, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Pettersson, Christer, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Persson, Gunnar, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Gerhard, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Rönnvald, Sune, byrådirektör (fr.o.m. den 23 september 1977 t.o.m. den 31 mars 1978)

Ringborg, S. Erland, byråchef (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

[illegible], Kerstin, adjunkt (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sandin, Erik-Ulrik, lönedirektör (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Strömstedt, Jan, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

[illegible], Wolfgang, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sellert, Jan-Mare, regissör (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sellin, Gun, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sernander, Ove, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Stark, Lennéa, vårdlärare (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Steiner, Peter, universitetslektor (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Svanfors, Bo L. ..., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

Sävik, Leif, fil. kand. (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Tamelander, Ingemar, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Tannelson, Marianne E., studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Svensberg, Uwe, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Söderlind, Ove, studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Tergel, Alf, e. universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Thun, John-Erik J., universitetslektor (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Trost, Jan L. E., docent (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Törnqvist, Ingvar B., rektor (fr.o.m. den 26 maj 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

Wahlberg, Leif, intendent (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 september 1978)

Wallin, Ivar, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 oktober 1978)

Wallin, Karin, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Widgren, Greger G., departementssekreterare (fr.o.m. den 26 maj 1977 t.o.m. den 31 december 1978)

Wolfe, Inger, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Åberg, Bengt, universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Åbgren-Lange, Ulla H. A., byråchef (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 december 1978)

Älman, Gustav, statsagronom (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Östberg, Gertrud, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Östling, Berit, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)

Sekreterare:
Kirsebom, Bjarne A., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Bruhn, L. Gunnila, studierektor (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 31 december 1978)
Köhler, Karl Johan, fil. mag. (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)
Lindborg, Carin, byrådirektör (fr.o.m. den 22 augusti 1977 t.o.m. den 30 juni 1979)
Reinhold, Sune, byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)

Lokal: Stora Nygatan 33, 1 tr., 111 27 Stockholm, tel. 20 69 84 (Kirsebom), 20 71 83 (Bruhn), 20 69 75 (Köhler), 20 70 82 (Lindborg), 046/12 41 00 (Reinhold), 20 33 05 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden. Därutöver har nio sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågor rörande arbets- och tjänsteorganisationen i den statliga högskolan, nio sammanträden med en grupp för motsvarande frågor i den kommunala högskolan, åtta sammanträden med en grupp för frågor rörande lärarnas anknytning till yrkeslivet utanför högskolan samt sex sammanträden med en grupp för frågor rörande läkarlärare. Därtill har överläggningar ägt rum med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 21. Videogramutredningen (U 1977:05)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 21 april 1977 med uppdrag att utreda frågan om samhällets insatser på videogramområdet:

Ordförande:
Sundman, Per Olof, författare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Björck, Anders P.-A., led. av riksdagen
Bladh, Lennart W., yrkesvalslärare, led. av riksdagen

Ingelstam, Margareta, producent
Ström, Gunnar, partisekreterare

Experter:
Arlinger, Stig, docent (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Bergman, Lars, direktör (fr.o.m. den 26 oktober 1977 t.o.m. den 6 oktober 1978)
Bergold, Jan Olov, utredningssekreterare (fr.o.m. den 16 oktober 1978)
Böttiger, E. Marie A., jur. kand. (fr.o.m. den 16 maj t.o.m. den 16 november 1978)
Edwall, Ingvar, studiekonsulent (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Eklindh, Kenneth, skolkonsulent (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Elmhorn, Kerstin M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 september 1977 t.o.m. den 30 april 1979)
Fransson, Arne, rektor (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Gustavsson, Sture, redaktör (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Hederström, C. Christer, byrådirektör (fr.o.m. den 6 oktober 1977 t.o.m. den 31 december 1978)
Jacobson, Brita A., apotekare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Liljeros, K. E. Lillemor, fil. kand., med. kand. (fr.o.m. den 15 september 1977 t.o.m. den 18 augusti 1978)
Lindstén, Ingrid, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1978)
Lundström, Beata, informationssekreterare (fr.o.m. den 15 februari 1978)
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 3 juni 1977)
Preisler, Gunilla, doktorand (fr.o.m. den 13 mars 1978)
Svanberg, Lars, redaktör (fr.o.m. den 3 juni 1977)
Söderlind, Olof, förbundsdirektör (fr.o.m. den 13 mars 1978)

Sekreterare:
Svärd, Stig, studiesekreterare

Bitr. sekreterare:
Hallenberg, Ingemar, studieinstruktör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Lindencrona, Birgitta, fil. lic. (fr.o.m. den 16 november 1977)

Lokal: Västerlånggatan 46, 2 tr., tel. 20 74 18 (Svärd), 20 73 64 (kansli). Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 18 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har två sammanträden hållits tillsammans med upphovsrättsutredningen.

Utredningen har den 27 september 1978 avgett betänkandet (Ds U 1978:8) Svenska videonät utomlands.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 22. Utredningen (U 1977:06) om vissa vårdutbildningar inom högskolan (VÅRD 77)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 9 juni 1977 för att utreda frågan om vissa vårdutbildningar inom högskolan:

Ordförande:
Levin, Bert L., statssekreterare

Ledamöter:
Hillerdal, N. Olof, docent
Holgersson, Leif H., ombudsman
Hörnlund, O. Börje, skogsmästare, led. av riksdagen (t.o.m. den 19 december 1977)
Jansson, Per-Olof, leg. sjuksköterska
Javette, Bo, ombudsman
Kärnek, Ruth I. C., oppositionsråd
Larsson, Karl G., sekreterare
Lindström, Alice M. F., undervisningsråd
Pettersson, S. Åke E., landstingsråd (fr.o.m. den 20 december 1977)
Sköld, Lars G., överdirektör
Svennilson, Marianne E., studierektor

Sakkunniga:
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare
Ekholm, Lars V., kansliråd
Rådö, E. Göran, bitr. sjukvårdsdirektör

Experter:
Aggebo, Claes-Göran, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 maj t.o.m. den 30 juni 1978)
Areblad, Ann Marie, ombudsman (fr.o.m. den 20 september 1977)
Berg, Marianne, skolkonsulent (fr.o.m. den 20 september 1977)
Björklund, Berit, rektor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Björkman, Jerker, ombudsman (fr.o.m. den 20 september 1977)
Eklund, Svea I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 21 december 1977)
Furumark, Ann Marie, byråchef (fr.o.m. den 20 september 1977)
Gullström, Estrid, byrådirektör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Helmbring, Anita, arbetsterapeut (fr.o.m. den 20 september 1977)
Hermansson, Alice, universitetsadjunkt (fr.o.m. den 15 maj t.o.m. den 15 juni 1978)
Hessleborn, Olle K. A., ombudsman (fr.o.m. den 20 september 1977)
Holmkvist-Svensson, Ruth I., utbildningssekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Johansson, Helfrid, skolkonsulent (fr.o.m. den 20 september 1977)
Jungqvist, Anna-Brita, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)

Klässbo, Maria, studerande (fr.o.m. den 20 september 1977)
Kälvemark, Torsten, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Lindmark, Christer, byrådirektör (fr.o.m. den 29 augusti 1977)
Löfström, J. Henric, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Nilsson, Berndt, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Nyström, L. Ingrid, sekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Olausson, Britt, rektor (fr.o.m. den 20 september 1977)
Orava, Olavi A. (Olle), byråchef (fr.o.m. den 20 september 1977)
Palm, Anita, förste förbundssekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Persson, Kerstin, skolkonsulent (fr.o.m. den 20 september t.o.m. den 20 december 1977)
Rangrost, Johny A. P., departementssekreterare (fr.o.m. den 19 september 1977)
Rosén, Tommy B., sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Schulze, Jacob, leg. sjuksköterska (fr.o.m. den 20 september 1977)
Skalin, Douglas (fr.o.m. den 20 september 1977)
Starck, Linnéa, vårdlärare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Ståhlklo, Maj, undersköterska (fr.o.m. den 20 september 1977)
Sundelin, Dick, sekreterare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Svensson, Björn, vårdlärare (fr.o.m. den 20 september 1977)
Varnvik, Eva, undersköterska (fr.o.m. den 20 september 1977)
Weitner, Sonja E., vårdlärare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Wetterström, Rolf, ombudsman (fr.o.m. den 20 september 1977)
Wåhlén, Kerstin, studerande (fr.o.m. den 20 september 1977)
Åström, Arne, docent (fr.o.m. den 20 september 1977)

Sekreterare:
Nilsson, Matts G., bitr. avdelningschef (t.o.m. den 2 september 1978)

Bitr. sekreterare:
Eliason, S. Olof, byrådirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 31 juli 1978)
Hellung-Strohl, Eva M., studiesekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 15 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörts av utredningens arbete. Därutöver har vardera sex sammanträden hållits i utredningens fyra särskilda arbetsgrupper.

Utredningen har den 8 februari 1978 och den 30 augusti 1978 avgett betänkandena (SOU 1978:15) 1. Praktikfrågor - åtgärder i ett kort perspektiv

och (SOU 1978:50) 2. Ny vårdutbildning med bilagan (Ds U 1978:4) Arbetsfältsbeskrivning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 23. Utredningen (U 1977:07) om museijärnvägsföreningar

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 juni 1977 med uppdrag att utreda frågan om stöd till museijärnvägsföreningarna:

Särskild utredare:

Jonsson, Elver A. D., postiljon, led. av riksdagen

Expert:

Berg, Hans E., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 oktober 1977)

Sekreterare:

Fredén, Sven, avdelningsdirektör

Lokal: Rönnhagsvägen 11, 582 70 Linköping, tel. 013/11 52 00, 15 67 17 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 8.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 19 sammanträden med experten och i flertalet fall representanter för organisationer och myndigheter, som berörs av utredarens arbete. Utredaren har besökt och haft överläggningar med flera av landets museijärnvägar och har tillsammans med experten gjort en studieresa till några av Storbritanniens museibanor.

Utredaren beräknar att slutföra sitt arbete under år 1979.

## 24. Utredningen (U 1977:08) om visningsersättning

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 med uppgift att klarlägga möjligheterna att konstruera ett system som ger bildkonstnärerna ersättning för att verk som inte längre är i upphovsmannens ägo visas offentligt:

Särskild utredare:

Reuterswärd, B. Edvard, generaldirektör (fr.o.m. den 6 september 1977)

Experter:

Bergman, Lars, direktör (fr.o.m. den 28 augusti 1978)

Hedfeldt, Erik, f. d. justitieråd (fr.o.m. den 6 september 1977)

Sekreterare:
Bergman, Lars, direktör (fr.o.m. den 6 september 1977 t.o.m. den 27 augusti 1978)
Lindstén, Ingrid, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:
Grüting, Britt M., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 september 1977)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Mynttorget 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00, direktval 763 17 45 (Lindstén), 763 23 94 (Grüting)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 10.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 45 sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för myndigheter, organisationer och andra som berörs av uppdraget.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 25. Uppslagsverkskommittén (U 1977:09)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 oktober 1977 med uppdrag att utreda frågan om utgivning av svenskt uppslagsverk:

Ordförande:
Tynell, Lars V., tf. riksbibliotekarie (fr.o.m. den 13 oktober 1977)

Ledamöter:
Barenthin, Willi, departementssekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1977)
Furhammar, Brita, bibliotekarie (fr.o.m. den 13 oktober 1977)
Jacobson Widding, Anita, professor (fr.o.m. den 13 oktober 1977)
Lannegren, Göran S., departementssekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1977)
Peterson, Kjell, bokförläggare (fr.o.m. den 13 oktober 1977)
Sandqvist, Inga-Britta, förste arkivarie (fr.o.m. den 13 oktober 1977

Sekreterare:
Sundkvist, Leif G., civilekonom (fr.o.m. den 13 oktober 1977)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4, tel. växel 763 10 00. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II U 12.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden.
Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 26. Arbetsgruppen (U 1977:10) för samefrågor

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 september 1977:

Ordförande:
Wikström, Jan-Erik, statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Vice ordförande:
Svensson, Gunnar, departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Ledamöter:
Anell, Kerstin, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 februari 1978)
Isacsson, Bert, kansliråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Strömgren, Bo E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977 t.o.m. den 1 februari 1978)
Söderström, Bengt H. T:son, kansliråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Thorstenson, R. Billy, kansliråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Tornborg, Curt G. F., departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Zetterberg, Leif, sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Öster, Karl-Olov, departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Experter:
Andersson, Gösta, skolinspektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Jonsson, Aina, renskötare (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Simma, Lars H:son, adjunkt (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Svonni, Mikael, studerande (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Utsi, Per-Mikael, studerande (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Sekreterare:
Englund-Ghai, Karin, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Storkyrkobrinken 4. Postadress: Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00, direktval 763 19 15 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med olika sameorganisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sex sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om Administration och ledning av en samisk utbildningsväg.

Arbetsgruppen har den 11 oktober 1978 avgett betänkandet (Ds U 1978:5) Administration och ledning av en samisk utbildningsväg.

Arbetsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 27. Obligatorieberedningen (U 1977:11)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 november 1977 med uppdrag att bereda vissa frågor rörande obligatoriskt medlemskap i studerandesammanslutning:

Särskild utredare:
Honeth, Peter, jur. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Östergren, A. Bertil, direktör (fr.o.m. den 17 november 1977 t.o.m. den 30 september 1978)

Experter:
Augustsson, Arne, byrådirektör (fr.o.m den 8 augusti 1978)
Forsström, Jan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Gustafsson, Thomas B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Holmstrand, N. G. Anders, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 mars 1978)
Nicolausson, Ulf, sektionschef (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Persson, Jan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Sekreterare:
Honeth, Peter, jur. kand. (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 september 1978)

Lokal: Stora Nygatan 33, 2 tr., 111 27 Stockholm, tel. 20 88 59 (Honeth), 20 88 49.

Direktiven för beredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II U 13.

Den särskilde utredaren har under tiden januari - augusti 1978 haft överläggningar med olika myndigheter, kommittéer, studerandesammanslutningar och andra som berörs av beredningens arbete.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1978.

## 28. Forskningssamverkanskommittén (U 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 februari 1978 med uppdrag att utreda högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer, m. m.:

Ordförande:
Richardson, N. Gunnar E., docent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Ledamöter:
Bjurel, A. Bertil E., f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Gadd, P. E. Arne, revisionsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Gradin, Anita I., departementssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Johansson, Sven A. E., professor (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Lindqvist, Ingvar F., professor (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Marklund, Inger, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Ohlsson, J. S. Ragnar, forskningschef (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Ruin, Olof K., planeringschef (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Sakkunnig:
Sidenbladh, Thomas P., tf. departementsråd (fr.o.m. den 24 augusti 1978)

Experter:
Andersson, Curt, civilingenjör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Broberg, Björn, byråchef (fr.o.m. den 1 april 1978)
Ekenberg, Bengt, jur. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Elvin, Stig, byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Farm, Ante T., forskningsassistent (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Hammarström, Olle, civilekonom (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Ivarsson, S. Tore, sekreterare (fr.o.m. den 1 april 1978)
Johansson, Sten, bitr. professor (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Magnusson, Nils, departementsråd (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Mattsson, Rolf, ingenjör (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 30 september 1978)
Nyquist, Per-Olof (Ola), statssekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 april 1978)
Olsson, Birgitta, ekonom (fr.o.m. den 1 april 1978)
Schröder, Lena, assistent (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Sidenbladh, Thomas P., tf. departementsråd (fr.o.m. den 1 april 1978)
Westerlund, Uno, ombudsman (fr.o.m. den 1 april 1978)
Åberg, C. Anders, civilingenjör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Öhman, Per, kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 april 1978)
Österberg, Rolf, ombudsman (fr.o.m. den 1 april 1978)

Sekreterare:
Franzén, Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Bitr. sekreterare:
Andersson, B. E. Christer, fil. kand. (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Christensen-Sköld, Beatrice, fil. mag. (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Wallin, Kerstin, fil. kand. (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 111 29 Stockholm, tel. 21 59 27 (Franzén), 21 56 24 (Andersson), 20 81 27 (Wallin), 10 24 83, 11 80 02 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 2.

Kommittén har under tiden mars - oktober 1978 hållit sju sammanträden. För beredning av frågan om institutets för social forskning ställning, har nio sammanträden hållits med en arbetsgrupp bestående av kommitténs ordförande och tre av dess ledamöter samt företrädare för institutet, de anställda vid institutet samt arbetsmarknads- och socialdepartementen. Gruppen har även haft överläggningar med berörda myndigheter och organisationer. Vidare har tre sammanträden hållits med en expertgrupp för försöksverksamheten med kontaktforskare. Försöksverksamhet med kontaktforskare har inletts i Malmöhus, Älvsborgs, Gävleborgs samt Västerbottens och Norrbottens län.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 29. Utredningen (U 1978:02) om skyddslagstiftning rörande forskning om hybrid-DNA

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 februari 1978 med uppdrag att utreda om i vad mån nuvarande lagstiftning är en tillräcklig grund för att kontrollera forskning med hybrid-DNA:

Särskild utredare:

Wennergren, C. Bertil O., regeringsråd (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Sekreterare:

Samuelsson, Bengt, byråchef (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II U 1.

Den särskilde utredaren har den 4 december 1978 avgett betänkandet (Ds U 1978:11) Hybrid-DNA tekniken under kontroll.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 30. Utredningen (U 1978:03) om gäststuderande m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 april 1978 med uppdrag att utreda vissa frågor rörande utländska studerande:

Ordförande:

Mattsson, Stig, överdirektör (fr.o.m. den 24 april 1978)

Ledamöter:

Hermelin, Johan, studerande (fr.o.m. den 24 april 1978)

Körlof, Björn H. B., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 april 1978)

Öhrsvik, Lena M., kurator, led. av riksdagen (fr.o.m. den 24 april 1978)

Sakkunniga:

Enocksson, Sten Arne, odont. kand. (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Holm, Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1978)

Experter:

Brunnberg, Jan-Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Hildeman, Nils Gustav, programdirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Jacobson, Bengt A., undervisningsråd (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Kristensson, Inge B. E., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Wedelin, Kerstin B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)

Sekreterare:

Ekholm, Birgitta Maria (Brittmari), byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Sparring, Leena, tf. avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 1 tr., 111 29 Stockholm, tel. 10 23 71 (Ekholm), 20 87 69 (Sparring), 10 24 59 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II U 6.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

I september och oktober 1978 anordnade utredningen fyra diskussionsmöten med företrädare för utbildningsanordnare och studerandesammanslutningar samt för vissa andra myndigheter och organisationer.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 31. Kommittén (U 1978:04) om kommunal vuxenutbildning

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 mars 1978 med uppdrag att göra en översyn av den kommunala vuxenutbildningen:

Ordförande:

Alemyr, Stig R., folkhögskolerektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Ledamöter:

Häll, Karl-Erik, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Hällgren, Martin, länsbildningskonsulent (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Karlsson, K. Gösta, folkhögskolerektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Nordstrandh, Ove H., f. d. lektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Nordström, Marie, fil. lic. (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Oscarsson, Berit, studiesekreterare (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Sakkunniga:
Andersson, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Hultqvist, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Landström, Sten-Sture H., direktör (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Larsson, Leif, direktör (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Olsson, Artur, skolråd (fr.o.m. den 16 mars 1978)
Wallmark, Nils, adjunkt (fr.o.m. den 16 mars 1978)

Experter:
Borgström, Lena, forskningsassistent (fr.o.m. den 29 januari t.o.m. den 31 mars 1979)
Fernkvist, Hans, bitr. skoldirektör (fr.o.m. den 12 februari t.o.m. den 13 maj 1979)

Sekreterare:
Salin, Sven, bitr. skoldirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Berger, Anita, sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978 t.o.m. den 30 juni 1979)
Wickberg, Barbro I., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)

Lokal: Vasagatan 36, 3 tr., 111 20 Stockholm, tel. 21 28 51 (Salin), 21 00 53 (Wickberg)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 4.

Kommittén har under tiden augusti - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 32. Organisationskommittén (U 1978:05) för arkivet för ljud och bild

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 maj 1978 med uppgift att utföra det förberedelsearbete som behövs för att arkivet för ljud och bild skall kunna börja sin verksamhet den 1 januari 1979.

Ordförande:
Kromnow, E. Åke, riksarkivarie (fr.o.m. den 2 juni 1978)

Ledamöter:
Höglund, E. Olov, organisationsdirektör (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Rhodin, Arne, teknisk direktör (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Sand, Hans E. N., departementssekreterare (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Torbacke, Jarl, docent (fr.o.m. den 2 juni 1978)

Experter:
Ahlborg, Staffan, förste arkivassistent (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Hennel, Lennart, arkivchef (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Johanson, Bo, byråingenjör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Körner, Sten G., landsarkivarie (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Olsson, Per Sören, hovrättsassessor (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Sanfridsson, Arne, civilingenjör (fr.o.m. den 2 juni 1978)
Smedberg, Staffan, arkivarie (fr.o.m. den 1 november 1978)

Sekreterare:
Larson, Leif, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 juni 1978)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4, tel. direktval 763 19 34 (Larson). Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden juni - oktober 1978 hållit sex sammanträden. Därutöver har särskilda arbetsgrupper inom kommittén hållit ett antal sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 33. Elevvårdskommittén (U 1978:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 mars 1978 för att utreda organisation, innehåll, arbetssätt och arbetsformer i elevvårdsarbetet:

Ordförande:
Petersson, Ann-Marie, fil. dr (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:
Backmann, Sven, skoldirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Hedvall, Jan, sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Melldén, Anna-Lisa, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Paulsson, Solveig, rektor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sakkunniga:
Andrae, Lars, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Sjöberg, Tage B., departementssekreterare (fr.o.m. den 2 oktober 1978)

Sekreterare:
Berntsson, Gert, rektor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 2 tr., 111 29 Stockholm, tel. 20 39 26 (Berntsson), 20 38 18 och 20 97 94 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 5.

Kommittén har under tiden augusti - oktober 1978 hållit två sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 34. Kommittén (U 1978:07) om integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 8 juni 1978 för att utreda frågan om integration av handikappade elever i skolväsendet jämte därmed sammanhängande frågor:

Ordförande:

Orehag, Lennart, överdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:

Croona, Ulf, gymnastiklärare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Martinsson, Åke, slöjdlärare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Pekkari, Olle, studierektor (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Rydle, M. Birgitta, ämneslärare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Wohlin-Andersson, Anna M., f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sakkunniga:

Hjelm, Carina, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 14 november 1978)
Larsson, Gunvi, kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Odre, Torsten, speciallärare (fr.o.m. den 15 november 1978)

Experter:

Hammar, Åsa Birgitta, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1979 t.o.m. den 1 januari 1980)
Karlerö, Lars-Ingemar, länsskolinspektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Nicklasson, Stina A. R., skolinspektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Trowald, Nils, projektledare (fr.o.m. den 15 november 1978 t.o.m. den 15 mars 1979)

Sekreterare:

Lagercrantz, Richard C. H., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Bitr. sekreterare:

Magnusson, Birgitta, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 4 tr., 111 29 Stockholm, tel. 11 42 18 (sekreteraren), 21 58 72 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 10.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit två sammanträden. Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 35. Nääs-utredningen (U 1978:08)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 maj 1978 med uppdrag att utreda frågan om den framtida användningen av August Abrahamsons stiftelse på Nääs:

Särskild utredare:
Stetler, Emil, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Skolöverstyrelsen, Karlavägen 108, tel. växel 14 06 60. Postadress: 106 42 Stockholm

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II U 7.

Den särskilde utredarens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 36. Skolforskningskommittén (U 1978:09)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 för att utreda det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolväsendet m. m.:

Ordförande:
Dahllöf, Urban S., professor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:
Engqvist, Olle, bitr. skoldirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Eriksson, Per-Erik, skolinspektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Gillström, K. Åke, rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Nordstrandh, Ove H., f. d. lektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Rubenson, Kjell, docent (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sakkunnig:
Sävhagen, Ruth, kansliråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sekreterare:
Marklund, Inger, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Svartmangatan 9, 3 tr., 111 29 Stockholm, tel. 20 26 09 (Marklund), 20 77 57

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 9.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit ett sammanträde.
Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 37. Organisationskommittén (U 1978:10) för vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 15 juni 1978 med uppdrag att förbereda vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m. m.:

Ordförande:
Brynielsson, Harry A. B., direktör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Ledamöter:
Håkansson, Hans E. V., verkst. ledamot (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Martin-Löf, C. Johan E., civilingenjör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Snellman, Karin M., överbibliotekarie (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Tynell, Lars V., tf. riksbibliotekarie (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Thomasson, Björn E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Experter:
Holmborn, Börje, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1978)
Johnsen, K. Gösta, bibliotekarie (fr.o.m. den 1 september 1978)
Lindeberg, Roy, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1978)
Nilsson, Kjell G., biblioteksassistent (fr.o.m. den 1 september 1978)
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1978)
Thorberg, Klas, ombudsman (fr.o.m. den 1 september 1978)

Sekreterare:
Thomasson, Björn E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Skeppargatan 51 nb., 114 58 Stockholm, tel. 67 53 55 (Thomasson), 67 53 45 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 8.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter m. fl. som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 29 september 1978 avgett förslag till anslagsframställning för budgetåret 1979/80 för delegationen för informationsförsörjning.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 38. Närradiokommittén (U 1978:11)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 juli 1978 med uppdrag att utreda frågan om närradio och när-TV:

Ordförande:

Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Ledamöter:

Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Forslund, Britt-Marie, redaktör (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Knutson, Göthe K. L., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Swedberg, Bo G. R., redaktör (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Sakkunniga:

Leijonborg, Lars, informationssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 4 oktober 1978)
Olsson, Per Sören, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1978)
Persson, Valdemar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 4 oktober 1978)

Sekreterare:

Palmborg, Olle, fil. kand. (fr.o.m. den 1 september 1978)

Bitr. sekreterare:

Andreasson, Sture, ingenjör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Zetterberg, Leif R., sekreterare (fr.o.m. den 18 december 1978)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 115 28 Stockholm, tel. 63 34 80 (Palmborg), 63 33 49 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 11.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 39. Informationsteknologiutredningen (U 1978:12)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 juli 1978 med uppdrag att utreda frågan om den nya informationsteknologin:

Ordförande:

Gustafson, Sven H., bankkamrer, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Ledamöter:
Andersson, Leif, kanslichef (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Björck, Anders P.-A., led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Eriksson, Olle, entreprenör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Rönnung, Catarina E. M., led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Sakkunniga:
Brandberg, Arvid, direktör (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Lannegren, Göran S., departementssekreterare (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Olander, Håkan, ombudsman (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Pennlöv, Jan, kansliråd (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Sommar, Carl Olof, direktör (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Unsgaard, Håkan, programdirektör (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Wåhlström, Ingemar, marknadsdirektör (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Experter:
Fjaestad, Björn, docent (fr.o.m. den 20 juli 1978)
Gerentz, Sven, direktör (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Sekreterare:
Ohlin, Tomas, fil. lic. (fr.o.m. den 14 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:
Essén, Erik I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Lokal: S:t Eriksgatan 20, 1 tr., tel. 52 76 90 (Gustafson), 52 79 20 (Ohlin), 52 62 08 (Essén), 52 62 48, 52 62 18 (kansli). Postadress: Box 12125, 102 24 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 12.

Utredningen har under tiden juli - oktober 1978 hållit två sammanträden. Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 40. Utredningen (U 1978:13) för översyn av den interna organisationen för livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet

Genom beslut den 6 april 1978 uppdrog regeringen åt styrelsen för myndigheten livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet att se över myndighetens interna organisation.

Vidare förordnade regeringen docenten Birgitta Ericsson, förste bibliotekarien Sten Lindberg, generaldirektören Edvard Reuterswärd, ståthållaren vid Kungl. Slottet Harald Smith, riksdagsledamoten godsägaren Hans Wachtmeister och förste intendenten Dag Widman att vara ledamöter i styrelsen för livrustkammaren, Skoklosters slott och

Hallwylska museet. Åt Reuterswärd uppdrogs att vara styrelsens ordförande.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 6 april 1978:

Expert:
Lindahl, Jan-Mats, kansliråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sekreterare:
Munkhammar, Ann Charlotte, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Grunewald, Ingelise, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4, Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 19 25 (Munkhammar), 763 19 30 (Grunewald)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden juli - november 1978 hållit fyra sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 41. Utredningen (U 1978:14) om förutsättningarna för en närmare samverkan mellan livrustkammaren och övrig museiverksamhet inom Kungl. Slottet

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 6 april 1978 för att undersöka förutsättningarna för en närmare samverkan mellan, å ena sidan, livrustkammaren och, å den andra, hovstaterna och övrig museiverksamhet inom Kungl. Slottet:

Utredningsman:
Reuterswärd, B. Edvard, generaldirektör

Experter:
Fogelmarck, Stig, överintendent (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Holmquist, Kersti, museidirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Lindahl, Jan-Mats, kansliråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sekreterare:
Munkhammar, Ann Charlotte, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Grunewald, Ingelise, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 19 25 (Munkhammar), 763 19 30 (Grunewald).

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden juli - november 1978 haft överläggningar med företrädare för husgerådskammaren.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 42. TV-avgiftsutredningen (U 1978:15)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 20 juli 1978 för att göra en översyn av principerna och formerna för uppbörd och inkassering av TVavgifter m. m.:

Särskild utredare:

Rydén, Jan E., avdelningschef (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Sekreterare:

Lindh, Sören B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 juli 1978)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 1 tr., tel. direktval 763 23 38 (Rydén), 763 23 36 (Lindh). Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har i december 1978 avgett betänkandet (Ds U 1978:16) TV-avgifter - inkassering, kontroll och avgiftsskolk.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1978.

## 43. Kommittén (U 1978:16) om enhetligt huvudmannaskap för högskolan

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 juli 1978 med uppdrag att utreda frågan om enhetligt huvudmannaskap för högskolan:

Ordförande:

Johansson, Sven, landstingsråd (fr.o.m. den 15 september t.o.m. den 30 november 1978)

Sköld, Lars G., överdirektör (fr.o.m. den 1 december 1978)

Ledamöter:

Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 september 1978)

Nordlander, Nils-Brage, överläkare (fr.o.m. den 1 december 1978)

Nyquist, Per-Olof (Ola), statssekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 september t.o.m. den 30 november 1978)

Pettersson, S. Åke E., landstingsråd (fr.o.m. den 15 september 1978)

Sandell, Ulla, kommunalråd (fr.o.m. den 15 september 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II U 13.

## Jordbruksdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978:3, 6, 7, 11, 12, 16, 19, 20, 26 och 29**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte resp. har inte fullgjort egentligt utredningsuppdrag: 1 och 12**

### 1. Lokal- och utrustningsprogramkommittén (Jo 1966:31) för jordbrukets högskolor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 juni 1965 för att utarbeta lokalprogram och utrustningsprogram för lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan (fr.o.m. den 1 januari 1977 Sveriges lantbruksuniversitet) (se Post- och Inrikes tidn. den 23 juni 1965):

Ordförande:

Törnquist, Harry E., byggnadsråd

Ledamöter:

Berenvik, Ove, vet.med. kand. (fr.o.m. den 20 september 1977 t.o.m. den 2 oktober 1978)
Hagman, Bengt, agr. stud. (fr.o.m. den 3 oktober 1978)
Hansen, Hans-Jörgen, professor, föreståndare (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Lindfors, Leif W., byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Mellström, Claes B., skog. stud. (fr.o.m. den 1 maj 1975)
Oscarsson, Görel B. A., tf. universitetsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1976)
Rydén, Jan E., avdelningschef
Schmiterlöw, Carl G., professor, prorektor
von Segebaden, Gustaf, professor, dekanus (fr.o.m. den 7 december 1976)
Söderman, S. Olof, ingenjör

Expert:

Eriksson, Harald, avdelningsföreståndare

Sekreterare:

Ehrengren, K. Lennart, tf. avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1976)

Bitr. sekreterare:
Forssman, Åke V., avdelningsdirektör
Olsson, J. Malte, kansliråd

Lokal: Centrala förvaltningen för Sveriges lantbruksuniversitet, Ultuna 750 07 Uppsala 7, tel. växel 018/10 20 00 (sekretariatet)

Direktiven för kommittén, se 1966 års riksdagsberättelse Jo 31. Tilläggsdirektiv, se kungl. brev den 30 juni 1967.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden. Därutöver har överläggningar hållits med företrädare för institutioner och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har bl. a. lagt fram lokalprogram för nybyggnad av plantförsöksstation i Garpenbergsområdet samt för om- och tillbyggnad för utbildningen av landskapsarkitekter i Alnarp. Utrustningsprogram har lagts fram för bl. a. centrala servicefunktioner på Ultuna samt ökad antagning till veterinärlinjen.

Kommitténs arbete beräknas avslutas under år 1979.

## 2. Naturvårdskommittén (Jo 1970:28)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1970 för översyn av naturvårdslagen (se Post- och Inrikes tidn. den 6 mars 1970):

Ordförande:
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Grebäck, Erik H., agronom, f. d. led. av riksdagen
Hjorth, Nils T., förrådsförvaltare, led. av riksdagen
Lothigius, Carl-Wilhelm, lantbrukare, led. av riksdagen
Ludvigsson, Ingrid M., fru, led. av riksdagen
Lönnqvist, Ulf R., utredningssekreterare
Rosén, Bo G. F., redaktör (fr.o.m. den 19 mars 1978)
Wirtén, Rolf G. S., statsråd, led. av riksdagen (t.o.m. den 18 mars 1978)

Experter:
Damgren, H. G. Fredrik, departementsråd (fr.o.m. den 14 januari 1976)
Frisén, Rune E., byråchef (fr.o.m. den 1 april 1977)
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Knutsson, Gert O. I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Lindskog, J. Lennart, länsråd
Öster, Karl Olov, departementsråd (fr.o.m. den 14 januari 1976)

Sekreterare:
Kardell, J. Arne, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Lindén, Anders G. B., statsgeolog (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Pettersson, Roland H., förste byråinspektör (fr.o.m. den 18 april 1977 t.o.m. den 30 september 1978)
Sandler, Hans E., länslantmätare (fr.o.m. den 1 mars 1975 t.o.m. den 18 mars 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Jo 21. Tilläggsdirektiv, se riksdagsberättelse 1973 Jo 12 samt 1974 Jo 10.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

### 3. Utredningen (Jo 1971:08) om kostnaderna för miljövården

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 oktober 1971 för utredning rörande kostnaderna för miljövården (se Post- och Inrikes tidn. den 25 november 1971):

Ordförande:
Paulsson, G. Valfrid V., generaldirektör

Ledamöter:
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Norrby, J. Sören, byrådirektör, f. d. led. av riksdagen
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 juni 1974)
Rosqvist, G. Birger, mästerlots, led. av riksdagen
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Åkerfeldt, Sven Eric, lantbrukare, led. av riksdagen

Experter:
Ahlgren, Nils U., planeringschef (fr.o.m. den 1 december 1974)
Grafström, Erik O. Hj., f. d. generaldirektör
Helmerson, Bo I. H., direktör
Johansson, Bengt A. W., budgetchef
Lönnqvist, Ulf R., utredningssekreterare
Löfgren, Torsten Hj., departementssekreterare (fr.o.m. den 23 augusti 1975)
Moreau, Jan-Erik, utredningssekreterare
Nilsson, Olof, överdirektör

Olerud, Eric Hj., sekreterare
Svensson, Kjell R., tf. departementsråd

Sekreterare:
Ovegård, Lars O., byråchef (fr.o.m. den 1 december 1974)

Bitr. sekreterare:
Almgren, A. Richard, civilingenjör
Edwinson, Vanja A. M., departementssekreterare
Hannerz, R. Christer, socionom (fr.o.m. den 1 december 1974)
Olsson, Inger M-A., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Jo 28.

Utredningen har den 16 juni 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:43) Miljökostnader. Miljön i samhällsekonomin - kostnadsslag, kostnadsfördelning, styrmedel samt rapporten (Ds Jo 1978:4) Data om sjörestaurering.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 4. Förhandlingsgruppen (Jo 1973:03) för renskötselanläggningar (FFR)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 februari 1973 för att förhandla med samebyarna om renskötselanläggningar m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 1973):

Ordförande:
Persson, Sven G. F., lantarbetare, f. d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bäärnhielm, G. Mauritz, hovrättsråd
Landahl, O. Sixten H., f. d. lantbruksdirektör

Experter:
Bohman, Bengt A. H., länsråd
Ekblad, Carl E. A., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Lundberg, J. Iwan, avdelningsdirektör
Lundvall, A. Göran, avdelningsdirektör
Lithander, Per H., avdelningsdirektör
Stenberg, Bruno, renägare
Stenberg, Nikolaus, renägare
Åhrén, Anders, renägare

Sekreterare:
Ekendahl, Bengt G. M., tf. avdelningsdirektör

Lokal: Lantbruksstyrelsen, Vallgatan 6, 551 83 Jönköping, tel. växel 036/16 94 20 (sekreteraren)

Direktiven för förhandlingsgruppen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 22.

Förhandlingsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 förhandlat med åtta samebyar samt haft överläggningar med olika parter som berörs av gruppens arbete.

Förhandlingsgruppen har den 12 december 1977 avgett delrapport 4 (Ds Jo 1977:13) Förhandlingar om renskötselanläggningar m. m. Samebyar i Norrbottens län, mellersta delen.

Förhandlingsgruppen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 5. Genbankutredningen (Jo 1973:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 februari 1973 för att utreda frågan om bevarande av genetiskt material (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 1973):

Sakkunnig:

Ehrenberg, Carin M. S. H., docent (fr.o.m. den 5 september 1975)

Experter:

Gullberg, H. Urban, fil. lic. (fr.o.m. den 28 februari 1975)
Hallander, K. I. Håkan, fil. dr (fr.o.m. den 6 oktober 1978)
Johansson, Göran, depå- och stuterichef (fr.o.m. den 6 oktober 1978)
Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare (fr.o.m. den 28 februari 1975)
Krutzsch, A. Peter M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Lindhé, N. Bengt H., docent (fr.o.m. den 6 oktober 1978)
Nilsson, Karl-Erik, skogschef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Palm, Per-Olof, intendent (fr.o.m. den 6 oktober 1978)
Wilhelmson, S. Martin, försöksledare (fr.o.m. den 6 oktober 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (experten Junback)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 23. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 8.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. 1973 års skogsutredning (Jo 1973:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 september 1973 för att utreda vissa frågor inom skogspolitiken (se Post- och Inrikes tidn. den 6 oktober 1973):

Ordförande:
Lyberg, Bengt, landshövding

Sakkunniga:
Brännström, Roland J., verkmästare, led. av riksdagen
Hedström, Bo S., generaldirektör
Hjorth, Ragnar, f. d. byråchef
Jansson, Sven E., lantbrukare (fr.o.m. den 20 november 1976)
Nilsson, Nils-Erik, professor, avdelningschef

Experter:
Bäckström, Sixten, förbundsordförande
Carlsson, T. E. Roine, förbundsordförande
Esping, F. Lars-Erik, avdelningschef (fr.o.m. den 17 april 1975)
Köhl, Olof F. E., rättschef (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Rydbo, Folke, generaldirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Rydh, Olof G. G., departementssekreterare (fr.o.m. den 8 juli 1975)
Sjunnesson, Lars H. O., direktör (fr.o.m. den 26 mars 1976)
Sundberg, Carl Gustaf, skogsdirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Toll, J. Magnus, lantmästare

Huvudsekreterare:
Holmgren, Anders F., jägmästare (fr.o.m. den 1 februari 1976)

Bitr. sekreterare:
Jacobson, S. E. Olof, forskarassistent
Petterson, Hans H. J. A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 8 mars 1976)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 25.

Utredningen har under tiden november 1977 - januari 1978 hållit fem sammanträden.

Utredningen har den 31 januari 1978 avgett slutbetänkandet (SOU 1978:6) Skog för framtid och bilagor (SOU 1978:7) Skog för framtid. Alternativa skogsproduktionsprogram.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. 1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973:07)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 november 1973 för att utreda fiskelagstiftningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 december 1973):

Ordförande:
Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Andersson, L. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen
Johansson, Tyra A. S., kontorist, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Morell, Roland, direktör
Pettersson, A. Georg, ombudsman, led. av riksdagen
Rydén, N. Rune G., köpman, f. d. led. av riksdagen

Experter:
Algrim, Torsten, byråchef (fr.o.m. den 3 mars 1978)
Dyhre, A. Gunnar, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 september 1974)
Ericson, E. Gerhard H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Grebäck, Erik H., agronom, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 april 1974)
Johansson, Bertil E., ombudsman
Johansson, Stig E., överdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Kihlström, Bengt G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Puke, Carl G. M., f. d. fiskeriintendent (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 3 mars 1978)
Runnström, Hans K. L., kanslichef (fr.o.m. den 1 april 1974)
Silow, C. Ivan H., tf. byråchef (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 3 mars 1978)
Trotzig, C. Fredrik J., avdelningschef (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Wenker, Stig-Eric, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 april 1974)
Wikman, L. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 26 maj 1978)

Sekreterare:
Wendt, Curt A. G., byråchef (fr.o.m. den 5 februari 1974)

Bitr. sekreterare:
Edlund, S. Lisbeth, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 april 1975)
Johansson, Curt B. R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1976)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 26. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Utredningen har den 22 november 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:75) Fiska på fritid.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 8. Skogsadministrativa utredningen (Jo 1974:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1974 för att utreda den statliga administrationen på skogsbrukets område (se Post- och Inrikes tidn. den 25 maj 1974):

Ordförande:
Hedström, Bo S., generaldirektör

Ledamot:
Brännström, Roland J., verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 7 april 1978)

Sakkunniga:
Hedström, T. Uno V. E., hemmansägare, f. d. led. av riksdagen (avliden)
Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen

Experter:
Agebro, Albin S., förbundssekreterare (fr.o.m. den 8 april 1976)
Andersson, Gösta R., skogsvårdskonsulent (fr.o.m. den 7 september 1974)
Falk, Eric G. R., byråchef (fr.o.m. den 7 september 1974)
Hammarlund, F. Gösta E., länsjägmästare (fr.o.m. den 8 april 1976)
Lindgren, K. Erik, organisationsdirektör (fr.o.m. den 2 april 1975)
Nilsson, Nils-Erik, professor, avdelningschef (fr.o.m. den 2 april 1975)
Segergren, N. E. Ingemar, revisionsdirektör (fr.o.m. den 17 januari 1978)

Sekreterare:
Holmgren, Anders F., jägmästare

Bitr. sekreterare:
Dahlström, Bo S., förste revisor (fr.o.m. den 1 september 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Jo 25.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 9. Jordförvärvsutredningen (Jo 1974:07)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att se över jordförvärvslagstiftningen, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 11 juli 1974):

Ordförande:
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Sakkunniga:
Johansson, Gunnar A., häradsdomare, led. av riksdagen
Johansson, N. Filip, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 februari 1977)
Johnsson, John E., ombudsman, led. av riksdagen
Larsson, K. Einar A., lantbrukare, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Ludvigsson, Ingrid M., fru, led. av riksdagen
Stjerna, G. Henry, lantbrukare

Experter:
Agebro, Albin S., förbundssekreterare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Andreasson, A. Osvald, utredningssekreterare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Gunsell, Tor A., överingenjör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Henriksson, Rune I., departementsråd (fr.o.m. den 4 april 1975)
Jansson, Harald, fastighetsdirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Johansson, S. Arne H., länsjägmästare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Köhl, Olof F. E., rättschef (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Lindh, Birger V., ombudsman (fr.o.m. den 1 november 1976)
Lindström, Ingvar A., generaldirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Millgård, E. Olof (Olle), teknisk direktör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Nilsson, N. Thorsten G., lantbrukare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Romson, Rolf, direktör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Wessén, Vilhelm, direktör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Åkerman, N. Håkan, f. d. överdirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)

Sekreterare:
Warensjö, J. A. Folke, byråchef (fr.o.m. den 1 februari 1976)

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Gunnar, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 oktober 1974)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Jo 29. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 10.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 15 december 1977 avgett betänkandet (SOU 1977:93) Ny jordförvärvslag samt den 26 juni 1978 delbetänkandet (Ds Jo 1978:6) Lag om skötsel av jordbruksmark.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. 1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974:09)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för att utreda trädgårdsnäringen (se Post- och Inrikes tidn. den 5 oktober 1974):

Ordförande:
Henriksson, Rune I., departementsråd

Sakkunniga:
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Björk, Villiam E., kommunalråd, f. d. led. av riksdagen
Carlström, A. Valdo, direktör, f. d. led. av riksdagen
Nilsson, Anna-Lisa, handelsträdgårdsmästare, led. av riksdagen

Experter:
Carlsson, C. Mårten, professor (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Gustafsson, N. Henry, avdelningschef (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Lööw, Herbert P. D., agronom (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Moberg, C. E. Ragnar, direktör (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Nyström, Holger R. B., direktör (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Svensson, S. Börje F., förbundsordförande (fr.o.m. den 19 oktober 1974)

Sekreterare:
Gradin, Lars-Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 16 januari 1976)

Bitr. sekreterare:
de Maré, Stefan S., departementssekreterare (fr.o.m. den 14 september 1976)
Lidén, B. Carl Johan, departementssekreterare (fr.o.m. den 27 maj 1976)

Lokal: Lantbruksstyrelsen, Vallgatan 6, 551 83 Jönköping, tel. växel 036/16 94 20 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse Jo 31.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 30 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har tio sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för tullfrågor.

Utredningen har den 4 augusti 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:51) Svensk trädgårdsnäring. Produktion - Rationalisering - Internationella förhållanden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. 1975 års växtförädlingsutredning (Jo 1975:06)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 oktober 1975 för utredning om vissa frågor inom växtförädlingsverksamheten:

Sakkunnig:
Gustafsson, Åke C. T., f. d. professor

Experter:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Ekström, E. Sören, departementsråd
Gustafsson, N. Henry, avdelningschef
Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare

Sekreterare:
Nilsson, H. Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Jo 23.

Utredningen har den 16 mars 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:23) Växtförädling.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Kommittén (Jo 1976:03) för de svenska förberedelserna inför FN:s vattenkonferens

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 februari 1976 för att svara för de svenska förberedelserna inför FN:s vattenkonferens (se Post- och Inrikes tidn. den 20 mars 1976):

Ordförande:
Dahlgren, P. Anders B., förutv. statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 5 november 1976)

Ledamöter:
Berggren, K. Roy, byråchef
Berner, C. O. Örjan, departementsråd
Céwe, Tord G., departementssekreterare
Elmér, Björn Å., departementssekreterare
Gustafsson, Yngve H., professor
Hanson, Arne G. H., avdelningschef
Ingvar-Svensson, Inger, landstingsledamot, f. d. led. av riksdagen
Karlsson, Rune A., sekreterare
Lindahl, Torkel R. N., segelmakare, led. av riksdagen
Lundblad, Grethe, socialinspektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 januari 1977)
Lönnqvist, Ulf R., utredningssekreterare
Magnusson, Gunnar, civilingenjör (fr.o.m. den 27 maj 1976)
Nordberg, Lars O., statsgeolog
af Ugglas, Margaretha M., civilekonom, led. av riksdagen

Sekreterare:
Hagard, John H. M., departementssekreterare (fr.o.m. den 8 oktober 1976)
Lindgren, I. Lennart, departementsråd
Sundberg-Falkenmark, Malin F. S., fil. dr (fr.o.m. den 1 mars 1976)

Kommittén har i och med utgången av år 1978 slutfört sitt arbete.

## 13. Utredningen (Jo 1976:04) om den regionala laboratorieverksamheten

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 december 1975 för att utreda frågan om den regionala laboratorieverksamheten inom livsmedelshygien, veterinärmedicinsk diagnostik, miljövård och närbelägna områden (se Post- och Inrikes tidn. den 20 februari 1976):

Särskild utredare:
Odhnoff, Camilla, landshövding

Experter:
Ehn, Bengt, länsveterinär
Ekedahl, N. A. Gunnar, laborator
Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare
Skjönberg, P. Guldbrand, byrådirektör
Tammelin, Lars-Erik, avdelningschef
Ågren, Lars O. T., direktör

Sekreterare:
Hoel, Christer O., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Brunsberg, Karin D. M., byrådirektör
Ekström, Georg G., assistent (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 14. Utredningen (Jo 1976:05) om översyn av skördeskadeskyddet

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 4 mars 1976 för att se över skördeskadeskyddet inom jordbruket (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1976):

Ordförande:
Jansson, N. Ewald, f. d. förbundsordförande

Sakkunniga:
Andersson, L. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen
Bladh, Lennart W., yrkesvalslärare, led. av riksdagen
Hallenius, G. Ingemar, lantbrukare, led. av riksdagen
Strömberg, K. Håkan, metallarbetare, led. av riksdagen

Experter:
Friberg, B. Torsten, avdelningschef
Johnsson, Bertil Å. H., statsagronom (fr.o.m. den 7 oktober 1977)
Larsson, Folke K. E., lantbrukare
Lidén, B. Carl Johan, departementssekreterare
Medin, Knut H., avdelningschef
Nilsson, N. Folke, direktör (fr.o.m. den 7 oktober 1977 t.o.m. den 2 februari 1978)
Nilsson, N. Robert, statssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 2 februari 1978)
Nilsson, Olof, överdirektör
Sandqvist, B. Eje G., byråchef
Swedborg, Erik H., direktör (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Sekreterare:
Jeppsson, O. Gunnar, lantbruksdirektör

Bitr. sekreterare:
Hagströmer, Erik J. J. A., statskonsulent

Lokal: Lantbruksnämnden i Stockholms län, Hannebergsgatan 33, Box 1030, 171 21 Solna 1, tel. växel 83 53 20 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. Därutöver har sju sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om skördeskadeskyddets omfattning, elva sammanträden med en särskild arbetsgrupp för frågan om ett skördeskadekonto samt 15 sammanträden med en särskild arbetsgrupp för frågan om skördeskadeskyddets individualisering.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 15. Utredningen (Jo 1976:06) om översyn av miljöskyddslagstiftningen

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 18 mars 1976 för att göra en översyn av miljöskyddslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1976):

Ordförande:

Petri, Carl Axel H., kammarrättspresident (fr.o.m. den 21 decembe. 1976)

Sakkunniga:

Adolfsson, Tage V. A., företagare, led. av riksdagen
Håkansson, Per Olof, byggnadsingenjör, led. av riksdagen
Larsson, Lars-Åke G., ombudsman, led. av riksdagen
Lindahl, Torkel R. N., segelmakare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1976)
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen
Theorin, K. Maj Britt M., sekreterare, led. av riksdagen

Experter:

Beckman, Lars K. A. G., departementsråd
Damgren, H. G. Fredrik, departementsråd
Helmerson, Bo I. H., direktör
Olerud, Eric Hj., sekreterare
Persson, Göran A., avdelningschef
Svärd, Stig Olof, vattenrättsdomare

Sekreterare:

Ander, C. Peter E., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:

Dahllöf, Lars A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 december 1977)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 15-17, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 11 98 24, 11 98 27 (sekretariatet)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 8.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 17 sammanträden. Utredningen avger vid årsskiftet 1978/79 delbetänkandet Bättre miljöskydd I omfattande förslag i förprövnings-, tillsyns-, påföljds- och besvärsdelarna.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 16. Utredningen (Jo 1976:08) om karantänsverksamheten för djur (UKD)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 23 juni 1976 för att utreda frågan om karantänsverksamheten för djur (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1976):

Särskild utredare:

Andersson, Lennart F. H., studieombudsman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Björk, Jimmy, sektionschef
Nordblom, Bengt S. J., veterinärråd

Sekreterare:
Oskarsson, Sven E., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 6.

Utredningen har den 20 december 1977 avgett betänkandet (Ds Jo 1977:14) Karantänsverksamhet för djur.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 17. Utredningen (Jo 1976:09) om fjällägenheter

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 23 juni 1976 för att utreda frågan efter vilka riktlinjer användningen och förvaltningen skall ske av staten tillhöriga lägenheter, som är belägna ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen i Jämtlands län (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1976):

Ordförande:
Hedström, T. Uno V. E., hemmansägare, f. d. led. av riksdagen (avliden)
Stridsman, Torsten U., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 mars 1978)

Ledamöter:
Landahl, O. Sixten H., f. d. lantbruksdirektör
Nisser, Carl Wilhelm B. G., chefsjurist

Sakkunniga:
Bohlin, E. Jörgen, förbundsjurist (fr.o.m. den 13 januari 1977)
Lövgren, Lars Göran, förbundsjurist (fr.o.m. den 26 mars 1977)

Expert:
Agerberg, Nils, lantbruksdirektör (fr.o.m. den 26 mars 1977)

Sekreterare:
Wikman, L. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 maj 1977)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 18. Hjälmarutredningen (Jo 1976:10)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 21 oktober 1976 för att utreda ändrad reglering av Hjälmaren:

Särskild utredare:
Larsson, Erik, lantbrukare, led. av riksdagen

Sakkunnig:
Wetterhall, Sven C. E., byråchef

Experter:
Andersson, Ingvar H. D., lantbruksingenjör
Axelsson, K. A. Thorsten, civilingenjör
Beckman, Lars K. A. G., departementsråd
Petersson, Bengt-Eve A., byrådirektör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Sprinchorn, K. Göran, avdelningsdirektör

Sekreterare:
Ericsson, Mats Y., hovrättsassessor (fr.o.m. den 11 januari 1977)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Jo 8.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Därutöver har sex sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp inom utredningen.

Utredningen har i april 1978 avgett rapporten (Ds Jo 1978:3) Vattenförbund för Hjälmaren.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 19. Utredningen (Jo 1976:11) om utbyggd avbytarservice inom jordbruket

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 4 november 1976 för att utreda frågan om avbytarservice inom jordbruket:

Särskild utredare:
Jonasson, J. E. Bertil, lantbrukare, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Fringel, Viggo B., direktör
Larsson, Ingemar, förbundssekreterare
Nilsson, N. Thorsten G., lantbrukare

Experter:
Brasch, Erik O., byråchef
Lidén, B. Carl Johan, departementssekreterare
Trygve, Jan S., byråchef
Winblad, Karl-Erik, byrådirektör

Sekreterare:
Siverbo, Hans G., lantbrukskonsulent

Bitr. sekreterare:
Nilsson, Eskil, agronom

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 11.

Utredningen har den 23 februari 1978 avgett betänkandet (Ds Jo 1978:1) Utbyggd avbytarservice inom jordbruket.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 20. Renhållningskommittén (Jo 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 januari 1977 för att göra en översyn av renhållningslagstiftningen:

Ordförande:
Eliasson, Per-Erik, statssekreterare

Ledamöter:
Ericsson, Lars Eric, utredningssekreterare
Fager, Henny V., kommunalråd
Hellgren, Gertrud E., fru
Leuchovius, Karl G. W., led. av riksdagen
Torwald, G. A. Rune, utredningssekreterare, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Köhl, Olof F. E., rättschef
Litzell, S. Christer, hälsovårdschef
Ågren, Lars O. T., direktör

Expert:
Nihlgård, Bengt S., docent (fr.o.m. den 17 maj 1977)

Sekreterare:
Melin, P. Torgil H., hovrättsassessor

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 1.

Kommittén har under tiden november 1977 - februari 1978 hållit fyra sammanträden.

Kommittén har den 29 mars 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:24) Ny renhållningslagstiftning.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 21. Djursjukhusutredningen (Jo 1977:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 17 februari 1977 för att se över finansieringen av djursjukhusen m. m.:

Ordförande:
Björkman, K. Gösta, f. d. generaldirektör

Sakkunniga:
Björk, Jimmy, sektionschef
Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare
Wohlmer, H. Lennart, avdelningsdirektör

Experter:
Fredricson, Karl Gustav, direktör (fr.o.m. den 20 september 1977)
Ganting, Gösta E., f. d. överveterinär (fr.o.m. den 20 september 1977)
Persson, Folke, docent

Sekreterare:
Kolk, Raimond, avdelningsdirektör

Lokal: Statens livsmedelsverk, Hamnesplanaden 5, Box 622, 751 26 Uppsala, tel. växel 018/15 22 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Utredningen har den 24 augusti 1978 avgett delbetänkandet (Ds Jo 1978:8) Finansiering av djursjukhus.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 22. Utredningen (Jo 1977:03) om vissa utbildningsfrågor på veterinärmedicinens område (VU 77)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 10 mars 1977 med uppdrag att se över vissa utbildningsfrågor på veterinärmedicinens område:

Särskild utredare:
Nordblom, Bengt S. J., veterinärråd (fr.o.m. den 11 maj 1978)
Åkerman, N. Håkan, f. d. överdirektör (t.o.m. den 10 maj 1978)

Experter:
Adler, Hans V., byråchef
Berenvik, Ove, vet.med. kand.
Gozzi, A. Sören, ombudsman
Kuylenstjerna, C. Göran J., direktör
Larsson, Ingemar, förbundssekreterare
Lundström, C. V. Herbert, länsveterinär (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Månsson, Ingmar M., professor
Nilsson, N. A. Sigvard, avdelningsdirektör
Nordblom, Bengt S. J., veterinärråd (t.o.m. den 10 maj 1978)
Sefastsson, Sigurd T.-B., byråchef

Sekreterare:
Andersson, Bernt S. G., avdelningsdirektör
Oskarsson, Sven E., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Gustafsson, Thomas B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 augusti t.o.m. den 17 november 1977)

Lokal: Lantbruksstyrelsen, Vallgatan 6, 551 83 Jönköping, tel. 036/16 94 20 (utredaren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 20 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har tolv sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 23. Jakt- och viltvårdsberedningen (Jo 1977:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 för att göra en översyn av vissa jakt- och viltvårdsfrågor:

Ordförande:
Ekström, E. Sören, departementsråd

Ledamöter:
Hermansson, Nils T., kanslichef (t.o.m. den 31 juli 1978)
Pettersson, Jan-Olof, byråchef
Thelander, Bo R., riksjaktvårdskonsulent (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

*Ledamöter i referensgrupp:*
Andersson, Elis G., byggnadsarbetare, led. av riksdagen

Dahlén, Bertil V., avdelningschef, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Lindqvist, Bernt O. S., förbundsjurist
Sundberg, Hans F., byggnadsinspektör

Experter:
Hermansson, Nils T., kanslichef (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Holmgren, Gunnar, hovrättsassessor
Thelander, Bo R., riksjaktvårdskonsulent (fr.o.m. den 16 januari t.o.m. den 31 juli 1978)
Weinberg, Ulf C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)

Sekreterare:
Petterson, Hans H. J. A., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Sjöberg, Tommie W., kanslisekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för beredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 4.

Beredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 23 sammanträden varav sju med referensgruppen samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av beredningens arbete. Därutöver har en inom beredningen tillsatt expertgrupp för översyn av jaktlagstiftningen hållit tre sammanträden.

Beredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**24. Utredningen (Jo 1977:05) för förhandling om nya avtal rörande forskning och utvecklingsverksamhet på de jordbrukstekniska och skogstekniska områdena samt rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.**

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 för att för statens räkning förhandla och - under förbehåll av regeringens godkännande - träffa nya avtal med Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamheten på det jordbrukstekniska området, med Stiftelsen Skogsteknisk FoU om den fortsatta gemensamma finansieringen av forskning och utvecklingsverksamhet på det skogstekniska området och med Stiftelsen Skogsförbättring om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamheten rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.:

Ordförande:
Kronvall, R. G. Stellan, tf. departementsråd

Ledamöter:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare
Erngren, Birgit, avdelningsdirektör

Sakkunniga:
Holmgren, Anders F., jägmästare
Lidén, B. Carl Johan, departementssekreterare

Sekreterare:
Edwinson, Vanja A. M., departementssekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 inte hållit något sammanträde. Utredningen har under november 1977 avgett tre betänkanden (Ds Jo 1977:10) Stöd till kollektiv jordbrukstekniskt forskning, (Ds Jo 1977:11) Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. och (Ds Jo 1977:12) Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 25. Kommittén (Jo 1977:06) för vattenplanering

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 mars 1977 för att utreda frågan om vattenplanering:

Ordförande:
Gustafsson, G. Einar, landshövding

Ledamöter:
Nilsson, Per-Axel E., avdelningschef, led. av riksdagen
Rosén, Bo G. F., redaktör

Sakkunniga:
Céwe, Tord G., departementssekreterare
Ericsson, Gunnar, sekreterare
Wetterhall, Sven C. E., byråchef

Experter:
Ahlgren, Nils U., planeringschef
Berggren, Erik J. R., länsråd (fr.o.m. den 1 december 1977)
Berggren, K. Roy, byråchef (fr.o.m. den 9 september 1977)
Knutsson, Gert O. I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 september 1977)
Sundberg-Falkenmark, Malin F. S., fil. dr (fr.o.m. den 9 september 1977)

Wallin, Sten-Erik J., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 september 1977)
Wendt, Curt A. G., byråchef (fr.o.m. den 9 september 1977)
Wiberg, N. Lennart, tf. byråchef (fr.o.m. den 9 september 1977)

Sekreterare:
Lettevall, Ulf G. S., byrådirektör (fr.o.m. den 1 december 1977)

Bitr. sekreterare:
Hägerhäll, Bertil G., departementssekreterare

Lokal: Länsstyrelsen i Kronobergs län, Kungsgatan 8, 351 86 Växjö, tel. 0470/86 000 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har två sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om erforderligt underlag för vattenplanering och två sammanträden med en arbetsgrupp för de administrativa frågorna i samband med vattenplanering.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 26. Utredningen (Jo 1977:07) om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige år 1984

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 med uppdrag att utreda förutsättningarna för ett svenskt arrangemang av 1984 års olympiska vinterspel:

Särskild utredare:
Rämgård, Rolf I., led. av riksdagen

Experter:
Bengtsson, Bo A., verkst. direktör
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977)
Ekström, E. Sören, departementsråd (t.o.m. den 13 februari 1978)
Kronvall, R. G. Stellan, tf. departementsråd (fr.o.m. den 14 februari 1978)
Lyberg, Wolf S., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Nyman, Kjell, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Widell, Jan-Åke, budgetkamrer

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 6. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - juli 1978 hållit fem sammanträden. Utredningen har vidare med stöd av tilläggsdirektiv fört förhandlingar med berörda kommuner för statens räkning samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörts av kommitténs arbete.

Sedan internationella olympiska kommittén den 20 maj 1978 beslutat att förlägga 1984 års olympiska vinterspel till annat land har utredningen slutfört sitt uppdrag.

## 27. Bilavgaskommittén (Jo 1977:08)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 5 maj 1977 för att utreda frågor om luftvårdsproblem på grund av bilavgaser:

Ordförande:
Svenson, S. Göte, ambassadör

Ledamöter:
Flyborg, Berit, fru
Häggström, Nils, docent
Johansson, N. Bertil M., lantbrukare, led. av riksdagen
Lorentzon, Sven Eric, lantbrukare, led. av riksdagen
Marcusson, Eric R., ombudsman, led. av riksdagen
Niblaeus, Kerstin S. E., tekn. dr

Sakkunniga:
Friberg, Lars T., professor (fr.o.m. den 16 februari 1978)
Gawell, Jonas, direktör (fr.o.m. den 16 februari 1978)
Kardell, J. Arne, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Magnusson, Egon S. I., ingenjör (fr.o.m. den 16 februari 1978)
Sigfridsson, Sven-Erik I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Åslander, A. Nils-Olof (Olle), avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1977)

Experter:
Egebäck, Karl-Erik, laborator (fr.o.m. den 2 november 1978)
Holmberg, Bo E. G., laborator (fr.o.m. den 2 november 1978)
Killingmo, Odd-Hroar, laborator (fr.o.m. den 2 november 1978)

Sekreterare:
Högberg, Lars G., överingenjör

Bitr. sekreterare:
Berggren, P. Anders E., trafikingenjör (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Lokal: Statens naturvårdsverk, Smidesvägen 5, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 98 18 00 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Jo 7.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 28. Naturresurs- och miljöutredningen (Jo 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 januari 1978 med uppdrag att utforma riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken:

Ordförande:
Gustafsson, G. Einar, landshövding (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Ledamöter:
Lönnqvist, Ulf R., utredningssekreterare (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Olsson, Karl Erik T., lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Radesjö, G. Wivi-Anne, företagare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Redbrandt, Lars-Göran, pol. mag. (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Unckel, Per C. G., jur. stud., led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Sakkunniga:
Herlitz, Agneta, fil. kand. (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Ivarsson, S. Tore, sekreterare (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Lund, D. Gunnar M., direktör (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Mannerfelt, Carl O. G. M:son, fil. dr (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Nilsson, Olof, överdirektör (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Sandberg, F. Torsten, bitr. överlantmätare (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Tengberg, Bo E., ombudsman (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Wramner, Per I., statssekreterare (fr.o.m. den 21 november 1978)

Experter:
Damgren, H. G. Fredrik, departementsråd (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Delin, P. Staffan, fil. lic. (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Egneus, Hans, docent (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Ejerhed, Anders G., civilingenjör (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Emmelin, Lars, fil. lic. (fr.o.m. den 27 juni 1978)

Esping, F. Lars-Erik, avdelningschef (fr.o.m. den 1 september 1978)
Falk, Bo V. P., fil. kand. (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Jansson, Ann-Mari, docent (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Johansson, Thomas H. B., tekn. dr (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Kågeson, Per O. R., författare (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Lindgren, I. Lennart, departementsråd (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Löfgren, Torsten Hj., departementssekreterare (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Malmer, Nils, professor (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Sundberg-Falkenmark, Malin F. S., fil. dr (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Söderström, Bengt H. T:son, kansliråd (fr.o.m. den 27 juni 1978)
Tengström, Emin, docent (fr.o.m. den 27 juni 1978)

Huvudsekreterare:
Arrhenius, N. Erik A., professor (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Sekreterare:
Nordström, K. Sivar V., jägmästare (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Bitr. sekreterare:
Daléus, C. E. Lennart, informationssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1978)
Nilsson, H. Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 14 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 3.

Utredningen har under tiden april - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 29. Fjällsäkerhetsutredningen (Jo 1978:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 mars 1978 med uppdrag att utreda frågan om huvudmannaskapet för fjällsäkerheten:

Särskild utredare:
Almgren, Carl Eric Å, general (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Experter:
Andersson, Pär-Olof, konsulent (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Freeman, Lars E., avdelningschef (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Gustafsson, Thomas B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Hjalmarsson, Sten, förste statsmeteorolog (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Myrby, Seth, överingenjör (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Nilsson, Allan M., byråingenjör (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Salomonsson, Åke W., intendent (fr.o.m. den 21 mars 1978)
Sarri, Henrik, direktör (fr.o.m. den 21 mars 1978)

Sekreterare:
Öhlund, Inge, polisintendent (fr.o.m. den 21 mars t.o.m. den 6 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 4.

Utredningen har den 3 augusti 1978 avgett betänkandet (Ds Jo 1978:7) Huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m. m.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 30. Kommittén (Jo 1978:03) om långväga transport av luftföroreningar

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 januari 1978 med uppdrag att samordna det svenska förberedelsearbetet inför behandlingen av frågor rörande långväga transport av luftföroreningar i olika internationella organisationer:

Ordförande:
Svenson, S. Göte, ambassadör (fr.o.m. den 29 mars 1978)

Ledamöter:
Forslund, Bo E., led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 mars 1978)
Johansson, J. Erik, lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 29 mars 1978)

Experter:
Assarsson, Bo S. G., civilingenjör (fr.o.m. den 29 mars 1978)
Johnson, Bo F., folkrättssakkunnig (fr.o.m. den 29 mars 1978)
Lindau, Lars H., byråchef (fr.o.m. den 29 mars 1978)
Olding, Per E. M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 29 mars 1978)
Persson, Göran A., avdelningschef (fr.o.m. den 1 september 1978)
Svensson, S. Ulf, departementssekreterare (fr.o.m. den 29 mars 1978)

Sekreterare:
Hägerhäll, Bertil G., departementssekreterare (fr.o.m. den 29 mars 1978)

Bitr. sekreterare:
Mannheimer, Kaj E., departementssekreterare (fr.o.m. den 29 mars 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 2.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 31. Kommittén (Jo 1978:04) för förhandling om den framtida växtförädlingen

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 8 juni 1978 med uppdrag att för statens räkning förhandla och - under förbehåll av regeringens godkännande - träffa avtal rörande växtförädlingens framtida organisation och därmed sammanhängande frågor:

Ordförande:
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör (fr.o.m. den 9 juni 1978)

Ledamöter:
Kronvall, R. G. Stellan, tf. departementsråd (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 9 juni 1978)

Experter:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Ekström, E. Sören, departementsråd (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare (fr.o.m. den 9 juni 1978)
Lindholm, E. E. Karl-Axel, lönesekreterare (fr.o.m. den 9 juni 1978)

Sekreterare:
Nilsson, H. Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 9 juni 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 5.

Kommittén har under tiden juni - oktober 1978 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 32. Kommittén (Jo 1978:05) om miljörisker vid sjötransporter

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om åtgärder mot oljeskador m. m. till sjöss:

Särskild utredare:

Norrby, J. Sören, byrådirektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Experter:

Engdahl, O. Roland, gränschef (fr.o.m. den 8 september 1978)
Eriksson, Per A., sjösäkerhetsdirektör (fr.o.m. den 8 september 1978)
Fahlin, Per G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Grenander, Nils, direktör (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Hägerhäll, Bertil G., departementssekreterare (fr.o.m. den 8 september 1978)
Lasson, Knut-Inge L., f. d. överdirektör (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Lidgren, Karl, fil. kand. (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Thorell, Lars G., byråchef (fr.o.m. den 8 september 1978)
Treiberg, Alexander, sjökapten (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Trotzig, C. Fredrik J., avdelningschef (fr.o.m. den 9 oktober 1978)
Wernhult, Sven-Åke, sjökapten (fr.o.m. den 19 oktober 1978)

Sekreterare:

Gustavsson, Tore K.-E., departementssekreterare (fr.o.m. den 23 augusti 1978)
Henriksson, Gilbert K. G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 23 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:

Malmberg, M. D. Elizabeth, byrådirektör (fr.o.m. den 6 november 1978)
Sörman, C. Håkan, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)

Lokal: Statskontoret, Primusgatan 18, Fack, 100 26 Stockholm, tel. växel 738 40 00 (sekretariatet)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 6.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1978 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 33. Kommittén (Jo 1978:06) för översyn av produktkontrollens organisation

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 för översyn av produktkontrollens organisation:

Ordförande:

af Klintberg, Lennart, vattenrättsdomare (fr.o.m. den 8 september 1978)

Ledamöter:

Adolfsson, Tage V. A., företagare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 8 september 1978)

Nilsson, Kjell O. H., metallarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 8 september 1978)

Orring, Ulla B., nämndeman (fr.o.m. den 8 september 1978)

Pettersson, S. Åke E., landstingsråd (fr.o.m. den 8 september 1978)

Theorin, K. Maj Britt M., sekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 8 september 1978)

Sakkunniga:

Gerhardsson, Gideon, professor (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Hjalmarsson, H. Yngve J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Hoppe, Hans W., direktör (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Tengberg, Bo E., ombudsman (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Sekreterare:

Kökeritz, Ingrid B., hovrättsassessor (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Bitr. sekreterare:

Fougelberg, Björn H., departementssekreterare (fr.o.m. den 13 oktober 1978)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 7.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 34. Kommittén (Jo 1978:07) med uppdrag att se över de olika systemen för industrins råvarukostnadsutjämning m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 10 november 1978 med uppdrag att se över de olika systemen för industrins råvarukostnadsutjämning m. m.:

Ordförande:

Lindström, Ingvar, generaldirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Ledamöter:

Becker, Gunnela, byrådirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Brandt, Erik, direktör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Cederberg, Thomas, direktör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Karlander, Olof, pol. mag. (fr.o.m. den 20 november 1978)

Kristensson, Bengt, direktör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Leuf, N. Börje, departementsråd (fr.o.m. den 20 november 1978)
Lindqvist, Gunnar, förste byråinspektör (fr.o.m. den 20 november 1978)
Näslund, Nils Erik, direktör (fr.o.m. den 20 november 1978)
Rydberg, Karl-Evert, tullråd (fr.o.m. den 20 november 1978)
Udd, S. Robert, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Experter:
Sjöberg, O. Torgny, departementssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)
Witt, Nils, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Sekreterare:
Udd, S. Robert, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Bitr. sekreterare:
Granlund, U. Kristina, departementssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Jo 9.

## Handelsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 14 och 16**

### 1. Patentpolicykommittén (H 1969:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1967 för utredning om vissa spörsmål rörande patentverket (se Post- och Inrikes tidn. den 22 januari 1968):

Ordförande:
Borggård, Göran R., generaldirektör

Ledamöter:
Bergling, Nils B. V., direktör
Ekstam, Gunnar E., avdelningschef
Körner, F. Lennart, direktör
Larfeldt, Nils J., ingenjör
Wallerius, Olof, ingenjör

Experter:
Jonson, Lars, expeditionschef-rättschef
Lewin, Saul, avdelningschef
Persson, R. Eskil, rådman
Uggla, Claes A., patenträttsråd

Sekreterare:
Törnroth, N. Lennarth, patenträttsråd

Bitr. sekreterare:
Jacobsson, Måns, hovrättsassessor
Tersmeden, L. G. Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 januari 1974)

Lokal: Patent- och registreringsverket, Valhallavägen 136, Box 5055, 102 42 Stockholm, tel. växel 22 55 40

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse H 10. Tilläggsdirektiv I-III, se 1975 års kommittéberättelse H 1. Tilläggsdirektiv IV, se 1978 års kommittéberättelse del II H 6.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit ett sammanträde.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete enligt tilläggsdirektiv IV under år 1979.

## 2. 1972 års lotteriutredning (H 1972:03)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1972 med uppdrag att utreda regleringen av lotteriverksamheten (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juni 1972):

Ordförande:

Heurgren, Sven C. O., generaldirektör (fr.o.m. den 1 maj 1975)

Ledamöter:

Andersson, Sven G., frisörmästare, led. av riksdagen
Bergérus, K. Holger E., direktör
Nilsson, K. Börje, förbundsordförande, led. av riksdagen
Nordberg, S. Ivar, ombudsman, led. av riksdagen
Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen
Rosén, S. Åke, förste länsassessor

Sakkunniga:

Palm, Jan, kanslichef (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Regardt, Bertil, organisationschef (fr.o.m. den 28 november 1977)

Experter:

Ankers, Mikael, departementsråd
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd
Ekström, Ulf, civilekonom (fr.o.m. den 21 mars 1977)
Lindström, Stig, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 september 1978)
Rehnström, K. Åke H., hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Stenström, Sture B., rådman (fr.o.m. den 1 april 1978)
Tancred, Bengt, rådman (fr.o.m. den 15 februari 1977 t.o.m. den 31 mars 1978)

Sekreterare:

Andersson-Tronbacke, Bror, fil. och pol. mag. (fr.o.m. den 1 december 1978)
Plym Forshell, Kerstin, informationssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)
Stenström, Sture B., rådman (t.o.m. den 31 mars 1978)
Tancred, Bengt, rådman (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 30 november 1978)

Bitr. sekreterare:

Andersson-Tronbacke, Bror, fil. och pol. mag. (fr.o.m. den 1 december 1976 t.o.m. den 30 november 1978)

Plym Forshell, Kerstin, informationssekreterare (fr.o.m. den 11 mars 1977 t.o.m. den 30 november 1978)

Lokal: Lilla Nygatan 4, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00, direktval 763 19 65 (sekreteraren), växel 739 01 00 (ordföranden)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse H 10.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har sex sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp inom utredningen.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 3. Hotell- och restaurangutredningen (H 1974:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 februari 1974 för att utreda frågan om nuläge och utvecklingstendenser m. m. inom hotell- och restaurangbranschen:

Ordförande:
Heurgren, Sven C. O., generaldirektör

Sakkunniga:
Gradin, Anita I., departementssekreterare, led. av riksdagen
Hellström, G. F. Ingemar, direktör
Neymark, Marit H. E., f. d. avdelningschef
Nyström, Sigvard E. V., f. d. förbundsordförande
Stjernström, Per Z., lantbrukare, led. av riksdagen
Wärme, Ulf B., ombudsman
Örtengren, Jan Henrik, direktör

Experter:
Granberg, Otto, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 januari 1976)
Gustavsson, S. A. Göran, departementssekreterare
Herland, Erik, byråchef (fr.o.m. 5 september 1974)
Ousbäck, Margareta, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 31 mars 1978)

Sekreterare:
Mindus-Widén, Lena, civilekonom (fr.o.m. den 1 september 1974)

Bitr. sekreterare:
Ousbäck, Margareta, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 14 maj 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse H 11.

Utredningen har under tiden november 1977 - maj 1978 hållit tre sammanträden.

Utredningen har den 22 maj 1978 avgett betänkandena (SOU 1978:37) Hotell- och restaurangbranschen samt (Ds H 1978:2) Hotell- och restaurangbranschen - rapportdel.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 4. Skrothandelsutredningen (H 1974:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för översyn av skrothandelsförordningen:

Utredningsman:
Öhman, Frank G. H., f. d. regeringsråd

Sekreterare:
Sundström, Kerstin M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 10 september 1974)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse H 14.

Skrothandelsutredningen har den 12 oktober 1978 avgett betänkandet (Ds H 1978:5) Handeln med skrot och handeln med begagnade varor.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Konkurrensutredningen (H 1974:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för utredning rörande översyn av konkurrensbegränsningslagen (se Post- och Inrikes tidn. den 8 oktober 1974):

Ordförande:
Jonson, Lars, expeditionschef-rättschef

Ledamöter:
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen
Nyquist, Per-Olof (Ola), statssekreterare, f. d. led. av riksdagen
Radesjö, G. Wivi-Anne, företagare, led. av riksdagen
Ulander, Lars G., ombudsman, ers. för led. av riksdagen
Wachtmeister, Knut G. N., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Experter:
Bernitz, Ulf, professor (fr.o.m. den 15 april 1975)
Cars, Hans Christian, tf. kansliråd (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Hallman, L. Åke G., avdelningschef (fr.o.m. den 15 april 1975)
Holgersson, K. Jörgen, hovrättsassessor (fr.o.m. den 8 november 1976)

Odén, Nils, pol. mag. (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Sahlin, Eric, byråchef (fr.o.m. den 28 oktober 1974)
Steen, Roland, departementssekreterare (fr.o.m. den 11 augusti 1976)

Sekreterare:
Cederblad, Carl Olof, byråchef

Bitr. sekreterare:
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 8 november 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse H 15.

Utredningen har under tiden november 1977 - mars 1978 hållit fem sammanträden. Därutöver har ett sammanträde hållits med en särskild arbetsgrupp för frågor av teknisk natur.

Utredningen har den 3 februari 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:9) Ny konkurrensbegränsningslag.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 6. Städbranschutredningen (H 1975:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 februari 1975 för utredning av städbranschen:

Ordförande:
Björnström, Björn S., direktör

Ledamöter:
Brodin, Sven, ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Ingvar-Svensson, Inger, landstingsledamot, f. d. led. av riksdagen
Jerhammar, Gunnar, direktör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Landberg, Maj-Lis H. A., led. av riksdagen
Lundgren, Rakel, utbildningsassistent (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Lundqvist, Åke, kommundirektör
Nilsson, Karl-Henry, ombudsman
Näslund, Bengt Erik, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Sahlén, Evert, ombudsman (t.o.m. den 30 juni 1978)

Sakkunniga:
Nykvist, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 7 februari 1977)
Trogen, Göran, direktör (fr.o.m. den 7 februari 1977)

Expert:
Sandström, Thore, ingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 10 september 1978)

Sekreterare:
Ståhlberg, Karin, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976)

Bitr. sekreterare:
Heide, Agneta, assistent (fr.o.m. den 8 oktober 1976)

Lokal: Munkbron 17, tel. växel 763 10 00, direktval 763 19 73 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse H 14.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit två sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 7. Prisregleringskommittén (H 1975:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 24 juli 1975, ändrat genom regeringens bemyndigande den 15 december 1976, för utvärdering av prispolitiken:

Ordförande:
Lemne, Mats H., landshövding (fr.o.m. den 20 januari 1977)

Ledamöter:
Dahmén, Erik V. H., professor (fr.o.m. den 20 januari 1977)
Johansson, Bengt A. W., budgetchef (fr.o.m. den 20 januari 1977)
Lundgren, Nils, fil. dr (fr.o.m. den 20 januari 1977)

Sakkunniga:
Ankers, Mikael, departementsråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Jonung, Lars Ph. D., bitr. professor (fr.o.m. den 20 april 1977)
Lindström, Bertil, ekon. lic. (fr.o.m. den 31 januari 1977)
Nilsson, Allan, revisor (fr.o.m. den 20 januari 1977)

Experter:
Borg, Per, avdelningschef (t.o.m. den 30 juni 1978)
Dahlsten, Ulf L., stadsdirektör (fr.o.m. den 23 december 1975)
Hallman, L. Åke G., avdelningschef
Hallström, Torbjörn, civilekonom (fr.o.m. den 20 april 1977 t.o.m. den 30 april 1978)
Herin, Jan, fil. lic. (fr.o.m. den 24 januari 1977)
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 april 1976)

Sekreterare:
Göranson, Lennart, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Thomaeus, Barbro, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1976)

Lokal: Vasagatan 7, 6 tr., tel. 21 17 37, 14 20 80 Postadress: Handelsdepartementet, Prisregleringskommittén, Box 1115, 111 81 Stockholm

Direktiven för den sakkunnige, se 1976 års kommittéberättelse H 18. Direktiven för kommittén, med ändring av tidigare direktiv, se 1978 års kommittéberättelse del II H 9.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Inom ramen för den särskilda översyn av prisregleringen på vissa baslivsmedel, som kommittén genomför, har därutöver 19 sammanträden hållits med till översynen knutna referensgrupper för myndighets- och konsumentfrågor, kött- och charkfrågor, mejerifrågor samt handelsfrågor.

Kommittén har den 24 april 1978 avgett delbetänkandet (Ds H 1978:2) Prisstoppet på vissa baslivsmedel - en översyn.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 8. Reklamationsutredningen (H 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 mars 1976 för att göra en översyn av reklamationsförfarandet i konsumenttvister m. m.:

Ordförande:
Magnusson, Staffan E., tf. rättschef

Ledamöter:
Ekdahl, Bertil, hovrättsassessor
Ekström, Allan, rådman (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Elmér, Anders B., jur. kand.
Lundvall, Leif K. G., byråchef
Tengelin, Sten, jur. dr

Experter:
Ankers, Mikael, departementsråd
Ström-Htun, Berit, byrådirektör (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Sundewall, Bengt, direktör (fr.o.m. den 24 januari 1977)
Tiselius, Per Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 25 mars 1977)

Sekreterare:
Duker, Jan-Peter, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 19 maj 1976)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II H 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - maj 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 23 maj 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:40) Tvistlösning på konsumentområdet.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 9. Insynsutredningen (H 1976:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndiganden den 1 april 1976 och den 13 januari 1977 för att utreda frågan om insyn i företagens marknads- och produktplanering m. m.:

Ordförande:

Englund, Åke, generaldirektör

Ledamöter:

Ahlström, Iwan, direktör
Andersson, Stina S., f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 januari 1977)
Bohman, Clas, direktör
Landberg, Maj-Lis H. A., led. av riksdagen
Malmström, Stig, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Ringstedt, Nils A. E., byråchef
Wennerfors, Alf, informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 januari 1977)
Wästberg, Olle, utredningssekreterare, ers. för led. av riksdagen

Experter:

Borg, Per, avdelningschef
Klemming, Lars-Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 26 april 1978)
Odelgard, Bengt K. G., avdelningschef
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 25 augusti 1976 t.o.m. den 15 oktober 1978)

Sekreterare:

Sköldefors, Walter G., tf. avdelningschef

Bitr. sekreterare:

Andersson, Sven-Gunnar, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Lokal: Statens pris- och kartellnämnd, Vasagatan 7, tel. växel 14 20 80. Postadress: Box 1115, 111 81 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II H 1. Tilläggsdirektiv, se 1978 års kommittéberättelse del II H 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden.

Utredningen beräknar slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. Kommittén (H 1976:04) för utredning om regional konsumentpolitisk verksamhet (RKV-utredningen)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 september 1976 för att göra en utredning om regional konsumentpolitisk verksamhet:

Ordförande:
Heurgren, Sven C. O., generaldirektör

Ledamöter:
Håkansson, Margot I., skolsköterska, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Oskarsson, Ingegärd J., fru, led. av riksdagen
Petersson, Klas, ombudsman
Pettersson, Hans, kranmaskinist, led. av riksdagen
Rydle, M. Birgitta, ämneslärare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Ström, Turid, avdelningschef, f. d. ers. för led. av riksdagen
Williamsson, Uno E. I., länsråd
Ågren, Lars O. T., direktör

Sakkunniga:
Gustafsson, Ulla, hemkonsulent
Johanson, Inge, direktör (fr.o.m. den 7 februari 1977)
Nykvist, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Peterson, Carl-Gunnar P., departementsråd
Tengelin, Sten, jur. dr (fr.o.m. den 7 februari 1977)
Tidbeck, Åke, konsumentsekreterare

Experter:
Plym Forshell, Kerstin, informationssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Sundberg, Ingrid, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Sekreterare:
Ousbäck, Margareta, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 13 december 1976 t.o.m. den 30 mars 1978)

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II H 6.

Kommittén har under tiden november 1977 - februari 1978 hållit fyra sammanträden.

Kommittén har den 1 mars 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:16) Regional konsumentpolitisk verksamhet.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 11. Exportkreditutredningen (H 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 januari 1977 för att utreda frågor i samband med exportfinansieringen:

Ordförande:
Ramel, Stig, direktör

Ledamöter:
Bouveng, Carl-Johan, direktör
Kronbladh, Gunnar, direktör
Lendenius, Lars-Gunnar, utredningssekreterare
Lindahl, Gösta, direktör
Olofsson, K. A. Lennart, riksbankdirektör
Olsson, Jan, utredningssekreterare
Svedberg, Karl-Erik, direktör (fr.o.m. den 1 april 1977)
Wallén, Axel, hovrättsråd

Sakkunniga:
Frykholm, Jan, direktör
Johansson, Bengt A. W., budgetchef
Sohlman, Ragnar, departementsråd
Öhman, Carl Ivar, kansliråd (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Experter:
Cederlund, Lars Johan O. B., departementssekreterare (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Evander, Lars P., bankdirektör (fr.o.m. den 2 maj 1977)
Hallsénius, Jörgen, bitr. direktör (fr.o.m. den 22 augusti 1977)
Ljungdahl, L. Gunnar, bankdirektör (fr.o.m. den 2 maj 1977)

Sekreterare:
Ringblom, Erland, pol. mag. (fr.o.m. den 1 april 1977 t.o.m. den 30 april 1978)

Bitr. sekreterare:
de Neergaard, Claes D., civilekonom (fr.o.m. den 8 augusti 1977)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II H 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - februari 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen har den 2 februari 1978 avgett betänkandet (Ds H 1978:1) Exportkreditfinansiering.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Skodelegationen (H 1977:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 28 april 1977 med uppgift att leda och samordna omstrukturering och effektivisering av skoindustrin

Ordförande:
af Trolle, Ulf, professor

Ledamöter:
Lagnell, Gunnar, direktör
Persson, Erling, direktör
Persson, Karl-Erik, förbundsordförande
Rehnqvist, Gösta, direktör

Ersättare:
Högmark, Christina (för Karl-Erik Persson)

Expert:
Öhrling, Anders, byråchef

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 22 protokollförda sammanträden samt överlagt och samrått med företag, myndigheter, organisationer, kreditinstitut och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationen har den 23 augusti 1978 överlämnat förslag till åtgärder för att säkra inhemsk skoproduktion.

Delegationens arbete har i enlighet med lämnade direktiv avslutats vid utgången av år 1978.

## 13. Utredningen (H 1977:03) om utjämning av regionala och lokala prisskillnader på eldningsolja och bensin

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 med uppdrag att utreda frågan om utjämning av de prisskillnader på eldningsolja och bensin som följer av det nu tillämpade systemet med orts- och zontillägg:

Särskild utredare:
Edstrand, Karl-Ingmar, departementsråd

Sakkunniga:
Carnhagen, Göran E. T., departementsråd (fr.o.m. den 19 september 1977)
Hallsten, Lars T., departementssekreterare (fr.o.m. den 19 september 1977)
Jönestedt, Bo, direktör (fr.o.m. den 19 september 1977)
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd (fr.o.m. den 19 september 1977)
Nykvist, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 19 september 1977)
Seger, E. Walter, direktör (fr.o.m. den 19 september 1977)
Sköldefors, Walter G., tf. avdelningschef (fr.o.m. den 19 september 1977)

Expert:
Carlson, Å. Lennart, bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 7 november 1977)

Sekreterare:
Lindgren, Per Anders, kammarrättsfiskal

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (utredaren och sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm.

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II H 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 14. Sydafrikautredningen (H 1977:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 7 juli 1977 för att utreda frågan om förbudsåtgärder från svensk sida med avseende på kapitalexport till Sydafrika och Namibia i samband med svenska investeringar där:

Ordförande:
Hellner, Eskil M., regeringsråd

Ledamöter:
Kristensson, Astrid M., landshövding, f. d. led. av riksdagen
Lidbom, Carl G., led. av riksdagen
Wirmark, B. David I., fil. mag., ers. för led. av riksdagen
Örjes, J. Rolf L., informationschef, ers. för led. av riksdagen

Sakkunniga:
Berg, Helge, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)

Bouveng, Carl-Johan, direktör (fr.o.m. den 12 september 1977)
Ländin, Sigvard H., ombudsman (fr.o.m. den 12 september 1977)
Säwe-Söderbergh, Bengt, utredningssekreterare (fr.o.m. den 12 september 1977)
Wikström, Lester, litteratursekreterare (fr.o.m. den 12 september 1977)

Experter:
Berner, C. O. Örjan, departementsråd (fr.o.m. den 12 september 1977)
Nyström, Lars A., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 22 september 1977)
Persson, Lars E. H., hovrättsråd (fr.o.m. den 22 september 1977)
Sandén, Peter, fil. kand. (fr.o.m. den 1 november 1977)
Svensson, Bo E., departementsråd (fr.o.m. den 12 september 1977)
Ölander, Jan A., kansliråd (fr.o.m. den 22 september 1977)

Sekreterare:
Magnusson, Åke, forskningssekreterare

Bitr. sekreterare:
Bernbro, Eva, intendent (fr.o.m. den 10 april 1978)
Malmborg, Gudrun, kanslist (fr.o.m. den 22 augusti 1977)
Normark, G. Anita M., sekreterare (fr.o.m. den 14 november 1977 t.o.m. den 14 mars 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II H 5.

Utredningen har under tiden november 1977 - augusti 1978 hållit 13 sammanträden samt haft överläggningar med svenska företag verksamma i Sydafrika.

Utredningen har den 29 augusti 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:53) Förbud mot investeringar i Sydafrika. En sammanfattning av betänkandet har utgetts på engelska (Ds H 1978:4).

Uppdraget är därmed slutfört.

## 15. Sjöövervakningskommittén (H 1977:05) (SÖK)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 7 juli 1977 med uppdrag att utreda frågor rörande samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss:

Ordförande:
Nilsson, Per-Erik, justitieombudsman

Ledamöter:
Aulin, Olle M., överstelöjtnant, led. av riksdagen
Johnsson, Rune S. G., ombudsman, led. av riksdagen
Rosqvist, G. Birger, mästerlots, led. av riksdagen

Wikström, Margot, socionom
Åberg, Ch. Georg, fiskeriombudsman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Blom, E. Göte, kommendör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Bäcklin, Lars R., ombudsman (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Engdahl, O. Roland, gränschef (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Jäderholm, Bengt, departementssekreterare (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Leuf, Nils Börje, departementsråd (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Reslow, Kjell, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Sondén, Jan A., kansliråd (fr.o.m. den 17 oktober 1977)
Waldau, Ulf, avdelningschef (fr.o.m. den 17 oktober 1977)

Experter:
Trotzig, C. Fredrik J., avdelningschef (fr.o.m. den 1 december 1977)

Sekreterare:
Lundin, Anna-Karin, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Rydstedt, Bo S., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 31 april 1978)

Lokal: Munkbron 17, tel. växel 763 10 00, direktval 763 19 49 (sekreteraren). Postadress: Departementens organisationsavdelning, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II H 4.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 16. Utredningen (H 1977:06) för begränsning av företagens verksamhet i Sydafrika

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 27 oktober 1977 med uppdrag att hålla överläggningar med närmast berörda svenska företag i syfte att åstadkomma en begränsning av dessas verksamhet i Sydafrika och i förekommande fall Namibia, till vad som under rådande omständigheter synes lämpligt:

Särskild utredare:
Åman, O. Valter, f. d. landshövding, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 28 oktober 1977)

Sekreterare:
Hagard, John H. M., departementssekreterare (fr.o.m. den 28 oktober 1977)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II H 7.

Den särskilde utredaren har under tiden oktober 1977 - mars 1978 haft överläggningar med berörda företag i två omgångar.

Utredaren har den 29 maj 1978 avgett betänkandet (Ds H 1978:3) De svenska företagens verksamhet i Sydafrika.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 17. Resegarantilagutredningen (H 1977:07)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 november 1977 med uppdrag att se över resegarantilagen:

Särskild utredare:

Odelgard, Bengt K. G., avdelningschef (fr.o.m. den 18 november 1977)

Sakkunniga:

Almström, Bjarne A., byråchef (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Bagner, Hans, advokat (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Larsson, Karl-Anders, byrådirektör (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Lefrell, Christer, kommerseråd (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Molin, Folke P. O., direktör (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Nykvist, Ann-Christin, departementssekreterare (fr.o.m. den 16 januari 1978)
Paulander, Hans, byråchef (fr.o.m. den 17 mars 1978)
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 april 1978)

Sekreterare:

Klemming, Lars-Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 april 1978)
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 18 november 1977 t.o.m. den 16 april 1978)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II H 8.

Lokal: Rosenbad 2, 5 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 18. Serviceföretagsutredningen (H 1977:08)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 november 1977 för att utreda verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna:

Särskild utredare:
Karleby, Olle, f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 5 december 1977)

Sakkunniga:
Andersson, Börje, utredningschef (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Ahlström, Iwan, direktör (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Bergström, Knut-Elis, direktör (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Persson, Gustav, direktör (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Pettersson, Lars-Olof, utredningssekreterare (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Thuresson, Sture, förbundsordförande (fr.o.m. den 6 februari 1978)

Experter:
Almqvist, Gunilla, byrådirektör (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Sahlström, Sven C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 6 februari 1978)
Söderberg, Bo K. G., direktör (fr.o.m. den 6 februari 1978)

Sekreterare:
Sjögren, Sven, byrådirektör (fr.o.m. den 6 februari 1978)

Bitr. sekreterare:
Tetzell, Tomas, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Lokal: Statens pris- och kartellnämnd, Vasagatan 7, 7 tr., tel. växel 14 20 80. Postadress: Handelsdepartementet, Insynsutredningen, Box 1115, 111 81 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II H 1.

Utredningen har under tiden december 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 19. 1978 års tullagsutredare (H 1978:01)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 27 april 1978 med uppdrag att se över tullagstiftningen:

Särskild utredare:
Bergstrand, Sten-Erik, expeditionschef-rättschef (fr.o.m. den 27 april 1978)

Sakkunniga:
Leuf, Nils Börje, departementsråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Rundlöf, Arne, byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Rydberg, Karl-Evert, tullråd (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Sandström, Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Sekreterare:
Sundström, Kerstin M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Birger Jarls torg 7, tel. 20 26 31 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II H 3.

Den särskilde utredaren har under tiden september - oktober 1978 hållit tre sammanträden med de sakkunniga.

Utredaren beräknas att slutföra sitt arbete under år 1979.

## 20. Utredningen (H 1978:02) om Öst Ekonomiska Byrån

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 27 april 1978:

Särskild utredare:
Swärd, Bertil, generaldirektör (fr.o.m. den 22 maj 1978)

Sekreterare:
Leijonhielm, Thorsten, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 14 juni 1978)

Lokal: Handelsdepartementet, Rosenbad 2, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II H 2.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1978 hållit ett tiotal sammanträden med huvudsakligen abonnenter och avnämare av Öst Ekonomiska Byråns rapporter.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## Arbetsmarknadsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978:3, 4 och 6**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1 och 8**

### 1. Expertgruppen (In 1968:14) för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 januari 1967 för att i anslutning till sysselsättningsberedningens verksamhet ta initiativ till och biträda beredningen vid uppläggning av utredningsverksamhet i frågor rörande arbetsmarknadspolitikens verkningar:

Ordförande:
Canarp, Curt S. T., byråchef (fr.o.m. den 1 juni 1975)

Ledamöter:
Bäckström, O. Anders, sekreterare (fr.o.m. den 26 april 1977)
Carlsson, G. Arne V., departementsråd (fr.o.m. den 1 juni 1975)
Marcusson, Sten G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 28 oktober 1975)
Niklasson, Ö. O. Harald, universitetslektor
Rehn, L. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Rydén, Jan E., avdelningschef
Westermark, J. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Wretborn, Christer, ombudsman (fr.o.m. den 1 augusti 1977)

Experter:
Dahlberg, L. Åke, avdelningsdirektör
Wadensjö, Eskil W., fil. dr

Sekreterare:
Johannesson, Jan G., byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1976)
Persson-Tanimura, Inga, forskarassistent (fr.o.m. den 1 september 1976)

Bitr. sekreterare:
Björklund, Anders C. T., forskningsassistent (fr.o.m. den 1 november 1977)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 2 tr., 111 51 Stockholm, tel. 21 16 56 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden.

Gruppen har den 23 oktober 1978 avgett sitt andra betänkande (SOU 1978:60) Arbetsmarknadspolitik i förändring.

Gruppen fortsätter sitt arbete som initiativtagande och samordnande organ för forskningen kring arbetsmarknadspolitikens verkningar och följer bl. a. forskningsprojekten Studier kring arbetslöshet och arbetssökande, En studie av inkomst- och fördelningseffekter av arbetslöshet och arbetslöshetspolitik och Ekonomisk analys av sysselsättningsstöd.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 2. Sysselsättningsutredningen (A 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för att utreda frågan om den långsiktiga sysselsättningspolitiken (se Post- och Inrikes tidn. den 26 mars 1974):

Ordförande:

Sandberg, Lars G., f. d. förbundsordförande

Ledamöter:

Artin, Stellan, direktör (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Beckius, Carin E., kanslichef
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör
Edin, Per-Olof, utredningschef
Eriksson, B. Sune, direktör
Faxén, Karl-Olof, direktör (t.o.m. den 4 oktober 1978)
Fransson, Arne A. E., personalchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 maj 1977)
Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen
Hörnlund, O. Börje, skogsmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1976)
Meidner, Rudolf A., fil. dr
Pettersson, S. Arne, sekreterare, led. av riksdagen
Ransemar, Erik, sekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Rehn, L. Gösta, professor
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Sandebring, Hans E., direktörsassistent
Svensson, Jörn, planeringsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 mars 1976 t.o.m. den 28 februari 1978)
Svensson, Sten I., informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 maj 1977)

af Ugglas, Margaretha M., civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 maj 1977)
Winther, S. I. Eva, statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1976 t.o.m. den 17 oktober 1978)
Wretborn, Christer, ombudsman (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Östlund, John O., förste ombudsman (t.o.m. den 11 maj 1978)

Experter:
Askestig, H. Bertil S., departementssekreterare (fr.o.m. den 25 februari 1975 t.o.m. den 14 april 1978)
Bröms, Jan T. R., bitr. direktör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Dahl, Gerd B., ombudsman (fr.o.m. den 24 september 1974)
Dahlberg, Lars C., departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Daimar, Margot, fru (fr.o.m. den 24 september 1974)
Danielsson, Georg, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 december 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Engelbrecht, Per-Ove, departementssekreterare (fr.o.m. den 2 januari 1978)
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 20 september 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Farm, Ante T., forskningsassistent (fr.o.m. den 10 april 1975 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Faxén, Karl-Olof, direktör (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Fridh, K. Göte, landshövding (fr.o.m. den 29 mars 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Grünewald, Björn M., civilekonom (fr.o.m. den 1 augusti 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 januari 1978)
Hansson, Stig G. E., agronom (fr.o.m. den 24 september 1974)
Henriksson, Runa M., kontorist (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Hjelmqvist, Ingvar K. R., departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Ivarsson, Anna-Lisa, fru (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Jacobson, Bengt A., undervisningsråd (fr.o.m. den 25 februari 1975 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Johansson, Inga-Britt B., fru (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Jonsson, Olof E., sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 15 juni 1978)
Jönsson, Ruth V., fabriksarbetare (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Kahlin, Tage H. G., direktör (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Karlsdotter-Jonshagen, Ingrid C., byråchef (fr.o.m. den 26 april 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Larsson, E. Åke, jur. dr (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Lennartsson, Folke V., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Lindblad, Gullan B. K., utredningsassistent (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Lindvall, Karl-Erik, andre förbundsordförande (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Ljung, Lars U., utredningssekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Lundquist, G. Jan-Eric, förste inspektör (fr.o.m. den 1 mars 1975 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Magnusson, Leif R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 december 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Nilsson, Alf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Nilsson, J. Ove G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Nilsson, Thora I.-L., statistikchef (fr.o.m. den 20 december 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Nyberg, F. Jan-Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 19 november 1976)
Nygren-Söderberg, Laila E., verkst. direktör (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Ohlsson, Lennart Å., docent (fr.o.m. den 26 april 1977)
Paul, Lars A., ombudsman (fr.o.m. den 27 januari 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Persson, Lena A-M., laboratoriebiträde (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Platin, Ulla-Britta, utredningssekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Ringholm, Bosse I. K., kansliråd (fr.o.m. den 24 september 1974)
Slunge, G. Walter R., avdelningschef (fr.o.m. den 24 september 1974)
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Strandberg, I. Margit, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 december 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Sundström, Olof G., utredningschef (fr.o.m. den 15 oktober 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Söderberg, Bo K. G., direktör (fr.o.m. den 24 februari 1976)
Tallskog, Leif V. I., byrådirektör (fr.o.m. den 10 november 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Thufvesson, Bengt E., departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Westerberg, Ulf L., ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Wilén, S. Kristina (Kerstin), förskollärare (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. 31 oktober 1978)
Winther, S. I. Eva, statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 24 september 1974)
Åberg, Carl Johan, forskare (fr.o.m. den 14 januari 1975 t.o.m. 31 oktober 1978)
Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. 31 oktober 1978)
Östlund, Hans-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Sekreterare:
Persson, Gustav B., sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Bitr. sekreterare:
Andersson, Kerstin G. M., fil. kand. (fr.o.m. den 17 januari 1977)
Askestig, H. Bertil S., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 april 1978)
Beijer, Lars Å. W., byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 31 juli 1978)
Bernhardsson, K. Göte, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Bystedt, Ulla K., soc. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Carling, Jan L., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Eriksson, K. Arne, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1976 t.o.m. den 31 mars 1978)
Guteland, Gösta A., fil. lic. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Johansson, D. Marianne, byrådirektör (fr.o.m. den 18 oktober 1976)
Qvarfort, Anne-Marie, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 23 maj 1977)
Stångberg, Olle H., departementssekreterare (fr.o.m. den 11 februari 1975)
Svensson, Leif Å., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Tånneryd, S. Allan S., civilingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Lokal: Drottninggatan 20, 3 tr., 111 51 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse A 17. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II A 4 och 1978 års kommittéberättelse del II A 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 25 sammanträden. Utredningen har även arbetat i sex olika arbetsgrupper fyra sammanträden har hållits med arbetsmarknadspolitiska gruppen, fem med finansieringsgruppen, sju med näringspolitiska gruppen, fem med planeringsgruppen, åtta med regionalpolitiska gruppen samt fyra

sammanträden med utbildningsgruppen. Därutöver har särskild expertgrupp i statistik- och prognosfrågor fungerat. Under hösten 1978 har följande grupper avslutat sitt arbete: arbetsmarknadspolitiska gruppen, planeringsgruppen, regionalpolitiska gruppen, utbildningsgruppen samt statistik- och prognosgruppen.

Utredningen har tagit initiativ till olika projekt för att få underlag för överväganden och förslag i del- och slutbetänkandena. Utvärderingarna av projekten och försöksverksamheterna har i flera fall lagts ut på olika från utredningen fristående institutioner, forskare och projektgrupper, som har lämnat rapporter till utredningen. Under tiden noember 1977 - oktober 1978 har följande rapporter redovisats i sysselsättningsutredningens skriftserie:

Rapporter utförda på uppdrag av utredningen i SOU-serien:

SOU 1977:88 Förtidspensionering - två forskningsrapporter. I. Förtidspension eller arbete? II. Förtidspensionärernas situation

SOU 1977:89 Betingat arbetsföra - en rapport om försöksverksamhet vid två Volvoenheter. Volvo-Torslandaverken och Volvo-Skövdeverken

SOU 1977:90 Anställning av arbetshandikappade i stat och kommun - rapport om försöksverksamhet i Jönköping, Piteå och Stockholm.

SOU 1978:22 Energi, strukturomvandling och sysselsättning - forskningsrapport

SOU 1978:28 Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder - en undersökning i Borås och Sundbyberg

SOU 1978:42 Kommunernas medverkan i sysselsättningsplaneringen - redogörelse för försök i Trelleborg, Lessebo, Borlänge, Ragunda och Piteå kommuner samt Kopparbergs Läns Landsting

SOU 1978:57 Resor till arbetet - försök med utbyggd kollektivtrafik för arbetsresor i Lindesbergsregionen

Rapporter utförda på uppdrag av utredningen i stencil:

Redovisning av försöksverksamhet för att öka andelen äldre i arbetsmarknadsutbildningen i Gävleborgs län 1 oktober 1976 - 30 april 1977. November 1977

Arkivarbete - resultatredovisning och analyser av en enkätundersökning. Oktober 1977

Sysselsättning och förtidspension bland män i Uppsala - en undersökning. December 1977

Finansiella kalkyler för rehabiliteringsinsatser för 22 ungdomar i Södertälje. December 1977

De anställdas faktiska och önskade arbetstider år 1974. Februari 1978

Personalrekryteringen till Volvo-Torslandaverken. En karläggning utförd av sysselsättningsutredningens sekretariat i samarbete med Volvo och Länsarbetsnämnden i Göteborg och Bohus län. Juni 1978

Studier och uppföljning av långtidssjuka med försök till rehabiliteringsinitiativ vid Volvo-Skövdeverken. December 1978

Arbetsmiljö och hälsa. En undersökning av riskgrupper bland förvärvs-

arbetande år 1968. November 1978

Strömmarna på arbetsmarknaden. SCB-rapport. December 1978

Förundersökning av förtidspensionering utanför det offentligrättsliga systemet. November 1978

Finansiella effekter av sysselsättningsförsök för den offentliga ekonomin. December 1978

Sysselsättningsutredningen har under året medverkat till finansieringen av en försöksverksamhet med syfte att stimulera nyetablering av industriföretag.

Utredningen finansierar tillsammans med statens industriverk och Länsorganen en utredning om träindustrin i Kopparbergs län. En för verksamheten ansvarig styrgrupp lämnar en rapport i december 1978.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 3. Lagerstödsutredningen (A 1974:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för utvärdering av stödet till lagerinvesteringar (se Post- och Inrikes tidn. den 7 juni 1974):

Ordförande:

Hellström, Mats J., fil. kand, led av riksdagen

Ledamöter:

Spendrup, K. Aksel, avdelningschef

Pettersson, Bengt A. G., avdelningschef

Experter:

Bertmar, Lars M. I., civilekonom (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Dahlerus, Bo H. C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 april 1975)

Öhman, Christer, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1975)

Sekreterare:

Reuterswärd, Anders P. E., departementssekreterare (fr.o.m. den 16 augusti 1974)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse A 22.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen beräknas avlämna sitt slutbetänkande omkring årsskiftet 1978-1979.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 4. 1974 års utredning (A 1974:08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att utreda frågan om allmän arbetslöshetsförsäkring m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juni 1974):

Ordförande:

Magnusson, Erik, f. d. förbundsordförande (fr.o.m. den 10 december 1976)

Ledamöter:

Bodström, T. Lennart, förbundsordförande
Bäck, Karl-Axel, ombudsman
Ekinge, Bernt A., ombudsman, led. av riksdagen
Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen
Johansson, Erik V., arbetsförmedlingsföreståndare, led. av riksdagen
Ludvigsson, Ingrid M., fru, led. av riksdagen
Marcusson, Sten G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 28 oktober 1975)
Olsson, Sune, f. d. led. av riksdagen
Petersson, Olof H. E., f. d. kansliråd
Svensson, Inge G., direktör
Tobisson, Lars F., partisekreterare
Walander, Håkan I., ombudsman

Experter:

Alkman, Leif A., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 10 oktober 1977)
Cosmo, O. Ingemar, försäkringsdomare (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Edvardsson, P. Einar, byråchef (fr.o.m. den 17 mars 1976)
Erici, Bernt H., byråchef (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Jansson, Stig L., hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 november 1976)
Wadell, Ulla G. S., skattedirektör

Sekreterare:

Bengtson, Sven F., byråchef

Bitr. sekreterare:

Granberg, Birgitta M. V., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Harriman-Hernborn, Anita C., byrådirektör (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Nitare, J. Gideon H., byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1975)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse A 23.

Utredningen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har den 20 juni 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:45)

Allmän arbetslöshetsförsäkring.
Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Delegationen för arbetstidsfrågor (A 1974:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1974 för vissa uppgifter inom arbetstidsområdet:

Ordförande:
Eliasson, E. Ingemar, statssekreterare (fr.o.m. den 26 oktober 1976)

Sakkunniga:
Andrén, A. Gunnar, förhandlingsdirektör (t.o.m. den 1 februari 1978)
Hagman, B. Anders, bitr. avdelningschef (fr.o.m. den 10 november 1977)
Håkansson, P. Harald, ombudsman (fr.o.m. den 26 oktober 1976)
Högberg, K. Gunnar, direktör
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman
Nelander, Sven, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1976)
Nilsson, A. Erik, lönedirektör (fr.o.m. den 2 februari 1978)
Suppleanter:
Bengtsson, C. Ola, sektionschef (fr.o.m. den 10 november 1977)
Forell, Carl-Axel, direktör (för Högberg) (fr.o.m. den 17 november 1978)
Hedin, C. Thomas, ombudsman (t.o.m. den 16 november 1978)
Larsson, Claes A., direktörsassistent (fr.o.m. den 2 februari 1978)
Nilsson, A. Erik, lönedirektör
Sandberg, K. Bertil, ombudsman
Tydén, Christian F., direktör (t.o.m. den 16 november 1978)
Ulfhielm, Monica H. V., sekreterare (för Håkansson) (fr.o.m. den 17 november 1978)
Westin, Aina V. H., ombudsman

Experter:
Edlund, C. Bertil, departementsråd (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Gardell, Bertil G. T. B., professor (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 juni 1978)
Gehlin, Jan E., forskningsassistent (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 juni 1978)
Holm, Stefan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september t.o.m. den 30 juni 1978)
Lidbeck, Åse, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1977)
Magnusson, Monica S., forskningsassistent (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:
Hagberg, Ann-Charlotte, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1977)

Bitr. sekreterare:
Kvarfordt, Eva B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1976 t.o.m. den 4 juni 1978)
Weigelt, Ulla, amanuens (fr.o.m. den 5 juni 1978)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1975 års kommittéberättelse A 24.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden. Därutöver har tre resp. fem sammanträden hållits med två arbetsgrupper inom delegationen. Överläggningar har ägt rum med myndigheter, andra utredningar och organisationer inom verksamhetsområdet.

Delegationen kommer att under våren 1979 avge ett delbetänkande.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. Utredningen (A 1974:10) av arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för utredning av arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringen (se Post- och Inrikes tidn. den 21 september 1974):

Ordförande:
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör

Ledamöter:
Skoglösa, Erling T., agronom (fr.o.m den 19 februari 1976)
Svensson, Börje, förbundsordförande

Experter:
Grenestedt, E. Lennart N., departementsråd (fr.o.m. den 22 juni 1976)
Gårdstedt, H. Birger, skolråd (fr.o.m. den 14 januari 1975)
Johansson, H. S. Kenneth, ombudsman (fr.o.m. den 22 juni 1976)
Knutsson, P. Gösta, byråchef (fr.o.m. den 14 januari 1975)
Wessén, Vilhelm, direktör (fr.o.m. den 28 november 1974)

Sekreterare:
Jönsson, J. Ove, f. d. byråchef (fr.o.m. den 16 november 1974)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse A 25.

Utredningen har den 23 maj 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:29) Arbete i jordbruk och trädgård

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. Utlänningslagkommittén (A 1975:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 23 oktober 1975 för att företa en översyn av utlänningslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 3 november 1975):

Ordförande:

Petri, Carl Axel H., kammarrättspresident (fr.o.m. den 21 maj 1976)

Ledamöter:

Beiming, Ragne, ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Gustafsson, Kerstin M., förbundsjurist (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Göransson, J. Olle, verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Werenfels-Röttorp, Monica S., sekreterare (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Sakkunniga:

Esbjörnson, Esbjörn, byråchef (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Wahlström, Stina M., departementsråd (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Wikrén, R. O. Gerhard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Öberg, N. P. Kjell, generaldirektör (fr.o.m. den 22 juni 1976)

Sekreterare:

Isacsson, Karin, byråchef (fr.o.m. den 21 maj 1976)

Bitr. sekreterare:

Cronstedt, Nane M., tf. kammarrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1976)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 3 tr., tel. 11 25 74 (sekreteraren). Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm eller Malmtorgsgatan 5, 3 tr., 111 51 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II A 3.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknar slutföra sitt arbete under år 1979.

## 8. Expertgruppen (A 1975:05) för invandringsforskning (EIFO)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 december 1975 för att

fastställa forskningsbehov i frågor rörande in- och utvandring m. m.:

Ordförande:
Rehn, L. Gösta, professor

Ledamöter:
Beiming, Ragne, ombudsman (fr.o.m. den 7 april 1977)
Dahlberg, L. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1978)
Haavio-Mannila, Elina, professor
Himmelstrand, J. Ulf I., professor
Karlsson, N. Gösta, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)
Landin, Palle J., länsarbetsdirektör (t.o.m. den 9 januari 1978)
Lövgren, Esse T. C., undervisningsråd
Myrdal, Hans Göran, direktör
Nord, Lars O. S., docent (t.o.m. den 30 juni 1978)
Ruke-Dravina, Velta T., professor
Stenberg, Tage U., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 30 mars 1977)
Unga, Nils J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 30 november 1978)
Wallberg, Klas H. S., avdelningschef
Wahlström, Stina M., departementsråd
Öberg, N. P. Kjell, generaldirektör

Experter:
Hannerz, Ulf, docent (fr.o.m. den 11 maj 1978)
Liljeström, Rita, universitetslektor (fr.o.m. den 18 september 1978)
Reinans, Sven, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Skutnabb-Kangas, Tove, fil. lic. (fr.o.m. den 11 maj 1978)
Wadensjö, Eskil W., fil. dr (fr.o.m. den 11 maj 1978)

Sekreterare:
Hammar, K. Tomas G., docent (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Widgren, Jonas O., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Hamberg, Eva M., fil. dr (fr.o.m. den 1 december 1977)
Landén, C. G. Ragnar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Reinans, Sven, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lokal: Munkbron 11, 3 tr., 111 28 Stockholm, tel. 11 66 51 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden. Gruppens arbete bedrivs i enlighet med den arbetsplan som fastställdes år 1977. Till expertgruppen har under år 1978 knutits experter

för planering av ett forskningsprojekt om invandringens långsiktseffekter.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Utredningen (A 1976:01) om företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 26 februari 1976 för att utreda vissa frågor om företagshälsovård och yrkesmedicin (se Post- och Inrikes tidn. den 6 mars 1976):

Ordförande:

Danielson, Gunnar H., generaldirektör

Ledamöter:

Bengtsson, K.-E. Bengt, ombudsman, led. av riksdagen
Breidensjö, Monica, ombudsman
Hessleborn, Olle K. A., ombudsman (fr.o.m. den 1 november 1977)
Kjellstrand, Leif I., ombudsman
Lindström, Gunnar, direktör
Ronne-Björkqvist, Ingrid, barnläkare (fr.o.m. den 26 april 1977)
Rydén, H. Rune O., fil. lic., led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 april 1977)
Wilander, Sven E., landstingsman
Östrand, P. Olov (Olle), mätningsföreståndare, led. av riksdagen

Experter:

Bolinder, S. Erik G., med. lic.
Bratthall, I. Birgitta, departementssekreterare
Gerhardsson, Gideon, professor
Glaas, Sten-Ove, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 19 maj 1976)
Gullberg, Hans E., hovrättsråd (fr.o.m. den 3 maj 1976)
Jonsson, Åke G., sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Kvarnström, Sven K., leg. läkare (fr.o.m. den 26 april 1977)
Lindström, Jöns A., departementssekreterare
Lundgren, Nils, professor
Magnusson, Egon S. I., ingenjör
Masreliez, Nils G., med. lic.
Nerell, Gunnar H. T., leg. läkare (fr.o.m. den 3 maj 1976)
Näslund, Per Olof A., sektionschef
Pettersson, Birgitta, förste sekreterare (fr.o.m. den 3 maj 1976 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Teljstedt, Håkan, skyddschef (fr.o.m. den 26 april 1977)
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef
Ydreborg-Westberg, Berit, leg. sjuksköterska (fr.o.m. den 26 april 1977)

Sekreterare:

Midunger, H. Torbjörn, personalintendent (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 30 april 1978)

Wessman, Yvonne B.-M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Bitr. sekreterare:

Båsk, Inga-Lill, forskningsassistent (fr.o.m. den 1 juni 1976)

Eliason, S. Olof, byrådirektör (fr.o.m. den 3 juli t.o.m. den 30 november 1978)

Hildeland, Erling K. I., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1976)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 3 tr., 111 51 Stockholm, tel. 11 09 83 (sekreteraren), 11 07 56 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II A 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sju sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om utbyggnad m. m. av yrkesmedicinen. En arbetsgrupp för mät- och analysteknik har haft fem sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 10. Nya arbetsrättskommittén (A 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 10 juni 1976 för att utreda vissa frågor på det arbetsrättsliga området (se Post- och Inrikes tidn. den 17 juni 1976):

Ordförande:

Nilsson, Åke, f. d. förbundsordförande

Ledamöter:

Andersson, Kerstin V., led. av riksdagen

Ekeberg, Per Olof, förbundsjurist

Elmstedt, K. Erik, direktör (fr.o.m. den 8 mars 1978)

Fagerlund, Bengt O. H., assistent, led. av riksdagen

Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen

Jonsson, Elver A. D., postiljon, led. av riksdagen

Nilsson, Jan-Ivan N., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1976)

Nordlander, K. Åke, direktör (t.o.m. den 7 mars 1978)

Persson, Kurt I., departementsråd (t.o.m. den 12 december 1977)

Skillner, Rolf G., statssekreterare (fr.o.m. den 13 december 1977)

Wennerfors, Alf, informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 27 april 1978)

Westerberg, Lars G. I., andre ordförande i LO
Winberg, S. Håkan, hovrättsråd, led. av riksdagen (t.o.m. den 26 april 1978)

Sakkunniga:
Ahlvarsson, Lars I., direktör
Bäckström, N. Birger, direktör
von Feilitzen, Styrbjörn O. R., direktör
Forstadius, Erik L. W., direktör (fr.o.m. den 15 september 1976)

Experter:
Bergqvist, Olof, hovrättsassessor
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 15 februari 1977)
Lunning, Lars G. H., rättschef (t.o.m. den 31 januari 1978)

Sekreterare:
Eriksson, Lars G., hovrättsassessor

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 3 tr., 111 51 Stockholm, tel. 10 62 78, 11 10 93

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II A 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. Kommittén (Ju 1976:08) för att utreda frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor, m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 augusti 1976 för att utreda frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor, m. m.:

Ordförande:
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 november 1976)

Vice ordförande:
Ahrland, Karin M., förste länsassessor, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 november 1976)

Ledamöter:
Bergström, N. Hans I., sakkunnig (fr.o.m. den 30 november 1976 t.o.m. den 31 juli 1978)
Leijon, Anna Margareta (Anna-Greta) M., led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 november 1976)
Marklund, Eivor I., fru, led. av riksdagen
Möller, S. A. Birger, universitetslektor (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Sundgren, E. Roland, ombudsman, led. av riksdagen
af Ugglas, Margaretha M., civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 30 november 1976)

Sakkunnig:
Hedberg, Gertrud E. M., fil. mag. (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den t.o.m. den 24 oktober 1978)
Hedvall, Barbro C., förbundssekreterare (fr.o.m. den 21 januari 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)
Werenfels-Röttorp, Monica S., sekreterare (fr.o.m. den 25 oktober 1978)

Experter:
Bergqvist, Olof, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 20 maj 1978)
Bondestam, Anitha I., statsråd (fr.o.m. den 21 januari 1977 t.o.m. den 20 maj 1978)
Larsson, Gösta E., personaldirektör (fr.o.m. den 9 september 1977)
Lunning, Lars G. H., rättschef (fr.o.m. den 21 januari 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)
Sundberg-Weitman, Brita F., hovrättsråd (fr.o.m. den 15 juni 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)

*Experter i referensgrupp (s.k. stora delegationen):*

Ordförande:
Ahlmark, Per A., förutv. statsråd (fr.o.m. den 17 november 1976 t.o.m. den 28 februari 1978)
Ullsten, S. K. Olof (Ola), statsminister, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april t.o.m. den 17 oktober 1978)
Winther, S. I. Eva, statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 oktober 1978)

Förste vice ordförande:
Mogård, Britt E. T., statsråd (fr.o.m. den 17 november 1976)

Andre vice ordförande:
Olsson, Elvy E., förutv. statsråd (fr.o.m. den 17 november 1976)

Övriga experter:
Bartley, A. Osborne, professor
Bodström, T. Lennart, förbundsordförande
Branting, M. Charlotte K., förbundsordförande (fr.o.m.den 1 september 1977)
Brännström, Gurli (Gullan), riksförbundsordförande
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör
Edner, T. Margareta, andre vice ordförande (fr.o.m. den 1 november 1977)
Fredgardh, K. Sonja I., redaktör

Giesecke, Curt-Steffan, verkst. direktör (t.o.m. den 31 mars 1978)
Järdler, Sven A., direktör
Kakossaios, Mira, forskningsassistent (fr.o.m. den 24 februari 1977)
Kistner, Inger P. M., förbundsordförande (t.o.m. den 30 juni 1978)
Löwbeer, Hans, universitetskansler
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Nilsson, Gunnar E., ordförande i LO, led. av riksdagen
Palmaer-Johansson, S. G. Eva, förbundsordförande
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Rexed, Bror A., generaldirektör (t.o.m. den 31 januari 1978)
Rosenblad, Urban S., generaldirektör (fr.o.m. den 22 januari 1977)
Rugfelt, K. E. Lennart, direktör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Ulvhammar, Birgitta, generaldirektör (fr.o.m. den 3 maj 1978)
Wernstedt, Monica, advokat (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Wistrand, Birgitta, förbundsordförande

Ersättare för expert:
Baude, Annika M. C., avdelningschef (för Rexed)
Bergström, Olof W., avdelningschef (för Rehnberg) (t.o.m. den 20 oktober 1978)
Dahlgren, Elsa B., byrådirektör (för Kistner) (t.o.m. den 30 juni 1978)
Edner, T. Margareta, andre vice ordförande (för Mogård)
Forselius, Hans F., direktör (för Järdler) (fr.o.m. den 23 februari 1977)
Gradin, Anita I., departementssekreterare, led av riksdagen (för Mattson)
Hedvall, Yvonne M., fil. kand., ers. för led. av riksdagen (för Edner) (fr.o.m. den 1 november 1977)
Jonasson, Sven G. J., utredningschef (för Bodström)
Jonäng, Gunnel M., led. av riksdagen (för Fredgardh)
Landerud, Brita, civilekonom (fr.o.m. den 1 juli 1978) (för Wernstedt)
Lundequist, Carsten I. G., sekreterare (för Bartley) (t.o.m. den 20 oktober 1978)
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor (för Löwbeer)
Linde, I. Gertie, farm. kand. (för Brännström)
Lönnerblad, Sara, sekreterare (för Bartley) (fr.o.m. den 20 oktober 1978)
Orring, Ulla B., nämndeman (för Branting) (fr.o.m. den 1 september 1977)
Raicevic, Erica, hemspråkslärare (för Kakossaios) (fr.o.m. den 24 februari 1977)
Rollén, Berit M., avdelningschef (för Rehnberg) (fr.o.m. den 20 oktober 1978)
Royen, Sverre N. H., direktör (för Carlsson)
Rugfelt, K. E. Lennart, direktör (för Giesecke) (t.o.m. den 31 mars 1978)
Waldén, G. Louise, redaktör (för Palmaer-Johansson)
Westin, Aina V. H., ombudsman (för Nilsson)

Vestin, F. E. Margareta, f. d. undervisningsråd (för Orring) (t.o.m. den 2 maj 1978)
Wibell, Ingrid S., konsulent (för Rugfelt) (fr.o.m. den 1 april 1978)
Wilson-Lohse, Britt, skolkonsulent (för Ulvhammar) (fr.o.m. den 3 maj 1978)
Voss-Schrader, Ulla A., fru (för Wistrand)

Sekreterare:
Beckérus, I. Margareta, journalist (fr.o.m. den 18 september 1978)
Dreber, I. Agneta, förste revisor (fr.o.m. den 18 september 1978)
Sundberg-Weitman, Brita F., hovrättsråd (fr.o.m. den 21 januari 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Tillfors, Lars T. L., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 17 september 1978)

Bitr. sekreterare:
Beckérus, I. Margareta, journalist (fr.o.m. den 18 april 1977 t.o.m. den 17 september 1978)
Börestam, R. Eva L. A., ombudsman (fr.o.m. den 23 januari 1978)
Dreber, I. Agneta, förste revisor (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 17 september 1978)
Hagman, Inger (Ninni), fil. kand. (fr.o.m. den 12 juni 1978)
Hardeberg, Gunilla I., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 14 februari 1978)
Lundberg, D. Bergliot, ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Smitt, Myrna E. D., fil. kand. (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Sterner, Gunilla B., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 8 maj 1978)
Tängdén, Erik L., förste aktuarie (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)

*Övriga referensgrupper:*

Experter:
Andersson, Ingrid G. M., lantbrukare (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Budd, S. M. Birgitta, metallarbetare (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Börjeson, Peter, metallarbetare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Dimos-Asplund, Antigone, jur. kand. (fr.o.m. den 15 september 1977)
Elmberg, Henrik B. C., leg. sjukskötare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Ericsson, Ulf E., förskollärare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Folestad, Ruth E., sjuksköterska (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Frendahl, E. Maj-Britt, telefonist (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Fromm, H. Irene, informationschef (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Gunnarsson, A. Gunvor, förskollärare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Jönsson, Ruth V., fabriksarbetare (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Kuyumcu, Eija H. T., fil. kand. (fr.o.m. den 15 september 1977)
Larsson, Anna M., docent (fr.o.m. den 12 mars 1973)

Lindgren, Aina G., hemarbetande (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Melin, K. Lennart, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1977)
Platin, Ulla Britta, utredningssekreterare (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Samuelsson, Elvy L., sömmerska (fr.o.m. den 12 mars 1973)
Ljubica, Stefan, montör (fr.o.m. den 15 september 1977)
Törngren, Mats W., redaktör (fr.o.m. den 15 september 1977)
Widheden, Lilian B.-M., hemarbetande (fr.o.m. den 12 mars 1973 t.o.m. den 31 januari 1978)
Apelqvist-Öberg, Edith C., studiesekreterare (fr.o.m. den 12 mars 1973)

Lokal: Drottninggatan 6, 2 tr., Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II Ju 10. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II A 7.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 15 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har två sammanträden hållits med stora delegationen och två sammanträden med särskilt kallade referensgrupper.

Kommittén har den 12 maj 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:38) Jämställdhet i arbetslivet.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 12. Anställningsskyddskommittén (A 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 6 oktober 1977 för att göra en översyn av anställningsskyddslagstiftningen m. m.

Ordförande:
Ryman, Sven-Hugo G., utbildningschef (fr.o.m. den 19 december 1977)

Ledamöter:
Ahlvarsson, Lars I., direktör (fr.o.m. den 19 december 1977)
Bergström, Olof W., avdelningschef (fr.o.m. den 19 december 1977)
Elmstedt, K. Erik, direktör (fr.o.m. den 19 december 1977)
Gustafsson, Kerstin M., förbundsjurist (fr.o.m. den 19 december 1977)
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman (fr.o.m. den 19 december 1977)
Lidbom, Carl G., led. av riksdagen (fr.o.m. den 19 december 1977)
Olsson, H. Å. Lennart, utredningsledare (fr.o.m. den 19 december 1977)
Rindborg, Stig A. J., landstingsråd (fr.o.m. den 19 december 1977)
Stridsman, Torsten U., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 19 december 1977)

Ulander, Lars G., led. av riksdagen (fr.o.m. den 19 december 1977)
Zethraeus, Sten, advokat (fr.o.m. den 19 december 1977)
Åberg, C. Anders, civilingenjör (fr.o.m. den 19 december 1977)

Sakkunniga:
Bäckström, N. Birger, direktör (fr.o.m. den 19 december 1977)
Elmér, Anders B., förbundsjurist (fr.o.m. den 19 december 1977)
Nordin, Jan, jur. kand. (fr.o.m. den 19 december 1977)
Unga, Nils J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 19 december 1977)
Wistrand, Anders W. H., lönedirektör (fr.o.m. den 19 december 1977)

Experter:
Bergqvist, Olof, hovrättsassessor (fr.o.m. den 19 december 1977)
Carlson, S. Svante, hovrättsassessor (fr.o.m den 19 december 1977)
Holmstrand, N. G. Anders, hovrättsassessor (fr.o.m. den 30 mars 1978)
Lagerlöf, M. E. Inga-Britt, byrådirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)

Sekreterare:
Lempert, Erik M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 19 december 1977)
Tocklin, Hans E., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 19 december 1977)

Lokal: Stora Nygatan 2 A, 111 27 Stockholm, tel. direktval 763 14 48 763 14 53 (sekreterarna)

Direktiven för kommittén se 1978 års kommittéberättelse, del II A 2. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II A 7.

Kommittén har under tiden december 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har en särskild referensgrupp inom kommittén arbetat med utformningen av en statistisk undersökning av den praktiska tillämpningen av gällande regler avseende anställningar för begränsad tid m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 13. 1978 års semesterkommitté (A 1977:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 1 december 1977:

Ordförande:
Nilsson, Jan-Ivan N., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Ledamöter:
Forstadius, Erik L. W., direktör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Fransson, Arne A. E., personalchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Gustavsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hultgren, Christina A., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Håkansson, P. Harald, ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hårdefelt, S. Börje, rättschef (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Johnsson, John E., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Mårtensson, A. Iris, studieombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Svensson, Sten I., informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Sakkunniga:
Bergström, K. Olof L., sektionschef (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Elmér, Anders B., förbundsjurist (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hartzell, Lars, förbundsjurist (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Stråth, Claes T., sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Sundén, S. Bo H., civilekonom (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Experter:
Grönwall, Lars O., departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Wikrén, R. O. Gerhard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Öström, Klasgöran, byrådirektör (fr.o.m. den 3 juli 1978)

Sekreterare:
Bergendal, Harald H., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Bitr. sekreterare:
Befve, Sven G. E., sektionschef (fr.o.m. den 18 september 1978)

Lokal: Stora Nygatan 2A, 4 tr., 111 27 Stockholm, tel. direktval 763 14 49 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II A 1.

Kommittén har under tiden februari - oktober 1978 hållit tre sammanträden och i september 1978 besökt Riksförsäkringsverkets tekniska byrå i Sundsvall och Försäkringskassans i Västernorrlands län lokalkontor i Sundsvall.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 14. Utredningen (A 1977:03) med uppdrag att göra en översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 8 december 1977 för att

göra en översyn av yrkesinspektionens distriksindelning:

Särskild utredare:
Palmlund, K. Ingar, tf. överdirektör (fr.o.m. den 6 april 1978)

Sakkunniga:
Asplund, C. Christer, ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)
Hammarström, Ruth A. E., sekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Hessleborn, Olle K. A., ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)
Lindström, Jöns A., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Nissen, L. Veronika S., byråchef (fr.o.m. den 6 april 1978)
Persson, Sven-Erik, lackerarmästare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Westermark, J. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 6 april 1978)
Åslund, Ove R., ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)

Sekreterare:
Lindström, Jöns A., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 april t.o.m. den 15 augusti 1978)
Sverne, Jan E., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)

Lokal: Arbetarskyddsstyrelsen, Wennerbergsgatan 10, Fack, 100 26 Stockholm, tel. växel 54 02 60 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II A 2.

Utredningen har till och med oktober 1978 hållit fem sammanträden med de sakkunniga. Utredningen har företagit besök på två yrkesinspektionsdistrikt.

Utredningens arbete beräknas slutföras under andra halvåret 1979.

## 15. Delegationen (A 1978:01) för ungdomens sysselsättningsfrågor

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 19 januari 1978 för ungdomens sysselsättningsfrågor:

Ordförande:
Eliasson, E. Ingemar, statssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Ledamöter:
Artin, Stellan, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Arrbäck-Falk, Gunnel, kommunalråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Borg, Göran K. G., ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Eriksson, B. Sune, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Gustafsson, K. G. Allan, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Gårdstedt, H. Birger, skolråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hagman, B. Anders, bitr. avdelningschef (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hansson, Kjell, studerande (fr.o.m. den 24 augusti 1978)
Häll, Karl-Erik, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 april 1978)

Högberg, Eva E., sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hökmark, A. Gunnar, civilekonom (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Ingvardsson, Margo, sjukgymnast (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Johansson, Lars O. V., förbundsordförande (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 23 augusti 1978)
Karlsdotter-Jonshagen, Ingrid C., byråchef (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Leijon, Anna Margareta (Anna-Greta) M., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Möller, I. Cecilia, utbildningssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Nyberg, F. Jan-Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Svensson, S. Raymond, facklig sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
af Ugglas, Margaretha M., civilekonom, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Walldin, Carin M., sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Östberg, Bertil M., förbundsombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Östlund, Hans-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Ersättare för ledamot:

Ahlkvist, Birgitta, fil. lic. (för Artin) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Andersson, Elis G., byggnadsarbetare, led. av riksdagen (för Gustafsson) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Backgård, Margareta E., sömmerska (för Ingvardsson) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Carlsson, Anna Ch., fil. kand. (för Östberg) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Ehrling, Guy S. P., sekreterare (för Svensson) (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 augusti 1978)
Gustafsson, Birgitta, sjuksköterska (för Svensson) (fr.o.m. den 1 september 1978)
Göransson, Bo F. O., ombudsman (för Möller) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Hansson, Sven Ove (för Leijon) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Helin, Etel M., ombudsman (för Borg) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Henriksson, Runa M., kontorist (för Häll) (fr.o.m. den 18 april 1978)
Johansson, Kjell I., departementssekreterare (för Östlund) (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 24 augusti 1978)
Larsson, K. L. Ingemar, sekreterare (för Eriksson) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Lindblad, M. Ulla E., folkskollärare (för Arrbäck-Falk) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Lindqvist, Alf, ombudsman (för Walldin) (fr.o.m. den 14 september 1978)
Magnusson, Göran, departementssekreterare (för Östlund) (fr.o.m. den 25 augusti 1978)
Nilsson, Matts G., bitr. avdelnings(för Hagman) (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Norlander, Torsten, förbundssekreterare (för Hansson) (fr.o.m. den 24 augusti 1978)
Nygren, Jan K. T., bitr. förbundssekreterare (för Walldin) (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 13 september 1978)
Odenberg, Mikael L., ekon. stud. (för Hökmark) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Raattamaa, Bo W., sekreterare (för Högberg) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Reuterswärd, Anders P. E., departementssekreterare (för Nyberg) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Spett, Stina, diversearbetare (för Johansson) (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 23 augusti 1978)
Stigare, Jan A., undervisningsråd (för Gårdstedt) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Svensson, Sten I., informationschef, led. av riksdagen (för af Ugglas) (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Waern, Karl-Gustav, tf. avdelningsdirektör (för Karlsdotter-Jonshagen) (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Sekreterare:
Rangrost, Johny A. P., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, tel. direktval 763 12 05 (sekreteraren). Postadress: Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för delegationen, se 1979 års kommittéberättelse del II A 3.

Delegationen har under tiden februari - oktober 1978 hållit nio sammanträden och därvid haft överläggningar med organisationer m. fl. som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 16. Nya organisationskommittén (A 1978:02) för skyddat arbete (NOSA)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 februari 1978 med uppdrag att utarbeta förslag till och förbereda en ny organisation för skyddat arbete:

Ordförande:
Olsson, S. O. Bertil f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Ledamöter:
Eriksson, Lars A. I., ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Fagerlund, Bengt O. H., led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Hemb, Harald V., byråchef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Jonsson, Elver A. D., postiljon, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Lindström, Harry I., direktör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Nordin, B. Willard, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Petersson, Karl-Anders P., bankkamrer, led. av riksdagen (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Slunge, G. Walter R., avdelningschef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Sylvander, Inga M., psykolog (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Thurhagen, E. Ruben, direktör (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Experter:
Almqvist, Håkan, föreståndare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Andersson, Carl-Erik, överingenjör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Andersson, Robert, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Axelsson, Tord E., ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Berglund, Tage, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Blomqvist, Siv, personalchef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Bonnevier, Gösta, arbetsvårdsdirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Borgström, Roland, arbetsvårdschef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Bökmark, Jan S., hovrättsassessor (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Carlsson, Ragnar, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Corneliusson, Einar, förste förbundsjurist (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Ekeberg, Per Olof, förbundsjurist (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Egelstedt, Ingemar T. A., förste sekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Eggert, Arthur, överläkare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Engelbrecht, Per-Ove, departementssekreterare (fr.o.m. den 3 februari t.o.m. den 30 juni 1978)
Eriksson, Seved, byråchef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Hedberg, Anders, sekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Hägglund, Rolf, arbetsvårdsdirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Johansson, Alf, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Johansson, Karl-Gustav, ingenjör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Karlsson, Johannes, kanslichef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Kellquist, Tore B., direktör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Laurén, Reidunn M. B., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Lindbergh, Olle, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Lindström, Jöns A., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Morath, Rune, arbetsvårdschef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Mårtensson, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Nilsson, Alf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Nilsson, Bertil, arbetsvårdschef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Nilsson, Sten, personaldirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Norlander, Gunnar, arbetsvårdsdirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Nyberg, Bengt L., ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Nyqvist, Nils, ombudsman (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Pesula, Jan, byrådirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Petersson, Olof H. E., f. d. kansliråd (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Sahlin, Jan E. A., förste sekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Sjöstedt, Björn, byråsekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Söderlund, Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Torsteinsrud, Inger, sekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Sekreterare:
Alm, Leif T., kanslisekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Bitr. sekreterare:
Fredriksson, Bernt A., avdelningschef (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Kristiansson, K. Martin, intendent (fr.o.m. den 1 augusti 1978)
Kvarfordt, Eva B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)
Åström, Rolf V., sekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Öberg, H. Sören, planeringssekreterare (fr.o.m. den 3 februari 1978)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, uppgång 2, 1 tr. ög., 111 51 Stockholm tel. 21 27 83 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II A 4.

Kommittén har under tiden februari - oktober 1978 hållit nio sammanträden. Kommittén har även arbetat i sju olika arbetsgrupper. 15 sammanträden har hållits med ledningsgruppen, nio med förvaltningsgruppen, tio med centrala gruppen, tio med urkundsgruppen, tio med övertagandegruppen, elva med personalpolitiska gruppen och sex med regionala gruppen. Kommittén har inom varje län upprättat en regional organisationskommitté. Därutöver har kommittén haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1979.

## 17. Utredningen (A 1978:03) av vissa arbetstidsfrågor

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 23 februari 1978 för att utreda vissa frågor på arbetstidsområdet:

Särskild utredare:
Gullberg, Hans E., hovrättsråd (fr.o.m. den 6 april 1978)

Sakkunniga:
Håkansson, P. Harald, ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)

Högberg, K. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 6 april 1978)
Johansson, Hans F. G., jur. kand.. (fr.o.m. den 6 april 1978)
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)
Kjellstrand, Leif I., ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)
Krafft, Sven, förste sekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Lagerström, Thure, ombudsman (fr.o.m. den 6 april 1978)
Nilsson, A. Erik, lönedirektör (fr.o.m. den 6 april 1978)
Olofsson, H. P. O. Roland, sekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Segerfalk, I Bertil T., byråchef (fr.o.m. den 6 april 1978)

Experter:
Hagberg, Ann-Charlotte, departementssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Lindström, Jöns A., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Laurén, Reidunn M. B., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)
Rundqvist, Karl-Ingvar, försäkringsdomare (fr.o.m. den 6 april 1978)

Sekreterare:
Laurén, Reidunn M. B., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 6 april 1978)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, tel. direktval 763 13 08 (sekreteraren). Postadress: Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II A 5.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 18. Nya utredningen (A 1978:04) om yrkesinriktad rehabilitering m. m. (NYR)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 30 mars 1978 med uppdrag att utarbeta förslag till och förbereda en ny organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen:

Ordförande:
Bergström, Olof W., avdelningschef (fr.o.m. den 12 maj 1978)

Ledamöter:
Arvidsson, Lars-Eric, pol. mag. (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Borg, Göran K. G., ombudsman (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Egelstedt, Ingemar T. A., förste sekreterare (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Gråberg, Bertil, länsarbetsdirektör (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Håkansson, Margot I., skolsköterska, led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 maj 1978)

Jonsson, S. A. Rune, elektriker, led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Lindholm, P. Charles, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Norrlund, Horst A. E., byrådirektör (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Nyberg, Bengt L., ombudsman (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Pehrsson, Maj R., led. av riksdagen (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Rosén, Tommy B., sekreterare (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Waller, Calle, psykolog (fr.o.m. den 12 maj 1978)

Sakkunniga:
Axelsson, Tord E., ombudsman (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Jacobsson, Birger A., ingenjör (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Mattsson, Bengt Olof T., departementssekreterare (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Sjöström, Birger, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 maj 1978)

Ersättare för sakkunnig:
Wallin, Nils G. M., kanslichef (för Axelsson) (fr.o.m. den 12 maj 1978)

Experter:
Berglind, Hans E., docent (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Bratfisch, Oswald I., docent (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Frimark, Jan-Olof H., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 augusti t.o.m. den 30 september 1978)
Hallsten, K. Lennart, psykolog (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Jonzon, Karin E., byrådirektör (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Lundgren, Karl-David, överläkare (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Mann, Kent V., sekreterare (fr.o.m. den 12 maj 1978)
von Meyeren, Ulla M., byrådirektör (fr.o.m. den 22 maj 1978)
Olsson, Björn G., byråchef (fr.o.m. den 25 augusti 1978)

Sekreterare:
Nordin, P. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 april 1978)

Bitr. sekreterare:
Lagerlöf, M. E. Inga-Britt, byrådirektör (fr.o.m. den 12 maj 1978)
Simonsson, Egon B., byrådirektör (fr.o.m. den 8 maj 1978)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 1 tr., 111 51 Stockholm, tel. 21 91 24 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II A 6.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Därutöver har sex sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om organisation av ett centralt organ för forskning och metodutveckling inom området.

Utredningen har den 2 oktober 1978 avgett rapporten (Ds A 1978:3) Arbetsmarknadsinstitut. Förslag till huvudmannaskap och organisation inom den yrkesinriktade rehabiliteringen m.m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 19. Utredningen (A 1978:05) med uppdrag att utreda datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö

Beslut vid regeringssammanträde den 20 juli 1978.

*Ordförande*

Ekinge, Bernt A., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1978)

Ledamöter:

Artin, Stellan, direktör (fr.o.m. den 1 december 1978)
Fagerberg, Gösta, kommunalråd (fr.o.m. den 1 december 1978)
Frejhagen, E. Birgitta E., datasakkunnig (fr.o.m. den 1 december 1978)
Johansson, Larz, kommunalråd (fr.o.m. den 1 december 1978)
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1978)
Sandebring, Hans E., direktör (fr.o.m. den 1 december 1978)
Unga, Nils J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)
Wennerfors, Alf, informationschef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II A 8.

## 20. Diskrimineringsutredningen (A 1978:06) (DU)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 augusti 1978 med uppgift att göra en utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare m. fl.:

Särskild utredare:

Öberg, N. P. Kjell, generaldirektör (fr.o.m. den 4 augusti 1978)

Sekreterare:

Bergman, Erland K. A., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 december 1978)
Swedin, Bo W. B:son, fil. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Lokal: Malmtorgsgatan 5, 3 tr., 111 51 Stockholm, tel. 11 25 79 och 10 62 45 eller Invandrarverket, Vikboplan 7, Box 6113, 600 06 Norrköping, tel. växel 011/10 88 00

Direktiven för utredningen utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II A 9.

## Bostadsdepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978:1, 4, 6 och 11**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1, 2, 3, 5 och 6**

### 1. Låneunderlagsgruppen (In 1966:27)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 oktober 1964 för att inom inrikesdepartementet biträda med utredning rörande förhållandet mellan låneunderlag och pantvärde för bostadslån samt däremot svarande produktionskostnader:

Ordförande:

Andersson, Sven Åke V., länsbostadsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Ledamöter:

Billström, P. O. Frithiof, statistikchef (t.o.m. den 30 juni 1978)
Ivarsson, I. Holger, överingenjör (fr.o.m. den 12 november 1975 t.o.m. den 30 juni 1978)
Karlberg, Björn A., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Mildner, Erwin A., fil. lic. (t.o.m. den 30 juni 1978)
Thunell, Sten H. A., ombudsman (fr.o.m. den 12 november 1975 t.o.m. den 30 juni 1978)
Zetterquist, Urban G., departementssekreterare (fr.o.m. den 9 november 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)

Experter:

Högberg, Bernt L., ingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1975 t.o.m. den 30 juni 1978)
Jargin, Ingvar, ingenjör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Ledstedt, K. Gösta I., ingenjör (fr.o.m. den 9 november 1976 t.o.m. den 30 juni 1978)
Lindén, Yngve T., byråchef (t.o.m. den 30 juni 1978)
Lindh, Åke H., andre förbundsordförande (t.o.m. den 30 juni 1978)
Mongård, Erik E., ingenjör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Stahre, N. Gunnar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 november 1975 t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:
Rosberg, K. Gustav A., avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 juni 1978)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Låneunderlagsgruppen har under tiden november 1977 - juni 1978 hållit tre sammanträden.

Gruppens arbete har upphört i juni 1978.

## 2. Delegationen (In 1967:30) för bostadsfinansiering

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 september 1966 med uppgift att bereda och avge förslag avseende vissa spörsmål och ärenden som äger samband med bostadsbyggandets finansiering:

Ordförande:
Nyquist, Per-Olof (Ola) G. B., statssekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1978)
Scherman, Karl Gustaf, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 30 november 1978)

Ledamöter:
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör
Elison, Magnus L., byråchef
Karlsson, Erik L., bitr. riksbanksdirektör (fr.o.m. den 11 februari 1976)
Wohlin, Lars M., statssekreterare (fr.o.m. den 3 december 1976)

Sekreterare:
Jussil, Sune K., departementsråd

Bitr. sekreterare:
Grundwall, K. Ricard, departementssekreterare
Karayel, Eva, assistent (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1967 års riksdagsberättelse In 30.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt kontinuerligt haft överläggningar med kreditinstituten i olika frågor om kreditförsörjningen till bostadsbyggandet.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 3. Rådgivande expertgruppen (C 1970:24) för fysisk riksplanering

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 9 oktober 1969 och den 26 oktober 1973 för att såsom rådgivande expertgrupp i den omfattning

departementschefen bestämmer biträda vid den pågående utrednings- och försöksverksamheten beträffande fysisk riksplanering:

Ordförande:
Holm, J. Lennart, generaldirektör

Sakkunniga:
Ahlberg, Carl-Fredrik J., professor
Biörnstad, Margareta, överantikvarie
Björk, Sven E. J., professor
Brasch, Erik O., byråchef (fr.o.m. den 1 september 1975)
Esping, F. Lars-Erik, avdelningschef
Falk, Erik G. R., byråchef (fr.o.m. den 1 september 1975)
Fladvad, J. Arne, direktör
Helmfrid, Staffan, professor (fr.o.m. den 1 september 1975)
Johansson, Östen B., byråchef
Kragh, Börje R. V., professor
Matsson, Sven-Arne, överlantmätare
Wendt, Curt A. G., byråchef (fr.o.m. den 8 december 1976)
Ågren, Lars O. T., direktör

Sekretariat: Bostadsdepartementets enhet för fysisk riksplanering, Regeringsgatan 65, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit två sammanträden.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 4. Utredningen (C 1972:01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 februari 1972 för att utreda särskilda problem i samband med utbyggnad av vissa stora industrianläggningar (se Post- och Inrikes tidn. den 13 mars 1972):

Ordförande:
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef (fr.o.m. den 7 november 1975)

Sakkunniga:
Daglund, Sven B., ombudsman (fr.o.m. den 13 november 1975)
Eriksson, B. Sune, direktör
Jönsson, N. Börje, förste förbundsordförande
Kahlin, Tage H. G., direktör
Nilsson, Karl-Erik, bitr. direktör
Svensson, Kjell R., tf. departementsråd

Experter:
Ahlgren, Nils U., planeringschef (fr.o.m. den 7 november 1975)
Heimbürger, H. Peter, byråchef (fr.o.m. den 7 november 1975)

Sekreterare:
Myhlback, Lennart J., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1976)

Bitr. sekreterare:
Brandel, Magnus, socionom (fr.o.m. den 1 april 1976)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse C 12.

Utredningen har under tiden november 1977 - februari 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 19 april 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:25) Etablering av miljöstörande industri.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 5. Expertgruppen (B 1974:06) för forskning om fysisk planering och bebyggelse

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 december 1974 för forskning om fysisk planering och bebyggelse (se Post- och Inrikes tidn. den 3 februari 1975):

Ordförande:
Olsson, Rune I., departementsråd

Ledamöter:
Agius, Roland H., kommunalråd
Antoni, Nils A. T., professor
Boalt, Carin M., professor
Borelius, M. Anna B., överingenjör
Eriksson, E. Olof, professor
Heimbürger, H. Peter, byråchef
Karlsson, Bengt Olof, departementsråd
Lindgren, I. Lennart, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1977)
Svensson, Nils-Eric, direktör
Thufvesson, Bengt E., departementsråd
Törnqvist, Gunnar E., professor
Welin, E. Gösta, direktör

Sekreterare:
Häggroth, R. Sören, departementssekreterare

Lokal: Bostadsdepartementet, Regeringsgatan 65, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för expertgruppen, se 1976 års kommittéberättelse B 13.

Expertgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit ett sammanträde. Arbetet har i övrigt bedrivits av referensgrupper som har följt olika projekt.

Expertgruppen har i februari 1978 avgett en översikt om forsknings- och utvecklingsarbete beträffande åldrande och boende.

Expertgruppen har hemställt att dess direktiv och sammansättning blir föremål för regeringens överväganden.

## 6. Bostadssociala delegationen (B 1975:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 3 april 1975 för beredning av frågor angående särskilda åtgärder i vissa bostadsområden med uthyrningssvårigheter (se Post- och Inrikes tidn. den 12 april 1975):

Ordförande:

Gahrton, Per, redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 2 december 1976)

Ledamöter:

Billing, Knut, sekreterare (fr.o.m. den 20 maj 1977)
Dalén, Ingrid K., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Eliasson, Anna B., fil. mag., led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 januari 1977)
Gålmark, Gunnel, kurator (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Jinnegård, O. Eskil A., kommunalråd
Knutson, Göthe K. L., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 maj 1977)
Magnusson, K. E. Göran, kommunalråd
Persson, John-Olof, borgarråd
Samuelsson, Ingvar A. V., kommunalråd

Experter:

Andersson, Björn J., socionom (fr.o.m. den 1 september 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Andersson, Pia, familjeterapeut (fr.o.m. den 1 mars 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Boberg, Leif E., organisationschef (fr.o.m. den 20 februari 1976)
Carlsson, Sten-Göran, ombudsman (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 31 maj 1978)
Daun, Åke, docent (fr.o.m den 1 juni 1977)
Eckerdal, A. Ingmar, skolinspektör (fr.o.m. den 22 maj 1975)
Forsman, Maija, invandrarassistent (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 april 1978)
Hallberg, Bengt O. L., ombudsman (fr.o.m. den 22 maj 1975)

Hallqvist, Ulrika, fritidsledare (fr.o.m. den 15 september 1976 t.o.m. den 31 maj 1978)
Hollmann, Sture L., ombudsman (fr.o.m. den 22 maj 1975)
Holm, Tommy, assistent (fr.o.m. den 15 november 1976 t.o.m. den 16 januari 1978)
Jakobsson, Bernt (fr.o.m. den 15 mars t.o.m. den 31 maj 1978)
Jansson, Sven I., direktör (fr.o.m. den 22 maj 1975)
Kanmert, Ulf V. O., assistent (fr.o.m. den 15 november 1976 t.o.m. den 31 maj 1978)
Krantz, Lars, fil. kand. (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 31 maj 1978)
Pettersson, Bert-Ove G., andre förbundsordförande (fr.o.m. den 22 maj 1975)
Wallenius, Lone, socialassistent (fr.o.m. den 16 januari t.o.m. den 31 maj 1978)
Wittstrand, Arne E., arkitekt (fr.o.m. den 22 augusti 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)

Sekreterare:
Werenfels-Röttorp, Monica S., sekreterare (fr.o.m. den 17 januari 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)

Bitr. sekreterare:
Jonsson, Bo, assistent (fr.o.m. den 5 december 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Örn, Peter, sekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Direktiven för delegationen, se 1976 års kommittéberättelse B 14.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden samt besökt några kommuner och bostadsområden.
Delegationen har i maj 1978 utkommit med en skrift Engagerat Boende.
Delegationen beräknas slutföra sitt arbete vid årsskiftet 1978-79.

## 7. Kartutredning 78 (Bo 1977:01)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 15 december 1977 för att utreda vissa frågor angående sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor:

Särskild utredare:
Lindskog, J. Lennart, länsråd (fr.o.m. den 23 december 1977)

Experter:
Gustavsson, Claes-Göran, byrådirektör (fr.o.m. den 23 januari 1978)
Rodin, Göran, departementssekreterare (fr.o.m. den 25 april 1978)

Sekreterare:
Sandler, Hans E., länslantmätare (fr.o.m. den 23 januari 1978)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 8. Fritidsboendekommittén (Bo 1978:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 februari 1978 med uppdrag att utreda frågan om fritidsboendets framtida utveckling:

Ordförande:
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Ledamöter:
Andersson, J. Arne L., inspektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Ingvar-Svensson, Inger, landstingsledamot, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Knutson, Göthe K. L., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Nilsson, E. Birger, bankofullmäktig, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Nilsson, K. Lennart, byggnadssnickare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Norrby, J. Sören, byrådirektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Sakkunniga:
Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Hörngren, Sten, sekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Kronvall, R. G. Stellan, tf. departementsråd (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Parner, Göran, civilingenjör (fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 17 oktober 1978)
Paulsson, G. Valfrid V., generaldirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Experter:
Bondesson, Rolf (fr.o.m. den 1 november 1978 t.o.m. den 30 april 1979)
Ericsson, Gunnar, sekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Hansson, Stig G. E., agronom (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Karlsson, Rolf A., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Käck, Bengt-Olof, länslantmätare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Rosander, Tom, arkitekt (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Sehlin, Halvar, verkst. direktör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Svegrell, Tomas, sekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Sekreterare:
Schelander, Pär, kanslichef (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Malmgren, Bo, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1978)
Nilsson, Lennart, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)
Thorin, Leif, arkitekt (fr.o.m. den 1 december 1978)

Lokal: Linnégatan 7 n.b., 114 47 Stockholm, tel. 67 53 36 (Schelander), 67 28 94 (Malmgren) och 67 53 37 (Nilsson och Thorin)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 2.

Kommittén har t.o.m. oktober 1978 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 9. Vattenöverledningsutredningen (Bo 1978:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 9 februari 1978:

Särskild utredare:
Ekström, E. Sören, departementsråd (fr.o.m. den 15 mars 1978)

Sakkunniga:
Granström, L. A. Torbjörn, civilingenjör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Sundborg, Åke O. F., professor (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Söderström, Bengt H. T:son, kansliråd (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Wetterhall, Sven C. E., byråchef (fr.o.m. den 15 mars 1978)

Experter:
Angelin, Stig V., överingenjör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Boström, Hans, direktör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Jönsson, Per Ivan, vattenrättsråd (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Pettersson, Åke I., fiskeriintendent (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Rasmusson, K. Gunnar F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Sand, Hans E. N., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Sprinchorn, K. Göran, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Strömberg, Rolf E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 mars 1978)

Sekreterare:
Anefall, Bengt G., arkitekt (fr.o.m. den 15 mars 1978)

Lokal: Fastighetsbildningsmyndigheten, Hamiltongatan 22 B., Box 342, 801 05 Gävle, tel. 026/18 01 30 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden. Överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete har därutöver bl. a. skett vid resa längs Piteälven och Vindelälven den 23 - 30 augusti 1978.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 10. Delegationen (Bo 1978:03) för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 april 1978 för att bereda frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse:

Ordförande:
Nyquist, Per-Olof (Ola) G. B., statssekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 13 november 1978)
Scherman, Karl Gustaf, statssekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 12 november 1978)

Ledamöter:
Arfwedson, Anders J., statssekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 8 november 1978)
Eliasson, E. Ingemar, statssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Hultquist, P. Ove I., sekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 17 oktober 1978)
Lundin, Ulf W., statssekreterare (fr.o.m. den 24 november 1978)
Nilsson, N. Robert, statssekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 17 oktober 1978)
Redbrandt, Lars-Göran, pol. mag. (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 18 oktober 1978)
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Svegfors, J. Mats A., sekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 17 oktober 1978)
Westerberg, Bengt C. G., statssekreterare (fr.o.m. den 24 november 1978)
Westerberg, Sten B., statssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Wohlin, Lars M., statssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Örtendahl, Per Anders, f. d. statssekreterare (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 24 oktober 1978)

Sakkunniga:

Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Johansson, Bengt H., generaldirektör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Årlin, Ingrid S., föreståndare (fr.o.m. den 14 april 1978)

Experter:

Alexandersson, Kerstin, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 6 september 1978)
Dangården, Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 6 september 1978)
Hjelmqvist, Ingvar K. R., departementsråd (fr.o.m. den 14 april 1978)
Hjorth, Lars E. A., departementsråd (fr.o.m. den 14 april 1978)
Höjeberg, Mats O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 14 april 1978)
Jussil, Sune K., departementsråd (fr.o.m. den 6 september 1978)
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 september 1978)
Krantz, Hans A., byrådirektör (fr.o.m. den 6 september 1978)
Persson, Gunnar, socionom (fr.o.m. den 14 april 1978)
Reuterswärd, Anders P. E., departementssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Stahre, N. Gunnar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 6 september 1978)
Tallroth, N. Börje, departementssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)
Thunberg, Ulf Erik, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 6 september 1978)
Törnqvist, Ingvar B., rektor (fr.o.m. den 14 april t.o.m. den 5 september 1978)
Winther, Otto W., departementssekreterare (fr.o.m. den 6 september 1978)
Zetterquist, Urban G., departementssekreterare (fr.o.m. den 14 april 1978)

Sekreterare:

Lundin, Anders, departementsråd (fr.o.m. den 10 juli 1978)

Lokal: Bostadsdepartementet, Regeringsgatan 65, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 4.

Delegationen har under tiden april - oktober 1978 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar om delegationens arbetsprogram med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 11. Referensgruppen (Bo 1978:04) för bebyggelsefrågor

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 3 maj 1978 med uppgift att överlägga om frågor angående bebyggelse och bebyggelsemiljö:

Sekreterare:

Enflo Jensfelt, Cecilia, arkitekt (fr.o.m. den 7 augusti t.o.m. den 31 december 1978)

Referensgruppen upphör vid årsskiftet 1978-79.

## 12. Underhållsfondsutredningen (Bo 1978:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 31 augusti 1978 för att se över förutsättningarna för underhåll av hyres- och bostadsrättsfastigheter

Särskild utredare:

Könberg, Bo G., landstingsråd (fr.o.m. den 15 september 1978)

Sakkunniga:

Anclow, Per R., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Janvid, B. Staffan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Jonsson, Björn T., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Jussil, Sune K., departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Experter:

Arne, vice verkst. direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Karlsson, Milton, ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Lindström, S. Olle, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Ohlson, Björn I., verkst. direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Olsson, K. E. Esbjörn, (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Sekreterare:

Myhlback, Lennart J., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1978)

Bitr. sekreterare:

Bergkvist, Karl, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 december 1978)
Rönnmark, Christer, byrådirektör (fr.o.m. den 15 oktober 1978)

Lokal: Bostadsdepartementet, Regeringsgatan 65, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 21 58 63 (Myhlback), 21 58 88 (Bergkvist) och 21 58 04 (Rönnmark)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 5.

Utredningen har under tiden september - oktober 1978 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 13. Bostadsrättsutredningen (Bo 1978:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 10 november 1978 för att utreda frågan om ökad användning av bostadsrätt inom bostadsbeståndet:

Expert:
Jirlow, Ulf, administrativ direktör (fr.o.m. den 11 november 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II Bo 6.

## 14. Utredningen (Bo 1978:07) om ny byggnadslagstiftning

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 16 november 1978 för arbete med ny byggnadslagstiftning

Särskild utredare:
Scherman, Karl-Gustaf, statssekreterare (fr.o.m. den 17 november 1978)

Expert:
Sandberg, Torsten, bitr. överlantmätare (fr.o.m. den 17 november 1978)

## Industridepartementet

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 8, 9, 11, 18 och 19**

**Följande kommittéer inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1, 2, 4, 5, 6, 10, 13 och 14**

### 1. Expertgruppen (In 1967:24) för regional utredningsverksamhet (ERU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 30 juni 1965 och den 18 januari 1974 samt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 och den 20 oktober 1978 för att i anslutning till lokaliseringsberedningens verksamhet dels biträda vid uppläggning av den regionala utredningsverksamheten, särskilt i vad avser uppgiftsfördelning samt metodologisk samordning och utveckling, dels biträda forskningsberedningen med att samla informationer om och föreslå koordinering av forskningsverksamheten samt definiera forskningsbehov i lokaliseringsfrågor:

Ordförande:
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör

Ledamöter:
Aldskogius, Göran, tf. departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Back, Pär-Erik, professor (fr.o.m. den 5 juli 1976)
Canarp, Curt S. T., byråchef
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Hägerstrand, S. Torsten E., professor (t.o.m. den 31 december 1977)
Jakobsson, Ulf G., planeringschef (fr.o.m. den 26 april 1977)
Lennartsson, Folke V., utredningssekreterare (fr.o.m. den 31 maj 1977)
Ljung, Lars U., utredningssekreterare
Rehn, L. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Thufvesson, Bengt E., departementsråd (t.o.m. den 31 januari 1978)
Törnqvist, Gunnar E., professor (fr.o.m. den 1 april 1978)

Experter:
Andersson, Åke E., docent
Asplund, Ture E. G., disponent (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Bentzel, Ragnar H., professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Bylund, B. Erik M., professor
Bäck, Lars E. I., tf. planeringsdirektör (fr.o.m. den 28 oktober 1975)

Edström, N. Anders T., tf. professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Elsässer, Björn A., universitetslektor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Godlund, Sven A. I., professor
Hedberg, K. Anders, planeringsdirektör (fr.o.m. den 28 oktober 1975)
Helmfrid, Staffan, professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Inghe, P. Gunnar, professor em. (fr.o.m. den 11 maj 1976; avliden)
Isaksson, Nils-Ivar, bitr. professor (fr.o.m. den 28 oktober 1975)
Johansson, B. Östen, byråchef (fr.o.m. den 28 oktober 1975)
Landin, Palle J., länsarbetsdirektör (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Larsson, B. Gunnar, samhällsplanerare (fr.o.m. den 11 maj 1976)
von Malmborg, C. Göran A. F., professor (fr.o.m. den 4 mars 1975)
Olsson, Rune I., departementsråd
Oscarsson, Gösta H., departementssekreterare (fr.o.m. den 4 mars 1975)
Petrini, Frank S. D., professor (fr.o.m. den 4 mars 1975)
Puu, Tönu, professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Ramström, Dick O., professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Rubenowitz, Sigvard, professor (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Rubin, Nils A., direktör (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Rundblad, Bengt G., docent
Rydberg, Lars O., länsråd (fr.o.m. den 16 maj 1978)
Törnqvist, Gunnar E., professor
Wirén, Erik T., bitr. professor (fr.o.m. den 3 mars 1975)
Wohlin, Lars M., statssekreterare (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Åkerman, Sune M. R., docent (fr.o.m. den 11 maj 1976)
Öberg, N. Sture, fil. dr (fr.o.m. den 4 mars 1975)
Öström, Kjell V., planeringsdirektör (fr.o.m. den 11 maj 1976)

Sekreterare:
Guteland, Gösta A., fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Felländer, Ingela K., fil. kand.
Grahm, Leif, fil. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Lidström, P. Ivar, pol. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Ohlsson, Lennart Å., docent (fr.o.m. den 1 november 1974)
Persson, Annie V., pol. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Bitr. sekreterare vad avser projektet Stålverk 80:

Erixon, Bo, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Bitr. sekreterare vad avser projektet offentliga sektorns omfattning och utveckling:
Herlitz, Ulla, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Bitr. sekreterare vad avser projektet regionernas specialisering och internationella beroende:
Lindberg, Bertil, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1977)

Lokal: Brunkebergstorg 2, 8 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren), Postadress: Industridepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiv för expertgruppen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 10.

Expertgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Därutöver har ett antal sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper. Expertgruppen arbetar för närvarande med ett forskningsprogram som omfattar ortsbundna bosättningsvillkor, den offentliga sektorns roll i regionala utvecklingsförlopp samt de regionala struktursambandens betydelse. En successiv avrapportering av programmet kommer att göras under år 1979.

Expertgruppen har den 4 juli 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:46) Att främja regional utveckling. En utvärdering av det regionalpolitiska stödet till industrin samt (SOU 1978:47) Att främja regional utveckling. Bilagedel och den 25 oktober 1978 (SOU 1978:68) Industri till Norrbotten. En studie kring effekterna av Stålverk 80 och utvecklingen i Luleåregionen. Dessutom har en forskarrapport Att främja regional framtid utgivits i Publicaserien.

Expertgruppens verksamhet efter den 30 juni 1979 är beroende på regeringens ställningstagande till förslag som gruppen skall avge före utgången av år 1978.

## 2. Sveriges internationella byggnadskommitté (In 1970:34) (SIBCO)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 och regeringens bemyndigande den 28 juni 1974 med huvudsaklig uppgift att främja internationellt ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete inom områdena för byggnadsindustri och byggnadsmaterialindustri, främst då det gäller bostadsbyggande:

Ordförande:
Cederwall, Gustav F. E., landshövding

Ledamöter:
Antoni, Nils A. T., professor
Bergvall, K. Lennart, arkitekt
Bernhard, Harry B., överingenjör
Brink, Stig H. E., expeditionschef (fr.o.m. den 1 maj 1976)
Ek, C. Olof, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Eriksson, Olof E., professor
Essunger, N. Gunnar R., överingenjör
Johnson, Arne I., professor
Karlén, F. Ingvar G. D., direktör
Liljefors, B. Anders, byggnadsråd

Lindström, S. Olle, direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Myrlöv, Åke E., direktör
Näverfelt, Arne S., verkst. direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Olsson, K. E. Esbjörn, direktör
Orlando, A. N. Henning, arkitekt
Persson, Rolf, direktör (fr.o.m. den 7 december 1976)

Sekreterare:
Bouveng, Richard E. F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1975)

Lokal: Statens industriverk, Gamla riksdagshuset, Box 16315, 103 26 Stockholm, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Inom ramen för ingångna samarbetsöverenskommelser med Förenta staterna, Japan, Polen, Sovjetunionen och Ungern har representanter för kommittén deltagit i överläggningar i Sverige och utomlands med företrädare för vederbörande lands bostads- och byggnadsmyndigheter m. fl. organ.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 3. Mineralpolitiska utredningen (I 1974:02) (MPU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1974 för att utreda den långsiktiga hushållningen med mineralresurser (se Post- och Inrikes tidn. den 26 april 1974) och regeringens bemyndigande den 10 mars 1977:

Ordförande:
Frithiofson, Karl A. F., landshövding (fr.o.m. den 17 april 1974)

Ledamöter:
Ekevärn, Gunnar, generaldirektör (fr.o.m. den 17 april 1974)
Glimnér, J. Erik, hemmansägare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)
Johansson, Sven, verkst. direktör (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Lorentzon, B. Gustav L., ombudsman, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)
Neyman, Thorsten L., bergsingenjör (fr.o.m. den 17 april 1974)
Nilsson, Tore U., predikant, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)
Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)
Näslund, John, förbundsordförande (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Palm, Åke, direktör (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Ribrant, Gunnar C. H., departementsråd (fr.o.m. den 17 april 1974)
Strömberg, Karl-Erik J., skoldirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Experter:

Almgren, E. E. Gunnar, professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Anell, Kerstin, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977)
Arvidsson, Sven, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)
Back, Östen, bergsingenjör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Bergdahl, Tommy K., direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Björling, K. Gotthard E., professor (fr.o.m. den 1 april 1975)
Blomkvist, N. Magnus, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Bolding, Lars Erik, direktör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Boman, Jan E., direktör (fr.o.m. den 15 juni 1974)
Börresen, Tom B., direktör (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Fagerberg, Bengt G., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Fernheden, Göthe A. S., direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Forssberg, K. S. Eric, professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Hall, Bo A., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Hallgren, Ulf, förste statsgeolog (fr.o.m. den 1 november 1977)
Hollander, Ernst E., civilekonom (fr.o.m. den 15 oktober 1976)
Hübner, Helmuth, chefsgeolog (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Kautsky, Gunnar F. H., fil. dr (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Lidström, Lars J., tekn. dr (fr.o.m. den 1 december 1975)
Ljung, Sigvard, fil. dr (fr.o.m. den 1 november 1977)
Norén, Nils-Erik, fil. dr (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Nyström, Lennart, sekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Parak, Tibor, docent (fr.o.m. den 1 november 1977)
Parasnis, Dattratray S., professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Petersson, Stig A., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Roigart, Lennart, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977)
Rydh, Olof G. G., departementssekreterare (fr.o.m. den 18 april 1978)
Shaikh, Naz Ahmed, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Skantze, Hugo, direktör (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Svensson, Sven H., fil. kand. (fr.o.m. den 23 oktober 1974 t.o.m. den 17 april 1978)
Vinell, Lars G., docent (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Wallman, Folke V., överingenjör (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Werner, Sture, professor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Wredenfors, H. E. Walter, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Östensson, Olle, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1974 t.o.m. den 14 december 1977)

Sekreterare:

Sundström, S. Åke A., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974 t.o.m. den 31 maj 1978)

Östensson, Olle, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 december 1977)

Bitr. sekreterare:
Engvall, Bertil, civilekonom (fr.o.m. den 20 september 1978)
Jergelin, Lars H., bergsingenjör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Nilsson, Dan S., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 april 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Thuresson, M. Carin, personalintendent (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Wåhlin, N. Anders, byråsekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1978)

Lokal: Industridepartementet, Gamla Riksdagshuset, Box 16315 103 26 Stockholm, tel. växel 14 10 00

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse 1 25. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II 1 9.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden. Dessutom har ett antal sammanträden hållits med olika expertgrupper inom utredningen.

På uppdrag av utredningen har särskilda arbetsgrupper utarbetat promemorian (Ds I 1978:13) Forskning och utveckling inom svensk mineralindustri samt fyra promemorior som samlats i rapporten (Ds I 1978:16) Malmtillgångar och prospektering.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 4. Energisparkommittén (I 1974:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1974 för att samordna och stödja myndigheternas informationsinsatser och vid behov planera och genomföra egna informationsåtgärder i energibesparande syfte (se Post- och Inrikes tidn. den 12 november 1974 och den 8 juli 1975):

Ordförande:
Grafström, Erik O. Hj., f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974 t.o.m. den 14 september 1978)
Örtendahl, Per Anders, f. d. statssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1978)

Vice ordförande:
Norell, Ove A., f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)

Ledamöter:
Carlsson, T. E. Roine, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 november 1974)
Eliasson, Björn E. A., bonde, f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 september 1978)

Engerstam, Claes M., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Francke, Per E. S., redaktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Gustafsson, Nils-Eric, småbrukare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974 t.o.m. den 15 september 1978)
Helmerson, Bo I. H., direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Holmqvist, Leif G., ombudsman (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Hugosson, Kurt I., byråchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Nilsson, Kjell O. H., metallarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Norrby, J. Sören, byrådirektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Skantz, Anna-Greta, ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Westerberg, Per, civilekonom (fr.o.m. den 15 september 1978)
Westholm, Carl-Johan, fil. dr (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Wångby, Erik, ombudsman (fr.o.m. den 29 oktober 1975)

Experter:
Ahlgren, Torsten V., stenhuggare (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Bergström, Sven P. A., informationssekreterare (fr.o.m. den 15 september t.o.m. den 19 november 1978)
Bjarnemo, Åke, byråsekreterare (fr.o.m. den 1 september 1977)
Björck, Berndt H., kanslichef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Blom, Hugo, sekreterare (fr.o.m. den 14 juni 1977)
Blomberg, Karl-Erik G., byrådirektör (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Bäckstrand, Magnus H., civilekonom (fr.o.m. den 1 januari 1977 t.o.m. den 19 november 1978)
Carlsson, Bengt E., byggnadsingenjör (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Dangården, Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Feuk, Yngve L., redaktör (fr.o.m. den 1 juni 1977 t.o.m. den 15 september 1978)
Finney, F. Peter A., byrådirektör (fr.o.m. den 11 maj 1977)
Frantzell, A. Magnus, direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Frigren, Suzanne M., byråchef (fr.o.m. den 1 september 1975)
Hagson, Carl A., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Hammarqvist, Stefan S. E., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Hemborg, Bo E. Y., kansliråd (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Henriksson, Sven Åke, elmontör (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Heurgren, Sven C. O., generaldirektör (fr.o.m. den 8 oktober 1976)
Holm, A. Ernst Olaf, direktör (fr.o.m. den 15 september 1978)
Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Holmström, Nina, jur. kand. (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Håkansson, Stig J., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hällbom, Sven-Gösta, direktör (fr.o.m. den 11 maj 1977)
Johansson, Evert K., förrådsman (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Kempe, Bengt H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Lagrell, Lars-Åke, idrottschef (fr.o.m. den 14 juni 1977)
Leijon, Lars, direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Lindblad, A. Göran, tekn. lic. (fr.o.m. den 15 januari 1978)
Lundin, Anders, departementsråd (fr.o.m. den 15 september 1978)
Löfgren, Torsten Hj., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1975 t.o.m. den 15 september 1978)
Magnusson, Egon S. I., ingenjör (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Magnusson, Torsten E., postiljon (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Nellevad, Per, fil. kand. (fr.o.m. den 1 september 1977)
Nordström, K. Sören, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 14 september 1978)
Norell, Torsten B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 25 oktober 1977)
Norstedt, Inger, bitr. laboratoriechef (fr.o.m. den 15 januari 1978)
Olsson, K. Åke, överingenjör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Persson, Alve S., ingenjör (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Persson, Gunnar, socionom (fr.o.m. den 2 juni 1977)
Persson, Nils Elis, verkmästare (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Petersson, S-G. Roland, sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1976 t.o.m. den 14 mars 1978)
Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Pettersson, K. Henry, ingenjör (fr.o.m. den 15 januari 1978)
Randers, Jan E., civilingenjör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Rengholt, Ulf, verkst. direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Rosberg, Klas R., civilingenjör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Sandström, Björn, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Schierbeck, Per W., direktör (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 15 september 1978)
Seger, E. Walter, direktör (fr.o.m. den 1 juli 1977)
Sterne, Bengt G., direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Strand, Karl-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 1 december 1974 t.o.m. den 15 september 1978)
Strömbäck, Åke, byrådirektör (fr.o.m. den 14 juni 1977)
Stålebrant, Rolf, överingenjör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Svenson, Gösta E., ingenjör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Svensson, Sven-Erik, assistent (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Swärd, Åke E., elverksföreståndare (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Waern, Per Axel, byrådirektör (fr.o.m. den 4 september 1975 t.o.m. den 1 maj 1978)
Wahlgren, Nils-Einar, överingenjör (fr.o.m. den 1 december 1977)

Waldenby, Torbjörn, verkst. direktör (fr.o.m. den 15 september 1978)
Wiberg, Ragne, kanslichef (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Åkesson, Karl-Gunnar, lantbruksbiträde (fr.o.m. den 21 oktober 1977)
Örnfelt, Bengt W., sekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)

Huvudsekreterare:
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1975)

Bitr. sekreterare:
Byman, Disa K. G., redaktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Carlsson, Stefan, fil. kand. (fr.o.m. den 1 november 1978)
Furubo, Jan-Eric, fil. stud. (fr.o.m. den 17 januari 1977)
Holmqvist, Åke, byrådirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)
Leijon, Jan E., ingenjör (fr.o.m. den 1 april 1976)
Linder, Hans O., byrådirektör (fr.o.m. den 15 september 1977)
Petersson, B. L. Lennart, kamrer (fr.o.m. den 9 maj 1977)

Lokal: Kungsgatan 56, 2 tr, 111 22 Stockholm, tel. 24 07 20

Direktiven för kommittén, se 1975 års kommittéberättelse I 28. Tilläggsdirektiv, se 1976 års kommittéberättelse I 18.

Kommitten har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har 34 sammanträden hållits med kommitténs särskilda projektgrupper. Dessutom har kommitten haft referensgrupper med representanter för myndigheter och organisationer i samband med utarbetande av informationsmaterial.

Kommittén har bedrivit utåtriktad informationsverksamhet via annonsering i dags- och fackpress, utomhus- och trafikreklam, radio- och TV-spots, film- och stillfilmer, TV-kassetter samt via utställningar och konferenser.

Kommitténs informationsmaterial har utarbetats för olika målgrupper. Det som användes under perioden november 1977 - oktober 1978 var avpassat för följande målgrupper: kommuner och landsting (Energisparbok för kommuner och landsting), villaägare (Det goda huset), ägare och förvaltare av flerfamiljsfastigheter (Uppvärmningsekonomi), bilister (Spartips för bilister), båtägare (Drar fritidsbåtarna bränsle i onödan), hushållen (Rätt sparat) och skolans högstadium och gymnasium (Energisparboken). Kommittén har också presenterat ett kampanjpaket som ställts till förfogande för sparkampanjer på arbetsplatser.

I samverkan med EPD-kommittén (EPD är en verksamhet inom statens byggforskningsråd) har kommittén framställt stillfilmer med tillhörande instruktionshäften på fyra områden, nämligen: trimning av oljepannor,

information om inreglering av värme, instruktion för tätning av småhus och instruktion för tilläggsisolering. Detta material har ställts till studieförbundens förfogande för användande i studiecirklar m. m.

Kommitténs skrift Energihushållning har under perioden utkommit vid tre tillfällen. Syftet med skriften är att informera opinionsbildare om aktuella frågor inom energihushållningens område.

Under uppvärmningssäsongen 1977-1978 rekvirerades kommitténs broschyrer av allmänheten, kommuner, organisationer och företag i totalt en upplaga på ca 1,7 miljoner exemplar.

Under perioden har kommittén haft i uppdrag att fördela ett anslag på 450 000 kronor som stöd till information m. m. på energiområdet till organisationer i enlighet med regeringsbeslut den 8 september 1977.

Sammanlagt inkom 62 ansökningar med totalt ansökt belopp om 3 130 547 kronor, varav 30 ansökningar beviljades på ett belopp om 449 900 kronor.

Kommittén har i enlighet med regeringens uppdrag avgett två rapporter angående energiförbrukningens utveckling den 13 december 1977 och den 20 juni 1978.

Kommitténs arbete beräknas pågå under år 1979.

## 5. Företagsdemokratirådet (I 1975:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 6 mars 1975 för att följa företagsdemokratifrågorna inom de statliga aktiebolagen (se Post- och Inrikes tidn. den 12 april 1975):

Ordförande:

Huss, Erik J., statsråd (fr.o.m. den 18 oktober 1978)
Åsling, Nils G., förutv. statsråd, led. av riksdagen (fr.o.m. den 8 oktober 1976 t.o.m. den 17 oktober 1978)

Ledamöter:

Nilsson, Gunnar E., ordförande i LO, led. av riksdagen
Seregard, B. Ingvar V., ordförande i PTK
Thurhagen, E. Ruben, direktör (fr.o.m. den 31 maj 1977)

Experter:

Andersson, Alf Å. H., fil. kand.
Cederlund, Lars Johan O. B., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 30 september 1978)
Melin, S. Ingemar, fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:

Brodén, E. Bertil, departementssekreterare

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 22 00 (sekreteraren)

Direktiven för rådet, se 1976 års kommittéberättelse I 20.

Rådet har under tiden november 1977 - oktober 1978 endast haft vissa överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Rådets arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. Delegationen (I 1975:02) för energiforskning (DFE)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 juni 1975 för övergripande analys av FoU-insatser på energiområdet och för uppföljning av dem (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juli 1975):

Ordförande:

Hörmander, H. Olof, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Ledamöter:

Granstedt, Pär E., sekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Kristoferson, Lars A., forskningsassistent (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen
Redbrandt, Lars-Göran, pol. mag. (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Unckel, Per C. G., jur. stud., led. av riksdagen (fr.o.m. den 10 mars 1977)
Wååg, Nils Erik, byggnadsingenjör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 23 april 1976)

Verkställande ledamot:

Wennerberg, Sigfrid B., civilingenjör

Sakkunniga:

Dahlström, Gösta E., fil. lic. (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Lundqvist, Dick O. R., fil. lic. (fr.o.m. den 1 maj 1977)
Wångby, Erik, ombudsman (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Experter:

Appelgren, L. Göran S., kanslidirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1975)
Bolin, Bert R. J., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Boye, Yngve, byråchef (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Carling, Alf G., docent (fr.o.m. den 1 juli 1975)
Danielson, Nils-Gustaf F., byråchef (fr.o.m. den 15 augusti 1975 t.o.m. den 11 juni 1978)
Edin, Karl-Axel, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1975)
Elfwing, H. Ingemar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 21 november 1977)

Elmquist, Eva C. E., fil. kand. (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Eriksson, Karl-Erik E., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Eriksson, Olof E., professor (fr.o.m. den 15 augusti 1975 t.o.m. den 28 februari 1978)
Faugert, Sven J. E., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Frigren, Suzanne M., byråchef (fr.o.m. den 15 augusti 1975 t.o.m. den 31 december 1977 och fr.o.m. den 12 juni 1978)
Hambraeus, Gunnar A., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Höjeberg, Mats O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Johanson, Bo C., departementssekreterare (fr.o.m. den 20 oktober 1975)
Johansson, Thomas H. B., tekn. dr (fr.o.m. den 1 september 1978)
Karlqvist, Anders, tekn. lic. (fr.o.m. den 23 april 1976)
Larén, Charlotte F., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 31 mars 1978)
Leman, E. Gunnar V., civilingenjör (fr.o.m. den 22 mars 1976)
Luthman, Gösta F., direktör (fr.o.m. den 15 augusti 1975)
Lübeck, S. A. Lennart, statssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 31 oktober 1978)
Neuman, N. Håkan, byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1978)
Persson, Göran A., avdelningschef (fr.o.m. den 15 augusti 1975)
Rasmuson, Anders S. H., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Rey, Lars H., verkst. ledamot (fr.o.m. den 15 augusti 1975)
Schütt, Torgny S. R., laborator (fr.o.m. den 1 december 1975)
Steen, F. Peter, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1978)
Ulvönäs, E. R. Staffan, överingenjör (fr.o.m. den 1 november 1977)
Wickman, Frans E., professor (fr.o.m. den 1 april 1977)
Årlin, Ingrid S., föreståndare (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Sekreterare:

Josefsson, J. Thomas, civilingenjör (fr.o.m. den 20 oktober 1975)

Bitr. sekreterare:

Ellwerth, Lena B., civilekonom (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Hügard, P. Åke, bibliotekarie (fr.o.m. den 28 juni 1976)

Lokal: Sveavägen 9-11, 111 57 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för delegationen, se 1976 års kommittéberättelse I 21. Tilläggsdirektiv, se 1977 års kommittéberättelse del II I 2 samt 1978 års kommittéberättelse del II I 1 och 1979 års kommittéberättelse del II I 12.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med programorganen och representanter för andra myndigheter med anknytning till energiforskning. Delegationen har t.o.m. juni 1978 fungerat som expertgrupp åt energikommissionen (I 1976:05) och företrädare för delegationen medverkar fortlöpande i samarbetet inom International Energy Agency (IEA).

Riktlinjer till programorganen inom energiforskningsprogrammet för utformning av deras anslagsframställning har utarbetats av delegationen som senare också sammanställt yttrande över dessa anslagsframställningar.

Inom ramen för uppgiften att följa den internationella utvecklingen har delegationen utgivit två rapporter: Sveriges deltagande i forskningssamarbetet inom International Energy Agency, IEA - en sammanställning och utvärdering (Ds I 1978:30, DFE-rapport nr 11) och Forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet - en global översikt 1978 (DFE-rapport nr 12).

Härutöver har delegationen utgivit följande rapporter:

Projektkatalog (DFE-rapport nr 8),

Energi, strukturomvandling och sysselsättning (DFE-rapport nr 9),

Forskning och utveckling på energiområdet 1978-81 (DFE-rapport nr 10).

Delegationens verksamhet som programansvarigt organ för energiforskningens program Allmänna energisystemstudier har redovisats i anslagsframställningen för detta program.

Genom regeringsbeslut den 16 februari 1978 har delegationen fått i uppdrag att sammanställa och utvärdera de hittillsvarande insatserna inom Huvudprogram Energiforskning. Avrapporteringar skall ske den 20 oktober 1978 (försenad) och den 15 februari 1979.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 7. Läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09) (LIND)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 25 september 1975 för samordning av svensk läkemedelsindustri (se Post- och Inrikes tidn. den 11 november 1975):

Ordförande:

Olsson, Bengt K., landshövding (fr.o.m. den 31 januari 1977)

Ledamöter:

Eklund, Lennart S. G., ombudsman (fr.o.m. den 24 november 1975)

Gustavsson, S. A. Göran, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1978)

Larsson, Gerhard, statssekreterare (fr.o.m. den 25 januari 1977)

Lennholm, B. Gunnar O., förbundsdirektör (fr.o.m. den 24 november 1975)

Linnergren, Erik J. G., civilekonom (fr.o.m. den 24 november 1975 t.o.m. den 31 maj 1978)

Persson, Carl J. G., landshövding (fr.o.m. den 24 november 1975)

Ryné, S. Olle, direktör (fr.o.m. den 24 november 1975)

Schyberg, Per-Eric J., verkst. direktör (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Ström, Sven, docent (fr.o.m. den 1 februari 1978)

Vegis, Peter, fil. mag. (fr.o.m. den 24 november 1975)
Virding, Gösta A., verkst. direktör (fr.o.m. den 24 november 1975)
Ward, Kurt K. B., landstingsråd (fr.o.m. den 24 november 1975)
Wegerfelt, Karl Arne, direktör (fr.o.m. den 24 november 1975 t.o.m. den 31 december 1977)
Werin, Gun, ingenjör (fr.o.m. den 24 november 1975)
Werkö, Lars, professor (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Ålander, Nils-Erik (fr.o.m. den 24 november 1975)

Experter:
Abramowicz, Isak, departementssekreterare (fr.o.m. den 15 juni 1978)
Agenäs, Ingegärd E., medicinalråd (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Gustafsson, Karl-Erik, docent (fr.o.m. den 1 januari 1976 t.o.m. den 14 juni 1978)
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef (fr.o.m. den 15 juni 1978)

Sekreterare:
Grohman, Hans Å., revisionsdirektör (fr.o.m. den 15 juni 1978)
Swarén, Ulla M., byråchef (fr.o.m. den 24 november 1975 t.o.m. den 31 maj 1978)

Bitr. sekreterare:
Abramowicz, Isak, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1976 t.o.m. den 14 juni 1978)
Hörnell, Erik F., universitetslektor (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Sténson, Britt-Marie, jur. kand. (fr.o.m. den 1 november 1976)

Lokal: Munkbron 11, 111 28 Stockholm, tel. 11 67 24 (Grohman), 11 67 03 (Agenäs), 20 17 10 (Hörnell), 11 66 54 (Sténson) eller 11 67 23.

Direktiven för delegationen, se 1976 års kommittéberättelse I 28. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II I 6.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit två sammanträden. Därutöver har sammanträden och överläggningar förekommit med företrädare för de fem största svenska läkemedelsföretagen.

Delegationen har den 25 januari 1978 avgett delrapporten (Ds I 1978:18) Svensk läkemedelsindustri - några uppgifter och synpunkter.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 8. Utredningen (I 1975:10) om vissa frågor vid avveckling av gruvdrift i Adakfältet

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 november 1975 för att utreda vissa frågor vid avveckling av gruvdrift i Adakfältet:

Ordförande:
Lyberg, Bengt, landshövding

Ledamöter:
Larsson, E. Åke, jur. dr
Neyman, Thorsten L., bergsingenjör
Widmark, Roland, direktör

Experter:
Berglund, Karl-Ymer, kommunalråd
Forslund, Bo G., mätningstekniker
Gustavsson, Sven Anders, övermontör
Lundström, Fritz E., gruvarbetare
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef
Söderberg, Bo K. G., direktör (t.o.m. den 31 juli 1978)

Sekreterare:
Carlson, T. Eilert, byrådirektör (fr.o.m. den 1 december 1977)

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse I 29.

Utredningen har i skrivelse den 5 maj 1977 redovisat sitt arbete, bl. a. innebärande att utredningen ställt sig bakom vissa ansökningar om lokaliseringsstöd till företag för ökad sysselsättning i Malå.

Utredningen, vars uppdrag har bedömts som genomfört, har därefter entledigats den 24 oktober 1978.

## 9. Redovisningsutredningen (I 1976:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 juni 1976 för att göra en utredning om förbättrad insyn i de statliga företagen (se Post- och Inrikes tidn. den 28 september 1976):

Ordförande:
Moberg, Sven T., generaldirektör

Ledamöter:
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen
Tarschys, N. Daniel, statssekreterare, led. av riksdagen

Sakkunnig:
Sonesson, Birger A. T., auktoriserad revisor (fr.o.m. den 13 december 1976)

Expert:
Edsta, Björn O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 13 december 1976)

Sekreterare:
Stålfors, V. Margaretha, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Nilsson, Peter O.H., ekon.stud. (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II 1 3.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Utredningen har den 24 oktober 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:63) Riksdagens insyn i statliga företag.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 10. Norrbottendelegationen (I 1976:04)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 december 1976 och den 20 oktober 1978 för att lämna förslag till och initiera åtgärder för att öka sysselsättningen i Norrbottens län (se Post- och Inrikes tidn. den 13 december 1976):

Ordförande:
Lassinantti, Ragnar L., landshövding

Ledamöter:
Andersson, Gösta, ombudsman
Boström, Curt B., kamrer, led. av riksdagen
Pettersson, Göte J., adjunkt
Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen
Stridsman, Torsten U., ombudsman, led. av riksdagen
Wahlström, Björn M., verkst. direktör

Sakkunniga:
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Backlund, Lars P., länsråd (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Eriksson, Björn G., departementsråd (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Hjelmqvist, Ingvar K. R., departementsråd (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Larsson, E. Åke, jur. dr (fr.o.m. den 18 april 1977)
Neergaard, Erik A., rättschef (fr.o.m. den 10 januari 1977)

Experter:
Andersson, Folke W. L., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Björkman, Magnus, kamrer (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Brändström, Bengt H., överlantmätare (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Eriksson, A. E. Ingemar, länsjägmästare (fr.o.m. den 10 januari 1977)

Fredén, Erland, direktör (fr.o.m. den 10 januari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Hallsten, Lars T., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Hammarstedt, H. Bertil, direktör (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Hansén, Bengt-Olof D. V., lantbruksdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Henriksson, Rune I., departementsråd (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Johansson, N. Märten, planeringschef (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Kahlin, Tage H. G., direktör (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Lampinen, Per A., chefskonsulent (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Levin, P. Tage, departementsråd (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Modig, Stig, bitr. länsarbetsdirektör (fr.o.m. den 25 januari 1977)
Nordström, Lars V., professor, rektor (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Nyström, S. Åke, direktör (fr.o.m. den 10 januari 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Sääf, K. Å. Henry, direktör (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Öström, Kjell V., planeringsdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1977)

Sekreterare:
Edström, Sven-Olof, sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)
Näsvall, Björn G., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 januari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Andersson, Folke W. L., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 januari 1977 t.o.m. den 30 september 1978)
Edström, Sven-Olof, sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Hedström, A. Jan-Olof, bitr. överlantmätare (fr.o.m. den 10 januari 1977)
Johansson, Hans A., civilingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Medin-Levén, Barbro, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stationsgatan 5, 951 86 Luleå, tel. växel 0920/960 00

Direktiven för delegationen, se 1977 års kommittéberättelse del II 1 5.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete. Därutöver har arbetsgruppen för industrifrågor hållit tolv sammanträden, arbetsgruppen för jord- och skogsbruksfrågor fyra sammanträden samt arbetsgruppen för näringslivsservice fyra sammanträden.

Delegationen har successivt avgett ett stort antal förslag till myndigheter och departement om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbottens län.

Delegationen har den 30 juni 1978 avgett delrapport 1 över delegationens hittillsvarande arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979 under förutsättning att regeringen beviljar förlängd mandatperiod.

## 11. Energikommissionen (I 1976:05)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1976 för att utarbeta alternativa förslag till energipolitikens utformning för tiden fram till år 1990:

Ordförande:

Rainer, A. Ove, generaldirektör (t.o.m. den 30 juni 1978)

Ledamöter:

Bergman, Björn, förbundssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Curry-Lindahl, Kai, professor (t.o.m. den 30 juni 1978)
Dahl, R. Birgitta, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)
Eidem, Ingmar, tekn. dr (t.o.m. den 30 juni 1978)
Engqvist, Lars F., chefredaktör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Hambraeus, S. Birgitta, fil. kand., led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)
Hörmander, H. Olof, direktör (tillika ordförande i expertgrupp rörande forskning och utveckling) (t.o.m. den 30 juni 1978)
Kjellström, Björn O. J., docent (tillika ordförande i expertgrupp rörande säkerhet och miljö) (t.o.m. den 30 juni 1978)
Kågeson, Per O. R., författare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Landell, F. E. Nils-Erik, bitr. överläkare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Sjönell, P. Bengt G., direktör, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)
Tham, Carl C. W., statsråd (t.o.m. den 30 juni 1978)
Westerberg, Ulf L., ombudsman (t.o.m. den 30 juni 1978)
Wijkman, Anders I. S., generalsekreterare, f. d. led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1978)

Sakkunniga:

Boman, Per-Olof, direktör (med uppgift att vara ordförande i expertgrupp rörande energihushållning) (t.o.m. den 30 juni 1978)
Fridolin, Hans R., departementsråd (med uppgift att vara ordförande i expertgrupp rörande styrmedel) (fr.o.m. den 17 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Lind, Carl-Erik, byråchef (med uppgift att vara ordförande i expertgrupp rörande energitillförsel) (fr.o.m. den 10 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Wästlund, Jan, ekon. dr (fr.o.m. den 17 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Experter:

Abrahamson, Dean E., professor (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 23 juni 1978)

Feuk, Yngve L., redaktör (fr.o.m. den 1 juni 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Hemborg, Bo E. Y., kansliråd (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Höjeberg, Mats O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lind, H. Johan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

*Experter vad avser säkerhet och miljö:*

Ahlström, Per-Eric, överingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Arrhenius, N. Erik A., professor (tillika ersättare för ordföranden i expertgrupp rörande säkerhet och miljö) (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Eckered, Thomas, överingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Johansson, Thomas H. B., tekn. dr (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lindau, Lars H., byråchef (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Norberg, Lars A., överingenjör (fr.o.m. den 15 november 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Snihs, Jan Olof, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Tengberg, Bo E., ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Westermark, Torbjörn, professor (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

*Experter vad avser energitillförsel:*

Agfors, O. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 10 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Björgerd, Anders, teknisk direktör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Bolin, Bert R. J., professor (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Danielson, Nils-Gustaf F., byråchef (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lindgren, Claes, verkst. direktör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Nordström, Bengt, planeringsdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Rey, Lars H., verkst. ledamot (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Ståhl, Ingemar O. L., professor (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Waldenby, Torbjörn, verkst. direktör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Wångby, Erik, ombudsman (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

*Experter vad avser energihushållning:*
Dahlström, Gösta E., fil. lic. (fr.o.m. den 1 april 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Holme, K. Gunnar, överingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Höglund, B. Ingemar, professor (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Karlsson, Bengt Olof, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Peterson, K. Folke, professor (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Westlin, E. Arne, avdelningschef (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

*Experter vad avser styrmedel:*
Ahlenius, Inga-Britt M. S., departementssekreterare (fr.o.m. den 17 oktober 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Bergendahl, Göran H., professor (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Carling, Alf G., docent (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Carlsson, Bo, ekon. dr (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Hallman, L. Åke G., avdelningschef (fr.o.m. den 15 mars 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Hjalmarsson, Lennart, docent (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 30 april 1978)
Jonsson, K. Christer, förbundsekonom (fr.o.m. den 15 mars 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Lalander, N. Sven O. A., driftdirektör (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Lönnroth, Måns, civilingenjör (fr.o.m. den 1 juni 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Mattsson, Bengt E. C.-G., universitetslektor (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 31 januari 1978)
Winander, Bo G., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Huvudsekreterare:
Örtendahl, Per Anders, f. d. statssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:
Hjorth, Lars E. A., departementsråd (t.o.m. den 30 juni 1978)

Bitr. sekreterare:
Assarsson, Bo S. G., civilingenjör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Backman, Gunnel, sekreterare (fr.o.m. den 7 februari 1977 t.o.m. den 15 maj 1978)
Bäckstrand, Magnus H., civilekonom (t.o.m. den 30 juni 1978)
Djerf, Olof, departementssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Forsman, Sonja, assistent (fr.o.m. den 1 april 1977 t.o.m. den 29 september 1978)
Frigren, Suzanne M., byråchef (t.o.m. den 30 juni 1978)
Granström, L. A. Torbjörn, civilingenjör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Johanson, Bo C., departementssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1978)
Lantz, Kjell-Åke, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Larén, Charlotte F., byrådirektör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Lindstam, Leif E., kammarrättsråd (fr.o.m. den 15 november 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Lundin, Anders, departementsråd (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)
Mattsson, Anita B. K. A., assistent (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 29 september 1978)
Neuman, N. Håkan, byrådirektör (t.o.m. den 30 juni 1978)
Tombrock, Gun M., departementssekreterare (t.o.m. den 29 september 1978)

Direktiven för kommissionen, se 1978 års kommittéberättelse del II I 8. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II I 7.

Kommissionen har under tiden november 1977 — juni 1978 hållit 21 sammanträden. Därutöver har expertgruppen för säkerhet och miljö hållit 19 sammanträden, expertgruppen för energitillförsel sju sammanträden,

expertgruppen för energihushållning tio sammanträden och expertgruppen för styrmedel tolv sammanträden. Dessutom har kommissionen och expertgrupperna haft överläggningar med myndigheter, organisationer, utredningar och andra som berörts av kommissionens arbete.

Delegationen (I 1975:02) för energiforskning har fungerat som kommissionens expertgrupp vad avser forskning och utveckling, se I 6.

Expertgruppen för säkerhet och miljö har till kommissionen avgett följande rapporter och underlagsrapporter:

Ds I 1978:14 Hälso- och miljöeffekter - energikommissionens alternativ

Ds I 1978:27 Miljöeffekter och risker vid utnyttjande av energi

Ds I 1978:1 Swedish Reactor Safety Study, Barsebäck Risk Assessment

Ds I 1978:3 Säkerhetsstudie Forsmark 3

Ds I 1978:5 A Study of Some of the Consequences of Hypothetical Reactor Accidents at Barsebäck

Ds I 1978:15 Riskvärdering

Ds I 1978:17 Disposal of High Active Nuclear Fuel Waste

Ds I 1978:19 Förvaring av högaktivt kärnbränsleavfall. En kritisk översikt av Kärnbränslesäkerhets (KBS)-projektet angående slutlig förvaring av förglasat högaktivt kärnbränsleavfall (översättning av Ds I 1978:17)

Ds I 1978:20 Stora olyckor - Olja och Gas. Riskstudier och ekologiska effekter

Ds I 1978:21 Kol och Miljö

Ds I 1978:22 Biomassa, hälsa och miljö

Ds I 1978:23 Spridning och hälsoeffekter av luftföroreningar

Ds I 1978:24 Radioaktiva ämnen - hälsoeffekter och ekologiska effekter

Ds I 1978:25 Kärnenergi, geotermisk energi och miljö

Ds I 1978:26 Risken för och effekter av sabotage- och terrorverksamhet i samband med kraftproduktion

Ds I 1978:32 En undersökning av vissa av följdverkningarna på hypotetiska reaktorolyckor vid Barsebäck (översättning av Ds I 1978:5) samt

Ds I 1978:33 Undersökning av svensk reaktorsäkerhet. Riskbedömning för Barsebäck (översättning av Ds I 1978:1)

Expertgruppen för energitillförsel har till kommittén avgett rapporterna:

Ds I 1978:2 Energitillförsel, Energikommissionens alternativ

Ds I 1978:9 Energitillförsel, Grunder och typexempel. Huvudtext

Ds I 1978:10 Energitillförsel, Grunder och typexempel. Bilagor

Expertgruppen för energihushållning har avgett rapporten:

Ds I 1978:12 Kompletterande underlagsmaterial från hushållningsgruppen

Expertgruppen för styrmedel har avgett rapporterna:

Ds I 1978:7 Styrmedel och energikommissionens energibalanser

Ds I 1978:8 Styrmedel och energikommissionens energibalanser. Bilagor

Miljöförbundet, Jordens Vänner och Fältbiologerna har på kommissionens uppdrag utarbetat en alternativplan:

Ds I 1978:11 Alternativ energiplan för Sverige år 1990 (MALTE 1990)

Kommissionen har den 29 mars 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:17) Energi och den 21 juni 1978 slutbetänkandet (SOU 1978:49) Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 12. Kooperationsutredningen (I 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 10 februari 1977 för att utreda frågan om kooperationen och dess roll i samhället:

Ordförande:

Eliasson, Lars M., f. d. landshövding, f. d. led. av riksdagen

Ledamöter:

Alsén, Hans O., ombudsman, led. av riksdagen
Gustafson, Sven H., bankkamrer, f. d. led. av riksdagen
Nilsson, Anna-Lisa, handelsträdgårdsmästare, led. av riksdagen
af Ugglas, Margaretha M., civilekonom, led. av riksdagen
Kuylenstjerna, C. Göran J., direktör
Lundevall, Owe N. A., direktör
Marcus, Lars E. P., direktör
Tågmark, Sven G., lantbrukare, f. d. led. av riksdagen

Experter:

Brodén, E. Bertil, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1978)
Forsström, Jan E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 november 1977)
Petersson, S. G. Roland, sekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Reinius, Ulla B., civilekonom (fr.o.m. den 16 maj 1977)

Sekreterare:

Öh, E. Tage, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:

Häggbom, Mats, fil. kand. (fr.o.m. den 1 april 1978)
Johansson, Lennart, skolkamrer (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 31 oktober 1978)

Lokal: Drottninggatan 6, 2 tr., 111 51 Stockholm, tel. 21 66 31 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II I 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 13. Delegationen (I 1977:02) för glesbygdsfrågor

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 februari 1977 för att bereda, samordna och intensifiera regeringens glesbygdsinsatser:

Ordförande:
Petersson, Olof H. E., f. d. kansliråd

Ledamöter:
Berglund, Frida J., skolsköterska, led. av riksdagen
Brännström, Inger A., organisationsassistent
Dahlberg, Rolf I., yrkesvalslärare, led. av riksdagen
Jansson, Lars, byråchef
Jonasson, J. E. Bertil, lantbrukare, led. av riksdagen
Lindberg, Jan-Erik, kanslichef
Westberg, Olof (Olle), rektor

Experter:
Carlson, T. Eilert, byrådirektör (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Ettarp, Lars G., departementsråd (fr.o.m. den 1 september 1977)
Hammarberg, Margareta, departementssekreterare (t.o.m. den 28 februari 1978)
Hansson, Stig G. E., agronom (fr.o.m. den 1 september 1977)
Stålberg, P. Lennart, kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Östring, Lars A., departementssekreterare (fr.o.m. den 8 juni 1978)

Sekreterare:
Carlson, T. Eilert, byrådirektör (fr.o.m. den 14 april 1977 t.o.m. den 28 februari 1978)
Hammarberg, Margareta, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 23 11

Direktiven för delegationen, se 1978 års kommittéberättelse del II I 3.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete. Därutöver har delegationen företagit en studieresa till Värmlands län och en studieresa till Jönköpings län.

Delegationen har den 11 oktober 1978 avgett betänkandet (Ds I 1978:37) Sysselsättning och service i glesbygd.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 14. Delegationen (I 1977:03) med uppgift att behandla sysselsättningsproblemen i Göteborgsregionen

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 12 maj 1977 med uppdrag att behandla sysselsättningsproblemen i Göteborgsregionen samt att till delegationen knyta en arbetsgrupp (med högst nio ledamöter) med uppgift att behandla de akuta sysselsättningsfrågorna i Göteborgsregionen:

Ordförande i delegation och arbetsgrupp:
Huss, Erik J., statsråd (t.o.m. den 19 oktober 1978)

Ledamöter i delegationen:
Adiels, Arne, kommunalråd
Franzén, Ivar, kommunstyrelseordförande
Fridh, K. Göte, landshövding (fr.o.m. den 1 september 1978)
Holmberg, Yngve, generalkonsul (t.o.m. den 31 december 1977)
Hulterström, Sven Å., kommunalråd
Persson, Carl J. G., landshövding (fr.o.m. den 1 april 1978)
Ström, Lennart, kommunalråd
von Sydow, Gunnar, f. d. landshövding (t.o.m. den 31 augusti 1978)

Ledamot i delegation och arbetsgrupp:
Thorén, Rune, socionom

Ledamöter i arbetsgrupp:
Axell, Göran, ombudsman
Blomqvist, Egon, länsarbetsdirektör
Hansen, Åge, ombudsman
Hultin, S. Erland V., tekn. lic. (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Mannheimer, Sören, förbundsjurist
Norling, S. Åke, kommunalråd
Sillén, Bo S. A., direktör
Tengroth, Bengt T., direktör

Experter i arbetsgrupp:
Gunnarson, Arne V., direktör (fr.o.m. den 1 augusti 1977)
Gustavsson, Ulf H., civilingenjör (fr.o.m. den 1 augusti 1977)

Sekreterare i delegation:
Sigfridson, C. A. Richard, planeringsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Bitr. sekreterare i delegation:
Björneld, Lars G., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Carlsson, Carl-Gustaf E., planeringsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1977)
Jonsson, Karl-Erik, kanslichef (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Larsson, Claes, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1977)

Sekreterare i arbetsgrupp:
Wictor, Karl-Erik, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Lokal: Länsstyrelsen, Fack, 403 10 Göteborg, tel. direktval 031/60 58 04 (sekreteraren, delegationen), 031/80 16 20 (sekreteraren, arbetsgruppen)

Direktiven för delegationen, se 1978 års kommittéberättelse del II I 4.

Delegationen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fyra sammanträden. Därutöver har arbetsgruppen hållit elva sammanträden.
Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 15. 1977 års hemslöjdsutredning (I 1977:05)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 med uppdrag att göra en översyn av gällande riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden:

Särskild utredare:
Eliasson, Anna B., fil. mag., led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Experter:
Hansson, Erik, spinnrocksmakare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Johansson, Greta K., rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Strömgren, Bo E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Sundblad, Brita A., förste hemslöjdskonsulent (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sekreterare:
Ahlén, Catharina M. I., studiesekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Lokal: Jakobsgatan 15-17, 2 tr., 111 52 Stockholm, tel. 11 59 23

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II I 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika organisationer, myndigheter och andra som berörts av utredningens arbete.
Utredningen beräknar avsluta sitt arbete under år 1979.

## 16. Utredningen (I 1977:06) om de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 med uppdrag att utreda frågan om de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter:

Ordförande:
Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 7 november 1977)

Ledamöter:
Björkegren, Carl-Erik, direktör (fr.o.m. den 7 november 1977)
Hjalmarsson, Lennart, direktör (fr.o.m. den 7 november 1977)
Holm, Torsten, kanslichef (fr.o.m. den 7 november 1977)
Karlander, Olof, pol. mag. (fr.o.m. den 7 november 1977)
Ljung, Lars U., utredningssekreterare (fr.o.m. den 7 november 1977)
Rydin, Bo Göran, direktör (fr.o.m. den 7 november 1977)

Experter:
Carling, Alf G., docent (fr.o.m. den 7 november 1977)
Jonsson, Björn T., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 september 1978)
Sandén, Peter, fil. kand. (fr.o.m. den 7 november 1977)

Huvudsekreterare:
Vahlne, Jan-Erik, ekon. dr (fr.o.m. den 1 december 1977)

Bitr. sekreterare:
von Heland, Karl-Johan, ekon. stud. (fr.o.m. den 1 juli 1978)

Lokal: Regeringsgatan 65, Box 7785, 103 96 Stockholm, tel. växel 22 85 40

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II 1 6.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 17. Utredningen (I 1977:07) om statsföretags verksamhetsinriktning och mål

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 1 december 1977 med uppdrag att utreda frågan om statsföretags verksamhetsinriktning och mål m. m.:

Särskild utredare:
Söder, K. Gunnar, f. d. statssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Experter:
Orrenius, Jan E. A., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Pettersson, Gunnel, fil. kand. (fr.o.m. den 16 oktober 1978)
Petersson, S. G. Roland, sekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Sundberg, L. Nore, civilekonom (fr.o.m. den 1 januari 1978)

*Experter i facklig samrådsgrupp:*

Andersson, Kjell G., ombudsman (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Carlsson, Jan-Olof, bergsingenjör (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Juhlin, Kjell, förbundssekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Lindgärde, Jan-Erik B., ombudsman (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Stendalen, N. Anders, förbundssekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)
Unga, Nils J., utredningssekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1978)

*Experter i parlamentarisk referensgrupp:*

Andersson, Sven G., frisörmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 maj 1978)
Berg, Bengt Åke, utredningssekreterare (fr.o.m. den 17 maj 1978)
Högström, Ivar, bostadsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 maj 1978)
Olsson, Johan A., fabrikör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 maj 1978)
Siegbahn, Bo L. G., ambassadör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 oktober 1978)
Wijkman, Anders I. S., generalsekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 maj t.o.m. den 30 september 1978)

Sekreterare:

Wästlund, Jan, ekon. dr (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Bitr. sekreterare:

Boman, Helve, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 2.

Utredningen har under tiden januari - november 1978 hållit fyra sammanträden med experterna i vardera av den parlamentariska och den fackliga referensgruppen.

Utredningen beräknas avsluta sitt arbete under år 1978.

## 18. Organisationskommittén (I 1977:08) för bildandet av regionala utvecklingsfonder

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 1 december 1977 med uppdrag att förbereda uppbyggnaden av regionala utvecklingsfonder:

Ordförande:

Åkerlund, Hans E., länsråd (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Ledamöter:

Söderberg, Bo K. G., direktör (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Kellquist, Tore B., direktör (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Wikstrand, Rolf A. I., avdelningschef (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Experter:

Broberg, Björn, byråchef (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Carlsson, Jan Olof, bergsingenjör (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Ekenberg, Bengt-Olof (fr.o.m. den 24 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Fredén, Erland, direktör (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Helte, Verner, direktör (fr.o.m. den 24 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Larsson, Bo (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Lennartsson, Folke V., utredningssekreterare (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Lindeberg, Per Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Ljung, Lars U., utredningssekreterare (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Lonaeus, G. Håkan N., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Nilsson, Rune, direktör (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Rundquist, Gerhard I. A., departementsråd (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 30 juni 1978)

Sidenbladh, Thomas P., tf. departementsråd (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Strömgren, Bo E., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Ulfhielm, Monica H. V., sekreterare (fr.o.m. den 10 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Sekreterare:

Häggmark, Lars A., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:

Angberg, Lars C., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 juni 1978)

Carlstedt, J. Bertil, jur. kand. (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 augusti 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II I 3.

Kommittén har under tiden december 1977 - juni 1978 hållit tio sammanträden.

Kommittén har den 24 augusti 1978 avgett promemorian Tidsmässig samordning av statens och landstingens medelstilldelning till utvecklingsfonderna och lämnat en redovisning för vidtagna åtgärder.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 19. Bryggeriutredningen (I 1977:09)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 1 december 1977 med uppdrag att utreda frågan om utvecklingen inom bryggeribranschen:

Särskild utredare:

Ögren, K. Olof, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Sakkunniga:

Petri, Gunnar G. B., tf. statssekreterare (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Åkerlund, Hans E., länsråd (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Experter:

Berg, Bo-Erik, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 31 augusti 1978)

Dunge, Per, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Ekström, Bert O., avdelningschef (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Ekström, Bert, ombudsman (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Enroth, Stig, ombudsman (fr.o.m. den 20 december 1977; avliden)

Erlander, Bo G., departementssekreterare (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Esaiasson, Lennart, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Isaksson, Anders, byrådirektör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Lundkvist, Ebbe, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Lundström, Henry, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Persson, R. Kjell-Åke, utredningschef (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Rydé, Kurt, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Sahlin, Eric, byråchef (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)
Spendrup, Jens, direktör (fr.o.m. den 20 december 1977 t.o.m. den 31 augusti 1978)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 1.

Utredningen har under tiden december 1977 - augusti 1978 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 31 augusti 1978 avgett betänkandet (Ds I 1978:34) Bryggeriindustri - förslag till framtida struktur.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 20. Utredningen (I 1977:10) om vissa frågor rörande standardisering

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1977 med uppdrag att utreda vissa frågor rörande standardisering:

Särskild utredare:
Norell, Ove A., f. d. generaldirektör (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Sakkunnig:
Berg, Nils G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Expert:
Carlsson, Per-Olof, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1978)

Sekreterare:
Berg, Nils G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Lokal: Lilla Nygatan 4, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. 20 34 28 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 4.

Utredningen har under tiden januari - oktober 1978 haft överläggningar med ca 25 statliga myndigheter om hänvisning till standarder m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 21. Utredningen (I 1977:11) om omställbara eldningsanläggningar, m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1977 och den 20 oktober 1978 med uppdrag att utreda frågan om omställbara eldningsanläggningar m. m.:

Ordförande:
Tomner, J. Sigvard A., generaldirektör (fr.o.m. den 17 april 1978)

Ledamöter:
Agius, Roland H., kommunalråd (fr.o.m. den 17 april 1978)
Förstberg, Karl-Axel, direktör (fr.o.m. den 17 april 1978)
Lundh, Erik, direktör (fr.o.m. den 17 april 1978)
Malmros, Rune, kommunalråd (fr.o.m. den 17 april 1978)

Experter:
Brandt, Rolf, byrådirektör (fr.o.m. den 12 juni 1978)
Davidsson, David, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Haag, Allan, direktör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Larsson, Folke, byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Larsson, Yngve, direktör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Malmström, Karl G., byråchef (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Persson, Arvid, direktör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Sandberg, Sven-Olof, överingenjör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Stålebrant, Rolf, överingenjör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Svenningsson, Per Johan, civilingenjör (fr.o.m. den 1 maj 1978)
Norell, Torsten B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 maj 1978)

Sekreterare:
Molin, Olof E. O., departementssekreterare (fr.o.m. den 17 april 1978)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 22 33 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 5.

Utredningen har under tiden april - oktober 1978 hållit tre sammanträden. Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 22. 1978 års mät- och kalibreringsutredning (I 1978:01)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 23 februari 1978:

Särskild utredare:
Brodin, Gunnar, professor (fr.o.m. den 23 februari 1978)

Experter:
Lonaeus, G. Håkan N., departementssekreterare (fr.o.m. den 23 februari 1978)
Sjöberg, Svante C., departementssekreterare (fr.o.m. den 23 februari 1978)

Sekreterare:
Noreland, Lena M., byrådirektör (fr.o.m. den 23 februari 1978)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 37 77 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 8.

Utredningen har under tiden februari - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, företag och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 23. Skogsägareföretagskommittén (I 1978:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 april 1978:

Ordförande:

Lemne, Mats H., landshövding (fr.o.m. den 19 april 1978)

Ledamöter:

Andersson, J. Thorsten, verkst. direktör (fr.o.m. den 19 april 1978)
Carlsson, T. E. Roine, förbundsordförande (fr.o.m. den 19 april 1978)
Martin-Löf, Rutger T., direktör (fr.o.m. den 19 april 1978)
Olsson, Gösta E., bankdirektör (fr.o.m. den 19 april 1978)

Sekreterare:

Delden, Henrik, fil. kand. (fr.o.m. den 19 april 1978)

Bitr. sekreterare:

Franson, Thomas, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II I 11.

Kommittén har under tiden april - oktober 1978 hållit 28 sammanträden samt haft överläggningar med olika banker, fackliga organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 13 och 26 juni 1978 avgett skrivelser till regeringen rörande Norrlands Skogsägares Cellulosa AB.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 24. SIFU-kommittén (I 1978:03)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om framtida organisationsform för verksamheten inom statens industriverks enhet för företagsutveckling:

Särskild utredare:

Olsson, Johan A., fabrikör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 5 juli 1978)

Experter:
Högmark, Anders G., civilekonom (fr.o.m. den 19 september 1978)
Janlinder, Hans, byråchef (fr.o.m. den 7 augusti 1978)
Lindeberg, Per Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 juli 1978)
Lindström, J. Christian, verkst. direktör (fr.o.m. den 7 augusti 1978)
Nick-Huttunen, Elise, assistent (fr.o.m. den 7 augusti 1978)
Pantzerhielm, Sigge-Wilhelm, direktör (fr.o.m. den 7 augusti 1978)
Sellberg, Björn, byrådirektör (fr.o.m. den 7 augusti 1978)
Wärnberg, Gustav, maskinist (fr.o.m. den 7 augusti 1978)

Sekreterare:
Strömgren, Bo E., departementssekreterare (fr.o.m. den 5 juli 1978)

Bitr. sekreterare:
Carlstedt, J. Bertil, jur. kand. (fr.o.m. den 1 september 1978)

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II I 14.

Kommittén har under tiden augusti - oktober 1978 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1978.

## 25. Utredningen (I 1978:04) om datatekniken och elektronikens effekter på näringslivets utveckling

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 juli och den 10 november 1978 med uppdrag att utreda datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling:

Ordförande:
Mårtensson, Nils L., tf. professor (fr.o.m. den 15 augusti 1978)

Ledamöter:
Andersson, Stina S., f. d. ers. för led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Du Rietz, Gunnar, ekon. lic. (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Eliasson, C. Gunnar, docent (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Frejhagen, Birgitta, sekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Gadd, P. E. Arne, revisionsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Hansson, Bengt Å, ingenjör (fr.o.m. den 15 augusti t.o.m. den 31 oktober 1978)
Lindebro,K. Sören S., ingenjör (fr.o.m. den 1 november 1978)
Ribrant, Gunnar C. H., departementsråd (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Thorngren, S. Bertil, docent (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Tjernström, K. Sune, ekon.lic. (fr.o.m. den 10 november 1978)

Expert:
Brodén, E. Bertil, departementssekreterare (fr.o.m. den 11 november 1978)

Sekreterare:
Carlsson, Jan M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 augusti 1978)

Bitr. sekreterare:
Brodén, Kerstin, byråassistent (fr.o.m. den 15 augusti 1978)
Persson, Lars G., byrådirektör (fr.o.m. den 25 september 1978)
Selg, Håkan, kanslisekreterare (fr.o.m. den 15 september 1978)

Lokal: Gamla Riksdagshuset, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 14 10 00

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 13.

Kommittén har under tiden augusti - oktober 1978 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 26. Kommittén (I 1978:05) för alternativ produktion vid varven

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 29 juni 1978 med uppdrag att utreda frågan om alternativ produktion vid varven och annan ny produktion inom varvsregionerna:

Särskild utredare:
Ögren, K. Olof, direktör (fr.o.m. den 1 september 1978)

Lokal: Kungsgatan 35, 2 tr., 111 56 Stockholm, tel. 21 43 44 (ordföranden), 21 44 44 (sekreteraren) eller 21 44 55

Direktiven för den särskilde utredaren, se 1979 års kommittéberättelse del II I 15.

Kommitténs arbete inleddes den 1 september 1978. Den särskilde utredaren har under tiden september - oktober 1978 besökt berörda varvsföretag och haft överläggningar med företrädare för svenska industriföretag om möjligheterna till samarbete mellan berörda industrier och varvsföretagen.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 27. Utredningen (I 1978:06) om vissa frågor rörande provning inom energiområdet

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 november 1978 med uppdrag att utreda vissa frågor rörande provning inom energiområdet:

Särskild utredare:

Wennerberg, Sigfrid B., civilingenjör (fr.o.m. den 3 november 1978)

Sakkunniga:

Essunger, Gunnar, överingenjör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Faugert, Sven, civilekonom (fr.o.m. den 20 november 1978)

Horowitz, Artur, laboratoriechef (fr.o.m. den 20 november 1978)

Karlsson, Ulf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1978)

Södergren, Lars-Olof, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Årlin, Ingrid S., föreståndare (fr.o.m. den 20 november 1978)

Experter:

Roseen, Rutger, tekn. lic. (fr.o.m. den 20 november 1978)

Samuelsson, Ingemar, förste avdelningsingenjör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Svenson, Gösta E., ingenjör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Svensson, Torsten, civilingenjör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Swedjemark, Åke, ingenjör (fr.o.m. den 20 november 1978)

Sekreterare:

Lundahl, Harald, byrådirektör (fr.o.m. den 3 november 1978)

Bitr. sekreterare:

Hallerström, Nils, civilingenjör (fr.o.m. den 3 november 1978)

Lokal: Tegeluddsvägen 90, 4 tr., 115 28 Stockholm, tel. 67 32 73

Direktiven för utredningen, se 1979 års kommittéberättelse del II I 16.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**Kommundepartementet**

**Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1978: 6 och 10**

**Följande kommitté inom avsnittet fullgör inte egentligt utredningsuppdrag: 1**

### 1. Riksnämnden (K 1968:57) för kommunal beredskap

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 juni 1967 för att handlägga vissa centrala samordningsuppgifter rörande den kommunala beredskapsplanläggningen:

Ordförande:
Gustafsson, M. Gunnar, generaldirektör, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juli 1975 t.o.m. den 30 juni 1979)

Vice ordförande:
Lundberg, Sten G. J., generaldirektör (t.o.m. den 30 juni 1979)

Ledamöter:
Krona, Kurt, sekreterare (t.o.m. den 30 juni 1979)
Nyqvist, N. Tore, länsöverdirektör (t.o.m. den 30 juni 1979)
Wiktorin, Bengt, sektionschef (fr.o.m. den 1 juli 1976 t.o.m. den 30 juni 1979)

Experter:
Bengtsson, Gunnar G., försvarsdirektör (fr.o.m. den 6 oktober 1976)
Gustafsson, Ulf C., sekreterare (fr.o.m. den 6 oktober 1976)
Lindquist, Ulf W. E., hovrättsråd (fr.o.m. den 7 september 1974)
Norderheim, Paul A. M., försvarsdirektör (fr.o.m. den 6 oktober 1976)

Sekreterare:
Cedmark, Jan R. H., avdelningsdirektör

Kansli: Civilförsvarsstyrelsen, Karolinen, 651 80 Karlstad, tel. växel 054/10 41 09

Direktiven för nämnden, se 1968 års riksdagsberättelse K 57.

Riksnämnden för kommunal beredskap har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden och haft ett flertal överläggningar med olika centrala fackmyndigheter, kommunförbunden och andra som

berörs av den kommunala och landstingskommunala beredskapsplanläggningen.

Nämnden har hittills fördelat sammanlagt ca 15,3 milj. kr. för kommunal beredskapsplanläggning av landets 277 kommuner och 8 landstingskommuner. Det återstår sålunda 15 landstingskommuner att nyplanlägga.

Den under våren 1976 inledda översynen av anvisningsverket och arbetet med nya anvisningar för såväl den kommunala som den landstingskommunala beredskapsplanläggningen har slutförts under verksamhetsåret och de nya anvisningarna har utsänts.

Nämndens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 2. 1968 års kyrkohandbokskommitté (U 1969:44)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 mars 1968 för att inom utbildningsdepartementet biträda med revidering av Den svenska kyrkohandboken och övriga kyrkans böcker i den mån de kan beröras av en handboksrevision:

Ordförande:
Askmark, K. F. Ragnar, biskop

Ledamöter:
Andrén, Åke, professor
Edwall, Pehr A. R., kontraktsprost
Göransson, Harald O., musikdirektör
Hallqvist, Britt G., författare

Experter:
Ahrén, Per-Olov A., domprost (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Alm, Kerstin, fil. kand. (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Andersson, Torsten N., prost
Bohlin, Folke, docent
Eckerdal, Lars H., docent
Erneholm, Berndt I., expeditionschef
Gerhardsson, Birger, professor
Godvik, Hans, kyrkoherde (fr.o.m. den 1 mars 1977)
Göransson, C. Göran N., tf. departementsråd
Helander, Sven A. B., lektor (fr.o.m. den 3 januari 1977)
Holte, K. Ragnar, professor
Ingebrand, Sven G., biskop (fr.o.m. den 3 januari 1977)
Larsson, Edvin, professor (fr.o.m. den 7 mars 1977)
Ljungdahl, Olle, domkyrkoorganist
Molde, F. Bertil, professor

Nilsson, Torsten, musikdirektör
Persson, Per Erik, professor (fr.o.m. den 1 oktober 1976)
Setterlind, Bo A. I., poet (fr.o.m. den 3 januari 1977)
Simonsson, Tord L. W., domprost
Stensson, S. Lars-Gösta, prost (fr.o.m. den 7 mars 1977)

Sekreterare:
Eckerdal, Lars H., docent (fr.o.m. den 1 januari 1975)

Bitr. sekreterare:
Aldén, Lars O. T., pastoratsadjunkt

Lokal: Lantmannavägen 1, 222 38 Lund, tel. 046/14 85 11, 13 82 94

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden, företagit en studieresa till USA samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknar att under år 1979 avge ett delbetänkande angående evangeliebokens revision, utarbetat av en arbetsgrupp inom kommittén.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

### 3. 1969 års psalmkommitté (U 1970:47)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 mars 1969 för att inom utbildningsdepartementet biträda med utarbetande av ett tillägg till Den svenska psalmboken, avseende både psalmtexter och psalmmelodier, att prövas och brukas i svenska kyrkan intill dess en allmän revision av Den svenska psalmboken företagits. Kommittén har den 12 februari 1976 fått regeringens uppdrag att framlägga förslag till revision av 1937 års psalmbok och 1939 års koralbok. Vidare fick kommittén uppdrag att, under beaktande av vad 1975 års kyrkomöte anfört, dels under år 1976 färdigställa och till regeringen inkomma med förslag till en första del av tillägg till psalmboken, dels utarbeta förslag till en andra del av tillägg till psalmboken. Båda delarna av tillägget skulle avse såväl psalmtexter som psalmmelodier.

Ordförande:
Björkman, Ulf L., kontraktsprost

Ledamöter:
Belfrage, H. Esbjörn G., docent
Bexell, Göran, docent (fr.o.m. den 21 september 1977)
Frostenson, Anders, f. d. kyrkoherde
Gerhardsson, Birgit, fil. mag. (fr.o.m. den 12 februari 1976)
Göransson, Harald O., musikdirektör
Åberg, Jan Håkan, domkyrkoorganist (fr.o.m. den 12 februari 1976)

Experter:
Bodén, Anna-Brita, sekreterare
Ekenberg, Anders, teol. kand. (fr.o.m. den 1 september 1976)
Erneholm, Berndt I., expeditionschef
Erséus, L. G. Torgny, musikdirektör
Forsberg, P. Roland, musikdirektör (fr.o.m. den 18 mars 1976)
Hartman, Olov, teol. dr
Nisser, Per-Olof, utbildningssekreterare (fr.o.m. den 21 september 1977)
Sörenson, Torsten N., tonsättare

Sekreterare:
Erneholm, Berndt I., expeditionschef

Bitr. sekreterare:.
Bodén, Anna-Brita, sekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 10 19 46, direktval 763 34 80 (Erneholm)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. Därutöver har en särskild musikgrupp inom kommittén hållit tre sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 4. Sakkunniga (C 1973:05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 oktober 1973 för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 november 1973):

Ordförande:
Holmqvist, Sture I., fastighetschef

Ledamöter:
Gustafsson, K. G. Allan, led. av riksdagen
Nilsson, E. Arne, brandmästare

Sakkunniga:
Anderberg, Carl-Gustav B., direktör (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Bucht, Sven F. V., departementsråd (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Domvall, E. Göte, byrådirektör (fr.o.m. den 8 november 1974)
Hultqvist, Swen E. H., överdirektör (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Knutsson, A. Ingemar, brandchef (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Lundin, Hans-Erik V., ombudsman (fr.o.m. den 14 mars 1974)

Renning, Torsten, utbildningschef (fr.o.m. den 8 november 1974)
Stavréus, Sven O. A., sektionschef (fr.o.m. den 14 mars 1974)

Sekreterare:
Bergkvist, Ulf G. V., vice brandchef (fr.o.m. den 1 januari 1977)

Lokal: Brandmannagatan, 582 54 Linköping, tel. 013/ 11 10 00

Direktiven för de sakkunniga, se 1974 års riksdagsberättelse C 19.

De sakkunniga har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har tio resp. fem sammanträden hållits med de särskilda arbetsgrupperna för samordning - resursbehov resp. brandingenjörsutbildning.

De sakkunniga beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 5. ADB-beredningsgruppen (C 1973:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 november 1973 för att behandla frågor om utveckling och utnyttjande av automatisk databehandling (ADB) med anknytning till samhällsplaneringen inom länsstyrelserna m. m.:

Ordförande:
Thufvesson, Bengt E., departementsråd (fr.o.m. den 17 oktober 1976 t.o.m. den 30 november 1978)
Åkerlund, Hans E., länsråd (fr.o.m. den 1 december 1978)

Ledamöter:
Bolin, Åke E. J., avdelningsdirektör
Henricsson, Ulf I. R., kanslichef (fr.o.m. den 4 april 1977)
Hällman, S. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 4 april 1977)
Lindskog, J. Lennart, länsråd
Lonaeus, G. Håkan N., departementssekreterare (fr.o.m. den 4 april 1977)
Lundmark, E. Gunnar, kanslichef
Ridal, Håkan, länsarkitekt
Sandberg, Sture A., planeringsdirektör (t.o.m. den 1 september 1978)
Söderström, Bengt H. T:son, kansliråd (fr.o.m. den 8 september 1977)

Sakkunniga:
Björk, Jimmy, sektionschef (fr.o.m. den 4 april 1977)
Rönnblom, Kurt R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 4 april 1977)

Experter:
Chambert, Henrik B., arkitekt (fr.o.m. den 25 september 1974)
Kjellin, G. Taro, byrådirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Rosborg, Charlotte, arkitekt (fr.o.m. den 20 januari 1975 t.o.m. den 30 juni 1977 och fr.o.m. den 1 juli 1977)
Stålberg, P. Lennart, kanslisekreterare (fr.o.m. den 4 april 1977)

Sekreterare:
Hansson, Göran, departementssekreterare (fr.o.m. den 22 mars 1976)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 23 01

Direktiven för beredningsgruppen, se 1975 års kommittéberättelse Kn 13.

Beredningsgruppen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer.

Beredningsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 6. Indelningslagskommittén (Kn 1974:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1974 för översyn av lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (se Post- och Inrikes tidn. den 19 oktober 1974):

Ordförande:
Nordlund, Stig F., regeringsråd

Ledamöter:
Andersson, Kerstin G., folkskollärare, led. av riksdagen
Hansson, E. Ing-Marie, kommunalråd
Jadestig, Thure R., föreståndare, led. av riksdagen
Karlsson, K. Ove, skogsarbetare, led. av riksdagen
Leuchovius, Karl G. W., led. av riksdagen
Westberg, Olof (Olle), rektor, f. d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Arfvidson, Agnar, f. d. kammarråd (fr.o.m. den 12 maj 1975)
Dahlberg, Helge B., sekreterare (fr.o.m. den 12 maj 1975)
Kaijser, Fritz, bitr. professor (fr.o.m. den 12 maj 1975)

Sekreterare:
Törnvall, Peder H., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 7 oktober 1974)

Bitr. sekreterare:
Hermanson, K. Gunnar L., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1975)

Direktiven för kommittén, se 1975 års kommittéberättelse Kn 17.

Kommittén har under tiden november 1977 - maj 1978 hållit nio sammanträden.

Kommittén har den 10 maj 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:32) Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar.

Uppdraget är därmed slutfört.

## 7. Utredningen (U 1974:10) om andlig vård

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juli 1974 för utredning rörande den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1974):

Ordförande:
Gustafsson, M. Gunnar, generaldirektör, f. d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Aglert, Per Arne, pastor
Danielson, Åke, kriminalvårdsdirektör
Färm, Hilding G. E. A., f. d. landstingsråd (t.o.m. den 17 april 1978)
Grape, Karl Gunnar, domprost
Göransson, G. Bertil, oppositionsråd
Jacobsson, Ulla, bitr. professor

Experter:
Croné, Ulrica, vice ordförande i Svensk sjuksköterskeförening (fr.o.m. den 19 februari 1976)
Holmgren, Majvor, undersköterska (fr.o.m. den 19 februari 1976)
Wistedt, Börje, överläkare (fr.o.m. den 19 februari 1976)

Sekreterare:
Göransson, C. Göran N., tf. departementsråd (fr.o.m. den 12 december 1974)

Bitr. sekreterare:
Lindegård, Karin A. M., teol. kand. (fr.o.m. den 28 mars 1977)

Lokal: Kommundepartementet, Storkyrkobrinken 4, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 19 10 (sekreteraren), 054/ 10 41 00 (ordföranden)

Direktiven för utredningen, se 1975 års kommittéberättelse U 57.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1979.

## 8. Decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 13 mars 1975 för att utreda frågan om ökad decentralisering inom förvaltningen:

Ordförande:

Eliasson, Lars M., f. d. landshövding, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 20 januari 1977)

Ledamöter:

Henricsson, Sven R., förste järnvägsexpeditör
Nordin, Sven-Erik, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1977)
Persson, John-Olof, borgarråd
Ringaby, Per-Eric, godsägare, led. av riksdagen
Ullenhag, Jörgen U., fil. dr, led. av riksdagen
Westman, Henly I., landstingsråd
Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Sakkunniga:

Berggren, Erik G. C., kansliråd (fr.o.m. den 12 november 1977)
Bjering, Per A., länsråd (fr.o.m. den 12 november 1977)
Elfving, Jack O. H., ombudsman (fr.o.m. den 12 november 1977)
Fröjd, S. Arne, länsråd (fr.o.m. den 1 april 1975)
Granholm, Arne B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1976)
Lundgren, H. Lennart, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 11 november 1977)
Lundmark, E. Gunnar, kanslichef (fr.o.m. den 1 april 1975)
Sjölin, Nils A., länsråd (fr.o.m. den 20 november 1975)

*Experter i miljövårdsgruppen:*

Esping, F. Lars-Erik, avdelningschef (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Hallbäck, N. Thore, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Johansson, E. Allan, länsråd (fr.o.m. den 1 februari 1976)
Karlsson, H. Karl-Göran, naturvårdsdirektör (fr.o.m. den 25 mars 1977)
Persson, Göran A., avdelningschef (fr.o.m. den 1 februari 1976)

*Experter i sociala gruppen:*

Aldoson, Lars O., socialchef (fr.o.m. den 12 november 1977)
Axelsson, A. Åke, sektionschef (fr.o.m. den 1 juli 1976)
Hörnqvist, Sten-Åke S., borgarrådssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1976)

Jonsson, Åke G., sekreterare (fr.o.m. den 12 november 1977)
Öberg, Bernt, sekreterare (fr.o.m. den 7 september 1977)

Övrig expert:
Granström, Folke I. G., stadsombudsman (fr.o.m. den 18 augusti 1976)

Sekreterare:
Frid, Sven Rune, byråchef (fr.o.m. den 11 april 1975)

Lokal: Munkbron 11, tel. 11 21 74 (sekreteraren), 11 21 83 (Lundmark), 11 23 61 (Lundgren), 11 18 71 (expeditionen). Postadress: Kommundepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1976 års kommittéberättelse Kn 12.

Utredningen har under tiden november 1977 — oktober 1978 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter och organisationer som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 4 april 1978 avgett principbetänkandet (SOU 1978:52) Lägg besluten närmare människorna.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

## 9. Fögderiutredningen (Kn 1975:02)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 18 december 1975 för att utreda frågan om lokal skattemyndighets organisatoriska ställning inom skatteförvaltningen:

Ordförande:
Tornborg, Curt G. F., departementsråd (fr.o.m. den 10 maj 1977)

Ledamöter:
Hallenius, G. Ingemar, lantbrukare, led. av riksdagen
Olsson, Mats, sparbankskonsulent, f. d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Björne, B. Gunnar, departementsråd (fr.o.m. den 2 februari 1976)
Knape, J. Olof B., länsråd (fr.o.m. den 21 juni 1977)
Ljungholm, Kurt A., avdelningschef (fr.o.m. den 2 februari 1976)
Nilsson, Karl-Johan, skattedirektör (fr.o.m. den 2 februari 1976)
Norén, Bill S., förste fögderisekreterare (fr.o.m. den 10 februari 1976)
Vester, G. Torbjörn, fögderidirektör (fr.o.m. den 2 februari 1976)

Expert:
Johansson, Hans I., organisationsdirektör (fr.o.m. den 20 oktober 1977)

Sekreterare:
Backrot, Hans E. G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1977)

Lokal: Riksskatteverket, Tritonvägen 21, 171 94 Solna, tel. växel 98 15 20

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Kn 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och utredningar som berörs av fögderiutredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete vid årsskiftet 1978-1979.

## 10. Utredningen (Kn 1976:03) om organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m. m. (OPAL)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 2 september 1976 för att göra en översyn av organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m. m.:

Ordförande:
Lyberg, Bengt, landshövding

Sakkunniga:
Almquist, L. Sture B., byrådirektör
Eriksson, Bengt G. S., förste byråsekreterare
Granholm, Arne B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 7 mars 1978)
Henricsson, Ulf I. R., kanslichef
Jannesson, G. Geron, byråchef
Norling, E. Gunnar E., länsråd
Printz, Bengt-Åke L., organisationsdirektör (t.o.m. den 18 april 1978)
Rydberg, Lars O., länsråd
Tornborg, Curt G. F., departementsråd
Wigren, John E., länsråd
Öberg, Hans, bilförare

Sekreterare:
Närkhammar, Kjell M. A., avdelningsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1977 års kommittéberättelse del II Kn 4. Tilläggsdirektiv, se 1979 års kommittéberättelse del II Kn 1.

Utredningen har under tiden november 1977 - augusti 1978 hållit 13 sammanträden.

Utredningen har den 24 augusti 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:58) Organisatoriska frågor inom länsstyrelserna.

Uppdraget är därmed slutfört.

**11. Länsdemokratikommittén (Kn 1976:04)**

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 december 1976 för att utreda frågan om vidgad länsdemokrati:

Ordförande:
Gustafsson, C. E. Torsten, lantbrukare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Albinsson, N. Gillis, landstingsdirektör
Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen
Johansson, Sven, landstingsråd (t.o.m. den 14 oktober 1978)
Lundberg, Arne H. R., kommunfullmäktiges ordförande (fr.o.m. den 1 augusti 1977)
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen
Eriksson, Gunnel, kommunalråd
Stålberg, Marianne G. E., skolkurator, led. av riksdagen
Ågren, N. Gunnar S., leg. läkare

Sakkunniga:
Hultquist, P. Ove I., sekreterare
Hägglund, John E., länsråd
Klason, Lars Erik, förbundssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Lundberg, Lars-Olof, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Norling, E. Gunnar E., länsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Palm, R. Elisabeth, expeditionschef (t.o.m. den 28 juni 1978)
Tornborg, Curt G. F., departementsråd

Experter:
Dahlberg, Helge B., sekreterare (fr.o.m. den 14 december 1977)
Damgren, H. G. Fredrik, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Finnveden, Bengt A., förste sekreterare (fr.o.m. den 14 december 1977)
Lindskog, J. Lennart, länsråd (fr.o.m. den 1 augusti 1977)
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Olsson, Rune I., departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977)
Sillén, Bo S. A., direktör (fr.o.m. den 1 september 1977)
Thufvesson, Bengt E., departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1977 t.o.m. den 28 juni 1978)

Huvudsekreterare:
Waldenström, Hans G. W., föredragande (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Sekreterare:
Hällman, S. Håkan, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1977)

Lokal: Riksdagens konstitutionsutskott, Brunkebergsterassen 1, 100 12 Stockholm, tel. växel 14 20 20

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II Kn 5.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit 14 sammanträden varav ett i samband med studiebesök i Danmark samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 2 juni 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978:35) Regional utvecklingsplanering - länsplanering m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 12. Byråkratiutredningen (Kn 1976:05)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1976 för att göra en översyn av kontakterna mellan medborgare och samhällsorgan:

Ordförande:

Rogestam, A. Christina, avdelningschef, led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, E. Axel, ombudsman, led. av riksdagen
Hagel, Rolf, elektriker, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 maj 1978)
Hammarbacken, Britta K. M., leg. sjuksköterska, led. av riksdagen
Henstrand, Kjell-Åke, landstingsråd
Nilsson, R. Kerstin, folkhögskollärare, led. av riksdagen
Palm, R. Elisabeth, expeditionschef
Rindborg, Stig A. J., landstingsråd
Öhrsvik, Lena M., kurator, led. av riksdagen

Sakkunniga:

Berglind, Stig K., pressattaché (t.o.m. den 1 september 1978)
Eriksson, B. Sune, direktör (t.o.m. den 28 februari 1978)
Falkenberg, Eva, förbundsjurist
Färm, Ingemar, utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1977 t.o.m. den 31 maj 1978)
Groll, Lennart E. O., allmänhetens pressombudsman
Lindgren, Göte A. I., sekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1978)
Nordin, Å. Ingvar, förbundsdirektör
Peterson, Carl-Gunnar P., departementsråd
Sahlin, Jan E. A., förste sekreterare
Sandebring, Hans E., direktörsassistent (t.o.m. den 31 december 1977)
Sandell, Anita I. M., informationssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Sjöström, Ove, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Stjernberg, E. Gustaf T., fil. kand.

Experter:

Fribergh, B. Erik R., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 12 juni 1978)
Grufberg, A. Lennart, departementsråd (fr.o.m. den 1 februari 1978)
Lindgren, A. Birgitta, tf. forskningsassistent (fr.o.m. den 21 november 1977)
Lundahl, Per C. I., fil. mag.
Molde, F. Bertil, professor
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare
Sundström, Monica E., utredningssekreterare (t.o.m. den 31 januari 1978)

Huvudsekreterare:

Björnberg, Kjell E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Bitr. sekreterare:

Hasselrot, P. Erik, kammaråklagare (fr.o.m. den 1 maj 1977 t.o.m. den 15 augusti 1978)
Johansson, V. Ann-Kajsa, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 21 augusti 1978)
Paulsson, E. Ingvar, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 11 maj 1977)
Qvarlander, Eva, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1977)

Lokal: Kommundepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 13 47 (Johansson), 763 13 85 (Paulsson), 763 13 45 (Qvarlander), 031/17 38 00 (Björnberg)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 7.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sju sammanträden. Därutöver har sammanlagt 25 sammanträden hållits i tre särskilda arbetsgrupper. Den första arbetsgruppen behandlar frågor om ändringar i författningsbestämmelser m. m. Den andra frågor om information om samhällsorganens verksamhet m. m. Den tredje behandlar språkfrågor.

Utredningen avser att vid årsskiftet 1978-1979 ge ut rapporter om arbetet med vissa frågor. Under senare delen av våren 1979 avser kommittén att i ett betänkande redovisa det arbete som har bedrivits fram till dess.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 13. Statskontrollkommittén (Kn 1976:06)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 december 1976 för att utreda frågan om minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna:

Ordförande:
Norling, S. Åke, kommunalråd

Ledamöter:
Agius, Roland H., kommunalråd
Branting, M. Charlotte K., förbundsordförande (fr.o.m. den 28 mars 1977)
Lekberg, E. E. Olov, landstingsman
Neergaard, Erik A., rättschef
Thyreen, Nils F. G., länsråd (fr.o.m. den 8 mars 1977)
Ånstrand, Claes F., kommunalråd

Sakkunniga:
Ericsson, Kjell U., förste sekreterare
Fröjd, S. Arne, länsråd
Jonsson, Göte K., direktör
Peterson, Carl-Gunnar P., departementsråd

Experter:
Dahlberg, Helge B., sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Jonsson, Bo A., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 april 1977)
Lewensjö, Åke R., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)
Nordbeck, Lennart V., kammarrättsråd (fr.o.m. den 15 april 1977)
Persson, N. Ingvar, sekreterare (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 november 1978)
Zaar, Leif G. G., sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Sekreterare:
Lewensjö, Åke R., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 april 1977 t.o.m. den 30 november 1978)
Persson, N. Ingvar, sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1978)

Lokal: Kommundepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 13 95

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 8.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit åtta sammanträden. Vidare har kommittén haft överläggningar med ett antal kommuner, landstingskommuner och centrala statliga myndigheter.

Kommittén har den 16 december 1977 avgett delbetänkandena (Ds Kn 1977:7) Minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna, Underställning av beslut om lån och borgen samt (Ds Kn 1977:8) Minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna, Underställning av brandordning. I anslutning till ovannämnda betänkanden har kommittén också presenterat en rapport (Ds

Kn 1977:9) om forskning rörande statskontroll av kommunerna och landstingskommunerna. Vidare har kommittén den 6 juli 1978 avgett delbetänkandet (Ds Kn 1978:3) Ökat kommunalt ansvar för barnomsorgen.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 14. Kyrkoberedskapskommittén (U 1976:09)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 22 juli 1976 med uppdrag att verkställa fortsatt utredning samt planläggning av själavården och övriga kyrkliga beredskapsfrågor vid krig eller krigsfara (se Post- och Inrikes tidn. den 31 juli 1976):

Ordförande:
Svensson, Torsten V., departementsråd (fr.o.m. den 15 september 1977)

Ledamöter:
Carlzon, Lars, pastor primarius
Hedberg, Gösta, missionsföreståndare
Kollind, Hans O., krigsråd (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Nilsson, Per-Olof, förbundsdirektör
Olsson, Sten G., stiftssekreterare
Smith, Jan, pastor

Experter:
Arfvidson, Agnar, f. d. kammarråd (fr.o.m. den 1 januari 1978)
Lundqvist, Lennart, landskapsarkitekt (fr.o.m. den 1 januari 1978)

Sekreterare:
Lenhammar, Harry K. W., docent (fr.o.m. den 19 augusti 1977)

Lokal: Sturegatan 24, 4 tr., 114 36 Stockholm, tel. 63 76 12 (ordföranden), 67 44 04 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1977 års kommittéberättelse del II U 10.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden samt haft överläggingar med olika myndigheter som berörs av kommitténs arbete. I samarbete med Riksnämnden för kommunal beredskap och berörda myndigheter och organisationer har en särskild arbetsgrupp bildats för frågan om omhändertagande av döda civilpersoner i krig. Studieresor har företagits till Finland, Holland och Österrike.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

**15. Kyrkoministerns stat-kyrka grupp (U 1976:15)**

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 17 april 1975 för överläggningar med företrädare för svenska kyrkan om det framtida förhållandet stat - kyrka:

Ordförande:
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare (fr.o.m. den 20 november 1976)

Ledamöter:
Anderson, Hans A. T., sekreterare (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Edling, Nils P. J., f. d. avdelningschef (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Ericsson, K. Georg V., regeringsråd (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Hallman, Eric R., överdirektör (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Lundgren, A. Carl-Eric, förbundssekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 oktober 1977)
Rangnitt, F. Harald O., departementsråd

Experter åt staten:
Hagberg, A. Bertil, tf. byråchef
Hammarbäck, Sven Arne G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 18 april 1977)
Kalles, Lars-Erik, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Lövén, Bo C., hovrättsassessor (fr.o.m. den 24 januari 1977)
Magnusson, Gunnar K. O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 september 1975)
Nordling, Lotty A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 24 januari 1977)
Pursche, C. Werner, landsarkivarie (fr.o.m. den 28 juni 1977)
Sellvall, L. Göran, kansliråd (fr.o.m. den 2 augusti 1977)
Thyblad, Tom F. F. T:son, rådman (fr.o.m. den 1 oktober 1975)
Wernlund, Stig A., kammarrättsråd (fr.o.m. den 1 juni 1977)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Överläggningar har förts med ärkebiskop Olof Sundby och en kyrklig arbetsgrupp, ärkebiskopens stat-kyrka-arbetsgrupp, med företrädare för olika kyrkliga institutioner.
I arbetsgruppen ingår:

*För biskopsmötet:*
Nivenius, C. Olle B., biskop
Palmqvist, P. O. Arne, biskop

*För Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:*
Nilsson, Per-Olof V., förbundsdirektör
Öberg, J. Gustav, revisor

*För Rikskommittén för stiftstingen:*
Glimelius, Nils S., kontraktsprost
Hamilton, Carl G. H., lagman

*För Riksförbundet Kyrkans ungdom:*
Lyttkens, Carl Henrik, rektor
Åberg, Nils Erik, komminister

*Experter åt kyrkan:*
Lidin, Karl-Olof, rådman (fr.o.m. den 1 mars 1976)
Stolt, Lennart, direktör (fr.o.m. den 16 april 1977)

*Sekreterare åt kyrkan:*
Johansson, B. Sture, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 15 mars 1976)

Statens kansli: Kommundepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00, 763 13 35 (Rangnitt), 763 13 36 (Lövén), 763 13 31 (Hammarbäck), 763 1334 (Kalles).

Kyrkans kansli: *Ärkebiskopens stat-kyrka-arbetsgrupp. Länsstyrelsen, 721 86 Västerås, tel. 021/11 02 00 ankn. 360 (Johansson).*

Deltagarna i överläggningarna har den 19 januari 1978 avgett betänkandet (SOU 1978:1) Stat-Kyrka, ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan, med bilagorna (SOU 1978:2), Kyrkans framtida organisation och (SOU 1978:3), Utredningar i delfrågor.

Överläggningarna är därmed i huvudsak slutförda. Förnyat samråd skall emellertid kunna förekomma mellan stat-kyrka-gruppen och de kyrkliga företrädarna under frågans fortsatta behandling.

## 16. Länsdomstolskommittén (Kn 1977:01)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 27 januari 1977 för att utreda frågan om länsdomstolarnas organisatoriska ställning, målområde m. m.:

Ordförande:
Ericsson, K. Georg V., regeringsråd (fr.o.m. den 1 december 1978)
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare (t.o.m. den 30 november 1978)

Ledamöter:
Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 november 1978)
Sandlund, Maj-Britt L., länsråd
Styrud, S. Josef, tingsdomare (fr.o.m. den 1 december 1978)

Sakkunniga:
Carlbom, Olof F., förste länsassessor (t.o.m. den 18 oktober 1978)
Eriksson, Kjell E., direktör
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, f. d. ers. för led. av riksdagen
Lundborg, L. Åke, departementsråd
Palm, R. Elisabeth, expeditionschef

Sekreterare:
Carlbom, Olof F., förste länsassessor (t.o.m. den 18 oktober 1978)
Paulsson, E. Ingvar, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 december 1978)

Bitr. sekreterare:
Paulsson, E. Ingvar, kammarrättsfiskal (t.o.m. den 30 november 1978)

Lokal: Kommundepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 13 85 (Paulsson)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 1.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tre sammanträden.

Kommittén har den 8 december 1977 avgett delbetänkandet (SOU 1977:80) Länsdomstolarna.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 17. Ordningsstadgeutredningen (Kn 1977:02)

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 27 januari 1977 för att göra en översyn av allmänna ordningsstadgan:

Särskild utredare:
Neergaard, Erik A., rättschef

Sakkunniga:
Andersson, P. Gustaf, polisöverintendent
Ericson, E. Gerhard H., kanslichef
Palmcrantz, Hans U., revisionssekreterare
Romson, Rolf, direktör
Svensson, Bo E., departementsråd

Sekreterare:
Bjurman, C. G. Ulf, hovrättsassessor

Lokal: Kommundepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. direktval 763 14 11 (Bjurman)

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 2.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Utredningen har i maj 1978 avgett delbetänkandet (Ds Kn 1978:2) Kostnader för ordningshållning vid offentliga tillställningar m. m.

Utredningen överväger att under år 1979 avge ett delbetänkande angående vissa säkerhetsfrågor vid bl. a. skidsport, bad m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 18. 1977 års oljeskyddskommitté (Kn 1977:03)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 16 juni 1977 för att undersöka i vad mån oljeutvinning i större skala i Nordsjön och erfarenheterna från oljeutflödet i april 1977 vid borrplattformen Bravo på Ekofiskfältet bör föranleda ändring av de riktlinjer som nu gäller för den svenska beredskapen för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren:

Ordförande:
Huss, Erik J., statsråd (t.o.m. den 26 oktober 1978)
Luthman, Gösta F., direktör (fr.o.m. den 6 december 1978)

Ledamöter:
Bergander, Lilly K., led. av riksdagen
Håkansson, Per Olof, byggnadsingenjör, led. av riksdagen
Luthman, Gösta F., direktör (t.o.m. den 5 december 1978)
Schött, Lars E., fögderidirektör, led. av riksdagen
Torwald, G. A. Rune, utredningssekreterare, led. av riksdagen
Åberg, Ch. Georg, fiskeriombudsman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bucht, Sven F. V., departementsråd
Engdahl, O. Roland, gränschef
Fahlin, Per G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 25 april 1978)
Stjernberg, E. Gustaf T., fil. kand.

Expert:
Kaudern, A. Gösta, civilingenjör (fr.o.m. den 16 februari 1978)

Sekreterare:
Måre, Mats O., förste länsnotarie

Lokal: Länsstyrelsen, Fack, 403 10 Göteborg, tel. direktval 031/60 58 73 eller 60 57 83 (Måre)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit tolv sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 19. Utredningen (Kn 1977:04) för översyn av lagen om församlingsstyrelse

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 12 maj 1977 med uppdrag att göra en översyn av lagen om församlingsstyrelse:

Särskild utredare:
Stolt, Lennart, direktör

Sekreterare:
Johansson, B. Sture, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 september 1977)

Lokal: Länsstyrelsen, 721 86 Västerås, tel. 021/11 02 00 ankn. 360

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 5.

Den särskilde utredaren har under tiden november 1977 - oktober 1978 fört överläggningar med organisationer som berörs av arbetet med församlingsstyrelselagens översyn.

Utredaren beräknas slutföra sitt arbete under år 1979.

### 20. Kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 2 juni 1977 med uppdrag att göra en översyn av kommunalbesvärsprocessen m. m.:

Ordförande:
Hamdahl, Bengt, regeringsråd (fr.o.m. den 18 november 1977)

Ledamöter:
Sterzel, Fredrik A. C., statssekreterare (fr.o.m. den 18 november 1977)
Törnvall, Peder H., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 18 november 1977)

Sakkunniga:
Riberdahl, Curt S., sektionschef (fr.o.m. den 18 november 1977)
Sahlin, Jan E. A., förste sekreterare (fr.o.m. den 18 november 1977)

Sekreterare:
Börjeson, Sven, regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 24 november 1977)

Lokal: Regeringsrätten, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 23 86 40 ankn. 378 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 3.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden. Vidare har kommittén under september 1978 företagit en studieresa till Finland.

Kommittén avser att omkring årsskiftet 1978-1979 avge ett delbetänkande rörande instansordningen i kommunalbesvärsprocessen m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 21. Kommunalrättsutredningen (Kn 1977:06) för Stockholm

Tillkallad enligt regeringens bemyndigande den 30 juni 1977:

Särskild utredare:
Ericsson, K. Georg V., regeringsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Sakkunniga:
Calmfors, S. Hans, stadssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1977)
Ridderstrand-Linderoth, E. Inger A., stadsjurist (fr.o.m. den 1 oktober 1977)

Experter:
Sundberg, Erik D., f. d. drätseldirektör (fr.o.m. den 1 juni 1978)
Waldenström, Hans G. W., kulturchef (fr.o.m. den 23 oktober 1978)

Sekreterare:
Roos, A. G. Thorbjörn, kanslichef (fr.o.m. den 1 april 1978)

Bitr. sekreterare:
Hilborn-Arnell, M. Ingegärd, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 december 1978)

Lokal: Kommundepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 4.

Utredningen har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit fem sammanträden. Den särskilde utredaren har därutöver haft överläggningar med företrädare för Stockholms kommun och vissa myndigheter.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 22. Kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07)

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 4 augusti 1977 för fortsatt utredning av vissa kommunaldemokratiska frågor:

Ordförande:

Lindencrona, Fredrik W. K., verkst. direktör (fr.o.m. den 18 november 1977)

Ledamöter:

Andersson, Leif, överförmyndare (fr.o.m. den 18 november 1977)
Ericsson, Lars Eric, utredningssekreterare (fr.o.m. den 18 november 1977)
Jonnergård, Gustaf, f. d. partisekreterare, f. d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1977)
Jonsson, S. D. Anita, kommunalråd (fr.o.m. den 18 november 1977)
Zachrisson, Rune E., kommunalråd (fr.o.m. den 18 november 1977)
Åstrand, Göran, kommunalkonsulent (fr.o.m. den 18 november 1977)

Sakkunniga:

Anderson, Hans A. T., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977)
Domargård, Tord V., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977)
Högdahl, Lars A., tf. departementsråd (fr.o.m. den 16 november 1978)
Jonsson, Olof E., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977)
Karlsson, H. Urban, förste sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1977)
Lindquist, Ulf W. E., hovrättsråd (fr.o.m. den 1 december 1977)
Peterson, Carl-Gunnar P., departementsråd (fr.o.m. den 16 november 1978)

*Sakkunnig med undantag av frågor som gäller kommunindelningsreformens verkningar:*

Bergqvist, Sven-Runo, departementsråd (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 10 november 1978)

*Sakkunnig för frågor som gäller kommunindelningsreformens verkningar:*

Peterson, Carl-Gunnar P., departementsråd (fr.o.m. den 1 december 1977 t.o.m. den 15 november 1978)

Expert:

Birgersson, Bengt Owe, docent, föredragande i riksdagens konstitutionsutskott (fr.o.m. den 10 januari 1978)

Sekreterare:

Geijer, Carl-Wedig G. O., kanslidirektör (fr.o.m. den 10 januari 1978)

Lokal: Munkbron 11, 2 tr., tel. 11 27 38 (Geijer). Postadress: Kommundepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1978 års kommittéberättelse del II Kn 6.

Kommittén har under tiden november 1977 - oktober 1978 hållit sex sammanträden. Vidare har kommittén i samband med studiebesök haft

överläggningar med företrädare för ett antal kommuner och landstingskommuner.

Kommittén har den 25 juli 1978 avgett delbetänkandet (Ds Kn 1978:5) Utvärdering av kommunindelningsreformen. Förslag till forskningsprogram.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 23. Kommittén (Kn 1978:01) med uppdrag att utreda frågor om kommunala företag m. m.

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 20 april 1978 med uppdrag att utreda frågor om kommunala företag m. m.:

Ordförande:

Petrén, Gustaf, regeringsråd (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Ledamöter:

Gisslén, Axel, kommunalråd (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Josefson, Stig A., lantbrukare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Sakkunniga:

Lindeberg, Per Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 20 september 1978)

Meyer, Lars, förbundsjurist (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Nyström, Lennart, kanslidirektör (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Regner, Göran I. F., hovrättsassessor (fr.o.m. den 20 september 1978)

Törnvall, Peder H., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 21 juni 1978)

Sekreterare:

Graffman, Agneta C., hovrättsassessor (fr.o.m. den 6 november 1978)

Lokal: Munkbron 11. Postadress: Kommundepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Kn 2.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

## 24. Kommittén (Kn 1978:02) för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner

Tillkallade enligt regeringens bemyndigande den 31 augusti 1978 för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner m. m.:

Ordförande:

Hegrelius, Olov, f. d. regeringsråd (fr.o.m. den 5 oktober 1978)

Ledamöter:

Aspegren, Lennart, kansliråd (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Bergqvist, Olof, hovrättsassessor (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Boman, Svante, hovrättsråd (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Borglund, Erik, lagman (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Gustafsson, Agne, universitetslektor (fr.o.m. den 5 oktober 1978)
Neergaard, Erik A., rättschef (fr.o.m. den 5 oktober 1978)

Sekreterare:

Boman, Svante, hovrättsråd (fr.o.m. den 5 oktober 1978)

Lokal: Departementens kommittéer, Lilla Kungsgatan 3, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00

Direktiven för kommittén, se 1979 års kommittéberättelse del II Kn 3 och Kn 4.

Kommittén avser att under år 1979 avge ett betänkande i huvudfrågan.
Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1979.

*Underbilaga*

## KOMMITTÉKOSTNADER

### JUSTITIEDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Utredningen (Ju 1973:11) om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten | 1979:11 | 660,6 | 182,5 | 1,0 |
| Utredningen (Ju 1973:17) om utländska övertaganden av svenska företag | 12 | 917,4 | 347,6 | 58,3 |
| Ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15) | 18 | 398,2 | 175,7 | 37,0 |
| Ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974:16) | 19 | 596,6 | 130,4 | 49,6 |
| Personvals- och valkretsutredningen (Ju 1974:19) | 20 | 282,1 | 98,1 | 37,6 |
| JK-utredningen (Ju 1974:20) | 21 | 442,9 | 266,0 | 22,7 |
| Väktarutbildningsutredningen (Ju 1975:05) | 26 | 239,5 | 72,6 | 20,7 |
| Utredningen (Ju 1976:01) om vissa frågor ang. mathållningen vid kriminalvårdens anstalter | 29 | 151,9 | 1,2 | – |
| Rättighetsskyddsutredningen (Ju 1977:01) | 35 | 122,8 | 502,8 | 168,0 |
| Summa | | | **1 776,9** | **394,9** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Integritetsskyddskommittén (Ju 1967:62) | 1979: 1 | 1 647,3 | 253,4 | 31,0 |
| Samarbetsorganet (Ju 1968:59) för rättsväsendets informationssystem (SARI) | 2 | 8 291,0 | 7,5 | 55,4 |
| Familjelagssakkunniga (Ju 1970:52) | 3 | 2 972,9 | 453,5 | 55,2 |
| Konkurslagskommittén (Ju 1971:06) | 4 | 1 672,9 | 271,1 | 58,8 |
| Utredningen (Ju 1972:04) ang. ny lagstiftning om befordran med järnväg | 5 | 741,2 | 185,3 | 3,6 |
| Namnlagsutredningen (Ju 1972:06) | 6 | 456,3 | 135,9 | 19,5 |
| Konsumenttjänstutredningen (Ju 1972:07) | 7 | 1 095,4 | 333,7 | 75,8 |
| Utredningen (Ju 1972:12) ang. företagsinteckning | 8 | 531,3 | 190,0 | 15,3 |
| Produktansvarskommittén (Ju 1973:08) | 9 | 426,1 | 95,7 | 25,2 |
| Hemförsäljningskommittén (Ju 1973:10) | 10 | 1 004,9 | 324,8 | 39,7 |
| Energirådet (Ju 1974:03) | 13 | – | – | – |
| Försäkringsrättskommittén (Ju 1974:09) | 14 | 522,0 | 212,4 | 52,2 |
| Varumarkesutredningen (Ju 1974:10) | 15 | 263,7 | – | 38,3 |
| Massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974:13) | 16 | 426,4 | 181,1 | 2,9 |
| Utredningen (Ju 1974:14) om reklam i videogram (RIV) | 17 | 479,0 | 56,9 | 39,5 |
| 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21) | 22 | 429,7 | 159,3 | 50,5 |
| Stiftelseutredningen (Ju 1975:01) | 23 | 767,5 | 159,3 | 44,8 |
| Småhusköpkommittén (Ju 1975:02) | 24 | 308,1 | 173,3 | 10,7 |
| Arrendelagskommittén (Ju 1975:04) | 25 | 353,5 | 280,4 | 56,8 |
| Hyresrättsutredningen (Ju 1975:06) | 27 | 303,4 | 145,2 | 20,8 |
| 1975 års polisutredning (Ju 1975:08) | 28 | 351,1 | 13,9 | 56,6 |
| Upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02) | 30 | 222,2 | 159,9 | 85,7 |
| Förmögenhetsbrottsutredningen (Ju 1976:04) | 31 | 110,3 | 146,9 | 4,4 |
| Datalagstiftningskommittén (Ju 1976:05) (DALK) | 32 | 420,2 | 383,1 | 93,0 |
| Utredningen (Ju 1976:06) om kriminalvårdsstyrelsens organisation m. m. | 33 | 199,4 | 271,0 | 40,0 |
| Utredningen (Ju 1976:07) om isolering inom kriminalvården | 34 | 108,2 | 144,1 | 17,9 |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| – | – | 7,0 | – | – | 190,5 |
| 1,0 | – | – | – | – | 406,9 |
| 10,8 | – | – | – | – | 223,5 |
| 40,0 | 71,9 | – | 2,5 | – | 294,4 |
| 7,4 | 94,0 | 0,3 | – | – | 237,4 |
| 13,2 | – | – | – | – | 301,9 |
| 23,8 | – | – | – | – | 117,1 |
| 0,2 | – | 5,4 | – | – | 6,8 |
| 30,8 | 73,4 | – | 1,5 | – | 776,5 |
| **127,2** | **239,3** | **12,7** | **4,0** | – | **2 555,0** |
| 12,5 | – | – | 0,8 | – | 297,7 |
| 2,8 | 30,0 | 692,8 | – | 100,0 | 888,5 |
| 36,5 | 56,9 | – | 0,7 | 50,0 | 652,8 |
| 11,2 | 65,8 | – | – | – | 406,9 |
| 6,5 | – | – | – | – | 195,4 |
| 4,3 | – | – | – | – | 159,7 |
| 20,7 | – | – | 0,1 | – | 430,3 |
| 12,1 | – | – | 1,1 | – | 218,5 |
| 10,6 | – | – | 0,3 | – | 131,8 |
| 1,3 | 33,9 | – | – | – | 399,7 |
| – | – | – | – | – | – |
| 9,3 | 67,2 | 0,3 | 0,2 | – | 341,6 |
| 4,8 | – | – | – | – | 43,1 |
| 0,1 | – | – | 0,2 | – | 184,3 |
| 14,8 | – | – | 0,1 | – | 111,3 |
| 18,8 | – | – | 0,2 | – | 228,8 |
| 10,2 | – | 358,4 | – | – | 572,7 |
| 6,9 | – | – | 0,2 | – | 191,1 |
| 32,9 | 38,9 | 110,0 | 0,1 | – | 519,1 |
| 4,7 | 28,2 | – | 0,1 | – | 199,0 |
| 33,6 | – | – | 1,7 | – | 105,8 |
| 9,0 | – | – | 0,4 | – | 255,0 |
| 5,7 | – | – | 1,7 | – | 158,7 |
| 44,1 | – | 233,5 | 24,7 | | 778,4 |
| 37,7 | – | 41,7 | 0,2 | – | 390,6 |
| 25,9 | – | – | – | – | 187,9 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| 1977 års sexualbrottskommitté (Ju 1977:03) | 1979:36 | 40,1 | 213,8 | 96,7 |
| Spionbrottsutredningen (Ju 1977:04) | 37 | 29,2 | 205,1 | 30,5 |
| Byggnadspantutredningen (Ju 1977:05) | 38 | 57,8 | 188,8 | 4,4 |
| Rättegångsutredningen (Ju 1977:06) | 39 | 56,8 | 303,0 | 50,9 |
| Utredningen (Ju 1977:07) om ställföreträdare för dödsbo i vissa fall | 40 | – | 144,1 | 4,4 |
| Utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt | 41 | 35,1 | 154,7 | 21,4 |
| Militäransvarskommittén (Ju 1977:09) | 42 | 24,1 | 272,9 | 14,5 |
| Yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10) | 43 | - | 234,9 | 49,7 |
| Allmänna advokatbyråkommittén (Ju 1977:11) (ABK) | 44 | - | 121,3 | 34,3 |
| Tomträttskommittén (Ju 1977:12) | 45 | - | 143,9 | 25,4 |
| Konsumentköpsutredningen (Ju 1977:13) | 46 | - | 131,3 | 12,2 |
| Utredningen (Ju 1977:14) om vissa arvsrättsliga frågor | 47 | | 196,2 | 7,3 |
| Utredningen (Ju 1977:15) om rätten till arbetstagares uppfinningar | 48 | – | 107,7 | 17,0 |
| Sjölagsutredningen (Ju 1977:16) | 49 | - | 82,4 | – |
| Utredningen (Ju 1977:17) om förfarandet i vissa disciplinärenden m. m. | 50 | – | 52,6 | 9,0 |
| 1978 års vallagskommitté (Ju 1978:01) | 51 | - | 51,8 | 2,1 |
| Utredningen (Ju 1978:02) om vidgad ortspressannonsering m. m. | 52 | - | 66,7 | 5,6 |
| LTO/LOB-utredningen (Ju 1978:03) | 53 | – | 17,4 | - |
| Särskild näringspolitisk delegation (Ju 1978:04)[3] | 54 | – | - | - |
| Summa | | | **7 426,3** | **1 379,0** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Vattenlagsutredningen (Ju 1969:58) | 1978: 3 | 2 913,1 | 3,3 | 3,1 |
| Kreditköputredningen (Ju 1971:05) | 6 | 1 227,5 | 1.6 | 1,9 |
| 1971 års utredning (Ju 1971:08) om behandling av psykiskt avvikande | 8 | 1 129,3 | 3,4 | - |
| Utredningen (Ju 1972:05) ang. inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. | 10 | 861,0 | – | – |
| Utredningen (Ju 1973:20) om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter | 18 | 608,5 | 120.0 | 26,5 |
| Utredningen (Ju 1974:17) ang. översyn av häktningsbestämmelserna | 26 | 541,9 | 52,9 | 41,4 |
| Brottsskadeutredningen (Ju 1974:18) | 27 | 409,5 | 27,9 | 12,2 |
| Rättshjälpsutredningen (Ju 1975:07) | 36 | 468,1 | 44,0 | 32,3 |
| Utredningen (Ju 1975:09) om kvinnlig tronföljd | 38 | 100,6 | ./. 14.0 | 7,5 |
| Lagrådsutredningen (Ju 1977:02) | 46 | - | 85,5 | 9,2 |
| Summa | | | **324,6** | **134,1** |
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Svenska ledamöter (Ju 1967:67) i Nordiska samarbetsutskottet för kriminalstatistik | | 144,5 | – | - |
| Nämnden (Ju 1968:67) för Europarådets kriminologiska forskningsstipendier | | 3,8 | – | 3,4 |
| Nordiska ämbetsmannakommittén (Ju 1974:07) för lagstiftningsfrågor | | 8,3 | - | - |
| Översyn av delgivningsverksamhetens organisation | | | 3,2 | – |
| Arbetsgrupp 1 och 2 för fortsatt översyn av kommitteväsendet | | 78,5 | 24,7 | – |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 7,0 | - | 80,0 | 0,3 | – | 397,8 |
| 13,0 | – | - | – | - | 248,6 |
| 6,1 | – | – | – | - | 199,3 |
| 56,7 | - | - | 2,9 | – | 413,5 |
| 3,9 | - | – | – | - | 152,4 |
| 20,9 | – | - | - | – | 197,0 |
| 16,3 | – | – | 0,7 | – | 304,4 |
| 14,2 | – | – | 7,1 | - | 305,9 |
| 33,6 | – | - | 0,9 | – | 190,1 |
| 2,6 | – | - | – | – | 171,9 |
| – | – | – | – | - | 143,5 |
| - | - | – | 0,1 | – | 203,6 |
| 16,2 | – | – | 0,4 | – | 141,3 |
| 6,7 | – | – | – | – | 89,1 |
| 7,1 | – | – | – | - | 68,7 |
| 2,5 | - | - | - | - | 56,4 |
| 6,6 | – | 8,3 | 21,7 | 5,5 | 114,4 |
| 1,6 | – | - | – | - | 19,0 |
| · | – | – | – | – | – |
| **592,0** | **320,9** | **1 525,0** | **66,9** | **155,5** | **11 465,6** |
| – | 88,8 | – | - | - | 95,2 |
| – | 29,6 | – | - | – | 33,1 |
| - | 81,3 | – | · | - | 84,7 |
| – | - | – | 0,4 | – | 0,4 |
| 14,8 | 120,0 | – | – | – | 281,3 |
| 7,8 | 54,0 | 1,0 | 0,9 | – | 158,0 |
| 3,0 | 41,5 | – | - | .. | 84,6 |
| 3,1 | 76,9 | – | – | – | 156,3 |
| – | - | – | .. | – | ./. 6,5 |
| 0,3 | – | – | – | – | 95,0 |
| **29,0** | **492,1** | **1,0** | **1,3** | **–** | **982,1** |
| – | - | – | – | – | – |
| – | – | - | – | – | 3,4 |
| 0,2 | – | – | – | – | 0,2 |
| 1,4 | – | 1 002,3 | – | – | 1 006,9 |
| 1,0 | – | – | – | – | 25,7 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Diverse myndigheter | | | -- | -- |
| Diverse firmor | | | - | - |
| Diverse personer | | | 2,3 | -- |
| Gemensamma kostnader | | | 282,8 | 1,7 |
| Utestående reseförskott | | | - | - |
| | Summa | | **313,0** | **5,1** |
| | Summa totalt | | **9 840,8** | **1 913,1** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.
[3] Kostnaderna bestrids från industridepartementets kommittéanslag. Se Kommittékostnader: Industridepartementet.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| – | – | – | – | 50,0 | 50,0 |
| – | 30,9 | – | – | – | 30,9 |
| 1,6 | – | – | – | – | 3,9 |
| 1,4 | 58,6 | – | 418,8 | – | 763,3 |
| 10,8 | – | – | – | – | 10,8 |
| **16,4** | **89,5** | **1 002,3** | **418,8** | **50,0** | **1 895,1** |
| **764,6** | **1 141,8** | **2 541,0** | **491,0** | **205,5** | **16 897,8** |

UTRIKESDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Biståndspolitiska utredningen (UD 1972:03)[3] | 1979:2 | 1 045,7 | 294,9 | 107,3 |
| Utredningen (UD 1977:01) om det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet | 4 | 92,5 | 400,9 | 24,7 |
| Summa | | **1 138,2** | **695,8** | **132,0** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Delegationen (UD 1972:02) för utveckling av folkrättens regler om humanitet i krig | 1979:1 | 389,8 | 98,0 | 6,9 |
| Nedrustningsdelegationen (UD 1976:01) | 3 | 10,8 | - | 14,1 |
| Kommittén (UD 1977:03) för de svenska förberedelserna inför FN:s konferens om vetenskap och teknologi för utveckling[3] | 5 | | – | 17,3 |
| Utredningen (UD 1978:01) om formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet | 6 | – | – | |
| Utredningen (UD 1978:02) om utrikesrepresentationen | 7 | – | – | – |
| Summa | | **400,6** | **98,0** | **38,3** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen (UD 1977:02) om Sveriges utvecklingssamarbete på industriområdet[3] | 1978:5 | – | 4,3 | 56,7 |
| Summa | | – | **4,3** | **56,7** |
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielserörelser | | | – | 43,4 |
| Svenska UNICEF-kommittén | | | – | 7,3 |
| Bradskande utredningar på nedrustningsområdet | | | - | |
| Summa | | | – | **50,7** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.
[3] Kostnaderna bestrids av andra medel än kommittéanslaget.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 99,0 | 91,3 | 97,0 | 26,5 | – | 716,0 |
| 13,4 | .. | – | 14,3 | .. | 453,3 |
| **112,4** | **91,3** | **97,0** | **40,8** | – | **1 169,3** |
| 2,7 | .. | – | 1,0 | – | 108,6 |
| .. | – | – | – | .. | 14,1 |
| 0,1 | – | .. | – | .. | 17,4 |
| – | .. | – | .. | – | .. |
| .. | – | – | – | – | – |
| **2,8** | – | – | **1,0** | – | **140,1** |
| 60,8 | 31,5 | 9,5 | 15,5 | .. | 178,3 |
| **60,8** | **31,5** | **9,5** | **15,5** | – | **178,3** |
| 0,9 | .. | .. | – | – | |
| .. | – | – | .. | – | |
| 8,6 | – | 22,0 | – | 100,0 | |
| **9,5** | – | **22,0** | – | **100,0** | |

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Försvarets fredsorganisationsutredning (Fö 1968:20) | 1979: 1 | 3 082,2 | 407,2 | 113,4 |
| Försvarets gymnasieutredning (Fö 1975:02) (FGU) | 6 | 344,2 | 231,0 | 52,8 |
| Utredningen (Fö 1977:04) om överföring av civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter | 11 | – | 1,1 | 52,5 |
| Summa | | **3 426,4** | **639,3** | **218,7** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Militära pensionsaldersdelegationen (Fö 1971:04) | 1979: 2 | 486,1 | 76,8 | – |
| Försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03) (FLU-74) | 3 | 1 492,9 | 396,0 | 128,3 |
| Tjänstereglementsutredningen (Fö 1974:05) | 4 | 209,1 | 201,3 | 43,3 |
| Beredningen (Fö 1975:01) för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (BKF) | 5 | 386,5 | 133,8 | 16,3 |
| 1975 års skyddsrumsutredning (Fö 1975:03) | 7 | 125,4 | 1,0 | 26,5 |
| Värnpliktsinflytandekommittén (Fö 1977:01) (VIK) | 8 | 2,7 | 23,2 | 94,2 |
| Utredningen (Fö 1977:02) rörande datasystemens särbarhet, särbarhetskommittén (SÄRK) | 9 | – | 146,5 | 47,8 |
| Fredstandvärd -80 (Fö 1977:03) | 10 | 11,1 | 143,4 | 45,9 |
| Flygindustrikommittén (Fö 1978:01) (FLIK) | 12 | – | 69,4 | 36,1 |
| 1978 års försvarskommitté (Fö 1978:02) (FK-78) | 13 | – | 21,8 | – |
| Delegationen (Fö 1978:03) för samordning av ny befälsordning (SamD NBO) | 14 | – | – | – |
| Civilmilitärutredningen (Fö 1978:04) (CMU) | 15 | – | – | – |
| Hälso- och sjukvård i försvaret (Fö 1978:05) (HSF) | 16 | – | – | – |
| Folkrättskommittén (Fö 1978:06) | 17 | – | – | – |
| Summa | | **2 713,8** | **1 213,2** | **438,4** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning (Fö 1971:01) | 1978: 2 | 1 369,0 | 0,6 | – |
| Ledningsgruppen (Fö 1971:03) för fortsatt utveckling av försvarets planerings- och programbudgetsystem (PPBG) | 3 | 871,3 | – | – |
| 1974 års försvarsutredning (Fö 1974:04) | 7 | 1 744,4 | 7,3 | – |
| Utredningen (Fö 1975:04) om inflytande m. m. inom värnpliktsutbildningen | 12 | 151,2 | 0,5 | – |
| Utredningen (Fö 1976:01) om statsbidrag till fritidssysselsättningar för värnpliktiga | 13 | 25,8 | – | 5,5 |
| Summa | | **4 161,7** | **8,4** | **5,5** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 72,0 | – | – | 20,6 | – | 613,2 |
| 24,1 | - | 1,6 | 37,9 | – | 347,4 |
| 7,0 | – | - | 0,1 | – | 60,7 |
| **103,1** | **–** | **1,6** | **58,6** | **–** | **1 021,3** |
| – | – | – | 24,8 | – | 101,6 |
| 97,8 | – | – | 66,1 | – | 688,2 |
| 0,9 | – | – | 6,1 | – | 251,6 |
| 29,7 | 56,3 | – | 2,0 | – | 238,1 |
| 0,2 | – | – | 0,2 | – | 27,9 |
| 48,8 | - | – | 17,1 | – | 183,3 |
| 19,1 | – | 70,4 | 28,1 | – | 311,9 |
| 5,0 | 0,2 | · | 10,2 | – | 204,7 |
| 19,3 | – | – | 9,7 | – | 134,5 |
| 0,7 | – | – | 6,7 | – | 29,2 |
| – | · | – | – | – | - |
| – | · | – | – | – | – |
| – | · | – | – | – | – |
| - | – | · | – | – | – |
| **221,5** | **56,5** | **70,4** | **171,0** | **–** | **2 171,0** |
| – | – | – | – | – | 0,6 |
| – | – | – | 2,0 | – | 2,0 |
| – | – | – | – | – | 7,3 |
| – | – | – | – | – | 0,5 |
| 1,4 | – | – | 0,2 | – | 7,1 |
| **1,4** | **–** | **–** | **2,2** | **–** | **17,5** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kostnader från kommitteanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Diverse myndigheter | | | 131,2 | - |
| Diverse firmor | | | - | - |
| Diverse personer | | | 262,3 | 8,5 |
| Gemensamma kostnader | | | - | 5,0 |
| Utestående reseförskott | | | | - |
| Summa | | | **393,5** | **13,5** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| – | – | – | – | – | 131,2 |
| 0,1 | – | – | – | – | 0,1 |
| 6,7 | – | – | – | – | 277,5 |
| 2,7 | – | 287,8 | 0,1 | – | 295,6 |
| 8,8 | – | – | – | – | 8,8 |
| **18,3** | – | **287,8** | **0,1** | – | **713,2** |

SOCIALDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t.o.m. 1977-06-30 | 1977-07-01--1978-06-30 | |
| | | | Lön m.m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Barnmiljöutredningen (S 1973:08) | 1979: 4 | 1 153,1 | 65,2 | - |
| Pensionärsundersökningen (S 1974:06) (Pu) | 9 | 2 390,5 | 404,2 | 20,9 |
| Regionsjukvårdsutredningen (S 1974:07) | 10 | 875,9 | 347,4 | 124,4 |
| Hälsovårdsstadgeutredningen (S 1974:08) | 11 | 2 040,4 | 298,1 | 57,4 |
| Ledningsgruppen (S 1974:11) för försöksverksamhet inom socialvården | 13 | 683,0 | 126,8 | 12,3 |
| Ledningsgruppen (S 1977:06) för narkotikafrågor | 22 | 36,4 | 253,0 | 13,4 |
| Utredningen (S 1977:08) om frågan om kontinuitet i kontakterna mellan patient och läkare i den öppna vården m.m. | 24 | -- | 188,7 | 39,0 |
| Utredningen (S 1977:09) om verksamheten vid Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) | 25 | – | 92,2 | 19,8 |
| Utredningen (S 1977:11) om läkemedelsinformation | 27 | – | 81,4 | 16,5 |
| Läkemedelskontrollutredningen (S 1977:18) | 34 | – | 79,0 | 7,8 |
| Utredningen (S 1977:20) med uppdrag att se över prisskontrollen av läkemedel | 36 | – | 77,8 | - |
| Summa | | 7 179,3 | 2 013,8 | 311,5 |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Socialdepartementets sjukvårdsdelegation (S 1966:39) | 1979: 1 | 2 471,1 | 210,3 | 63,3 |
| Pensionskommitténs (S 1970:40) | 2 | 2 149,6 | 223,5 | 98,5 |
| Barnomsorgsgruppen (S 1973:07) | 3 | 1 339,1 | 582,9 | 48,1 |
| Familjestödsutredningen (S 1974:01) | 5 | 1 715,7 | 491,3 | 53,9 |
| Medicinalansvarskommittén (S 1974:02) | 6 | 1 001,9 | 303,2 | 127,7 |
| Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning (S 1974:04) (NEPO) | 7 | 478,5 | 44,1 | 36,6 |
| Delegationen (S 1974:05) för social forskning | 8 | 714,5 | 309,1 | 69,2 |
| Utredningen (S 1974:09) beträffande sjukvård i livets slutskede (SLS) | 12 | 754,4 | 390,3 | – |
| Socialpolitiska samordningsutredningen (S 1975:02) (SSU) | 14 | 664,8 | 418,3 | 48,9 |
| Hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04) | 15 | 239,5 | 470,8 | 50,9 |
| Planeringsgruppen (S 1976:03) för barnomsorg | 16 | 300,4 | 287,2 | 31,1 |
| Utredningen (S 1976:05) om sjukvården i krig | 17 | 28,7 | 171,0 | 73,6 |
| Prostitutionsutredningen (S 1977:01) | 18 | 2,3 | 175,2 | 45,2 |
| Utredningen (S 1977:02) om sjukvårdens inre organisation | 19 | – | 112,0 | 27,3 |
| Tobakskommittén (S 1977:03) | 20 | – | 54,3 | 14,6 |
| Utredningen (S 1977:04) om narkotikamissbrukets omfattning | 21 | 10,5 | 249,9 | 29,1 |
| Utredningen (S 1977:07) om barnolycksfall | 23 | – | 174,5 | 11,4 |
| Utredningen (S 1977:10) om ADB inom den allmänna försäkringen m.m. (ALLFA) | 26 | – | 322,7 | 24,8 |
| Omsorgskommittén (S 1977:12) | 28 | – | 620,2 | 5,1 |
| Fluorberedningen (S 1977:13) | 29 | – | 5,0 | 21,2 |
| Utredningen (S 1977:14) om huvudmannaskap för Karolinska sjukhuset | 30 | – | – | 4,0 |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 12,7 | – | – | – | – | 77,9 |
| 17,1 | 271,5 | 68,4 | – | – | 782,1 |
| 127,1 | – | – | 0,8 | – | 599,7 |
| 41,9 | – | – | 0,1 | – | 397,5 |
| 26,2 | – | 11,9 | 0,1 | – | 177,3 |
| 54,8 | 3,4 | 8,0 | 2,9 | – | 335,5 |
| 31,7 | – | 0,1 | 0,6 | – | 260,1 |
| 0,3 | – | – | – | – | 112,3 |
| 17,9 | – | – | 4,3 | – | 120,1 |
| 13,1 | – | 39,2 | 0,6 | – | 139,7 |
| 8,8 | – | | 1,3 | – | 87,9 |
| **351,6** | **274,9** | **127,6** | **10,7** | – | **3 090,1** |
| 3,3 | – | – | 0,2 | – | 277,1 |
| 50,9 | 78,6 | 37,5 | 0,2 | – | 489,2 |
| 29,7 | 46,1 | – | 2,1 | – | 708,9 |
| 46,3 | – | 80,9 | 7,2 | | 679,6 |
| 14,2 | 97,0 | – | 0,4 | – | 542,5 |
| 4,7 | – | – | | – | 85,4 |
| 26,2 | – | – | – | – | 404,5 |
| 9,2 | – | 2,7 | 4,2 | – | 406,4 |
| 46,0 | – | – | – | – | 513,2 |
| 69,5 | – | – | 1,9 | – | 593,1 |
| 28,8 | 9,1 | 60,8 | 5,0 | – | 422,0 |
| 69,2 | 0,1 | 12,1 | 1,1 | – | 327,1 |
| 29,5 | – | 0,9 | 5,6 | – | 256,5 |
| 15,1 | – | 75,0 | 1,1 | – | 230,5 |
| 3,0 | – | | – | – | 71,9 |
| 12,6 | 24,7 | 28,9 | 5,4 | – | 350,6 |
| 9,7 | – | 35,0 | 0,4 | – | 231,0 |
| 66,4 | – | 262,7 | 0,9 | – | 677,5 |
| 110,7 | 12,9 | 54,6 | 7,1 | – | 810,6 |
| 19,0 | – | 1,0 | 4,6 | – | 50,8 |
| 2,6 | – | – | 1,2 | – | 7,8 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Texttelefongruppen (S 1977:15) | 31 | – | .. | 21,2 |
| Ensamförälderkommittén (S 1977:16) | 32 | . | 0,1 | 4,0 |
| (THX-utredningen (S 1977:17) | 33 | - | 85,0 | 18,4 |
| Beredningsgruppen för det internationella barnåret (1978:19) | 35 | .. | 42,0 | 22,5 |
| Undersökning (S 1977:21) av de homosexuellas situation i samhället | 37 | – | 29,5 | – |
| 1978 års tandvårdsförsäkring (S 1978:01) | 38 | – | 99,4 | .. |
| Organisationskommittén (S 1978:02) för försäkringsrätterna | 39 | .. | 108,4 | 16,0 |
| Försöksverksamhet (S 1978:03) inom läkemedelsområdet | 40 | – | – | .. |
| Sjukpenningskommittén (S 1978:04) | 41 | . | – | – |
| Familjevård för missbrukare (S 1978:05) | 42 | – | – | |
| Summa | | | 5 980,3 | 966,6 |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Arbetsgrupp (S 1975:05) för behandling av vissa frågor i anledning av betänkande om föräldraförsäkringen | 1977:23 | 84,9 | 5,3 | .. |
| Handikapputredningen (S 1966:38) | 1978: 1 | 3 042,9 | 20,3 | 1,0 |
| Socialutredningen (S 1969:29) | 3 | 7 161,8 | 78,0 | 50,6 |
| Sjukvårdskostnadsutredningen (S 1970:32) | 4 | 1 058,4 | 184,7 | - |
| Arbetsgruppen för social information (S 1975:01) | 17 | 5 078,7 | 59,0 | 17,3 |
| Utredningen (S 1977:05) om vissa frågor rörande sjukvård för äldre | 28 | 8,2 | 46,7 | 21,5 |
| Summa | | 16 434,9 | 394,0 | 90,4 |
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) | | | 703,2 | 70,3 |
| Statens handikappråd | | | 625,1 | 31,9 |
| Diverse myndigheter | | | .. | – |
| Diverse firmor | | | 14,6 | .. |
| Diverse personer | | | 80,4 | 4,5 |
| Gemensamma kostnader | | | 112,1 | .. |
| Utestående reseförskott | | | – | - |
| Summa | | | 1 529,8 | 106,7 |
| Summa totalt | | | 9 923,5 | 1 475,2 |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 1,7 | .. | – | .. | – | 22,9 |
| 1,3 | – | 0,8 | – | – | 6,2 |
| 8,4 | 0,1 | – | .. | 40,0 | 151,9 |
| 8,1 | 36,0 | 19,5 | 0,3 | . | 128,4 |
| 0,9 | – | – | 0,2 | – | 30,6 |
| 8,9 | .. | . | – | – | 108,3 |
| 8,6 | .. | – | 0,7 | – | 133,7 |
| .. | – | – | – | – | – |
| .. | – | – | .. | – | . |
| – | – | – | – | .. | |
| **704,5** | **304,6** | **672,4** | **49,7** | **–** | **8 728,2** |
| 1,2 | – | – | – | .. | 6,5 |
| 6,8 | – | – | 0,5 | – | 28,6 |
| 6,7 | 422,2 | – | – | .. | 557,5 |
| 0,8 | .. | – | – | – | 185,5 |
| 0,8 | 428,4 | 14,5 | .. | – | 520,0 |
| 12,4 | 1,8 | 175,1 | 0,3 | – | 257,8 |
| **28,7** | **852,4** | **189,6** | **0,8** | **–** | **1 555,9** |
| 56,5 | 0,1 | 7,9 | 15,9 | – | 853,9 |
| 56,9 | 91,8 | 1,3 | 116,5 | – | 923,5 |
| – | .. | 110,0 | – | 2 470,6 | 2 580,6 |
| – | – | – | .. | – | 14,6 |
| – | .. | .. | – | – | 84,9 |
| .. | 9,1 | – | 237,4 | .. | 358,6 |
| 21,7 | – | – | – | – | 21,7 |
| **135,1** | **101,0** | **119,2** | **369,8** | **2 470,6** | **4 832,2** |
| **1 219,9** | **1 532,9** | **1 108,8** | **431,1** | **2 510,6** | **18 202,0** |

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t.o.m. 1977-07-01 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | 1977-06-30 | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Befälsbemanningsutredningen (K 1970:29) | 1979: 2 | 1 033,3 | 114,1 | 32,0 |
| Trafikpolitiska utredningen (K 1972:07) | 4 | 2 518,7 | 261,3 | 131,6 |
| 1975 års Öresundsdelegation (K 1975:06) | 7 | 4 307,4 | 71,8 | 228,0 |
| Sjömanspensionsutredningen (K 1975:09) | 9 | 260,1 | 81,1 | 55,8 |
| Körkortsutredningen (K 1976:02) | 11 | 195,7 | 229,8 | 42,8 |
| Utredningen (K 1976:04) om vissa bidrags- och författningsfrågor avseende cykeltrafiken | 12 | 9,1 | – | 35,6 |
| Utredningen (K 1977:03) om huvudmannaskap för driften av Göta kanal | 15 | – | 5,5 | 19,5 |
| Särskild utredare (K 1978:01) med uppdrag att överväga frågan om huvudmannaskap för viss drift av Nora Bergslags järnväg | 18 | – | – | 28,5 |
| VTI-utredningen (K 1978:04). Översyn av statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering | 21 | – | – | 21,8 |
| Summa | | | **763,6** | **595,6** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Trafikpolitiska delegationen (K 1965:38) | 1979: 1 | 294,0 | – | – |
| Sakkunniga (K 1972:01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg (UMOF)[3] | 3 | 539,7 | – | 8,5 |
| Fartygsmiljöutredningen (K 1973:04) | 5 | 572,8 | 106,0 | 43,8 |
| Trafiksäkerhetsutredningen (K 1973:07) | 6 | 1 802,5 | 338,7 | 113,4 |
| Sakkunnig (K 1975:07) med uppdrag att utreda vissa säkerhetsfrågor vid användning av truckar | 8 | 18,4 | – | 3,7 |
| Utredningen (K 1976:01) om samverkansmöjligheterna hos vissa affärsverks och myndigheters verkstadsrörelser m. m. | 10 | 232,1 | 422,0 | 3,6 |
| SMHI-utredningen (K 1977:01) | 13 | 24,2 | 2,2 | 30,0 |
| Typbesiktningsutredningen (K 1977:02) | 14 | 21,3 | 149,8 | 41,5 |
| Utredningen (K 1977:04) angående vissa containerfrågor | 16 | – | 122,8 | 23,2 |
| Sjöfartpolitiska utredningen (K 1977:05) | 17 | – | 442,9 | 14,1 |
| Särskild utredare (K 1978:02) med uppdrag att ta upp överläggningar med Stockholms läns landsting om flygplatsfrågan på lång sikt i Stockholmsregionen | 19 | – | – | – |
| Särskild utredare (K 1978:03) med uppdrag att se över lagstiftningen rörande säkerheten på försvarsmaktens fartyg | 20 | . | – | – |
| Särskild utredare (K 1978:05) med uppdrag att göra en översyn av sjöfartsverkets sjökortsframställning | | – | – | – |
| Summa | | – | **1 584,4** | **281,8** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| 1969 års vägutredning (K 1970:35) | 1978: 3 | 891,9 | 37,3 | – |
| Sjöräddningsutredningen (K 1970:42) | 4 | 377,0 | 11,5 | 2,4 |
| Bilarbetstidsutredningen (K 1972:08) | 7 | 918,9 | – | 12,1 |
| Stockholmsregionens allmänflygutredning (K 1975:08) | 13 | 481,4 | 13,1 | 4,7 |
| Brommautredningen (K 1976:03) | 17 | 678,8 | 0,7 | 8,3 |
| Summa | | | **62,6** | **27,5** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 20,8 | – | – | 0,7 | – | 167,6 |
| 22,4 | 61,5 | 100,7 | 7,5 | – | 585,0 |
| 124,9 | – | 904,4 | 1,0 | ./.410,0 | 920,1 |
| 15,2 | – | – | 1,9 | – | 154,0 |
| 16,9 | – | ./.13,2 | 0,6 | – | 276,9 |
| 11,1 | – | – | – | – | 46,7 |
| 9,9 | – | 2,3 | – | – | 37,2 |
| 2,6 | – | – | 0,1 | – | 31,2 |
| 4,2 | – | 30,0 | – | – | 56,0 |
| **228,0** | **61,5** | **1 024,2** | **11,8** | **./.410,0** | **2 274,7** |
| – | – | – | – | – | – |
| – | – | 117,9 | – | – | 126,4 |
| 9,0 | – | – | 2,7 | – | 161,5 |
| 23,7 | – | 41,1 | – | – | 516,9 |
| – | – | – | – | – | 3,7 |
| 17,5 | – | – | 1,9 | – | 445,0 |
| 28,8 | – | 25,6 | 2,7 | – | 89,3 |
| 36,1 | – | 25,6 | 2,7 | – | 235,0 |
| 28,5 | – | – | – | – | 174,5 |
| 19,4 | – | 2,7 | 27,0 | – | 506,1 |
| – | – | – | – | – | – |
| 0,4 | – | – | – | – | 0,4 |
| – | – | – | – | – | – |
| **163,4** | **–** | **194,8** | **34,4** | **–** | **2 258,8** |
| – | 67,9 | – | 0,6 | – | 105,8 |
| – | – | – | – | – | 13,9 |
| – | – | – | – | – | 12,1 |
| 2,5 | 91,3 | – | – | – | 111,6 |
| 3,0 | 215,0 | 339,8 | – | – | 566,8 |
| **5,5** | **374,2** | **339,8** | **0,6** | **–** | **810,2** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kostnader från kommitteanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Stängselnämnden (K 1976:A) | | | 0,2 | - |
| Diverse personer | | – | 186,3 | - |
| Gemensamma kostnader | | – | 83,0 | - |
| Utestående reseförskott | | – | – | - |
| Summa | | – | **269,5** | – |
| **Sakkunniga i nordiskt lagstiftningsarbete m. m.** | | | | |
| Svenska sakkunniga (K 1967:37) inom Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) | | 227,6 | 2,5 | 35,4 |
| Nordisk kommitté (K 1967:38) för transportekonomisk forskning (NKTF) | | 475,8 | 46,0 | 33,2 |
| Nordiskt trafiksäkerhetsråd (K 1971:02) (NTR) | | 333,1 | 0,3 | 38,7 |
| Nordisk ämbetsmannakommitté (K 1971:04) för transportfrågor (NÄT) | | 274,5 | - | 98,8 |
| Svenska sakkunniga (K 1971:05) inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) | | 115,4 | – | 4,3 |
| Nordisk bilteknisk kommitté (K 1975:03) (NBK) | | 18,8 | - | – |
| Summa | | – | **48,8** | **210,4** |
| Summa totalt | | – | **2 728,9** | **1 115,3** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.
[3] Kostnaderna bestrids av jordbruksdepartementet med 39,3 tkr. 1977/78. Kostnaderna bestrids av kommundepartementet med 39,3 tkr. 1977/78.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| – | – | – | ./.0,6 | – | ./.0,4 |
| – | – | – | – | – | 186,3 |
| – | – | 847,8 | 35,5 | – | 966,3 |
| 2,0 | – | – | – | – | 2,0 |
| **2,0** | **–** | **847,8** | **34,9** | **–** | **1 154,2** |
| 8,8 | 0,7 | – | 0,9 | – | 48,3 |
| 26,6 | – | – | 0,2 | 8,2 | 114,2 |
| 31,6 | – | 3,5 | – | ./.23,5 | 50,6 |
| 49,6 | 0,2 | – | 3,2 | – | 151,8 |
| 5,7 | – | – | – | – | 10,0 |
| 8,7 | – | – | – | – | 8,7 |
| **131,0** | **0,9** | **3,5** | **4,3** | **./.15,3** | **383,6** |
| **529,9** | **436,6** | **2 410,1** | **86,0** | **./.425,3** | **6 881,5** |

## Ekonomidepartementet

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-07-01 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| 1968 års kapitalmarknadsutredning (Fi 1969:59) | 1979: 1 | 703,3 | 55,6 | 65,5 |
| Kommittén (E 1976:02) med uppdrag att utreda frågan om behovet av framtida folk- och bostadsräkningar | 6 | 57,6 | 465,2 | 40,2 |
| Utredningen (E 1977:02) om lönsparande | 9 | – | 82,2 | 23,9 |
| Statistiska centralbyråns framtida behov av utrustning för automatisk databehandling (E 1977:04) | 11 | - | 177,1 | 6,7 |
| Summa | | **760,9** | **780,1** | **136,3** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Utredningen (Fi 1970:70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro | 1979: 2 | 35,4 | – | 40,3 |
| Betalningsbalansdelegationen (Fi 1975:02) | 3 | 9,5 | – | - |
| Utredningen (Fi 1975:03) om löntagarna och kapitaltillväxten | 4 | 1 120,5 | 731,8 | 55,5 |
| Finansieringsbolagskommittén (Fi 1975:08) | 5 | 63,4 | – | 42,0 |
| Banklagsutredningen (Fi 1976:04) | 7 | 18,1 | 12,0 | 51,8 |
| Utredningen (E 1977:01) ang. statistiska centralbyråns uppgiftsinsamling | 8 | – | 104,9 | 28,2 |
| Kommittén (E 1977:03) med uppdrag att utreda med valutaregleringen sammanhängande spörsmål | 10 | – | - | 14,2 |
| Utredningen (E 1977:05) angående översyn av lagen om försäkringsrörelse m. m. | 12 | – | 59,2 | 10,0 |
| Summa | | **1 246,9** | 907,9 | **242,0** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen om enkronemyntets metallinnehåll (E 1976:01) | 1978:7 | 13,8 | – | 6,8 |
| 1975 års långtidsutredning (Fi 1975:A) | | 1036,9 | – | – |
| Summa | | **1 050,7** | – | **6,8** |
| **Kostnader från kommitteanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Diverse myndigheter | | – | – | – |
| Diverse personer | | – | 0,5 | – |
| Gemensamma kostnader | | – | 0,7 | – |
| Utestående reseförskott | | -- | – | – |
| 1978 års långtidsutredning (E 1978:LU) | | – | 72,9 | – |
| Summa | | – | **74,1** | – |
| Summa totalt | | **3 058,5** | **762,1** | **385,1** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 22,5 | 322,3 | 250,0 | 1,4 | | 717,3 |
| 23,9 | – | – | 6,4 | – | 535,7 |
| 2,1 | – | – | – | – | 108,2 |
| 2,3 | – | – | 1,4 | – | 187,5 |
| **50,8** | **322,3** | **250,0** | **9,2** | – | **1 548,7** |
| – | – | – | – | – | 40,3 |
| – | – | – | – | | – |
| 33,0 | – | 28,5 | 16,9 | – | 865,7 |
| 5,5 | 58,5 | – | – | – | 106,0 |
| 0,3 | – | – | – | | 64,1 |
| 6,1 | – | – | 4,6 | – | 143,8 |
| 3,0 | – | – | – | – | 17,2 |
| – | – | – | – | – | 69,2 |
| **47,9** | 58,5 | 28,5 | **21,5** | – | **1 306,3** |
| 2,6 | – | | – | – | 9,4 |
| – | – | – | – | – | – |
| **2,6** | – | – | – | – | **9,4** |
| – | – | – | – | ./.400,0 | ./.400,0 |
| – | – | – | – | – | 0,5 |
| – | – | – | 0,7 | – | 1,4 |
| 0,8 | – | – | – | – | 0,8 |
| 3,8 | 12,1 | 338,3 | 0,3 | – | 427,4 |
| **4,6** | **12,1** | **338,3** | **1,0** | **./.400,0** | **30,1** |
| **105,9** | **392,9** | **616,8** | **31,7** | **./.400,0** | **2 894,5** |

BUDGETDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-07-01 | 1977-07-01 - 1978-06-30 | |
| | | 1977-06-30 | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Sakkunnig (Fi 1973:02) med uppdrag att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård | 1979: 6 | 9,0 | – | 20,8 |
| Revisions- och rationaliseringsutredningen (Fi 1974:02) | 7 | 138,6 | 125,8 | 9,0 |
| Utredningen (Fi 1974:05) angående den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation | 8 | 445,5 | 77,1 | 51,4 |
| Organisationskommittén (B 1978:04) för statens arbetsgivarverk | 22 | – | – | |
| Summa | | – | 202,9 | 81,2 |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| 1969 års punktskatteutredning (Fi 1970:57) | 1979: 1 | 564,1 | 112,8 | 26,1 |
| Mervärdesskatteutredningen (Fi 1971:05) | 2 | 330,0 | 173,0 | 28,2 |
| Utredningen (Fi 1972:06) om underställning av avtal | 4 | – | – | – |
| Utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen | 5 | 1 255,5 | 210,6 | 94,3 |
| Skattetilläggsutredningen (Fi 1975:06) | 9 | 525,5 | 267,8 | 41,1 |
| Utredningen (Fi 1976:02) om beskattning av tjänstepensioner | 10 | 60,7 | – | 72,1 |
| Företagsobeståndskommittén (Fi 1976:03) | 11 | 380,9 | 476,6 | 50,5 |
| 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976:05) | 12 | 118,4 | 139,0 | 82,0 |
| Förvaltningsutredningen (B 1977:01) | 13 | 56,6 | 748,9 | 226,0 |
| Vägtrafikskatteutredningen (B 1977:05) | 14 | – | 62,4 | 28,0 |
| Stämpelskatteutredningen B 1977:06 | 15 | 9,4 | 129,7 | 27,1 |
| Utredningen (B 1977:07) med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län | 16 | – | 94,3 | 17,6 |
| Monopolutredningen (B 1977:08) | 17 | – | 180,9 | 16,8 |
| Delegation (B 1977:09) för företagens uppgiftlämnande m. m. | 18 | – | 731,9 | 7,8 |
| Dagspresskommittén (B 1978:01) | 19 | – | 117,7 | – |
| Traktamentsbeskattningssakkunniga (B 1978:02) | 20 | – | 25,1 | – |
| Konsultexportutredningen (B 1978:03) | 21 | – | 21,8 | 2,0 |
| Utredningen (B 1978:05) om åtgärder vid beskattning för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser | 23 | – | – | – |
| Förhandlare (B 1978:06) för förhandlingar med Solna kommun om vissa markfrågor, m. m. | 24 | – | – | |
| Utredningen (B 1978:07) om realbeskattning av räntor och kapitalvinster, m. m. | 25 | – | – | – |
| Summa | | – | 3 492,5 | 719,6 |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 2,1 | - | – | – | – | 22,9 |
| 0,3 | – | - | 1,9 | | 137,0 |
| 20,3 | – | 62,0 | 1,3 | – | 212,1 |
| | – | – | – | – | – |
| **22,7** | – | – | **3,2** | – | **372,0** |
| 15,8 | - | -- | – | - | 154,7 |
| 21,0 | 13,8 | - | 0,5 | – | 236,5 |
| -- | -- | – | – | – | – |
| 103,3 | -- | – | 0,1 | – | 408,3 |
| 36,5 | – | – | – | – | 345,4 |
| | – | | - | – | 72,1 |
| 100,8 | - | – | – | – | 627,9 |
| 30,6 | – | 35,0 | 0,1 | – | 286,7 |
| 30,2 | | 75,2 | 3,6 | – | 1 083,9 |
| 3,8 | – | – | | – | 94,2 |
| 4,5 | – | – | 0,2 | -- | 161,5 |
| 19,6 | - | 32,9 | 0,2 | -- | 164,6 |
| – | – | – | 6,0 | – | 203,7 |
| 40,0 | 4,9 | | 109,0 | – | 893,6 |
| 15,0 | -- | - | 1,1 | – | 133,8 |
| – | -- | -- | 1,1 | – | 26,2 |
| – | – | – | 0,1 | – | 23,9 |
| -- | – | – | – | – | – |
| – | – | – | – | | – |
| – | – | – | – | – | – |
| **421,1** | **18,7** | **143,1** | **122,0** | – | **4 917,0** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen (Fi 1959:37) om universitetens egendomsförvaltning | 1978: 1 | – | – | – |
| Företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) | 3 | 3 115,9 | 328,9 | 90,1 |
| Utredningen (Fi 1971:01) om beskattning av utländska artister | 4 | 637,2 | 113,6 | 27,7 |
| Livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971:07) | 6 | 1 519,2 | 43,0 | 34,6 |
| 1972 års skatteutredningen (Fi 1972:02) | 1979: 3 | 2 971,6 | 447,8 | 118,7 |
| Kustövervakningsutredningen (Fi 1974:04) | 1978:12 | 249,4 | 11,8 | |
| 1976 års kommunalekonomiska utredning (Fi 1976:06) | 21 | 477,0 | 576,7 | 172,1 |
| Utredningen (B 1977:02) om vissa personaladministrativa informationsbehandlingsfrågor | 23 | 44,4 | 2,2 | 5,8 |
| Utredningen (B 1977:03) om bokföringen inom jordbruket | 24 | - | -- | 15,7 |
| Utredningen (B 1977:04) om vissa organisatoriska frågor med anledning av olika reformer inom arbetsrättens område | 25 | -- | 106,1 | 27,5 |
| Summa | | – | **1 630,1** | **492,2** |
| **Kostnader från kommitteanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Diverse myndigheter | | – | -- | -- |
| Diverse personer | | - | 8,1 | 8,8 |
| Gemensamma kostnader | | – | 224,3 | – |
| Utestående reseförskott | | – | | – |
| Summa | | – | **232,4** | **8,8** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 5,6 | -- | – | – | – | 5,6 |
| 46,7 | 245,4 | 125,7 | 0,3 | -- | 837,1 |
| - | 34,7 | – | 0,6 | -- | 176,6 |
| 2,7 | - | – | -- | – | 80,3 |
| 58,6 | 133,6 | 1,4 | 1,2 | – | 761,3 |
| – | – | – | – | – | 11,8 |
| 68,0 | 310,6 | 84,3 | 0,2 | - | 1 211,9 |
| 0,3 | -- | – | -- | – | 8,3 |
| 1,8 | | 2,3 | – | - | 19,8 |
| 0,4 | 9,9 | 115,1 | -- | -- | 259,0 |
| **184,1** | **734,2** | **328,8** | **2,3** | – | **3 371,7** |
| - | -- | - | – | 400,0 | 400,0 |
| 3,6 | -- | – | – | – | 20,5 |
| 1,8 | – | – | 26,4 | – | 252,5 |
| 25,5 | -- | -- | – | – | 25,5 |
| **30,9** | – | – | **26,4** | **400,0** | **698,5** |

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01 – 1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna (SSK) | 1979: 4 | 5 431,3 | 757,9 | 76,6 |
| Skeppsholmsgruppen (U 1975:03) | 7 | 7,7 | 73,2 | 2,5 |
| Byggnadsvårdsutredningen (U 1976:02) | 13 | 119,6 | 198,4 | 20,0 |
| Förhandlare (U 1976:08) för förhandling om utformningen av en utställningsersättning inom det statliga området | 15 | | – | 82,3 |
| Utredningen (U 1977:06) om vissa vardutbildningar inom högskolan – VÅRD 77 | 22 | | 686,5 | 106,4 |
| Obligatorieberedningen (U 1977:11) | 27 | | 120,8 | – |
| Utredningen (U 1978:02) om skyddslagstiftning rörande forskning om hybrid-DNA | 29 | | - | – |
| Summa | | | **1 836,8** | **287,8** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Lokal- och utrustningsprogramkommittéerna (E 1965:54) för universitet och högskolor (LUP-kommittéerna) | 1979: 1 | 10 800,7 | 1 287,4 | 182,3 |
| Sakkunniga (U 1968:49) för förhandling om avtalsrättsliga frågor på undervisningsområdet (AUU-sakkunniga) | 2 | | | - |
| Universitetsrestaurangkommittén (U 1970:46) | 3 | 2 959,3 | 138,4 | 3,8 |
| Bibelkommissionen (U 1972:07) | 5 | 1 616,7 | 1 713,4 | 42,8 |
| 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04) – LUT 74 | 6 | 3 438,7 | 1 256,2 | 111,5 |
| Beredningen (U 1975:05) för internationellt utbildningssamarbete | 8 | 669,9 | 504,4 | 20,7 |
| Utredningen (U 1975:14) om studiedokumentation och statistik för högskolan (STUDOK) | 9 | 507,3 | 379,2 | 30,2 |
| Studiestödsutredningen (U 1975:16) | 10 | 1 262,0 | 657,9 | 35,0 |
| Styrelsen för (U 1975:17) sekretariatet för framtidsstudier[3] | 11 | 3 566,4 | 739,1 | . |
| Folkbildningsutredningen (U 1975:19) | 12 | 1 249,1 | 832,2 | 54,0 |
| Utredningen (U 1976:04) om läromedelsmarknaden (ULÄ) | 14 | 333,1 | 1 116,5 | 64,8 |
| Gymnasieutredningen (U 1976:10) | 16 | 345,5 | 1 097,8 | 74,7 |
| Svenska delegationen av Finsk-svenska utbildningsrådet (U 1976:11) | 17 | 14,1 | | 17,8 |
| Arbetsgruppen (U 1976:12) för vissa frågor rörande De Blindas förenings biblioteksverksamhet | 18 | | 6,8 | – |
| Utredningen (U 1977:03) om kvinnliga skolledare | 19 | 0,9 | 198,5 | 4,2 |
| Lärartjänstutredningen (U 1977:04) | 20 | 21,2 | 788,8 | 61,3 |
| Videogramutredningen (U 1977:05) | 21 | 19,1 | 343,5 | 43,2 |
| Utredningen (U 1977:07) om museijärnvägsföreningar | 23 | | 72,2 | 12,7 |
| Utredningen (U 1977:08) om visningsersättning | 24 | | - | 13,2 |
| Uppslagsverkskommittén (U 1977:09) | 25 | | 93,4 | 16,1 |
| Arbetsgruppen (U 1977:10) för samefrågor | 26 | | 59,6 | 2,5 |
| Forskningssamverkanskommittén (U 1978:01) | 28 | | 94,9 | – |
| Utredningen (U 1978:03) om gäststuderande m. m. | 29 | .. | – | .. |
| Summa | | | **11 380,2** | **790,8** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 66,3 | 0,2 | 441,3 | 20,3 | – | 1 362,6 |
| . | - | – | – | -- | 75,7 |
| 19,6 | - | -- | 5,2 | 16,0 | 259,2 |
| - | – | – | – | - | 82,3 |
| 76,0 | 32,5 | 1,2 | 32,6 | -- | 935,2 |
| 10,8 | 0,3 | – | 5,0 | – | 136,9 |
| 0,3 | 0,4 | | – | -- | 0,7 |
| **173,0** | **33,4** | **442,5** | **63,1** | **16,0** | **2 852,6** |
| 199,7 | – | -- | 61,0 | – | 1 730,4 |
| 0,2 | – | – | – | – | 0,2 |
| 8,6 | – | 21,7 | 5,3 | – | 177,8 |
| 67,7 | 0,2 | -- | 69,3 | -- | 1 893,4 |
| 151,8 | -- | 11,6 | 60,0 | -- | 1 591,1 |
| 147,5 | -- | 29,7 | 37,0 | – | 739,3 |
| 39,1 | – | – | 7,8 | -- | 456,3 |
| 11,7 | 93,2 | - | 12,4 | – | 810,2 |
| -- | – | – | – | – | 739,1 |
| 124,1 | 101,0 | 161,4 | 34,2 | -- | 1 306,9 |
| 71,0 | 1,3 | 215,6 | 27,7 | – | 1 496,9 |
| 68,9 | -- | – | 34,3 | – | 1 275,7 |
| 45,7 | -- | - | – | -- | 63,5 |
| . | – | – | -- | – | 6,8 |
| 2,2 | – | -- | 7,0 | – | 211,9 |
| 80,2 | 0,9 | – | 14,8 | – | 946,0 |
| 10,8 | 0,8 | – | 12,8 | – | 411,1 |
| 9,3 | 0,2 | -- | 0,3 | – | 94,7 |
| – | 0,3 | – | – | – | 13,5 |
| 7,2 | 0,5 | – | 2,3 | – | 119,5 |
| 12,6 | – | – | – | – | 74,7 |
| 1,6 | 0,7 | – | 3,9 | – | 101,1 |
| – | – | – | – | – | – |
| **1 059,9** | **199,1** | **440,0** | **390,1** | **–** | **14 260,1** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Organisationskommittén (U 1970:60) för högre musikutbildning (OMUS) | 1978: 5 | 5 582,9 | 579,6 | 207,8 |
| Organisationskommittén (U 1970:62) för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland | 6 | 2 207,5 | 66,8 | 24,7 |
| Utredningen (U 1970:63) om skolans inre arbete (SIA) | 7 | 7 278,6 | | – |
| Utredningen (U 1971:13) angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet | 9 | 1 544,7 | 96,4 | |
| Forskningsrådsutredningen (U 1972:02) | 10 | 1 785,8 | 177,2 | 23,5 |
| Folkhögskoleutredningen (U 1972:08) | 13 | 2 087,9 | 7,1 | – |
| 1973 års betygsutredningen (U 1973:01) | 14 | 1 288,7 | 1,9 | – |
| Utlandsskolutredningen (U 1974:03) | 15 | 499,8 | ./. 5,3 | |
| Forskarutbildningsutredningen (U 1974:06) | 17 | 1 693,8 | 417,6 | 19,4 |
| Organisationskommittén (U 1974:07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer | 18 | 412,0 | 5,5 | 18,9 |
| Radioutredningen (U 1974:08) | 19 | 2 417,5 | 136,3 | – |
| Utredningen (U 1975:01) rörande viss klinisk odontologisk verksamhet | 21 | 178,8 | – | 22,9 |
| Centrala organisationskommittén (U 1975:04) för högskolereformen (H 75) | 23 | 1 243,6 | 14,0 | 4,8 |
| Biblioteks- och dokumentationssamverkanskommittén (U 1975:06) (BIDOK) | 25 | 501,6 | 156,2 | 21,3 |
| LUP-utredning (U 1975:07) | 26 | 202,6 | 1,5 | 15,4 |
| Organisationskommittén (U 1975:08) för Umeå högskoleregion | 27 | 815,3 | 25,3 | 9,9 |
| Organisationskommittén (U 1975:09) för Uppsala högskoleregion | 28 | 827,1 | 6,6 | 21,6 |
| Organisationskommittén (U 1975:10) för Stockholms högskoleregion | 1978:29 | 1 257,9 | 26,3 | 31,0 |
| Organisationskommittén (U 1975:11) för Linköpings högskoleregion | 30 | 687,0 | 8,3 | 24,1 |
| Organisationskommittén (U 1975:12) för Göteborgs högskoleregion | 31 | 938,0 | 5,6 | 3,8 |
| Organisationskommittén (U 1975:13) för Lund/Malmö högskoleregion | 32 | 1 113,5 | 6,3 | 27,1 |
| Elektronmusikutredningen (U 1975:15) | 34 | 96,5 | 13,5 | – |
| Vuksenäskommittén (U 1975:18) | 37 | 42,6 | – | – |
| Massmedieforskningsutredningen (U 1975:22) | 40 | 543,1 | 6,6 | – |
| Utredningen (U 1976:01) ang. praktisk-teologisk utbildning | 41 | 112,9 | – | 5,2 |
| Kulturtidskriftsutredningen (U 1976:03) | 1977:54 | 137,8 | 78,6 | – |
| Organisationskommittén (U 1976:07) för forskningsråden | 1978:45 | 199,9 | 4,3 | 12,7 |
| Svenskt medlemsorgan (U 1976:13) för IASA | 50 | | – | 13,5 |
| Kommittén (U 1976:14) för att förbereda det svenska deltagandet i Unescos konferens om miljövårdsutbildning år 1977 | 51 | 12,0 | 20,6 | 29,8 |
| Organisationskommitté (U 1976:16) för bildandet m. m. av Sveriges Utbildningsradio | 52 | 338,9 | 25,6 | 7,6 |
| Utredningen (U 1977:01) om skyldighet att leverera pliktexemplar av tryckt svensk skrift m. m. | 53 | 53,0 | 38,1 | 19,0 |
| Litteraturstödsutredningen (U 1977:02) | 54 | 152,9 | 70,5 | 9,5 |
| Summa | | | **1 991,0** | **573,5** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 183,9 | 46,1 | 2,0 | 40,9 | | 1 060,3 |
| - | – | - | – | – | 91,5 |
| - | 222,8 | - | – | - | 222,8 |
| 6,9 | – | – | – | – | 103,3 |
| 3,2 | 223,0 | 4,5 | 3,5 | – | 434,9 |
| – | – | – | 0,2 | – | 7,3 |
| 0,1 | 20,9 | 1,0 | – | – | 23,9 |
| - | 47,7 | – | – | – | 42,4 |
| 9,1 | 189,4 | – | 13,4 | – | 648,9 |
| 0,7 | 1,5 | – | | - | 26,6 |
| 0,5 | 53,9 | – | 9,2 | | 199,9 |
| 7,8 | – | – | – | – | 30,7 |
| – | – | 52,2 | – | – | 71,0 |
| 24,5 | 62,4 | 1,3 | 3,0 | – | 268,7 |
| 0,3 | – | – | ./.1,6 | – | 15,6 |
| 12,3 | - | – | 6,9 | – | 54,4 |
| 3,0 | 0,4 | – | 5,4 | – | 37,0 |
| 0,6 | – | – | 0,3 | – | 58,2 |
| 5,0 | 1,1 | – | – | – | 38,5 |
| 8,1 | - | – | 1,9 | – | 19,4 |
| 2,3 | 2,2 | – | 6,0 | – | 43,9 |
| 0,4 | 18,6 | – | 0,2 | – | 32,7 |
| 0,2 | - | 12,0 | – | – | 12,2 |
| - | – | – | – | – | 6,6 |
| – | – | – | – | – | 5,2 |
| – | – | – | – | – | 78,6 |
| 0,5 | – | - | 0,1 | – | 17,6 |
| - | – | – | – | – | 13,5 |
| 13,8 | 11,7 | – | 1,8 | – | 77,7 |
| 9,9 | – | – | 1,8 | – | 44,9 |
| 0,6 | – | – | – | – | 57,7 |
| 9,8 | 0,9 | – | 1,2 | – | 91,9 |
| **303,5** | **902,6** | **73,0** | **94,2** | – | **3 937,8** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Kulturrådet | | 229,6 | – | – |
| Svenska Unescorådets arbetsutskott | | 233,2 | 10,3 | 74,3 |
| Ämbetsmannakommittén (U 1971:14) för nordiskt kulturellt samarbete | | 271,2 | – | 19,6 |
| Barnfilmrådet | | 65,7 | 1,8 | 33,5 |
| Energi och samhälle[3] | | 1 812,0 | 73,7 | |
| Vård -76 | | 192,7 | 6,3 | .. |
| Utredningen (UD 1977:01) angående det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet | | 3,8 | 33,9 | – |
| Forskningsrådsnämnden | | 6,1 | 2,8 | 5,6 |
| Arbetsgrupp för beredning av frågor rör. naturvetenskaplig och teknisk utbildning | | | 65,1 | – |
| Omsorgsstudien[3] | | | 6,5 | – |
| Frågor rörande normbildning och normöverföring i skolan | | | 2,7 | – |
| Diverse myndigheter | | | | |
| Diverse personer | | | 107,8 | .. |
| Gemensamma kostnader | | | 1,7 | |
| Utestående reseförskott | | | | |
| | Summa | | **312,6** | **133,0** |
| | Summa totalt | | **15 520,6** | **1 785,1** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.
[3] Kostnaderna bestrids från anslaget Framtidsstudier (D 45).

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| – | – | – | – | 54,0 | 54,0 |
| 27,0 | – | – | 0,3 | – | 111,9 |
| 16,6 | – | – | – | – | 36,2 |
| 14,7 | – | – | – | – | 50,0 |
| – | – | – | – | 294,0 | 367,7 |
| – | – | – | – | – | 6,3 |
| – | – | – | – | – | 33,9 |
| – | – | 43,3 | 2,9 | – | 54,6 |
| 0,2 | – | – | – | – | 65,3 |
| – | – | – | – | – | 6,5 |
| 5,2 | – | 0,4 | 0,1 | – | 8,4 |
| | – | 100,0 | – | 2 142,3 | 2 242,3 |
| 1,0 | – | – | – | – | 108,8 |
| | 89,3 | – | 302,4 | – | 393,4 |
| 35,3 | | | | | 35,3 |
| **100,0** | **89,3** | **143,7** | **305,7** | **2 490,3** | **3 574,6** |
| **1 636,4** | **1 224,4** | **1 099,2** | **853,1** | **2 506,3** | **24 625,1** |

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-07-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Utredningen (Jo 1971:08) rörande kostnaderna för miljövärden | 1979:3 | 18 091,7 | 299,5 | 88,3 |
| 1973 års skogsutredning (Jo 1973:06) | 6 | 2 377,6 | 107,1 | 94,2 |
| 1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973:07) | 7 | 1 420,5 | 508,4 | 71,2 |
| 1975 års växtförädlingsutredning (Jo 1975:06) | 11 | 278,0 | 106,6 | 48,2 |
| Kommittén (Jo 1976:03) för de svenska förberedelserna inför FN:s vattenkonferens | 12 | 300,1 | 117,9 | 30,1 |
| Utredningen (Jo 1976:08) om karantänsverksamheten för djur | 16 | 28,7 | – | 13,0 |
| Utredningen (Jo 1976:11) om utbyggd avbytarservice inom jordbruket | 19 | 18,1 | 1,5 | 70,9 |
| Renhållningskommittén (Jo 1977:01) | 20 | 12,3 | 1,4 | 70,7 |
| Utredningen (Jo 1977:07) om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige år 1984 | 26 | 9,6 | 125,5 | 29,6 |
| Fjällsäkerhetsutredningen (Jo 1978:02) | 29 | – | 45,2 | 26,2 |
| Summa | | **22 536,6** | **1 313,1** | **542,4** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Lokal- och utrustningsprogramkommittén (Jo 1966:31) för jordbrukets högskolor | 1979: 1 | 611,3 | 1,7 | 53,4 |
| Naturvårdskommittén (Jo1970:28) | 2 | 1 193,9 | 173,1 | 31,0 |
| Förhandlingsgruppen (Jo 1973:03) för renskötselanläggningar | 4 | 509,3 | 0,1 | 71,7 |
| Genbankutredningen (Jo 1973:04) | 5 | 340,8 | – | 39,6 |
| Skogsadministrativa utredningen (Jo 1974:03) | 8 | 360,6 | 88,9 | 29,5 |
| Jordförvärvsutredningen (Jo 1974:07) | 9 | 434,5 | 4,1 | 86,1 |
| 1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974:09) | 10 | 305,2 | 46,3 | 102,4 |
| Utredningen (Jo 1976:04) om den regionala laboratorieverksamheten | 13 | 115,0 | 63,8 | 44,1 |
| Utredningen (Jo 1976:05) om översyn av skördeskadeskyddet | 14 | 131,2 | 121,8 | 85,8 |
| Utredningen (Jo 1976:06) om översyn av miljöskyddslagstiftningen | 15 | 116,0 | 228,8 | 62,9 |
| Utredningen (Jo 1976:09) om fjällägenheter | 17 | 22,2 | 38,8 | 55,3 |
| Hjälmarutredningen (Jo 1976:10) | 18 | 24,6 | 126,1 | 20,6 |
| Djursjukhusutredningen (Jo 1977:02) | 21 | 1,3 | – | 67,6 |
| Utredningen (Jo 1977:03) om vissa utbildningsfrågor på veterinärmedicinens område | 22 | .. | 102,8 | 64,3 |
| Jakt- och viltvårdsberedningen (Jo 1977:04) | 23 | 2,4 | – | 79,0 |
| Utredningen (Jo 1977:05) för förhandling om nya avtal rörande forskning och utvecklingsverksamhet på de jordbrukstekniska och skogstekniska områdena samt rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. | 24 | – | – | 14,2 |
| Kommittén (Jo 1977:06) för vattenplanering | 25 | – | 91,5 | 50,0 |
| Bilavgaskommittén (Jo 1977:08) | 27 | – | 112,8 | 27,5 |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Reseersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 1,7 | .. | 46,6 | 1,2 | – | 437,3 |
| 40,1 | 112,1 | 717,7 | – | . | 1 071,2 |
| 50,6 | 1,6 | 28,3 | 0,6 | – | 660,7 |
| 15,5 | 94,4 | – | 0,6 | – | 265,3 |
| – | – | .. | 1,4 | . | 149,4 |
| 4,6 | .. | – | – | – | 17,6 |
| 22,7 | 1,3 | 53,6 | .. | – | 150,0 |
| 31,1 | 26,3 | .. | – | – | 129,5 |
| 16,4 | 0,8 | 43,2 | 0,1 | .. | 215,6 |
| 20,6 | – | .. | 0,1 | . | 92,1 |
| **203,3** | **236,5** | **889,4** | **4,0** | – | **3 188,7** |
| 1,1 | – | – | .. | . | 56,2 |
| 29,6 | – | 60,0 | – | – | 293,7 |
| 47,7 | 1,2 | – | 1,2 | .. | 121,9 |
| 13,0 | – | .. | 0,2 | – | 52,8 |
| 24,8 | – | – | .. | – | 143,2 |
| 27,2 | 37,3 | .. | 0,1 | .. | 154,8 |
| 112,6 | – | 12,0 | 0,7 | – | 274,0 |
| 18,5 | – | – | – | – | 126,4 |
| 43,0 | – | .. | 1,3 | . | 251,9 |
| 39,4 | – | .. | – | – | 331,1 |
| 91,9 | – | – | 0,6 | .. | 186,6 |
| 15,2 | 1,6 | 105,3 | – | – | 268,8 |
| 17,5 | – | – | – | – | 85,1 |
| 14,5 | 2,1 | 56,4 | 0,8 | – | 240,9 |
| 13,6 | 1,3 | – | 0,1 | – | 94,0 |
| 0,1 | 3,2 | .. | – | ... | 17,5 |
| 42,3 | – | 11,4 | 0,1 | 50,0 | 245,3 |
| 7,1 | 1,7 | 8,8 | 2,3 | 140,0 | 300,2 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Naturresurs- och miljöutredningen (Jo 1978:01) | 1979:28 | . | 39,8 | – |
| Kommittén (Jo 1978:03) om långväga transport av luftföroreningar | 30 | .. | – | |
| Summa | | **4 168,3** | **1 240,4** | **985,0** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Jaktmarksutredningen (Jo 1968:31) | 1975: 1 | 1 326,7 | 0,1 | – |
| 1972 års jordbruksutredning (Jo 1972:04) | 1978: 4 | 2 829,6 | 112,6 | – |
| Emåutredningen (Jo 1974:02) | 9 | 305,5 | 3,1 | 34,2 |
| Organisationskommittén (Jo 1974:06) för beredningen av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten | 1977:12 | 200,2 | 72,3 | – |
| Utredning (Jo 1975:03) om åtgärder för att motverka de negativa effekterna av svavelutsläpp | 17 | 59,0 | | – |
| Sakkunniga (Jo 1975:05) med uppdrag att förhandla om inrättande av ett företag för behandling av miljöfarligt avfall | 1975:22 | 7,9 | | |
| Fiskerikommittén (Jo 1975:07) | 1978:14 | 528,8 | 2,6 | 85,4 |
| Utredningen (Jo 1976:01) om registrering av fritidsbåtar | 1978:15 | 131,9 | 19,4 | 47,1 |
| Energi- och miljökommittén (Jo 1976:02) | 16 | 738,1 | 95,3 | 77,8 |
| Summa | | **6 127,7** | **305,4** | **244,5** |
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Miljövårdsberedningen (Jo 1968:A) | – | 1 065,0 | 159,7 | 11,0 |
| Miljödatanämnden (Jo 1974:A) | – | 12 553,1 | 1 467,6 | 17,0 |
| Arbetsgrupp (Jo 1977:A) för vissa frågor om dammbyggnader | | – | – | - |
| Diverse myndigheter m. m. | | – | . | – |
| Diverse personer | | – | 273,7 | – |
| Gemensamma kostnader | | . | 72,5 | – |
| Utestående reseförskott | | .. | – | – |
| Summa | | **13 618,1** | **1 973,5** | **28,0** |
| Summa totalt | | **46 450,7** | **4 832,4** | **1 799,9** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

Ang. Sakkunniga (K 1972:01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg av jordbruksdepartementets andel (39,3 tkr. 1977/78) redogörelsen till kommunikationsdepartementet.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 0,9 | – | - | . | – | 40,7 |
| 1,1 | – | – | -- | – | 1,1 |
| **561,1** | **48,4** | **253,9** | **7,4** | **190,0** | **3 286,2** |
| 0,1 | – | – | - | -- | 0,2 |
| 7,4 | – | – | – | – | 120,0 |
| 10,2 | 17,5 | 33,2 | – | . | 98,2 |
| – | -- | | – | | 72,3 |
| ./.0,2 | – | – | | - | ./.0,2 |
| 2,7 | -- | – | . | – | 2,7 |
| 29,6 | 58,1 | 50,6 | – | – | 226,3 |
| 1,8 | 27,4 | – | 0,6 | – | 96,3 |
| 24,4 | 273,7 | 42,5 | 2,5 | – | 516,2 |
| **76,0** | **376,7** | **126,3** | **3,1** | – | **1 132,0** |
| 13,3 | – | - | 2,3 | -- | 186,3 |
| 96,9 | 142,5 | 2 533,1 | 155,2 | 2 784,5 | 7 196,8 |
| 10,4 | – | 61,7 | - | – | 72,1 |
| – | – | 830,6 | -- | 188,0 | 1 018,6 |
| 6,3 | -- | -- | -- | -- | 280,0 |
| – | 12,9 | 75,0 | 9,3 | – | 169,7 |
| 11,0 | – | – | – | – | 11,0 |
| **137,9** | **155,4** | **3 500,4** | **166,8** | **2 972,5** | **8 934,5** |
| **978,3** | **817,0** | **4 770,0** | **181,3** | **3 162,5** | **16 541,4** |

HANDELSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01 | 1978-06-30 |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Hotell- och restaurangutredningen (H 1974:01) | 1979: 3 | 713,2 | 105,1 | 92,9 |
| Skrothandelsutredningen (H 1974:04) | 4 | 800,6 | 425,7 | |
| Konkurrensutredningen (H 1974:05) | 5 | 910,9 | 226,9 | 46,4 |
| Reklamationsutredningen (H 1976:02) | 8 | 168,6 | 125,7 | 68,2 |
| Utredning om regional konsumentpolitisk verksamhet (H 1976:04) | 10 | 125,5 | 83,4 | 46,3 |
| Exportfinansieringsutredningen (H 1977:01) | 11 | 131,4 | 208,6 | 35,8 |
| Skodelegationen (H 1977:02) | 12 | 127,7 | 147,0 | 12,7 |
| Sydafrikautredningen (H 1977:04) | 14 | 45,3 | 241,4 | 79,9 |
| Utredning (H 1977:06) för begränsning av företagens verksamhet i Sydafrika | 16 | | 68,1 | 11,5 |
| Summa | | | **1 631,9** | **393,7** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Patentpolicykommittén (H 1969:10) | 1979: 1 | 1 046,1 | -- | 0,7 |
| 1972 års lotteriutredning (H 1972:03) | 2 | 1 447,0 | 501,6 | 59,3 |
| Städbranschutredningen (H 1975:02) | 6 | 325,6 | 213,4 | -- |
| Utvärdering av prispolitiken (H 1975:06) | 7 | 282,9 | 195,8 | 104,9 |
| Insynsutredningen (H 1976:03) | 9 | 222,7 | 186,5 | 97,0 |
| Utredning (H 1977:03) om utjämning av regionala och lokala prisskillnader på eldningsolja och bensin | 13 | 110,4 | 335,0 | 18,9 |
| Sjöövervakningsutredningen (H 1977:05) | 15 | 35,2 | 132,6 | 3,0 |
| Resegarantilagutredningen (H 1977:07) | 17 | | 39,4 | – |
| Serviceföretagsutredningen (H 1977:08) | 18 | | – | – |
| 1978 års tullagsutredare (H 1978:01) | 19 | | -- | |
| Utredningen (H 1978:02) om Öst Ekonomiska Byrån | 20 | | | – |
| Summa | | | **1 102,7** | **233,8** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Affärstidsutredningen (H 1975:05) | | 183,7 | – | 24,2 |
| Utredning (H 1976:01) om insamlingar | | 194,9 | 234,2 | – |
| Summa | | | **234,2** | **24,2** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 0,1 | - | 0,4 | 19,3 | – | 217,8 |
| 5,4 | | | 2,4 | - | 433,5 |
| 3,9 | 187,4 | | 2,1 | | 466,7 |
| 23,1 | – | 1,9 | 11,2 | - | 230,1 |
| 12,5 | 19,4 | | 8,8 | – | 170,4 |
| 6,0 | 0,2 | 88,8 | 13,8 | - | 353,2 |
| 126,1 | .. | 217,7 | 0,5 | – | 504,0 |
| 45,3 | 0,4 | .. | 17,4 | - | 382,6 |
| 14,8 | 0,2 | – | 0,6 | – | 95,2 |
| **235,4** | **207,6** | **308,8** | **76,1** | **–** | **2 853,5** |
| – | 0,2 | – | – | – | 0,9 |
| 41,2 | .. | - | 4,5 | – | 606,6 |
| 1,4 | .. | 386,9 | 8,0 | – | 609,7 |
| 8,6 | | 0,5 | 4,8 | | 314,6 |
| 4,5 | – | · | 0,9 | – | 288,9 |
| 10,0 | 0,4 | – | 0,3 | .. | 364,6 |
| 17,8 | 0,5 | .. | 0,9 | – | 164,8 |
| – | 0,4 | .. | 0,4 | | 40,2 |
| 4,1 | 0,5 | | – | .. | 4,5 |
| – | · | – | – | - | · |
| – | – | .. | .. | .. | – |
| **46,4** | **1,8** | **387,4** | **15,3** | **–** | **1 787,4** |
| 4,0 | 46,4 | – | - | – | 74,6 |
| 0,9 | 30,3 | – | 0,9 | – | 266,3 |
| **4,9** | **76,7** | – | **0,9** | **–** | **340,9** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kostnader för kommitteanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Diverse personer | | | 194,4 | - |
| Gemensamma kostnader | | | 9,9 | - |
| Utestående reseförskott | | | - | - |
| | Summa | | 204,3 | – |
| | Summa totalt | | 3 674,7 | 711,7 |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| | – | – | – | – | 194,4 |
| – | 82,7 | – | 57,6 | – | 150,2 |
| 12,7 | – | – | – | – | 12,7 |
| **12,7** | **82,7** | – | **57,6** | – | **357,3** |
| **340,6** | **369,0** | **696,2** | **154,4** | – | **5 946,6** |

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Lagerstödsutredningen (A 1974:07) | 1979: 3 | 337,9 | 18,0 | 46,6 |
| 1974 års utredning (A 1974:08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring | 4 | 1 444,6 | 518,6 | 47,8 |
| Utredningen (A 1974:10) om arbetskraftsförhållanden inom jordbruks- och trädgårdsnäringen | 6 | 223,1 | 85,1 | 53,2 |
| Summa | | – | **621,7** | **147,6** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Expertgruppen (In 1968:14) för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor | 1979:1 | 1 140,1 | 357,9 | 32,7 |
| Sysselsättningsutredningen (A 1974:02) | 2 | 4 523,8 | 1 664,2 | 157,2 |
| Delegationen (A 1974:09) för arbetstidsfrågor | 5 | 594,7 | 89,1 | 39,8 |
| Utlänningslagsutredningen (A 1975:04) | 7 | 340,3 | 307,7 | 57,1 |
| Expertgruppen (A 1975:05) för invandringsforskning (ERFO) | 8 | 250,1 | 229,3 | 23,5 |
| Utredningen (A 1976:01) om företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten | 9 | 169,9 | 367,4 | 94,8 |
| Nya arbetsrättskommittén (A 1976:02) | 10 | 201,8 | 162,5 | 67,1 |
| Kommittén (Ju 1976:08) för att utreda frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor, m. m. | 11 | 643,2 | 1 212,8 | 91,1 |
| Kommittén (A 1977:01) för översyn av anställningsskyddslagstiftningen | 12 | – | 35,0 | 17,0 |
| Utredningen (A 1977:02) av vissa frågor på semesterrättens område | 13 | – | 59,9 | – |
| Översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning (A 1977:03) | 14 | – | 34,9 | – |
| Delegation (A 1978:01) för ungdomens sysselsättningsfrågor (DELFUS) | 15 | – | 54,5 | 18,1 |
| Kommittén (A 1978:02) om organisation för skyddat arbete m. m. (NOSA) | 16 | – | 116,3 | 22,5 |
| Utredningen (A 1978:03) av vissa frågor på arbetsområdet (UFA) | 17 | – | – | – |
| Utredningen (A 1978:04) om organisation för yrkesinriktad rehabilitering (NYR) | 18 | – | 18,1 | 2,2 |
| Utredningen (A 1978:05) med uppdrag att utreda datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö | 19 | – | – | – |
| Särskild utredare (A 1978:06) med uppgift att göra en utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare m. fl. | 20 | – | – | – |
| Summa | | – | **4 709,6** | **623,1** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen (A 1975:03) om företagareföreningarna | 1978:10 | 323,5 | 4,0 | – |
| Utredningen (A 1975:01) om företagsutbildningen | 8 | 1 238,3 | 53,6 | 29,8 |
| Utredningen (A 1975:02) om näringshjälp m. m. | 9 | 235,8 | 3,1 | 12,3 |
| Summa | | – | **60,7** | **42,1** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution *m. m.* | Summa[2] |
| 0,6 | – | | – | | 65,2 |
| 28,8 | – | | 2,0 | – | 597,2 |
| 5,6 | .. | – | – | .. | 143,9 |
| **35,0** | – | – | **2,0** | – | **806,3** |
| 30,5 | – | 12,3 | 3,5 | .. | 436,9 |
| 267,8 | 409,9 | 418,8 | 74,9 | 87,0 | 3 079,8 |
| 15,0 | .. | 25,0 | 4,6 | – | 173,5 |
| 77,3 | 30,9 | 19,8 | 0,7 | – | 493,5 |
| 10,1 | – | – | 3,7 | .. | 266,6 |
| 62,3 | – | 80,2 | 3,8 | .. | 608,5 |
| 7,6 | 40,0 | – | 2,1 | .. | 279,3 |
| 127,8 | 288,6 | 128,2 | 83,7 | 150,0 | 2 082,2 |
| 10,8 | – | 18,1 | 1,5 | – | 82,4 |
| . | .. | .. | 0,5 | – | 60,4 |
| – | – | – | – | – | 34,9 |
| 3,5 | – | .. | – | . | 76,1 |
| 57,9 | – | – | 0,9 | 1 386,0 | 1 583,6 |
| 0,1 | – | – | 0,1 | – | 20,5 |
| **670,7** | **769,4** | **702,4** | **180,0** | **1 623,0** | **9 278,2** |
| . | – | .. | – | – | 4,0 |
| 4,1 | 113,6 | 2,0 | 0,3 | .. | 203,4 |
| – | 16,3 | – | – | – | 31,7 |
| **4,1** | **129,9** | **2,0** | **0,3** | – | **239,1** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Arbetsmarknadsrådet (A 1975:A) | | – | - | 15,5 |
| Invandrarrådet (A 1975:01) | | – | 4,5 | 5,7 |
| ILO (A 1976:A) | | – | 26,3 | 20,4 |
| Nämnden (I 1976:C) för styrelserepresentation (NFS) | | – | - | 0,7 |
| Diverse firmor | | – | – | – |
| Diverse personer | | - | 382,3 | – |
| Gemensamma kostnader | | - | 48,8 | – |
| Utestående reseförskott | | | – | – |
| | Summa | – | **461,9** | **42,3** |
| | Summa totalt | – | **5 853,9** | **855,1** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer även som vissa andra icke närmare beräknad lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| – | – | – | – | – | 15,5 |
| 7,6 | | – | 0,9 | | 18,7 |
| 14,0 | 78,3 | – | 5,4 | | 144,4 |
| – | – | – | – | – | 0,7 |
| | – | – | – | – | – |
| – | | – | – | | 382,3 |
| – | 11,1 | – | 380,6 | – | 440,5 |
| 25,7 | – | – | – | – | 25,7 |
| **47,3** | **89,4** | **–** | **386,9** | **–** | **1 027,8** |
| **757,1** | **988,7** | **704,4** | **569,2** | **1 623,0** | **11 351,4** |

BOSTADSDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01 Lön m. m.[1] | 1978-06-30 Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Låneunderlagsgruppen (In 1966:27) | 1979: 1 | 1 951,1 | 76,9 | 29,4 |
| Utredningen (C 1972:01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden | 4 | 2 222,8 | 249,6 | 38,8 |
| Bostadssociala delegationen (B 1975:01) | 6 | 1 044,0 | 947,2 | 47,0 |
| Summa | | **5 217,9** | **1 273,7** | **115,2** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Delegationen (In 1967:30) för bostadsfinansiering | 1979: 2 | 771,7 | – | 58,4 |
| Rådgivande expertgruppen (C 1970:24) för fysisk riksplanering | 3 | 1 197,7 | – | 4,5 |
| Expertgruppen (B 1974:06) för forskning om fysisk planering och bebyggelse | 5 | 545,8 | 140,2 | 20,2 |
| Kartutredning 78 (Bo 1977:01) | 7 | – | 62,9 | 6,3 |
| Fritidsboendekommittén (Bo 1978:01) | 8 | – | – | – |
| Vattenöverledningsutredningen (Bo 1978:02) | 9 | – | 22,3 | 8,5 |
| Summa | | **2 515,2** | **225,4** | **97,9** |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen (B 1974:01) rör vattenkraftutbyggnader i norra Norrland | 1977: 6 | 1 262,2 | – | – |
| Gatukostnadsutredningen (B 1975:02) | 1978: 8 | 518,6 | 127,2 | 10,9 |
| Summa | | **1 780,8** | **127,2** | **10,9** |
| **Kostnader fran kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Diverse myndigheter | | – | – | – |
| Diverse personer | | – | – | 22,8 |
| Summa | | – | – | **22,8** |

[1] I beloppet ingår lonekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 9,3 | – | 32,8 | – | - | 148,4 |
| 12,1 | 116,4 | 23,1 | 18,8 | – | 458,8 |
| 80,1 | 0,2 | 5,4 | 10,7 | – | 1 090,6 |
| **101,5** | **116,6** | **61,3** | **29,5** | **–** | **1 697,8** |
| – | – | – | – | – | 58,4 |
| 0,6 | – | – | – | – | 5,1 |
| 13,4 | 15,1 | 150,0 | 2,4 | 40,0 | 381,3 |
| 3,1 | 0,6 | – | – | – | 72,9 |
| – | 0,8 | – | - | – | 0,8 |
| 4,9 | – | – | – | – | 35,7 |
| **22,0** | **16,5** | **150,0** | **2,4** | **40,0** | **554,2** |
| – | – | – | – | – | - |
| 2,8 | 48,1 | 50,0 | 0,4 | – | 239,4 |
| **2,8** | **48,1** | **50,0** | **0,4** | **–** | **239,4** |
| – | – | – | – | 100,0 | 100,0 |
| – | – | – | – | - | 22,8 |
| **–** | **–** | **–** | **–** | **100,0** | **122,8** |

INDUSTRIDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01 -1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under år 1978** | | | | |
| Utredningen (I 1975:10) om vissa frågor vid avveckling av gruvdrift i Adakfältet | 1979: 8 | 77,6 | – | 26,8 |
| Redovisningsutredningen (I 1976:02) | 9 | 67,4 | 70,9 | 20,1 |
| Energikommissionen (I 1976:05) | 11 | 1 900,1 | 3 929,9 | 496,1 |
| 1977 års hemslöjdsutredning (I 1977:05) | 15 | | 52,0 | 11,0 |
| Utredningen (I 1977:07) om statsföretags verksamhetsinriktning och mål | 17 | | 166,2 | 6,3 |
| Organisationskommittén (I 1977:08) för bildandet av regionala utvecklingsfonder | 18 | | 59,3 | 48,2 |
| Bryggeriutredningen (I 1977:09) | 19 | | – | 24,5 |
| Summa | | **2 045,1** | **4 278,3** | **633,0** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av år 1978** | | | | |
| Expertgruppen (In 1967:24) för regional utredningsverksamhet | 1979: 1 | 12 036,9 | 1 283,0 | 108,3 |
| Sveriges internationella byggnadskommitté (In 1970:34) | 2 | 197,2 | . | 4,7 |
| Mineralpolitiska utredningen (I 1974:02) | 3 | 1 717,1 | 680,5 | 124,6 |
| Energisparkommittén (I 1974:05) | 4 | 14 971,6 | 1 083,2 | 83,0 |
| Företagsdemokratirådet (I 1975:01) | 5 | 252,7 | 58,6 | 20,9 |
| Delegationen (I 1975:02) för energiforskning | 6 | 2 923,9 | 1 599,1 | 100,8 |
| Läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09) | 7 | 614,4 | 149,7 | 22,7 |
| Norrbottendelegationen (I 1976:04) | 10 | 168,8 | 375,9 | 124,4 |
| Kooperationsutredningen (I 1977:01) | 12 | 63,8 | 398,5 | 36,1 |
| Delegationen (I 1977:02) för glesbygdsfrågor | 13 | 48,4 | 209,8 | 14,4 |
| Delegationen (I 1977:03) med uppgift att behandla sysselsättningsproblemen i Göteborgsregionen | 14 | | 121,0 | 113,2 |
| Utredningen (I 1977:06) om de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter | 16 | | 79,3 | – |
| Utredningen (I 1977:10) om vissa frågor rörande standardisering | 20 | | 48,4 | – |
| Utredningen (I 1977:11) om omställbara eldningsanläggningar m. m. | 21 | | 9,4 | – |
| 1978 års mät- och kalibreringsutredning (I 1978:01) | 22 | | ... | 7,7 |
| Särskild näringspolitisk delegation (Ju 1978:04) | 1979: Ju 54 | | 4,6 | – |
| Summa | | **32 994,8** | **6 101,0** | **760,8** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Reseersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 3,7 | - | 12,8 | – | – | 43,3 |
| 0,5 | - | 34,5 | 4,3 | – | 130,3 |
| 1 010,7 | 974,2 | 10 814,4 | 551,6 | 30,0 | 17 806,9 |
| 7,8 | | – | 2,7 | – | 73,5 |
| 1,1 | - | 117,4 | 12,1 | - | 303,1 |
| 3,6 | – | 47,3 | 92,8 | . | 251,2 |
| 6,0 | - | 5,2 | – | – | 35,7 |
| **1 033,4** | **974,2** | **11 031,6** | **663,5** | **30,0** | **18 644,0** |
| 131,4 | 57,3 | 445,5 | 105,0 | 708,8 | 2 839,3 |
| 17,7 | – | 11,1 | – | – | 33,5 |
| 38,5 | 127,9 | – | 17,4 | – | 988,9 |
| 98,9 | 1 529,5 | 1 567,5 | 4 415,6 | – | 8 777,7 |
| 67,7 | – | 216,7 | 0,9 | - | 364,8 |
| 96,2 | 417,6 | 613,5 | 118,0 | ./. 18,2 | 2 927,0 |
| 9,0 | – | - | 6,2 | – | 187,6 |
| 206,4 | 6,9 | 1 200,8 | 67,4 | – | 1 981,8 |
| 30,1 | – | 44,5 | 15,1 | – | 524,3 |
| 42,6 | – | – | 10,2 | - | 277,0 |
| 1,6 | - | 164,2 | 0,1 | – | 400,1 |
| 3,2 | – | 6,5 | 1,8 | – | 90,8 |
| 0,1 | - | 0,7 | 0,9 | – | 50,1 |
| 0,7 | – | – | – | – | 10,1 |
| 6,5 | – | 3,5 | – | – | 17,7 |
| 2,3 | - | 52,0 | 6,2 | – | 65,1 |
| **752,9** | **2 139,2** | **4 326,5** | **4 764,8** | **690,6** | **19 535,8** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av år 1978** | | | | |
| STU-kommittén (I 1974:06) | 1978: 5 | 1 258,0 | 134.1 | 27,3 |
| SINFDOK-utredningen (I 1975:04) | 8 | 594,7 | 327.9 | 33,3 |
| Studsviksutredningen (I 1975:05) | 9 | 557.6 | | - |
| Organisationskommittén (I 1975:06) för havsresursfrågor | 10 | 210,2 | 24.8 | 9,5 |
| Byggkoncentrationsutredningen (I 1975:07) | 11 | 292,6 | 117.4 | 21.8 |
| Billingenutredningen (I 1976:03) | 17 | 582,2 | 83.6 | 28,6 |
| Utredningen (I 1977:04) om begränsning av användningen av el för uppvärmningsändamål | 23 | -- | 49,8 | 41,3 |
| Summa | | **3 495,3** | **737,6** | **161,8** |
| **Kostnader från kommitténanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Näringspolitiska rådet (I 1969:A) | | 34,1 | 11,6 | -- |
| Byggbranschrådet (I 1973:B) | | 634,2 | 166,5 | 25,8 |
| Skogsbranschrådet (I 1973:C) | | 1 926,4 | 510,9 | 25,3 |
| Svensk delegation (I 1974:A) att ingå i svensk-finsk samarbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland | | 49,3 | – | 3,3 |
| Stålbranschrådet (I 1974:B) | | 1 250,8 | 169,7 | 20,6 |
| Svensk delegation (I 1976:A) att ingå i svensk-norsk kommitté för energi- och industrisamarbete | | 53,5 | – | 47,9 |
| Delegationen (I 1976:B) för informationssystemet företag–samhälle | | 987,6 | 423,8 | 44,0 |
| Nämnden (I 1976:C) för styrelserepresentationsfrågor | | 11,8 | -- | 16,2 |
| Analysgruppen (I 1976:D) för undersökning av vissa varvsfrågor | | 552,9 | ./. 0,7 | -- |
| Regionalpolitiska rådet (I 1977:A) | | | – | – |
| Teko-branschrådet (I 1977:B) | | | - | 10,6 |
| Bilindustriutredningen (I 1977:C) | | | 136,1 | 0,9 |
| KBS-projektet Kärnbränslesäkerhet (I 1978:A) | | | 12,9 | - |
| Diverse myndigheter m. m. | | | – | |
| Diverse firmor | | | -- | – |
| Diverse personer | | | 124,4 | 7,3 |
| Gemensamma kostnader | | | 109,8 | – |
| Utestående reseförskott | | | – | – |
| Summa | | **5 500,6** | **1 665,7** | **201,9** |

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 0,2 | 51,5 | – | 0,9 | – | 214,0 |
| 8,6 | 62,4 | 32,7 | 1,3 | – | 466,2 |
| .. | – | – | 0,3 | – | 0,3 |
| 0,1 | | | 1,1 | | 35,5 |
| 4,3 | 44,7 | – | 0,7 | – | 188,9 |
| 25,5 | 87,2 | 41,1 | 4,3 | – | 270,3 |
| 0,7 | 11,2 | 75,0 | 0,8 | – | 178,8 |
| **39,4** | **257,0** | **148,8** | **9,4** | – | **1 354,0** |
| .. | – | 45,0 | – | – | 56,6 |
| – | 0,2 | 67,2 | 5,6 | – | 265,3 |
| 20,7 | 1,9 | 321,0 | 5,4 | – | 885,2 |
| 0,6 | – | – | – | – | 3,9 |
| 6,4 | 32,1 | 947,5 | 2,6 | – | 1 178,9 |
| 6,0 | – | – | 0,1 | – | 54,0 |
| 17,1 | 36,8 | 1 357,9 | 2,5 | – | 1 882,1 |
| – | – | – | – | – | 16,2 |
| – | – | – | – | – | ./. 0,7 |
| 2,0 | – | – | – | – | 2,0 |
| 1,1 | .. | – | – | – | 11,7 |
| 40,3 | – | 2,0 | 16,9 | – | 196,2 |
| 28,6 | – | 48,2 | 1,0 | – | 90,7 |
| .. | – | 81,1 | 0,3 | 4 050,0 | 4 131,4 |
| – | 3,8 | 1 761,4 | 4,1 | – | 1 769,3 |
| 10,4 | | 18,4 | | | 160,5 |
| – | 5,4 | 654,8 | 149,2 | – | 919,2 |
| 61,1 | – | .. | – | – | 61,1 |
| **194,3** | **80,2** | **5 304,5** | **187,7** | **4 050,0** | **11 684,3** |

KOMMUNDEPARTEMENTET

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| Kommitténs benämning | Kommitténs nr i berättelsen | Utgifter (i tusentals kronor) | | |
| | | t. o. m. 1977-06-30 | 1977-07-01–1978-06-30 | |
| | | | Lön m. m.[1] | Dagarvoden[1] |
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1978** | | | | |
| Indelningslagskommittén (Kn 1974:04) | 1979: 6 | 185,5 | 118,1 | 71,0 |
| Utredningen (Kn 1976:03) om organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m. m. (OPAL) | 10 | 27,1 | 32,8 | 42,6 |
| Summa | | **212,6** | **150,9** | **113,6** |
| **Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1979** | | | | |
| Riksnämnden (K 1968:57) för kommunal beredskap | 1979: 1 | 495,5 | 6,7 | 36,1 |
| 1968 års kyrkohandbokskommitté (U 1969:44)[3] | 2 | 1 592,6 | 8,5 | 100,1 |
| 1969 års psalmkommitté (U 1970:47)[3] | 3 | 910,9 | 55,8 | 82,8 |
| Sakkunniga (C 1973:05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m. | 4 | 155,2 | 69,4 | 42,0 |
| ADB-beredningsgruppen (C 1973:06) | 5 | 515,3 | 102,5 | 17,2 |
| Utredningen (U 1974:10) om andlig vård[4] | 7 | 66,4 | 4,3 | 17,4 |
| Decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01) | 8 | 1 122,6 | 622,8 | 87,8 |
| Fögderiutredningen (Kn 1975:02) | 9 | 201,1 | 156,1 | 14,1 |
| Länsdemokratikommittén (Kn 1976:04) | 11 | 4,5 | 79,6 | 126,2 |
| Byråkratiutredningen (Kn 1976:05) | 12 | 65,8 | 596,8 | 46,9 |
| Statskontrollkommittén (Kn 1976:06) | 13 | 19,9 | 82,7 | 55,8 |
| Kyrkoberedskapskommittén (U 1976:09)[4] | 14 | 0,3 | 264,8 | 1,7 |
| Kyrkoministerns stat-kyrka grupp (U 1976:15)[4] | 15 | 1 587,4 | 1 076,2 | 112,3 |
| Länsdomstolskommittén (Kn 1977:01) | 16 | 52,9 | 75,1 | 49,6 |
| Ordningsstadgeutredningen (Kn 1977:02) | 17 | 50,7 | 143,0 | 10,5 |
| 1977 års oljeskyddskommitté (Kn 1977:03) | 18 | – | 86,7 | 25,2 |
| Utredningen (Kn 1977:04) för översyn av lagen om församlingsstyrelse | 19 | – | – | 20,2 |
| Kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05) | 20 | – | 79,0 | – |
| Kommunalrättsutredningen för Stockholm (Kn 1977:06) | 21 | – | – | – |
| Kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07) | 22 | – | 110,2 | 16,2 |
| Kommittén (Kn 1978:01) med uppdrag att utreda frågor om kommunala företag m. m. | 23 | – | – | – |
| Kommittén (Kn 1978:02) för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner | 24 | – | – | – |
| Summa | | **6 841,1** | **3 620,2** | **862,1** |

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| Resersättning | Tryckning | Konsultationer | Övriga administrativa kostnader | Bidrag till myndighet, institution m. m. | Summa[2] |
| 4,3 | 85,3 | – | 5,1 | – | 283,8 |
| 104,5 | 11,1 | – | 17,7 | – | 208,7 |
| **108,8** | **96,4** | **–** | **22,8** | | **492,5** |
| 12,2 | – | – | – | – | 55,0 |
| 76,1 | – | – | 20,1 | – | 204,8 |
| 69,2 | – | – | 53,7 | – | 261,5 |
| 28,7 | – | 14,3 | 1,1 | – | 155,5 |
| 34,5 | 20,6 | 213,7 | 1,3 | – | 389,8 |
| 15,4 | – | 7,7 | – | – | 44,8 |
| 38,2 | 0,3 | – | 15,3 | – | 764,4 |
| 10,3 | – | – | 0,3 | – | 180,8 |
| 82,5 | – | – | 5,2 | – | 293,5 |
| 34,1 | 1,2 | 2,4 | 11,8 | 60,0 | 753,2 |
| 30,8 | – | – | 0,8 | – | 170,1 |
| 7,5 | – | – | 13,8 | – | 287,8 |
| 116,7 | 270,3 | – | 25,5 | – | 1 601,0 |
| 26,1 | 7,2 | – | 0,4 | – | 158,4 |
| 4,5 | – | – | 0,3 | – | 158,3 |
| 14,5 | – | – | 0,4 | – | 126,8 |
| 2,0 | – | – | – | – | 22,2 |
| – | – | 0,7 | 2,4 | – | 82,1 |
| 1,8 | – | – | – | – | 1,8 |
| 20,3 | – | – | 9,1 | – | 155,8 |
| – | – | – | – | – | – |
| – | – | – | – | – | – |
| **625,4** | **299,6** | **238,8** | **161,5** | **60,0** | **5 867,6** |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|
| **Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1978** | | | | |
| Utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin | 1978: 3 | 3 469,0 | 139,1 | 28,1 |
| Kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03) | 7 | 463,2 | 2,8 | 26,9 |
| Summa | | 3 932,2 | 141,9 | 55,0 |
| **Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1977/78 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.** | | | | |
| Referensgruppen för folkrörelsefrågor | | 2,0 | 19,8 | – |
| Ersättning till utredningsmän i indelningsfrågor | | – | 0,5 | 7,1 |
| Utestående reseförskott | | – | – | – |
| Summa | | 2,0 | 20,3 | 7,1 |

Ang. Sakkunniga (K 1972:01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg är kommundepartementets andel 39,3 tkr 1977/78, se redogörelsen till kommunikationsdepartementet.

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader (städning, telefon m. m.) samt sjukvårdskostnader (ca 6,5 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för departementen.
[3] Kostnaderna har bestridits med förskott ur kyrkofonden.
[4] Kostnaderna har bestridits av utbildningsdepartementet t. o. m. utgången av budgetåret 1977/78.

| 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|---|---|---|---|---|---|
| 11,5 | 86,3 | – | 2,8 | – | 267,8 |
| 3,6 | 56,8 | – | – | – | 90,1 |
| **15,1** | **143,1** | **–** | **2,8** | **–** | **357,9** |
| 1,6 | 47,6 | – | – | – | 69,0 |
| – | | – | – | – | 7,6 |
| 3,7 | – | – | – | – | 3,7 |
| **5,3** | **47,6** | **–** | **–** | **–** | **80,3** |

## Betänkanden utkomna från trycket under år 1978

### Statens offentliga utredningar 1978

Kronologisk förteckning

1. Stat—kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. Kn.
2. Stat—kyrka. Bilaga I. Kyrkans framtida organisation. Kn.
3. Stat—kyrka. Bilaga 2—12. Utredningar i delfrågor. Kn.
4. Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. U.
5. Föräldrautbildning. S.
6. Ny skogspolitik. Jo.
7. Skog för framtid. Jo.
8. Hyresrätt 2. Lokalhyra. Ju.
9. Ny konkurrensbegränsningslag. H.
10. Barnets rätt. I. Om förbud mot aga. Ju.
11. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. E.
12. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. E.
13. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2—4. E.
14. Arbete åt handikappade. A.
15. Praktikfrågor—åtgärder i ett kort perspektiv. U.
16. Regional konsumentpolitisk verksamhet. H.
17. Energi. I.
18. Öresundsförbindelser. K.
19. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. K.
20. Öresundsförbindelser. Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. K.
21. Bemanning av fartyg. K.
22. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. A.
23 Växtförädling. Jo.
24. Ny renhållningslagstiftning. Jo.
25. Etablering av miljöstörande industri. Bo.
26 Hälso- och sjukvårdspersonalen. S.
27. Fortsatt körkortsreform. K.
28. Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder. A.
29. Arbete i jordbruk och trädgård. A.
30. Brand inomhus. Bo.
31. Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. K.
32. Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. Kn.
33. Ordningsvakter. Ju.
34. Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. Ju.
35. Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. Kn.
36. Arrenderätt 1. Ju.
37. Hotell- och restaurangbranschen. H.
38. Jämställdhet i arbetslivet. A.
39. Föräldraförsäkring. S.
40. Tvistlösning på konsumentområdet. H.
41. Statlig personalutbildning. B.
42. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. A.
43. Miljökostnader. Jo.
44. Kommunalt hälsoskydd. S.
45. Allmän arbetslöshetsförsäkring. A.
46. Att främja regional utveckling. I.
47. Att främja regional utveckling. Bilagedel. I.
48. Konkurrens på lika villkor. B.
49. Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker. I.
50. Ny vårdutbildning. U.
51. Svensk trädgårdsnäring. Jo.
52. Lägg besluten närmare människorna! Kn.
53. Förbud mot investeringar i Sydafrika. H.
54. Personregister—Datorer—Integritet. Ju.
55. Att sambo och gifta sig. Ju.
56. Kultur och information över gränserna. Ud.
57. Resor till arbetet. A.
58. Organisatoriska frågor inom länsstyrelsen. Kn.
59. JK-ämbetet. Ju.
60. Arbetsmarknadspolitik i förändring. A.
61. Biståndets organisation. Ud.
62. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. A.
63. Riksdagens insyn i statliga företag. I.
64. Översyn av vallagen 1. Ju.
65. Skolan. En ändrad ansvarsfördelning. U.
66. Andelsbolagslag. Ju.
67. Nya bolagsregler m. m. Ju.
68. Industri till Norrbotten. I.
69. Upphovsrätt I. Fotokopiering inom undervisningsverksamhet. Ju.
70. Regionsjukvården. S.
71. Regionsjukvården. Huvudbilaga 1 — Medicin och onkologi. S.
72. Regionsjukvården. Huvudbilaga 2 — Kirurgi. S.
73. Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. Ju.
74. Husläkare. S.
75. Fiska på fritid. Jo.
76. Stat—kyrka. Remissammanställning. Kn.
77. Högre regional ledning. Fö.
78. Långtidsutredningen 1978. E.
79. Förslag till undersökning om hushåll, bostäder och sysselsättning 1980. E.
80. Bättre miljöskydd I. Jo.
81. Anställning av arbetshandikappade i stat och kommun. Slutrapport från försöksverksamhet i Jönköping, Piteå och Stockholm. A.
82. Läkaren och den svårt sjuke patienten. S.
83. Sjukvården i krig. S.
84. Instansordningen i kommunalbesvärsmål. Kn.
85. Statligt företagande i samhällets tjänst. I.
86. Lärare — för skola i utveckling. U.
87. Lag om preskription av skattefordringar. B.

## Statens offentliga utredningar 1978

### Systematisk förteckning

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

**Justitiedepartementet**

Hyresrätt 2. Lokalkyra. [8]
Barnets rätt. 1. Om förbud mot aga. [10]
Ordningsvakter. [33]
Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. [34]
Arrenderätt 1. [36]
Personregister – Datorer – Integritet. [54]
Att sambo och gifta sig. [55]
JK-ämbetet. [59]
Översyn av vallagen 1. [64]
1974 års bolagskommitté. 1. Andelsbolagslag. [66]
2. Nya bolagsregler m.m. [67]
Upphovsrätt I. Fotokopiering inom undervisningsverksamhet. [69]
Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m.m. [73]

**Utrikesdepartementet**

Kultur och information över gränserna. [56]
Biståndets organisation. [61]

**Försvarsdepartementet**

Högre regional ledning. [77]

**Socialdepartementet**

Föräldrautbildning. [5]
Hälso- och sjukvårdspersonalen. [26]
Föräldraförsäkring. [39]
Kommunalt hälsoskydd. [44]
Regionsjukvårdsutredningen. 1. Regionsjukvården. [70] 2. Regionsjukvården. Huvudbilaga 1 – Medicin och onkologi. [71] 3. Regionsjukvården. Huvudbilaga 2 – Kirurgi. [72]
Husläkare. [74]Läkaren och den svårt sjuke patienten. [82]
Sjukvården i krig. [83]

**Kommunikationsdepartementet**

1975 års danska och svenska öresundsdelegationer. 1. Öresundsförbindelser. [18] 2. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. [19] 3. Öresundsförbindelser Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. [20]
Bemanning av fartyg. [21]
Fortsatt körkortsreform. [27]
Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. [31]

**Ekonomidepartementet**

Kapitalmarknadsutredningen. 1. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. [11] 2. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. [12] 3. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2–4. [13]
*Långtidsutredningen* 1978. [78]Förslag till undersökning om hushåll, bostäder och sysselsättning 1980. [79]

**Budgetdepartementet**

Statlig personalutbildning. [41]
Konkurrens på lika villkor. [48]
Lag om preskription av skattefordringar. [87]

**Utbildningsdepartementet**

Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. [4]
Utredningen om vissa vårdutbildningar inom högskolan. 1. Praktikfrågor-åtgärder i ett kort perspektiv. [15] 2. Ny vårdutbildning. [50]
Skolan. En ändrad ansvarsfördelning. [65]
Lärare – för skola i utveckling. [86]

**Jordbruksdepartementet**

1973 års skogsutredning. 1. Ny skogspolitik. [6] 2. Skog för framtid. [7]
Växtförädling. [23]
Ny renhållningslagstiftning. [24]
Miljökostnader. [43]
Svensk trädgårdsnäring. [51]
Fiska på fritid. [75]
Bättre miljöskydd I. [80]

**Handelsdepartementet**

Ny konkurrensbegränsningslag. [9]
Regional konsumentpolitisk verksamhet. [16]
Hotell- och restaurangbranschen. [37]
Tvistlösning på konsumentområdet. [40]
Förbud mot investeringar i Sydafrika. [53]

**Arbetsmarknadsdepartementet**

Sysselsättningsutredningen. 1. Arbete åt handikappade. [14] 2. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. [22] 3. Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder. [28] 4. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. [42] 5. Resor till arbetet. [57] 6. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. [62] 7. Anställning av arbetshandikappade i stat och kommun. Slutrapport från försöksverksamhet i Jönköping, Piteå och Stockholm. [81]
Arbete i jordbruk och trädgård. [29]
Jämställdhet i arbetslivet. [38]
Allmän arbetslöshetsförsäkring. [45]
Arbetsmarknadspolitik i förändring. [60]

**Bostadsdepartementet**

Etablering av miljöstörande industri. [25]
Brand inomhus. [30]

**Industridepartementet**

Energikommissionen. 1. Energi. [17] 2. Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker. [49]
Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Att främja regional utveckling. [46] 2. Att främja regional utveckling. Bilagedel. [47] 3. Industri till Norrbotten. [68]
Riksdagens insyn i statliga företag. [63]
Statligt företagande i samhällets tjänst. [85]

**Kommundepartementet**

Kyrkoministerns stat—kyrka grupp. 1. Stat—kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. [1] 2. Statkyrka. Bilaga 1. Kyrkans framtida organisation. [2] 3. Stat—kyrka. Bilaga 2—12. Utredningar i delfrågor. [3] 4. Stat—kyrka. Remissammanställning. [76]
Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. [32]
Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. [35]
Lägg besluten närmare människorna! [52]
Organisatoriska frågor inom länsstyrelserna. [58]
Instansordningen i kommunalbesvärsmål. [84]

## Betänkanden avgivna av kommittéer, som redovisas i kommittéberättelsen, eller upprättade inom departement (Ds-serie) som publicerats sedan redovisningen i 1978 års kommittéberättelse

(Inom klammer anges det nummer i berättelsen, under vilket vederbörande kommitté redovisas)

### Statsrådsberedningen
**1978**
1. Kommittéhandboken

### Justitiedepartementet
**1977**
13. Permissioner inom kriminalvården
14. Reviderad preskriptionslagstiftning

**1978**
2. Delgivning
3. PM om gränsövervakning
4. Betänkandet Bevakningspersonal [26]
5. Betänkandet Företagsböter. En kartläggande undersökning av korporativt ansvar [11]
6. Ny lag om registrering av båtar för yrkesmässig sjöfart m.m.
7. PM om ändring i lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastighet m.m.
8. Betänkandet Barnpornografi [43]
9. PM om ändring i förköpslagen (1967:868) och expropriationslagen (1972:719) m.m.

### Utrikesdepartementet
**1978**
1. Lokalanställda vid utlandsmyndigheter. Rapport av en interdepartemental arbetsgrupp
2. Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

### Försvarsdepartementet
**1978**
1. Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel
2. Gymnasial utbildning för försvaret [6]
3. Marinen och flygvapnet del 3:M [1]
4. ADB och samhällets sårbarhet [9]
5. Rationaliseringsverksamhet m.m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde
6. Efterforskningsverksamheten
7. Regler för myndigheters verksamhet vid ockupation
8. Flygindustrikommitténs betänkande del 1 [12]
9. Överföring av civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter [11]

### Socialdepartementet
**1978**
1. De äldre och hälso- och sjukvården
2. Åtgärder mot narkotikamissbruk [22]
3. Ekonomiskt stöd vid yrkesinriktad rehabilitering m.m. [14]
4. Redovisning för användningen av medel ur allmänna arvsfonden till viss utvärdering av handikapprådens verksamhet
5. d:o
6. Internationella adoptioner — Riktlinjer och organisationsförslag
7. Rökfria miljöer [20]
8. Vård utan samtycke inom socialvård och sjukvård
9. Rapport om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda [28]
10. Definitionsproblem vid narkotikaundersökningar [21]
11. Pillerpriser [36]
12. Den statliga läkemedelskontrollen — Uppgifter, organisation och finansiering [34]
13. Läkemedelsinformationen I. Synpunkter och förslag [27]
14. Läkemedelsinformationen II. Bilagor [27]
15. Hälsorisker och hälsovård för barn i daghem
16. Telefon för döva [31]
17. Produktionsavdelningen vid statens bakteriologiska laboratorium [25]
18. Sjukförsäkringens ersättningsregler vid kommunal läkarvård m.m.
19. Den framtida arbetsfördelningen mellan olika personalkategorier inom tandvården

### Kommunikationsdepartementet
**1978**
1. Öresundsförbindelser. Tekniska utredningar [7]
2. Öresundsförbindelser. Bilaga, KM-rittningar [7]
3. Öresundsförbindelser. Bilaga, HH-rittningar [7]
4. Persontrafik över Öresund [7]
5. Godstrafik över Öresund [7]
6. Planerings- och miljö-frågor [7]
7. Statsbidrag till cykelvägar [12]
8. Skeppslega till utlänning (Bare-Boat Charter)
9. Förslag till sjövägsmärkesförordning
10. Statsövertagande av Nora Bergslags Järnväg [18]
11. Statens väg- och trafikinstitut — verksamhet och finansiering [21]
12. Sjömanspensioneringen [9]
13. Statens järnvägars separatredovisning år 1978 av det trafiksvaga bannätet
14. Sjöfartsverkets sjökortsframställning [22]

**Ekonomidepartementet**
**1977**
2. Lägesrapport från FoB-utredningen [6]
**1978**
1. Ökat lönsparande [9]
2. Minskade uppgiftskrav på företag [8]
3. Utredningen om ADB för SCB (statistiska centralbyråns framtida behov av utrustning för ADB-behandling) [11]
4. Nya kapitaltäckningsregler för bankerna [7]

**Budgetdepartementet**
**1978**
1. Betänkandet Förvaltningen av Drottningholms kungsgård [6]
2. PM Beskattning av skogsbruk
3. Rapport Myndigheters skadeståndsansvar i vissa personalärenden m.m.
4. Public employment in Sweden
5. Betänkandet Översyn av vägtrafikbeskattningen. Del 1. Kilometerskatt [14]
6. PM Lag mot skatteflykt
7. PM Ändrade beskattningsregler för hyresfastigheter
8. Betänkandet Beskattningen av sockerfria konfektyrer [1]
9. Betänkandet Förvaltningsrevision inom försvaret [7]
10. Betänkandet Översyn av presstödet [19]
11. Organisation för arbetsmiljöfrågor, företagshälsovård, personalutbildning m.m. inom statsförvaltningen
12. PM Beskattning och uppbörd under krigsförhållanden
13. Avdragsrätt för utländska pensionsförsäkringspremier m.m. [10]
14. Delbetänkandet Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län, del 2. [16]

**Utbildningsdepartementet**
**1977**
22. Samverkan mellan statens skolor för vuxna, kommunal vuxenutbildning och Hermods
23. Förskott på studiemedel. Promemoria med förslag till ett system för förskottsbetalning av studiemedel
**1978**
1. —
2. Arbetslivserfarenhet som ett led i lärares yrkesförberedelse [6]
3. Skolnämnds beslutsområde m.m. Förslag med anledning av utbildningsdepartementets promemoria DsU 1977:20 Medinflytande i skolan.
4. Arbetsfältsbeskrivning. Bilaga till betänkandet Ny vårdutbildning (SOU 1978:50) [22]
5. Administration och ledning av en samisk utbildningsväg [26]
6. De enskilda skolornas ställning inom utbildningsväsendet. Kartläggnings- och diskussionspromemoria.
7. Synskadades bibliotek [18]
8. Svenska videonät utomlands [21]
9. Riktlinjer för planering av Skepps- och Kastellholmarna [7]
10. Utbildningsbehovet av lärare fram till år 2010
11. Hybrid-DNA tekniken under kontroll [29]
12. Produktions- och konkurrensförhållanden i läromedelsbranschen [14]
13. Produktions- och konkurrensförhållanden i läromedelsbranschen. Bilagedel [14]
14. Läromedelsmarknaden — kostnader för inköp av läromedel 1974—77 [14]
15. Gymnasieskoleelevernas resor och inackordering — överflyttning av ansvaret till kommunerna [10]
16. TV-avgifter — inkassering, kontroll och avgiftsskolk [42]

**Jordbruksdepartementet**
**1977**
10. Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning [24]
11. Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m.m. [24]
12. Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning [24]
13. Förhandlingar om renskötselanläggningar m.m. Delrapport 4. Samebyar i Norrbottens län, mellersta delen. [4]
14. Karantänsverksamheten för djur [16]
**1978**
1. Utbyggd avbytarservice inom jordbruket [19]
2. Statliga insatser för turism och rekreation
3. Vattenförbund för Hjälmaren [18]
4. Data om sjörestaurering [3]
5. Jordbruk, trädgårdsodling och fiske
6. Lag om skötsel av jordbruksmark [9]
7. Huvudmannaskapet för fjällsäkerheten [29]
8. Finansiering av djursjukhus [21]
9. Inventering och registrering av dammar och lägen för små vattenkraftverk
10. Nytt stormskadeskydd för blankålsfisket med fasta redskap
11. Delrapport 5. Samebyar i Norrbottens län, södra delen m.m. Slutredovisning [4
12. Skogliga genresurser — bevarande, skötsel och utnyttjande [5]
13. Svensk trädgårdsnäring; Rådgivning [10]

**Handelsdepartementet**
**1978**
1. Exportkreditfinansiering [11]
2. Prisstopp på vissa baslivsmedel — en översyn [7]
2. Hotell- och restaurangbranschen — rapportdel [3]
3. De svenska företagens verksamhet i Sydafrika [16]
4. Förbud mot investeringar i Sydafrika. Sammanfattning av SOU 1978:53 på engelska [14]
5. Handeln med skrot och begagnade bilar [4]
6. Åtgärder mot försäljningen av dyrkpistoler m.m.

**Arbetsmarknadsdepartementet**
**1978**
1. PM Sverige — Flyktingar, en översyn av frågor som rör uttagning och omhändertagande av flyktingar
2. Förvärv av svenskt medborgarskap genom modern
3. Rapporten Arbetsmarknadsinstitut.

Förslag till huvudmannaskap och organisation inom den yrkesinriktade rehabiliteringen [18]

**Bostadsdepartementet**
**1978**
1. Förslag till ändring av 35 a § byggnadslagen (1947:385)
2. Inkomstprövning av bostadsbidrag
3. Förenklad byggnadslovsprövning
4. PM Kartutredning

**Industridepartementet**
**1978**
1. Swedish Reactor Safety Study, Barsebäck Risk Assessment [11]
2. Energitillförsel, Energikommissionens alternativ [11]
3. Säkerhetsstudie. Forsmark 3 [11]
4. Sveriges Investeringsbank AB:s framtida verksamhet [11]
5. A Study of Some of the Consequences of Hypothetical Reactor Accidents at Barsebäck [11]
6. Träfiberskiveindustrin — förslag till framtida struktur
7. Styrmedel och energikommissionens energibalanser [11]
8. Styrmedel och energikommissionens energibalanser. Bilagor. Miljöförbundet, Jordens Vänner och Fältbiologerna har på kommissionens uppdrag utarbetat en alternativplan [11]
9. Energitillförsel, Grunder och typexempel. Huvudtext [11]
10. Energitillförsel, Grunder och typexempel. Bilagor [11]
11. MALTE 1990. Förslag till miljörörelsens alternativa energiplan. Huvudrapport [11]
12. Kompletterande underlagsmaterial från hushållningsgruppen [11]
13. Forskning och utveckling inom svensk mineralindustri [3]
14. Hälso- och miljöeffekter — energikommissionens alternativ [11]
15. Riskvärdering [11]
16. Malmtillgångar och prospektering [3]
17. Disposal of High Active Nuclear Fuel Waste [11]
18. Svensk läkemedelsindustri — några uppgifter och synpunkter [7]
19. Förvaring av högaktivt kärnbränsleavfall. En kritisk översikt av Kärnbränslesäkerhets (KBS)-projektet angående slutlig förvaring av förglasat högaktivt kärnbränsleavfall (översättning av Ds I 1978:17) [11]
20. Stora olyckor — Olja och Gas. Riskstudier och ekologiska effekter [11]
21. Kol och Miljö [11]
22. Biomassa, hälsa och miljö [11]
23. Spridning och hälsoeffekter av luftföroreningar [11]
24. Radioaktiva ämnen — hälsoeffekter och ekologiska effekter [11]
25. Kärnenergi, geotermisk energi och miljö [11]
26. Risken för och effekter av sabotage- och terrorverksamhet i samband med kraftproduktion [11]
27. Miljöeffekter och risker vid utnyttjande av energi [11]
28. Redogörelse för granskning genom utländsk expertis av rapporten kärnbränslecykelns slutsteg. Förklasat avfall från upparbetning [11]
29. Yttrande över Statens vattenfallsverks ansökan enligt villkorslagen om tillstånd att tillföra reaktoranläggningen Ringhals III kärnbränsle [11]
30. Sveriges deltagande i forskningssamarbetet inom International Energy Agency, IEA — en sammanställning och utvärdering (DFE-rapport nr 11) [6]
31. Samordnad vård och regionalpolitik
32. En undersökning av vissa av följdverkningarna på hypotetiska reaktorolyckor vid Barsebäck (översättning av Ds I 1978:5) [11]
33. Undersökning av svensk reaktorsäkerhet. Riskbedömning för Barsebäck (översättning av Ds I 1978:1) [11]
34. Bryggeriindustri — förslag till framtida struktur [19]
35. Kärnkraftens radioaktiva avfall inför Ringhals III beslut [11]
36. Radio Active Waste from Nuclear power plans: Facing the Ringhals III desision
37. Sysselsättning och service i glesbygd [13]
38. SIFU:s organisationsform. Principförslag om framtida organisationsform för statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU) [24]
39. Systemleveranser till industri. Anläggningsprojekt 7 problem och möjligheter för svensk tillverkningsindustri
40. Förslag till ERU:s framtida organisation (Expertgruppen för regional utredningsverksamhet — ERU) [1]

**Kommundepartementet**
**1977**
7. Underställning av beslut om lån och borgen [13]
8. Underställning av brandordning [13]
9. Forskning rörande statskontroll av kommunerna och landstingskommunerna [13]

**1978**
1. Statliga bidrag till folkrörelser och organisationer
2. Kostnader för ordningshållning vid offentliga tillställningar m.m. [17]
3. Ökat kommunalt ansvar för barnomsorgen [13]
4. Kommunerna och föreningslivet. Redovisning av en enkätundersökning
5. Utvärdering av kommunindelningsreformen. Förslag till forskningsprogram [22]

## Nordisk utredningsserie (Nu) 1978

Kronologisk förteckning

### A 1978

1. Arbeidsmarkedspolitikkens mål og midler i Norden
2. Telemedel
3. Fotokopieringen vid vetenskapliga bibliotek och upphovsrättslagstiftningen: nuläge och framtidsperspektiv
4. Cooperation Agreements between the Nordic Countries
5. Uthyrnings- och entreprenadföretag i Norden
6. Villkorlig frigivning
7. Nordisk Utredningsserie 1960—1977. Katalog
8. Samordning av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden

### B 1978

1. Metoder för behandling av kommunalt avfall
2. Kartlegging av undersøkningsressurser i Norden for produktkontroll
3. Jämförelsemetoder i samhällsplanering
4. Förskoleverksamhet för barn under de tre första åren
5. Alkoholpolitik
6. Utbildning av vuxenutbildare — speciellt för behörighetsgivande utbildning
7. Bergenprosjektet. Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn
8. Nordiska forskarkurser 1972—1977
9. Informationsverksamhet på yrkesvägledningens område
10. Karakterisering av miljödata
11. Våra grannspråk
12. Nordisk lederuddannelsesprojekt for hotel- og restaurationsfaget. Delrapport 2
13. Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken. Del II
14. Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap
15. Filmkulturen i Norden
16. Nordiskt vuxenutbildningssamarbete genom radio och television
17. Skolförvaltning i Norden
18. 16—19-åringenes utdanningssituasjon i Norden II
19. 16—19-åringenes utdanningssituasjon i Norden III
20. Arbetsmarknadsforskning i Norden (4 delar)
21. Sysselsättning, service, trivsel i Kvarkenområdets inland
21F. Työllisyys, palvelut, viihtyvyys Merenkurkun alueen sisämaan kunnissa
22. Ny produktionsinriktning — nya jobb
23. Missbrukskarriärer
24. Nordisk teatersamarbejde
25. Nordkalotten — med kurs mot framtiden
26. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring

**Personregister till kommittéer**


A
Abel, Enno U 1
Abelson, Lars Göran S 2
Abrahamson, Dean E. I 11
Abramowicz, Isak S 40, I 7
Adebäck, Sten I. Ju 40
Adelsohn, Ulf E 4
Adiels, Arne I 14
Adler, Hans V. Jo 22
Adler, Lars S 36
Adolfsson, Erik J. Fö 10
Adolfsson, Marianne Ju 46
Adolfsson, Tage V. A. Jo 15 33
Ag, Lars E. Ju 10
Agebro, Albin S. Jo 8 9
Agenäs, Ingegärd E. I 7
Agerberg, Nils Jo 17
Agfors, O. Gunnar I 11
Aggebo, Claes-Göran U 22
Agius, Roland H. Bo 5, I 21, Kn 13
Aglert, Per Arne Kn 7
Agnedal, P. O. K 3
Ahlander, Dag S. UD 4
Ahlberg, Carl-Fredrik J. Bo 3
Ahlborg, Staffan U 32
Ahlén, Catharina M. I. I 15
Ahlenius, Inga-Britt M. S. I 11
Ahlgren, Nils U. Jo 3 25, Bo 4
Ahlgren, Torsten V. I 4
Ahlkvist, Birgitta A 15
Ahlkvist, Ture W. K 5
Ahlmark, Lars F. S 37, U 12
Ahlmark, Per A. A 11
Ahlström, Bengt U 2
Ahlström, Iwan Ju 9, H 9 18
Ahlström, Per-Eric I 11
Ahlvarsson, Lars I. A 10 12
Ahnmé, Eva U 14
Ahrén, Per-Olov A. Kn 2
Ahrfelt, Bengt B 18
Ahrland, Karin M. Ju 23, A 11
Alarik, Lennart K 5 20
Albertsson, E. Birgitta U 1
Albinsson, N. Gillis Kn 11
Albrektson, Bertil U 5
Albrektson, Hans B. Fö 1 14
Aldén, Lars O. T. Kn 2
Aldoson, Lars O. Kn 8
Aldskogius, Göran I 1
Alemyr, Stig R. U 16 31
Alexandersson, Kerstin Bo 10
Alexandersson, Olle U 12
Alexandersson, Rune J. U 4
Alexandersson, Stefan S 26
Algers, K. Staffan K 7
Algrim, Torsten Jo 7
Alkman, Leif A. S 2, A 4
Allander, Claes C. G. U 1
Allmér, Jan Ju 42
Allström, B. Greger B:son B 2
Alm, Kerstin Kn 2
Alm, Leif T. A 16
Alm, Ove J. G. K 7
Almbladh, Ingrid A. M. Ju 37
Almefelt, Paul V. U 1 3
Almgren, A. Richard Jo 3
Almgren, Carl Eric A. Fö 11, Jo 29
Almgren, E. E. Gunnar I 3
Almquist, L. Sture B. Kn 10
Almqvist, Gunilla H 18
Almqvist, Håkan A 16
Almström, Bjarne A. S 36, H 17
Alpsten, A. Börje Ju 2 28
Alsén, Hans O. I 12
Alsén, Sven S 1 10 19
Altahr-Cederberg, Nils M. Ju 19
Altan, Birgitta U 14
Alton, Finn U 8
Alvå, Jan A. Ju 19 50
Amnéus, Henrik UD 7
Anclow, Per R. E 9, B 3 20, Bo 12
Ander, C. Peter E. Jo 15
Anderberg, Bengt UD 1
Anderberg, Carl-Gustav B. Kn 4
Anderberg, K. Ingvar E 2
Anderson, Hans A. T. Kn 15 22
Anderson, K. G. Göthe S 8 28
Anderson, Nils Erik U 12
Andersson, A. Gösta J. Ju 17, B 19
Andersson, A. Owen U 1
Andersson, Alf Å. H. I 5
Andersson, B. E. Christer U 28
Andersson, B. Göran B 13
Andersson, B. Sivert U 12
Andersson, Bengt I. B 18
Andersson, Bernt S. G. Jo 22
Andersson, Bertil U 20
Andersson, Björn J. Bo 6
Andersson, Börje H 18
Andersson, Carl-Erik A 16
Andersson, Christer K 19 24
Andersson, Curt UD 5, U 28
Andersson, E. Axel Kn 12
Andersson, Elis G. S 14, Jo 23, A 15

Andersson, Folke W. L. I 10
Andersson, Fritz A. R. B 1
Andersson, Georg L. UD 2 3, U 38
Andersson, Gunnar U 12
Andersson, Gösta U 26
Andersson, Gösta I 10
Andersson, Gösta R. Jo 8
Andersson, Ingemar U 4
Andersson, Ingrid G. M. A 11
Andersson, Ingvar H. D. Jo 18
Andersson, J. Arne L. Ju 50, Bo 8
Andersson, J. Gunnar D. S 1, A 6, Bo 2, I 10
Andersson, J. Sven G. Ju 16 35, B 19
Andersson, J. Thorsten I 23
Andersson, Jan-Åke L. Fö 4
Andersson, Johnny UD 5, S 1, U 10
Andersson, Karin E. S 35, A 11
Andersson, Karl-Erik UD 7
Andersson, Karl-Gustav S 11
Andersson, Karl-Olof S 28
Andersson, Karl Olov B 3
Andersson, Kerstin G. Ju 56, Kn 6
Andersson, Kerstin G. M. A 2
Andersson, Kerstin V. Ju 27, A 10
Andersson, Kjell G. I 17
Andersson, L. Arne Jo 7 14
Andersson, L. Ingemar B 8
Andersson, Lars U 5
Andersson, Lars G. Ju 42
Andersson, Leif U 39
Andersson, Leif Kn 22
Andersson, Lennart U 4 6
Andersson, Lennart F. H. U 4, Jo 16
Andersson, M. Alvar S 2, B 3
Andersson, N. G. Bertil U 14
Andersson, P. Gustaf Kn 17
Andersson, Pia Bo 6
Andersson, Pär-Olof Jo 29
Andersson, Robert A 16
Andersson, Roland I. S 11
Andersson, S.-Å. Lennart Ju 37
Andersson, Stina S. H 9, I 25
Andersson, Sven G. H 2, I 17
Andersson, Sven-Gunnar H 9
Andersson, Sven-Gustav U 12
Andersson, Sven O. M. UD 6
Andersson, Sven Åke V. Bo 1
Andersson, Tore U 10 12 31
Andersson, Torsten Ch. Ju 13
Andersson, Torsten N. Kn 2
Andersson, U. Gunnar U 12
Andersson, Uno U 4
Andersson, Åke E. I 1
Andersson, Örjan S 35
Andersson-Tronbacke, Bror H 2
Andrae, Lars U 33
André, Gunilla K. Ju 36 50, S 32
André, Gunnel U 5
Andreasson, A. Osvald Jo 9
Andreasson, Sture U 38
Andrén, A. Gunnar A 5
Andrén, Margareta Ju 56, S 20
Andrén, Åke Kn 2
Anefall, Bengt G. Bo 9
Anell, Kerstin U 26, I 3
Anell, Lars E. R. UD 5
Anér, Kerstin Ju 13 32, UD 5, S 35, U 11
Angberg, Lars C. I 18
Angelin, Stig V. Bo 9
Angelöf, Arne Fö 12
Angvik, Lennart U 1
Ankers, Mikael H 2 7 8
Annell, Johan G. U 10
Annerberg, Rolf G. B 13
Annerstedt, Ylva S. V. K 6
Annevall, Sture Ju 40
Antoni, Nils A. T. Bo 5, I 2
Apelqvist-Öberg, Edith C. A 11
Appelberg, Göte U 20
Appelgren, L. Göran S. I 6
Areblad, Ann Marie U 20 22
Arfvidson, Agnar Kn 6 14
Arfwedson, Anders J. U 4, Bo 10
Arkéus, L. O. Sune Ju 2
Arlinger, Stig U 21
Armholt, Roland H. B 18
Arnalid, Bengt L. K 6
Arndt, Nils U 16
Arrbäck Falk, Gunnel S 41, A 15
Arrhenius, N. Erik A. U 1, Jo 28, I 11
Artin, Stellan A 2 15
Arvas, Christer G. T. E 11
Arvas, Dag G. C. Fö 15
Arve-Parés, Birgit E. S 5
Arvidsson, Ingrid H. UD 4
Arvidsson, Lars-Eric Ju 26, A 18
Arvidsson, Sven I 3
Ask, Carl J. Fö 11
Askestig, H. Bertil S. A 2
Askling, Berit U 6
Askmark, K. F. Ragnar Kn 2
Asp, K. Åke Ju 42
Asp, Kenneth O. P. K 7 21
Aspegren, Lennart Kn 24
Asplund, C. Christer B 8, A 14
Asplund, Ture E. G. I 1
Assarsson, Bo S. G. Jo 30, I 11
Atterfors, Kerstin U 6
Atterwall, Göran L. E 9
Augustsson, Arne U 1 27

Aulin, Olle M. Fö 5, H 15
Axell, Göran I 14
Axelsson, A. Åke Kn 8
Axelsson, Carl-Axel U 8 20
Axelsson, K. A. Thorsten Jo 18
Axelsson, Tord E. A 16 18

B
Back, K. Gunnar Fö 14
Back, Klas H. E 1
Back, Pär-Erik I 1
Back, Östen I 3
Backgård, Margareta E. A 15
Backlund, Lars P. I 10
Backman, Gunnel I 11
Backman, Gösta B. K 6
Backman, Ulla-Britt S 41
Backmann, Sven U 4 33
Backrot, Hans E. G. Kn 9
Baecklund, Lars I. K 5
Baekkevold, Arne E. B 9
Bagg, Aron U 5
Bagner, Hans H 17
von Bahr, Stig V. Ju 23, B 23
Balsvik, Karin U 1
Bandholz, Tommy C.-G. K 25
Barenthin, Willi S 9 36, U 25
Bargholtz, Percy B. B 3
Barke, Christine Fö 5
Barr, Mats S 23
Bartley, A. Osborne E 4, B 3, A 11
Baude, Annika M. C. S 3 8 35, U 17, A 11
Becker, Gunnela Jo 34
Beckérus, I. Margareta A 11
Beckius, Carin E. A 2
Beckman, Anita U 16
Beckman, Lars E. A. B 16, U 1
Beckman, Lars K. A. Ju 12 35 58, Jo 15 18
Befve, Sven G. E. A 13
Behrman, Carl Ju 43
Beijer, Lars Å. W. A 2
Beijer, Rolf U 8
Beiming, Ragne A 7 8
Bekeris, Ilmar J. UD 4
Belfrage, H. Esbjörn G. Kn 3
Bengmark, Stig U 20
Bengtson, Sven F. A 4
Bengtsson, Albert S 39
Bengtsson, Bernt-Olof U 1
Bengtsson, Bo A. Jo 26
Bengtsson, C. Ola A 5
Bengtsson, Folke L. Ju 13
Bengtsson, Gunnar G. Kn 1
Bengtsson, Hans K 23
Bengtsson, K.-E. Bengt Ju 27, S 29, A 9
Bengtsson, K. Lennart A. U 12
Bengtsson, Karl F. K 24
Bengtsson, T. Bertil Ju 9 58
Bentzel, Ragnar H. I 1
Berenvik, Ove Jo 1 22
Berfvenstam, Ragnar A. G. S 8 23
Berg, Bengt R. E 10
Berg, Bengt Åke E10, I 17
Berg, Bo-Erik I 19
Berg, C. G. Håkan U 9
Berg, Clary U 20
Berg, Folke L. V. Ju 13 27
Berg, Hans E. K 18, U 23
Berg, Helge H 14
Berg, L. Christer Ju 30
Berg, Marianne U 22
Berg, Nils G. I 20
Berg, Ulf G. Ju 52
Bergander, Lilly K. Ju 31, Kn 18
Bergdahl, Tommy K. I 3
Berge, Lars Magnus B 11
Bergendahl, Göran H. I 11
Bergendal, Gunnar S. U 9 20
Bergendal, Harald H. A 13
Berger, Anita U 31
Bergérus, K. Holger E. H 2
Bergfelt, K. Lennart Ju 49
Berggren, Anne Marie U 19
Berggren, Erik G. C. Kn 8
Berggren, Erik J. R. Jo 25
Berggren, K. Roy K 13, Jo 12 25
Berggren, P. Anders E. Jo 27
Berggren, Sören V. U 16
Bergh, Carl Herman Ju 35
Bergh, Sten B 5
Bergkvist, Arne B. S. B 17
Bergkvist, Karl Bo 12
Bergkvist, Nils L. S 30
Bergkvist, Ulf G. V. Kn 4
Berglind, Hans E. A 18
Berglind, Stig K. Kn 12
Bergling, Nils B. V. H 1
Berglund, Bengt I. S 11
Berglund, Erik Å. R. U 20
Berglund, Fredrik S 29
Berglund, Frida J. I 13
Berglund, Karl-Ymer I 8
Berglund, Tage A 16
Berglund, Å. Erik R. K 4
Berglöf, J. Sigvard C. B 10
Bergman, Agneta UD 7
Bergman, Björn I 11
Bergman, Erland K. A. A 20
Bergman, Folke U 4
Bergman, Knut Gunnar K 16
Bergman, Lars Ju 30, U 21 24

Bergman, Sven-Eric S 1 8 15 24
Bergold, Jan Olov U 21
Bergquist, Robert S 25
Bergqvist, Bo Y. Fö 10
Bergqvist, G. Holger B 3
Bergqvist, Hans A. Ju 7 10, H 2
Bergqvist, Jan G. Ju 12, Jo 3 10
Bergqvist, Olof A 10 11 12, Kn 24
Bergqvist, Sven-Runo Kn 22
Bergstedt, Tord L. H. S 1 30
Bergsten, Torsten U 5
Bergstig, Lars H. B 18
Bergstrand, Sten-Erik H 19
Bergstrand-Wilson, Kerstin U 16
Bergström, Britta J. S 2
Bergström, K. Olof L. A 13
Bergström, Knut-Elis H 18
Bergström, N. Hans I. E 4, A 11
Bergström, Olof W. A 11 12 18
Bergström, S. Gunvor M. Ju 11
Bergström, Svante B. U 2
Bergström, Sven P. A. I 4
Bergvall, K. Lennart I 2
Bergvall, Olof S 26
Bernbro, Eva H 14
Berner, C. O. Örjan Jo 12, H 14
Bernhard, Harry B. I 2
Bernhardsson, K. Göte A 2
Bernitz, Ulf Ju 7 10 24, H 5
Bernström, Bonnie L. I. Ju 1
Berntsson, Gert U 33
Bertmar, Lars M. I. A 3
Beskow, Ulla-Britta U 15
Bexell, Göran Kn 3
Billing, Knut Bo 6
Billström, P. O. Frithiof Bo 1
Birgersson, Bengt Owe Ju 20, Kn 22
Bishop, Norman Ju 19, S 21
Biörck, C. Gunnar W. S 12, U 11
Biörnstad, Margareta Bo 3
Bjarnemo, Åke I 4
Bjelle, Britta M. Ju 3
Bjerhammar, E. Arne K 22
Bjering, Per A. Kn 8
Bjerkén, Torsten U 1
Bjerndell, Jörgen H. Ju 42, Fö 8
Bjernstad, S. L. Börje B 5
Bjurel, A. Bertil E. Ju 54, U 28
Bjurman, C. G. Ulf Kn 17
Bjurström, Per Gunnar U 15
Bjurulf, Per S 8
Björck, Anders P.-A. Ju 35, U 21 39
Björck, Berndt H. Fö 13, I 4
Björck, Staffan U 5
Björeman, Carl E. UD 3, Fö 17
Björgerd, Anders I 11
Björinder, Henry U 14
Björk, Gunnar E. Fö 1 8 12 13
Björk, Jimmy K 24, Jo 16 21, Kn 5
Björk, Sven E. J. Bo 3
Björk, Villiam E. Jo 10
Björkegren, Carl-Erik I 16
Björklund, Anders C. T. A 1
Björklund, Bengt T. K 14
Björklund, Berit U 22
Björklund, Jan O. B 11
Björkman, Fredrik U 4
Björkman, Jan U 12
Björkman, Jerker U 6 14 16 22
Björkman, K. Gösta S 25, Jo 21
Björkman, Magnus I 10
Björkman, Marie-Louise (Malou) K. S 12
Björkman, N. G. Folke K 1
Björkman, Rune UD 7
Björkman, Ulf L. Kn 3
Björkstrand, Ulf U 20
Björling, K. Gotthard E. I 3
Björnberg, Kjell E. Kn 12
Björndalen, Anders J. U 5
Björne, B. Gunnar Ju 35, S 14 32, B 3 12, Kn 9
Björnegård, Gudrun U 20
Björneld, Lars G. I 14
Björnesjö, Sven G. B 5
Björnström, Björn S. Ju 13, H 6
Bladh, Lennart W. U 21, Jo 14
Blennow, Ingemar K 17
Blinke, Maj-Britt U 12
Blix, Hans M. UD 1 3
Blixt, Olov S 7
Block, Per H. L. U 5
Blom, E. Göte UD 3, H 15
Blom, Hugo I 4
Blom, K. A. Birgitta Ju 49
Blom, S. T. Lennart Ju 28
Blom, Åke M. S 39
Blom-Nyman, K. Margot S 3
Blomberg, A. J. Lennart K 7
Blomberg, Carl-Gunnar V. Fö 10
Blomberg, E. Gunnar Ju 42
Blomberg, Karl-Erik G. I 4
Blomgren, Eva M. Fö 3
Blomgren, Lars A. S 39
Blomgren, Sture Ju 27
Blomkvist, Claes Göran V. Fö 5
Blomkvist, Curt B. Ju 39
Blomkvist, N. Magnus I 3
Blomquist, Clarence Ju 34
Blomqvist, Egon I 14
Blomqvist, Jerker U 5
Blomqvist, Karen S 5
Blomqvist, Siv A 16
Boalt, Carin M. Ju 13, Bo 5

Boberg, L. Håkan Jo 11 24 26 29 31
Boberg, Leif E. Bo 6
Bodén, Anna-Brita Kn 3
Bodin, K. Berndt Fö 2
Bodström, T. Lennart Ju 13, A 4 11
Bohlin, Bengt C. B 22
Bohlin, E. Jörgen Jo 17
Bohlin, Eva S 37
Bohlin, Folke Kn 2
Bohman, Bengt A. H. Jo 4
Bohman, Clas H 9
Bohman, Michael Ju 41
Bohman, Sven S 26
Boivie, Marianne S 19
Bolander, Lars S 28
Bolang, Carl Olof Ju 13
Bolding, Lars Erik I 3
Boldt, Göran B. L. U 16
Bolin, Bert R. J. K 13, I 6 11
Bolin, Lars A. Ju 2
Bolin, Åke E. J. Kn 5
Bolinder, S. Erik G. A 9
Boman, Helve I 17
Boman, Jan E. I 3
Boman, Per-Olof I 11
Boman, Ragnar Å. E 4
Boman, Svante Kn 24
Bondesson, Rolf Bo 8
Bondestam, Anitha I. A 11
Bonnevier, Gösta A 16
Book, Hans U 12
Borelius, M. Anna B. Bo 5
Borg, Arne S 18
Borg, Göran K. G. A 15 18
Borg, L. Göran Ju 54
Borg, Per Ju 10, H 7 9
Borggård, Göran R. K 2 5, H 1
Borglund, Erik Kn 24
Borgquist, Frithiof Fö 15
Borgström, Lena U 31
Borgström, Roland A 16
Bornhager, Sven-Åke (Sven) I. B 14
Bosson-Nordbö, Maj U 6
Boström, Curt B. B 11 20, I 10
Boström, Hans Bo 9
Bothén, Kerstin UD 7
Bouveng, Carl-Johan H 11 14
Bouveng, Richard E. F. I 2
Bovidson, Thure B 11
Boye, Yngve I 6
Brade, James Ju 52
Brandberg, Anders U 20
Brandberg, Arvid U 39
Brandel, Erik J. M. Fö 17
Brandel, Magnus Bo 4
Brandelius, Gunnel Ju 44
Brandt, Erik Jo 34
Brandt, Erik R. B 3
Brandt, Krister U 5
Brandt, Rolf I 21
Branting, M. Charlotte K. A 11, Kn 13
Brasch, Erik O. Jo 19, Bo 3
Bratfisch, Oswald I. A 18
Bratthall, I. Birgitta S 1 9 10 15 19 U 22, A 9
Bratthall, Kenneth S 2
Bredin, Lars A. G. E 7, B 15
Breidensjö, Monica A 9
Breski, Lillemor U 19
Brinck, K. Inge G. U 20
Bring, Ove UD 1
Brink, Stig H. E. I 2
Broberg, Björn U 28, I 18
Broberg, K. Bertram U 1
Brodén, E. Bertil I 5 12 25
Brodén, Kerstin I 25
Brodin, Gunnar I 22
Brodin, Katarina Fö 13
Brodin, Sven H 6
Brohult, Sven F. A. Ju 54
Broman, Lennart U 20
Bronge, Ingemar O. L. K 21
Broomé, N. G. Bo Ju 46
Broström, Ulf T. F. Fö 13 17
Browaldh, Tore E 1
Bruce, Åke S 29
Bruhn, L. Gunnila U 20
Bruhn, Sigleif (Leif) E. B 5
Brundell, Nils-Erik U 3
Brunfelter, Ulf Ju 45
Brunnberg, Jan-Erik U 30
Bruno, Gösta F. Ju 33, K 10 13
Brunsberg, Karin D. M. Jo 13
Brunsson, Karin M. K 10
Brynielsson, Harry A. B. U 37
Brynolfsson, Gustaf V. S 15
Brändström, Bengt H. I 10
Brändström, Dan A. U 16
Brännström, Gurli (Gullan) A 11
Brännström, Inger A. I 13
Brännström, Roland J. Fö 13, Jo 6 8
Bröms, Jan T. R. A 2
Bucht, Sven F. V. Kn 4 18
Budd, S. M. Birgitta A 11
Burman, Bengt B. Ju 40
Burström, Brita A. Ju 35, B 9
Bylund, B. Erik M. I 1
Byman, Disa K. G. I 4
Bystedt, P. Gösta Fö 12
Bystedt, Ulla K. A 2
Båfält, B. Evert B 13

Båge, Lennart UD 5
Båhlerud, Hillegert U 10
Båsk, Inga-Lill A 9
Bäck, Karl-Axel A 4
Bäck, Lars E. I. I 1
Bäcklin, Lars R. Fö 2, H 15
Bäckstrand, K. Göran M. U 11
Bäckstrand, Magnus H. I 4 11
Bäckström, Jan-Åke Ju 44
Bäckström, Kerstin R. A. S 23
Bäckström, Maja U 6
Bäckström, N. Birger A 10 12
Bäckström, O. Anders A 1
Bäckström, Sixten Jo 6
Bäärnhielm, G. Mauritz Jo 4
Böhlin, Birgitta U 18
Böhlin, Erling S 38
Bökmark, Jan S. E 7 12, A 16
Börestam, R. Eva L. A 11
Börjeson, Börje S 17
Börjeson, Peter A 11
Börjeson, Sven Kn 20
Börjesson, Fritz A. K 4
Börjesson, Mats R. Ju 2
Börresen, Tom B. I 3
Böttiger, E. Marie A. Ju 30, U 21
Böttiger, Lars Erik S 25 34
Böök, Sven Åke E 4

C
Calmfors, S. Hans Kn 21
Canarp, Curt S. T. A 1, I 1
van der Capellen, Constance B 16
Carbell, Leif E. Ju 14 46
Carlbom, Lars E. K 3
Carlbom, Olof F. Kn 16
Carlegrim, N. Erik A. B 12
Carlhammar, Åke Ju 48
Carlheim-Gyllensköld, Karin S 12
Carling, Alf G. I 6 11 16
Carling, Jan L. A 2
Carlman, Ingrid U 15
Carlman, J. Holger Ju 15
Carlman, Synnöve S 26
Carlshamre, Nils O. G. S 15 38
Carlson, Lars O. Fö 14
Carlson, N. Gunnar Ju 2
Carlson, S. Svante UD 6, A 12
Carlson, Sune S 36
Carlson, T. Eilert I 8 13
Carlson, Å. Lennart B 14, H 13
Carlsson, Anna Ch. A 15
Carlsson, Bengt E. I 4
Carlsson, Bertil U 20
Carlsson, Birgitta S 38
Carlsson, Bo S 14
Carlsson, Bo I 11
Carlsson, Börje U 20
Carlsson, C. Mårten Jo 10
Carlsson, Carl-Gustaf E. I 14
Carlsson, G. Arne V. A 1
Carlsson, G. Rune S 1, A 2 11
Carlsson, Gösta S 21
Carlsson, Håkan A. Ju 42
Carlsson, Jan M. K 10, I 25
Carlsson, Jan-Olof B 13, I 17 18
Carlsson, Lennart U 4 19
Carlsson, P. Bertil B 16
Carlsson, Per-Olof I 20
Carlsson, Ragnar A 16
Carlsson, Rune S 22
Carlsson, Stefan I 4
Carlsson, Sten-Göran Bo 6
Carlsson, Sture E. B 13
Carlsson, T. E. Roine Jo 6, I 4 23
Carlsson, Ulf V. Ju 2, Fö 9
Carlstedt, J. Bertil I 18 24
Carlstedt, Roland K. E. K 21
Carlström, A. Valdo Jo 10
Carlsund, H. Bo H. K 1
Carlzon, Lars Kn 14
Carnhagen, Göran E. T. B 13, H 13
Cars, Hans Christian UD 3, Fö 12, H 5
Cavallin, Jens UD 5
Cederberg, Thomas Jo 34
Cederblad, Carl Olof H 5
Cederlund, Lars Johan O. Ju 23, H 11, I 5
Cederqvist, S. Wivi-Anne Ju 56
Cederschiöld, Carl K 26
Cederwall, Gustav F. E. I 2
Cederwall, Ulf C. Fö 1, K 25
Cedmark, Jan R. H. Kn 1
von Celsing, Elof F. H. Fö 17
Céwe, Tord G. Jo 12 25
Chambert, Henrik B. Kn 5
Christensen-Sköld, Beatrice U 28
Christofferson, Birger U 6
Claeson, Bo B 8
Claeson, Tore M. Ju 13
Claesson, Halvard S 38
Claesson-Heljeberg, Margareta U 19
Clarkson, Rolf A. K 4 21 24
Colliander, Per G. Ju 19
Conradi, Erland G. F. Ju 9
Corell, Hans A. V. Ju 38
Cornelius, Claes U 4 20
Corneliusson, Einar A 16
Corneliusson, Roy U 20
Cosmo, O. Ingemar A 4
Crabo, Sven B 2

Cronberg, Kerstin K 17
Croné, Ulrica S 15, Kn 7
Cronier, Sven S. K 6
Cronstedt, Nane M. A 7
Cronström, J. N. Runo Fö 10, S 29
Croona, Ulf U 34
Curry-Lindahl, Kai I 11

D
Daglund, Sven B. Bo 4
Dahl, Gerd B. S 38, A 2
Dahl, R. Birgitta U 6 11, I 11
Dahl, Sonja U 20
Dahlander, Gunnar U 16
Dahlberg, Helge B. Kn 6 11 13
Dahlberg, K. Thure Ju 1
Dahlberg, L. Åke A 1 8
Dahlberg, Lars B. L. B 13
Dahlberg, Lars C. Fö 13, E 9, B 13, A 2
Dahlberg, Rolf I. K 23, I 13
Dahlbom, Bengt S. U 2
Dahlén, Bertil V. Jo 23
Dahlén, Per Olof (Olle) UD 3
Dahlerus, Bo H. C. A 3
Dahlgren, Elsa B. A 11
Dahlgren, Lars M. T. Ju 54
Dahlgren, P. Anders B. Jo 12
Dahlgren, Rolf O. Ju 8
Dahlheim, Bo I. G. E 7
Dahlin, Gunilla S 28
Dahlin, N. Åke S. K 10
Dahllöf, Lars A. Jo 15
Dahllöf, Urban S. U 16 36
Dahlman, S. Ola UD 3
Dahlqvist, Lars-Ola U 10
Dahlsten, Gösta O. L. Ju 6
Dahlsten, Ulf L. E 4, H 7
Dahlström, Bo S. Jo 8
Dahlström, Gunnar S 27
Dahlström, Gösta E. I 6 11
Dahmén, Erik V. H. H 7
Daimar, Margot A 2
Dalén, Ingrid K. U 10, Bo 6
Daléus, C. E. Lennart Jo 28
Damgren, H. G. Fredrik Jo 2 15 28, Kn 11
Danell, C. Georg V. Ju 24, Fö 12, K 1
Dangården, Birgitta Bo 10, I 4
Danielson, Gunnar H. A 9
Danielson, Nils-Gustaf F. I 6 11
Danielson, Åke Kn 7
Danielsson, Birger S 7
Danielsson, C. Bertil E 7
Danielsson, Georg E 6, A 2
Danielsson, Lars S 42
Danielsson, Stig A. E 7
Daun, Stig G. Ju 26
Daun, Åke Bo 6
Davidsson, David I 21
Delden, Henrik I 23
Delin, P. Staffan Jo 28
Dennis, Bengt B 21
Densjö, K. A. Sören B 18
Dewailly, Léon N. G. U 5
Diesen, Ingrid E. U 10
Dillner-Thorsson, Monica A. M. U 7
Dimos-Asplund, Antigone A 11
Djerf, Olof I 11
Djurberg, Maj UD 7
Djärv, Sigbritt U 20
Domargård, Tord V. Kn 22
Domvall, E. Göte Kn 4
Douglas, Jacob L. K 6
Drangel, Bo F. E. Ju 24
Drangert, Jan Olof U 20
Dreber, I. Agneta S 16, A 11
Dreber, Ulf P. K 13
Dreiwitz, Bo G. Fö 13
Dryselius, Harald S. Ju 38
Du Rietz, Gunnar I 25
Du Rietz, Lars B. U 19
Dufwa, Bill W. Ju 9
Duker, Jan-Peter H 8
Dunge, Per I 19
Dyhre, A. Gunnar Jo 7
Döös, Sten-Olof U 8

E
Ebbeson, Ulf U 17
Eckerberg, Ingela S 27 34 36
Eckerberg, Per A. Ju 12
Eckerdal, A. Ingmar Bo 6
Eckerdal, Lars H. Kn 2
Eckered, Thomas I 11
Eckersten, Ivan E. Ju 25
Edam, Carl Tomas H:son S 35, U 4
Edberg, Rolf F. Ju 13
Edelholm, Olof Gunnar (Olle) U 10 12
Edenfelt, Annika U 20
Edenman, Ragnar H. L. U 13
Edin, Karl-Axel I 6
Edin, Per-Olof A 2, E 4
Edling, A. Roland Ju 12, B 10
Edling, N. Axel Ju 7 9 46 49
Edling, Nils P. J. Kn 15
Edlund, C. Bertil B 3 20, A 5
Edlund, S. Lisbeth Jo 7
Edman, Kurt E. B 7
Edman, Stefan U 5
Edmar, A. E. Désirée UD 3
Edmark, Kerstin Ju 39

Edmén, Lars H. Fö 3 7
Edner, T. Margareta A 11
Edner, T. Margareta A 11
Edsta, Björn O. B 18, I 9
Edstedt, Ulf S 36
Edstrand, Karl-Ingmar B 1, H 13
Edstrand, Märta S 25
Edström, Lennart N. Fö 3
Edström, N. Anders T. I 1
Edström, Rune Ju 42
Edström, Sven-Olof I 10
Edvardsson, P. Einar S 14 41, A 4
Edwall, Ingvar U 21
Edwall, Pehr A. R. Kn 2
Edwardsson, Roland U 20
Edwinson, Vanja A. M. Jo 3 24
Eek, Karin S 23
Egardt, Peter A. N. U 20
Egebäck, Karl-Erik K 14, Jo 27
Egelstedt, Ingemar T. A. Fö 10, A 16 18
Eggert, Arthur A 16
Egnell, S. Jan-Erik Fö 7
Egneus, Hans Jo 28
Egstedt, Hans B. K 5
Ehn, Bengt Jo 13
Ehnmark, Anders Ju 43
Ehrenberg, Carin M. S. Jo 5
Ehrengren, K. Lennart Jo 1
Ehrenpreis, Dag UD 2
Ehrling, G. O. Ingvar Fö 14, B 7
Ehrling, Guy S. P. A 15
Ehrner-Samuel, Harriet S. K. U 1
Eidem, Ingmar I 11
Eidem, Rolf I. E 4
Einhorn, Jerzy S 12 33
Ejerhed, Anders G. U 16, Jo 28
Ek, Bengt S 38
Ek, C. Olof I 2
Ekberg, J. Göran Ju 13
Ekberg, K. Gustav K 14
Ekberg, Karl-Henrik Ju 30
Ekberg, Leif S 14
Ekberg, Sewon S 19
Ekberg, Valter S 9
Ekblad, Carl E. A. Jo 4
Ekdahl, Bertil S 37, H 8
Ekdahl, Lennart UD 7
Ekeberg, Per Olof A 10 16
Ekedahl, N. A. Gunnar Jo 13
Ekelius, Wåge U 4
Ekelund, Hans E. B. K 15
Ekelund, Ulla G. Fö 5 13
Ekenberg, Anders Kn 3
Ekenberg, Bengt U 28, I 18
Ekendahl, Bengt G. M. Jo 4
Ekevärn, Gunnar I 3
Ekholm, Birgitta Maria (Brittmari) U 10 30
Ekholm, Lars V. S 1, U 22
Ekholm, Mats U 19
Ekinge, Bernt A. A 4
Eklindh, Kenneth U 21
Eklund, E. Sven-Olof K 14
Eklund, Harald U 6
Eklund, K. Ronnie U 1
Eklund, Karl U 4
Eklund, Lennart S. G. I 7
Eklund, Margareta U 20
Eklund, Solveig U 6
Eklund, Svea I. U 16 22
Eklundh, Claes G. B. Ju 35 43
Eklycke, S. Lars G. Ju 39
Eklöf, Kurt. G. A. E 1 5 7 10
Ekman, Jan E. H. E 10
Ekman, Kerstin M. Fö 5
Ekman, Lena B. Ju 3
Ekman, Rolf G. E. Ju 50
Ekman, Stig Rune U 1
Ekstam, Gunnar E. Ju 2 33, H 1
Ekstedt, Olle U.-E. Ju 38
Ekström, Allan H 8
Ekström, Bert I 19
Ekström, Bert O. B 11, I 19
Ekström, E. Bengt A. Fö 1
Ekström, E. Sören U 11, Jo 11 23 26 31, Bo 9
Ekström, Georg G. Jo 13
Ekström, John E. K 17
Ekström, Solweig U 12
Ekström, Ulf H 2
Ekwall, Thomas F. H. E 6
Elfving, Jack O. H. Kn 8
Elfving, L. Arne R. Fö 6
Elfwendahl, Bo S 40
Elfwing, H. Ingemar I 6
Elghuvud, Gösta E. K 19
Elgqvist-Saltzman, Inga U 9
Eliason, S. Olof U 22, A 9
Eliasson, Anna B. UD 5, Bo 6, I 15
Eliasson, Bengt E. Ju 45
Eliasson, Björn E. A. Ju 20, Fö 8, I 4
Eliasson, C. Gunnar I 25
Eliasson, E. Ingemar A 5 15, Bo 10
Eliasson, Jan K. UD 4, Fö 13
Eliasson, Lars M. I 12, Kn 8
Eliasson, Per-Erik U 2, Jo 20
Eliasson, Rolf E. K 5
Elison, Magnus L. Bo 2
Elling, Monica U 20
Ellwerth, Lena B. I 6
Elmberg, Henrik B. C. A 11
Elmér, Anders B. H 8, A 12 13

Elmér, Björn Å. Jo 12
Elmhammer, Nils E. I. Ju 2, S 8 16
Elmhorn, Kerstin M. U 21
Elmquist, Eva C. E. I 6
Elmqvist, Fred U 10
Elmstedt, Claes Y. U 20, A 4
Elmstedt, K. Erik A 10 12
Elsässer, Björn A. I 1
Elvander, Nils U 4
Elvin, Stig U 28
Elwien, Folke S 18
Emmelin, Lars Jo 28
Enflo Jensfelt, Cecilia Bo 11
Engberg, Lars E. K 22
Engberg, Peter O. U 12
Engblom, Göran UD 7
Engdahl, K. Anders F. Ju 2 44 52, B 22
Engdahl, O. Roland K 3, Jo 32, H 15, Kn 18
Engelbrecht, Per-Ove A 2 16
Engellau, Patrik U 11
Engerstam, Claes M. I 4
Engfeldt, Lars-Göran UD 3
Englund, K. Svante I. S 38, B 24
Englund, Åke H 9
Englund-Ghai, Karin U 26
Engman, Hans O. R. Ju 12
Engman, Jan G. S 25 26, U 18
Engman, Ove U 4 14
Engman, Sven B. K 21
Engqvist, Lars F. Ju 13, I 11
Engqvist, Olle U 36
Engstrandh, P. Torgny B. K 25
Engström, Arne V. S 8
Engström, Johan Ju 52, B 19
Engström, Lars-Göran Ju 3
Engström, Odd E. L. B 13
Engström, Olle UD 2
Engström, Åke U 12
Engvall, Bertil I 3
Enlund, Eric P. E 10, B 3
Enocksson, Sten Arne U 30
Enquist, N. Daniel U 1
Enroth, Stig I 19
Erici, Bernt H. A 4
Ericson, E. Gerhard H. Jo 7, Kn 17
Ericson, Hans E. K 1 4
Ericson, Sture T. Ju 16, UD 3
Ericsson, Brit-Marie L. B. Ju 6
Ericsson, Gunnar Jo 25, Bo 8
Ericsson, Gösta UD 5
Ericsson, K. Georg V. Kn 15 16 21
Ericsson, Kjell U. Kn 13
Ericsson, Lars Eric Jo 20, Kn 22
Ericsson, M. Inger-Britt K 4
Ericsson, Mats Y. Jo 18
Ericsson, Nils E. S 1
Ericsson, Per-Inge K 23
Ericsson, S. Bo Ju 42
Ericsson, Ulf A. UD 3
Ericsson, Ulf E. A 11
Ericsson, Ulla Bella U 20
Ericsson Köhler, Ella Ju 39
Eriksson, A. A. Tage E 12
Eriksson, A. E. Ingemar I 10
Eriksson, B. Allan Fö 9
Eriksson, B. Sune A 2 15, Bo 4, Kn 12
Eriksson, Bengt G. S. Kn 10
Eriksson, Björn G. I 10
Eriksson, Bo I. Ju 22
Eriksson, Bror R. S 27
Eriksson, C. Ingemar S 14
Eriksson, E. Olof Bo 5
Eriksson, Erik Ju 51
Eriksson, Evert G. S 1
Eriksson, Gunnel Kn 11
Eriksson, Gösta B 10
Eriksson, Harald Jo 1
Eriksson, Hilding U 4
Eriksson, K. Arne A 2
Eriksson, K. Birger B 14
Eriksson, Karl-Erik E. I 6
Eriksson, Kjell E. Kn 16
Eriksson, Lars A. I. A 16
Eriksson, Lars G. A 10
Eriksson, Lena S 34
Eriksson, Lennart S 22
Eriksson, Maria Kristina (Maja-Stina) U 12
Eriksson, N. Bert-Åke K 18
Eriksson, Olle U 39
Eriksson, Olof E. I 2 6
Eriksson, Per A. K 5, Jo 32
Eriksson, Per E. S 2
Eriksson, Per-Erik U 36
Eriksson, Per-Erik E. Ju 19
Eriksson, Seved A 16
Eriksson, Sune S 11
Erixon, Bo I 1
Erlander, Bo G. I 19
Erlander, Lillemor U 5
Erlandsson, Bengt H. Ju 28 50 53
Erling, E. Harald Ju 28
Erling, E. Martin H. B 5
Erneholm, Berndt I. Kn 2 3
Erngren, Birgit Jo 24
Ernmark, L. Göran G. K 4
Ernulf, T. Gudmund Ju 14
Erséus, L. G. Torgny Kn 3
Ershammar, Mats O. T. Fö 5
Erstam, Sven-Erik F. Ju 28
Esaiasson, Lennart I 19
Esaieson, Erik R. A. E 3

Esbjörnson, Esbjörn S 21, A 7
Eskel, Arvid Ju 13, S 10
Eskilsson, Per H. U 1 3
Esping, F. Lars-Erik Jo 6 28, Bo 3, Kn 8
Esping, Hans G. B 13
Essén, Erik I. U 39
Essén, Ingemar Ju 13
Essunger, Gunnar I 27
Essunger, N. Gunnar R. I 2
Ettarp, Lars G. Ju 33, U 28, A 2 10 16 18, I 13
Etzler, Cecilia E. M. S 5
von Euler, Rigmor Ju 41
von Euler, Rigmor S 23
Evander, Lars P. H 11
Everitt, Allan S 28
Ewerlöf, K. Göran Ju 41

F
Fagander, Arne Ju 27, Bo 12
Fager, Henny V. Jo 20
Fagerberg, Bengt G. I 3
Fagerlind, Östen Ju 17
Fagerlund, Bengt O. H. A 10 16
Fagerström, Jan Peter U 4
Fahlin, Per G. K 3, Jo 32, Kn 18
Fahlström, Jan Magnus Ju 1
Falk, Bo V. P. Jo 28
Falk, Eric G. R. Jo 8, Bo 3
Falk, Hans G. Ju 13
Falk, Stig U 20
Falkenberg, Eva Kn 12
Fallenius, Ann Marie B 13
Fallenius, Lars E. G. Ju 52
Fant, Maj S 21
Farholt, Torborg K 13
Farm, Ante T. U 28, A 2
Faugert, Sven I 27 6
Faxén, Karl-Olof A 2
Fehrm, E. Martin Fö 12
Feigenberg, Loma S 12
von Feilitzen, Styrbjörn O. R. A 10
Fellenius, Olle S 28
Felländer, Ingela K. I 1
Fenne, Gunilla U 20
Ferdinandson, Kaj L. K 12
Fernheden, Göthe A. S. I 3
Fernkvist, Hans U 31
Fernqvist, Dan E. I. Ju 42
Feuk, Yngve L. I 4 11
Filipsson, Ann-Christin S 25
Finney, F. Peter A. I 4
Finnveden, Bengt A. Kn 11
Fischler, Sven G. O. Ju 2 33
Fiskesjö, Bertil A. N. Ju 20 21 35 43
Fitger, Peter Ju 39
Fjaestad, Björn U 39
Fjällhed, Åke U 6
Fladvad, J. Arne Bo 3
Flodin, Bertil E. Fö 13
Flyborg, Berit Jo 27
Fogelmarck, Stig U 41
Fogelström, Hans U 4 6 8 16
Folestad, Ruth E. A 11
Forell, Carl-Axel A 5
Forkman, Göran U 5
Formgren, J. Holger K 10
Fors, Sixten R. U 1 3
Fors, Åke Hj. S 21 31
Forsberg, P. Roland Kn 3
Forselius, Hans F. A 11
Forsell, Harry A. B 16
Forsell, L. O. Torbjörn UD 4
Forslind, Bo U 20
Forslund, Bo E. S 32, Jo 30
Forslund, Bo G. I 8
Forslund, Britt-Marie U 38
Forslund, E. Birger S 8 9
Forsman, Maija Bo 6
Forsman, Sonja I 11
Forssbeck, Bengt G. I:son Fö 17
Forssberg, E. Olof Fö 4
Forssberg, K. S. Eric I 3
Forssblad, N. Douglas K 2
Forsse, Anders P. U 8
Forssman, Åke V. Jo 1
Forsström, Ingrid Ju 55, K 17
Forsström, Jan U 27, I 12
Forstadius, Erik L. W. A 10 13
Fougelberg, Björn H. Jo 33
Foyer, Lars O. B 4
Fraenkel, Ingegärd C. E. U 13
Fraenki, Claes S 23
Francke, Jan K 17, B 15
Francke, Per E. S. I 4
Franson, Thomas I 23
Fransson, Arne U 21
Fransson, Arne A. E. B 11, A 2 13
Fransson, Bo-Gunnar L. B 13
Fransson-Belohorka, Birgitta U 6
Frantzell, A. Magnus I 4
Franzén, Anders U 28
Franzén, Ivar I 14
Franzén, J. Thomas H. E 3
Fredelius, Bo B. B 12
Fredén, Erland I 10 18
Fredén, Sven U 23
Fredgardh, K. Sonja I. A 11
Fredricson, Karl Gustav Jo 21
Fredrikson, Märta E. B. Ju 41
Fredriksson, Bernt A. A 16
Fredriksson, Bert U 16

Fredriksson, H. Einar Fö 10, S 1 10
Fredriksson, Ingrid U 16
Fredriksson, Ulla M. S 23 35
Freeman, Lars E. Jo 29
Freese, Jan P. G. Ju 32, Fö 9
Freivalds, Laila Ju 27 58
Frejhagen, Birgitta I 25
Frendahl, E. Maj-Britt A 11
Frenning, Lars W. Ju 2
Fresk, Svante Ju 44
Friberg, B. Torsten Jo 14
Friberg, Lars T. Jo 27
Fribergh, B. Erik R. Kn 12
Frid, Sven Rune Ju 12, Kn 8
Fridell, G. Ingvar Ju 45, B 12
Fridh, K. Göte S 15, A 2, I 14
Fridolfsson, Filip W. B 11
Fridolin, Hans R. B 2, I 11
Friedner, Lars F. V. B 1
Friefeldt, H. Jan K 20
Fries, Ingmar F. B 3 9 10 12
Frigren, Suzanne M. I 4 6 11
Frimark, Jan-Olof H. A 18
Fringel, Viggo B. Jo 19
Frisén, Rune E. K 7, Jo 2
Frisk, K. Åke U 9
Frithiofson, Karl A. F. I 3
Frohm, B. Allan K 23
From, Hans-Sören U 6
Fromm, H. Irene A 11
Frostell, Anders U 1
Frostenson, Anders Kn 3
Frühling, Michael S 18
Frykholm, Jan H 11
Frånstedt, Olof R. Ju 37
Frändås, S. G. Berit Fö 5 13, U 12
Fröjd, S. Arne Kn 8 13
Furbäck, Bengt L. K 1 4
Furhammar, Brita U 25
Furubo, Jan-Eric I 4
Furumark, Ann-Marie U 4 16 22
Fyrberg, Lars Erik Ju 46
Fälldin, N. O. Thorbjörn Ju 13
Fälth, J. Harald B. Ju 2 44 52
Färm, Gunnel Ju 45
Färm, Hilding G. E. Kn 7
Färm, Ingemar Kn 12
Förstberg, Karl-Axel I 21

G

Gadd, P. E. Arne B 3, U 28, I 25
Gahrton, Per Ju 34, Bo 6
Gammer, Gerhard B 3
Ganting, Gösta E. Jo 21
Gardell, Bertil G. T. S 19, A 5
Gardeström, Linnéa S 3 38
Gardmo, Irma M. Ju 2
Garke, Hans B. B 3
Garmo, Sune U 12
Gavelin, Wanja S 19
Gawell, Jonas K 14, Jo 27
Gehlin, Jan E. A 5
Gehlin, Jan H. M. Ju 30
Geijer, Carl-Wedig G. O. Kn 22
af Geijerstam, Sven O. Ju 21
Gellerman, Kerstin Ju 24
Gellerstam, Martin U 5
Gellstedt, Björn P. T. S 31, K 10 24
Gerentz, Sven K 17, U 39
Gerhardsson, Birger U 5, Kn 2
Gerhardsson, Birgit Kn 3
Gerhardsson, Gideon Jo 33, A 9
Gerholm, Tor R. Ju 13, U 11
Gerleman, Gillis H. U 5
Giertz, Gustav B. S 12
Giesecke, Curt-Steffan A 11
Gillenius, Leif Ju 47
Gillström, K. Åke U 4 36
Gissdahl, Carl-Olof K 21
Gisslén, Axel Kn 23
Glaas, Sten-Ove A 9
Glimelius, Nils S. Kn 15
Glimnér, J. Erik Fö 3, I 3
Godlund, Sven A. I. K 7, I 1
Godvik, Hans Kn 2
Gothefors, Per L. B 8
Gottsén, Bertil U 20
Gozzi, A. Sören Jo 22
Grabe, A. Gerhard Ju 3 14
Gradin, Anita I. U 28, H 3, A 11
Gradin, Lars-Erik Jo 10
Graffman, Agneta C. Kn 23
Grafström, Erik O. Hj. Ju 13, K 1, Jo 3, I 4
Grahl-Madsen, Atle Fö 17
Grahm, Leif I 1
Gran, Bertil U 6
Granath, Sölve O. Fö 5
Granberg, Birgitta M. V. A 4
Granberg, Otto H 3
Granholm, Arne B. Kn 8 10
Granlund, U. Kristina Jo 34
Granqvist, Liss M. S 2 41
Granstedt, Pär E. I 6
Granström, Folke I. G. Kn 8
Granström, L. A. Torbjörn Bo 9, I 11
Grape, Karl Gunnar Kn 7
Grebäck, Erik H. K 1, Jo 2 7
Green, Åke U 13
Gregow, P. J. Torkel Ju 38
Gremner, Kjell S 10

Gren, Arne U 16
Grenander, Nils Ju 13, K 2 5 9 17, Jo 32
Grendin, Kurt U 4
Grenestedt, E. Lennart N. A 6
Grobgeld, Lennart M. Ju 7
Grohman, Hans Å. I 7
Groll, Lennart E. O. Kn 12
Grudevall, Lennart U 20
Grufberg, A. Lennart Kn 12
Grufberg, Maj-Britt K. B 7
Grundwall, K. Ricard Bo 2
Grunewald, Ingelise U 40 41
Grunewald, Karl R. Ju 41, S 28
Grünberger, Jan R. E 6
Grünewald, Björn M. U 16, A 2
Grüting, Britt M. U 2 15 24
Gråberg, Bertil A 18
Grönfors, Kurt G. W. Ju 49, E 10
Grönstedt, Gert T. V. K 5
Grönwall, Lars O. S 18 28, A 13
Gudmundsson, Mats U 20
Gullberg, H. Urban Jo 5
Gullberg, Hans E. K 5 20, A 9 17
Gullnäs, S. Ingvar Ju 39, K 11
Gullström, Estrid U 22
Gummesson, G. Margit K. K 6
Gunnarson, Arne V. I 14
Gunnarson, E. J. Ingvar K 6
Gunnarsson, A. Gunvor A 11
Gunnarsson, Bror E. Ju 18
Gunsell, Tor A. Jo 9
Gurinder, Jan Olof UD 4, U 18
Gurner, Ulla S 5
Gustafson, Carl-Erik K 12
Gustafson, G. Arne B 9 23
Gustafson, Sven H. U 39, I 12
Gustafsson, Agne Kn 24
Gustafsson, Birgitta A 15
Gustafsson, C. E. Torsten Ju 42, Kn 11
Gustafsson, Christina U 14
Gustafsson, G. Einar Jo 25 28
Gustafsson, Gunnel U 20
Gustafsson, Hans I. S 38
Gustafsson, Hans L. Fö 3
Gustafsson, Inga Ju 41
Gustafsson, K. Börje E 6
Gustafsson, K. G. Allan A 15, Kn 4
Gustafsson, K. G. Evald U 13
Gustafsson, K. G. Wilhelm B 5
Gustafsson, Karl Erik B 19, I 7
Gustafsson, Kerstin M. Ju 22 48, A 7 12
Gustafsson, Lars Ju 30
Gustafsson, Lars I. U 6 12 43
Gustafsson, Lars-Olof Ju 55
Gustafsson, M. Gunnar Fö 1 7, Kn 1 7
Gustafsson, N. Henry Jo 10 11
Gustafsson, Nils-Eric I 4
Gustafsson, Stig G. Ju 14 32 59, A 10, Kn 16
Gustafsson, Thomas B. U 27, Jo 22 29
Gustafsson, Ulf C. Kn 1
Gustafsson, Ulla H 10
Gustafsson, Yngve H. Jo 12
Gustafsson, Åke C. T. Jo 11
Gustavson, J. Krister E 11
Gustavsson, Bengt S 35
Gustavsson, Bengt A. S 14
Gustavsson, Bengt T. Ju 28, Fö 13
Gustavsson, Claes-Göran Bo 7
Gustavsson, G. Ingvar K 24
Gustavsson, Gusti L. A. Fö 1
Gustavsson, K. Rune S 35
Gustavsson, S. A. Göran H 3, I 7
Gustavsson, Stig G. A 13
Gustavsson, Sture U 21
Gustavsson, Sven Anders I 8
Gustavsson, Tore K.-E. Jo 32
Gustavsson, Ulf H. I 14
Gustavsson, Åke E. G. UD 2, Fö 3 12, U 12
Guste, Göran L. B 14
Guteland, Gösta A. A 2, I 1
Gyllö, Sture A. S 17
Gålmark, Gunnel Bo 6
Gårdstedt, H. Birger A 6 15
Gårmark, Thore O. U 4
Göranson, Lennart H 7
Göranson, Ulf G. U 16
Göransson, Bengt Ju 18
Göransson, Bengt Ju 45
Göransson, Bo UD 7
Göransson, Bo F. O. A 15
Göransson, C. Göran N. Kn 2 7
Göransson, E. Magnus K 16
Göransson, G. Bertil S 8 10 12 13 15 19, A 2, Kn 7
Göransson, Harald O. Kn 2 3
Göransson, J. Olle Fö 3 13, A 7
Göransson, Lars G. Ju 9 15
Göthberg, Kerstin V. U 4

H

Haag, Allan I 21
Haavio-Mannila, Elina A 8
Hadrup, Knut E. H. K 2 4 5
Haeggström, Ingrid M. S 13
Hafström, Marie M. G. Ju 35
Hagander, Sten I. K 23

Hagard, John H. M. Jo 12, H 16
Hagberg, A. Bertil Kn 15
Hagberg, Ann-Charlotte A 5 17
Hagberg, Helge M. H. Ju 42
Hagberg, Lennart Ju 49
Hagbergh, Göran G. E. U 3
Hagdahl, K. Thomas Ju 12
Hagel, Rolf Kn 12
Haglund, Sune K. B 18
Hagman, B. Anders U 4, A 5 15
Hagman, Bengt Jo 1
Hagman, Björn O. B 15
Hagman, Inger (Ninni) A 11
Hagman, Jan-Erik R. Ju 24
Hagnell, Olle S 21
Hagson, Carl A. Ju 13, I 4
Hagstedt, Jan Anders Ju 35
Hagströmer, Erik J. J. Jo 14
Hahn, R. A. Birgitta E 12
Halén, E. Torsten Ju 48
Hall, A. Bertil Ju 45, B 12
Hall, Bo A. I 3
Hall, Kurt Arne E 10
Hall, Lennart U 20
Hallander, K. I. Håkan Jo 5
Hallberg, Bengt O. L. Bo 6
Hallberg, Dag R. E 8, B 18
Hallberg, Kajsa S 5
Hallbäck, N. Thore S 11, Kn 8
Hallén, Håkan U 14
Hallenberg, Ingemar U 12 21
Hallenius, G. Ingemar B 18, Jo 14, Kn 9
Hallerby, Nils S 28
Hallerström, Nils I 27
Hallgren, E. Margaretha U 1
Hallgren, Sven Ju 14
Hallgren, Ulf I 3
Hallman, Eric R. E 2, Kn 15
Hallman, L. Åke G. S 36, H 5 7, I 11
Hallqvist, Britt G. Kn 2
Hallqvist, Ulrika Bo 6
Hallsénius, Jörgen H 11
Hallsten, K. Lennart A 18
Hallsten, Lars T. H 13, I 10
Hallström, Maj UD 7
Hallström, Torbjörn H 7
Hamber, Hans U 4
Hamberg, Eva M. A 8
Hamberger, Carl-Axel S 10
Hambraeus, Gunnar A. Ju 13, UD 5, I 6
Hambraeus, S. Birgitta Ju 13, I 11, U 11
Hamdahl, Bengt Kn 20
Hamilton, Carl G. H. Kn 15
Hamilton af Hageby, C. UD 3
Hammar, Anna Karin U 5
Hammar, Carl-Filip U 15
Hammar, K. Tomas G. A 8
Hammar, Stig H. U 1
Hammar, Åsa Birgitta U 34
Hammarbacken, Britta K. M. Ju 35, S 33, Kn 12
Hammarberg, Margareta S 16, I 13
Hammarberg, Sven O. Ju 22 23
Hammarbäck, E. Rune Ju 20
Hammarbäck, Sven Arne G. Kn 15
Hammarlund, Carl-Gunnar K 11
Hammarlund, F. Gösta E. Jo 8
Hammarlund, Olof U 19
Hammarqvist, Stefan S. E. I 4
Hammarskjöld, Claes Å. H. K 12
Hammarstedt, H. Bertil I 10
Hammarström, Olle U 28
Hammarström, P. Rickard Fö 6
Hammarström, Ruth A. E. A 14
Hane, Helge U 20
Hanner, Per V. A. Ju 22
Hannerz, R. Christer Jo 3
Hannerz, Ulf A 8
Hansén, Bengt-Olof D. V. I 10
Hansen, Hans-Jörgen Jo 1
Hansen, Åge I 14
Hanson, Arne G. H. Jo 12
Hanson, H. Samuel (Sam) B 19
Hanson, Per-Olof B 13 19
Hansson, Bengt Å I 25
Hansson, Bertil U 6
Hansson, E. Ing-Marie Kn 6
Hansson, Erik I 15
Hansson, Göran Kn 5
Hansson, Johan S 37
Hansson, Kjell A 15
Hansson, Lars R. E 1 3
Hansson, Lilly E. Ju 3, S 17 37
Hansson, Stig G. E. A 2, Bo 8, I 13
Hansson, Sven Ove A 15
Hanstorp, Erling U 6
Hardeberg, Gunilla I. S 16 35, A 11
Harriman-Hernborn, Anita C. A 4
Hartman, Lars U 5
Hartman, Olov U 5, Kn 3
Hartzell, Lars A 13
Hasselgren, Ann-Mari S 24
Hasselrot, P. Erik Kn 12
Hasslev, Nils-Olov F. K 7
Havik, Folke K 17
Heckscher, Gunnar E. Ju 35
Hedberg, Anders U 4, A 16
Hedberg, Gertrud E. M. A 11

Hedberg, Gösta Kn 14
Hedberg, K. Anders I 1
Hedberg, Stig E. B 18
Hedborg, Anna M. B 3 23
Hedborg, Per Erik Ju 49
Hedén, Kerstin E. B 19
Hedengren, Sven-Olof G. S 1
Hedenström, Bengt S 3
Hederström, C. Christer U 21
Hedfeldt, Erik U 24
Hedin, Bernt S 9
Hedin, C. Thomas A 5
Hedlén, Bengt R. S 8
Hedlin, John W. A. S 29 38
Hedlund, Maj-Britt S 42
Hedman, Bengt Ju 40
Hedström, A. Jan-Olof I 10
Hedström, Bo S. Jo 6 8
Hedström, T. Uno V. Ju 25, Jo 8 17
Hedvall, Barbro C. A 11
Hedvall, Jan U 10 33
Hedvall, Yvonne M. Ju 41, S 35, A 11
Hegardt, Nils A. Ju 24
Hegrelius, Olov Kn 24
Hegrelius Jonson, Barbro M. Ju 31
Heide, Agneta H 6
Heideman, Gunnar A. S 1
Heimbürger, H. Peter Bo 4 5
Heinemann, Kerstin S 32
Heino, Martti O. Ju 18
Heister, Per U 3
Hektor, Carl-Magnus U 16
von Heland, Karl-Johan I 16
Helander, Sven A. B. Kn 2
Helin, Etel M. A 15
Helin, G. Sigvard Ju 56
Hellbacher, Ulf H. Ju 49
Hellers, P. A. Hans U 4
Hellgren, G. Bertil U 1
Hellgren, Gertrud E. Jo 20
Hellgren, Kristina U 16
Hellman, Sven R. Fö 13
Hellner, Eskil M. H 14
Hellner, Jan E. Ju 7 14
Hellstadius, Jan R. Ju 10
Hellström, E. Emil U 16
Hellström, Erik K 19
Hellström, G. F. Ingemar H 3
Hellström, Jan Arvid U 5
Hellström, Mats J. UD 1, S 35, A 2 3
Hellung-Strohl, Eva M. U 22
Hellzén, Nils U 4
Helmbring, Anita U 22
Helmer, Siv S 32
Helmers, Dag B 2
Helmerson, Bo I. H. Ju 58, Jo 3 15, I 4
Helmfrid, Staffan U 20, Bo 3, I 1
Helte, Verner I 18
Hemb, Harald V. A 16
Hemborg, Bo E. Y. Fö 13, I 4 11
Hemrin, Sven U 5
Hennel, Lennart U 32
Henricson, Sven-Eric U 6
Henricsson, Sven R. Kn 8
Henricsson, Ulf I. R. Kn 5 10
Henriksson, E. Sture F. S 3 16, U 8
Henriksson, Gilbert K. G. Jo 32
Henriksson, Kjell-Åke B 12
Henriksson, Runa M. A 2 15
Henriksson, Rune I. Jo 9 10, I 10
Henriksson, Sven Åke I 4
Henriques, Bertil Ju 47
Henriz, Gunnar Ju 23
Henrysson, Sten U 4
Henstrand, Kjell-Åke Kn 12
Herin, Jan H 7
Herland, Erik H 3
Herlin, Helena N U 19
Herlitz, Agneta Jo 28
Herlitz, Ulla I 1
Hermanson, K. Gunnar L. Kn 6
Hermansson, Alice U 22
Hermansson, Carl-Henrik B 3
Hermansson, Nils T. Jo 23
Hermelin, Johan U 30
Hernelius, J. Allan Ju 16 37, Fö 13
Herner, E. Eva M. Ju 2
Herner, N. Birger E. S 6
Hernlund, Carl-Hugo H. Ju 30
Herrstedt, Henry T. O. B 11
Hertz, Olof A. Fö 9
Hertzman, A. Olov Ju 7
Hesser, S. C. E. Ju 30, U 2
Hessleborn, Olle K. A. U 22, A 9 14
Heuman, Jan G. M. Ju 8
Heurgren, Sven C. O. Ju 9, H 2 3 10, I 4
Hibe, Erik G. K 14
Hidal, Sten U 5
Hilborn-Arnell, M. Ingegärd Kn 21
Hildebrand, Karl-Gustaf U 5
Hildeland, Erling K. I. A 9
Hildeman, Nils Gustav U 30
Hilding, Per Ju 37
Hiljding, Stig G. O. Ju 6
Hillbom, Lars H. Ju 7 10 46
Hillerdal, N. Olof S 1 15 20, U 22
Hillert, Mats U 20
Hillerudh, G. Lars-Olov E. Ju 2 33

Hillman, Bo I. B 13
Himmelstrand, Gunnar G. F. K 1
Himmelstrand, J. Ulf I. A 8
Hirdman, Sven UD 6
Hirschfeldt, Johan H. B 5 20
Hirschfeldt, S. Lennart Ju 16
Hjalmarsson, E. Birgit Ju 27
Hjalmarsson, H. Yngve J. Ju 24 46, Jo 33
Hjalmarsson, Lennart I 11
Hjalmarsson, Lennart I 16
Hjalmarsson, S. Åke Fö 12, E 11
Hjalmarsson, Sten Jo 29
Hjalmarsson, Sven U 4
Hjelm, Carina U 34
Hjelm, K. G. Lennart Jo 1
Hjelm, Sture U 8
Hjelm-Wallén, Lena B. U 16
Hjelmqvist, Ingvar K. R. A 2, Bo 10, I 10
Hjelmqwist, Karl-Gustaf H. K 7
Hjelmström, I. Eva K. Ju 36, S 29
Hjern, Bengt K. L. S 33
Hjern, Bo G. S 6 10 15
Hjerne, Gunnar S 1 6 24
Hjertonsson, Karin UD 1 3
Hjorth, Lars E. A. Bo 10, I 11
Hjorth, Nils T. Jo 2
Hjorth, Ragnar Jo 6
Hjortås, Bernt Olof U 20
Hjälm, Nils G. O. Ju 28
Hoel, Christer O. Jo 13
Hogebrandt, S. Göran K 5 9
Holgerson, Nils H. B 3
Holgersson, K. Jörgen Ju 16, H 5
Holgersson, Leif H. U 22
Holgersson, Svante O. Fö 12
Hollander, Ernst E. U 11, I 3
Hollmann, Sture L. Bo 6
Holm, A. Ernst Olaf Ju 7, K 14, I 4
Holm, Birgitta U 30
Holm, J. Lennart E 6, Jo 2, Bo 3 8 10, I 1 4
Holm, Lars G. B 3
Holm, Lennart U 4
Holm, Stefan A 5
Holm, Tommy Bo 6
Holm, Torsten I 16
Holmberg, Anders K 25
Holmberg, Bo U 4
Holmberg, Bo E. G. Jo 27
Holmberg, Carl V. Ju 37
Holmberg, Erik G. Ju 35 43
Holmberg, Stig S 26
Holmberg, Yngve I 14
Holmborn, Börje U 37
Holme, K. Gunnar I 11
Holmén, Björn K 20
Holmgren, Anders F. Jo 6 8 24
Holmgren, B. Uno Fö 6
Holmgren, Gunnar Jo 9 23
Holmgren, Magnus E. J. K 21
Holmgren, Majvor Kn 7
Holming, Klas J. L. Ju 30
Holmkvist-Svensson, Ruth I. U 16 22
Holmquist, Gertrud M. M. S 6
Holmquist, K. O. Rolf Fö 4 8
Holmquist, Kersti U 41
Holmquist, Lizzie S 13
Holmqvist, Lars J. H. Ju 15
Holmqvist, Leif G. I 4
Holmqvist, Olle U 20
Holmqvist, Sture L. Ju 13, Kn 4
Holmqvist, Åke I 4
Holmstedt, Bo R. S 29
Holmstrand, N. G. Anders Ju 48, U 27, A 12
Holmström, Ingemar K 13
Holmström, Leif Ju 23
Holmström, Nina I 4
Holst, Hans-Eric S 15
Holte, K. Ragnar Kn 2
Honeth, Peter U 10 27
Hoppe, Hans W. Jo 33
Horn af Rantzien, Hans S 41
Horneij, Lennart S 39
Hornwall, Gert H. D. U 1
Horowitz, Artur I 27
Hudner, Tor U 20
Hugosson, Kurt I. Ju 32, I 4
Huldén, K. O. Tomas Ju 21
Huldén, Lars U 5
Huldt, Jan F. Ju 10
Hulgaard, Bodil C. B 3
Hult, Jan P. Ju 20
Hult, Lennart A. F. S 6
Hultan, Ivan H. Fö 4 5
Hulterström, Sven Å. I 14
Hultgren, Christina A. A 13
Hultin, S. Erland V. U 1, I 14
Hultquist, P. Ove I. Bo 10, Kn 11
Hultqvist, Swen E. H. Kn 4
Hultqvist, Tore U 31
Hultstrand, Lars R. S 6 11 15 17 22 42, Jo 20
Hurdén, Ragnar H. G. K 2 4 5
Huss, Erik J. I 5 14, Kn 18
Hübinette, Ewa L. E. B 12
Hübner, Helmuth I 3
Hügard, P. Åke I 6
Hydén, Elisabeth S 34
Hyllengren, Jan K 17
Hyltander, Göran C. A. K 21
Hyltander, K. Gunnar E. Fö 1
Hyltenius, Carl-Magnus UD 3

Hyttring, Jan S 20
Håkansson, Alfred L. K 6 24
Håkansson, Hans E. V. U 37
Håkansson, I. Marianne Ju 33
Håkansson, Ivar U 6 14
Håkansson, K. Ragnar K 6
Håkansson, L. Arne Fö 3
Håkansson, Margot I. H 10, A 18
Håkansson, P. Harald A 5 13 17
Håkansson, Per Olof Jo 15, Kn 18
Håkansson, Stig J. I 4
Håkansson, Sven-Olof H. Ju 19 50
Hållsten, E. Bertil S 41, K 4 7, B 23
Hårdefelt, S. Börje Fö 4, A 13
Håstad, Torgny Ju 44, U 20
Håvik, I. Doris H. Ju 20, S 14 41, U 10
Hägelmark, S. Eric L. B 20
Hägerhäll, Bertil G. Jo 25 30 32
Hägerstrand, S. Torsten E. I 1
Hägg, Y. O. Sture B 24
Häggfeldt, Göran K 13
Hägglund, Bengt K 24
Hägglund, John E. Fö 11, Kn 11
Hägglund, Rolf A 16
Hägglund, Sven-Olof B 20
Häggmark, Lars A. I 18
Häggmark, Siri S 24
Häggquist, Harald U 20
Häggroth, R. Sören Bo 5
Häggström, Nils Jo 27
Häll, Karl-Erik U 31, A 15
Hällbom, Sven-Gösta I 4
Hälleberg, Allan U 16 20
Hällgren, Martin U 31
Hällman, S. Håkan Kn 5 11
Härnqvist, Kjell U 16
Hävermark, K. Gunnar J:son K 9
Hög, Alfhild U 12
Högberg, Bernt L. Bo 1
Högberg, Eva E. A 15
Högberg, Gunnar S 38
Högberg, K. Gunnar B 20, A 5
Högberg, K. Gunnar A 17
Högberg, Lars G. Jo 27
Högberg, Mats J. G. K 1
Högdahl, Lars A. Kn 22
Högemark, Karl H. U 12
Höglind, Lars O. U 4
Höglund, B. Ingemar I 11
Höglund, E. Olov U 9 18 32
Höglund, Hans U 14
Höglund, Olof A. Ju 6
Högmark, Anders G. I 24
Högmark, Christina H 12
Högström, Ivar I 17
Höijer, Gunnar Fö 1
Höjeberg, Mats O. Bo 10
Höjeberg, Mats O. I 6
Höjeberg, Mats O. I 11
Hökerberg, Annika S. O. U 8
Hökmark, A. Gunnar A 15
Hörjel, Nils J. Ju 17
Hörmander, H. Olof I 6 11
Hörnell, Erik F. S 36, I 7
Hörngren, Sten Bo 8
Hörnlund, Gördis K. B 3
Hörnlund, O. Börje S 1 15, U 22, A 2
Hörnqvist, Sten-Åke S. Kn 8
Höök, Erik S. V. E 1

I

Iacobaeus, Anders G. Ju 5
Ifvarsson, Carl-Anders S 1 8
Ihre, Thomas S 19
Ihrfors, Carl-Johan S 1
Ihrmark, Astrid K. M. B 18
Illman, Karl-Johan U 5
Ingebrand, Sven G. Kn 2
Ingelstam, Lars E. U 11
Ingelstam, Margareta U 21
Inghe, P. Gunnar I 1
Ingvar-Svensson, Inger Jo 12, H 6, Bo 8
Ingvardsson, Margo A 15
Isacsson, Bert U 26
Isacsson, Karin A 7
Isaksson, Anders I 19
Isaksson, Britt D. S 3
Isaksson, Nils-Ivar I 1
Israelsson, Per J. U 11
Ivarsson, Anna-Lisa A 2
Ivarsson, I. Holger U 13, Bo 1
Ivarsson, S. Tore U 28, Jo 28
Iveroth, C. Axel E 1

J

Jacobson, Bengt A. Ju 26, U 4 30, A 2
Jacobson, Brita A. U 21
Jacobson, Hans P. W. Ju 14
Jacobson, S. E. Olof Jo 6
Jacobson Widding, Anita U 25
Jacobsson, Birger A. A 18
Jacobsson, Måns Ju 48, H 1
Jacobsson, Ulla Kn 7
Jadestig, Thure R. Kn 6
Jahnke, A. A. F. K 16
Jakobsson, Bernt Bo 6
Jakobsson, Ulf G. E 9, B 3, I 1
Jalling, Hans G. T. B 8, U 6
Janlinder, Hans I 24
Jannesson, G. Geron Kn 10

Janson, Björn C. Fö 7
Janson, Carl-Gunnar S 8
Jansson, Ann-Mari Jo 28
Jansson, C. G. Eric Fö 14
Jansson, Harald Jo 9
Jansson, Jan U 8
Jansson, Lars I 13
Jansson, N. Ewald Jo 14
Jansson, Paul G. Ju 26, E 5, B 12
Jansson, Per-Olof U 22
Jansson, Stig L. A 4
Jansson, Sven U 6
Jansson, Sven E. Jo 6
Jansson, Sven I. Ju 27, Bo 6
Janvid, B. Staffan Ju 25, Bo 12
Janzon, Bo UD 1
Jareborg, Nils B. Ju 31
Jarenius, J. Christer I. B 5
Jargin, Ingvar Bo 1
Jarmar, L. Håkan Fö 3, B 7
Javette, Bo U 6 16 22
Jeding, Lars G. B 8
Jentzsch, Gunnie V. Ju 41
Jeppsson, O. Gunnar Jo 14
Jergelin, Lars H. I 3
Jerhammar, Gunnar H 6
Jerrstedt, Lars-Göran Ju 4
Jinnegård, O. Eskil A. Bo 6
Jirlow, Ulf Bo 13
Jobin, Bengt Å. K 17
Joelsson, V. Arnold Ju 2
Johannesson, Jan G. A 1
Johannesson, Rune S. Ju 18 26
Johannesson, Sven-Olof (Olle) Ju 18
Johanson, Bo U 32
Johanson, Bo C. I 6 11
Johanson, Inge H 10
Johanson, Lars R. Ju 22, B 5
Johansson, Alf A 16
Johansson, B. Sture Kn 15 19
Johansson, B. Östen I 1
Johansson, Bengt U 12
Johansson, Bengt A. W. Jo 3, H 7 11
Johansson, Bengt H. Bo 10
Johansson, Bertil C. Å. U 1
Johansson, Bertil E. K 5, Jo 7
Johansson, Birgitta U 11
Johansson, Birgitta U 20
Johansson, Bo G. H. B 9
Johansson, Börje S 26
Johansson, Curt B. R. Jo 7
Johansson, D. Marianne A 2
Johansson, E. Allan Kn 8
Johansson, E. Gunnel L. S 16
Johansson, Einar S 1
Johansson, Erik Ju 27
Johansson, Erik V. A 4
Johansson, Evert K. I 4
Johansson, Gerd U 20
Johansson, Greta K. I 15
Johansson, Gunnar A. Jo 9
Johansson, Göran E 10
Johansson, Göran Jo 5
Johansson, H. S. Kenneth A 6
Johansson, Hans A. I 10
Johansson, Hans F. G. Ju 7, A 17
Johansson, Hans I. Kn 9
Johansson, Helfrid U 22
Johansson, Inga-Britt B. A 2
Johansson, J. Erik S 11, Jo 30
Johansson, K. Hilding Ju 20, Kn 11
Johansson, K. Inge U 12
Johansson, Karl-Axel S 3 5 16 28 32 U 14
Johansson, Karl-Gustav A 16
Johansson, Kjell I. A 15
Johansson, Knut B. M. UD 2, E 1
Johansson, Lars S 23
Johansson, Lars E. I U 17
Johansson, Lars O. V. A 15
Johansson, Lennart I 12
Johansson, N. Bertil M. Ju 44, Jo 27
Johansson, N. Filip Jo 9
Johansson, N. Mårten I 10
Johansson, Ola U 11
Johansson, S. Arne H. Jo 9
Johansson, S. K. Lennart K 17
Johansson, Sjunne U 3
Johansson, Sten U 28
Johansson, Stig E. Jo 7
Johansson, Sven U 43
Johansson, Sven I 3
Johansson, Sven Kn 11
Johansson, Sven A. E. U 28
Johansson, Sven-Erik N. E 4
Johansson, Sven Ove U 20
Johansson, Thomas H. B. Jo 28, I 6 11
Johansson, Torbjörn S 21
Johansson, Tyra A. S. Jo 7
Johansson, Ulla S 32
Johansson, V. Ann-Kajsa Kn 12
Johansson, Östen B 19
Johansson, Östen B. Bo 3
Johnsen, K. Gösta U 37
Johnson, Arne I. I 2
Johnson, Bo U 5
Johnson, Bo F. UD 1 3, Fö 17, Jo 30
Johnsson, Bertil Å. H. Jo 14
Johnsson, Ella I. S 3
Johnsson, Inga U 16

Johnsson, Jan G. K 4 14
Johnsson, John E. Jo 9, A 13
Johnsson, Lars-Åke S 33
Johnsson, Roland G. U 1 3
Johnsson, Rune S. G. H 15
Jonason, Arne K 13
Jonason, Olov U 5
Jonasson, Holger L. K 7
Jonasson, J. E. Bertil Jo 19, I 13
Jonasson, Rolf A. E. K 20
Jonasson, Sven G. J. A 11
Jonnergård, Gustaf Kn 22
Jonson, Lars H 1 5
Jonsson, Aina U 26
Jonsson, Bengt Å. Ju 55
Jonsson, Björn T. Bo 12, I 16
Jonsson, Bo Bo 6
Jonsson, Bo A. S 16, Kn 13
Jonsson, Elver A. D. U 23, A 10, 16
Jonsson, Folke S 7
Jonsson, Göte K. Kn 13
Jonsson, Ingela U 16
Jonsson, K. Christer I 11
Jonsson, K. E. Johnny U 5
Jonsson, Karl-Erik I 14
Jonsson, Lena B. S 8
Jonsson, Nils Ingemar U 10
Jonsson, Olof E. A 2, Kn 22
Jonsson, S. A. Rune A 18
Jonsson, S. D. Anita Kn 22
Jonsson, Torsten J. Ju 31
Jonsson, Åke G. A 9, Kn 8
Jonung, Lars Ph. D. H 7
Jonzon, Karin E. A 18
Jonäng, Gunnel M. UD 3, S 37, A 11
Jorg, Johann M. U 16
Jos, N. Olof U 9 16
Josefson, Stig A. B 12, Kn 23
Josefsson, J. Thomas I 6
Josefsson, Jim L. H. Ju 12
Josephsson, Leif E. Ju 27
Josjö, Siv U 20
Jotoft, Yngve S. K 11
Juhlin, Kjell I 17
Julén, Björn U 5
Junback, Carl Gunnar Jo 5 11 13 21 31
Junestad, N. Tony Ju 39, K 11
Jungqvist, Anna-Brita U 22
Junzell, Sven H. Ju 56
Jurén, Ing-Britt U 19
Jussil, Sune K. Bo 2 10 12
Juthagen, Leif R. U 1 3
Juås, Birgitta Ju 54
Jäderholm, Bengt H 15, K 12
Jäderqvist, K. Bertil B 11
Järdler, Sven A. S 22, A 11
Järnbrink, Hans G. S 39
Jönestedt, Bo H 13
Jönsson, E. Gustav S 1 2 5 32 39 41, B 3
Jönsson, Eric L. Ju 19
Jönsson, J. Ove A 6
Jönsson, N. Börje Bo 4
Jönsson, Per Ivan B 12, Bo 9
Jönsson, Ruth V. A 2 11

K

Kahlin, Tage H. G. A 2, Bo 4, I 10
Kaijser, Fritz Kn 6
Kakossaios, Mira A 11
Kalin, Göran U 16
Kalles, Lars-Erik Kn 15
Kanmert, Ulf V. O. Bo 6
Kappelin, Carl-Erik Fö 11
Karayel, Eva Bo 2
Kardell, J. Arne Ju 58, K 14, Jo 2 27
Karlander, Olof Jo 34, I 16
Karlberg, Björn A. Bo 1
Karleby, Olle H 18
Karlehagen, Sigvard S 41
Karlén, F. Ingvar G. I 2
Karlén, Ingvar S 40, U 8
Karlerö, Lars-Ingemar U 4 34
Karlin, Bengt U 4
Karlqvist, Anders I 6
Karlsdotter-Jonshagen, Ingrid C. U 16, A 2 15
Karlson, Matts E. B 20
Karlsson, Bengt S 40
Karlsson, Bengt Olof E 6, Bo 5, I 11
Karlsson, Christer S 21
Karlsson, Erik L. E 1, Bo 2
Karlsson, F. Göran S 2 6 12, B 13, Jo 2
Karlsson, Gunnar B. S. K 2 9 17
Karlsson, H. K. Göran A 5 12 13 17
Karlsson, H. Karl-Göran Kn 8
Karlsson, H. Urban Kn 22
Karlsson, Helge G. S 14
Karlsson, Johannes A 16
Karlsson, John-Evert U 4
Karlsson, K. Gösta Ju 30, U 12 31
Karlsson, K. J. Urban B 19, U 4
Karlsson, K. Ove S 29, Kn 6
Karlsson, Karl Gustav A. Ju 48
Karlsson, Milton Bo 12
Karlsson, N. Gösta A 8

Karlsson, Rolf A. Bo 8
Karlsson, Ronny Ju 51
Karlsson, Rune A. Jo 12
Karlsson, Tore S 3 16 28
Karlsson, Torsten U 4
Karlsson, Torsten A. Ju 44
Karlsson, Ulf G. Bo 10, I 4 11 27
Karlsson, Vanja M. S 5
Karlström, Vilhelm H. Ju 33
Karnell, G. Gunnar W. Ju 30
Kaudern, A. Gösta Kn 18
Kautsky, Gunnar F. H. I 3
Kebbon, Lars U 4
Keil, Hans U 4 14
Kellquist, Tore B. A 16, I 18
Kempe, Bengt H. I 4
Kenttä, V. Matti(as) U 17
Kettis, Pär UD 5
Kieffer, René U 5
Kihl, Kristina S 30
Kihlström, Bengt G. Jo 7
Kihlström, Laila K. E. B 10
Kildén, Anna-Lisa S 28
Kildén, Gunnar Ju 44
Killingmo, Odd-Hroar Jo 27
Kim, Lillemor A. B. U 9
Kindbom, Bengt M. L. Ju 32, S 26
Kindlund, A. Sören S 5 32, U 10
Kirsebom, Bjarne A. U 20
Kistner, Inger P. M. A 11
Kjellegård, Bo C. K 16
Kjellén, Bengt I. U 1
Kjellén, Bo UD 7
Kjellgren, Eivor S 8
Kjellin, Björn T. M. Ju 3
Kjellin, G. Taro Kn 5
Kjellstrand, Leif I. A 9 17
Kjellström, Björn O. J. I 11
Klaar, Bengt J. I. K 20
Klang, Björn Ju 18
Klangby, Lars-Erik E 5
Klason, Lars Erik U 4
Klason, Lars Erik Kn 11
Kleberg, Carl-Johan V. E. Ju 23
Kleist, Åke O. B 15
Klemming, Lars-Göran H 9 17
Kling, Eva U 14
Klingberg, Karl Erik S 3
Klingvall, Maj-Inger S 29
af Klintberg, Lennart Jo 33
Klässbo, Maria U 22
Klöver, A. Helge M. Ju 56
Knape, Anders U 1
Knape, J. Olof B. Kn 9
Knutson, Göthe K. L. U 38, Bo 6 8
Knutsson, A. Ingemar Kn 4
Knutsson, Gert O. I. Jo 2 25
Knutsson, Karl Eric UD 5
Knutsson, P. Anders Ju 15 17 46
Knutsson, P. Gösta A 6
Knutsson-Hall, Torsten K. Fö 1
Kolare, Gustav C. K. K 1
Kolk, Raimond Jo 21
Kollind, Hans O. Kn 14
Kolström, K. E. Gunnar B 22
Komstedt, P. L. Wiggo K 6
Konnander, Benkt A. V. U 1
Korpi, F. Walter S 8
Korpås, B. G. Sture UD 2
Krafft, Sven A 17
Kragh, Börje R. V. Bo 3
Krantz, Hans A. Bo 10
Krantz, Lars Bo 6
Krantz, P. Gunnar Ju 41
Krause, Urban U 20
Kristenson, E. Valter B 3
Kristensson, Astrid M. Ju 1, H 14
Kristensson, Bengt Jo 34
Kristensson, Inge B. E. U 30
Kristiansson, K. Martin A 16
Kristiansson, N. Axel B 13
Kristoferson, Lars A. I 6
Kristoffersson, Anders W. E 4
Kritz, Lars-Bruno K 6
Kritz, Lars O. K 1
Kromnow, E. Åke U 32
Krona, Kurt Fö 7, Kn 1
Kronbladh, Gunnar H 11
Kronholm, B. Tryggve U 5
Kronvall, R. G. Stellan Jo 24 26 31, Bo 8
Krook, Inger S 39
Krook, L. E. Thomas Ju 19
Krutzsch, A. Peter M. Jo 5
Kugelberg, Otto F. R. U 1
Kullberg, Gunni V. S 6
Kuylenstierna, B. Gunvor U 9
Kuylenstjerna, C. Göran J. Jo 22, I 12
Kuyumcu, Eija H. T. A 11
Kvarfordt, Eva B. A 5 16
Kvarnström, Sven K. A 9
Kvist, Kenneth Ju 35
Kypengren, Sven H. Ju 13
Kågeson, Per O. R. Jo 28, I 11
Kågström, Olof U 6
Käck, Bengt-Olof Bo 8
Källsbo, H. Arne K 7
Källsson, K. A. Jan K 4 17
Källström, Lars K 12
Kälvemark, Torsten U 22
Kärnek, Ruth I. C. S 1 12 15, U 22
Kärrström, Margit E. V. S 14 39
Köhl, Olof F. E. S 11, Jo 6 9 20
Köhler, Karl Johan U 20

Köhler, N. Christer Fö 16
Kökeritz, Ingrid B. Jo 33
Könberg, Bo G. Ju 27 35, Bo 12
Körlof, Björn H. B. Ju 44, U 30
Körner, F. Lennart H 1
Körner, Klas-Håkan (Håkan) B 1
Körner, Sten G. U 32

L
Laestadius, Staffan U 11
Lagercrantz, Richard C. H. U 10 34
Lagergren, Curt H. S 30
Lagergren, Mårten U 11
Lagerholm, Göran E. Fö 16
Lagerlöf, M. E. Inga-Britt A 12 18
Lagerstam, Kurt K 14
Lagerström, Martin U 16
Lagerström, Thure A 17
Lagerström, Ulf Å. B 8 22
Lagnell, Gunnar H 12
Lagrell, Lars-Åke I 4
Lalander, N. Sven O. I 11
Lambe, Bengt R. Ju 21
Lamnevik, Gunilla S 13 19
Lampinen, Per A. I 10
Landahl, E. Tore Ju 19
Landahl, O. Sixten H. Jo 4 17
Landahl, Per-Axel V. Fö 17
Landberg, Hans W. UD 5
Landberg, K. Erik E 6 8, B 18
Landberg, Maj-Lis H. A. E 4, H 6 9
Landell, F. E. Nils-Erik I 11
Landén, C. G. Ragnar A 8
Landerud, Brita A 11
Landin, Palle J. A 8, I 1
Landquist, Eddie L. Ju 30
Landström, L. Ivan E 6
Landström, Sten-Sture H. S 35, U 2 4 31
Langton, Börje S 6 12
Lannegren, Göran S. U 25 39
Lantz, A. Benne Ju 13
Lantz, Kjell-Åke I 11
Lantz, V. Inga B. S 23
Lareke, Carl-Axel U 6 20
Larén, Charlotte F. I 6 11
Larfeldt, Nils J. H 1
Larfors, E. V. Tage Ju 1
Larnstedt, A. Ossian G. S 13
Larson, Leif U 32
Larson, Rune K 4
Larsson, Anna M. A 11
Larsson, B. Gunnar I 1
Larsson, B. Roland Ju 14
Larsson, Bo I 18
Larsson, Carl-Otto Fö 5
Larsson, Claes I 14
Larsson, Claes A. A 5
Larsson, E. Åke A 2, I 8 10
Larsson, Edvin Kn 2
Larsson, Erik S 6, Jo 18
Larsson, Folke I 21
Larsson, Folke K. E. Jo 14
Larsson, G. Nils-Olof K 7
Larsson, Gerhard S 1 8 22 28 29 I 7
Larsson, Gunvi U 34
Larsson, Gösta E. B 22, A 11
Larsson, Gösta H. F. U 14
Larsson, Hans K 13
Larsson, Hans U 12
Larsson, Hans U 16
Larsson, Ingemar Jo 19 22
Larsson, K. Einar A. Jo 9
Larsson, K. L. Ingemar A 15
Larsson, Karl-Anders H 17
Larsson, Karl G. U 22
Larsson, L. Thorsten Ju 25, E 10
Larsson, Lars-Åke G. Jo 15
Larsson, Leif U 31
Larsson, Lennart U 4 6
Larsson, S. Rune W. Fö 1
Larsson, Staffan U 1
Larsson, Svante S 33
Larsson, Sven E. Fö 1
Larsson, Tore U 6
Larsson, Ulf O. Fö 13
Larsson, Yngve I 21
Lassinantti, Ragnar I. I 10
Lasson, Knut-Inge L. K 4 17, Jo 32
Laurell, Björn S 24
Laurén, Reidunn M. B. A 16 17
Laurin, Lars Ju 39
Lauritzen, Sonja S 3
Leche, Johan H. Ju 33
Ledstedt, K. Gösta I. Bo 1
Lefrell, Christer H 17
Lehman, Erik Ju 54
Leijon, Anna Margareta (Anna-Greta) Ju 37, A 11 15
Leijon, Jan E. I 4
Leijon, Lars I 4
Leijonborg, Lars U 38
Leijonhielm, Thorsten H 20
Lejdström, Kristina S 3
Lekberg, E. E. Olov Kn 13
Leman, E. Gunnar V. I 6
Lemne, Marja E. B 18
Lemne, Mats H. E 6, H 7, I 23
Lempert, Erik M. A 12
Lendenius, Lars-Gunnar H 11
Lenhammar, Harry K. W. Kn 14

Lennartsson, Folke V. A 2, I 1 18
Lennholm, B. Gunnar O. I 7
Lennmarker, Göran S 27 40
Lerner, Thomas Fö 8
Lettevall, Ulf G. S. Jo 25
Letzén, K. Sven-Roland K 25
Leuchovius, Karl G. W. S 11, Jo 20, Kn 6
Leuf, N. Börje Jo 34, H 15 19
Levén, P. Staffan Ju 34
Levén, Sören U 4
Levenius, Gustav B. G. E 8
Levin, Bert L. U 22
Levin, Jan L. K 26
Levin, P. Tage I 10
Levinson, K. Bo Fö 3
Lewén-Eliasson, Anna Lisa UD 2, Fö 13, B 13
Lewensjö, Åke R. Kn 13
Lewin, Saul H 1
Liberg, Laila S 3
Lidbaum, Marja U 17
Lidbeck, P. Ingmar S 6
Lidbeck, Åse A 5
Lidbjörk, Gunnar K 19
Lidbom, Carl G. Ju 35, H 14, A 12
Lidén, B. Carl Johan Jo 10 14 19 24
Lidgard, Curt S. H. UD 3
Lidgren, Karl Jo 32
Lidin, Karl-Olof Kn 15
Lidström, Karl Gunnar UD 4
Lidström, Lars J. I 3
Lidström, P. Ivar I 1
Lidvall, Johan E. Ju 24
Liedberg, Anders J. B. Fö 2
Liljedahl, Svante R. K 25
Liljefors, B. Anders I 2
Liljeqvist, Rolf A. Ju 8
Liljeros, K. E. Lillemor U 21
Liljestrand, Åke S 25 27
Liljeström, Rita Ju 36, S 5 18, A 8
Lind, Carl-Erik I 11
Lind, Johan A. L. Ju 48, E 12
Lind, Johan H. UD 6, I 11
Lind, Siv I. U 16
Lindahl, Carl-Fredrik H. Fö 2 15
Lindahl, Gösta H 11
Lindahl, Hedda S 8 33
Lindahl, Jan-Mats U 40 41
Lindahl, K. Olof R. B 22
Lindahl, Lars E. U 9
Lindahl, Lars O. H. Ju 13
Lindahl, Torkel R. N. Jo 12 15
Lindahl-Kiessling, Kerstin M. UD 5, S 1, U 20, A 11
Lindau, Christer S 20 27 34
Lindau, Lars H. Jo 30, I 11
Lindbeck, C. Assar E. Ju 54
Lindberg, Bertil I 1
Lindberg, Göran B 10
Lindberg, Ingemar S 24, U 8
Lindberg, Jan-Erik I 13
Lindberg, N. Olof B 6
Lindberg, Sven J. Ju 25, K 1, Jo 7 9 23
Lindbergh, Olle A 16
Lindblad, A. Göran I 4
Lindblad, Gullan B. K. A 2
Lindblad, Göran U 10
Lindblad, Hans B. UD 1, Fö 3 13
Lindblad, M. Ulla E. A 15
Lindblad, Sven J. H. E 1
Lindblom, Per Henrik Ju 39
Lindborg, Carin U 20
Linde, Gunnel Ju 41
Linde, I. Gertie A 11
Linde, Torsten S 39
Lindeberg, Per Erik I 18 24, Kn 23
Lindeberg, Roy U 37
Lindeberg, Sven A. E 2
Lindebro, K. Sören S. I 25
Lindegård, Jan Ju 39
Lindegård, Karin A. M. Kn 7
Lindell, Bo G. Ju 13
Lindell, Mats G. U 1
Lindén, Anders G. B. Jo 2
Lindén, Ingemar U 5
Lindén, Yngve T. Bo 1
Lindencrona, Birgitta U 21
Lindencrona, Fredrik W. K. Kn 22
Lindencrona, Gustaf K 9 20
Lindencrona, Gustaf C. A. Ju 12, B 17 25
Lindencrona, Hanne S 23
Linder, Bengt S 28
Linder, Hans O. I 4
Linder, Lars G. S 12
Linder, Mats O. H. K 16
Linder, Sven G. Fö 13
Linderoth, Tore S 42
Lindfors, Leif W. U 1, Jo 1
Lindgren, A. Birgitta Kn 12
Lindgren, Aina G. A 11
Lindgren, Anders S 24 29
Lindgren, Claes I 11
Lindgren, Göte A. I. Kn 12
Lindgren, I. Lennart K 13, Jo 12 28, Bo 5
Lindgren, K. Erik Jo 8
Lindgren, Kristin U 20
Lindgren, Per Anders B 1, H 13
Lindgren, S. Åke Fö 10, S 1 17
Lindgren, Seved U 12

Lindgärde, Jan-Erik B. I 17
Lindh, Birger V. Jo 9
Lindh, N. H. Göran K 16
Lindh, Ove M. I. Ju 53
Lindh, Sören B. U 42
Lindh, Åke H. Bo 1
Lindhé, N. Bengt H. Jo 5
Lindholm, E. E. Karl-Axel Jo 31
Lindholm, P. Charles A 18
Lindkvist, Börje K. Fö 13
Lindkvist, Oskar W. Ju 24 45
Lindmark, Christer U 22
Lindow, M.-V. Styrbjörn R. Fö 13
Lindquist, B. Rune L. U 1
Lindquist, Inger G. Ju 19 30 59, S 18, Kn 16
Lindquist, Ivonne S 23
Lindquist, Sven B. E. E 7
Lindquist, Ulf W. E. Kn 1 22
Lindqvist, A. M. Christina B 18
Lindqvist, Alf A 15
Lindqvist, Bengt U 18
Lindqvist, Bernt O. S. Jo 23
Lindqvist, Christina A. M. Ju 57
Lindqvist, Gunnar Jo 34
Lindqvist, Ingvar F. U 20 28
Lindskog, Björn E. K 5
Lindskog, Hans K 15
Lindskog, J. Lennart Jo 2, Bo 7, Kn 5 11
Lindstam, Leif E. B 2 3 14, I 11
Lindstedt, Gustaf U 13
Lindstedt, Hans G. Ju 9
Lindstedt, Lars U 19
Lindstedt-Piltz, Inga U 4
Lindstén, Ingrid U 12 21 24
Lindstrand, H. Tomas E 7
Lindstrand, Leif U 1 8
Lindström, Alice M. F. S 1, U 16 22
Lindström, Bertil H 7
Lindström, Claes-Göran U 9
Lindström, Gunnar A 9
Lindström, Gunvor S 26
Lindström, Harry U 5
Lindström, Harry I. A 16
Lindström, Ingvar Jo 34
Lindström, Ingvar A. Jo 9
Lindström, J. Christian Ju 4 22, I 24
Lindström, Jan-Ingvar S 31
Lindström, Jöns A. A 9 14 16 17
Lindström, Lars E. U 16
Lindström, Ralf U 10
Lindström, S. Olle Bo 12, I 2
Lindström, Stig H 2
Lindström, Ylva U 20
Lindståhl, Mårten UD 7
Lindvall, Karl-Erik S 1, A 2
Ling, Lars U 1
Linnergren, Erik J. G. I 7
Lithander, Per H. Jo 4
Littmark, Blenda M. V. S 33
Litzell, S. Christer Jo 20
Litzén, Anders G. Ju 1
Litzner, Ragnar S 17 20
Livijn, Claes-Olof E 5
Ljubica, Stefan A 11
Ljung, Bengt Ju 48
Ljung, Bengt-Arne Ju 26
Ljung, Lars U. A 2, I 1 16 18
Ljung, Sigvard I 3
Ljungberg, Blenda M. U 5
Ljungberg, Göran L. D. Ju 1
Ljungdahl, L. Gunnar H 11
Ljungdahl, Olle Kn 2
Ljunggren, Anders Ju 43
Ljunggren, C. Börje UD 2
Ljunggren, Nils G. Ju 2
Ljungh, Claes W. B 20 23
Ljungholm, Kurt A. Kn 9
Ljungqvist, Björn U. T. U 16
Ljungwall, N. E. Folke B 5
Lodin, Sven-Olof B 3
Lonaeus, G. Håkan N. B 21, I 18 22, Kn 5
Lord, Jan A. T. Fö 2
Lorentzon, B. Gustav L. I 3
Lorentzon, Sven Eric Jo 27
Lothigius, Carl-Wilhelm K 4, Jo 2
Lovén, John T. S 8 13
Ludvigsson, Ingrid M. Jo 2 9, A 4
Ludvik, Klaus Fö 3
Lukkari, Bror U 4
Lund, D. Gunnar M. Jo 28
Lund, Karin S 4
Lundahl, Harald I 27
Lundahl, Per C. I. Kn 12
Lundberg, Arne H. R. Kn 11
Lundberg, Bengt I. Ju 15
Lundberg, Bengt T. S 26
Lundberg, D. Bergliot A 11
Lundberg, Henry L. B 16
Lundberg, J. Iwan Jo 4
Lundberg, Lars-Olof Kn 11
Lundberg, P. J. Thorsten U 6
Lundberg, Sten G. J. Kn 1
Lundbergh, Hans P. N. Fö 1
Lundbergh, Per C. K 8
Lundblad, Grethe S 3, Jo 12
Lundborg, Hans S 22
Lundborg, L. Åke Kn 16
Lundbäck, Holger S 40
Lunde, Ingrid U 6
Lundeberg, Christer N. S. U 8 16

Lundeberg, Magnus Ju 27
Lundequist, Carsten I. G. A 11
Lundevall, Owe N. A. I 12
Lundgren, A. Carl-Eric Kn 15
Lundgren, Bo A. M. B 12
Lundgren, Bo Richard U 10
Lundgren, C. Bertil Ju 25
Lundgren, Dan S 25 40
Lundgren, Georg E. H. U 1
Lundgren, H. Lennart Kn 8
Lundgren, Karl-David A 18
Lundgren, Nils H 7
Lundgren, Nils A 9
Lundgren, Nils-Gunnar S 17
Lundgren, Rakel H 6
Lundgren, Staffan U 17
Lundgren, Ulf U 4 14
Lundgren, Valborg Ju 41
Lundgren Bo A. M., B 3
Lundh, Bengt U 20
Lundh, Erik I 21
Lundh, Lena U 11
Lundholm, Eric L. O. B 9 15
Lundin, Anders Bo 10, I 4 11
Lundin, Anna-Karin H 15
Lundin, Bert G. Ju 12
Lundin, Christer K. O. K 7
Lundin, Hans-Erik V. Kn 4
Lundin, Lars-Erik UD 3
Lundin, S. Johan UD 3
Lundin, Ulf W. Fö 12, U 4 10, Bo 10
Lundin, Åke E. Fö 6
Lundkvist, Ebbe I 19
Lundkvist, Gunnel S 32
Lundmark, E. Gunnar Kn 5 8
Lundquist, David N. Fö 16
Lundquist, G. Jan-Eric A 2
Lundquist, Olof U 10
Lundqvist, Arne K. O. Ju 12
Lundqvist, Dick O. R. I 6
Lundqvist, Lars-Åke S 23
Lundqvist, Lennart Kn 14
Lundqvist, Lilly M. S 6
Lundqvist, Marianne S 19
Lundqvist, Roland S. Fö 17
Lundqvist, Sten T:son Fö 3
Lundqvist, Åke H 6
Lundström, Beata U 21
Lundström, C. V. Herbert Jo 22
Lundström, Fritz E. I 8
Lundström, Henry I 19
Lundström, K. Sixten L. E 6
Lundström, Karin E. U 4
Lundvall, A. Göran Jo 4
Lundvall, Leif K. G. H 8
Lunning, Lars G. H. A 10 11
Lustig, Gunnar U 1
Luthman, Gösta F. I 6, Kn 18
Lübeck, S. A. Lennart UD 3, Fö 12, K 1, I 6
Lyberg, Bengt K 19, Jo 6
Lyberg, Bengt I 8
Lyberg, Bengt Kn 10
Lyberg, Wolf S. Jo 26
Lyrberg, Bengt U 12
Lyttkens, Carl Henrik Kn 15
Låftman, Lennart R. E 4
Ländin, Sigvard H. H 14
Lännergren, E. Bengt Ju 1
Löfberg, Karl Axel Ju 8, B 11
Löfdahl, Göran UD 4
Löfgren, N. Sigfrid J. Ju 22
Löfgren, Torsten Hj. Jo 3 28, I 4
Löfqvist, Stig U 6
Löfström, J. Henric U 20 22
Lönnberg, C. Gunnar I. Ju 33
Lönnberg, C. Åke B. E 11, U 8
Lönnerblad, Sara A 11
Lönngren, Kerstin U 7
Lönnquist, John Gunnar S 1 15 24
Lönnqvist, Olov K 13
Lönnqvist, Ulf R. Jo 2 3 12 28
Lönnqvist, Åke S. G. E 3
Lönnroth, Måns U 11, I 11
Lövén, Bo C. Kn 15
Lövgren, Esse T. C. U 4 14, A 8
Lövgren, Lars Göran Jo 17
Löwbeer, Hans U 1, A 11
Löwenmark, J. Örjan T. B 7
Lööw, Herbert P. D. Jo 10

M

Magnander, Ebbe E. A. B 7 13
Magnusson, Birgitta U 34
Magnusson, Dag U 9
Magnusson, Egon S. I. Jo 27, A 9, I 4
Magnusson, Erik A 4
Magnusson, Georg K. K 21
Magnusson, Gunnar Jo 12
Magnusson, Gunnar K. O. Kn 15
Magnusson, Göran U 16, A 15
Magnusson, John K 4
Magnusson, K. E. Göran Bo 6
Magnusson, Leif U 3
Magnusson, Leif R. A 2
Magnusson, Monica S. A 5
Magnusson, Nils Ju 53, S 8 13, U 28
Magnusson, Staffan E. Ju 3, H 8
Magnusson, Torsten E. I 4
Magnusson, Åke H 14
Magnusson Sessler, Gun I. Ju 30
Malmberg, C. Lars E. B 12

Malmberg, M. D. Elizabeth Jo 32
Malmberg, Östen F. G. Fö 8
von Malmborg, C. Göran A. I 1
Malmborg, Gudrun H 14
Malmenstedt, Curt O. U 16
Malmer, Nils Jo 28
Malmgren, Bo Bo 8
Malmgren, Kurt K-G. E 2 7
Malmgren, Lena S 37
Malmqvist, Jan S. N. Fö 10, S 6 38
Malmqvist, Stig U 17
Malmros, Rune I 21
Malmström, Bengt G. V. Ju 12
Malmström, Hugo S 3
Malmström, Karl G. I 21
Malmström, Sten U 5
Malmström, Stig H 9
Mandahl, Håkan S 34 36 40
Mangård, Nils Ju 47
Mann, Kent V. S 23, A 18
Mannegard, E. Margareta S 35
Mannerfelt, Carl O. G. Jo 28
Mannheimer, Kaj E. Jo 30
Mannheimer, Sören I 14
Marcus, Lars E. P. I 12
Marcusson, Eric R. Jo 27
Marcusson, Sten G. U 6 20, A 1 4
de Maré, Stefan S. Jo 10
Marits, Arvo A. S 38
Marjasin, Sigvard S 15 19
Markborn-Sörås, Catharina Ju 24
Markén, Karl-Erik S 38
Marklund, Eivor I. A 11
Marklund, Inger U 16 28 36
Marklund, O. Sixten A. U 4
Martin-Löf, C. Johan E. UD 5, Fö 9, U 37
Martin-Löf, Rutger T. I 23
Martinsson, Bo N. O. Ju 33 34, S 22
Martinsson, Åke U 34
Martling, Carl Henrik U 5
Martling, Per-Roland M. K 6
Masreliez, Nils G. A 9
Mats, fil. kand. I 12
Matsson, Sven-Arne Bo 3
Matsson, Tommy B 9
Mattson, Lisa Ju 3 43, A 11
Mattsson, Anita B. K. I 11
Mattsson, Bengt E. C.-G. I 11
Mattsson, Bengt Olof T. S 28 31 38, A 18
Mattsson, Ingemar Fö 17
Mattsson, Kjell A. Jo 15, H 5, Bo 8, Kn 11
Mattsson, Lars G. U 1
Mattsson, Morgan N. Ju 33
Mattsson, Rolf U 28
Mattsson, S. M. Lennart U 5
Mattsson, Stig U 10 30
Medin, Knut H. Jo 14
Medin-Levén, Barbro I 10
Mehr, Hjalmar L. E 1 4
Meidner, Rudolf A. E 4, A 2
Mejegård, O. Sigvard W. Ju 55
Melander, Kent A. K 20
Melin, K. Lennart A 11
Melin, P. Torgil H. Ju 47 55, Jo 20
Melin, S. Ingemar I 5
Mellbin, B. Lennart B 2
Melldén, Anna-Lisa Ju 41, U 33
Mellqvist, Sven A. K 1 4
Mellström, Claes B. Jo 1
Mettinger, N. D. Tryggve U 5
Meyer, Lars Kn 23
Meyer, Lennart S. G. S 11
von Meyeren, Ulla M. A 18
Meyerson, Anita E. Ju 36
Michanek, Ernst N. UD 2, S 35
Midunger, H. Torbjörn A 9
Mild, Kerstin E. Ju 26
Mildner, Erwin A. Bo 1
Mileikowsky, Curt B 23
Millgård, E. Olof (Olle) Jo 9
Mindus-Widén, Lena H 3
Minell, Marita S 42
Moberg, C. E. Ragnar Jo 10
Moberg, Kaj U 3
Moberg, Sven T. I 9
Modig, Jonas E. Ju 30
Modig, Stig I 10
Modigh, Pontus Ju 47
Mogård, Britt E. T. A 11
Mohall, Carl-Erik Fö 5 8
Mohlin, Hans H. K 6
Molander, Mats O. K 11
Molde, F. Bertil U 5, Kn 2 12
Molin, Folke P. O. H 17
Molin, N. Rune Ju 13
Molin, Olof E. O. I 21
Moll, Olof G. U 1
Mollstedt, Bengt O. S 11
Mongård, Erik E. Bo 1
Montelius, Jan-Christian UD 7
Montgomery, J. Henry A. Ju 28, S 22
Morath, Rune A 16
Moreau, Jan-Erik Jo 3
Morell, Roland Jo 7
Morling, Bertil U 7
Mossberg, K. Holger Ju 21
Mossberg, K. Holger Ju 51
Munck, Johan Ju 28, Fö 17
Mundebo, K. Lillemor U 4 6 10 12 16
Munkhammar, Ann Charlotte

U 40 41
Murray, U. Mac U 16
Müller, Ivar Fö 11
Müntzing, Lars Ju 2
Myhlback, Lennart J. Bo 4 12
Myrbeck, Arne K. D. B 18
Myrberg, Mats U 16
Myrby, Seth Jo 29
Myrdal, Hans Göran A 8
Myrenberg, B. Sverker R. K 7
Myrlöv, Åke E. I 2
Måbrink, Bertil U. UD 2
Månsson, E. O. Sigvard Fö 1 8
Månsson, Ingmar M. Jo 22
Månsson, Lennart U 20
Månsson, Sven-Axel S 18
Måre, Mats O. Kn 18
Mårtensson, A. Iris S 20
Mårtensson, A. Iris A 13
Mårtensson, Bengt C. L. Ju 36
Mårtensson, Jean-Erik U 5
Mårtensson, Nils L. I 25
Mårtensson, Skotte U 1
Mårtensson, Stig U 4
Mårtensson, Tore A 16
Möller, I. Cecilia A 15
Möller, S. A. Birger UD 5, A 11
Möllstam, Bengt L. G. U 12

N

Narrowe, Morton H. U 5
Nasenius, B. Jan V. S 14
de Neergaard, Claes D. E 10, H 11
Neergaard, Erik A. I 10
Neergaard, Erik A. Kn 13 17 24
Nelander, Olle M. V. K 4
Nelander, Sven S 5 14, A 5
Nelin, Anders S 18
Nellevad, Per I 4
Nenzén, Sigrid S 30
Nerdrum-Ullman, Wenche U 16
Nerell, Gunnar H. T. A 9
Neuman, N. Håkan I 6 11
Neyman, Thorsten L. I 3 8
Neymark, Marit H. E. H 3
Niblaeus, Kerstin S. E. Jo 27
Nicander, Lars S 25
Nick-Huttunen, Elise I 24
Nicklasson, Lars-Erik K 4
Nicklasson, Stina A. R. Fö 6 13, U 4 34
Nicolausson, Ulf U 27
Nihlgård, Bengt S. Jo 20
Niklasson, Ö. O. Harald A 1
Nilsson, A. Erik A 5 17
Nilsson, Alde E. Ju 13
Nilsson, Alf G. A 2 16
Nilsson, Alice H. C. Fö 16
Nilsson, Allan H 7
Nilsson, Allan M. Jo 29
Nilsson, Anna-Lisa UD 2, S 35, Jo 10, I 12
Nilsson, Asta U 19
Nilsson, Bengt G. UD 1
Nilsson, Bengt G. E 10
Nilsson, Bengt-Åke Ju 51
Nilsson, Berndt U 22
Nilsson, Bertil A 16
Nilsson, Christer U 10
Nilsson, Dan S. I 3
Nilsson, E. Arne Kn 4
Nilsson, E. Birger Bo 8
Nilsson, Elvy I. K 6
Nilsson, Eskil Jo 19
Nilsson, Gothard U 4
Nilsson, Gunnar E. A 11, I 5
Nilsson, Gunnel S 39
Nilsson, Gösta V. E 2
Nilsson, Göte S 13
Nilsson, Göte S 17
Nilsson, H. Anders Jo 11 28 31
Nilsson, H. Christer S 41
Nilsson, H. G. Ola K 11
Nilsson, Herbert U 5
Nilsson, J. Ove G. B 3, A 2
Nilsson, Jan-Erik L. K 6
Nilsson, Jan-Ivan N. A 10 13
Nilsson, Johnny U 4 16
Nilsson, K. Börje H 2
Nilsson, K. F. Lennart S 2
Nilsson, K. Lennart Bo 8
Nilsson, K. Valter K 11
Nilsson, Karl-Erik E 4
Nilsson, Karl-Erik Jo 5
Nilsson, Karl-Erik Bo 4
Nilsson, Karl-Henry H 6
Nilsson, Karl-Johan Kn 9
Nilsson, Kjell G. U 37
Nilsson, Kjell O. H. E 4, Jo 33, I 4
Nilsson, Lars G. U 6 16
Nilsson, Lars O. Ju 21
Nilsson, Lars S. E. Ju 4
Nilsson, Lennart Bo 8
Nilsson, Matts G. U 16 22
Nilsson, Matts G. A 15
Nilsson, N. A. Sigvard Jo 22
Nilsson, N. Folke Jo 14
Nilsson, N. Per-Erik B 19
Nilsson, N. Robert Jo 14, Bo 10
Nilsson, N. Thorsten G. Jo 9 19
Nilsson, Nils-Erik B 12, Jo 6 8
Nilsson, Olof Jo 3 14 28
Nilsson, Per-Axel E. Jo 25
Nilsson, Per-Erik Ju 52, H 15
Nilsson, Per-Olof Kn 14
Nilsson, Per-Olof V. Kn 15

Nilsson, Peter O.H. I 9
Nilsson, R. Kerstin Kn 12
Nilsson, Rune I 18
Nilsson, Ruth S 8
Nilsson, Sten A 16
Nilsson, Sven U 20
Nilsson, Thora I.-L. A 2
Nilsson, Torbjörn M. E. Ju 32
Nilsson, Tore U. I 3
Nilsson, Torsten U 5
Nilsson, Torsten Kn 2
Nilsson, Ulf Ju 48
Nilsson, Ulla A. U 14
Nilsson, Åke U 12
Nilsson, Åke A 10
Nilstein, Arne H. E 1
Nipstad, Jan A. E 10
Nissen, L. Veronika S. A 14
Nisser, Carl Wilhelm B. Jo 17
Nisser, Per-Erik C. Ju 20
Nisser, Per-Olof Kn 3
Nitare, J. Gideon H. A 4
Nittzell, Gunnar O. Ju 15
Nitzelius, Tor UD 6, U 12
Nivenius, C. Olle B. Kn 15
Nivenius, Olle U 5
Nohrlander, Åke S 27 36
Nolte, Lennart R. J. S 28 31
Noltorp, Lars G. N. E 7
Norberg, Bengt S 30
Norberg, Dag L. U 1
Norberg, Lars A. I 11
Norberg, Lars R. UD 3
Norberg, Randolph K 6, U 17
Norberg, Sven Ju 15
Nord, Karl-Erik B 5
Nord, Lars O. S. A 8
Nordahl, Jan-Erik B 5
Nordbeck, Lennart V. Kn 13
Nordbeck, S. E. Gunnar UD 1
Nordbeck, S. E. Gunnar UD 3, Fö 13
Nordberg, B. Krister S 20
Nordberg, Lars O. Jo 12
Nordberg, S. Ivar S 2, H 2
Nordblom, Bengt S. J. Jo 16 22
Nordborg, Kjerstin M. S 2 41
Nordell, J. Olof C. K 24, E 4
Nordén, Joar Ju 8 38
Nordenadler, Anders B 5
Nordenson, Ulf K. Ju 36
Norderheim, Paul A. M. Kn 1
Nordgren, Paul S 20
Nordin, B. Willard A 16
Nordin, Jan A 12
Nordin, Karl-Anders U 6
Nordin, P. Åke A 18
Nordin, Sven-Erik Ju 16 51, B 19, Kn 8
Nordin, Å. Ingvar S 14, Kn 12
Nordlander, Göte U 20
Nordlander, K. Åke A 10
Nordlander, N. Arne U 1
Nordlander, Nils Brage S 24 35
Nordlander, Nils-Brage U 43
Nordling, Lotty A. Kn 15
Nordlund, Stig F. Kn 6
Nordmark, Hans A. Ju 30
Nordqvist, Rolf G. B 18
Nordstrandh, Ove H. U 6 31 36
Nordström, Bengt I 11
Nordström, Gösta S 7
Nordström, K. Sivar V. Jo 28
Nordström, K. Sören I 4
Nordström, L. Anders E 7
Nordström, Lars E. K 4 17
Nordström, Lars V. I 10
Nordström, Marie U 31
Nordström, Olof A. U 20
Nordström, Sixten U 20
Noreland, Lena M. I 22
Norelius, Per E. Ju 5
Norell, Ove A. I 4 20
Norell, Thomas P. B 24, U 7
Norell, Torsten B. I 4
Norell, Torsten B. I 21
Norén, Agneta B 13
Norén, Alf-Erik Ju 22
Norén, Bill S. Kn 9
Norén, Nils-Erik I 3
Norén, Åke U 12
Norenberg, Bertil W. Fö 6
Norenlind, I. Märit U 14
Norin, Brage U 20
Norin, Stig U 5
Norland, Sven-Anders Ju 13
Norlander, Gunnar A 16
Norlander, Torsten A 15
Norling, E. Gunnar E. Kn 10 11
Norling, S. Åke I 14, Kn 13
Normark, G. Anita M. H 14
Normark, Hagar M. K 4
Norrbom, N. Claes-Eric K 1, H 13, I 11, Kn 11
Norrby, J. Sören Jo 3 32, Bo 8, I 4
Norrby, Jonas V. Ju 13
Norrby, Karl-Eric U 38, Jo 8, H 2
Norrlund, Horst A. E. A 18
Norrman, Bo U. S. B 2
Norstedt, Inger I 4
Nyberg, Bengt L. A 16 18
Nyberg, F. Jan-Erik A 2 15
Nyberg, Gunilla S 34
Nyberg, Stig K. Fö 6
Nygren, Arne J. Ju 28 34 57, I 3
Nygren, Birgitta U 11

Nygren, G. Ingemar S 1 10
Nygren, Jan U 1
Nygren, Jan K. T. A 15
Nygren, Åke U 5
Nygren-Söderberg, Laila E. A 2
Nyhage, Hans B. U 4 12
Nykvist, Ann-Christin Ju 10, H 6 10 13 17
Nyman, Erik O. Ju 57
Nyman, Kjell Jo 26
Nyman, Lars A. U 1
Nyman, V. Seppo B 7
Nyquist, Per-Olof (Ola) U 20 28 43, H 5, Bo 2 10
Nyqvist, N. Tore Ju 28, Kn 1
Nyqvist, Nils A 16
Nyqvist, S. Yngve Ju 37, K 24
Nyrén, Einar Ju 48
Nystedt, Stig H. Fö 15
Nyström, Göran K. K 21
Nyström, Holger R. B. Jo 10
Nyström, Kerstin B 3
Nyström, L. Ingrid U 22
Nyström, Lars A. E 10, H 14
Nyström, Lennart I 3
Nyström, Lennart Kn 23
Nyström, S. Åke I 10
Nyström, Sigvard E. V. H 3
Närkhammar, Kjell M. A. Kn 10
Näslund, Bengt Erik H 6
Näslund, John I 3
Näslund, Nils Erik Jo 34
Näslund, Per Olof A. A 9
Nässlin, Berit U 20
Näsvall, Björn G. I 10
Näverfelt, Arne S. I 2
Nöteberg, Rolf M. Ju 9 23

O

O'Konor, Bengt G. W. K 20
Ocklind, Sigurd K 4
Odelgard, Bengt K. G. H 9 17
Odelsparr, Margit E. U 10
Odén, Birgitta U 20
Odén, Nils H 5
Odenberg, Mikael L. A 15
Odhnoff, Camilla S 5, Jo 13
Odhnoff, Jan E. UD 5
Odre, Torsten U 34
von Oelreich, Carl-Erik H. K 17
Ogvall, Dan O. Ju 26
Ohlin, Tomas Ju 32, U 39
Ohlson, Björn I. Bo 12
Ohlsson, Gunnar U 12
Ohlsson, J. S. Ragnar U 28
Ohlsson, J. Staffan C. B 11
Ohlsson, K. Agneta Ju 25
Ohlsson, Lennart Å. A 2, I 1
Ohlsson, P. T. Ingvar Ju 2, I 1
Ohlsson-Leijon, S. H. Lennart B 19
Ohné, Margareta U 20
Olander, Anders UD 7
Olander, Håkan U 39
Olausson, Britt U 22
Oldertz, Carl M. Ju 9
Oldgren, Abiel U 20
Olding, Per E. M. Jo 30
Olerud, Eric Hj. Jo 3 15
Olhede, Torleif E. Fö 3
Olin, Patrick S 5
Olingdahl, Göte U 5
Ollén, R. Joakim Ju 22, S 26
Olofsson, C. Sigbjörn S 10
Olofsson, Gunnar S 30
Olofsson, H. P. O. A 17
Olofsson, K. A. Lennart K 17, H 11
Olofsson, L. Göran B 2
Olsson, A. Maj Britt U 4
Olsson, Agne Henry O. Ju 15 30, U 21 32 37 38
Olsson, Artur U 31
Olsson, Bengt K. S 30, I 7
Olsson, Bertil O. B 1
Olsson, Birger S 42
Olsson, Birger U 5
Olsson, Birgitta U 28
Olsson, Björn E. U 1
Olsson, Björn G. A 18
Olsson, Bo Christer S 27
Olsson, Börje S 21
Olsson, E. Billy Ju 13 20, Fö 8
Olsson, E. Olof B 13
Olsson, E. Ragnar B 9
Olsson, Elvy E. A 11
Olsson, Gunnar S 15
Olsson, Gösta E. I 23
Olsson, H. Å. Lennart A 12
Olsson, Hanna S 18
Olsson, Hans Erik U 12
Olsson, Harald S 10
Olsson, Inger M-A. Jo 3
Olsson, Ingrid M. U 20
Olsson, J. Malte Jo 1
Olsson, Jan H 11
Olsson, Johan A. Ju 22, I 17 24
Olsson, K. E. Esbjörn Bo 12, I 2
Olsson, K. Åke I 4
Olsson, Karl Erik T. Ju 12 45, Jo 28
Olsson, Lars E. K 13
Olsson, Lennart K 24
Olsson, Mats Kn 9
Olsson, N. Martin Ju 3
Olsson, Orvar S 21

Olsson, P. L. Göran Ju 9 58
Olsson, Per Sören U 32 38
Olsson, Rune I. Bo 5, I 1, Kn 11
Olsson, S. O. Bertil A 16
Olsson, Sten G. Ju 50, Kn 14
Olsson, Sune A 4
Olsson, Sven-Robert U 4
Orava, Olavi A. (Olle) S 1, U 20 22
Ording, Jan S 13 21
Orehag, Lennart U 4 34
Orlando, A. N. Henning I 2
Orrenius, Jan E. A. I 17
Orring, Jonas A. S 22
Orring, Ulla B. Jo 33, A 11
Orrö, Sven-Erik O. Fö 3 13, S 17
Orton, Frank L. B. Ju 53
Oscarsson, Berit U 31
Oscarsson, Görel B. A. Jo 1
Oscarsson, Gösta H. I 1
Oskarsson, Ingegärd J. Ju 24, H 10
Oskarsson, K. O. Alf K 6
Oskarsson, Sven E. Jo 16 22
Osvald, Thomas S 26
Ottemark, Hans O. B 11
von Otter, Casten B 8
Otterberg, L. Håkan Fö 2
Ottoson, Benn E. Fö 12
Ottoson, Ivan Ju 41, S 13
Ottoson, Ulf U 12
Ousbäck, Margareta H 3 10
Ovegård, Lars O. Jo 3
Ozolins, H. Berit U 1

P

Paalzow, Gudrun U 20
Paillard, Jean U 5
Palm, Anders K. K 2
Palm, Anita U 22
Palm, Böret S 21
Palm, Hans G. G. Fö 6 14
Palm, Jan H 2
Palm, Jonas U 5
Palm, Margit S 13
Palm, N. Sture Ju 30
Palm, Per-Olof Jo 5
Palm, R. Elisabeth Kn 11 12 16
Palm, Tore B 7
Palm, Åke I 3
Palmaer-Johansson, S. G. Eva A 11
Palmborg, Olle U 38
Palmcrantz, Hans U. Kn 17
Palme, Sven C. G. B 20
Palmgren, Nils A. Fö 3
Palmlund, K. Ingar Ju 33, A 14
Palmlund, Thord G. UD 2, S 35, U 8
Palmquist, Kurt U 4
Palmqvist, Bengt G. K 25
Palmqvist, Lars U 20
Palmqvist, P. O. Arne Kn 15
Palmstierna, T. Carl Oswald S 30
Pantzerhielm, H. Henrik G. Fö 8
Pantzerhielm, Sigge-Wilhelm I 24
Parak, Tibor I 3
Parasnis, Dattratray S. I 3
Parner, Göran Bo 8
Patriksson, Folke K 17
Paul, Lars U 16
Paulander, Hans H 17
Paulsson, Christer U 20
Paulsson, E. Ingvar Kn 12 16
Paulsson, G. Valfrid V. Jo 3, Bo 8
Paulsson, Kurt-Inge Ju 13
Paulsson, Solveig U 33
Pedersen, Zaid O. B. B 18
Pehrsson, Maj R. A 18
Pekkari, Olle U 34
Pellborn, Lars Åke Fö 10
Pellijeff, F. H. Alexej K 18
Pennlöv, Jan U 15 39
Pernow, Bengt B. U 1
Persson, Alve S. I 4
Persson, Ann C. U 1
Persson, Annie V. I 1
Persson, Arvid Ju 39
Persson, Arvid I 21
Persson, Bengt Rudolf U 8
Persson, Carl J. G. Ju 2 28, S 22 30, I 7 14
Persson, E. Annika S 32, B 3 10
Persson, Erling H 12
Persson, Folke Jo 21
Persson, G. Bertil E 2
Persson, Gunnar U 20
Persson, Gunnar Bo 10, I 4
Persson, Gustav H 18
Persson, Gustav B. S 2 5, A 2
Persson, Gustav E. Ju 46
Persson, Göran A. Jo 15 30, I 6, Kn 8
Persson, H. Magnus Ju 45
Persson, Henry A. U 6
Persson, Inger S 5
Persson, Jan U 27
Persson, John-Olof Bo 6, Kn 8
Persson, Karl-Erik H 12
Persson, Kell H. Ju 20
Persson, Kerstin U 22
Persson, Kurt I. A 10
Persson, Lars E. H. E 1 5 10, H 14
Persson, Lars G. I 25
Persson, Leif G. W. Ju 36, S 18
Persson, Lena A-M. A 2

Persson, Mårten U 4
Persson, Mårten U 12
Persson, N. Arne K 1 4
Persson, N. Ingvar Kn 13
Persson, Nils Elis I 4
Persson, Per-Ebbe U 14
Persson, Per Erik Kn 2
Persson, R. Eskil H 1
Persson, R. Kjell-Åke Ju 14, S 41, I 19
Persson, Ragnar Fö 1
Persson, Rolf I 2
Persson, S. Erik Ju 45
Persson, Sten U 6
Persson, Sven-Erik A 14
Persson, Sven G. F. Jo 4
Persson, Sven-Åke S 17
Persson, Tore K 24
Persson, Valdemar U 38
Persson-Tanimura, Inga A 1
Pesula, Jan A 16
Peterson, Carl-Gunnar P. H 10, Kn 12 13 22
Peterson, Christer B. O. B 16
Peterson, K. Folke I 11
Peterson, Kjell U 25
Peterson, Staffan A. A. Ju 23
Petersson, Ann-Marie U 33
Petersson, B. I. Lennart I 4
Petersson, Bengt-Eve A. Jo 18
Petersson, Birgitta S 19
Petersson, Hans U 4
Petersson, Hans E. Ju 28 53
Petersson, Jan G. K 11
Petersson, Karl-Anders P. S 15, A 16
Petersson, Kerstin S 9
Petersson, Klas H 10
Petersson, Olof H. E. A 4 16, I 13
Petersson, Owe S 23
Petersson, Per M. UD 2, Fö 13, S 17, I 10
Petersson, S. G. Roland Ju 13, I 12 17 4
Petersson, Stig A. I 3
Petrelius, Torsten S 11
Petrén, Erik U 5
Petrén, Gustaf Kn 23
Petri, Carl Axel H. Ju 44, K 9, Jo 15, A 7
Petri, Gunnar UD 3, Ju 2, Fö 12, I 19
Petrini, Frank S. D. I 1
Petterson, Hans H. J. Jo 6 23
Petterson, Lars-Olov Fö 8
Pettersson, A. Georg Jo 7
Pettersson, Bengt A. G. A 3
Pettersson, Bengt G. K 6
Pettersson, Bert-Ove G. Bo 6
Pettersson, Birgitta A 9
Pettersson, Eric B. A 2, Bo 10, I 4 16
Pettersson, Gunnel I 17
Pettersson, Göte J. I 10
Pettersson, Hans H 10
Pettersson, Jan-Olof Jo 23
Pettersson, K. Henry I 4
Pettersson, Kenth J. L. U 16
Pettersson, Lars Ju 51
Pettersson, Lars-Olof H 18
Pettersson, Lars-Olov Fö 12
Pettersson, N. Lennart Ju 16, S 26, Jo 3, I 6
Pettersson, Per A. Ju 22
Pettersson, Per-Arne Fö 14
Pettersson, Roland H. Jo 2
Pettersson, S. Arne B 13, A 2
Pettersson, S. Åke E. S 19, U 22 43, Jo 33
Pettersson, Åke I. Bo 9
Peyron, Gustaf F. C. Fö 4
Peyron, Ulf C. C. Ju 30
Philipson, Lars H. G. U 1 3
von Platen, Fredrik U 13
Platin, Ulla-Britta A 2 11
Plato, Nils G. B. U 1
Plym Forshell, Kerstin H 2 10
Polstam, K. Åke S. Ju 28 31 37
Poluha, Olov S 40
Pontén, Erik J. Ju 58
Prawitz, Jan UD 1 3
Preisler, Gunilla U 21
Printz, Bengt-Åke L. E 8, B 13 18, Kn 10
Printz, Å. Lennart K 6
Pripp, Nina M. E. Ju 41, S 32
Prom, Peter F. G. S 6
Präntare, Bo L. O. B 19
Puke, Carl G. M. Jo 7
Pursche, C. Werner Kn 15
Puu, Tõnu I 1
Påhlman, Anders T. Ju 43
Pålsson, Kerstin L. Fö 5
Pårud, Nils G. S 14
Pärson, Hanns B. S. B 16

Q

Qvarfort, Anne-Marie A 2
Qvarlander, Eva U 12, Kn 12
Qviström, N. Jörgen Ju 16

R

Raattamaa, Bo W. A 15
Radesjö, G. Wivi-Anne B 18, Jo 28, H 5
Rahm, Håkan S 15 25

Raicevic, Erica A 11
Rainer, A. Ove I 11
Ramel, Stig H 11
Ramstén, Nils E. B 19
Ramström, Dick O. Ju 54, I 1
Ramström, Lars S 20
Randers, Jan E. I 4
Rangnitt, F. Harald O. Kn 15
Rangrost, Johny A. P. U 22, A 15
Ranhem, Lars H. K 1
Ransemar, Erik A 2
Rasmuson, Anders S. H. U 1, I 6
Rasmusson, K. Gunnar F. Bo 9
Raunio, Gerhard U 20
Redbrandt, Lars-Göran Jo 28, Bo 10, I 6
Redgert, Jan I. G. S 9
Regardt, Bertil H 2
Regnéll, Carl Göran S 2, E 5
Regner, Göran I. F. Ju 35, Kn 23
Regårdh, Carl Gustaf Fö 12
Rehn, L. Gösta S 8, A 1 2 8, I 1
Rehnberg, K. Bertil S 22, A 2 11, Bo 10
Rehnman, Ann-Marie U 6
Rehnqvist, Gösta H 12
Rehnström, K. Åke H. B 15, H 2
Reinans, Sven A 8
Reinhold, Sune U 9 20
Reinius, E. A. Ulf UD 3
Reinius, Ulla B. I 12
Rejdnell, Erik H. K 6
Rembe, Rolf D. Ju 30
Renck, Olle K 17
Rengholt, Ulf I 4
Renmyr, Lars E. Ju 8
Renning, Torsten Kn 4
Reslow, Kjell H 15
Reuterdahl, Gad Fö 10
Reuterswärd, Anders P. E. A 3 15, Bo 10
Reuterswärd, B. Edvard U 24 41
Reuterswärd, Claes U 4
Reuterswärd, Erik A. P. B 20
Rexed, Bror A. S 1 4 8 12 22 35, A 11
Rey, Lars H. I 6 11
Rhodin, Arne U 32
Riberdahl, Curt S. Kn 20
Ribrant, Gunnar C. H. I 3 25
Richardson, N. Gunnar E. U 28
Rickard, Bengt O. K 4 15 17
Ridal, Håkan Kn 5
Ridderstad, Gunnar C. A. Fö 14
Ridderstrand-Linderoth, E. Inger A. Ju 45, Kn 21
Riesenfeld, Harald U 5
Rimvall, Per O. Ju 24
Rindborg, Stig A. J. A 12, Kn 12
Rinder, K. Lennart S 25 11
Rindlöw, Leif G. K 6
Ringaby, Per-Eric S 14, Kn 8
Ringblom, Erland H 11
Ringborg, Bengt K 23
Ringborg, S. Erland U 1 9 16 20
Ringgren, K. V. Helmer U 5
Ringholm, Bosse I. K. A 2
Ringstedt, Nils A. E. S 23, H 9
Ringström, Björn M. Ju 2
Rinkmar-Bengtsson, Gun U 5
Rinman-Carlsson, Anna U 4
Rispe, Curt B. K 17
Ritter, Kristin S 21
Rodhe, Birgit U 5
Rodhe, Sten U 5
Rodin, Göran Bo 7
Rodin, J. Anders U 9
Rogestam, A. Christina U 6 16, Kn 12
Roigart, Lennart I 3
Rollén, Berit M. S 1, A 11
Roman, Rolf-Erik B 17
Romander, Holger A. G. Ju 2 28, S 22
Romanus, Gabriel Ju 3, S 35
Romare, Jan O. G. Fö 13
Romberg, N. Wilhelm A. Fö 16
Romson, Rolf Ju 45, Jo 9, Kn 17
Ronne-Björkqvist, Ingrid A 9
Roos, A. G. Thorbjörn Kn 21
Roos, Carl-Martin Ju 14
Roos, Kurt H. G. S 6 10
Roosmark, G. Per-Olov K 6
Rosander, Tom Bo 8
Rosberg, K. Gustav A. Bo 1
Rosberg, Klas R. I 4
Rosborg, Charlotte Kn 5
Roseen, Rutger I 27
Rosell, Sune S 27
Rosén, Bo G. F. Jo 2 25
Rosén, S. Åke H 2
Rosén, Tommy B. U 16 22, A 18
Rosenblad, Urban S. A 11
Rosendahl, Gunnar U 6
Rosengren, Bodil C. U 16
Rosenqvist, Stig K 13
Roslönn, Ulf S 7
Rosqvist, C. Gunnar K 7
Rosqvist, G. Birger K 6, Jo 3, H 15
Roth, Christer S 21
Royen, Sverre N. H. S 6 15, A 11
Rubenowitz, Sigvard I 1
Rubenson, Kjell U 6 36
Rubin, Nils A. I 1
Rubinstein, Harry U 5

Rude, Karl R. K 4 5 17
Rudhe, Catharina U 14
Rugfelt, K. E. Lennart A 11
Ruin, Olof K. S 1, U 20 28
Ruist, Erik H. E 6
Ruke-Dravina, Velta T. A 8
Rundblad, Bengt G. I 1
Rundlöf, Arne H 19
Rundquist, Gerhard I. A. I 18
Rundqvist, Karl-Ingvar A 17
Rune, Christer L. Ju 8 38
Runnström, Hans K. L. Jo 7
Rüdel, Wolfgang H. A. U 18
Rybeck, Bo UD 1
Rydberg, Karl-Evert Jo 34, H 19
Rydberg, Lars O. I 1, Kn 10
Rydbo, Folke Jo 6
Rydé, Kurt I 19
Rydegran, Gunnar U 8
Rydén, Bo I. U 5
Rydén, H. Rune O. UD 5, A 9
Rydén, Jan E.
B 22, U 1 42, Jo 1, A 1
Rydén, N. Rune G. Jo 7
Rydén, Nils U 9
Rydén, Rune O. U 20
Rydh, Olof G. G. Jo 6, I 3
Rydin, Bengt C. K. Ju 4
Rydin, Bo Göran I 16
Rydin, Roland Y. U 1
Ryding, Gunvor I. K 6, U 13
Rydle, M. Birgitta U 34, H 10
Rydstedt, Bo S. H 15
Rylander, Kerstin U 20
Rylander, Nils B. Ju 13
Ryman, Sven-Hugo G. A 12
Ryné, S. Olle I 7
Rådmark, Johan U 4
Rådström, Roger Fö 10
Rådö, E. Göran S 24, U 22
Rämgård, Rolf I. E 4, Jo 26
Rönmark, John S 40
Rönnblom, Kurt R. Kn 5
Rönngren, Bo E. K 16
Rönnmark, Christer Bo 12
Rönnung, Catarina E. M. U 39
Röst-Andréasson, E. Barbro Ju 41

S

Sagrén, K. Åke B 7
Sahlén, Anders F. E 1 10
Sahlén, Evert H 6
Sahlén, Hans U 4
Sahlin, Eric H 5, I 19
Sahlin, Jan E. A. A 16, Kn 12 20
Sahlin, John-Erik U 20
Sahlin, Michael UD 6
Sahlström, Sven C. H 18
Salin, Sven U 31
Salinger, Gerhard K 14
Salomonsson, Åke W. Jo 29
Saläng, B. Stefan E 4
Samuelsson, Bengt U 29
Samuelsson, Elvy L. A 11
Samuelsson, Ingemar I 27
Samuelsson, Ingvar A. V. Bo 6
Samuelsson, Per S. E 6
Sand, Hans E. N. U 32, Bo 9
Sandberg, A. Birger U 2 20
Sandberg, F. Torsten Jo 28
Sandberg, Hans A. S. Ju 23
Sandberg, Jan-Eric U 12
Sandberg, K. Bertil A 5
Sandberg, K. G. Ulf Fö 2
Sandberg, Lars S 38
Sandberg, Lars G. A 2
Sandberg, N. Börje K. U 14
Sandberg, Ove S 42
Sandberg, Sture A. Kn 5
Sandberg, Sven-Olof I 21
Sandberg, Torsten Ju 61
Sandberg, Torsten Bo 60
Sandberg, Ulf K. Fö 8
Sandebring, Hans E. A 2, Kn 12
Sandelius, Kerstin Ju 41
Sandell, Anita I. M. Kn 12
Sandell, Arne Ju 14
Sandell, Ulla U 43
Sandén, Peter
Ju 12, E 10, H 14, I 16
Sandgren, Gösta Fö 8
Sandler, Hans E. Jo 2, Bo 7
Sandlund, Maj-Britt L. Kn 16
Sandqvist, B. Eje G. Jo 14
Sandqvist, Inga-Britta U 25
Sandqvist, Ingrid R. J. Ju 2
Sandström, Anders G. UD 1 3
Sandström, Björn I 4
Sandström, Jan U 20
Sandström, K. Rune E 8
Sandström, L. Annika U 9
Sandström, Staffan H 5 7 9 17 19
Sandström, Thore H 6
Sanfridsson, Arne U 32
Sanger, J. Stefan U 9
Sanne, Christer U 11
Sannegård, Wilhelm S 22 42
Sanner, Lars-Erik U 1
Sanner, Leif H. U 9
Sanner, Marianne S 34
Sannerstedt, Lars T. G. U 9
Sarri, Henrik Jo 29
von Schantz, Philip U 15
Schattauer, Wolfgang U 20
Schelander, Pär Bo 8
Schelin, Leif Ericsson U 16

Schering, Per E. S 14
Scherman, Karl Gustaf Ju 45, Bo 2 10 14
Schierbeck, Per W. Ju 10 13, I 4
Schill, Åke I. Ju 18
Schmiterlöw, Carl G. Jo 1
Schneider, Werner U 9
Schröder, Lena U 28
Schuback, Bengt J. Fö 13
Schultz, J. Allan S. B 1
Schultz, Kerstin Ju 51
Schulze, Jacob U 22
Schück, Johan H. B 13
Schütt, Torgny S. R. I 6
Schyberg, Per-Eric J. I 7
Schyl-Bjurman, Gertrud S. U 14
Schöier, Hans E. Ju 43
Schöldström, Ulf C. W. U 16
Schönmeyr, C. Richard A. Ju 14
Schött, Britt-Marie U 20
Schött, Lars E. Ju 34, Kn 18
Secher, Jörgen U 5
Sefastsson, Sigurd T.-B. Jo 22
von Segebaden, Gustaf Jo 1
Seger, E. Walter H 13, I 4
Segerfalk, I Bertil T. A 17
Segergren, N. E. Ingemar Jo 8
Segerström, Ingrid B. Ju 28
Sehlin, Halvar Bo 8
Selén, Jan-Olof K 26
Selg, Håkan I 25
Selin, Eva U 20
Selin, Sven Ju 34
Sellberg, Björn I 24
Sellergren, Ulf G. E. S 35, U 6
Sellers, Pia M. U 1
Sellgren, Rolf O. M. K 1 4
Sellstedt, Bo I. K 4
Sellvall, L. Göran B 6, Kn 15
Selö, Christer Fö 8
Seregard, B. Ingvar V. I 5
Serner, Uncas S 6 15
Serrander, Ove U 20
Setterlind, Bo A. I. Kn 2
Sevéus, Vallentin S 20
Shaikh, Naz Ahmed I 3
Sibe, Jan U 10
Sidenbladh, Karl J. E. K 5
Sidenbladh, Thomas P. B 23, U 28, I 18
Siegbahn, Bo L. G. Ju 12, UD 2, I 17
Sigfridson, C. A. Richard I 14
Sigfridsson, Sven-Erik I. K 14, Jo 27
Signell, E. Sven-Gösta S 28
Sillén, Bo S. A. I 14, Kn 11
af Sillén, Jan UD 7, U 8
Silow, C. Ivan H. Jo 7
Silwer, Jan S 31
Simma, Lars H:son U 26
Simonsson, Egon B. A 18
Simonsson, Tord L. W. Kn 2
Siverbo, Hans G. Jo 19
Siversen, Bengt I. Fö 9
Sjunnebo, K. Ivan L. Ju 13
Sjunnesson, Lars H. O. Jo 6
Sjöberg, E. Arne K 1
Sjöberg, Gunvor S 35
Sjöberg, Hans E. L. K 11
Sjöberg, K. G. Magnus Ju 2 50
Sjöberg, Margit E. S 5
Sjöberg, N. Björn V. S 14 39
Sjöberg, O. Torgny Jo 34
Sjöberg, Svante C. U 7, I 22
Sjöberg, Tage B. S 18, U 33
Sjöberg, Tommie W. Jo 23
Sjöblom, Kerstin S 5
Sjögren, Bengt L. B. Ju 32
Sjögren, Bernt A. E 6
Sjögren, Boo U 12
Sjögren, Sven H 18
Sjökvist, Stig A. R. K 1
Sjölin, Nils A. Kn 8
Sjönander, Bo Jonas E 1, B 3
Sjönell, P. Bengt G. E 1, I 11
Sjöquist, Hans E. K 9
Sjöqvist, Eric G. U 12
Sjöstedt, Björn A 16
Sjöstrand, A. Mats T. B 1 14
Sjöström, Birger A 18
Sjöström, J. Folke Fö 10
Sjöström, Ove Kn 12
Sjöö, Curt O. Fö 2 5
Skaar, Nils Ju 14
Skagert, Stig U 6
Skala, Björn UD 1 3 5
Skalin, Douglas U 22, S 8 9 10
Skantz, Anna-Greta Ju 14, I 4
Skantze, Hugo I 3
Skarell, Gunnar E. A. B 2 14
Skarstedt, Carl-Ivar S. Ju 42, UD 1, Fö 4 17
Skarvall, Karl-Erik Ju 2 31
Skilje, Ivar S 30
Skillner, Rolf G. A 10
Skjönberg, P. Guldbrand Jo 13
Skog, Rolf R. E 4
Skoglund, Caj U. S 17
Skoglund, Claes G. Fö 3
Skoglösa, Erling T. A 6
Skogö, Ingemar B 21
Skröder, Per C. C. Ju 29
Skutnabb-Kangas, Tove A 8
Sköld, Lars G. U 16 22 43
Sköldefors, Walter G. H 9 13

Sköllerholm, S. Ove J. B 10
Slunge, G. Walter R. A 2 16
Smedberg, Staffan U 32
Smedmark, Göran G:son S 8 14 41
Smith, A. Åke B 24
Smith, Jan Kn 14
Smitt, Myrna E. D. A 11
Snellman, Karin M. U 37
Snihs, Jan Olof I 11
Sohlberg, Lennart K 6
Sohlman, Ragnar H 11
Sohlman, Staffan K 17
Sommar, Carl Olof U 39
Sondén, Jan A. H 15
Sondér, Ebbe U 6 14
Sonesson, Birger A. T. I 9
Sparring, Leena U 30
Sparrman, Carl-Axel U 17
Spendrup, Jens I 19
Spendrup, K. Aksel
B 11, A 2 3, Bo 4, I 8
Spett, Stina A 15
Sprinchorn, K. Göran Jo 18, Bo 9
Spörndly, Barbro I. S 3
Stahle, Gun U 6
Stahre, N. Gunnar Bo 1 10
Starck, Linnéa U 22
Stark, Hans O. Ju 22
Stark, K. U 8, S 8
Stark, Linnéa U 20
Stavréus, Sven O. A. Kn 4
Steen, F. Peter U 11, I 6
Steen, Göran A. K 3 20
Stéen, Manfred K 13
Steen, Roland H 5
Stefanson, R. Stig S. E 4
Stegö, Eskil U 4 19
Steiner, Peter U 20
Stellborn, Kurt U 12
Stenberg, Bruno Jo 4
Stenberg, Hans O. Ju 14
Stenberg, Nikolaus Jo 4
Stenberg, Tage U. A 8
Stendalen, N. Anders I 17
Steneby, Jan Ju 7
Stenefeldt, Ulf I. Ju 17
Stenfors, Bo I. L. U 20
Stenhem, Bengt U 4
Stenmark, Bengt-Erik K 5 20
Stenson, Bo S 40
Sténson, Britt-Marie I 7
Stensson, S. L. Börje B 12
Stensson, S. Lars-Gösta Kn 2
Stenstad, Barbro Ju 44
Stenström, Sture B. H 2
Stephansson, Jan S 26
Stern, Tommy U 6
Sternby, Björn UD 7
Sterne, Bengt G. I 4
Sterner, Anna-Lisa S 23 32
Sterner, Gunilla B. A 11
Sterzel, Fredrik A. C.
Ju 59, Bo 10, Kn 12 15 16
Sterzel, Fredrik A. C. Kn 20
Stetler, Emil U 4 35
Stiernstedt, K. Jan T. U 17
Stigare, Jan A. A 15
Stigendal, Lars U 9
Stigmark, Kerstin S 8
Stille, Leif U 20
Stjerna, G. Henry Jo 9
Stjernberg, E. Gustaf T. Kn 12 18
Stjernström, Per Z. H 3
Stolt, Birgit U 5
Stolt, Lennart Kn 15 19
Storm, C. Olof Ju 30, U 14
Strand, Birgit S 39
Strand, Karl-Erik
UD 3, Fö 12, S 1 38 41, Jo 31, I 4
Strand, Lars B. Ju 41
Strand, Åke P. E. Ju 22
Strandberg, I. Margit A 2
Strandberg, Inger S 27
Strandell, Hans V. U 9
Streimer, Ingemar U 20
Stridh, Arne U 16
Stridsman, Torsten U.
Jo 17, A 12, I 10
Strindberg, Per-Olof J. Ju 51, Fö 1
Stroh, Olof Fö 17
Stråth, Claes T. A 13
Ström, Gunnar U 21
Ström, Gunnar O. F. U 16
Ström, Ivan S. B 20
Ström, Lennart I 14
Ström, Sven I 7
Ström, Turid Ju 15 16 17 36, H 10
Ström-Htun, Berit H 8
Strömberg, Hjalmar M.
S 31, K 18 21
Strömberg, Ingemar K 17
Strömberg, K. Håkan Jo 14
Strömberg, Karl-Erik J. Ju 27, I 3
Strömberg, Rolf E. Ju 45, Bo 9
Strömberg, Silja K. U 17
Strömbäck, Erland H. D. Ju 9 58
Strömbäck, Stig UD 3
Strömbäck, Åke I 4
Strömgren, Bo E. U 26, I 15 18 24
Sturkell, Carl-Edvard Ju 9, S 37
Stymne, Anders S 42
Styring, Sten Ju 39
Styrud, S. Josef Kn 16
Ståhl, Ingemar O. L. I 11
Ståhlberg, Karin H 6
Ståhlklo, Maj U 22

Stålberg, Marianne G. E. S 33, Kn 11
Stålberg, P. Lennart I 13, Kn 5
Stålebrant, Rolf I 4 21
Stålfors, V. Margaretha I 9
Stålhammar, Bert E. J. U 4 16
Stålhandske, O. Lennart Fö ?
Stångberg, Olle H. A 2
Sullivan, Lars G. M. S 6
Sundberg, Carl Gustaf Jo 6
Sundberg, Erik D. Kn 21
Sundberg, Hans E. S 38
Sundberg, Hans F. Jo 23
Sundberg, Ingrid H 10
Sundberg, Ingrid E. Ju 3, UD 3, U 16, Jo 3
Sundberg, Kjell M. K 24
Sundberg, L. Nore I 17
Sundberg-Falkenmark, Malin F. S. K 13, Jo 12 25 28
Sundberg-Weitman, Brita F. Ju 7, A 11
Sundblad, Brita A. I 15
Sundblad, K. Erik Ju 13
Sundblad, Lars G. K 1
Sundblad, Yngve Ju 32
Sundborg, Åke O. F. Bo 9
Sundelin, Dick U 22
Sundelius, Claes-Göran S 31
Sundelius, Ove R. S. Fö 17
Sundén, S. Bo H. A 13
Sundén, Åke U. Fö 12
Sundewall, Bengt H 8
Sundgren, E. Roland U 20, A 11
Sundkvist, K. R. Tage B 3 9
Sundkvist, Leif G. U 25
Sundman, Per Olof U 21
Sundquist, A. Åke Ju 46
Sundqvist, Allan U 12
Sundström, Gun-Britt U 5
Sundström, Kerstin M. H 4 19
Sundström, M. Gudrun Fö 1, I 3
Sundström, Monica E. Kn 12
Sundström, Olof G. B 3, A 2
Sundström, S. Åke A. I 3
Sundström, Thorsten S 11
Svahn, Bertil A. Ju 27
Svanberg, Lars U 21
Svanborg, Alvar S 9
Svanfeldt, Göran H. U 9 10 12 16
Svanström, K. Ivan H. U 13
Svartberg, Karl-Erik Fö 8, U 13
Svedberg, Karl-Erik H 11
Svedberg, Sten-Olof (Olle) U 13
Svegfors, J. Mats A. Ju 45, Bo 10
Svegland, Stina L. Ju 36
Svegrell, Tomas Bo 8
Svennilson, Marianne E. U 20 22
Svenningsson, Per Johan I 21
Svensberg, Ewa U 20
Svenson, Gösta E. K 8, I 4 27
Svenson, S. Göte Jo 27 30
Svenson, Sven G. E 7
Svensson, Alvar U 12
Svensson, Björn U 22
Svensson, Bo E. H 14, Kn 17
Svensson, Börje A 6
Svensson, Carl-Gustaf Å. B 21
Svensson, Evert I. Ju 3
Svensson, Gunnar U 7 18 26
Svensson, Hans O. E 3
Svensson, Inge G. S 2 5 14 41, A 4
Svensson, Jerry S 35
Svensson, Jörn A 2
Svensson, Kjell R. Jo 3, Bo 4
Svensson, Leif Å. A 2
Svensson, Nils-Eric Bo 5
Svensson, Olle F. S. Ju 43, B 19, I 9
Svensson, S. Börje F. Jo 10
Svensson, S. I. R. Ju 13 27 45, Bo 12
Svensson, S. Raymond Fö 8, A 15
Svensson, S. Ulf Jo 30
Svensson, Sten S 3 5
Svensson, Sten I. A 2
Svensson, Sten I. A 13
Svensson, Sten I. A 15
Svensson, Sven-Erik I 4
Svensson, Sven H. I 3
Svensson, Torsten I 27
Svensson, Torsten V. Kn 14
Svensson, Åke E. F. E 12
Svensson, Åke G. B 16
Sveri, Knut O. Ju 34
Sverne, Jan E. A 14
Sverne, Tor E. Ju 41
Svingby, Gunilla U 6
Svonni, Mikael U 26
Svärd, Göran S 41
Svärd, Lars-Göran K 13
Svärd, Stig U 21
Svärd, Stig Olof Jo 15
Swahn, Jan-Olov Ju 10
Swan, Brita Ju 48
Swanstein, Stig N. S. K 10
Swarén, Ulla M. Ju 9, S 11, I 7
Swarting, Sven K 24
Swartling, Anders J. A. B 3
Swartling, Fredrik S 28
Swartz, Kersti V. S 15
Swedberg, Bo G. R. U 12 38
Swedborg, Erik H. Jo 14
Swedin, Bo W. B:son A 20
Swedjemark, Åke I 27
Swärd, Bertil H 20

Swärd, Åke E. I 4
von Sydow, Gunnar K 15 24, E 9
von Sydow, Gunnar I 14
Sylvander, Inga M. A 16
Sylvén, Jan G. O. K 21
Synnerholm, Bo K 13
Sälde, K. A. Henry S 9
Sälgström, Leif U 4
Sävborg-Lundgren, Görel U 9
Sävenstrand, Inger E. S 3
Sävhagen, Ruth U 36
Säwe-Söderbergh, Bengt H 14
Sääf, K. Å. Henry I 10
Söder, K. Gunnar I 17
Söderberg, Bo K. G. H 18, A 2, I 8 18
Söderberg, E. Lennart E 11
Söderberg, Elmer Ju 25
Söderberg, Per-Olof S 3
Södergren, Lars-Olof I 27
Söderholm, Jan S 25
Söderlind, Olof U 21
Söderlind, Ove U 20
Söderlund, A. Göran Ju 2
Söderlund, Åke A 16
Söderman, Elis A. Ju 33, S 7
Söderman, S. Olof Jo 1
Söderqvist, Bengt O. A. S 1 10
Söderström, Bengt H. T:son U 26, Jo 28, Bo 9, Kn 5
Söderström, Göran U 16
Söderström, Herbert U 5
Söderström, Kurt I. W. B 5
Söderström, Lars M. B 8
Söfelde, Karin U 3
Sönnerlind, Arne U 19
Sörenson, Torsten N. Kn 3
Sörman, C. Håkan Jo 32

T

Tallroth, N. Börje K 17, Bo 10
Tallroth, Tore UD 7 4
Tallskog, Leif V. I. A 2
Tamfeldt, Bengt G. Fö 14
Tammelin, Lars-Erik Jo 13
Tancred, Bengt H 2
Tandberg, Olle G. UD 5
Tarschys, N. Daniel B 13 18, U 11, I 9
Teikmans, André UD 5
Tejle, Gunnar K 14
Telestam, Gösta L. E 2 5
Teljstedt, Håkan A 9
Tengberg, Bo E. Jo 28 33, I 11
Tengelin, Sten H 8 10
Tengelin, Ulf E. G. Fö 9
Tengelin, Ulrika Ch. Fö 9
Tengner, Onni K 25
Tengroth, Bengt T. I 14
Tengström, Emin Jo 28
Tengström, Sven U 5
Tengvall, Ingalill S 28
Tengvall, Sven-Erik G. S 26 38 39
Tengwall, Jan O. B 24
Tergel, Alf U 20
Terne, Eva S 16
Ternryd, Carl-Olof K 6 7
Ternström, Anders U 6
Tersmeden, L. G. Erik H 1
Terstad, I. Gösta A. Fö 7
Tetzell, Tomas H 18
Teveborg, Lennart U 4 16 17
Tham, Carl C. W. I 11, Ju 13, E 4
Thedin, Nils S 35
Thelander, Bo R. Jo 23
Thelin, Bengt A. U 16
Theorin, K. Maj Britt Jo 15 33
Thomaeus, Barbro H 7
Thomasson, Björn E. U 37
Thor, Thorsten S 1
Thorberg, Klas U 37
Thordin, Bengt S 31
Thorell, K. Arne B. K 1
Thorell, Lars G. Jo 32
Thorén, Rune I 14
Thoresson, Per Göran S 41
Thorin, Leif Bo 8
Thornell, Anders B. B 10 11
Thorngren, S. Bertil I 25
Thornström, J. H. Torgny K 5
Thorsell, Lars U 14
Thorson, G. Alvar K 6
Thorsson, Inga M. UD 3, U 11
Thorstenson, R. Billy S 13 16 35, U 26
Thoursie, Kerstin A. U 12
Thufvesson, Bengt E. Fö 1, A 2, Bo 5, I 1, Kn 5 11
Thulin, Einar E:son B 1
Thun, John-Erik L. U 20
Thun, K. Ragnar U 1
Thunberg, Ulf Erik Bo 10
Thunell, Sten H. A. Bo 1
Thunholm, Lars-Erik E 7
Thunved, Anders E. Ju 41
Thuresson, M. Carin I 3
Thuresson, Sture H 18
Thurhagen, E. Ruben A 16, I 5
Thyberg, O. Knut UD 3, Fö 13
Thyberg, P. Erik Fö 13
Thyblad, Tom F. F. Kn 15
Thyreen, Nils F. G. Kn 13
Thyresson, Gunnar Ju 42
Thörn, Lars-Olof E 7
Thörngren, John Ju 39
Tidbeck, Åke H 10

Tillfors, Lars T. L. A 11
Tiselius, Per Erik H 8
Tjernberg, K. V. Harry Ju 4
Tjernström, K. Sune I 25
Tjällgren, Per Olov L. K 6
Tjörneryd, John E. E. Fö 7
Tobisson, Lars F. Ju 13, B 3 19, A 4
Tocklin, Hans E. A 12
Toll, C. Christopher U 5
Toll, J. Magnus Jo 6
Tollerz, Kerstin B. B 18
Tombrock, Gun M. I 11
Tomner, J. Sigvard A. I 21
Torbacke, Jarl U 32
Torell, Per S 29
Torgils, A. Gunnar Ju 5
Tornborg, Curt G. F. Ju 28, U 26, Kn 9 10 11
Torngren, Håkan E. B 15
Torpefält, Leif S 26
Torring, Lisbeth S 16
Torsteinsrud, Inger A 16
Torwald, G. A. Rune Jo 20, Kn 18
Tottie, Lars W. Ju 3
Tranell, E. Olof B. Ju 24
Treiberg, Alexander Jo 32
Trogen, Göran H 6
af Trolle, Ulf Ju 54, H 12
Trost, Jan L. E. Ju 3, U 20
Trotzig, C. Fredrik J. Jo 7 32, H 15
Trowald, Nils U 34
Trozell, Bertil U 4
Trulsson, Rolf G. K. Ju 48
Trygve, Jan S. Jo 19
Träff, Sven-Olov A. Fö 3, B 13
Tunebro, B. Torsten J. U 1
Tydén, Christian F. A 5
Tyndal, Anders S 40
Tynell, Lars V. U 25 37
Tågmark, Sven G. Ju 13, I 12
Tånneryd, S. Allan S. A 2
Täckholm, Fredrik U 1
Tägil, Sven O. U 11
Tängdén, Erik L. A 11
Täveby, Gunnar V. K 11
Törnell, Inga-Britt Ju 8
Törngren, Mats W. A 11
Törnquist, Harry E. S 11, U 1 7, Jo 1
Törnqvist, Gunnar E. Bo 5, I 1
Törnqvist, Ingvar B. U 4 9 20, Bo 10
Törnros, E. A. Christer B 23
Törnroth, N. Lennarth H 1
Törnvall, Peder H. Kn 6 20 23

U

Udd, S. Robert Jo 34
Uggla, Claes A. Ju 6 15, H 1
Uggla, G. Inga-Lill S 8
Uggla, J. Magnus E 5
Uggla, Karl-Lennart B 22
af Ugglas, Margaretha M. Jo 12
af Ugglas, Margaretha M. A 2 11 15
af Ugglas, Margaretha M. I 12
Uhnbom, C. Bengt I:son K 18
Ulander, Lars G. H 5, A 12
Ulfhielm, Monica H. V. B 20, A 5, I 18
Ullenhag, Jörgen U. U 20, Kn 8
Ullsten, S. K. Olof Ju 13, UD 5, S 35, A 11
Ulveson, H. N. Ingemar Ju 23
Ulvhammar, Birgitta S 35, U 20, A 11
Ulvönäs, E. R. Staffan I 6,
Unckel, Per C. G. Ju 43, Fö 8, Jo 28, I 6
Unga, Nils J. A 8 12, I 17
Unge, Torkel S 41
Unsgaard, Håkan U 39
Utsi, Per-Mikael U 26

V

Vahlne, Jan-Erik I 16
Vallerö, Rolf A. T. Ju 2
Vallin, Ivar U 20
Vallinder, Torbjörn Ju 43
Vallquist, Gunnel U 5
Varnvik, Eva U 22
Vegis, Peter I 7
Vennberg, Karl U 5
Vester, G. Torbjörn Kn 9
Vestin, F. E. Margareta U 16 19, A 11
Vestlund, A. G. Gösta U 4
Viklund, Margareta S 3
Vikman, Sven U 16
Vikström, Björn S 42
Vilhelmsson, A. Börje K 9
Villner, Ina S 8 13 42
Vinell, Lars G. I 3
Vinge, Per-Gunnar Fö 9
Virding, Gösta A. I 7
Vitestam, N. Gösta U 5
Voss, Bertil G. P. K 17
Voss-Schrader, Ulla A. A 11
Vrethammar, Harald U 17
Vängby, Staffan O. S. Ju 27

W

Waara, Rolf K 26
Wachtmeister, Hans W. A:son U 13

Wachtmeister, Knut G. N. Ju 20, S 29, E 10, H 5
Wadell, Ulla G. S. B 1 12, A 4
Wadensjö, Eskil W. A 1 8
Waern, Karl-Gustav U 16, A 15
Waern, Per Axel I 4
Wahlberg, E. Marianne Ju 56
Wahlberg, Leif U 20
Wahlberg, Per V. Fö 5
Wahlbäck, M. Krister Fö 13
Wahlgren, E. Göran B 10
Wahlgren, Nils-Einar I 4
Wahlqvist, Stig S 40
Wahlstedt, Bengt L. E 3
Wahlström, Björn M. I 10
Wahlström, Bror A. Ju 3
Wahlström, Per E. K 4 5 17
Wahlström, Stina M. A 7 8
Wahlström, Victor S 28
Wahrby, Elsa M. S 3
Walander, Håkan I. S 14 41, A 4
Walberg, Sten S. E 2
Waldau, Ulf H 15
Waldén, G. Louise A 11
Waldenby, Torbjörn Ju 13, I 4 11
Waldenström, Erland E 4
Waldenström, Hans G. W. Kn 11 21
Waldenström, Sven U 10
Walin, Gösta A. Ju 13
Wallberg, Klas H. S. S 8, E 6, A 8
Walldén, G. Rudolf Ju 10
Walldin, Carin M. A 15
Wallén, Axel H 11
Wallenius, Lone Bo 6
Waller, Calle A 18
Waller, Tage E. U 1
Wallerius, Olof Ju 48, H 1
Wallgren, Åke U 6
Wallin, Alf G. Ju 25
Wallin, Erik U 6
Wallin, John-Olof A. K 11
Wallin, Karin U 20
Wallin, Kerstin U 28
Wallin, Nils G. M. A 18
Wallin, Per J. Ju 7
Wallin, Sten-Erik J. Jo 25
Wallman, Folke V. I 3
Wallmark, Nils U 31
Wallroth, Bengt Ju 42
Wandén, Stig U 4
Ward, Kurt K. B. I 7
Warensjö, J. A. Folke Jo 9
Wasteson, Lennart Ju 39
Wedelin, Kerstin B. U 30
Wegerfelt, Karl Arne I 7
Weibo, Björn S. Ju 2
Weidstam, Åke Ju 5
Weigelt, Ulla A 5
Weinberg, Ulf C. Jo 23
Weinehall, Lars E. J. Ju 13
Weitner, Sonja E. U 22
Welander, Gösta Ju 28, B 5
Welin, E. Gösta Fö 7, Bo 5
Wemminger, Lars V. U 1
Wendel, Maj-Britt S 28
Wendin, Sture E. W. Ju 28
Wendt, Curt A. G. Jo 7 25, Bo 3
Wenker, Stig-Eric Jo 7
Wennerberg, Sigfrid B. I 6 27
Wennerfors, Alf S 41, H 9, A 10
Wennergren, C. Bertil O. Ju 56, U 29
Wennerhorn, Karl Otto L. Fö 1, K 7
Wennerström, E. Allan Ju 55
Wennström, K. Gunnar S 1 8 15 17, A 9, I 7
Wentz, Nils O. Ju 39
Wentzel, Ann-Kristin U 11
Werbell, Bror I. B 13 18
Werdinius, Claes A. B 9
Werenfels-Röttorp, Monica S. A 7 11, Bo 6
Werin, Gun I 7
Werkö, Lars S 10, I 7
Werner, Sture I 3
Werner, Sven W. K 7
Wernhult, Sven-Åke Jo 32
Wernlund, Stig A. Kn 15
Wernstedt, Monica A 11
Wessén, Vilhelm Jo 9, A 6
Wessman, Lennart S 28, U 12
Wessman, Yvonne B.-M. A 9
West, Maria Ju 41
Westberg, H-O. (Olle) B 5 9
Westberg, Jan E. T. Fö 16
Westberg, Olof (Olle) I 13, Kn 6
Wester, Jan U 4
Westerberg, Bengt C. G. S 14, K 4, Bo 10
Westerberg, K. Arne R. Ju 54
Westerberg, Lars G. I. A 10
Westerberg, Per I 4
Westerberg, Sten B. Bo 10
Westerberg, Ulf L. A 2, I 11
Westerborn, Olle O. A. S 1
Westergren, Håkan W. B 19
Westerlind, Erik A. B 11
Westerling, Rune S 27
Westerlund, Uno U 10 28
Westermark, J. Gunnar A 1 14
Westermark, Torbjörn I 11
Westholm, Carl-Johan I 4
Westin, Aina V. H. S 16, A 5 11
Westin, Christer O. R. Fö 11

Westin, Gunnar U 15
Westius, Stefan S 23
Westlin, E. Arne I 11
Westlund, Göran Ju 10
Westlund, Jan U 12
Westman, Henly I. Kn 8
Westman, Margareta U 5
Wetterberg, Gunnar Ju 13
Wetterberg, Ulf G. B 13
Wetterblad, R. Ingmar T. Fö 2
Wetterhall, Sven C. E. Jo 18 25, Bo 9
Wetterström, Rolf U 22
Wettéus, Bo U 5
Wibell, Ingrid S. A 11
Wiberg, G. Lennart E:son Ju 8 46
Wiberg, N. Lennart Jo 25
Wiberg, N. Ola R. Fö 2
Wiberg, Ragne Ju 13, I 4
Wickberg, Barbro I. U 31
Wickberg, Sven U 12
Wickholm, Jan U 1
Wickman, Frans E. I 6
Wickman, H. Krister Ju 54, E 1 10
Wictor, Karl-Erik I 14
Wictorson, Karl-Eric A. S 1 8 10 24
Wictorsson, Åke V. Ju 18, Jo 7, Kn 8
Widebäck, I. Birgitta B 12
Widebäck, Ulf M. Ju 1, B 13
Widell, Jan-Åke Jo 26
Widén, K. A. Ingvar Ju 25, Jo 9 31
Widén, Lars R. K 7
Widén, Åke U 12
Widestrand, Lars O. E 9
Widgren, Greger G. U 20
Widgren, Jonas O. A 8
Widheden, Lilian B.-M. A 11
Widman, Mona G. U-B. S 9
Widmark, P. Sverker V. B 9
Widmark, Roland I 8
Wiebe, Stig W. O. K 2
Wieslander, K. H. Bengt S 19
Wigardt, Hans G. T. Fö 1
Wigren, John E. Kn 10
Wigur, J. T. Rolf Fö 13
Wiik, Curt UD 7
Wiik, L. Gunnar V. UD 4
Wijkman, Anders I. S. Ju 32, E 4, I 11 17
Wijkman, E. Gunnar B. U 1
Wik, Lars U 4
Wiking-Johnsson, I. H. Peter Ju 4
Wiklander, Bertil U 5
Wiklund, Bengt O. U 10 34
Wiklund, Jerry J. Fö 8
Wiklund, Svea S. S. Ju 1, Fö 7, S 8 28
Wikman, L. Åke Jo 7 17
Wikrén, R. O. Gerhard A 7 13
Wikstrand, Rolf A. I. I 18
Wikström, Jan-Erik U 26
Wikström, K. Arne Ju 2
Wikström, Lester H 14
Wikström, Margot H 15
Wiktorin, Bengt S 17, Kn 1
Wilander, Sven E. S 6, A 9
Wilén, Bo U 8
Wilén, S. Kristina (Kerstin) A 2
Wilhelmson, S. Martin Jo 5
Wilhelmsson, A. Börje S 2
Wilhelmsson, Arne E. Ju 4, B 11
Wilhelmsson, Börje A. S 39, K 16
Wilhelmsson, F. Uno B 20
Willart, N. Bo B 1
von Willebrand, Karin M. Ju 14
von Willebrand, Karin M. E 12
Williamsson, Uno E. I. Fö 7, H 10
Willig, Anna S 12
Wilson-Lohse, Britt A 11
Winander, Bo G. I 11
Winberg, Henrik A. K 24
Winberg, Jan S 29
Winberg, S. Håkan Ju 31 57, A 10
Winberg, Tage K. V. K 7
Winberg, Ylva S 5
Winblad, Karl-Erik Jo 19
Winblad, Ulf S 31
Winéus, Bengt G. Fö 2
Wingborg, Mats U 6 14
Wingqvist, Kay Vilhelm S 13
Winther, Otto W. Bo 10
Winther, S. I. Eva A 2 11
Wintzer, P. U. Fö 10, S 27 38
Wirén, Erik T. I 1
Wirmark, B. David I. UD 2, Fö 13, H 14
Wirsäll, Nils-Erik B 18
Wirtén, Rolf G. S. Jo 2
Wistedt, Börje Kn 7
Wistedt, J. Åke Ju 26
Wistrand, Anders W. H. A 12
Wistrand, Birgitta A 11
Wistrand, Birgitta M. S 6 12
Wiström, Olle S 36
Witt, Nils Jo 34
Wittorp, I. Birgitta Ju 3, S 4 37
Wittstrand, Arne E. Bo 6
Wohlin, Lars M. E 1 3, Bo 2 10, I 1
Wohlin-Andersson, Anna M. U 34
Wohlmer, H. Lennart Jo 21
de Woul, Jan T. J. B 18
Wramner, Per I. Jo 28
Wranghult, Hans O. Ju 2, Fö 9, K 11

Wredenfors, H. E. Walter K 4, I 3
Wretborn, Christer A 1 2
Wulff, Torgil H:son UD 1, Fö 17
Wåhlén, Kerstin U 22
Wåhlin, N. Anders I 3
Wåhlin, Sten Fö 12
Wåhlström, Ingemar U 39
Wångby, Erik UD 5, I 4 6 11
Wååg, Nils Erik Fö 6, I 6
Wärme, Ulf B. H 3
Wärnberg, Gustav I 24
Wärnsund, Sven-Olof E 2
Wästberg, Greta E. B 18
Wästberg, Olle H 9
Wästlund, Jan I 11 17

Y
Ydreborg-Westberg, Berit A 9

Z
Zaar, Leif G. G. Kn 13
Zachrisson, Bertil J. UD 5
Zachrisson, Rune E. Kn 22
Zeime, Claes A. K 11
Zethraeus, Sten A 12, Ju 22
Zetterberg, Leif U 26 38
Zetterlund, Sven U 6
Zetterquist, Urban G. Bo 1 10
Zetterström-Lagervall, Gerd M. S 12 1
Ziefelt, Inger U 20

Å
Åberg, Bengt U 20
Åberg, C. Anders U 28, A 12
Åberg, Carl Johan B 3, A 2
Åberg, Ch. Georg H 15, Kn 18
Åberg, Hilding Ju 14
Åberg, Jan Håkan Kn 3
Åberg, Nils Erik Kn 15
Ågren, Lars O. T. S 11, E 6, Jo 13 20, H 10, A 2, Bo 3 10
Ågren, N. Gunnar S. Kn 11
Ågren, Staffan S 15
Ågren, Sture S 38
Åhgren-Lange, Ulla H. A. U 20
Åhlén, Lars Ju 2, B 15
Åhman, Gustav U 20
Åhnberg, Lars Ju 50
Åhrén, Anders Jo 4
Åkerberg, Yngve Ju 30
Åkerdahl, Magnus F. Ju 4
Åkerfeldt, Sven Eric Jo 3
Åkerlind, Allan J. G. Ju 24
Åkerlind, Allan J. G. S 32
Åkerlund, Hans E. I 18 19, Kn 5
Åkerman, N. Håkan Jo 9 22
Åkerman, Sune M. R. I 1
Åkerstedt, Jonas U 20
Åkesson, Hans C. Ju 2
Åkesson, Hans O. Ju 3
Åkesson, Karl-Gunnar I 4
Åkesson, Sigvard U 12
Ålander, Birgit V. Ju 6
Ålander, Nils-Erik I 7
Åman, O. Valter Ju 20, H 16
Ångström, Rune T. UD 3, S 17, B 11 16
Ånstrand, Claes F. Kn 13
Årefeldt, Ann UD 7
Årlin, Ingrid S. Bo 10, I 6 27
Åsberg, Christer U 5
Åsbring, Lars-Göran G. Ju 27
Åsbrink, Erik S 31, K 24
Åshuvud, Olof U 8
Åslander, A. Nils-Olof (Olle) K 14, Jo 27
Åsling, Nils G. I 5
Åslund, Alvar Ju 26, K 4
Åslund, K. Margaretha K 22
Åslund, Ove R. A 14
Åstedt, Inga-Britta U 17
Åstrand, Göran Kn 22
Åstrand, K. Gunnar Fö 17
Åström, Arne U 22
Åström, Lars-Åke E. S 8
Åström, Rolf V. A 16
Åström, Urban U 9
Åvall, Sven K. Ju 4
Åvall, Sven K. B 11

Ö
Öberg, Bernt Kn 8
Öberg, H. Sören A 16
Öberg, Hans Kn 10
Öberg, J. Gustav Kn 15
Öberg, N. P. Kjell A 7 8 20
Öberg, N. Sture I 1
Öbrink, Karl Johan U 1
Ödlund, Lars-Olof E 5
Ödman, Margot S 2
Ödner, E. P. Sture K 17
Öfström, Sylve S 38
Ögren, K. Olof I 19 26
Öh, E. Tage I 12
Öhlund, Inge Jo 29
Öhman, Anders R. Ju 4
Öhman, Arne J. P. B 10
Öhman, Bengt Ju 48
Öhman, Berndt E 4
Öhman, Carl Ivar U 8, H 11
Öhman, Christer A 3
Öhman, Frank G. H. Ju 16, H 4
Öhman, Per U 28
Öhman, Ulf R. E 11
Öhrling, Anders H 12

Öhrn, J. Bruno K 1
Öhrsvik, Lena M. U 10 30, Kn 12
Öjeheim, Per-Göran E 10
Ölander, Jan A. U 8, H 14
Önnesjö, Karl Erik A. E 4
Örjes, J. Rolf L. H 14
Örn, Claes H. G. Ju 35
Örn, Peter Bo 6
Örnberg, Sune U 5
Örne, Ingegerd U 16
Örnfelt, Bengt W. I 4
Örtendahl, Per Anders
Bo 10, I 4 11
Örtengren, Jan Henrik H 3
Östberg, Bertil M. A 15
Östberg, Brita UD 2
Östberg, Gertrud U 20
Östby, Nils S 20
Östensson, Olle I 3
Öster, Karl-Olov U 26, Jo 2
Österberg, Rolf U 28
Östergren, A. Bertil U 27
Östergren, Karin S 29
Österling, A. Olov (Olle) U 6
Österlund, Nils E. Fö 14
Österlund, Tord H:son Ju 2
Österman, Elsa U 1
Östling, Berit U 20
Östling, Sven K 4
Östlund, Hans-Erik U 8, A 2 15
Östlund, John O. A 2
Östlund, Sverker S. H. Ju 52
Östrand, P. Olov (Olle) A 9
Östring, Lars A. I 13
Öström, Kjell V. I 1 10
Öström, Klasgöran S 26, A 13

## Sakregister till kommittéer

(Sakregistret omfattar både del I och del II. Referenser till del II innehåller alltid II följt av departementsbeteckning och nummer. Referenserna till del I saknar motsvarande beteckning.)


**A**

*ABK (Allmänna advokatbyråkommittén)* Ju 44
*Adakfältet, gruvdrift* I 8
*ADB-beredningsgruppen* Kn 5
*Administration, Hjälmarens reglering* Jo 18
*Administrativa enheter, länsstyrelser* Kn 10; II Kn 1
*Advokatbyråkommittén, Allmänna (ABK)* Ju 44
*Affärsverks verkstadsrörelse* K 10
*Aktiebolagsform* Ju 22
*Akustisk apparatur* Ju 1
*ALLFA (Utredningen om ADB inom den allmänna försäkringen)* S 26
*Allmän associationsrättslig lagstiftning* Ju 22
*Allmän domstol, rättegångsförfarandet* Ju 39, K 11
*Allmän plats, definition* Kn 15
*Allmän rättshjälp* Ju 44
*Allmänna advokatbyråer* Ju 44
*Allmänna energisystemstudier* I 6
*Allmänna försäkringens datasystem* S 26
*Allmänna handlingar* Ju 32
*Allmänna kartor* Bo 7; II Bo 1
*Allmänna ordningsstadgan* Ju 18, Kn 17
*Allmänna skolväsendet, integration av handikappade elever* U 34; II U 10
*Allmänt ombud, körkortsfrågor* K 11
*Alternativ produktion, varven* I 26; II I 15
*Andlig vård* Kn 7
*Animalieproducenter* Jo 19
*Anläggningsarrende* Ju 25
*Anstalter, mathållningen vid kriminalvårdens* Ju 29
*Anstaltspersonal* Ju 29, S 7
*Anställds integritet* Ju 1, 32
*Anställds pensionering* K 9, B 10
*Anställningsskyddskommittén* A 12; II A 7
*Ansvarsfördelning stat — Kommun — skola* U 4
*Ansvarsnämnder* Ju 32, S 6
*Ansvarssystem, militärt* Ju 42
*Arbete, skyddat* A 16; II A 4
*Arbetsförhållanden, försvaret* Fö 4
*Arbetskraftsförhållanden, jordbruket* A 6
*Arbetslöshetsförsäkring* A 4
*Arbetsmarknadspolitikens verkningar* A 1, 2
*Arbetsmiljö, datateknikens effekter* A 19; II A 8
*Arbetsplatsers integritetsskydd* Ju 1
*Arbetsrättskommittén, Nya* A 10
*Arbetstagares uppfinningar* Ju 48
*Arbetstidsfrågor, Delegationen för* A 5
*Arbetstidsfrågor, Utredningen av vissa* A 17; II A 5
*Arkivet för ljud och bild* U 32
*Arrendelagskommittén* Ju 25
*Arrendetvist* Ju 25
*Arvsrättsliga frågor, vissa* Ju 47
*Auktorisation* Ju 26
*AUU-sakkunniga (Avtalsreglering av upphovsrättsliga frågor på undervisningsområdet)* U 2
*Avbytarservice, jordbruket* Jo 19
*Avgift, polisbevakning* Kn 17
*Avgiftsfordringar* B 11
*Avgiftssystem* Ju 4, B 15, Bo 1
*Avlidens skulder* Ju 47
*Avståndsverkande mikrofonder* Ju 1
*Avtalsfrågor, tjänstemän* B 4
*Avtalslicens* Ju 30
*Avtalsreglering, upphovsrättsliga frågor* U 2

**B**

*Balansbegrepp* E 3
*Bandinspelning* Ju 1, 30
*Bankgiro* E 2; II E 1
*Banklagsutredningen* E 7
*Barns rättsliga ställning* Ju 41
*Barnmiljöutredningen* S 4
*Barnolycksfall* S 23
*Barnomsorgsgruppen* S 3
*Barnåret 1979* S 35
*Bebyggelse, energihushållning* Bo 10; II Bo 4
*Bebyggelsefrågor, referensgrupp* Bo 11
*Bebyggelseplanering* Fö 7, Bo 5
*Befattning, skolledande* U 9
*Befordran med järnväg* Ju 5
*Befälsbemanningsutredningen* K 2
*Befälsordning, försvaret* Fö 14; II Fö 5

*Befälsrätt över ordningsvakter* Ju 18
*Begagnade föremål* Ju 10, H 4
*Begravningsväsendet* Kn 14
*Bekväma livsmedel* Ju 29
*Bensin* H 13
*Beredskap, kommunal* Kn 1
*Bernkonventionen* Ju 30
*Berusade personer, omhändertagande* Ju 53; II Ju 4
*Besittningsskydd* Ju 25, 27
*Beskattning, främjande av forsknings- och utvecklingsinsatser genom* B 23; II B 7
*Beskattning, räntor och kapitalvinster* B 25; II B 8
*Beskattning, säkerhetsåtgärder* B 5; II B 6
*Beskattning, traktamenten* B 20; II B 2
*Beslag* Ju 1
*Beslutsfattande* Kn 8
*Besvärsprocess, kommunal* Kn 20
*Betalningsbalansstatistik* E 3
*Betalningssystem* E 2
*Betalningsbalansdelegationen* E 3
*Bevakningsföretag* Ju 26
*Bevakningsuppdrag, förordnanden* Ju 18
*Bevakningsuppgift, civilförsvaret* Fö 11
*Bevarandet av genetiskt material* Jo 5; II Jo 8
*Bibliotek* U 18, 37; II U 8
*Bidrag, De blindas förenings biblioteksverksamhet* U 18
*Bidrags- och författningsfrågor, cykeltrafik* K 12
*Bidragssystem, socialpolitiskt* S 14
*Bilavgaser, luftvårdsproblem* Jo 27
*Bild och ljud, arkivet för* U 32
*Bildskivor* Ju 17, 30
*Bildomvandlare, integritetsfarlig användning* Ju 1
*Bilförsäkring* Ju 14
*Biståndspolitiska utredningen* UD 2
*BKF (Beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret)* Fö 5; II Fö 2
*Blindskriftsbibliotek* U 18
*Bolagskommitté, 1974 års* Ju 22; II Ju 5
*Bostadsarrende* Ju 25
*Bostadsfinansiering* Bo 2
*Bostadshygien* S 11
*Bostadslån* Bo 1
*Bostadsräkning* E 6
*Bostadsrättsfastigheter, underhåll* Bo 12; II Bo 5
*Bostadsrättsutredningen* Bo 13; II Bo 6
*Bostadssociala delegationen* Bo 6
*Bostäders integritetsskydd* Ju 1
*Bosättning utomlands* S 2
*Brandförsvarsutbildning* Kn 4
*Brandriskutredningen*
*Brott, personlig frid* Ju 1
*Brott, trafik* K 11
*Brottmål, tvångsmedelsreglering vid förundersökning* Ju 56; II Ju 8
*Brottsbekämpning, användande av integritetsfarlig apparatur* Ju 1
*Brottsförebyggande rådet* Ju 57; II Ju 10
*Bryggeriutredningen* I 19; II I 1
*Brytande av post- eller telehemlighet* Ju 1
*BRÅ-utredningen* Ju 57; II Ju 10
*Budapestöverenskommelsen* H 1
*Buller* K 5, Jo 15
*Byggnad, överlåtelse och pantsättning* Ju 38
*Byggnadskommitté, Sveriges internationella* I 2
*Byggnadslagstiftning, ny* Bo 14
*Byggnadspantutredningen* Ju 38
*Byggnadsvårdsutredningen* U 13
*Byggsysselsättning, kulturbyggnader* U 13
*Byråkratiutredningen* K 12
*Båtsport, Hjälmaren* Jo 18
*Bärgning, lagstiftning om* Ju 55; II Ju 6
*Bötesförvandling* Ju 61; II Ju 12
*Bötesstraff* Ju 11

C

*Citaträtt* Ju 30
*Civila luftfarten, rekrytering och utbildning av flygförare* K 25; II K 8
*Civilförsvar* Fö 7
*Civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter* Fö 11
*Civilmilitärutredningen (CMU)* Fö 15; II Fö 6
*Containerfrågor* K 14, 17
*Cykeltrafikutredningen* K 12

D

*Daghemsplats* S 16
*Dagspresskommittén* B 19; II B 1
*DALK (Datalagstiftningskommittén)* Ju 32
*Datasystems sårbarhet (SÅRK)* Fö 9
*Datateknikens effekter på näringslivets utveckling* I 25; II I 13
*Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö* A 19; II A 8
*Data-TV* U 39; II U 12
*Datorisering, anställds integritet vid* Ju 32
*De blindas förenings biblioteksverksamhet* U 18
*Decentraliseringsutredningen* Kn 8
*DFE (Delegationen för energiforskning)* I 6; II I 12
*Differentierade körkort* K 23; II K 7
*Disciplinärenden* Ju 34, 50, S 6; II Ju 1
*Diskriminering av invandrare* A 20; II A 9

*Distriktsindelning, yrkesinspektionen* A 14; II A 2
*Djur i karantän* Jo 16
*Djursjukhusutredningen* Jo 21
*Domstolar* Ju 39, K 11, Kn 16
*Drottningholms kungsgård* B 6
*Drunkningsolyckor, förhindrande av* Kn 17
*Dynamisk mikrofon* Ju 1
*Dämningsgräns, Hjälmaren* Jo 18
*Dödsbegreppet* S 12
*Dödsbo* Ju 40, 47

## E

*Ecklesiastik indelning* Kn 6
*Egnahemsfastigheter* Ju 24, B 3
*Ekonomiska brott* Ju 31
*Ekonomiska föreningar* Ju 22
*Ekonomiska sanktioner* Ju 11
*Ekonomiskt försvar* I 3
*Eldningsanläggningar* I 21; II I 5
*Eldningsolja* H 13
*Elektronik, effekter på näringslivets utveckling* I 25; II I 13
*Elever, handikappade* U 34; II U 10
*Elevvårdskommittén* U 33; II U 5
*Energiforskning, Delegationen för* I 6; II I 12
*Energihushållning, befintlig bebyggelse* Bo 10; II Bo 4
*Energikommissionen* I 11; II I 7
*Energiområdet, provning* I 27; II I 16
*Energisparkommittén* I 4
*Enkla bolag* Ju 22
*Enskilds integritet, användning av teknisk apparatur* Ju 1
*Ensamrättssystem* Ju 30
*Ensamförälderkommittén* S 32
*Envägsspeglar, integritetsfarlig användning* Ju 1
*ERU (Expertgruppen för regional utredningsverksamhet)* I 1
*Etableringsregler* Ju 16
*Europeiska patentkonventioner* H 1
*Expeditionsavgift* B 15
*Exportförfattningar, översyn* —; II H 4
*Exportkreditutredningen* H 11

## F

*Facklig vetorätt* A 10
*Factoring* Ju 8
*Familjelagssakkunniga* Ju 3
*Familjestödsutredningen* S 5
*Familjevård för missbrukare* S 42; II S 7
*Fartyg, säkerheten på försvarsmaktens* K 20; II K 4
*Fartygsmiljöutredningen* K 5; II K 11
*Fast egendom* Ju 24
*Fastighetsmäklare* Ju 24
*Fastighetstaxeringskommitté, 1976 års* B 12; II B 4
*FFR (Förhandlingsgruppen för renskötselanläggningar)* Jo 4
*FGU (Försvarets gymnasieutredning)* Fö 6
*Film* Ju 30
*Finansiering, avbytarservice* Jo 19
*Finansiering, reformer* —; II B 5
*Finansieringsbolagskommittén* E 5
*Finsk-svenska utbildningsrådet* U 17
*Fiskevattensutredning, 1973 års* Jo 7
*Fjällägenheter* Jo 17
*Fjällsäkerhetsutredningen* Jo 29; II Jo 4
*FK-78 (1978 års försvarskommitté)* Fö 13; II Fö 4
*FLIK (Flygindustrikommittén)* Fö 12; II Fö 1
*FLU-74 (Försvarsmaktens ledningsutredning)* Fö 3; II Fö 3
*Fluorberedningen* S 29
*Flygförare, civil luftfart* K 25; II K 8
*Flygindustrikommittén (FLIK)* Fö 12; II Fö 1
*Flygplatsfrågan, Stockholmsregionen* K 19; II K 3
*FN-konferenser* UD 1, 3, 5, Jo 12
*Folk- och bostadsräkningar (FOB-utredningen)* E 6
*Folkbildningsutredningen* U 12; II U 3
*Folkbokföring* Kn 14
*Folkpension* S 2
*Folkrätt* UD 1, Fö 17; II Fö 8
*Fondsystem* E 4, A 13; A 1
*Fotokopiering* Ju 30
*Frakträtt* Ju 5
*Framtidsstudier, Sekretariatet för* U 11
*Fredsforskningsinstitut, Stockholms internationella (SIPRI)* UD 6; II UD 1
*Fredsorganisationsutredningen* Fö 1
*Fredstandvård-80* Fö 10
*Fri- och rättigheter* Ju 1, 35
*Friluftsområde, Hjälmaren* Jo 18
*Fritidsboendekommittén* Bo 8; II Bo 2
*Fyndlagstiftningsutredningen* Ju 55; II Ju 6
*Fyrverkeri, bestämmelser om* Kn 17
*Fysisk planering och bebyggelse* Bo 3, 5
*Fögderiutredningen* Kn 9
*Förarprov, körkort* K 11
*Förband, försvaret* Fö 1
*Fördomar ifråga om invandrare* A 20; II A 9
*Företag, servicenäringarna* H 18; II H 1
*Företagens uppgiftslämnande* B 18
*Företagsdemokrati* Fö 5, I 5
*Företagsform* Ju 22, H 4, 6, 11, A 6
*Företagsförvärv* Ju 12
*Företagshälsovård* S 20, A 9
*Företagsinformation* I 5, 24; II I 14
*Företagsinteckning* Ju 8
*Företagskoncentration* Ju 16, H 6
*Företagsobeståndskommittén* B 11
*Företagsutbildning* I 24; II I 14

*Förmögenhetsbrottsutredningen* Ju 31
*Förmögenhetsfördelning* E 4
*Förplägnadsfrågor* Ju 29
*Församlingsstyrelse* Kn 19
*Försvaret, kvinnan i* Fö 5; II Fö 2
*Försvarets fredsorganisationsutredning* Fö 1
*Försvarets gymnasieutredning* Fö 6
*Försvarskommitté, 1978 års (FK-78)* Fö 13; II Fö 4
*Försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred (HSF)* Fö 16; II Fö 7
*Försvarsmaktens fartyg, säkerheten i* K 20; II K 4
*Försvarsmaktens ledningsutredning (FLU-74)* Fö 3; II Fö 3
*Försäkringsrätter* S 39
*Försäkringsrättskommittén* Ju 14
*Försäkringsrörelse* E 12
*Försöksverksamhet, socialvården* S 13
*Försörjningspolitik* I 13
*Förtroendemannalagen* A 10
*Förundersökning* Ju 28
*Förvaltning, mångfaldigandefrågor* Ju 30
*Förvaltningsutredningen* B 13
*Förvaltningsrevision* B 7
*Förvaltningsrättskipning* B 5
*Förvaltningsstraff, bortfall av* Ju 61; II Ju 12
*Föräldraförsäkring* S 5
*Föräldrar, ensamstående* S 32

## G

*Garantiförsäkring* Ju 14
*Gas* I 6
*Gatumusicerande, tillståndstvång* Kn 17
*Genbankutredningen* Jo 5; II Jo 8
*Girosystem* E 2
*Gisslan* Ju 28
*Glesbygdsfrågor, Delegation för* I 13
*Godstransport* Ju 5
*Grafiskt mångfaldigande* Ju 30
*Grustäkt* Jo 2
*Gymnasial utbildning* Fö 6, U 16
*Gäststuderande* U 30; II U 6
*Göta kanal* K 15
*Göteborgsregionens sysselsättningsproblem* I 14

## H

*Hallwylska museet* U 40
*Handelsbolag, löntagarinflytande* Ju 22
*Handikappade* S 28, 31, U 34; II U 10
*Hemförsäljningskommittén* Ju 10
*Hemkonsulenttjänster* H 10
*Hemslöjd* I 15
*Hittegods, lagstiftning om* Ju 55; II Ju 6
*Hjälmarutredningen* Jo 18
*Homosexuellas situation* S 37; II S 2
*Hotell- och restaurangutredningen* H 3
*HSF (Hälso- och sjukvård i försvaret)* Fö 16; II Fö 7
*Humanitet i krig* UD 1
*Hybrid-DNA, skyddslagstiftning* U 29; II U 1
*Hygien* S 11
*Hyres- och bostadsrättsfastigheter, underhåll* Bo 12; II Bo 5
*Hyresrättsutredningen* Ju 27
*Hälsoeffekter, energiutnyttjande* Jo 15
*Hälso- och sjukvård i försvaret (HSF)* Fö 16; II Fö 7
*Hälso- och sjukvårdsutredningen* S 15
*Hälsovårdsstadgeutredningen* S 11
*Högskolans forskningssamverkan* U 28; II U 2
*Högskolans huvudmannaskap* U 43; II U 13
*Högskolornas lokal- och utrustningsprogramkommittéer (LUP-organisationen)* U 1
*Högskolans studiedokumentation och statistik* U 9
*Högskolans tjänsteorganisation* U 20

## I

*Importförfattningar, översyn* —; II H 4
*Inbyteshandel* H 4
*Indelningslagskommittén* Kn 6
*Industriell forskning* Ju 30, I 7
*Industriellt rättsskydd* Ju 15, 30
*Industriellt utvecklingsarbete* Ju 30, I 11, 13
*Industriföretag* Ju 30, A 3, I 11, 13
*Industrilokalisering* Bo 4
*Industrins råvarukostnadsutjämning* Jo 34; II Jo 9
*Industriverk, statens* I 24; II I 14
*Information, körkortshavare* K 11
*Information, om landskapet* —; II Bo 7
*Informationsförsörjning, vissa åtgärder* U 37; II U 8
*Informationssystem*
ADB-beredningsgruppen Kn 5
Allmänna försäkringen (ALLFA) S 26
Bibliotek (LIBRIS) U 37; II U 8
Rättsväsendets informationssystem (RI) Ju 2
Studiedokumentation och statistik för högskolan (STUDOK) U 9
System S Kn 10
*Informationsteknologi, ny* U 39; II U 12
*Inkomsttaxering* B 12
*Innetorg, definition ur ordningssynpunkt* Kn 17
*Inrikesflyg, lufttransport* K 24; II K 6
*Insynsutredningen* H 9
*Inteckning* Ju 8
*Integritetsskyddskommittén* Ju 1

*Intellektuellt arbete* Ju 30
*Internationell familjerätt* Ju 3
*Internationell konkurrens* H 5
*Internationella barnåret* S 35
*Internationella byggnadskommittén* I 2
*Internationella investeringar* I 16
*Internationellt bistånd* UD 2
*Internationellt utbildningssamarbete* U 8
*Invandrare, diskriminering* A 20; II A 9
*Isolering inom kriminalvården* Ju 34
*Isotopmärkning* K 3

**J**

*Jakt- och viltvårdsfrågor* Jo 23
*JK-utredningen* Ju 21
*JO* Ju 21
*Jordbruk, avbytarservice* Jo 19
*Jordbruk och trädgårdsnäring* A 6
*Jordbrukarnas trygghetsproblem* Jo 14
*Jordbrukshögskolor* Jo 1
*Jordbruksteknik* Jo 24
*Jordförvärvsutredningen* Jo 9
*Journaler* S 6
*Justitiekanslern* Ju 21
*Justitieombudsmannen* Ju 21
*Jämställdhet mellan män och kvinnor* A 11
*Järnväg, Nora Bergslags* K 18; II K 1
*Järnvägsbefordran* Ju 5

**K**

*Kabel-TV* Ju 30
*Kalibreringsutredning* I 22; II I 8
*Kapitalbildning* E 4
*Kapitalmarknadsutredningen, 1968 års* E 1
*Kapitalvinster, beskattning* B 25; II B 8
*Karantänverksamhet* Jo 16
*Karolinska sjukhuset* S 30
*Kartor, allmänna* Bo 7; II Bo 1
*Kategoritillhörighet, civilmilitär personal* Fö 15; II Fö 6
*Kollektiva försäkringar* Ju 14
*Kollektivavtal* B 4
*Kollektivmärkeslagen* Ju 15
*Kommanditbolag, löntagarinflytande* Ju 22
*Kommissionslagen, översyn* Ju 60; II Ju 13
*Kommittéer, tilläggsdirektiv till samtliga* —; II B 5
*Kommunal beredskap* Kn 1
*Kommunal indelning* Kn 6
*Kommunal vuxenutbildning* U 31; II U 4
*Kommunala företag* Kn 23; II Kn 2
*Kommunala förköpslagen* Jo 9
*Kommunalanställdas medbestämmande* Kn 24; II Kn 3, 4
*Kommunalbesvärsprocessen* Kn 20
*Kommunaldemokratiska frågor* Kn 22, 24; II Kn 3, 4
*Kommunalförvaltning* Ju 30, U 4, Kn 8
*Kommunikationssatelliter* Ju 30
*Koncernföretag, vinstberäkning* E 4
*Koncessionslagstiftning* I 3
*Konkurrensbegränsning* H 5
*Konkurslagskommittén* Ju 4
*Konstnärliga verk* Ju 30
*Konsumentköpsutredningen* Ju 46
*Kontakter, patient—läkare* S 24
*Kontroll inom beskattningen* B 5; II B 6
*Kooperationsutredningen* I 12
*Kreditförsäljning* Ju 14
*Kreditväsen* E 1, 7
*Krig, sjukvården i* S 17
*Krigslagar* UD 1
*Krigsmaktens fredsorganisation* Fö 1
*Krigsmaktens tjänstereglemente* Fö 4
*Kriminalisering, datamissbruk* Ju 32
*Kriminalvårdsstyrelsens organisation* Ju 33
*Kulturminnesvård* U 13
*Kulturväxter* Jo 5
*Kungliga biblioteket* U 37; II U 8
*Kungliga slottets museiverksamhet* U 41
*Kvarstad* B 5
*Kvinnan i försvaret* Fö 5; II Fö 2
*Kvinnliga skolledare* U 19
*Kvinnor och män, jämställdhet* A 11
*Kyrklig beredskap* Kn 14
*Kyrkohandbok* Kn 2
*Kärnvapen* UD 3
*Kökspersonal, kriminalvården* Ju 29
*Könsdiskriminering* A 11
*Köprätt* Ju 10, 24
*Körkort, differentierade* K 23; II K 7
*Körkortsutredningen* K 11

**L**

*Laboratorieverksamhet* Jo 13
*Lagerstödsutredningen* A 3
*Landskapsinformation* —; II Bo 7
*Landskapsvård* Jo 2
*Lantarbetare* Jo 18, A 6
*Lantbrukshögskolan* Jo 1
*Ledningsutredning, försvarsmaktens* Fö 3; II Fö 2
*LIBRIS-systemet* U 37; II U 8
*Liftanordningar, säkerhet* Kn 17
*LIND (Läkemedelsindustridelegationen)* I 7; II I 6
*Litterära verk* Ju 30
*Livrustkammaren* U 40, 41
*Livsmedel, bekväma* Ju 29
*Livsmedelskontroll* Jo 13
*Ljud och bild, Arkivet för* U 32
*Ljudupptagningar* Ju 30
*Lokal- och utrustningsprogram för universitet och högskolor (LUP)* U 1, Jo 1
*Lotteriutredning, 1972 års* H 2
*LTO/LOB-utredningen* Ju 53; II Ju 4

*Luftfart, flygförare* K 25; II K 8
*Luftförorening, långväga transport* Jo 30; II Jo 2
*Lufttransportutredningen* K 24; II K 6
*Luftvård* Jo 27
*LUP-organisationen* U 1, Jo 1
*LUT-74 (1974 års lärarutbildningsutredning)* U 6
*Låneunderlagsgruppen* Bo 1
*Långsiktig sysselsättningspolitik* A 2
*Långsiktsmotiverad forskning* U 11
*Läkare, kontakt mellan patient och* S 24
*Läkarutbildning* S 11
*Läkemedel, priskontroll* S 36; II S 3
*Läkemedelsindustridelegationen (LIND)* I 7; II I 6
*Läkemedelsinformation* S 27
*Läkemedelskontrollutredningen* S 34
*Läkemedelssamarbete, utvecklingsländer* S 40; II S 8
*Länsdemokratikommittén* Kn 11
*Länsdomstolskommittén* Kn 16
*Länsstyrelser* K 11, Jo 18, Kn 5, 10; II Kn 1
*Lärartjänstutredningen* U 20
*Lärarutbildningsutredning, 1974 års (LUT-74)* U 6
*Läromedelsmarknaden* U 14
*Lönsparande* E 9, 13; II E 2
*Löntagarinflytande, företag* Ju 22, E 4

M

*Madridunionen* Ju 15
*MAK (Medicinalansvarskommittén)* S 6
*Makeprövning* U 10
*Malmtillgångar* I 3
*Marklagstiftning* Jo 9
*Marknads- och produktplanering* H 9
*Markägare* Jo 2
*Maskinförsäkring* Ju 14
*Massmedier* Ju 16, 17, 30
*Mathållning, kriminalvårdens anstalter* Ju 29
*Medbestämmande, kommunalanställda* Kn 21, 24; II Kn 3, 4
*Medborgarvittnen* Ju 28
*Mediaföretag* Ju 16
*Medinflytande, värnpliktiga* Fö 8
*Medicinalansvarskommittén* S 6
*Medicinsk forskning* I 7
*Mervärdeskatteutredningen* B 2
*Metallurgiskt centrum* I 10
*Metrologisk verksamhet* I 22; II I 8
*Mikrofilmning* Ju 30
*Militäransvarskommittén* Ju 42
*Militära försvaret, ny befälsordning* Fö 14; II Fö 5
*Militära pensionsåldersdelegationen (MPD)* Fö 2
*Miljö- och naturresurspolitik, riktlinjer* Jo 28; II Jo 3
*Miljörisker, sjötransporter* Jo 32; II Jo 6
*Miljöskador, skadestånd* Ju 58; II Ju 9
*Miljövårdskostnader* Jo 3
*Mindre företag, servicenäringarna* H 18; II H 1
*Mineralpolitiska utredningen (MPU)* I 3; II I 9
*Missbrukare, familjevård* S 42; II S 7
*Monopol* Ju 16, B 17, H 5
*Motorredskap* K 8
*MPD (Militära pensionsåldersdelegationen)* Fö 2
*MPU (Mineralpolitiska utredningen)* I 3; II I 9
*Multinationella företag* Ju 12, H 5
*Museijärnvägsföreningar* U 23
*Museiverksamhet* U 40, 41
*Musikaliska verk* Ju 30
*Myndigheters energiinformation* I 4
*Myndigheters verkstadsrörelser* K 10
*Mångfaldigande* Ju 30
*Mäklarverksamhet* Ju 24
*Män och kvinnor, jämställdhet* A 11
*Märkning av olja* K 3

N

*Namnlagsutredningen* Ju 6
*Narkotikafrågor, ledningsgrupp* S 22
*Narkotikamissbrukets omfattning* S 21
*Naturresurs- och miljöutredningen* Jo 28; II Jo 3
*Naturtillgångar* I 3, 10
*Nedrustningsdelegationen* UD 3
*NEPO (Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning)* S 7
*Neutralitet, folkrättens tillämpning* Fö 17; II Fö 8
*NJA* I 10
*Nora Bergslags järnväg* K 18; II K 1
*Norrbottendelegationen* I 10
*NOSA (Nya organisationskommittén för skyddat arbete)* A 16; II A 4
*Nya testamentet* U 5
*Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning (NEPO)* S 7
*NYR (Nya utredningen om yrkesinriktad rehabilitering)* A 18; II A 6
*Nyttjanderätt* Ju 25
*Näringsliv, datateknikens och elektroteknikens effekter* I 25; II I 13
*Näringspolitiska delegationen, Särskilda* Ju 54; II Ju 7
*Näringsrättsliga regler* Ju 1, 7, H 1, 5
*Närradio och när-TV* U 38; II U 11
*Nääs-utredningen* U 35; II U 7

O

*Obligatorieberedningen* U 27
*Ockupation, folkrättens*

*tillämpning* Fö 17; II Fö 8
*Offentlig administration* Kn 8
*Offentlig redovisning* I 9
*Offentlig verksamhet, mångfaldigandefrågor* Ju 30
*Offentliganställda* B 8
*Offentliga tillställningar* Ju 18
*Olaga intrång* Ju 1
*Oligopol* H 5
*Oljemärkning* K 3
*Oljeskador, sjötransporter* Jo 32; II Jo 6
*Oljeskyddskommittén, 1977 års* U 27
*Olympiska vinterspel* Jo 26; II Jo 1
*Ombordanställda* K 5
*Omhändertagande av bl. a. berusade personer* Ju 53; II Ju 4
*Omsorgskommittén* S 28
*OPAL (Organisationen av länsstyrelsernas planerings- och administrativa enheter)* Kn 10; II Kn 1
*Opinionsbildning* Ju 16
*Optionsrätt* Ju 25
*Ordnings- och bevakningsuppgifter, civilförsvaret* Fö 11
*Ordningsstadgeutredningen* Kn 17
*Ordningsvaktsutredningen* Ju 18
*Ortspressannonsering, vidgad* Ju 52; II Ju 3

**P**

*Parkeringsöverträdelser, tomtmark* —; II K 10
*Partikelmärkning av olja i fartyg* K 3
*Patentpolicykommittén* H 1
*Patienter* S 6, 24
*Pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete inom skolväsendet* U 36; II U 9
*Pensionskommittén* S 2
*Pensionssamordning* K 9
*Pensionsålder* Fö 2, S 2
*Pensionsåtaganden* B 10
*Pensionärsundersökningen (PU)* S 9
*Permutation* Ju 23
*Personalutbildning* Ju 28, B 8, Fö 6
*Personorienterad ADB-information* Ju 32
*Persontransport* Ju 5
*Personvals- och valkretsutredningen* Ju 20
*Pilotutbildningsutredningen* K 25; II K 8
*Piteälven, vattenkraftändamål* Bo 9; II Bo 3
*Planeringsavdelningar, länsstyrelsernas* Kn 10; II Kn 1
*Platsbehov, barnomsorgen* S 16
*Polisbevakning, ideella tillställningar* Kn 17
*Polisutredning, 1975 års* Ju 28
*Postgiro* E 2; II E 1
*Pricksystem, körkortshavare* K 11
*Priskontroll, läkemedel* S 36; II S 3
*Prisreglering* H 7
*Prisskillnader på eldningsolja och bensin* H 13
*Producentpåverkan* H 9
*Produktansvarskommittén* Ju 9
*Produktion, varven* I 26; II I 15
*Produktkontrollens organisation* Jo 33; II Jo 7
*Produktplanering* H 9
*Prostitutionsutredningen* S 18
*Provning, energiområdet* I 27; II I 16
*Psalmkommittén* Kn 3
*PU (Pensionärsundersökningen)* S 9
*Publicering* Ju 30
*Punktskatteutredning, 1969 års* B 1
*Punktskriftsbibliotek* U 18
*PVU (Personvals- och valkretsutredningen)* Ju 20
*Påföljder* Ju 11

**R**

*Radiologiskt arbete, semesterfrågor* A 13; II A 1
*Rationaliserings- och revisionsutredning* B 7
*Rattfylleri, körkortsfrågor* K 11
*Real beskattning, räntor och kapitalvinster* B 25; II B 8
*Redovisningssystem, mångfaldigandefrågor* Ju 30
*Reform, differentierade körkort* K 23; II K 7
*Reformer, finansiering* —; II B 5
*Regeringsformen, normgivningsmakt* Kn 17
*Regionsjukvårdsutredningen* S 10
*Rehabilitering, yrkesinriktad (NYR)* A 18; II A 6
*Reklam* Ju 17, A 11
*Renhållning* S 11, Jo 20
*Renskötselanläggningar* Jo 4
*Renskötselområdet* Jo 17
*Resegarantiutredningen* H 17
*Restauranger* U 3, H 3
*Revisions- och rationaliseringsutredningen* B 7
*Revisor, handelsbolag* Ju 22
*RI-systemet* Ju 2
*Riksdagens lönedelegation* B 4
*Riksdagens ombudsmän* Ju 21
*Riksdagsval* Ju 20
*Riksförsäkringsverkets datasystem* S 26
*Riksplanering* Bo 3
*RIV (Utredningen om reklam i videogram)* Ju 17
*Råvarukostnadsutjämning* Jo 34; II Jo 9
*Räddningstjänst* K 4, H 15
*Rättegångsutredningen* Ju 39
*Rättighetsskyddsutredningen* Ju 35
*Rättsskyddsförsäkring* Ju 14

*Rättsväsendets informationssystem (RI-systemet)* Ju 2
*Rörelseidkare* Ju 22

S

*Samarbetsorganet för rättsväsendets informationssystem (SARI)* Ju 2
*SamD NBO (Delegationen för samordning av ny befälsordning)* Fö 14; II Fö 5
*Samebyar* Jo 5
*Samordnad trafikpolitik* K 24; II K 6
*Samordning av ny befälsordning för det militära försvaret (SamD NBO)* Fö 14; II Fö 5
*Sanitär olägenhet* S 11
*Sanktionssystem* Ju 11
*SARI (Samarbetsorganet för rättsväsendets informationssystem)* Ju 2
*Sedlighetsbrott* Ju 36
*Sexualbrottskommittén, 1977 års* Ju 36
*Semesterkommitté, 1978 års* A 13; II A 1
*Serviceföretagsutredningen* H 18; II H 1
*Sexualbrottskommitté, 1977 års* Ju 36
*SIFU-kommittén* I 24; II I 14
*SIPRI (Stockholms internationella fredsforskningsinstitut)* UD 6; UD 1
*Sjuk- och hälsovård, försvaret* Fö 16; II Fö 7
*Sjukpenningkommittén* S 41; II S 6
*Sjukvård i krig* S 17
*Sjukvård i livets slutskede (SLS)* S 12
*Sjukvårdens inre organisation* S 19
*Själavårdande verksamhet* Kn 7, 14
*Sjöfartspolitiska utredningen* K 17
*Sjöfartsverkets sjökortsframställning* K 22; II K 5
*Sjöfynd* Ju 55; II Ju 6
*Sjölagsutredningen* Ju 49
*Sjömanspensionsutredningen* K 9
*Sjösänkning, Hjälmaren* Jo 18
*Sjötransport, miljörisker* Jo 32; II Jo 6
*Skatteadministration* Kn 9
*Skatteprocessen, säkerhetsåtgärder* B 5; II B 6
*Skatteutläggsutredningen* B 9
*Skatteutredning, 1972 års* B 3
*Skeppsholmsgruppen* U 7
*Skidbackar, säkerhet* Kn 17
*Skingringsförbud* B 5
*Skogsadministrativa utredningen* Jo 8
*Skogsbruk, nya avtal* Jo 24
*Skogshögskolan* Jo 1
*Skogsutredning, 1973 års* Jo 6
*Skogsteknisk forskning och utveckling* Jo 24
*Skogsägareföretagskommittén* I 23; II I 11
*Skogsindustrin* H 11, 12
*Skoklosters slott* U 40
*Skolforskningskommittén* U 35; II U 9
*Skolledande befattningar, andelen kvinnor* U 19
*Skolväsendet, integration av handikappade elever i det allmänna* U 34; II U 10
*Skrothandelsutredningen* H 4
*Skyddade verk* Ju 30
*Skyddat arbete* A 16; II A 4
*Skyddslagstiftning, hybrid-DNA* U 29; II U 1
*Skyddsrumsutredning, 1975 års* Fö 7
*Skördeskadeskydd* Jo 14
*SLK (Läkemedelskontrollutredningen)* S 34; II S 1, 5
*Slottet, museiverksamhet* U 41
*SLS (Utredningen beträffande sjukvård i livets slutskede)* S 12
*SMHI-utredningen* K 13
*Småbarnsföräldrar* S 5
*Småhusköpkommittén* Ju 24
*Social forskning* S 8
*Socialdepartementets sjukvårdsdelegation* S 1
*Socialpolitiska samordningsutredningen (SSU)* S 14
*Socialvård, Ledningsgrupp för försöksverksamhet* S 13
*Sparavdrag* B 3
*Spel* H 2
*Spionbrottsutredningen* Ju 37
*SSK (Utredningen om skolan, staten och kommunerna)* U 4
*SSU (Socialpolitiska samordningsutredningen)* S 14
*Standardisering* I 20; II I 4
*Stat och kyrka* Kn 15
*Staten, skolan och kommunerna (SSK)* U 4
*Statens bakteriologiska laboratorium* S 25
*Statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU)* I 24; II I 14
*Statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering* K 21; II K 2
*Statistiska centralbyrån* E 3, 8, 11
*Statlig konsultverksamhet i utlandet* B 21; II B 3
*Statlig kreditgivning* B 11
*Statsföretagskoncernen* I 5, 17; II I 2
*Statskontrollkommittén* Kn 13
*Stiftelseutredningen* Ju 23
*Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)* UD 6; II UD 1
*Stockholmsregionens flygplatsfråga* K 19; II K 3
*Studiedokumentation (STUDOK)* U 9
*Studiestödsutredningen* U 10; II U 14
*Styrelsen för teknisk utveckling (STU)* U 39; II U 12
*Stålverk 80-projektet* I 10

*Städbranschen* H 6
*Ställföreträdare för dödsbo* Ju 40
*Stämpelskatteutredningen* B 15
*Stöd till dagspressen* B 19; II B 1
*Stöldförsäkring* Ju 14
*Svensk-finska utbildningsrådet* U 17
*Svenska företag, utländska övertaganden av* Ju 12
*Sveriges Radio* U 39; II U 12
*Synskadade, biblioteksverksamhet* U 18
*Sydafrikakommittén* H 14
*Sydafrika, begränsning av företags verksamhet* H 16
*Sysselsättningsfrågor* A 2, 15, 19, I 14; II A 3, 8
*System S* Kn 10
*Sårbarhetskommittén (SÅRK)* Fö 9
*Säkerheten, försvarsmaktens fartyg* K 20; II K 4
*Särskild näringspolitisk delegation* Ju 54; II Ju 4

T

*Talboksbibliotek* U 18
*Tandvård* Fö 10, S 29, 38; II S 4
*Taxering* B 5
*Taxinäringen* K 26; II K 9
*Teknik för utveckling, FN-konferens* UD 5
*Telefon för handikappade* S 31
*Telefonförsäljning* Ju 10
*Terroristhandlingar* Ju 28
*Terroristlagstiftning* A 7
*Texttelefongruppen* S 31
*Text-TV* U 39; II U 12
*THX-utredningen* S 33
*Tillsynslagen* Ju 23
*Tilläggspension* S 2
*Tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande och lagen om omhändertagande av berusade personer (LTO/LOB-utredningen)* Ju 53; II Ju 4
*Tjänsteorganisation, högskolor* U 20
*Tjänstepensioner, beskattning* B 10
*Tjänstereglementsutredningen* Fö 4
*Tobakskommittén* S 20
*Tomtebodaskolan* U 18
*Tomtmark, parkeringsöverträdelser* —; II K 10
*Tomträttskommittén* Ju 45
*Totalförsvarets utveckling* Fö 13; II Fö 4
*Trafikbrott* K 11
*Trafikfrågor, kommunala* K 11
*Trafikpolitik, luftfartens roll* K 24; II K 6
*Trafikpolitiska delegationen* K 1
*Trafikpolitiska utredningen* K 4
*Trafiksäkerhetsutredningen* K 6
*Traktamenten, beskattning* B 20; II B 2
*Transport, luftföroreningar* Jo 30; II Jo 2
*Truckar* K 8
*Trädgårdsnäringen* Jo 10, A 6
*Tullagstiftning, översyn* H 19; II H 3
*Tullagsutredare, 1978 års* H 19; II H 3
*TV-avgiftsutredningen* U 42
*TV-program, upphovsrätt* Ju 30
*TV-system, ny teknik* U 39; II U 12
*Tvångslicens* Ju 30
*Tvångsmedelsreglering, förundersökning i brottmål* Ju 56; II Ju 8
*Typbesiktningsutredningen* K 14
*Täktsamfällighet* Jo 2

U

*U-länder* UD 2
*UKD (Utredningen om karantänsverksamheten för djur)* Jo 16
*ULÄ (Utredningen om läromedelsmarknaden)* U 14
*UMOF (Utredning om metoder för märkning av olja i fartyg)* K 3
*Underhållsfondsutredningen* Bo 12; II Bo 5
*Underjordsarbete, semesterfrågor* A 13; II A 1
*Underställning av avtal* B 4
*Ungdomens sysselsättningsfrågor* A 15; II A 3
*Ungdomsfängelseutredningen* Ju 19
*Uniformer* Ju 18
*Universitet och högskolor* U 1, 2, 3, 9, Jo 1
*Universitetsrestaurangkommittén (UR)* U 3
*Uppfinningar* Ju 48, H 1
*Uppgiftsinsamling, SCB* E 8
*Uppgiftslämnande, företagens* B 18
*Upphovsrättsliga frågor på undervisningsområdet (AUU-sakkunniga)* U 2
*Upphovsrättsutredningen* Ju 30
*Uppslagsverkskommittén* U 25
*UR (Universitetsrestaurangkommittén)* U 3
*Uthyrningssvårigheter, bostäder* Bo 7
*Utländska företag* Ju 12
*Utlänningslagstiftning* A 7
*Utredningsverksamhet, regional* I 1; II I 10
*Utrikesrepresentationen* UD 7; II UD 2
*Utställningsersättning* U 15
*Utvecklingsfonder, regionala* I 18; II I 3

V

*Vagnskadeersättning* Ju 14
*Valkretsindelning* Ju 20
*Vallagen, översyn* Ju 51; II Ju 2
*Vallagskommitté, 1978 års* Ju 51; II Ju 2
*Valutareglering* E 10

*Varumärkesutredningen* Ju 15
*Varv, alternativ produktion* I 26; II I 15
*Vattenkonferens, FN:s* Jo 12
*Vattenkraftändamål, överledning* Bo 9; II Bo 3
*Vattenlag* Jo 2, 18
*Vattenledningsskadeförsäkring* Ju 14
*Vattenplanering* Jo 25
*Vattenöverledningsutredning* Bo 9; II Bo 3
*Verkstadsrörelser, affärsverk och myndigheter* K 1
*Vetenskap och teknologi, FN-konferens* UD 5
*Veterinärhögskolan* Jo 1
*Veterinärmedicinsk utbildning (VU 77)* Jo 22
*Vetorätt, facklig* A 10
*Videogram* Ju 17, 30
*Videogramutredningen* U 21
*Villaschablonen* B 3
*Vilt- och jaktvårdsfrågor* Jo 23
*Vindelälven, vattenkraftändamål* Bo 9; II Bo 3
*Vinstberäkning, koncernföretag* E 4
*Vinterspel, olympiska* Jo 26
*Visningsersättning* U 24
*VTI-utredningen* K 21; II K 2
*Vuxenutbildning* U 12, 31; II U 4
*Vårdpersonal* Ju 29, S 7
*Vårdutbildningar inom högskolan (VÅRD 77)* U 22
*Vägtrafik, säkerhet* K 6
*Vägtrafikskatteutredningen* B 14
*Väktarutbildningsutredningen* Ju 26
*Världsnedrustningskonferens* UD 3
*Värnpliktsinflytandekommittén* Fö 8
*Växtförädling, framtida* Jo 31; II Jo 5
*Växtförädlingsutredning, 1975 års* Jo 11

Y

*Yrkesfiske, Hjälmaren* Jo 18
*Yrkeshemligheter, skydd för* Ju 1
*Yrkesinriktad gymnasieutbildning* U 16
*Yrkesinriktad rehabilitering* A 18; II A 6
*Yrkesinspektionens distriktsindelning* A 14; II A 2
*Yrkesmedicinsk verksamhet* S 15, A 9
*Yttrandefrihetsutredningen* Ju 43

Å

*Åldringsvård* S 9
*Ångerrätt* Ju 10
*Årsredovisning, offentlig* Ju 22

Ö

*Öppet köp* Ju 10
*Öresundsdelegation, 1975 års* K 7
*Öst Ekonomiska Byrån* H 20; II H 2
*Östersjöns strandstater* K 3
*Övningsfält* Fö 1

**Innehåll**

Utdrag ur regeringsprotokollet ..... 2
Bilaga, kommittéberättelse 1979
Justitiedepartementet (Ju) ..... 9
Utrikesdepartementet (UD) ..... 58
Försvarsdepartementet (Fö) ..... 65
Socialdepartementet (S) ..... 81
Kommunikationsdepartementet (K) ..... 120
Ekonomidepartementet (E) ..... 143
Budgetdepartementet (B) ..... 153
Utbildningsdepartementet (U) ..... 174
Jordbruksdepartementet (Jo) ..... 228
Handelsdepartementet (H) ..... 258
Arbetsmarknadsdepartementet (A) ..... 275
Bostadsdepartementet (Bo) ..... 304
Industridepartementet (I) ..... 316
Kommundepartementet (Kn) ..... 352
Uppgift på kostnader för kommittéer ..... 376
Betänkanden utkomna från trycket under år 1978 ..... 430
Betänkanden avgivna av kommittéer, som redovisas i kommittéberättelsen, eller upprättade inom departement (Ds-serie) som publicerats sedan redovisningen i 1978 års kommittéberättelse ..... 433
Nordisk utredningsserie (Nu) 1978 ..... 436
Personregister till kommittéer ..... 437
Sakregister till kommittéer ..... 477

Skr 1978/79:103

*Bilaga 2*

# Kommitté-berättelse 1979

## Del II
## Kommittédirektiv

I *Riksdagen 1978/79. 1 saml. Nr 103*

## Redaktionell anm.

Kommittéberättelsen är uppdelad i två delar.

Del I innehåller uppgifter om kommittéernas sammansättning, adress och telefonnummer, redogörelse för arbetet under den tid berättelsen avser, kostnader samt register.

Direktiv och tilläggsdirektiv utges löpande i en för hela regeringskansliet gemensam serie. Liksom departementspromemorior och betänkanden i SOU-serien sprids de genom LiberFörlag.

Direktiv som getts ut i denna serie trycks på nytt en gång om året i del II. Där anges för varje direktiv omedelbart under rubriken numret i direktivserien.

Del II innehåller direktiv och tilläggsdirektiv som meddelats sedan redovisningen i 1978 års berättelse färdigställdes samt register. De är ordnade departementsvis liksom kommittéerna i del I. Inom departement står de i den ordning de numrerats i direktivserien. 1979 års berättelse redovisar uppgifter inkomna till justitiedepartementet före den 1 december 1978.

# Justitiedepartementet

## 1. Utredning om förfarandet i vissa disciplinärenden m.m.

Dir 1977:117

Beslut vid regeringssammanträde 1977-11-17

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

Före år 1976 kunde en tjänsteman som av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosatte vad som ålåg honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet dömas enligt brottsbalken till ansvar för tjänstefel, om inte gärningen bedömdes som tjänstemissbruk eller annat särskilt brott. Straffet kunde därvid bestämmas till bl.a. suspension eller avsättning. Frågan om ansvar för tjänstefel utreddes av polis enligt de allmänna bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken om förundersökning och prövades av allmän domstol på talan av allmän åklagare.

Vid sidan av det straffrättsliga ansvaret fanns enligt statstjänstemannalagen (1965:274) för de flesta tjänstemän ett disciplinärt ansvar för samma fel eller försummelse i tjänsten. Som disciplinstraff kunde bl.a. suspension och avsättning ifrågakomma. Fråga om disciplinansvar utreddes och prövades av den myndighet hos vilken tjänstemannen var anställd. Myndigheten skulle emellertid anmäla tjänstemannen till åtal bl.a. vid misstanke om tjänstemissbruk, mutbrott eller brott mot tystnadsplikt och saken prövades då i stället enligt reglerna för brottmål.

Genom ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78) avskaffades det särskilda straffansvaret för tjänstefel liksom de särskilda ämbetsstraffen suspension och avsättning. Statstjänstemannalagen har fr.o.m. år 1977 ersatts av lagen (1976:600) om offentlig anställning, LOA (ändrad 1977:533).

De nya reglerna i LOA innebär att i princip varje arbetstagare hos staten som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som åligger honom i hans anställning kan åläggas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse, om felet inte är ringa (10 kap. 1 §). Disciplinpåföljder är varning eller löneavdrag (10 kap. 2 §), om kollektivavtal inte innehåller avvikande bestämmelse (10 kap. 3 §).

Möjligheten att avsätta brottsliga eller försumliga tjänstemän har ersatts med bestämmelser om att arbetstagare får avskedas, om han har begått brott som visar att han uppenbarligen är olämplig att inneha sin anställning. Har han genom annan gärning än brott begått grov tjänsteförseelse, som visar att han uppenbarligen är olämplig att inneha sin anställning, får han avskedas i stället för att disciplinpåföljd åläggs honom (11 kap. 1 och 2 §§). Suspensionsinstitutet har ingen motsvarighet i LOA. Liksom tidigare får emellertid arbetstagare avstängas från sitt arbete, om förfarande enligt LOA inleds mot honom i syfte att ålägga honom disciplinpåföljd eller att avskeda honom. Detsamma gäller om åtgärd vidtas för att anställa åtal mot honom. En

förutsättning för sådan avstängning är dock att gärningen i fråga kan antas medföra avskedande (13 kap. 1 §).

Frågor om disciplinansvar, avskedande och avstängning utreds i allmänhet inom den myndighet som arbetstagaren lyder under. Det är också den myndigheten som prövar saken (15 kap. 3 §). Beträffande vissa högre tjänstemän utreds och prövas frågorna av statens ansvarsnämnd (15 kap. 4 §).

När fråga uppkommer om disciplinansvar, avskedande eller avstängning, skall arbetstagaren genom skriftlig anmaning beredas tillfälle att yttra sig om vad som anförs mot honom. Sådant yttrande får lämnas muntligen. Begär arbetstagaren att även annan skall yttra sig i saken eller att annan utredning skall läggas fram, skall hans begäran efterkommas, om det inte är uppenbart att utredningen saknar betydelse. Under utredningen kan bevisupptagning ske vid allmän domstol (14 kap. 1 och 2 §§).

Står det från början klart eller visar det sig under utredningen att arbetstagaren skäligen kan misstänkas för myndighetsmissbruk, vårdslös myndighetsutövning, mutbrott eller brott mot tystnadsplikt eller annat brott varigenom han har åsidosatt åliggande i tjänsteutövningen, skall myndigheten anmäla honom till åtal, om brottet kan föranleda fängelse eller det finns anledning antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras (12 kap. 1 §). Disciplinutredningen ersätts då av en förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken som kan mynna ut i en brottmålsprocess enligt vanliga regler. Har åtgärd vidtagits för att anställa åtal mot arbetstagaren, får myndigheten inte inleda eller fortsätta disciplinförfarande i fråga om förseelse som avses med åtgärden (14 kap. 3 §).

Den nya ordningen innebär att sådana fel och försummelser som förr rubricerades som tjänstefel numera endast kan föranleda straffansvar när detta följer av bestämmelserna i 20 kap. 1 § brottsbalken om myndighetsmissbruk och vårdslös myndighetsutövning. Det har fått till följd att en ganska vid krets av förseelser som förr utreddes av extern personal, nämligen poliser och åklagare, numera utreds internt av myndighetens egen personal. Vidare har i flertalet sådana fall prövningen av ansvarsfrågan flyttats över från allmän domstol till den egna myndigheten. Dessa förhållanden har kritiserats med hänsyn bl.a. till risken för att de som utreder resp. prövar förseelserna av missriktad lojalitet med den försumlige inte handlägger ärendena med tillräcklig energi eller objektivitet, vilket skulle försvåra för den som har berörts av en försummelse att få rättelse.

Ämbetsansvarsreformen har varit i kraft i mindre än två år. Det är därför för tidigt att redan nu utvärdera vad den har inneburit för svensk statsförvaltning. På en del punkter kan det emellertid, som jag skall visa i det följande, finnas skäl att granska behovet av organisatoriska förändringar. Jag förordar att en kommitté med parlamentarisk förankring tillkallas för denna uppgift.

Vad som i första hand bör uppmärksammas är förhållandena inom de mindre myndigheterna med begränsade personaladministrativa resurser. Det kan bland dessa ofta inte undvikas att disciplinära frågor handläggs av personal som dagligen arbetar tillsammans med den arbetstagare mot vilken disciplinåtgärder har ifrågasatts.

En sådan ordning aktualiserar inte bara riskerna för misstankar om bristande objektivitet utan återverkar också på frågan om arbetstagarens rättssäkerhet. Disciplinförfarandet kan ju många gånger få förhållandevis allvarliga följder för den som har begått en tjänsteförseelse. Det är därför av

stor vikt att fråga om disciplinansvar alltid handläggs på ett korrekt sätt. Detta krav uppfylls naturligtvis lättare, om de som utreder och avgör ärendet har fått en viss erfarenhet av handläggningen av denna typ av ärenden. En sådan vana vid disciplinärenden kan inte uppnås vid de mindre myndigheterna, där sådana frågor sällan kommer upp.

En ordning där enstaka disciplinärenden handläggs vid mindre myndigheter torde vidare medföra ökade risker för att likartade förseelser utreds och bedöms olika beroende på vilken myndighet som arbetstagaren lyder under. När en handläggare kan ägna större delen av sin arbetsinsats åt en speciell typ av utredningar, har han naturligtvis också bättre möjligheter att följa praxis vid andra myndigheter som handlägger samma slags ärenden. Motsvarande gäller givetvis vid bedömningen av förseelserna. Ju fler ärenden av samma typ som en myndighet har att pröva, desto mer enhetlig blir i allmänhet också tillämpningen vid myndigheten. Skäl kan därför anföras för att man bör öppna möjlighet att lyfta bort disciplinärendena från de mindre myndigheterna. Också från allmänhetens, arbetsledningens och arbetskamraternas synpunkt skulle en sådan ändring kunna innebära fördelar.

Kommittén bör sålunda överväga om det är möjligt och lämpligt att föra över disciplinförfarandet från små myndigheter till någon myndighet med bättre förutsättningar att handlägga disciplinärenden på ett sätt som tillgodoser högt ställda krav på effektivitet och rättssäkerhet. Kommittén bör därvid överväga om det finns anledning skilja mellan externa tjänsteförseelser, dvs. förseelser som berör myndighetens förhållande till allmänheten i vid mening, och interna förseelser som endast rör arbetstagarens förhållande till den egna myndigheten. Det kan också finnas skäl att pröva om en överföring endast skall vara fakultativ och om arbetstagaren i så fall själv skall kunna kräva att få sin sak utredd och prövad vid annan myndighet.

Om kommittén skulle finna att den nuvarande ordningen bör överges, får kommittén ta ställning till vilka myndigheter som lämpligen kan överta de skilda uppgifter som är förknippade med ett disciplinförfarande. I det sammanhanget bör bl.a. undersökas om utredningarna i de nu diskuterade disciplinärendena kan göras av särskilda utredningsorgan vid vissa länsstyrelser. Sådana utredningssektioner skulle då kunna knytas till länsstyrelsernas administrativa enheter (i Stockholms län till kameral- och uppbördsavdelningens kameral- eller personalenhet). Av allt att döma skulle det vara tillräckligt om tre eller fyra länsstyrelser förses med egna utredningssektioner som i så fall får flera län som verksamhetsområde. Till detta och till frågan om prövningen av disciplinärendena återkommer jag längre fram.

Jag har i det föregående antytt att det är önskvärt att det tjänstemässiga sambandet mellan utredare och misstänkt i disciplinärenden är så litet som möjligt. På ett område kan det emellertid ifrågasättas om man inte bör gå längre och generellt föreskriva att utredningen alltid skall ske genom personal från annan myndighet. Jag syftar på polisen. Det är av många skäl särskilt viktigt att allmänhetens förtroende för polisen inte undergrävs. Under lång tid har emellertid i den allmänna debatten kritik riktats mot att polismän utreder brott och tjänsteförseelser som har begåtts av andra polismän.

För att möta denna kritik har man utvecklat särskilda rutiner som tillämpas vid utredningar om brott eller förseelse i tjänsten av polisman. Dessa rutiner skiftar emellertid i olika delar av landet. Skillnaderna hänför sig till frågan på vilket stadium åklagaren skall överta ledningen av förundersökningen (åklagarinträdet), till frågan om vem inom polisen som skall leda utredningarna när ledningen inte har överlämnats till åklagare samt till frågan om valet av utredningspersonal.

Beträffande åklagarinträdet gör man f.n. på vissa håll så att alla ärenden – även sådana där endast disciplinära påföljder kan komma i fråga och där alltså rätteligen någon egentlig förundersökning inte skulle förekomma – överlämnas till åklagare utan föregående utredning inom polisen. På en del håll gör man skillnad mellan anmälningar som innebär påstående om allmänt brott och övriga anmälningar, varvid de som innebär påstående om allmänt brott omgående överlämnas till åklagare under det att övriga utreds under ledning av polisen. På andra håll skiljer man mellan de ärenden där brottet eller förseelsen berör allmänheten och de där förseelsen endast berör polisen internt. De förstnämnda ärendena överlämnas – oavsett om det är fråga om brott eller tjänsteförseelse – omgående till åklagare medan de interna förseelserna utreds under ledning av polisen. Det förekommer slutligen också att ärendet utreds under ledning av polisen och överlämnas till åklagare endast när skälig misstanke föreligger om brott.

I de fall ledningen av utredningen utövas av befattningsshavare inom polisväsendet fungerar i flera län länspolischefen som undersökningsledare medan i en del län lokal polischef är undersökningsledare. I Stockholms och Göteborgs polisdistrikt leds utredningarna i dessa fall av en polisintendent som i huvudsak inte sysslar med annat arbete. I Malmö polisdistrikt leds utredningarna av chefen på den avdelning polismannen tillhör.

Rörande valet av utredningspersonalen har man i Stockholm, Göteborg och Malmö särskild personal som i huvudsak inte har andra arbetsuppgifter än dessa utredningar. I flera län görs utredningarna av personal vid länspolischefens expedition medan i andra län utredningarna görs av personal i ett granndistrikt, men det förekommer även att utredningarna görs av personal i samma distrikt. I enstaka fall anlitas personal från rikskriminalen. Det har även förekommit att hela utredningen gjorts av åklagare, dvs. utan att personal inom polisväsendet överhuvudtaget har kopplats in på utredningen.

Med hänsyn till de skiftande utredningsrutinerna och framför allt till den kritik om bristande objektivitet som ofta framförts mot utredningarna tillkallades utredningen (Ju 1974:04) om förfarandet vid brott eller förseelse i tjänsten av anställda inom polisväsendet. I direktiven angavs att det skulle både för polisens egen del och från allmänhetens synpunkt vara mer tilltalande om utredningar om brott eller förseelser begångna i tjänsten av tjänstemän inom polisväsendet inte gjordes av polismän. Utredningen borde därför söka finna en lösning som innebär att sådana utredningar – även i fall där ledningen av den eventuella förundersökningen har övertagits av åklagare – görs under överinseende av personer som är helt fristående från polisorganisationen.

Utredningen har år 1975 lämnat sitt betänkande (SOU 1975:20) Särskilda regler för handläggning av anmälan mot polisman. I betänkandet avvisas tanken på att inrätta ett nytt från åklagare och polis fristående utredningsorgan. En ändring av nuvarande handläggningsrutiner anses kunna ske inom ramen för gällande regler om att det ankommer på åklagare och polis att verkställa förundersökningar samt på polismyndighet att verkställa utredningar i disciplinärenden. I betänkandet läggs fram förslag om åklagares befattning med alla ärenden utom de interna tjänsteförseelserna, om ledningen av utredningarna, om särskilda enheter inom polisen för dessa utredningar samt om insyn från allmänhetens sida i handläggningen av utredningarna.

Beträffande den personkrets som skall omfattas av förslaget har i betän-

kandet angetts att behovet av särskilda regler främst gäller vid brott eller förseelse i tjänsten av polisman. Det sägs dock att en begränsning till sådan personal inom polisväsendet skulle bli alltför snäv. Viss personal, som har med polisen närbesläktade uppgifter, bör i detta sammanhang jämställas med polismän. Olika former för en avgränsning av den personal som skall omfattas av den särskilda ordningen diskuteras. Det konstateras därvid att stora svårigheter möter att göra en gränsdragning som leder till ett godtagbart resultat. Med hänsyn härtill och till att vissa skäl talar för att alla anställda inom polisväsendet i detta sammanhang bör behandlas lika föreslås att de särskilda reglerna bör gälla hela denna kategori, dock med undantag för de högre tjänstemän som har att svara inför statens ansvarsnämnd.

Utredningen föreslår ett omedelbart åklagarinträde. Förslaget innebär att så snart anledning förekommer att tjänsteman inom polisväsendet begått brott eller förseelse i tjänsten så skall ärendet omedelbart överlämnas till åklagare. Det skall sedan ankomma på denne att besluta om ärendets fortsatta handläggning. Det anges inte till vilken åklagare ärendet bör överlämnas, men det uttalas att åklagarinträdet, i likhet med vad som f.n. är vanligt, bör ske genom att ärendet överlämnas till länsåklagare eller i Stockholm, Göteborg och Malmö till överåklagare eller chefsåklagare. Förslaget medför bl.a. att polisen vid handläggningen av en anmälan inte kan agera som disciplinmyndighet och först efter en egen utredning ta ställning till om skäl föreligger att överlämna ärendet till åklagare. Sedan ärendet har överlämnats till åklagare skall denne nämligen enligt vanliga regler besluta om förundersökning skall inledas, dvs. avgöra om anledning förekommer att brott som hör under allmänt åtal har begåtts. Är så inte fallet men finns det anledning anta att en tjänsteförseelse har begåtts, skall åklagaren överlämna ärendet för handläggning i disciplinär ordning. Beträffande utredningen i disciplinärendet föreslås att den för tjänstemän i de tre största polisdistrikten liksom i Visby polisdistrikt skall ledas av polischefen i distriktet, för rikspolisstyrelsens personal av rikspolischefen samt för övriga tjänstemän av länspolischefen. Tanken på att låta åklagare leda även disciplinutredningar avvisas således.

Beträffande valet av utredningspersonal sägs i betänkandet att utredningarna bör göras av polismän som dels är på största möjliga "tjänstemässiga avstånd" från den anmälde tjänstemannen, dels inte deltar i det dagliga polisarbetet i distriktet och dels så långt möjligt endast sysslar med utredningar i nu aktuella ärenden. Det föreslås därvid att särskilda enheter inrättas för utredning av brott eller förseelse i tjänsten av arbetstagare inom polisväsendet. Med hänsyn till att cirka två tredjedelar av alla anmälningar hänför sig till de tre största distrikten och till Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län föreslås enheterna bli underställda polisstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt. Personalen vid enheterna skall biträda med utredningar i det egna distriktet samt biträda med stödjande verksamhet i övriga distrikt. Enligt betänkandet skall det i mycket begränsade undantagsfall finnas möjlighet för undersökningsledaren att i stället anlita personal vid länspolischefens expedition för biträde vid utredningarna.

I fråga om insyn i utredningarna sägs i betänkandet att det från objektivitetssynpunkt är angeläget att representanter för allmänheten tillförsäkras sådan insyn. En sådan ordning borde verksamt kunna bidra till att undanröja eventuell misstro mot utredningarna. I stället för att skapa ett särskilt organ för denna insyn bör man anlita de representanter för allmänheten som redan

finns i polisstyrelserna. Det föreslås därför att polisstyrelsen i plenum – som har lekmannamajoritet – skall följa och öva insyn i alla utredningar om brott eller förseelse i tjänsten av arbetstagare inom polisväsendet. Enligt förslaget skall styrelsen dels fortlöpande hållas informerad om alla utredningar, dels få del av den färdiga utredningen och i samband därmed beredas tillfälle att yttra sig över utredningen. Som en följd härav föreslås att undersökningsledaren inte skall äga rätt att lägga ned eller avsluta en utredning innan styrelsen har haft tillfälle att yttra sig över den. För att få en smidigare organisation av denna insyn ges polisstyrelsen möjlighet att inom sig utse ett utskott som i styrelsens ställe skall handha insynsuppgiften. För Stockholms polisdistrikt föreslås av organisatoriska skäl en särskild nämnd för denna insyn. I fråga om arbetstagare vid rikspolisstyrelsen föreslås att dess styrelse skall fullgöra insynsuppgiften. – I syfte att stärka insynen föreslår utredningen vidare närvaro av s.k. medborgarvittnen vid förhör under förundersökning rörande brott i tjänsten av arbetstagare inom polisväsendet. Däremot föreslås inte närvaro av medborgarvittnen vid förhör under disciplinutredningar.

I betänkandet pekas vidare på möjligheten att anlita de särskilda utredningsenheterna även vid utredningar angående brott utom tjänsten av berörda arbetstagare samt vid utredningar till följd av remisser från JO och annan myndighet.

Betänkandet har remissbehandlats

Under remissbehandlingen har man allmänt erkänt behovet av åtgärder som är ägnade att undanröja den misstro som finns mot det nuvarande utredningssystemet. Den lösning som utredningen har stannat för på denna punkt går emellertid inte fri från kritik. Även i fortsättningen skulle ju misstanke om brott eller förseelser begångna i tjänsteutövningen av anställda inom polisväsendet utredas av polismän, låt vara med en läns-, över- eller chefsåklagare som avgör hur ärendet skall handläggas och i brottsutredningar dessutom med en åklagare som förundersökningsledare.

Frågan om hur man bör förfara vid utredning om brott eller förseelser begångna i tjänsteutövningen av anställda inom polisväsendet kan mot bakgrund av den sålunda framförda remisskritiken enligt min mening inte lösas enbart på grundval av utredningens betänkande. Det är emellertid angeläget att finna en godtagbar lösning, inte minst med hänsyn till den kritik mot polisen för bristande objektivitet som när det gäller dessa utredningar fortfarande gång efter annan förs fram i den allmänna debatten. Jag förordar därför att den kommitté som enligt vad jag nyss har föreslagit skall tillkallas för att utreda disciplinförfarandet vid mindre myndigheter också får i uppdrag att på nytt särskilt se över utredningsförfarandet vid brott eller förseelser begångna i tjänsteutövningen av arbetstagare inom polisväsendet.

Kommittén bör i denna del av sitt arbete kunna utgå från att behovet av särskilda regler gäller alla anställda inom polisväsendet, även om intresset självklart koncentreras till brott eller förseelser begångna i tjänsteutövningen av polismän. Man synes också böra godta utredningsförslaget att tjänsteförseelse som uppenbarligen endast rör den anställdes förhållande till den egna myndigheten, t.ex. förfallolös utevaro från tjänstgöring, undantas från en särreglering. Med hänsyn till att tjänsteförseelser av arbetstagare i högre befattningar inom polisen utreds och prövas av statens ansvarsnämnd bör även sådana förseelser kunna undantas. Vidare kan det finnas skäl att ta fasta på tanken i 1975 års betänkande att också utredningar om brott utom tjänsten av polisman kan behöva utredas i en särskild ordning som inte kan ge upphov till några misstankar om att otillbörliga hänsyn tas till den misstänkte, i allt

fall om brottet på något sätt berör allmänheten och kan påverka förtroendet för polisens verksamhet.

Det obligatoriska åklagarinträde som har föreslagits i 1975 års betänkande bör också kunna godtas. Enligt vad jag har erfarit överväger riksåklagaren att meddela föreskrifter härom. Kommittén bör emellertid pröva om man kan nå ännu längre på denna väg t.ex. genom särskilda rutiner som innebär att varje anmälan mot en polisman eller annan arbetstagare inom polisväsendet direkt överlämnas till läns- eller överåklagare.

Kommittén bör särskilt studera frågan om vem som skall vara undersökningsledare vid disciplinutredningar om externa tjänsteförseelser. I denna del har reformen rörande ämbetsansvaret inneburit att ledningen för den undersökande verksamheten i betydande utsträckning har flyttats från åklagaren till den egna myndigheten. En återgång till den tidigare ordningen synes vara ägnad att skapa större förtroende för disciplinutredningar som rör anställda inom polisväsendet.

Om reglerna för undersökningsledningen är desamma när det gäller brott i tjänsteutövningen och extern tjänsteförseelse uppnås dessutom bättre kontinuitet i de fall där en ursprunglig misstanke om brott faller bort men anledning i stället föreligger att en tjänsteförseelse har begåtts.

Om åklagaren skall vara undersökningsledare vid utredningar om externa tjänsteförseelser av arbetstagare inom polisväsendet, får detta konsekvenser i en rad hänseenden. Kommittén bör sålunda överväga möjligheten av att åklagaren blir föredragande inför disciplinmyndigheten. Vidare förtjänar att övervägas om åklagaren i disciplinmyndighetens ställe skall ha att föranstalta om sådana åtgärder som avses i 14 1 och 2 §§ LOA. Det får i så fall öppnas en möjlighet för disciplinmyndigheten att meddela åklagaren föreläggande att fullständiga utredningen, om det behövs för att ärendet skall kunna avgöras i ett sammanhang (jfr 45 kap. 11 § rättegångsbalken).

Kommittén bör söka skapa en ordning som innebär att förhörspersonalen i de nu aktuella utredningarna – eller vissa av dem – skall utgöras av personer som är fristående från polisen. Även i detta sammanhang vill jag peka på möjligheten att inrätta särskilda utredningssektioner vid vissa länsstyrelser. Jag vill emellertid här anmärka att en del utredningar kan vara så invecklade t.ex. i tekniskt hänseende att det inte är rimligt att utredningarna skall göras utan biträde av sådan specialutbildad personal som endast polisen förfogar över.

Förhörspersonalen spelar en nyckelroll i utredningsarbetet och rekryteringsfrågan bör övervägas noga av kommittén. Kan man förutse stora svårigheter att rekrytera lämplig personal till en organisation utom polisväsendet, talar detta givetvis för att utredningarna också i fortsättningen bör göras av personal inom polisväsendet. Skulle kommittén på nu angivna eller andra särskilda skäl vilja förorda att den nuvarande ordningen skall bestå, bör kommittén som komplement till ett fullständigt förslag om en utredningsorganisation utom polisväsendet utveckla vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka allmänhetens förtroende för en ordning med poliser som förhörspersonal. Därvid torde det i 1975 års betänkande framförda förslaget om speciella utredningsgrupper kunna tas som utgångspunkt. Eventuellt skulle ytterligare en grupp kunna stationeras utanför de tre storstäderna.

Om kommittén stannar för sistnämnda lösning, bör den överväga frågan om inrättandet av ett särskilt kontrollorgan som är fristående från polisen. Ett sådant organ skulle kunna vara en egen myndighet eller knytas till någon redan existerande myndighet t.ex. justitiekanslern. Oavsett vilken lösning

som väljs bör man säkra ett lekmannainflytande över kontrollförfarandet. För att göra kontrollen effektivare kan åklagaren åläggas rapporteringsskyldighet om varje ärende som faller under särregleringen eller om varje beslut i åtalsfrågor, eventuellt med bifogande av beslutsunderlaget. Utredningsgrupperna kan i sin tur åläggas att avge verksamhetsberättelser.

Reformen rörande ämbetsansvaret har inneburit att undersökningsledningen också i disciplinutredningar utanför polisväsendet i stor utsträckning har flyttats från åklagaren till den egna myndigheten. Även om vissa fördelar skulle stå att vinna med en återgång till den tidigare ordningen även i dessa fall, kan det ändå vid en samlad bedömning inte anses försvarligt att så sker. Kommittén bör i denna del i stället överväga om undersökningsledningen lämpligen kan utövas av cheferna för länsstyrelsernas särskilda utredningssektioner, om sådana sektioner föreslås kunna bli anlitade för utredningar av det slag som avses här.

Jag har hittills huvudsakligen uppehållit mig vid hur själva utredningsförfarandet bör vara organiserat för att garantera effektivitet och rättssäkerhet i de nu aktuella ärendena. Men sådana garantier bör finnas även under den fortsatta handläggningen. Så är givetvis fallet när utredningsförfarandet mynnar ut i en domstolsprocess. Jag inskränker mig därför till de fall där utredningen läggs till grund för ett disciplinärt förfarande vid den myndighet som arbetstagaren lyder under.

I det föregående har jag uttalat att kommittén bör överväga om det är möjligt och lämpligt att föra över disciplinförfarandet från små myndigheter till någon annan myndighet. I samband därmed har jag pekat på möjligheten att inrätta särskilda utredningsorgan vid vissa länsstyrelser. Kommittén bör dessutom överväga lämpligheten av att länsstyrelse får ta över också prövningen av dessa disciplinärenden, om och i den mån kommittén finner att en överföring till annan myndighet skall kunna ske.

Inom polisväsendet avgörs f.n. fråga om disciplinpåföljd m.m. i Stockholm, Göteborg och Malmö av polisstyrelsen i plenum, i övriga polisdistrikt av länsstyrelsen och för rikspolisstyrelsens personal av rikspolisstyrelsen. När det gäller rikspolisstyrelsens personal finns det ingenting som talar mot denna ordning. Dess personal utövar exempelvis inte någon egentlig polisverksamhet. Däremot kan det ifrågasättas om inte länsstyrelse utan undantag bör vara beslutande myndighet i frågor om externa tjänsteförseelser av arbetstagare vid lokal polismyndighet. För en sådan lösning talar bl.a. att likartade fall så långt möjligt bör behandlas likformigt. I sammanhanget förtjänar också att övervägas om man till förekommande av kompetenstvister bör ge länsstyrelsen rätt att besluta om handläggningen av disciplinära ärenden som inte uppenbarligen rör endast interna förhållanden.

Länsstyrelses prövning av disciplinärenden görs f.n. av dess styrelse i plenum. Styrelsen består, utöver ordföranden, av 14 ledamöter. Styrelsens viktigaste uppgift är att svara för den regionala samhällsplaneringen. Det kan ifrågasättas om detta organ är rätt forum för ibland ganska bagatellartade tjänsteförseelser. Kommittén bör därför undersöka möjligheten av att låta ett utskott inom styrelsen svara för handläggningen av disciplinärendena. Möjligen bör det ställas som villkor för en delegering att juridisk kompetens finns företrädd inom utskottet.

Kommittén bör börja sitt arbete med de frågor som berör polisen. I denna del bör kommittén samråda med 1975 års polisutredning (Ju 1975:08). Arbetet bör bedrivas skyndsamt. Kommitténs förslag beträffande polisen bör redovisas i ett särskilt betänkande, om det kan ske utan olägenhet för återstoden av utredningsuppdraget.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med tre ledamöter med uppdrag att se över förfarandet i vissa disciplinärenden m.m.

att utse en av ledamöterna att vara ordförande

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om annat ej förskrives,

att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 2. Översyn av vallagen (1972:620)

Dir 1977:120

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-08

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

I samband med enkammarreformen 1968/69 infördes nuvarande ordning för riksdags-, landstings- och kommunalval. De regler som då antogs har senare i stort sett oförändrade överförts till den nya regeringsformen (RF, omtryckt 1976:871), kommunallagen (1977:179) och vallagen (1972:620, omtryckt 1976:404, senast ändrad 1977:712). I RF och kommunallagen ges de mer grundläggande reglerna. Där finns bl.a. föreskrifter om antalet ledamöter i riksdagen resp. i fullmäktige, om vem som har rösträtt, om hur ofta val skall hållas etc. I vallagen, som är gemensam för de tre olika valen, ges regler om förfarandet. Varje enskilt led i förfarandet har i lagen fått en mycket detaljerad reglering.

I vallagens tre första kapitel finns bestämmelser bl.a. om tidpunkten för val (1 kap.), om valkretsar och valkretsmandat (2 kap.) samt om valnämnder och valförrättare (3 kap.). Kapitlen 4-7 kan sägas röra förberedelser inför val. Här behandlas närmare röstlängdsförfarandet (4 kap.), registrering och skydd av partibeteckning (5 kap.) och frågor rörande bl.a. framställning av valsedlar och röstkort (6 och 7 kap.). I de följande fyra kapitlen ges bestämmelser om själva röstningsförfarandet. Här skiljs mellan å ena sidan allmänna bestämmelser om röstningen (8 kap.) och å den andra särskilda bestämmelser om röstning i vallokal, på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg (9 och 10 kap.) samt om röstning med valsedelsförsändelse (11 kap). I 12-14 kap. följer sedan regler rörande sammanräkningsförfarandet. Bestämmelserna i 12 13 kap. avser förberedande åtgärder i vallokal och hos valnämnd inför den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen hos länsstyrelser och den centrala valmyndigheten – dvs. riksskatteverket. Bestämmelserna i 14 kap. rör slutlig sammanräkning och mandatfördelning. Det avslutande 15 kap. innehåller bestämmelser om bl.a. besvär över val.

Vallagen har redan ändrats vid flera tillfällen sedan den tillkom år 1972. Till en del har det rört sig om en omfördelning av regelbeståndet mellan grundlag och kommunallagstiftning å ena sidan samt vallagen å den andra. Grundlagsreformen 1973/74 ledde sålunda till den följdändringen att reglerna om mandatfördelning för riksdagsval utan ändring i sak överfördes från den dåvarande riksdagsordningen till vallagen (prop. 1974:35). I fråga om de kommunala valen innebar antagandet av 1977 års kommunallag att vissa av de bestämmelser om val av ledamöter i landsting och kommunfullmäktige som förut haft sin plats i äldre kommunallagar fördes över till vallagen (prop. 1975/76:187).

Under år 1974 genomfördes också en del andra följdändringar till grundlagsreformen. Bl.a. gjordes de ändringar som krävdes med anledning av den sänkning av rösträttsåldern som genomfördes i och med att RF antogs. Också införandet av valprövningsnämnden som besvärsinstans (3 kap. 11 § RF) ledde till ändringar i vallagen.

Bland övriga ändringar av större intresse finns skäl att nämna att reglerna rörande registrering av partibeteckning har justerats vid två tillfällen (prop. 1973:28 och 1974:35). Ändringarna har inneburit en förstärkning av skyddet för registrerad partibeteckning. Reglerna om val av landstingsledamöter har ändrats så att de i huvudsak ansluter till vad som gäller vid riksdagsval (prop. 1975:101). Frågan om utlandssvenskarnas rösträtt har också föranlett ändringar i vallagen. Ändringarna har inneburit att kretsen röstberättigade har vidgats. I samband därmed har ändringar gjorts i de regler som gäller ansökan om att bli upptagen i särskild röstlängd (prop. 1975/76:111 och 1976/77:75).

Efter 1973 års val redovisade riksskatteverket i en särskild promemoria erfarenheter av vallagens tillämpning och förslag till ändringar i olika enskildheter. Många av förslagen har lett till lagstiftning (prop. 1975:27, prop. 1975/76:55).

En fråga, som har tagits upp under arbetet på reformeringen av våra grundlagar men som ännu inte har lett till lagstiftning, är huruvida en förstärkning av det personliga momentet i valet av riksdagsledamöter bör ske. Såväl denna fråga som frågan om en översyn av valkretsindelningen övervägs f.n. inom personvals- och valkretsutredningen (Ju 1974:19). Utredningen väntas slutföra sitt arbete vid årsskiftet 1977/78.

Vidare kan nämnas att chefen för kommundepartementet nyligen har bemyndigats att tillkalla en kommitté för fortsatt utredning av vissa kommunaldemokratiska frågor (Dir. 1977:96). En av kommitténs huvuduppgifter är att undersöka vilka återverkningar den gemensamma valdagen har på den kommunala demokratin.

Initiativ till ytterligare ändringar i vallagen har tagits genom skilda framställningar till regeringen.

Företrädare för svenska sjöfolksförbundet har sålunda muntligen framställt önskemål om en översyn av reglerna om röstning på fartyg. Enligt 10 kap. 13 § vallagen får röstning på fartyg börja tidigast den fyrtiofemte dagen före valdagen och pågå så länge att avgivna valsedlar kan beräknas vara centrala valmyndigheten till handa senast kl. 12 dagen före valdagen. Röstningsperiodens längd är alltså f.n. beroende på när valmaterialet – framför allt valsedlar och valkuvert – sänds ut och hur postförbindelserna fungerar. Enligt förbundet har det förekommit fall där någon röstning enligt 10 kap. 13 § över huvud taget inte kunnat genomföras på grund av att valmaterialet anlänt för sent till fartygen.

Justitieombudsmannen (JO) Ulf Lundvik har i en skrivelse den 12 februari 1975 tagit upp frågan om möjlighet föreligger att, sedan den ordinarie besvärstiden har gått till ända, åstadkomma ändring i beslut, varigenom någon på grund av personförväxling felaktigt har befunnits vara vald. Enligt JO bör självrättelse från sammanräkningsmyndigheten vara utesluten. I stället bör valprövningsnämnden i särskilda fall – där felet är uppenbart och av enkel beskaffenhet eller av teknisk art – kunna pröva besvär som har anförts för sent. Framställningen har remissbehandlats.

Riksskatteverket har i skrivelse den 8 december 1975 med en därtill fogad promemoria tagit upp frågan om den valbarhetsprövning som förutsätts i 14 kap. 5 § vallagen. Föreskriften innebär bl.a. att namn på valsedel skall anses obefintligt om kandidaten inte är valbar. Enligt verket är vissa praktiska svårigheter förknippade med denna valbarhetsprövning. I promemorian redovisas olika möjligheter att komma till rätta med svårigheterna.

På samma sätt som efter 1973 års val har riksskatteverket vidare samlat och bearbetat erfarenheter från de val som hölls år 1976. I en promemoria den 18 oktober 1977 har verket redovisat resultatet av detta arbete. I promemorian läggs fram förslag till eller diskuteras ändringar i bl.a. de regler som gäller röstlängdsförfarandet. Sålunda förslås vissa justeringar av de tidsfrister som gäller för detta förfarande. En annan fråga som behandlas är om möjlighet bör införas att rätta särskild röstlängd på samma sätt som gäller för allmän röstlängd. Också reglerna om själva röstningen berörs. Enligt promemorian bör röstningen i vallokal kunna avslutas kl. 20 i stället för som nu kl. 21. I promemorian uppmärksammas också vissa svårigheter att upprätthålla valhemligheten då röstning sker på sådan särskild postanstalt, som med anledning av valet inrättas på t.ex. sjukhus eller kriminalvårdsanstalt. Vidare aktualiseras bl.a. frågan om den som har förtidsröstat bör få ha kvar sin rätt att rösta också i vallokalen. Även olika frågor som rör sammanräkningsförfarandet tas upp.

Frågan om skydd mot illojal användning av partibeteckning i val har berörts i en riksdagsskrivelse den 14 november 1973 (rskr 1973:291) i anledning av en motion till 1973 års riksdag om lagstiftning till skydd för namnen på politiska organisationer. Riksdagen har i skrivelsen givit Kungl. Maj:t till känna vad konstitutionsutskottet (KU) anfört i betänkandet KU 1973:40 om införande av regler i vallagen som innebär att avregistrerad partibeteckning, som använts vid allmänt val, skyddas under viss övergångstid.

Ytterligare valfrågor har aktualiserats i motioner till 1976/77 års riksmöte. Till en del berör motionerna och riksskatteverkets promemoria av den 18 oktober 1977 samma frågor. I övrigt tas i motionerna upp frågor som gäller bl.a. den fria nomineringsrätten, utdelning av valsedlar i anslutning till vallokal, tillämpningen av nuvarande regler om valsedels ogiltighet, sekretesskydd för röstlängd och offentlighet vid preliminär rösträkning och förrättning för slutlig sammanräkning och mandatfördelning. Jag skall inte här redogöra för innebörden av de förslag som har väckts och de yrkanden i övrigt som har framställts. Motionerna har behandlats av KU i dess betänkande 1976/77:43, där en redogörelse för motionerna lämnas.

I betänkandet KU 1976/77:43 har ett enhälligt utskott – utan att ta ställning i sak till de olika motionerna – föreslagit att en översyn av vallagen kommer till stånd i likhet med vad som skedde efter 1973 års val. Denna översyn bör enligt KU kunna omfatta hela regelsystemet och göras mot bakgrund av erfarenheterna från de senaste valen. Utskottet har vidare förordat att en

särskild utredning med representanter för de politiska partierna tillkallas för ändamålet. KU:s uttalanden har godtagits av riksdagen (rskr 1976/77:250).

När vallagen tillkom år 1972 utgjorde den resultatet av en fullständig lagteknisk översyn av de vallagar som då gällde. Den har nu tillämpats vid de allmänna valen år 1973 och 1976. I stort sett har erfarenheterna av tillämpningen varit goda. Det har emellertid visat sig påkallat att ändra den nya lagen vid flera tillfällen. Ändringarna har rört delvis praktiskt betonade detaljfrågor som aktualiserades under 1973 års val men också frågor av större räckvidd. Efter 1976 års val har ett stort antal motioner väckts i riksdagen med förslag till ändringar i vallagen. Som redan har angetts har vidare riksskatteverket i en promemoria lagt fram förslag som bygger på erfarenheter från 1976 års val.

Enligt min mening talar både de många ändringsförslagen och ändringarna som hittills genomförts för att en översyn görs av vallagen i dess helhet. Den utredning som riksdagen har uttalat sig för bör därför nu komma till stånd. Den bör anförtros åt en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Kommittén bör i första hand ha till uppgift att närmare överväga de frågor som de många redan framförda ändringsförslagen avser. Den bör emellertid också granska de bestämmelser i vallagen som inte berörs av framställningarna. Finner kommittén att ändringar är påkallade bör den lägga fram de författningsförslag som behövs.

Som en allmän riktlinje för arbetet bör gälla att vallagen även i framtiden skall reglera i huvudsak de frågor som f.n. behandlas där och att regleringen skall vara i stort sett lika utförlig som i dag.

Inom den nu angivna ramen för utredningsarbetet bör en begränsning göras med hänsyn till att frågan om en förstärkning av det personliga momentet i valet av riksdagsledamöter och en översyn av valkretsindelningen redan är föremål för utredning. Vidare bör den fråga med anknytning till vallagen som utreds av kommittén för fortsatt utredning av vissa kommunaldemokratiska frågor lämnas utanför utredningsuppdraget.

Jag vill inte binda kommittéarbetet med närmare anvisningar om hur de olika frågorna bör lösas. Enligt min mening är det av värde att kommittén får fria händer vid valet av lösningar. Som en allmän vägledning för arbetet vill jag bara erinra om de tre huvudkrav som under förarbetena till vallagen ställdes på förfarandet vid val (prop. 1972:105 s. 88 f). Det måste fylla högt ställda anspråk på tillförlitlighet. Garantier måste föreligga att valen sker under former som tryggar den för fria val nödvändiga valhemligheten. Slutligen är det viktigt att valförfarandet är smidigt och enkelt. Jag vill tillägga att det givetvis också är av stor betydelse att regleringen präglas av konsekvens och överskådlighet.

Om kommittén finner att vissa ändringar bör genomföras redan till 1979 års allmänna val, bör den vara oförhindrad att i delbetänkande lägga fram de författningsförslag som behövs.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter med uppdrag att göra en översyn av vallagen (1972:620),

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i

form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om inte annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 3. Utredning om vidgad ortspressannonsering m.m.

Dir 1977:123

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-08.

*Departementschefen, statsrådet Romanus, anför*

Den 1 januari 1978 träder lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. (kungörandelagen) i kraft (prop. 1976/77:63, KU 1976/77:45, rskr 1976/77:336). Genom reformen införs ett mer enhetligt system för kungörande av i första hand myndighets beslut och andra åtgärder. Syftet är också att effektivisera kungörandet i dessa fall.

I lagen ges bestämmelser som kompletterar vad som är föreskrivet om kungörande i författningar på olika områden. Den nya regleringen berör i princip inte kommunala organs skyldighet att kungöra sina åtgärder men omfattar fall där sådan skyldighet åvilar enskild person.

Kungörandelagen blir tillämplig när beslut eller annan åtgärd enligt föreskrift i lag eller annan författning skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar, ortstidning eller på myndighets anslagstavla. I fråga om kungörande i ortstidning anges i 3 § första stycket att kungörelsen skall införas i alla lokala dagstidningar som har en spridning av någon betydenhet bland dem inom orten till vilka kungörelsen riktar sig. Enligt 3 § andra stycket skall lokal dagstidning anses ha sådan spridning om den kan beräknas vara spridd till minst 5 % av hushållen i orten. Även när så stor spridning inte föreligger skall kungörelse ändå införas i lokal dagstidning som kan beräknas vara spridd till minst 50 % av hushållen i viss kommun inom det berörda området. Begreppet dagstidning definieras i sista stycket samma paragraf så att med dagstidning skall förstås allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka och som har en på vardagar i huvudsak abonnerad upplaga.

I 4 § föreskrivs att kungörande bör ske även i annan form eller i större utsträckning än den föreskrivna (s.k. stödjande kungörande) om syftet med tillkännagivandet främjas och den sammanlagda kostnaden inte blir större än som är försvarligt med hänsyn till det intresse tillkännagivandet skall tillgodose.

Kungörandelagen har föranlett ändringar i ett flertal författningar. I fråga om lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, lagen (1948:218) om sambruksföreningar, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen och handelsregisterlagen (1974:157) har ändringarna inneburit bl.a. att nuvarande föreskrifter om kungörande av registeruppgifter i ortstidning upphävs och att sådana uppgifter i fortsättningen skall kungöras endast i Post- och Inrikes Tidningar.

Till grund för propositionen låg bl.a. departementspromemorian (Ds Ju 1974:2) Effektivare kungörande. Med anledning av vissa uttalanden vid remissbehandlingen av promemorian uppdrog regeringen åt riksrevisionsverket (RRV) att undersöka och belysa de ekonomiska verkningarna för det allmänna och enskilda av promemorieförslaget. Resultatet har redovisats i en av RRV i december 1975 upprättad skrivelse Effektivare kungörande-ekonomiska verkningar jämte en därvid fogad promemoria i ämnet. I lagstiftningsärendet skedde vissa kompletteringar av RRV:s beräkningar.

Under riksdagsbehandlingen tilldrog sig kostnadsfrågan särskild uppmärksamhet. Genom RRV:s försorg kompletterades den tidigare företagna undersökningen. Resultatet av den förnyade undersökningen redovisades av RRV till regeringen i skrivelse den 21 april 1977 jämte bilagor. Undersökningsmaterialet jämte vissa inom justitiedepartementet gjorda kompletteringar överlämnades till konstitutionsutskottet.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen och de i ärendet väckta motionerna (1976/77:1388, 1976/77:1389 och 1976/77:1413) uttalade konstitutionsutskottet (KU 1976/77:45 s. 11) att det enligt utskottets mening var önskvärt med en bredare ortspressannonsering än som föreslogs i propositionen. Genomförandet av en sådan skulle emellertid med nuvarande kostnadssystem få till effekt att enskilda drabbades av ytterligare väsentliga kostnadsökningar. Utskottet ansåg det därför erforderligt att frågan i sin helhet ånyo sågs över, varvid särskilt borde övervägas dels en utvidgning av ortspressannonseringen enligt den s.k. totalitetsprincipen, dels om någon form av taxesättning kunde införas i syfte att skapa ett för hela landet enhetligt system och dels vilka möjligheter som finns att förkorta kungörelsetexterna.

Med anledning av ett i motionen 1976/77:1388 framställt yrkande att statsverket borde svara för kostnaderna för stödjande kungörande i ortstidning av sådana uppgifter ur bl.a. handels- och föreningsregistren som till följd av propositionsförslaget inte längre obligatoriskt skulle kungöras i ortstidning, uttalade utskottet att det – utan att ta ställning i sak – ansåg det lämpligt att även denna fråga övervägdes i samband med det utredningsarbete som utskottet förordat. I avvaktan på en sådan utredning förklarade utskottet sig berett att acceptera propositionens förslag. Utskottet uttalade vidare att utredningsarbetet borde bedrivas så att proposition skyndsamt kunde föreläggas riksdagen.

Utskottet hemställde – såvitt nu är i fråga – att riksdagen med anledning av propositionen antog framlagda lagförslag med vissa undantag och ändringar som saknar betydelse i detta sammanhang. Utskottet hemställde vidare att riksdagen hos regeringen begärde utredning i enlighet med vad utskottet anfört. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1976/77:336).

I enlighet med riksdagens hemställan bör frågan om en bredare ortspressannonsering än som följer av 3 § kungörandelagen på nytt ses över i sin helhet. Intresset knyter sig främst till möjligheten att för kungörelseannonsering i ortspress tillämpa i huvudsak samma princip som gäller i fråga om allmän samhällsinformation. En vidgad annonsering aktualiserar emellertid också andra frågor, vilka bör ses över i detta sammanhang. Med tanke på utredningens karaktär och omfattning föreslår jag att en särskild utredare tillkallas för ändamålet.

För att man skall kunna tillgodose önskemålet om en bredare ortspressannonsering behöver de ekonomiska konsekvenserna för det allmänna och för enskilda av en sådan annonsering utredas och belysas. Som utgångspunkt

bör därvid gälla att annonsbladen lämnas utanför dagstidningsbegreppet i förevarande sammanhang. Vidare bör gälla att storstadstidningarna tas i anspråk för obligatoriskt kungörande endast inom sitt lokala spridningsområde.

Utredaren skall till en början undersöka kostnaderna för ortspressannonsering vid olika alternativ. De alternativ som bör undersökas är kungörande enligt dels den s.k. totalitetsprincipen, dvs. i samtliga lokala dagstidningar inkl. kvällspress, dels i samtliga lokala dagstidningar med undantag av kvällspressen och dels – med bibehållande av kungörandelagens dagstidningsdefinition – i lokala dagstidningar med spridning till minst 2 % av hushållen i orten. Det får ankomma på utredaren att redovisa skillnaderna i kostnadshänseende mellan de olika alternativen och även hur dessa förhåller sig till kostnaderna vid kungörandelagens spridningsnivå. På grundval av denna kostnadsundersökning bör utredaren göra en samlad värdering av de olika alternativen och bedöma vilket av dem som till rimliga kostnader bäst tillgodoser informationsbehovet.

En särskild fråga i sammanhanget är kostnaderna för s.k. stödjande kungörande. Det ligger i sakens natur att behovet av stödjande kungörande generellt sett minskar om ortstidningskungörandet breddas. I vissa situationer kommer dock behov av möjlighet till stödjande kungörande fortfarande att föreligga. Jag tänker då närmast på sådana uppgifter ur handels- och föreningsregistren som till följd av kungörandereformen inte längre obligatoriskt skall kungöras i ortstidning. Stödjande kungörande bör också kunna ske i de fall där f.n. någon ortstidningsannonsering inte förekommer, t.ex. när det gäller uppgifter om aktiebolag, vars verksamhet har lokal karaktär. Utredaren bör föreslå riktlinjer för kungörande av sådana uppgifter och söka beräkna kostnaderna härför samt för stödjande kungörande i övrigt både enligt kungörandelagens bestämmelser och vid de tidigare angivna spridningsalternativen.

En bredare ortspressannonsering aktualiserar även frågan om statsverket skall ta på sig viss del av kostnaderna för enskilds kungörande. Särskilt är detta fallet om man övergår till den s.k. totalitetsprincipen i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för de statliga myndigheternas allmänna samhällsinformation genom dagspressannonsering. I det sammanhanget bör också övervägas i vad mån staten bör svara för kostnaden för stödjande kungörande i vissa fall, t.ex. av uppgifter av associationsrättsliga register som har ett mera allmänt intresse.

Till följd av lokala variationer i antal tidningar och i spridningen uppkommer med ett system som anknyter till spridningen skillnader i kostnadshänseende för den enskilde. I enlighet med riksdagens hemställan bör därför utredas möjligheterna att utjämna skillnaderna genom ett för hela landet enhetligt system med taxor för kungörelsekostnader. Ett sådant system kan bygga på en enhetlig eller differentierad taxesättning för olika kungörandesituationer. Det bör vidare utredas om systemet skall omfatta alla kungörandesituationer i vilka kostnadsansvaret åvilar enskild eller om det finns skäl att begränsa det till vissa situationer. Utredaren bör lämna förslag hur ett sådant system bör vara beskaffat och beräkna kostnaden för det. I samband härmed bör även undersökas möjligheterna till en samlad och enhetlig författningsreglering av ansvaret för kungörelsekostnader.

Som riksdagen har begärt bör också möjligheterna att förkorta kungörelsetexterna utredas. Utredaren bör i samråd med nämnden för samhällsinformation undersöka möjligheterna att genom sådana åtgärder minska kostna-

derna för tidningskungörande, varvid får beaktas de krav på kungörelsens innehåll som uppställs i författningsföreskrifter och från informationssynpunkt. Resultatet härvidlag återverkar självfallet på kostnadssidan och får därför vägas in när denna beräknas. Även frågor om rutiner vid beställning av annonser och om regler för typografisk utformning m.m. bör beaktas.

I kostnadsberäknings- och taxesättningsfrågor bör utredaren samråda med RRV.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt och med sikte på att proposition skall kunna föreläggas riksdagen till 1978/79 års riksmöte.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över frågan om vidgad ortspressannonsering m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 4. Utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

Dir 1978:11

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-02

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

I samband med att 1973 års riksdag beslöt om vissa åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen antogs lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande (LTO). LTO trädde i kraft den 1 oktober 1973.

I 1-3 §§ LTO finns bestämmelser som ger en polisman befogenhet att i vissa fall verkställa ett tillfälligt omhändertagande. Av dessa föreskrifter utgör 1 och 3 §§ en direkt transformering till lag av tidigare gällande regler i polisinstruktionen (1972:511).

Bestämmelsen i 1 § LTO tar sikte på fall då polisstyrelse enligt särskild bestämmelse har befogenhet att besluta om omhändertagande. En enskild polisman får i ett sådant fall verkställa omhändertagandet i avvaktan på polisstyrelsens beslut, om förutsättningar för ett omhändertagande bedöms föreligga och ett dröjsmål med åtgärden skulle innebära fara för den omhändertagnes eller annans liv eller hälsa eller fara i annat hänseende. De bestämmelser om befogenhet för polisstyrelse att besluta om omhändertagande som här avses finns i utlänningslagen (1954:193), lagen (1954:579) om

nykterhetsvård, barnavårdslagen (1960:97) och lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Föreskriften i 2 § LTO gäller det fallet att någon som kan antas vara under femton år anträffas under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans hälsa eller utveckling. I ett sådant fall får polisman ta hand om honom för att skyndsamt överlämna honom till föräldrar, annan vårdnadshavare eller barnavårdsnämnden. I 3 § föreskrivs att polisman skall omhänderta den som genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör omedelbar fara för denna, om ett omhändertagande är nödvändigt för att upprätthålla ordningen. Ett sådant omhändertagande skall ske också när det fordras för att avvärja en straffbelagd gärning.

LTO innehåller vidare bestämmelser om förfarandet vid omhändertagande, maximitid för kvarhållande m.m. Sålunda gäller enligt 4 § LTO att polismannen skall se till att omhändertagandet inte orsakar den som har tagits om hand större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte. Vidare skall tillses att omhändertagandet inte väcker onödig uppmärksamhet. Den polisman som har verkställt omhändertagande enligt LTO skall så skyndsamt som möjligt anmäla saken till sin förman, som omedelbart skall pröva om åtgärd enligt 1 eller 3 § skall bestå. Innebär förmannens beslut att den som har omhändertagits enligt 1 § skall kvarhållas eller har ingripande företagits med stöd av 2 §, skall han skyndsamt underrätta polisstyrelsen om omhändertagandet och skälen till detta (5 §). Den som är omhändertagen enligt 1 eller 3 § skall förhöras så snart som möjligt och därvid underrättas om anledningen till att han har tagits om hand. I de fall då någon har omhändertagits enligt 3 § skall också vid behov en utredning om hans personliga levnadsförhållanden göras, om möjligt av en företrädare för social myndighet. Avsikten med denna utredning skall vara att utröna om den omhändertagne är i trängande behov av hjälp eller stöd från samhällets sida (6 §). Beträffande den som har omhändertagits enligt 3 § gäller vidare att han skall friges så snart förhör och personutredning har slutförts och anledning föreligger att han inte längre kommer att utgöra omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet (8 §).

I anslutning till att fylleristraffet avskaffades antog riksdagen en ny lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB), som trädde i kraft den 1 januari 1977. LOB ersatte tidigare gällande bestämmelser i förordningen (1841:58 s. 1) emot fylleri och dryckenskap.

Enligt 1 § LOB får den som på allmän plats, utomeller inomhus, anträffas berusad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel omhändertas av en polisman, om han till följd av berusningen är ur stånd att ta vård om sig eller annars utgör en fara för sig själv eller annan. Omhändertagande får också ske om den berusade tillfälligtvis uppehåller sig i port, trappuppgång eller liknande utrymme eller annars inom område som gränsar till allmän plats. Liksom enligt 4 § LTO gäller enligt 2 § LOB att det vid ett omhändertagande skall tillses att åtgärden inte orsakar den som tas om hand större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte. Vidare skall tillses att åtgärden inte väcker onödig uppmärksamhet.

I LOB föreskrivs vidare (3 §) att den omhändertagne skall underkastas läkarundersökning, om det behövs med hänsyn till hans tillstånd. Om han efter en sådan undersökning inte tas in på sjukhus, får han hållas kvar hos polisen, om annan vård ej kan beredas honom (4 §). Den polisman som

omhändertagit en berusad skall skyndsamt anmäla åtgärden till sin förman. Denne skall omedelbart pröva om åtgärden skall bestå (5 §). Den som har tagits om hand skall friges så snart det finnes kunna ske utan men för honom själv och anledning till omhändertagande ej längre föreligger, dock regelmässigt senast inom åtta timmar efter omhändertagandet. Om den omhändertagne är i behov av hjälp eller stöd från samhällets sida skall polisen lämna råd och upplysningar. Polisen skall därvid, i den mån det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose sådant behov (7 §). Alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel e.d. som påträffas hos den omhändertagne, skall tas ifrån honom och förstöras eller säljas (8 §).

Enligt 9 § LOB skall LOB tillämpas även i fall då förutsättningar för ett omhändertagande skulle ha förelegat också enligt 3 § LTO.

Med skrivelse den 8 december 1977 (rskr 1977/78:58) har riksdagen överlämnat justitieutskottets betänkande 1977/78:12 med anledning av motioner angående LTO. Riksdagen har bifallit vad utskottet hemställt.

I sitt betänkande har justitieutskottet uttalat att tillämpningen av LTO och LOB bör utvärderas. Utvärderingen bör avse antalet omhändertaganden, arten av dessa samt förekomsten av sociala utredningar och hjälp- och vårdinsatser. Vid utvärderingen bör enligt utskottet också de svårigheter uppmärksammas som den enskilde polismannen ställs inför vid valet mellan att tillämpa LTO eller LOB.

Den utvärdering som riksdagen sålunda har begärt bör nu komma till stånd. Jag förordar att en särskild utredare tillkallas för ändamålet. Några närmare anvisningar för arbetet torde inte behövas utöver dem som innefattas i justitieutskottets betänkande. Vissa avgränsningar av uppdraget torde dock vara nödvändiga.

I detta hänseende vill jag först erinra om att regeringen i prop. 1977/78:25 med förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 (bil. 4. s. 17-19) på föredragning av chefen för socialdepartementet har redovisat en plan angående utökad försöksverksamhet med tillnyktringsenheter för vård av omhändertagna berusade personer. Planen har antagits av riksdagen (SoU 1977/78:19, rskr 1977/78:107). Förutom tidigare beslutad försöksverksamhet i Landskrona, som började i juni 1977, avses verksamhet av angivet slag komma till stånd i Gävle, Göteborg, Karlstad, Skövde och Särna. Överläggningar pågår om att förlägga någon form av motsvarande verksamhet även till stockholmsområdet. En utvärdering av försöksverksamheten skall enligt riksdagsbeslutet fortlöpande ske lokalt i samråd med socialdepartementet. Eftersom den utökade försöksverksamheten med tillnyktringsenheter således kommer att utvärderas i annan ordning, bör den särskilda utredarens arbete inte omfatta denna verksamhet.

Vidare bör anmärkas att regeringen genom beslut den 17 september 1977 har uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att med resp. sjukvårdshuvudmän förhandla om avtal om viss försöksverksamhet inom Stockholms och Borås polisdistrikt med sjukvårdspersonal i anslutning till de polisarrester som används för förvaring av omhändertagna berusade personer. Enligt regeringsbeslutet ankommer det på rikspolisstyrelsen att utvärdera denna försöksverksamhet i samråd med socialstyrelsen och berörda sjukvårdshuvudmän, regionala och lokala polismyndigheter samt personalorganisationer. Inte heller denna verksamhet bör därför omfattas av uppdraget till den särskilda utredaren.

Med de begränsningar som jag har angett nu bör det stå utredaren fritt att

under sitt arbete ta upp även andra frågor om tillämpningen av LTO och LOB än dem som har angetts i justitieutskottets betänkande. Enligt utskottet är avsikten att utvärderingen, tillsammans med de ytterligare uppgifter om de båda lagarnas tillämpning som kommer att redovisas i annat sammanhang, skall kunna ligga till grund för en bedömning av frågan om lagändringar behövs. Jag har ingen invändning mot en sådan ordning. I den mån utvärderingen ger vid handen att det vid den praktiska tillämpningen har uppkommit svårigheter som kan avhjälpas lagstiftningsvägen, bör utredaren ange de olika möjligheter som finns att ändra den aktuella lagstiftningen i angivet syfte. Huvuduppgiften för den särskilda utredaren bör emellertid vara att ta fram underlag till ledning för statsmakternas samlade bedömning av hithörande frågor. Det bör härvid anmärkas att den framtida utformningen av lagstiftningen kan komma att påverkas även av överväganden som sker i andra sammanhang. Som justitieutskottet har angett pågår sålunda inom regeringskansliet arbete med en översyn av sociallagstiftningen på grundval av socialutredningens betänkande (SOU 1977:40) Socialtjänst och socialförsäkringstillägg. Som ett led i detta arbete har chefen för socialdepartementet tillkallat en arbetsgrupp med uppgift att redovisa ett beslutsunderlag för regeringens ställningstagande rörande frågor om vård utan den enskildes samtycke inom socialvård och sjukvård. Jag utgår från att resultatet av dessa överväganden kan komma att få betydelse för den särskilda utredarens arbete.

Jag vill avslutningsvis erinra om att det redan nu föreligger ett omfattande material som bör kunna vara till nytta vid utvärderingen. Vad angår LTO har rikspolisstyrelsen med skrivelser den 11 februari 1975 och den 9 februari 1976 redovisat tillämpningen under tiden den 1 oktober 1973 – den 30 september 1975. På initiativ av brottsförebyggande rådet har vidare gjorts en utvärdering av hur LTO har tillämpats i Stockholm, se rådets rapport (1976:1) Frihetsberövanden och polisen. Rapporten har av brottsförebyggande rådets verkställande utskott lagts till grund för en skrivelse till regeringen i september 1976. I den förordas vissa ändringar i fråga om den sociala utredningen enligt LTO. Det material som har angetts nu bör lämpligen överlämnas till den särskilda utredaren för att tas i beaktande när uppdraget fullgörs.

I fråga om LOB har rikspolisstyrelsen i skrivelse den 28 september 1977 lämnat en redovisning för lagens tillämpning under tiden den 1 januari – den 30 juni 1977. I skrivelsen finns uppgifter bl.a. om antalet omhändertaganden enligt LOB och LTO i olika polisdistrikt under den angivna perioden. Vidare lämnas upplysningar om i vilken utsträckning de personer som har omhändertagits enligt LOB har beretts vård på sjukhus, alkoholpoliklinik eller motsvarande och i vilken omfattning de har överlämnats till anhöriga eller förts till bostaden. Dessutom redovisas tillämpningen av LTO och av den tidigare gällande lagstiftningen om fylleri under första halvåret 1976. Även denna redovisning bör kunna komma till användning vid den särskilda utredarens arbete. Det bör därvid finnas anledning för utredaren att ta upp en del tillämpningsproblem som rikspolisstyrelsen har pekat på, i synnerhet de svårigheter som på vissa håll har visat sig föreligga när det gäller identifieringen av de omhändertagna. Det kan tilläggas att regeringen i en särskild skrivelse till rikspolisstyrelsen den 27 oktober 1977 har berört vissa av de frågor som nu avses samt uppdragit åt styrelsen att redovisa tillämpningen av LOB även såvitt gäller första halvåret 1978.

Genom beslut den 24 mars 1977 har socialstyrelsen tillkallat en arbetsgrupp (LOBA) med uppgift att följa effekterna av LOB inom socialvårdens och

sjukvårdens område. Gruppen består av företrädare för rikspolisstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och de byråer inom socialstyrelsen som berörs av lagen. Det bör förutsättas att utredaren håller kontakt med denna arbetsgrupp och i lämplig omfattning tillgodogör sig de resultat som gruppens arbete leder till.

Som justitieutskottet har angett finns det slutligen anledning för utredaren att i sitt arbete beakta den utvärdering av den sociala jourverksamheten som nyligen har gjorts genom socialstyrelsens försorg och som återges i rapporten (Socialstyrelsen redovisar 1977:4) Social jour.

Mot bakgrund av att det sålunda redan finns ett omfattande material som är av intresse för de aktuella utvärderingsfrågorna, bör det finnas förutsättningar att arbetet bedrivs skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredaren, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om annat ej föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 5. Tilläggsdirektiv till 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21)

Dir 1978:12

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-09

Statsrådet Romanus anför.

1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21) har till uppgift bl.a. att se över lagstiftningen om handelsbolag. Enligt direktiven (se 1975 års kommittéberättelse s. 140) skall kommittén lägga fram förslag till koncernregler för handelsbolag och därvid fästa särskild uppmärksamhet vid problemet hur reglerna om koncernredovisning skall utformas. Kommittén skall vidare överväga behovet av koncernregler för företag och företagsgrupperingar av andra slag.

F.n. finns koncernregler bara i aktiebolagslagen (1975:1385), ABL. Enligt 1 kap. 2 § ABL föreligger koncernförhållande om ett aktiebolag (moderbolaget) äger, direkt och/eller genom dotterföretag, så många aktier eller andelar i svensk eller utländsk juridisk person (dotterföretaget) att moderbolaget förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i dotterföretaget. Koncernförhållande föreligger också om aktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal har ett bestämmande

inflytande över ett annat företag och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet.

Föreligger ett koncernförhållande skall moderbolaget enligt 11 kap. 10 § ABL avge koncernredovisning. Sådan redovisning består av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning, vilka var för sig utgör ett sammandrag av moderbolagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar. Närmare bestämmelser om koncernredovisningen finns i 11 kap. 11 §.

Utöver redovisningsreglerna är koncernbegreppet av betydelse vid tillämpningen av åtskilliga andra bestämmelser i ABL, bl.a. låneförbudsbestämmelserna. Koncernbegreppet har dessutom betydelse för annan lagstiftning bl.a. på det arbetsrättsliga området, t.ex. lagen (1974:12) om anställningsskydd, lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar samt semesterlagen (1977:480).

I prop. 1975:103 med förslag till ABL har föredragande statsrådet uttalat (s. 279) att bolag som äger s.k. gemensamma dotterbolag eller 50/50-bolag i allmänhet genom avtal särskilt reglerar hur bestämmanderätten i dessa skall utövas. Innebär sådan reglering att parterna endast gemensamt kan besluta i dotterbolagets angelägenheter bör båda parter vid tillämpningen av koncernreglerna anses som moderbolag. Det betyder att det i dessa fall finns flera moderbolag till ett dotterbolag med påföljd att varje moderbolag måste ta med dotterbolaget i sin koncernredovisning. Detsamma bör enligt föredragande statsrådet gälla i den situationen då två eller flera aktiebolag driver utvecklingsarbete genom särskilt bolag.

Sveriges Industriförbund och Föreningen Auktoriserade Revisorer har i skrivelse den 5 september 1977 till justitiedepartementet med förslag till olika ändringar i ABL kritiserat detta motivuttalande och hemställt att åtgärder vidtas för att slå fast att lagtexten äger vitsord enligt sin ordalydelse. Föreningen Auktoriserade Revisorer har dessutom publicerat ett särskilt yttrande där föreningen tar avstånd från motivuttalandet.

I prop. 1977/78:41 om ändring i ABL m.m. hävdade jag (s. 30) att det inte fanns anledning till erinran mot vad som i det nyss återgivna motivuttalandet har sagts om innebörden av koncernbegreppet. Emellertid ansåg jag att det i en del fall kunde tänkas att koncernredovisningen ger en mindre rättvisande bild av koncernen, om med andra bolag gemensamt ägda företag där högst 50 % av röstetalet disponeras medräknas som dotterföretag. Mot denna bakgrund fann jag det motiverat att i vissa fall medge avvikelse från bestämmelserna om koncernredovisningens innehåll och föreslog en ändring i 11 kap. 11 § tredje stycket ABL med denna innebörd.

Lagrådet, som hördes över lagförslaget (se prop. 1977/78:41 s. 52), ansåg för sin del att rådande läge i fråga om koncernbegreppet inte var tillfredsställande och att saken borde klargöras genom en uttrycklig lagbestämmelse. Lagrådets yttrande föranledde emellertid inte något förslag till lagändring (se prop. 1977/78:41 s. 58).

Vid behandlingen av propositionen anförde lagutskottet bl.a. (LU 1977/78:8 s. 24).

När det gäller 1944 års aktiebolagslag synes definitionen av koncernbegreppet ha tolkats så att moder- och dotterbolagsförhållanden förelåg i 50/50-bolagsfallen endast då ägarebolaget till följd av andra omständigheter än aktieinnehavet hade ett avgörande inflytande över det ägda bolaget. Vid 1975 års lagstiftning på området överfördes bestämningen av koncernbegreppet till den nya lagen utan större avvikelser. Med hänsyn till vad som förekom i

lagstiftningsärendet anser utskottet emellertid att det inte kan råda något tvivel om att lagstiftarens syfte var att med uttrycket bestämmande inflytande i ABL:s koncerndefinition skulle avses även fall då ägarebolaget på grund av aktieinnehavet har en blott negativ bestämmanderätt. Att en utvidgning av koncernbegreppet var åsyftad kom dock inte till klart uttryck i lagen. Detta förhållande har enligt motionärerna och lagrådet lett till oklarhet om innebörden av gällande rätt på denna punkt. Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört om angelägenheten av en entydig koncerndefinition anser utskottet i likhet med lagrådet att det är i hög grad önskvärt att rättsläget klarläggs genom en uttrycklig lagbestämmelse. –

En annan fråga är om koncernbegreppet bör ha den räckvidd som åsyftades vid antagandet av den nya aktiebolagslagen eller om koncernreglerna i ABL bör ges ett mindre vidsträckt tillämpningsområde. Som motionärerna framhåller och som även uttalats i organisationernas skrivelse till utskottet kan skäl anföras för att koncernförhållande inte bör föreligga när ett ägarebolag har endast en negativ bestämmanderätt. Den i propositionen anförda motiveringen för införandet av möjlighet till avvikelse från koncernredovisningsbestämmelserna liksom de synpunkter som inför utskottet redovisats av företrädare för organisationerna och bokföringsnämnden visar också att vissa problem är förknippade med ett mera vidsträckt koncernbegrepp. Enligt utskottets mening finns det emellertid även skäl som talar för att koncernbegreppet bör ha den räckvidd som åsyftades vid 1975 års reform. Utskottet vill härvidlag bl.a. peka på att en inskränkning av koncernreglernas tillämpningsområde kan leda till att möjligheter öppnas för ett kringgående av de i ABL intagna reglerna till skydd för olika intressegrupper. Om koncernförhållande inte skulle anses föreligga mellan ägarebolagen och 50/50-bolaget skulle sålunda de förstnämnda kunna låna ut pengar till det senare. 50/50-bolaget skulle därefter i sin tur utan överträdelse av låneförbudet kunna ge penninglån till aktieägare, styrelseledamöter och verkställande direktörer i ägarebolagen. Vid en bedömning av frågan om hur koncernbegreppet bör utformas måste vidare beaktas de följdverkningar som kan uppkomma på det arbetsrättsliga området. Huruvida koncernbegreppet med hänsyn till de intressen som bär upp lagstiftningen på detta område bör ges en snävare innebörd än det nu har låter sig inte överblickas i detta ärende. I anslutning härtill vill utskottet erinra om att lagen om anställningsskydd kom till före den nya aktiebolagslagen, medan exempelvis semesterlagen och lagen om styrelserepresentation tillkommit efter 1975. Det kan därför enligt utskottets mening inte hållas för säkert att koncernbegreppet vid tillämpningen av dessa lagar skall anses ha en entydig innebörd.

Som framgår av det anförda är en begränsning av koncernbegreppets räckvidd förenad med åtskilliga problem. Inte heller innebörden av det nuvarande koncernbegreppet är invändningsfri. Oavsett vilket koncernbegrepp som bör ges företräde måste emellertid som utskottet ovan uttalat ett klarläggande ske av rättsläget. Med hänsyn härtill anser utskottet att koncernbegreppets räckvidd bör övervägas närmare och mer ingående än som skedde vid 1975 års lagstiftning. I samband härmed bör det regelsystem i ABL och annan lagstiftning som anknyter till koncerndefinitionen ses över. Vid översynen bör vidare uppmärksamhet ägnas åt de särskilda problem från redovisnings- och informationssynpunkt som är förknippade med sådana företagsbildningar som brukar benämnas intressebolag eller associerade bolag.

Med hänsyn till att en översyn av koncernreglerna föreslogs, fann

lagutskottet att någon ändring av 11 kap. 11 § tredje stycket ABL inte borde ske och avstyrkte därför bifall till propositionsförslaget i den delen.

Riksdagen biföll vad utskottet hemställt beträffande koncernförhållanden (rskr. 1977/78:112).

Det begärda utredningsarbetet bör nu sättas igång. Med hänsyn bl.a. till att 1974 års bolagskommitté redan har till uppgift att utreda olika koncernfrågor finner jag det lämpligt att kommittén anförtros även det utredningsarbete som det nu är fråga om.

Jag förordar alltså att 1974 års bolagskommitté får i uppdrag att, med beaktande av vad riksdagen har hemställt, förutsättningslöst utreda frågan om en ändamålsenlig utformning av det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet. Härvid bör också en översyn ske av bestämmelser såväl i ABL som i annan lagstiftning där koncernbegreppet är av betydelse. Vidare bör, som riksdagen har framhållit, de problem uppmärksammas som är förknippade med företag som utan att vara dotterföretag är på något sätt associerade med ett aktiebolag. Vid utredningsarbetet bör kommittén beakta den utveckling som på internationell basis försiggår i fråga om redovisning såväl av koncernföretag som av andra associerade företag.

Skulle under utredningsarbetets gång andra frågor som har samband med dem som nu angetts komma att aktualiseras, bör det stå kommittén fritt att ta upp också dem och att lägga fram de förslag som därvid kan te sig påkallade.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Jag hemställer att regeringen utvidgar bolagskommitténs uppdrag i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 6. Översyn av lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd

Dir 1978:27

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-13

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

Bestämmelser om hittegods och annan förlorad eller övergiven egendom finns i skilda författningar. Den grundläggande författningen är lagen (1938:121) om hittegods (hittegodslagen), som innehåller allmänna bestämmelser om vad man skall göra med hittegods. Beträffande sjöfynd finns motsvarande föreskrifter i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd (sjöfyndslagen). Bärgning av gods till sjöss rymmer emellertid särskilda problem och förutom i sjöfyndslagen finns bestämmelser om bärgning och sjöfynd i ett flertal olika författningar. I hittegodslagen hänvisas till de författningar som gäller för särskilda fall, t.ex. i fråga om skeppsvrak och sjöfynd.

Enligt hittegodslagen skall den som hittar något anmäla fyndet till polismyndighet utan oskäligt dröjsmål. Är ägaren känd, får upphittaren i

stället underrätta honom. Upphittaren kan lämna godset till polismyndighet men är inte skyldig att göra det. Polismyndigheten får dock alltid ta hand om godset, om detta anses påkallat.

När polismyndigheten har fått en anmälan om hittegods, skall den kungöra fyndet på lämpligt sätt eller också underrätta ägaren, om han är känd. Närmare föreskrifter om detta finns i kungörelsen (1938:677) med vissa föreskrifter rörande polismyndighets befattning med hittegods.

Hittegods skall vårdas väl. Polismyndigheten får sälja hittegods, om det finns risk för att godset försämras, om vården medför alltför stora kostnader eller om det annars finns särskilda skäl till försäljning.

Ägaren har rätt att få tillbaka hittegods mot att han betalar polismyndighetens och upphittarens kostnader och skälig hittelön. Tvist om lösesumman avgörs av domstol, men polismyndigheten får lämna ut godset till ägaren mot lösen som myndigheten finner skälig.

Hittegods tillfaller upphittaren, om inte ägaren blir känd inom tre månader från anmälan. Detsamma gäller om inte ägaren hör av sig inom en månad från det han underrättades om fyndet av polismyndigheten. För att godset skall tillfalla upphittaren krävs dock att han betalar polismyndighetens kostnader med anledning av fyndet. Är godset i polismyndighetens vård, tillfaller det staten, om inte upphittaren betalar kostnaderna inom en månad efter anmaning. Närmare bestämmelser om förfarandet med hittegods som tillfaller staten finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Bestämmelserna i hittegodslagen gäller också när någon tar till vara en sak som har glömts kvar hos honom. Hittelön utgår dock inte i det fallet.

I fråga om föremål som tas till vara på fortskaffningsmedel o.d. finns särskilda bestämmelser bl.a. i luftfartslagen (1957:297), järnvägstrafikstadgan (1966:202), kungörelsen (1972:17) om behandling av föremål som upphittats inom flygplats eller på luftfartyg, m.m. och kungörelsen (1972:18) om behandling av föremål som upphittats i spårvägs-, tunnelbane- eller busstrafik.

Bärgning till sjöss innebär i regel att någon, ibland utan att avvakta ägarens godkännande, ingriper för att rädda värden som hotas av förstörelse. Detta kan leda till konflikt mellan ägarens och bärgarens intressen. Konflikt kan även uppstå mellan olika bärgare om rätten att bärga. Fullständiga lagbestämmelser om rätten att bärga och om företrädesrätten mellan flera bärgare saknas emellertid. Gällande rätt angående bärgning bygger i stor utsträckning på doktrin och rättspraxis. Bestämmelser om bärgares rätt till bärgarlön finns dock i 9 kap. sjölagen (1891:35 s. 1).

Om ägaren till den bärgade egendomen är okänd tillämpas sjöfyndslagen. Enligt denna lag skall den som bärgar övergivet fartyg eller skeppsvrak eller till fartyg hörande redskap eller gods anmäla fyndet till polismyndighet eller tulltjänsteman. Detta gäller oavsett om det är fråga om bottenfynd, flytfynd eller strandfynd. Det ankommer sedan på tullförvaltningen, som skall underrättas om anmälan, att besiktiga fyndet och kungöra bärgningen med föreläggande för ägaren att anmäla sig inom viss tid. Om ägaren anmäler sig och visar sin rätt, får han tillbaka egendomen mot att han betalar bärgarlön samt kostnaderna för kungörandet och för vården av egendomen. Anmäler sig inte ägaren tillfaller strandfynd staten efter avdrag av bärgarlön och kostnader, medan bottenfynd eller flytfynd tillfaller bärgaren.

I vissa fall kan hittegodslagen bli tillämplig på fynd av det slag som anges i sjöfyndslagen. Uttryckliga bestämmelser om vad som är att hänföra till

hittegods resp. sjöfynd finns inte. I praxis betraktas båt som har påträffats förtöjd eller uppdragen på stranden som hittegods och inte som sjöfynd.

Det övervägande antalet sjöfynd utgörs av mindre båtar, som har stulits och sedan övergetts eller som har kommit på drift eller glömts kvar. För att förhindra att stulna båtar säljs som sjöfynd har visst samarbete etablerats mellan tull och polis. Härigenom har ett stort antal båtar kunnat återställas till rätt ägare.

Kompletterande bestämmelser om tullmyndighets befattning med sjöfynd finns i den s.k. sjöfyndskungörelsen (1973:1045). Där ges bl.a. föreskrifter om vård, värdering och försäljning av sjöfynd samt om bärgarlön.

Samhällets intresse av att kulturhistoriskt eller arkeologiskt intressanta vrak inte förstörs genom oförsiktiga bärgningsåtgärder tillgodoses genom särskilda bestämmelser om skeppsvrak i lagen (1942:350) om fornminnen. Om minst 100 år kan antas ha förflutit sedan skeppet blev vrak får undersökning och bärgning företas endast efter tillstånd av riksantikvarieämbetet och statens historiska muséer. Ämbetet och muséerna har alltid rätt att bärga sådant vrak. Ägarens och annans bärgningsrätt är således beroende av medgivande. Detsamma gäller i fråga om föremål som påträffas i eller i närheten av sådant äldre vrak och som har samband med detta. Bärgad egendom tillfaller staten, om ägare saknas. Om fyndet skedde vid vetenskaplig undersökning som företagits med särskilt tillstånd kan riksantikvarieämbetet och statens historiska muséer tillerkänna den som utförde undersökningen ersättning för kostnader och nedlagt arbete. I annat fall har ämbetet och muséerna rätt att besluta om hittelön om det finnes skäligt.

Vissa bestämmelser om ensamrätt till bärgning av sjunket och övergivet gods finns i kungörelsen (1841:44 s. 2) "angående rättigheter och skyldigheter för dem, hvilka upptaga sjunket gods, som af ägare blifwit öfwergifwet". Sådan ensamrätt kan utverkas hos länsstyrelsen. Med övergivet gods menas att det är herrelöst eller att ägaren inte avser att bärga det. Ensamrätt kan ges den som först anmäler sig att under en tid av högst två år utföra bärgning på viss plats utan intrång av annan. I vissa fall kan förlängning av tiden ske. Frågan om äganderätten till gods som bärgas regleras inte i kungörelsen. Är ägaren känd skall godset överlämnas till honom. Är han okänd skall fyndet anmälas enligt sjöfyndslagen.

Bestämmelserna i 1841 års kungörelse kan vara tillämpliga även i fråga om bärgning av virke som har sjunkit i allmän flottled eller flutit iland vid sådan led (jfr prop. 1969:104 s. 44 ff och 52). Om rätten att ta upp sådant virke finns bestämmelser i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled.

I vissa fall kan det vara ett starkt samhälleligt intresse att fartygsvrak och liknande föremål i vatten skaffas undan. Bestämmelser om detta finns bl.a. i kungörelsen (1951:321) om undanröjande av för sjöfarten eller fisket hinderliga vrak m.m. samt i hamnordningar och i kanalreglementen. Även naturvårdslagen (1964:822) kan vara tillämplig i sådana fall.

Frågan om utvidgade befogenheter för statliga och kommunala myndigheter och ökade skyldigheter för enskilda i fråga om undanröjande av farliga fartygsvrak o.d. har utretts av utredningen (K 1970:43) angående åtgärder mot övergivna fartyg m.m. Utredningen har i betänkandet (SOU 1975:81) Farliga vrak lagt fram förslag till en strandningslag och en lag om flyttning av fartyg i vissa fall.

Enligt förslaget till strandningslag skall ägaren av ett fartyg som har strandat eller sjunkit eller som annars har blivit liggande så att det medför fara för människoliv, hinder för sjöfarten, förfång för fisket eller skada på

landskapet eller miljön vara skyldig att vidta åtgärder för att undanröja faran eller olägenheten. Länsstyrelsen kan förelägga honom att göra detta inom viss tid. Efterkommes inte föreläggandet, får länsstyrelsen föranstalta om erforderlig åtgärd. Förslaget ger också länsstyrelsen befogenhet att ingripa mot bärgningsföretag som kan leda till att olägenhet eller fara förvärras.

Utredningens förslag har remissbehandlats och övervägs f.n. i kommunikationsdepartementet.

Frågor som rör lagstiftningen om hittegods, bärgning och sjöfynd har kommit upp i olika sammanhang under de senaste åren. Bestämmelserna om bärgning och sjöfynd behandlades av riksdagen år 1974. I motionen 1974:277 yrkades sålunda att bestämmelserna om bärgning till sjöss av herrelöst gods skulle ses över. Motionären framhöll att bestämmelserna är så vagt utformade att tillämpningssvårigheter många gånger uppstår, vilket skapar problem för både myndigheter och enskilda bärgare. Motionären ansåg det rimligt att handläggningen av ifrågavarande ärenden fördes över till en och samma myndighet, närmast polisen.

Yttranden över motionen inhämtades från bl.a. sjöfartsverket och generaltullstyrelsen. Remissinstanserna tillstyrkte en översyn av sjöfyndslagen och 1841 års kungörelse. Generaltullstyrelsen och sjöfartsverket motsatte sig dock att handläggningen av sjöfyndsärenden fördes över till polisen.

I betänkandet LU 1974:30 tillstyrkte lagutskottet den av motionären förordade översynen av bestämmelserna om bärgning till sjöss av herrelöst gods. Därvid anförde utskottet bl.a. att de synpunkter som hade framförts av remissinstanserna borde beaktas vid översynen. Utskottet tog inte ställning till vilken myndighet som borde vara ansvarig för sjöfyndsärenden utan ansåg att den frågan fick prövas vid översynen. I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen att hos regeringen begära att sjöfyndslagen och 1841 års kungörelse skulle bli föremål för översyn (rskr 1974:306).

I en skrivelse till justitiedepartementet den 2 maj 1977 har rikspolisstyrelsen tagit upp vissa frågor angående hittegodslagstiftningen. Styrelsen framhåller bl.a. att en stor del av det hittegods som med stöd av hittegodslagen anmäls till polismyndigheterna har ett mycket lågt objektivt värde. Enligt styrelsens mening bör det införas en möjlighet till enklare hantering av sådant hittegods. Vidare föreslås att den nuvarande skyldigheten att kungöra allt hittegods ersätts av en mer begränsad kungörelseskyldighet i enlighet med föreskrifter som styrelsen utfärdar.

Rikspolisstyrelsens skrivelse har remissbehandlats. Remissinstanserna är i huvudsak positivt inställda till de förslag som styrelsen har lagt fram. Några remissinstanser, bland dem justitiekanslern, anser emellertid att lagstiftningen om hittegods bör ses över i sin helhet.

Vad rikspolisstyrelsen har anfört och vad som har kommit fram under remissbehandlingen av styrelsens skrivelse visar att de nuvarande bestämmelserna i hittegodslagen ger upphov till en del problem i den praktiska tillämpningen. Till detta kommer att den rättsliga regleringen i fråga om hittegods är splittrad och att den centrala författningen på området, hittegodslagen, språkligt är ganska svårtillgänglig. Enligt min mening är det därför befogat att se över den allmänna hittegodslagstiftningen.

I fråga om lagstiftningen om bärgning och sjöfynd bör i enlighet med vad riksdagen har uttalat sjöfyndslagen och 1841 års kungörelse ses över. Även beträffande sjöfynd är det befogat att få till stånd en mera enhetlig och överskådlig reglering än den nuvarande.

De åtgärder som blir aktuella när herrelöst gods påträffas till sjöss är i stor

utsträckning av samma slag som när hittegods påträffas till lands. Bl.a. med hänsyn härtill bör översynen av bestämmelserna om sjöfynd m.m. samordnas med översynen av hittegodslagstiftningen. Jag förordar att en särskild utredare tillkallas för uppdraget att i ett sammanhang se över lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd.

Beträffande den allmänna hittegodslagstiftningen bör utredaren till en början ta upp frågan om ett förenklat förfarande beträffande hittegods av ringa värde. Redan nu finns det möjlighet att i vissa fall underlåta mer omfattande åtgärder, genom att hittegodslagen inte anses tillämplig beträffande föremål av så obetydligt värde att åtgärder för att finna ägaren framstår som uppenbart orimliga. Utredaren bör undersöka förutsättningarna för en ordning som möjliggör en summarisk behandling av hittegods även i andra fall när det upphittade inte har något större objektivt värde.

Det bör emellertid betonas att bestämmelser om en enklare handläggning beträffande hittegods av ringa värde inte får utformas så, att den rättmätige ägaren åsamkas rättsförlust. Vid bestämmandet av en värdegräns är det därför viktigt att göra en lämplig avvägning mellan kravet på rättssäkerhet för den enskilde och önskemålet att myndigheterna inte i onödan belastas med en omständlig hantering av upphittade föremål.

För att få till stånd ett enklare förfarande beträffande föremål av ringa värde kan framför allt övervägas att slopa kravet på kungörande för att få fram ägaren, när denne är okänd. Andra tänkbara åtgärder är att förenkla registreringen och förkorta den tid under vilken polismyndigheten skall förvara ett upphittat förmål.

Utredaren bör också mer allmänt ta upp frågan om kungörande av hittegods. Skyldigheten att anmäla hittegods till polismyndighet torde vara så allmänt känd att den som har tappat ett föremål i allmänhet har fullt klart för sig att han bör vända sig till polisen för att fråga efter det borttappade. Det kan därför övervägas att upphäva den generella kungörelseskyldigheten. Det kan ifrågasättas om det inte snarare bör vara undantag än regel att kungöra hittegods. Det kan tänkas räcka med en kungörelseskyldighet beträffande föremål som är unika eller särskilt värdefulla e.d.

Som jag har nämnt förut är hittegodslagen tillämplig också när någon tar till vara en sak som har glömts kvar hos honom. Den skillnaden gäller dock att hittelön inte utgår i sådant fall. I praxis har sak som har tappats bort hos någon jämställts med kvarglömt föremål.

Den nu nämnda regleringen är behäftad med vissa brister. Det är för det första inte sällan svårt att avgöra om ett tillvarataget föremål har varit i någons besittning och i så fall i vems. För det andra torde f.n. gälla att den som tar till vara en kvarglömd eller borttappad sak hos någon annan inte har rätt vare sig till hittelön eller till själva saken. Hör inte ägaren av sig i tid, tillfaller saken den hos vilken saken fanns. Denna ordning får anses otillfredsställande i fall då någon tar till vara föremål i lokaler eller andra avgränsade områden dit allmänheten har tillträde, t.ex. varuhus, restauranger och idrottsplatser. Utredaren bör söka lösningar som om möjligt undanröjer nackdelarna med gällande reglering.

Som jag har nämnt förut finns det vid sidan av hittegodslagen bestämmelser om hittegods i flera andra författningar. Utredaren bör undersöka om det inte är möjligt att skapa en mer enhetlig reglering. Särskilt angeläget är det att försöka få till stånd en samordning i fråga om sådana fall som är vanliga i det dagliga livet, t.ex. beträffande saker som har glömts kvar på tåg och bussar.

Utredaren bör vidare uppmärksamma att tillämpningen av hittegodslagstiftningen har visat sig medföra speciella problem beträffande vissa typer av egendom. Det gäller bl.a. hanteringen av övergivna fordon (se JO:s ämbetsberättelse 1977/78 s. 115), vården av levande djur och förfarandet med värdepapper vars ägare inte anträffas.

Vad därefter gäller översynen av bestämmelserna om bärgning och sjöfynd bör utredaren i första hand beakta vad lagutskottet har anfört i sitt betänkande 1974:30. För egen del vill jag tillägga följande.

Vid remissbehandlingen av motionen har ett par remissinstanser framhållit att de rättsliga problem som hänger samman med bärgning av vrak, vrakdelar och last från sjunket eller strandat fartyg inte kan anses fullständigt reglerade i gällande lagstiftning. Det har därför efterlysts klarare regler om rätt för enskild att bärga eller omhänderta delar av fartyg eller last som sjunkit eller strandat.

Frågan huruvida det i svensk lagstiftning borde införas ytterligare bestämmelser angående avtal om yrkesmässig bärgning, äganderätten till vrak och förste bärgares rätt behandlades i prop. 1964:166 med förslag till ändringar i sjölagen. Dåvarande chefen för justitiedepartementet uttalade att han i likhet med 1958 års sjölagskommitté, som haft att utreda frågan, inte fann skäl att införa sådana regler. Jag finner inte anledning att nu gå ifrån detta ställningstagande. De regler som för svensk del tillämpas i nämnda hänseenden bygger i stor utsträckning på internationell rättstillämpning. Det är därför enligt min mening inte lämpligt att införa lagstiftning i dessa hänseenden annat än på grundval av internationell överenskommelse.

En fråga som bör tas upp av utredaren är om det finns behov av att även i framtiden ha särskilda regler som ger offentlig myndighet rätt att under viss tid upplåta ensamrätt till bärgning av visst fartyg eller gods. Därvid bör beaktas att samhällets allmänna intresse av att ekonomiska värden inte förfars kan leda till att yrkesmässig bärgning bör prioriteras. I detta sammanhang bör utredaren också beakta att det kan finnas skäl att utvidga möjligheten för dem som yrkesmässigt sysslar med bärgning att få ta tillvara sjunkvirke i numera avlysta allmänna flottleder.

Enligt min mening finns det även anledning att överväga om inte offentlig myndighet bör ges ökade möjligheter att i särskilda fall ålägga den som vill bärga att följa särskilda föreskrifter angående bärgningen, så att den utförs på ett sätt som från allmän synpunkt är godtagbart och ger önskvärt resultat. Det kan t.ex. röra sig om förbud mot att spränga sönder ett tämligen väl bibehållet och i sig värdefullt fartygsskrov för att komma åt särskilt dyrbara detaljer. Det kan även vara fråga om att hindra att enbart mera värdefulla föremål bärgas från ett vrak som bör skaffas undan därför att det är farligt, utgör hinder eller är vanprydande. I och med att lönsamheten i en fullständig bärgning minskar genom att mera värdefulla eller lättillgängliga delar har tagits bort, minskar självfallet möjligheterna att få till stånd en komplett bärgning. Utrymmet för det allmänna, som slutligen kan komma att få stå för kostnaderna för undanskaffandet, att kompensera sig för dessa i värdet av det bärgade blir också mindre. Utredaren bör närmare undersöka vad sådana föreskrifter bör kunna innefatta och vem som bör meddela dem. Mot bakgrund härav finns det också anledning överväga om en anmälningsskyldighet i fråga om vissa större bärgningsföretag bör införas.

Jag erinrar i detta sammanhang om syftet med den föreslagna strandningslagen och att denna ger möjlighet att förbjuda eller meddela föreskrifter för bärgning, som kan framkalla eller förvärra olägenhet eller fara för människors

liv eller hälsa eller för sjöfart, fiske av betydenhet eller miljön. Utredaren bör undersöka om det kan vara lämpligt att i fråga om särskilda föreskrifter för bärgning samordna strandningslagens bestämmelser med eventuella regler om företräde till bärgning. Bl.a. med hänsyn härtill bör utredaren hålla sig underrättad om den fortsatta behandlingen av förslaget till strandningslag.

Under riksdagsbehandlingen av motionen 1974:277 har särskilt framhållits att gränsdragningen mellan sjöfynd och hittegods medför problem i den praktiska tillämpningen. Utredaren bör undersöka vilka möjligheter som finns att komma till rätta med dessa problem. Han bör därvid överväga om det är önskvärt att i fortsättningen ha olika regler för strandfynd resp. flyt- och bottenfynd.

Frågan om ansvarig myndighet för sjöfyndsärenden bör enligt riksdagens beslut prövas av utredaren. Som framhållits i motionen 1974:277 talar samordningsaspekterna för att lägga sjöfyndsärendena på polisen. Å andra sidan kan skäl anföras också till förmån för att sjöfyndsärendena även i fortsättningen bör handläggas av tullmyndighet. Härvid bör enligt min mening beaktas tullmyndigheternas täta och fortlöpande kontakter med kust- och skärgårdsbefolkningen. Att tullmyndigheterna nu handlägger sjöfyndsärendena är en följd av att sjöfynd inte sällan utgörs av oförtullat gods. Utredaren bör i organisationsfrågan samråda med kommittén (H 1977:05) om samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss.

Utredaren bör granska reglerna om det administrativa förfarandet i sjöfyndsärenden och överväga i vad mån dessa bör ändras. En anpassning till motsvarande regler i fråga om hittegods är enligt min mening önskvärd i den mån den särskilda karaktären hos sjöfynd ej gör att en särreglering behövs. Om utredaren finner att tullmyndigheten även i fortsättningen bör ha ansvaret för sjöfyndsärenden bör han särskilt beakta att ett samrådsförfarande mellan polis- och tullmyndigheterna kan vara nödvändigt beträffande vissa grupper av sjöfynd och hittegods. De modeller för samverkan som redan har utarbetats på vissa håll bör härvid studeras.

Det bör stå utredaren fritt att ta upp även andra frågor som rör den aktuella lagstiftningen och lägga fram de förslag till nya eller ändrade regler som kan te sig påkallade.

De övriga nordiska ländernas lagstiftning om bärgning och sjöfynd bör i möjlig mån beaktas när ändringsförslag utarbetas.

Med hänvisning till vad jag har anfört nu hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor angående lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 7. Särskild näringspolitisk delegation

Dir 1978:34

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-02

Statsministern anför:

Oljekrisen 1973-1974 och de samtidiga höjningarna av andra råvarupriser medförde betydande förändringar inom världshandeln och starka förskjutningar i bytesbalansförhållandena mellan olika länder. Världsinflationen fick ny näring samtidigt som flertalet länder mötte växande sysselsättningsproblem. Hög arbetslöshet och obalans i betalningsförhållandena mellan olika länder och grupper av länder har därefter utgjort ett bestående inslag i den internationella ekonomiska bilden.

Denna utveckling innebär att de internationella konkurrensförhållandena har ändrats. Samtidigt har ett antal länder i stark industriell utveckling gjort stora tekniska framsteg och ökat sina exportansträngningar.

Vårt land har relativt sett påverkats kraftigare av denna utveckling än många andra länder. Det svenska näringslivets försprång i tekniskt och ekonomiskt hänseende, som i hög grad har utgjort grunden för den snabba välståndsutvecklingen, har på många områden hämtats in. Kostnadsutvecklingen har gått alltför snabbt. Därmed har näringslivets konkurrenskraft försvagats och svenska företag har förlorat marknadsandelar både utomlands och inom landet. Överkapaciteten i industrin har medverkat till att takten i produktivitetsökningen har gått ned. Industriproduktionen har stagnerat eller t.o.m. minskat. Industrins investeringar sjönk kraftigt förra året och kommer såvitt man nu kan bedöma att gå ned även i år. Lönsamheten är i många företag låg och nyföretagandet klart otillfredsställande. Till följd härav har sysselsättningen i industrin sjunkit och industriproduktionens andel av bruttonationalprodukten har minskat.

Sveriges näringsliv står ändå internationellt sett på en hög nivå. De industriella förutsättningarna torde vara bättre än i flertalet andra länder även om bl.a. hemmamarknadens begränsade storlek innebär nackdelar jämfört med länder som har stora egna avsättningsområden. Produktionsapparaten är modern, arbetskraften är välutbildad, traditionerna på arbetsmarknaden underlättar omställningar osv.

Många av de svårigheter som nu möter i Sveriges ekonomi bör därför kunna hävas, om effektiva anpassningsåtgärder sätts in. I andra fall torde mer djupgående och långsiktiga strukturförändringar vara nödvändiga.

Genom devalveringen och andra ekonomisk-politiska åtgärder har en god grund lagts för en förbättring av konkurrenskraften. Fortsatta ansträngningar måste dock göras för att sänka näringslivets priser och kostnader i förhållande till utländska konkurrenters. Resurser behöver samtidigt föras över från konsumtion till investeringar, export och produktion som kan konkurrera med importerade varor. Utöver de åtgärder som redan har vidtagits i branscher med särskilda problem som varvsindustrin, TEKO-branschen och stålindustrin måste effektiva näringspolitiska åtgärder sättas in för att underlätta omställningen.

I detta läge framstår det som angeläget att närmare analysera de problem som under resten av 1970-talet och under 1980-talet kommer att möta det svenska näringslivet, framför allt industrin. En sådan analys bör bl.a. avse Sveriges teknisk-industriella struktur i förhållande till omvärlden samt industrins konjunkturkänslighet och dess möjligheter att på sikt hävda sig i

den internationella konkurrensen. Arbetet bör syfta till förslag till åtgärder för att åstadkomma en närings- och industripolitisk förnyelse, ökad produktivitet och förbättrad internationell konkurrenskraft.

I första hand bör olika möjligheter studeras att stimulera nyföretagandet samt att skapa förutsättningar för att erövra nya marknader och utveckla nya produkter. Samtidigt bör undersökas hur man kan stimulera utveckling och forskning såväl inom som utanför företagsamheten och vilka krav som måste ställas på vetenskaplig forskning och utbildning för att innovationer skall främjas. Det finns anledning att särskilt studera möjligheterna att stärka utvecklingsarbetet inom teknikområden, som kan antas få en växande betydelse framöver.

Vissa åtgärder i dessa hänseenden har redan aktualiserats i bl.a. regeringens prop. 1977/78:40 om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling och prop. 1977/78:111 om statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Ytterligare näringspolitiska insatser håller på att förberedas i regeringskansliet. Det bör klarläggas hur man därefter skall gå vidare för att åstadkomma nya initiativ samt uppbyggnad och utveckling av nya företag. Möjligheterna att genom speciella insatser göra det lockande för fler människor att bli företagare bör också klarläggas.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt den starka försvagningen av produktivitetsutvecklingen under senare år, som har sin grund i bl.a. bristande utnyttjande av den industriella kapaciteten. Olika förslag till produktivitetsfrämjande åtgärder bör analyseras.

Mycket talar för att marknadsföringen av svenska produkter kan förbättras. Denna fråga behöver därför också studeras.

För att göra en sådan allsidig bedömning av den näringspolitiska situationen och för att utarbeta underlag och förslag till åtgärder bör en särskild expertdelegation tillkallas.

Delegationens uppgift bör vara att bedöma utvecklingsbetingelserna för det svenska näringslivet i dagsläget och på sikt. Delegationen bör ha stor handlingsfrihet i sitt arbete. Med hänsyn till utredningsuppdragets bredd och problemens svårighetsgrad får det ankomma på delegationen själv att förutsättningslöst och efter egen bedömning avgöra vilka problemområden som i första hand bör angripas och att lägga fram förslag till åtgärder. Arbetet bör bedrivas så att en redovisning av synpunkter och förslag kan ske vid årsskiftet 1978-1979.

Arbetet bör ske i nära kontakt med regeringens ekonomiska och näringspolitiska råd. Delegationen bör också söka ta tillvara erfarenheter och resultat, som kommer fram genom Ingenjörsvetenskapsakademiens utredning rörande Sveriges teknisk industriella kompetens.

Redan nu är åtskilliga av de här berörda problemen och även andra näringspolitiska frågor föremål för utredning eller överväganden inom statsförvaltningen och olika organisationer inom arbetsmarknad och näringsliv. Delegationen bör därför hålla kontakt med denna utredningsverksamhet och ta del av material och synpunkter som kan ställas till förfogande och utnyttjas som underlag för dess ställningstaganden och förslag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild näringspolitisk delegation med högst nio ledamöter,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt delegationen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 8. Översyn av tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m.m.

Dir 1978:57

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

I vårt land finns sedan länge en utförlig lagreglering av de tvångsmedel som står till myndigheternas förfogande vid förundersökning med anledning av brott. I 2 kap. regeringsformen (RF) finns bestämmelser som skyddar medborgarna mot tvångsmedel från det allmänna. Bestämmelserna där innebär bl.a. att varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot kroppsbesiktning, kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse. Varje medborgare är vidare skyddad mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (2 kap. 6 §). Dessa grundläggande fri- och rättigheter får begränsas endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra hot mot den fria åsiktsbildningen. Begränsning får ske endast genom lag (2 kap. 12 §). Utlänningar här i landet åtnjuter i princip samma skydd (2 kap. 20 §). Av betydelse för tvångsmedelsregleringen är också de bestämmelser som har meddelats i tryckfrihetsförordningen (TF) om dels skydd mot förhandsgranskning och spridningshinder, dels anonymitetsskydd för bl.a. författare och meddelare.

Lagbestämmelser som begränsar de nu åsyftade frioch rättigheterna i RF finns bl.a. i 27 och 28 kap. rättegångsbalken (RB), där möjligheterna att vid förundersökning i brottmål använda beslag, husrannsakan, telefonavlyssning och liknande tvångsmedel närmare regleras. Bestämmelser om tvångsmedel vid förundersökning i brottmål finns också i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m.m. och lagen (1969:36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m.m. Utöver de nu nämnda författningarna finns bestämmelser om tvångsmedel och liknande åtgärder i ett stort antal andra lagar. Av intresse i detta sammanhang är särskilt lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (spaningslagen). Till tvångsmedel i mera vidsträckt betydelse bör även räknas vitesföreläggande eller tillhandahållande genom utmätningsmans försorg av skriftlig handling eller föremål enligt bestämmelserna i 38 kap. RB om s.k. editionsplikt och i 39 kap. RB om syn. De nu behandlade tvångsmedlen kan komma i konflikt med

TF:s bestämmelser. Det saknas emellertid f.n. regler om hur en sådan konflikt skall lösas.

Regleringen av de tvångsmedel som har nämnts nu innebär i sina huvuddrag följande.

Beslag får enligt 27 kap. RB avse föremål som kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott eller vara förverkad på grund av brott. Beslag kan också ske av föremål som på grund av sin särskilda beskaffenhet kan befaras komma till brottslig användning. Med föremål jämställs skriftlig handling. Åtgärden får företas även om enbart böter är stadgade för brottet. Beslag får ske såväl hos den som är misstänkt som hos vem som helst annan.

Särskilda regler finns till skydd för skriftliga handlingar. Beslag får inte läggas på handling vars innehåll kan antas vara sådant att den som innehar handlingen enligt 36 kap. 5 § RB inte får höras som vittne därom. Skyddet gäller även när handlingen innehas av den till vars förmån tystnadsplikten gäller. Bestämmelserna i 36 kap. 5 § RB innebär att vittne inte utan samtycke av den till vars förmån tystnadsplikten gäller kan höras om något som han enligt lag eller annan författning är skyldig att hålla hemligt. Advokat, läkare, tandläkare m.fl. särskilt uppräknade yrkesutövare får inte heller annars utan sådant samtycke eller medgivande i lag höras som vittne om något som anförtrotts dem i deras ställning eller som de har erfarit i samband därmed. Rättegångsombud, biträde eller försvarare får ej utan partens samtycke höras som vittne angående något som har anförtrotts honom för uppdragets fullgörande. Annan än försvarare är dock skyldig att vittna när misstanken avser brott för vilket minimistraffet är fängelse i två år. Vid misstanke om sådant brott får också skriftlig handling tas i beslag hos de särskilt uppräknade yrkesutövarna med undantag av försvarare även om den innehåller uppgift som har nämnts nu. Motsvarande skydd gäller för skriftligt meddelande mellan en misstänkt och någon honom närstående, som enligt 36 kap. 3 § RB ej är skyldig att avlägga vittnesmål, samt mellan sådana närstående inbördes. Vidare gäller att brev och andra slutna handlingar, som tas i beslag eller anträffas vid husrannsakan eller i samband med kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, inte får öppnas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren. Endast dessa får närmare undersöka post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling.

Brev, telegram eller annan försändelse, som är i post- eller televerkets vård, får enligt 27 kap. RB tas beslag endast om minimistraffet för brottet är fängelse i ett år och försändelsen skulle få tas i beslag hos mottagaren. Förordnande kan meddelas, att försändelse som kan antas komma in till post- eller annan befordringsanstalt skall kvarhållas i avvaktan på eventuellt beslut om beslag.

För tillstånd till telefonavlyssning enligt 27 kap. RB krävs att någon kan skäligen misstänkas för brott, för vilket minimistraffet är fängelse i två år. Det skall vidare bedömas vara av synnerlig vikt för utredningen att undersökningsledaren eller åklagaren får del av samtal till och från telefonapparat som innehas av den misstänkte eller som han eljest kan antas komma att använda. Endast rätten, undersökningsledaren eller åklagaren får granska uppteckning som har gjorts av avlyssnat telefonsamtal. I den mån uppteckningen innehåller något som inte är av betydelse för utredningen skall uppteckningen efter granskningen omedelbart förstöras.

Husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning får enligt 28 kap. RB företas vid utredning om brott, på vilket kan följa fängelse, i syfte att söka

efter föremål som är underkastat beslag eller för att utröna omständighet som kan ha betydelse för utredningen. För husrannsakan hos eller kroppsvisitation på annan än den misstänkte krävs att synnerlig anledning förekommer att föremål som är underkastat beslag skall anträffas eller att annan utredning skall vinnas om brottet. Husrannsakan får dock alltid företas där brottet har begåtts eller den misstänkte har gripits. I vissa lokaler får dessutom husrannsakan företas utan hänsyn till den begränsning som följer av kravet på särskild brottsmisstanke. Det gäller t.ex. i fråga om restauranger och s.k. kvartar samt där handel med begagnat gods förekommer. Slutligen får husrannsakan också företas för att söka efter person som skall gripas, anhållas, häktas eller inställas till förhör. Kroppsbesiktning får inte företas på annan än den som är skäligen misstänkt för brottet. Vid besiktningen får tas blodprov och utföras annan undersökning.

Fotografi och fingeravtryck får enligt 28 kap. RB tas av den som är anhållen eller häktad och, om det behövs för utredning om brott på vilket kan följa fängelse, även av annan.

För användning av de tvångsmedel som nu har behandlats krävs i princip särskilt beslut av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Vissa tvångsåtgärder får dock vidtas av polisman eller t.o.m. enskild person. I de fall beslag har verkställts utan beslut av undersökningsledaren eller åklagaren skall åtgärden skyndsamt anmälas till denne för prövning av frågan om beslaget skall bestå. Tillstånd till telefonavlyssning eller kvarhållande av försändelse hos post- eller annan befordringsanstalt i avvaktan på eventuellt beslag kan meddelas endast domstol på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Tillståndet skall meddelas för viss tid, högst en vecka i fråga om telefonavlyssning och högst en månad beträffande kvarhållande av försändelse.

Om föremål som har tagits i beslag inte längre behövs för utredningen och inte heller skäligen kan antas vara förverkat, skall beslaget hävas. Detsamma gäller om åtal inte väcks inom föreskriven tid. Den som har drabbats av beslag, som inte har beslutats av rätten, kan begära rättens prövning av åtgärden. Väcks åtal skall beslagsfrågan alltid prövas av domstolen, om beslaget består när målet avgörs.

Lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål ger i förhållande till RB utvidgade möjligheter att använda tvångsmedel vid förundersökning angående vissa i lagen angivna brott mot rikets säkerhet och andra grövre brott. Beslag får läggas på skriftliga handlingar och tillstånd till telefonavlyssning får meddelas även om för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Lagen ger också möjlighet för domstol att besluta om avstängning m.m. av telefonapparat. Giltighetstiden för tillstånd till telefonavlyssning eller annan åtgärd av angivet slag är högst en månad. Undersökningsledaren eller åklagaren får i vissa brådskande fall själv besluta om åtgärden och om kvarhållande av försändelse hos post- eller annan befordringsanstalt. Sådant beslut skall anmälas till rätten, som skyndsamt skall pröva ärendet. Lagens giltighet är tidsbegränsad. Giltighetstiden har fortlöpande förlängts, senast till utgången av år 1978.

Lagen med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m.m. ger möjlighet till bl.a. fördröjning av telefonsamtal när det är av synnerlig vikt för utredningen rörande brott för vilket minimistraffet är fängelse i två år. Giltighetstiden för tillstånd till telefonavlyssning eller åtgärd av angivet slag får bestämmas till högst en månad. Interimistiskt beslut om telefonavlyssning eller annan åtgärd får i brådskande

fall fattas av undersökningsledaren eller åklagaren. Beslutet skall anmälas till rätten som skyndsamt skall pröva ärendet.

Enligt lagen om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m.m. skall bestämmelserna i RB om telefonavlyssning tillämpas vid förundersökning angående grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling, om smugglingen har gällt narkotika, trots att för brottet är stadgat lindringare straff än fängelse i två år. Giltighetstiden för tillstånd får bestämmas till högst en månad. Lagen har tidsbegränsad giltighet. Giltighetstiden har efter hand förlängts, senast till utgången av år 1978.

Enligt spaningslagen får utlänning, beträffande vilken beslut om avvisning, förpassning, förvisning eller utvisning ej kan verkställas, i vissa fall underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning när det är påkallat för att utröna om terroristorganisation planlägger eller förbereder gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften. Förordnande om sådan åtgärd meddelas av polismyndighet. För samma ändamål kan polismyndighet, om synnerliga skäl föreligger, få tillstånd att dels ta del av samtal till och från telefonapparat som innehas eller som eljest kan antas komma att användas av sådan utlänning och dels närmare undersöka, öppna eller granska post- eller telegrafförsändelse, brev, annan sluten handling eller paket som har ställts till eller avsänts från utlänningen och som påträffas vid husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning eller som finns hos posteller annan befordringsanstalt. Fråga om tillstånd till sådan åtgärd prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av rikspolisstyrelsen. Tillstånd skall meddelas att gälla viss tid som dock inte får överstiga en månad. Också denna lag har tidsbegränsad giltighet. Giltighetstiden har senast förlängts till utgången av år 1978.

Editionsplikt innebär skyldighet för den som innehar skriftlig handling, som kan antas ha betydelse som bevis i rättegång, att förete handlingen i den rättegång där den åberopas. I brottmål föreligger dock inte editionsplikt för den misstänkte eller någon honom närstående som har rätt att undandra sig vittnesmål. I övrigt gäller i princip samma begränsningar som i fråga om beslag på skriftlig handling. Skyldighet att förete skriftlig handling gäller ej minnesanteckning eller liknande uppteckning för personligt bruk, om inte synnerlig anledning förekommer därtill. Om skriftlig handling innehåller även sådana uppgifter som innehavaren inte är skyldig att uppge eller som inte bör uppenbaras, får styrkt utdrag av handlingen företes. Föreläggande att tillhandahålla handlingen meddelas av rätten. Innehavaren skall beredas tillfälle att yttra sig. För prövning av editionsfrågan kan förhör hållas med honom. Fullgörandet av editionsplikt kan framtvingas genom vitesföreläggande. Om det bedöms lämpligare kan rätten i stället förordna att handlingen skall tillhandahållas genom utmätningsmannens försorg.

Syn är ett särskilt bevismedel som kan utnyttjas av domstol. Syn kan avse bl.a. skriftlig handling som kan antas ha betydelse som bevis i rättegången. Skyldighet att tillhandahålla sådan handling föreligger både för part och tredje man. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som gäller i fråga om skyldighet att förete skriftlig handling som bevis.

Som har nämnts tidigare finns bestämmelser om tvångsmedel och liknande åtgärder i ett stort antal andra författningar. Här kan nämnas bl.a. bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, som kompletterar bestämmelserna om taxeringsrevision i taxeringslagen (1956:623), lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, tullagen (1973:670), tullstadgan (1973:671), lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, lagen

(1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. samt inom jakt-, fiske-, rationerings- och rusdryckslagstiftningen. Syftet med dessa tvångsmedel är dock i regel ett annat än att tillgodose behovet av utredning i brottmål. Det finns dock anledning att här uppmärksamma även dessa åtgärder.

Av de nu nämnda lagarna tilldrar sig i detta sammanhang taxeringslagen och bevissäkringslagen särskilt intresse. Regleringen i dessa innebär i huvudsak följande i nu aktuella delar.

Taxeringsrevision får enligt taxeringslagen ske för kontroll av att deklarations- och uppgiftsskyldighet fullgjorts riktigt och fullständigt eller för att eljest bereda beskattningsmyndighet upplysning till ledning vid beslut om taxering eller eftertaxering. Revisionen får äga rum hos den som är deklarations- eller uppgiftsskyldig och hos den som bedriver förmedlingsverksamhet eller annan verksamhet av sådan beskaffenhet att uppgifter av betydelse för taxeringskontrollen kan hämtas ur anteckningar eller andra handlingar som förs i verksamheten. Vid revisionen får granskning ske av räkenskaper, anteckningar, verifikationer, korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande verksamheten. Den som verkställer taxeringsrevision får ta del av handlingar av betydelse för revisionen utan hinder av att den, hos vilken revisionen sker, har att iaktta tystnad om deras innehåll. Om handlings innehåll är av sådan beskaffenhet kan skatterätten, när synnerliga skäl föranleder till detta, besluta att handlingen skall undantas från revisionen. Detta sker på framställning av den hos vilken revisionen företas. Talan får inte föras mot skatterättens beslut i frågan. Beslut om taxeringsrevision meddelas av skattechefen. Revisionen skall verkställas av tjänsteman som skattechefen förordnar därtill.

Reglerna om taxeringsrevision kompletteras av bestämmelser i bevissäkringslagen. Denna lag gäller i stort sett på hela skatte- och avgiftsområdet. De åtgärder som enligt lagen kan vidtas – säkringsåtgärder – kallas beslag, försegling och eftersökning. Beslag sker genom att bevismedel omhändertas. Eftersökning innebär att förvar eller utrymme genomsöks för efterforskande av bevismedel. Åtgärderna får företas om bevismaterial inte tillhandahålls för granskning eller risk föreligger för att materialet kommer att undanhållas eller förvanskas. Eftersökning får ske i utrymme som den granskade ej endast tillfälligt använder för sin verksamhet och i utrymme som yrkesmässigt används av annan som har uppdrag för den granskade i dennes verksamhet. Försegling får användas dels när granskningsmannen inte får tillåtelse att undersöka förvar eller utrymme, dels för att tillfälligt säkra bevismedel, som lämnats kvar hos innehavaren. Eftersökning i privatutrymme får beslutas endast av länsskatterätt, medan annan säkringsåtgärd får beslutas av granskningsledaren. Anser den granskade eller annan hos vilken verkställighet sker att bevismedel helt eller delvis bör undantas från granskning därför att han har tystnadsplikt om dess innehåll eller innehållet på grund av särskilda omständigheter inte bör komma till annans kännedom, skall han göra ansökan om undantagande hos länsskatterätten. Bevismedel, som enligt länsskatterättens beslut undantagits från granskning, får därefter inte återges eller åberopas i granskningsärendet. Den som berörs av säkringsåtgärden har möjlighet att anföra besvär hos länsskatterätten över beslut och verkställighet enligt bevissäkringslagen. Om särskilt förordnad granskningsledare fattat beslut om säkringsåtgärd, skall beslutet regelmässigt överprövas av den som i sin tjänst har att övervaka granskningen.

Till skydd för uppgifter som framkommer vid tvångsmedelsanvändning och liknande förfaranden finns vissa bestämmelser om tystnadsplikt och handlingssekretess. Enligt 13 § polisinstruktionen (1972:511) får polisman inte obehörigen yppa vad han har fått veta i tjänsten, om det är av sådan beskaffenhet att det av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen ej bör komma till utomståendes kännedom. Med undantag för tjänstemän i hovrätt och högsta domstolen finns ej någon allmän regel om tystnadsplikt för tjänstemän eller åklagare inom domstols- eller åklagarväsendet. Domstolarnas ledamöter har dock tystnadsplikt om vad som har förekommit vid domstols enskilda överläggning. Domstol kan också i viss omfattning förordna om tystnadsplikt. Handlingar rörande förundersökning i brottmål, användning av tvångsmedel i brottmål eller enligt spaningslagen åtnjuter sekretesskydd enligt 10 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen). Enligt 36 § sekretesslagen åtnjuter handlingar i mål och ärenden vid domstol sekretesskydd under vissa i bestämmelsen angivna förutsättningar.

Taxeringsväsendets funktionärer har tystnadsplikt om innehållet i deklarationer och andra handlingar samt beträffande vad som inhämtats vid taxeringsrevision eller vid granskning av vissa handlingar. Tystnadsplikt gäller också beträffande vad som har upplysts eller i övrigt yttrats vid sammanträde med taxeringsnämnd. Handlingar till underlag för taxering åtnjuter sekretesskydd enligt 17 § sekretesslagen.

Den nuvarande regleringen av de straffprocessuella tvångsmedlen bygger på en avvägning mellan samhällets intresse av att kunna utreda brott och intresset av skydd för den enskildes integritet. Integritetsskyddssynpunkter har också påverkat utformningen av bl.a. stadgandena i RB om editionsplikt och syn samt tvångsmedelsregleringen i bevissäkringslagen. Regleringen innefattar i och för sig starka rättsskyddsgarantier och uppfyller även RF:s krav på lagform. Det kan emellertid ifrågasättas om den i alla avseenden innefattar en riktig avvägning mellan de olika intressen som berörs.

De grundläggande bestämmelserna på området har tillkommit under andra förhållanden än dem som råder i dagens samhälle. Utvecklingen, bl.a. i fråga om den organiserade och den ekonomiska brottsligheten, har medfört behov av effektivare kriminalpolitiska medel. Verksamma tvångsåtgärder ökar möjligheten till upptäckt, säkrande av bevisning och lagföring. De utgör därför betydelsefulla medel i kampen mot olika former av brottslighet.

Tvångsmedelsanvändning innefattar å andra sidan allvarliga ingrepp i den enskildes rättssfär. Mot samhällets behov av effektiva tvångsmedel måste alltid ställas den enskildes intresse av skydd för sin integritet och av rättstrygghet. Vikten av detta intresse understryks av det reformarbete som har bedrivits och fortfarande pågår på grundlagsområdet i syfte att bl.a. stärka skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna. Någon närmare undersökning av i vad mån den nuvarande tvångsmedelsregleringen i alla avseenden svarar mot RF:s bestämmelser har emellertid inte gjorts.

Viktiga reformer har under senare år skett på tryckfrihetsrättens område. Nya bestämmelser trädde i kraft den 1 januari 1978. De innebär bl.a. att anonymitetsskyddet för meddelare, författare och annan upphovsman har förstärkts och att kretsen av de personer som har att iaktta tystnad om den anonymitetsberättigades identitet har utvidgats. Motsvarande bestämmelser har tagits upp i radioansvarighetslagen (1966:756), RAL.

Vid tillkomsten av de nya reglerna i TF förutskickades att bestämmelserna om anonymitetsskydd skulle bli vägledande för de avvägningar som borde

göras i vanlig lagstiftning mellan behovet av att skydda informationskällorna och att tillgodose de intressen som har motiverat att bestämmelser om olika tvångsmedel har införts.

Möjligheterna att förstärka anonymitetsskyddet vid beslag och husrannsakan har utretts av en särskild kommitté. I sitt betänkande (SOU 1976:36) Anonymitet och tvångsmedel påpekade kommittén att även tillämpningen av bestämmelserna i RB om editionsplikt och av bestämmelserna om taxeringsrevision och bevissäkring inom skatteoch avgiftsprocessen kunde komma i konflikt med anonymitetsintresset. Detta förhållande motiverade enligt kommittén en översyn av dessa bestämmelser från samma utgångspunkter som gällt för beslag och husrannsakan. Kommitténs förslag har remisbehandlats men har inte lett till lagstiftning.

Frågan om skydd för det tryckfrihetsrättsliga anonymitetsintresset togs även upp i prop. 1975/76:202 med förslag till nya regler om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål m.m. Dåvarande departementschefen föreslog att 27 kap. RB skulle kompletteras med en regel som vid prövning av fråga om tillstånd till telefonavlyssning påbjöd ett särskilt hänsynstagande till skyddet för författare, meddelare och annan upphovsman. Av skäl, som jag senare skall återkomma till, ledde propositionen inte till lagstiftning.

Under senare år har ett omfattande utredningsarbete bedrivits på sekretesslagstiftningens område. Avsikten är att den nuvarande lagstiftningen på området skall ersättas med en ny sekretesslag som reglerar både handlingssekretess och tystnadsplikt. Förslag till en sådan lagstiftning har tagits upp i den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian (Ds Ju 1977:11) Handlingssekretess och tystnadsplikt. Den nya lagstiftningen skall enligt förslaget, förutom sekretessen i förhållande till enskilda, också reglera sekretessen myndigheterna emellan och sekretessen inom myndigheterna. Förslaget innehåller dessutom regler om vilka tystnadsplikter som skall gälla även i förhållande till massmedierna. I promemorian tas också upp förslag till ändringar i RB:s reglering av förhållandet mellan tystnadsplikt och vittnesplikt m.m.

Vissa problem rörande den nuvarande tvångsmedelsregleringen har tagits upp av riksåklagaren (RÅ) i skrivelser till regeringen den 19 november 1976 och den 1 augusti 1977. Enligt RÅ är bestämmelserna i 27 kap. 2 § RB om begränsningen av rätten att ta skriftliga handlingar i beslag oklara och kan ge utrymme för skilda tolkningar. RÅ framhåller att oklarheten kan vålla avsevärda svårigheter i tillämpningen och att det inte är tillfredsställande att åklagarens befogenheter i för den enskilde betydelsefulla angelägenheter inte är klart och tydligt avgränsade. RÅ hemställer därför att rättsområdet ses över.

Innebörden av reglerna om begränsning av rätten att ta skriftlig handling i beslag har nyligen varit föremål för högsta domstolens prövning i ett mål rörande tillåtligheten av husrannsakan hos advokat för beslag på handling som advokaten uppgavs förvara åt en för brott misstänkt klient. I sitt beslut (SÖ 1047/77) konstaterade högsta domstolen bl.a. att det måste antas att undantagsregeln i 27 kap. 2 § RB enligt sin lydelse kommit att bli betydligt vidsträcktare än som föranleds av ändamålet att tillgodose behovet av sekretess i förhållandet mellan advokat och klient.

I den debatt som under senare år har förts om tvångsmedlens förhållande till vissa skyddade intressen har främst från advokathåll riktats kritik mot reglerna om tvångsingripande som berör advokat. Kritiken har i första hand gällt förutsättningarna och formerna för beslut om beslag och eftersökning

enligt bevissäkringslagen. Det har även påtalats att det råder en brist på samordning mellan tvångsingripande enligt bevissäkringslagen och RB:s straffprocessuella tvångsmedel. Krav har rests på en översyn av bevissäkringslagen. I debatten har emellertid också hävdats att det, med hänsyn till den lagstadgade uppgiftsskyldigheten för skatt- och avgiftsskyldiga, finns en skillnad beträffande förutsättningarna för å ena sidan tvångsingripande med stöd av bevissäkringslagen och å andra sidan de straffprocessuella tvångsmedlen.

Användning av tvångsmedel kan medföra att den myndighet som genomför åtgärden kommer i kontakt med uppgifter som ger anledning anta att den misstänkte eller annan har gjort sig skyldig till eller planerar brott som inte har något samband med det förhållande som har föranlett ingripandet. Frågan hur sådana uppgifter skall behandlas är inte närmare reglerad i lag. Viss osäkerhet råder därför i vad mån uppgifterna får läggas till grund för spaning eller annan åtgärd för att förhindra eller beivra det brott som uppgifterna avser.

Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1975/76:202 uppmärksammades dessa frågor särskilt. Justitieutskottet fann anledning att inhämta lagrådets yttrande över propositionen. Under den remissbehandling som utskottet därefter lät företa av ett av lagrådet upprättat förslag till lagreglering av frågan yppades olika meningar om vilket innehåll en sådan lagstiftning borde ha. I sitt betänkande (JuU 1976/77:20) med anledning av propositionen och de motioner som väckts i ärendet konstaterade utskottet att problemet inte var begränsat till telefonavlyssning utan kunde uppkomma också i fråga om andra tvångsmedel såsom brevkontroll, husrannsakan eller ingripande enligt bevissäkringslagen. Sambandet syntes utskottet vara sådant att man borde sträva efter en generell lösning för olika typer av tvångsmedel. En så vittsyftande lagstiftning ansåg utskottet emellertid kräva ett helt annat beslutsunderlag än det som förelåg i ärendet. Ärendet borde därför återgå till regeringens kansli för översyn och ytterligare överväganden. Utskottet hemställde därför att propositionen skulle avslås i denna del. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1976/77:129).

Problemet har också tagits upp av justitiekanslern (JK) i en skrivelse till regeringen den 9 mars 1977. JK har därvid väckt frågan om det är tillåtet att vid husrannsakan för eftersökande av handling, som är av betydelse för beivrande av visst brott, ta i beslag även annan handling än sådan som har samband med den sak för vilken husrannsakan har beslutats.

Tvångsmedelsanvändning kan också leda till att annars skyddade uppgifter, t.ex. uppgifter som omfattas av tystnadsplikt, oavsiktligt röjs. Frågan hur sådana uppgifter får hanteras är inte heller närmare reglerad i lag.

De problem som jag har berört bör ses mot bakgrunden av skyldigheten enligt 23 kap. 1 § RB för polis- och åklagarmyndighet att inleda förundersökning så snart det på grund av angivelse eller eljest förekommer anledning att brott, som hör under allmänt åtal, har förövats. Det saknas f.n. regler som tar sikte på den intressekollision som i dessa fall kan uppkomma mellan utredningsskyldigheten och motstående intressen.

I syfte att komma till rätta med de problem som jag har berört i det föregående anser jag att det bör göras en fullständig översyn av i första hand tvångsmedelsregleringen i 27 och 28 kap. RB. För detta ändamål bör en parlamentariskt sammansatt kommitté tillkallas.

Som har framgått av redogörelsen knyter sig intresset främst till förekomsten av uppgifter i handlingar resp. information som erhålls vid telefonav-

lyssning. Användningen av tvångsåtgärder enligt RB i andra fall torde knappast vålla några särskilda problem. Jag kommer därför att i fortsättningen uppehålla mig huvudsakligen vid de problem som kan bli aktuella vid insamlande av sådana uppgifter som nyss nämndes. Det bör dock uppmärksammas att den tekniska utvecklingen har medfört nya former av informationsbärare såsom bandkassetter, videoband m.m. och att de problem som aktualiseras kan uppkomma även vid tvångsåtgärder som riktar sig mot föremål i allmänhet.

Översynen bör ta sikte på att åstadkomma en ändamålsenlig avvägning mellan samhällets behov av tvångsmedel och de motstående intressen som kan komma att beröras därav. Det är självfallet en mycket grannlaga uppgift att åstadkomma en sådan reglering. Brottsutvecklingen har, som jag har nämnt tidigare, medfört behov av effektivare tvångsmedel. Samtidigt har det bedömts som önskvärt att stärka den enskildes ställning. De grundläggande värderingar i fråga om fri- och rättighetsskyddet som har kommit till uttryck i RF måste givetvis bilda utgångspunkt för de avvägningar som bör göras vid utformningen av de materiella bestämmelserna om tvångsåtgärder. Motsvarande gäller om de ställningstaganden som har gjorts i bl.a. TF i fråga om skyddet mot förhandsgranskning och spridningshinder samt anonymitetsskyddet. Det är å andra sidan nödvändigt att tvångsmedlen – inom den ram som dras av grundlagarna – utformas på sådant sätt att de i praktiken kan fungera som effektiva hjälpmedel vid brottsutredning.

En översyn av det slag jag nu förordar berör också frågan om förhållandet mellan tvångsmedelsregleringen, tystnadspliktsregleringen och andra inskränkningar i vittnesplikten. Ett näraliggande spörsmål är frågan om i vilken utsträckning den information som erhålls vid tvångsmedelsanvändning bör få utnyttjas. Vid undersökningen bör också studeras motsvarande problem vid tillämpningen av bestämmelserna i 38 och 39 kap. RB om editionsplikt och syn.

Från de utgångspunkter som har återgetts bör kommittén till en början undersöka möjligheterna att stärka skyddet för den enskildes integritet vid tvångsmedelsanvändning av aktuellt slag. Undersökningen bör ta sikte på dels vilka förutsättningar som bör gälla för användning av olika typer av tvångsmedel och dels i vilken utsträckning erhållen information bör få utnyttjas när den avser annan brottslig verksamhet än den som har legat till grund för beslutet om tvångsåtgärd.

Som påtalades vid riksdagsbehandlingen av prop. 1975/76:202 rymmer den sist nämnda frågan flera svåra avvägningsproblem. Olika typer av uppgifter kan här urskiljas. Uppgifterna kan t.ex. ha starkare eller svagare anknytning till den misstänkte. Sådan anknytning kan också helt saknas. Uppgifterna kan innebära att annan misstänkt frias från misstanken eller medföra att den mot vilken brott har förövats kan komma till sin rätt. Uppgifterna kan vidare avse planerade brott som inte är straffbelagda på förberedelsestadiet eller brott som redan har begåtts. De kan avse brott av olika svårhetsgrad, brott som riktar sig mot person eller mot rikets säkerhet etc. Uppgifterna kan också ha erhållits genom mer eller mindre ingripande tvångsmedel. Eftersom såväl uppgifterna i sig själva som omständigheterna vid deras anträffande kan vara av så vitt skilda slag, är det svårt att ange några allmänna riktlinjer för i vilken utsträckning sådana uppgifter bör få utnyttjas. Som lagrådet uttalade i sitt yttrande till justitieutskottet i fråga om material från telefonavlyssning är en tänkbar lösning att insamlat material får användas i något större utsträckning när det gäller att förebygga skada – vare sig det är fråga om skada på person

eller på egendom av betydenhet – än när det gäller att beivra brott som redan har begåtts.

Det bör ankomma på kommittén att närmare överväga dessa problem och att lämna förslag till reglering. I enlighet med de önskemål som riksdagen uttalade i samband med behandlingen av prop. 1975/76:202 bör kommittén sträva efter en generell lösning för olika typer av tvångsmedel. I sitt arbete bör kommittén beakta de synpunkter på dessa frågor som framkom vid riksdagsbehandlingen av propositionen.

Ett spörsmål som har nära anknytning till dem som nu har berörts är hur uppgifter, som i andra sammanhang åtnjuter skydd mot utlämnande, skall behandlas vid tvångsmedelsanvändning. Jag tänker då närmast på uppgifter som omfattas av tystnadsplikt eller som annars på grund av inskränkningar i vittnesplikten inte kan avkrävas vid muntligt förhör. Som har framgått av det föregående bygger den nuvarande regleringen på principen att sådana uppgifter inte heller skall kunna åtkommas genom tvångsmedelsanvändning. Detta skydd är emellertid ofullständigt. Några inskränkningar i detta avseende gäller t.ex. inte i fråga om telefonavlyssning. Det torde också i praktiken vara ofrånkomligt att den brottsutredande personalen vid verkställighet även av andra tvångsåtgärder kommer i kontakt med sådana uppgifter. Kommittén bör därför överväga möjligheterna – att med beaktande av behovet av effektiva tvångsmedel – förstärka skyddet för uppgifter som omfattas av tystnadsplikt e.d. Bland de åtgärder som kan komma i fråga bör i första hand övervägas möjligheten att i lag föreskriva förbud mot att utnyttja sådana uppgifter. Kommittén bör även överväga om det är ändamålsenligt att begränsa användningen av mer ingripande tvångsmedel i de fall där påtaglig risk föreligger för att sådana uppgifter skall uppenbaras. Även i dessa delar bör eftersträvas en enhetlig reglering för alla typer av tvångsmedel.

I sammanhanget bör uppmärksammas de problem i nuvarande reglering som har påtalats av RÅ. Kommittén bör vidare överväga om det är ändamålsenligt att behålla det nuvarande lagtekniska sambandet mellan tvångsmedelsregleringen och bestämmelserna om inskränkningar i vittnesplikten. Kommittén bör också beakta resultatet av det arbete som f.n. bedrivs inom departementet på en ny sekretesslagstiftning och uppmärksamma de frågor på detta område som har samband med tvångsmedelsregleringen.

De frågor som jag hittills har uppehållit mig vid har i huvudsak rört tvångsmedelsanvändning i allmänhet enligt RB. En annan viktig arbetsuppgift för kommittén är att se över möjligheterna att förstärka skyddet för det tryckfrihetsrättsliga intresset av hinder mot förhandsgranskning och spridningsförbud samt skydd för anonymitet vid tvångsmedelsanvändning. Vad gäller anonymitetsintresset har frågan – som jag har nämnt tidigare – undersökts av en särskild kommitté såvitt avser beslag och husrannsakan. Vid remissbehandlingen av utredningsförslaget ställde sig flertalet remissinstanser positiva till förslagets grundtankar och allmänna riktlinjer för en reglering av hur en uppkommande konflikt mellan tvångsmedel och anonymitetsskydd bör lösas. När det gällde den närmare utformningen av reglerna framkom emellertid olika uppfattningar beträffande såväl bestämmelsernas materiella innehåll som de lagtekniska lösningarna. Flera remissinstanser underströk behovet av översyn även av reglerna om editionsplikt och om användande av tvångsmedel vid taxeringsrevision och bevissäkring enligt skattelagstiftningen. RÅ påpekade att det även inom specialstraffrätten finns bestämmelser om tvångsmedel som kan komma i konflikt med anonymitetsskyddsreglerna.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att utredningsförslaget har stora förtjänster. Som bl.a. RÅ har påpekat i sitt remissvar kräver dock ett fullt utbyggt anonymitetsskydd översyn av alla bestämmelser om tvångsmedel. Det är också önskvärt att regleringen av de konfliktssituationer som kan uppkomma blir så enhetlig som möjligt. Därvid får för skatte- och avgiftsområdet lösningarna sökas med beaktande även av det allmänna kravet på en rättvis och likformig beskattning av alla inkomsttagare.

Det bör uppdras åt den kommitté som jag nu förordar skall tillkallas att överarbeta utredningsförslaget från de allmänna utgångspunkter som gäller för utredningsuppdraget i övrigt och i belysning av remissutfallet.

Av stor betydelse för integritetsskyddet vid tvångsmedelsanvändning är reglerna för förfarandet. Kommittén bör därför också se över dessa bestämmelser i 27 och 28 kap. RB i syfte att stärka integritetsskyddet för den enskilde. Översynen bör ta sikte på bl.a. beslutsordningen, formerna för verkställighet och reglerna för omprövning av beslut. Kommittén bör även ta upp frågor som rör behovet av bevakning, t.ex. genom god man, av de intressen som kan beröras av tvångsåtgärder i vissa fall. Även i dessa hänseenden bör eftersträvas en enhetlig och samordnad reglering av alla typer av tvångsmedel. Vid de överväganden som blir aktuella i detta sammanhang bör också beaktas att snabbhet i förfarandet ofta är en förutsättning för tvångsmedlets effektivitet. Kommittén bör vidare överväga behovet av att skriftliga handlingar och andra föremål som har beslagtagits i utredningssyfte finns att tillgå till dess målet har avgjorts genom lagakraftägande dom. I det sammanhanget bör kommittén överväga om det behövs bestämmelser som reglerar rätten att framställa kopior av beslagtagna handlingar.

Kommittén har anledning att ta upp även frågor som rör sekretesskyddet för uppgifter som framkommer vid tvångsmedelsanvändning. Som har framgått av den tidigare redogörelsen för bestämmelserna på området är det nuvarande skyddet mot muntligt utlämnande ofullständigt. Det förslag till ny sekretesslag som har lagts fram i den tidigare omnämnda departementspromemorian innebär i och för sig en förstärkning av skyddet. Det bör dock övervägas om tystnadsplikt för uppgifter som framkommer vid tvångsmedelsanvändning bör ha företräde framför meddelarfriheten enligt TF och RAL och i så fall i vilken mån. Detta gäller särskilt i fråga om uppgifter som till följd av tystnadsplikt eller som eljest på grund av inskränkningar i vittnesplikten inte kan avkrävas vid muntligt förhör och i princip ej heller skall vara åtkomliga vid tvångsmedelsanvändning. Om kommittén i enlighet med de tankegångar som tidigare har skisserats stannar för att begränsa rätten att utnyttja uppgifter om annan brottslighet än den som har legat till grund för beslutet om tvångsmedelsanvändning, bör kommittén också överväga ett förstärkt sekretesskydd för sådana uppgifter.

Som tidigare har påpekats kan även tillämpningen av bestämmelserna i 38 kap. RB om editionsplikt och av bestämmelserna i 39 kap. om syn komma i konflikt med berättigade motstående intressen. Detta torde vara fallet främst i fråga om det tryckfrihetsrättsliga intresset av hinder mot förhandsgranskning och spridningsförbud samt anonymitetsskydd. I kommitténs uppdrag bör därför ingå att se över dessa bestämmelser. Kommittén bör dock undersöka behovet av förstärkt skydd vid tillämpningen av reglerna även på andra områden.

De problem som jag hittills har uppehållit mig vid har gällt främst användning av straffprocessuella tvångsmedel och liknande åtgärder enligt RB. Förhållandena är emellertid analoga i många fall vid tvångsmedelsan-

vändning enligt de andra lagar som jag har nämnt i det föregående. Det bör därför ankomma på kommittén att från tidigare angivna utgångspunkter undersöka behovet av ändrade regler för tvångsmedelsanvändning utanför RB:s område och att så långt möjligt samordna bestämmelserna med vad kommittén kan komma att föreslå i fråga om den grundläggande regleringen i RB. De avvägningar som kan bli aktuella i dessa sammanhang bör givetvis ske mot bakgrunden av de speciella förhållanden och syften som har föranlett införandet av bestämmelser om tvångsmedel inom resp. område. Vad gäller skatteoch avgiftsområdet vill jag särskilt peka på det allmänna kravet att beskattningen är rättvis och likformig för alla inkomsttagare.

Vad gäller 1952 års tvångsmedelslag och 1969 års lag om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål angående grovt narkotikabrott m.m. bör kommittén söka utarbeta en permanent reglering som kan flyttas över till RB.

Kommitténs uppdrag på skatte- och avgiftsområdet bör begränsas till de mera övergripande frågorna om integritet o.d. och alltså inte avse mera tekniskt betonade frågor. I den delen kommer chefen för budgetdepartementet denna dag att föreslå att tilläggsdirektiv utfärdas för utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen med uppgift att lägga fram förslag om enhetliga kontrollbestämmelser. Bland de frågor som denna utredning kan komma att beröra märks bl.a. den tekniska regleringen av tvångsmedlen enligt bevissäkringslagen. Jag förutsätter att utredningen kommer att ha nära kontakt med den av mig föreslagna kommittén. Leder den skattetekniska utredningen till lagstiftning innan den av mig förordade kommittén avslutat sitt arbete torde kommittén ha att mot bakgrund av sina allmänna överväganden pröva behovet av ändringar i den nämnda kontrollagstiftningen.

Utöver vad jag nu har sagt bör kommittén samråda med rättegångsutredningen (Ju 1977:06), integritetsskyddskommittén (Ju 1967:62) och militäransvarskommittén (Ju 1977:09). Under sitt arbete bör kommittén även hålla kontakt med yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10), spionbrottsutredningen (Ju 1977:04) och kommittén (E 1977:03) med uppdrag att se över valutaregleringen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter med uppdrag att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för kommittén skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 9. Skadestånd vid miljöskador

Dir 1978:72

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

Gällande regler om ersättning för skada till följd av verksamhet som är farlig för omgivningen är splittrade och delvis oklara.

I skadeståndslagen (1972:207) finns allmänna bestämmelser om ersättning för skada. Dessa bygger på den s.k. culparegeln. Principen är alltså att ersättningsskyldighet föreligger endast om skadan har vållats uppsåtligen eller av vårdslöshet. Arbetsgivare svarar för arbetstagares vållande.

För åtskilliga verksamheter som medför särskilda skaderisker för omgivningen har dock utbildats strängare ersättningsregler. Utmärkande för dessa är att skadeståndsansvar kan inträda oberoende av vårdslöshet. Man brukar säga att ansvaret är strikt. Det strikta ansvaret utvecklades till en början av domstolarna utan stöd av skriven lag. Numera finns i åtskilliga lagar, särskilt från senare tid, uttryckliga bestämmelser om strikt ansvar vid verksamhet som kan vara farlig för omgivningen. Av mera allmän räckvidd är reglerna i miljöskyddslagen (1969:387). Betydelse har också reglerna i 3 kap. jordabalken om rättsförhållanden mellan grannar. Bestämmelser om strikt ansvar finns även i flera lagar som är inriktade direkt på speciella verksamheter, t.ex. i atomansvarighetslagen (1968:45) och lagen (1973:1198) om ansvarighet för oljeskada till sjöss.

Miljöskyddslagen syftar till att skydda den yttre miljön mot vattenförorening, luftförorening, buller, skakning och andra störningar, s.k. immissioner. Lagen går ut på att störningar skall förebyggas så långt som möjligt. I vidsträckt omfattning gäller skyldighet att söka tillstånd. Den som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet för vilken koncessionsplikt inte råder kan ansöka om tillstånd till verksamheten och därvid få fastslaget under vilka villkor denna får bedrivas. Lagen ses f.n. över av miljöskyddsutredningen (Jo 1976:06). Arbetet är inriktat på att förbättra samhällets möjligheter att kontrollera och ingripa mot miljöfarlig verksamhet.

Enligt miljöskyddslagen skall den som orsakar olägenhet genom miljöfarlig verksamhet utge ersättning härför. Skadeståndsansvaret är i princip strikt. Har olägenheten inte orsakats genom försummelse, utgår emellertid ersättning endast om olägenheten är av någon betydelse och bara i den mån den inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena i orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden (30 §). Vid andra immissioner än vattenförorening krävs att störningen inte är helt tillfällig för att lagen skall vara tillämplig (1 §). Talan om ersättning förs vid fastighetsdomstol.

Miljöskyddslagens skadeståndsregler är i viss mån oklara. Sålunda anses lagen ge otillräcklig ledning när det gäller att avgöra vem som är skadeståndsansvarig. Osäkerheten är särskilt påtaglig i fall där skada har orsakats av en entreprenör som har anlitats för att utföra ett mer eller mindre långvarigt arbete på en fastighet. Delade meningar råder i vad mån entreprenören, ensam eller tillsammans med fastighetsägaren, kan göras ansvarig enligt miljöskyddslagen. Det är vidare osäkert vilka slag av skador som är ersättningsgilla enligt miljöskyddslagen. Bl.a. är det inte klart i vilken utsträckning ersättning kan utgå för s.k. ren förmögenhetsskada, dvs. ersättning för ekonomisk förlust till någon som inte har råkat ut för person-

eller sakskada. Jag kan i detta sammanhang hänvisa till den diskussion om miljöskyddslagens skadeståndsregler som refereras i Nordisk försäkringstidskrift 1973 s. 104 ff.

I 3 kap. jordabalken finns bestämmelser om skadeståndsansvar som delvis har samma tillämpningsområde som miljöskyddslagens. Enligt 3 § i detta kapitel skall nämligen den som utför grävning eller liknande arbete ersätta skada som uppkommer på angränsande mark till följd av att han eller någon som han anlitat har underlåtit att vidta erforderlig skyddsåtgärd eller i annat hänseende brustit i omsorg vid arbetets utförande. Skadestånd enligt denna bestämmelse förutsätter således vårdslöshet. Är emellertid arbetet särskilt ingripande eller medför det av annan anledning särskild risk för omgivningen, skall enligt 4 § ersättning utgå även om försumlighet inte föreligger.

Skadeståndsansvaret enligt 3 kap. jordabalken ligger i princip hos ägaren till den mark på vilken arbetet utförs. Denne svarar även för självständiga medhjälpare. Den skadelidande kan däremot inte med stöd av jordabalkens bestämmelser rikta anspråk mot någon som har anlitats av fastighetsägaren, exempelvis en byggnadsentreprenör. För tillämpning av jordabalkens skadeståndsregler krävs att fråga är om skada på "angränsande mark", varmed avses såväl själva marken som byggnad eller annan anläggning på denna. Talan om ersättning förs vid allmän domstol.

De nu berörda bestämmelserna i jordabalken gäller alltså grävning och liknande arbete. Dit torde kunna hänföras sprängning åtminstone om skadorna är av samma art som de som kan uppkomma vid grävning, exempelvis ras och sättningar. Sprängningsskador av annat slag, t.ex. skada på grund av kringflygande föremål, torde enligt förarbetena (prop. 1970:20 del B 1 s. 114) inte omfattas av balken. En viss osäkerhet synes dock föreligga på denna punkt (se Nordisk försäkringstidskrift 1973 s. 111 f och 119). Jordabalkens regler kan i varje fall inte åberopas till stöd för talan om ersättning mot en entreprenör som har utfört sprängning inom fastigheten. Det är även omtvistat om miljöskyddslagen är tillämplig vid alla typer av sprängningsskador. Och som framgår av vad jag tidigare har sagt är det osäkert i vad mån en entreprenör som utför sprängningsarbeten kan göras ansvarig enligt lagen.

Ett strikt ansvar för vissa sprängningsskador har fastlagts i rättspraxis. I ett rättsfall från 1966 (NJA 1966 s. 248) har sålunda högsta domstolen med stöd av oskrivna grundsatser om strikt ansvar på grund av farlig verksamhet bifallit skadeståndstalan mot en entreprenör som hade utfört sprängningar för tunnelbanebygge i Stockholm. Målet gällde skada som hade orsakats på en fastighet genom kringflygande sprängsten. Även fastighetsägaren ålades – på grannelagsrättslig grund – ansvar oberoende av vårdslöshet. Målet avgjordes före tillkomsten av miljöskyddslagen och nya jordabalken.

I fråga om ersättning för skada på omgivningen är rättsläget således i vissa avseenden oklart. Detta gäller särskilt vid sprängningsskador, där tydligen såväl miljöskyddslagens och jordabalkens bestämmelser som oskrivna regler om strikt ansvar kan aktualiseras. Det kan vara svårt att avgöra hur dessa regelkomplex förhåller sig till varandra och vilket av dem som skall tillämpas i enskilda skadefall. Därtill kommer de oklarheter som jag tidigare har nämnt samt den omständigheten att olika forumbestämmelser gäller beroende på om skadeståndstalan grundas på miljöskyddslagen eller andra skadeståndsregler. Enligt min mening är den ordning som f.n. råder inte tillfredsställande.

Att rättsläget är oklart när det gäller sprängningsskador har också uppmärksammats av riksdagen. Med anledning av en motion rörande försäkringsplikt vid sprängning, som jag strax återkommer till, förklarade lagutskottet att frågan om skadeståndsansvar vid sprängningsarbeten borde bli föremål för utredning i lämpligt sammanhang. Riksdagen anslöt sig till utskottets uppfattning (LU 1976/77:3, rskr 1976/77:13). Också enligt min mening bör en sådan utredning komma till stånd. Utredningen bör emellertid omfatta inte bara skadeståndsansvaret vid sprängningsskador utan vidgas till en mera allmän översyn av de skadeståndsregler som gäller enligt miljöskyddslagen, 3 kap. jordabalken och oskrivna grundsatser om strikt ansvar på förevarande område. Syftet bör i första hand vara att åstadkomma en klarare och mera samlad reglering än den nuvarande. Sakliga ändringar bör kunna föreslås i den mån detta krävs för att regleringen skall bli ändamålsenlig. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, som inom regeringen handlägger frågor om miljöskydd, föreslår jag att en särskild utredare nu tillkallas för detta arbete.

Utredaren bör undersöka i vad mån de aktuella skadeståndsreglerna lämpligen bör sammanföras i en lag. En möjlighet kan i så fall vara att låta bestämmelserna få sin plats i miljöskyddslagen, som har en mera allmän räckvidd än bestämmelserna i 3 kap. jordabalken. Ett annat alternativ är att skadeståndsreglerna bryts ut ur miljöskyddslagen och jordabalken och förs samman till en särskild lag. Utredaren bör vidare överväga i vad mån hittills oskrivna skadeståndsrättsliga grundsatser på området bör lagfästas.

Jag skall – delvis i anslutning till de brister som tidigare har påtalats – särskilt peka på ett par punkter där förtydliganden bör övervägas och där justeringar av rättsläget kan komma i fråga när de olika reglerna skall smältas samman.

Viktigt är att klargöra i vad mån talan om skadestånd kan riktas mot annan än ägare eller användare av den mark, byggnad eller anläggning från vilken störningen utgår. Jag tänker då främst på entreprenörer och andra som mera tillfälligt på en fastighet utför självständigt arbete som orsakar störningar i omgivningen. Härvid kan behöva anges hur ansvaret skall fördelas mellan den som har anlitat en självständig företagare och denne företagare (jfr SOU 1975:103). Också möjligheten att ålägga solidariskt ansvar när flera verksamheter har medverkat till miljöskador och frågan om ansvarsfördelningen i sådana fall kan behöva utredas.

Vidare bör intresse ägnas spörsmålet om vilken skada som över huvud taget är ersättningsgill. Det bör bl.a. göras klart i vad mån annan skada än sådan som rör fast egendom skall ersättas. Nära samband härmed har frågan om vem som är sakägare eller, med andra ord, vem som skall ha rätt att kräva skadestånd.

Enligt miljöskyddslagen är skadeståndsansvaret i princip strikt, medan det enligt huvudregeln i 3 kap. 3 § jordabalken förutsätter vårdslöshet. Vid en enhetlig reglering förefaller det naturligt att som huvudregel föreskriva strikt ansvar. Liksom f.n. bör dock undantag gälla. Härvid bör utredaren undersöka om den teknik att begränsa det strikta ansvaret som begagnas i miljöskyddslagen är lämplig, exempelvis när det är fråga om sprängningsskador.

Med hänsyn till de speciella förhållanden som kan råda beträffande miljöskador finns anledning för utredaren att undersöka om det krav på bevisning om samband mellan skada och skadegörande handling som normalt gäller inom skadeståndsrätten bör tillämpas fullt ut i fråga om samtliga miljöskador. Utredaren bör vidare pröva om särskilda preskriptions-

regler bör gälla för vissa typer av miljöskador.

Forumfrågan kräver särskilda överväganden. Det får ankomma på utredaren att föreslå den lösning han finner lämpligast. Utan tvivel är det en fördel om en enhetlig lösning kan uppnås. Kommer utredaren emellertid fram till att vissa typer av skador bör prövas av fastighetsdomstol och andra av allmän underrätt, får närmare undersökas om de olägenheter som ger sig till känna när målen fördelas mellan olika typer av domstolar kan avhjälpas genom särskilda regler om förening av mål. Sådana regler kan få särskild betydelse i fall då alternativa grunder åberopas för en talan och skilda domstolar enligt huvudregeln är behöriga att pröva dessa grunder. En gemensam handläggning kan också tänkas vara praktiskt motiverad när de olika typer av skador som målen rör har orsakats av samma för omgivningen riskabla verksamhet.

Som jag tidigare har sagt finns särskilda bestämmelser om strikt skadeståndsansvar i vissa lagar som är direkt inriktade på speciella verksamheter, t.ex. i atomansvarighetslagen och lagen om ansvarighet för oljeskada till sjöss. Dessa bestämmelser bör i princip inte omfattas av utredningsuppdraget. Utredaren bör dock uppmärksamma vilka konsekvenser de allmänna regler som han föreslår kan få på dessa och liknande områden som är eller inom en nära framtid kan komma att bli föremål för särskild reglering. När det exempelvis gäller oljeskador är att märka att frågorna om ersättningsgill skada, sakägare och beviskrav i allt väsentligt har lämnats oreglerade i lagen om ansvarighet för oljeskada till sjöss, på samma sätt som i den konvention som lagen bygger på. Utredarens förslag i dessa frågor kan därför, om inte annat föreskrivs, väntas få betydelse också för oljeskadorna.

Riksdagen har med anledning av den motion som jag tidigare har nämnt också tagit upp frågan om försäkringsplikt vid sprängningsarbeten och begärt utredning på den punkten (LU 1976/77:3, rskr 1976/77:13). Denna fråga bör prövas av utredaren. Denne bör överväga inte bara om det behövs ett obligatoriskt försäkringsskydd vid sprängningsskador utan också om behovet av bestämmelser om försäkring som komplement till skadeståndsreglerna är särskilt framträdande vid någon annan typ av skada.

För det fall att ett försäkringsobligatorium skulle förordas är det en grundläggande fråga vem som skall åläggas försäkringsplikt och vad försäkringen skall omfatta. Det naturliga är att försäkringsplikten kopplas till skadeståndsreglerna. Den som enligt dessa är ersättningsskyldig för skada skulle i så fall vara skyldig att täcka sitt ansvar genom försäkring. Det ankommer på utredaren att pröva vilka modifikationer i denna princip som kan behöva göras, bl.a. med hänsyn till de fall då flera kan göras ansvariga för samma skada, exempelvis både fastighetsägare och entreprenör. Vidare får undersökas hur man från samhällets sida bör kontrollera försäkringsplikten och vilka påföljder som bör föreskrivas för den händelse försäkringsplikten inte fullgörs. En möjlighet kan vara att göra innehavet av försäkring till en förutsättning för tillstånd till den aktuella riskabla verksamheten. I fråga om exempelvis sprängning inom stadsplanerat område krävs enligt allmänna ordningsstadgan (1956:617) tillstånd av polismyndighet. Enligt byggnadsstadgan (1959:612) behövs i vissa fall byggnadslov för bl.a. schaktning, vartill sprängning räknas. Utredaren bör pröva i vad mån kontrollen av försäkringsinnehav lämpligen kan ske i samband med tillståndsgivning av detta slag.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samråd med miljöskyddsutredningen. Utredaren bör vidare beakta rättsutvecklingen på området i de andra nordiska länderna.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om skadestånd vid miljöskador,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 10. Översyn av brottsförebyggande rådet (BRÅ)

Dir 1978:73

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20

Statsrådet Wirtén, anför.

Under slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet framfördes i skilda sammanhang önskemål om ett centralt och samordnande organ på kriminalpolitikens område. Vid 1972 års riksdag uttalade sålunda justitieutskottet (JuU 1972:24) att det kunde finnas skäl att överväga inrättandet av ett centralt organ för att få ett mera samlat grepp på det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet. Ett centralt råd borde enligt utskottet ha den övergripande uppgiften att samordna, planera och prioritera reformverksamheten och fungera som ett komplement till utredningar eller kommittéer av traditionellt slag.

I januari 1973 tillkallade min företrädare en sakkunnig för att lägga fram förslag till uppgifter för och organisation av ett centralt råd för samordning av samhällets insatser mot brott. Utredningen avlämnade i april 1973 betänkandet (Ds Ju 1973:6) Det brottsförebyggande rådet. Utredningen föreslog att ett centralt råd för förebyggande av brott skulle inrättas. Rådet skulle enligt förslaget bli en fristående myndighet direkt under Kungl. Maj:t. Av budgetskäl ansågs det inte möjligt att ge rådet denna ställning förrän den 1 juli 1974. Med hänsyn till det angelägna i att rådets arbete snarast kom igång föreslog utredningen att en kommitté skulle tillsättas redan den 1 juli 1973 med i huvudsak samma personsammansättning och arbetsuppgifter som det kommande rådet. Genom beslut den 29 juni 1973 bemyndigades dåvarande chefen för justitiedepartementet att tillkalla högst 16 sakkunniga med de uppgifter som utredningen om ett brottsförebyggande råd hade föreslagit för rådet och med uppdrag att utarbeta instruktion för detta råd. Med stöd av bemyndigandet tillkallades de sakkunniga, som antog namnet Brottsförebyggande rådet.

I 1974 års statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 4) togs på grundval av dels det nyss nämnda betänkandet, dels betänkandet Kriminologisk forskning (SOU 1973:35) frågan om inrättandet av ett brottsförebyggande råd upp till behandling. I propositionen föreslogs att ett sådant råd skulle inrättas fr.o.m. den 1 juli 1974.

Riksdagen godkände förslaget.

BRÅ är fr.o.m. den 1 juli 1974 en statlig myndighet under justitiedepartementet. Enligt sin instruktion (SFS 1974:400, omtryckt 1978:8) skall rådet främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten och verka för att samhällets och enskildas insatser mot brott samordnas. Därvid skall rådet bl.a.

följa och analysera brottsutvecklingen samt göra prognoser om denna,

följa, stödja och initiera forsknings- och utvecklingsarbete rörande kriminalitetens orsaker och hur den skall förebyggas samt utvärdera och sprida resultaten av sådant arbete,

verka för samordning av forsknings- och utvecklingsarbete på det kriminalpolitiska området,

genom utredningar och initiativ medverka i det kriminalpolitiska arbetet.

BRÅ leds av en styrelse med minst 16 ledamöter som utses av regeringen och som innefattar en bred representation av viktiga samhällsfunktioner. Styrelsen har f.n. 17 ledamöter. Bland dessa återfinns bl.a. företrädare för de fem största partierna i riksdagen, statssekreterarna i justitie-, socialoch utbildningsdepartementen, företrädare för arbetsmarknadsorganisationerna, landstings- och kommunförbunden, försäkringsbranschen och den kriminologiska forskningen. Styrelsen bestämmer rådets inriktning i stora och principiella frågor. Ett verkställande utskott och rådets kansli har ansvaret för den löpande verksamheten. I utskottet ingår rådets ordförande och kanslichefen samt fyra ledamöter av styrelsen.

Rådet biträds av en expertgrupp och i vetenskapliga frågor av en vetenskaplig grupp. Till rådet är även knuten en stor krets av kontaktmän som har utökats fortlöpande.

Rådets kansli, som förestås av en kanslichef består av en utredningsenhet och en utvecklingsenhet. Ett antal arbetsgrupper svarar för en stor del av rådets utredande verksamhet. Ledamöter i arbetsgrupperna är främst företrädare för myndigheter och organisationer som berörs av den fråga som är aktuell.

Arbetsgrupperna har betydande möjligheter att arbeta självständigt inom ramen för de direktiv som styrelsen har fastställt. De behandlar olika frågor av särskild betydelse inom rådets verksamhetsområde. De rapporter som arbetsgrupperna lägger fram behandlas i rådets kansli. Därefter beslutar styrelsen eller verkställande utskottet vilka åtgärder rådet skall vidta i anledning av rapporterna. Tjänstemännen vid utredningsenheten är sekreterare i några av arbetsgrupperna. I flera av grupperna har sekreterare hämtats från andra myndigheter.

Inom den kommitté som föregick BRÅ tillsattes nio arbetsgrupper. En arbetsgrupp skulle verka för att åtgärder vidtogs framför allt från samhällets och företagens sida för att hindra uppkomsten av brottstillfällen och i övrigt försvåra möjligheterna att begå brott (brottskyddssgruppen). En arbetsgrupp skulle ägna sig åt frågor om kriminalitetsprognoser. En arbetsgrupp skulle verka för en samordning av det externa och interna informationsarbetet inom rättsväsendets område. Verkställande utskottet har den 17 februari 1978 beslutat om en översyn av informationsverksamheten enligt särskilda direktiv. För narkotikafrågor fanns en särskild arbetsgrupp med uppgift att följa utvecklingen inom och utom landet på området. En arbetsgrupp hade till uppgift att verka för samarbete mellan socialvård, skola och polis och en arbetsgrupp skulle ägna sig åt frågor angående brottsförebyggande verksamhet bland barn och ungdom i skolåldern. En arbetsgrupp hade till uppgift

att verka för att åtgärder vidtogs i syfte att underlätta anpassningen i samhället av personer som avtjänade frihetsberövande påföljder. Skolundervisningen i lag och rätt skulle följas och främjas av en arbetsgrupp. Slutligen ålåg det en arbetsgrupp att överväga hur uppgiften att verka för att lagstiftningen håller jämna steg med samhällsutvecklingen skulle lösas. Dessa arbetsgrupper fortsatte sitt arbete inom BRÅ efter den 1 juli 1974. Den sist nämnda arbetsgruppen erhöll därvid namnet den kriminalpolitiska arbetsgruppen och fick i uppdrag att biträda rådet i behandlingen av sådana frågor som är av grundläggande betydelse för rådets medverkan i det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet. I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 redogjorde BRÅ närmare för en inom BRÅ gjord översyn av arbetet inom utredningsenheten. Som ett led i översynen har vissa arbetsgrupper planenligt avslutat sitt arbete och nya har påbörjat sin verksamhet. En ny arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor har t.ex. inrättats. Analys och prognosgruppen samt narkotikagruppen har överförts till utvecklingsenheten medan informationsgruppen har knutits centralt till rådets kansli.

Den 8 december 1977 beslöt regeringen på min föredragning att uppdra åt BRÅ att föranstalta om en översyn av lagstiftningen mot den organiserade brottsligheten och den ekonomiska kriminaliteten. Uppdraget har inneburit att inom utredningsenheten har inrättats en styrgrupp och tre arbetsgrupper.

Utvecklingsenheten skall samordna och ta initiativ till forskning inom rådets verksamhetsområde. Den skall också utvärdera resultaten av sådan forskning. En uppgift är att omsätta forskningsresultat i förslag till åtgärder eller behandlingsprogram. Enheten skall sedan undersöka verkan av sådana åtgärder och program. Enheten medverkar vidare i arbetet på att analysera brottsutvecklingen och förbättra den statistiska informationen om brott. Rådet delar en gång om året ut anslag till utomstående forskare och till myndigheter inom justitiedepartementets verksamhetsområde (inomverksforskning). Ärendena bereds inom utvecklingsenheten. Den vetenskapliga gruppen yttrar sig också om ansökningarna. En viktig uppgift för BRÅ är att sprida information om forskningsresultat av kriminalpolitisk betydelse. För att underlätta samarbete med universitetsforskarna finns det vid varje universitet en kontaktman som kan förmedla upplysningar.

Vid rådet drivs flera utvecklingsprojekt. Det t.v. mest omfattande är projektet frivårdsförstärkning – Sundsvallsförsöket – som har beslutats av riksdagen år 1970. Det innebär att man har förstärkt resurserna väsentligt inom ett frivårdsdistrikt (Sundsvall) och att man följer upp denna satsning genom en vetenskaplig undersökning. Effekten av försöket, framför allt för klienterna, står i blickpunkten för den vetenskapliga uppföljningen. Slutrapporten om försökverksamheten väntas föreligga vid årsskiftet 1978/79.

BRÅ har under åren bedrivit en omfattande informationsverksamhet. Information om BRÅ:s löpande arbete lämnas i en periodisk tidskrift med namnet BRÅ-apropå. Tidningen utkommer med fyra nummer per år. Upplagan är f.n. 10.000 exemplar. Resultatet av BRÅ:s forsknings- och utredningsarbete presenteras i en svensk och en engelsk rapportserie. BRÅ ger också ut en promemorieserie. Den är avsedd för utredningsoch utvecklingsrapporter av mer begränsat allmänt intresse. BRÅ bedriver dessutom informationsverksamhet genom utställningar, konferenser och broschyrer i skilda ämnen. BRÅ stödjer genom rådgivning samt bidrag informationsprojekt som tillkommer på t.ex. organisationers eget initiativ. Slutligen har BRÅ en omfattande verksamhet för att planera och ta emot

utländska och svenska studiebesök.

Mot bakgrund av vissa antaganden om samhälls- och kriminalitetsutvecklingen anges i BRÅ:s anslagsframställning för budgetåret 1978/79 fem huvudmål inom vilka BRÅ:s utvecklingsenhet bör vara verksam. Sålunda bör sambandet mellan kriminalitet och samhällsförändringar uppmärksammas. Kriminalitet bland unga och åtgärder mot denna form av brottslighet är ett andra huvudområde. Ett tredje komplex av uppgifter med ett inbördes sammanhang är polisforskning, analyser av brottssituationer, lokal miljö och den geografiska fördelningen av brottsbekämpande åtgärder. Analyser av återfallsstatistik och nya former av övervakning för frivårdsklientel är ett fjärde huvudområde. Det femte huvudområdet är narkotika och brottslighet, dvs. sambandet mellan narkotikamissbruk och kriminalitet. Såsom ett sjätte område har tillkommit den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Erfarenheterna av utredningsverksamheten har enligt den inom BRÅ gjorda översynen visat på behov av en förändring av denna. Därvid har följande ändringar bedömts vara i första hand påkallade. Ett mer problemorienterat arbete på områden med direkt brottsförebyggande mål i blickpunkten bör eftersträvas. Detta arbete bör förankras i huvudsak i mindre referensgrupper i stället för som hittills i större arbetsgrupper. En samverkan mellan rådets utrednings- och utvecklingsenhet i bl.a. det problemorienterade arbetet behövs. Slutligen krävs ett ökat och fördjupat samarbete mellan informationssekretariatet och rådets övriga enheter. Rådet har också funnit det vara nödvändigt att se mera restriktivt på arbetet med försöksverksamheter. Dessa har visat sig kunna ta i anspråk alltför stor del av rådets resurser. I princip anser sig rådet därför inte böra i fortsättningen driva försöksverksamhet i egen regi. Detta innebär inte att rådet ej kan medverka i försök som drivs av andra organ. Översynen har också medfört att inom kansliet har inrättats en grupp för beredning av frågor angående samordning och inriktning av rådets brottsförebyggande arbete. Uppgifterna för de till utredningsenheten knutna arbetsgrupperna sägs kunna indelas i tre block, nämligen sociala åtgärder, rättsväsendet samt brottsskydd. De tre blocken omfattar alla typer av kriminalitet, både den traditionella och den moderna, organiserade brottsligheten.

För egen del måste jag till en början konstatera att brottsutvecklingen fortsätter att inge allvarlig oro. De förhoppningar som kan ha funnits om att det med stigande välstånd för alla skall följa en minskad kriminalitet har inte infriats. De prognoser som görs i dag visar på en fortsatt ökning av brottsligheten som det mest sannolika. Det är en viktig uppgift för samhället att vända denna utveckling. Det räcker här inte med kriminalpolitiska åtgärder i inskränkt mening och ökade resurser till de rättsvårdande myndigheterna. Det har sålunda efter hand blivit allt mera uppenbart att ett framgångsrikt arbete på detta område också måste bygga på sådana insatser eller åtgärder som faller under beteckningen brottsförebyggande verksamhet i begreppets mest vidsträckta mening. Reformverksamhet inom exempelvis familje- och bostadspolitiken, utbildningsväsendet, arbetslivet, fritidsverksamheten samt social- och hälsovården spelar härvid en framträdande roll. Det är inte minst mot denna bakgrund naturligt att behovet av ett särskilt organ med uppgift att främja brottsförebyggande insater inom olika områden av samhällsverksamheten och verka för att samhällets och enskildas insatser mot brott samordnas efter hand har framstått som allt mera angeläget. BRÅ:s tillkomst var sålunda resultatet av en mera övergripande syn på brottslighe-

tens orsaker och sättet att bekämpa dem. Den nydaning som det här är fråga om har givetvis väckt både förhoppningar och stort intresse. Även internationellt har rådet och dess verksamhet tilldragit sig en betydande uppmärksamhet.

BRÅ har nu varit verksamt i fyra år. Under denna tid har rådet gjort många viktiga insatser bl.a. i det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet. BRÅ har av trycket utgett 17 s.k. BRÅ-rapporter, nio promemorior och tre rapporter i BRÅ:s internationella serie. Flera av dessa rapporter har stort allmänt intresse. Det gäller bl.a. rapporten (1977:7) Nytt straffsystem, som under senare tid aktiverat den kriminalpolitiska debatten, och utvecklingsenhetens årliga rapport om brottsutvecklingen. BRÅ:s rapport från en forskarkonferens om allmänprevention (General Deterrence Report No 2) har blivit internationellt uppmärksammad.

Det är enligt min mening klart att det behövs ett särskilt organ som har till uppgift att samordna samhällets insatser mot brott. Olika organisatoriska lösningar kan här komma i fråga. En rad alternativ diskuterades också innan regering och riksdag stannade för att inrätta BRÅ. Rådet har nu anmält att erfarenheterna av de gångna åren ger anledning till förändring i den hittillsvarande verksamheten. Även jag anser att det är lämpligt att BRÅ:s organisation och verksamhet ses över. Jag förordar att en kommitté tillkallas för denna uppgift.

Utredningsarbetet bör inledas med en kartläggning och analys av BRÅ:s hittillsvarande verksamhet. Kommittén bör därvid bilda sig en uppfattning om hur BRÅ har förmått uppfylla de förväntningar som ställdes på rådet vid dess tillkomst och om BRÅ:s betydelse för det brottsförebyggande arbetet i stort här i landet. Analysen bör avse såväl formerna för verksamheten som inriktningen och resultaten av den. Av intresse i sammanhanget är i vad mån resultaten av verksamheten kan anses ha effektivt förts ut i praktiken och nått avsedda målgrupper samt hur de olika projekten har följts upp från BRÅ:s sida.

Mot bakgrund av de resultat som erhålls genom kartläggningen bör kommittén lägga fram förslag till BRÅ:s framtida ställning, organisation och verksamhet inom det brottsförebyggande arbetet. Det är enligt min mening inte erforderligt att utfärda några närmare anvisningar för kommitténs arbete. Jag vill dock peka på att den brottsförebyggande verksamheten inom BRÅ bör bedrivas på ett sådant sätt att den fortlöpande kan anpassas till de nya krav som ställs på den genom de ständiga och snabba förändringarna i samhället och av kriminaliteten. Det är angeläget att organisationen är skickad både för sådana insatser som kan beräknas ge resultat först i ett längre perspektiv och för punktinsatser i frågor med särskild aktualitet där snabba resultat kan förväntas. Härvid får den konkreta inriktningen av arbetet inte komma i bakgrunden. Vad som har sagts nu innebär bl.a. att krav måste ställas på en rörlig organisation med breda kontaktytor som utan tyngande administrativa hinder kan förändras till sin inriktning och i formerna för sin verksamhet för att på bästa sätt fullgöra de uppgifter som framstår som mest angelägna. Kommittén bör bedriva sitt arbete med utgångspunkt i att verksamheten inom BRÅ skall fortgå inom nuvarande kostnadsram.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att göra en översyn av BRÅ,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna för kommittén skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 11. Översyn av förvaltningslagen m.m.

Dir 1978:85

Beslut vid regeringssammanträde 1978-09-28

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

När förvaltningslagen (1971:290) utfärdades år 1971 skedde det efter nästan trettio års förberedelser. Tanken var länge att man skulle försöka åstadkomma en mycket utförlig förfarandelag, som skulle vara gemensam för förvaltningsmyndigheter och förvaltningsdomstolar. För förvaltningens del skulle en sådan lag utgöra en motsvarighet till rättegångsbalken. Man stannade emellertid till sist för lösningen att ha en förfarandelag för förvaltningsmyndigheterna, förvaltningslagen, och en utförligare särskild förfarandelag för flertalet förvaltningsdomstolar, förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Förvaltningslagen är kortfattad och överskådlig. I sammanlagt tjugo paragrafer slår den fast vissa grundläggande regler för förfarandet i ärenden hos förvaltningsmyndigheterna. Det har sagts att den anger en minimistandard för handläggning av förvaltningsärenden.

Lagen gäller för både statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. För de kommunala myndigheternas del görs dock det viktiga undantaget att lagen inte gäller, om ärendet avgörs genom beslut som överklagas genom kommunalbesvär eller besvär hos kommunal besvärsnämnd. Också inom den statliga sektorn undantas vissa ärenden. Förvaltningslagens tillämpning begränsas vidare genom att avvikande bestämmelser, som förekommer i lag eller i författning som har beslutats av regeringen eller riksdagen, gäller framför det som är föreskrivet i förvaltningslagen.

Under åren 1972-1974 behandlade riksdagen vid flera tillfällen motioner om ytterligare åtgärder för att förstärka den enskildes rättssäkerhet inom förvaltningen. I motionerna framfördes bl.a. förslag om en rättslig reglering av olika förvaltningsrättsliga frågor som inte är behandlade i förvaltningslagen. Efter hemställan av konstitutionsutskottet (KU 1972:39, 1973:9 och 1974:62) avslog riksdagen motionerna. Skälet var att något särskilt initiativ från riksdagens sida inte ansågs behövligt med hänsyn till pågående reformarbete på olika områden. I sammanhanget anfördes också att förvaltningslagen inte hade varit i kraft så länge att man hade den överblick över dess effekt som behövdes.

Även vid 1975/76 års riksmöte väcktes motioner om åtgärder för att stärka de enskildas rättsskydd inom förvaltningen och förbättra statsförvaltningens service åt allmänheten. Konstitutionsutskottet behandlade dessa motioner

först under hösten 1976 (KU 1976/77:15). Under mellantiden hade den dåvarande regeringen i augusti 1976 tillsatt en arbetsgrupp (Kn 1976:1) för en översyn av kontakterna mellan medborgare och samhällsorgan. Bland arbetsgruppens uppgifter ingick att göra en utvärdering av de bestämmelser i förvaltningslagen som är av särskilt intresse från den enskildes synpunkt. Utskottet framhöll att arbetsgruppens tillkomst var ett initiativ i rätt riktning. Beträffande de i motionerna berörda frågorna konstaterade utskottet att rättssäkerheten i svensk förvaltning i och för sig uppfyllde högt ställda krav men att regelsystemet hade byggts ut i snabb takt vilket försvårat allmänhetens möjligheter till insyn och överblick. Enligt utskottets mening var det angeläget att nu fullfölja beslutade reformer genom att angripa sådana rättssäkerhetsfrågor som direkt knöt an till den statliga förvaltningen. Särskilt angeläget var det enligt utskottets mening att förvaltningslagen, som hade varit i kraft i fem år, blev föremål för översyn. Riksdagen godkände dessa uttalanden.

I december 1976 ersatte den nuvarande regeringen arbetsgruppen för översyn av kontakterna mellan medborgare och samhällsorgan med en parlamentarisk kommitté, som antog benämningen byråkratiutredningen (Kn 1977:7). I direktiven för kommittén anförde chefen för kommundepartementet bl.a. att det är angeläget att åtgärder vidtas för att underlätta medborgarnas kontakter med myndigheterna och över huvud taget minska byråkratin i samhället. Han anslöt sig till de riktlinjer som hade dragits upp i direktiven för den tidigare arbetsgruppen. Beträffande förvaltningslagen underströks betydelsen av att man i utredningsarbetet beaktar synpunkter som gäller de enskildas rättssäkerhet inom förvaltningen. På detta område skulle den nya kommittén ha befogenhet att utarbeta förslag till partiella reformer. Det skulle däremot inte vara en uppgift för kommittén att gå närmare in på lagstiftningsfrågor av större räckvidd. Kommittén borde ta upp frågan om förvaltningslagen med förtur och i första hand redovisa en allmän bedömning av reformbehovet.

I februari 1976 tillställde riksdagens revisorer regeringen en skrivelse och en därtill fogad promemoria om effekterna av förvaltningslagen. Sedan regeringen hade tagit ställning till vissa förslag som hade lagts fram i skrivelsen, överlämnades skrivelsen i övriga delar till byråkratiutredningen. I maj 1978 har byråkratiutredningen i skrivelse till chefen för komundepartementet redovisat sin syn på inriktningen och uppläggningen av en översyn av förvaltningslagen. Enligt kommitténs uppfattning bör en översyn av förvaltningslagen inte från början inriktas på en helt ny lag av större omfattning och räckvidd. Det är visserligen sannolikt att slutresultatet kan bli detta, men översynen bör enligt kommitténs mening ta sikte på partiella reformer. Därigenom säkerställer man bättre att arbetet inom rimlig tid avsätter resultat av praktisk betydelse för medborgarna. Enligt kommitténs mening bör man eftersträva att med förvaltningslagens hjälp åstadkomma inte bara ökad rättssäkerhet i trängre mening utan också bättre kontakter med medborgarna och bättre service. Man bör också verka för ökad begriplighet, kortare handläggningstider och enklare förfaranden.

Utöver vissa överväganden om ändringar av detaljkaraktär anvisar byråkratiutredningen två skilda handlingslinjer för ett reformarbete beträffande förvaltningslagen. Den ena linjen innebär en utveckling och skärpning av lagens nuvarande regler, den andra en utbyggnad av förvaltningslagen med bestämmelser i nu oreglerade ämnen. Enligt kommitténs uppfattning bör man arbeta efter båda dessa linjer. Bland nuvarande regler som skulle

kunna utvecklas vidare pekar kommittén bl.a. på dem om jäv, remisser, kommunicering, besvärsrätt och dokumentation av muntliga uppgifter. En utbyggnad av förvaltningslagen skulle kunna ske med bl.a. nya bestämmelser om rättelse av beslut. Regler i syfte att förkorta handläggningstiderna finner kommittén också angelägna. Vidare anser kommittén att man bör överväga att föra över åtminstone vissa av de allmänna föreskrifterna i servicecirkuläret (1972:406) till statsmyndigheterna till förvaltningslagen. I en inom kommittén upprättad promemoria, som innehåller en närmare redovisning för övervägandena inom kommittén och som fogats som en bilaga till dess skrivelse, anges mera fullständigt och utförligt på vilka punkter en utveckling av de nuvarande bestämmelserna i förvaltningslagen kan vara motiverad och vilka nya ämnen som det kan vara värdefullt att få reglerade i förvaltningslagen. I promemorian anges också möjliga detaljreformer.

Byråkratiutredningen har funnit att en översyn av förvaltningslagen enligt de angivna riktlinjerna skulle falla delvis inom och delvis utom kommitténs eget uppdrag. Kommittén har därför ansett det mest naturligt att översynen i dess helhet uppdras åt en särskild kommitté och har underställt regeringen den frågan.

Som jag redan har framhållit utgjorde förvaltningslagen när den tillkom år 1971 resultatet av ett mångårigt utredningsarbete. Den innebar till stor del en kodifiering av redan tillämpade grundläggande regler för förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna. Målsättningen var att lagen skulle kunna tillämpas på alla förvaltningsområden och i alla instanser. Åtskilliga förfarandefrågor lämnades därför olösta i lagen. Det förutsattes emellertid att lagen sedan erfarenheter hade vunnits av tillämpningen skulle kunna byggas ut med ytterligare regler (prop. 1971:30 s. 288).

Förvaltningslagen har nu varit i kraft i drygt sex år. Många betydelsefulla erfarenheter av tillämpningen har därmed vunnits. Vidare har det under årens lopp väckts ett antal motioner i riksdagen med förslag till ändringar eller kompletteringar av regelsystemet. Enligt min mening är tiden nu mogen för översyn av lagen. Den utredning riksdagen har uttalat sig för bör därför nu komma till stånd. Den bör anförtros åt en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Kommittén bör ta upp både sådana frågor som redan nu regleras i förvaltningslagen och sådana som förvaltningslagen f.n. lämnar oreglerade. Den bör sålunda överväga de brister i förvaltningslagen och de uppslag till reformer som byråkratiutredningen har aktualiserat i den tidigare nämnda promemorian. Kommittén bör också överväga några särskilda frågor som jag återkommer till i det följande. Skulle kommittén finna att ytterligare frågor som rör förfarandet hos förvaltningsmyndigheter i allmänhet bör tas upp i detta sammanhang, bör det stå kommittén fritt att lägga fram förslag i dessa frågor.

Översynen bör bygga på den grund som lades genom den år 1971 beslutade förvaltningsrättsreformen. Förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna bör således i stort sett regleras genom särskild lagstiftning, som är skild från lagstiftningen om förfarandet hos förvaltningsdomstolarna. Något sammanförande av förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen till en enda lag bör inte ske. Innehållet i förvaltningslagen bör fortfarande vara sådant att lagbestämmelserna i princip kan tillämpas på alla förvaltningsområden. Bara undantagsvis bör således avvikelser från lagen kunna komma i fråga.

Vid översynen av förvaltningslagen bör siktet vara inställt på att reglerna om förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna skall vara så enkla och

lättbegripliga som möjligt. De bestämmelser som föreslås bör också syfta till att förbättra myndigheternas service gentemot allmänheten och att även i övrigt underlätta och förbättra kontakterna mellan myndigheterna och allmänheten. Möjligheter till förkortningar av handläggningstiderna och förenklingar i förfarandet skall tillvaratas. Men samtidigt bör självfallet tillses att förfarandereglerna får ett sådant innehåll att förutsättningarna för förvaltningsmyndigheterna att träffa riktiga avgöranden blir de bästa möjliga.

Kommittén bör utarbeta förslag till behövliga författningsbestämmelser. Allmänna förfaranderegler av grundläggande natur bör därvid få sin plats i förvaltningslagen. Mera detaljbetonade bestämmelser och över huvud taget föreskrifter som rör den närmare verkställigheten av regler i förvaltningslagen bör däremot inte föras in i lagen utan enligt gängse lagstiftningsteknik tas in i en förordning som kompletterar förvaltningslagen.

På kommittén bör vidare ankomma att överväga den följdlagstiftning som kan bli behövlig. Utanför kommitténs uppdrag bör dock falla att föreslå sådana avvikelser från de av kommittén föreslagna förfarandebestämmelserna som kan komma att krävas för vissa speciella förvaltningsområdens del. Detta hindrar givetvis inte att kommittén i förekommande fall pekar på behovet av sådana avvikelser.

För att resultat av praktisk betydelse skall kunna uppnås så snabbt som möjligt bör kommittén gå fram etappvis och vid varje etapp föreslå de ändringar och kompletteringar av lagstiftningen om förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna som kommittén på det stadiet finner motiverade. Den första etappen av utredningsarbetet bör avse sådana frågor som inte kräver alltför lång tid att analysera och ta ställning till. Finner kommittén under sitt arbete att ändringar inte längre bör göras i den nuvarande förvaltningslagen utan att i stället en ny lag i ämnet bör antas, bör kommittén lägga fram förslag till en sådan lag.

Till de särskilda frågor kommittén bör överväga hör frågan om allmänna föreskrifter om omröstning i förvaltningsärenden bör införas. I förvaltningslagen finns inga bestämmelser om omröstning i ärenden i vilka flera personer deltar i avgörandet. För de statliga förvaltningsmyndigheternas del finns i allmänhet bestämmelser i ämnet i myndigheternas instruktioner. Dessa bestämmelser är emellertid i de flesta fall ofullständiga. De ger inte i alla situationer svar på frågan vilken mening som skall gälla när flera än två meningar har kommit fram. Det kan befaras att bestämmelserna inte tillämpas på samma sätt av alla myndigheter. För de kommunala förvaltningsmyndigheternas del finns särskilda omröstningsregler i specialförfattningarna för vissa förvaltningsområden och i kommunallagen (1977:179). Det kan i detta sammanhang anmärkas att för de allmänna förvaltningsdomstolarna föreskrivs i 13 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar att bestämmelserna i 16 och 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i hovrätt gäller i tillämpliga delar. Det är emellertid inte preciserat när 16 resp. 29 kap. rättegångsbalken skall tillämpas (jfr prop. 1971:30 s. 673 och 700).

Trots att det inom förvaltningen mera sällan förekommer att omröstningsreglerna ställs på sin spets är det från rättssäkerhetssynpunkt en brist att bestämmelserna om omröstning i förvaltningsärenden delvis är oklara och därför i vissa fall kan tillämpas olika. För förvaltningsmyndigheternas del kan en ändamålsenlig lösning vara att de allmänna bestämmelserna om förfarandet hos dem byggs ut med föreskrifter som ger klart besked om vad som skall gälla vid omröstning. Det bör ankomma på kommittén att ta upp denna

fråga. I detta sammanhang bör också övervägas om en precisering kan göras för förvaltningsdomstolarnas del av när 16. resp. 29 rättegångsbalken skall tillämpas.

Med anledning av motionsyrkanden om att den s.k. parlamentariska omröstningsmetoden borde införas inom statliga myndigheter med förtroendemannastyrelser har riksdagen i skrivelse den 13 april 1978 förordat en prövning av frågan om omröstningsreglernas utformning (KU 1977/78:34, rskr 221). Även denna fråga bör tas upp av kommittén.

Frågan när ett förvaltningsbeslut blir gällande regleras inte heller i förvaltningslagen. Vissa förvaltningsbeslut blir gällande först när de har vunnit laga kraft. Andra beslut länder däremot till efterrättelse redan tidigare. Beträffande ett stort antal förvaltningsbeslut finns bestämmelser i ämnet i skilda specialförfattningar. I andra fall däremot saknas bestämmelser vilket ibland kan leda till tvekan om vad som gäller i detta hänseende. Både för allmänheten och myndigheterna skulle det vara av värde om allmänna bestämmelser i ämnet kunde tas in i förvaltningslagen. Därigenom skulle på en gång klarhet skapas i osäkra fall och behovet av föreskrifter i frågan i olika specialförfattningar minska starkt. Kommittén bör därför överväga om inte en komplettering av förvaltningslagen med bestämmelser i ämnet bör komma till stånd.

Bland de reformuppslag som har framförts av byråkratiutredningen är det flera som rör möjligheterna att få ett förvaltningsbeslut ändrat eller upphävt. Utöver vad byråkratiutredningen har tagit upp på detta område bör också följande frågor rörande besvärsförfarandet övervägas.

Bortsett från regler för två speciella fall saknar förvaltningslagen f.n. bestämmelser om vilka beslut av förvaltningsmyndighet som kan överklagas. Detta gäller både slutliga beslut och beslut under förfarandet. En komplettering av förvaltningslagen med bestämmelser i detta ämne skulle både ge berörda parter en värdefull information och kunna vara till hjälp för besluts- och besvärsmyndigheter. Frågan om en utbyggnad av förvaltningslagen med sådana bestämmelser bör därför övervägas av kommittén.

Enligt 12 § förvaltningslagen skall för sent anförda besvär inte tas upp till prövning. Detsamma gäller enligt förvaltningsprocesslagen. Inget undantag görs för fall där det i en besvärshänvisning felaktigt har angetts att besvär skall anföras hos viss myndighet och besvärshandlingen i rätt tid har kommit in till den myndigheten men först efter besvärstidens utgång har kommit rätt myndighet till handa. Praxis är vacklande. Det förekommer i sådana fall såväl att besvären tas upp till prövning som att de avvisas. Både i dessa fall och när fel besvärstid angetts torde i allmänhet den som, till följd av felet i besvärshänvisningen, har kommit in för sent med sina besvär kunna påräkna att regeringsrätten efter ansökan återställer den försuttna tiden. Allmänheten måste ställa sig frågande till varför en sådan omgång ibland skall behövas när klaganden har rättat sig efter vad beslutsmyndigheten har meddelat honom. En lämplig ordning skulle kunna vara att den som har kommit in med sina besvär för sent men därvid har följt en meddelad besvärshänvisning bevaras vid sin rätt, generellt eller med vissa undantag, utan att han behöver ansöka om återställande av försutten tid. Kommittén bör överväga huruvida de allmänna bestämmelserna om besvär bör byggas ut med föreskrifter av denna innebörd.

I byråkratiutredningens promemoria berörs frågan om en uppmjukning av förutsättningarna för återställande av försutten tid. Enligt 11 kap. 11 § regeringsformen tillkommer det regeringsrätten att bevilja resning i avgjort

ärende samt återställande av försutten tid när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans. Närmare bestämmelser härom kan meddelas i lag. Några lagbestämmelser i ämnet har emellertid hittills inte meddelats.

Allmänheten torde i stor utsträckning vara okunnig om båda de nu berörda rättsmedlen. Detta beror säkerligen bl.a. på att en närmare reglering i lag saknas. Jag föreslår att den kommitté som nu skall tillkallas också får i uppdrag att utarbeta förslag till bestämmelser i ämnet.

I framställning till regeringen den 24 oktober 1975 har justitiekombudsmannen Lundvik (JO) anfört att det på olika punkter föreligger oklarheter i fråga om samordningen mellan allmän förfarandelagstiftning och vanlig lagstiftning inom förvaltningsområdet. Huvudsakligen gäller det delgivning och kungörande av beslut som rör en större persongrupp. JO anser det motiverat att lagstiftningsåtgärder övervägs för att åstadkomma en bättre reglering.

De av JO aktualiserade problemen bör såvitt de angår förvaltningsförfarandet i allmänhet övervägas av den kommitté som skall se över förvaltningslagen. Det bör ankomma på kommittén att lägga fram förslag till de författningsbestämmelser av övergripande natur som befinns påkallade. Det bör däremot inte åligga kommittén att utarbeta förslag till ändringar i författningar som bara rör speciella förvaltningsområden.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att utreda frågan om översyn av förvaltningslagen m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna för kommittén skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 12. Bötesförvandling m.m.

Dir 1978:89

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-02

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

Reglerna om verkställighet av bötesstraff har utan några mera genomgripande ändringar gällt sedan år 1937. De innebär att böterna i allmänhet avkrävs den dömde av kronofogdemyndighet, i första hand genom anmaning till honom att frivilligt betala och i andra hand genom exekutiva tvångsåtgärder. Inflyter inte bötesbeloppet, skall bötesstraffet i princip förvandlas till fängelse. Den nu beskrivna ordningen tillämpas också beträffande viten.

Våren 1977 föreslog regeringen på min föredragning nya bötesverkställighetsregler (prop. 1976/77:104). Till grund för förslaget låg förvandlingsstraff-

utredningens betänkande (SOU 1975:55) Bötesverkställighet. I fråga om innehållet i gällande rätt, utredningsförslaget, remissyttrandena, lagrådets yttrande och regeringsförslaget hänvisas till propositionen. Här skall endast nämnas att i propositionen föreslogs att förvandlingsstraffet för böter och viten skulle avskaffas. För att motverka att reformen ledde till en lägre betalningsfrekvens föreslogs en ny bötesverkställighetslag som bl.a. innebar att böter och viten vid konkurs och vissa andra exekutiva åtgärder skulle få en bättre ställning än f.n. Den ledande principen bakom förslaget var att böter och viten skulle jämställas med skatter och därmed likställda offentligrättsliga fordringar.

Vidare föreslogs att det uppbördssystem, som har tillkommit inom ramen för ordningsbots- och strafföreläggandesystemen, skulle utvidgas till att omfatta även böter som utdömts av allmän domstol. Förslaget innebar att den bötfällde skulle ges tillfälle att frivilligt betala böterna redan i samband med att tingsrättens dom meddelas.

För att förebygga uppkomsten av en s.k. bötesimmun grupp föreslogs en ny bestämmelse i brottsbalken om straffskärpning i vissa särskilda fall. Enligt bestämmelsen skulle den som under viss tid dömts till flera bötesstraff men visat försummelse vid deras betalning kunna dömas till fängelse om han begick nytt brott trots att det nya brottet i och för sig är sådant att endast böter ingick i straffskalan. Sådan straffskärpning skulle dock få ske bara när ett nytt bötesstraff framstod som uppenbart otillräckligt från individual- eller allmänpreventiv synpunkt.

I justitieutskottets av riksdagen godtagna betänkande (JuU 1977/78:25) – som bl.a. innebar att utskottet avstyrkte bifall till propositionen i dess helhet – konstaterade utskottet i fråga om avskaffande av förvandlingsstraffet att det i kampen mot brottsligheten är utomordentligt angeläget att bötesstraffets effektivitet upprätthålls. Hotet om förvandlingsstraff vid bristande betalning brukar allmänt anses medverka till att bötesstraffet får önskvärd effektivitet. Förvandlingsstraffet anses bidra till att vidmakthålla en generellt sett god betalningsmoral beträffande bötesskulder och motverkar uppkomsten av en bötesimmun grupp.

Även om den nuvarande ordningen sålunda innebär betydande fördelar är den enligt utskottet också behäftad med åtskilliga nackdelar. En sådan av principiellt viktig natur är att förvandlingssystemet har ett utpräglat inslag av personalexekution och av bestraffning av betalningsförsummelse. En annan olägenhet är att brottslighet, vilken bedömts inte vara så grov att den bort föranleda fängelse, på grund av reglerna om bötesförvandling ändock kan leda till frihetsberövande. Från kriminalpolitisk synpunkt anses det vidare vara en påtaglig nackdel att beslutet om förvandlingsstraff kommer flera år efter det att brottet begicks. Vidare får det anses stötande att, enligt vad företagna undersökningar visat, ålagda förvandlingsstraff, främst de ovillkorliga men även de villkorliga, företrädesvis drabbar ett socialt sett utpräglat svagt klientel, som oftast är i behov av direkt stöd från samhällets sida.

Utskottet anslöt sig därför till den i propositionen framförda uppfattningen att nackdelarna med förvandlingsstraffet i dess nuvarande utformning väger över fördelarna och enligt utskottets mening bör den nuvarande ordningen inte behållas. Detta ställningstagande bör enligt min mening tjäna som utgångspunkt för det fortsatta reformarbetet.

I syfte att begränsa nackdelarna med förvandlingsstraffets avskaffande föreslog jag – som jag nyss nämnt – i propositionen en kompensation efter två linjer. Dels föreslog jag införande i brottsbalken av en ny bestämmelse om

straffskärpning i vissa fall. Dels föreslog jag en effektivisering av bötesverkställigheten.

Beträffande den föreslagna straffskärpningsregeln anförde utskottet kritik. Bestämmelsen, som var avsedd att förhindra uppkomsten av en bötesimmun grupp, skulle enligt utskottets mening inte träffa alla personer som i detta sammanhang var av intresse; för regelns tillämpning fordrades att den bötesförsumlige lagfördes för ny brottslighet. Personer som i övrigt motsvarade beskrivningen i den föreslagna regeln skulle alltså komma att undslippa vidare åtgärder, om de under föreskriven tidrymd avhöll sig från att begå brott eller undgick lagföring vid domstol för nya brott. Detsamma skulle också gälla vid förnyad lagföring om blott antalet bötesdomar stannade vid två. Utskottet menade vidare att straffskärpningsregeln utformats på ett sätt som innebar en påtaglig risk för att det socialt sett utpräglat svaga klientel som i dag drabbas av förvandlingsstraff också skulle drabbas av den nya regeln. Utskottet uttalade därför att den i samband med en reformering av bötesverkställigheten erforderliga straffrättsliga regleringen borde utformas på ett annat sätt än som skett i propositionen. I ärendet borde därför företas en förnyad översyn när det gäller bötesverkställigheten och utskottet angav vissa riktlinjer härför.

Den av riksdagen begärda översynen bör nu komma till stånd. Jag förordar att en kommitté tillkallas för denna uppgift.

Utgångspunkten för kommitténs arbete bör vara att avskaffa förvandlingsstraffet i dess nuvarande utformning. Utredningen bör i övrigt bedrivas enligt de riktlinjer som riksdagen har dragit upp. Kommittén bör sålunda söka att på straffrättslig väg kompensera bortfallet av de fördelar som enligt vad jag nämnt inledningsvis är förenade med förvandlingsstraffet. Vad som därvid bör eftersträvas är en lagstiftning som riktar sig mot personer som genom olika manövrer gör sig svåråtkomliga för exekution utan att den samtidigt träffar socialt och ekonomiskt svaga grupper som samhället stöder i andra sammanhang. Vid valet mellan olika lösningar som kan tänkas tillgodose de angivna syftena bör eftersträvas att lagstiftningen mycket bestämt ger uttryck för samhällets vilja att inte ge upp inför förfaranden som syftar till att på ett illojalt sätt komma undan verkställighet av bötesstraff. Den nya ordningen bör därför inrymma ett verksamt medel som, även utan samband med ny lagföring, tar sikte på bötfällda vilka trots att de har ekonomiska möjligheter att betala böterna inte gör detta. I första hand gäller detta personer vilka i realiteten har betalningsförmåga men som genom skenavtal, täta byten av arbetsplats och liknande förfaranden lyckas göra sig oåtkomliga för exekutiva åtgärder. Det kan t.ex. röra sig om personer som har "kontoret på fickan" eller som genom bolagsrättsliga transaktioner döljer att de i realiteten disponerar över betydande tillgångar. Andra exempel återfinns bland de personer, ofta formellt egna företagare, som faller inom den kategori som brukar betecknas som grå arbetskraft. En annan grupp utgörs av personer som skrivit över sin rörelse på maken och tagit anställning hos denne med ingen eller ringa synlig lön men mot en avsevärd gottgörelse.

Ett förslag till lagteknisk lösning som kommittén har anledning att vidare pröva lades fram av justitieutskottet i samband med dess granskning av prop. 1976/77:104. I remiss till lagrådet förordade utskottet sålunda en bestämmelse i BrB som innebar att, om ett bötesstraff inte har kunnat verkställas och den uteblivna verkställigheten beror på illojala transaktioner av den typ som tidigare har redovisats, påföljden kan undanröjas och ändras till fängelse, om det bedöms vara påkallat av hänsyn till allmän laglydnad. Kommittén bör

emellertid inte i sitt arbete vara bunden av detta förslag. Utformningen av ett nytt förslag bör i första hand bli beroende av vad som framkommer under utredningen. När det gäller den tilltänkta regleringens innehåll bör emellertid följande anmärkas särskilt.

I sitt yttrande över utskotets nyssnämnda förslag förordade lagrådet vissa ändringar när det gäller beskrivningen av de förfaranden som är avsedda att träffas av ett tänkt ersättningsstraff. Lagrådet uppehöll sig härvid, delvis mot bakgrunden av vissa uttalanden i utskottets remiss, särskilt vid att den bötfällde efter den aktuella – illojala – transaktionen bibehållit sin faktiska möjlighet att tillgodogöra sig avhänd egendom, som inte nås av exekution. Det är visserligen så att de förfaranden som det här gäller ofta karakteriseras av att de gjorts för skens skull och att den bötfällde behållit sin reella betalningsförmåga. Det kan emellertid ifrågasättas om det inte, även i fall då den bötfällde i avsikt att undgå verkställighet av bötesstraffet faktiskt har avhänt sig sin egendom, stundom kan finnas skäl till ingripande med ersättningsstraff. Under utredningsarbetet bör kommittén därför undersöka om det inte för vissa situationer är möjligt att avstå från kravet på kvarstående betalningsförmåga. Kommittén bör även i övrigt med beaktande av syftet att hindra uppkomsten av en bötesimmun grupp förutsättningslöst pröva frågor som diskuteras i remissen och av lagrådet rörande den närmare utformningen av lagstiftningen.

Det finns i dag ett stort antal föreskrifter på skilda håll i lagstiftningen om förbud mot förvandling av böter eller vite. De rättspolitiska skäl som har legat till grund för sådana föreskrifter synes i regel inte ha närmare angivits i tillgängliga förarbeten, men man kan inte utesluta att skälen har sådan bärkraft att de bör föranleda undantag från nya regler om påföljdsändring. Det är därför angeläget att kommittén företar en kartläggning och analys av de aktuella föreskrifterna och i ljuset av resultatet av ett sådant utredningsarbete prövar frågan i vad mån reglerna om påföljdsändring bör göras tillämpliga också på böter och viten beträffande vilka förvandlingsförbud i dag gäller.

Ett system med ersättningsstraff bör avse även viten. Som lagrådet påpekat i sitt yttrande över justitieutskottets remiss föranleder emellertid en övergång från förvandlingsstraff till påföljdsändring särskilda svårigheter när det gäller viten. I anslutning till att kommittén behandlar dessa frågor finns som utskottet också konstaterat flera skäl att dess uppdrag vidgas till att omfatta en allmän översyn av vitesinstitutet.

När det gäller att ge eftertryck åt individuella påbud och förbud är vitet det principiellt viktigaste direkta tvångsmedlet i det allmännas hand. Nya författningar med vitesbefogenheter tillkommer varje år. För konkreta ingripanden mot t.ex. hälsovådliga eller på annat sätt miljöskadliga förhållanden är vitet det naturliga och allt viktigare medlet att få respekt för myndigheternas vilja. Även inom samhällsplaneringen, t.ex. på byggnadslagstiftningens område, används viten flitigt.

Men vitesinstitutet är i dag behäftat med åtskilliga brister från effektivitetssynpunkt. Antag till exempel att en fastighetsägare åläggs att vidta åtgärder för att undanröja sanitära olägenheter i sin hyresfastighet. Detta föreläggande kan först överklagas till länsstyrelse, kammarrätt och regeringsrätten. Om fastighetsägaren inte rättar sig efter föreläggandet, upprepas proceduren med föreläggande av förnyat vite, varjämte frågan om utdömande av det tidigare ålagda vitet handläggs av polis, åklagare och domstol. Döms vitet ut, kan domen överklagas till hovrätt och högsta domstolen, varpå följer åtgärder för att driva in vitet. De olika förfarandena kan på olika

sätt förhalas av fastighetsägaren. Därtill kommer att de myndigheter som handlägger frågor om viten ibland har en rätt begränsad erfarenhet på området, vilket inte underlättar handläggningen. Det är sålunda ingalunda ovanligt att denna drar långt ut på tiden, och i värsta fall hinner vitet preskriberas. Ibland överlåtes fastigheten under förfarandets gång till ny ägare. Om inte denne frivilligt rättar bristerna, måste förfarandet börja om från början igen. Det hela går ut över hyresgästerna. Vad som utgör rättssäkerhetsgarantier till fastighetsägarens skydd resulterar i orättvisor mot dem som samhällets hälsovårdslagstiftning skulle skydda.

Kommittén bör förutsättningslöst pröva olika vägar att förstärka vitesinstitutets effektivitet och lägga fram förslag till kompletteringar av tvångsmedlen på särskilda områden där det bedöms behövligt.

Förvandlingsstraffet i dess nuvarande utformning drabbar som tidigare har nämnts företrädesvis ett socialt sett utpräglat svagt klientel, som oftast är i behov av direkt stöd från samhällets sida. Det är därför angeläget att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt i dessa delar. Förutsättningarna härför är i och för sig goda med hänsyn till det omfattande material som redan föreligger genom bl.a. förvandlingsstraffutredningens arbete och vad som förekommit i samband med prop. 1976/77:104. I syfte att ytterligare underlätta utredningsarbetet har regeringen tidigare denna dag på min föredragning beslutat att genom proposition till riksdagen föreslå sådana lagändringar som bedöms nödvändiga för att effektivisera bötesverkställigheten när förvandlingshotet bortfaller. Kommittén har därför inte anledning att på nytt pröva dessa frågor i samband med dess överväganden rörande påföljdsförändring i fråga om böter och viten. Mot denna bakgrund bör kommittén först behandla frågan om ersättningsstraff för böter och eventuellt också viten med sikte på ett delbetänkande härom tämligen snart och därefter i en andra etapp ta upp vitesinstitutet i dess helhet till granskning.

Kommittén bör vid sin översyn av vitesinstitutet samråda med förvaltningslagskommittén (Dir 1978:85).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att utreda frågan om straffrättslig kompensation vid bortfallet av förvandlingsstraffet och att göra en översyn av vitesinstitutet,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

## 13. Översyn av kommissionslagen m.m.

Dir 1978:94

Beslut vid regeringssammanträde 1978-10-26

Departementschefen, statsrådet Romanus, anför.

Ett betydelsefullt inslag i den inrikes och utrikes handeln är den affärsförmedlande verksamhet som handelsagenter, handelsresande och andra s.k. merkantila mellanmän bedriver för industriföretags och andra huvudmäns räkning. När det gäller handelsagenter rör det sig ofta om affärsförhållanden av internationell karaktär, med stark inriktning på Europa. Utländska företag anlitar svenska agenter för att få avsättning för sina produkter här i landet på samma sätt som våra exportföretag anlitar agenter i utlandet. Förhållandet mellan huvudman och mellanman fastläggs regelmässigt genom avtal. Dessa kompletteras av delvis dispositiv, delvis tvingande lagstiftning. Såväl i Norden som i andra länder tar denna lagstiftning bl.a. sikte på att ge ett rättsligt skydd åt den part som i flertalet fall är den svagare i avtalsförhållandet, mellanmannen.

I Sverige regleras vissa merkantila mellanmäns ställning och verksamhet genom lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande (kommissionslagen). Lagen, som tillhör vår äldre lagstiftning, kom till i nordiskt samarbete. Den innehåller bestämmelser om kommissionärer, handelsagenter, handelsresande och platsförsäljare.

Med kommissionär förstås enligt kommissionslagen den som har åtagit sig uppdrag att för annans räkning men i eget namn köpa eller sälja varor, värdepapper eller annan lös egendom. Med handelsagent avses den som har åtagit sig uppdrag att för annans räkning verka för avsättning av varor genom att ta upp order till huvudmannen eller genom att i huvudmannens – inte som kommissionären i sitt eget – namn sluta försäljningsavtal. Lagens bestämmelser om handelsagentur gäller endast verksamhet som bedrivs av självständig yrkesidkare. Handelsresanden och platsförsäljaren har liksom handelsagenten uppdrag att för huvudmannens räkning verka för avsättning av varor genom att ta upp order till huvudmannen eller genom att i dennes namn sluta försäljningsavtal. I förhållande till handelsagenten är det utmärkande för dessa mellanmän att de har åtagit sig att söka upp kunderna, handelsresanden på olika orter, platsförsäljaren endast inom den ort där huvudmannen driver sin rörelse. I lagen skiljs mellan sådana handelsresande och platsförsäljare som är anställda i huvudmannens tjänst och sådana som är självständiga företagare.

Större delen av kommissionslagens bestämmelser behandlar de olika mellanmännens ställning i förhållande till huvudmannen. Sålunda regleras parternas rättigheter och skyldigheter under uppdragets bestånd, däribland mellanmannens rätt till provision och annan ersättning för uppdraget. Vidare ges viktiga regler om uppdragets upphörande och om parternas anspråk gentemot varandra i den situationen. Jämte den nu berörda regleringen upptar lagen vissa bestämmelser om rättsförhållandet till tredje man. Kommissionslagen är i princip dispositiv. Åtskilliga regler som fyller funktionen att ge part ett rättsligt minimiskydd är dock tvingande till den partens förmån.

Kommissionslagens bestämmelser om mellanmannens rätt till provision och annan ersättning, om uppdragets upphörande och om parternas rättigheter och skyldigheter när uppdraget upphör ändrades väsentligt genom

lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1974 (SFS 1974:219). Även denna kom till i nordiskt samarbete.

Bakgrunden till 1974 års lagändringar redovisas närmare i betänkandet (SOU 1970:69) Ändringar i kommissionslagen samt i prop. 1974:29. Här skall endast nämnas att reformen syftade till att stärka mellanmännens ställning i förhållande till huvudmännen och till att ge i första hand handelsagenterna i de nordiska länderna en ställning som är mera jämbördig med den som agenterna i de större europeiska industristaterna intar. I detta syfte infördes bl.a. bestämmelser om viss minsta uppsägningstid och rätt till ersättning för investeringskostnader. Rätten till provision stärktes och utvidgades, bl.a. genom regler om s.k. efterprovision. De nu berörda bestämmelserna är tvingande till mellanmannens förmån. En likartad reglering har införts i Finland och Norge. Danmark har däremot, främst på grund av sitt medlemskap i Europeiska gemenskaperna (EG), inte fullföljt lagstiftningssamarbetet på området.

I fråga om rätten till efterprovision gäller att den tillkommer kommissionärer, handelsagenter samt ej anställda handelsresande och platsförsäljare. Reglerna innebär att mellanmannen även i annat fall än då anbud har kommit huvudmannen eller mellanmannen till handa före uppdragets slut har rätt till provision på avtal som ingås därefter, om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom mellanmannens medverkan under uppdragstiden. Under vissa förutsättningar kan efterprovisionens storlek beräknas enligt en schablonregel som är avsedd att överbrygga bevissvårigheter. Schablonregeln blir tillämplig, om utredning inte läggs fram om efterprovisionens storlek. I sådant fall skall efterprovision utgå med ett belopp som motsvarar tre månaders provision, beräknad efter genomsnittet av månadsprovisionerna under uppdragets sista år. Schablonregeln gäller emellertid inte om uppdraget har varat kortare tid än ett år och inte heller om uppsägning har skett med minst sex månaders uppsägningstid.

För handelsresande och platsförsäljare som är anställda i huvudmannens tjänst gäller – förutom en del särskilda bestämmelser i kommissionslagen – de regler som följer av anställningsförhållandet, bl.a. lagen (1974:12) om anställningsskydd med dess regler om skydd mot uppsägning utan saklig grund och om uppsägningstidens längd. Enligt särskilda bestämmelser i kommissionslagen har dock dessa mellanmän alltid rätt till en uppsägningstid av minst tre månader. Om lönen till en anställd handelsresande helt eller delvis skall utges i form av provision, gäller i denna del huvudsakligen samma regler som för en ej anställd handelsresande, bl.a. de tvingande reglerna om efterprovision.

I flera länder på den europeiska kontinenten har bl.a. handelsagenter rätt till ett särskilt avgångsvederlag från huvudmannen när uppdraget upphör, s.k. goodwillersättning eller ersättning för kundkretsen. Reglerna om avgångsvederlag har i allmänhet främst till syfte att hindra att agenten gör en oberättigad förlust och huvudmannen en oberättigad vinst på att uppdraget upphör. Avgångsvederlagets storlek beräknas i allmänhet på grundval av den ifrågavarande kundkretsens värde som provisionskälla för agenten. Ofta bestäms vederlaget med ett inslag av skönsmässighet men i vissa fall ges mera precisa beräkningsgrunder. I en del av de nu berörda länderna förekommer också regler om rätt till efterprovision på avtal som agenten har medverkat till men som sluts först efter uppdragets upphörande.

Inom EG pågår sedan några år ett arbete som syftar till att samordna medlemsländernas lagstiftning rörande merkantila mellanmän. Detta arbete

har nu kommit så långt att EG-kommissionen har förelagt ministerrådet ett förslag till rådsdirektiv i ämnet. Förslaget är dock begränsat till att avse självständiga handelsagenter, dvs. agenter som driver sin verksamhet som självständiga företagare.

EG-förslaget upptar en utförlig reglering av främst rättsförhållandet mellan huvudman och agent. Det innehåller sålunda bl.a. bestämmelser om parternas allmänna rättigheter och skyldigheter, om agentens rätt till provision och annat vederlag och om agenturavtalets ingående och upphörande. I fråga om rätten till provision föreslås bl.a. regler om efterprovision av i huvudsak samma innehåll som de nyss berörda reglerna om efterprovision i vissa kontinentala rättssystem. Förslaget upptar vidare bestämmelser om agents rätt till avgångsvederlag (ersättning för kundkretsen).

Om EG:s ministerråd antar förslaget måste medlemsländerna, bland dem Danmark, därefter anpassa sin nationella lagstiftning så att den uppfyller de krav som direktivet ställer.

Under förarbetena till 1974 års ändringar i den svenska kommissionslagen – då EG-förslaget ännu inte hade lagts fram – övervägde man att efter mönster från den europeiska kontinenten föra in regler om rätt till särskilt avgångsvederlag i den nordiska lagstiftningen. De sakkunniga som i nordiskt samarbete förberedde reformen avvisade emellertid denna tanke. De problem som gällde mellanmännens rätt till skälig ersättning för tidigare insatser när uppdraget upphör borde enligt de sakkunnigas mening inte lösas genom ett system med avgångsvederlag utan genom regler om rätt till efterprovision (jfr SOU 1970:69 s. 36-41). I prop. 1974:29 (s. 53 och 54) anslöt sig det föredragande statsrådet till de sakkunnigas förslag, och riksdagen följde propositionen (LU 1974:13, rskr 1974:170).

I en motion vid 1976/77 års riksmöte (mot. 1976/77:660) hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle begära utredning och förslag om en utbyggd efterprovision, alternativt om avgångsvederlag enligt kontinentalt mönster för uppdragstagare enligt kommissionslagen. I motionen anfördes bl.a. att stora svårigheter hade uppstått vid den praktiska tillämpningen av reglerna om efterprovision och att det skydd som dessa regler skulle ge åt mellanmannen redan framstod som otidsenligt. Motionärerna hänvisade till de kontinentala systemen med avgångsvederlag och till den ökade tryggheten för de anställda.

Lagutskottet lät inhämta yttranden över motionen från Svenska handelskammarförbundet, Sveriges handelsagenters förbund, Sveriges grossistförbund och Tjänstemännens centralorganisation. Samtliga remissinstanser tillstyrkte motionärernas hemställan.

I sitt betänkande med anledning av motionen (LU 1977/78:4) anförde lagutskottet bl.a. att remissvaren visade att det alltjämt fanns brister i mellanmannens rättskydd när uppdraget upphör. Utskottet fann det därför motiverat att se över hithörande bestämmelser. Hänsyn måste enligt utskottet också tas till att den nuvarande regleringen hade tillkommit i nordiskt samarbete. I anslutning härtill erinrade utskottet om att förslaget till EG-direktiv rörande självständiga handelsagenter innehöll bestämmelser om rätt till avgångsvederlag och att förslaget, om det antogs, kunde komma att leda till ökade skillnader i nordisk rätt till följd av Danmarks medlemskap i EG. Även från nordisk synpunkt var det alltså motiverat att se över gällande regler. Utredningen borde göras i nordiskt samarbete. Utskottet fortsatte:

Utskottet utgår från att i remissvaren anförda synpunkter kommer att beaktas i direktiven för en framtida utredning. Även problemet med

ensamförsäljares rättsskydd bör sålunda bli föremål för granskning. Utskottet vill också peka på att kommissionslagen i flera stycken är föråldrad och tämligen svårtillgänglig. Vid en blivande översyn av lagen bör därför eftersträvas en förenkling av bestämmelserna och en modernisering i språkligt hänseende.

Utskottets förslag i ärendet bifölls av riksdagen (rskr 1977/78:12).

För egen del kan jag biträda den bedömning som lagutskottet har gjort och som riksdagen har godtagit. Jag föreslår därför att en kommitté tillkallas för att se över kommissionslagen.

Målet för kommitténs arbete bör vara att få till stånd en tidsenlig lagstiftning rörande de rättsförhållanden som regleras i kommissionslagen. Översynen bör inte begränsas till att avse någon viss del av lagen. Den bör gälla såväl lagstiftningens sakliga innehåll som dess språkliga och redaktionella utformning. Som jag senare skall beröra bör kommittén pröva även vissa frågor som f.n. i varje fall inte direkt regleras genom kommissionslagen.

I sakligt hänseende bör utgångspunkten vara att den nuvarande regleringens huvuddrag och grundprinciper väsentligen skall behållas. Bl.a. bör lagstiftningen även för framtiden vara dispositiv, med undantag endast för regler där ett särskilt intresse motiverar att parternas avtalsfrihet inskränks. Kommittén bör emellertid undersöka om de gällande reglerna svarar mot nutida praktiska behov. Detta torde kunna ske genom att kommittén tar kontakter med företrädare för berörda kategorier och skaffar sig kännedom om rådande avtalspraxis på området. På grundval av en sådan kartläggning bör kommittén föreslå de ändringar i sak som kan finnas motiverade. Till vissa särskilda frågor skall jag strax återkomma.

Språkligt och redaktionellt behövs en grundlig omarbetning av de nuvarande reglerna i den mån dessa bör behållas i sak. Kommissionslagen tillhör vår äldre lagstiftning och kan redan på grund av sin omoderna språkdräkt framstå som svårtillgänglig. Till detta kommer att lagens redaktionella uppbyggnad i olika hänseenden synes onödigt komplicerad och svåröverskådlig. Den nuvarande lagen ger vidare bestämmelserna om kommission en mera framskjuten plats än detta rättsinstitut i praktiken intar i förhållande exempelvis till agenturverksamhet (jfr prop. 1974:29 s. 14).

Vid översynen av den nuvarande lagstiftningens sakliga innehåll blir det en central uppgift för kommittén att överväga handelsagenters och andra självständiga mellanmäns förhållande till huvudmannen samt deras rättsliga och ekonomiska skydd när den ena eller båda parterna önskar bringa uppdragsförhållandet till ett slut. Det är framför allt när det gäller hithörande frågor som kommissionslagens regler har betecknats som otillfredsställande, och det är också dessa frågor som har tilldragit sig det största intresset vid internationella jämförelser.

En harmonisering av EG-ländernas lagstiftning rörande handelsagenter och andra mellanmän måste även för svensk del tillmätas avsevärd betydelse. En sådan harmonisering ger uttryck för en grundläggande gemensam rättsuppfattning hos flera europeiska länder med vilka vi har ett omfattande handelsutbyte. Sett från nordisk synpunkt kan ett framtida EG-direktiv leda till att de redan föreliggande skillnaderna mellan å ena sidan dansk samt å andra sidan finländsk, norsk och svensk rätt ökar och får en mera principiell karaktär. Enligt min mening är det angeläget att vi på detta område, där partsförhållandena i stor utsträckning är internationella, söker undvika sådana skillnader och i stället eftersträvar en större europeisk rättslikhet. I

sammanhanget kan även nämnas att det inom UNIDROIT/nl/ pågår arbete som syftar till att få fram en konvention om en enhetlig lagstiftning rörande internationella mellanmansförhållanden på köpområdet.

Institut International pour l'Unification du Droit Privé.

Kommittén bör hålla sig noggrant underrättad särskilt om den fortsatta utvecklingen av det aktuella harmoniseringsarbetet inom EG. Det nu föreliggande förslaget till EG-direktiv är delvis omstritt. Det är därför svårt att förutse det slutliga resultatet av harmoniseringssträvandena. Om dessa emellertid leder till resultat som påverkar situationen för mellanmännen i EG-länderna, däribland Danmark, har kommittén att överväga i vad mån detta bör föranleda ändringar i den svenska lagstiftningen. Härvid bör utgångspunkten vara att handelsagenter och andra självständiga mellanmän i Sverige inte bör ha sämre ställning än som tillkommer motsvarande kategorier inom EG. Samtidigt är det angeläget att vi i möjligaste mån söker upprätthålla en nordisk rättslikhet på området.

Förslaget till EG-direktiv innehåller som förut har nämnts bestämmelser som ger agenten rätt till ett särskilt avgångsvederlag (ersättning för kundkretsen). Bl.a. på denna punkt är förslaget omstritt. Om det antas i denna del uppkommer emellertid på nytt frågan om att i Sverige införa en rätt till sådant vederlag.

En väg att gå vid en anpassning av vår lagstiftning till eventuella regler om avgångsvederlag inom EG kan vara att behålla vårt system med efterprovision men göra sådana ändringar i bestämmelserna härom att mellanmannen kan sägas få ett skydd som i huvudsak är likvärt med det som tillkommer mellanmännen i EG-länderna, främst Danmark. De skäl som bl.a. lagutskottet har åberopat för den nu aktuella översynen av kommissionslagen talar emellertid närmast för att vi, om EG-förslaget genomförs, i stället bör anpassa våra regler till EG-ländernas genom att införa ett system med särskilt avgångsvederlag som är i princip skilt från rätten till efterprovision. Med en sådan lösning kan man knappast behålla den nu gällande regeln om schablonmässig beräkning av efterprovision.

Även om man inte inom EG:s ram inför enhetliga regler om särskilt avgångsvederlag bör kommittén enligt min mening likväl, med hänsyn bl.a. till den kritik som har framförts mot reglerna om efterprovision, på nytt pröva frågan om det finns anledning att anta ett sådant system i Sverige. Det bör vara en förutsättning för en sådan reform att den vinner anslutning även hos andra nordiska länder.

För det fall kommittén skulle stanna för att vi inte bör införa ett system med särskilt avgångsvederlag utan i stället behålla ordningen med efterprovision, bör kommittén, om kritiken mot nuvarande regler skulle anses befogad, föreslå sådana ändringar av dessa att mellanmannen garanteras en skälig ersättning för sitt tidigare arbete när uppdraget upphör. Kommittén bör bl.a. pröva, om det finns skäl att förbättra mellanmannens ställning i fall då uppdraget har varat kortare tid än ett år eller då uppdraget har varat under lång tid. Med hänsyn till vad som har anförts i ett par remissyttranden till lagutskottet synes det vidare finnas anledning att överväga om den nuvarande inskränkningen av schablonregelns tillämpningsområde till fall då uppsägning har skett med kortare uppsägningstid än sex månader bör behållas.

Frågan om handelsagenters och andra självständiga mellanmäns rättsliga ställning i förhållande till huvudmannen innefattar andra delfrågor än den om ekonomisk ersättning till mellanmannen i form av avgångsvederlag eller

liknande. Bl.a. under behandlingen i lagutskottet har ifrågasatts om den nu gällande regleringen av uppsägningstidens längd innebär en för olika situationer lämplig avvägning. Det har sålunda påpekats att mellanmannen kan ha ett berättigat krav på bättre uppsägningsskydd än f.n. under det första året av ett uppdrag. Han gör nämligen då i allmänhet större insatser i form av marknadsföringsåtgärder m.m., och dessa ger först senare återbäring. Vidare har riktats vissa anmärkningar mot gällande regler om ersättning för investeringskostnader. Också de nu nämnda frågorna förtjänar särskild uppmärksamhet under utredningsarbetet.

Som tidigare har framgått intar mellanmannen vanligen en underlägsen ställning i avtalsförhållandet med huvudmannen. Ibland kan emellertid mellanmannen vara ett större företag med betydande resurser och en god förhandlingsposition, som inte har så stort behov av lagstiftningens skydd i alla de hänseenden som här är aktuella. Förslaget till EG-direktiv innehåller regler som ger parterna möjlighet att frångå vissa annars tvingande regler om mellanmannens rättsskydd, när denne är en juridisk person med visst större aktiekapital e.d. Kommittén bör överväga om en liknande reglering bör införas i svensk rätt.

Vad jag nu har anfört i fråga om de självständiga mellanmännens förhållande till huvudmannen har i första hand tagit sikte på handelsagenter samt ej anställda handelsresande och platsförsäljare. Enligt min mening bör det överlåtas åt kommittén att pröva i vad mån kommissionärer med varaktigt uppdrag nu liksom vid 1974 års översyn av kommissionslagen kan och bör väsentligen likställas med bl.a. handelsagenter i de avseenden som här har berörts. Jag vill erinra om att kommissionsuppdragen sinsemellan torde vara betydligt mera olikartade än uppdragen som handelsagent, handelsresande eller platsförsäljare. Detta kan för kommissionärernas del kräva särskilda överväganden när det gäller regler som är avsedda att ge mellanmannen ett skydd mot exempelvis ekonomiska förluster på grund av att uppdraget upphör. Kommittén bör beakta bl.a. de speciella förhållanden som råder för fondkommissionärerna (jfr bl.a. prop. 1978/79:9 med förslag till ny lagstiftning rörande fondkommissionsrörelse m.m.)

För de anställda handelsresandena och platsförsäljarna gäller som förut har nämnts endast vissa särskilda regler i kommissionslagen medan deras rättsförhållande till huvudmannen i övrigt regleras i arbetsrättslig lagstiftning, kollektivavtal och tjänsteavtal. Kommitténs uppdrag beträffande denna kategori av mellanmän bör begränsas till en översyn av de bestämmelser som f.n. återfinns i kommissionslagen. Vad särskilt angår mellanmannens anspråk på ersättning vid avtalets upphörande bör kommittén pröva om ett eventuellt system med särskilt avgångsvederlag, utformat som en goodwill-ersättning eller ersättning för kundkretsen, lämpligen kan utsträckas till att gälla även i anställningsförhållanden. Om detta inte skulle vara lämpligt, bör de nu gällande reglerna om efterprovision ses över enligt i stort sett de riktlinjer som jag tidigare har förordat.

Vid sidan av de merkantila mellanmän vilkas ställning och verksamhet regleras i kommissionslagen finns i affärslivet andra vars situation i olika hänseenden företer stora likheter med handelsagenternas. Hit hör s.k. ensamåterförsäljare, varmed avses den som köper en produkt i fast räkning och därefter med ensamrätt för ett visst geografiskt område säljer den vidare. Liksom handelsagenterna är ensam-åter-försäljarna i stor utsträckning inriktade på importaffärer. Medan handelsagenten gottgörs genom provision, erhåller ensamåterförsäljaren sin ersättning genom att tillgodogöra sig

marginalen mellan inköps- och försäljningspris.

Ensamåterförsäljare har liksom handelsagenterna ofta anledning att i avtal med sin huvudman, dvs. den vars produkter de vidareförsäljer, reglera frågor om bl.a. kostnader för reklam och investeringar, uppsägningstid, ersättning vid samarbetets upphörande m.m. I dessa hänseenden kan alltså för ensamåterförsäljarna uppkomma samma problem som för handelsagenterna.

Lagutskottet har, som tidigare har framgått, i sitt betänkande funnit att problemet med ensamåterförsäljares rättsskydd bör bli föremål för granskning. Enligt min mening bör det ankomma på kommittén att verkställa en sådan granskning i syfte att utreda behovet och möjligheterna av att i lag införa särskilda regler för avtal om försäljning med ensamrätt och då särskilt när det gäller återförsäljarens rättsskydd i avtalsförhållandet. Vid sina överväganden bör kommittén bl.a. beakta om ett rättsskydd för ensamåterförsäljare i fråga om exempelvis lagstadgad uppsägningstid kan komma i konflikt med vår syn på konkurrensbegränsningsfrågor.

Kommitténs uppdrag bör också omfatta en annan typ av mellanmansförhållande. Jag tänker på de s.k. kommissionärsbolagen och motsvarande, se 43 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370). Trots att dessa sedan sedan länge är vanliga inom handel och industri synes deras rättsliga ställning oklar i en del hänseenden.

I ett typiskt kommissionärsbolagsförhållande driver ett aktiebolag, kommissionärsbolaget, verksamhet för ett annat företags, huvudföretagets, räkning. Verksamheten bedrivs visserligen under kommissionärsbolagets egen firma, men den är av osjälvständig karaktär och behärskas i realiteten av huvudföretaget. Det typiska kommissionärsbolagsförhållandet företer betydande avvikelser från vad som regelmässigt präglar ett vanligt kommissionsförhållande mellan två företag.

En närmare redogörelse för kommissionärsbolagsförhållanden återfinns i rättsfallet NJA 1975 s. 45. Detta rättsfall illustrerar ett av de problem som kan uppkomma vid ett sådant sätt att organisera affärsverksamhet, nämligen huruvida huvudföretaget skall gentemot tredje man åläggas ansvarighet för förpliktelser som har uppkommit i kommissionärsbolagets verksamhet. Ett annat problem har tagits upp av Svenska bankföreningen i en skrivelse till regeringen den 19 september 1978. Enligt bankföreningen kan det vara osäkert om ett varulager jämte därav uppkommande kundfordringar som omfattas av ett kommissionärsbolags verksamhet ägs av huvudföretaget eller av kommissionärsbolaget i sådana fall då kommissionärsbolaget har förädlat de i lagret ingående varorna. Denna osäkerhet skapar problem vid kreditgivning mot företagsinteckning till koncerner med kommissionärsbolag. Bankföreningen har hemställt att den rådande ovissheten skall undanröjas genom en lagändring.

Kommissionärsbolagsförhållanden kan alltså dra med sig rättsliga svårigheter, bl.a. när det gäller förhållandet till tredje man. Samtidigt framgår av bl.a. bankföreningens skrivelse att användningen av kommissionärsbolag torde öka. Det är därför angeläget att förekommande rättsliga problem kartläggs. I sammanhanget skall nämnas att företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) i sitt slutbetänkande (SOU 1977:86-87) Beskattning av företag har föreslagit ändrade skatteregler för kommissionärsbolag. Även av den anledningen finns det behov av att närmare undersöka den civilrättsliga innebörden av kommissionärsbolagsförhållandena. Denna undersökning bör göras av kommittén, som också bör lägga fram förslag till behövliga

lagstiftningsåtgärder. Kommittén bör inrikta sitt arbete såväl på förhållandet mellan huvudföretag och kommissionärsbolag som på förhållandet mellan dessa och tredje man.

Vid kontakter med företrädare för regeringarna i Finland och Norge har framkommit att man i dessa länder är beredd att utse sakkunniga eller observatörer med uppdrag att i första hand följa arbetet i den svenska kommittén. I Danmark har redan tillsatts en arbetsgrupp med uppdrag att följa den fortsatta behandlingen av förslaget till EG-direktiv. Kommittén bör samråda med dem som sysslar med hithörande frågor i de andra nordiska länderna.

Någon närmare tidsplan för kommitténs arbete kan f.n. inte anges. Detta sammanhänger främst med att det är tämligen ovisst när ett eventuellt EG-direktiv rörande självständiga handelsagenter kan föreligga. I det nuvarande direktivförslaget har visserligen förutsatts att ett direktiv skulle kunna beslutas i sådan tid att EG-ländernas lagstiftning skulle kunna ha anpassats därtill redan den 1 juli 1980. Enligt vad jag har inhämtat torde det emellertid vara realistiskt att räkna med att denna tidpunkt förskjuts med i vart fall ett eller ett par år. Detta har naturligtvis betydelse för kommitténs arbete. Kommittén bör emellertid genast ta sig an uppgiften att utreda de frågor som gäller kommissionärsbolagen. Även i övrigt är utredningsuppdraget av sådan art och omfattning att arbetet bör påbörjas redan nu.

Enligt min mening bör kommittén ha parlamentariskt inslag. Till kommittén bör som sakkunniga knytas bl.a. representanter för organisationer som kan anses företräda berörda parters intressen. Kommittén bör dessutom i vanlig ordning erhålla hjälp av experter. Det kan vara lämpligt att arbetet med att utreda kommissionärsbolagsförhållandena i första hand anförtros åt en mindre arbetsgrupp inom kommittén.

Med hänvisning till vad jag har anfört nu hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter för att se över kommissionslagen m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

# Utrikesdepartementet

## 1. Utredning om formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet

Dir 1978:45

Beslut vid regeringssammanträde 1978-05-11

Departementschefen, statsrådet Söder anför.

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI, har under sin drygt tioåriga existens uppnått en i både väst och öst erkänd ställning som ett högklassigt, oberoende institut på freds- och konfliktforskningsområdet. Institutets insatser torde verksamt ha bidragit till att öka medvetenheten och kunskapen om rustningsproblemen hos regeringar och hos en internationell opinion.

Sedan SIPRI grundades år 1966 (prop. 1966:76, SU 1966:88, rskr 1966:203) har emellertid de förhållanden under vilka det verkar förändrats, framför allt i vad avser utvecklingen på arbetsrättens område i Sverige.

Med anledning härav har SIPRI:s styrelse hemställt, att en utredning tillsätts för att undersöka hur SIPRI:s karaktär av internationellt institut, vilket, såsom avsågs vid dess inrättande, åtnjuter oberoende i sin forskning och flexibilitet att rekrytera forskare från olika geografiska regioner samt olika politiska och ekonomiska system, i denna nya situation bäst kan vidmakthållas. Liknande önskemål har framförts från fackligt håll. Frågan har även uppmärksammats av riksdagen (UU 1977/78:11, rskr 1977/78:162)

Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att pröva huruvida de organisatoriska former i vilka verksamheten hittills bedrivits och vilka fastlagts i institutets stadgar alltjämt är ändamålsenliga.

Jag anser därför att en särskild utredare bör tillkallas för att utreda dessa frågor och föreslå de förändringar som behövs för att underlätta en anpassning till de delvis nya rättsliga förutsättningarna, samtidigt som institutets karaktär bibehålles. Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt och i nära samråd med SIPRI:s styrelse och berörda personalorganisationer.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utrikesdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om formerna för SIPRI:s framtida verksamhet,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tredje huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.
(Utrikesdepartementet)

## 2. Utredning om utrikesrepresentationen

Dir 1978:70

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Söder, anför:

Riksdagen tog för två år sedan ställning till förslag från regeringen om viss ändrad organisation för utrikesdepartementet och ett antal personalpolitiska åtgärder avseende utrikesförvaltningen (Prop. 1975/76:96, UU 1975/76:12, rskr 1975/76:242). Förslagen baserade sig på två under åren 1974 och 1975 genomförda utredningar, den ena avseende UD:s organisation (Ds UD 1975:2, "UDO") och den andra avseende personalpolitiken inom utrikesförvaltningen som helhet (Ds UD 1975:3, "UDP"). Organisationsutredningens överväganden och förslag var sålunda i huvudsak inriktade på departementets hemmaorganisation och ej på utrikesrepresentationen. En genomgripande översyn av utrikesrepresentationen har ej skett sedan UD-utredningen år 1963 avgav sitt betänkande om utrikesförvaltningens organisation och personalbehov (SOU 1963:3) på vilken regeringens förslag till riksdagen år 1963 baserades (prop. 1963:75, SU 1963:125, rskr 1963:298).

Sveriges internationella engagemang på såväl det rent utrikespolitiska som de ekonomiska, kommersiella, biståndspolitiska, kulturella och sociala områdena samt det starkt växande utrikespolitiska intresset hos den svenska allmänheten har medfört att kraven på utrikesförvaltningen och därmed på utrikesrepresentationen starkt har ökat under de senaste decennierna. Det har krävts en mer intensiv bevakning av den internationella händelseutvecklingen, ökade insatser i bilaterala och multilaterala förhandlingar samt en mer utvecklad service till näringslivet och till svenskar i utlandet. Antalet lönade utlandsmyndigheter har ökat från 45 vid andra världskrigets slut, till 74 år 1962 och till 110 idag. Kostnaderna för utrikesrepresentationen har vuxit inte bara på grund av ökningen av dess personella och materiella resurser utan även till följd av sociala och personalpolitiska reformer i takt med samhällsutvecklingen i Sverige och i utlandet. Den beslutade integrationen av utrikesförvaltningens personal öppnar möjligheter till organisatoriska förändringar och effektivitetsförbättringar.

Behovet av organisatorisk anpassning och rationaliseringar har fortlöpande uppmärksammats av utrikesdepartementet. Inom UD finns numera ett särskilt budget- och organisationssekretariat (BOS) med huvudsaklig uppgift att bereda ärenden av detta slag. Utlandsmyndigheterna står vidare under tillsyn av utrikesförvaltningens inspektör som fortlöpande avger förslag till förbättringar i deras verksamhet.

Som jag inledningsvis har nämnt har emellertid ingen samlad översyn av utrikesrepresentationen skett sedan år 1963. Behovet av en mer genomgripande utredning av utrikesrepresentationens organisation och vissa av de för utlandsmyndigheterna gemensamma större problemen har blivit alltmer påtagligt.

Frågan om en UD-utredning med särskild inriktning på utlandsorganisationen har även varit föremål för överväganden inom riksdagen i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 1978/79 (prop. 1977/78:100, bil. 6, UU 1977/78:11 rskr 1977/78:162). I utrikesutskottets betänkande (UU 1977/78:11) framhålls bl.a. följande:

"Utskottet har erfarit att det inom utrikesdepartementet pågår förberedelser för att tillsätta en utredning med särskild inriktning på utlandsorganisationen. Utskottet förutsätter att de samordnings- och integrationsproblem som alltjämt förekommer inom fältverksamheten då blir närmare dryftade. Också de uppslag som framförs i en annan del av samma motion 679 – om regionala ambassader och försök med hemmabaserad men utlandsackrediterad personal – torde då komma upp till prövning.

Utskottet anser en sådan utredning motiverad. Som ovan nämnts är biståndspolitiska utredningen f.n. sysselsatt med en undersökning av utvecklingssamarbetets administrativa former. Det torde finnas åtskilliga beröringspunkter mellan den pågående och den aviserade utredningen. I fråga om ett betydande antal länder gäller att våra ömsesidiga relationer dominerats av utvecklingssamarbetet och de speciella behov som följer därav.

Även om den aviserade nya UD-utredningen torde få en särskild inriktning på utlandorganisationens problem bör även aktuella frågor rörande utrikesdepartementets roll som centralt samordnande organ för de svenska utrikesförbindelserna då kunna tas upp till förnyat dryftande."

Mot denna bakgrund anser jag tiden nu vara inne att göra en förnyad översyn av utrikesrepresentationen med syfte bl.a. att rationalisera dess allmänna organisation och verksamhet. Jag föreslår därför att en särskild utredare tillkallas för att göra denna översyn.

Utredaren bör se över resursfördelningen inom utrikesrepresentationen, undersöka hur verksamheten skall kunna bedrivas så effektivt och rationellt som möjligt samt lämna förslag på åtgärder till möjliga förbättringar därvidlag, bl.a. en bättre samordning av fältverksamheten. Härvid bör frågan om alternativa former för Sveriges representation i andra länder undersökas. Det bör även övervägas hur personalresurserna på fältet bättre skulle kunna utnyttjas bl.a. ifråga om formerna för Sveriges deltagande i multilaterala organisationers arbete.

Vidare bör förenklingar i utlandsmyndigheternas interna administration prövas, varvid bl.a. lämpligheten av ökad beslutanderätt i administrativa frågor bör övervägas. Utredaren bör i detta sammanhang beakta konsekvenserna av den beslutade personalintegrationen i utrikesförvaltningen.

Utredaren bör beakta det arbete som har bedrivits av den biståndspolitiska utredningen liksom det arbete som bedrivs inom ramen för den i samråd mellan utrikes- och handelsdepartementen inledda översynen av det statliga exportfrämjandet. Likaså bör utredaren beakta rapport (Ds UD 1978:1) av den interdepartementala arbetsgruppen rörande lokalanställda vid utlandsmyndigheter.

Med de utgångspunkter rörande den statsfinansiella utvecklingen som tecknats i bl.a. budgetpropositionen för 1978/79 är det uppenbart att något nämnvärt utrymme för genomförande av kostnadskrävande förslag inte kommer att föreligga. Utredaren bör därför i sitt arbete inrikta sig på förslag som inte medför några nämnvärda tillkommande kostnader. Utredaren bör också noga överväga hur eventuella förslag skall kunna finansieras genom omprövning av pågående verksamhet inom det område utredningens förslag

avser. Utredningen bör bedrivas i nära kontakt med berörda personalorganisationer. Utredningens överväganden bör framläggas etappvis.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utrikesdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om hur de resurser som utrikesförvaltningen disponerar bäst bör utnyttjas samt avge förslag härom liksom om möjliga rationaliseringsåtgärder,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta tredje huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Utrikesdepartementet)

# Försvarsdepartementet

## 1. Vissa frågor rörande flygindustrin m.m.

Dir. 1978:2

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-12

Departementschefen, statsrådet Krönmark anför.

Försvarsmaktens attackflygfunktion fullgörs f.n. av fem och en halv divisioner medeltunga attackflygplan av typ AJ 37 Attackviggen, som levereras under perioden 1971-1979, samt ca fem lätta attackdivisioner utrustade med skolflygplan av typ SK 60, vilka anskaffades under åren 1966-1967. Huvudsakligen från tekniska utgångspunkter måste bägge flygplanstyperna ersättas med början i slutet av 1980-talet.

Frågan om ersättning av dagens attack- och skolflygplanssystem har varit föremål för ett omfattande utredningsarbete under de senaste åren. T.o.m. budgetåret 1976/77 har sammanlagt ca 85 milj.kr. lagts ner på förberedande studier m.m.

1974 års försvarsutredning rekommenderade i sitt betänkande, (SOU 1977:1) Totalförsvaret 1977-82, att jaktversionen av Viggen, JA 37, utvecklas till ett medeltungt attackflygplan, kallat A 20. Däremot ansåg utredningen att man utifrån det då tillgängliga underlaget inte kunde förorda en utveckling och anskaffning av det lätta attackoch skolflygplanet B3LA som överbefälhavaren föreslog i nivå A. Beslutsunderlaget borde enligt utredningen fördjupas och förbättras.

I prop. 1976/77:74 anslöt sig regeringen i allt väsentligt till försvarsutredningens rekommendationer. Beträffande flygplanet A 20 anfördes dock att det fortsatta utredningsarbetet också borde innefatta en noggrann prövning av lämpligt antal flygplan och erforderliga prestanda hos dessa. Vidare anfördes att om de fortsatta övervägandena skulle leda till ett beslut att B3LA inte skall anskaffas bör i stället ett skolflygplan anskaffas och förses med lämplig beväpning. Riksdagen (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) beslöt enligt regeringens förslag.

Det fördjupade beslutsunderlaget har tagits fram av de militära myndigheterna. Arbetet har följts upp och utvärderats av B3LA-beredningen, som lämnade sin rapport i oktober 1977. Beredningen studerade olika alternativ som ersättning för dagens attack- och skolflygplan. Beredningen fann att alternativ som innehåller en vidareutveckling av skolflygplanet SK 60 inte ger en stridseffekt som motiverar kostnaderna. Enligt beredningens uppfattning bör valet i stället stå mellan ett alternativ innehållande sex divisioner A 20 och 45 stycken skolflygplan (av utländsk eller möjligen svensk tillverkning) och ett alternativ innehållande nio divisioner B3LA och två divisioner AJ 37 Attackviggen som i sin nuvarande utformning behålls till mitten av 1990-talet. Det senare är möjligt genom att flygtidsuttaget på dessa flygplan under

1980-talet numera inte beräknas bli lika stort som det har förutsatts i tidigare planering.

Utvecklings- och produktionskostnaderna för flygplan till sex A 20-divisioner beräknas bli ca 8.300 milj.kr. och för nio divisioner B3LA ca 8.800 milj.kr. i prisläge februari 1977. I beloppen ingår också vissa kostnader för underhållsutrustning och reservdelar. Det är emellertid väsentligt att alla kostnader som uppstår under flygplanssystemets livslängd beaktas. Beredningen har därför också redovisat kostnaderna för vapen samt för drift och underhåll av flygplanen under en femtonårsperiod. Valet av anskaffningsalternativ påverkar också priset för serieanskaffningen av JA 37 Jaktviggen, eftersom denna måste ske under skilda industriella förutsättningar. Kostnaderna för denna anskaffning har därför inräknats i de jämförande kalkylerna. För alternativet som innehåller sex divisioner A 20 och 45 stycken skolflygplan jämte åtta divisioner JA 37 (A 20-alternativet) blir de totala kostnaderna fram till omkring sekelskiftet enligt dessa förutsättningar ca 24.400 milj.kr. i prisläge februari 1977. Motsvarande kostnader för det alternativ som innehåller nio divisioner B3LA, två divisioner AJ 37 Attackviggen och åtta divisioner JA 37 (B3LA-alternativet) blir ca 23.700 milj.kr.

Det är naturligtvis inte möjligt att få fullständig säkerhet i kostnadsuppskattningar av så stora och tekniskt komplicerade projekt samt över en så lång tid som det här är fråga om. Vissa ekonomiska reserver finns emellertid inlagda i de redovisade kostnaderna. Enligt B3LA-beredningens uppfattning uppvisar underlaget sammantaget en sådan säkerhet som rimligen kan erhållas till grund för ett beslut om den aktuella attack- och skolflygplansanskaffningen.

Alternativen skiljer sig åt vad gäller krav på betalningsmedel vid olika tidpunkter. B3LA medför högre utvecklingskostnader som faller ut tidigt medan A 20 uppvisar lägre utvecklingskostnader, vilket innebär lägre krav på betalningsmedel under de närmaste fem-tio åren. Drift- och underhållskostnaderna är däremot betydligt högre för A 20.

B3LA-alternativet beräknas kräva ett tillskott till försvarsmaktens planeringsram för perioden 1977/78-1981/82 på ca 350 milj.kr. per år i prisläge februari 1977. A 20-alternativet beräknas kräva ett påslag om ca 100 milj.kr. per år eller en omplanering som ger samma besparing. En sådan omplanering torde främst få ske genom att utvecklingsarbetet på A 20 begränsas.

Regeringen har inte ansett att det är möjligt att i nuvarande statsfinansiella läge höja försvarsramen fr.o.m. budgetåret 1978/79. Några förutsättningar att göra sådana omplaneringar inom försvarsmaktens planeringsram att det skulle vara möjligt att utveckla B3LA utan ramtillskott föreligger inte. Emellertid finns det flera skäl som talar mot att nu fatta slutligt beslut i flygplansfrågan. Det viktigaste är att ytterligare utredningsarbete krävs för att fullständigt belysa innebörden av alternativ som inte innebär anskaffning av B3LA.

B3LA-beredningen har anfört att vi i dag har en organisation för utveckling, produktion och underhåll av flygplanssystem som i allt väsentligt är lämpligt utformad. Resurser av olika slag finns inom industrin, förvaltningen och vid de militära verkstäderna. Om beslut fattas att inte utveckla och producera B3LA är det enligt beredningen nödvändigt att ompröva den existerande organisationen både vad gäller de totala resurserna och arbetsfördelningen mellan de olika delarna. B3LA-beredningen har inte haft möjlighet att på tillgänglig tid studera dessa frågor. Det råder också en betydande osäkerhet om vad produktionen och driften av JA 37 Jaktviggen

kommer att kosta i fall den måste ske utan stöd av utvecklingskompetens.

Överbefälhavaren har vid sin värdering av de bägge alternativen funnit att båda är godtagbara för den framtida operativa miljön. Inget av alternativen är helt överlägset det andra. B3LA-alternativet kan dock enligt överbefälhavaren komma att få egenskaper som gör det något bättre än A 20-alternativet. Vid denna värdering har emellertid överbefälhavaren utgått från den mer utvecklade versionen av A 20, kallad A 20 M1, vilken som tidigare har sagts inte kan utvecklas inom nuvarande försvarsram. I stället torde en enklare version av A 20 bli aktuell om A 20-alternativet skall realiseras inom ramen. Det finns därför skäl att närmare överväga om Viggenplattformen bör utvecklas till ytterligare en attackversion, och i så fall vilken vidareutveckling av JA 37 som därvid bör ske.

A 20 bygger på Viggenplattformen. Denna är framtagen mot bakgrund av de ekonomiska förutsättningar som gällde under 1960-talet i fråga om bl.a. kostnaderna för drift och underhåll. Dessa kostnader – inte minst kostnaderna för drivmedel – har stigit osedvanligt snabbt under senare år. B3LA innebär i detta avseende en anpassning till nya förhållanden. Flera tecken tyder på att man har observerat de stigande drift- och underhållskostnaderna även i andra länder. Av den internationella facklitteraturen att döma har detta lett till ett ökat intresse för flygplan av just B3LA:s typ. Det finns därför skäl att ytterligare följa upp den internationella utvecklingen innan slutligt beslut tas. Jag är sålunda inte främmande för att ett utländskt alternativ för vårt framtida attackflygsystem eller ett internationellt samarbete inom ramen för vår neutralitetspolitik kan komma i fråga.

Utvecklingen av flygplan inom landet innebär att vi har byggt upp en kompetens inom flera viktiga teknikområden som också har fått och i framtiden kan få intressanta civila tillämpningar. En utvecklande flygindustri medför sålunda en stimulans för teknisk forskning och utveckling inom landet. I årets finansplan understryker regeringen betydelsen av teknisk utveckling och forskning. Ett beslut att inte utveckla B3LA innebär att stora delar av den uppbyggda kompetensen inom flygindustrin kan behöva avvecklas. Det bör därför undersökas på vilket sätt och i vilken mån det är möjligt att på andra områden tillvarata det tekniska kunnande som den utvecklande flygplansindustrin representerar.

Flera skäl talar alltså för att man inte nu skall fatta ett slutligt beslut i flygplansfrågan. Under hösten 1977 har därför förhandlingar ägt rum med berörda industrier. Syftet har varit att dels minska de totala utvecklingskostnaderna för B3LA, dels skapa förutsättningar att behålla handlingsfrihet ytterligare ett år genom att berörda industrier åtar sig att med egen ekonomisk satsning fram till den 1 juli 1979 utföra utvecklingsarbetet på både B3LA och A 20 till ett pris som motsvarar de medel som flygvapnet inom sin ekonomiska ram under samma tid har avsatt för utveckling m.m. av nästa attack- och skolflygplanssystem. Även priset för serieproduktion av JA 37 Jaktviggen har därvid behandlats.

Berörda industrier har förklarat sig beredda att bedriva utvecklingsarbete på B3LA enligt ett något omlagt tidsprogram fram t.o.m. den 30 juni 1979 för ett pris som motsvarar de medel som finns tillgängliga i flygvapnets planering samt härutöver inom samma pris utföra erforderligt systemdefinitionsarbete på en enklare version av A 20 så att typarbetet på detta flygplan omgående kan starta om typarbetet på B3LA avbryts den 30 juni 1979. Förhandlingarna har också lett till bättre villkor för försvaret avseende serieanskaffningen av JA 37

Jaktviggen än vad som har gällt tidigare.

Det är alltså möjligt att behålla handlingsfriheten ytterligare ett år utan att försvarsramen behöver tillskjutas mer pengar under budgetåret 1978/79. Om man därefter beslutar sig för att fortsätta utvecklingsarbetet på B3LA uppstår inga statsfinansiella eller samhällsekonomiska merkostnader jämfört med ett positivt beslut nu. Ett sådant beslut kräver dock en höjning av försvarsmaktens planeringsram fr.o.m. budgetåret 1979/80.

På min föredragning uppdrar regeringen i annat sammanhang i dag åt försvarets materielverk att slutförhandla om ett fortsatt utvecklingsarbete på B3LA för tiden fram t.o.m. den 30 juni 1979, varvid även handlingsfrihet att vid denna tidpunkt utan tidsfördröjning påbörja typarbete på en version av A 20 skall föreligga.

Ett års handlingsfrihet i flygplansfrågan bör som jag har nämnt användas för att inhämta ytterligare beslutsunderlag, främst avseende alternativ som innebär att B3LA inte utvecklas. Med hänsyn till frågans stora betydelse från samhällsekonomiska, säkerhetspolitiska och industripolitiska synpunkter bör detta arbete utföras av en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Kommittén bör klarlägga vilken kapacitet för utveckling, produktion och underhåll som behövs för att stödja resp. genomföra produktionen och driften av Viggensystemet fram till omkring sekelskiftet samt överväga hur denna totala kapacitet lämpligen bör vara fördelad och organiserad i det fall att B3LA inte skall utvecklas. Kommittén bör i detta sammanhang överväga vilken inhemsk kompetens vi bör ha för att i framtiden kunna licenstillverka utländska flygplan och/eller uppträda som kompetenta köpare av sådana.

I samband med övervägandena om den framtida flygindustrins utformning i det fall att B3LA inte skulle utvecklas bör kommittén studera möjligheterna att genom annat utvecklingsarbete bidra till att vår industris teknologiska standard och kompetens hålls på en tillfredsställande nivå.

Kommittén bör vidare överväga om Viggenplattformen skall utvecklas till en ytterligare attackversion i stället för B3LA, och i så fall vilken vidareutveckling av JA 37 som därvid bör ske. Kommittén bör också studera utländska alternativ för vårt framtida attackflygsystem. Även förutsättningarna för ett internationellt samarbete inom ramen för vår neutralitetspolitik bör studeras.

Det skall inte vara kommitténs uppgift att lämna förslag om huruvida utvecklingsarbetet på B3LA skall fullföljas efter den 30 juni 1979. Som jag tidigare har anfört kräver ett sådant fullföljande en höjning av försvarsmaktens planeringsram fr.o.m. budgetåret 1979/80. Kommittén skall ha som utgångspunkt för sitt arbete den försvarsekonomi för perioden 1977/78-1981/82 samt den långsiktiga inriktning och avvägning i stort som beslutades av riksdagen våren 1977.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att valet av anskaffningsalternativ för attack- och skolflygplan har stor betydelse för den inhemska förmågan att i framtiden utveckla och producera kvalificerade robotsystem. Om B3LA anskaffas förutsätts – även i kostnadskalkylerna – att också den för detta flygplan särskilt avseda roboten B 83 anskaffas. En utveckling av denna robot skapar förutsättningar för att i framtiden utveckla och tillverka kvalificerade robotar i landet, medan ett beslut att inte utveckla B3LA och därmed inte heller roboten B 83 innebär att det ter sig mycket osäkert om vi kan behålla en kapacitet att i framtiden utveckla och producera kvalificerade robotsystem inom landet.

I prop. 1976/77:74 anförde jag att en industriell samordning inom

robotområdet bör åstadkommas. Ett års uppskov med flygplansbeslutet bör därför utnyttjas för förhandlingar med berörda industrier om hur en sådan samordning bör åstadkommas. Kommittén bör även studera hithörande frågor.

Regeringen bör fatta slutligt beslut i flygplansfrågan i samband med budgetarbetet inför budgetåret 1979/80. Det innebär att kommitténs arbete bör bedrivas så att dess överväganden och förslag kan redovisas senast under oktober månad 1978.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla en kommitté med sex ledamöter med uppdrag att utreda vissa frågor rörande flygindustrin m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och biträde åt kommittén. Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta fjärde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 2. Tilläggsdirektiv till beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (Fö 1975:01)

Dir 1978:26

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-30

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (BKF) avlämnade i juni 1977 betänkandet (SOU 1977:26) Kvinnan och försvarets yrken. I betänkandet lämnas bl.a. förslag om befälsanställning av kvinnor vid flygvapnet.

Som jag uttalade vid anmälan av prop. 1977/78:24 om ny befälsordning för det militära försvaret anser jag det angeläget att kvinnor får möjlighet att bli yrkesbefäl. Jag avser att senare föreslå att regeringen lägger fram en proposition i flertalet av de frågor som BKF har tagit upp i sitt betänkande.

I betänkandet erinrar BKF om att den enligt sina direktiv har haft att i en första etapp arbeta med befattningar vars uppgifter inte är av stridande karaktär. Eftersom direktiven inte definierar innebörden av begreppet icke stridande befattning, har BKF sökt avgränsa och ange dessa befattningar. Därvid har beredningen konstaterat att klassificeringen av befattningar som stridande i vissa fall utgår från miljöbetingelser, i andra fall från förbandens uppgifter eller befattningens funktion och i ytterligare andra fall från en kombination av dessa faktorer. Mot denna bakgrund hävdar BKF att det inte finns någon klar gräns mellan stridande och icke stridande befattningar. På

sikt bör det därför enligt beredningen bli naturligt att vid rekrytering av kvinnor till försvarsmakten analysera varje befattningstyps krav, oavsett klassificeringen som stridande eller icke stridande, och därefter bedöma den enskildes individuella kvalifikationer för aktuella befattningar mot dessa krav.

BKF anför vidare att gränsen mellan stridande och icke stridande i etapp 1 av utredningsarbetet har dragits med utgångspunkt i befälets uppgifter att leda olika typer av förband. Befattningar vid förband med strid som huvuduppgift har därvid förts till etapp 2, medan befattningar med strid som andrahandsuppgift och specialistbefattningar ingår i etapp 1. Vid armén och marinen har anställning av kvinnor inom etapp 1 försvårats av att övervägande delen av utbildnings- och karriärvägarna innebär tjänstgöring i befattningar vars innehavare har till uppgift att leda förband med strid som huvuduppgift. För att kvinnor skall kunna få befälsanställning vid dessa försvarsgrenar utan begränsningar i fråga om nivåer eller utbildnings- och karriärvägar anser BKF sig behöva kompletterande direktiv.

Av de remissinstanser som har yttrat sig i de här aktuella frågorna anser överbefälhavaren att beredningens definition av stridande befattningar är för generell och att ytterligare undersökningar bör göras, innan man tar ställning till en eventuell utveckling mot att utnyttja kvinnor i befattningar som kan anses vara stridande. Liknande synpunkter anförs av chefen för armén och Moderata samlingspartiets kvinnoförbund. Arbetsmarknadsstyrelsen anser att de nuvarande direktiven är för snäva och att det hade varit bättre att utgå från att alla yrken inom försvarsmakten bör öppnas för kvinnor. Även Folkpartiets kvinnoförbund och Folkpartiets ungdomsförbund vill ge kvinnor tillträde till stridande befattningar. Detta gäller även Socialdemokratiska kvinnoförbundet som anser att BKF:s avgränsning mellan stridande och icke stridande befattningar inte är övertygande och medför risk för att kvinnorna blir ett slags B-befäl, vilket förbundet inte kan godta. Chefen för marinen anser att de ursprungliga direktivens begränsning till icke stridande befattningar är riktig och bör behållas. Samma uppfattning har Centerpartiets kvinnoförbund som anför att principen att undanta kvinnor från direkt stridande befattningar måste gälla även i framtiden.

För egen del vill jag framhålla att allt befäl i krig måste kunna delta i och vid behov leda försvaret av den egna uppehållsplatsen e.d. Varje befälsbefattning blir därmed i princip att anse som stridande. Det går följaktligen inte att dra någon gräns mellan stridande och icke stridande befattningar. Beredningen bör därför utreda förutsättningarna att låta kvinnor få anställning som yrkesofficer utan denna begränsning. Den personliga lämpligheten bör i princip vara det enda urvalskriteriet vid rekrytering av fast anställt befäl. Ett antal befattningar i krigsorganisationen kan emellertid med hänsyn till nuvarande förutsättningar och krav vara av sådan art att de för närvarande inte lämpligen bör besättas med kvinnor. Öppnandet av befälsyrket för kvinnor är enligt min mening en så stor och genomgripande reform att den bör genomföras stegvis. Beredningens uppgift bör därför vara att föreslå en fortsatt utveckling mot ett på sikt könsobundet befälsyrke.

BKF har i samarbete med försvarets forskningsanstalt (FOA) gjort vissa förberedelser för ett långsiktigt projekt som omfattar utarbetande av arbetsbeskrivningar och arbetskravsanalyser, översyn av urvals- och prövningsverksamheten m.m. Projektet bör enligt beredningen fullföljas i samband med att förslaget om befälsanställning av kvinnor genomförs. Enligt min mening ankommer det på försvarsgrenscheferna att fortlöpande se över befattningsbeskrivningar o.d. Jag ser det som naturligt att de i detta arbete

utnyttjar den expertis som finns vid bl.a. FOA. Projektet bör därför i fortsättningen genomföras i samarbete mellan berörd försvarsgrenschef och FOA efter samråd med BKF. I avvaktan på resultatet av översynen bör BKF börja sina överväganden med utgångspunkt i de befattningsbeskrivningar m.m. som finns redan nu.

Jag vill i detta sammanhang ta upp ett par frågor som BKF berör i sitt betänkande och som enligt min uppfattning är grundläggande för arbetet med att bereda kvinnor möjlighet att få anställning som befäl.

Dit hör den s.k. äldreproblematiken, dvs. behovet av att placera om äldre personal till fysiskt mindre krävande uppgifter. I sitt betänkande har BKF berört denna fråga bl.a. vid behandlingen av rekrytering till transport-, mål- och helikopterflygorganisationen. Beredningen konstaterar här att flygförar-uppgifterna vid dessa enheter av organisatoriska skäl måste avses för personal som förs över från flygtjänst på stridsflygplan. Detta är riktigt.

Det är angeläget att de befattningar, bl.a. i stabs- och förvaltningstjänst, som hittills har utnyttjats för äldre personal kan utnyttjas på samma sätt också i fortsättningen. Jag instämmer med flera remissinstanser i att förslaget att öppna befälsyrket för kvinnor inte får leda till att möjligheterna att placera om äldre personal blir mindre. Risken för detta torde inte vara stor i ett system där kvinnor i princip skall rekryteras och anställas på samma villkor som män.

I den tidigare nämnda propositionen om ny befälsordning har jag understrukit betydelsen av att yrkesbefälet rekryteras ur de värnpliktigas led, utbildas gemensamt med övriga värnpliktiga och får sina grundläggande erfarenheter från värnpliktsutbildningen. BKF har i sitt betänkande anfört att principen om rekrytering genom grundutbildningen för värnpliktiga bör tillämpas även på kvinnor. Kvinnor som skall antas till grundläggande yrkesofficersutbildning bör därför enligt beredningen på frivillig grund ha genomgått motsvarande grundutbildning som övrigt blivande yrkesbefäl genomgår inom värnpliktens ram. Jag delar denna uppfattning. Jag vill samtidigt erinra om att frågan om att överväga en allmän värnplikt för kvinnor inte ingår i beredningens uppdrag enligt de ursprungliga direktiven.

Slutligen vill jag här anföra att beredningen bör utökas med ytterligare en parlamentarisk ledamot.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

1. ändrar uppdraget till beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret i enlighet med vad jag här har anfört,

2. bemyndigar chefen för försvarsdepartementet att tillkalla ytterligare en ledamot att ingå i beredningen.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 3. Tilläggsdirektiv till försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03)

Dir 1978:28

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-30

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Mot bakgrund av de fortlöpande kostnadsökningarna är det angeläget att verksamheten effektiviseras inom försvarsmakten. Översyn har därför skett av den lägre regionala och lokala organisationen. Ett planerings- och ekonomisystem har införts inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Systemet förutsätts leda till ökad effektivitet, bl. a. genom en ökad decentralisering av beslutsbefogenheter i hela försvarsorganisationen. För att se över det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation m. m. och samtidigt anpassa denna till planerings- och ekonomisystemet tillkallade dåvarande chefen för försvarsdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande, i september 1974 sex sakkunniga. De sakkunniga, som tog namnet Försvarsmaktens ledningsutredning 1974 (FLU 74), avlämnade i november 1976 delbetänkandet (SOU 1976:64) Försvarsmaktens centrala ledning. Utredningen kommer att i nästa betänkande behandla frågor om den högre regionala ledningsorganisationen.

På grundval av bl. a. ledningsutredningens betänkande lade regeringen i december 1977 fram prop. 1977/78:63 med förslag till principorganisation av försvarsmaktens centrala ledning m. m. Den ekonomiska planeringssituationen inom försvarsmakten ligger till grund för organisationsförslagen. Regeringen konstaterar i sitt ställningstagande att utöver de personalbesparingar som ledningsutredningen har föreslagit måste ytterligare besparingar åstadkommas vid myndigheter i den centrala och högre regionala organisationen. En minskning av personalresurserna på dessa nivåer leder till att beslutsbefogenheter i större utsträckning än f. n. måste föras över till myndigheter på lägre regional och lokal nivå. Detta bör emellertid öka effektiviteten och skapa förutsättningar för att de anställda skall känna ett ökat medansvar för verksamheten. Mot denna bakgrund lämnas i propositionen förslag om den principiella uppgiftsfördelningen mellan central och högre regional nivå samt de kostnadsbesparingar som i det fortsatta utredningsarbetet bör eftersträvas främst i fråga om minskning av antalet anställda på dessa nivåer. I konsekvens med detta föreslås att ledningsutredningen i sitt fortsatta arbete med den högre regionala nivån skall ges i uppdrag att genomarbeta alternativ som innebär en minskning med ca 150 anställda inom de högre regionala staberna samt materiel- och verkstadsförvaltningarnas ledning i förhållande till det bedömda läget i april 1978. Riksdagen har i mars 1978 beslutat om försvarsmaktens centrala ledning m. m. (FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174). Försvarsmaktens ledningsutredning bör därför nu erhålla det nämnda uppdraget. För uppdragets genomförande bör gälla de principer som anges i prop. 1977/78:63. Om ledningsutredningen väljer ett huvudalternativ som innebär att antalet militärområden skall minskas, skall utredningen likväl belysa ett alternativ som innebär en minskning med ca 150 anställda inom ramen för en organisation med sex militärområden.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag, att regeringen ger försvarsmaktens ledningsutredning tilläggsuppdrag beträffande den högre regionala nivån i enlighet med vad jag nu har anfört.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 4. Totalförsvarets utveckling efter år 1982

Dir 1978:30

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-30

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Inriktningen av Sveriges säkerhets- och försvarspolitik samt de olika totalförsvarsgrenarnas utveckling har ingående behandlats av statsmakterna år 1977 (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) på grundval av förslag från 1974 års försvarsutredning i betänkandena (SOU 1976:5) Säkerhetspolitik och totalförsvar och (SOU 1977:1) Totalförsvaret 1977-82.

Regeringen har i november 1977 gett anvisningar för perspektivplanering avseende det militära försvarets och civilförsvarets utveckling efter år 1982. Dessa anvisningar ger förutsättningar och riktlinjer för myndigheternas arbete under perspektivplaneringens fas 1 samt vissa riktlinjer för perspektivplaneringens fas 2. För sistnämnda fas kommer särskilda anvisningar att meddelas senare. För perspektivstudier avseende det ekonomiska försvarets utveckling efter år 1982 har regeringen lämnat anvisningar i februari 1978. Myndigheternas arbete med att ta fram underlag inför nästa större beslut om totalförsvarets fortsatta utveckling skall enligt regeringsdirektiven utgå från att detta beslut kommer att fattas under våren 1982.

Anvisningarna för det militära försvaret innebär att överbefälhavaren skall lämna in perspektivplan del 1 för det militära försvaret till regeringen senast den 1 februari 1979. Arbetet under denna fas, som avser slutet av 1990-talet, skall främst inriktas mot att utveckla och värdera sådana skilda idéer avseende försvarsmaktens uppgifter, sammansättning och sätt att verka, som under olika förhållanden kan bli aktuella i framtiden. De ekonomiska studieområdena skall därvid läggas inom ett intervall mellan 9 och 14 miljarder kr. per år i prisläget februari 1977.

I anvisningarna för civilförsvarets perspektivplanering anges att civilförsvarsstyrelsen skall lämna in perspektivplan del 1 för civilförsvaret till regeringen senast den 1 mars 1979. Tyngdpunkten i arbetet under fas 1 bör läggas vid idéutveckling inom ramen för vissa väsentliga funktioner eller problemområden. För civilförsvaret i sin helhet skall de ekonomiska studieområdena läggas inom ett intervall mellan 250 och 500 milj. kr. per år i prisläget februari 1977.

Anvisningarna för det ekonomiska försvarets perspektivstudier innebär att överstyrelsen för ekonomiskt försvar skall lämna in perspektivstudie del 1 till regeringen senast den 1 mars 1979. Huvudsyftet med studierna skall vara att förutsättningslöst söka efter sådana typer av beredskapsåtgärder som med minsta möjliga resursförbrukning ger en godtagbar försörjningsberedskap. Någon ekonomisk ram för perspektivstudiernas fas 1 har inte anvisats.

Inom verksamhetsområdet övrigt totalförsvar bedrivs inte perspektivplanering under fas 1 på samma sätt som för de tidigare nämnda totalförsvars-

grenarna. De anvisningar som regeringen i mars 1978 har gett till socialstyrelsen innebär i huvudsak att styrelsen i erforderlig omfattning medverkar i övriga totalförsvarsmyndigheters perspektivplanering och genomför vissa underlagsstudier. Vissa frågor skall redovisas den 1 mars 1979.

Regeringens perspektivplaneanvisningar till överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen förutsätter att anvisningar för perspektivplaneringens fas 2 kommer att meddelas i juni 1979. Myndigheternas perspektivplan del 2 förutsätts bli inlämnad under andra kvartalet 1980. För det ekonomiska försvaret gäller att anvisningar för perspektivstudiernas fas 2 kommer att meddelas i juli 1979. Överstyrelsens perspektivstudie del 2 förutsätts bli inlämnad den 1 juli 1980.

Inom övrigt totalförsvar kommer berörda myndigheter att genomföra vissa studier under fas 2. Syftet med studierna är att utgående från styrka och svagheter i beredskapen inom myndigheternas ansvarsområden bl.a. belysa konsekvenserna av alternativa ekonomiska satsningar på försvarsberedskapsåtgärder. Anvisningar för dessa studier kommer att meddelas i juli 1979. Studieresultaten förutsätts bli inlämnade senast den 1 juli 1980.

I anvisningarna för myndigheternas perspektivplanering (motsvarande) har lämnats säkerhetspolitiska utgångspunkter samt en översikt över tänkbara framtida konflikter som skall beaktas i perspektivplaneringen. Försvarsdepartementets sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret (SSLP) har utarbetat vissa konkreta exemplifieringar i form av angreppsfall och krisfall m.m. Dessa har ställts till myndigheternas förfogande under hösten 1977.

En grundtanke bakom de anvisningar som har lämnats till myndigheterna är att Sverige som liten nation inte kan bygga upp ett effektivt skydd mot alla typer av konflikter och krig. Det måste alltid vara frågan om en avvägning mellan totalförsvaret och andra samhällssektorer samt mellan säkerhetspolitiskt risktagande och fredstida belastning på samhället.

Mot bakgrund av bedömningar av den internationella utvecklingen har i tidigare försvarsbeslut gjorts vissa avgränsningar av våra försvarspolitiska ambitioner. Vår försvarsplanering utgår sålunda från sådana situationer, där stormaktsblockens mål och resursinsatser för ett angrepp mot Sverige är begränsade i förhållande till deras övergripande säkerhetspolitiska mål och totala resurser. Planeringen bygger vidare på att ett eventuellt angrepp mot Sverige i första hand utförs med konventionella stridsmedel. Vi eftersträvar dock ett begränsat skydd mot ABC-stridsmedel.

En annan utgångspunkt för planeringen f.n. är att det politiska händelseförloppet i samband med en konflikt bör kunna ge oss förvarning om att ett angrepp kan vara förestående. Insatsberedskapen bör därför under normala förhållanden kunna hållas relativt låg.

Från bl.a. dessa utgångspunkter har det varit möjligt att utforma ett totalförsvar med uppgift att avhålla från angrepp mot Sverige och i övrigt begränsa konsekvenserna i Sverige av kriser och krig i omvärlden.

Trots omfattande personalminskningsprogram har utrymmet för materielanskaffning inom försvarsmakten successivt krympt. Konsekvenserna av detta har blivit att antalet kvalificerade förband har minskat i samband med omsättningen av den organisationsbestämmande materielen. Kostnadsutvecklingen leder efter hand till allt större svårigheter att lösa de uppgifter som har lagts på det militära försvaret. Det är i längden inte möjligt att komma till rätta med problemen genom punktvis insatta åtgärder.

Likartade problem kan konstateras också inom övriga totalförsvarsgrenar.

Den nuvarande kostnadsutvecklingen för totalförsvaret och behovet av en hård prioritering av olika samhällssektorers krav på resurser framhäver behovet av en genomgripande analys av frågorna kring totalförsvarets uppgifter och resursbehov samt totalförsvarsgrenarnas sammansättning mot bakgrund av våra säkerhetspolitiska mål.

Det är därför nödvändigt att med utgångspunkt i den svenska alliansfria politiken som syftar till neutralitet i krig överväga avvägningen mellan de säkerhetspolitiska medlen samt att närmare pröva totalförsvarets och då särskilt det militära försvarets uppgifter och inriktning. Målet måste vara att skapa rimlig balans mellan uppgifter och resurser.

Riksdagen har vid 1976/77 års riksmöte (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) som sin mening gett regeringen till känna vad försvarsutskottet anförde om arbetet med nästkommande försvarsbeslut. Enligt utskottet finns det skäl som talar för att en parlamentarisk granskning bör ske tidigt i arbetet med att skapa underlag för nästa större beslut om totalförsvarets utveckling. Granskningen bör ske i de former och med de resurser som tillkommer en statlig kommitté. I ett tidigt skede bör granskningen gälla inte minst det säkerhetspolitiska underlaget. Dess politiska relevans, de planerande myndigheternas sätt att utnyttja underlaget och möjligheterna att öppet presentera problemen är frågor som enligt utskottet bör behandlas av utredningen. Försvarsutskottet anförde vidare att en ny försvarsutredning med hänsyn till tidsförhållandena för hela planeringsprocessen kan behöva arbeta i etapper.

Mot bakgrund av det anförda förordar jag att en kommitté tillkallas för att överväga och lämna förslag om säkerhetspolitikens inriktning och totalförsvarets fortsatta utveckling m.m. efter år 1982. Med hänsyn till frågornas vikt bör kommittén vara parlamentariskt sammansatt.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara landets frihet och oberoende. Den kommer till uttryck såväl i den alliansfria politiken i fred syftande till neutralitet i krig som i strävandena att minska riskerna för krig och konflikter i världen. Denna inriktning har formulerats i det mål för vår säkerhetspolitik som antogs av 1968 års riksdag och som därefter har bekräftats av riksdagen åren 1972 och 1977. Kommittén bör utgå från att detta mål alltjämt skall gälla.

Vår säkerhetspolitik formas således genom en samverkan mellan utrikespolitiken, försvarspolitiken, vår politik i internationella nedrustningsfrågor, handelspolitiken och biståndspolitiken.

Som grund för sina överväganden om totalförsvarets uppgifter och inriktning bör kommittén i en första etapp av sitt arbete studera samspelet mellan de säkerhetspolitiska medlen och därvid särskilt överväga försvarspolitikens roll inom säkerhetspolitiken. Kommittén bör analysera utvecklingen i omvärlden och de hot mot vår frihet och vårt oberoende som kan uppkomma i framtiden samt bedöma vilka av dessa som bör tas till utgångspunkt för den långsiktiga planeringen av totalförsvaret. Kommittén bör ta del av genomförda säkerhetspolitiska studier och det säkerhetspolitiska underlag som utnyttjas i perspektivplaneringen samt pröva i vilken omfattning underlaget överensstämmer med den syn som kommittén kommer till i sin analys.

Kommittén bör också analysera den svenska samhällsutvecklingen från sårbarhets- och resurssynpunkt. Det nuvarande samhället och utvecklingen inom detta kännetecknas av stor komplexitet och av att olika verksamhetsgrenar i ökad utsträckning påverkar och griper in i varandra. Samhället blir

därigenom mer känsligt för störningar än tidigare. På flera sätt blir också det internationella beroendet allt större. Kommittén bör som bakgrund till sina överväganden även ta del av gjorda bedömningar rörande den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i Sverige.

Inom försvarspolitiken förutsätts ett samspel och en samverkan mellan totalförsvarets olika grenar – militärt försvar, civilförsvar, ekonomiskt försvar, psykologiskt försvar och övrigt totalförsvar. Kommittén bör mot bakgrund av sina överväganden om försvarspolitikens roll inom säkerhetspolitiken och sina analyser av den internationella och inhemska utvecklingen överväga de olika totalförsvarsgrenarnas roll inom försvarspolitiken. Kommittén bör därför hålla sig informerad om myndigheternas arbete under perspektivplaneringens fas 1 och granska hur det säkerhetspolitiska underlaget utnyttjas.

Kommittén bör lämna förslag till säkerhets- och försvarspolitikens inriktning och totalförsvarsgrenarnas uppgifter i stort inom ramen för denna i sådan tid att förslagen kan beaktas i regeringens anvisningar inför perspektivplaneringens andra fas.

Bl.a. med ledning av myndigheternas perspektivplan (motsvarande) del 1 bör kommittén identifiera sådana problemområden inom totalförsvaret som kan behöva utredas i särskild ordning eller som bör beaktas särskilt under det fortsatta studiearbetet. I betänkandet 1976/77:13 har försvarsutskottet behandlat några frågor som enligt utskottet skulle kunna tas upp av en parlamentarisk försvarskommitté.

Utskottet tillstyrkte bl.a. att man ytterligare integrerar och samordnar militära och civila funktioner i totalförsvaret. Med anledning av motionen 1976/77:342 tog utskottet upp vissa folkrättsliga aspekter på en sådan integration och samordning. Utskottet konstaterade att dessa aspekter ständigt måste hållas i åtanke i försvarsplaneringen. Jag förutsätter att kommittén beaktar vad utskottet har anfört i denna fråga.

Som jag redovisade bl.a. i prop. 1977/78:100 (bil. 7) innebär kostnadsutvecklingen i fråga om bl.a. personal och materielunderhåll, främst inom försvarsmakten, att sådan verksamhet som brukar betecknas som vidmakthållande av befintliga resurser tar i anspråk en allt större andel av den ekonomiska ramen. Den nu aktuella totalförsvarskommittén bör enligt min mening ägna större uppmärksamhet åt detta förhållande än vad som har varit fallet i tidigare försvarsutredningar. I detta sammanhang är det angeläget att också beakta de personalpolitiska aspekterna på försvarets utformning.

I samband med 1977 års försvarsbeslut underströks att totalförsvaret bör vara så uppbyggt att det är en hela folkets angelägenhet. Varje medborgare bör beredas tillfälle att efter sin förmåga bidra till landets försvar. Denna grund för totalförsvarets uppbyggnad bör gälla som utgångspunkt för kommitténs överväganden. Gällande lagar om plikttjänstgöring inom samhället vid beredskap och krig innebär att vi under dessa speciella förhållanden tillämpar en form av "totalförsvarsplikt". Det finns dock anledning att fortlöpande pröva hur våra totala personaltillgångar bör disponeras och fördelas inom totalförsvaret liksom vilken utbildning i fredstid som med stöd av pliktlag bör läggas på medborgarna för att de skall kunna fullgöra sina olika totalförsvarsuppgifter.

I fråga om fördelningen av personaltillgångarna inom totalförsvaret vill jag erinra om att totalförsvarets chefsnämnd i mars 1977 uppdrog åt överbefälhavaren och arbetsmarknadsstyrelsen att i samverkan med bl.a. värnpliktsverket och civilförsvarsstyrelsen se över totalförsvarets personalbehov. Som

ett led i detta arbete har överbefälhavarens värnpliktsplan arbetats om.

Enligt min mening är värnplikten och annan plikttjänstgöring och deras utformning alltjämt av grundläggande betydelse för totalförsvarets styrka och förankring i samhället. Det är därför naturligt att kommittén ägnar särskild uppmärksamhet åt dessa frågor.

Med hänsyn till att eventuella framtida krig och kriser bedöms komma att i allt större utsträckning beröra hela samhället och befolkningen, måste även civilförsvarets utveckling studeras mot bakgrund av samhällsutvecklingen. En bättre samordning mellan totalförsvarets olika funktioner i samhället bör eftersträvas. Ökad vikt bör särskilt läggas vid ett gemensamt och effektivare utnyttjande av samhällets samlade resurser för skadeavhjälpande åtgärder under fred och krig. Som ett led häri bör lämpligheten och möjligheterna av att öka samordningen mellan civilförsvaret och den kommunala verksamheten studeras. Regeringens anvisningar för civilförsvarsstyrelsens perspektivplanering innebär bl.a. ett uppdrag att bedriva fortsatta studier inom detta område. Resultatet av civilförsvarsstyrelsens studier bör prövas av försvarskommittén. Om denna finner att en ökad samordning bör ske, uppkommer en rad frågor av författningsmässig, organisatorisk och finansiell art. Även om sådana frågor kan behandlas av kommittén, kan det dock vara lämpligare att dessa mer praktiska frågor behandlas i annan ordning på grundval av kommitténs överväganden och förslag. Försvarskommittén bör lägga förslag härom.

Det bör stå kommittén fritt att ta upp även andra frågor som kommittén finner bör undersökas särskilt under det fortsatta studie- och planeringsarbetet.

I prop. 1976/77:74 erinrade jag bl.a. om behovet av en allsidig information om vår omvärld och vår säkerhetspolitik samt om säkerhets- och försvarspolitikens mål, medel och möjligheter. För att stimulera försvarsdebatten har under senare år åtskilliga uppgifter om krigsorganisationens storlek m.m. som tidigare har varit hemliga offentliggjorts. En mängd rapporter om studieresultat m.m. har publicerats och statsbidrag har lämnats till organisationer som svarar för försvarsupplysning. Riksdagen ansåg att det är önskvärt att se över informationen om vår säkerhetspolitik. En möjlighet är därvid enligt försvarsutskottet att en sådan översyn vid lämplig tidpunkt görs av försvarskommittén. Kommittén bör överväga dessa frågor och lämna förslag till lämpliga åtgärder.

Som jag har anfört tidigare skall överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen redovisa resultatet av perspektivplaneringens fas 2 under andra kvartalet 1980. Under denna fas skall dessa myndigheter utforma och värdera förslag till beslut och åtgärder under den närmaste fem- till tioårsperioden som syftar till en viss effekt under denna period och en viss handlingsfrihet att på längre sikt förverkliga skilda sammansättningar m.m. av resp. totalförsvarsgren. Syftet är detsamma för den andra fasen av det ekonomiska försvarets perspektivstudier och motsvarande studier inom övrigt totalförsvar.

I en senare etapp av sitt arbete bör totalförsvarskommittén på grundval av myndigheternas perspektivplaner (motsvarande) del 2 överväga och lämna förslag om de olika totalförsvarsgrenarnas utveckling efter år 1982. Kommitténs överväganden och förslag i denna del bör redovisas i sådan tid att de kan beaktas i regeringens anvisningar under våren 1981 för myndigheternas programplaner för perioden 1982/83-1986/87.

Dessa programplaner representerar handlingsprogram för den aktuella

femårsperioden för resp. totalförsvarsgren. Jag är inte beredd att redan nu ta ställning till om kommittén i ytterligare en etapp skall ha till uppgift att också granska dessa programplaner utan frågan torde få avgöras vid ett senare tillfälle.

Med den uppläggning som jag här har redovisat är det sannolikt att kommittén i ett senare skede, när den kommer in på frågor om totalförsvarsgrenarnas utveckling, behöver ett större antal experter, sakkunniga m.m. än i den inledande etappen. Bl.a. bör då företrädare för arbetstagarorganisationerna i någon form delta i kommitténs arbete. Jag vill därutöver redan nu förutskicka att jag senare kan komma att föreslå att kommittén ges vissa tilläggsdirektiv.

Jag vill i detta sammanhang peka på att den etappvisa uppläggning av kommitténs arbete som jag har angett ökar möjligheterna för en offentlig debatt kring de frågor som kommittén har behandlat, t.ex. genom ett remissförfarande. Kommittén bör bedriva sitt arbete under så stor öppenhet som möjligt och stimulera debatten i frågor, som är föremål för utredning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla en kommitté med 13 ledamöter med uppdrag att överväga och lämna förslag om säkerhetspolitikens inriktning och totalförsvarets fortsatta utveckling m.m. efter år 1982,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och biträde åt kommittén.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 5. Samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret

Dir. 1978:48

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-01

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

På grundval av 1973 års riksdagsbeslut (prop. 1973:128, FöU 1973:23, rskr 1973:309) om principer för en enhetlig befälsordning inom det militära försvaret har regeringen i prop. 1977/78:24 lagt fram förslag till en ny befälsordning. Riksdagen har den 29 mars 1978 godkänt de riktlinjer för en ny befälsordning för det militära försvaret som har förordats i propositionen (FöU 1977/78:10, rskr 1977/78:179).

Riksdagens beslut innebär att den nya befälsordningen skall börja genomföras under programplaneperioden 1978/79-1982/83. De första ansökningarna om antagning som yrkesbefälsaspirant skall kunna ske under år 1979 och den första omgången yrkesbefälsaspiranter skall kunna genomgå officershögskolan åren 1981-83.

Genom beslut denna dag har regeringen gett till känna riksdagens beslut

och lämnat överbefälhavaren vissa uppdrag.

Det återstår emellertid åtskilligt planläggningsoch detaljarbete innan den nya befälsordningen kan börja genomföras. I samband med att den nya ordningen införs måste också övergången till det nya systemet regleras för redan anställt befäl och för de befälsaspiranter som redan har påbörjat utbildning enligt dagens system. Vidare måste bl.a. behovet av kompletterande utbildning fastställas. Det finns därutöver många frågor som måste övervägas ytterligare.

Genom beslut denna dag har regeringen tillkallat en särskild utredare med uppgift att utreda och lämna förslag om kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m.m.

Ansvaret för att under regeringen inom försvarsmakten leda genomförandet av den nya befälsordningen ligger på överbefälhavaren. Viss del av arbetet kommer dock att bedrivas inom försvarsdepartementet och i nyss nämnda utredning.

Regeringen har i februari 1975 tillkallat en särskild beredning (Fö 1975:01) för att föra vidare det påbörjade arbetet med att skapa möjligheter för kvinnor att få befälsanställning inom det militära försvaret.

En särskild delegation bör tillkallas med uppgift att följa och samordna arbetet med att genomföra den nya befälsordningen. En väsentlig uppgift blir därvid att samordna försvarsdepartementets och myndigheternas åtgärder för att utbildningen m.m. av yrkesbefäl enligt det nya systemet skall kunna genomföras och för att övergången till det nya systemet skall kunna regleras för den personal som är utbildad eller har påbörjat utbildning enligt dagens system. Delegationen bör också kunna lämna underlag för regeringens beslut och föreslå myndigheterna åtgärder som kan vara behövliga till följd av samordningsarbetet.

I delegationen bör ingå företrädare för försvarsdepartementet, överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna och värnpliktsverket.

Riksdagen har förutsatt att det fortsatta arbetet bedrivs i aktiv samverkan med berörda personalorganisationer. Delegationen skall därför arbeta i nära kontakt med dessa organisationer. För detta ändamål bör en särskild samverkansgrupp bildas med representanter från personalorganisationerna för att säkerställa att de frågor som är av betydelse för det fortsatta arbetet blir tillräckligt belysta.

Samråd bör ske med den nyss nämnda utredningen om kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m.m. och beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla högst nio ledamöter att ingå i en delegation för samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga och experter, sekreterare och annat biträde åt delegationen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag ej skall tillämpas på uppdrag som ledamot i delegationen,

att kostnaderna för delegationen skall belasta fjärde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 6. Kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m.m.

Dir 1978:49

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-01

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Regeringen har i prop. 1977/78:24 lagt fram förslag till en ny befälsordning för det militära försvaret. Riksdagen godkände den 29 mars 1978 de riktlinjer för en ny befälsordning som förordades i propositionen (FöU 1977/78:10, rskr 1977/78:179).

I propositionen framhöll jag att huvuddelen av den civilmilitära personalen har så viktiga befäls- och utbildningsuppgifter i såväl krigssom fredsorganisationen att den i fortsättningen bör vara militär personal. Jag anförde vidare att personalen bör utbildas för samma fackuppgifter som tidigare men dessutom för chefs- och utbildaruppgifter på samma sätt som övrigt yrkesbefäl. Detta gäller arméingenjörer samt arméns mästare och tekniker, mariningenjörer linje G (gymnasieingenjörer) samt mästare, tekniker och flottiljpoliser vid flygvapnet. Denna personal bör i allt väsentligt följa samma villkor beträffande rekrytering och utbildning som yrkesbefälet i övrigt. En vidareutbildning till uppgifter som f.n. fullgörs av arméingenjörer och mariningenjörer linje G bör införas för militär personal i teknisk tjänst.

Flygvapnets ingenjörer, en del av marinens och vissa av arméns ingenjörer är f.n. högskoleutbildade. I propositionen angav jag att dessa högskoleingenjörers framtida villkor beträffande rekrytering och utbildning borde utredas närmare. Härvid borde särskilt studeras möjligheterna till rekrytering genom vidareutbildning av militär personal i teknisk tjänst och eventuell samordning av sådan utbildning med den som tekniskt utbildade stabsofficerare genomgår.

Denna utredning bör nu komma till stånd. Jag föreslår därför att en särskild utredare tillkallas för uppgiften.

Förhållandena för den civilmilitära ingenjörspersonalen har i viss utsträckning behandlats av 1968 års personalkategoriutredning (PKU) i delbetänkandena (SOU 1972:3) Personal för tyg- och intendenturförvaltning och (SOU 1973:38) Personal för krigsmaktens förvaltningsverksamhet. Dessa betänkanden har remissbehandlats. Betänkandena och remissyttrandena bör ingå i underlaget för utredarens överväganden.

Beslutet om en ny befälsordning innebär, som jag förut har nämnt, att huvuddelen av den personal som i dag är civilmilitär blir militär. Motiven för detta är bl.a. de särskilda krav, framför allt i fråga om att kunna lösa huvuduppgifterna att vara chef, fackman och utbildare, som generellt måste ställas på all befälspersonal. I frågor om kategoritillhörighet bör särskild vikt tillmätas uppgifterna och verksamheten inom krigsorganisationen och det befälsansvar som personalen har inom denna organisation. Utredaren bör

därför också överväga om det finns behov att behålla den civilmilitära ställningen för återstående grupper av civilmilitär yrkes-, reserv- och värnpliktspersonal. De personalgrupper som är aktuella i sammanhanget är bl.a. högskoleingenjörer, medicinal-, meteorolog-, flygtrafikledningS- och personalvårdspersonal samt flygfältsingenjörer. Utredaren bör klarlägga de olika konsekvenserna av en ordning, i vilken endast ingår kategorierna militär och civil personal i såväl krigs- som fredsorganisationen. Vidare bör prövas om och i vilken omfattning särskilda, i dag civila personalgrupper bör ha militär kategoritillhörighet, oavsett om de i fredsorganisationen är civil personal. Utredaren bör också klarlägga de folkrättsliga synpunkterna i fråga om tillhörighet till personalkategori.

Av nyssnämnda personalgrupper har medicinalpersonalen behandlats av PKU i delbetänkandet (Ds Fö 1974:3) Personal för hälsooch sjukvård inom krigsmakten, vilket även har remissbehandlats. Betänkandet och remissyttrandena bör ingå som del av utredarens underlag. Utredaren bör även beakta riksdagens beslut (FöU 1977/78:27, rskr 1977/78:354) med anledning av prop. 1977/78:139 om försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred.

För viss värnpliktig medicinalpersonal har under senare år genomförts en förändring som kan ha betydelse för bedömningen av lämplig kategoritillhörighet för hela personalgruppen. Genom riksdagens beslut år 1975 (prop. 1975:74, FöU 1975/76:13, rskr 1975/76:54) har grundutbildningen till befattning för värnpliktig veterinär upphört. Beslutet innebär att värnpliktig som har genomgått befälsutbildning och därefter avlagt veterinärexamen överförs till befattning för veterinär efter kompletterande fackutbildning inom ramen för sin repetitionsutbildningsskyldighet. Enligt den departementspromemoria (Ds Fö 1974:6) som låg till grund för prop. 1975:74 borde utredas möjligheterna att införa motsvarande utbildningssystem för övrig värnpliktig medicinalpersonal.

Mot bakgrund av vad som nu har sagts bör utredaren i anslutning till sin prövning av frågan om lämplig kategoritillhörighet för den värnpliktiga medicinalpersonalen också göra den i nyssnämnda departementspromemoria föreslagna utredningen och föreslå därav motiverade förändringar.

Det beslut som riksdagen (prop. 1977/78:63, FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174) nyligen har fattat om försvarsmaktens centrala ledning m.m. innebär bl.a. att de centrala och högre regionala myndigheternas personal skall minskas med sammanlagt ca 1.850 anställda. Minskningen förutsätter att vissa förändringar sker i organisationen och att vissa upgifter som f.n. löses av de berörda myndigheterna utgår eller delegeras. En stor del av den civilmilitära högskoleutbildade ingenjörspersonalen samt en del av den civilmilitära medicinalpersonalen och meteorologpersonalen är verksam inom försvarsmaktens centrala myndigheter. De föreslagna förändringarna kan därför komma att påverka dessa civilmilitära grupper i fråga om såväl antalet anställda som personalens arbetsuppgifter och därmed också i fråga om rekrytering och utbildning för dessa uppgifter. Resultaten av de berörda myndighetenas översyn av den centrala ledningens m.m. organisation får därför betydelse för utredarens arbete.

Utredaren bör i förekommande fall också överväga behovet av förändringar av nuvarande personalkårer och kårtillhörighet för de personalgrupper som berörs av utredningen.

Utredaren bör samråda med beredningen (Fö 1975:01) för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret, med delegationen för samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret och

med utredningen (S 1976:05) om sjukvården i krig. Utredaren bör också beakta resultaten av de fortsatta övervägandena om meteorologutbildningen (jfr prop. 1977/78:5, TU 1977/78:5, rskr 1977/78:16).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för utredningen skall belasta fjärde huvudtitelns kommitténanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 7. Genomförande av organisationsförändringar m.m. inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred

Dir 1978:58

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred på lägre regional och lokal nivå omfattar hälso- och sjukvård av värnpliktiga, medverkan i krigsförberedelsearbete och utbildning, hälsoundersökningar av anställd personal m.m. För dessa uppgifter finns på denna nivå förbands- och tjänsteläkare. Inom marinen finns vid örlogsbaserna, kustartilleriförsvaren och kustflottan stabsläkare för främst krigsförberedelsearbete. Läkare har också anställts mot arvode för en tjänstgöring på 60 dagar per år. De arvodesanställda läkarna disponeras i första hand för tillfälliga behov inom förbandssjukvården.

Härutöver svarar anvisningsläkare enligt anvisningsläkarkungörelsen (1955:666) för viss sjukvård av anställd personal. Anvisningsläkarkungörelsen är nu ersatt av förordningen (1976:1060) om sjukvård i statligt reglerad anställning, m.m. Enligt förordningen bör myndighet om möjligt komma överens med läkare om åtgärder som gör det lättare för arbetstagare hos myndigheten att anlita läkaren. Läkare som har förordnats som anvisningsläkare innan förordningen har trätt i kraft får dock kvarstå med oförändrade villkor. Samma läkare är ofta förbands-, tjänste- och anvisningsläkare.

Vid försvarsmaktens förband finns ett åttiotal hälso- och sjukvårdsenheter, varav ca femtio har sjukrumsavdelning. På hälso- och sjukvårdsenheterna finns utöver läkare, sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, expeditionsföreståndare (plutonsofficer), en eller två värnpliktiga i handräckningstjänst samt tandläkare och tandsköterskor. Formerna för tandvård för värnpliktiga m.fl. (Fredstandvård –80 Fö 1977:03) utreds f.n. Utgångspunkten för utredningen är att vårdansvaret skall föras över till folktandvården (prop. 1976/77:100 bil. 7, FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154).

Statens avtalsverk och de anställdas huvudorganisationer har i maj 1976 slutit avtal om riktlinjer för företagshälsovård m.m. (prop. 1975/76:100 bil. 2, InU 1975/76:34, rskr 1975/76:168). Avtalet har godkänts av regeringen och trätt i kraft den 1 juli 1976. Företagshälsovården inom det statliga området skall enligt avtalet inriktas på att skydda arbetstagarna mot hälso- och skaderisker som de kan bli utsatta för genom sitt arbete eller de förhållanden som detta utförs under samt att medverka till att arbetet anpassas till arbetstagarens arbetsförmåga. Som ett komplement till avtalet utfärdade regeringen i juni 1976 förordning (1976:556) med instruktion för regionala och lokala hälsoråd. Enligt förordningen skall det finnas regionala och lokala hälsoråd för planering och ledning av företagshälsocentraler.

I prop. 1977/78:139 har regeringen berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vissa överväganden om försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred. Till grund för övervägandena ligger en utredning som har genomförts av försvarets sjukvårdsstyrelse. I propositionen konstaterade jag att de försvarsanställda omfattas av avtalet om statlig företagshälsovård. Försvarsmakten borde mot denna bakgrund i första hand ha ansvar och resurser för de värnpliktigas hälso- och sjukvård, medicinsk medverkan i mobiliserings- och krigsförberedelsearbete samt utbildning m.m. Jag förordade vidare samverkan mellan den statliga företagshälsovården och försvarsmaktens hälsooch sjukvård bl.a. när det gäller personal.

Överbefälhavaren har sedan år 1976 bedrivit försök vid några förband med förenklat förfarande för att bedöma de värnpliktigas tjänstgöringsförmåga. Syftet med försöken är bl.a. att pröva möjligheterna att vid bagatellartade åkommor låta befäl på plutonsnivå gemensamt med den värnpliktige göra en bedömning av den värnpliktiges förmåga att tjänstgöra. Den värnpliktige har därvid rätt att själv avgöra i vilken utsträckning han kan delta i tjänsten. Det förutsätts dock att han först rådfrågar sitt befäl. För att kunna utnyttja de knappa läkarresurserna i samhället på bästa sätt föreslog jag i propositionen att förändringar skulle vidtas vad gäller bedömning av de värnpliktigas tjänstgöringsförmåga med utgångspunkt i erfarenheterna från försöksverksamheten. Vidare ansåg jag att ökad samverkan borde komma till stånd mellan landstingen och försvarsmaktens hälso- och sjukvård.

Inom försvarsmakten behövs på lägre regional och lokal nivå läkarinsatser för de värnpliktigas hälso- och sjukvård, rådgivning till förbandschef samt medverkan i utbildningen. I propositionen anförde jag att det enligt min mening f.n. finns underlag för att anställa läkare på hel- eller halvtid på vissa större garnisonsorter. På orter med mindre omfattande hälso- och sjukvårdsverksamhet bör man sträva efter att tillgodose behovet av läkare genom samverkan med landsting och hälsoråd.

Riksdagen har godkänt de riktlinjer för organisation av försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred som jag har förordat och bemyndigat regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra vad jag har förordat (FöU 1977/78:27, rskr 1977/78:354).

Jag angav i propositionen att ett omfattande arbete återstår med försvarsmaktens hälso- och sjukvård. En särskild utredare bör därför tillsättas för det fortsatta arbetet.

Till utredarens uppgifter hör bl.a. att överlägga med i första hand landsting och hälsoråd men också med andra huvudmän för hälso- och sjukvård eller enskilda läkare om köp och försäljning av läkarinsatser. Syftet med överläggningarna skall vara att på berörda orter finna lösningar som tillgodoser försvarsmaktens behov av läkare för bl.a. de värnpliktigas hälso- och

sjukvård. De ekonomiska villkoren m.m. för köp och försäljning av läkarinsatser bör regleras genom avtal mellan de militära myndigheterna och hälsoråd, landsting eller annan avtalspart. Utredaren skall utarbeta förslag till regeringens riktlinjer för sådana avtals upprättande samt medverka till att avtal slutes.

Utredaren bör definiera och beräkna det totala behovet av läkarinsatser på lägre regional och lokal nivå med utgångspunkt i vad som anförs i prop. 1977/78:139. Resultatet härav bör utgöra underlag för de nyss nämnda överläggningarna. Beräkningen av det totala behovet av läkarinsatser samt resultatet av överläggningarna med landsting och hälsoråd m.fl. bör därefter ligga till grund för inrättande m.m. av läkartjänster.

Utredaren bör planera för en successiv avveckling av det nuvarande systemet att utnyttja värnpliktiga läkare i fredssjukvården samt överväga hur tillfälliga behov av läkare skall tillgodoses t.ex. i samband med att vakanser på läkartjänster uppkommer.

I utredningsarbetet ingår även att följa utbyggnaden av den statliga företagshälsovården. Förslag till riktlinjer bör utarbetas för samverkan mellan regionala och lokala hälsoråd och försvarsmaktens hälso- och sjukvård. Samverkanslösningar bör eftersträvas främst beträffande de delar av företagshälsovården för de anställda som har starka beröringspunkter med hälsovården för de värnpliktiga.

Utredaren bör medverka i planering m.m. i de fall där det under utredningsarbetets gång blir aktuellt för företagshälsovården och försvarsmaktens hälso- och sjukvård att använda samma lokaler. Underlag för kostnadsfördelning vid gemensamt utnyttjande av lokaler m.m. bör utarbetas och ingå i de nyss nämnda riktlinjerna. De behov som föreligger beträffande särskilda hälsoundersökningar för flygande och dykande personal bör preciseras ytterligare. I samarbete med hälsoråden samt de militära myndigheterna bör en plan tas fram för hur frågan skall lösas, vari föreslås hur krav på flyg- resp. navalmedicinsk kompetens skall tillgodoses. Jag vill i detta sammanhang erinra om att företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten f.n. utreds (A 1976:01).

På lägre regional och lokal nivå bör vidare en organisation prövas där bl.a. insatser för de värnpliktiga avseende sjukvård, psykosociala åtgärder och arbetsmiljö samordnas i en hälsooch sjukvårdsenhet vid försvarsområdesförband eller motsvarande förband vid marinen och flygvapnet.

Utgångspunkten för utredningsarbetet skall vara att kostnaderna för den nya organisationen inte skall överstiga kostnaderna för nuvarande organisation.

Det är angeläget att utredaren så långt möjligt utnyttjar den sakkunskap som finns inom berörda myndigheter. Dessa bör inom ramen för sina ordinarie uppgifter tillhandagå utredaren med de utredningar och det biträde i övrigt som behövs för att ta fram nödvändigt underlag. Arbetet skall bedrivas i nära kontakt med och under medverkan av de anställdas huvudorganisationer samt i kontakt med den värnpliktiga arbetsgruppen.

Jag har funnit att utredningsarbetet är av sådan karaktär att det bör bedrivas skyndsamt och att det är lämpligt att utredaren efter hand lägger fram förslag i olika frågor.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga vissa frågor och genomföra vissa överläggningar m.m. i samband med organisationsföränd-

ringar inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta fjärde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

## 8. Folkrättens tillämpning m.m. under krig, neutralitet och ockupation

Dir 1978:61

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Krönmark, anför.

Under åren 1974-77 har på den schweiziska regeringens inbjudan representanter för ett hundratal stater samt för vissa befrielserörelser deltagit i en konferens i Genève om krigets lagar. Konferensens ändamål har varit att bekräfta och utveckla de internationella, humanitära rättsregler som bör gälla under väpnade konflikter. Arbetet avslutades i juni 1977 genom att konferensen då antog två tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner angående skydd för krigets offer. Det ena protokollet avser internationella konflikter och det andra icke-internationella konflikter. Konferensen antog också vissa resolutioner angående det fortsatta arbetet på folkrättens område.

Tilläggsprotokollen har av schweiziska regeringen sänts ut till alla regeringar som hade inbjudits till konferensen samt till vissa befrielserörelser. Protokollen öppnades för undertecknande den 12 december 1977, varvid ett 50-tal stater, däribland Sverige, Norge, Danmark och Finland, undertecknade protokollen. I protokollen stadgas att dessa skall träda i kraft sex månader efter det att de två första staterna har insänt ratifikationsdokument till den schweiziska regeringen. Detta torde innebära att protokollen kommer att träda i kraft under andra halvåret 1978 eller under år 1979. Regeringen avser att inom kort i proposition till riksdagen föreslå att riksdagen godkänner de båda tilläggsprotokollen. Beslut av riksdagen kan väntas under hösten 1978.

I och med att de båda tilläggsprotokollen godkänns, aktualiseras för svensk del en rad frågor inom folkrättens område. Det gäller i första hand tolkningen av vissa regler, spridning av protokollen samt undervisning om de nya reglerna och deras tillämpning. Staternas skyldighet att medverka vid information och undervisning om de nya reglerna framgår av särskilda artiklar i protokollen. Kunskap om konventionerna och tilläggsprotokollen skall förmedlas inte enbart till militär personal utan också till civila myndigheter och till civilbefolkningen. Ansvaret för undervisning framhålls särskilt i en vid Genèvekonferensen enhälligt antagen resolution, som uppmanar bl.a. de nationella rödakorsorganisationerna att erbjuda sina tjänster åt myndigheterna då det gäller att sprida kännedom om den

internationella humanitära rätten.

Spridning av och undervisning om de nya reglerna torde medföra relativt omfattande uppgifter för flera myndigheter i vårt land. Framför allt gäller detta tilläggsprotokollet om internationella konflikter, som innehåller mer än 100 artiklar. Härtill kommer att innehållet i ett flertal av dessa artiklar går utanför ramen för 1949 års Genèvekonventioner, eftersom artiklarna innehåller regler om stridsmedel och stridsmetoder. Sistnämnda regler får närmast anses som en modernisering och utvidgning av 1907 års Haagkonventioner om land- och sjökrigets förande. Flera av de nya artiklarna innebär den första reglering som har förekommit på luftkrigets område.

Det andra tilläggsprotokollet, som avser icke-internationella konflikter, har fått en mycket begränsad omfattning och ställer därför väsentligt mindre krav än det första protokollet i fråga om undervisning. Även om reglerna i detta protokoll har fått starkt begränsad räckvidd, är det likväl angeläget att i lämplig omfattning sprida information om innehållet i dessa regler och tillämpningen av dem.

Frågor om tillämpningen av de folkrättskonventioner m.m. som gäller under krig har tagits upp under de större övningar inom försvarsmakten och totalförsvaret som har ägt rum under senare år. Härvid har bl.a. särskilt aktualiserats ett antal frågor om tolkningen av dessa folkrättsregler. I en del fall är konventionstexten komplicerad och har gett anledning till olika tolkningar. Exempel på sådana frågor är olika personalkategoriers folkrättsliga ställning i krig, beväpning av vissa grupper vid sidan om de reguljära militära förbanden samt myndigheters ansvar och befogenheter om någon del av vårt territorium skulle ockuperas.

De frågor som jag nu har tagit upp berör olika delar av regeringskansliet och då i första hand försvarsdepartementet såsom ansvarigt för samordningen inom totalförsvaret. Dessutom berörs flera myndigheter, bl.a. överbefälhavaren, socialstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen och länsstyrelserna. Frågorna är också av stor betydelse för verksamheten inom Svenska röda korset samt andra organisationer och samfund. En kartläggning av de olika folkrättsliga frågorna kräver också tillgång till ett antal experter.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör en kommitté tillkallas med uppgift att utreda och lämna förslag om tolkning och tillämpning av samt information och undervisning om folkrättens regler under krig, neutralitet och ockupation i enlighet med vad som närmare anges i det följande. I kommittén bör ingå företrädare för justitie-, utrikes- och försvarsdepartementen samt för överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen. Till kommittén bör knytas expertis från bl.a. beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, länsstyrelser och civilbefälhavare samt från Svenska röda korset. Kommittén bör vid behov samråda eller hålla kontakt med andra myndigheter och organisationer som kan vara berörda av kommitténs arbete.

I sitt arbete skall kommittén utgå från de folkrättsliga konventioner och protokoll m.m. som Sverige har biträtt. Kommittén bör också kunna utgå från reglerna i de båda tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner som Sverige kan väntas ratificera. I den mån det behövs skall kommittén studera hur reglerna i tilläggsprotokollen är avsedda att tillämpas och mot bakgrund av våra särskilda förhållanden utforma en svensk tolkning av vissa regler.

Kommittén skall särskilt uppmärksamma tillämpningen av folkrättens regler när det gäller att hänföra olika personalgrupper till någon av kategorierna kombattanter respektive civila. Enligt nuvarande planer för det

militära försvarets krigsorganisation är vissa civila avsedda för servicefunktioner åt militära förband under krig. Pågående förändringar inom krigsorganisationen kan i framtiden komma att medföra ett ökat utnyttjande av civila för sådana uppgifter. En svaghet i detta sammanhang är dock att de civila personalgruppernas folkrättsliga skydd vid tjänst åt militära förband i krig inte är klarlagd. Detta kan leda till att de civila, om de faller i fiendens hand, inte anses tillhöra någon av de skyddade kategorierna. Motsvarande risker kan också finnas för annan civil personal som under krig tjänstgör inom icke militära delar av totalförsvaret. I detta sammanhang bör också uppmärksammas den folkrättsliga ställningen för personal från de frivilliga försvarsorganisationerna. Det är också angeläget att klarlägga den civila personalens möjligheter till beväpning för självförsvar.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad som i direktiven för den i år tillkallade nya försvarskommittén (Dir 1978:30) har uttalats om integrering och samordning av militära och civila funktioner i totalförsvaret. Enligt direktiven skall försvarskommittén beakta de folkrättsliga aspekterna vid sina överväganden om totalförsvarets framtida utformning. Det är naturligt att de båda kommittéerna samarbetar i de nu berörda frågorna.

Som framgår av vad jag förut har anfört tar den svenska regeringen, i och med att Sverige ratificerar tilläggsprotokollen, på sig ett ansvar för information och undervisning om de nya reglerna till all berörd personal. Detta åtagande är inte begränsat enbart till militär personal utan gäller också flera andra grupper, som på olika sätt kan bli berörda av stridshandlingar. Sålunda finns behov av utbildning i folkrätt för civilförsvarets personal, militär och civil sjukvårdspersonal, personal som är krigsplacerad inom det ekonomiska försvaret och det psykologiska försvaret samt viss ledningspersonal hos civilbefälhavarkanslier och länsstyrelser. Även för andra kategorier inom totalförsvaret kan undervisning i folkrätt vara önskvärd eller rent av nödvändig.

Kommittén bör kartlägga behovet av folkrättsundervisning för olika personalgrupper samt föreslå omfattningen av och metoderna för en sådan utbildning. Härvid skall kommittén beakta de bestämmelser för undervisning om 1949 års Genèvekonventioner m.m. som överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen tidigare har utfärdat. Särskild vikt bör läggas vid att undervisningen blir engagerande och lämpligt avvägd.

Kommittén bör undersöka möjligheterna att använda auditörerna i den fredstida auditörsorganisationen vid undervisningen i folkrätt inom försvarsmakten. Förslag bör också lämnas beträffande uppgifter för och utbildning av juridiska rådgivare åt militära chefer m.fl. under mobilisering och krig.

Vissa delar av Genèvekonventionerna och tilläggsprotokollen har en så grundläggande humanitär betydelse, att det skulle vara av värde om undervisning om dessa avsnitt meddelas till all ungdom i skolåldern och i lämplig utsträckning också till övriga medborgare. Kommittén bör i detta sammanhang uppmärksamma det underlag för sådan undervisning som Svenska röda korset har tagit fram. Den bör också beakta den informationsverksamhet som under de senaste åren har inletts av civilförsvarsstyrelsen i samarbete med bl.a. länsstyrelserna, folkrörelserna, civilförsvarsförbundet och skolöverstyrelsen. Ansvaret för att genomföra sådana undervisningsuppgifter bör i första hand ligga på myndigheter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde och på Svenska röda korset.

Genom tillkomsten av tilläggsprotokollet om internationella konflikter kan civilförsvarets möjligheter att verka under krig och ockupation komma

att underlättas väsentligt. Kommittén bör undersöka vilka konsekvenser som de nya reglerna kan få för civilförsvarets verksamhet och lämna förslag till de nya regler som dessa överväganden kan föranleda. Resultat från den pågående utredningen angående överföring av civilförsvarets ordnings- och bevakningsuppgifter till andra myndigheter (Fö 1977:05) bör därvid beaktas.

De nya reglerna i det första tilläggsprotokollet innebär också att förutsättningarna för väpnat motstånd inom ockuperat område ändras. Kommittén bör mot denna bakgrund undersöka vilka allmänna anvisningar som bör lämnas civilbefolkningen om uppträdande under krig och ockupation. I detta sammanhang bör kommittén beakta tidigare erfarenheter och överväganden angående myndigheters befogenheter inom ockuperat område liksom också resultaten av ett till den engelske forskaren Adam Roberts lämnat uppdrag att studera folkrättsliga aspekter på civilmotstånd. Jag vill även erinra om pågående arbete med att utarbeta en ny upplaga av broschyren "Om kriget kommer".

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för försvarsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter för att utreda och lämna förslag angående tolkning och tillämpning av samt information och undervisning om folkrättens regler under krig, neutralitet och ockupation,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta fjärde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Försvarsdepartementet)

# Socialdepartementet

## 1. Översyn av läkemedelskontrollen

Dir 1977:121

Beslut vid regeringssammanträde 1977-11-17

Statsrådet Troedsson anför.

Riksdag och regering har i skilda sammanhang uppmärksammat behovet av åtgärder inom läkemedelsområdet. Bland vidtagna åtgärder kan särskilt nämnas de nya bestämmelserna rörande naturmedel, utredningen (1977:11) om läkemedelsinformation samt utredningen (1977:09) med uppdrag att utreda vissa frågor om verksamheten vid statens bakteriologiska laboratorium. Jag har vidare för avsikt att begära regeringens bemyndigande att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över priskontrollen av läkemedel. Dessa utredningar liksom de krav utvecklingen ställer får givetvis konsekvenser för omfattningen och inriktningen av statens läkemedelskontroll.

Socialstyrelsens läkemedelsavdelning ansvarar för kontrollen av läkemedel. Läkemedelsavdelningen flyttade år 1976 till Uppsala (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:234). Beslutet om flyttning fick under en övergångstid vissa negativa konsekvenser för verksamheten. Idag har emellertid läkemedelsavdelningen såväl den personal som den utrustning och de lokaler som behövs för att avdelningen skall kunna arbeta effektivt. Vidare innebär de starka forskningssambanden med universiteten liksom kontakten med hälso- och sjukvården stora möjligheter för avdelningens framtida utveckling.

Därför finner jag det naturligt att mer långsiktigt se över avdelningens arbete, både dess innehåll och omfattning. Resultatet härav bör relateras till den aktuella utvecklingen inom kompetensområdet. Jag föreslår därför att en särskild utredare tillkallas med uppgift att se över läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering. Utredaren bör därvid även överväga vilka ytterligare åtgärder som kan bidra till att allmänheten tillhandahålles endast säkra och effektiva läkemedel och till att även i fortsättningen begränsa läkemedelssortimentet. Samtidigt är det viktigt att angelägna läkemedel så snabbt som möjligt kan börja användas i sjukvården.

Vetenskapliga framsteg inom läkemedelsområdet måste givetvis resultera i ett ständigt förbättrat beslutsunderlag inom läkemedelskontrollen. Säkerhetsfrågorna måste härvid sättas i förgrunden. Möjligheterna till samverkan med hälso- och sjukvårdens institutioner bör därvid beaktas. Särskilt viktigt är det att kunna följa utvecklingen och användningen av läkemedel. Utredaren bör därför föreslå vägar för att ge oss ökad kunskap om läkemedlen för såväl utprövningen som kontrollen efter registreringen. Jag vill härvid särskilt peka på de möjligheter som ligger i väl utvecklade system för bl.a.

kliniska prövningar, rapportering av biverkningar och studier av läkemedelskonsumtion.

Utredaren bör även i övrigt utreda vilka åtgärder som kan effektivera läkemedelskontrollen och leda till en bättre läkemedelsanvändning.

Utredaren bör också lämna förslag till hur man skall tillgodose de etiska kraven på kliniska läkemedelsprövningar.

Läkemedelsavdelningen har tillgång till en kvalificerad sakkunskap och en omfattande dokumentation för bedömning av skilda substansers och produkters farmacevtiska och medicinska egenskaper. Utredaren bör överväga om avdelningens uppgifter skall omfatta även andra närbesläktade områden, t.ex. huddesinfektionsmedel, vissa hygieniska och kosmetiska preparat samt kontaktlinser. Rapporter i facklitteratur, internationella erfarenheter m.m. under senare tid talar för en mer omfattande kontroll av sådana produkter. I detta sammanhang bör avgränsningen av avdelningens uppgifter i förhållande till produktkontrollnämndens verksamhetsområde närmare övervägas.

Utredaren bör även överväga förslagens ekonomiska konsekvenser och undersöka möjligheterna att tillämpa programbudgetprinciperna på läkemedelskontrollen. Läkemedelskontrollen skall fr.o.m. år 1978 till 100 % finansieras genom avgifter. Utredaren bör i sina förslag utgå från att så också skall ske i fortsättningen.

Utredaren bör samråda med livsmedelsverket, produktkontrollnämnden, statens provningsanstalt, läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09), utredningen (S 1977:11) om läkemedelsinformation, utredningen om priskontrollen av läkemedel samt övriga berörda myndigheter och kommittéer.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredaren, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta femte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Socialdepartementet)

## 2. Utredning om de homosexuellas situation i samhället

Dir 1977:128

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-08

Departementschefen, statsrådet Gustavsson anför.

Riksdagen har vid flera tillfällen, senast vid 1976/77 års riksmöte, behandlat motioner som tagit upp de homosexuellas situation i samhället.

Socialutskottet har – med anledning av motionerna 1976/77:139, 1976/

77:725 och 1976/77:1099 – i sitt senaste betänkande i ämnet (SoU 1976/77:37) uttalat sig för en undersökning som belyser de homosexuellas situation i samhället och som också innefattar frågan om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att undanröja kvarvarande diskriminering av homosexuella.

Utskottet framhåller bl.a. att i motionerna förekommer två olika typer av önskemål, nämligen dels att homosexuella inte skall utsättas för diskriminering i förhållande till andra medborgare, dels att homosexuella sammanboende skall få samma förmåner som heterosexuella sammanboende. I fråga om den senare typen av önskemål anför utskottet att utvecklingen f.n. går mot att successivt avskaffa den särbehandling som finns kvar för heterosexuella sammanboende utan barn. Detta är enligt utskottet en bättre väg att åstadkomma den av motionärerna åsyftade likabehandlingen av heterosexuella och homosexuella sammanboende. Däremot bör enligt utskottets mening samhället självfallet söka motverka öppen och förtäckt diskriminering av homosexuella inom alla samhällssektorer. Utskottet pekar på att riksdagen tidigare har givit uttryck åt uppfattningen att homosexuell samlevnad från samhällets synpunkt är en fullt acceptabel samlevnadsform.

Utskottet erinrar om att familjelagssakkunniga (Ju 1970:52) enligt vad som uppgetts av lagutskottet (LU 1975:8) i sitt fortsatta arbete kommer att ta upp vissa frågor som rör de rättsliga problem som aktualiseras vid sammanboende när parterna är homosexuella. Socialutskottet konstaterar att resultatet av familjelagssakkunnigas arbete bör avvaktas, innan riksdagen tar ställning till frågan om lagstiftningsåtgärder på de aktuella områdena.

Riksdagen godkände vad utskottet anfört (rskr 1976/77:317).

Den utredning som riksdagen förordat bör komma till stånd. En särskild kommitté bör tillkallas för ändamålet. Kommittén bör – utöver de undersökningar som riksdagen uttalat sig för – sammanställa och redovisa tillgänglig vetenskaplig dokumentation om homosexualitet. Kommittén bör också föreslå åtgärder som behövs för att undanröja kvarvarande diskriminering av homosexuella.

Kommittén bör samråda med familjelagssakkunniga i frågor som rör egendomsordningen och med prostitutionsutredningen (S 1977:01) och 1977 års sexualbrottskommitté (Ju 1977:03).

Kommittén bör vidare hålla kontakt med företrädare för de homosexuellas egna organisationer.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för socialdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter med uppdrag att undersöka de homosexuellas situation i samhället samt föreslå de åtgärder som kommittén finner påkallade,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver,

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om inte annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta femte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

## 3. Priskontroll av läkemedel

Dir. 1977:129

Beslut i regeringssammanträde 1977-11-17

Statsrådet Troedsson anför.

I vårt land såldes år 1976 läkemedel för ca 2,4 miljarder kr. (exkl. moms). Kostnaderna för läkemedel bestrids till ca 75 % av staten, sjukförsäkringen och sjukvårdshuvudmännen. Resten svarar de enskilda läkemedelskonsumenterna för.

Av läkemedelskostnaderna (exkl. sjukhusleveranser) hänför sig 58 % till producenterna (läkemedelsindustrin), 4 % till grosshandeln (droghandeln) och 38 % till detaljistledet (Apoteksbolaget AB).

Inom producentledet svarar den svenska läkemedelsindustrin för närmare 50 % av tillverkningen och utländsk läkemedelsindustri för lika mycket. Apotekstillverkade läkemedel (s.k. ex-temporeberedningar) uppgår till endast några få procent.

Inom droghandeln har det av apoteksbolaget ägda Apotekarnas droghandel AB ADA ca 70 % av marknaden räknat efter varuvärdet. Två privata droghandelsföretag svarar för resten.

I detaljistledet svarar apoteksbolaget för all försäljning av läkemedel.

Priskontroll av farmacevtiska specialiteter, dvs. standardiserade läkemedel, som är avsedda att tillhandahållas förbrukaren i tillverkarens originalförpackning, förekommer i flertalet länder. I Sverige har priskontroll förekommit sedan år 1934.

En effektiv och ändamålsenlig kontroll av läkemedelsindustrins prissättning är förenad med särskilda problem, som sammanhänger med denna industris höga forskningsintensitet och omfattande internationalisering. De svenska läkemedelsföretagen har sammanlagt en utlandsfakturering som uppgår till drygt 50 % av försäljningen. Eftersom de priskontrollerande myndigheterna såväl i Sverige som i utlandet ofta bedömer skäligheten av ett läkemedelspris efter prisjämförelse med andra länder, kommer det pris som från början fastställs för ett visst land att i hög grad påverka prissättningen också i andra länder.

Sedan den 1 januari 1971 har apoteksbolaget en central ställning inom priskontrollen. Apoteksbolaget och läkemedelstillverkaren skall ha förhandlat om priset innan en ny specialitet registreras eller priset på en registrerad specialitet ändras. Kan överenskommelse om skäligt pris inte träffas, får tillverkaren anmäla önskat pris till socialstyrelsen. Socialstyrelsens läkemedelsnämnd beslutar sedan om priset efter att ha inhämtat synpunkter från apoteksbolaget och tillverkaren. Till grund för beslutet ligger även en bedömning av preparatets medicinska värde. Eftersom överenskommelse om priset vanligen nås innebär ansvarsfördelningen i prissättningsfrågor att apoteksbolaget avgör flertalet prissättningsärenden, medan läkemedelsnämnden endast beslutar om ett mindre antal preparat.

Apoteksbolaget har sedan sin tillkomst dels som samhällets företrädare kontrollerat av leverantörerna tillämpade läkemedelspriser, dels ansvarat för läkemedelsdistributionen i detaljistledet. I fråga om priskontrollen har apoteksbolaget en myndigsutövande funktion, medan bolaget i övrigt fungerar som kommersiell distributör av de produkter som priskontrollen omfattar. Av naturliga skäl har bolaget – i motsats till statens pris- och kartellnämnd (SPK) – inte getts någon laglig möjlighet att i sin priskontrol-

lerande verksamhet avkräva läkemedelstillverkarna uppgifter som skulle innebära röjande av affärshemlighet. Först i samband med 1976 års prisförhandlingar förekom en viss samordning mellan apoteksbolaget och SPK vid bedömningen av de av producenterna begärda prishöjningarna.

Av priset på läkemedel (exkl. sjukhusleveranser) utgör apoteksbolagets andel i genomsnitt ca 38 %. Apoteksbolaget fastställer sina pålägg mot bakgrunden av förväntade intäkter och kostnader under kommande verksamhetsår. Som monopolföretag utsätts apoteksbolaget emellertid inte för den konkurrens som gäller för detaljhandeln i övrigt. Med hänsyn till distributionskostnadernas stora betydelse för det slutliga läkemedelspriset är det angeläget att bolaget bedriver sin verksamhet rationellt. Prissättningen måste dock tillåta bolaget att såväl ansvara för detaljdistribution av läkemedel som genomföra de särskilda uppgifter som åläggs bolaget, bl.a. i fråga om sjukvårdsberedskap och läkemedelsinformation. Jag vill i detta sammanhang erinra om att apoteksbolaget efter överenskommelse med sjukvårdshuvudmännen även ansvarar för driften av sjukhusapotek. Apoteksbolagets ersättning, vilken skall motsvara självkostnaderna, fastställs årligen vid förhandlingar med resp. sjukvårdshuvudman.

Anförda omständigheter talar för att en särskild utredare bör tillkallas med uppgift att se över priskontrollen av prissättningen i läkemedelsförsörjningens alla led, dvs. i tillverknings-, grossist- och detaljistledet. Målet bör vara att få till stånd en kontroll som tillfredsställer såväl konsumenternas och samhällets som företagens krav på skälighet, rättvisa och administrativ effektivitet.

Utredaren bör se över formerna för priskontroll av såväl nya som befintliga farmaceutiska specialiteter samt överväga om kontrollen bör omfatta även licenspreparat och ex-temporeläkemedel. Frågan om priskontroll av kostnadsfria förbrukningsartiklar som distribueras genom apoteksbolaget bör jämväl studeras. I princip bör samma regler gälla som för övriga priskontrollerade varuområden, men givetvis bör de särskilda problem som är förenade med en prisövervakning inom läkemedelsindustrin beaktas. Den nuvarande ordningen enligt vilken apoteksbolaget tjänstgör både som priskontrollerande instans och som kommersiell distributör anser jag mindre lämplig.

Priskontrollen bör ske på sådant sätt att konsekvens och likformighet i handläggningen av prisfrågor tillgodoses. Den måste utformas så att skäligheten av såväl generella prisändringar som priset på enskilda preparat kan beaktas. Priskontrollen bör åläggas statlig myndighet, om möjligt en enda myndighet, så att en enhetlig bedömning av samtliga prisärenden kan ske. Priskontrollen bör stimulera till konkurrens inom producent- och droghandelsledet. Hänsyn skall också tas till önskvärdheten av en aktiv forsknings- och utvecklingsverksamhet för att nå en förbättrad läkemedelsterapi.

SPK är enlighet sin instruktion central förvaltningsmyndighet för frågor rörande prisövervakning inom näringslivet med undantag för bank- och försäkringsväsendet. Försäljningen av läkemedel omfattas sålunda av nämndens instruktion. Medan apoteksbolaget eller i vissa fall socialstyrelsens läkemedelsnämnd beslutar om leverantörspriser på läkemedel har SPK instruktionsmässigt ansvar för övervakningen av såväl leverantörernas som handelns, dvs. apoteksbolagets, prissättning. SPK kan med stöd av lagen om uppgiftsskyldigheter rörande prisoch konkurrensförhållande i näringslivet inhämta de uppgifter som har betydelse vid en allsidig bedömning av prissättningen på läkemedel.

Utöver kostnadsmässiga aspekter har emellertid även olika slag av

medicinska värderingar betydelse i detta sammanhang. Sådana bedömningar ankommer på socialstyrelsens läkemedelsavdelning, som har särskild sakkunskap för detta ändamål.

Mot denna bakgrund talar starka skäl för att priskontrollen anförtros SPK. Nämndens kunskaper och erfarenheter av prisövervakning och dess befogenhet att inhämta erforderliga uppgifter kan därmed tillgodogöras även prissättningen på läkemedelsmarknaden. SPK bör även utöva samhällets kontroll över apoteksbolagets pålägg. Socialstyrelsen bör liksom nu svara för de medicinska bedömningarna.

Utformningen av priskontrollen kan ha sin utgångspunkt antingen i de bestämmelser rörande registrering av läkemedel som återfinns i nuvarande läkemedelsförordning eller i den allmänna prisövervakning som SPK har ansvaret för.

Det första alternativet innebär att ett villkor för registrering av ett läkemedel fortfarande skulle vara att priset är skäligt. Därest villkoret inte uppfylls skulle socialstyrelsen ha att i samråd med SPK besluta att avregistrera eller inte registrera läkemedlet.

Vid en utformning av priskontrollen enligt det andra alternativet skulle läkemedelsprisets skälighet inte längre vara ett villkor för registrering. Enbart medicinska bedömningar skulle således ligga till grund härför. Kontrollen av läkemedelspriserna skulle i stället ske i överensstämmelse med samhällets allmänna övervakning av priser och marginaler på varor och tjänster. Läkemedelsföretagen skulle därvid ha att i god tid till SPK anmäla nya läkemedelspriser och skälen för dessa. Om enighet inte nås mellan SPK och läkemedelsföretagen skulle SPK omgående anmäla detta till regeringen som därvid har att överväga eventuella prisreglerande åtgärder. Sådana åtgärder förutsätter någon form av prisregleringslag.

Utredaren bör analysera förutsättningarna för och konsekvenserna av dessa alternativ. En förutsättning för båda alternativen bör vara att skapa ett system som kan inordnas på ett naturligt sätt i SPK:s övriga priskontrollerande verksamhet. Vad gäller det andra alternativet behöver bl.a. övervägas hur en permanent priskontroll av läkemedel lämpligen inordnas i den allmänna prisregleringslagstiftningen.

Utredaren bör pröva om gällande regler för SPK:s prisövervakning behöver ändras för att åstadkomma en effektiv kontroll av läkemedelspriserna i alla led med hänsyn till särskilda förhållanden i fråga om branschstruktur, marknadsföring och produktsortiment.

Utredaren bör även undersöka i vilka former samverkan lämpligen bör ske mellan SPK, läkemedelsföretagen, apoteksbolaget och socialstyrelsen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas förhållandet mellan SPK och apoteksbolaget, inte minst därför att bolaget även i framtiden måste bidra till en från samhällets synpunkt ändamålsenlig utveckling av priser och produkter på läkemedelsområdet. Utredaren bör även beakta utländska erfarenheter, som kan vara av intresse för prisövervakningen, liksom internationella samarbetssträvanden beträffande priskontroll av läkemedel.

Utredaren bör i sitt arbete särskilt samråda med prisregleringskommittén (H 1975:06), läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09), utredningen (H 1976:03) om insyn i företagens marknads- och produktplanering m.m., utredningen (S 1977:11) om läkemedelsinformation samt den särskilde utredaren med uppdrag att se över läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering (S 1977:18).

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen

bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över priskontrollen av läkemedel,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att ersättning till utredaren, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta femte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Socialdepartementet)

## 4. Översyn av tandvårdsförsäkringen m.m.

Dir 1977:133

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-22

Departementschefen, statsrådet Rune Gustavsson, anför efter samråd med statsrådet Troedsson.

### 1974 års tandvårdsreform

1974 års tandvårdsreform har haft en genomgripande betydelse för tandvården i vårt land. Reformen bestod av två komponenter. Den ena var att statsmakterna lade fast ett utbyggnadsprogram för folktandvården, samtidigt som landstingskommunerna fick ett lagfäst vårdansvar för barn- och ungdomstandvården och för all specialisttandvård. Den andra komponenten var en allmän tandvårdsförsäkring för vuxna.

Utbyggnadsprogrammet innebär att folktandvården skall byggas ut i sådan omfattning att den kan erbjuda en avgiftsfri organiserad tandvård till samtliga barn och ungdomar i åldrarna t.o.m. 19 år. I första hand bör utbyggnaden tillgodose tandvården för åldersgrupperna 6-16 år och därnäst den organiserade tandvården för barn före skolåldern. Målsättningen är att folktandvården skall tillföras sådana vårdresurser att utbyggnadsprogrammet för barn- och ungdomstandvården kan fullföljas under 1970-talet. När programmet fastställdes, förutsattes det vidare att en samtidig utbyggnad av vuxentandvården skall planeras av huvudmännen. Det angavs att folktandvårdens vuxentandvård skall byggas ut till att i första hand omfatta 30-35 % av vuxentandvården i landet. Det uttalades också att huvuddelen av specialisttandvården även i fråga om vuxentandvården bör utföras inom folktandvården för att resurserna bäst skall utnyttjas.

I en ny folktandvårdslag gavs landstingskommunerna vårdansvaret för alla barn och ungdomar i åldrarna t.o.m. 19 år och för specialisttandvården. För barnen skall tandvården vara avgiftsfri genom folktandvårdens försorg. För barn upp till fem år och ungdom fr.o.m. 17 år gäller tills vidare undantag från skyldighet att erbjuda organiserad vård. Dispens kan ges från skyldigheten att svara för viss specialisttandvård för vuxna.

De ekonomiska förutsättningarna för folktandvårdens utbyggnad garanteras genom ersättningar från den allmänna försäkringen. Ytterligare åtgärder för att stärka folktandvårdens utbyggnad beslutades också i samband med reformen.

Den allmänna tandvårdsförsäkringen omfattar alla försäkrade fr.o.m. det år då de fyller 20 år – i ett inledningsskede också åldersgruppen 17-19 år i de flesta landsting. Försäkringen avser alla former av tandvård, inbegripet förebyggande vård, inom såväl folktandvården som hos privatpraktiserande tandläkare som är anslutna till försäkringen genom att vara uppförda på förteckningar hos försäkringskassorna. Tandläkarna är i sin taxesättning skyldiga att hålla sig inom de belopp som anges i en tandvårdstaxa. Denna fastställs av regeringen efter förslag från riksförsäkringsverket.

Av beloppen i tandvårdstaxan betalar patienten och försäkringen i regel hälften vardera. Patienten betalar sin avgift till tandläkaren. Försäkringsersättningen betalas av försäkringskassan direkt till den privatpraktiserande tandläkaren eller till folktandvården. Om arvodena under en behandlingsomgång överstiger f.n. 1.000 kr., betalar försäkringskassan 75 % av överskjutande belopp och patienten 25 %. Samma fördelning av arvodet gäller också vid viss förebyggande vård och vid behandling med vissa proteser. När kostnaderna för vård hos privatpraktiserande tandläkare under en behandlingsomgång överstiger en viss gräns, f.n. 3.000 kr., skall tandläkarens behandlingsförslag underkastas förhandsprövning av försäkringskassan. Kassan biträds därvid av en särskild förtroendetandläkare.

När tandvårdsförsäkringen beslutades, infördes som en övergångsanordning en särskild regel som har till syfte att säkerställa folktandvårdens behov av tandläkare. Enligt denna s.k. etableringsregel får riksförsäkringsverket – f.n. till utgången av år 1979 – i den utsträckning som behövs föreskriva att nya privatpraktiserande tandläkare inte skall föras upp på förteckning hos försäkringskassa.

Riksförsäkringsverket fullgör omfattande uppgifter när det gäller att följa upp tandvårdsförsäkringen i olika avseenden. En särskild tandvårdsdelegation har knutits till riksförsäkringsverket för att bereda frågor som gäller tandvårdsförsäkringen. I delegationen ingår bl.a. företrädare för socialstyrelsen, folktandvårdens huvudmän och för tandläkarnas och tandteknikernas organisationer.

**Erfarenheterna av tandvårdsreformen**

En av avsikterna med tandvårdsreformen var att öka möjligheterna till tandvård för dem som tidigare inte hade ansett sig ha råd att gå till tandläkaren. Det var därför väntat att efterfrågan på tandvård skulle stiga när reformen genomfördes. Det ansågs emellertid att efterfrågeökningen skulle kunna mötas genom att det fanns viss ledig vårdkapacitet, främst hos de privatpraktiserande tandläkarna. Efterfrågan på tandvård kom emellertid att öka kraftigare än väntat. Bl.a. gjorde tandvårdsförsäkringen det möjligt för dem som redan var patienter hos en tandläkare att efterfråga mer omfattande tandvård än tidigare. Behandlingarna kom därigenom att ta förhållandevis mer tandläkartid i anspråk än före försäkringen.

Väntetiderna hos tandläkarna växte. Den 1 januari 1976 infördes på försök ett särskilt system för att underlätta för nya patienter att komma till tandläkare. Systemet bygger på ett frivilligt åtagande från Sveriges tandläkarförbunds sida. Trots att Sverige har större tandläkartäthet än kanske något

annat land har emellertid köerna av nya patienter som önskar besöka tandläkare förblivit långa i vissa delar av landet. Det införda systemet är f.n. under utredning inom socialstyrelsen. Rapport från en arbetsgrupp inom styrelsen väntas inom kort bli avlämnad till riksförsäkringsverket och kommer därefter att prövas av verket efter hörande av tandvårdsdelegationen.

En annan effekt av att tandvårdsförsäkringen infördes var en viss övergång av tandläkare från folktandvården till privatpraktik. Detta bedömdes medföra risk för att det fastställda målet för utbyggnaden av folktandvården skulle äventyras. En förutsättning för att målet skulle nås var nämligen att nettotillskottet av nya tandläkare skulle tillföras folktandvården. I vissa delar av landet, särskilt de mindre tätbefolkade, där folktandvården svarade för den huvudsakliga vården innebar denna övergång att möjligheterna att erhålla tandvård minskade.

Detta medförde att riksförsäkringsverket under mitten av år 1974 – på begäran av landstingsförbundet och socialstyrelsen – fann det nödvändigt att tillämpa etableringsregeln för att begränsa möjligheterna för nya tandläkare att ansluta sig till försäkringen som privatpraktiker. De föreskrifter som riksförsäkringsverket har utfärdat innebär fr.o.m. år 1975 i huvudsak att nya tandläkare endast förs upp på förteckning hos försäkringskassa när det gäller att ersätta en tidigare ansluten privatpraktiker. F.n. gäller att riksförsäkringsverket årligen skall ompröva etableringsregelns tillämpning. Sedan år 1975 har vidare socialstyrelsen regeringens uppdrag att meddela föreskrifter om fördelning av nya tjänster för tandläkare hos landstingskommun och kommun. Uppdraget gäller f.n. t.o.m. utgången av år 1978.

Riksförsäkringsverkets tandvårdsdelegation har inrättat en observationsgrupp för att följa tandläkarsituationen inom folktandvården m.m., den s.k. OBS-gruppen. Av rapport nr 10 från OBS-gruppen, som har remissbehandlats men som riksförsäkringsverket ännu inte har tagit ställning till, framgår att antalet tandläkartimmar i folktandvården har blivit lägre än vad man räknade med när tandvårdsförsäkringen beslutades. Däremot har antalet timmar i privatpraktik överträffat prognoserna. Som orsak till detta anges i rapporten bl.a. dels övergången av tandläkare från folktandvård till privatpraktik vid tandvårdsförsäkringens genomförande, dels att utvecklingen inom folktandvården har gått mot en successivt lägre sysselsättningsgrad, dels att de privatpraktiserande tandläkarna har utökat sin arbetstid i inte obetydlig grad. Även när det gäller specialisttandvården inom folktandvården har man observerat ett lägre antal vårdtimmar än som hade förutspåtts. OBS-gruppen anser att gjorda beräkningar visar att folktandvårdens behov av tandläkartimmar inte kommer att täckas före år 1980. OBS-gruppens rapport och remissyttrandena kommer att bedömas av riksförsäkringsverkets styrelse i samband med den omprövning av etableringsregelns tillämpning som kommer att göras i början av år 1978.

Sedan år 1975 arbetar inom socialstyrelsen en särskild tandvårdspersonalsutredning för att utreda den långsiktiga efterfrågan på tandvårdspersonal. Utredningen har i en rapport, (Ds S 1976:10) Tillgångsprognoser för tandvårdspersonal, lagt fram prognoser över tillgången på tandvårdspersonal fram till år 2.000. Prognoserna gäller under förutsättning av bl.a. oförändrad utbildningskapacitet för de olika yrkesgrupperna. En diskussionspromemoria om planering för framtidens tandvård har nyligen sänts ut på remiss av utredningen. Utredningen planerar att senare göra prognoser över efterfrågan på tandvård och pröva alternativ till nuvarande arbetsfördelning mellan olika

personalkategorier inom tandvården.

Riksförsäkringsverket har till uppgift att i samråd med socialstyrelsen och med biträde av tandvårdsdelegationen noggrant följa utvecklingen i fråga om försäkringen och dess effekter på tandvården i allmänhet, på vårdefterfrågan och på tandtillståndet hos olika befolkningsgrupper och därvid föreslå de justeringar och kompletteringar i systemet som verket kan finna påkallade. En omfattande uppföljning har också kommit till stånd. I anslutning till varje förslag från verket till regeringen om prolongering eller revidering av arvodena i tandvårdstaxan har verket redovisat erfarenheterna av försäkringen i olika avseenden. Efter ett särskilt uppdrag från regeringen har verket dessutom år 1975 lämnat en samlad redogörelse för erfarenheterna dittills av försäkringen. Dessa har redovisats för riksdagen i prop. 1975/76:44. En särskild taxegrupp, som tillsattes av tandvårdsdelegationen, har undersökt tandvårdsförsäkringens utfall från ekonomiska och odontologiska synpunkter. Den s.k. EST-gruppen har på verkets uppdrag gjort en utredning om ett eventuellt nytt ersättningssystem. Gruppens rapport har remissbehandlats.

Socialstyrelsen har år 1975 fått regeringens uppdrag att utreda frågan om ersättningsnivån för arbeten som utförs vid de privata tandtekniska laboratorierna och att därvid överväga en närmare anknytning av sådana laboratorier till landstingens motsvarande verksamhet inom folktandvården. Utredningen avser också att utreda kostnadsnivån för "rationellt skötta företag". Utredningsarbetet beräknas pågå under hela år 1978.

Tandvårdsförsäkringen och situationen inom tandvården har alltsedan reformen genomfördes diskuterats i olika sammanhang bl.a. i riksdagen. Till de frågor som har behandlats hör väntetiderna inom tandvården och möjligheterna för i synnerhet nya patienter att få tandläkarvård, folktandvårdens situation och effekterna av den begränsning av anslutningen till försäkringen som har införts för privatpraktiserande tandläkare. Andra frågor som har tagits upp har gällt barnens tillhörighet till tandvårdsförsäkringen och den delvis omfattande administration och blanketthantering som särskilt de privatpraktiserande tandläkarna har funnit alltför stor och tidskrävande. Riksdagsrevisorerna har efter en granskning av tandvårdsreformen år 1976 föreslagit vissa ändrade regler inom tandvårdsförsäkringen med syfte att förenkla de administrativa rutinerna.

I regeringsförklaringen den 8 oktober 1976 uttalas att tandvårdsförsäkringens regler om etableringskontroll skall ses över och försäkringen utvidgas till att omfatta även barn och ungdom.

### Översyn av tandvårdsförsäkringen m.m.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att en parlamentarisk kommitté bör tillsättas för att göra en översyn av tandvårdsförsäkringen m.m.

En utgångspunkt för kommitténs arbete bör vara att undersöka i vilken utsträckning de mål för utbyggnaden av folktandvården till år 1980 som beslutades i samband med 1974 års tandvårdsreform kommer att kunna nås. Kommittén bör göra en översyn av det nuvarande utbyggnadsprogrammet. Översynen bör ske med ledning av material från socialstyrelsens tandvårdspersonalsutredning rörande tillgång och efterfrågan på resurser inom folktandvården och prognoser för utvecklingen under 1980-talet. Kommittén bör också utnyttja det material som kommer att tas fram inom riksförsäkringsverket på grundval av rapporten från tandvårdsdelegationens OBS-grupp.

Översynen bör sikta till att ange hur utbyggnadsprogrammet för den organiserade barn- och ungdomstandvården skall fullföljas efter år 1979. Kommittén bör samtidigt överväga det fastställda målet att bygga ut folktandvårdens vuxentandvård så att den omfattar 30-35 % av vuxentandvården i landet. Detta bör göras mot bakgrund av en bedömning av vad som från arbetsmässiga synpunkter utgör en lämplig andel vuxentandvård inom folktandvården. Också bedömningen av den sammanlagda tillgången på offentlig vård och vård i privatpraktik kan här ha betydelse. Kommittén bör ange vilka resurser som krävs och inom vilken tid det är realistiskt att klara det uppställda målet för folktandvårdens vuxentandvård. Arbetet bör bedrivas i nära kontakt med tandvårdspersonalsutredningen.

Det är angeläget att framhålla folktandvårdens stora betydelse för barnens och ungdomarnas tandvård. Den organiserade tandvården under barnens och ungdomarnas uppväxtår spelar en avgörande roll för att främja en god tandhälsa senare i livet. När det gäller tandvården för vuxna – där folktandvården f.n. svarar för mindre än 20 % – är folktandvården inte sällan den enda garanten för att tandvårdsresurser också står till buds i glesbygder och andra delar av landet där de privatpraktiserande tandläkarnas antal är lågt. Folktandvården har vidare en särskilt viktig roll när det gäller möjligheterna att bereda tandvård åt personer med olika slag av handikapp.

Sammanställningar som har gjorts av tandvårdspersonalsutredningen visar att tillgången på tandvårdsresurser är mycket ojämnt fördelad i landet. Antalet tandläkartimmar per vuxen person var år 1975 t.ex. omkring dubbelt så stort i landets tre folkrikaste kommuner som i kommuner i en del norrlandslän. Kommittén bör undersöka vårdsituationen i bristområdena och överväga möjligheterna att åstadkomma en jämnare fördelning av tandvårdsresurserna inom landet både inom den offentliga och den privata sektorn. Övervägandena bör göras mot bakgrund av erfarenheterna av de företagna etableringsbegränsningarna inom tandvårdsförsäkringen och socialstyrelsens fördelning av tandläkartjänster inom folktandvården. Kommittén bör föreslå åtgärder för att få till stånd en bättre regional fördelning med utgångspunkt i den sammanlagda tillgången på offentlig vård och privatpraktikervård inom ett område. Med hänsyn till frågans angelägenhet bör den ges prioritet i kommitténs arbete.

Etableringsregeln inom tandvårdsförsäkringen har tillämpats sedan år 1974. Enligt riksdagens beslut kan regeln tillämpas längst t.o.m. år 1979, och riksförsäkringsverket omprövar årligen de olika föreskrifterna om begränsningar i rätten för privatpraktiserande tandläkare att ansluta sig till försäkringen. Kommittén bör överväga om det behövs en regel som möjliggör begränsningar i anslutningsrätten också efter 1979 års utgång och hur en eventuell sådan regel skall utformas. Prövningen bör ske mot bakgrund av effekterna av hittillsvarande föreskrifter. De villkor som nu gäller för att flytta en etableringsrätt som privatpraktiker från en ort till en annan bör uppmärksammas.

Som framgår av vad socialförsäkringsutskottet har anfört i betänkandet SfU 1976/77:1 har de försäkrade ett intresse av att kunna välja vilken tandläkare de vill anlita. Önskemålen om ett fritt tandläkarval bör beaktas så långt det är möjligt med hänsyn till tandvårdsresursernas fördelning.

En särskild fråga för kommittén bör vara att undersöka situationen inom specialisttandvården. Det särskilda ansvar för specialisttandvård som har ålagts folktandvårdens huvudmän bör prövas med hänsyn till de resurser på

området som finns inom den offentliga resp. privata sektorn. Samtidigt bör tandvårdsförsäkringens ersättningsregler för specialisttandvård av privatpraktiserande tandläkare granskas av kommittén.

Jag vill påminna om att i uppgifterna för hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04) också ingår att pröva hur lagstiftningen om tandvården skall utformas i framtiden. Den kommitté som jag förordar nu bör beakta resultatet av hälso- och sjukvårdsutredningens arbete.

Kommittén bör utreda på vilket sätt barn och ungdomar – i enlighet med regeringsförklaringen – kan anslutas till tandvårdsförsäkringen. En sådan anslutning bör sikta till att göra det möjligt för alla medlemmar i en familj att om de så önskar få tandvård hos samma tandläkare. Olika lösningar kan tänkas för en anslutning av de unga till försäkringen. De bör prövas med utgångspunkt i att fördelarna med det nuvarande systemet skall behållas när det gäller möjligheterna att säkerställa att alla barn och ungdomar regelbundet blir erbjudna tandvård. En annan angelägen synpunkt är att bevara nuvarande förutsättningar för dels tandhälsoinformation och andra förebyggande åtgärder, dels specialistvård. En modell som bör belysas är de köp av tjänster för barnoch ungdomstandvård hos privatpraktiserande tandläkare som bl.a. Stockholms läns landsting tillämpar. Enligt detta system behåller landstinget det samlade ansvaret för barnen hos folktandvården. I samband med sina överväganden beträffande de ungas anslutning till tandvårdsförsäkringen bör kommittén granska behovet av fortsatta övergångsanordningar inom tandvårdsförsäkringen för ungdomar i åldern 17-19 år.

I anslutning till övervägandena beträffande tandvården för barn och ungdom bör kommittén redovisa de erfarenheter som finns om möjligheterna att på längre sikt minska den reparativa vården genom en ökad satsning på förebyggande åtgärder för barn och ungdom.

Kommittén bör uppmärksamma att försvarsministern har tillkallat en särskild utredningsman för att kartlägga formerna för tandvård åt värnpliktiga m.fl. vid överförande av den militära fredstandvården till folktandvården m.m.

I enlighet med vad som uttalades när tandvårdsreformen genomfördes har riksförsäkringsverket fått i uppdrag att i samråd med socialstyrelsen utreda dels möjligheterna att avgränsa de olika patientgrupper vilka genom sitt handikapp eller sin allmänsjukdom åsamkas tandskador på ett direkt eller indirekt sätt, dels behovet av särskilda ersättningsregler inom tandvårdsförsäkringen för dessa grupper. Frågan om behov av särskilda ersättningsregler för handikappades resor skall därvid också prövas. Efter hemställan av riksförsäkringsverket har socialstyrelsen gjort en kartläggning av de patientgrupper som åsyftades med uppdraget. Jag föreslår att den kommitté som jag förordar nu får överta detta utredningsuppdrag. Kommittén bör samtidigt uppmärksamma tandvårdsansvaret för de gravt handikappade. Vidare bör kommittén undersöka hur man administrativt och även rent praktiskt bör gå till väga för att på bästa sätt sörja för tandvården åt personer med sådana fysiska, psykiska, intellektuella eller sociala handikapp som skapar problem i tandvårdssammanhang.

Tandvårdsförsäkringens regler om 50 % tandvårdsersättning för tandvårdskostnader upp till f.n. 1.000 kr. och 75 % ersättning för kostnader däröver har ifrågasatts bl.a. i riksdagen. Man har menat att regelsystemet har lett till mer omfattande behandlingar än som i många fall har varit strängt motiverat från odontologisk synpunkt och till en ibland olämplig periodisering av vårdinsatserna. Det har hävdats att en enhetlig ersättningsnivå skulle

innebära en rationalisering av värde för att utvinna mer aktiv vårdtid. Frågan har nyligen behandlats av riksdagen (SfU 1977/78:5). Jag förordar att kommittén får pröva erfarenheterna av de nuvarande ersättningsreglernas utformning bl.a. mot bakgrund av riksdagens uttalanden i frågan.

En följd av de nuvarande taxebestämmelserna är att höjningar av tandvårdstaxans arvodesbelopp för olika åtgärder automatiskt leder till höjningar också av patientavgifterna. Kommittén bör belysa de administrativa och ekonomiska konsekvenserna av andra ersättningssystem som inte har samma omedelbara bindning mellan arvodesbelopp och patientandel. Utgångspunkten bör dock vara att den allmänna kostnadsutvecklingen inte automatiskt skall leda till någon bestående ändring av kostnadsfördelningen mellan försäkringen och patienterna. Förslag i denna del som innebär att försäkringen får vidkännas ökade kostnader måste kunna motiveras med påtagliga administrativa fördelar för försäkringssystemet.

Som ett led i översynen av tandvårdsförsäkringens ersättningssystem bör kommittén pröva hur de särskilda bestämmelserna om ersättning till folktandvårdens huvudmän har fallit ut. Kommittén bör också överväga det ekonomiska utfallet för de privatpraktiserande tandläkarna av det nuvarande ersättningssystemets konstruktion med ledning av de beräkningar som görs av riksförsäkringsverket.

Tandvårdstaxan innehåller ett stort antal rubriker vari anges högsta medgivna arvoden för olika åtgärder av tandläkaren och för tandtekniska arbeten. För flertalet åtgärder utgår arvode efter prestation. I vissa fall utgår arvode efter tidsåtgång. Det är inte minst av administrativa skäl angeläget att kommittén prövar möjligheterna att minska den nuvarande starka uppdelningen på olika rubriker.

Kommittén bör vid sin granskning av tandvårdstaxans sammansättning göra en bedömning av taxans effekter på vårdefterfrågan. Det är härvidlag en självklar utgångspunkt att taxans avgiftssättning bör stimulera patienterna till åtgärder som har förebyggande karaktär. Taxan bör å andra sidan endast ge särskild stimulans till åtgärder som normalt kan antas få en förebyggande effekt och som annars sannolikt inte skulle komma till stånd i samma omfattning. I detta sammanhang bör kommittén vidare överväga om det nuvarande ersättningssystemet för behandling av tandhygienist har fått en lämplig utformning eller om det är möjligt att genom ändrad utformning av taxebestämmelserna medverka till en ökad andel förebyggande åtgärder.

Frågan om att införa ett helt nytt ersättningssystem för tandläkarens åtgärder bör inte ingå i kommitténs uppdrag. Kommittén bör emellertid i övrigt ha möjlighet att föreslå de justeringar i taxans konstruktion som man finner önskvärda.

Som jag tidigare har nämnt pågår f.n. inom socialstyrelsen en utredning av ersättningsnivån vid privata tandtekniska laboratorier m.m. Jag finner det naturligt att kommittén med ledning av det material som socialstyrelsens utredning efter hand tar fram får pröva frågan om hur ersättningsnivån skall beräknas i framtiden med hänsyn till den skiftande strukturen i branschen. Kommittén bör samtidigt överväga hur samverkan mellan privata laboratorier och folktandvården kan utformas. Kommittén bör även här utnyttja det material som kommer fram genom socialstyrelsens utredning.

Endast den som är tandläkare kan f.n. anslutas till tandvårdsförsäkringen som anordnare av tandvård. För att öka möjligheterna till en försäkringsmässig kontroll och en uppföljning av taxan när det gäller tandtekniska arbeten bör kommittén undersöka förutsättningarna att också knyta annan

som utför tandtekniskt arbete närmare till försäkringen. En utgångspunkt för kommitténs bedömning bör vara att arvodet för tandtekniskt arbete också i fortsättningen skall prövas gemensamt med arvodet för tandläkarens åtgärder.

Den gräns för obligatorisk förhandsprövning av kostsamma behandlingar som gäller inom tandvårdsförsäkringen har kritiserats av de privatpraktiserande tandläkarna och i riksdagsrevisorernas promemoria. Sedan riksdagsrevisorernas promemoria tillkom, har förhandsprövningsgränsen efter förslag från riksförsäkringsverket höjts från 2.000 till 3.000 kr. Gränsen för obligatorisk förhandsprövning har bl.a. behandlats av riksdagen i betänkandet (SfU 1977/78:5). Kommittén bör överväga regeln bl. a. mot bakgrund av riksdagens uttalanden i frågan. Försäkringens och patienternas intresse av en effektiv kontroll i detta hänseende bör därvid vägas mot de administrativa insatser och kostnader som regeln medför.

Som en konsekvens av ersättningssystemets utformning och de omfattande uppföljningsuppgifter som lades på riksförsäkringsverket i samband med reformens genomförande har administrationen av tandvårdsförsäkringen blivit arbetsam för såväl riksförsäkringsverket och försäkringskassorna som tandläkarna. Inom riksförsäkringsverket – bl.a. i tandvårdsdelegationen – pågår ett kontinuerligt arbete att ta fram rutiner som gör administrationen smidigare. Kommittén bör få i uppdrag att i samband med sin översyn av tandvårdsförsäkringen överväga de möjligheter som finns att underlätta det administrativa arbetet. En självklar utgångspunkt är att den nödvändiga försäkringsmässiga kontrollen inte får eftersättas. Kommittén bör också pröva i vilken omfattning tandvårdsförsäkringen skall följas i fortsättningen. Det är därvid viktigt att kommittén tar ställning till behovet av ett underlag för att kunna bedöma försäkringens effekter på vårdefterfrågan hos olika patientgrupper. Med ledning av dessa överväganden bör kommittén bedöma den framtida statistikens utformning och omfattning. Kommittén bör även i övrigt ta tillvara de möjligheter till förenklingar i administrationen som kan finnas.

Kommittén bör bedriva sitt arbete med sikte på att om möjligt kunna redovisa ett samlat utredningsförslag. Det är emellertid angeläget att utredningen lägger fram förslag i frågan om den regionala fördelningen av tandvårdsresurserna i sådan tid att den – tillsammans med frågorna om utbyggnadsprogrammet för den organiserade barnoch ungdomstandvården och ett eventuellt nytt beslut i fråga om etableringsregler – kan behandlas av riksdagen senast under år 1979. Detta kan göra det nödvändigt med delbetänkanden.

## Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört nu hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för socialdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter för att göra en översyn av den allmänna tandvårdsförsäkringen m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om inte annat

föreskrives,

att kostnaderna för utredningen skall belasta femte huvudtitelns kommittéanslag.

**Beslut**

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

## 5. Tilläggsdirektiv till utredningen angående översyn av läkemedelskontrollen (S 1977:18)

Dir 1978:36

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-16

Statsrådet Troedsson anför.

Kungl. Maj:t uppdrog den 28 juni 1974 åt socialstyrelsen att – med utgångspunkt i bl.a. en av riksrevisionsverket (RRV) gjord förvaltningsrevisionell studie – se över styrelsens arbetsuppgifter och organisation. Socialstyrelsen har med skrivelse den 30 januari 1978 lämnat en slutrapport med anledning av utredningsuppdraget, vilken utarbetats av en särskild arbetsgrupp inom styrelsen kallad översynsutredningen. RRV anförde i sin revisionsrapport att man borde pröva om inte styrelsens läkemedelsavdelning kunde ges en självständig ställning. Med hänsyn till att läkemedelskontrollen ses över av en särskild utredare (S 1977:18) och att andra pågående utredningar kan påverka läkemedelsavdelningens arbetsuppgifter har socialstyrelsen i sin slutrapport berört läkemedelsavdelningen endast i begränsad omfattning. Statskontoret, som har deltagit i socialstyrelsens utredning, förutsätter i sin samrådsskrivelse med anledning av socialstyrelsens slutrapport, att de ytterligare överväganden som kan behövas beträffande läkemedelsavdelningens organisation och arbetsformer sker i anslutning till ställningstaganden till nu pågående utredningar inom läkemedelsområdet.

En särskild beredningsgrupp har nyligen tillsatts inom socialdepartementet för att förbereda regeringens ställningstagande till socialstyrelsens framtida uppgifter och organisation. Gruppen skall mot bakgrund av bl.a. översynsutredningens förslag, remissyttrandena över detta och övriga utredningar, som har lagt fram eller beräknas lägga fram förslag som påverkar styrelsens organisation, under år 1978 göra en samlad bedömning av socialstyrelsens uppgifter och organisation.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen uppdrar åt den särskilde utredaren som skall se över läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering att även utreda den framtida organisationen av socialstyrelsens läkemedelsavdelning. Utredaren bör därvid redovisa två alternativ, ett som utgår från att läkemedelskontrollen även i fortsättningen skall bedrivas inom ramen för socialstyrelsens organisation och ett som – inom oförändrad resursram – innebär en ombildning av socialstyrelsens läkemedelsavdelning till en självständig myndighet.

Beträffande det sistnämnda alternativet bör utredaren ange vilka uppgifter

socialstyrelsen och den nya myndigheten bör ha i framtiden inom läkemedelsområdet och hur samarbetet mellan myndigheterna bör utformas. Utgångspunkten bör därvid vara att den eventuella nya myndigheten skall svara för sådan fortlöpande verksamhet inom området som nu ankommer på socialstyrelsen och som handhas av styrelsens läkemedelsavdelning, dvs. klinisk prövning, registrering och kontroll av läkemedel, övervakning av biverkningar samt information och forskning rörande läkemedel.

Utredningens förslag bör redovisas i sådan tid att det – efter remissbehandling – kan ingå i underlaget för den samlade bedömning av frågan om socialstyrelsens uppgifter och organisation, som kommer att göras av beredningsgruppen.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Socialdepartementet)

## 6. Översyn av sjukpenningförsäkringen

Dir 1978:56

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-15

Departementschefen, statsrådet Gustavsson, anför.

Sjukpenningen från den allmänna försäkringen är en viktig förmån inom det sociala trygghetssystemet. Sjukpenningen reformerades och gjordes skattepliktig år 1974. Den regleras främst i 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1977:630).

Sjukpenningförsäkringen omfattar den som har fyllt 16 år och som antingen har en årlig förvärvsinkomst av minst 4.500 kr. eller är s.k. hemmamake. Sjukpenning utgår vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst hälften. Hel sjukpenning utgör för dag i princip 90 % av den försäkrades antagna årsinkomst delad med 365. Sjukpenning utgår inte för den del av årsinkomsten som överstiger 7,5 basbelopp, f.n. 88.500 kr. För hemmamake utgör hel sjukpenning 8 kr.

Sjukpenning utgår normalt fr.o.m. dagen efter det försäkringskassan har fått anmälan om sjukdomen. Det innebär att ersättning i regel inte utgår för den dag då man blir sjuk. För sjukdomsfall som varar ytterligare högst sex dagar gäller vidare en s.k. fridagsregel. Den medför att sjukpenning i allmänhet inte utgår för dag då den försäkrade ändå inte skulle ha arbetat i sin huvudsakliga sysselsättning. Regeln tillämpas dock inte i den mån antalet sådana dagar är fler än två.

Sjukförsäkringen, som också innefattar sjukvårdsersättning och föräldrapenning, finansieras till 15 % genom statsbidrag och till 85 % genom avgifter från arbetsgivare och egna företagare. Avgifterna uppgår fr.o.m. år 1979 till 10,6 % av utgivna löner resp. taxerade förvärvsinkomster. För egenföretagare kan sjukpenningförsäkringen gälla med karenstid, varvid avgiften blir lägre.

Genom frivilliga avgifter kan hemmamakar och studerande försäkra sig för viss sjukpenning, som tillsammans med obligatorisk sjukpenning får uppgå till högst 20 kr.

Vid mitten av år 1977 var ca 4,2 milj. förvärvsarbetande inskrivna hos försäkringskassorna. Av dessa hade ca 3,9 milj. inkomst av anställning. Under år 1976 uppgick antalet avslutade sjukfall till ca 7,0 milj. Nära 6,5 milj. av dessa gällde försäkrade med anställningsinkomst, och det var bortåt 2,4 milj. försäkrade som svarade för de sjukfallen. De flesta sjukfallen avser enstaka eller ett fåtal dagar. Av 1976 års sjukfall varade ca 4,6 milj. eller 66 % högst 7 dagar, insjuknandedagen inräknad. De fall som varade längre än 15 dagar uppgick till något mer än 1,3 milj. eller 19 %. Vissa undersökningar om sjukfrånvaron görs f.n. av riksförsäkringsverket i samarbete med arbetsmarknadsparterna.

Ungefär en tredjedel av arbetstagarna har också avtalsreglerad sjuklön. Detta gäller ca 1,25 milj. anställda inom den offentliga sektorn och dessutom tjänstemän inom den privata sektorn. Sjuklöneavtalen är olika utformade. Omkring 450.000 anställda hos staten och försäkringskassorna får hela sin sjukersättning från arbetsgivaren, som i stället lyfter den sjukpenning som utgår, s.k. arbetsgivarinträde. För kommunanställda och för tjänstemän på den privata sektorn utgör sjuklön närmast en garanti eller ett komplement till obligatorisk sjukpenning. Sjuklönen inom den offentliga sektorn uppgår till omkring 90 % av anställningsinkomsten utan begränsning av det s.k. basbeloppstaket. Ca 2,5 milj. löntagare står utanför dessa sjuklönesystem. För bl.a. anställda på LO/SAF-området finns i stället en avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) som ger ett enhetligt tillägg till sjukpenningen med 3 kr. om dagen med vissa karensbestämmelser.

Sjukförsäkringen har sedan sin tillkomst år 1955 förbättrats vid olika tillfällen och ger nu i normalfallet en mycket god kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom m.m. I vissa fall ger dock de gällande reglerna mindre tillfredsställande effekter i detta avseende. Under senare tid har därför behovet av en översyn av sjukpenningreglerna påtalats i olika sammanhang i riksdagen och i skrivelser till regeringen från bl.a. LO och SAF.

En fråga som har tagits upp är att kompensationen blir lägre vid korta sjukfall. Den lägre kompensationen beror dels på att sjukpenning inte ges för den dag då man insjuknar, dels på den s.k. fridagsregeln som träder in vid korttidsfrånvaro.

En annan fråga är verkan av gällande bestämmelser för delårs- och deltidsanställda. Sjukpenninggrundande inkomst beräknas helårsvis även för dessa kategorier, på så sätt att arbetsinkomsten slås ut över hela året. Vid sjukdom utgår därefter daglig sjukpenning med 90 % av årsinkomsten utslagen per kalenderdag, oavsett om sjukdomen inträffar under en arbetsperiod eller under arbetsuppehåll. Reglerna ger riktigt resultat beträffande delstidsanställda med tjänstgöring varje dag. Övriga kan sägas bli underkompenserade vid sjukfrånvaro under arbetsdagar och överkompenserade vid sjukdom under arbetsfri tid. Även fridagsregeln kan ge ojämna effekter för deltidsarbetande. Riksdagen har nyligen begärt översyn i dessa frågor, som också har betydelse för ersättningarna inom föräldraförsäkringen (SfU 1977/78:17 och 29, rskr 1977/78:178 och 250).

En tredje fråga är att försäkringens sjukpenning inte höjs för gången tid i samband med kollektivavtal som också innebär retroaktiv löneökning. Eftersom den som i stället har sjuklön vanligen enligt avtal får retroaktivt lönetillägg även för sjukperioder, kan försäkringsreglerna uppfattas som ogynnsamma av dem som inte har sjuklön. I denna fråga har riksförsäkringsverket i februari 1977 lagt fram vissa förslag i en promemoria, som också har remissbehandlats.

Dessa olika effekter kan sägas vara konsekvenser av vissa grundläggande regler i nuvarande konstruktion av försäkringen, vilka har sin styrka i andra hänseenden. Om man inom försäkringens ram skall kunna komma till rätta med dessa effekter torde krävas omfattande ändringar i dess grundkonstruktion, t.ex. i fråga om fridagsregeln och reglerna om sjukpenninggrundande inkomst. Det finns då risk för att det i stället kan uppkomma andra, vägande nackdelar. I fråga om riksförsäkringsverkets förslag om retroaktivt tillägg till sjukpenning har vid remissbehandlingen framhållits att administrationen av den föreslagna anordningen kommer att dra oproportionerliga kostnader, särskilt såvitt gäller den stora mängden korta sjukfall.

Ett alternativ för att till väsentlig del komma förbi svårigheter som jag här har nämnt kan vara att införa en sjuklöneperiod i sjukersättningssystemet. Som jag har nämnt tidigare är ungefär en tredjedel av de anställda, huvudsakligen tjänstemän, redan i dag berättigade till avtalsreglerad sjuklön.

Jag vill härvid erinra om att 1974 års sjukpenningreform hade föreslagits av en särskilt tillkallad sjukpenningutredning, som i enlighet med sina direktiv även behandlade frågan om allmän sjuklön för anställda (SOU 1972:60). Utredningen väntade sig att kollektivavtalad sjuklön, förenad med arbetsgivarinträde i sjukförsäkringens ersättning, kunde få vidgad användning, men var inte beredd att föreslå lagfäst sådan sjuklön. Som ett alternativ för ytterligare bearbetning lade utredningen däremot fram ett förslag om obligatorisk sjuklön för de första sju dagarna av varje sjukperiod utan kompensation från försäkringskassan till arbetsgivaren. En sådan ordning skulle enligt utredningen innebära väsentliga administrativa lättnader för försäkringskassorna, vars insatser kunde koncentreras på de viktigare långa sjukfallen.

Utredningens förslag biträddes emellertid inte av dess experter från arbetsmarknadsparterna och fick senare ett blandat mottagande vid remissbehandlingen. Från arbetstagarhåll gjordes bl.a. gällande att ett sjuklönesystem skulle innebära ökat beroende och minskad trygghet på arbetsmarknaden, särskilt för anställda med hög sjukfrånvaro. Bland remissinstanser som förordade fortsatt utredning av sjuklönefrågan fanns riksförsäkringsverket, socialstyrelsen och försäkringsinspektionen. I propositionen om sjukpenningreformen anförde dåvarande departementschefen också att det behövdes ytterligare utredning innan ett sjuklönesystem skulle kunna övervägas (prop. 1973:46 s. 108). Frågan togs därför inte upp till behandling i det sammanhanget.

Såvitt gäller de invändningar som riktades mot tanken på sjuklön när frågan tidigare var aktuell vill jag betona att arbetstagarnas trygghet därefter har stärkts väsentligt, bl.a. genom tillkomsten av lagen (1974:12) om anställningsskydd, lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder, som t.ex. gäller äldre och handikappade, samt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Jag vill också erinra om att våra nordiska grannländer numera har lagstadgad eller avtalsreglerad sjuklön från arbetsgivaren. I Danmark har man i lag sedan den 1 april 1973 en sjuklöneperiod av fem veckor från första frånvarodagen, och erfarenheterna av systemet uppges vara goda. I Norge genomförs den 1 juli 1978 en lagstadgad sjuklöneperiod av tills vidare 10 dagar. I Finland gäller sjukförsäkringen med en veckas karenstid, som fylls ut genom avtalsreglerad sjuklön från arbetsgivaren. I Västtyskland gäller sedan länge en lagstadgad skyldighet för arbetsgivare att utge sjuklön i sex veckor.

Ett sjuklönesystem som täcker de kortare sjukfallen kan beräknas leda till en avlastning för försäkringsadministrationen. Den administrativa belastningen på arbetsgivarna till följd av ett sjuklönesystem skulle sannolikt bli begränsad, eftersom sjuklönereglerna torde kunna ansluta till data och rutiner som finns inom den ordinarie löneadministrationen. För arbetstagarna skulle ett sjuklönesystem kunna medföra förenklingar. En annan vinst är att det skulle ge möjlighet till ett riktigare och enklare skatteavdrag från sjukersättningen.

Jag förordar att en parlamentarisk kommitté nu tillsätts för att göra en översyn av sjukpenningförsäkringen i syfte att mildra de ogynnsamma effekter av nuvarande regler som jag har beskrivit i det föregående. Arbetsmarknadsparternas medverkan i kommittén blir därvid särskilt viktig.

Kommittén har att överväga lämpliga metoder för att lösa här avsedda frågor. Mot bakgrund av vad jag tidigare har sagt bör kommittén därvid som ett alternativ för lösning av frågorna pröva förutsättningarna att införa en period under vilken arbetsgivaren skall svara för sjukersättningen, sjuklön, i stället för nuvarande ersättningsregler. Kommittéuppdraget inrymmer också processuella och administrativa frågor samt frågor om avgiftsuttag. I den mån arbetsgivarna genom en skyldighet att betala sjuklön övertar förpliktelser som nu vilar på sjukförsäkringen måste detta givetvis beaktas när det gäller att fastställa avgiften till försäkringen.

Kommittén bör bl.a. studera sjuklönesystemen i övriga nordiska länder och i Västtyskland. Ett förslag om sjuklön måste omfatta de lagbestämmelser som bör gälla för ersättningen, däribland de regler som behövs för att tillförsäkra de anställda rätt till ledighet och ekonomisk ersättning vid sjukdom under den tid som skulle omfattas av sjuklönesystemet. Kommittén bör uppmärksamma att ett sjuklönesystem inte leder till ökade svårigheter för personer med relativt hög sjuklighet eller med arbetshandikapp att få arbete.

Kommittén bör överväga vilka följdändringar förslagen bör leda till för egenföretagares sjukpenningförsäkring. Här uppkommer särskilda frågor beträffande försäkrade med s.k. blandad inkomst, dvs. inkomst av både anställning och annat förvärvsarbete, samt om framtida karensregler och sjukförsäkringsavgifter för egenföretagare. Kommittén bör särskilt undersöka om de olika sjukförsäkringsalternativen för egenföretagare kan ersättas med enhetliga regler för hela denna grupp. Även hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen för hemmamakar och studerande bör ses över av kommittén.

Vad gäller egenföretagare bör kommittén vidare undersöka tillämpningen och verkningarna av nuvarande regler för sjukpenninggrundande inkomst. Egenföretagarnas sjukpenning har förmenats ge bristande kompensation för inkomstförlust i vissa fall. Skulle kommittén vilja föreslå ändringar på förmånssidan, måste också konsekvenserna på avgiftssidan beaktas.

Försäkrads sjukpenninggrundande inkomst har i vårt sociala trygghetssystem betydelse även utanför sjukpenningförsäkringen. Inkomsten läggs nämligen på olika sätt till grund för t.ex. föräldrapenning, sjukpenning och livränta vid arbetsskada, delpension, ersättning åt tillfällig smittbärare och dagpenning till värnpliktig vid repetitionsutbildning. Sjukpenningen är vidare samordnad med dessa och andra förmåner och även med ersättningar från arbetsmarknadens avtalsförsäkringar och med skadestånd. Det bör därför också ingå i kommitténs uppgifter att lämna förslag till behövliga

följdändringar i fråga om sådana närliggande ersättningar. Beträffande förmåner utanför socialförsäkringen torde det i allmänhet vara tillräckligt om kommittén gör en mera översiktlig redovisning och pekar på aktuella samordningsfrågor.

Kommittén bör bedriva sitt arbete skyndsamt och med sikte på att kunna redovisa ett samlat utredningsförslag. Jag vill erinra om att det f.n. pågår en utredning (S 1977:10) om ADB inom den allmänna försäkringen m.m. Som jag har nämnt tidigare gör riksförsäkringsverket vidare vissa undersökningar om den allmänna sjukfrånvaron.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för socialdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tio ledamöter för att göra en översyn av sjukpenningförsäkringen,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde till kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för kommitténs verksamhet skall betalas från femte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

## 7. Familjevård för missbrukare

Dir 1978:62

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Gustavsson anför.

I propositionen (prop.1977/78:105) om åtgärder mot narkotikamissbruk har regeringen tagit upp frågan om en utveckling av formerna för familjevård av missbrukare. Lämpliga lösningar för en sådan utveckling bör enligt propositionen sökas i en försöksverksamhet, som leds av en central projektgrupp. Vissa medel har också anvisats över statsbudgeten för försöksverksamhet med vård i familj av missbrukare. Socialutskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande (SoU 1977/78:36, rskr 1977/78:363) inte något att erinra mot vad som framförts i propositionen om en utveckling av familjevården.

Till grund för regeringens proposition har legat förslag från ledningsgruppen för narkotikafrågor. I sin redovisning (Ds S 1978:2) Åtgärder mot narkotikamissbruk har ledningsgruppen betonat att det finns ett stort behov av alternativ till institutionsvård och att familjevården kan vara en viktig resurs. Vårdformen behöver emellertid utvecklas och förstärkas. Ledningsgruppen har därför föreslagit att en särskild projektgrupp tillsätts med uppgift att närmare utreda familjevården (vård i enskilt hem). För att få ett bättre underlag för arbetet och stimulera utvecklingen bör vidare enligt ledningsgruppens mening genomföras vissa regionala försöksprojekt med familjevård för i första hand missbrukare över 18 år.

Socialutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 1977:40) Socialtjänst

m.m. behandlat frågan om vård i familjehem. Enligt utredningen är sådan vård att föredra då den enskilde behöver vård utanför det egna hemmet. Framför allt gäller detta för barn och unga. Vård i familjehem bör dock enligt utredningen inte vara förbehållen de underåriga. Socialutredningens förslag bereds f.n. inom regeringskansliet.

Flera olika myndigheter och organisationer arbetar f.n. med utveckling av vården i enskilt hem. Inom socialstyrelsen studeras barn- och ungdomsvården i det s.k. BUF-projektet (mål och metoder för barn och ungdom i familjevård). Socialstyrelsen ansvarar också för arbetsgruppen för översyn av familjevård inom den psykiatriska vården. Svenska kommunförbundet har arbetsgrupper som bl.a. studerar ersättningarna till familjehem och skall söka få till stånd rekommendationer för ersättningar till hem såväl för barn och ungdom som för vuxna. Kriminalvårdsstyrelsen arbetar fortlöpande på att utöka möjligheterna till vård i enskilt hem för kriminalvårdens klienter. Därutöver pågår forsknings- och utvecklingsarbete bl.a. inom kommuner och ideella organisationer.

Arbetet med en utveckling av familjevård avsedd för vuxna missbrukare bör enligt min mening nu påbörjas. Jag förordar att en särskild utredare tillkallas med uppgift att leda och samordna verksamheten.

Utredaren bör i samarbete med lokala och regionala myndigheter och organisationer initiera viss försöksverksamhet för att sålunda pröva olika former för rekrytering av familjehem samt för utbildning, handledning och annat stöd till familjehemmen och de personer som får vård i enskilt hem. Det ankommer på utredaren att föreslå regeringen hur de för olika angivna försöksprojekt anvisade medlen skall disponeras. Härvid bör beaktas att ifrågavarande medel inte bör utgå för försöksprojekten efter utgången av kalenderåret 1979.

Utredaren bör vidare ge en beskrivning av vård i enskilt hem och undersöka förutsättningarna att lösa problemen med ansvars- och försäkringsfrågor m.m. Då det ofta är väsentligt att missbrukare kan ges arbetsträning i samband med vistelsen i familjehem bör de särskilda problem detta kan medföra uppmärksammas.

Under arbetets gång bör utredaren också ha ingående kontakter med berörda myndigheter, organisationer och institutioner. Olika intresseorganisationer, såväl fackliga organisationer som ideella föreningar, bör under utredningen få tillfälle att framlägga synpunkter. Vidare bör utredaren hålla kontakt med andra projekt och olika utredningar, t.ex. omsorgskommittén (S 1977:12), som kommer i beröring med familjevårdens område och anpassa sitt arbete efter de erfarenheter som därvid framkommer.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen *bemyndigar chefen för socialdepartementet*

att tillkalla en särskild utredare för att initiera, samordna och utvärdera viss försöksverksamhet samt att med utgångspunkt häri utreda vissa frågor rörande vård i familjehem av missbrukare,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för utredningsarbetet – försöksprojekten undantagna – skall betalas från femte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

## 8. Försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer

Dir 1978:67

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-08

Statsrådet Troedsson anför:

Frågor som rör utvecklingsländernas läkemedelsförsörjning har på senare år uppmärksammats inom bl.a. världshälsovårdsorganisationen (WHO).

Långtgående förslag till åtgärder i syfte att förbättra den rådande situationen har antagits av 1978 års världshälsovårdsförsamling (Bil. 1).

Möjligheterna att från svensk sida tillmötsgå de önskemål som kommer till uttryck i dessa förslag får anses vara goda.

En arbetsgrupp inom socialdepartementet med representanter för socialstyrelsen, SIDA, beredningen för internationellt utbildningssamarbete och läkemedelsindustriföreningen har utarbetat en promemoria i vilken förutsättningarna för ett samarbete inom läkemedelsområdet – avseende såväl myndigheter som industri – med intresserade utvecklingsländer diskuteras (Bil. 2).

I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till frågan hur ett sådant samarbete bör utformas föreslår jag att verksamheten under en begränsad tid och på försök organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i nämnda promemoria.

Försöksverksamheten bör planeras, samordnas och successivt utvärderas av en särskilt tillkallad beredning. På grundval av vunna erfarenheter bör denna beredning även lämna förslag beträffande utformningen av en eventuell framtida reguljär verksamhet.

Beredningen bör samråda med bl.a. läkemedelsindustridelegationen,konsultexportutredningen och beredningen för internationellt utbildningssamarbete.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en beredning om högst åtta ledamöter med uppdrag att planera, samordna och successivt utvärdera en försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer samt lämna förslag beträffande utformningen av en eventuell framtida reguljär verksamhet inom detta område,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt beredningen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för beredningens egen verksamhet skall belasta femte huvudtitelns kommitténanslag, om ej annat föreskrivs.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Socialdepartementet)

*Bilaga 1*

## Action programme on essential drugs

The Thirty-first World Health Assembly,

Recalling resolutions WHA28.66 and EB61.R17;

Having considered the progress report by the Director-General[1] on Drug Policies and Management;

Realizing that large segments of the world's population do not have access to the most essential drugs and vaccines that are indispensable to ensure effective health care;

Recognizing the importance of an adequate supply of essential drugs and vaccines to meet the real health needs of the people, through the implementation of national programmes of health care;

Deeply concerned by the high proportion of health budgets spent on pharmaceuticals by governments, particularly of developing countries, thereby limiting the remaining funds available for the provision of adequate health care to the whole population;

Stressing the need to provide essential drugs of adequate quality, in sufficient quantity and at reasonable costs to meet the health needs of these countries;

Considering that local production of essential drugs and vaccines is a legitimate aspiration which developing countries have expressed on many occasions, and that considerable progress has been achieved in some countries;

Considering that the establishment of a pharmaceutical industry in countries where it does not exist requires transfer of appropriate technology and investment, and that most developing countries cannot afford this without international cooperation;

Recognizing the importance of objective information about pharmaceuticals and the risk of uncontrolled promotional activity by manufacturers, particularly in developing countries;

Convinced that collective purchases of large quantities of pharmaceuticals would substantially reduce their costs;

Convinced that urgent international action is required to alleviate this situation through the establishment of an action programme of technical cooperation on essential drugs aimed at strengthening the national capabilities of developing countries in the field of selection and proper use of essential drugs to meet their real needs, and in local production and quality control, wherever feasible, of such drugs;

Highly appreciating the steps already taken by the Director-General to make available essential drugs and vaccines necessary for the extension of the health care coverage of the population;

**1. Endorses resolution EB61.R17.**

**URGES Member States, particularly developing countries to:**

(1) establish adequate drug procurement, storage and distribution systems in order to make available drugs of adequate quality, at reasonable prices, to the population;

(2) establish national drug lists or formularies by international nonproprietary names (generic names) including essential drugs selected on the basis of

[1] Document A31/12.

the health needs of the countries and taking into account the criteria of the WHO Expert Committee on the Selection of Essential Drugs ( Technical Report Series No. 615);

(3) enact legislation as appropriate covering drug registration, use or prescription by generic names, control of drug information, including therapeutic indications and mention of side-effects, price regulation and definition of the type of drugs authorized for use or prescription by different levels of health workers;

(4) collaborate in the exchange of information on drug policies and management through bilateral or multilateral programmes and WHO.

**3. REQUESTS the Director-General:**

(1) to continue to identify the drugs and vaccines which, in the light of scientific knowledge, are indispensable for primary health care and control of diseases prevalent in the vast majority of the population, and to update periodically this aspect of the report of the Expert Committee on Essential Drugs;

(2) to cooperate with Member States in formulating drug policies and management programmes that are relevant to the health needs of populations, aimed at ensuring access of the whole population to essential drugs at a cost the country can afford;

(3) to improve existing WHO supply services for drugs, including vaccines, and medical equipment through closer collaboration with UNICEF, and to ensure that developing countries take full advantage of such services;

(4) to ensure collaboration with UNDP, the World Bank and regional Development Banks and Funds, UNICEF and UNIDO with a view to ensuring that technical expertise and financing are made available to interested countries to establish local production, wherever feasible, corresponding to their health needs, it being understood that financing should be independent of the source of technolgy;

(5) to develop further the dialogue with pharmaceutical industries in order to assure their collaboration in meeting the health needs of large underserved segments of the world's population;

(6) to study how prices of pharmaceutical products are determined and possible strategies for reducing such prices including the development of a code of marketing practices, with special emphasis on pharmaceutical products essential for the populations of developing countries;

(7) to take appropriate steps to cooperate with Member States in developing quality control systems for drugs, either imported or locally produced, and to establish regional quality control networks;

(8) to foster exchange of information among Member States on drug policies and management and on technical aspects of pharmaceutial products;

(9) to submit to the sixty-third session of the Executive Board a comprehensive action programme as outlined above aiming at fostering technical cooperation among developing countries and to stimulate bilateral and multilateral cooperation in this programme;

(10) to invite governments directly interested in the implementation of this action programme in their own countries, governments willing to provide support, relevant United Nations agencies and other appropriate cooperating parties to participate;

(11) to submit a report on the progress achieved in the implementation of this action programme to subsequent sessions of the Executive Board and World Health Assembly.

Twelfth plenary meeting, 23 May 1978

*Bilaga 2*

## Samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer

### 1 Förord

Världshälsovårdsorganisationen (WHO) har under senare år visat ett allt större intresse för läkemedelsfrågorna. Detta har bl.a. kommit till uttryck i en resolution från 1975 års världshälsoförsamling (WHA), där såväl WHO som de enskilda medlemsländerna uppmanas att vidta en rad konkreta åtgärder som rör läkemedelsförsörjningen (kontroll, information, forskning m.m.).

Mot bakgrund av bl.a. denna resolution antog WHO:s styrelse vid sitt sammanträde i januari 1978 ett förslag till u-landsinriktat handlingsprogram. Detta omfattar sju punkter på temat basläkemedel och skall föreläggas WHA i maj detta år. (Programmet har direkt anknytning till ett WHO-projekt om basläkemedel i u-länder som berörs längre fram i texten.)

I sammanfattning har programmet följande innehåll.

WHO skall medverka vid urvalet av läkemedel som bedöms vara av grundläggande betydelse för befolkningsmajoritetens hälso- och sjukvårdsbehov och även medverka till att dessa medel görs tillgängliga till för u-länderna rimliga kostnader. Teknisk samverkan och lokal produktion i u-länderna skall uppmuntras. Såväl bilateral som multilateral samverkan beträffande basläkemedel skall stimuleras. En dialog skall föras med läkemedelsindustrin för att försäkra sig om dess medverkan i strävandena att på förmånliga villkor tillfredsställa u-ländernas behov av basläkemedel. Dessutom skall ett system för kvalitetskontroll av sådana läkemedel utvecklas.

### 2 Allmän bakgrund

Ett för de flesta u-länder gemensamt förhållande är den bristfälligt utbyggda hälso- och sjukvården. De knappa resurserna är oftast koncentrerade till större tätorter och inriktade på traditionell västerländsk sjukhusvård. Landsbygdsbefolkningens vårdbehov är ofta eftersatt. Satsningen på förebyggande åtgärder, t.ex. undervisning i hygien, är ofta otillräcklig. I vissa länder har dock en utveckling skett i riktning mot en bred primärvård där man eftersträvar ändamålsenlighet med ett bättre utnyttjande av befintliga resurser, t.ex. personal med begränsad formell utbildning.

De resurser som trots allt finns tillgängliga på landsbygden inom såväl offentlig som privat (t.ex. av missionen bedriven) sjukvård är i många fall underutnyttjade, vilket främst kan förmodas bero på bristande kunskap men även på patientavgifter, långa resvägar, misstro mot modern medicin samt låg vårdkvalitet.

Vårdkvaliteten är bl.a. beroende av en effektiv läkemedelsförsörjning där de kanske svagaste länkarna utgörs av distribution, lagerhållning och övrig hantering. Av avgörande betydelse är även möjligheterna till diagnostisering

och information samt kunnande om läkemedlens egenskaper, effekter, dosering och biverkningar. Många läkemedel – inte minst vacciner – fordrar särskilda betingelser – t.ex. kylförvaring – från tillverkning till användning. Särskilt i de sista leden av distributionskedjan kan detta vara svårt att åstadkomma.

Huvudparten av läkemedlen importeras. Tenderköp till lägsta pris samt avsaknaden av en effektiv läkemedelskontroll medför risker för att importen kan komma att omfatta ineffektiva eller verkningslösa läkemedel vilket i sig är allvarligt men kan dessutom bidra till att skapa misstro mot hälso- och sjukvårdssystemet. De praktiska svårigheterna att dra in redan distribuerade läkemedel av denna beskaffenhet är betydande.

På världsmarknaden finns sannolikt 5 à 6.000 kemiskt olika läkemedel tillgängliga, varav drygt 800 är registrerade i Sverige. Världsmarknadens sannolikt 50 à 100.000 olika varumärken representeras i Sverige av ca 1.500. Svårigheterna för ett u-land att göra ett rimligt urval med hänsyn till sina speciella krav är uppenbara. Av olika skäl – inte minst politiska och kulturella – är det även svårt att organisera urval, kontroll och ev. inköp på internationell regional basis.

För att underlätta för u-länderna att orientera sig i det väldiga utbudet har WHO utarbetat en förteckning över basläkemedel som är avsedd att täcka huvudparten av förekommande sjukdomsfall. Förteckningen omfattar knappt 200 läkemedel och är avsedd att kompletteras eller anpassas efter lokala behov. Den kommer dessutom att omarbetas varje år. Betydelsen av ett rimligt urval illustreras av att kostnaderna för läkemedel i många u-länder svarar för upp till 40 procent av de totala kostnaderna för hälso- och sjukvården (som dock i många u-länder endast uppgår till några få kronor per individ och år). Detta skall jämföras med de 10–15 procent som gäller för industriländerna. Läkemedelsförsörjningen har således stor ekonomisk och valutamässig betydelse för u-länderna.

WHO:s arbete med urval av basläkemedel för u-ländernas behov är endast ett av uttrycken för den omprioritering av organisationens verksamhet som skett sedan år 1975 på uppdrag av dess medlemsstater. Ett annat uttryck är det brett upplagda program som initierats i syfte att bekämpa de vanligaste tropiska sjukdomarna.

Även andra internationella organ har under senare år visat ett allt större intresse för u-ländernas läkemedelsförsörjning. Framför allt gäller detta FN:s organisation för industriell utveckling (UNIDO) som f.n. förbereder en s.k. konsultationskonferens vilken är avsedd att äga rum år 1979 och som skall behandla samarbetet mellan i- och u-länder i fråga om tekniköverföring. UNIDO bygger även upp regionala centra för utveckling av läkemedelsproduktion.

FN:s handels- och utvecklingskonferens (UNCTAD) har framför allt tagit upp problem som rör överföring av teknik och varor till låg kostnad – patientfrågor, uppförandekod, licensieringsavtal.

Internationella arbetsorganisationen (ILO) har behandlat frågan om tillgängligheten av basläkemedel till speciellt låga priser.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) har försökt belysa möjligheten till en överföring av u-landsanpassad teknologi via samarbete med vissa sydeuropeiska länder på kooperativ basis, s.k. cooptecs.

Sammanfattningsvis kan sägas att flertalet av dessa projekt är i ett förberedande diskussionsstadium.

En centraliserad upphandling av basläkemedel till lågt pris har med viss framgång tillämpats under några år i ett fåtal länder. Från u-länderna har för övrigt framförts starka önskemål om att få köpa läkemedel från de multinationella läkemedelsföretagen till ett lägre pris än världsmarknadens – en begäran som via en förfrågan från WHO fått ett positivt svar från flera av dessa företag.

### 3 Svensk resursbas

Socialstyrelsens läkemedelsavdelning arbetar med frågor som är av direkt intresse i detta sammanhang. Läkemedelsavdelningen har således väl kompetenta företrädare för de delområden som i första hand berör den offentliga läkemedelskontrollen. På kort sikt är dock de personella resurser som kan frigöras för insatser i ett vidgat internationellt samarbete tämligen begränsade.

När det gäller möjligheterna att anordna fortoch vidareutbildning i läkemedelsfrågor finns det utrymme för betydligt större insatser. Avdelningen har i skilda former medverkat i eller anordnat kurser och symposier, många gånger med stora internationella inslag. Vidare kan nämnas att avdelningen i det närmaste kontinuerligt gästas av delegationer eller enskilda från kontrollmyndigheter i såväl i-länder som u-länder. Genom WHO förmedlas också ett stort antal besök från främst u-länder. Härigenom har läkemedelsavdelningen kunnat knyta kontakter av mera varaktig karaktär. Det har också visat sig att dessa kontakter har varit värdefulla för den andra parten eftersom ett regelbundet informations- och erfarenhetsutbyte har mycket stor betydelse för den långsiktiga utvecklingen av dessa länders läkemedelskontroll. För vissa länder inom främst mellanösternregionen har dessa kontakter utgjort den enda möjligheten att få tillgång till ett specifikt material i frågor som vid en viss tidpunkt varit aktuella för deras läkemedelskontroll. Kontakterna med t.ex. WHO uppskattas av dessa länder men informationen har i vissa fall ansetts vara alltför generell eller svår att anpassa till den egna situationen. Den svenska insatsen i form av utbyte av läkemedelsinformation, värderingar i samband med registrering av läkemedel, biverkningsfrågor m.m. har därför kommit att bli ett konkret komplement till WHO:s generellt riktade insatser.

*Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) har förutsättningar att delta i ett* bilateralt samarbete inom ramen för en samlad svensk insats på läkemedelsområdet. SBL kan främst bidra med sina erfarenheter beträffande sera och vacciner. På multilateral basis medverkar SBL i WHO:s s.k. Expanded Programme on Immunization (EPI) som omfattar vaccination av barn i främst u-länder.

Svensk läkemedelsindustri har internationellt ett mycket gott anseende såväl vad gäller det medicinska värdet av de produkter som utvecklats och marknadsförs som till läkemedlens höga produktkvalité. Ett tiotal svenska produkter marknadsförs i flertalet u-länder.

Produktion av läkemedel i egna fabriker sker endast i ett mindre antal av de mest utvecklade u-länderna. Därtill kommer licenstillverkning i ytterligare ett mindre antal länder. Även i dessa fall har de svenska produktionsenheterna en erfarenhet av överföring av produktionsteknologi.

Då det gäller de minst utvecklade länderna har den svenska industrin ingen erfarenhet av läkemedelsproduktion – läkemedelsdistribution. De svenska företagens nuvarande sortiment i u-länderna är betydligt smalare än det

basläkemedelssortiment som kan komma ifråga för produktion i dessa länder. Det torde inte möta några större svårigheter att bredda detta sortiment eftersom flertalet aktuella produkter redan produceras för den nordiska marknaden.

På minussidan för resursbasen bör framhållas att erfarenhet saknas angående de flesta läkemedel som användes för behandling av tropiska parasitära sjukdomar samt framför allt att industrin ej har någon direkt erfarenhet av industrialisering i u-länder med en outvecklad infrastruktur.

Under senare år har de största svenska företagen tagit upp projekt utanför sin "traditionella" verksamhet i u-länderna för att i högre grad kunna möta dessa länders behov. Det finns ett genuint, positivt intresse för att långsiktigt bygga upp en bredare verksamhet i u-länderna.

De personella resurserna är på kort sikt relativt begränsade även för industrins vidkommande. En snabb anpassning till efterfrågan kan dock bedömas vara enklare att uppnå inom industrin än inom läkemedelsavdelningen.

## 4 Svenska insatsmöjligheter

Den svenska läkemedelskontrollen åtnjuter ett mycket gott anseende på det internationella planet och anses tillsammans med framför allt USA:s och Storbritanniens motsvarigheter ha kommit mycket långt i kvalitativt hänseende när det gäller urval och kontroll av läkemedel. Läkemedelsavdelningen har som tidigare antytts även anlitats av WHO i samband med viss utbildningsverksamhet för personal från kontrollmyndigheterna i bl.a. mellanösternregionen.

Även svensk läkemedelsindustri har som tidigare nämnts ett mycket gott internationellt anseende beträffande teknisk-vetenskaplig nivå. Detta gäller även industrins sociala ansvarskännande. Som särskilt värdefulla i detta sammanhang måste man beteckna de svenska läkemedelsföretagens ambitioner att verka i enlighet med övervakande myndigheters intentioner.

Mot bakgrund av den i det inledande avsnittet gjorda summariska sammanfattningen av situationen på läkemedelsområdet i många u-länder ter det sig naturligt att överväga möjligheterna att med olika insatser bidra till utvecklingen av en mer ändamålsenlig läkemedelsförsörjning i dessa länder. Ett sådant arbete kan dock inte enbart inriktas på att förbättra tillgången till läkemedel, utan måste i hög grad utgå från mottagarlandets allmänna hälsopolitiska bedömningar, bland vilka läkemedelsförsörjningen endast utgör en del. En sådan inriktning förutsätter insatser från såväl myndighter som industri i form av ett samlat paket.

Syftet med en sådan insats kan sägas bestå av två komponenter – dels en vilja att bidra till överföringen av kunskap och teknologi till länderna i tredje världen, dels en önskan att främja svensk export och därigenom stödja svensk industri. Någon principiell motsättning föreligger inte mellan komponenterna.

Av resursskäl är det nödvändigt att insatserna främst inriktas på två potentiella målgrupper.

a) Mottagarländer för svenskt bistånd

b) Vissa mer utvecklade u-länder i Mellersta Östern och Afrika samt Latinamerika.

Även andra länder kan dock komma ifråga om intresse föreligger och en insats är förenlig med svensk biståndS- eller handelspolitik.

Det är väsentligt att verksamheten bedrivs i linje med WHO:s intentioner och i första hand kommer att avse uppbyggandet av en god läkemedelsförsörjning som en integrerad del i köpar-/mottagarlandets hälso- och sjukvårdssystem. Från vissa länder inom grupp b) kan emellertid förväntas ett visst intresse av att även bygga upp en exportinriktad industri med hjälp av importerad teknologi. Eventuella avsteg från ovan nämnda huvudprincip kan vara svåra att undvika emedan kontakterna med länderna inom grupp b) är avsedda att ske på icke-biståndsbasis.

Beträffande grupp a) är läget annorlunda genom att "paketet" i dessa fall kan betraktas mer som en svensk resurs till SIDA:s förfogande att tas i anspråk på u-ländernas begäran inom ramen för biståndssamarbetet.

## 5 "Paketets" innehåll

En samlad insats från såväl kontrollmyndighet som industri torde ge de bästa förutsättningar att från svensk sida bidra till en förbättrad läkemedelsförsörjning i de länder som tidigare berörts. Efterfrågan på det kunnande som kan erbjudas från svensk sida varierar givetvis kraftigt från land till land beroende på skillnader i allmän utvecklingsnivå, befintliga resurser i fråga om bl.a. utbildad personal samt inte minst på ansvariga myndigheters intresse och på politiska omständigheter i övrigt. De tillgängliga resurserna måste därför på ett flexibelt sätt kunna anpassas efter de förhållanden och krav som kan bli aktuella i varje enskilt fall.

Paketets innehåll kan uppdelas i tre huvudområden som tillsammans utgör ett relativt komplett läkemedelsprogram inom ramen för en nationell hälsoplanering.

A
1. lagstiftning
2. kontroll i vid bemärkelse
3. sortimentval
4. missbruksfrågor

B
1. industriellt kunnande
2. produktion
3. licenser
4. varuleveranser
5. entreprenader

C
1. hantering inklusive lagerhållning och distribution
2. utbildning
3. forskning
4. informationsåtgärder
5. administration

Beträffande grupperna A och B är uppdelningen av huvudansvaret på myndighet respektive industri relativt klar, medan gruppen C ger större utrymme för samordnade insatser.

A 1. Lagstiftningen och dess tillämpning har en central betydelse för läkemedelskontrollens innehåll och är också samhällets uttryck för den betydelse man tillmäter dessa frågor. I de flesta u-länder torde läkemedelslagstiftningen vara relativt outvecklad och/eller baserad på koloniala traditioner, vilket innebär att underlag ofta saknas för värdering av nya läkemedel med avseende på bl.a. effekt och rimlig säkerhet, kontroll av på marknaden

befintliga medel liksom för handel och hantering.

Betydelsen av att produktion och kontroll hålls åtskilda bör komma till uttryck i såväl lagstiftning som organisation, vilket även gäller ansvarsfördelningen mellan utredande och beslutande organ.

Genom lagstiftning kan också kompetenser fastläggas för dem som är verksamma inom läkemedelshanteringen.

A 2. Med "kontroll i vid bemärkelse" förstås dels värdering av läkemedel ur farmaceutisk, farmakologisk/toxikologisk och farmakoterapeutisk synpunkt, dels normgivning beträffande kvalitetskrav vid tillverkning och hantering av läkemedel, dels även kontroll av färdiga produkter i olika skeden av hanteringen.

Värderingen av ett läkemedels egenskaper innebär en serie av vetenskapliga ställningstaganden innan det blir tillåtet på marknaden. De kvalitetskrav som kan ställas sammanhänger givetvis med kontrollorganisationens omfattning och kompetens liksom med landets utvecklingsnivå i allmänhet. En på dessa förutsättningar fastlagd basnivå för värderingar kan sedan kompletteras med internationella hjälpsystem inom ramen för WHO eller genom bilaterala överenskommelser.

Även beträffande kvalitetskraven vid tillverkning och hantering bör det nationella kontrollorganet fastställa normer. Normerna kan skärpas i takt med att förutsättningarna härför ökar.

Kontrollen av redan marknadsförda läkemedel kan delas upp i farmaceutisk respektive medicinsk kontroll. Den farmaceutiska kontrollen omfattar i första hand bedömningar av tillverkningsstandarden, läkemedlens kvalitet och hållbarhet samt laboratoriemässiga undersökningar av läkemedlens kemiska och tekniska egenskaper.

Den medicinska kontrollen omfattar bedömningar av läkemedlens ändamålsenlighet, effekt samt biverkningsfrågor. I u-länderna torde den farmaceutiska kvalitetskontrollen bli initialt dominerande.

Att ett läkemedels medicinska egenskaper är tillfredsställande bedöms bl.a. mot bakgrund av i vilka länder det är registrerat och särskilt om det är registrerat i tillverkningslandet. Först på längre sikt torde det vara möjligt att bygga ut kontrollen till att omfatta egna kliniska, farmakologiska och toxikologiska bedömningar. Det föreligger därför ett klart uttalat önskemål beträffande kvalitetscertifikat för inköpta varupartier.

A 3. Den tidigare nämnda listan över basläkemedel, som upprättats av WHO bör utgöra grunden för sortimenturvalet med lämplig anpassning till lokala förhållanden och krav. Vid val av sortiment för lokal produktion måste även frågor som investeringsbehov, råvarutillgång och tillgång till tekniskt kunnande beaktas.

Etablerade affärsförbindelser kan försvåra övergången till ett mer rimligt sortiment. Kostnadsaspekten kan heller inte negligeras.

A 4. Beträffande missbruksfrågor kan det vara av värde för u-länderna att få ta del av erfarenheter av olika former av beroendeframkallande medel samt med vilka metoder man kan begränsa tillgång och åtkomlighet av dessa medel. Detta kan underlätta för u-länderna att stävja befintligt missbruk och förhindra uppkomsten av nya missbruksformer. Tillförlitlig statistik över förbrukningen kan här vara till god hjälp.

Det föreligger även ett svenskt intresse i detta sammanhang att verka för en mer allmän uppslutning kring FN:s psykotropkonvention.

B 1. De multinationella läkemedelsföretagens fabriker i u-länderna producerar i huvudsak endast läkemedel som företagen utvecklat genom egen

forskning. Utbildning av personal av olika kategorier sker i stor utsträckning internt inom dessa företag. Lokala företags rekrytering av personal sker huvudsakligen från de multinationella företagens dotterföretag. Den allmänna kunskapsutvecklingen inom t.ex. områdena varukännedom och farmaceutisk produktion blir därmed begränsad, eftersom en stor del av basläkemedlen ej produceras lokalt av de multinationella företagen.

Den närmast totala avsaknaden av råvaror för farmaceutisk konfektionering, den ännu så länge begränsade efterfrågan samt behovet av att anpassa tillgänglig teknologi till de förhållanden som råder i u-länderna är ytterligare skäl till att inhemsk läkemedelsproduktion endast förekommer i ringa utsträckning.

En effektiv kunskapsöverföring förutsätter således ett inte obetydligt utvecklings- och anpassningsarbete.

B 2. Det kanske mest realistiska sättet att initiera en sådan överföring är lokal tillverkning på joint venture-basis. Ett långsiktigt och för inblandade parter gemensamt intresse torde innebära gynnsammast möjliga förutsättningar.

Genom detta arrangemang tillförsäkras landet i fråga kontinuerlig tillgång till teknologiskt kunnande och utbildningsresurser.

B 3. Licenstillverkning ställer höga krav på u-landets egna teknologiska resurser och är därför på kort sikt tillämplig i huvudsak på en mycket begränsad krets inom målgrupperna. I de fall där licensgivning kan bli aktuell får man bl.a. räkna med att låga royalties ingår i förutsättningarna.

B 4. Med tanke på den relativt begränsade lokala tillverkning som kan komma i fråga på kort sikt och mot bakgrund av redan existerande efterfrågan bör möjligheter till varuleveranser ingå i paketet. Den svenska kostnadsnivån, framför allt i förhållande till vissa utvecklade u-länder samt östländerna, försvagar konkurrenskraften, men industrin har förklarat sig beredd att överväga någon form av rabattsystem i enlighet med WHO:s förslag. Detta skulle avse såväl råvaror som mellanprodukter och färdiga läkemedel.

B 5. Entreprenader av varierande slag bör utgöra en viktig del av paketet. Det är önskvärt att kunna erbjuda såväl s.k. nyckelfärdiga anläggningar som mer begränsade insatser inom hela det område som paketet omfattar inklusive uppbyggande av distributionsnät. Självfallet måste de direkt berörda intressenterna i sin tur anlita utomstående entreprenörer för byggnadsarbeten etc. Flera svenska företag har u-landserfarenheter av detta slag.

C 1. U-länderna saknar i stor utsträckning kunskaper om och resurser för en ändamålsenlig hantering av läkemedel. Den erfarenhet som i dag föreligger gäller huvudsakligen enkelt arbete med importerade specialiteter. Betydelsen av förpackningsmaterial och lagringsbestämmelser ur hållbarhets- och säkerhetssynpunkt underskattas ofta. Därtill kommer klimatproblem samt otillfredsställande lagerlokaler och transportmedel.

Man bör kunna ställa stora krav på hanteringen i de fall central upphandling och distribution av läkemedel införs i ett u-land. Ett speciellt problem synes vara att motverka den byråkrati som lätt utvecklas inom ministerier, tullverk och central varuhantering. Flera exempel finns på hur värdefulla läkemedel har förstörts på grund av omständliga byråkratiska hinder.

Lagerhållningen av läkemedel i u-länderna är av skiftande kvalitet. Etablerade internationella företag sörjer i allmänhet för sin centrala lagerhållning på ett tillfredsställande sätt, medan kvaliteten snabbt försämras vid

enheter närmare förbrukarna. Oregelbundna tenderköp och osäkra transporter ställer mycket stora krav på lagerhållningen för att varuförsörjningen skall fungera.

Distributionen av läkemedel till större etablerade distributionsställen (apotek eller butiker, sjukhus, läkarstationer etc.) tycks i allmänhet fungera i u-länderna. Dock kan hanteringen under distributionen vara bristfällig på grund av omoderna och/eller långsamma transportmedel. Distributionen är i flera fall ursprungligen organiserad av kolonialtidens handelshus med ett brett sortiment.

Speciella svårigheter föreligger vid transport av sera och vacciner samt läkemedel som kräver kyltransport. SBL deltar sedan några år i ett av SIDA finansierat WHO-projekt för att utveckla säkrare transportmetoder.

C 2. Utbildningsbehovet för u-länderna är stort inom alla områden som rör läkemedelshanteringen. Kontrollfunktionen spelar en avgörande roll för läkemedelsförsörjningen och bör ägnas speciell uppmärksamhet i ett utbildningspaket. Att förmedla yrkeskunskap till de anställda inom tillverkningssektorn är en nödvändighet för etablerade produktionsenheter.

Insatser på personalutbildningsområdet kommer att utgöra en av de väsentligaste delarna av "paketets" innehåll. Fördelningen mellan en allmän grundutbildning (yrkesskoletyp) och mer företagsinriktad/myndighetsinriktad utbildning måste bli föremål för detaljerade studier i överenskomna projekt med intresserade u-länder.

C 3. Förutsättningar för en läkemedelsforskning som den bedrivs i i-länderna saknas i de flesta u-länder. U-ländernas forskningsintresse gäller främst preparat mot specifikt tropiska sjukdomar samt utvärdering av traditionella inhemska örtmediciner.

Det är tveksamt om förutsättningar finns för en svensk forskningsinsats. En uppgift vore dock vidareutveckling av lämpliga beredningsformer och förpackningsformer för tropiska förhållanden.

C 4. Eftersom u-länderna av resurs- och kompetensskäl måste avstå från vissa inslag i en modern läkemedelskontroll är det angeläget att de blir delaktiga i olika internationella system för erfarenhetsutbyte inom läkemedelsområdet. WHO spelar en avgörande roll i detta sammanhang, men även bilateralt samarbete kan ha sitt givna värde.

På informationssidan bör även ingå bistånd med upprättande av läkemedelskataloger på nationella språk och anpassade efter lokala förhållanden. En samlad förteckning över i landet registrerade läkemedel med uppgifter om användningsområde, dosering, verkningsgrad, biverkningar etc. får anses fylla en synnerligen viktig funktion inom informationsområdet.

I och med tillkomsten av alltmer effektiva och specifika läkemedel ökar kravet på att en riktig information skall ges och förstås av dem som använder läkemedlen. Även i i-länderna har allt fler undersökningar visat att patienterna ofta inte följer givna anvisningar. Utformningen av patientinformationer är föremål för utredningar i flera länder. Att åstadkomma ett informationssystem för en befolkning med låg läskunnighet och där läkemedlen dessutom tills stor del ordineras av paramedicinsk personal kommer att ställa stora krav på samverkan mellan kontrollmyndighet och läkemedelsindustri.

En väl fungerande läkemedelsinformation är en väsentlig del av utbildningen i läkemedelsterapi. Informationsåtgärderna måste därför också ses som ett viktigt led i utbildning av den paramedicinska personal som på "bynivå" skall administrera vården.

C 5. Såväl inom myndighetsutövning som inom tillverkning och distribution är en väl fungerande administration av största betydelse. Ambitiösa projekt kan lätt resultera i byråkratiska överbyggnader som försvårar och fördyrar genomförandet. Även administrativ rådgivning bör därför ingå i "paketet".

### 6 Kontaktskapande åtgärder

Det är väsentligt att redan på ett tidigt stadium sprida kännedom om det svenska läkemedelspaketet och de möjligheter som detta erbjuder.

Genom den uppmärksamhet som på det internationella planet visas läkemedelsfrågorna – inte minst inom WHO – är det möjligt att spontana förfrågningar inflyter via SIDA, WHO eller på annat sätt. Även i ett inledande skede och med resurser som endast räcker för en begränsad försöksverksamhet i något eller några länder, är det dock troligt att aktiva informationsåtgärder erfordras.

SIDA vidtar normalt inte några åtgärder av förmedlarkaraktär utom på direkt begäran från något mottagarland. Dock har SIDA ett ansvar för att sprida kännedom om svenska resurser på olika områden till de länder som omfattas av biståndssamarbetet.

Såväl läkemedelsavdelningen som SBL och industrin har som tidigare nämnts internationella kontaktnät som kan komma att utgöra viktiga inslag i denna verksamhet.

Den permanenta svenska utlandsrepresentationen bör kunna medverka aktivt. Även Exportrådets tjänster bör tas i anspråk.

Som ett komplement till de personliga kontakterna är det därför av största betydelse att ett relevant och väl tillgängligt informationsmaterial med uppgifter om paketets olika beståndsdelar produceras och distribueras via alla de kanaler som kan bli aktuella.

### 7 Organisation

Denna promemoria utgör endast en preliminär studie och idéskiss. För att närmare konkretisera paketets innehåll, utröna idéernas praktiska genomförbarhet och bereda de berörda parterna möjlighet att finna en lämplig organisationsform bör en särskild beredning med anknytning till socialdepartementet tillkallas.

Direktiven för beredningens arbete bör utformas så att en viss försöksverksamhet medges i något eller några länder som kan ha intresse av detta. Beredningen behöver dock inte disponera egna medel för en sådan verksamhet annat än vad som avser sedvanliga arvoden, löneförmåner för sekreterare och övrig kanslipersonal samt vissa kostnader för resor och övriga expenser. Ovan nämnda kostnader bör belasta femte huvudtitelns kommittéanslag. Beträffande övriga kostnader – t.ex. för informationsmaterial – bör framställning inges till regeringen i varje enskilt fall.

Beredningen bör få möjlighet att skaffa sig så detaljerade kunskaper om läkemedelspaketets alla beståndsdelar, inklusive finansieringsmöjligheterna, att dess företrädare på egen hand kan genomföra förhandlingar som syftar till att "skräddarsy" paket för varje tänkbart mottagarlands behov och speciella krav. Vad gäller förhandlingar och avtal om konkreta projekt är det naturligt att företrädare för myndighet och/eller industri direkt kopplas in. Förutom vid förmedling av tjänster bör beredningen kunna medverka vid rekrytering

av expertis inom läkemedelsområdet för tjänstgöring i respektive land.

Årlig verksamhetsberättelse bör inges till socialdepartementet.

Av praktiska skäl är det önskvärt att läkemedelsindustrin redan i utredningsskedet samordnar sina resurser i någon form. Inte minst i samband med finansieringen av den föreslagna försöksverksamheten kan en samordning av industrins resurser vara önskvärd.

Beträffande finansieringen av såväl försöksverksamheten som av en framtida reguljär verksamhet bör olika alternativa och kompletterande lösningar utredas och prövas. Industribiståndsutredningens förslag bör i detta sammanhang vara av särskilt intresse.

Förutsättningarna för en nära samverkan med den på Exportrådets initiativ bildade organisationen SWECARE – vilken tillkommit för att sälja kompletta sjukvårdssystem eller delar av sådana system på den internationella marknaden – bör undersökas.

I beredningen bör ingå företrädare för socialdepartementet, UD, UHD (Utrikes- och handelsdepartementens gemensamma enheter), industridepartementet, socialstyrelsen, SIDA, statens bakteriologiska laboratorium samt för läkemedelsindustrin. Någon form av kontakt bör också etableras med Beredningen för internationellt utbildningssamarbete/utbildningsbolaget. (Mellan handelsdepartementet och företrädare för näringslivet pågår överläggningar beträffande bildande av ett halvstatligt bolag, kallat utbildningsbolaget, med uppgift att sälja svenskt kunnande inom tjänstesektorn till u-länder. Verksamheten avses på sikt kunna omfatta hela den offentliga tjänstesektorn men koncentreras till en början på utbildningsområdet. Bolaget avses få möjlighet att för u-länders räkning köpa tjänster inom den offentliga sektorn.)

Ett lämpligt namn för beredningen kan vara "Beredningen för internationellt läkemedelssamarbete".

# Kommunikationsdepartementet

## 1. Huvudmannaskap för viss drift av Nora Bergslags järnväg

Dir 1978:4

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-19

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Genom beslut den 13 oktober 1977 lämnade regeringen uppdrag åt statens järnvägar att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett statsövertagande av viss drift på Nora Bergslags järnväg, att förhandla med Nora Bergslags Järnvägs Aktiebolag om villkoren för ett statsövertagande, att beräkna storleken på den driftersättning eller andra medel, som ett statsövertagande skulle kunna föranleda samt att förelägga regeringen förslag i ämnet.

Vid de överläggningar som förts mellan statens järnvägar och järnvägsbolaget om trafikering m.m. har det visat sig att vissa frågor bör lösas i annan ordning än genom direkta förhandlingar mellan de båda transportföretagen. Med anledning härav framstår det såsom lämpligt att en särskild utredare utses att slutföra uppdraget. Med utgångspunkt i de anvisningar, som anges i ovannämnda regeringsbeslut, skall utredaren söka sådana lösningar för driftformer, huvudmannaskap och personalfrågor, som vid en samlad bedömning från företags- och samhällsekonomiska synpunkter är godtagbara och ägnade att på lämpligt sätt säkra godstransporterna för industrierna i järnvägens trafikområde.

Vad gäller frågan om statsövertagande – helt eller delvis – av bolagets verksamhet skall utredaren överväga i vad mån detta kan ske genom statligt förvärv av aktierna i järnvägsbolaget eller på annat sätt. Om avsett återställande av trafiken genom aktieförvärv inte skulle anses lämpligt eller genomförbart kan en företagsekonomisk värdering begränsas till den utrustning och de anläggningar i den nuvarande järnvägsdriften, som kan tänkas bli utnyttjade i en framtida godstransportförsörjning i området.

Transportledens och godstransporternas beredskapskaraktär skall beaktas.

Uppdraget skall i tillämpliga delar fullgöras i nära kontakt med berörda personalorganisationer.

Utredaren skall bedriva sitt arbete skyndsamt och med sikte på att slutligt redovisa detta senast den 1 april 1978.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare för att slutföra utredningarna rörande framtida driftformer för godstransporterna inom trafikområdet för Nora Bergslags järnväg och förhandlingarna rörande huvudmannaskap för viss drift av järnvägen,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver
att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om ej annat föreskrivs.
att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.
(Kommunikationsdepartementet)

## 2. Utredning om statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering m.m.

Dir 1978:8

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-26

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Statens väg- och trafikinstitut (VTI) inrättades genom beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971:79, TU 1971:7, rskr 1971:190). Samtidigt bildades transportforskningsdelegationen (TFD). Beslutet grundades på resultatet av en översyn av transportforskningens organisation och därmed sammanhängande frågor som gjorts av den s.k. transportforskningsgruppen (TFG), i betänkandet (Ds K 1970:4) Samordnad transportforskning. I samband med tillkomsten av VTI och TFD den 1 juli 1971 upphörde verksamheten vid statens väginstitut och vid statens trafiksäkerhetsråd.

VTI arbetar med forskning och utveckling (FoU) främst avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet. Enligt instruktionen (1971:233) för statens väg- och trafikinstitut (omtryckt 1975:1067) har institutet särskilt till uppgift att bedriva dels forsknings- och utvecklingsarbete, dels systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande sådan verksamhet samt att sprida kännedom om de resultat som nåtts i arbetet. Institutet skall i samband härmed samverka med universitet och högskolor för att främja undervisningen på de vetenskapliga och tekniska områden som omfattas av institutets verksamhet. VTI är också riksprovplats för vissa fordonskomponenter.

VTI leds av en styrelse. I denna ingår institutschefen och elva andra ledamöter. Antalet anställda vid institutet uppgår f.n. till ca 175 personer. Institutet är administrativt uppdelat på fyra avdelningar; en vägavdelning, en trafikant- och fordonsavdelning, en trafikavdelning samt en driftavdelning. Forsknings- och utvecklingsverksamheten bedrivs i projektform. Till varje projekt knyts resurser efter behov från de olika avdelningarna. Vid VTI tillämpas programbudgetering. Verksamheten är indelad i sex olika program. Institutet har definierat sitt huvudmål till att ta fram och till olika instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet, som behövs för att uppfylla standardkrav som bestäms av de trafikpolitiska målen.

VTI:s verksamhet finansieras dels med bidrag direkt över statsbudgeten, dels med ersättning för uppdragsforskning. Bidraget över statsbudgeten avser att täcka kostnader för programmet myndighetsuppgifter samt egen FoU-

verksamhet vid institutet. För budgetåret 1976/77 uppgick bidragsanslaget till 13,1 milj.kr. (inkl. 2,2 milj.kr. i budgetmässig överföring från TFD). VTI:s uppdragsverksamhet skall ge full kostnadstäckning. De största uppdragsgivarna är statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk. Totalt uppgick uppdragsintäkterna under budgetåret 1976/77 till 11,1 milj.kr.

Utvecklingen har visat att institutet kunnat infria förväntningarna om en samordnad nationell forskning inom det väg-, trafik- och trafiksäkerhetstekniska området och till stor del kunnat tillgodose behovet av forskning på området. Forskningsverksamheten vid VTI har också byggts upp till en kvalitet som gett ett internationellt gott anseende. Vid VTI:s tillkomst förutsattes att institutets verksamhet ekonomiskt skulle gå ihop. Så har emellertid inte skett. Det sammanlagda underskottet under budgetåren 1974/75, 1975/76 och 1976/77 är ca 8,4 milj.kr. För att täcka det ackumulerade underskottet t.o.m. den 30 juni 1976 anvisades på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 ett särskilt reservationsanslag av 3,8 milj.kr. I samband härmed initierades olika åtgärder i syfte att förbättra institutets ekonomi. Vägverket ökade sin uppdragsverksamhet vid institutet. Vidare utvecklades samrådsförfarandet mellan VTI och riksrevisionsverket (RRV) till att förutom taxefrågor även avse marknads- och resultatfrågor. Institutet har vidare själv genomfört en rad åtgärder såsom bl.a. en förbättrad ekonomisk styrning och en intensifierad marknadsföring.

Trots dessa åtgärder har VTI:s verksamhet fortsatt att gå med underskott. För innevarande budgetår har beräknats ett underskott av 3,6 milj.kr. Institutet har, bl.a. i de årliga anslagsframställningarna, klargjort att underskottet framför allt beror på att de i och för sig moderna och rationella lokaler som institutet fick i samband med omlokaliseringen till Linköping blivit mycket dyra. Samtidigt har marknaden för uppdragsverksamheten inte ökat i den omfattning som förutsattes när institutet bildades. Institutet har mot denna bakgrund förordnat en omprövning av sin verksamhet främst med avseende på finansieringsformen och den därmed sammanhängande inriktningen av verksamheten. RRV har, med utgångspunkt i det material som tagits fram under samrådet mellan VTI och RRV, funnit det osannolikt att institutet med nuvarande omfattning av uppdrag från myndigheterna inom kommunikationsdepartementets område skall kunna uppnå full kostnadstäckning under de närmaste åren.

I prop. 1977/78:100, bil. 9 föreslås bl.a. att VTI får ett särskilt bidrag för att täcka lokaloch kapitalkostnader för de fyra resultatenheter som sämst täcker sina kostnader, nämligen Provvägsmaskiner och provvägshallar, Krockbana, Simulatorer samt Övriga laborativa basresurser.

Härigenom skapas bättre ekonomiska förutsättningar för verksamheten. Fortfarande har man dock för de närmaste åren att räkna med underskott. Mot bakgrund av det nämnda bör enligt min mening en allsidig översyn göras av VTI:s verksamhet och finansiering. Översynen bör ske genom en särskild tillkallad utredare, vars uppgift bör vara att föreslå åtgärder i syfte att anpassa institutets verksamhet till marknadsförutsättningarna.

Utredaren bör vidga den kartläggning av den framtida marknadsstrukturen som pågår inom institutet. Härvid bör även ingå en inventering av samverkansmöjligheter mellan VTI och övriga myndigheter så att en lämplig arbetsfördelning kan uppnås. Arbetsuppdelningen mellan å ena sidan statens provningsanstalt, högskolan och institutioner och å andra sidan VTI bör närmare belysas med hänsyn till skillnader i arbetsuppgifter, kompetens och taxesättning.

VTI och statens geotekniska institut (SGI) är samlokaliserade i Linköping. Frågan om samordning mellan VTI och SGI i fråga om de administrativa och tekniska stödfunktionerna (verkstäder, bibliotek etc.) har tidigare utretts av statskontoret. Statskontorets rapport behandlades i prop. 1976/77:100 bil. 9. I regleringsbreven för budgetåret 1977/78 till resp. myndighet har regeringen uppdragit åt VTI och SGI att i samråd pröva möjligheterna till en samordning av administrativa och andra stödfunktioner vid de båda instituten i syfte att åstadkomma ett sammantaget bättre resursutnyttjande i enlighet med vad som anförts i propositionen. Utredaren bör i sitt arbete beakta resultatet av samordningssträvandena.

VTI:s verksamhet är f.n. starkt inriktad mot vägoch trafiksektorn. Statens vägverk är den helt dominerande uppdragsgivaren och svarade budgetåret 1976/77 för drygt hälften av VTI:s totala uppdragsintäkter. Statens trafiksäkerhetsverk – den näst största uppdragsgivaren – svarar för ca 10 %. I övrigt finns ett stort antal uppdragsgivare vilka var och en för sig har liten betydelse för institutets ekonomi.

Marknadsstrukturen visar således en stark anknytning för VTI till vägverket och trafiksäkerhetsverket. Utredaren bör mot denna bakgrund studera frågan om en närmare samverkan mellan VTI och dessa mydigheter. Härigenom skulle bl.a. det angelägna kunskapsutbytet mellan å ena sidan forskningsoch utvecklingsarbetet inom VTI och å andra sidan den praktiska tillämpningen inom väg- och trafikområdet kunna förstärkas. Samtidigt ökas förutsättningarna för en lämplig avvägning av resurserna mot behovet av forsknings- och utvecklingsverksamhet inom väg- och trafiksektorn. Genom en närmare samverkan skulle man även undvika dubbelinvesteringar och dubblerad kompetens på väg- och trafikområdet.

Utredaren bör arbeta så snabbt att ett förslag kan läggas fram vid halvårsskiftet 1978.

I sitt arbete bör utredaren biträdas av en samrådsgrupp med företrädare för VTI och de lokala SACO/SR-, SF- och TCO-S organisationerna vid VTI.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra översyn av statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren,

att förordna ledamöter i samrådsgruppen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert, sekreterare och ledamot i samrådsgruppen skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om inte annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 3. Flygplatsfrågan i Stockholmsregionen

Dir 1978:16

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-16

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Riksdagen beslöt den 15 december 1977 (prop. 1977/78:29, TU 1977/78:9, rskr 1977/78:101) bl a att staten skall ta upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om flygplatsfrågan på lång sikt i Stockholmsregionen. Huvudsyftet med överläggningarna är att – med utgångspunkt i vad som anförs i propositionen – i detalj klarlägga förutsättningarna för linjetrafik på Bromma samt att utarbeta den tidsplan efter vilken Bromma flygplats kan iordningställas för kombinerat inrikes- och allmänflyg. Överläggningarna skall främst avse vilken trafik som kan accepteras från sanitär synpunkt och den takt i vilken sådan trafik kan introduceras samt finansierings-, mark- och markkommunikationsfrågorna.

I sammanhanget bör riksdagens beslut med anledning av motion 1976/77:1190 om kommunikationerna mellan Stockholm och Arlanda (TU 1977/78:3, rskr 1977/78:37) beaktas.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att ta upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om flygplatsfrågan på lång sikt i Stockholmsregionen,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

*Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver*

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 4. Säkerheten på försvarsmaktens fartyg

Dir 1978:17

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-16

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Allmänna bestämmelser om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet finns i arbetarskyddslagen (1949:1, omtryckt 1973:834, ändrad senast 1977:534). Från lagens tillämpning har undantagits bl.a. arbete som är att hänföra till skeppstjänst. Här gäller i stället lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg (ändrad senast 1975:722) (sjösäkerhetslagen). Bestämmelserna i denna lag tillämpas dock för örlogsfartyg endast om regeringen förordnar därom. Något sådant förordnande har inte meddelats.

Undantag från arbetarskyddslagen har inom försvarsmakten gjorts för övning och annat arbete än sådant som utförs under väsentligen samma förhållanden som motsvarande arbete i annan verksamhet.

För försvarsmakten har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda bestämmelser om arbetarskydd. Dessa har kompletterats av överbefälhavaren.

Sålunda har Kungl. Maj:t i brev den 13 januari 1967 föreskrivit att den verksamhet inom försvarsmakten som har undantagits från arbetarskyddslagen i möjlig omfattning skall planläggas och genomföras med beaktande av de syften som lagen skall tillgodose. För verksamheten skall i tillämpliga delar gälla de allmänna föreskrifterna i 7 § arbetarskyddslagen. Vidare skall, bl.a. ombord på försvarsmaktens fartyg, i möjlig omfattning finnas de anordningar och vidtas de åtgärder som avses i lagens 8-13 §§. Militära skyddsombud skall utses om särskilda skäl inte föranleder annat. Militär skyddskommitté skall finnas vid varje förband eller utbildningsanstalt m.m. där minst 50 personer regelbundet sysselsätts. Bestämmelserna i arbetarskyddslagen om skyddsombud och skyddskommitté skall tillämpas när så är möjligt.

I anslutning till dessa bestämmelser har överbefälhavaren den 30 juni 1967 utfärdat tillämpningsföreskrifter till förebyggande av ohälsa och olycksfall inom försvarsmakten. Dessa hänvisar såväl till 7-13 §§ arbetarskyddslagen som till de särskilda föreskrifter, råd och anvisningar som grundar sig på lagen. Det anges särskilt att föreskrifterna skall gälla även för skeppstjänst ombord på flottans och kustartilleriets fartyg och båtar.

Riksdagen har den 16 november 1977 beslutat att arbetarskyddslagen skall ersättas av en arbetsmiljölag. Denna träder i kraft den 1 juli 1978 (prop. 1976/77:149, SoU 1977/78:1, rskr 1977/78:18, SFS 1977:1160).

Med anledning av den nya arbetsmiljölagstiftningen har chefen för marinen i skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet föreslagit, att regeringen uppdrar åt honom att dels granska i vilka avseenden sjösäkerhetslagen kan tillämpas på försvarsmaktens fartyg och båtar, dels utarbeta förslag till ny följdförfattning avseende dessa. Enligt chefen för marinen bör arbetet bedrivas i samarbete med sjöfartsverket, försvarets materielverk och försvarets sjukvårdsstyrelse och i samråd med personalorganisationerna.

I skrivelsen framhåller chefen för marinen att de av Kungl. Maj:t och överbefälhavaren gjorda hänvisningarna till arbetarskyddslagen har skapat oklarhet, eftersom lagen inte är tillämplig på skeppstjänst. I praktiken tillämpar chefen för marinen och försvarets materielverk i stället bestämmelserna i kungörelsen (1965:908) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 19 november 1965 (nr 719) om säkerheten på fartyg (ändrad senast 1976:773) (tillämpningskungörelsen till sjösäkerhetslagen) och de skyddsföreskrifter som sjöfartsverket har utfärdat i anslutning till bestämmelserna i sjösäkerhetslagen. Chefen för marinen påpekar att arbetsmiljöutredningen (S 1970:35) i betänkandet (SOU 1976:1) Arbetsmiljölag (s. 394) har uttalat att de tidigare nämnda särskilda bestämmelserna om åtgärder mot ohälsa och olycksfall inom försvarsmakten bör upphävas i samband med att arbetsmiljölagen träder i kraft. Med anledning härav har chefen för marinen granskat innehållet i sjösäkerhetslagen och tillhörande kungörelser och har därvid funnit att det av praktiska skäl är lämpligt att verksamheten på örlogsfartygen från säkerhetssynpunkt underkastas bestämmelserna i sjösäkerhetslagen.

Till framställningen har chefen för marinen fogat ett utkast till förordning med tillämpningsföreskrifter till sjösäkerhetslagen för försvarsmaktens fartyg och båtar.

Framställningen har remissbehandlats. Remissinstanserna tillstyrker allmänt att det föreslagna utredningsarbetet kommer till stånd. Flera remissinstanser ser det som naturligt att utredningen inriktas på att få till stånd regler som så långt möjligt är anpassade till dem som gäller för den civila sjöfarten.

Från något håll har också framhållits att utredningsarbetet bör bedrivas på samma sätt som arbetet med övrig ny arbetsmiljölagstiftning, dvs. genom en särskild kommitté.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och chefen för arbetsmarknadsdepartementet får jag anföra följande.

Såsom framgår av vad jag har anfört i det föregående omfattar arbetarskyddslagen inte arbete som hänförs till skeppstjänst. Någon ändring i detta avseende har inte gjorts i arbetsmiljölagen. Enligt prop. 1976/77:149 (s. 207) är avsikten att arbetsmiljölagen skall vara tillämplig inom området för det samlade försvaret. Till följd av undantaget för skeppstjänst kommer emellertid skeppstjänst inom försvarsmakten i princip att falla in under sjösäkerhetslagen. Något förordnande att denna skall tillämpas på örlogsfartyg har dock inte meddelats. Det finns f.n. inte heller underlag för att meddela ett sådant förordnande.

Enligt min mening är den nuvarande rättsliga regleringen av skeppstjänsten på försvarsmaktens fartyg otillfredsställande. Belysande härför är att militära myndigheter – trots att författningsstöd saknas – anser sig böra tillämpa bestämmelser i tillämpningskungörelsen till sjösäkerhetslagen och de skyddsföreskrifter som sjöfartsverket har utfärdat. Den rättsliga regleringen för försvarsmaktens fartyg kommer formellt att bli ännu mer otillfredsställande när arbetsmiljölagen träder i kraft, eftersom brevet den 13 januari 1967 med hänvisning till arbetarskyddslagen då kommer att upphävas.

Mot den angivna bakgrunden anser jag det nödvändigt att närmare klarlägga de frågor som har samband med arbetarskyddet vid skeppstjänst inom försvarsmakten eller som i övrigt rör säkerheten på försvarsmaktens fartyg. För detta ändamål bör en särskild utredare tillkallas.

Som jag tidigare har framhållit ankommer det enligt sjösäkerhetslagen (1 kap. 1 §) på regeringen att bestämma i vilken utsträckning lagen skall gälla för örlogsfartyg. Utgångspunkten för utredaren bör därför vara att överväga vilka bestämmelser i lagen som bör tillämpas på örlogsfartyg. I detta sammanhang bör klargöras vad som avses med sådana fartyg och anges om och i vilken utsträckning bestämmelserna skall gälla för andra fartyg som tillhör eller nyttjas av försvarsmakten. Det sist sagda medför även att lämpligheten av termen "örlogsfartyg" i 1 kap. 1 § sjösäkerhetslagen bör övervägas. Jag har i det föregående uppehållit mig främst vid frågor om arbetarskydd. Utredaren bör emellertid förutsättningslöst undersöka även vilka bestämmelser i övrigt i sjösäkerhetslagen som bör gälla för försvarsmaktens fartyg.

Utredaren bör vidare överväga om det behövs tillämpningsföreskrifter som kompletterar de lagbestämmelser som avses gälla för försvarsmaktens fartyg. Jämförelser bör därvid självfallet göras med innehållet i tillämpningskungörelsen till sjösäkerhetslagen. Ledning torde också kunna erhållas av det utkast till förordning med tillämpningsföreskrifter som chefen för marinen har fogat till sin framställning.

Om de förslag utredaren avser att lägga fram föranleder speciella kostnader för statsverket bör en uppskattning av kostnadernas storlek göras.

I frågor som rör arbetsmiljön bör utredaren hämta ledning från den nya

arbetsmiljölagstiftningen. Utredaren bör i detta sammanhang också ta ställning till de gränsdragningar som kan behöva göras mellan regleringen för försvaret i den allmänna arbetsmiljölagstiftningen och den särskilda regleringen för skeppstjänst. I arbetsmiljöfrågor bör utredaren samråda med fartygsmiljöutredningen (K 1973:04). Utredaren bör vidare nära samråda med berörda myndigheter och organisationer.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Utredaren bör lägga fram de författningsförslag som föranleds av hans ställningstaganden.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över lagstiftningen rörande säkerheten på försvarsmaktens fartyg,

att besluta om experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 5. Sjöfartsverkets sjökortsframställning

Dir 1978:44

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-20

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Sjöfartsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör sjöfarten. Verksamheten skall bedrivas med huvudsaklig inriktning på handelssjöfarten. I verksamheten ingår bl.a. att handha sjökarteverksamheten. På sjökarteverksamhetens område har verket enligt förordning (1969:320) med instruktion för sjöfartsverket särskilt till uppgift bl.a. att utföra sådana mätningar och undersökningar i farvatten inom landet och i angränsande havsområden som fordras för sjöfarten och försvaret, att utarbeta och utge eller låta utge allmänna sjökort och seglingsbeskrivningar samt att utarbeta särskilda sjökort och seglingsbeskrivningar för marinen.

Den svenska sjökortsportföljen omfattar 137 sjökort av olika slag samt 7 serier båtsportkort. Härutöver finns för vissa farleder speciella radarnavigeringsskisser avsedda för lotsar. Jämsides med nyproduktion av sjökort sker kontinuerliga rättelser av befintliga sjökort. Till grund för nyproduktionen och rättelserna ligger bl.a. de av verket utförda sjömätningarna.

Inom sjöfartverket pågår arbete med översyn av organisationen. I beslut den 23 oktober 1977 gav regeringen verket vissa uppdrag i anslutning till organisationsöversynen och förutsatte samtidigt att det samlade arbetet sker skyndsamt och leder fram till ett program för en effektivisering och rationalisering av verksamheten. I beslut den 30 mars 1978 har verket getts ökade resurser för sjökarteverksamheten i syfte att öka produktionen och intensifiera arbetet med rättelse av sjökort.

De åtgärder regeringen hittills vidtagit bör enligt min mening kompletteras med en översyn av effektiviteten och tillförlitligheten i processen från sjömätning till färdiga sjökort. Översynen bör ske genom en särskilt tillkallad utredare. Arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av sjöfartsverkets sjökortsframställning,

att besluta om sakkunniga, experter och sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 6. Utredning om vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik m.m.

Dir 1978:46

Beslut vid regeringssammanträde 1978-05-25

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

I takt med utvecklingen inom transportsektorn har flygets betydelse i det totala transportsystemet och för samhällsutvecklingen i stort successivt ökat. Detta sammanhänger med en rad olika faktorer såsom den allmänna höjningen av den ekonomiska standarden, befolknings- och bebyggelseutvecklingen, strukturförändringarna inom näringslivet m.m. För svenskt vidkommande har flyget blivit särskilt betydelsefullt på grund av vårt lands geografiska läge och utbredning.

Med tanke på Sveriges beroende av utrikeshandeln är ett väl fungerande flyg ett nödvändigt hjälpmedel i kontakterna mellan svenskt näringsliv och omvärlden. Flyget har också stor betydelse för turismens utveckling. Den tidsvinst och de ökade resmöjligheter inrikesflyget erbjuder enskilda människor, förvaltning och näringsliv är för vårt land av största betydelse. I ett ytstort land som Sverige med dess många över hela landet spridda regioner och befolkningscentra är tillgången på snabba persontransporter naturligen en avgörande förutsättning för ett väl fungerande näringsliv och en effektiv förvaltning. I trafik- och regionalpolitiska sammanhang – framför allt när det gäller långväga transporter – spelar därför flyget numera en väsentlig roll.

Den civila luftfarten har vuxit mycket snabbt i omfång under senare tid. Antalet avresande passagerare på de statliga flygplatserna har ökat från drygt 0,9 milj. år 1960 till 4,3 milj. år 1977, vilket innebär en genomsnittlig årlig tillväxt med ca 10 %. Drygt hälften (54 %) av det angivna totala antalet avresande passagerare kan hänföras till utrikestrafiken och resten till den inrikes linjefarten. Charterflyget till utlandet har ökat från ca 66.000 avresande passagerare år 1960 till ca 1,1 milj. år 1977. Den inrikes linjefarten har också vuxit mycket kraftigt eller från drygt 400.000 avresande passagerare

år 1960 till ca 2,1 milj. år 1977. En successiv övergång till jettrafik, som starkt bidragit till att förkorta restiderna, är en väsentlig förklaring till den starka trafikutvecklingen.

Linje- och charterflygets starter och landningar (flygplansrörelser) på de statliga flygplatserna har ökat med ca 5 % årligen sedan 1960 och uppgick år 1977 till ca 222.000. Att ökningstakten såvitt avser antalet flygplansrörelser är lägre än ökningen av antalet passagerare är ett uttryck för den tekniska utveckling som skett inom flyget med successiv övergång till allt större flygplan med ökad kapacitet. Denna utveckling har möjliggjorts bl.a. genom att luftfartens markorganisation har byggts ut med nya modernt utrustade flygplatser och förbättrade navigerings-, inflygnings- och landningshjälpmedel. Dessa åtgärder har inte bara varit nödvändiga förutsättningar för flygtrafikens utveckling över huvud utan har också bidragit till att ytterligare öka säkerheten och regulariteten i trafiken.

Vid sidan av det tyngre flyget har inom den civila luftfarten skett en kraftig tillväxt av det s.k. allmänflyget. Allmänflyg är en sammanfattande benämning på civil luftfart utförd med lätta luftfartyg, såväl jet- som propellerdrivna. Allmänflyg kan uppdelas i bruksflyg (i vilket taxiflyg ingår), skolflyg, luftfartsverksamhet av särskilt slag och privatflyg (inkl. firmaflyg). Av det totala antalet flygplansrörelser år 1977 svarade allmänflyget för ca 85 % eller ca 1,4 milj. Inom allmänflyget fördelades flygplansrörelserna med ca 55 % eller ca 0,8 milj. på den yrkesmässiga luftfarten inkl. allt skolflyg och resterande 45 % på privatflyg.

Luftfartens andel av det totala inrikes persontransportarbetet med kollektiva färdmedel ökade från ca 2 % år 1960 till ca 6 % år 1977. Under samma period mer än fördubblades flygets andel av det totala inrikes persontransportarbetet.

Tillväxten av den civila luftfarten väntas enligt luftfartsverket fortsätta men i något långsammare takt än tidigare.

Ett utmärkande drag i den civila luftfartens utveckling är att den kommit att betjäna allt fler orter i landet. Totalt finns idag ca 220 flygplatser som är öppna för civil trafik. Av dessa är ca 105 godkända att användas vid luftfart i förvärvssyfte. Dessutom är 53 av dessa godkända som trafikflygplatser, vilket innebär att instrumentinflygning kan utföras. Reguljär inrikes trafik bedrivs f.n. på 32 av flygplatserna varav 13 förvaltas av luftfartsverket. Vidare finns sex flygplatser som utgörs av militära flottiljflygplatser där luftfartsverket förvaltar de anläggningar som utnyttjas för den civila trafiken.

Det inrikes flyglinjenätet har successivt byggts ut och sammanbinder numera en relativt stor del av landets större tätorter med i första hand Stockholmsregionen men även i viss utsträckning med varandra. Av det totala antalet flygresor i inrikes linjefart har ca 80 % sin start- eller målpunkt förlagd till Bromma eller Arlanda. Stockholmsregionens dominans kan även belysas med att av totalt 17 relationer med ett trafikflöde överstigande 20.000 resor per år är det endast två som inte berör Stockholm, nämligen Sundsvall-Göteborg och Visby-Norrköping. Det inrikes flygnätet domineras av fyra linjer, nämligen Stockholm-Göteborg, Stockholm-Malmö, Stockholm-Luleå samt Stockholm-Visby. Dessa fyra linjer svarar tillsammans för ca hälften av resorna med reguljärt inrikesflyg. En betydande flygtrafik sker också till och från övriga Norrland. I framtiden får vi räkna med ett antal högtrafikerade flygvägar mellan större befolkningscentra som – med hänsyn bl.a. till de senaste årens snabba flygplatsutbyggnad – liksom nu kompletteras av ett nät av flygvägar med lägre trafikintensitet.

Genom beslut av 1967 års riksdag fastställdes riktlinjerna för luftfartsverkets verksamhet och organisation (prop. 1967:57, SU 107, rskr 267). Luftfartsverket har enligt dessa bl.a. till uppgift att förvalta och driva statliga flygplatser för linjefart, s.k. primärflygplatser. Andra flygplatser för huvudsakligen det s.k. allmänflyget är en angelägenhet för landsting, kommun eller enskild intressent. Detta utesluter emellertid inte att flygplatser för luftfart i regelbunden trafik kan anläggas, förvaltas och drivas av landsting, kommun eller enskild. Enligt riksdagsbeslutet skulle i anslutning till de av statsmakterna år 1963 antagna trafikpolitiska riktlinjerna åtgärder vidtas för att anpassa den civila luftfarten till kravet på full kostnadstäckning.

I anslutning till nämnda proposition fastställdes normer för samverkan mellan stat och kommun vid investeringar i de av luftfartsverket förvaltade primärflygplatserna. Enligt dessa normer har kommun att svara för markkostnaderna och för 37,5 % av kostnaderna för byggnader och anläggningar.

Genom det etablerade samarbetet mellan stat och kommun på luftfartsområdet har förutsättningar skapats för ett kommunalt inflytande och medansvar vid utbyggnad av landets primärflygplatser. Genom formerna för täckning av investeringsutgifterna får kommunerna liksom staten – utifrån en prioritering av flygplatsprojekt i förhållande till andra samhälleliga investeringsändamål – bedöma projektens angelägenhetsgrad.

Förutsättningarna för att staten skall engagera sig i anläggandet av en ny flygplats är enligt det luftfartspolitiska beslutet att full kostnadstäckning erhålls för hela det i anläggningen investerade kapitalet. Vidare bör intäkterna överstiga drift- och kapitalkostnaderna senast tio år efter att flygplatsen har färdigställts. Enligt 1963 års luftfartsutredning bör samma ekonomiska förutsättningar tillämpas vid större investeringar i befintliga flygplatser. De nuvarande riktlinjerna för statligt engagemang i en flygplats tar således inte hänsyn till att varje flygplats utgör en del av det samlade nätet av flygplatser där enskilda flygplatser genererar intäkter på andra flygplatser.

När en flygplats tagits i drift integreras den kostnads- och intäktsmässigt i det totala flygplatssystemet. De avgifter som fastställs för nyttjandet av de olika flygplatserna baseras således på den samlade kostnaden för driften av de flygplatser som staten förvaltar, vilket leder till att lönsamma storflygplatser lämnar bidrag till olönsamma mindre flygplatser. Avgiftsuttaget på de större flygplatserna kommer därigenom att bli högre än vad som motiveras av kostnaden för flygplatsen i fråga.

Utvecklingen av flygtrafiken i Sverige har liksom vad gäller övriga trafikgrenar skett inom ramen för 1963 års trafikpolitiska beslut. I enlighet med de trafikpolitiska riktlinjerna skall varje trafikgren själv svara för de kostnader den förorsakar det allmänna. Detta innebär för luftfartens del att luftfartsverket skall täcka sina kostnader inkl. avskrivningar och ränta på statskapitalet med avgifter. Förräntningskravet innebär krav på avkastning av det disponerade statskapitalet motsvarande statens normalränta. Vidare skall trafiken ombesörjas av flygföretagen enligt företagsekonomiska principer.

En naturlig följd av såväl de trafikpolitiska riktlinjerna som formerna för samarbetet med kommunerna är att de statliga och kommunala investeringarna i de statliga flygplatsernas byggnader och anläggningar i ekonomisk mening värderas på samma sätt och att ersättningen därför grundas på samma villkor. I enlighet härmed omfattar ersättningen till kommunerna för deras investeringsbidrag till byggnader och anläggningar (prop. 1970:200

angående ersättning till kommuner för bidrag till investeringar i primärflygplatser) kapitalkostnaderna motsvarande avskrivning och ränta enligt för luftfartsverket gällande principer.

Då var och en av primärflygplatserna som tidigare berörts, ingår som del i ett integrerat flygplatssystem har ersättningen till kommunerna inte gjorts beroende av graden av kostnadstäckning i de särskilda fallen. I enlighet med förslagen i prop. 1970:200 har kostnadstäckningskravet i stället fastställts att gälla verksamheten i dess helhet. I konsekvens härmed har för kommunernas del – under förutsättning att verkets ekonomiska målsättning om full kostnadstäckning i den totala rörelsen uppfylls – ersättningarna getts generell karaktär och är således enbart baserade på de investeringsbidrag som vederbörande kommun lämnat.

Frågan om flygplatsers huvudmannaskap och kriterier för statligt engagemang i flygplatser har bl.a. mot bakgrund av luftfartens utveckling under de senaste åren aktualiserats i olika sammanhang. Således har riksdagen, i likhet med luftfartsverket, bl.a. uttalat att en översyn bör ske av gällande riktlinjer för lönsamhetsbedömningar m.m. för inrättande av statliga flygplatser. Luftfartsverket har därvid framhållit att en företagsekonomisk utvärdering av ett flygplatsprojekt inte ensamt bör vara avgörande för flygplatsens tillkomst eller för statligt engagemang i en redan etablerad flygplats. En sådan bedömning måste enligt luftfartsverket kompletteras med regionalpolitiska och samhällsekonomiska värderingar och en bedömning av den enskilda flygplatsens betydelse i det totala flygtransportsystemet. Frågan om flygplatsers huvudmannaskap har också aktualiserats i samband med organisatoriska förändringar vid de militära flottiljflygplatser som f.n. utnyttjas för civil luftfart. Således har riksdagen beslutat om avveckling av flygflottiljen i Kalmar. Vidare har i olika sammanhang framförts förslag om att Växjö, Borlänge och Kristianstads flygplatser skall ges ställning som primärflygplatser och således övertas av luftfartsverket.

Enligt bl.a. länsstyrelsen i Stockholms län bör staten ta över hela det ekonomiska ansvaret för utbyggnad och drift av statliga flygplatser för linjefart. Vidare har landstinget i Stockholms län hos regeringen hemställt om en omprövning av de av riksdagen år 1967 fastställda reglerna för investeringar i primärflygplatser. Landstinget anser att de nuvarande reglerna klart missgynnar kommunerna.

Luftfartsverkets ekonomiska resultat har under den senaste tioårsperioden utvecklats relativt gynnsamt. De omfattande investeringarna under 1970-talet som följd av utbyggnaden av tre storflygplatser och kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärder vid övriga flygplatser har emellertid lett till att verket inte räknar med att under de närmaste åren kunna uppfylla sitt förräntningskrav. Verket har därför presenterat en tioårsöversikt med årliga taxehöjningar på i genomsnitt 10 % som visar en underförräntning under de första åren. Denna underförräntning kompenseras emellertid av motsvarande överförräntning under de sista åren av tioårsperioden. Som följd härav kommer enligt luftfartsverket kommunerna i likhet med staten, vilket Svenska kommunförbundet och Stockholms läns landsting motsatt sig, inte att erhålla full förräntning på insatt kapital under de närmaste åren. Kommunerna kommer emellertid att kompenseras härför under tioårsperiodens senare del. Flygbolagen har för sin del framfört att den antagna taxehöjningen skulle kunna reduceras genom rationalisering av luftfartsverkets verksamhet.

Vad gäller luftfartsverkets ekonomi bör vidare nämnas att luftfartstaxan

omstrukturerades år 1973 av regionalpolitiska skäl. Den inrikes passageraravgiften sänktes kraftigt samtidigt som den utrikes passageraravgiften höjdes. Denna åtgärd har påverkat resultatet för de flygplatser där enbart inrikestrafik bedrivs. Genom den utbyggnad som skett bl.a. av de större flygplatserna med internationell trafik har förutsättningar skapats för en framtida lönsam expansion. Under ett inledningsskede med stor outnyttjad kapacitet kommer lönsamheten emellertid att vara låg. Det finns därför skäl att iaktta stor restriktivitet i fråga om ytterligare resursbindande åtgärder under den närmaste tiden. Härigenom bör det bli möjligt att begränsa höjningarna av taxorna som internationellt sett ligger på en hög nivå.

Inom ramen för den regionala trafikplaneringen som genomfördes under åren 1972-1974 ingick som ett väsentligt moment att skapa underlag för en samlad bedömning av hur bl.a. flygplatssystemet bör utformas på kortare och längre sikt för att på ett tillfredsställande sätt tillgodose de interregionala resbehoven i resp. län.

På grundval av vad som framkom i den regionala trafikplaneringen utarbetades inom kommunikationsdepartementet en departementspromemoria (Ds K 1975:10) Planering av de svenska flygplatserna. I promemorian utvärderades länsstyrelsernas förslag till flygplatsutbyggnader. Med denna utgångspunkt framlades en skiss till ett framtida flygplatssystem. Promemorian har remissbehandlats.

Utgångspunkten för den regionala trafikplaneringen när det gäller flygplatsers lokalisering, utformning och kapacitet är ett funktionellt flygplatssystem. I syfte att åstadkomma ett sådant system som också är anpassat till regional- och näringspolitiska målsättningar samt flygtransporternas ekonomiska och tekniska förutsättningar har i arbetet med de regionala trafikplanerna tillämpats en funktionell indelning av flygplatserna. Denna indelning anknyter till den i det regionalpolitiska handlingsprogrammet angivna ortsplanen samt till flygplatsernas betydelse i transportsystemet. Funktionsindelningen motsvarar i stort sett den tekniska banklassindelningen som luftfartsverket tillämpar vid godkännande av flygplatser.

I skrivelse till regeringen har Svenska kommunförbundet hemställt att regeringen skall ta initiativ till en genomgripande analys av inrikesflygets situation idag och vilken roll det skall spela i framtiden. Statliga och kommunala flygplatser måste enligt kommunförbundet betraktas som delar i ett för hela landet gemensamt flygplatssystem. Det är därför angeläget att klargöra hur ett sådant system bör se ut för att på längre sikt bli ett verksamt medel i sysselsättnings- och regionalpolitiken. Detta kräver enligt förbundet en allsidig belysning och bedömning av resbehoven, tillgängliga fasta anläggningar för trafiken och eventuella krav på förändringar, nuvarande och kommande flygplanstyper, totala ekonomiska resurser och kostnadsfördelning.

Inrikesflyget i Sverige är uppbyggt på i princip likartat sätt som i Danmark och Norge. Det innebär att Scandinavian Airlines System (SAS) i samtliga tre länder svarar för vissa tunga stamlinjer – i Sverige Stockholm-Göteborg, Stockholm-Malmö och i princip Stockholm-Luleå-Kiruna – medan nationella flygbolag – Linjeflyg AB (LIN) i Sverige – handhar linjefarten i övrigt. Denna arbetsfördelning har successivt vuxit fram under iakttagande av bestämmelserna i det för SAS gällande konsortialavtalet och de grundprinciper för SAS verksamhet som gemensamt fastlades av de skandinaviska länderna vid tillskapandet av SAS-konsortiet innebärande en företrädesrätt för SAS att bedriva inrikestrafiken i de tre länderna. Utöver SAS och LIN:s trafik på de

större flygplatserna har under senare år ett sekundärnät – matarnät – byggts upp. Sekundärnätet trafikeras med lättare flygplanstyper.

När det gäller frågan om uppdelning av trafiken på SAS och LIN kan det således konstateras att det finns anledning att i Sverige – liksom i Danmark och Norge med deras likartade uppbyggnad av inrikesflyget – från tid till annan se över arbetsfördelningen liksom intäkts- och kostnadsfördelningen mellan SAS och de nationella flygföretagen, dvs. för Sveriges del framför allt LIN. Mot bakgrund härav träffade SAS och LIN i december 1975 överenskommelse om överföring av två flygfrekvenser på linjen Stockholm-Luleå från SAS till LIN. Luftfartsverket har anmodat bolagen att gemensamt utvärdera resultatet av denna överföring. Utvärderingen skall redovisas för verket senast den 20 augusti i år. Luftfartsverket har vidare föreslagit att en total översyn av inrikesflygets struktur bör genomföras i syfte att stärka dess ekonomiska och trafikala förutsättningar. Statens pris- och kartellnämnd (SPK) anser det vara väsentligt att en sådan översyn kommer till stånd. Denna fråga har även aktualiserats av riksdagen vid ett flertal tillfällen.

Den civila flygtrafikens tillväxt och dess successivt större geografiska utbredning medför ett ökat ianspråktagande och ett allt intensivare utnyttjande av det svenska luftrummet. Luftrummet skall samtidigt utnyttjas av militärflyget, vars verksamhet bedrivs under speciella operativa betingelser. Mot denna bakgrund beslöt riksdagen år 1973 (prop. 1973:27, TU 1973:12, rskr 1973:160) att de civila och militära flygtrafikledningsorganisationerna skulle sammanföras i en gemensam organisation. Denna skulle i sin tur inordnas i luftfartsverket. Riksdagen beslöt också att den fortsatta utvecklingen av flygtrafikledningssystemet skulle inriktas på övergång till s.k. yttäckande flygkontroll. Enligt riksdagens beslut har dessutom en central skola för gemensam utbildning av civila och militära flygledare inrättats i Sturup.

Riksdagen beslöt år 1975 (prop. 1975:81, TU 1975:16, rskr 1975:19) om ny organisation för luftfartsverket. Syftet med omorganisationen var bl.a. att mot bakgrund av den allmänna utvecklingen inom luftfarten förbättra förutsättningarna för en effektivering av luftfartsverkets och luftfartsinspektionens arbete. I prop. 1977/78:5 om flygvädertjänstens system och organisation m.m. föreslogs ett antal åtgärder i syfte att effektivera flygvädertjänsten. I propositionen föreslogs bl.a. att förutsättningarna för en ytterligare integrering mellan civil och militär vädertjänst bör prövas fortlöpande. Riksdagen beslöt i enlighet med förslagen i propositionen. Vid årets riksmöte har beslut vidare fattats om inrättande av en central myndighet för utredning av allvarligare civila och militära luftfartsolyckor.

Jag kan konstatera att luftfartens utveckling under de senaste åren i flera avseenden har varit mycket expansiv, främst vad gäller trafikvolym, flygplatsutbyggnad och teknisk utveckling. De ekonomiska förutsättningarna för de olika delsystemen inom det totala luftfartssystemet har vidare, vilket framgått av vad jag tidigare anfört, avsevärt förändrats. Samtidigt gäller att de trafikpolitiska riktlinjerna på senare tid kommit att tillämpas på ett sätt som delvis kan anses återspegla förändrade synsätt. Detta framgår av propositionen 1977/78:100 bil. 9 (budgetpropositionen) samt av den av riksdagen ännu ej behandlade propositionen 1977/78:92 om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv persontrafik.

Mot bakgrund härav finner jag det lämpligt att nu föreslå att en kommitté tillkallas med uppdrag att se över vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik. Huvuduppgiften för utredningen bör vara att, med

utgångspunkt i en översiktlig analys av det inrikes flyglinjenätet, föreslå en lämplig flygplatsstruktur som i första hand tillgodoser kraven på tillfredsställande interregionala flygtransporter. Detta bör ske utifrån en bedömning av omfattningen och arten av nuvarande och framtida trafikunderlag för främst interregionala förbindelser samt luftfartens rimliga andel därav. Allmänflygets roll som kompletterande transportmedel bör i detta sammanhang beaktas.

I frågor om utredningsarbetets inriktning och vissa huvudfrågor som bör behandlas av kommittén vill jag anföra följande. Jag förutsätter emellertid att kommittén även kan ta upp andra frågor som anknyter till dess uppgifter.

Den principiella utgångspunkten för kommitténs arbete bör vara att målet för samhällets trafikpolitik är att ge medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader. De trafikpolitiska åtgärderna måste därvid i möjligaste mån anpassas så att de harmonierar med t.ex. närings- och sysselsättningspolitiken, regionalpolitiken, miljöpolitiken och energipolitiken. Jag erinrar i detta sammanhang om riksdagens uttalande (CU 1973:11, rskr 1973:11) rörande behandlingen av flygplatsernas lokalisering inom ramen för den fysiska riksplaneringen. Vidare bör kommittén i sitt arbete beakta vad statsmakterna senast i anslutning till 1977 års försvarsbeslut anfört om försvarsberedskapen. Sålunda framhålls där att det är betydelsefullt och nödvändigt att i samhällsplaneringen hänsyn tas även till totalförsvarets behov.

När det gäller de trafikpolitiska medlen främjas effektiviteten i transportapparaten och kvaliteten på transporttjänsterna bäst genom en i princip fri konkurrens. Detta skapar valfrihet för konsument och näringsliv i valet av transportmedel. Transportutövarna skall inom ramen för av samhället fastlagda gränser arbeta utan konkurrenshämmande detaljregleringar och under företagsekonomiska former. Samtidigt måste trafikpolitiken utformas så att en frivillig samverkan och samordning mellan olika transportutövare underlättas. En samhällsekonomiskt effektiv fördelning av transportarbetet mellan olika transportmedel måste vara den grundläggande utgångspunkten för trafikpolitiken.

Staten har ett huvudansvar för att ett effektivt interregionalt transportsystem kan komma till stånd. Ett väl utvecklat och differentierat inrikesflyg spelar, med hänsyn till flygets höga transporteffektivitet och de långa geografiska avstånden i landet, härvid en väsentlig roll.

Mot denna bakgrund och med beaktande av förväntad trafiktillväxt och teknisk utveckling bör kommittén se över det nuvarande interregionala flyglinjenätet. Kommitténs arbete i denna del bör resultera i en principskiss för linjenätets utformning. Med utgångspunkt i denna skiss bör kommittén överväga bl.a. lokalisering och dimensionering av flygplatserna. Den i departementspromemorian Planeringen av de svenska flygplatserna framlagda planen till ett framtida flygplatssystem bör utgöra grunden för en fördjupad analys av den lämpliga framtida flygplatsstrukturen och den flygplatskapacitet som från samhällets synpunkt bör finnas.

Regeringen kommer inom kort att meddela anvisningar för en fortsatt regional trafikplanering. Inom ramen för den regionala trafikplaneringen kommer närmare att studeras frågan om ny- och utbyggnad av mindre flygplatser, de s.k. region- och lokalflygplatserna. Detta skall ske mot bakgrund av allmänflygets växande betydelse för flygtransportförsörjningen. Jag förutsätter att det arbete som bedrivs inom den nu föreslagna kommittén

på lämpligt sätt samordnas med den inom regional trafikplanering bedrivna flygplatsplaneringen.

Staten bör naturligen ha ett dominerande intresse i de tre storflygplatserna med deras stora andel utrikestrafik, dvs. Stockholm-Arlanda, Göteborg-Landvetter och Malmö-Sturup. Det övriga flygplatsnätet bör vad gäller huvudmannaskap, finansieringsfördelning och drift utformas i syfte att en tillfredsställande interregional trafikförsörjning kan erhållas till lägsta möjliga kostnad. För att en flygplats för inrikestrafik med statligt engagemang skall inrättas bör en grundläggande förutsättning vara att det i ifrågavarande region finns interregionala transportbehov som inte på ett tillfredsställande sätt kan tillgodoses med andra transportmedel eller från näraliggande flygplatser.

Kommittén bör, vad gäller frågan om finansieringsfördelningen mellan stat och kommun, föreslå ett system som är anpassat till de olika flygplatsernas roll i det interregionala transportsystemet.

Regeringen har i olika sammanhang fattat beslut som innebär stor återhållsamhet med statliga medel och i övrigt uttalat att statliga åtgärder som innebär ökade påfrestningar på kommunernas ekonomi måste undvikas. Denna principiella ståndpunkt bör utgöra en allmän förutsättning för förslagen rörande flygplatssystemet. Det statliga engagemanget i flygplatssystemet bör även fortsättningsvis ske inom ramen för affärsverksprinciperna samtidigt som trafikutövningen bör ske enligt företagsekonomiska principer. Detta medför att utredningen skall eftersträva problemlösningar som innebär att det totala avgiftsuttaget i flygplats- och flygtrafiksystemet, utan ytterligare statliga bidrag, skall växa långsammare än vad nuvarande prognoser indikerar.

I fråga om drift- och förvaltningsansvaret för flygplatserna bör särskilt eftersträvas former som är ägnade att stimulera till en fortsatt rationalisering och kvalitetsförbättring av verksamheten. Härvid bör bl.a. studeras de kostnadsbesparingar som kan erhållas genom att mindre flygplatser drivs och förvaltas helt eller delvis av berörda kommuner i syfte att uppnå lägsta möjliga totalkostnad för verksamheten.

Kommittén bör också överväga nödvändiga organisatoriska förändringar som följd av dess principiella förslag. Behovet av förändringar i rationaliserande syfte vad gäller myndighetsutövningen inom luftfartsområdet bör också prövas.

Med hänsyn till inrikesflygets väsentliga betydelse i regionalpolitiska sammanhang är det betydelsefullt att inrikesflyget organiseras så att trafiken kan bedrivas på ett företagsekonomiskt tillfredsställande sätt. Förutsättningar måste finnas för att transporttjänster skall kunna utbjudas till priser som står i överensstämmelse med de regional- och näringspolitiska strävandena.

Mot bakgrund härav överfördes, som jag tidigare nämnt, två flygfrekvenser på linjen Stockholm-Luleå från SAS till LIN för några år sedan. Resultatet härav skall utvärderas av flygbolagen själva i år. I samband med denna utvärdering kommer, enligt vad jag har erfarit, flygbolagen att pröva behövliga åtgärder i effektivitetshöjande syfte. Därvid kommer bl.a. de möjligheter som erbjuds genom LIN:s förvärv av en ny och enhetlig flygplansflotta att beaktas. Kommittén bör beakta resultatet av detta arbete som bör ingå i underlaget för kommitténs egna förslag.

Kommittén bör föreslå de övergångsåtgärder som är nödvändiga med hänsyn till kommitténs principiella förslag. Kommittén bör vidare arbeta skyndsamt och i nära kontakt med berörda flygbolag och personalorganisationer.

Kommittén bör vid sin sida ha en parlamentariskt sammansatt referensgrupp om fem personer. Förordnande för dessa bör meddelas av departementschefen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst fem ledamöter med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik, m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att förordna en referensgrupp om fem personer,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 7. Det fortsatta genomförandet av reformen med differentierade körkort

Dir 1978:54

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-08

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

År 1973 inleddes en reform som syftar till ett system med differentierade körkort (prop. 1971:65, TU 1971:12, rskr 1971:209). Reformen genomförs etappvis och innebär att den behörighet, som körkortet ger, anpassas efter de kunskaper och den färdighet, som krävs för framförande av olika fordonstyper, t.ex. tyngre lastbil, lastbil med tillkopplat släpfordon, buss, personbil. Utbildning och förarprov utformas med hänsyn till behörigheten för varje körkortsklass. Garantier skapas därigenom för att varje förare ges förutsättningar att på ett från trafiksäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt föra det slag av fordon, som han skall använda i trafik. Systemet med differentierade körkort betraktas därför som ett viktigt led i arbetet på att främja trafiksäkerheten.

Fullt utbyggt innebär det differentierade körkortssystemet följande. Behörighet att föra visst fordon anges i körkortet med bokstäverna A, B, C, D resp. E. För rätt att föra motorcykel krävs behörigheten A. Den som har behörigheten B får föra personbil och lätt lastbil (totalvikt högst 3,5 ton) och ett till sådant fordon kopplat lätt släpfordon. För rätt att föra tung lastbil krävs behörigheten C och för rätt att föra buss behörigheten D. Behörigheten E avser tungt släpfordon. Behörigheterna C och D kan förvärvas endast i kombination med behörigheten E.

Det utbyte av äldre körkort till körkort av ny typ, som har fortgått sedan början av år 1973, har nu i princip avslutats. Körkort av äldre typ upphörde att gälla vid utgången av år 1976. Utbytet har tillgått så – vad gäller högre behörighet än A och B – att den som hade gammalt körkort och trafikkort har fått nytt körkort med motsvarande behörighet. En körkortshavare med

trafikkort utan bussbehörighet har fått ett körkort med behörighet C och E och en körkortshavare med trafikkort med bussbehörighet har fått körkort med behörighet C, D och E. Vidare har de körkortshavare utan trafikkort som har kunnat visa intyg om viss tids körvana med tyngre fordon fått körkort med behörighet för fordonsslaget.

Att bereda möjligheter att anpassa utbildningen så att man kan möta behovet av förare med behörighet enligt de regler, som jag har redogjort för, tar tid och kräver resurser. Statsmakterna beslöt därför att arbetet med körkortsreformen skulle genomföras i etapper.

Den 1 januari 1975 genomfördes den första etappen som innebär krav på högre behörighet än B för rätt att föra buss eller fordonskombination i vilken tungt släpfordon eller flera lätta släpfordon ingår. Utbildningen för de nya behörigheterna sker inom gymnasieskolan och arbetsmarknadsutbildningen. Viss utbildning sker också inom försvarsmakten samt vid företag och trafikskolor. Nästa etapp i genomförandet medför enligt nu gällande målsättning att för rätt att föra singellastbil med totalvikt över sju ton skall krävas körkort med behörighet av både C och E, dvs. samma krav som för närvarande gäller för rätt att föra tung lastbil med tung släpvagn. Sista etappen i körkortsreformens genomförande innebär att samma krav skall gälla vid förande av singellastbil med en totalvikt över 3,5 ton. Det bör framhållas att det för rätt att föra bil i yrkesmässig trafik redan gäller högre krav.

Statens trafiksäkerhetsverk har anmält vissa synpunkter på genomförandet av nästa etapp.

Erfarenheterna från genomförandet av den första etappen av det nya körkortssystemet är enligt trafiksäkerhetsverket positiva. Möjligheterna att i kommande etapper höja kraven på kunnande hos lastbilsförarna i den takt som förutsattes vid beslutet år 1971 framstår emellertid som tveksamma. Utbildningsresurserna synes bl.a. inte kunna byggas ut så snabbt att behovet kan tillgodoses. Övervägandena mynnar ut i att bättre underlag krävs i fråga om bl.a. behovet av yrkesförare med olika behörighet. Verket pekar bl.a. på att det kan finnas anledning att överväga om kraven för alla lastbilsförare bör vara lika omfattande som de vilka nu gäller för förare av tunga fordonskombinationer. En kartläggning fordras också för att man skall kunna besluta om tidpunkten för nästa etapp och bedöma vilka övergångsarrangemang som behövs.

Jag kan tillägga att det i storstadsregionerna har redovisats brist på behöriga bussförare. Även andra problem har framförts.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört förordar jag i samråd med statsrådet Mogård och chefen för arbetsmarknadsdepartementet att innan nästa reformetapp påbörjas en utredning görs för att klarlägga hur tillgängliga utbildningsresurser bäst skall kunna utnyttjas genom en effektivisering av yrkesförarutbildningen. För ändamålet bör en särskild utredare tillkallas.

I utredningsarbetet bör behandlas dels utbildningen på längre sikt, dels de speciella problem, som uppstår vid reformens fullföljande och som kan visa sig kräva särskilda övergångsarrangemang.

Utredaren bör klarlägga det utbildningsbehov som finns för olika behörigheter. En sådan kartläggning bör baseras på flera faktorer avseende fordonsbeståndet, transport- och trafikarbetet samt förarna. Vissa av uppgifterna kan beräknas och uppskattas ur tillgänglig statistik. Det är också av vikt att klarlägga möjligheterna och behovet av att inom vissa sektorer inrikta behörigheten och den bakomliggande utbildningen på singellastbil.

Utredaren skall vidare ge förslag om hur det sålunda bestämda utbildningsbehovet skall tillgodoses, dvs. hur ett tillräckligt utbud av utbildningsplatser skall åstadkommas. Utbildning för ifrågavarande ändamål sker i stor utsträckning inom gymnasieskolan. Efter arbetsmarknadspolitisk prövning kan sådan utbildning också erbjudas inom arbetsmarknadsutbildningen. Även andra utbildningsvägar bör emellertid undersökas. Härvid syftar jag bl.a. på den förarutbildning som förekommer inom trafikskolorna, trafikföretagen och försvarsmakten. När det gäller försvarsmakten bör särskilt analyseras möjligheterna att – såsom sker med andra yrkeskategorier – erbjuda tillgängliga utbildningsresurser åt dem som har för avsikt att i framtiden ägna sig åt yrkesbilismen. Av förslaget skall behovet av lärare, lokaler och undervisningsmateriel etc. framgå. Även andra investeringsbehov och driftkostnader skall redovisas. Ett viktigt element är då givetvis utbildningstidens längd.

Utredaren bör söka finna utbildningsformer, som medför minskade utbildningskostnader i jämförelse med nuvarande utbildning.

Det är av väsentlig vikt att en avvägning sker mellan de utbildningskrav som närmare utformas för olika behörigheter och de resurser som kan bedömas vara tillgängliga för utbildning. Ställs kraven för högt, kan genomförandet fördröjas med påföljande olägenheter bl.a. från trafiksäkerhetssynpunkt.

Såsom jag förut har framhållit har det ifrågasatts om inte utbildningsresurserna måste omfördelas för att erhålla optimal effekt. Flera vägar – antingen som alternativ eller i kombination med varandra – kan därvid tänkas. Jag antyder i det följande bara summariskt några metoder. Dessa bör prövas mot bakgrund av sina effekter och kostnader. Vissa av dem synes motiverade enbart under en övergångstid.

En metod är att ta vara på den erfarenhet som förare av tyngre singelfordon tillägnar sig. Dessa förare skulle kunna erbjudas en lämpligt avvägd kompletteringskurs avseende tungt släpfordon. Erfarenhet av körning med tyngre lastbil under viss angiven tid tillsammans med denna kompletteringskurs skulle då kunna ge högre kompetens. Kunskaper och erfarenheter från militär och annan utbildning bör också kunna tillvaratas med detta system. För- och nackdelar bör prövas och jämföras med övriga alternativ.

En annan metod är att pröva en särskild behörighet för förare av singellastbil. Jag har förut framhållit vikten av att utredningens analyser inriktas på att klarlägga behovet av en sådan förarkompetens. I detta sammanhang vill jag betona, att det är av stor betydelse att yrkesförarna erhåller en bred utbildning. Detta gagnar bl.a. flexibiliteten i transportverksamheten och är av intresse för såväl arbetsgivare som anställda. I vad mån tanken på en särskild behörighet för singellastbil kan genomföras blir beroende bl.a. av utredningens kartläggningsarbete. Förutom att trafiksäkerhetens intressen inte får åsidosättas måste sådana negativa effekter som minskad flexibilitet tas med i övervägandena. Möjligheterna att komplettera behörighet för singellastbil genom tidigare nämnda kompletteringskurs med inriktning på släpfordon måste givetvis kunna påverka ställningstagandet. Vidare bör undersökas möjligheterna att utforma ett förarprov som är särskilt avpassat med hänsyn till erfarna lastbilsförare.

Det är av stor vikt att ungdomar kan erbjudas en systematiskt uppbyggd grund- och vidareutbildning till yrkesförare. Sedan en tid anordnas på försök en transportteknisk grundutbildning som gren på den tvååriga fordonstekniska linjen inom gymnasieskolan. Den transporttekniska grenens betydelse

på kort och lång sikt för genomförandet av återstående delar av körkortsreformen bör belysas.

Behovet av bussförare bör också kartläggas. Nuvarande utbildning, rekrytering till yrket och andra faktorer av betydelse för ett ställningstagande bör därvid redovisas. Ett problem, som framstår som mer markant än inom lastbilssektorn, är den höga personalomsättningen och den stora avgången från yrket – särskilt inom storstadsområdena. Detta utgör en extra belastning på utbildningen och försvårar planeringen. Orsakerna till den höga omsättningen och avgången bör studeras. Det kan antas att bl.a. olika arbetsmiljöfaktorer har betydelse i detta sammanhang. Dessa problem, som har tagits upp mellan trafikföretagen, de anställda m.fl., bör analyseras i utredningsarbetet i nära samråd med arbetsmarknadens parter. För att bl.a. öka utbildningskapaciteten och göra utbildningen mer effektiv är det betydelsefullt att man studerar formerna för ett ökat samarbete mellan trafikföretagen och utbildningsanstalterna. Härigenom bör bl.a. de samlade investeringarna i fordon bättre kunna utnyttjas. Bland åtgärder i övrigt – åtminstone för att möta akuta problem – kan jag peka på att man skulle kunna överväga att låta de, som har förarerfarenhet från tyngre lastbil, erhålla busskompetens mot intyg, eventuellt i kombination med kompletteringskurs.

I sitt arbete bör utredaren ha nära samråd med företrädare för berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter m.fl. Utredaren bör också samråda med trafiksäkerhetsutredningen (K 1973:07) och gymnasieutredningen (U 1976:10). Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda det fortsatta genomförandet av reformen med differentierade körkort,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för utredningen skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 8. Rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten, m.m.

Dir 1978:55

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Rekrytering av flygförare till den förvärvsmässiga civila luftfarten – linjetrafik, charterflyg samt bruksflyg – sker huvudsakligen bland flygvapnets flygförare. Av de flygförare som anställts hos Scandinavian Airlines System (SAS) och Linjeflyg AB (LIN) under det senaste decenniet har således ca 95 %, motsvarande ca 300 regementsofficerare, regementsofficersaspiranter och kompaniofficerare (fältflygare), utbildats i flygvapnet. Under

inledningsskedet av den moderna luftfartens utveckling har, med hänsyn till tillgång och behov av piloter, en sådan rekrytering kunnat ske utan större olägenheter.

Enligt SAS senaste prognoser kommer bolaget att rekrytera ca 300 piloter i Sverige fram till år 1985. Detta innebär en avsevärd ökning jämfört med tidigare rekrytering, vilket beror dels på stora pensionsavgångar (ca 140 piloter), dels på planerad expansion (ca 160 piloter). Under samma period beräknas även LIN komma att utöka sin rekrytering. Inom det kvalificerade allmänflyget – främst taxi- och affärsflyget – har under de senaste åren rekryterats 10-15 piloter årligen. Rekryteringsbehovet förväntas öka bl.a. som följd av en utvidgning av verksamheten.

Frågan om rekrytering av flygförare till SAS är med hänsyn till konsortiets konstruktion delvis en skandinavisk fråga. Rekrytering av flygförare skall i princip ske enligt fördelningen 2/7, 2/7 och 3/7 på resp. Danmark, Norge och Sverige.

Anledningen till att rekryteringen av piloter till civil luftfart i så hög grad varit inriktad på flygvapnets personal är – vid sidan av att ifrågavarande personal har utvalts efter särskild lämplighetsprövning och besitter betydande praktisk flygerfarenhet – att civil utbildning av trafikflygare bl.a. på grund av därmed förenade höga kostnader för eleverna endast förekommer i mycket begränsad omfattning. F.n. finns några få skolor med tillstånd att bedriva civil trafikflygarutbildning. Två av flygskolorna bedriver enbart helikopterförarutbildning och en enbart teoriundervisning. Mot bakgrund härav kan konstateras att det f.n. inte förekommer någon sammanhållen och heltäckande civil utbildning av trafikflygare i Sverige.

Kostnaderna för att utbilda den flygande militära personalen har beroende på ett flertal faktorer successivt ökat. Under 1950-talet och i början av 1960-talet var krigsflygplanen förhållandevis okomplicerade. Utbildningstiden till krigsplacering var relativt kort och flygtidskostnaderna jämförelsevis låga. Som en konsekvens av att mera komplicerade flygplan och vapensystem efterhand tagits i bruk har även större krav ställts på förarnas utbildning. Kostnaderna för en färdigutbildad flygförare med krigsplacering på flygplan 37 har av chefen för flygvapnet beräknats till ca fem milj. kr. i 1975 års pris- och löneläge. Motsvarande kostnad för flygplan 35 uppgår till ca fyra milj. kr. Som jämförelse kan nämnas att kostnaderna för utbildning av en civil trafikflygare beräknas till mindre än en milj. kr.

Fram till budgetåret 1970/71 utbildade flygvapnet i genomsnitt 75 flygförare per år. Genom reducering av antalet krigsförband med åtföljande indragningar m.m. av antalet fredsförband har behovet av aspiranter till krigsflygförarutbildning minskat väsentligt under 1970-talet. Nuvarande utbildning är anpassad till försvarets minskade organisation och personalomsättning och omfattar ca 25 färdigutbildade flygförare per år. Med hänsyn till kostnaden för utbildning av en militär flygförare är det enligt chefen för flygvapnet vidare inte möjligt att fortsättningsvis överrekrytera, dvs. anställa fler piloter än vad som krävs för att täcka krigsorganisationens behov. Det totala rekryteringsbehovet av civila flygförare kommer som följd härav att inom kort klart överstiga tillgången på militära flygförare.

I programplanen för perioden 1978-83 framhåller chefen för flygvapnet att förtidsavgångar av flygförare från flygvapnet till de civila flygföretagen har blivit ett alltmer akut problem. Det framtida rekryteringsbehov som flygbolagen, SAS och LIN, har presenterat för chefen för flygvapnet är så stort att, om rekryteringen liksom hittills huvudsakligen sker från flygvapnet, krigs-

divisionernas beredskap, krigsduglighet och tjänstbarhet i längden skulle bli helt oacceptabla. Att genom utökad rekrytering och utbildning av förare till Draken- och Viggenförband i nämnvärd grad motverka effekterna av förtidsavgångarna till civilflyget skulle medföra betydande kostnadsökningar och en alltför snabb förbrukning av det totala flygtidsinnehållet i dessa flygplanssystem. Hur de civila flygbolagen på lång sikt skall förses med lämpligt utbildade piloter är därför en fråga som enligt flygvapenchefen kräver snabb behandling inom den civila sektorn av samhället.

I syfte att något begränsa förtidsavgångarna av aktiva flygförare från flygvapnet medgav regeringen i juni 1977 att reservofficersaspiranter i flygtjänst, efter genomförd utbildning, skall ges möjlighet att erhålla kompletterande civil flygutbildning för trafikflygare. Reservofficerarna krigsplaceras som flygförare på flygplanet Sk 60 vid lätta attackdivisioner och spaningsflyggrupper. Denna reservofficersutbildning kan dock endast till mindre del lösa flygbolagens rekryteringsbehov. Möjligheterna att i framtiden genomföra utbildning av reservofficersaspiranter i flygtjänst är dessutom enligt chefen för flygvapnet osäkra. Att inom ramen för en normal reservtjänstgöring behålla förare, som övergått till civil flygverksamhet, på kvalificerade krigsflygplan i krigsorganisationen bedöms inte heller möjligt, eftersom behovet av en kontinuerlig flygträning för krigsuppgifter m.m. är alltför omfattande. Härav följer att det från samhällsekonomisk och organisatorisk synpunkt är olämpligt att även fortsättningsvis utbilda och/eller rekrytera piloter under utbildning inom flygvapnet för det civila flygets behov.

Frågan om utbildning av flygförare har vid några tillfällen motionsvägen varit föremål för behandling i riksdagen. Med anledning av en motion om utredning av civil trafikflygarutbildning konstaterade trafikutskottet i fjol (TU 1976/77:12) att syftet med motionen var tillgodosett eftersom frågan var föremål för överväganden inom regeringens kansli. Frågan har ånyo aktualiserats genom motioner i riksdagen i år. SAS har vidare i särskild skrivelse till regeringen tagit upp frågan om den framtida civila trafikflygarutbildningen. Enligt SAS mening talar flera skäl för att frågan nu bör utredas. SAS anser att utbildningen av trafikflygare från samhällsekonomisk och utbildningspolitisk synpunkt samt med hänsyn till rådande konkurrensförhållanden och ekonomiska förutsättningar i övrigt inom den civila flygsektorn bör inordnas i det allmänna utbildningsväsendet.

Trafikflygarna rekryteras, som tidigare nämnts, huvudsakligen från flygvapnet. Detta förhållande har praktiskt taget uteslutit kvinnor från möjligheten att erhålla trafikflygarkompetens vilket från jämställdhetssynpunkt är otillfredsställande. Enbart militär rekrytering och utbildning kan vidare försvåra för andra grupper i samhället att erhålla utbildning till trafikflygare. Det bör också nämnas att det av flera skäl kan vara otillfredsställande att enbart rekrytera piloter utomlands.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört föreslår jag, efter samråd med cheferna för försvars- och utbildningsdepartementen, att en särskild utredare tillkallas med uppdrag att överväga frågan om rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten, m.m.

Utredaren bör i sitt arbete utgå från en kartläggning av den civila luftfartens behov av flygförare. Denna kartläggning bör omfatta behoven inom såväl den förvärvsmässiga luftfarten som den del av allmänflyget som kräver trafikflygarkompetens.

Mot bakgrund av kartläggningen – och med hänsyn till de problem för

flygvapnet som följer av en fortsatt kraftig avgång av aktiva flygförare från flygvapnet – skall utredaren överväga i vilka former civilflygets behov av grundutbildade trafikflygare lämpligen bör tillgodoses. Utredaren bör inrikta sitt arbete på att överväga om en eventuellt utbyggd civil trafikflygarutbildning kan byggas upp i anslutning till nuvarande skolor eller om andra lösningar kan anses påkallade för att tillgodose civilflygets behov. I fråga om utbildningens innehåll bör utredaren utgå från av luftfartsverket utfärdade bestämmelser samt i fråga om finansiering och huvudmannaskap från att berörda intressenter, dvs. försvarsmakten, flygbolagen och det civila utbildningsväsendet, skall bidra till att verksamheten får kostnadstäckning. Utredaren bör lämna förslag avseende utbildningens uppläggning och behörighetskrav för tillträde, dimensionering, institutionell organisation, huvudmannaskap, intressentfördelning samt finansieringsform. Om utbildningen bedöms böra ingå i högskolan bör utredaren ange lämpliga former för dess forskningsanknytning. Därvid bör beaktas det forsknings- och utvecklingsarbete som inom de tekniska fakulteterna behövs på det flygtekniska området.

Även om en utvidgad civil utbildning av trafikflygare kommer till stånd torde det ändå inte kunna undvikas – åtminstone under viss tid – att rekrytering av militära flygförare till civil luftfart kommer att fortsätta. De militära förarna torde även framdeles bl.a. genom sin flygerfarenhet komma att ha en konkurrenskraftig ställning gentemot civilt utbildade piloter. Utredaren bör därför också överväga denna fråga och lägga fram förslag till lämpliga åtgärder.

I sina överväganden beträffande en eventuellt utvidgad civil utbildning bör utredaren ta upp frågan om lämplig lokalisering av flygförarutbildningen. Därvid bör de resurser som frigörs vid nedläggning av flottiljer samt de lärarresurser m.m. som frigörs i samband med förändrad verksamhet vid flygvapnets utbildningsanstalter beaktas. Utredaren bör dessutom beakta de samordningsmöjligheter som föreligger genom att förlägga hela eller delar av utbildningen till flygtrafikledarskolan i Sturup där vissa utbildningsresurser av direkt intresse för en civil trafikflygarutbildning finns. Vidare bör möjligheterna till militär och civil samordning av utbildningen prövas.

På uppdrag av regeringen har skolöverstyrelsen och luftfartsverket tidigare utrett frågan om behovet av en central flyglärarutbildning. Utredaren bör samråda med dessa båda myndigheter samt med universitets- och högskoleämbetet och överväga huruvida en sådan flyglärarutbildning organisatoriskt kan samordnas med en utbyggd civil trafikflygarutbildning. Vidare bör i syfte att uppnå ett rationellt resursutnyttjande möjligheterna till samordning med annan civil flygutbildning prövas.

Som jag tidigare nämnt är rekryteringen av flygförare till SAS delvis en skandinavisk fråga. Utredaren bör därför även pröva förutsättningarna för en samordning med utbildningen i Danmark och Norge. Utredaren bör vidare vara oförhindrad att ta upp andra än här nämnda frågor som sammanhänger med utbildningen och rekryteringen av trafikflygare.

Utredningsarbetet bör bedrivas så att förslagen, efter remissbehandling, kan ligga till grund för ställningstaganden i samband med budgetarbetet hösten 1979. Utredaren bör vidare arbeta i nära kontakt med berörda personalorganisationer.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om

rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten, m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för utredningen skall belasta fjärde och sjätte huvudtitlarnas kommittéanslag till lika delar.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 9. Taxinäringen

Dir 1978:80

Beslut vid regeringssammanträde 1978-09-14

Departementschefen, statsrådet Turesson, anför.

Lagstiftningen om yrkesmässig trafik har nyligen reformerats såvitt avser godstransporter och busstrafik. Jag hänvisar i det sammanhanget till prop. 1977/78:137 om vissa yrkestrafikfrågor m.m. och riksdagsbehandlingen härav (TU 1977/78:27, rskr 1977/78:365). Reformen berör frågor av betydelse för en utveckling mot ett mera effektivt utnyttjande av transportapparaten och ett mindre inslag av konkurrenshämmande regleringar i fråga om den yrkesmässiga lastbilstrafiken. När det gäller busstrafiken kan nämnas prop. 1977/78:92 om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv persontrafik (TU 1977/78:28, rskr 1977/78:364). Statsmakternas beslut innebär bl.a. att förutsättningar har skapats för att huvudmannaskapet för den lokala och regionala trafiken på landsväg utövas genom interkommunal samverkan mellan landstingskommunen och kommunerna i resp. län. Genom denna reform uppnås en integrering av lokal och regional trafik samt en ökad samordning av trafikresurserna.

Taxitrafiken har – om än vissa delreformer genomförts – inte setts över på motsvarande sätt. Jag kommer i det följande – framför allt mot bakgrund av taxitrafikens ökande roll i den kollektiva transportapparaten och de många önskemål och synpunkter som har framförts i fråga om företagsstrukturen – att ta upp frågan om en utredning som kan leda till en samlad översyn av taxinäringen.

Den författningsmässiga regleringen av taxitrafiken finns främst i förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik m.m. (omtryckt 1978:449) (YTF).

En förutsättning för att få driva taxitrafik – liksom annan yrkesmässig trafik – är enligt YTF att trafiktillstånd har meddelats. Bestämmelserna om trafiktillstånd gäller i tillämpliga delar även tillstånd till utökning av trafiken.

Trafiktillstånd får enligt huvudregeln meddelas endast om den ifrågasatta trafiken är behövlig och i övrigt lämplig. Även sökandens lämplighet skall prövas. Tillstånd till beställningstrafik får meddelas juridisk person endast om särskilda skäl föreligger. Kan det antagas att trafikförsörjningen inom viss kommun främjas, om beställningstrafiken för personbefordran med person-

bil, dvs. taxitrafiken, utövas av juridisk person, får emellertid kommunen göra ansökan om tillstånd för den juridiska personen eller om överlåtelse av tillstånd på denne.

Tillstånd kan begränsas till att omfatta vissa slag av transporter eller viss kortare tid. Om tillståndet avser beställningstrafik skall stationsort bestämmas för bil som används i trafiken.

Sedan länge tillämpas den s.k. turordningsprincipen eller "äldsteförareprincipen". Denna innebär att ledigblivna tillstånd tilldelas den förare på orten som har den längsta tjänstgöringstiden. Principen finns inte fastlagd författningsmässigt utan har utvecklats genom praxis. Bakgrunden var att man ville tillförsäkra den anställde föraren en tryggad framtida försörjning genom att möjliggöra för honom att själv bli tillståndshavare.

Särskilda regler gäller om fortsättande av taxirörelse och överlåtelse av tillstånd vid dödsfall och konkurs.

Trafiktillstånd kan återkallas eller dras in på viss tid bl.a. i samband med missförhållanden vid trafikutövningen. I vissa fall kan i stället varning meddelas. Trafiktillstånd kan också återkallas i samband med att ansökan föreligger från en sökande om nytt trafiktillstånd. När tillstånd återkallas i samband med att nytt trafiktillstånd har lämnats, kan den nye tillståndshavaren förpliktas att lösa in rörelsen.

Beställningstrafik för personbefordran får bedrivas inom stationsorten. För trafik utanför stationsorten gäller begränsningar. Länsstyrelse kan dock medge vissa undantag från vad som gäller om geografiska begränsningar. Länsstyrelse kan också föreskriva att samtrafik skall ske mellan olika områden. Med vissa angivna undantag gäller befordringsplikt för innehavare av tillstånd till yrkesmässig trafik för personbefordran med personbil eller i linjetrafik.

Innehavare av trafiktillstånd kan åläggas att ansluta sig till förening av utövare av yrkesmässig trafik med syfte att hålla beställningskontor eller handha de gemensamma uppgifter i övrigt som tillståndsmyndigheten finner lämpliga.

Utövare av yrkesmässig trafik för personbefordran i beställningstrafik med personbil eller i linjetrafik är underkastad de taxebestämmelser som fastställs av länsstyrelsen.

Frågor rörande taxinäringen – främst då tillståndsgivningen och företagsstrukturen – har tagits upp i olika sammanhang.

År 1971 avlämnade utredningen rörande företagsstrukturen inom den yrkesmässiga vägtrafiken, den s.k. yrkestrafikutredningen, sitt betänkande (SOU 1971:34) Lastbil och taxi. Yrkestrafikutredningens betänkande var utgångspunkten för prop. 1972:81 med förslag till bl.a. ändringar i YTF (TU 1972:13, rskr 1972:232). Övervägandena i propositionen mynnade ut i slutsatsen att anledning inte förelåg att – såsom yrkestrafikutredningen hade föreslagit – vidta någon tvångsvis omstrukturering av taxinäringen mot större enheter i bolagsform. I propositionen föreslogs däremot åtgärder för att kommunernas inflytande över taxitrafikens anordnande skulle kunna ökas. Förslagen innebar att kommun – om det kunde antas att trafikförsörjningen inom kommunen skulle främjas av att taxitrafiken utövades av juridisk person – kunde söka tillstånd för den juridiska personen. Förslagen föranledde vissa ändringar i YTF.

En arbetsgrupp tillsatt av Svenska kommunförbundet, Svenska taxiförbundet och Svenska transportarbetareförbundet har utarbetat förslag till ändrad företagsstruktur för taxinäringen och behandlat vissa andra därmed

sammanhängande frågor. Gruppen, den s.k. strukturarbetsgruppen, har överlämnat sin rapport, Taxinäringen – förslag till ändrad företagsstruktur m.m., till förbundsstyrelserna. Rapporten har därefter getts in till kommunikationsdepartementet och remissbehandlats. Arbetsgruppen föreslår att taxitillstånd företrädesvis bör meddelas större företag som driver verksamheten i aktiebolagsform. I varje kommun bör i princip bildas ett aktiebolag för taxitrafiken med ett för hela kommunen gemensamt beställningskontor. Från denna regel bör enligt arbetsgruppen undantag kunna göras för de största tätortskommunerna. Alla nuvarande tillståndshavare föreslås få rätt att förvärva aktier i bolaget. Turordningsprincipen bör slopas och ersättas med ett förturssystem i fråga om hembud av aktier.

Vidare har näringsfrihetsombudsmannen (NO) i skrivelse till kommunikationsdepartementet tagit upp frågor som rör bl.a. företagsstrukturen inom taxinäringen. NO framhåller bl.a. att kravet i YTF om att särskilda skäl skall föreligga för att juridiska personer skall få trafiktillstånd bör slopas.

I skilda framställningar har Svenska kommunförbundet och Svenska taxiförbundet begärt en översyn av reglerna om fastställande av taxor för taxitrafiken. Förbunden hävdar att fastställelse av taxor bör ske genom en central myndighets försorg.

Transportforskningsdelegationen har publicerat rapporten (1977:4) Taxi och framtiden. I rapporten redovisas resultatet av ett projekt, Taxi-85, som har genomförts vid Umeå universitet. Huvudsyftet med projektet var att försöka bedöma taxinäringens framtida roll i transportsystemet. Till stöd härför har taxinäringens nuvarande situation kartlagts och analyserats bl.a. med avseende på ekonomi och organisation.

Slutligen kan nämnas att riksdagen tidigare i år har uttalat sig rörande taxifrågorna. I trafikutskottets av riksdagen godkända betänkande (TU 1977/78:27, rskr 1977/78:365) med anledning av prop. 1977/78:137 om vissa yrkestrafikfrågor m.m. förutsattes att man i arbetet med taxifrågorna beaktar den roll som taxitrafiken har i den kollektiva trafikapparaten. Vidare anfördes att regeringen snarast för riksdagen borde lägga fram förslag till lösningar i syfte att förbättra företagsstrukturen inom taxinäringen och i övrigt anpassa lagstiftningen i fråga om taxitrafiken till gällande trafikpolitiska värderingar.

Bland taxinäringens mera traditionella uppgifter kan nämnas personbefordran till och från tåg, bussar och flygplatser liksom till och från sammankomster av olika slag, nöjeslokaler, läkare, sjukvårdsinrättningar etc.

Taxi har emellertid inom den kollektiva trafikförsörjningen fått även andra uppgifter än dem som jag nu har nämnt. Framför allt har kommunerna – som ett led i sina skyldigheter att sörja för kommuninvånarnas service – kommit att bidra till att utvidga taxis traditionella verksamhetsområde. Kommunerna utnyttjar numera i allt större utsträckning taxi för att uppnå en tillfredsställande transportförsörjning. Som exempel på uppgifter som har förändrat taxinäringens inriktning kan nämnas färdtjänsten som har fått stor betydelse för människor vars handikapp medför svårigheter att använda buss och järnväg. Skolskjutsning och sjuktransporter utförs till stor del genom taxis försorg. Vidare har taxi kommit att fylla en viktig uppgift för trafikförsörjningen i glesbygderna. Jag tänker då framför allt på kompletteringstrafiken, dvs. sådan trafik som utförs som ersättning för annan kollektiv trafik.

Som en inte oväsentlig del i taxis verksamhet ingår också vissa godstransporter. Som exempel härpå kan nämnas paketdistribution, mattransporter till

skolor samt post- och telegramförmedling.

Det finns mycket som talar för att taxi i framtiden kommer att få en alltmer betydelsefull roll inte minst inom ramen för den kollektiva persontransportförsörjningen. Genom sin flexibilitet bör taxi som transportmedel utgöra en viktig länk mellan tidtabellsstyrda kollektiva persontransportmedel och privatbilen.

Vad jag nu har sagt bör kunna leda till en förstärkning av taxis ställning inte bara när det gäller de traditionella arbetsuppgifterna. Nya uppgifter, vilka kan tillgodose konsumentintressena, kan bedömas tillkomma. I glesbygdsområden bör taxiservicen vad avser kompletteringstrafik kunna utökas och förbättras. Man kan också tänka sig nya trafikformer inom mera tätbebyggda områden, såsom s.k. samtaxi, varigenom fler än en beställare skulle kunna utnyttja en taxibil. Bl.a. härigenom skulle sannolikt konsumenternas behov av förbättrad taxiservice i de större tätorterna kunna tillgodoses i högre grad än f.n. Över huvud taget bör möjligheterna till samverkan mellan såväl olika yrkesutövare inom taxinäringen som mellan denna näring och andra trafikslag tas till vara.

En ytterligare utvidgning av taxis uppgifter och dess integrering i den kollektiva trafiken ställer krav på taxinäringen vad gäller kapacitet, organisation etc. Vidare är det en förutsättning att kommunerna beaktar taxitrafiken i samband med den lokala trafikplaneringen.

Som framgått tidigare har föreslagits att taxinäringen omstruktureras mot större företag. För egen del anser jag inte att man bör påtvinga en näringsgren en viss företagsstruktur eller företagsform. I stället bör öppnas möjligheter att fritt välja lämplig företagsform på ett sätt som främjar företagsekonomisk och samhällsekonomisk effektivitet. Vidare bör lagstiftningen utformas så att en med hänsyn till lokala och andra förhållanden ändamålsenlig utveckling främjas utan onödig detaljreglering.

Mot bakgrund av att flera frågor rörande taxinäringen kvarstår olösta och med tanke på den betydelsefulla roll som taxi har och kommer att få inom ramen för den kollektiva persontrafikförsörjningen förordar jag att en särskild utredare tillkallas för att göra en översyn av taxitrafiken och dess roll i transportsystemet.

De frågor som särskilt bör uppmärksammas i utredningsarbetet är samordningen med den kollektiva trafiken i övrigt, företagsstrukturen och möjligheterna till val av lämplig företagsform, en förbättrad service samt hur taxitjänsternas utbud smidigt skall kunna anpassas till variationer i efterfrågan. Andra viktiga frågor som bör behandlas är befordringspliktens utformning och omfattning, turordningsprincipen samt taxesystemets utformning och handläggning. Utredaren bör i sitt arbete sträva efter att handläggningen av taxifrågorna blir så enkel och snabb som möjligt. Utredaren bör vidare lämna förslag till de författningsändringar som resultatet av utredningsarbetet föranleder till.

Utredaren bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor som har samband med dem som jag har angett i det föregående. Arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att företa en översyn av taxinäringen,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för utredningen skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 10. Parkeringsöverträdelser på tomtmark m.m.

Dir 1978:90

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-10

Departementschefen, statsrådet Bondestam, anför.

På grund av en sedan länge ökad bilism har det vid trafik- och bebyggelseplaneringen varit nödvändigt att göra en avvägning som bl.a. har lett till begränsningar i möjligheterna att parkera fordon. I den mån som det har bedömts önskvärt med hänsyn till miljöaspekterna har dock stora insatser gjorts för att komma till rätta med parkeringssvårigheterna. På gator och allmänna vägar anordnas sålunda genom väghållarnas försorg parkeringsplatser. I många fall täcker dessa dock inte behovet. Särskilt i de centrala delarna av större kommuner är bristen på parkeringsplatser stor på grund av bl.a. trafik- och bebyggelsesaneringsarbete. Den nu antydda utvecklingen har lett till ökad efterfrågan på och en ökad utbyggnad av parkeringsplatser på tomtmark. Sådana anordnas i betydande omfattning på mark som tillhör staten, kommun eller enskilda. Normalt upplåts de mot betalning till allmänheten.

När det gäller allmän väg och gatumark beslutade riksdagen (prop. 1975/76:106, TU 1975/76:16, rskr 1975/76:240, SFS 1976:206) under våren 1976 om ett nytt system för beivrande av parkeringsöverträdelser. Systemet, som började tillämpas den 1 april 1977, innebär i korthet att de flesta av de tidigare parkeringsförseelserna har avkriminaliserats och att parkeringsboten har ersatts med en avgift som fordonsägaren är betalningsansvarig för. Invändning mot en parkeringsanmärkning inverkar inte på skyldigheten att erlägga avgiften men denna återbetalas, om invändningen godtas vid den rättsliga prövning som fordonsägaren kan begära. I fråga om indrivning av felparkeringsavgift gäller i huvudsak samma regler som vid uppbörd och indrivning av restförd skatt. Detta innebär bl.a. att någon särskild exekutionstitel utöver parkeringsanmärkningen inte behövs för att kronofogdemyndigheten skall kunna göra utmätning hos fordonsägaren. Felparkeringsavgift kan också tas ut genom införsel. Den tillfaller i princip vederbörande kommun efter avdrag för statsverkets administrationskostnader. Genom det nya systemet har – utan att rättssäkerheten eftersatts – tillskapats en enklare och mindre resurskrävande men samtidigt effektivare ordning för beivrande av parkeringsöverträdelser.

När det gäller parkering på annan mark än allmän väg eller gata finns inga särskilda bestämmelser om sanktioner. En otillåten uppställning av fordon på tomtmark är straffrättsligt i princip att betrakta som egenmäktigt förfarande. De närmare villkoren för att få ställa fordon på tomtmark brukar anges på skyltar på eller vid parkeringsplatserna. Bland villkoren finns som regel en

bestämmelse att, om något av villkoren åsidosätts, en särskild avgift – ofta benämnd kontrollavgift – skall erläggas. Ett avtalsförhållande anses uppkomma mellan markägaren och bilföraren, varvid avtalsvillkoren utgörs av de regler varom skyltarna ger upplysning. Bryter föraren mot angivna villkor vid parkering föreligger civilrättsligt sett ett avtalsbrott som medför skyldighet för föraren att utge kontrollavgiften. För att få betalning för denna är markinnehavaren hänvisad till samma regler som gäller för fordringar i allmänhet. Markinnehavaren kan alltså föra talan mot den som har parkerat fordonet oriktigt och därvid få betalningsskyldigheten fastställd. Med stöd av domstolens avgörande kan sedan ansökan göras om exekutiva åtgärder mot bilföraren. Ofta saknar dock markinnehavaren kännedom om vem som har parkerat ett fordon på parkeringsplatsen. I de fall markinnehavaren vill kräva in kontrollavgiften har han därför som regel ingen annan möjlighet än att rikta sitt anspråk mot ägaren av det fordon som har parkerats oriktigt. Gör ägaren invändning om att han inte har fört bilen vid tillfället, är det ofta svårt att visa vem betalningsskyldigheten åvilar.

Vad jag nu har sagt om kontrollavgift gäller i tillämpliga delar också skadestånd i de fall det bland anslagna villkor saknas uppgift om kontrollavgift.

Tvist om parkering på enskilda parkeringsplatser ansågs tidigare i praxis utgöra fråga om arrende enligt 8 kap. jordabalken. Mål om sådana tvister prövades därför av fastighetsdomstol och lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden – småmålslagen – kunde inte tillämpas på processen. I prop. 1977/78:67 med förslag om ändring i lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden, m.m. föreslogs att tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skulle undantas från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Sådana tvister skulle i stället prövas av allmän underrätt i den ort där fastigheten är belägen. Förslagen godtogs av riksdagen (JuU 1977/78:15, rskr 1977/78:106) och de ändrade bestämmelserna trädde i kraft den 1 mars 1978 (SFS 1977:1145-1146). Numera är alltså småmålslagen i princip tillämplig på tvister av förevarande slag.

I skrivelse till regeringen har byggnadsstyrelsen tagit upp vissa frågor som rör olovlig uppställning av fordon på staten tillhörig tomtmark. Skrivelsen utmynnar i en hemställan att regeringen måtte vidta sådana lagstiftningsåtgärder att registrerad ägare till bil kommer att ansvara för skyldigheter enligt avtal om parkering oberoende av vem som har fört bilen. Till stöd för sin hemställan har styrelsen pekat på att det enligt gällande ordning inte finns någon klar rättslig grund på vilken en bilägare kan göras ansvarig för parkering på tomtmark om någon annan har parkerat bilen. Detta gör det svårt för styrelsen att på ett effektivt och ekonomiskt försvarbart sätt kräva in sådana avgifter. I de fall invändning görs om att annan än ägaren har parkerat bilen kan av praktiska och kostnadsmässiga skäl riktigheten i invändningen inte utredas. Styrelsen finner det därför ytterst angeläget att det snarast införs bestämmelser som ger styrelsen rätt att, i de fall fordon ställs upp på tomtmark i strid mot angivna villkor, rikta krav på erläggande av extra avgift mot den registrerade ägaren av fordonet.

I en inom datainspektionen år 1977 upprättad promemoria, vilken har överlämnats till justitiedepartementet, har behandlats vissa frågor rörande tillämpningen av inkassolagens (1974:182, ändrad senast 1975:744) bestämmelser i olika avseenden. Härvid har bl.a. framhållits att problem uppstått vid tillämpningen av 8 § när det gällt inkassoärenden som avser kontrollavgift för

s.k. tomtmarksparkering.

Frågan huruvida betalningsanspråk kan riktas mot annan än den som har parkerat fordonet har behandlats av bl.a. JK. I ett år 1976 avgjort ärende uttalade JK att svaret ytterst måste ges av domstol men att det enligt hans mening endast i undantagsfall torde föreligga sådana omständigheter att ägaren – t.ex. genom resonemang där föraren betraktas som ställföreträdare för ägaren – kan göras ansvarig för avgiften även om annan person har fört bilen. Om det anses nödvändigt att generellt uppnå ett sådant resultat krävs enligt JK:s mening särskild lagstiftning.

Med anledning av en motion om bilägares betalningsansvar vid tomtmarksparkering har lagutskottet i betänkande LU 1977/78:31 understrukit vikten av att frågan snarast blir föremål för utredning. Liknande överväganden har också redovisats i trafikutskottets betänkande TU 1975/76:14. Båda betänkandena har godkänts av riksdagen.

I anslutning till vad jag nu har anfört vill jag också nämna att det i olika sammanhang – bl.a. i motion 1977/78:469 – har diskuterats möjligheterna att reservera parkeringsplatser på gatumark för boende inom särskilda områden.

Som inledningsvis framhållits har utvecklingen lett till ökad efterfrågan på parkeringsplatser på tomtmark och i parkeringshus samt en ökad utbyggnad av sådana parkeringsplatser. Det är inte realistiskt att räkna med ökade parkeringsmöjligheter på gatumark. Ett väl fungerande system med tomtmarksparkering är därför nödvändigt och bidrar till att öka framkomligheten på gator och vägar. Parkeringsplatser på tomtmark måste därvid utnyttjas rationellt. Därav följer självfallet att det är väsentligt att villkoren för parkering iakttas och att man, i de fall så inte sker, kan beivra överträdelser på ett smidigt sätt. När det gäller parkeringsöverträdelser på allmän väg och gatumark har, såsom framgått av vad jag har anfört i det föregående, införts ett rationellt system. Vid olovlig tomtmarksparkering är det däremot enligt gällande ordning svårt att med rimliga insatser driva in kontrollavgifter. Denna omständliga och resurskrävande ordning är inte tillfredsställande.

Mot bakgrund av det anförda anser jag det angeläget att de angivna frågorna om parkeringsöverträdelser på tomtmark och i parkeringsgarage etc. ses över. För ändamålet bör en särskild utredare tillkallas. Jag har i ärendet samrått med chefen för justitiedepartementet.

En utgångspunkt för utredaren bör vara att lämna förslag till förenklingar av förfarandet utan att kravet på rättssäkerhet eftersätts.

När det gäller att söka undanröja de nyss nämnda olägenheterna finns anledning att i första hand erinra om det inledningsvis redovisade systemet med felparkeringsavgift för gatumarksparkering. Erfarenheterna av den konstruktion med strikt ägaransvar som har valts i lagstiftningen härom har inte visat på några olägenheter. Utredaren bör undersöka om en motsvarande uppläggning kan väljas när det gäller tomtmarksparkering.

En annan uppgift för utredaren blir att överväga vad som skall gälla beträffande kontrollavgifterna vid parkeringsöverträdelser. Därvid bör lämnas förslag om vem som skall fastställa avgiftens storlek. Om t.ex. markägaren eller den som genom avtal disponerar marken ges befogenhet att under vissa förutsättningar bestämma avgiften kan det finnas skäl att skapa garantier för att den inte sätts oskäligt högt.

Felparkeringsavgiften tillfaller i princip kommunen och administrationen ombesörjs av statliga myndigheter. Vid tomtmarksparkering vore det naturligt om avgiften tillföll innehavaren av parkeringsplatsen. Innehavaren

har ju t.ex. genom att en bil varit uppställd för länge på en parkeringsplats tillfogats skada genom att han har gått miste om ersättning för annat fordon som i stället hade kunnat parkeras på platsen. Det kan emellertid finnas skäl att överväga andra lösningar. Denna fråga hänger också samman med övervakningen som jag återkommer till.

När det gäller administrationen av ett nytt system för beivrande av otillåten tomtmarksparkering synes väsentliga rationaliseringsvinster kunna göras om man kan använda sig av de rutiner som har tillskapats för systemet med felparkeringsavgift. Självfallet kan t.ex. vissa större företag, som ombesörjer parkeringsupplåtelser, ha intresse av att själva sköta administrationen. Det bör vara en uppgift för utredaren att överväga hur administrationen bör vara anordnad. Utgångspunkten bör vara att den skall få en enkel och rationell uppläggning.

Som jag tidigare har angett bygger systemet med felparkeringsavgift på omedelbar betalningsskyldighet med möjlighet till rättelse i efterhand. När det gäller tomtmarksparkering kan det i och för sig hävdas att man, med hänsyn till den måttliga avgift det rör sig om, kan tillämpa samma system som vid gatumarksparkering. Vid tomtmarksparkering blir det emellertid fråga om en reglering med starka civilrättsliga inslag. Det får ankomma på utredaren att med beaktande av det sagda överväga om det vid tomtmarksparkering bör väljas en modell som avviker från motsvarande reglering i systemet med felparkeringsavgift.

En ytterligare fråga är hur parkeringen skall övervakas i ett system som det nu skisserade. Övervakningen av parkeringen på gatumark ombesörjs av polis och av kommunala trafikövervakare som har genomgått särskild utbildning. När det gäller tomtmarksparkering är det inte givet att markägaren eller den som disponerar marken själv skall fastställa om överträdelse har skett, eftersom väsentliga rättsverkningar knyts till en sådan åtgärd.

Slutligen bör det ankomma på utredaren att överväga om ett system som har diskuterats i det föregående bör avgränsas på något sätt och om särskilda förutsättningar bör anges för tillämpningen. Olika möjligheter kan tänkas, t.ex. att den som äger eller disponerar anläggningen skall uppfylla särskilda krav eller att systemet blir tillämpligt bara på anläggningar, där kommunala trafikövervakare anlitas. Det kan också tänkas att krav bör ställas på att övervakningen skall ombesörjas av personer med utbildning som har godkänts av myndighet. Även andra problem rörande nu angivna frågeställningar kan behöva uppmärksammas.

I den mån utredarens förslag till system för tomtmarksparkering innebär att statens resurser skall användas förutsätter jag att staten – såsom fallet är i fråga om felparkeringsavgift – får full gottgörelse för sina tjänster.

Utredaren bör vidare överväga i vilken omfattning lagstiftningsåtgärder är nödvändiga för att göra det möjligt att reservera parkeringsplatser på gatumark för boende inom särskilda områden. I detta sammanhang bör för- och nackdelar med ett system av det angivna slaget analyseras. Om analysen ger vid handen att fördelarna överväger skall undersökas vilka riktlinjer som bör gälla för tillämpningen.

Utredaren bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor som har samband med dem jag har angett i det föregående.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommunikationsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om parkeringsöverträdelser på tomtmark m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för utredningen skall belasta sjätte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

## 11. Tilläggsdirektiv till fartygsmiljöutredningen (K 1973:04)

Dir 1978:92

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-10

Departementschefen, statsrådet Bondestam, anför.

Allmänna bestämmelser om arbetsmiljö och arbetarskydd finns i arbetsmiljölagen (1977:1160), som trädde i kraft den 1 juli 1978. Arbetsmiljölagen gäller emellertid inte för skeppstjänst, dvs. sådant arbete som utförs av ombordanställd. Bestämmelser om arbetarskydd vid skeppstjänst finns i stället i lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg (omtryckt 1978:109) (sjösäkerhetslagen).

Arbetsmiljölagen gäller arbetsplatser inom landet och är i princip inte tillämplig utanför landets gränser. Ett uttryck härför är att lagens tillsynsbestämmelser inte är avsedda att tillämpas utomlands. Sjösäkerhetslagen med dess arbetarskyddsbestämmelser gäller visserligen på svenskt fartyg även då det nyttjas till sjöfart utanför svenskt farvatten, men reglerna i den om skydd mot ohälsa och olycksfall gäller bara till förmån för ombordanställda.

Det förekommer att arbetstagare utför arbete på svenskt fartyg utanför riket utan att vara anställda ombord. För sådant arbete gäller således inte sjösäkerhetslagen och någon tillsyn av att arbetsmiljölagen tillämpas förekommer inte. I praktiken kan därmed vissa arbetstagare komma att sakna skydd enligt svensk arbetarskyddslagstiftning.

I remissyttranden över arbetsmiljöutredningens (S 1970:35) slutbetänkande (SOU 1976:1) Arbetsmiljölag framhölls att t.ex. montörer som inte är ombordanställda ibland följer med fartyg utanför landets gränser för slutjusteringsarbeten e.d. Sådana arbetstagare borde enligt de framförda synpunkterna antingen omfattas av arbetsmiljölagen eller också jämställas med ombordanställda och omfattas av sjösäkerhetslagen.

I prop. 1976/77:149 om arbetsmiljölag m.m. betecknade föredragande departementschefen (s. 214) det som otillfredsställande att arbetstagare som arbetar på svenskt fartyg utan att vara anställd ombord – som en följd av gränsdragningen mellan arbetsmiljölagstiftningen för de landanställda och de ombordanställda – i vissa fall syntes sakna skydd enligt svensk arbetarskyddslagstiftning. Frågan borde därför utredas närmare.

Jag delar uppfattningen att nuvarande reglering är otillfredsställande och förordar efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet att fartygsmiljöutredningen ges i uppdrag att se över dessa frågor.

Utredningen bör i sitt arbete utgå från den allmänna principen att arbetsmiljölagen inte är avsedd att tillämpas utanför landets gränser. I syfte

att berörda arbetstagare skall beredas samma skydd som ombordanställda bör utredningen undersöka på vilket sätt gällande arbetarskyddsbestämmelser behöver kompletteras. I detta sammanhang torde det vara av värde om utredningen söker klarlägga vad som avses med "ombordanställd". Utredningen bör också överväga om undantaget för skeppstjänst i arbetsmiljölagen bör ges en något annan utformning. Utredningen bör lägga fram de författningsförslag som föranleds av dess ställningstaganden.

Jag hemställer att regeringen utvidgar fartygsmiljöutredningens uppdrag i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Kommunikationsdepartementet)

# Ekonomidepartementet

## 1. Tilläggsdirektiv till utredningen (Fi 1970:70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro

Dir 1977:118

Beslut vid regeringssammanträde 1977-11-10

Departementschefen, statsrådet Bohman, anför.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1969 tillkallades utredningen (Fi 1970:70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro. I direktiven anfördes att bankerna vid sidan av postgirorörelsen hade byggt upp ett eget girosystem, bankgirot, och att detta kunde ses som en rationalisering av den betalningsförmedling som bankinstituten traditionellt hade bedrivit. Samtidigt sattes i fråga om det från samhällsekonomisk synpunkt är lyckligt att betalningsförmedlingen i samhället sker via två från varandra helt skilda girosystem och om inte detta medför kostnader och svårigheter för allmänheten. Då det var angeläget att få dessa frågor klarlagda borde förhållandet mellan bankgiro och postgiro utredas. Utredningen fick i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder för att åstadkomma en rationell girohantering i landet.

I samband med att Post- och Kreditbanken, PK-banken bildades år 1974 delades postgirorörelsen i en räntebärande del, som överfördes till P K-banken, och en inte räntebärande del, som blev kvar hos postverket (prop. 1973:145, NU 1973:63, rskr 1973:326). Uppdelningen medförde att den sistnämnda delen av postgirot blev ett renodlat system för betalningsförmedling. I propositionen (s. 52) erinrade föredraganden om utredningen rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro. Han framhöll att uppdelningen av postgirorörelsen borde underlätta ett sammanförande av bankgirot och postgirot till ett enda gemensamt girosystem, som kunde tänkas bli administrerat av postverket.

Frågan om att förena bank- och postgirosystemen förutsätter bl.a. förhandlingar mellan postverket, bankerna och berörda personalorganisationer. Enligt vad jag har inhämtat från utredningen har den inte kunnat finna någon tillfredsställande lösning av denna fråga. Jag anser att utredningen nu bör undersöka om en mer rationell girohantering än f.n. kan åstadkommas på annat sätt än genom en sammanslagning. Det finns skäl att undersöka vilka för- och nackdelar som är förenade med att jämställa bankgiro- och postgirosystemen i olika avseenden och att låta betalningar till och från statsverket göras över både bank- och postgiro. Jag vill därför nu ta upp frågan om tilläggsdirektiv till utredningen om förhållandet mellan bankgiro och postgiro.

Giromarknaden omsatte budgetåret 1976/77 totalt ca 2.500 miljarder kr., varav postgirot svarade för ca 2.200 miljarder (88 %) och bankgirot för ca 300 miljarder (12 %). Av omsättningen i postgirot svarade staten för mellan 50

och 60 %. Andelen av bankgirots omsättning som härrör från statliga betalningar är obetydlig, vilket bl.a. beror på gällande föreskrifter att i första hand postgirot skall anlitas vid sådana betalningar.

Bankgirots och postgirots kund- och servicestruktur skiljer sig avsevärt från varandra.

Bankgirot har kommit att förmedla i första hand betalningar mellan företag. Bankgiroverksamheten, som handhas av bankgirocentralen, innebär förmedling av betalningar främst mellan bankkonton som har anslutits till bankgirosystemet. Bankgirot har tidigare förmedlat betalningar mellan sina kunder avgiftsfritt. Fr.o.m. den 1 november 1977 har emellertid införts en avgift på bankgiroinbetalningar. Kostnaderna för bankgirot finansieras i huvudsak genom avgifter från medlemsbankerna, som i sin tur disponerar och förräntar de medel som förmedlas inom bankgirosystemet. Bankgirot har ingen allmän prestationsplikt, vilket innebär att bankgirot inte är skyldigt att lämna service åt var och en som begär det och kan vägra att förmedla betalning av småbelopp.

Postgirot karaktäriseras av att det vid sidan av stora betalningar mellan statliga myndigheter m.fl. har en volymmässigt stor förmedling av småbelopp till och från enskilda personer. Postgirots struktur, servicenivå och konkurrensförmåga bygger på postverkets landsomfattande nät av postkontor och lantbrevbärarlinjer. Samtidigt är postgirot av stor betydelse för postverkets ekonomi och därmed för möjligheterna att ge service åt allmänheten. Till ca två tredjedelar finansieras postgirot av ränteintäkter på kontobehållningen och likvider i genomlopp och till ca en tredjedel av avgifter. Avgiftsandelen är stigande. Postgirot har prestationsplikt. Den stora mängden små betalningar innebär att postgirot kraftigt belastas av hanteringskostnader. Balansen i postgirots ekonomi påverkas därför bl.a. av det överskott som de omfattande statliga betalningarna tillför postgirosystemet.

Statliga myndigheter har endast undantagsvis bankgirokonto. Betalningar till och från de statliga myndigheterna sker till allra största delen över postgiro. Enligt förordningen (1974:591) om skyldighet för statlig myndighet att anlita riksbanken eller postgirot (omtryckt 1977:383) skall utbetalningar ske över postgirot, där det lämpligen kan ske och om annat inte har föreskrivits. Vid övriga transaktioner, där förmedling av bank behövs, skall riksbanken eller postgirot anlitas, om det kan ske utan väsentlig olägenhet.

I prop. 1976/77:127 om upphävande av statlig myndighets skyldighet att anlita PK-banken, vilken godkändes av riksdagen (FiU 1976/77:23, rskr 1976/77:265), tog jag bl.a. upp ett förslag från Svenska sparbanksföreningen att upphäva 1974 års författning i dess helhet. Jag framhöll därvid (s. 15) att förslaget aktualiserade frågan om hur statens kassahållning i stort bör vara ordnad. Riksbanksfullmäktige, fullmäktige i riksgäldskontoret och riksrevisionsverket anförde i sina remissyttranden att frågan om hur statens kassamedel skall placeras inte kan besvaras utan att man undersöker på vilket sätt statens totala medelsplacering kan ske så effektivt som möjligt. Såväl budget- som penningmarknadsaspekter får beaktas, eftersom varje kassahållning hos myndigheterna ökar statens upplåningsbehov. Jag anslöt mig i princip till denna uppfattning. Vidare påpekade jag att, om 1974 års författning skulle upphävas helt, myndigheternas skyldighet att anlita postgirot också skulle upphöra. Jag framhöll att denna skyldighet var grundläggande för att man skulle kunna upprätthålla rationella betalnings-

rutiner inom det nuvarande statliga redovisningssystemet.

I det utvecklingsarbete som pågår i fråga om skatteadministrationen har man inom riksskatteverket och statskontoret övervägt möjligheterna att anlita också bankgirot för inbetalning av preliminär skatt och återbetalning av överskjutande skatt. Frågan om sättet för sådan återbetalning har tagits upp dels av Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund i en framställning år 1974 till finansdepartementet, dels av riksdagens skatteutskott. Utskottet (SkU 1975/76:18) förutsatte därvid att riksskatteverket skulle utreda frågan i samband med omläggning av ADB-systemet på skatteområdet. Riksskatteverket och statskontoret har i skrivelse till budgetdepartementet den 2 september 1977 för regeringens prövning överlämnat promemorior med synpunkter och förslag till tekniska lösningar. I skrivelsen framhålls att en förändring av penningströmmarna mellan kreditinstituten skulle få stora återverkningar för postgirorörelsen och måste bedömas från bredare samhällsekonomiska perspektiv än enbart skatteadministrationens.

Från bankernas sida har uttryckts önskemål om att betalningar till och från statliga myndigheter i större utsträckning än f.n. skall kunna ske via bankgiro. Man har särskilt pekat på att detta skulle förbättra servicen för allmänheten. Insättningar på bankkonto via bankgirot skulle bl.a. kunna ge snabbare tillgång till utbetalade medel och också bidra till att betalningar till statsverket snabbare kommer in på statsverkets checkräkning i riksbanken.

De önskemål som har framförts från bankhåll bör enligt min mening prövas med beaktande av kraven på effektivitet i statsverkets redovisningsrutiner och en rationell statlig likviditetsplanering och kassahållning. Man måste också beakta konsekvenserna för postgirot och ta hänsyn till postverkets möjligheter att upprätthålla en tillfredsställande service i landets olika delar.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör utredningen överväga vilka möjligheter som finns att i olika avseenden jämställa bank- och postgirosystemen och att låta betalningar till och från statsverket göras över både bank- och postgiro. Möjligheterna till förbindelse och snabbare överföringar mellan de båda girosystemen bör också prövas. Utredningen bör beakta de önskemål som har framförts, bl.a. av riksdagens revisorer, om en snabbare bokföring och redovisning av den statliga uppbörden och de statliga betalningarna.

Utöver dessa allmänna riktlinjer vill jag framhålla följande i fråga om det fortsatta utredningsarbetet.

Målet bör vara att nå bästa möjliga service åt allmänheten genom en rationell girohantering. De synpunkter och förslag som bl.a. riksskatteverket och bankföreningen har framfört bör analyseras och värderas. Utredningen bör bedöma effekterna i samhällsekonomiska och andra avseenden av olika alternativa lösningar. Statliga bidrag eller ersättningar via statsbudgeten får inte öka på grund av att betalningsuppdragen fördelas annorlunda. Utredningen bör beakta förutsättningarna för gällande avtal rörande samarbetet mellan PK-banken och postgirot. Den bör utgå från att dess förslag inte skall medföra någon ändring i fråga om postgirots åtagande att i PK-banken placera postgiro- och rörelsemedel som inte behövs för postverkets egen kassahållning. Vidare bör den belysa de konsekvenser som olika lösningar kan ha för samarbetet mellan PK-banken och postgirot.

Utredningen bör samråda med de statliga myndigheter, bl.a. riksrevisionsverket och riksskatteverket, som närmast har att tillvarata statens intressen i

frågor av detta slag. Den bör också hålla nära kontakt med bankinspektionen, postverket, PK-banken, övriga affärsbanker och bankgirocentralen som företrädare för post- och bankgirorörelserna samt med berörda personalorganisationer.

Det fortsatta utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt med sikte på att resultatet skall redovisas under år 1978. Jag avser att med stöd av tidigare bemyndigande utse experter att biträda vid utredningsarbetet.

Jag hemställer att regeringen ändrar uppdraget till utredningen rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Ekonomidepartementet)

## 2. Delegation med uppdrag att följa de nya formerna för lönsparande m.m.

Dir 1978:84

Beslut vid regeringssammanträde 1978-09-21

Departementschefen, statsrådet Bohman, anför.

I regeringens proposition 1977/78:165 om värdesäkert lönsparande föreslogs nya former för lönsparande i syfte att stimulera till regelbundet och långsiktigt sparande. Löntagare och andra som har A-inkomst skall genom att spara i bank eller i aktiesparfond kunna få skatteförmåner, som gör sparandet värdesäkert. I propositionen framhöll jag vikten av att man med uppmärksamhet följer hur de föreslagna nya sparformerna verkar och hur sparandet i landet utvecklas.

Vid behandlingen av propositionen tog finansutskottet med anledning av en motion upp frågan om tillsättande av en expertgrupp för att följa och analysera det föreslagna lönsparsystemet (motion 1977/78:1930, FiU 1977/78:37). Utskottet framhöll att det med tanke på systemets komplexitet och på den osäkerhet som råder i vissa avseenden beträffande systemets effekter var av yttersta vikt att en noggrann uppföljning skedde av hur sparformerna verkar och hur sparandet utvecklas. Utskottet anslöt sig till motionärernas uppfattning att en verksamhet för att följa och analysera effekterna av det föreslagna systemet borde komma till stånd.

Utskottet påpekade att riksgäldskontoret redan har till uppgift att följa lönsparandet, vilket f.n. sker genom den av fullmäktige i riksgäldskontoret utsedda s.k. lönsparkommittén. Utskottet förutsatte att lönsparkommitténs sammansättning och uppgifter under alla förhållanden måste övervägas då lönsparsystemet kompletteras med nya sparformer och då förmånerna får en direkt skatteanknytning. Huruvida det var lämpligt att lönsparkommittén gavs även det uppdrag motionärerna ville tilldela en expertgrupp kunde utskottet för sin del inte bedöma. Det borde enligt utskottet ankomma på regeringen att besluta om formerna för uppföljnings- och analysarbetet.

I enlighet med finansutskottets hemställan beslöt riksdagen, i samband med att riksdagen biföll propositionen om värdesäkert lönsparande, att som

sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande tillsättande av en expertgrupp för att följa och analysera lönsparsystemet (rskr 1977/78:346).

Den uppföljning och den analys av det nya sparsystemet och dess effekter som riksdagen har förordat bör enligt min mening också omfatta en analys av det totala hushållssparandet och de disponibla inkomsternas fördelning mellan sparande och konsumtion. I uppgiften bör således ingå inte enbart att studera det införda sparsystemets utveckling, utan också att analysera effekterna på övriga sparformer och på hushållssparandet som helhet. Effekterna på sparkvotens utveckling bör bl.a. belysas. I anslutning härtill bör de till sparsystemet knutna finansieringseffekterna studeras, bl.a. konsekvenserna för näringslivets försörjning med riskvilligt kapital.

Till uppgifterna bör också höra att föreslå de ändringar i sparsystemet som uppföljningen ger anledning till. Jag syftar både på de ändringar av teknisk natur som kan aktualiseras vid den praktiska tillämpningen och på de justeringar av förmånerna som kan motiveras av den ekonomiska utvecklingen. Uppdraget bör vidare avse att överväga och föreslå de åtgärder som kan behövas för att få sparmedlen för de olika sparåren att kvarstå i sparsystemet även efter den femåriga bindningsperiodens utgång.

Den till riksgäldskontoret knutna lönsparkommitténs uppgift är i huvudsak begränsad till marknadsföringsfrågor och kommittén har en därefter avpassad sammansättning. De uppgifter som är förknippade med att följa och analysera det nya sparsystemet bör enligt min mening lämnas till en särskild expertgrupp. Jag förordar därför att en delegation tillsätts för att handha ifrågavarande uppgifter.

Vid sidan av de förslag till ändringar i gällande regler för det nya sparsystemet som delegationen anser påkallade bör delegationen varje år lämna en redogörelse till chefen för ekonomidepartementet rörande sparandet under det närmast föregående sparåret.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för ekonomidepartementet

att tillkalla en delegation med högst fem ledamöter för att följa och analysera det nya lönsparsystemet m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om experter, sekreterare och annat biträde åt delegationen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag, om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta sjunde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Ekonomidepartementet)

# Budgetdepartementet

## 1. Översyn av bestämmelserna om statligt stöd till dagspressen

Dir. 1978:3

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-19

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Det statliga stödet till dagstidningar går tillbaka till år 1969 då den s.k. samdistributionsrabatten infördes och det blev möjligt för tidningarna att få lån ur pressens lånefond. Presstödet har sedan dess byggts ut vid flera tillfällen och omfattar numera flera olika stödformer. Det utgår sålunda i form av produktionsbidrag, etableringsstöd, utvecklingsbidrag, samverkansbidrag, samdistributionsrabatt och som lån ur pressens lånefond. Bestämmelser om presstöd finns i förordningen (1976:336) om statligt stöd till dagstidningar (ändrad senast 1977:1051).

Riksdagen begärde år 1972 (KU 1972:29, rskr 1972:203) en ny utredning av pressens förhållanden. Med anledning av denna begäran tillkallades 1972 års pressutredning. Utredningens förslag (SOU 1975:79) Svensk press lades till grund för statsmakternas beslut om vissa förändringar av stödet till dagspressen fr.o.m. år 1976 (prop. 1975/76:131, KU 1975/76:46, rskr 1975/76:260). Besluten innebar såväl en betydande ökning av stödet som nya regler för bidragsgivningen. Våren 1977 beslöt riksdagen om en ökning av och ändrade regler för samdistributionsrabatten (prop. 1976/77:99, KU 1976/77:42, rskr 1976/77:260). Vid samma tillfälle beslöts även att det grundavdrag, som enligt lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam medges för annonser i bl.a. dagspress, skulle höjas. Riksdagen har nyligen beslutat om en höjning av produktionsbidragen, ökade bidrag för produktionssamverkan mellan tidningsföretag, höjd samdistributionsrabatt, en sänkning av reklamskatten på annonser i dagspress från 6 till 3 % samt en höjning av reklamskattens grundavdrag för annonser i dagspress (prop. 1977/78:58, KU 1977/78:16, rskr 1977/78:76; SFS 1977:1050). De nya reglerna gäller fr.o.m. ingången av år 1978.

Vid min anmälan av prop. 1977/78:58 uttalade jag att de nuvarande stödformernas effekter och betydelse borde utvärderas. Riksdagen delade denna uppfattning och har begärt en översyn av presstödet (KU 1977/78:16). Enligt riksdagens mening borde de politiska partierna medverka i översynsarbetet.

Riksdagen framhöll att presstödet måste vara konstruerat så att huvuddelen av medlen går till de lågtäckningstidningar som bl.a. på grund av underläge på annonsmarknaden inte kan täcka sina utgifter genom inkomsten från tidningsrörelsen och som därför är beroende av produktionsbidragen för sin fortsatta existens. Presstödet borde sålunda enligt riksdagen främst inriktas på ett selektivt stöd. Detta uteslöt emellertid inte att vissa

generella åtgärder var befogade.

Riksdagen sade vidare bl.a. att man vid översynen av nuvarande stödformer borde uppmärksamma de svårigheter som vissa flerdagarstidningar med särskilt låg hushållstäckning har. Vidare borde man särskilt belysa vilka möjligheter det finns att utforma bidragsreglerna så att de stimulerar till ökad produktionssamverkan och andra kostnadsbesparingar genom samverkan. I detta sammanhang borde också annonsbladens inverkan på dagstidningarnas ekonomiska situation uppmärksammas. Vid översynen borde man också se över stödsystemets effekter för de tidningar som inte får bidrag, främst de större storstadstidningarna vilka under senare tid har haft ökade svårigheter.

Den översyn som riksdagen sålunda har begärt bör nu komma till stånd. En kommitté bör tillkallas för ändamålet. Stödets effekter på och betydelse för tidningsföretagens ekonomiska situation bör belysas. En allmän utgångspunkt för kommitténs arbete bör vara strävan att stärka massmediernas frihet samt främja en mångfald på tidningsmarknaden som ger läsarna valfrihet och skapar möjligheter för en allsidig debatt och opinionsbildning. I övrigt bör utredningsarbetet vägledas av de uttalanden från riksdagen som jag nyss har redovisat.

Kommittén bör utgå från att de eventuella förändringar i presstödet som kan bli resultatet av översynsarbetet skall rymmas inom ramen för begränsade utgiftsökningar i förhållande till vad som f.n. anvisas för stöd till dagspressen över statsbudgeten. Därvid bör kommittén särskilt belysa möjligheterna att utforma bidragsreglerna så att de stimulerar till ökad produktionssamverkan och andra kostnadsbesparingar genom samverkan samt även i övrigt befrämjar god hushållning.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt och förslag bör så långt möjligt föreligga senast den 1 augusti 1978.

Kommittén bör under sitt arbete samråda med massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974:13) och yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10) samt med delegationen för företagens uppgiftslämnande.

Kommittén bör, som riksdagen uttalade, vara parlamentariskt sammansatt. Under utredningsarbetet bör samråd ske med berörda branschorganisationer.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 8 ledamöter med uppdrag att göra en allmän översyn över gällande bestämmelser för statligt stöd till dagspressen,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 2. Översyn av reglerna om beskattning av traktamenten, m.m.

Dir 1978:9

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-19

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Kostnadsersättning som ges till en person som på grund av sitt arbete måste resa utanför sin vanliga verksamhetsort är i princip skattepliktig vid inkomsttaxeringen. Avdrag medges för motsvarande kostnader. Bestämmelserna på detta område är emellertid olika utformade för inkomsttagare i offentlig och i privat tjänst.

Resekostnadsersättningar och traktamenten i statlig eller kommunal tjänst skall regelmässigt inte tas upp som intäkt. I gengäld medges inte avdrag för kostnader som har avsetts bli täckta av ersättningen. Däremot skall anställda i enskild tjänst redovisa ersättningar av detta slag vid taxeringen. Avdrag medges å andra sidan för kostnader som uppkommit på grund av tjänsteresan.

I fråga om traktamentsersättning i enskild tjänst finns schablonregler som underlättar tillämpningen i praktiken. Sålunda skall de ökade levnadskostnaderna på grund av tjänsteresan anses ha uppgått till samma belopp som ersättningen från arbetsgivaren, dock högst till ett s.k. normalbelopp eller del därav. Riksskatteverket fastställer för varje kalenderår normalbelopp som motsvarar högsta dygnstraktamente enligt det allmänna resereglementet. De anvisningar om normalbelopp m.m. som riksskatteverket utger syftar till att åstadkomma likformighet vid taxeringen och är så avpassade att resultatet så långt möjligt skall bli detsamma som för anställda i statlig tjänst.

De ersättningar som kan utgå i samband med tjänsteresa regleras på olika sätt. För de offentligt anställdas vidkommande gäller i huvudsak bestämmelserna i det allmänna resereglementet (1952:735) och tilläggsbestämmelserna till detta (1952:736). För vissa arbetstagare i statlig tjänst gäller bestämmelser som intagits i kollektivavtal. För anställda i flertalet kommuner gäller ett normalresereglemente. Inom den privata sektorn finns likaså skilda ersättningsnormer. I kollektivavtal kan sådana bestämmelser ha intagits, vissa företag kan för särskilda löntagargrupper ha utfärdat resereglementen osv. Resebestämmelser återfinns även i vissa speciella författningar, såsom i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) eller i regler utfärdade av arbetsmarknadsstyrelsen.

De nu nämnda ersättningsformerna uppvisar olikheter inte bara i fråga om storleken av utgående ersättningar utan även i fråga om förutsättningarna för att ersättning skall utgå.

De grundläggande skattereglerna om ersättningar och avdragsrätt i samband med tjänsteresor är av gammalt datum. Ändringar har emellertid vid flera tillfällen vidtagits, främst för att åstadkomma förenklingar. Genom lagstiftning år 1963 (prop. 1963:120, BeU 1963:43, rskr 1963:294, SFS 1963:265) utsträcktes skattefriheten som tidigare gällt endast för statliga traktamenten även till bl.a. kommunala traktamenten. Skatteplikten för privata traktamenten behölls men reglerna om avdrag förenklades genom tillkomsten av systemet med normalbelopp. Samtidigt (SFS 1963:266) förenklades bl.a. reglerna om arbetsgivares skyldighet att lämna kontrolluppgifter om traktamentsersättningar. Genom lagstiftning år 1967 (prop. 1967:31, BeU 1967:19, rskr 1967:130, SFS 1967:109) lindrades uppgiftslämnandet ytterligare genom att skattemyndighet kunde ge arbetsgivare tillstånd

att på kontrolluppgift enbart anmärka att ersättning utgått.

För att bl.a. undersöka i vad mån bestämmelserna om privata traktamenten kunde ytterligare förenklas och närmas till vad som gällde inom det statliga området tillsattes år 1968 en utredning, Traktamentsbeskattningsutredningen, som även fick i uppgift att söka förenkla reglerna om den uppgiftsskyldighet som sammanhänger med traktamentsbeskattningen. Utredningen avgav år 1974 betänkandet (SOU 1974:45) Samordnad traktamentsbeskattning. I betänkandet föreslogs olika åtgärder för att bl.a. samordna avdragsmöjligheterna för olika grupper anställda, nå fram till mer rättvisande bedömning av kostnaderna i samband med tjänsteresor samt förenkla systemet. Meningarna inom utredningen var emellertid starkt delade och betänkandet remissbehandlades inte.

Även om de gällande skattebestämmelserna för traktamenten m.m. förenklats vid flera tillfällen kvarstår att de i åtskilliga avseenden är svåra att hantera i praktiken. Antalet inkomsttagare som berörs av dem är stort, varför förenklingar är angelägna. Varje år uppkommer ett stort antal tvister mellan inkomsttagare och taxeringsmyndigheter. I en del fall kan det också vara svårt för arbetsgivare och anställda att i förväg avgöra hur kostnaderna i samband med en tjänsteresa kan komma att bedömas skattemässigt. Även från kontrollsynpunkt finns problem inom detta område. Det är inte heller tillfredsställande att löntagare kan komma att behandlas olika beroende på vilken anställning de har.

Bestämmelserna bör därför ses över av en särskild kommitté.

En utgångspunkt för kommitténs arbete bör vara att skattereglerna så långt möjligt skall vara neutrala i den meningen att beskattningsresultatet blir detsamma vid samma slag av tjänsteresor. Förrättningens natur bör alltså i princip vara avgörande och inte vem som företar tjänsteresan.

Grundläggande för de nuvarande reglerna inom området är principen att reseersättningar och traktamenten som utges av staten och kommunerna inte utgör skattepliktig intäkt. Detta innebär att vad som i skattelagstiftningens mening skall anses utgöra avdragsgilla merkostnader fastläggs vid varje tidpunkt till det som staten och kommunerna som arbetsgivare beslutat medge som förmåner åt sina anställda. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt att för framtiden bibehålla detta automatiska samband. De påtagliga praktiska fördelarna för såväl de anställda som taxeringsmyndigheterna som skattefriheten för de statliga och kommunala ersättningarna innebär utgör givetvis å ena sidan ett starkt argument för att i huvudsak behålla nuvarande ordning. Å andra sidan kan det hävdas att denna ordning i alltför hög grad låter beskattningen bli beroende av att reseersättningar och traktamenten inom den offentliga sektorn fastställs ensidigt av arbetsgivaren. Det kan ifrågasättas om en sådan ordning numera är lämplig. En uppgift för kommittén bör alltså vara att undersöka i vad mån den gällande principiella skillnaden i behandling av ersättning från offentliga resp. enskilda arbetsgivare bör behållas.

Oavsett hur det nu nämnda problemet löses måste reglerna för framtiden ges ett sådant innehåll att skillnaderna i skattehänseende mellan olika löntagarkategorier försvinner. Även om skillnaderna f.n. inte är alltför stora finns det likväl olikheter i de enskilda fallen som framstår som mindre tilltalande. Ett exempel härpå utgör de olika sätten att beräkna antalet förrättningsdagar i fråga om offentlig och privat tjänst. Ett annat exempel avser möjligheterna att få kostnader i samband med övernattning beaktade och där den statligt anställde befinner sig i ett gynnsammare läge.

En annan utgångspunkt bör vara att söka begränsa den skattemässiga hänsynen till kostnader i samband med tjänsteresor till sådana utgifter som kan sägas innebära en verklig fördyring för den anställde. Givetvis måste även framtida regler vara schablonmässigt utformade i ganska betydande omfattning. Varje tjänsteresa utanför den vanliga verksamhetsorten medför emellertid inte en sådan fördyring att avdrag måste medges. Det kan t.ex. ifrågasättas i vad mån så är fallet vid endagsförrättningar. Detsamma gäller långvariga bortavistelser där inkomsttagaren anpassat sina levnadsförhållanden så att han i praktiken kan sägas ha bosatt sig på den ort där han arbetar och därför inte behöver vidkännas nämnvärd fördyring av levnadskostnaden.

En given förutsättning för att kostnader i samband med en tjänsteresa skall beaktas skattemässigt bör även i framtiden vara att resan sker utanför den vanliga verksamhetsorten. Detta begrepp har emellertid inte en helt entydig innebörd. Det har i viss mån preciserats i riksskatteverkets anvisningar men kan i avtal eller författningar ha en speciell innebörd. Bortsett från de kontrollproblem m.m. som detta föranleder, vartill jag strax återkommer, kan det ifrågasättas om inte begreppet kan ges en sådan utformning att det mera direkt anknyts till sådana förhållanden som avgör huruvida särskild fördyring uppkommer eller inte.

Översynen innefattar även frågor som hänger samman med tjänsteförrättningar utomlands. Reglerna i denna del bör så långt möjligt vara lika de som skall gälla vid förrättningar inom riket. Å andra sidan torde vissa avvikelser vara påkallade, bl.a. av kontrollskäl.

Det är mycket angeläget att nya regler på förevarande område leder till så långt möjligt rättvisa och likformiga resultat. Samtidigt måste reglerna emellertid vara enkla och bygga på schablonartade bedömningar. Man kan dock inte bortse från riskerna för missbruk. Inte sällan kan arbetsgivare och anställda ha ett gemensamt intresse av att söka föra över ersättningar till den avgifts- och skattefria sektorn genom att beteckna belopp som traktamente eller resekostnadsersättning. Kommittén bör undersöka om det är möjligt att skapa spärrar mot detta.

Frågan hur en ersättning skall bedömas har även samband med förhållandet mellan preliminär och slutlig skatt. Om parterna bedömt en ersättning som traktamente men detta underkänns vid taxeringen kan detta leda till att den anställde får en kännbar kvarstående skatt. Detta kan inträffa till följd av den nuvarande s.k. tvåårsregeln, som innebär att avdrag för kostnader i princip inte medges för längre period än två år. Om arbetsgivaren i dessa fall betalat ut traktamenten under längre tid och inte gjort avdrag för preliminär skatt blir slutresultatet att den anställde inkomstbeskattas för den uppburna ersättningen men utan rätt till avdrag. Förslag bör framläggas som så långt möjligt minskar riskerna för sådana resultat. Åtgärder kan här ta sikte inte bara på de bestämmelser som tillämpas vid taxeringen. Det bör också övervägas om inte reglerna om avdrag för preliminär skatt behöver ändras.

Enskild arbetsgivare skall i kontrolluppgift ange utgivna traktamenten och resekostnadsersättningar. Vissa undantag har gjorts för bl.a. mindre belopp. Dessutom kan skattechef ge tillstånd till inskränkningar i uppgiftsplikten. Även för framtiden torde det vara nödvändigt med en ganska noggrann redovisning eftersom arbetsgivarens kontrolluppgifter är den enda mer generella kontrollmöjlighet som är praktiskt användbar. Den närmare utformningen av skyldigheten att lämna kontrolluppgift blir självfallet

beroende av de ändringar som kommittén kommer att föreslå angående beskattningen av utgående ersättningar. Möjligheterna till fortsatta förenklingar av uppgiftsplikten bör i görlig mån tas till vara. Å andra sidan pekar erfarenheterna från tillämpningen av nu gällande regler på ett behov av förbättrad information från arbetsgivarna till skattemyndigheterna. I detta hänseende bör utredningen samråda med delegationen för företagens uppgiftslämnande.

Utredningsuppdraget innefattar alltså en genomgripande översyn av beskattningsreglerna för traktamenten och resekostnadsersättningar. Hit hör även rätten till avdrag för kostnader i samband med resor utom verksamhetsorten då traktamente inte utgått. Det finns också en del närliggande frågor som kommittén bör vara oförhindrad att ta upp. En sådan fråga gäller möjligheterna att få avdrag för ökade levnadskostnader i sådana fall, där skattskyldig har arbete på annan ort än där han och familjen är bosatt. Riksdagen har här bifallit motionsvis framställda yrkanden om utredning av denna fråga (SkU 1973:10, rskr 1973:60).

Ett visst samband föreligger också mellan de spörsmål jag nu har berört och beskattningen av olika slags reseförmåner som medges utan att fråga är om tjänsteresor i vanlig mening. Jag avser här fria eller prisnedsatta resor som arbetsgivare, särskilt inom resesektorn, tillhandahåller anställda och uppdragstagare samt deras familjer. I vissa fall medges sådana reseförmåner även då anställningsförhållande inte föreligger. F.n. är vissa sådana reseförmåner skattefria enligt en särskild bestämmelse i kommunalskattelagen (1928:370). Jag anser emellertid att rättviseskäl talar för att man skattemässigt bör behandla dessa förmåner efter samma principer som gäller för naturaförmåner i övrigt. Förmånerna bör alltså enligt min uppfattning göras skattepliktiga i den mån deras värde är någorlunda betydande och möjligt att fastställa med tillfredsställande säkerhet. Kommittén bör pröva även dessa frågor.

Kommittén bör genom kontakter med myndigheter och med organisationer på arbetsmarknaden inhämta synpunkter på de nuvarande reglernas tillämpning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att se över reglerna om beskattning av traktamenten m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 3. Utredning om samverkan i fråga om statlig konsultverksamhet i utlandet m.m.

Dir 1978:15

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-02

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Under senare år har såväl de statliga affärsverken som vissa statliga myndigheter mött en ökad utländsk efterfrågan på konsulttjänster av olika slag. Önskemålen om sådana tjänster har framförts företrädesvis av utvecklingsländer, men även av vissa industriländer. Affärsverken har i några fall bildat särskilda dotterbolag för den utländska konsultverksamheten för att bl.a. åstadkomma en effektivare förmedling av tjänsterna i fråga och därmed också ett bättre utnyttjande av de begränsade resurserna.

Redan år 1968 bildades efter beslut av riksdagen Swedish Telecommunication Consulting AB (SWEDTEL) (prop. 1967:168, SU 1967:197, rskr 1967:389). SWEDTEL är ett självständigt av televerket ägt konsultföretag. Bolaget åtar sig alla typer av konsulttjänster inom telekommunikationsområdet. Dess verksamhet skall vara kostnadstäckande men ej vinstgivande. Verksamheten är med något enstaka undantag inriktad på utvecklingsländer. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) har under en följd av år varit en betydande avnämare för SWEDTEL. Vissa år har SIDA-projekt svarat för inemot 15 % av SWEDTEL:s omsättning.

Inom domänverket bildades år 1973 ett liknande konsultföretag för uppdrag inom skogsbruks- och skogsindustriområdet. Detta företag – Swedforest Consulting AB (Swedforest) – ägs numera till 70 % av domänverket och till 30 % av AB Statens Skogsindustrier. Swedforest åtar sig uppdrag på kommersiell basis såväl i Sverige som utomlands. Dess utländska verksamhet är inte i samma utsträckning som hos SWEDTEL inriktad på utvecklingsländer. Även Swedforest har dock ett omfattande samarbete med SIDA.

Ett tredje konsultföretag, Swedish Power Industry Service AB (SwedPower), ägs till 55 % av statens vattenfallsverk och till 45 % av tre icke-statliga företag med verksamhet inom energiområdet. Bolaget har till uppgift att tillhandahålla tjänster åt utländska kraftföretag, företrädesvis i utvecklingsländer. Verksamheten drivs efter affärsmässiga principer.

Även vissa myndigheter utanför affärsverkssektorn, däribland Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statens vägverk samt statens väg- och trafikinstitut, vilka till en del arbetar på uppdragsbasis, har fått förfrågningar från utlandet om konsulttjänster. Det har i några fall avsett mycket omfattande projekt, vilka man från den enskilda myndighetens sida inte har sett sig i stånd att engagera sig i.

Vidare bör nämnas att Statskonsult AB, som ägs till 100 % av staten, genom ett helägt dotterbolag – Statskonsult International AB – bedriver konsultverksamhet utomlands inom områdena administrationsutveckling, projektadministration och utbildning. Bolaget inriktar sig i första hand mot central statlig och kommunal verksamhet.

Utbildningsområdet är ett annat område inom vilket efterfrågan från utlandet på konsulttjänster eller teknisk assistans i annan form ökar kraftigt. En rad oljeexporterande länder med vilka Sverige har ingått samarbetsavtal har framfört önskemål om utbildningsinsatser. Detta har föranlett tillskapandet av beredningen (U 1975:05) för internationellt utbildningssamarbete.

Beredningen, vars verksamhet har varit begränsad till vissa länder, tjänstgör i huvudsak som ett kontakt- och förmedlingsorgan men har också lett planeringen av vissa större projekt. I syfte att bredda insatserna på detta område föreslås i prop. 1976/77:83 om exportfrämjande åtgärder avseende u-länder att ett särskilt aktiebolag med statligt delägarskap inrättas. Bolagets verksamhet som förutsätts bedrivas på affärsmässiga grunder, skall i ett första skede koncentreras till export av utbildningstjänster. Även andra offentliga tjänster skall dock kunna marknadsföras av bolaget. Utöver insatser riktade direkt till utvecklingsländer torde uppdrag i samarbete med SIDA eller i form av underleveranser till svenska företag med utlandsexport bli en väsentlig del av verksamheten.

Som framgått av min redovisning har det statliga engagemanget vad gäller konsultverksamhet i utlandet utvecklats genom isolerade insatser på enskilda områden. Enligt min mening är tiden nu mogen att undersöka förutsättningarna för en samverkan vad gäller statens insatser på detta område. En sådan utredning aviserades också i prop. 1976/77:125 (bil. 12 s. 63).

För ändamålet bör en särskild utredare tillkallas. Dennes huvuduppgift bör vara att analysera förutsättningarna för en samverkan av den konsultverksamhet som staten bedriver i utlandet i egen regi eller genom hel- eller delägda bolag och att lämna förslag till lämpliga åtgärder. En utgångspunkt bör härvid vara att åtgärderna i första hand skall syfta till att öka exporten av konsulttjänster från de statliga affärsverken och myndigheterna. En samverkan kan bidra härtill genom bredare och mera aktiv marknadsföring av de kunskaper som finns inom affärsverken, vissa statliga myndigheter och statsägda bolag. Den kan vidare underlätta förmedlingen av större konsultuppdrag som spänner över flera specialområden. Slutligen bör även möjligheterna att uppnå samordningsvinster genom en förenklad administration beaktas. Verksamheten förutsätts bedrivas med krav på lönsamhet.

Utvecklingsländerna blir sannolikt den viktigaste avnämargruppen för den statliga konsultverksamheten. Den starkt växande efterfrågan på konsulttjänster från utvecklingsländer som ej är mottagare av svenskt utvecklingsbistånd – i första hand de oljeexporterande länderna – bör möjliggöra betydande insatser. Uppdragen från dessa länder är dessutom ofta av sådan karaktär att de inte enbart får effekter i konsultledet utan även på varuexport eller entreprenadverksamhet. I länder som är mottagare av svenskt bistånd torde uppdrag från SIDA, för vilka ersättning utgår med svenska biståndsmedel komma att utgöra en viktig del av verksamheten.

Jag finner det naturligt att en bedömning av samverkan på konsultområdet tar sin utgångspunkt i affärsverkssektorn eftersom företag med relativt likartad inriktning och struktur redan har bildats av vissa affärsverk. Utredaren bör pröva lämpligheten av och förutsättningarna för en samordning av affärsverkens exportinriktade konsultverksamhet. I detta sammanhang bör även Statskonsult International AB:s konsultverksamhet beaktas. Utredaren bör vidare göra en genomgång av de exportinriktade konsultverksamheter som bedrivs vid övriga myndigheter. Därefter bör formerna för samverkan prövas.

Om utredaren – mot bakgrund av de angivna förutsättningarna – finner att övervägande skäl talar för en ökad samordning av det statliga engagemanget vad gäller export av konsulttjänster bör förslag lämnas till olika organisatoriska lösningar. Vad gäller organisationen på affärsverksplanet bör utredaren som ett alternativ överväga lämpliga former för en koncernbildning eller en

annan konstruktion som möjliggör ett effektivt tillvaratagande av samordningsintresset. Härvid bör, med utgångspunkt från nuvarande förhållanden, frågor som lämplig kapitalstorlek och ägarstruktur närmare bedömas. Vad gäller den samverkan som går utanför affärsverkssektorn bör utredaren känna stor frihet att pröva organisatoriska former. Det arbete som bedrivs inom regeringskansliet när det gäller att bilda ett bolag för export av utbildningstjänster och andra offentliga tjänster bör nära följas.

Utredaren bör överenskomma med de statsanställdas huvudorganisationer om former för deras medverkan eller kontakter i övrigt under utredningsarbetets gång.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om samverkan i fråga om statlig konsultverksamhet i utlandet m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 4. Tilläggsdirektiv till 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976:05)

Dir 1978:22

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-02

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Genom riksdagsbeslut i december 1977 justerades den schablonmässiga intäktsberäkningen för enoch tvåfamiljsfastigheter (småhus). Justeringen innebär att den lägsta procentsatsen fr.o.m. 1979 års taxering skall vara 3 i stället för som tidigare 2. Motivet var främst strävan att i en situation av snabba prisstegringar bibehålla en rimlig beskattning av det kapital som nedlagts i småhusen och att motverka en förändring i den avsedda balansen mellan de ekonomiska villkoren för boende i olika ägandeformer.

De taxeringsvärden som ligger till grund för den schablonmässiga intäktsberäkningen fastställdes vid 1975 års allmänna fastighetstaxering. Nästa allmänna fastighetstaxering äger rum år 1981. Eftersom prisstegringen på flertalet småhus hittills varit kraftig, finns det anledning att räkna med att taxeringsvärdena kommer att höjas avsevärt vid den kommande fastighetstaxeringen. Om schablonreglerna lämnas oförändrade kan man vänta en betydande skärpning av småhusbeskattningen vid 1982 års inkomsttaxering. Höjningar av taxeringsvärdena får emellertid inte medföra en sådan skärpning av småhusbeskattningen att den får ekonomiskt och socialt allvarliga

konsekvenser.

Under perioder av snabb prisstegring på fastigheter innebär det särskilda problem att taxeringsvärdena och därmed underlaget för inkomstberäkningen ändras endast med så långa intervaller som fem år. Dessa problem har uppmärksammats redan tidigare. Sålunda överväger 1976 års fastighetstaxeringskommitté möjligheterna att åstadkomma en mer gradvis anpassning av beskattningen till de ökade fastighetsvärdena. Kommitténs förslag i detta avseende kan emellertid inte påverka förhållandena förrän efter nästa allmänna fastighetstaxering år 1981.

Man kan redan nu förutse att särskilda åtgärder kommer att bli nödvändiga för att mildra effekten av den taxeringsvärdehöjning som då kommer att ske. En översyn bör därför göras av såväl skiktgränser som procentsatser vid småhusbeskattningen. Även det extra avdraget på f.n. högst 1.000 kr. bör omfattas av översynen.

Uppgiften att göra denna översyn bör anförtros 1976 års fastighetstaxeringskommitté. Det kan vara lämpligt att kommitténs förslag i denna del redovisas i ett delbetänkande vid en tidpunkt då prisutvecklingen på småhus inför nästa allmänna fastighetstaxering kan överblickas.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels meddelar 1976 års fastighetstaxeringskommitté tilläggsdirektiv i enlighet med vad jag nu har anfört

dels bemyndigar chefen för budgetdepartementet att tillkalla ytterligare fyra ledamöter att ingå i kommittén.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 5. Tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående finansiering av reformer

Dir. 1978:40

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-20

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

En grundläggande förutsättning för en målmedveten reformpolitik och för en tryggad sysselsättning i framtiden är att den ekonomiska politiken under de närmaste åren ges en sådan inriktning att balans i samhällsekonomin skapas och att den internationella konkurrenskraften återupprättas. Den tillväxtpotential som finns i den svenska ekonomin måste under de närmaste åren väsentligen reserveras för att återta förlorade marknadsandelar, öka exporten och näringslivets investeringar samt genomföra den nödvändiga strukturomvandlingen i näringslivet. För den offentliga sektorns del innebär detta att något nämnvärt utrymme för nya kostnadskrävande åtaganden inte föreligger under de närmaste åren.

Statens budgetpolitik har förts med dessa utgångspunkter. Strävan har varit att begränsa automatiska kostnadsökningar, genomföra direkta besparingsåtgärder, finansiera angelägna nysatsningar genom omfördelningar av medel, öka intäktsfinansieringen genom avgiftshöjningar, öka kraven på

myndigheternas decentraliserings- och rationaliseringsverksamhet samt att senarelägga vissa mindre angelägna program och åtgärder.

Behovet av statsfinansiell restriktivitet kan förutses komma att gälla med oförändrad eller ökande styrka under de närmaste åren. Det är därför nödvändigt att fullfölja den strama utgiftsprövning som präglat budgetarbetet för budgetåret 1978/79. Ökad vikt måste läggas på en omprövning av pågående verksamheter inom den offentliga sektorn. Effektivitetsvinster inom myndigheterna måste tas till vara för att begränsa kostnadsökningarna. Genom beslut den 2 mars 1978 har regeringen utfärdat anvisningar av denna innebörd vad gäller myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1979/80. Vidare har regeringen utfärdat särskilda anvisningar till vissa myndigheter rörande deras anslagsframställningar.

Många av de kommittéer och särskilda utredare som har förordnats av regeringen arbetar, inom ramen för utfärdade direktiv, med omfattande utredningar rörande olika samhällsfrågor. Kommittéernas förslag är ofta av den arten att ett genomförande påverkar statsbudgeten. Med de utgångspunkter rörande den statsfinansiella situationen som tecknats här är det uppenbart att något nämnvärt utrymme för genomförande av kostnadskrävande kommittéförslag inte kommer att föreligga under de närmaste åren. Kommittéerna bör därför noga överväga hur eventuella kostnadskrävande förslag skall kunna finansieras genom omprövning av pågående verksamhet och omfördelning av befintliga resurser inom det område kommitténs förslag avser. Det är också uppenbart att ett förverkligande av nya förslag underlättas om det kan ske successivt. Kommittéerna bör också göra en prioritering mellan angelägna önskemål inom utredningsområdet. Kommittéerna bör vidare så omsorgsfullt som möjligt belysa de indirekta effekter i form av exempelvis ökad administration och byråkrati för myndigheter och enskilda som förslagen kan medföra. Slutligen ligger det i sakens natur att i rådande läge sådana förslag kommer att visa sig enklast att genomföra som inte medför några tillkommande kostnader. Kommittéerna bör därför inrikta sig på att finna sådana lösningar.

Jag hemställer att regeringen utvidgar kommittéernas och de särskilda utredarnas direktiv i enlighet med vad jag här anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 6. Tilläggsdirektiv till utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen angående översyn av reglerna om uppgiftsplikt och kontroll inom beskattningen m.m.

Dir 1978:60

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Vid beskattningen av inkomst och förmögenhet åsätts varje skattskyldig en taxering, som utgör grunden för skatteberäkningen. Ett grundläggande rättssäkerhetskrav är att alla skattskyldiga i detta sammanhang skall

behandlas lika. I enlighet härmed föreskrivs i taxeringslagen (1956:623), TL, att taxeringarna skall vara så långt möjligt likformiga och rättvisa. För att detta resultat skall kunna uppnås måste myndigheterna känna till alla de omständigheter som i det enskilda fallet är av betydelse.

I första hand är det de skattskyldiga själva som har tillgång till den information som behövs. I skatteförfattningarna finns därför en i vissa hänseenden omfattande upplysningsplikt föreskriven. Till ledning för egen taxering skall den skattskyldige lämna självdeklaration och de kompletterande upplysningar som beskattningsmyndigheten kan begära. Till ledning för andras taxering skall lämnas kontrolluppgifter av olika slag.

De uppgifter som skall lämnas i självdeklaration är mer eller mindre detaljerade beroende på vilket inkomstslag det är fråga om. De skattskyldiga har också att upprätta och bevara deklarationsunderlag i form av räkenskaper och anteckningar.

För kontroll av att deklarationsskyldigheten har fullgjorts riktigt och fullständigt eller för att annars bereda beskattningsmyndighet ledning vid beslut om taxering får beskattningsmyndigheterna granska inte bara deklarationerna utan också deras underlag. Denna granskning kan vara mer eller mindre fullständig. Efter förordnande om taxeringsrevision är den enskilde i princip skyldig att tillhandahålla allt material som har anknytning till den skattepliktiga verksamheten. Därvid skall han till myndigheterna överlämna räkenskaper och anteckningar med därtill hörande verifikationer och andra liknande handlingar av betydelse för kontrollen. Om någon undandrar sig sin uppgiftsskyldighet kan vitesföreläggande äga rum. Myndigheterna har också under vissa förutsättningar rätt att säkra kontrollmaterialet med stöd av bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen.

Vad jag här har sagt har tagit sikte på den direkta beskattningen. Motsvarande regler gäller emellertid i väsentliga delar också beträffande den indirekta beskattningen och socialförsäkringsavgifterna.

Reglerna om beskattningsförfarandet är föremål för ett omfattande reformarbete. Hit räknas bestämmelserna om uppgiftsskyldighet och myndigheternas kontroll av denna, taxering eller motsvarande fastställande av skatteunderlag, debitering, uppbörd, m.m. Sålunda är taxeringsorganisationen i första instans under omläggning enligt principbeslut åren 1975 och 1977 (den s.k. RS-reformen). Den nya organisationen skall tillämpas fr.o.m. 1979 års taxering. I samband därmed sker viktiga ändringar av länsstyrelsernas organisation i fråga om taxering och uppbörd. I en senare etapp kommer också debiteringen av socialförsäkringsavgifterna att föras över från riksförsäkringsverket till skattemyndigheterna.

Den nya taxeringsorganisationen innebär i korthet följande enligt den lagstiftning som nyligen har beslutats av statsmakterna (prop. 1977/78:181, SkU 55, rskr 362). Deklarationsgranskningen övertas av tjänstemän vid länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna. Taxeringsnämndernas beslutsunderlag förbättras. Bl.a. införs vid sidan av taxeringsrevision en enklare kontrollform, s.k. taxeringsbesök. Taxeringsnämndens ordförande och granskningstjänsteman får efter överenskommelse med den skattskyldige besöka denne för utredning av vissa frågor som har aktualiserats av deklarationsgranskningen. Granskningstjänstemännen får också möjlighet att i samband med deklarationsgranskningen utföra revision av deklarationsunderlaget. Målsättningen är att ca 40.000 revisioner och taxeringsbesök skall göras varje år. Så långt möjligt avses revisionerna bli integrerade, dvs. omfatta flera skatte- och avgiftsslag. Granskningsarbetet inriktas på att upptäcka fall av väsentliga skatteundandraganden och undvika ändringar av mindre fel.

Deklarationsgranskningen underlättas genom ett omfattande ADB-stöd. Taxeringsnämndernas arbetsperiod som f.n. slutar den 30 juni förlängs t.o.m. den 30 november taxeringsåret. Den förlängda arbetsperioden skall ge ökade möjligheter till anstånd för de skattskyldiga med att lämna deklaration. Besvärstiderna förlängs också.

RS-reformen innebär en påtaglig modernisering av beskattningskontrollen. Deklarationsgranskningen blir effektivare och rättssäkerheten för de skattskyldiga ökas genom att skattemyndigheternas beslutsunderlag förbättras och den skattskyldige får en starkare ställning under taxeringsnämndsarbetet.

En förbättring av kontrollen inom särskilda delar av skattesystemet övervägs f.n. inom mervärdeskatteutredningen (Fi 1971:05) och punktskatteutredningen (Fi 1970:57).

De reformer inom beskattningsförfarandet som jag har nämnt i det föregående aktualiserar en rad frågor om omfattningen av de skattskyldigas uppgiftsskyldighet och om skattekontrollens utformning. En del av dessa rör avvägningen mellan vad som kan vara önskvärt för att öka rättvisan i beskattningen och de krav som finns på skydd för andra viktiga intressen, t.ex. den personliga integriteten.

Som jag har framhållit tidigare är det en förutsättning för ett riktigt beskattningsresultat att myndigheterna får tillgång till den information som behövs om relevanta förhållanden. De skattskyldiga har därför en omfattande upplysningsplikt till ledning för egen och andras beskattning. Upplysningsplikten är utförligast reglerad i fråga om inkomst- och förmögenhetstaxeringen genom TL (22-46 och 56 §§) dit hänvisning sker beträffande vissa andra skatteslag. Likartade bestämmelser finns också i avgiftsförfattningarna inom socialförsäkringsområdet.

Uppgiftsskyldigheten är i vissa fall betungande för de skattskyldiga. Vidare gäller att den information som skall lämnas delvis avser förhållanden inom området för den personliga integriteten. En sammanvägning har därför fått ske av den enskildes krav på skydd för sin integritet och det allmänna intresset av att beslutsunderlaget vid beskattningen blir sådant att ett riktigt resultat kan uppnås. Generellt uttryckt kan sägas att detta skett så att informationsskyldigheten å ena sidan gjorts vidsträckt och omfattar alla omständigheter som har betydelse för beskattningen, medan å andra sidan sträng sekretess råder beträffande de uppgifter som lämnats. Den personkrets som får ta del av uppgifter som lämnats i deklarationer och kontrollmaterial är mycket begränsad. Uppgiftsplikt gentemot beskattningsmyndigheterna föreligger alltså i princip även beträffande omständigheter som eljest omfattas av tystnadsplikt, t.ex. hos advokater och revisorer. Den skatt- eller uppgiftsskyldige kan dock få viss information undantagen från kontroll om synnerliga skäl föreligger.

Från många håll har framförts önskemål att reducera uppgiftsskyldigheten inom beskattningsområdet. En förenkling på detta område är angelägen både för de uppgiftslämnande och för de myndigheter som har att behandla uppgifterna.

Ett viktigt led i det nya granskningsförfarande som införs genom RS-organisationen är den integrerade kontrollen. Den innebär att myndigheterna vid en och samma revision granskar flera olika skatte- och avgiftsslag, t.ex. inkomstskatt, mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter och dessutom stämmer av lämnade kontrolluppgifter. Befogenheterna vid de olika slagen av kontroll upptas f.n. mestadels i de författningar som reglerar förfarandet i fråga om de olika skatterna och avgifterna, dvs. i TL, uppbördslagen (1953:272), lagen

(1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m.m. och lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning. I några fall finns kontrollreglerna i de författningar som innefattar de materiella skattebestämmelserna, t.ex. lagen (1968:430) om mervärdeskatt. Kontrollbestämmelserna i de olika lagarna har byggts upp successivt med hänsyn till de speciella förhållanden som föreligger för de skilda beskattningsformerna i fråga. Någon systematisk samordning av bestämmelserna har inte skett. Det förekommer därför betydande skillnader beträffande både befogenheter och förfarande vid kontrollen. Detta försvårar möjligheterna att genomföra integrerad granskning. För att en sådan granskning i fortsättningen skall kunna ske i önskvärd utsträckning måste reglerna så långt möjligt göras enhetliga.

En provisorisk reglering med detta syfte har skett genom den lagstiftning om ny taxeringsorganisation som jag har nämnt tidigare (prop. 1977/78:181). En mera genomgripande översyn behöver emellertid ske snarast.

Som jag tidigare nämnt kan skattemyndigheterna vid fall av uppgiftsvägran från den skattskyldiges sida under vissa förutsättningar tillgripa tvångsmedel för att säkra behövliga handlingar eller liknande. Dessa möjligheter regleras i bevissäkringslagen. Från vissa håll har anmärkningar riktats mot bl.a. reglerna om förutsättningarna och formerna för beslag och eftersökning enligt denna lag. Därvid har gjorts gällande att det råder brist på samordning mellan bevissäkringslagens säkringsåtgärder och rättegångsbalkens straffprocessuella tvångsåtgärder. Bevissäkring får sålunda verkställas hos t.ex. advokat i fråga om skattskyldigs handlingar som denne överlämnat dit medan motsvarande åtgärder normalt inte får tillgripas beträffande material som en för brott misstänkt person lämnat till sin försvarare eller sitt rättegångsombud.

De frågor jag berört i det föregående bör föranleda en översyn av reglerna om uppgiftsskyldighet och kontroll inom beskattningsområdet. Syftet bör vara att modernisera och tekniskt samordna kontrollreglerna. En viktig uppgift härvid är att tillgodose de enskildas integritet och rättssäkerhet. Samtidigt måste det allmännas behov av information för att kunna åstadkomma en rättvis och likformig beskattning beaktas. I fråga om uppgiftsskyldigheten är också förenklingsaspekten viktig. Översynen bör utföras av en parlamentariskt sammansatt kommitté. Lämpligen bör uppdraget anförtros utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen. Denna utredning bör i sitt arbete såvitt gäller integritets- och rättssäkerhetsaspekterna ha nära kontakt med den kommitté som enligt bemyndigande denna dag kommer att tillkallas av chefen för justitiedepartementet för att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökningen i brottmål m.m.

För översynen bör följande riktlinjer gälla.

Vad först gäller uppgiftsskyldigheten i allmänhet inom beskattningen delar jag uppfattningen att en minskning av uppgiftslämnandet är önskvärd i och för sig. Uppgiftsskyldigheten är emellertid en konsekvens av de materiella skattereglerna. I sin nuvarande utformning kräver dessa regler för sin tillämpning att myndigheterna har tillgång till i stort sett den information som f.n. omfattas av uppgiftsskyldigheten. Någon mer påtaglig ändring i dessa avseenden innebär inte heller de förslag som framlagts av 1972 års skatteutredning (Fi 1972:02) och företagsskatteberedningen (Fi 1970:77). Utgångspunkten måste därför vara att inga väsentliga inskränkningar f.n. kan göras i den information som behövs för beskattningsförfarandet. Däremot kan det tänkas att denna information till någon del kan inhämtas på annat sätt än som nu sker.

Utredningen bör därför pröva om det är möjligt att slopa vissa uppgifter utan att beslutsunderlaget för skattemyndigheterna riskerar att försämras. Såvitt gäller företagen pågår dock redan en översyn i detta syfte inom delegationen (B 1977:08) för företagens uppgiftslämnande (Defu), som bl.a. skall verka för en begränsning av det uppgiftslämnande som i olika sammanhang krävs av företagen. Utredningen bör med hänsyn till detta inskränka sin prövning till att gälla enbart fysiska personer. På denna punkt bör utredningen ha kontakt med Defu eftersom de två områdena har nära samband. Jag vill här också peka på de åtgärder i förenklingssyfte som redan vidtagits, t.ex. förtryckning av självdeklarationer. En ökad användning av förtryckta uppgifter i taxeringsarbetet undersöks inom ramen för RS-projektets fortsatta verksamhet. Utredningen bör därför inte närmare beröra denna möjlighet.

Jag kommer härmed över på kontrollfrågorna.

Jag vill som en allmän utgångspunkt framhålla att beslut om beskattning av olika slag principiellt är att se som ett led i en fördelning av den samlade kostnaden för statens och kommunernas verksamhet. Genom beskattningen fastläggs efter noggrant bestämda regler hur mycket var och en med hänsyn till sin förmåga skall bidra med till de gemensamma kostnaderna. Det är alltså inte fråga om att bestämma någon form av ekonomiska sanktioner av straffliknande karaktär. Det innebär också att man inte utan vidare kan dra någon direkt parallell mellan kontroll och processföring inom skatte- och avgiftsområdet samt förfarandet för uppspårande och beivrande av brott i allmänhet.

Beskattningskontrollen har i första hand till uppgift att löpande granska och komplettera de uppgifter som de skatt- och avgiftsskyldiga har att lämna till myndigheterna. Allt primärmaterial – deklarationer och liknande – kontrolleras alltid men dessutom avses varje skatt- eller avgiftsskyldigs deklarationsunderlag bli föremål för fördjupad kontroll med vissa mellanrum. Att en skattskyldigs uppgifter kontrolleras innebär alltså inte i och för sig att någon misstanke om skatteundandragande finns mot just denne, även om brist på resurser många gånger i praktiken lett till att en mera rutinbetonad räkenskapskontroll fått underlåtas. Häri ligger en väsentlig skillnad jämfört med t.ex. den brottsuppspårande verksamhet som polisen bedriver. Man kan därför inte beträffande skattekontrollen anlägga samma betraktelsesätt som t.ex. i fråga om tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål.

För att möjliggöra integrerade revisioner i åsyftad omfattning krävs, som jag har nämnt tidigare, att kontrollreglerna görs så enhetliga som möjligt. Att den nuvarande skillnaden mellan olika skatte- och avgiftsslag i fråga om kontrollregler medför svårigheter både för enskilda och för myndigheter ligger i öppen dag. Den provisoriska reglering som har skett på grundval av förslaget i prop 1977/78:181 bör därför snarast följas av en mera fullständig översyn. Denna bör i första hand avse teknisk genomgång av gällande kontrollföreskrifter med syfte att åstadkomma en enhetlig och överskådlig lagstiftning med klara regler om granskningsmyndigheternas befogenheter samt de enskilda medborgarnas skyldigheter och rättigheter i dessa sammanhang. Därvid bör bestämmelserna i TL vara vägledande. Dessa bestämmelser har tillämpats under lång tid och har visat sig i stort sett ändamålsenliga. Utredningen bör sträva efter att sammanställa reglerna inom de olika skatteslagen till en enhetlig kontrollag. Därvid måste dock de olika skatternas och avgifternas särart beaktas. I fråga om mervärdeskatten och punktskatterna bör utredningen utgå ifrån den innebörd av kontrollreglerna som förordas av mervärdeskatteutredningen resp. punktskatteutredningen.

Bestämmelserna som reglerar taxeringsnämndens verksamhet beträffande annat än taxeringsrevision är knappast lämpade att infoga i en enhetlig kontrollagstiftning och bör därför lämnas utanför översynen. Med hänsyn till tullkontrollens speciella natur bör även den lämnas utanför.

Utredningen bör även beakta intresset av att den enskilde ges möjligheter att ta del av och bemöta resultatet av myndigheternas granskningsarbete i ett så tidigt skede som möjligt. Kommunikationsprincipen som kommer till uttryck i förvaltningslagen (1971:290) och förvaltningsprocesslagen (1971:291) är härvidlag viktig. Det kan därför finnas skäl för utredningen att undersöka om reglerna för kontakter mellan granskningsmyndighet och enskild är tillfyllest från de nu givna synpunkterna.

Översynen bör även omfatta de nuvarande vitesbestämmelserna och bevissäkringslagen I allt väsentligt har den år 1975 antagna bevissäkringslagen fungerat väl i de ca 40-tal fall där den hittills har tillämpats. Den har också såvitt nu kan bedömas haft goda preventiva effekter. Det kan emellertid vara lämpligt att nu göra en utvärdering av de hittills vunna erfarenheterna samt att söka inarbeta bestämmelserna i en gemensam kontrollagstiftning.

Vad gäller bevissäkringslagen bör översynen också ta sikte på att undersöka möjligheterna till en lagreglering av frågan om hur beskattningsmyndigheterna skall fortsätta sin granskningsverksamhet om denna inte är helt slutförd när anmälan om skattebrott sker till åklagaren. I denna situation kan enligt nuvarande regler två utredningar bedrivas parallellt, nämligen dels den fortsatta utredningen i skatteärendet, dels utredningen om det ifrågasatta skattebrottet. De till buds stående tvångsmedlen är därvid olika och reglerade på skilda sätt. För skattemyndigheterna kvarstår i sista hand rätten till bevissäkring, eftersom den skattskyldiges uppgiftsplikt inte påverkas av misstanken om skattebrott. Reglerna om bevissäkring är alltså i vissa hänseenden längre gående än de tvångsmedel som finns i brottmålsprocessen. I Finland och Förbundsrepubliken Tyskland har denna konflikt lösts på så sätt att särskilda granskningsmän med polisiära befogenheter då övertar det skatterättsliga kontrollarbetet samtidigt som de skattskyldiga underrättas om brottsmisstanken. Jag är tveksam om en lösning bör sökas i den riktningen. Utredningen bör undersöka vilken ordning som kan vara lämplig här i landet.

I det föregående har jag ej närmare berört de särskilda problem som hör samman med den personliga integriteten och hänsynen till andra intressen vid taxeringsrevision och bevissäkring. Dessa frågor skall utredas av den kommitté med uppdrag att se över tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m.m. som kommer att tillkallas av chefen för justitiedepartementet. Den av mig förordade utredningen har därför ej anledning att ta upp frågor om integritet m.m. i vidare mån än som hör direkt samman med den nu aktuella utredningsuppgiften. Utredningen bör i sitt arbete ha nära kontakt med kommittén rörande tvångsmedel.

Utöver de frågor jag här berört bör kommittén även se över reglerna om solidariskt betalningsansvar på skatte- och avgiftsområdet. Bestämmelser härom finns redan f.n. för vissa situationer, främst i fråga om ställföreträdare för juridisk person enligt bl.a. 77 a § uppbördslagen. Kommittén bör undersöka behovet av liknande regler på andra områden och modernisera de bestämmelser som redan gäller.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels beslutar att utvidga uppdraget för utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen i enlighet med vad jag nu har anfört,

dels bemyndigar chefen för budgetdepartementet att tillkalla ytterligare två ledamöter att ingå i kommittén.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

## 7. Åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser

Dir 1978:83

Beslut vid regeringssammanträde 1978-09-14

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Företagens forsknings- och utvecklingskostnader beaktas f.n. på två olika sätt vid inkomstbeskattningen. Dels medges sedvanligt omkostnadsavdrag vid statlig och kommunal taxering, dels kan företagen därutöver få ett extra avdrag vid den statliga taxeringen.

Vad först beträffar omkostnadsavdraget utformades år 1970 nya regler som medförde att kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete blev avdragsgilla i vidare omfattning än som hade gällt dessförinnan (prop. 1970:135, BeU 1970:59, rskr 1970:363, SFS 1970:651). Den grundläggande principen i 1970 års lagstiftning är att avdrag får göras för sådana forsknings- och utvecklingskostnader som har eller kan antas få betydelse för den skattskyldiges rörelse. Avdrag medges även för kostnad som lagts ned för att erhålla information om sådan forskning och sådant utvecklingsarbete. För att undvika tvister om avdragsrätten för vissa bidrag till forskningsoch utvecklingsverksamhet fick regeringen även möjlighet att förordna om avdragsrätt vid utbetalning till vissa forskningsinstitut o.d. utan att prövning av sambandet mellan forskningen och den skattskyldiges verksamhet behövde ske i det enskilda fallet. Med stöd av bemyndigandet har regeringen utfärdat förordningen (1975:127) om avdrag vid inkomsttaxeringen för bidrag till viss forskning eller visst utvecklingsarbete (senaste lydelse 1976:1115). Förordningen, som är tidsbegränsad och gäller t.o.m. 1981 års taxering, innebär att bidrag för forsknings- och utvecklingsarbete som lämnas till bl.a. svenska universitet och högskolor samt ett antal angivna forskningsinstitutioner skall anses som avdragsgill driftkostnad i skattskyldigs rörelse, jordbruk eller skogsbruk.

År 1973 infördes det extra avdraget i form av ett särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt (prop. 1973:126, SkU 1973:43, rskr 1973:255, SFS 1973:421). Lagstiftningens syfte var att genom en generell skattestimulans mer långsiktigt stödja den svenska industrins förmåga till utveckling och förnyelse. Reglerna har i huvudsak följande innebörd. Särskilt forskningsavdrag kan utgå till skattskyldig som driver industriell tillverkning och som under åren 1973-1980 har kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete. Avdraget baseras på kostnader för tekniskt och naturvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete som har eller kan antas få betydelse för rörelsen genom att leda till nya eller väsentligt förbättrade produkter,

produktionsprocesser eller produktionssystem. Det särskilda forskningsavdraget medges i form av ett basavdrag och ett ökningsavdrag. Basavdraget utgör 10 % av ett på visst sätt fastställt underlag. Ökningsavdraget utgår med 20 % av den ökning av underlaget för basavdrag som sker mellan två kalenderår. I underlaget för basavdrag inräknas bl.a. fem tredjedelar av lönekostnaden för anställda som till övervägande del har utfört forsknings- och utvecklingsarbete samt kostnader för förvärv av forsknings- och utvecklingsresultat. Bidrag och kostnader som överstiger 250.000 kr. och som avser forsknings- och utvecklingsarbete i utlandet får dock inräknas i underlaget endast efter regeringens medgivande.

Företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) berör i sitt slutbetänkande Beskattning av företag (SOU 1977:86) vissa frågor om den skattemässiga behandlingen av kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete. Beredningen föreslår för det första att de belopp, som företagen avsatt till investeringsfond, efter regeringens medgivande skall få tas i anspråk för forsknings- och utvecklingsarbete. Beträffande den forskning som medlen skall få utnyttjas för föreslås samma begränsning som redan gäller i fråga om det särskilda forskningsavdraget. Beredningen föreslår vidare en utvidgning av möjligheterna att få avdrag för kostnader för forskningsoch utvecklingsarbete som har nedlagts i en verksamhet innan den i skatterättsligt hänseende är att anse som rörelse. Beredningens förslag har nyligen remissbehandlats och bearbetas nu inom budgetdepartementet.

Även utanför skattelagstiftningens ram har statsmakterna under senare år vidtagit åtgärder för att stimulera företagens investeringar i forsknings- och utvecklingsarbete. Således har regeringen så sent som våren 1978 i prop. 1977/78:111 om statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete lagt fram en rad förslag med denna inriktning. Förslagen rörde huvudsakligen verksamhetsområdet för styrelsen för teknisk utveckling (STU). I propositionen framhölls att frågan om stimulans av tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete bör ses mot bakgrund av den betydelse som sådant arbete har för svensk ekonomi. Det betonades att en ständigt fortgående teknisk utveckling är en nödvändig förutsättning för att svensk ekonomi skall kunna behålla sin internationella konkurrenskraft. Propositionen innehöll förslag om vissa riktlinjer för STU:s stöd till teknisk forskning och utveckling, vissa förändringar i STU:s organisation samt en kraftig ökning av STU:s resurser. Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen (NU 1977/78:75, rskr 1977/78:361).

I prop. 1977/78:111 berördes även det särskilda forskningsavdraget. Det påpekades att det fanns skäl att göra en översyn av avdraget. Inte minst mot bakgrund av de nuvarande reglernas tidsbegränsade karaktär är det angeläget att en sådan översyn nu kommer till stånd. Det är lämpligt att för denna uppgift tillkalla en särskild utredare.

En utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara att det är angeläget att även i fortsättningen stimulera företagens forsknings- och utvecklingsarbete. Utredningsarbetet bör belysa hur detta kan ske genom generella åtgärder på skatteområdet. Dessa åtgärder bör vara inriktade så att de stimulerar företagen att öka sina insatser för forskning och utveckling eller att vidmakthålla dem på en högre nivå än annars skulle vara möjligt. Med hänsyn till den framträdande roll som mindre och medelstora företag spelar i svenskt näringsliv bör en annan viktig utgångspunkt vara att åstadkomma regler som tillgodoser dessa företags behov i större utsträckning än vad det särskilda forskningsavdraget synes göra. F.n. gäller att kostnad för anställd som har utfört forskningseller utvecklingsarbete får inräknas i underlaget för

det särskilda avdraget endast under förutsättning att den anställde till övervägande del har varit sysselsatt i sådant arbete. Ett mindre företag har kanske inte alltid möjligheter att på detta sätt avdela viss bestämd personal för forsknings- och utvecklingsarbete men kan ändå göra insatser som väl skulle motivera att företaget kommer i samma skattemässiga läge som ett större.

Utredaren bör undersöka effekterna av de nu gällande bestämmelserna och söka bedöma i vad mån de är ägnade att tillgodose önskemålet att långsiktigt stödja den svenska industrins förmåga till utveckling och förnyelse. Nuvarande regler innebär att ett extra avdrag medges vid den statliga inkomsttaxeringen. Utredaren bör även, inom skattesystemets ram, överväga andra tänkbara konstruktioner för framtiden. Om någon form av extra avdrag anses böra utgå även i fortsättningen bör det övervägas om detta avdrag skall kompletteras med ett bidrag för företag som saknar möjligheter att utnyttja avdraget. Ett färskt exempel på en lagstiftning där ett extra avdrag på detta sätt har kompletterats med ett bidrag är de nya reglerna om exportkreditstöd (prop. 1977/78:155 bil. 2, NU 1977/78:73, rskr 1977/78:379, SFS 1978:401).

Utredaren bör, oavsett vilken form som föreslås för de framtida åtgärderna, överväga om nuvarande inriktning i olika avseenden är ändamålsenlig. En fråga är om begränsningen till skattskyldiga som driver industriell tillverkning är den lämpligaste eller om även annan verksamhet, t.ex. inom transport eller distribution, bör kunna komma i fråga. En annan fråga är om åtgärderna även i framtiden bör begränsas till tekniskt och naturvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete eller om även kostnader för t.ex. administrativt utvecklingsarbete, marknadsutvecklingsinsatser eller annan s.k. immateriell kapitalbildning skall beaktas. En tredje viktig fråga är om lönekostnaden för dem som arbetar med forskningsoch utvecklingsarbete utgör det i sammanhanget lämpligaste måttet på forsknings- eller utvecklingsinsatsens storlek. Ytterligare en fråga som bör övervägas är om statsbidrag för forskningsoch utvecklingskostnader, vilka f.n. avräknas från underlaget för avdraget, skall behandlas på motsvarande sätt i ett nytt system.

En särskild fråga som bör uppmärksammas är i vad mån specialregler är påkallade beträffande betalningar för forsknings- och utvecklingsarbete till utlandet. Det är under alla omständigheter angeläget att reglerna utformas så att missbruk förhindras t.ex. just i samband med utlandsbetalningar. Kontrollproblemen bör därför ägnas särskild uppmärksamhet.

Utredaren bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor som har anknytning till de problem som jag här tidigare har berört. Vid utformningen av förslagen bör beaktas de mera generella ändringar i företagsbeskattningen som kan komma att ske som ett resultat av företagsskatteberedningens förslag. Utredaren bör vidare redovisa de statsfinansiella konsekvenserna av de förslag som kan komma att läggas fram.

Mot bakgrund av att nuvarande regler endast gäller t.o.m. 1981 års taxering är det angeläget att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utforma förslag till åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver
att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.
(Budgetdepartementet)

## 8. Utredning om real beskattning av räntor och kapitalvinster, m.m.

Dir 1978:95

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-02

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Genom riksdagens beslut hösten 1977 har den statliga inkomstskatteskalan inflationsskyddats. Därigenom har en av de mest iögonenfallande inflationseffekterna i skattesystemet, nämligen den automatiska skatteskärpningen, motverkats. Diskussionen om de svårigheter inflationen vållar i skattesystemet kan emellertid inte upphöra härmed. Även själva inkomstberäkningen påverkas nämligen på ett sätt som medför snedvridningar och som kan leda till stora omfördelningar av skattebördan mellan olika kategorier skattskyldiga. Det har därför hävdats att inkomstbegreppet borde ändras så att den reala, dvs. av inflationen opåverkade, inkomsten läggs till grund för beskattningen. Det finns dock kritiker som menar att vissa av dagens problem inte går att lösa inom inkomstbeskattningens ram utan först genom införande av ett helt nytt skattesystem.

Jag delar uppfattningen att det föreligger betydande problem i det nuvarande inkomstskattesystemet. Problemen har i viktiga hänseenden accentuerats under den senaste tioårsperioden. Det finns därför enligt min mening anledning att undersöka om inte en genomgripande omläggning av beskattningen kan ge så stora fördelar att reformen – trots de svårigheter som den med nödvändighet för med sig – ter sig önskvärd. Förslag om sådana reformer har också förekommit i den politiska debatten. För att en diskussion om grundläggande ändringar i skattesystemet skall kunna föras vidare krävs emellertid att förslagen utvecklas till en sådan grad av konkretion att deras troliga verkningar i olika avseenden kan bedömas och för- och nackdelarna värderas.

Ett tänkbart alternativ till dagens inkomstskattesystem har nyligen fått en sådan konkret belysning inom ramen för 1972 års skatteutrednings arbete. Jag syftar här på vad som kallas den progressiva utgiftsskatten. I detta alternativ är det principiellt den skattskyldiges konsumtionsutgifter under året i stället för hans inkomster som utgör skattebasen. Ett nettosparande kommer därigenom att ske med obeskattade medel, medan i gengäld varje upplösning av tidigare sparande leder till beskattning. En teknisk modell för hur en progressiv utgiftsskatt skulle kunna ersätta den nuvarande progressiva delen av inkomstskatten har utarbetats i rapporten (SOU 1976:62) Progressiv utgiftsskatt – ett alternativ. Skatteutredningen har låtit remissbehandla rapporten och redovisar i sitt slutbetänkande (SOU 1977:91) Översyn av skattesystemet en sammanfattning av remissinstansernas synpunkter. Här är

alltså en god grund lagd för en fortsatt diskussion om föroch nackdelarna. Skatteutredningen framhåller dock att ytterligare utredningsarbete behövs på vissa punkter för att utröna om utgiftsskatten kan vara ett framkomligt alternativ till vårt nuvarande inkomstskattesystem.

Skatteutredningen påpekar i sin diskussion av utgiftsbeskattningen att en av dess fördelar synes vara att hänsyn automatiskt tas till inflationens inverkan på skatteunderlaget. Utgifter för investeringar är således avdragsgilla när utgiften betalas medan inkomsten av försäljningen beskattas i det penningvärde som gäller när den skattskyldige konsumerar inkomsten. Genom att såväl räntor som amorteringar blir avdragsgilla resp. skattepliktiga medför inflationen inte heller någon snedvridning på denna punkt.

Vid sin genomgång av det nuvarande inkomstskattesystemet visar skatteutredningen hur den faktiska inflationstakten på ett avgörande sätt påverkar det reala beskattningsresultatet för olika sparformer och hur en och samma ekonomiska avkastning blir helt olika beskattad beroende på vilken placering det är fråga om. Såväl den samhällsekonomiska effektiviteten som den fördelningsmässiga rättvisan blir lidande, framhåller utredningen, när det inte går att med rimlig säkerhet förutse utfallet av olika avtal och när skilda former av sparande och kapitalplacering blir helt olika behandlade.

Utredningen tar också upp frågan om vilka reformer som kan vara möjliga utan att överge inkomstbeskattningen som princip. Utredningen pekar på olika lösningar, t.ex. att införa en konsekvent real beskattning av räntor eller att vid realisationsvinstberäkningen ta hänsyn till hur tillgångar finansierats. Vidare nämns möjligheten att införa s.k. indexlån på kreditmarknaden. Att klarlägga konsekvenserna av åtgärder av detta slag har emellertid, anför utredningen, varit en så omfattande arbetsuppgift att utredningen inte haft möjlighet att genomföra den. Utredningen rekommenderar därför att de problem som sammanhänger med inflationens inverkan på inkomstskattesystemet blir föremål för en särskild utredning. I det sammanhanget bör enligt utredningen också effekterna på kreditmarknaden och bostadsfinansieringen beaktas.

Även kapitalmarknadsutredningen har haft anledning att ta upp frågan om nuvarande skattereglers snedvridande effekt vid fortgående penningvärdeförsämring. En utförlig genomgång med olika exempel redovisas i bilaga 2 till utredningens betänkande (SOU 1978:11-13) Kapitalmarknaden i svensk ekonomi 1-3.

För egen del vill jag anföra följande. De svenska skattereglerna bygger traditionellt på ett nominalistiskt betraktelsesätt, dvs. de är med få undantag utformade utan hänsyn till förekomsten av penningvärdeförändringar. I många sammanhang spelar detta ingen roll. Reglerna ger i princip samma skatteuttag i perioder av fast penningvärde som i inflationstider. Så är t.ex. fallet med indirekta skatter och avgifter som är värdebaserade och proportionella mot underlaget (mervärdeskatt, arbetsgivaravgifter osv.). För de direkta skatterna ger inflationseffekterna däremot upphov till större svårigheter. Detta sammanhänger bl.a. med att de direkta skatterna ofta är progressiva, dvs. det procentuella skatteuttaget beror på inkomstens eller förmögenhetens storlek. Om skatteskalan då är fastlagd i nominella termer innebär det att en inkomst eller förmögenhet som motsvarar en oförändrad köpkraft kommer att beskattas successivt allt hårdare ju mer penningvärdet sjunker. Mest uppenbart är detta i fråga om den statliga inkomstskatten, där progressiviteten är så stark att inflationseffekten blir starkt kännbar redan från ett år till nästa. Skattetrycket påverkas även av att skattefria belopp,

schablonavdrag o.d. i många fall är uttryckta i fasta krontalsbelopp, vars värde sjunker vid inflation.

Inflationens effekter i fråga om skiktgränser, avdragsgränser och fribelopp är trots allt tämligen lätta att bedöma och det är sällan tekniskt svårt att anvisa motåtgärder om sådana anses behövliga. För inkomstbeskattningen skapar inflationen emellertid, som jag inledningsvis antytt, även mer djupgående problem, nämligen i fråga om principerna för bestämningen av vissa slag av intäkter och kostnader. Svårigheterna är här oberoende av om skatten är proportionell eller progressiv eftersom det gäller själva definitionen av skatteunderlaget. Vissa sådana problem är speciella för beräkningen av inkomst av rörelse och jordbruk, t.ex. avskrivningsregler och lagervärderingsregler. Andra problem är av mer generell natur. Av intresse är här i första hand den skattemässiga behandlingen av räntor och kapitalvinster. När exempelvis den avtalade räntan till viss del får ses som en kompensation till långivaren för att kapitalet realt sett minskar i värde, medför en nominell beskattning att låntagare gynnas och långivare missgynnas i förhållande till det läge som skulle föreligga i en period med fast penningvärde.

Som framgått av min tidigare lämnade redogörelse har 1972 års skatteutredning föreslagit att de problem som sammanhänger med inflationens inverkan på det nuvarande inkomstskattesystemet blir föremål för en särskild utredning. Jag delar denna uppfattning. Enligt min uppfattning är det lämpligt att tillkalla en särskild utredare för att belysa denna problematik.

En central fråga som utredaren har att ta ställning till är hur kapitalvinster och kapitalförluster bör behandlas. När penningvärdet inte är fast sammanfaller de nominella värdeförändringarna inte längre med de reala. Prisstegring på fastigheter, aktier osv. som beror endast på penningvärdets fall utgör inte någon real inkomst. Å andra sidan sjunker nominella fordringar – banktillgodohavanden, obligationer, vanliga inteckningslån etc. – realt sett i värde och låntagaren gör därigenom en vinst, medan långivaren gör motsvarande förlust. En real inkomstberäkning måste beakta dessa effekter på ett konsekvent sätt. Som skatteutredningen och kapitalmarknadsutredningen visat kan man få stora snedvridningar om inkomstberäkningen på vissa punkter görs realt medan den på andra fortfarande sker nominellt.

En huvuduppgift för utredaren bör alltså vara att undersöka om det är möjligt att utforma ett system där inkomstberäkningen ger ett realt riktigt resultat oberoende av den faktiska inflationstakten och dess variationer. Långivare bör således inte beskattas för sådana nominella inkomster som endast utgör kompensation för inflationen och i konsekvens med detta bör låntagare inte få avdrag för sådana utgifter som realt motsvarar amorteringar. Beträffande kapitalvinster och kapitalförluster bör skatteplikt resp. avdragsrätt ta sikte på det reala och inte på det nominella resultat som en försäljning har gett upphov till. Vanligen synes man i debatten utgå ifrån att ett sådant system för real inkomstberäkning bör byggas upp kring en real behandling av ränteinkomster resp. -utgifter. Jag vill emellertid erinra om att även andra metoder kan vara tänkbara i speciella sammanhang. Sålunda har den tanken förts fram att man i fråga om fastighetslån skulle kunna uppnå ett realt riktigt beskattningsresultat genom att ändra reglerna för realisationsvinstberäkningen när fastigheten säljs. Indexuppräkning av anskaffningsvärdet skulle då medges endast för den del av anskaffningsvärdet som motsvaras av ägarens i fastigheten nedlagda egna kapital. Utredaren bör ha frihet att pröva såväl denna som andra tänkbara konstruktioner.

Av det anförda följer att utredaren skall söka klarlägga om det nuvarande

på nominalistisk grund baserade inkomstbegreppet kan ersättas av ett inkomstbegrepp som i högre grad beaktar förändringar i penningvärdet. Utredaren skall däremot inte ta upp spörsmål som rör utformningen av skatteskalan eller det samlade skatteuttagets storlek. Jag vill vidare stryka under att utredarens uppgift är av teknisk natur. Det gäller att konstruera en modell för hur en real inkomstbeskattning skulle kunna utformas, att peka på särskilda problem som aktualiseras, etc. Denna modell kan därefter på samma sätt som den utgiftsskattemodell 1972 års skatteutredning låtit utarbeta ligga till grund för statsmakternas fortsatta överväganden om önskvärdheten av någon mer grundläggande skattereform. Utredaren bör söka redovisa de erfarenheter av olika slags inflationsjusteringar vid inkomstberäkningen som finns från andra länder och den debatt i dessa frågor som förts i bl.a. Danmark, USA och Storbritannien. Likaså måste frågan om eventuella svårigheter som en isolerad svensk övergång till nya beskattningsprinciper kan vålla för våra internationella åtaganden enligt konventioner och bilaterala avtal belysas. Jag vill erinra om att många remissinstanser menat att just de internationella komplikationerna är ett av utgiftsskattens största problem.

En övergång till real beskattning skulle påverka samhällsekonomins funktionssätt i en rad avseenden. Utredaren bör allmänt söka ge en bild av dessa återverkningar med särskilt beaktande av vad de kan innebära för den ekonomiska politiken och dess instrument. I sammanhanget kan framhållas att värdesäkringskommittén i sitt betänkande (SOU 1964:1 och 2) Indexlån, del I och II, behandlat flera frågor som torde bli aktuella i detta utredningsarbete.

Att utveckla ett fungerande system för real skattemässig behandling av kapitalavkastning och kapitalvinster torde ingalunda vara en lätt uppgift. Problemen synes kunna delas in i fyra huvudgrupper:

1. att avgöra vilka slag av avkastning och vilka former av kapitalvinster som skall omfattas av den reala beskattningen.
2. att fastlägga regler för hur den reala avkastningen eller den reala vinsten skall beräknas i olika situationer.
3. att bedöma i vad mån en real beskattning får sådana konsekvenser att ändringar kommer att krävas även i civilrättslig lagstiftning, t.ex. beträffande inteckning och bokföring.
4. att belysa vilka effekter en real beskattning av kapitalavkastning och kapitalvinster skulle få på avtal om lån, köp m.m. som har träffats innan de nya reglerna har trätt i kraft och vilka övergångsregler som kan tänkas för att minska eventuella svårigheter.

I nu angivna hänseende bör utredaren beakta följande.

### Avgränsningen

Frågan om en real skattebehandling av lån har i stor utsträckning diskuterats mot bakgrund av bostadssektorns och hushållssparandets förhållanden, eftersom inflationseffekterna har varit särskilt framträdande på dessa områden. En grundläggande fråga som utredningen bör pröva är därför om en real beskattning bör vara generell eller begränsas till exempelvis vissa typer av kapitalavkastning eller vissa samhällssektorer.

Vad först gäller bostadssektorn har möjligheterna att upprätthålla neutralitet i fråga om kapitalkostnader mellan olika ägarkategorier och upplåtelseformer länge varit en central fråga. Den nominella behandlingen av

räntekutgifter har emellertid starkt försvårat uppfyllandet av önskemålet om neutralitet. När räntenivån har stigit som en återspegling av inflationen har kostnaden för det i en fastighet nedlagda kapitalet sålunda alltmer kommit att överstiga det schablonmässigt beräknade belopp som – såvitt gäller egna hem och flertalet nyproducerade flerfamiljshus – skall tas upp som intäkt vid beskattningen. De höga räntesatserna och de låga intäktsschablonerna leder alltså till en skattelättnad för dessa fastighetsägare. Värdet av skattelättnaden beror emellertid helt på ägarens marginalskatt. Ett uppkommet underskott saknar exempelvis betydelse för en fastighetsägare som inte kan kvitta underskottet mot andra inkomster. Statsmakterna har sökt motverka detta genom att i den statliga bostadslångivningen garantera en lägre räntesats för de ägarkategorier som normalt inte kan utnyttja underskottsavdrag. De stora variationerna på marginalskattesidan gör det dock ytterst svårt att med tillräcklig flexibilitet utjämna den effektiva kapitalkostnaden mellan olika kategorier av fastighetsägare. Det har i debatten framhållits att en väg runt dessa svårigheter just skulle vara att medge avdrag endast för real ränta eftersom man då – oberoende av inflationstakten – kunde räkna med att kapitalkostnadsavdraget skulle bli ungefär lika stort som den schablonmässigt beräknade intäkten. Som jag tidigare antytt har även möjligheten av ändringar i realisationsvinstreglerna framförts som ett alternativ i sammanhanget.

Ett annat besvärande problem inom bostadssektorn är att nominella lån i en inflationsperiod ger en mycket ojämn fördelning i tiden av de reala kapitalkostnaderna. Lånen utformas som regel med lika annuiteter vilkas reala värde minskar i takt med penningvärdets fall. Omedelbart efter uppförandet av ett hus blir kostnaden således störst för att sedan successivt minska. Denna sneda fördelning leder till att boendekostnaden i ett nyproducerat hus ofta ligger på en högre real nivå än som är långsiktigt motiverat. Även här har statsmakterna sökt motverka snedvridningen genom åtgärder i samband med bostadslångivningen, nämligen genom att ge en räntesubvention som är störst de första åren och som sedan successivt minskar. Det har emellertid ifrågasatts om detta system av generella subventioner till fastighetsägarna innebär den bästa lösningen och om inte realt utformade lån till bostäder vore att föredra. Dessa skulle emellertid förutsätta också en real behandling i beskattningshänseende för att få de avsedda effekterna. Utredaren bör mot denna bakgrund pröva om en real beskattning av lån kan göra det lättare att finna tillfredsställande lösningar på de aktuella problemen inom bostadssektorn.

Den nominella räntan på besparingar i banker, obligationer och liknande placeringar har under senare år ofta endast obetydligt överstigit inflationen eller t.o.m. varit lägre. Redan före skatt har därför den reala avkastningen varit ringa eller rent av negativ. Hela den nominella räntan är emellertid i princip skattepliktig. Detta medför att den reala avkastningen efter skatt i flertalet fall blivit kraftigt negativ. Kombinationen av hög inflationstakt och hög marginalskatt drabbar alltså banksparande och placeringar i obligationer mycket hårt. Förhållandet har i viss utsträckning föranlett åtgärder från statsmakternas sida. Den nyligen genomförda lagstiftningen om värdesäkert lönsparande kan exempelvis ses som ett uttryck för ambitionen att förbättra utbytet av långsiktigt sparande inom hushållssektorn.

Det är emellertid uppenbart att de skattelättnader som f.n. ges åt vissa sparformer endast i begränsad utsträckning kan motverka den kombinerade effekten av inkomstskatt och inflation. Det finns därför skäl att utgå från att

åtgärder som medför en allmän höjning av avkastningen (efter skatt) på hushållens banksparande och obligationsinnehav skulle leda till ett ökat intresse för dessa sparformer. Detta torde i sin tur få till följd att tillgången på kapital för investeringar i bostäder och industrianläggningar m.m. ökar. Samtidigt talar åtskilligt för att hushållens benägenhet att använda medel för placeringar i diamanter, frimärken och antikviteter skulle minska om dessa inte längre framstår som så skattemässigt gynnade.

En real beskattning av ränteintäkter skulle avsevärt öka hushållens möjligheter att erhålla en positiv avkastning på sitt utlånade kapital. Även en real utformning av lånen skulle emellertid ha betydelse i detta avseende. Mot bakgrund av vad jag nyss har sagt om önskvärdheten – inte minst från samhällsekonomisk synpunkt – att öka bank- och obligationssparandet anser jag att utredaren bör belysa vilka tekniska och ekonomiska konsekvenser en realt utformad utlåning från hushållen skulle få.

I debatten har gjorts gällande att det finns skäl som talar för att undanta företagssektorn från real beskattning. Utredaren bör givetvis pröva denna fråga. Därvid torde det bli aktuellt att särskilt beakta förhållandena för jordbrukare och andra enskilda näringsidkare. För dessa kategorier av skattskyldiga gäller att tillgångar och skulder i näringsverksamheten utgör en integrerad del av den personliga ekonomin. Frågan är om det i dessa fall är praktiskt möjligt att behandla vissa lån enligt en real och andra enligt en nominell metod.

Ett system som innebär att vissa lån skall beskattas nominellt och andra realt torde förutsätta att det går att fastställa hur olika lån har använts. En särbehandling av exempelvis lån enbart inom bostadssektorn kan göra det nödvändigt att klarlägga t.ex. att ett visst lån visserligen har tagits med en bostadsfastighet som säkerhet men använts för inköp av en båt eller att ett lån visserligen har tagits med aktier som säkerhet men använts för förvärv av en bostadsfastighet.

Vid sin behandling av avgränsningsproblematiken bör utredaren särskilt beakta att förekomsten av realt beskattade lån inte får öppna möjlighet till obehöriga skatteförmåner. Den skattskyldige bör t.ex. inte kunna ta upp ett nominellt beskattat lån (med avdragsrätt för hela räntan) och placera de lånade medlen på en realt beskattad bankräkning e.d. (med endast realräntan skattepliktig). Införandet av realt beskattade lån får vidare inte leda till obefogad skattelindring genom utlåning mellan närstående personer eller genom lån till eller från utlandet. Dessa problem av kontrollteknisk natur bör belysas om utredaren finner att nominellt beskattade lån kan godtas vid sidan av realt beskattade lån.

Såvitt gäller kapitalavkastning bör utredaren i första hand redovisa konsekvenserna av en real beskattning av räntor. Utredaren bör emellertid också diskutera i vad mån kreditavgifter, avbetalningstillägg och andra s.k. lånebikostnader bör bli realt beskattade. Vidare kan det finnas skäl för utredaren att överväga om vissa typer av räntor – t.ex. ränta på vinstandelslån eller konvertibla skuldebrev – bör undantas från en real skattemässig behandling. I fråga om sådana tillgångar kan det, liksom i fråga om aktier, visa sig lämpligare att lägga realbeskattningen på värdestegringen med konsekvensen att den löpande avkastningen beskattas nominellt.

Vad gäller kapitalvinster och kapitalförluster bör utredarens översyn avse i första hand avyttringar som f.n. beskattas enligt reglerna om realisationsvinst. Om utredaren emellertid kommer fram till att en real beskattning bör avse även lån som är nedlagda i rörelse eller jordbruk torde prövningen få

omfatta även den skattemässiga behandlingen av lager, maskiner och liknande tillgångar. Utgångspunkten för utredarens överväganden på detta område bör vara att den reala – och alltså inte den nominella – förändringen av egendomens värde skall ligga till grund för den skattemässiga bedömningen.

### Indexomräkningen

En mycket viktig uppgift för utredaren blir att överväga hur nominella inkomster och vinster skall kunna räknas om till reala inkomster och vinster. Principen här synes böra vara att den del av t.ex. en ränta som kan ses som en kompensation för inflationen – indextillägget – skall vara skattefritt för långivaren och inte avdragsgillt för låntagaren. Uppenbarligen talar här starka skäl för att omräkningen med hänsyn till förändringar i prisnivån skall göras enligt en enda officiell indexserie. Utredaren bör dock pröva om de skattskyldiga i något fall skall ha rätt att fordra att prisförändringarna på exempelvis viss råvara skall läggas till grund för den skattemässiga bedömningen.

Reglerna om hur en nominell ränta eller vinst skall delas upp på ett indextillägg och en real del bör givetvis vara så enkla att tillämpa som möjligt. Utredaren bör undersöka i vad mån utnyttjande av schablonmetoder kan underlätta den praktiska hanteringen. En schablonisering får dock inte drivas så långt att den ger upphov till resultat som i alltför hög grad gynnar eller missgynnar vissa kategorier skattskyldiga.

### Samordning med civilrättslig lagstiftning

Som jag tidigare antytt bör man räkna med att en real beskattning åtminstone för flertalet lån kommer till stånd genom att endast realräntan görs skattepliktig resp. avdragsgill, medan indextillägget är skattefritt för långivaren och inte avdragsgillt för låntagaren. Om indextillägget skall betalas fortlöpande under lånetiden, något som gäller för nominella lån men som kan förekomma även vid realt utformade lån, kan detta avdragsförbud i tider med hög inflation väntas förorsaka svåra likviditetsproblem för låntagaren. Det finns därför anledning att utgå från att en real beskattning får till konsekvens att lån i långt större utsträckning än i dag utformas så att indextillägget skall helt eller delvis läggas till kapitalet. Lånevillkoren torde med andra ord komma att innebära att indextillägget inte alls eller endast delvis påverkar den reala amorteringstakten.

Det kan inträffa att indextillägget kommer att överstiga den årliga amorteringen. Följden blir att lånebeloppet nominellt sett är högre vid årets utgång än vid dess ingång. Denna egenskap hos realt utformade lån kan ge upphov till åtskilliga problem. En fråga som utredaren bör belysa är om en ökad förekomst av reallån nödvändiggör en omläggning av reglerna om bl.a. fastighets- och företagsinteckningar. Utredaren bör således överväga om behov föreligger att införa någon form av indexreglering inom inteckningsväsendet eller om konflikten mellan realt utformade lån och inteckningar på nominella belopp kan lösas på annat sätt.

Den omständigheten att det nominella skuldbeloppet på ett reallån kan öka under ett år trots att viss amortering har skett kan vidare vålla svårigheter inom företagens bokföring. Ökning av skuldbeloppen kan exempelvis – såvida inte motsvarande uppskrivning sker på tillgångssidan – medföra att

företagets egna kapital helt förbrukas. En uppskrivning av tillgångar kan emellertid stå i strid mot god redovisningssed. Utredaren bör klarlägga om en mer allmän förekomst av reallån motiverar ändringar i bokföringsreglerna. Erfarenheterna av systemet med s.k. paritetslån och den särskilda lag om bokföring av sådana lån, som fortfarande gäller, är av intresse i detta sammanhang.

Jag har här pekat på några av de svårigheter som en övergång till realt utformade lån kan förorsaka på det civilrättsliga området. Problem av olika slag kan emellertid tänkas uppkomma också vid sidan av inteckning- och bokföringsreglerna. Utredaren bör redovisa även denna problematik och i mån av behov lägga fram förslag om hur samordningen mellan reala lån och civilrättsliga regler bäst löses.

### Övergångsproblem

Ett införande av en real beskattning av kapitalavkastning och kapitalvinster kommer att påverka värdet av ingångna kreditavtal och kommer utan tvivel även att få betydelse för värdet av olika slag av egendom. Utredaren bör belysa omfattningen av dessa värdeförändringar av engångsnatur och föreslå de åtgärder som kan vara påkallade för att motverka ej önskvärda vinster och förluster.

Som tidigare har framhållits kan antalet realt utformade lån väntas öka påtagligt vid real beskattning av räntor m.m. Det finns anledning räkna med att dessa lån kommer att utformas så att det belopp som motsvarar inflationen – indextillägget – inte skall i sin helhet utbetalas årligen utan läggas till kapitalet så att låntagaren årligen skall erlägga endast ett med hänsyn till inflationen justerat amorteringsbelopp samt realräntan. En övergång till real beskattning torde inte vålla några särskilda svårigheter beträffande de lån av denna typ som kan finnas redan vid övergången.

Vid tidpunkten för en övergång till real beskattning torde det emellertid finnas ett mycket stort antal lån som är nominellt utformade och baserade på förutsättningen att hela den avtalade räntan är avdragsgill för låntagaren och skattepliktig för långivaren. En real skattebehandling av sådana lån skulle sannolikt i många fall medföra en sådan påfrestning på låntagarens likviditet att denne försattes i en ohållbar ekonomisk situation. Motsvarande gäller i fråga om realt utformade lån där indextillägget skall i sin helhet utbetalas årligen eller på en gång vid lånetidens slut. För att undvika sådana effekter skulle lånevillkoren behöva ändras. Eftersom vid oförändrade villkor den reala beskattningen skulle vara enbart till fördel för långivaren, torde det dock inte vara realistiskt att räkna med att sådana ändringar regelmässigt skall kunna åstadkommas på frivillig väg.

Utredaren bör mot bakgrund av det anförda diskutera frågan om tillämpning av den reala beskattningen på äldre lån och vilka åtgärder som därvid kan behövas. En lösning kan vara att ge låntagaren en generell rätt att ändra lånevillkoren i syfte att anpassa dem till de nya skattereglerna. Låntagaren kan t.ex. få rätt att kräva att lånet blir realt utformat med kapitalisering av indextillägget eller att den del av den avtalade räntan, som anses svara mot inflationen, skall läggas till kapitalet. Utredaren kan givetvis också överväga möjligheten att under en period låta nuvarande skatteregler vara tillämpliga på vissa äldre lån.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att belysa konsekvenserna av en real beskattning av räntor och kapitalvinster, m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

# Utbildningsdepartementet

## 1. Utredning om skyddslagstiftning rörande forskning om hybrid-DNA (deoxyribonukleinsyra)

Dir. 1978:20

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-16

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

Under senare år har inom molekylärbiologin utvecklats tekniker som gör det möjligt att biokemiskt förena gener från helt olika organismer. Härigenom skapas en hybrid-DNA med nya kombinationer av gener, som kan införas i levande celler och där förökas.

Forskningen med hybrid-DNA kan väntas leda till en ökad insikt om orsaken till vissa sjukdomar hos människor, djur och växter. Den teknologi som kan komma att utvecklas som en följd av forskningen kan få mycket stor praktisk betydelse inom medicin, växtförädling och områden av tillämpad mikrobiologi. Forskningen med hybrid-DNA kan emellertid också innebära risker för människan och miljön. En sådan potentiell risk är att organismer av nytt slag sprids utanför laboratorierna och ger upphov till sjukdomar eller förorsakar ekologiska rubbningar.

En omfattande debatt, initierad av forskarna själva, har uppstått kring forskningen med hybrid-DNA. Denna debatt har berört såväl de potentiella risker som är förenade med själva forskningsarbetet som de etiska och humanitära konsekvenser som kan följa av forskningens resultat och dess tillämpningar. Debatten har främst förts i USA och Storbritannien. Den har i dessa länder bl.a. lett fram till att skyddsåtgärder har vidtagits mot potentiella risker för laboratorieanställda och allmänhet vid experimentell forskning med hybrid-DNA. I den amerikanska kongressen har framförts förslag till en lagstiftning och i Storbritannien kommer den gällande arbetarskyddslagen att förses med tillämpningsföreskrifter i syfte att kontrollera forskningen. Även i Frankrike, förbundsrepubliken Tyskland och Nederländerna pågår arbete med att åstadkomma samhällskontroll över forskningen med hybrid-DNA. Frågan har även varit föremål för omfattande diskussioner i europeiska organisationer såsom Europeiska Gemenskapen (EG) och European Science Foundation (ESF). ESF har inrättat en särskild kommitté för hybrid-DNA-forskning.

I Sverige finns en av forskningsråden inrättad kommitté för frågor rörande forskning med hybrid-DNA. Kommittén, i vilken ingår både forskare och lekmän, har till huvuduppgift att främja svensk forskning om hybrid-DNA och samtidigt övervaka att forskningsarbetet bedrivs under riskfria förhållanden. De riktlinjer för riskbedömning som har utarbetats av nationella och internationella organ inom området skall vara vägledande för kommitténs verksamhet. Forskningsråden har bestämt att inte stödja något forsknings-

projekt med hybrid-DNA utan att kommittén har uttalat sig om säkerhetsåtgärderna i varje enskilt fall. Kommittén har även ansett det nödvändigt att den industriella forskningen med hybrid-DNA underställs kommitténs bedömning. Beträffande det sist nämnda området är emellertid kommitténs kontrollmöjligheter helt beroende av frivillig medverkan av forskarna och berörda företag.

Som tidigare har nämnts, utreds i flera stora industriländer alltjämt möjligheterna att kontrollera de potentiella riskerna med forskningen med hybrid-DNA. Några motsvarande åtgärder har hittills inte vidtagits i Sverige. Den senaste tidens utveckling har emellertid givit ökad aktualitet åt frågan hur forskningen med hybrid-DNA i Sverige kan och bör kontrolleras.

Ett önskemål, som har framförts av forskningsrådens kommitté för frågor rörande forskning med hybrid-DNA, är att få undersökt om man med nuvarande lagstiftning kan åstadkomma offentlig kontroll av experiment med hybrid-DNA eller om detta fordrar en komplettering av denna. De regler som bör finnas för att tillgodose rimliga krav på övervakning och kontroll har varit föremål för diskussion bl.a. i ESF:s kommitté för hybrid-DNA-forskning.

Enligt denna kommitté bör en reglering syfta till att forskning med hybrid-DNA inte skall kunna bedrivas utan att ha blivit föremål för granskning och godkännande och att experimenten fortlöpande granskas och övervakas.

Jag anser att det är angeläget att också i Sverige utreda säkerhetsfrågorna kring forskningen rörande hybrid-DNA. Arbetet bör i en första etapp utföras av en särskilt tillkallad utredare. Utgångspunkten för arbetet bör vara att ett tillfredsställande skydd skall finnas mot hygieniska och ekologiska risker som kan uppstå i samband med forskning rörande hybrid-DNA. Utredaren bör mot denna bakgrund pröva om nuvarande lagstiftning om främst miljö- och hälsoskydd utgör en tillräcklig grund för att åstadkomma en från säkerhetssynpunkt tillfredsställande kontroll av forskningen med hybrid-DNA eller om särskilda lagbestämmelser krävs. Nödvändiga beståndsdelar i ett regelsystem för en sådan kontroll torde vara bestämmelser om

1 skyldighet för den som avser att forska med hybrid-DNA att göra anmälan om detta till ett kontrollorgan,

2 krav på tillstånd för att få sätta igång forskningsprojekt och att använda laboratorier när forskningen avser försök med hybrid-DNA,

3 skyldighet för den som bedriver forskning med hybrid-DNA att registrera och för kontrollorganet hålla tillgängliga alla de uppgifter om experimenten som kan vara av betydelse för att bedöma säkerhetsfrågor,

4 skyldighet att underrätta kommunens hälsovårdsnämnd eller annat berört organ om verksamheten,

5 fortlöpande övervakning och kontroll av forskning med hybrid-DNA.

Enligt min mening skall sådana bestämmelser bygga på att alla frågor om tillstånd och kontroll skall bedömas enbart från säkerhetssynpunkt. Någon prövning av ett forskningsprojekt eller experiment från andra synpunkter skall för kontrollorganets del inte komma i fråga. Syftet med kontrollen bör således endast vara att forskningen skall bedrivas under förhållanden som är riskfria för allmänheten och de anställda vid laboratorierna.

Utredaren bör lämna förslag om de kompletteringar av gällande lag som kan behövas samt i övrigt ange erforderliga föreskrifter. Utredaren bör lämna förslag om hur och av vilken myndighet den angivna kontrollen skall utövas. I detta sammanhang bör också prövas vilken roll forskningsrådens kommitté för frågor rörande forskning med hybrid-DNA bör ha.

Utredaren bör om möjligt vid utarbetandet av sina förslag beakta och göra jämförelser med de åtgärder som redan har vidtagits i andra länder, framför allt i USA och Storbritannien.

Det material som utredaren får fram genom granskning av bl.a. den svenska arbetarskyddsoch miljöskyddslagstiftningen samt jämförelsen med lagstiftningen i andra länder bör kunna utgöra ett gott underlag för att bedöma behovet av att utreda de humanitära och etiska villkor som bör gälla forskning rörande hybrid-DNA.

Utredaren bör hålla kontakt med kommittén för frågor om forskning med hybrid-DNA samt berörda myndigheter, forskningsinstitutioner och personalorganisationer. Vidare bör utredaren i vanlig ordning erhålla experthjälp.

Utredningsuppdraget bör bedrivas skyndsamt. Förslag bör avlämnas i sådan tid att eventuella lagförslag kan föreläggas riksdagen vid 1978/79 års riksmöte.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda om i vad mån nuvarande lagstiftning är en tillräcklig grund för att kontrollera forskning med hybrid-DNA,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 2. Högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer, m.m.

Dir 1978:21

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-16

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

### 1. Bakgrund till utredningsuppdraget

Under de senaste åren har forskningsfrågor tilldragit sig ett ökat intresse. Ett omfattande utredningsarbete som berört för forskningen centrala frågor har nyligen avslutats i och med att forskningsrådsutredningen (U 1972:02, FRU), STU-kommittén (I 1974:06) och forskarutbildningsutredningen (U 1974:06, FUN) har lagt fram sina slutbetänkanden under hösten 1977. I bl.a. dessa sammanhang har frågor som rör samverkan mellan högskolans forskningsorganisation och finansiärer, beställare och avnämare av forskning

och forskningsresultat aktualiserats. Vidare har uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan högskolans forskningsorganisation och främst statliga organ för forskning och forskningsfinansiering tagits upp till diskussion. Då de nämnda frågorna i väsentliga delar legat utanför de angivna utredningarnas arbetsområden bör en särskild kommitté tillkallas för att utreda dem. Jag vill med anledning härav anföra följande.

I prop. 1975/76:129 om forskningsrådsorganisationen inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (UbU 1975/76:32, rskr 1975/76:368) behandlade min företrädare bl.a. frågor om projekt som finansieras av forskningsråd. Han framhöll därvid bl.a. att man borde utreda för- och nackdelar med olika principer för fördelningen av kostnaderna mellan forskningsråden och framför allt universitet och högskolor men också forskningsinstitut.

I skrivelse den 21 april 1975 redovisade dåvarande universitetskanslersämbetet (UKÄ) resultatet av en inom ämbetet utförd översyn av reglerna för universitetens och högskolornas uppdragsverksamhet.

Regeringen gav våren 1976 UKÄ i uppdrag att utfärda riktlinjer för enhetliga beräkningsgrunder för ersättning till läroanstalterna för förvaltning av medel från forskningsråd m.fl. samt för kostnader i samband med trygghetsfrågor för berörd personal. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i skrivelse den 24 januari 1977 anmält att ämbetet inte är berett att slutföra uppdraget innan regeringen tagit ställning till UKÄ:s förslag av år 1975 och FUN:s förslag.

FRU har i sitt andra betänkande (SOU 1977:52) Forskningspolitik tagit upp bl.a. avvägningen mellan fasta och rörliga resurser för forskning inom högskolan samt förordat en utredning av hur kostnaderna skall fördelas mellan högskolan och organ som finansierar forskning inom högskolan.

FUN har i sitt slutbetänkande (SOU 1977:63) Fortsatt högskoleutbildning berört vissa frågor rörande högskolans samverkan med forskning och utvecklingsarbete utanför högskolan. FUN har därvid framhållit att en tillfredsställande lösning av problemen kring kostnadsfördelningen i samband med forskningssamarbetet är ett av de viktigaste bidragen till en ökning av detta samarbete. FUN har vidare framhållit att frågan om ansvars- och kostnadsfördelning mellan högskolan och forskningsråden bör ses över. Därvid bör eftersträvas en ordning, som innebär att de kostnader ett forskningsråds beslut för med sig i sin helhet skall bäras av forskningsrådet.

I prop. 1977/78:100 (bil. 12 s. 388) berörde jag frågan om försöksverksamhet med näringslivskontakt för forskare vid högskolan och framhöll därvid, att jag avsåg att återkomma till regeringen i denna fråga.

I sistnämnda proposition (bil. 12 s. 539) framhöll jag vidare att institutets för social forskning ställning i förhållande till sektorsorgan och myndigheter som bedriver socialt inriktad forskning är oklar. Jag angav därvid att det är angeläget att nu se över formerna för samverkan mellan institutet och de andra nämnda organen samt högskolans forskning inom området.

De förslag som har lagts fram av FRU och FUN och som nu remissbehandlas, utgör ett viktigt underlag för ett samlat ställningstagande till en rad forskningspolitiska frågor. Jag avser att återkomma till regeringen med förslag i dessa frågor sedan remissbehandlingen av betänkandena har avslutats. Några frågor som i allt väsentligt har legat utanför FRU:s och FUN:s arbetsområden behöver dock utredas ytterligare. Dessa är till största delen av sådan karaktär att ställningstagandena till dem inte behöver

samordnas med behandlingen av FRU:s och FUN:s förslag. Vissa frågor som rör högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer samt vissa andra näraliggande frågor som jag tar upp i det följande bör därför ses över. Översynen bör, som jag tidigare har anfört, utföras av en kommitté.

## 2. Uppdragsforskning

Forskningsverksamheten vid högskolan skall syfta till att bygga upp och vidmakthålla vetenskaplig kompetens samt att på inomvetenskaplig grund söka ny kunskap. Forskningsråden spelar här en viktig roll vid initiering och finansiering av projekt. Därutöver svarar högskolan för en betydande del av den forskning, som initieras och – helt eller delvis – finansieras av statliga och andra organ, företag eller organisationer. Denna kombination av uppgifter medför betydande fördelar för såväl högskolan som samhället i stort.

Den externt initierade och finansierade forskning som efter resp. högskoleenhets eget medgivande förläggs till högskolan bidrar sålunda till en värdefull breddning av högskoleforskningens inriktning och därmed av den vetenskapliga kompetensen. Dessa båda effekter stimulerar utvecklingen av såväl den grundläggande utbildningen som forskarutbildningen och forskningen. Därutöver medför den externt initierade och finansierade forskningen att högskoleforskningens betydelse för samhället ökar samtidigt som kunskaper om forskning och vetenskapliga arbetsmetoder får ökad spridning. Vidare skapas förutsättningar för att effektivt utnyttja tillgängliga resurser. Detta är särskilt viktigt eftersom tillgången på vetenskapligt tränad personal och tung utrustning är begränsad.

Genom att högskolans forskningsorganisation kan utnyttjas av såväl statliga och andra organ som företag och organisationer förbättras förutsättningarna att sprida forskning och forskningsresultat till allt fler delar av samhällslivet. Det är därför viktigt att högskolans möjligheter till samverkan i forskningsfrågor med samhället i övrigt utvecklas vidare, att olika hinder härför undanröjs samt att försök görs att lösa de problem som en ökad samverkan kan medföra. Jag räknar med att det skall bli möjligt att på grundval av de förslag som nu föreligger återkomma till regeringen med förslag om vissa frågor rörande högskolans forskningssamverkan. Andra frågor kräver, som FUN har framhållit, ytterligare överväganden. Hit hör inte minst möjligheterna att stimulera myndigheter och företag att i ökad utsträckning vända sig till högskolan för bistånd med att utveckla nya produkter och metoder samt att effektivera verksamheten.

### *2.1 Ersättningsfrågor*

En väsentlig fråga i detta sammanhang är hur kostnaderna skall fördelas för projekt, som finansieras med medel från organ utanför högskolan. Enligt gällande bestämmelser skall kostnaderna för uppdrag helt täckas av uppdragsgivaren. Högskolestyrelsen har dock möjlighet att medge undantag från denna huvudregel. Vidare är forskningsråden, forskningsrådsnämnden och styrelsen för teknisk utveckling generellt undantagna från bestämmelserna. Ett delproblem inom detta område är frågan om beräkning av ersättning för förvaltning av medel från forskningsråd m.fl.

De anslag till särskilda projekt och de uppdrag som en högskoleenhet får styr ofta en stor del av den forskning som bedrivs vid enheten. Den på detta

sätt finansierade forskningen tar nämligen i större eller mindre utsträckning i anspråk högskolans personal och andra resurser för forskning, som därigenom binds vid en forskningsinriktning som bestäms av uppdragsgivaren. Genom anslag till projekt och ersättningar för uppdrag får högskolan täckning dels för de merkostnader projektet/uppdraget förorsakar, dels i varierande omfattning för kostnaderna vid den del av den fasta organisationen för forskning som tas i anspråk av uppdrag.

Avvägningen mellan omfattningen av högskolans fasta forskningsorganisation och omfattningen av den mera tillfälliga forskningsorganisation som bekostas av de medel som tillförs högskolan för särskilda forskningsprojekt och uppdrag är av stor betydelse för högskolans möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Det är sannolikt inte möjligt att ange någon fast norm för denna relation, men en fördjupad kunskap om graden av kostnadstäckning vid såväl forskningsanslag som uppdrag under senare år bör kunna utgöra ett viktigt underlag för fortsatt planering. På grundval av en undersökning med här antydd inriktning bör kommittén belysa konsekvenserna för högskolan av förändringar i omfattningen av forskning, som finansieras av organ utanför högskolan, och av uppdragsverksamheten.

Uppdragsverksamheten vid högskolan kan i dag också omfatta utbildning. Det är enligt min mening angeläget att denna möjlighet behålls och utvecklas. Därigenom ges myndigheter, företag och organisationer tillfälle att i samverkan med högskolan tillgodose speciella utbildningsbehov. Det kan t.ex. gälla språkutbildning för företag som önskar utvidga sin marknadsföring på det internationella fältet, speciell förvaltningsutbildning för myndigheter som önskar lägga upp fortbildningsprogram för sin personal eller speciell teknisk utbildning för industrier som tar i bruk ny teknik.

Kommittén bör utarbeta förslag till bestämmelser om ersättning för uppdrag, som avser utbildning eller forskning inom högskolan.

Vid behandlingen av frågan om ersättning för uppdrag bör kommittén uppmärksamma de konkurrensförhållanden som kan råda mellan högskolan och andra statliga eller statsunderstödda institutioner, som åtar sig forskningsuppdrag. Hit hör bl.a. branschforskningsinstitut, AB Atomenergi, statens provningsanstalt och statens geotekniska institut.

### *2.2 Frågor om anställningstrygghet m.m.*

En viktig del av frågan om ansvarsfördelningen mellan högskolan resp. forskningsråden och sektoriella forsknings- och utvecklingsorgan m.fl. gäller personal, som har anställts inom ramen för projekt, vilka finansieras av dessa externa organ och utförs vid högskolan. År 1964 infördes en ordning, som innebär att alla forskningsanslag förvaltas av högskolan och att den personal som anställs inom ramen för dessa medel är anställd vid högskolan. Härigenom tillförsäkras den personal som är knuten till projekten samma ekonomiska och sociala trygghet som övrig personal inom högskolan. Detta har kunnat tillgodoses bl.a. genom möjligheterna att bereda personal som anställts inom ett forskningsprojekt fortsatt sysselsättning i undervisningen m.m.

Denna ordning bör självfallet gälla även i fortsättningen. Ordningen innebär emellertid, att högskolan i egenskap av arbetsgivare ensam tvingas ta de personalpolitiska och ekonomiska konsekvenserna när projekten avslutas. Genom tillkomsten av trygghetslagstiftningen på arbetsmarknaden och av avtal, som bygger på denna lagstiftning, har den ordning som nu tillämpas

visat sig medföra vissa problem. Kommittén bör söka finna sådana lösningar på de föreliggande problemen, att den berörda personalen tillförsäkras fortsatt social och ekonomisk trygghet samtidigt som det ekonomiska ansvaret för fattade beslut så långt som möjligt skall åvila det organ som fattar beslutet. Kommittén bör därvid bevaka att såväl högskolans som forskningsrådens handlingsfrihet och möjligheter till omprioriteringar tillgodoses.

I detta sammanhang bör kommittén även överväga möjligheterna att stärka anställningstryggheten för projektanställd personal genom en ordning där beslut om externt finansierade projekt såvitt möjligt tas för längre tid än ett budgetår i taget.

### *2.3 Övriga frågor*

Den lösning som väljs för kostnadstäckning och ersättning för uppdrag kan bedömas ha betydelse för möjligheterna att öka högskolans forskningssamverkan med organ utanför högskolan. Också några av de frågor som UKÄ aktualiserade i den nämnda rapporten och några av dem som FUN har tagit upp i sitt betänkande, bl.a. möjligheterna till sekretess, inrättande av forskartjänster avsedda för uppdrag samt en utbyggnad av kontakt- och informationsverksamheten, har betydelse i detta sammanhang. Jag räknar med att det efter remissbehandlingen av FUN:s förslag skall bli möjligt att bl.a. i de nämnda frågorna fatta beslut på grundval av det föreliggande utredningsmaterialet. En viktig uppgift för kommittén är att i övrigt belysa möjligheterna att stimulera forskningssamverkan.

Kommittén bör analysera vilka krav som bör ställas på högskolan och dess övriga verksamhet om dess forskningssamverkan med organ utanför högskolan vidgas. Det gäller bl.a. att belysa i vad mån dessa krav kan tillgodoses i högskolans planering av utbildning och forskning.

## 3. Nya former för forskningssamverkan

### *3.1 Tjänster som adjungerad professor*

Sedan år 1973 bedrivs försöksverksamhet med tidsbegränsade personliga tjänster som adjungerad professor. Innehavare av sådan tjänst skall vara vetenskapligt kvalificerad och verksam utanför universitets- och högskoleväsendet i offentlig eller privat tjänst. Arbetsuppgifterna omfattar undervisning, handledning och examination i den omfattning högskolestyrelsen bestämmer. År 1976 utökades verksamheten väsentligt. Den bedöms ha ett stort värde genom att den bidrar till att bredda den vetenskapliga kompetensen inom högskolan och att stärka kontakterna mellan högskolan och andra organ. Verksamheten bör nu utvärderas. Det bör ankomma på kommittén att företa denna utvärdering och lägga fram de förslag den kan föranleda.

### *3.2 Kontaktforskare*

I prop. 1977/78:100 (bil. 12 s. 388) tog jag, som nämnts, upp frågan om försöksverksamhet med näringslivskontakt för forskare. Jag framhöll därvid att en försöksverksamhet bör startas för att finna lämpliga former för en forskarkontakt med medelstora och små företag och myndigheter. Försöksverksamheten skulle innebära att forskare frigörs från sina arbetsuppgifter inom högskolan under ett halvt till ett år för att med bibehållen lön kunna gå

ut till små och medelstora företag eller förvaltningar. Syftet skulle vara att där studera produktionsprocesser, tänkbar utvecklingspotential, arbetsorganisation, företagsekonomiska kalkyler, marknadsföring etc. allt efter den forskningsinriktning resp. forskare har. Företagen och förvaltningarna skulle inte behöva bekosta forskarnas lön utan endast ge dem möjligheter till aktiva insatser på arbetsplatsen genom att studera verksamheten samt att delta i problemlösning och planering på skilda områden. I budgetpropositionen förordas att tre milj. kr. anvisas för ändamålet för budgetåret 1978/79.

Det är angeläget att den föreslagna försöksverksamheten inleds så snart som möjligt. De problem rörande uppdragsforskningen som har berörts i det föregående och som har relevans för denna verksamhet bör beaktas i utredningsarbetet. Man bör dock räkna med att det krävs ett relativt omfattande förberedelsearbete av praktisk natur innan försöket kan inledas. Detta förberedelsearbete bör i avvaktan på riksdagens beslut utgå från de riktlinjer som angivits i prop. 1977/78:100. Med hänsyn till det nära sambandet mellan den åsyftade försöksverksamheten och de frågor jag har berört i det föregående, bör kommittén få i uppdrag att förbereda och – under förutsättning av riksdagens bifall till förslagen – leda försöksverksamheten. Kommittén bör skyndsamt lägga fram en plan för försöksverksamheten samt ange de närmare riktlinjerna för den. Kommittén bör härvid pröva bl.a. möjligheterna att samverka med andra organ, främst de av riksdagen hösten 1977 beslutade utvecklingsfonderna. Jag avser att, i den mån så erfordras, återkomma till regeringen med förslag till kompletterande direktiv när riksdagens beslut föreligger.

Den försöksverksamhet som jag här förordar att kommittén skall leda har beröringspunkter med lärartjänstutredningens (U 1977:04) arbete såvitt avser lärarnas yrkeslivsanknytning. Kommittén bör därför samverka med nämnda utredning. Det bör också vara möjligt för lärartjänstutredningen att tillgodogöra sig de erfarenheter av försöksverksamheten som har betydelse för dess kommande förslag om yrkeslivsanknytningens utformning.

### 4. Institutet för social forskning

Jag vill i detta sammanhang också ta upp frågan om institutets för social forskning ställning i förhållande till högskolan liksom till sektorsorgan och andra myndigheter som bedriver socialt inriktad forskning. Institutets ställning är, som jag framhöll i prop. 1977/78:100 (bil. 12 s. 539), i detta avseende oklar. Reformeringen av högskoleorganisationen liksom tillkomsten av fasta forskningsresurser på det sociala området har förändrat de förutsättningar som i början av 1970-talet föranledde att ett fristående institut bildades. Samtidigt har forskningen på arbetslivets område byggts ut och fått en mer differentierad organisation.

Samverkansformerna mellan institutet och andra organ som bedriver eller finansierar social forskning samt forskningsverksamheten inom högskolan bör därför ses över med utgångspunkt i institutets forskning. Kommittén bör utföra denna översyn. Jag vill i detta sammanhang nämna att en översyn av arbetsmarknads- och arbetslivsforskning övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet.

Riksdagen har i en skrivelse (1975:221, jfr UbU 1975:19) anfört att det parlamentariska medinflytandet i forskningsfrågor, bl.a. de som handläggs av institutet för social forskning, så snart som det är möjligt bör stärkas. Denna fråga bör tas upp i samband med ställningstagandena till bl.a. FRU:s förslag.

Kommittén bör emellertid beakta vad riksdagen har anfört vid sin översyn av institutets ställning.

Kommittén bör utföra denna del av sitt arbete i nära kontakt med de berörda organen. Arbetet bör om möjligt bedrivas i sådan takt att resultatet kan beaktas i samband med att regeringen tar ställning till FRU:s och FUN:s nyligen framlagda förslag.

### 5. Utredningsarbetets bedrivande

Kommittén bör redovisa de ekonomiska konsekvenserna av sina förslag samt utarbeta förslag till de föreskrifter som kan erfordras. I fråga om kostnadsfördelning och kostnadsredovisning bör kommittén samråda med riksrevisionsverket. Kommittén bör även i övrigt bedriva sitt arbete i nära kontakt med berörda myndigheter, organisationer och institutioner och med utredningar som behandlar närliggande frågor.

Kommittén bör överväga behovet av att till sig knyta arbetsgrupper eller referensgrupper för särskilda frågor eller områden. Vad gäller försöksverksamheten med näringslivskontakt för forskare torde det vara lämpligt att lägga den direkta ledningen av verksamheten, efter av regeringen och kommittén givna riktlinjer, på en särskild ledningsgrupp. I denna, liksom i de regionala arbetsgrupper som nämns i prop. 1977/78:100, bör kunna ingå företrädare för t.ex. berörda myndigheter liksom för näringslivs- och fackliga organisationer.

Kommittén bör, där den bedömer det lämpligt, kunna lämna delförslag för vissa av de frågor som den tar upp.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst nio ledamöter med uppdrag att utreda högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer, m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394) om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 3. Tilläggsdirektiv till folkbildningsutredningen

Dir 1978:29

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-16

Departementschefen, statsrådet Wikström anför.

I oktober 1975 tillkallades sakkunniga (folkbildningsutredningen, U 1975:19) med uppgift att utreda vissa folkbildningsfrågor. Folkbildningsutredningen skall göra en översyn dels av gränsdragningen mellan folkbildningsarbete och annan vuxenutbildning, dels av formerna för stödet till studiecirkelverksamheten.

I direktiven uttalas, att en utgångspunkt för folkbildningsutredningens arbete bör vara att de mål som utgör grund för statsbidrag till folkbildningsarbetet fortfarande skall gälla. Dock bör folkbildningsutredningen pröva om målen i vissa fall bör preciseras eller komma till tydligare uttryck i förordningar och anvisningar.

Folkbildningsutredningen bör vidare överväga innebörden av kravet på objektivitet och allsidighet och hur detta skall uttryckas. Avvägningen mellan detta krav och behovet av att studiecirkelverksamheten kan vara ideologiskt profilerad bör särskilt uppmärksammas. Folkbildningsutredningen bör även analysera om vissa uppgifter som studieförbunden fått under senare tid kommer i konflikt med principen att folkbildningsarbetet skall vara fritt och frivilligt. Slutligen anges att en utgångspunkt för arbetet skall vara att studieförbundens folkrörelseanknutna verksamhet skall prioriteras.

Folkbildningsutredningen har, i enlighet med det uppdrag som gavs den när den tillkallades, den 26 maj 1977 avlämnat en debattpromemoria (SOU 1977:38) Folkbildningen i framtiden. I denna redovisas utredningens viktigaste problem jämte preliminära ställningstaganden i skilda avseenden.

Utredningsuppdraget bör fullföljas med ledning i huvudsak av de direktiv som gavs när folkbildningsutredningen tillkallades. I det fortsatta arbetet förordar jag att även följande omständigheter beaktas.

### 1 Folkbildningens roll och uppgifter

Jag finner det av flera skäl angeläget att folkbildningsutredningen gör sina ställningstaganden i olika delfrågor mot bakgrunden av en övergripande diskussion om folkbildningens roll och uppgifter i det totala kulturpolitiska och utbildningspolitiska sammanhanget.

Konsekvenserna för folkbildningen av de utbildningspolitiska och kulturpolitiska mål som riksdagen har fastställt bör översiktligt redovisas. Samtidigt bör folkbildningsutredningen pröva i vad mån det av dessa mål är möjligt att sluta sig till vilka specifika uppgifter folkbildningsarbetet bör ha jämfört med andra delar av vuxenutbildningen. De slutsatser för folkbildningens del som bör dras av de senaste årens reformer inom det allmänna skolväsendet, högskolan, folkhögskolan och vuxenutbildningen i övrigt samt inom kulturlivet bör också redovisas.

### 2 Gränsdragningsfrågor

I proposition 1977/78:36 om kommunal vuxenutbildning redovisade jag min avsikt att föreslå regeringen att tillkalla en kommitté med uppgift att göra en översyn av den kommunala vuxenutbildningen. Gränsdragningen mellan

den kommunala vuxenutbildningen och annan vuxenutbildning kommer att utgöra en viktig del av denna kommittés arbetsområde.

Folkbildningsutredningen bör fullfölja sitt uppdrag i vad avser frågor som rör gränsdragningen mellan folkbildningsarbete och annan vuxenutbildning i nära samarbete med den kommitté för översyn av den kommunala vuxenutbildningen som jag senare idag kommer att hemställa att få tillkalla. Vid behandlingen av nämnda frågor bör de båda kommittéerna samråda med varandra. En viss tidsmässig samordning bör också ske.

### 3 Folkrörelseanknutet studiearbete

I folkbildningsutredningens debattpromemoria Folkbildningen i framtiden har åtskillig uppmärksamhet ägnats frågan om det folkrörelseanknutna studiearbetets roll. Folkbildningsutredningen har sökt klargöra innebörden av direktivens anvisning att en utgångspunkt för arbetet skall vara att denna verksamhet skall prioriteras.

Det framgår både av promemorians innehåll och av de synpunkter som från olika håll förts fram i yttranden över promemorian, att innebörden av direktiven på denna punkt är oklar.

Det råder inga delade meningar om att folkrörelserna har varit av utomordentlig betydelse för det demokratiska samhällsskickets framväxt och vidareutveckling i Sverige. En positiv inställning från statsmakternas sida till folkrörelserna och deras verksamhet är också för framtiden väl motiverad. Folkbildningsutredningens ställningstagande bör syfta till att föreslå sådana villkor för folkbildningsarbetet som underlättar och stimulerar en fortsatt nära samverkan med folkrörelserna.

I detta avseende ger de ursprungliga direktiven god vägledning för arbetet. Särskilt bör framhållas att den *ideologiska profilering som kännetecknar* folkrörelsernas verksamhet kan prägla också det fria och frivilliga folkbildningsarbetet och där vara en värdefull tillgång. Detta gäller i särskild grad den verksamhet som bedrivs inom eller i nära samarbete med studieförbundens medlemsorganisationer.

Detta leder emellertid enligt min uppfattning inte till att studieförbundens folkrörelseanknutna verksamhet skall prioriteras genom medelstilldelning eller anvisningar från statsmakterna. En sådan prioritering kan komma att medföra en förskjutning av tyngdpunkten i folkbildningsarbetet. Det studiearbete som vänder sig till en bredare allmänhet och som har som huvudsyfte att erbjuda den allmänna medborgerliga bildning som av gammalt är folkbildningens kännetecken kan därigenom komma att missgynnas. Självklart bör det dock stå studieförbunden fritt att själva lägga tyngdpunkten mer eller mindre markerat på det arbete som bedrivs i anknytning till eller inom medlemsorganisationerna.

En utgångspunkt för folkbildningsutredningens fortsatta arbete med dessa frågor bör därför vara att de fördelar som ett folkrörelseanknutet studiearbete ger skall tillvaratas och utvecklas, utan att det studiearbete som har annan förankring för den skull eftersätts.

### 4 Tidsplan

Det fortsatta utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Flera av de frågor som folkbildningsutredningen fått i uppdrag att behandla har nära samband med frågor som behandlas eller kommer att behandlas av andra kommittéer,

främst gymnasieutredningen (U 1976:10) och utredningen om den kommunala vuxenutbildningen. Härtill kommer att vissa problem som hänskjutits till folkbildningsutredningen är av den arten att det är angeläget att finna snabba lösningar. Folkbildningsutredningen bör med hänsyn till dessa förhållanden inrikta sitt arbete på att kunna lämna ett slutbetänkande under hösten 1979. Något delbetänkande utöver den debattpromemoria som redan lämnats torde i det tidsperspektivet inte vara aktuellt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen utvidgar uppdraget till folkbildningsutredningen.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 4. Utredning om kommunal vuxenutbildning

Dir 1978:31

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-16

Departementschefen, statsrådet Wikström anför.

I prop. 1977/78:36 om kommunal vuxenutbildning (prop. s. 48, UbU 1977/78:10, rskr 1977/78:60) anmälde jag att jag avsåg att föreslå regeringen att tillkalla en särskild kommitté för översyn av den kommunala vuxenutbildningens uppgifter i förhållande till de mål som har fastställts för denna av riksdagen.

Denna kommitté bör nu tillkallas. Inledningsvis gör jag en sammanfattning av viktigare beslut om den kommunala vuxenutbildningen sedan dess tillkomst. Därefter kommer jag att närmare gå in på de uppgifter som kommittén bör ha.

### Den kommunala vuxenutbildningens utveckling

Den kommunala vuxenutbildningen har sin upprinnelse i initiativ som tagits av staten, studieförbund och vissa kommuner. Vid mitten av 1960-talet bedrevs verksamhet, som närmast motsvarar nuvarande kommunal och statlig vuxenutbildning, dels vid statens gymnasier för vuxna, dels vid kvällsgymnasier och dels i form av deltidskurser vid yrkesskolor.

På grundval av bl.a. betänkanden från 1960 års gymnasieutredning (Vuxenutbildning i gymnasium och fackskola, SOU 1965:60) och yrkesutbildningsberedningen (Yrkesutbildningen, SOU 1966:3) framlades i prop. 1967:85 angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m.m. förslag som ledde till att kvällsgymnasier och deltidskurser vid yrkesskolor organiserades som kommunal vuxenutbildning med kommunerna som huvudmän. Reformen trädde i kraft den 1 juli 1968.

Som ett komplement till den kommunala vuxenutbildningen finns statens skolor för vuxna i Norrköping och Härnösand. Dåvarande läroverket för vuxna i Norrköping startade år 1956 och skolan i Härnösand inrättades år 1962.

Inom den kommunala vuxenutbildningen fick undervisning anordnas

som motsvarade läroplanerna för grundskolans högstadium, fackskolan och gymnasiet (ämneskurser) och yrkesskolan (yrkesskolkurser). Den kommunala vuxenutbildningen fick dessutom omfatta särskilda yrkesskolkurser och yrkesskolkurser i form av studiecirklar. Timplanerna var starkt reducerade i förhållande till ungdomsskolans timplaner.

Utbildningen anordnades huvudsakligen som deltidsundervisning. Eleverna kunde läsa enstaka ämnen eller bedriva studier för fullständig kompetens i den aktuella skolformen. Heltidsundervisning förekom i begränsad omfattning. Undervisningen organiserades som koncentrationsläsning. Kurs fick starta om antalet elever beräknades varaktigt uppgå till lägst tolv och fick omfatta högst 35 elever.

Ungdomsskolans lokaler, material och personal skulle som regel utnyttjas. Ämneskurser förlades till skolenheter i ungdomsskolan med motsvarande utbildning. Yrkesskolkurser ingick i yrkesskolan i kommunen. Särskild skolenhet för ämneskurser fick inrättas vid en viss varaktig omfattning av verksamheten. Fr.o.m. den 1 juli 1978 är kommunerna i vissa fall skyldiga att inrätta särskilda skolenheter. Om en sådan finns måste all kommunal vuxenutbildning hänföras dit.

En gränsdragning skedde mellan yrkesskolans deltidskurser och studieförbundens kurser (Kungl. Maj:ts beslut den 15 mars 1968, ändrat den 19 april 1968). Deltidskurser inom industri och hantverk anordnades enligt reglerna om statsbidrag till kommunal vuxenskola i praktiken enbart av kommunal vuxenskola, medan detta t.ex. ej fick ske beträffande vissa språkkurser. Inom det hemtekniska området kunde vissa kurser anordnas med nyssnämnda statsbidrag av kommun, andra inte. Skolöverstyrelsen (SÖ) konstaterade efter något år att denna gränsdragning inte inneburit några större problem även om vissa justeringar ansetts önskvärda. En av anledningarna till detta var att samarbetet mellan olika anordnare av vuxenutbildning fungerade tillfredsställande i så gott som alla län.

Kommunerna fick statsbidrag med 100 % av kostnaderna för löner till skolledare och lärare. För att möjliggöra individuell studiehandledning och gruppvis anordnad studieorientering ställdes – utöver antalet lektioner i kurser – ett schablontillägg till vuxenutbildningens förfogande. Det uppgick till 10 % av timantalet för fackskole- och gymnasieutbildning (inkl. grundskolans högstadium).

Huvuduppgiften för kommunal vuxenutbildning var i inledningsskedet att ge vuxna möjlighet att skaffa sig behörighet för högre studier. Tyngdpunkten låg därför på gymnasieutbildning.

På grundval bl.a. av erfarenheterna av 1967 års reform aktualiserades ytterligare insatser på vuxenutbildningsområdet i prop. 1970:35 angående ökat stöd till vuxenutbildningen. Mot bakgrund av den bristande jämlikheten i utbildningsnivå mellan den yngre och den äldre generationen konstaterades att en av de viktigaste frågorna vid den fortsatta reformeringen av vuxenutbildningen är frågan hur man skall nå dem som har en kort och bristfällig utbildning.

Den kommunala vuxenutbildningen expanderade snabbt de första åren. Enligt föredragandens uppfattning i prop. 1970:35 borde emellertid åtgärder vidtas för att ytterligare öka elevantalet i grundskolekurserna och därigenom också andelen elever i kommunal vuxenutbildning med kort och ofullständig grundutbildning. För den kommunala vuxenutbildningens del innebar besluten på grundval av prop. 1970:35 att schablontillägget höjdes till 25 % i fråga om ämneskurser på grundskolenivå.

I prop. 1971:37 angående vuxenutbildning konstaterades att avsevärda brister kvarstod. Formellt var den kommunala vuxenutbildningen öppen för alla men i realiteten nåddes inte i önskad utsträckning de som hade det största behovet av utbildningen. Mot den bakgrunden framstod en starkare styrning av den fortsatta utbyggnaden av den kommunala vuxenutbildningen som önskvärd. Grundskolestadiet prioriterades genom att kurserna där fick öka fritt, medan ett tak infördes för ökningen av kurserna på gymnasienivå. De fick fr.o.m. budgetåret 1971/72 öka med högst 10 % per budgetår. Denna begränsning i ökningen av antalet undervisningstimmar på gymnasieskolenivå har sedan kvarstått t.o.m. innevarande budgetår och för budgetåret 1978/79 har regeringen föreslagit att ingen ökning får ske. Man började vidare att inom gymnasieskolestadiet prioritera yrkesinriktade kurser. Nya regler för intagning infördes. De innebär att de personer som är i störst behov av utbildning i första hand skall tas in.

Ökad uppmärksamhet ägnades också åt handikappades möjligheter att delta i den kommunala vuxenutbildningen, eftersom många just på grund av sitt handikapp fått en bristfällig utbildning. Självfallet bör handikappade elever i största möjliga utsträckning integreras i vanliga kurser. Föreskrifter som ger möjlighet till specialundervisning infördes dock. Dessutom infördes bestämmelser om tekniska stödåtgärder för handikappade elever även i kommunal vuxenutbildning.

Rätten att besluta vilka kurser som skall anordnas decentraliserades från länsskolnämnderna till skolstyrelserna resp. utbildningsnämnderna. Kommunerna och landstingen fick också rätt att själva besluta om intagningen. Att främja lågutbildades behov av utbildning är inte enbart en fråga om att ställa platser till förfogande, utan det kräver också att man aktiverar dem som bäst behöver utbildning.

Inom ungdomsskolan ersatte gymnasieskolan fr.o.m. den 1 juli 1971 de tre skolformerna fackskola, gymnasium och yrkesskola. Motsvarande utbildning i ämneskurser och yrkesskolkurser inom kommunal vuxenutbildning ersattes med gymnasieskolekurser. För ämneskurserna motsvarande grundskolans högstadium infördes begreppet grundskolekurser.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 3 april 1970 får nybörjarundervisning i engelska anordnas vid kommunal vuxenutbildning inom ramen för det schablonmässigt beräknade statsbidraget till studiehandledning m.m. Denna nybörjarundervisning är inte att betrakta som kurs utan formellt som studiehandledning.

Redan år 1969 ansåg många kommuner och länsskolnämnder att villkoret om varaktigt lägst tolv elever för kursstart förhindrade en ökad verksamhet framför allt i landsbygdskommuner. Kungl. Maj:t hade också sedan den kommunala vuxenutbildningens start medgett ett stort antal dispenser från dessa villkor. Bestämmelserna ändrades år 1971 så att elevantalet i kurs får vara lägst åtta i orter utanför s.k. g-ort i det allmänna stödområdet. Detta innebar emellertid inte att problemen hade undanröjts. SÖ granskade de regionala skillnaderna närmare och ansåg att omfattande kompensatoriska åtgärder skulle krävas för att motverka dem. Våren 1974 framlade SÖ förslag om ett nytt system för statsbidrag till kommunal vuxenutbildning.

Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har också framfört förslag beträffande statsbidrag till kommunal vuxenutbildning.

Med hänsyn till det ekonomiska läget och till behovet av en mer samlad översyn av den kommunala vuxenutbildningen togs i prop. 1977/78:36 om kommunal vuxenutbildning endast ställning till en begränsad del av de

förslag till förändringar av resurstilldelningen till kommunal vuxenutbildning som hade framlagts av SVUX och SÖ.

I budgetpropositionen 1976 (prop. 1975/76:100 bil. 10) redovisade min företrädare att SÖ tagit initiativ till ett utvecklingsarbete för att anpassa den mer utpräglat yrkesinriktade delen av den kommunala vuxenutbildningen till gymnasieskolans linjer och linjeanknutna specialkurser. I arbetet eftersträvades en flexibel utformning av kursplanerna så att utbildningen kan ske i etapper och anpassas till vuxnas fortbildningsbehov. Försöksverksamhet med den nya utformningen hade på grundval av regeringens beslut den 16 januari 1975 startat läsåret 1975/76.

Genom beslut den 26 maj 1976 meddelade regeringen riktlinjer som gjorde det möjligt för SÖ att fortsätta detta utvecklingsarbete. De nya riktlinjerna betonade starkare än tidigare att utformningen av läroplaner m.m. bör ske i samråd med arbetsmarknadens parter.

I budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77:100 bil. 12) framhöll jag att jag delar denna uppfattning och att det är särskilt angeläget att de fackliga organisationerna får möjlighet att se till att utbildningen motsvarar medlemmarnas behov av utbildning och fortbildning samtidigt som den inte får bli snävt företagsanpassad. Den kommunala vuxenutbildningen bör bidra till att stärka den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden. Avsikten är inte att kurser inom den kommunala vuxenutbildningen skall ersätta den interna utbildning som det är företagens uppgift att anordna för sina anställda.

SÖ har redovisat mycket positiva erfarenheter från försöksperioden. Jag har på förslag av SÖ i budgetpropositionen 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 12) förordat att denna verksamhet skall permanentas fr.o.m. den 1 juli 1978 och att det skall ske i stort sett med den utformning som försöksverksamheten har haft sedan den 1 juli 1976.

Under budgetåret 1974/75 startade försöksverksamhet med samläsningsmodeller i matematik inom kommunal vuxenutbildning. Försöket innebar att man genom en annorlunda uppläggning av undervisningen gjorde det möjligt att i en och samma kurs ta in elever som skulle studera för betyg på olika linjer och grenar.

SÖ fick år 1975 regeringens uppdrag att utarbeta ett förslag som förbättrar möjligheterna till behörighetskomplettering inom den kommunala vuxenutbildningens ram. SVUX framförde vissa tankegångar om ett system med kurser som utformas som på varandra byggande eller alternativa enheter.

Dessa tankegångar har bearbetats och vidareutvecklats av SÖ till ett förslag om ny linje- och ämneskonstruktion, där ämnena indelats i etapper. Förslaget beskrivs närmare i prop. 1977/78:36.

Läsåret 1967/68 fanns kommunala kvällsgymnasier i ca 30 kommuner. 1967 års reform medförde en kraftig expansion. Redan fyra år efter reformen anordnades kommunal vuxenutbildning i 329 av landets dåvarande 464 kommuner. Alla landets kommuner utom två har nu ansökt om och fått medgivande att anordna kommunal vuxenutbildning. Tolv av landstingskommunerna anordnade kommunal vuxenutbildning under budgetåret 1976/77.

Utvecklingen av elevantalet framgår av följande tabell[1]

| År | Grundskole-kurser | Gymnasieskolekurser | |
|---|---|---|---|
| | | exkl. yrkesinriktad utbildning | yrkesinriktad utbildning[2] |
| Ht 1968 | 11 400 | 26 000 | 69 900 |
| Ht 1969 | 23 200 | 38 600 | 80 200 |
| Ht 1970 | 37 400 | 49 500 | 79 000 |
| Ht 1971 | 37 100 | 51 900 | 65 100 |
| Ht 1972 | 33 000 | 51 200 | 64 700 |
| Ht 1973 | 31 700 | 50 800 | 61 800 |
| Ht 1974 | 30 300 | 50 300 | 59 300 |
| Ht 1975 | 34 500 | 55 800 | 60 600 |
| Ht 1976 | 38 500 | 56 600 | 58 700 |

[1] Källa: Statistiska Meddelanden U 1977:21. Siffrorna avrundade till närmaste hundratal.
[2] Yrkesskolans deltidskurser åren 1960–1970, särskild yrkesinriktad utbildning åren 1971–1974.

Den ökning av antalet elever i kommunal vuxenutbildning som ägde rum under uppbyggnadsskedet åren 1968-1970 förklaras av att det fanns ett uppdämt behov av kompetensinriktad utbildning för vuxna. Den utvecklingen förbyttes efter några år i en stagnation som sedan övergick till en minskning av elevantalet. Hösten 1975 började elevantalet åter öka.

Den kommunala vuxenutbildningen har sedan starten 1968 gradvis stabiliserats och institutionaliserats. Allt fler kommuner har inrättat särskilda skolenheter för kommunal vuxenutbildning. I juni 1977 fanns särskilda skolenheter inrättade i 41 kommuner. I dessa fanns sammanlagt 51 sådana enheter.

Sedan år 1969 har statsbidrag också utgått till undervisning på grundskolenivå av vuxna, som fått ofullständig eller ingen undervisning. För denna verksamhet gällde i tillämpliga delar de bestämmelser som meddelats angående särskild undervisning. Statsbidrag utgick t.o.m. budgetåret 1976/77 från anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m.

Hösten 1975 lade SÖ fram förslag om grundläggande undervisning för vuxna. På grundval av förslag i budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77:100 bil. 12, UbU 1976/77:19, rskr 1976/77:176) beslöt riksdagen att grundutbildning för vuxna sedan den 1 juli 1977 skall anordnas för vuxna som saknar grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och matematik. Varje kommun skall sörja för att grundutbildning anordnas i kommunen för den som behöver den. Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare. Kostnaderna bestrids från anslaget Bidrag till kommunal vuxenutbildning m.m.

**Kommitténs uppgifter**

Det beslut om vuxenutbildningen, som riksdagen fattade år 1967 (prop. 1967:85, SU 1967:117, rskr 1967:227), kan betraktas som startpunkten för reformarbetet på detta område. Till en början var det i stor utsträckning de förhållandevis unga och välutbildade i samhället som utnyttjade de nya

möjligheterna till vuxenutbildning. Genom riksdagsbeslut åren 1970 och 1971 (prop. 1970:35, SU 1970:107, rskr 1970:273 resp. prop. 1971:37, UbU 1971:13, rskr 1971:170) betonades även för den kommunala vuxenutbildningen uppgiften att i större utsträckning rekrytera personer med kort och bristfällig utbildning och därmed medverka till att överbrygga utbildningsklyftan. För att tillfredsställa de olika utbildningsbehov som finns bland vuxna krävs ett mångsidigt utbud av vuxenutbildning. De olika formerna av samhällsstödd vuxenutbildning måste samverka, stödja och komplettera varandra. Vidtagna åtgärder måste ständigt underkastas en kritisk granskning för att man skall kunna bedöma om reformerna har haft den avsedda effekten. Flera utredningar har under 1970-talet sett över olika delområden av vuxenutbildningen och arbetat fram reformförslag. Någon samlad översyn har dock inte gjorts av den kompetensinriktade och arbetsmarknadsinriktade utbildningen, som bedrivs genom kommunal vuxenutbildning.

Kommittén bör kartlägga, analysera och utvärdera hur de mål för den kommunala vuxenutbildningen, som har fastställts av riksdagen och som jag tidigare har redogjort för, har omsatts i praktisk verksamhet och vilka erfarenheter som har vunnits i fråga om den kommunala vuxenutbildningens uppgifter och roll i utbildningssystemet. De nuvarande målen för kommunal vuxenutbildning bör fortfarande i allt väsentligt gälla. Kommittén bör överväga om preciseringar och förtydliganden behövs. Kommittén bör också lämna förslag till sådana förändringar av den kommunala vuxenutbildningens organisation och inriktning som aktualiseras av utvärderingen. Även grundutbildningen för vuxna bör beaktas. En strävan bör därvid vara att i möjligaste mån ytterligare förenkla bestämmelserna för verksamheten och decentralisera beslut. I dessa delar skall kommittén samråda med decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01).

Under de senaste decennierna har stora resurser satsats på utbildnings- och kulturområdet. Ungdomsskolan har byggts ut så att en mycket stor del av ungdomarna nu har möjlighet att få en 11-12-årig skolutbildning. För att minska skillnaderna i utbildningsnivå mellan generationerna har även vuxenutbildningen byggts ut. Det har emellertid visat sig att åtskilliga ungdomar inte vill fortsätta med utbildning på gymnasial nivå direkt efter avslutad grundskola. Gymnasieutredningen (U 1976:10) har därför fått i uppdrag att göra en översyn av det gymnasiala utbildningsutbudet och dess framtida organisation och innehåll. Gymnasieutredningen skall också överväga i vad mån fördelar finns med en närmare samverkan mellan gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och de delar av arbetsmarknadsutbildningen som har ett gemensamt innehåll. Kommittén bör i sitt arbete med dessa frågor samråda med gymnasieutredningen.

Gränsdragningen mellan kommunal vuxenutbildning och andra utbildningsformer inkl. det fria och frivilliga folkbildningsarbetet och högskolan bör studeras med utgångspunkt från de uppgifter som den kommunala vuxenutbildningen har erhållit och som jag tidigare har redovisat.

Frågan om gränsdragning och samverkan mellan kommunal vuxenutbildning och studiecirkelverksamhet behandlas av folkbildningsutredningen (U 1975:19). I direktiven för folkbildningsutredningen sägs att "det finns behov av att dels få en klarare gräns mellan framför allt studieförbundens verksamhet och kommunal vuxenutbildning, dels finna former för samverkan på villkor som båda parter kan godta".

Kommittén bör analysera vilka slag av utbildningar som, mot bakgrunden av de mål för vuxenutbildningen som fastställts av riksdagen, det i första

hand bör ankomma på den kommunala vuxenutbildningen att ta ansvar för. Utifrån dessa överväganden bör kommittén senast under hösten 1979 framlägga förslag rörande gränsdragningen i förhållande till den verksamhet som bedrivs av studieförbunden. Vid behandlingen av de nämnda gränsdragningsfrågorna bör de båda kommittéerna samråda med varandra. En viss tidsmässig samordning bör också ske.

Jag har i min redogörelse för den kommunala vuxenutbildningens utveckling bl.a. nämnt den försöksverksamhet som pågått under de senaste åren med anpassning av den mera utpräglat yrkesinriktade delen av den kommunala vuxenutbildningen till gymnasieskolans linjer och linjeanknutna specialkurser. I anslutning till sitt arbete på detta område har SÖ upphävt ett stort antal läroplaner för särskilt yrkesinriktad utbildning i syfte att bl.a. undanröja problem i fråga om gränsdragning mellan kommunal vuxenutbildning och folkbildning. Kommittén bör kartlägga om och i så fall i vilka avseenden gränsdragningsproblem kvarstår. Även de problem som har samband med den nybörjarundervisning i engelska som bedrivs med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 3 april 1970 bör kartläggas. Gränsdragningen mot högskolan bör också preciseras när det gäller yrkesinriktad fortbildning och vidareutbildning.

Även gränsdragningen mellan den kommunala vuxenutbildningen och de delar av arbetsmarknadsutbildningen som har ett gemensamt innehåll bör analyseras av kommittén. Sedan den 1 juli 1977 får läroplaner för allmänna ämnen och preparandkurs inom arbetsmarknadsutbildningen, efter samråd med länsarbetsnämnden, tillämpas försöksvis inom kommunal vuxenutbildning i Botkyrka, Gävle, Haninge och Sandvikens kommuner. SÖ har efter samråd med gymnasieutredningen utfärdat närmare anvisningar för försöksverksamheten och skall följa och utvärdera den. Kommittén bör göra sig underrättad om försöksverksamheten och om SÖ:s utvärdering av den.

Ytterligare ett problem som bör uppmärksammas av kommittén är gränsdragningen mot sådan utbildning som bör bedrivas av företag. Kommittén bör kartlägga i vilken utsträckning det inom den kommunala vuxenutbildningens ram förekommer utbildning som vanligtvis bedrivs av resp. företag. Kommittén bör föreslå en gränsdragning mellan arbetsmarknadsinriktad kommunal vuxenutbildning och företagsintern utbildning samt ange i vilka avseenden ett samarbete bör förekomma.

Kommittén bör vidare uppmärksamma frågor rörande rekryteringen av deltagare till kommunal vuxenutbildning. Av särskilt intresse är att studera i vilken utsträckning utbildningsmässigt eftersatta och därför prioriterade målgrupper som t.ex. kortutbildade, handikappade och invandrare har rekryterats och vilka reella möjligheter de har att delta i och slutföra den önskade utbildningen. Kommittén bör särskilt analysera om existerande särbestämmelser om t.ex. kursstart har avsedd effekt samt de speciella problem som möter dessa grupper i undervisningen.

Kommittén bör också kartlägga schablontilläggets användning för att bl.a. undersöka om det har varit möjligt att i erforderlig utsträckning anordna stödundervisning för dem som har behov därav. Upplysningar bör inhämtas t.ex. om stödundervisning på hemspråk förekommer i erforderlig omfattning för invandrare, om det är möjligt för studerande med stort behov av stödundervisning att studera på deltid vid sidan av yrkesarbete eller att bedriva heltidsstudier. Kommittén bör analysera vilka åtgärder som är nödvändiga för att de prioriterade målgrupperna skall kunna bedriva kompetensinriktade studier. Även behovet av studie- och yrkesorientering

och elevvård bör analyseras.

Ett delproblem i detta sammanhang är att den kommunala vuxenutbildningen tillämpar i förhållande till ungdomsskolan kraftigt reducerade timplaner som är avpassade efter behoven hos relativt unga, välutbildade och studiemotiverade personer. Kortutbildade och studieovana, handikappade m.fl. har ett större behov av lärarhandledning. Kommittén bör analysera detta problem och ge synpunkter på fördelningen av undervisningstid mellan för alla i kursen gemensam lärarhandledd undervisning och gruppvis eller enskild stödundervisning.

Kommittén bör kartlägga vilken effekt den uppsökande verksamheten haft på tillströmningen av deltagare till den kommunala vuxenutbildningen. En vidgad samverkan, både lokalt och regionalt, mellan olika utbildningsanordnare är en viktig förutsättning för att man skall kunna överblicka behovet av och tillgången till vuxenutbildning och för att de utbildningssökande skall kunna få en korrekt och allsidig information om existerande utbildningsmöjligheter. Kommittén bör i samband med diskussionen om gränsdragningsfrågorna överväga om några förändringar erfordras för att den kommunala vuxenutbildningen skall kunna ta sin del av ansvaret i dessa avseenden. Informationen om utbudet av kurser i kommunal vuxenutbildning bör särskilt studeras.

Beslut om vilka kurser som skall erbjudas inom den kommunala vuxenutbildningen fattas av skolstyrelsen i kommunen resp. av utbildningsnämnden. Någon förändring på den punkten är inte aktuell. Intagningen till kommunal vuxenutbildning sköts av en lokal intagningsnämnd som tillsätts av skolstyrelsen/utbildningsnämnden. I intagningssituationen blir det ofta fråga om att inom utbudet prioritera vilka kurser som skall startas. Kommittén bör kartlägga hur intagningen till kommunal vuxenutbildning fungerar samt om någon förändring av t.ex. intagningsnämndens sammansättning eller rätt att delegera beslutanderätt behöver göras.

Målet för kommitténs översyn bör bl.a. vara att kompetensinriktade studier skall bli lättare tillgängliga än f.n. exempelvis genom en jämnare geografisk spridning av den kommunala vuxenutbildningens utbud och möjligheter att genomföra kurser. Kommittén bör kartlägga och analysera det planerade och det genomförda kursutbudet i landets kommuner. Jag vill i detta sammmanhang erinra om att min företrädare i budgetpropositionen 1976 (prop. 1975/76:100 bil. 10 s. 464) betonat att det är särskilt angeläget att möjligheterna att skaffa den särskilda behörigheten för naturvetenskapliga och tekniska högskolestudier förbättras. Kommittén bör samla in och värdera erfarenheterna av hittills vidtagna åtgärder för att komma till rätta med den regionala obalansen och svårigheterna att ordna kurser, främst i befolkningssvaga områden. Kommittén bör därvid bl.a. följa och utvärdera effekterna av regeringens bestämmelser om att kurser i vissa fall får starta med lägre deltagarantal än normalt. Jag kommer senare att föreslå regeringen att dessa bestämmelser permanentas fr.o.m. den 1 juli 1978.

Kommittén bör även analysera hur statens skolor för vuxna bör användas som komplement till den kommunala vuxenutbildningen för att tillgodose utbildningsbehov som inte kan klaras på lokal nivå.

Kommittén bör vidare ägna uppmärksamhet åt den kommunala vuxenutbildningens innehåll. Det är inte självklart att vuxna, som studerar för fullständig kompetens enligt grundskolan eller enligt någon linje eller specialkurs inom gymnasieskolan, skall behöva läsa alla de ämnen som ingår i motsvarande slutbetyg resp. avgångsbetyg från ungdomsskolan. Det är inte

heller självklart att vuxna behöver studera alla delar av ett ämne enligt de läroplaner, som är uppbyggda med utgångspunkt från ungdomars behov och intressen. De vuxnas erfarenheter bör tas till vara och endast kompletteras i en sådan omfattning att de vuxna får en utbildning av samma kvalitet som ungdomsutbildningen. Däremot behöver utbildningens innehåll inte vara identiskt. Kommittén bör studera den kommunala vuxenutbildningens anpassning till de vuxenstuderandes behov och intressen samt om dess innehåll och arbetssätt i alltför hög grad utgått från vad som gäller för ungdomsskolan. Kommittén bör vidare söka bedöma om t.ex. studieavbrott bland vuxenstuderande kan förklaras med hänvisning till sådana förhållanden.

Det av SÖ föreslagna nya systemet för linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning, som bygger på etappindelning, kan öppna ökade möjligheter för återkommande utbildning. Antalet utbildningsmässiga återvändsgränder bör också minska. Jag kommer inom kort att föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att genomföra den av riksdagen (prop. 1977/78:36, UbU 1977/78:10, rskr 1977/78:60) godkända försöksverksamheten med det nya systemet inom kommunal vuxenutbildning i högst 15 kommuner under tre läsår. Kommittén bör nära följa denna försöksverksamhet och söka bedöma värdet av systemet med etappindelning för de studerandes del.

Den försöksverksamhet som nu håller på att planeras kommer enbart att gälla etappindelning av teoretiska ämnen. Kommittén bör analysera även den yrkesinriktade utbildningens roll och organisation i ett system med återkommande utbildning. Vuxna personer, som har en grundläggande yrkesutbildning från ungdomsskolan, kommer sannolikt i ökande omfattning att ställa krav på återkommande utbildning för att kunna hålla sina yrkeskunskaper aktuella, för att t.ex. inhämta sådana avsnitt som tillkommit i yrkesutbildningen sedan de lämnade skolan och följa med i den tekniska utvecklingen inom sitt yrkesområde. Kommittén bör framlägga förslag om den framtida inriktningen av yrkesinriktad vuxenutbildning. Både den särskilt yrkesinriktade vuxenutbildningen och den yrkesinriktade vuxenutbildningen som har sin motsvarighet inom ungdomsskolan bör behandlas. I samråd med gymnasieutredningen bör kommittén också överväga vilken roll den kommunala vuxenutbildningen bör spela beträffande kortare specialkurser. Kommittén bör vidare framlägga förslag till former för att kartlägga behov av utbildning inom ramen för särskilt yrkesinriktad utbildning och former för att utarbeta läroplaner som täcker dessa behov.

Ett antal vuxenutbildningsreformer som har genomförts på senare år kan komma att påverka utvecklingen av den kommunala vuxenutbildningen i framtiden. Det gäller det förbättrade studiestödet för vuxna, lagen om rätt till ledighet för studier och de nya regler om behörighet för högskolestudier som har införts. Dessa reformer bidrar till att öka intresset för och därmed behovet av vuxenutbildning. De kan också i viss utsträckning väntas förändra inriktningen av studierna. En ökad efterfrågan av vuxenutbildning på dagtid och på deltid eller fritid i kombination med kortare perioder av heltidsstudier kan bli resultatet. Kommittén bör undersöka vilka problem som är förknippade med en sådan utveckling.

Den kommunala vuxenutbildningen skall i stor utsträckning följa ungdomsskolans läroplaner och övriga för ungdomsskolan gällande föreskrifter. Den kommunala vuxenutbildningen påverkas därför även av reformer inom ungdomsskolans område. Reformarbetet på senare år inom grund-

skolan och gymnasieskolan har inte innefattat några mer principiella överväganden om den kommunala vuxenutbildningen. I betygsutredningens arbete, i arbetet med SIA-reformen, med hemspråksreformen, med förslaget om skolnämnder och med den nya läroplanen för grundskolan har dessa reformers betydelse för den kommunala vuxenutbildningen inte närmare berörts.

Det bör därför åligga kommittén att överväga de nämnda reformernas inverkan på den kommunala vuxenutbildningen i framtiden.

Vid utformningen av sina förslag bör kommittén prioritera dels åtgärder som främjar utbildning som ger kompetens för fortsatta studier eller för yrkesverksamhet, dels åtgärder för att komma tillrätta med den ämnesmässiga och regionala obalansen inom den kommunala vuxenutbildningen.

Förslagen bör åtföljas av noggranna kostnadsberäkningar. De bör också omfatta utkast till bestämmelser för verksamheten.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Förslag i gränsdragningsfrågorna bör avlämnas hösten 1979 och slutbetänkande under år 1980.

**Hemställan**

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 7 ledamöter med uppdrag att göra en översyn av den kommunala vuxenutbildningen,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för kommittén skall belasta nionde huvudtitelns kommitténanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 5. Utredning om elevvårdsarbetet i skolan

Dir. 1978:39

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-30

Statsrådet Mogård anför.

Regeringen har i prop. 1977/78:85 om nytt statsbidrag till grundskolan m.m. även behandlat de förslag som 1974 års skolhälsovårdsutredning (U 1974:01) avgivit i sitt betänkande (SOU 1976:46) Skolhälsovård. I propositionen läggs förslag fram som rör mål, innehåll och organisation för skolhälsovården.

Skolhälsovårdsutredningen har i sitt betänkande pekat på att ett utmärkande drag för utvecklingen inom skolhälsovården under de senaste decennierna varit att antalet elever med psykiska och psykosomatiska problem visat en markant ökning. Detta förhållande var en av de omstän-

digheter som föranledde utredningen att föreslå en ökad personaltäthet inom skolhälsovården.

Utredningen om skolans inre arbete (U 1970:63) har i sitt betänkande (SOU 1974:53) Skolans arbetsmiljö lagt fram förslag till förbättringar för elever med skolsvårigheter av olika slag. Förslagen har behandlats i propositionen 1975/76:39 om skolans inre arbete m.m. Riksdagen har på grundval av propositionen beslutat om reformering av skolans inre arbete m.m. (UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367). SIA-reformen kan ses som en förändring av skolans innehåll, arbetssätt och arbetsformer som syftar till att skapa bättre förutsättningar för varje enskild elev att uppleva skolarbetet som meningsfullt. SIA-reformen är därmed en elevvårdsreform i vid bemärkelse.

Ansvaret för den elevvårdande verksamheten vilar på rektor och varje lärare, speciellt klassföreståndaren. För att bringa klarhet om de orsaker, som kan ligga bakom elevernas svårigheter, samt för att i mån av behov planera och genomföra mera speciella åtgärder behöver skolledning och lärare hjälp av expertis inom skolhälsovård, skolpsykologi, skolkuratorsverksamhet samt studie- och yrkesorientering. Dessa skolans särskilda elevvårdsfunktionärer skall i nära samarbete med varandra och med skolledare, lärare och övrig personal verka för att bevara och befordra elevernas fysiska och psykiska hälsa samt främja alla insatser, som syftar till elevernas optimala utveckling, fysiskt, intellektuellt, emotionellt och socialt. Även annan personal med utbildning för vissa specialområden t.ex. fritidspedagoger, deltar i elevvårdsarbetet.

För vissa av de arbetstagare inom elevvården som är anställda enligt kommunala avtal finns arbetsområdena beskrivna i instruktioner och anvisningar som utfärdats av skolöverstyrelsen (SÖ). Detta gäller för skolläkare, skolsköterskor och syo-funktionärer. För övriga arbetstagare inom elevvården saknas sådan central reglering och arbetsuppgifterna för dem kan därför variera från kommun till kommun. Inom SÖ har en arbetsgrupp nyligen utarbetat en rapport, benämnd Skolpsykologisk verksamhet, som innehåller en mål- och innehållsanalys för utformning av program för skolpsykologverksamhet. I rapporten ges en beskrivning av hur och på vilket sätt skolpsykologerna kan bidra till att skolans mål bättre uppfylls. Rapporten har varit föremål för remissbehandling och kommer under våren 1978 att bearbetas inom SÖ på grundval av de synpunkter som därvid har kommit fram.

En liknande rapport har också utarbetats inom SÖ för den skolkurativa verksamheten. Den kommer att behandlas på samma sätt som den skolpsykologiska rapporten.

Organisationen av elevvårdsarbetet är en kommunal angelägenhet och för verksamheten utgår inte något statsbidrag. Personaltätheten varierar därför starkt mellan kommunerna, liksom arbetsuppgifter och tillämpad arbetsmetodik.

Vid länsskolnämnderna finns tjänster som länsskolpsykolog inrättade. Länsskolpsykologen svarar bl.a. för planering, samordning och utveckling av elevvårdsarbetet i länet och leder den regionala fortbildningen inom elevvårdsområdet.

På central nivå svarar SÖ för planering och utveckling av elevvårdsarbetet.

Omsorgen om elever som behöver särskilt stöd i sin utveckling är enligt min mening av grundläggande betydelse för skolans möjligheter att ge dessa elever en meningsfull skolgång. Graden av framgång i elevvårdsarbetet är ett

resultat av ett komplicerat samspel dels mellan hemmen å ena sidan och skolan och övriga samhälleliga organ inom barn- och ungdomsområdet å den andra, dels inom skolan mellan de olika personalgrupper som är engagerade i elevvårdsarbetet. Någon samlad genomgång och analys av de erfarenheter som hittills vunnits av skolans elevvårdsarbete och de problem och hinder som försvårar detta har inte gjorts. En särskild kommitté bör därför tillkallas med uppgift att utreda organisation av samt innehåll, arbetssätt och arbetsformer i elevvårdsarbetet.

Elevvården är en del av samhällets samlade insatser för barn och ungdom. Till sin natur bör den främst vara förebyggande och genom olika insatser söka förbättra det psykiska och sociala klimatet i skolan. I utredningsarbetet bör dessa insatser belysas och analyseras i förhållande till samhällets övriga insatser för barn och ungdom. Olika samhälleliga organ är engagerade i detta arbete – i kommunerna främst sociala centralnämnden, skolstyrelsen, fritidsnämnden och kulturnämnden samt lokala statliga organ, t.ex. polismyndigheten och i landstingen bl.a. distriktshälsovården, omsorgsstyrelsen och den psykiska barna- och ungdomsvården. Det är naturligt att de därvid nära samverkar med varandra och bygger sin verksamhet på gemensamma uppfattningar om mål, medel och arbetsformer. Kommittén bör kartlägga i vilka former denna samverkan bedrivs och hur den organisation som valts påverkat möjligheterna att dels arbeta med förebyggande insatser, dels lösa de problem som barn och ungdomar uppvisar i och utanför skolan. Kartläggningen bör avse såväl den samverkan som byggts upp på lokal nivå som samverkan på regional och central nivå samt former för samverkan och informationsutbyte mellan nivåerna. Kommittén bör härvid beakta de analyser av dessa frågor som redan utförts av SIA-utredningen (U 1970:63) i betänkandet (SOU 1974:53) Skolans arbetsmiljö och av socialutredningen (S 1969:29) i dess slutbetänkande (SOU 1977:40) Socialtjänst och socialförsäkringstillägg. På grundval av en sådan kartläggning bör kommittén göra en bedömning av vilka faktorer som hindrar eller försvårar ett smidigt samspel mellan olika myndigheter och föreslå åtgärder i syfte att bryta ned dessa hinder. Utredningen bör härvid utgå från den syn på dessa frågor som regering och riksdag kommer att redovisa i samband med att man tar ställning till socialutredningens förslag och till de förslag som hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04) väntas lägga fram rörande skolhälsovården. Vidare bör utredningen samråda med omsorgskommittén (S 1977:12) som bl.a. utreder allmänna samordningsfrågor i samband med habilitering och integrering av handikappade barn.

Vid den enskilda skolenheten kan effektiviteten i elevvårdsarbetet hämmas av flera faktorer. Bland dessa kan nämnas oklarheter i eller skilda uppfattningar om vilka konkreta mål som skall gälla för elevvården, vilket innehåll den skall ges och vilken arbetsmetodik som bör tillämpas. Det kan också bottna i oklara gränslinjer mellan olika arbetstagares verksamhets- och kompetensområden och brister i samspelet inom elevvårdslaget och mellan elevvårdslaget och lärarna m.m. Kommittén bör göra en analys av de brister och problem som försämrar skolans möjlighet att bedriva ett effektivt elevvårdsarbete och föreslå åtgärder i syfte att komma till rätta med dessa problem. Kommittén bör därvid analysera den roll som en avgränsning av arbetsområden för och ansvarsfördelning mellan skolans olika arbetstagare inom elevvården spelar i detta sammanhang. Utredningsarbetet bör härvid särskilt inrikta sig på skolans särskilda elevvårdsfunktionärer. Om kommittén skulle finna att förändringar i fråga om lärarnas och skolledarnas

insatser inom elevvården bör genomföras bör kommittén anmäla detta till regeringen, innan ett mer detaljerat utredningsarbete påbörjas.

Kommitténs förslag rörande avgränsningsfrågorna skall tillgodose såväl kraven på flexibel resursanvändning och smidighet i samspelet mellan olika personalkategorier som önskemål om en klarare definition av arbetsområden för elevvårdspersonalen. Kommittén bör också ange vilka arbetsområden som bör prioriteras och redovisa hur olika arbetsmetoder och arbetsformer påverkar effektiviteten i elevvårdsarbetet. Kommittén bör i detta arbete också redovisa vilka förutsättningar som finns för gemensamt personalutnyttjande mellan skolan och andra kommunala och landstingskommunala myndigheter samt ange vilka för- och nackdelar ett sådant system kan förväntas ge.

Kommittén bör ta del av de erfarenheter som vunnits av det försöks- och utvecklingsarbete som pågår i olika kommuner inom elevvården och i den allmänt förebyggande barn- och ungdomsverksamheten och redovisa resultaten av den utveckling som ägt rum.

SIA-reformen ger kommunerna ökade möjligheter att själva välja medel och metoder för förverkligande av skolans övergripande mål. Detta innebär också att ansvaret för utvecklingsarbetet inom skolan förskjuts från centrala och regionala myndigheter till lokal nivå. Kommittén bör därför i sitt arbete pröva behovet av länsskolpsykologtjänsterna och av centralt planerings- och utvecklingsarbete inom elevvården.

En viktig förutsättning för att elevvårdsarbetet i kommunerna skall kunna utvecklas i positiv riktning är att personalen ges en lämplig fortbildning som utgår från den syn på elevvården som en del av samhällets samlade insatser för barn och ungdom som redovisats i det föregående. Kommittén bör kartlägga den fortbildning som anordnas idag och lägga fram förslag till hur fortbildningen organisatoriskt och innehållsmässigt bör förändras för att svara mot de krav som förändrade yrkesroller och en ökad samverkan inom barn- och ungdomsomsorgen ställer på berörda personalkategorier.

Eftersom utredningsarbetet kommer att beröra flera olika personalgrupper inom skolan, bör företrädare för dessas fackliga huvudorganisationer ingå som ledamöter i kommittén.

Kommittén är därutöver oförhindrad att till sig knyta bl.a. representanter för olika personalorganisationer som berörs av utredningsarbetet.

Kommittén bör belysa de effekter i form av krav på resurser som deras förslag medför. Kommittén bör därvid göra noggranna kostnadsberäkningar. Kommitténs förslag bör också åtföljas av förslag till erforderliga bestämmelser.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en kommitté med högst fem ledamöter för att utreda organisation, innehåll, arbetssätt och arbetsformer i elevvårdsarbetet,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för kommittén skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 6. Utredning om gäststuderande m.m.

Dir 1978:42

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-20

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

I prop. 1977/78:100 (bil. 12 s. 497) berörde jag frågan om behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande samt vissa andra frågor om dessa studerandes förhållanden. Jag angav därvid att jag hade för avsikt att återkomma till regeringen i dessa frågor. Jag tar nu upp dem och förordar, efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet, att en kommitté tillkallas för att se över förutbildning för utländska studerande samt vissa frågor rörande de gäststuderandes situation.

Begreppet utländsk studerande i Sverige kan ha flera betydelser. Med utländsk studerande kan exempelvis förstås person av utländskt ursprung, med utländskt medborgarskap eller med utländsk skolutbildning. I studiestödslagen görs en åtskillnad mellan utländsk studerande som har kommit hit i huvudsakligt syfte att erhålla utbildning här,2 s.k. gäststuderande, 2och andra utländska studerande. Gäststuderande förutsätts normalt lämna landet efter avslutade studier. De kan inte få svenskt studiestöd.

Till gruppen andra utländska studerande hänförs invandrare och de kan få svenskt studiestöd. Som invandrarstuderande räknas den som har vistats och förvärvsarbetat sammanhängande under minst två år här i Sverige. Invandrare förutsätts komma att söka sin utkomst här och inlemmas i det svenska samhället. De skall liksom svenska medborgare med utländsk förutbildning behandlas som svenska studerande. I vissa avseenden måste emellertid särskild hänsyn tas till deras speciella situation. Det gäller bl.a. behovet för vissa av dem att tillägna sig för utbildningen nödvändiga kunskaper i svenska och engelska, värdering av deras tidigare utbildning och behov av särskild studievägledning. Invandrarstuderandenas förhållanden är i dessa avseenden likartade med dem som gäller för gäststuderande. Frågan om undervisning i svenska för invandrare kommer att utredas i särskild ordning.

Antalet utländska studerande i Sverige har ökat kraftigt under senare år. De studerande som kommer från utomnordiska länder är tio gånger fler nu än vad de var i början av 1960-talet. Sammansättningen av studerandegruppen har under samma period förändrats med påföljd att de som i dag söker utbildning i Sverige utgör en betydligt mer heterogen grupp, inte bara från språksynpunkt utan även vad gäller utbildningsbakgrund, kulturtraditioner och mål för studierna. Internationellt sett är antalet studerande med utländsk förutbildning som genomgår grundläggande högskoleutbildning relativt stort i Sverige. Det torde delvis bero på det stora antalet invandrarstuderande. Det beror också på våra,2 i jämförelse med andra länder generösa behörighetsvillkor och vår avgiftsfria undervisning.

Jag behandlar i det följande vissa frågor som rör gäststuderande.

Studerande från de nordiska länderna intar en särställning bland de gäststuderande. För studerande från nordiskt land gäller att de inte behöver uppehållstillstånd för studier i annat nordiskt land och att de får utnyttja sitt hemlands studiestöd för sådana studier. Vidare finns fastlagt i avtal mellan de nordiska länderna, att man bör underlätta för nordiska studerande att bedriva studier i varandras länder. Bl.a. har regler för nordisk tentamensgiltighet fastställts. Även om de nordiska studerandena i regel har mindre problem än

andra utländska studerande med att anpassa sig till den svenska studiesituationen bör kommittén uppmärksamma deras förhållanden. Så bör den t.ex. låta göra en kartläggning över antalet studerande från de övriga nordiska länderna och deras fördelning på högskoleenheter samt deras studiesociala situation och behov av förutbildning. En sådan kartläggning bör vara av värde för att bedöma hur resurser för bl.a. studie- och yrkesorientering, kurativa insatser och i vissa fall utbildning i svenska skall fördelas mellan högskoleorterna.

Många studerande från utomnordiska länder kommer hit för att genomföra en del av sin högskoleutbildning här. Bland dem finns de som vill påbörja eller komplettera sin grundutbildning här och de som önskar gå igenom forskarutbildning. En del av dem som redan har genomgått viss högskoleutbildning finansierar studierna genom stipendier från hemlandet eller har stipendier från Svenska institutet. Deras erfarenhet av tidigare studier liksom det faktum att vissa av dem kommer från Europa och Nordamerika gör att denna grupp har förhållandevis begränsade problem att anpassa sig till svenska studieförhållanden.

Bland gäststuderande från utomnordiska länder återfinns även de som vill genomgå hela sin grundläggande högskoleutbildning i Sverige. Denna grupp har vuxit kraftigt de senaste åren. Bristen på utbildningsplatser i hemlandet och vår avgiftsfria utbildning gör att många söker sig hit. Dessa gäststuderande är i allmänhet inte stipendiater utan försörjningen kan ofta vara tryggad genom bidrag från någon privatperson.

De gäststuderande befinner sig f.n. i många fall i en svår studiesituation. För att de skall kunna utgöra ett betydelsefullt inslag i strävandena att internationalisera högskolan både inom grundläggande utbildning och forskarutbildning måste de få ett bättre stöd, både med avseende på förutbildning och beträffande studie- och yrkesorientering. I den internationella kontaktverksamhet som alltid har bedrivits av universitet och högskolor utgör de gäststuderande en viktig del. Det är därför angeläget att Sverige också framdeles bidrar till att systemet med gäststuderande blir bestående. En allmän utgångspunkt för att skapa ett väl fungerande system bör enligt min mening vara att vi kan ge de gäststuderande goda betingelser såväl för sina studier som för sin vistelse i landet. Denna förutsättning kan komma att framtvinga vissa begränsningar av det antal gäststuderande från utomnordiska länder som kan tas emot.

Liksom ifråga om de nordiska studerandena är kunskaperna om de utomnordiska gäststuderandes antal och fördelning mycket bristfälliga. Kommittén bör därför börja med att göra en översiktlig kartläggning av de utomnordiska studerandena och deras situation. Denna kartläggning bör omfatta deras fördelning på länder, utbildningsnivå, studieinriktningar och högskoleenheter samt studieresultat. Kartläggningen bör också innefatta vilka kurativa och studiesociala insatser som kommer de gäststuderande till del.

För gäststuderande från utomnordiskt land gäller f.n. att uppehållstillstånd för studier kan beviljas såväl före som efter inresan i landet. Eftersom uppehållstillstånd inte kan beviljas innan behörighetsprövningen gjorts och såväl denna prövning som tillståndsprövningen kan dra ut på tiden, kommer många, som har rest in i landet utan att dessförinnan ha sökt och fått uppehållstillstånd, att tvingas vänta länge innan det blir klarlagt om de kan tillåtas att stanna här för studier eller ej.

I prop. 1977/78:90 om ändring i utlänningslagen (1954:193), AU 1977/78:

30, m.m. förordade föredraganden, statsrådet Ullsten, bl.a. följande riktlinjer för beviljande av uppehållstillstånd åt gäststuderande från utomnordiska länder. En av förutsättningarna för att uppehållstillstånd för gäststudier skall beviljas är att den sökande bedöms ha för avsikt att lämna Sverige efter studietiden. Tillståndet bör i princip endast avse studier på eftergymnasial nivå. Utlänning som bedöms ha för avsikt att stanna kvar i vårt land efter avslutade studier bör inte betraktas som gäststuderande utan som invandrare och bör i allmänhet vägras uppehållstillstånd även för studietiden om inte uppehållstillstånd som invandrare bör medges genom tillämpning av andra bestämmelser. Tillståndsgivningen bör således utformas på sådant sätt att bestämmelserna om reglerad invandring inte kringgås.

I propositionen framhåller föredraganden att flera av de olägenheter som nu är förknippade med uppehållstillståndsgivning skulle förebyggas om den regeln infördes att uppehållstillstånd för gäststudier skulle vara beviljat innan utlänningen reser in i Sverige. Vissa problem med en sådan regel måste emellertid studeras ytterligare liksom behovet av information samt också fördelningen av informationsansvaret mellan berörda myndigheter. Dessutom torde det enligt föredraganden vara nödvändigt att närmare utreda förutsättningarna för att pröva de sökandes behörighet för studierna och i övrigt pröva förutsättningarna för tillstånd medan utlänningen befinner sig i sitt hemland.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i uppdrag att skyndsamt utreda de frågor som rör prövning av behörighet som förutsättning för tillståndsgivning före inresan och föreslå vilka praktiska åtgärder som därvid behöver vidtas. Kommittén bör vid genomförandet av sitt uppdrag samråda med UHÄ i frågor som har samband med behörighetsprövning före inresan.

Jag har nyss angivit som allmän utgångspunkt för kommitténs arbete att antalet gäststuderande inte bör bli större än att det är möjligt att ge dem goda betingelser för studier och vistelse i landet. Kommittén bör mot denna bakgrund pröva om det är motiverat att fastställa en övre gräns för det antal gäststuderande från utomnordiska länder som varje år får antas till högskolan. En övre gräns bör dock inte innefatta de stipendiater som Sverige enligt riksdagsbeslut samt enligt bilaterala överenskommelser och andra internationella åtaganden har förbundit sig att ta emot. I detta sammanhang bör kommittén också överväga om en eventuell begränsning av antalet gäststuderande endast bör gälla den grundläggande utbildningen1 –1 och i så fall hur prioritering skall ske mellan hel grundutbildning och del däravl –1 eller om den också bör omfatta forskarutbildningen. Kommittén bör i förekommande fall ange en lämplig fördelning av gäststuderande på grundutbildningsnivå och på forskarutbildningsnivå. I anslutning till frågor om en övre gräns för antalet gäststuderande bör kommittén överväga om särskilda regler fordras för att sammansättningen av denna studerandegrupp vad gäller nationstillhörighet inte skall bli ensidig.

Även om en fri sektor finns inom högskolan är dock flertalet utbildningsvägar spärrade. Inom den spärrade sektorn finns en kvot för utländska studerande som omfattar både invandrare och gäststuderande. Kommittén bör också pröva om en avvägning inom denna kvot mellan grupperna är motiverad. I detta sammanhang erinras om att Nordiska ministerrådet i juni 19771 –1 i samband med en rekommendation angående nordiska och utländska studerandes tillträde till högre utbildning i Norden – uttalade att i överensstämmelse med kulturavtalets innehåll särskild uppmärksamhet bör

fästas vid de nordiska studerande som önskar utbildning i annat nordiskt land än hemlandet. I sammanhanget bör också belysas vilka konsekvenser som ett system med kvotering kan få i informationshänseende samt vilka krav på fortlöpande insamling av statistiskt underlag som ställs i sammanhanget.

För att få uppehållstillstånd för studier krävs bl.a. att den gäststuderande kan redovisa en godtagbar finansiering av sitt uppehälle under studietiden. F.n. gäller att den studerande skall ha ett garanterat underhåll från sitt hemland eller någon annan finansiär motsvarande i stort sett de svenska studiemedlen. Kommittén bör belysa hur tillämpningen av denna regel påverkar tillströmningen av gäststuderande samt pröva vilka åtgärder som kan vidtas för att motverka en socialt snedvriden sådan. Som utgångspunkt skall därvid alltjämt gälla att gäststuderande inte skall åtnjuta studiestöd. Kommittén bör bl.a. pröva om en eventuellt ensidig tillströmning av gäststuderande på grund av kravet på ett garanterat underhåll kan motverkas genom en ändrad konstruktion av eller ändrade kriterier för fördelning av de stipendier för gäststuderande som Svenska institutet fördelar och om det i så fall är lämpligt att vidta sådana åtgärder. En viktig uppgift för kommittén bör vara att överväga vilka ytterligare insatser av kurativ och social natur som bör sättas in för att förbättra de utländska studerandes situation.

Genom högskolereformen har förutsättningarna för utländska studerande att bedriva högskolestudier ändrats. För studerande med utländsk förutbildning krävs från den 1 juli 1977 enligt högskoleförordningen (1977:263) för allmän behörighet minst elvaårig skolutbildning påbörjad tidigast vid sex års ålder. Vidare krävs kunskaper i engelska motsvarande två årskurser i svensk gymnasieskola samt för utomnordiska studerande kunskaper i svenska enligt UHÄ:s bestämmande.

Studerande med utländsk förutbildning – med undantag för flertalet svenskar med utländsk förutbildning och studerande från de andra nordiska länderna1 –1 uppfyller vid ankomsten till Sverige sällan kravet på kunskaper i svenska och ofta inte heller kravet på kunskaper i engelska. På högskoleorterna anordnas därför särskilda kurser i svenska för utländska studerande. På uppdrag av regeringen har skolöverstyrelsen efter samråd med UHÄ sett över denna utbildning och lämnat förslag till förändringar, såväl till innehåll som organisation, av den. Jag redovisade i prop. 1977/78:100, bil. 12 ämbetsverkens förslag och remissyttrandena över dem. Jag angav därvid att frågan om behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande borde tas upp i samband med att andra frågor behandlades rörande dessa studerandes situation.

Enligt min mening bör den behörighetsgivande förutbildningen utformas med hänsyn till hur de frågor jag nyss har berört kommer att lösas. Det bör därför vara en viktig uppgift för kommittén att pröva ämbetsverkens förslag och remissynpunkterna på dem mot bakgrund av sina ställningstaganden i fråga om såväl dimensionering av antalet gäststuderande som formerna för finansiering av deras studier. Kommittén bör därvid redovisa för- och nackdelar med en anordning som innebär att gäststuderande som antas till grundläggande högskoleutbildning samtidigt antas till nödvändig kompletterande förutbildning. Kommittén bör särskilt redovisa de konsekvenser en så anordnad utbildning får för antagning av gäststuderande till spärrad utbildning. Vidare bör kommittén närmare granska möjligheterna att inom ramen för den kompletterande förutbildningen också ge undervisning i engelska för studerande som inte uppfyller kravet på förkunskaper i detta språk samt de konsekvenser detta får för denna förutbildnings omfattning.

En utgångspunkt för arbetet i denna del skall vara att de förkunskaper i engelska som krävs inte skall styra urvalet av studerande vad avser nationstillhörighet. Skulle en sådan styrning visa sig bli fallet bör möjlighet erbjudas den studerande att inhämta dessa kunskaper.

Mot bakgrund bl.a. av kartläggningen om de utomnordiska studerandes studieresultat bör kommittén överväga erforderliga åtgärder för att minska riskerna för studiemisslyckanden.

Kommittén bör även pröva om det är lämpligt att skilja den kompletterande förutbildningen för gäststuderande från den för invandrarstuderande samt därvid ange vilket huvudmannaskap som vid skilda alternativ är mest ändamålsenligt. I dessa frågor bör kommittén samråda med kommittén om kommunal vuxenutbildning (U 1978:31).

Kommittén bör kostnadsberäkna sina förslag. Som utgångspunkt bör därvid gälla att förslagen inte bör medföra ytterligare ekonomiska åtaganden för samhället.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 4 ledamöter med uppdrag att utreda vissa frågor rörande utländska studerande,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för kommittén skall belasta nionde huvudtitelns kommitténanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 7. Utredning om den framtida användningen av Nääs

Dir 1978:50

Beslut vid regeringssammanträde 1978-05-18

Statsrådet Mogård anför.

Genom testamente den 7 april 1891 med flera tillägg förordnade grosshandlaren August Abrahamson, att hans egendom Nääs i Skallsjö socken, Älvsborgs län, jämte vissa andra tillgångar skulle utgöra en stiftelse, benämnd August Abrahamsons stiftelse, för att trygga fortvaron av den läroanstalt – Nääs slöjdlärarseminarium – som han inrättat på egendomen. Stiftelsen jämte alla dess tillgångar skulle enligt testamentet överlämnas till svenska staten att lyda under Kungl. Maj:t i det departement, som handhade undervisningen i allmänhet.

I testamentet förordnades bl a

att läroanstalten skulle under namn av August Abrahamsons stiftelse i all framtid å egendomen Nääs uppehållas samt hava till ändamål att genom fortsatt utbildning av lärare och lärarinnor, som redan ägnat sig åt undervisning, verka för uppfostran i allmänhet och särskilt för användandet därvid av

den pedagogiska slöjden,

att stiftelsens verksamhet alltid skulle, i den mån därtill anslagna medel sådant medgav, utövas i enlighet med tidens krav,

att läroanstalten i följd av ändrade förhållanden icke vidare behövs till utbildning av lärare och lärarinnor i slöjd, förvandla anstalten till annan högre läroanstalt för fortsatt utbildning av lärare och lärarinnor, som redan förut ägnat sig åt undervisning. Den 28 april 1899 förordnade Kungl Maj:t att stiftelsen med dess tillgångar skulle av Svenska Staten emottagas på de i donationsurkunden stadgade villkoren. Stiftelsen förvaltas av en av regeringen tillsatt styrelse, i vilken landshövdingen i Älvsborgs län är ordförande. Till stiftelsen hör förutom undervisningslokaler och elevbostäder också Nääs slott.

Nääs är beläget i Lerums kommun intill Europaväg 3, tre mil öster om Göteborg och två mil väster om Alingsås. Egendomen omfattar ca 1.400 ha, varav 1.200 ha utgör skog. Slottsområdet med park, inägor och hagar utgör ca 200 ha.

Slottsbyggnaden i sin nuvarande utformning är från 1820-talet. Inredningen moderniserades på 1860-talet och har därefter bevarats utan större förändringar. Genom arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) försorg har slottets yttre under åren 1976-1977 rustats upp.

Seminariebyggnaderna är samtliga gamla och av enkelt utförande. "Seminariet" har dock restaurerats genom AMS medverkan och inrymmer i dag en permanent utställning av föremål från slöjdlärarutbildningstiden. Utställningen är arrangerad av Nordiska museet. "Lekhuset", det gamla seminariets gymnastiklokal, har restaurerats genom stiftelsens försorg.

Varje år anordnas en hemslöjdsutställning i seminariebyggnaderna. Dessutom förekommer konstutställningar och konserter. I före detta slottsstallet och spannmålsmagasinet finns numera värdshus och kaffestuga. Värdshuset har en kapacitet om ca 200 gäster.

År 1955 tillkallades sakkunniga för att utreda och avge förslag rörande utbildningen av lärare i manlig slöjd och därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga antog benämningen slöjdlärarutredningen. Utredningen lade fram sitt förslag år 1957. Det gick ut på att slöjdlärarutbildningen, som varit förlagd till Nääs sedan 1874, skulle förläggas till Linköping. År 1960 flyttades den också dit.

Senare uppdrogs åt slöjdlärarutredningen att utreda "det fortsatta användandet av August Abrahamsons stiftelse". Slöjdlärarutredningen diskuterade i sitt betänkande (SOU 1961:43) Användningen av August Abrahamsons stiftelse å Nääs tre alternativ: 1 inrättande av en kursgård på Nääs,

2 stiftelsen som stipendieinrättning,

3 uppskov med frågans avgörande. Utredningen förordade för egen del "kursgårdsalternativet".

Dåvarande styrelsen för August Abrahamsons stiftelse biträdde kursgårdsalternativet i sitt remissyttrande under förutsättning att någon institution kunde knytas till Nääs som kunde garantera en permanent fast beläggning och som var beredd att ekonomiskt svara för verksamheten.

I betänkandet (SOU 1970:66) Högskolor för konstnärlig utbildning lade konstnärsutbildningssakkunniga fram förslag om formhögskolor. Med anledning av förslaget lät länsstyrelsen i Älvsborgs län utreda förutsättningarna för lokalisering av en formhögskola till länet. Regeringen har ej lagt fram något förslag i anledning av konstnärsutbildningssakkunnigas betänkande.

I en motion till 1976/77 års riksmöte (mot 1976/77:369) hemställdes att riksdagen skulle begära en snar utredning angående den framtida användningen av läroanstalten Nääs. I motionen redovisades de i det föregående presenterade förslagen rörande användningen av Nääs samt förslag som framförts av andra intressenter.

I motionen anges två alternativ för en lämplig framtida användning av Nääs. Det ena av dessa alternativ innebär att Nääs görs till en kursgård, för i första hand lärares fortbildning och fackliga konferenser, men även för annan kursverksamhet, genom t.ex. hembygdsförbund och föreningar. Det andra tänkbara användningsområdet för Nääs som förespråkas i motionen är att förlägga en formhögskola dit. I detta alternativ skulle lokalerna under ferietid kunna användas för fortbildningskurser för lärare. Även en kombination av de två olika användningsområdena är enligt motionen tänkbar. I motionen framhålls det angelägna i att så mycket som möjligt av den ursprungliga byggnationen på läroanstaltens område bevaras.

Yttranden över motionen har inhämtats av utbildningsutskottet från riksantikvarieämbetet, statens kulturråd, skolöverstyrelsen, statens personalutbildningsnämnd och styrelsen för August Abrahamsons stiftelse, vilka samtliga tillstyrker den av motionärerna föreslagna utredningen. Yttranden har även inhämtats från universitetsoch högskoleämbetet, som framhåller att man utifrån de områden ämbetet har att bevaka inte har några önskemål om utredning av den framtida användningen av Nääs.

I skrivelse den 6 december 1977 har riksdagen anmält sitt beslut i anledning av nämnda motion (UbU 1977/78:9, rskr 1977/78:41). Enligt beslutet bör en förutsättningslös utredning göras angående den framtida användningen av August Abrahamsons stiftelse på Nääs. Utskottet har inte redovisat några synpunkter på i vilken form utredningen skall bedrivas. Lerums kommun har inkommit med skrivelse, i vilken man framför önskemål om att med egen ledamot få delta i denna utredning.

Enligt min mening bör en särskild utredare tillkallas med uppgift att fullgöra det av riksdagen begärda utredningsuppdraget. Utredaren bör vid sina överväganden samråda med de instanser som yttrat sig över motionen och med företrädare för Lerums kommun.

Utredaren bör redovisa vilka kostnader som de olika lösningarna till framtida användning av Nääs leder till och föreslå hur dessa skall finansieras. Förslagen bör ej medföra kostnader för statsverket. Utredningen bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om den framtida användningen av August Abrahamsons stiftelse på Nääs,

att besluta om sakkunniga, experter och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan

(Utbildningsdepartementet)

## 8. Direktiv för organisationskommittén för vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m.m.

Dir 1978:59

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-15

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

I prop. 1977/78:114 om ett centralt organ för informationsförsörjning, m.m., har regeringen lagt fram förslag om vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet. Bl.a. skall enligt förslagen kungl. biblioteket omorganiseras den 1 juli 1979 och en delegation för informationsförsörjning inrättas vid samma tidpunkt. Samtidigt skall forskningsbiblioteksrådet och statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) upphöra.

Propositionen har inte slutbehandlats av riksdagen under 1977/78 års riksmöte. För att förslagen, om riksdagen godtar dem, skall kunna genomföras vid avsedd tidpunkt, finner jag det emellertid nödvändigt att visst organisationsoch planeringsarbete inleds nu. En organisationskommitté bör därför tillkallas. Vidare bör ett särskilt uppdrag ges åt kungl. biblioteket att inleda visst planeringsarbete. Organisations- och planeringsarbetet bör givetvis bedrivas på ett sådant sätt att riksdagens beslut inte föregrips.

Enligt förslagen i propositionen skall delegationen för informationsförsörjning inom sitt ansvarsområde svara för övergripande planering och samordning och för stöd till forsknings- och utvecklingsarbete. Den skall vidare ha vissa serviceuppgifter samt svara för internationell bevakning och samverkan.

Organisationskommittén bör med utgångspunkt i vad som anges i propositionen om delegationens uppgifter m.m. utarbeta förslag till instruktion för delegationen. I detta sammanhang bör kommittén beakta de frågor rörande avgränsning mot andra myndigheters kompetensområden som aktualiseras i propositionen och i remissvar över betänkandet (SOU 1977:71) Vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning. Detta gäller bl.a. arkivområdet och museiområdet. Kommittén bör överväga hur samverkan mellan delegationen och andra myndigheter skall ske.

I propositionen uttalas att det torde komma att krävas olika beredande organ under delegationen. Vissa nämnder med i första hand rådgivande karaktär bör därför inrättas. Organisationskommittén bör med utgångspunkt i utredningsförslagen och i de synpunkter på dessa som har kommit fram i remissbehandlingen föreslå vilka nämnder som bör finnas under delegationen och hur deras uppgifter bör avgränsas.

Organisationskommittén bör vidare lägga fram förslag till anslagsframställning för delegationen för budgetåret 1979/80. Förslaget bör inges senast den 1 september 1978.

Delegationen skall ha ett kansli knutet till sig. I propositionen har jag anfört att i organisationsarbetet som ett första alternativ bör prövas om delegationen administrativt kan knytas till något befintligt organ, i första hand det omorganiserade kungl. biblioteket. I sin myndighetsutövning skall delegationen vara fristående.

Organisationskommittén bör utarbeta förslag till kansliorganisation för delegationen. Kommittén bör i samband därmed pröva möjligheten att genom en administrativ anknytning utnyttja kungl. bibliotekets eller annan myndighets tjänster för ekonomi- och personaladministration och därmed

sammanhängande rutiner.

Organisationskommittén skall även i övrigt förbereda ett inrättande av delegationen och vidta de praktiska åtgärder som kan erfordras härför. Bl.a. skall kommittén i samråd med byggnadsstyrelsen undersöka möjligheterna att anskaffa lokaler för delegationens kansli.

Vad gäller omorganisationen av kungl. biblioteket förutsätter jag, som jag angav i det föregående, att omorganisationen förbereds inom biblioteket. Vissa frågor i detta sammanhang bör dock behandlas av organisationskommittén. Kommittén bör bl.a. lägga fram förslag om kungl. bibliotekets framtida organisation. Jag förutsätter att erforderligt underlag för sådana förslag tas fram inom biblioteket. I arbetet bör beaktas vad som sägs i cirkulär (1976:687) om arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst, att organisationen utformas så att jämställdheten främjas.

Organisationskommittén bör också i samråd med kungl. biblioteket överväga frågor av rättslig natur i samband med mikrofilmning av svensk dagspress utöver vad som behandlas i förslagen i prop. 1977/78:97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar och riksdagens beslut med anledning därav (KrU 1977/78:27, rskr 1977/78:375).

I prop. 1977/78:114 föreslås vidare att ansvaret för verksamheten med ett datorbaserat informationssystem för bibliotek, LIBRIS, fördelas så att ansvaret för den löpande driften ligger hos det omorganiserade kungl. biblioteket och utvecklingsansvaret hos delegationen för informationsförsörjning. Organisationskommittén bör, med utgångspunkt i detta ställningstagande, överväga hur verksamheten med LIBRIS skall bedrivas i fortsättningen, bl.a. i anslutning till övervägandena om kungl. bibliotekets framtida organisation.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 6 ledamöter med uppdrag att förbereda vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 9. Utredning om det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolväsendet m.m.

Dir 1978:68

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Statsrådet Mogård anför.

Behovet av pedagogiskt utvecklingsarbete inom undervisningens område blev allt starkare i samband med de omfattande skolreformerna under 1960-

talet. Anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, som tillkom i början av 60-talet i samband med försöksverksamheten vid grundskolans införande, utvecklades till ett anslag för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete (FoU-arbete), där den naturliga tyngdpunkten låg i tillämpad pedagogisk forskning. Skolreformerna och de växande kullarna skolelever ställde stora anspråk på samhällets resurser. Detta ledde till att man undersökte möjligheterna att genom FoU-arbete förbättra undervisningen. Föredragande statsråd anförde inför budgetåret 1970/71 (statsverksprop. 1970 bil. 10, s. 170):

"Insatserna inom det pedagogiska utvecklingsarbetet måste koncentreras till de problemområden som är mest betydelsefulla för att man skall kunna nå de utbildningspolitiska målen. En väsentlig uppgift är att utforma allt effektivare medel att genomföra beslutade reformer."

Fr.o.m. 1972 har statsverkspropositionerna allt starkare betonat behovet av FoU-arbetets anknytning till skolans problem och till skolans verklighet som den upplevs av de i skolan verksamma.

Samtidigt har under 1970-talet den verksamhet som bekostas med anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet vidgats att omfatta även forsknings- och utvecklingsarbete inom vuxenutbildning, folkbildningsarbete, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning.

Omfattningen av anslaget växte snabbt under 1960och 70-talen. För budgetåret 1978/79 anslås ca 36.000.000 kr. till pedagogiskt FoU-arbete inom skolväsendet.

Skolöverstyrelsen (SÖ) har det övergripande ansvaret för pedagogiskt FoU-arbete inom undervisningsområdet utanför högskolesektorn. I sin anslagsframställning för varje budgetår anger SÖ de områden som bedöms som viktiga. Regeringen tar i varje års budgetproposition ställning till inriktningen av det pedagogiska FoU-arbetet.

Till skolöverstyrelsen är knuten en pedagogisk nämnd som tillkom efter riksdagsbeslut 1971 (prop. 1971:38, UbU 1971:12, rskr 1971:169). Nämnden är sammansatt av representanter för riksdagen, kommunerna, den pedagogiska forskningen, ungdomsskolans och vuxenutbildningens befattningshavare samt de studerande. Nämndens huvuduppgift är att fungera som rådgivande och beredande organ i frågor om pedagogiskt FoU-arbete, däri inbegripet utvärdering av utbildningsverksamheten. SÖ:s styrelse har genom beslut i plenum överlämnat åt pedagogiska nämnden att besluta i vissa ärenden, särskilt att besluta om nya kommunala utvecklingsblock, och deras verksamhet.

Nämnden är organisatoriskt inordnad i SÖ. Byrån för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete (byrå L 3) fungerar som nämndens sekretariat. Detta har givit nämnden möjligheter till nära kontakt med pågående FoU-arbete och aktuell planering inom SÖ:s kansli och av SÖ anlitade organ och institutioner. Samtidigt har det inneburit att nämnden i prioriteringen av enskilda projekt och försök inom de av nämnden rekommenderade ramarna i hög grad varit hänvisad till de uppslag och idéer som framkommit inom kansliet och som delgivits kansliet från skolor, kommuner, organisationer och forskningsinstitutioner. Vid skilda tillfällen har diskussioner förts om andra organisatoriska lösningar, t.ex. att knyta nämnden närmare till riksdagens utbildningsutskott eller göra den till en helt fristående nämnd.

Regionalt har sex regionkollegier haft ansvaret för samordningsfrågor mellan länsskolnämnderna, lärarutbildningen, lärarfortbildningen och FoU-verksamheten. De sex stora lärarutbildningsenheterna har hittills fungerat

som regioncentra och fortbildningsavdelningarna har varit regionernas sekretariat.

På den kommunala och/eller regionala nivån finns ett antal pedagogiska utvecklingsblock. SÖ och kommunen delar på kostnaderna för dessa. Ett starkt motiv för att inrätta utvecklingsblock har varit en önskan att i FoU-arbetet inte bara fånga upp aktuella problem på fältet utan även låta de av frågorna direkt berörda personalgrupperna och organen medverka i försöken. SÖ inbjuder kommunerna i landet att starta utvecklingsblock enligt ett program eller tema som SÖ fastslagit i allmänna drag. Sedan fattar den pedagogiska nämnden beslut om inrättande och inriktning av dessa utvecklingsblock. Inom ramen för det fastlagda programmet råder stor frihet för kommunen att utforma ett försöksprogram efter lokala intressen och förutsättningar. Under 1977/78 finns totalt nio utvecklingsblock, fem inom ungdomsskolan och fyra inom vuxenutbildningen.

Utvecklingsarbetet bedrivs också inom vissa andra organ, t.ex. fortbildningsavdelningar som bl.a. har ansvaret för skolledarutbildningen och personallagsfortbildningen. Vidare har i årets budgetproposition (prop. 1977/78:100 bil. 12, s. 212-213) medel anvisats för pedagogiskt FoU-arbete vid några länsskolnämnder. Avsikten med detta är att ge länsskolnämnderna möjlighet att i samråd med kommunerna och enskilda skolor finna vägar att stimulera utvecklingsarbetet vid skolorna.

Inom skolväsendet har ett arbete inletts som syftar till en förändrad balans mellan centralt och lokalt fattade beslut. Jag vill här peka på de reformer av grundskolans inre arbete som riksdagen beslutat om (prop. 1975/76:39, UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367) och som innebär att ansvaret för genomförandet av beslutade reformer förskjuts från centrala organ till det lokala skolväsendet. En motsvarande utveckling kan förutses för gymnasieskolan och för vuxenutbildningen. Ett lokalt förankrat FoU-arbete blir här betydelsefullt.

Exempel på decentraliserade åtgärder är förändringarna i statsbidragssystemet för grundskolan, som innebär ökade möjligheter för skolstyrelsen och den enskilda skolan att besluta om hur resurserna skall fördelas. Förslag kommer vidare att föreläggas riksdagen som syftar till att införa skolnämnder (Ds U 1977:20 och Ds U 1978:3). I dessa kommer fler att bli delaktiga i många för verksamheten viktiga beslut. Den starka betoningen på lagundervisning och arbetsenheter är även ett uttryck för en strävan att få en decentralisering av beslut och ett vidgat ansvarstagande hos alla som verkar i skolan.

För en sådan varaktig verksamhetsutveckling krävs en motivation hos dem som är direkt berörda och ansvariga för verksamheten. I årets budgetproposition (prop. 1977/78:100 bil. 12, s. 233-234) anförde jag följande:

"En verklig förändring är dock inte möjlig utan att de som verkar i skolan ser förändringen som nödvändig samt gör den till sin egen angelägenhet. För att en utveckling skall vara möjlig krävs vidare att skolans mål diskuteras på det lokala planet på ett sådant sätt att målen kan fungera som styrmedel i arbetet. Kunskaper och information om de villkor av t.ex. resursmässig och organisatorisk art som den enskilda skolan arbetar under är en annan förutsättning. Därtill kommer att utvecklingen av verksamheten måste utgå från den situation som den enskilda skolan befinner sig i och från de problem som man där finner angelägna att lösa. Ansvaret för att utforma och pröva olika lösningar ligger hos dem som verkar i den enskilda skolan."

Det pedagogiska FoU-arbetet har som en av sina huvuduppgifter att främja

skolans inre utveckling.

"En grundtanke i dessa riktlinjer är att FoU-arbetet bör utgå från de problem som i skolans vardag formulerats av elever och lärare. Avgörande för utvecklingsarbetets möjligheter att påverka skolan är dels forskningens förankring i skolans närproblem, dels dess möjligheter att föra ut sina rön till de enskilda skolorna." (Prop. 1977/78:100 s. 226.)

Det är väsentligt att problemen med utbildningsväsendets relation till det omgivande samhället beaktas. Det av SÖ bedrivna FoU-arbetet omfattar och bör alltjämt omfatta problem om elevernas val av studie- och yrkesväg i och efter grundskolan mot bakgrund av skilda förhållanden i hem, skola och samhälle. I dagens läge utgör t.ex. de svagmotiverade och lågpresterande eleverna i grundskolan en grupp till vilken ett flertal akuta problem är knutna dels med hänsyn till innehåll och metoder i undervisningen, dels – och framför allt – på grund av risken för arbetslöshet.

Denna problemgrupp aktualiserar på ett särskilt sätt olika lösningar på frågan om varvning av studier och arbete efter grundskolan, vilket nyligen behandlats av sysselsättningsutredningen (A 1974:02). Dylika frågor leder i sin tur till ett behov av mer grundläggande undersökningar av förhållandet mellan skola, yrkesliv och samhälle i övrigt och framför allt av problem rörande utbildningens organisation och läroplaner i olika modeller av återkommande utbildning. En del av dessa frågor är f.n. föremål för särskilda överväganden inom gymnasieutredningen (U 1976:10). De är emellertid så viktiga även för den kontinuerliga utvecklingen av skolväsendet i övrigt, att de måste ingå som en självklar del i det långsiktiga FoU-arbetet. Härigenom aktualiseras också sambandet med det FoU-arbete som bedrivs inom universitets- och högskoleväsendet.

Skolans FoU-arbete spänner sålunda över ett stort register av frågor från problem i det dagliga skolarbetet till mer övergripande frågor om förhållandet mellan skola och samhälle. Inte minst de senaste årens forskning och forskningsdebatt har visat, att samhällets problem på olika sätt slår igenom även i undervisningen.

FoU-arbete måste bedrivas på olika nivåer inom skolsystemet allt efter problemens art och angelägenhetsgrad. En ökad spridning och mångfald får inte leda till en sådan uppsplittring av resursanvändningen, att den gör det svårare att ta hänsyn till sambanden mellan problemen i undervisningen och i samhället.

Allt FoU-arbete måste, oavsett om det avser processer i klassrummet eller gäller studieval och skolorganisation, i tillämpliga delar så långt möjligt bygga på erfarenheter från liknande försök här hemma och i andra länder. Det internationella utbytet inom FoU-arbetet behöver förstärkas.

Det pedagogiska FoU-arbetet är av utomordentligt stor betydelse för undervisningen. Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör enligt min mening en översyn härav genomföras. Det bör uppdras åt en särskild kommitté att genomföra en sådan översyn. Dess huvudsyfte bör vara att mot bakgrund av den hittillsvarande utvecklingen framlägga förslag som dels tar hänsyn till önskemålen om ökad anknytning till skolans vardagsproblem, dels beaktar de synpunkter på sambanden mellan skola och samhälle och internationellt utbyte som anförts i det föregående. Översynen bör vidare ske med beaktande av de allmänna principer rörande sektoriell forskning som framlagts av forskningsrådsutredningen och som bl.a. vunnit tillämpning i gällande instruktioner för forskningsrådsnämnden.

Översynen bör avse även administrativa och organisatoriska frågor. Härvid

berörs SÖ, länsskolnämnder, kommuner, forskningsinstitutioner, fortbildnings- och lärarutbildningsinstitutioner, folkbildningsorganisationer, arbetsmarknadsutbildning, särskolor och specialskolor. Kommittén bör även pröva den pedagogiska nämndens verksamhet, beslutsformer och sammansättning. Eftersom fortbildningen spelar en viktig roll i utvecklingsarbetet bör kommittén samråda med 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04) i frågor som avser samordnandet av en lokalt eller regionalt förankrad FoU-verksamhet med organ för fortbildning och den grundläggande lärarutbildningens praktiska delar.

Med tanke på den sammanhållande funktion regionkollegierna har i dag bör kommittén undersöka den roll dessa skulle få vid en eventuell förändring av FoU-arbetets organisation. Kommittén bör därvid samråda med SÖ som f.n. utreder regionakollegiernas funktion.

Det är av största vikt att FoU-arbetets tillämpbara resultat snabbt kommer de i skolan verksamma till del. Detta ställer stora krav på en redovisning av uppnådda resultat av FoU-verksamheten. Kommittén bör ingående pröva alla möjligheter att utöka nu existerande informationsvägar.

Kommittén bör även söka vägar att tillvarata erfarenheter av i enskilda skolor eller av enskilda lärare initierade försök.

Kommittén bör i sitt arbete samråda med SÖ, universitets- och högskoleämbetet och forskningsrådsnämnden. Därtill bör kommittén i sitt arbete nära samarbeta med utredningen om skolan, staten och kommunerna (U 1972:06) i de delar den avser SÖ:s allmänna uppgifter eller de kommittéer som i övrigt kan komma att utreda SÖ:s roll och uppgifter i vad avser utbildningsväsendets utveckling.

Kommittén bör vara oförhindrad att ta upp till behandling även andra för det pedagogiska FoU-arbetets utformning och administration väsentliga frågor än dem som berörts i det föregående.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter för att utreda det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolväsendet m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkuniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för kommittén skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan

(Utbildningsdepartementet)

## 10. Utredning om integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet

Dir 1978:69

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-08

Statsrådet Mogård anför.

### 1 Bakgrund

*1.1 Normalisering som mål för samhällsinsatser*

Målet för samhällets insatser för handikappade är att sträva efter att göra deras livsmiljö så normal som möjligt.

Den moderna synen på handikapp tar inte sikte främst på själva handikappet, utan konsekvenserna härav i olika sociala miljöer. Detta innebär att handikapp betraktas som något relativt. Den begränsning som ett handikapp medför föreligger endast i vissa situationer. Samhällets direkta insatser i dessa situationer syftar till att underlätta för de handikappade att ta aktiv del i samhällslivet. Vi eftersträvar också att utforma samhället så att åtgärder för handikappade normalt skall ingå i de tjänster som samhället erbjuder alla sina medborgare. Med denna grundinställning måste samhällets ansvar innebära att handikappade ges rätten att bli accepterade i samhället och i samhällets institutioner på sina egna villkor.

*1.2 Skolans mål och innehåll*

Skollagen (1962:319) anger de övergripande målen för skolans verksamhet. Med skola avses i skollagen grundskola, specialskola eller gymnasieskola. Specialskolans elever har omfattats av skollagen sedan år 1965. En särskild specialskolförordning (1965:478) finns.

Omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda regleras genom lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (1967:940) och stadgan angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (1968:146).

Samhället har genom omsorgslagen ett totalt ansvar för de psykiskt utvecklingsstörda. Inget motsvarande ansvar finns för de elever som omfattas av skollagen och skolförordningen. I omsorgsstadgan är inskrivet att verksamheten i särskolan bedrivs i så nära överensstämmelse med vad som gäller inom det allmänna skolväsendet som är möjligt och lämpligt. I stor utsträckning hänvisar omsorgsstadgan direkt till bestämmelser i skolförordningen.

Frågor rörande särskolan utreds av omsorgskommittén (S 1977:12). När förhållandena inom särskolan i fortsättningen berörs, sker det således för sammanhangets skull.

En genomgång av skollag, omsorgslag, skolförordning, specialskolförordning och omsorgsstadga visar att många avsnitt är identiska. Detta gäller bl.a. skolverksamhetens syfte, elevernas behandling, undervisningens organisation och länsskolnämndens tillsyn.

De olika skolformernas syften beskrivs i identiskt lika formuleringar i skollagen § 1 och omsorgsstadgan § 19;

...att meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter samt i

samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar.

I grundskolans läroplan, Lgr –69, betonas i avsnittet Mål och riktlinjer skolans särskilda ansvar för de elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl har svårigheter i skolarbetet. Författningar och läroplaner anger dels generellt, dels mera i detalj metoder och arbetssätt att nå skolans mål.

Genom besluten med anledning av propositionen om skolans inre arbete m.m. (prop. 1975/76:39, UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367) har ytterligare förutsättningar skapats för att undervisningen och arbetssättet i skolan skall kunna anpassas till elever med behov av särskilt stöd och stimulans i sin utveckling.

### *1.3 Integrationen inom skolväsendet*

I dag är integrationen i många stycken etablerad inom skolans handikappundervisning. Man försöker på olika sätt att normalisera de handikappades skolgång, boende och fritidsmiljö och förbereda dem för livet i samhället utanför skolan.

Integrationen syftar till att skapa en normal miljö för de handikappade eleverna samt till att ge förutsättningar för social gemenskap och förståelse mellan olika elevgrupper. Avgörande för hur långt integrationen kan drivas är elevernas behov, vilka avgörs av handikappets karaktär och svårighetsgrad. Inom skolväsendet finns idag olika former av integration. Man brukar tala om lokalintegration, verksamhetsintegration och administrativ eller organisatorisk integration.

### *1.4 Specialskolan*

Enligt skollagen sörjer staten för undervisning i specialskolan av barn som på grund av synskada eller dövhet eller hörsel- eller talskada inte kan följa undervisningen i grundskolan. För dessa barn är skolplikten och rätten till grundläggande undervisning ett år längre än för de barn som får sin undervisning i grundskolan.

För specialskolan gäller specialskolförordningen (1965:478). Som läroplan för specialskolan gäller grundskolans läroplan. För specialskolan finns ett särskilt läroplanssupplement med timplan.

### *1.5 Särskolan*

Verksamheten i särskolan regleras genom omsorgslagen och omsorgsstadgan. Särskolan omfattar förskola, grundsärskola, träningsskola och yrkesskola. För psykiskt utvecklingsstörda som har svårt att anpassa sig till verksamheten i särskolan, eller för vilka det krävs särskilda anordningar för undervisningen, meddelas specialundervisning i särskola eller undervisning i specialsärskola.

Psykiskt utvecklingsstörda som på grund av grava syn- och/eller hörselskador inte kan följa undervisningen i särskola skall få undervisning i specialskola.

Särskolan står under landstingskommunalt huvudmannaskap.

*1.6 Undervisningen av rörelsehindrade, synskadade och hörselskadade i grundskola och gymnasieskola*

I den kommunala grundskolan anordnas särskilda syn- och hörselklasser, klasser för rörelsehindrade samt samordnad specialundervisning för syn- och hörselskadade samt rörelsehindrade.

Den gymnasiala utbildningen av ungdomar med handikapp sker i gymnasieskolan i form av individualintegrering eller, då handikappet så kräver, genom särskilda anordningar i form av mindre undervisningsgrupper och förlängd studietid.

Den gymnasiala utbildningen av svårt hörselskadade är förlagd till gymnasieskolan i Örebro, som mottar ca 200 elever från hela landet.

Den gymnasiala utbildningen av svårt rörelsehindrade elever vid Skärholmens gymnasium i Stockholm bedrivs som försöksverksamhet och omfattar för närvarande ca 30 elever.

Styrelsen för vårdartjänst har genom beslut den 22 november 1974 tillsammans med skolöverstyrelsen av Kungl. Maj:t erhållit uppdrag att utreda bl.a. den gymnasiala utbildningen för rörelsehindrade.

För samtliga skolformer gäller, att vissa bedömningssvårigheter föreligger om vilken skolform som är bäst lämpad för den enskilde eleven. Utvecklingen mot ökad integration har medfört behov av förstärkt information till skolan och dess personal samt till föräldrar till barn med handikapp om den handikappades förutsättningar och konsekvenserna av undervisning i olika skolformer, för att en adekvat skolplacering skall nås.

## 2 Motiv för översyn av integrationen av handikappade elever

*2.1 Allmänna utgångspunkter*

Integrerad undervisning av handikappade elever i grundskola och gymnasieskola och undervisning i specialskola är likvärdiga vägar att förbereda barn och ungdomar på en aktiv vuxentillvaro och ett innehållsrikt samhällsliv.

Skolan strävar efter att alla elever skall bli delaktiga av en likvärdig utbildningsstandard genom att varje elev erbjuds utbildning efter sina förutsättningar, vilket kräver särskilda insatser för att kompensera dem som har speciella svårigheter av olika slag. Genom att låta grundskolans läroplan gälla också för specialskolan har samhället markerat principen om likvärdig utbildningsstandard för svårt synskadade, döva, hörsel- och talskadade och andra elever. Samhället har också tagit konsekvenserna av denna princip genom de omfattande resurser som idag står till förfogande för eleverna i specialskolan, särskolan och i skolverksamheten för de rörelsehindrade av pedagogisk, teknisk, medicinsk, psykologisk och social natur. Däremot saknas i betydande utsträckning språklig expertis, vilket är av betydelse för bedömningen av integrationssträvandena.

Integrationsutvecklingen medför att nya krav ställs på resursernas användning. Den ökade verksamhetsintegreringen påverkar ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Enskilda framställningar till regeringen beträffande tidig integration av svårt handikappade har påvisat behovet av samordning av statliga och kommunala åtaganden.

Även organisatoriskt och administrativt behöver en anpassning ske till den utveckling som ägt rum. Härvid är den övergripande utvecklingen inom skoloområdet mot ökat lokalt beslutsansvar över resurser och arbetsformer av största betydelse.

De nu berörda frågorna har var för sig under senare år varit föremål för diskussion och i vissa fall utredningsarbete.

*2.2 Reformeringen av skolans inre arbete*

En av utgångspunkterna i arbetet med skolans inre arbete (SIA) (prop. 1975/76:39, UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367) var att ge kommuner och skolenheter bättre förutsättningar att anpassa skolans verksamhet till elever med behov av särskilt stöd och stimulans i sin utveckling. De friare arbetsformer som nu i ökad utsträckning kan tillämpas har förbättrat möjligheterna att anpassa undervisningen till behoven hos enskilda elever.

Riksdagens beslut med anledning av propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m.m. (prop. 1977/78:85, UbU 1977/78:21, rskr 1977/78:260) medger för kommunerna att beakta olika elevgruppers särskilda behov vid fördelningen av resurser.

De förslag som i samma proposition lagts fram rörande den samlade skoldagen ökar skolans ansvar för elevernas sociala utveckling.

Förverkligandet av SIA-reformen innebär att integrationen av handikappade i grundskolan underlättas. Erfarenheterna visar dock att undervisning av svårt handikappade i grundskolan vanligen kräver individuell anpassning och extra resursinsatser utöver vad som är möjligt att åstadkomma inom grundskolans ram. Detta förhållande utgör ett väsentligt motiv för en översyn av integrationen av handikappade i skolväsendet.

*2.3 Skolöverstyrelsens översyn av specialskolans inre organisation*

Inom skolöverstyrelsen (SÖ) genomfördes under åren 1972 till 1977 en översyn av specialskolans inre organisation. Översynen, vilken utfördes av en särskild arbetsgrupp, skedde mot bakgrund av integrationsutvecklingen samt de förändringar eller krav på sådana som till följd av utvecklingen uppkommit i personalsammansättning samt ansvars- och befogenhetsförhållanden inom specialskolan. Översynen omfattade samtliga verksamheter inom specialskolan utom undervisningen.

Utvecklingen mot ökad integration ställer, som jag tidigare har anfört, andra krav än tidigare på specialskolans resurser. Så har t.ex. Tomtebodaskolans utveckling mot ett för landet gemensamt specialpedagogiskt centrum inletts i enlighet med vad SÖ föreslagit i anslagsframställning för budgetåret 1978/79.

Specialskolans framtida organisation och verksamhetsformer bör dock ses i ett vidare sammanhang som bl.a. inbegriper överväganden rörande den fortsatta utvecklingen av verksamhetsintegration och administrativ integration, dvs. frågor rörande huvudmannaskap för och finansiering av specialskolan.

*2.4 SSK:s utredningsarbete beträffande specialskolan och särskolan*

Utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna (SSK) har enligt sina direktiv att utreda ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan m.m.

Enligt tilläggsdirektiv som SSK-utredningen erhöll den 27 september 1974 skulle SSK även pröva möjligheterna att nå ett kommunalt medansvar för

undervisningen av handikappade.

SSK har i diskussionsbetänkandet (SOU 1975:6) Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan redovisat skäl för och emot ett framtida primärkommunalt huvudmannaskap för dessa skolformer.

I diskussionspromemorian från år 1965 Ramtimplaner och förstärkningsanordningar för specialskolan förs en diskussion kring ansvarsfördelning i pedagogiska och organisatoriska frågor analog med vad utredningen tidigare anfört i betänkandet (SOU 1975:9) Individen och skolan.

De olika skolformernas organisation, deras regelsystem och de resurser som de disponerar har SSK-utredningen redovisat i betänkandet Skolan, staten och kommunerna (SOU 1974:36).

Såväl betänkandet Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan som promemorian Ramtimplaner och förstärkningsanordningar för specialskolan har remissbehandlats.

SSK-utredningen har den 11 januari 1978 till regeringen – utan förslag – överlämnat sina överväganden rörande specialskolan och särskolan jämte följande material: Särskolans totala kostnader år 1973. (PM 80). Sammanställning av remissvaren på SOU 1975:6 Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan. (PM 74). Remissammanställning över SSK:s PM 1975-06-19 Ramtimplaner och förstärkningsanordningar för specialskolan. (PM 81).

Nämnda promemorior överlämnas till kommittén för vidare överväganden.

### *2.5 Omsorgskommittén*

Regeringen fastställde den 11 augusti 1977 kommittédirektiv rörande viss omsorg om handikappade. Utredningsansvaret för frågor rörande särskolan åvilar omsorgskommittén (S 1977:12).

Jag vill i detta sammanhang framhålla att en skolutveckling med normalisering som mål i vissa avseenden underlättas av ett primärkommunalt medansvar. Utifrån en helhetssyn på resursoch organisationsfrågor för de svårt handikappade elevgrupper som inte ingår i primärkommunernas ansvarsområde har jag i samråd med chefen för socialdepartementet funnit att ett nära samråd bör etableras mellan omsorgskommittén och den här föreslagna kommittén i frågor rörande huvudmannaskap, lagstiftning och resurser för samtliga de elevgrupper som har annan huvudman än primärkommun.

### *2.6 Översyn av integrationen av handikappade inom skolväsendet*

Jag har i det föregående uppehållit mig vid normalisering såsom varande den vägledande principen för insatserna på handikappområdet. Därmed avses att samhället – både dess yttre, fysiska miljö och den verksamhet som bedrivs i samhället – skall vara tillgängligt för handikappade. Detta är ett viktigt politiskt mål.

För skolans del betyder detta att handikappade och icke handikappade elever så långt det är möjligt och lämpligt skall undervisas tillsammans. Med hänsyn till de handikappade elevernas särskilda behov ställer detta anspråk på extra resurser och på smidighet i skilda anordningar så att de kan anpassas till individuella behov.

Genom en rad reformer och ökade insatser har sådana resurser tillförts den

svenska skolan under de senaste decennierna. Utvecklingen har gått mot en ökad integration. Detta har skett i nära samverkan med handikapporganisationerna, som talesmän för eleverna, deras föräldrar och vuxna handikappade.

Liksom handikapprörelsen anser jag emellertid också att frågan om integration alltid måste bedömas från den enskilde elevens utgångspunkt, behov och förutsättningar. Härvid intar döva en särställning. Handikapputredningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1976:20) Kultur åt alla teckenspråkets betydelse i undervisningen, både som kommunikationsmedel och som instrument för begreppsinlärning. I prop. 1976/77:87 om insatser för handikappades kulturella verksamhet har jag biträtt handikapputredningens principiella uppfattning att teckenspråkets nya möjligheter och ställning bör komma till klart uttryck i läroplanen. Med anledning härav fick skolöverstyrelsen i uppdrag att i sitt läroplansarbete ta hänsyn till de dövas behov av total kommunikation, inklusive användande av teckenspråket (prop. 1976/77:87 s. 63). För de döva barnens del utgör specialskolans koncentrerade resurser en garanti för att skolans mål skall uppnås. Det är härvid en fördel att specialskolan förfogar över personal som väl behärskar teckenspråket.

Tidpunkten har nu kommit för att göra en generell utvärdering av integrationen av handikappade elever i det allmänna skolväsendet samt analysera effekterna härav bl.a. för specialskolans vidkommande. I detta arbete bör handikapprörelsen erbjudas att medverka och erfarenheter från elever, föräldrar, övriga vuxna handikappade och berörd personal tillvaratas.

I prop. 1977/78:100 bil. 12 (s. 196) anmälde jag, att jag avsåg att föreslå regeringen att tillkalla en kommitté med uppgift att kartlägga och föreslå åtgärder för den fortsatta integrationen av handikappade elever i det allmänna skolväsendet. Uttalandet föranledde ingen erinran av riksdagen (UbU 1977/78:16, rksr 1977/78:181). I det föregående har jag behandlat motiven för en sådan översyn. I det följande kommer jag att närmare ange de huvudfrågor som kommittén bör behandla. Vid sin behandling av anslaget till specialskolan (UbU 1977/78:19) anförde utbildningsutskottet beträffande litteraturförsörjningen vid biblioteken vid specialskolorna med anledning av en motion om översyn av denna verksamhet, att utskottet utgår från att frågan om specialskolornas bibliotek och elevernas litteraturförsörjning kommer att ingå i denna kommittés arbetsuppgifter.

## 3 Integrationens framtida tillämpning. Konsekvenser för olika skolformer

(Kommitténs arbetsuppgifter)

Vid min anmälan i prop. 1977/78:100 (bil. 12) förordade jag en fortsatt positiv grundinställning till integration av handikappade elever i grundskola och gymnasieskola. En generös grundinställning måste emellertid alltid kopplas till en noggrann genomgång av elevens/elevgruppens behov och förutsättningar samt till en bedömning av vad som är möjligt och lämpligt att genomföra med hänsyn till tillgången på ekonomiska och personella resurser.

De olika former av integration som jag tidigare redovisat tillämpas i större eller mindre omfattning för olika grupper av handikappade elever. Kommittén skall redovisa omfattningen och utfallet av de olika integrationsformerna. Av redovisningen bör bl.a. de olika handikapporganisationernas

erfarenhet av integrationen framgå.

Som jag tidigare berört kan vissa svårigheter uppstå vid beslut om skolplacering av elever med handikapp. Som exempel härpå kan nämnas den tendens till överströmning av svårt hörselskadade elever från specialskolan för döva och hörselskadade till hörselklasser, som integrationssträvandena medfört. En sådan omfördelning är från utbildningssynpunkt inte till fördel för eleven, då undervisningen av barn med svåra hörselskador och obetydliga hörselrester kräver en annan metodik än undervisningen av mindre gravt hörselskadade barn med utvecklingsbara hörselrester. Kommittén skall särskilt uppmärksamma behovet av tillförlitliga urvalsmöjligheter och uppföljande diagnostiska metoder och tekniska hjälpmedel för att svårigheter av det slag som ovan redovisats och liknande problem inom andra handikappgrupper skall kunna undvikas.

Kommittén skall med utgångspunkt i 1 § skollagen och 19 § omsorgsstadgan uppmärksamma behovet av information till föräldrar med handikappade barn om den handikappades förutsättningar för och konsekvenserna av undervisning i olika skolformer.

I de fall man syftar till integrering av en svårt handikappad elev i en normalklass måste hänsyn tas till den förändrade pedagogisk-metodiska uppläggning av undervisningen som i allmänhet blir följden av en individualintegrering. Det är härvid angeläget att även lärare och elever i den mottagande klassen informeras om att integreringen kan kräva ett annorlunda arbetssätt för alla.

Vår kunskap om den integrerade undervisninens förutsättningar och konsekvenser är bristfälliga. Behovet av forsknings- och utvecklingsarbete på detta område är därför stort och väl motiverat. Kommittén skall i samråd med berörda myndigheter och institutioner initiera och följa forskningsoch utvecklingsarbete av betydelse för kommitténs arbete.

I det föregående har jag framhållit att möjligheterna till integration oftast är direkt beroende av handikappets karaktär och svårighetsgrad. Av avgörande betydelse är naturligtvis också de extra resurser som ställs till den integrerade verksamhetens förfogande. Kommittén skall analysera de resursinsatser – bl.a. avseende personal – som krävs för att tillfredsställande resultat skall nås i förhållande till uppställda mål vid de olika formerna för integration. Härvid skall kommittén särskilt uppmärksamma vad jag anfört i propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m.m. beträffande speciella resurser till kommuner som i grundskolan har särskilt många intregrerade handikappade (prop. 1977/78:85 s. 51, UbU 1977/78:21, rskr 1977/78:260).

Sedan läsåret 1967/68 utgår statsbidrag till personell assistans för vissa handikappade elever i obligatoriska skolor (prop. 1967:1, bil. 10 s. 133, SU 1967:8, rskr 1967:8). Regeringen meddelar årligen bestämmelser för verksamheten. F.n. fördelar SÖ drygt hälften av anslaget mellan kommuner med utgångspunkt i antalet grundskoleelever i resp. kommun. Den andra delen är specialdestinerad som ram för personell assistans till elever i specialskolan eller till kommuner med särskilt stort medelsbehov för personell assistans.

SÖ har i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 föreslagit att staten bör svara för hela kostnaden för personell assistans. Påtar sig inte staten fullständigt kostnadsansvar för personell assistans för handikappade elever i obligatoriska skolor förutsätter SÖ att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun klargörs.

Det ankommer på kommittén att i enlighet med vad jag anförde i prop.

1977/78:85 om nytt statsbidrag till grundskolan m.m. (s. 114) förutsättningslöst utreda frågan om kostnadsansvar för och utformning av personell assistans i samband med överväganden om de totala resurser som erfordras vid olika former av integrerad verksamhet. I samband med att frågan om kostnadsansvar och utformning av personell assistans behandlas av kommittén, bör även alternativa stödformer utredas.

Vid sina överväganden skall kommittén också göra jämförelser mellan resursbehoven vid specialskola och vid integrerad verksamhet. Kommittén bör även överväga vilka åtaganden som vid integrerad verksamhet bör åvila stat resp. kommun.

I det föregående har jag gett vissa riktlinjer för kommitténs överväganden rörande integrationen av handikappade elever i grundskolan. Vad jag därvid anfört bör i tillämpliga delar gälla även för kommitténs överväganden såvitt gäller gymnasial utbildning. Kommittén skall således analysera för- och nackdelar med olika former för gymnasial undervisning av svårt handikappade samt även redovisa resursbehoven härför. I detta sammanhang skall kommittén särskilt uppmärksamma den gymnasiala utbildningen för svårt hörselskadade i Örebro och försöksverksamheten för svårt rörelsehindrade vid Skärholmens gymnasium i Stockholm.

Kommittén bör också uppmärksamma uppföljningen av de handikappade elevernas skolgång och deras möjlighet till arbete och meningsfull sysselsättning efter skoltiden. Skolans ansvar på detta område skall gälla samtliga elever.

Kommittén skall även överväga åtgärder för att underlätta högskolestudier för de handikappade. Härvid skall särskilt uppmärksammas högskolans behov av information om vilka särskilda åtgärder som krävs för att den handikappade skall kunna bedriva studier vid en högskola.

Skolöverstyrelsen har under flera år i sin anslagsframställning föreslagit att särskilda studierektorer för de rörelsehindrade eleverna i grundskolan inrättas i vissa kommuner.

Jag har behandlat denna fråga senast i prop. (1977/78:85) om nytt statsbidrag till grundskolan m.m. (s. 114). Frågan om särskild skolledning för de rörelsehindrade eleverna bör prövas i samband med att kommittén överväger den pedagogiska ledningsfunktionens utformning för samtliga handikappgrupper som för närvarande finns integrerad i grundskola och gymnasieskola.

Kommittén skall vidareutveckla det arbete beträffande den administrativa och organisatoriska integrationen som inletts av SSK-utredningen.

Som utgångspunkt för kommitténs arbete gäller att specialskolan skall bibehållas som särskild skolform med de särskilda resurser och de bestämmelser som är nödvändiga med hänsyn till elevernas handikapp.

I övrigt skall SSK-utredningens ställningstaganden och förslag – med beaktande av att frågor rörande särskolan utreds av omsorgskommittén – i huvudsak utgöra grunden för kommitténs överväganden. Därvid skall kommittén särskilt uppmärksamma förslaget till en enhetlig lagstiftning och enhetliga författningar för de berörda skolformerna. Kommittén skall pröva frågan om gemensamma författningar för specialskola, grundskola och gymnasieskola.

Vid sina överväganden om huvudmannaskapet för specialskolan skall kommittén väga in sina ställningstaganden till integrationsutvecklingen i det övriga skolväsendet så att en samlad bedömning erhålls.

Specialskolans anslag är f.n. i detalj reglerat och omfattar samtliga

kostnader för den totala omsorgen om eleverna, dvs. såväl undervisning som boende och fritidsverksamhet. Detta medför olägenheter av såväl administrativ som verksamhetsmässig natur. SÖ och SSK har båda föreslagit en friare medelsanvändning inom ramen för beviljade medel. Kommittén skall utarbeta förslag till resurssystem som i detta avseende tillgodoser kraven på friare medelsanvändning.

I övrigt bör förslag till ändrad finansiering baseras på det material och de överväganden SSK-utredningen redovisar.

Kommittén skall uppmärksamma vad utbildningsutskottet anförde beträffande litteraturförsörjningen i specialskolan vid sin behandling av anslaget till specialskolan i 1978 års budgetproposition (UbU 1977/78:19).

Kommittén skall också som ett led i sina överväganden rörande den administrativa integreringen vidta en översyn av gällande regionindelning för olika handikappgrupper. F.n. sammanfaller t.ex. inte regionerna för synskadade, rörelsehindrade, döva och hörselskadade vilket på undervisningsområdet komplicerar samarbetet mellan berörda parter. Med skrivelse den 1 oktober 1975 överlämnade SÖ, BDU-gruppens förslag om undervisning av utvecklingsstörda barn och ungdomar som är syn-, hörsel- eller talskadade. BDU-gruppen behandlade även frågan om regionindelning. Kommittén skall beakta vad gruppen härvid anförde.

## 4 Utredningsarbetets bedrivande

Kommittén skall bedriva sitt arbete i nära kontakt med de myndigheter, statliga utredningar främst omsorgskommittén, handikapporganisationer och personalorganisationer som är direkt berörda av utredningsarbetet.

Eventuella konsekvenser för personalen inom berörda skolformer bör analyseras ingående liksom behov av personalfortbildning och annan utbildning med anledning av kommitténs förslag. Förslagen bör åtföljas av noggranna kostnadsberäkningar. Utgångspunkten för förslagen bör vara i huvudsak oförändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun inom undervisningsområdet. Övervägandena skall göras mot bakgrund av det ansträngda samhällsfinansiella läget. Kommittén bör avge detaljerade förslag till författningsändringar och andra bestämmelser.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter för att utreda frågan om integration av handikappade elever i skolväsendet jämte därmed sammanhängande frågor

att utse att en av ledamöterna att vara ordförande

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 11. Närradio och när-TV

Dir 1978:74

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

### 1 Bakgrund

I prop. 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m. har regeringen föreslagit att en parlamentariskt sammansatt kommitté skall tillsättas för att se över frågan om sändning av radio- och TV-program i lokalt begränsade rundradiosändningar, s.k. närradio och när-TV. Kommittén skall också svara för viss försöksverksamhet som bör förekomma redan under inledningsskedet av utredningen. I propositionen lämnas ett förslag till lag om försöksverksamhet med närradio. I prop. 1977/78:144 har regeringen vidare föreslagit en särskild lag om ansvarigheten i försöksverksamheten.

Riksdagen har – med vissa undantag som jag kommer att redovisa i det följande – godkänt de riktlinjer för utredningsarbetet och försöksverksamheten som anges i propositionerna (KrU 1977/78:24, rskr 1977/78:337). Jag önskar nu återkomma till regeringen med förslag till direktiv till kommittén. För en allmän bakgrund till frågans tidigare behandling m.m. får jag hänvisa till vad jag har anfört i prop. 1977/78:91 och till vad chefen för justitiedepartementet har anfört i prop. 1977/78:144.

### 2 Huvuddragen i riksdagsbeslutet

I sitt av riksdagen godkända betänkande anförde kulturutskottet att utskottet delade den i propositionen uttalade uppfattningen att en försöksverksamhet med närradio och när-TV nu bör komma till stånd och att det inte har någon erinran mot att en parlamentariskt sammansatt kommitté ges i uppdrag att lägga upp försöksverksamheten. Utfallet av en sådan försöksverksamhet bör enligt utskottets mening kunna ge ett säkrare underlag för de bedömningar kommittén avses få i uppdrag att göra beträffande en eventuell permanent verksamhet med närradio och när-TV.

Inom ramen för försöksverksamheten med närradio och när-TV kan enligt riksdagens beslut sändningsrätt ges till ideella, religiösa, fackliga och politiska grupper, organisationer och t.ex. folkhögskolor. Ett villkor för att en sådan sammanslutning skall få sändningsrätt är att dess sändningar är lokala. Det är angeläget att olika landsdelar och olika typer av orter och sammanslutningar blir representerade. Försöksverksamheten bör pågå under tre år på ca 15 orter.

Försöksverksamheten skall omfatta i första hand närradio från sändare med en räckvidd av omkring 5 km. Ett par försök bör emellertid göras med när-TV genom utnyttjande av centralantennanläggningar inom bostadsområden. Det ankommer på kommittén att närmare undersöka de möjligheter i kulturellt och socialt avseende som närradio och när-TV rymmer, presentera de svårigheter och problem som kan uppstå i anslutning till sändningarna och föreslå de regler som bör gälla för en eventuell permanent närradio och när-TV.

Försöksverksamheten regleras i lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio, lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med

närradio och i förordningen (1978:485) om närradio. I dessa författningar finns bl.a. föreskrifter om tillståndsgivningen. Vidare framgår att radiolagens bestämmelser gäller för närradio och när-TV om inte annat är särskilt föreskrivet i lag. På samma sätt som gäller för sändningar i Sveriges Radio, Sveriges Lokalradio och Sveriges Utbildningsradio får kommersiell reklam inte förekomma i försöksverksamheten med närradio och när-TV. För ansvarigheten för program i närradio och när-TV gäller samma grundläggande principer som för pressen samt Sveriges Radio och andra programföretag.

Enligt regeringsförslaget skulle – bl.a. med hänsyn till att man inte bör kunna ålägga sändande sammanslutning att uppfylla radiolagens krav på opartiskhet – det saknas anledning att låta program i närradio och när-TV granskas av radionämnden. Kultur- och konstitutionsutskotten ansåg emellertid att sändningar i närradio och när-TV av allmänheten kan komma att uppfattas som vilka radio- och TV-sändningar som helst. I enlighet med utskottens förslag beslutade riksdagen att det bör ankomma på regeringen att närmare överväga hur en granskning skall komma till stånd. Kulturutskottet anförde också att det bör ankomma på den aviserade utredningen att närmare överväga formerna för granskning av närradioprogram i en eventuell framtida permanent verksamhet.

I de riktlinjer för försöksverksamheten som har avgetts i propositionen och som har godkänts av riksdagen anges att vissa upphovsrättsliga frågor måste övervägas i det kommande utredningsarbetet. Det gäller bl.a. hur man skall kunna praktiskt underlätta för sammanslutningar som sänder närradioprogram att få rätt att sända musik och andra upphovsrättsligt skyddade prestationer.

Varje sammanslutning förutsätts själv bekosta sina sändningar. Kostnaderna för kommitténs arbete och utvärderingen av verksamheten förutsätts täckas av utbildningsdepartementets kommittéanslag.

### 3 Uppläggningen av utredningsarbetet

Redan i inledningsskedet av sitt arbete skall kommittén anordna en försöksverksamhet enligt de riktlinjer som regering och riksdag framlagt. Kommittén bör sikta till att påbörja denna försöksverksamhet senast i början av år 1979. För denna verksamhet skall kommittén ansvara. Med ledning av denna försöksverksamhet bör kommittén allsidigt utreda villkor och förutsättningar för en eventuell permanent verksamhet med närradio och när-TV.

För att praktiskt underlätta för föreningar och organisationer m.fl. att förvärva rätt att sända musik och andra upphovsrättsligt skyddade prestationer har representanter från utbildningsdepartementet under beredningsarbetet haft vissa kontakter med rättighetshavarnas organisationer. Resultatet av dessa kontakter bör tillvaratas i försöksverksamheten. Utredningsarbetet bör bedrivas i samråd med upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02).

Enligt lagen om försöksverksamhet med närradio skall denna verksamhet avse sändning av radioprogram i lokalt begränsade rundradiosändningar. Med begreppet rundradiosändning förstås detsamma som i 1 § radiolagen (1966:755). Där sägs att rundradiosändning utgör "radiosändning eller trådsändning som är avsedd att mottagas direkt av allmänheten om sändningen icke är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar äro förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt

intresse att lyssna på eller se sändningen". Detta begrepp har vid återkommande tillfällen visat sig vara svårt att tolka framför allt i fråga om lokalt begränsade sändningar. Svårigheterna har aktualiserats bl.a. i samband med ansökningar om sändningsrätt för kabel-TV-sändningar samt i riksdagsmotioner i ämnet. Även radioutredningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1977:19 s. 248) osäkerheten i innebörden av begreppet rundradiosändning. Radioutredningen föreslog att en ändring av radiolagen borde övervägas i syfte att undanröja denna osäkerhet. Avgränsningsproblemet gäller inte enbart kabelsändningar (trådsändningar) utan även etersändningar (radiosändningar) av ljudradio och television.

För att möjliggöra försöksverksamhet med närradio och när-TV har det varit nödvändigt att i en särskild lag (1978:479) om försöksverksamhet med närradio göra undantag från vissa av bestämmelserna i radiolagen. En viktig uppgift för kommittén är att föreslå de författningar som krävs för en permanent verksamhet med närradio och när-TV.

Närradio och när-TV kan som en stadigvarande företeelse tänkas finna flera olika former. I många fall kan den därvid komma att närma sig gränserna för vad som nu räknas som rundradiosändning enligt 1 § radiolagen. Kommittén bör därför ägna särskild uppmärksamhet åt de definitioner som nu finns i 1 § radiolagen. Termerna radiosändning, trådsändning och radioprogram stämmer i dag mindre väl överens med den innebörd de ges i normalt språkbruk. Dessutom vill jag erinra om att de nya medieformer som växer fram, t.ex. text-TV och data-TV kan komma att kräva en anpassning av terminologin i radiolagen.

Reglerna om ansvar för innehållet i programmen i närradio och när-TV faller i första hand inom det uppdrag som har givits yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10). Denna kommitté har till huvuduppgift att skapa en grundlagsreglering för yttrandefriheten i bl.a. radio och TV. Den nya kommittén kan dock ha anledning att behandla dessa problem. I så fall bör kommittén samråda med yttrandefrihetsutredningen. Kommittén bör också samråda med utredningen (U 1978:12) om den nya informationsteknologin.

Lagen om försöksverksamhet med närradio tillåter försöksverksamhet till den 30 juni 1981. Kommittén bör planera sin verksamhet så att en första utvärdering med preliminära förslag till ställningstaganden till en eventuellt fortsatt verksamhet föreligger senast till sommaren 1980.

## 4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 5 ledamöter med uppdrag att utreda frågan om närradio och när-TV,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 12. Den nya informationsteknologin

Dir 1978:75

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

### 1 Bakgrund

Utvecklingen under senare år visar att förutsättningarna för spridning och mottagning av information kan komma att förändras radikalt. Bl.a. väntas helt nya informationsbärare komma att introduceras hos en bred allmänhet. I första hand gäller det text-TV och data-TV samt något senare telefaksimil.

Text-TV och data-TV utnyttjar ledig kapacitet i redan befintliga och spridda medier, väsentligen TV- och telefonsystemen. Detta gör det naturligtvis billigare och enklare för en bred allmänhet att utnyttja den nya tekniken. Data-TV och telefaksimil kan även förekomma som telesystem för förmedling av information inom och mellan företag etc. Sådana system behandlas inte här.

För text-TV gäller att man utnyttjar det befintliga TV-systemet. Informationen sänds via etern från vanliga TV-sändare och tas emot i en TV-apparat. Denna måste förses med en tillsats, som bl.a. innehåller en s.k. dekoder, för att de särskilda signalerna skall kunna tas emot och omvandlas till text och bild. F.n. är en sådan dekodertillsats ganska dyr, men kostnaden skulle kunna begränsas till några hundratal kronor om tillsatsen byggs in i varje nytillverkad TV-apparat.

Tekniken innebär att information överförs som text eller grafisk illustration och att mottagaren har möjlighet att välja mellan olika alternativ. Texten kan visas på TV-rutan samtidigt med ett reguljärt TV-program. Med dessa förutsättningar får text-TV två viktiga användningsområden; den kan användas för textsättning, exempelvis på flera olika språk, av ordinarie TV-program och den kan användas för förmedlingen av nyheter och annan information.

Möjligheten att sända ut flera parallella texter skapar förutsättningar för att ge en bättre service till olika minoritetsgrupper. Hörselhandikappade och språkliga minoriteter skulle kunna koppla in särskilt producerade texter och därmed kunna få textsättning till sådana program som de annars inte kunnat tillgodogöra sig.

Den textmängd som ryms på en TV-skärm är begränsad om den samtidigt skall vara lättläst. När text-TV utnyttjas i nyhetssammanhang kan därför bara kortare nyhetsmeddelanden som telegramtexter, sportresultat och väderleksrapporter förmedlas. En fördel är att informationsinnehållet hela tiden kan hållas aktuellt och att apparatinnehavaren kan ta del av nyheterna när man vill.

Med nuvarande teknik och med svenska förhållanden räknar man med att åtminstone ca 200 textsidor skall kunna erbjudas konsumenterna.

Sändning och mottagning av text-TV torde inte medföra särskilt stora kostnader för vare sig investering eller drift. Däremot kan den redaktionella bearbetningen av det som skall sändas – både när det gäller textsättning av TV-program och nyhetsförmedling – kräva betydande personella och ekonomiska insatser.

Sveriges Radio och televerket har sedan en tid tillbaka genomfört laboratoriemässiga försök med text-TV. Den medelstilldelning Sveriges Radio erhållit för budgetåret 1978/79 ger företaget möjlighet att starta en praktisk försöksverksamhet i större skala med textsättning. Denna beräknas innefatta ca 200 hushåll, vilka får nödvändig mottagarutrustning. Sveriges Radio beräknar kostnaderna för denna försöksverksamhet till 3 milj. kr.

Data-TV innebär att man i en eller flera datorer lagrar information och att denna information förmedlas via telefonnätet till TV-apparater. Dessa måste precis som i text-TV-fallet vara försedda med en speciell dekoder. Denna kan göras sådan att den kan användas för både text-TV och data-TV.

Utnyttjande av data-TV blir troligen mera kostsamt än text-TV-utnyttjandet. Data-TV har också större kapacitet och större användningsområde. Kapaciteten är i princip obegränsad genom att det inte finns någon gräns för databasernas storlek och mångfald.

Data-TV torde med fördel kunna användas i nyhetsförmedlingen. Den största fördelen framför text-TV ligger i den större kapaciteten samt det faktum att konsumenten här får större möjligheter att bestämma vilken typ av information han skall få. I förhållande till dagstidningar har dock data-TV tekniska nackdelar. Åskådligheten och läsbarheten i budskapet torde bli sämre och bildåtergivningen är knappast jämförbar.

Den kommersiella sektorn torde kunna utnyttja data-TV i olika sammanhang. En betydande del av de annonser som nu finns i dagspressen skulle kunna presenteras via data-TV. Det gäller inte minst s.k. eftertextannonser. Företag kan också informera sina kunder om sitt varusortiment och om vilka priser som gäller. Data-TV kan vidare användas för konsumentupplysning.

Vid data-TV är det i princip även möjligt för apparatinnehavaren att ta kontakt med den som står för utsändningen. En apparatinnehavare som har tagit del av t.ex. ett företags utbud, kan således teoretiskt sett beställa varorna via samma telefonnät och en person som beställt fram en flygtidtabell på TV-skärmen bör också på sikt kunna beställa flygbiljetten. Utvecklingen i fråga om dessa möjligheter hos data-TV-systemet har emellertid ännu så länge inte kommit särskilt långt.

Televerket undersöker sedan en tid tillbaka möjligheterna att praktiskt pröva data-TV i Sverige. Verket har för avsikt att under senare delen av år 1978 starta viss försöksverksamhet. Denna skall bedrivas i samarbete med representanter från näringslivet och pressen. Styrelsen för teknisk utveckling har även projekt kring data-TV.

Telefaksimil anknyter också till överföring via telefonnätet, men informationsinnehållet exponeras inte på en TV-skärm, utan på papper. Det finns också möjlighet att förmedla information via etern för sådan mottagning.

Telefaksimiltekniken används redan nu, inte minst inom pressen. Telefoto är ett användningsområde och överföring av hela tidningssidor från huvudofficin till filialtryckeri ett annat.

Tekniken kan användas på samma sätt som data-TV. Troligtvis blir det dock svårare att inom de närmaste åren utnyttja den för hushållsbruk; kostnaden för mottagningsapparatur och papper är nämligen fortfarande relativt hög.

## 2 Utredningsuppdraget

Av vad jag hittills har anfört framgår att de nya informationsbärarnas utveckling och etablering kan komma att medföra stora förändringar av

informationsspridningens och informationsmottagandets villkor. De tekniska landvinningarna reser viktiga frågor: Vilka skall ges makten över de nya medierna? Hur kan de nya mediernas tillkomst främja de kulturpolitiska mål om bland annat vidgad yttrandefrihet som riksdagen har fastställt. En fråga av mycket allvarligt slag är också vilka konsekvenser den nya tekniken har för pressen i allmänhet och dagspressen i synnerhet.

För att sända radioprogram i rundradiosändning krävs enligt radiolagen (1966:755) medgivande från regeringen. För tiden närmast efter den 1 juli 1978 kommer sådant medgivande – som lämnats i form av avtal – att finnas för Sveriges Radio, Sveriges Lokalradio och Sveriges Utbildningsradio. Tillstånd till lokala rundradiosändningar kan lämnas av kommittén (U 1978:11) om närradio och när-TV. För de nu nämnda typerna av sändningar finns ett omfattande regelsystem i bl.a. författningar och avtal. Dessa regler avser t.ex. tillståndsgivningen, programverksamheten, reklamförbud och finansiering. För radio- och TV-sändningar som – i motsats till de nu nämnda – inte avser radioprogram i rundradiosändning finns ingen motsvarighet till den nyss berörda specialregleringen. Det gäller nu att fastställa vilka rättsliga regler som kan behövas för de nya medierna.

Frågan om vilka regler av mera grundläggande natur som skall gälla för de nya informationsbärarna faller inom ramen för de uppdrag som har givits bl.a. tre kommittéer som redan är i arbete. Yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10) har som huvuduppgift att skapa ett regelsystem som på samma sätt som 1949 års tryckfrihetsförordning ställer upp hinder mot sådana ingrepp som är ägnade att försämra förutsättningarna för ett fritt meningsutbyte i samhället. Enligt kommitténs direktiv bör den nya grundlagsregleringen i princip omfatta alla medier som kan ha särskild betydelse för den fria åsiktsbildningen i samhället. När det gäller radio- och TV-området nämns särskilt bl.a. text-TV.

Utgångspunkten för massmediekoncentrationsutredningens (Ju 1974:13) arbete är att det behövs regler som gör det möjligt att förhindra att kommersiellt styrda oligopol eller monopol uppkommer inom någon del av massmediebranschen. Bakgrunden till kommitténs uppdrag är bl.a. den snabba tekniska utvecklingen inom vissa sektorer av massmediebranschen.

Upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02) har bl.a. till uppgift att göra en allmän översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen mot bakgrund av de nya former för utnyttjande av upphovsrättsligt skyddade verk som den tekniska utvecklingen för med sig. Upphovsrättsutredningen utför sitt uppdrag i samverkan med motsvarande utredningar i Danmark, Finland och Norge.

De nu nämnda kommittéernas uppdrag omfattar alltså även de nya informationsbärarna text-TV och data-TV samt telefaksimil. Frågan om dessa mediers utveckling och deras roll i samhällslivet bör emellertid bli föremål för en samlad bedömning av en särskild parlamentarisk kommitté. Jag har tidigare i prop. 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m. framfört synpunkter i ämnet. När det gäller de frågor som i första hand utreds av de nyss nämnda kommittéerna bör utredningen samråda med dessa kommittéer.

De nya informationsbärarna befinner sig alla på försöksstadiet. Det är alltså ännu så länge oklart vilka utvecklingsmöjligheter de har. När det gäller frågan om de tekniska och ekonomiska förutsättningarna att nå ut med tekniken till en bred allmänhet är kunskapen ännu mer begränsad. Det är också möjligt att

likartade men helt nya informationsbärare kan komma att utvecklas i en nära framtid. Om så blir fallet, bör kommittén i sina överväganden och förslag också behandla dessa nya informationsbärare.

En första uppgift för kommittén blir att ingående studera de nya informationsbärarnas utvecklingsmöjligheter inom överskådlig framtid. Utredningen bör fortlöpande hålla de tre förut nämnda kommittéerna underrättade om sina bedömningar då det gäller de nya informationsbärarnas utvecklingsmöjligheter och framtida användningar, eftersom dessa bedömningar kan vara av betydelse för kommittéernas arbete.

En sådan översyn bör också ha till syfte att belysa de nya mediernas förtjänster och brister. I detta sammanhang bör kommittén också diskutera vilka roller text-TV, data-TV och telefaksimil kan och bör få i ett större mediesammanhang. I detta arbete bör kommittén samråda med andra kommittéer som verkar på mediefältet.

Det råder stor enighet om att ett representativt demokratiskt system kräver ett intensivt utbyte av idéer samt kunskap om olika opinioner. En viktig förutsättning härför är en mångfald inom pressen. För att i görligaste mån uppnå detta mål har staten under det senaste decenniet satsat allt större resurser på stöd till pressen, i första hand dagspressen.

Som redan har anförts kan de nya medierna väntas få särskilt stor betydelse som förmedlare av nyheter och kommersiella meddelanden. Det är därför troligt att en introduktion av dessa medier påverkar pressens villkor. Kommittén bör därför studera vilka effekter en sådan introduktion kan få på pressens, i synnerhet dagspressens, möjlighet att fylla sin samhällsfunktion. I detta sammanhang bör kommittén speciellt pröva olika möjligheter för pressen att utnyttja de nya medierna och vilka effekter detta skulle få på pressens möjligheter att fylla nämnda funktion.

Sveriges Radio och televerket har, som tidigare nämnts, redan börjat experimentera och även startat försökssändningar med text-TV resp. data-TV. Det finns även andra som kan vilja utnyttja de nya möjligheterna. I fråga om text-TV har således Tidningarnas Telegrambyrå och Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) anmält intresse. För TU:s del har samma intresse anmälts för data-TV. Även olika kommersiella företag och andra institutioner kan tänkas vara intresserade av att utnyttja möjligheterna till data-TV. Detsamma gäller i fråga om telefaksimil.

Kommittén bör diskutera frågorna om rätten och möjligheterna att utnyttja de nya informationsbärarna och därvid lämna förslag till hur eventuella restriktioner skall utformas. Därvid bör utredningen försöka anpassa sina förslag så att de stämmer överens med de huvudprinciper och lösningar som yttrandefrihetsutredningen kan komma fram till.

I detta arbete står det givetvis kommittén fritt att diskutera och föreslå olika regler för olika medier. Mycket talar för att en sådan, differentierad lösning väljes. Det kan därvid vara lämpligt att ge data-TV och telefaksimil ett brett och generöst användningsområde medan utnyttjandemöjligheterna för text-TV kanske bör bli snävare så att sändningar av text-TV kommer att ingå som ett led i det kommande TV-bolagets verksamhet. En sådan lösning får ej hindra att andra institutioner, t.ex. Tidningarnas Telegrambyrå, kan ges rätt att utnyttja möjligheten att sända text-TV. Kommittén bör härvid beakta vad bl.a. radioutredningen har anfört i denna fråga.

För en sådan lösning av text-TV-frågan talar inte bara text-TV-systemets begränsade kapacitet, utan även svårigheten att finna adekvata finansieringsformer och problemen att i lagstiftningen skilja text-TV-sändningar från

vanliga TV-sändningar.

De anförda problemen kan i något fall uppstå också för data-TV och telefaksimil, men svårigheterna torde bli väsentligt mindre. Man bör därför pröva möjligheten att ge en bredare krets tillfälle att använda dessa medier.

Möjligheterna att finna lämpliga finansieringsformer är, som redan har antytts, olika för olika medier. För text-TV är det svårt att finna en form för avgiftsbeläggning som är relaterad till utnyttjandegraden. Däremot finns möjligheten att ta ut en – t.ex. årlig – avgift från dem som innehar en dekoderförsedd TV-apparat. Genom att telefonnätet utnyttjas i samband med data-TV och telefaksimil finns praktiska möjligheter att avgiftsfinansiera dessa medier efter graden av utnyttjande.

Kommittén bör närmare studera vilka finansieringsmöjligheter som finns för de olika medierna och hur dessa möjligheter påverkar användning och regelsystem.

Ett särskilt problem i detta sammanhang utgör frågan om kommersiell reklam skall få förekomma i de nya medierna. Även i den frågan bör kommittén beakta de principer och lösningar som yttrandefrihetsutredningen kan komma fram till. Kommittén bör också studera de olika medierna var för sig. Det kan också vara lämpligt att för varje medium beakta olika användningsområden. Kommittén bör diskutera frågan huruvida reklam skall få förekomma i anslutning till meddelanden som riktar sig till allmänheten. En komplikation i detta sammanhang utgör det faktum att pressen i betydande utsträckning är beroende av reklamintäkter för finansieringen av sin nuvarande verksamhet. I och för sig kan man tänka sig att medierna används internt inom affärslivet. I detta fall kan ju hela budskapet sägas utgöra reklam. Det bör dock närmare undersökas hur en sådan intern användning kan avgränsas från en användning som riktas till allmänheten.

För radio och TV å ena sidan och pressen å den andra gäller olika regler för innehållet i det som förmedlas.

För pressen gäller de ansvarsregler som tryckfrihetsförordningen ställer upp om ansvarig utgivare m.m. I övrigt har pressen etablerat ett eget regelsystem och även ställt upp metoder för hur dessa regler skall tillämpas och vilka sanktioner som kan komma i fråga. För rundradiosändning av radio och television finns regler om programansvarighet i radioansvarighetslagen (1966:756) och i lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio. Frågan om utformningen av de rättsliga reglerna om ansvar för innehållet i det som förmedlas ankommer i första hand på yttrandefrihetsutredningen. Men också den nya utredningen kan ha skäl att gå in på frågan.

Som jag tidigare har berört finns regler om programverksamheten i bl.a. radiolagen och avtalen mellan regeringen och programföretagen. Radionämnden har till uppgift att genom efterhandsgranskning pröva om programföretagen följer de regler som gäller för programverksamheten.

Det bör ankomma på den nya kommittén att pröva i vilka sammanhang regler av detta slag bör gälla för sändningar av text-TV, data-TV och telefaksimil och även ange hur dessa regler i så fall bör utformas.

Utnyttjandet av de nya medierna medför vissa upphovsrättsliga problem. När det gäller dessa frågor bör utredningen nära samråda med upphovsrättskommittén och beakta de ställningstaganden som denna kommitté kan ha kommit fram till.

Kommittén kan, som redan har antytts, i sitt arbete komma i kontakt med frågor som berör andra kommittéers uppdrag. I sådana fall bör kommittén samråda med berörda kommittéer. Jag tänker då förutom på de förut nämnda kommittéerna på utredningen (Ju 1974:14) om reklam i videogram, videogramutredningen (U 1977:05), uppslagsverkskommittén (U 1977:09), utredningen (B 1978:01) för översyn av bestämmelserna om statligt stöd till dagspressen och kommittén (U 1978:11) om närradio och när-TV. Samråd bör också kunna ske med den kommitté som på ett nordiskt plan behandlar frågan om nordiskt radiooch TV-samarbete via satellit.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära anslutning till den försöksverksamhet som har inletts av Sveriges Radio och televerket. Om kommittén finner det lämpligt och om utvecklingen motiverar det bör kommittén kunna redovisa sina förslag i etapper.

### 3 Hemställan

*Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen* bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 5 ledamöter med uppdrag att utreda frågan om den nya informationsteknologin,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 13. Enhetligt huvudmannaskap för högskolan

Dir. 1978:77

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20.

Departementschefen, statsrådet Wikström, anför.

Genom högskolereformen har begreppet högskola fått en vidare innebörd än tidigare. Enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen om reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975:9, UbU 1975:17, rskr 1975:179) innefattas i begreppet grundläggande högskoleutbildning ett fält av utbildningar som från de studerandes och arbetsmarknadens synpunkt är jämförbara eller utgör alternativ till varandra. Bl. a. har därigenom ett flertal utbildningar tillhörande kommunal utbildningsorganisation förts till högskolan. Härigenom har högskoleutbildningen också kommit att omfatta vissa utbildningar – t. ex. sjuksköterskeutbildningen – som f. n. formellt bygger enbart på grundskolan.

Inom högskolan bedrivs således utbildning med dels statligt dels kommunalt huvudmannaskap. Såväl landstingskommuner som kommuner kan bedriva högskoleutbildning. I propositionen (1976/77:59) om utbildning

och forskning inom högskolan m. m. framhöll jag att det finns skäl för ett enhetligt huvudmannaskap för högskoleutbildningen. Samtidigt redovisade jag omständigheter som talade mot att frågan om ett enhetligt huvudmannaskap omgående utreddes. Frågan måste ses i ett vidare perspektiv än enbart högskolans. Härtill kom att övergripande frågor om det kommunala och landstingskommunala verksamhetsområdets utveckling behandlades av fyra olika utredningar, nämligen utredningen (Fi 1971:08) om kommunernas ekonomi, utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin, utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna och utredningen (U 1976:10) om den gymnasiala utbildningen. Jag var därför inte då beredd att förorda en utredning i huvudmannaskapsfrågan men framhöll att det borde vara möjligt att pröva frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för utbildningslinjer som förekommer med både statlig och kommunal huvudman, nämligen fritidspedagog- och sjukgymnastlinjerna.

Enligt riksdagens beslut med anledning av nämnda proposition bör regeringen följa utvecklingen inom den kommunala högskolan i vad gäller verksamhet, resurssamband m. m. och därvid parallellt ta del av pågående utredningsarbete med anknytning till huvudmannaskapsfrågor. I anslutning därtill bör enligt riksdagen initiativ tas till en förutsättningslös utredning av frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för högskolan (UbU 1976/77:20, rskr 1976/77:246).

Jag har nu erfarit att det arbete som pågår inom och med anledning av de utredningar jag tidigare har nämnt är i ett sådant skede att det bör vara möjligt att i särskild ordning se över huvudmannaskapet för högskolan.

Jag anser därför att en kommitté med uppgift att utreda denna fråga nu bör tillkallas. Innan jag går in på kommitténs uppgifter vill jag först beröra den kommunala högskolans verksamhet och organisation m. m.

Inom sektorn för utbildning för tekniska yrken omfattar den kommunala högskolan drifttekniker linjen om 40 poäng. Jag avser att inom kort föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram ett förslag om reformerad utbildning av sjö- och driftpersonal. I samband med denna fråga bereds också frågan huruvida drifttekniker linjen med kommunalt huvudmannaskap skall upphöra och ersättas med annan utbildning, då med statligt huvudmannaskap.

Den kommunala delen av sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken har under budgetåret 1977/78 utgjorts av ADB-linjen och ungdomsledarlinjen om vardera 40 poäng samt internatföreståndarlinjen om 60 poäng. Höstterminen 1978 upphör enligt riksdagens beslut (prop. 1977/78:100 bil. 12, UbU 1977/78:22, rskr 1977/78:338) intagningen till internatföreståndarlinjen. Denna linje och ekonomiföreståndarlinjen ersätts av en ny linje, nämligen linjen för kost och näringsekonomi om 100 poäng med statligt huvudmannaskap. Ungdomsledarlinjen kommer enligt beslut i anledning av 1978 års budgetproposition att upphöra inom den kommunala högskolan under budgetåret 1979/80. Motsvarande utbildning kommer i stället att anordnas inom folkhögskolan (jfr prop. 1977/78:100 bil. 12 s. 587, UbU 1977/78:15, rskr 1977/78:180).

Inom sektorn för utbildning för undervisningsyrken finns den kommunala fritidspedagoglinjen om 80 poäng vilken har kommunal huvudman på elva orter. På samtliga dessa orter utom tre ordnas samtidigt linjen med statligt huvudmannaskap. I prop. 1976/77:76 uttalade statsrådet Mogård att fritids-

pedagoglinjen på längre sikt endast borde anordnas inom den statliga högskolan i anslutning till övrig lärarutbildning och förordade en successiv avveckling av den kommunala fritidspedagogutbildningen. Riksdagen uttalade vid sin behandling av denna fråga att det inte fanns anledning till dröjsmål med ett förstatligande (prop. 1976/77:76, UbU 1976/77:29, rskr 1976/77:333). Universitets- och högskolecämbetet (UHÄ) har anmält sin avsikt att komma in med förslag rörande avvecklingen av den kommunala fritidspedagogutbildningen.

Statsrådet Mogård avser att inom kort lägga fram ett förslag om att den nya musiklärarlinjen på grund av vissa särskilda skäl skall ha landstingskommunalt huvudmannaskap i Arvika. Samma utbildning kommer att finnas med statligt huvudmannaskap i Stockholm, Örebro, Lund/Malmö, Göteborg och Piteå.

Inom sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken finns inte kommunal högskoleutbildning.

Det delade huvudmannaskapet för högskolan återfinns främst inom sektorn för utbildning för vårdyrken.

Den kommunala högskolan består inom sektorn för vårdutbildning av utbildningslinjerna för utbildning till arbetsterapeut, hörselvårdsassistent, laboratorieassistent, medicinsk assistent, oftalmologassistent, operationsassistent, sjukgymnast, tjänsteman för social service, tandhygienist och sjuksköterska. Dessutom finns vissa påbyggnadslinjer. Sjukgymnastutbildning finns även med statligt huvudmannaskap i Stockholm och Lund/Malmö. I direktiven till utredningen (U 1977:06) om vissa vårdutbildningar inom högskolan (Vård -77) framhålls att denna utredning bör pröva frågan om huvudmannaskapet för sjukgymnastutbildningen. Enligt vad jag erfarit föreslår inte Vård -77 någon förändring av huvudmannaskapet för befintlig sjukgymnastutbildning. Vård -77 förutsätter att denna fråga i stället behandlas av den nu aktuella kommittén.

De kommunala vårdutbildningarna bedrivs av ett flertal landstingskommuner (inkl. Göteborgs- och Bohus läns vårdskoleförbund) samt av några primärkommuner. Utbildningarna planeras parallellt med den kommunala vården. Bl. a. utgör tillgången på praktikplatser inom vårdorganisationen en förutsättning för att utbildningen skall kunna bedrivas. Antalet antagningsplatser per år på de kommunala vårdlinjerna inom högskolan är ca 10 000.

Kommunal högskoleutbildning kan även anordnas på lokala och individuella linjer och som enstaka kurser efter medgivande av resp. regionstyrelse.

Ett av målen för högskolereformen är att skapa en högskoleorganisation som medger en samordnad och enhetlig planering. Den kommunala delen av högskolan har därför i fråga om lednings- och planeringsorgan givits en uppbyggnad som i väsentliga delar överensstämmer med den statliga högskolan. Det övergripande planeringsansvaret åvilar UHÄ. Tillsynsmyndighet är dock skolöverstyrelsen (SÖ) som lämnar UHÄ underlag för förslag till anslagsframställning. Styrelsefunktionen utövas av kommuns skolstyrelse resp. landstingskommuns utbildningsnämnd. Vidare finns linjenämnder även inom den kommunala högskolan.

Förutom att den kommunala högskolan står under ett annat huvudmannaskap skiljer den sig väsentligt från den statliga i fråga om tjänsteorganisation, resurstilldelningssystem och organisation på

institutionsnivå. Vad gäller dessa delar har den kommunala högskolan i huvudsak behållit de förhållanden som gällde tidigare, dvs. när utbildningarna utgjorde en del av gymnasieskolan eller var sjuksköterskeskolor. Det finns således kommunal högskoleutbildning av två slag, sådan som är samordnad med gymnasieskolan och sådan som är fristående. Det senare slaget utgörs av sjuksköterskeutbildning.

Tjänsteorganisationen inom den del som är samordnad med gymnasieskolan, t. ex. laboratorieassistentutbildningen och sjukgymnastutbildningen, är integrerad med gymnasieskolans. Lärarna inom högskoleutbildningen är således anställda i gymnasieskolan och för dem gäller samma bestämmelser som för övriga gymnasielärare i fråga om tjänstgöringsskyldighet m. m. Inom en och samma tjänst kan förekomma tjänstgöring i både gymnasieskolan och den kommunala högskolan. Lärartjänsterna är statligt reglerade och 100 procent statsbidrag utgår till lönerna för de tjänster som inrättas inom de ramar som fastställs av staten. Inom sjuksköterskeutbildningen regleras däremot tjänsterna kommunalt och statsbidrag utgår i form av ett schablonbidrag utan koppling till tjänsterna.

I direktiven till lärartjänstutredningen (U 1977:04) framhöll jag bl. a. att denna skall se över den kommunala högskolans tjänsteorganisation och belysa de konsekvenser som uppkommer om en särskild ny tjänsteorganisation för den kommunala högskolan skapas. Lärartjänstutredningen skall också klarlägga om en särskild tjänsteorganisation går att förena med önskemålet om att lärare i den kommunala högskolan även skall kunna tjänstgöra i den statliga högskolan och/eller gymnasieskolan eller omvänt.

Vad sedan gäller resurstilldelning svarar de kommunala huvudmännen för all drift av den kommunala högskolan. För elever från andra kommuner kan interkommunal ersättning utgå. För vissa kostnader utgår statsbidrag. Bidrag utgår som jag nyss har nämnt till lärarlöner samt i övrigt till praktikkostnader, skolledartjänster, linjenämnder, utrustning, byggen m. m. Kostnader för bidrag till lärarlöner, praktikkostnader och skolledartjänster bestrids från ett särskilt anslag Bidrag till kommunal högskoleutbildning medan bidrag till utrustning och byggen anvisas integrerat med motsvarande bidrag till skolväsendet. Även om huvudmännen helt svarar för driften av den kommunala högskolan är således det ekonomiska ansvaret i realiteten delat mellan staten och kommunerna.

Även institutionellt är den del av den kommunala högskolan som tidigare utgjorde gymnasieskola integrerad med gymnasieskolan.
Högskoleutbildningen och gymnasieutbildningen bedrivs således – med något undantag – vid gemensamma skolenheter. Sjuksköterskeutbildningen är förlagd till särskild skolenhet eller till skolenhet med gymnasieskolan under förutsättning att denna omfattar tvåårig vårdlinje. Sjuksköterskeutbildning förekommer också med enskild huvudman.

Den kommunala högskolan har således ett nära samband med flera andra kommunala ansvarsområden, främst skolväsende och hälso- och sjukvård. Som framgått av min redogörelse medför detta samband och det mellan staten och kommunerna delade ansvaret för de ekonomiska åtagandena att i varje fall den högskoleutbildning som nu har landstingskommunal huvudman måste planeras och drivas utifrån delvis andra förutsättningar än den statliga högskoleutbildningen.

Jag går nu över till att ange kommitténs arbetsuppgifter.

Kommitténs huvuduppgift bör vara att med utgångspunkt i en analys av de

problemområden som är av betydelse för ett ställningstagande lägga fram förslag om hur huvudmannaskapsfrågan bör lösas. Med huvudmannaskapsfrågan avser jag frågan om kommunala och landstingskommunala utbildningar bör föras över till statligt huvudmannaskap. Av grundläggande betydelse är därvid hur huvudmannaskapsförhållandena påverkar möjligheterna att på kort och lång sikt vidareutveckla och förbättra högskoleutbildningen enligt grunderna för högskolereformen. Även forskningens betingelser bör beaktas inte minst med hänsyn till kravet på forskningsanknytning av all grundläggande högskoleutbildning. En annan viktig fråga är hur huvudmannaskapet beträffande högskoleutbildningen påverkar fullgörandet av andra samhällsuppgifter som på olika sätt berörs av den kommunala högskoleutbildningen, t. ex. skolundervisning och hälso- och sjukvård.

Kommittén bör belysa olika alternativ i huvudmannaskapsfrågan. Alternativen bör avse olika grader av förstatligande. För varje alternativ bör redovisas erforderliga förändringar inom bl. a. samtliga områden jag har berört i det föregående vid min beskrivning av den kommunala högskolan. Lärartjänstorganisationen behandlas dock – som jag nyss nämnt – av lärartjänstutredningen. Denna fråga bör därför inte utredas även av förevarande kommitté.

En överföring till statligt huvudmannaskap av nuvarande kommunala utbildningar innebär att den kommunala utbildningen inlemmas i den statliga högskoleorganisationen. Staten övertar då ansvaret för den del av kostnaderna för driften av den kommunala högskolan som kommunerna nu svarar för. För all högskoleutbildning med kommunalt huvudmannaskap kan kommunernas kostnader för budgetåret 1978/79 uppskattas ligga mellan 300 och 500 milj. kr.

När kommittén belyser de olika alternativen bör den studera den nuvarande kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna samt beräkna statens ökade kostnader vid ett förstatligande av utbildningar. Bl. a. måste lokal- och utrustningsfrågor beaktas. Det bör uppmärksammas att en omfattande kostnadsöverföring till staten ifråga om högskoleutbildningen måste beaktas vid den ekonomiska regleringen mellan staten och kommunerna.

En förutsättning för överförande av kommunal högskoleutbildning till statligt huvudmannaskap är att de kommunala verksamheter som utbildningen är anknuten till kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt. Därvid måste bl. a. de institutionella frågorna ägnas uppmärksamhet. Vidare får en ändring av huvudmannaskapet inte leda till en förskjutning av ansvarsfördelningen mellan stat och kommun för ifrågavarande verksamheter.

En annan fråga som fordrar särskild uppmärksamhet vid ett förstatligande är organisationen av den i utbildningen ingående praktiken, särskilt inom sektorn för utbildning för vårdyrken. Förutsättningarna för att anskaffa praktikplatser får således inte försämras. Utredningen bör därför undersöka förutsättningarna och områdena för de förhandlingar mellan staten och berörda kommuner som kan bli aktuella i detta sammanhang.

Vid alternativ som innebär att viss utbildning kvarstår under kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap bör en utgångspunkt vara att statsbidragssystemet utformas på ett enhetligt och lätthanterligt sätt som medger största möjliga lokala frihet vid resursanvändningen.

Som jag tidigare har redovisat är f. n. det centrala ansvaret på

myndighetsnivå delat mellan SÖ och UHÄ. Kommittén bör för alternativ med fortsatt delat huvudmannaskap undersöka om delningen är lämplig och framlägga eventuellt erforderliga förslag till förändringar. Vid övervägandena i denna del bör samråd ske med den planerade organisationskommittén för översyn av SÖ:s organisation.

Kommittén bör beakta de ändrade förhållanden som kan komma att följa av Vård -77:s förslag.

Kommittén bör under sitt arbete samverka med bl. a. andra kommittéer vars arbete är av betydelse för huvudmannaskapsfrågan, t. ex. lärartjänstutredningen (U 1977:04) och utredningen (U 1976:10) om den gymnasiala utbildningen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 7 ledamöter med uppdrag att utreda frågan om enhetligt huvudmannaskap för högskolan

att utse en av ledamöterna att vara ordförande

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

## 14. Tilläggsdirektiv till studiestödsutredningen

Dir. 1978:82

Beslut vid regeringssammanträde 1978-08-31

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Wikström anför.

Genom beslut de 25 september 1975 bemyndigade regeringen dåvarande chefen för utbildningsdepartementet att tillkalla sakkunniga för att utreda det studiesociala stödet. De sakkunniga har antagit namnet studiestödsutredningen.

Genom beslut den 28 oktober 1976 bemyndigade regeringen chefen för utbildningsdepartementet att uppdra åt studiestödsutredningen att skyndsamt behandla frågan om avveckling av prövningen mot makes inkomst och förmögenhet i studiemedelssystemet. I en promemoria, Behovsprövningen gentemot makes ekonomi, som överlämnades till chefen för utbildningsdepartementet den 28 oktober 1976 har studiestödsutredningen lämnat förslag till en sådan avveckling.

På grundval av bl.a. den nu nämnda promemorian förordade regeringen i propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag för budgetåret 1977/78 till studiesociala åtgärder att stegvis avveckla prövningen gentemot makes inkomst och förmögenhet i studiemedelssystemet. Som ett första steg förordade regeringen en höjning av fribeloppsgränsen för makes inkomst till 300 % av basbeloppet för heltidsstuderande och till 390 % av basbeloppet för deltidsstuderande per halvår. Riksdagen hade inget att erinra häremot (SfU

1976/77:18, rskr 1976/77:156).

Till följd av det rådande statsfinansiella läget förordade regeringen emellertid inte någon ytterligare höjning av fribeloppsgränsen för budgetåret 1978/79. Skälen för en avveckling kvarstår dock med oförminskad styrka. Min målsättning är, att så snart läget medger det, föreslå regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om fortsatt avveckling av prövningen mot makes ekonomi.

Enligt sina direktiv har studiestödsutredningen till uppgift att bl.a. belysa erfarenheterna av tillämpningen av reglerna för utländska studerandes principiella rätt till svenskt studiestöd samt, om det kunde anses påkallat, också i övrigt se över de utländska studerandenas studiesociala situation.

Genom beslut de 20 april 1978 har regeringen gett mig bemyndigande att tillkalla högst fyra sakkunniga att särskilt utreda frågan om de utländska studerandenas situation i ett vidare perspektiv. Frågor som rör de utländska studerandenas rätt till svenskt studiestöd och studiesociala situation i övrigt bör således inte längre ankomma på studiestödsutredningen.

Studiestödsutredningen överlämnade i juni 1977 ett betänkande (SOU 1977:31) Studiestöd – Alternativa utvecklingslinjer. Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1977.

På grundval av förslagen i detta betänkande och remissinstansernas synpunkter återkommer jag nu till regeringen med förslag till tilläggsdirektiv i vilka utredningen ges i uppdrag att framlägga konkreta förslag till förändringar av det studiesociala stödet.

*Studiehjälpen i ett kortare perspektiv*

Den enighet som i början av 1960-talet rådde om att stödet till de yngre eleverna i gymnasial utbildning spelade en avgörande roll i strävandet att bryta sambandet mellan valet av utbildning och elevernas sociala och ekonomiska bakgrund har inte återspeglats i den allmänna debatten eller utredningsverksamheten under senare år. Tvärtom har stöden till de högskolestuderande samt till de vuxenstuderande stått i centrum för den studiesociala debatten. På motsvarande sätt har den statliga utredningsverksamheten, som praktiskt taget oavbrutet pågått sedan mitten av 1960-talet, till övervägande del varit inriktad på stöden till de äldre studerandena.

Studiestödsutredningen har enligt min mening klart dokumenterat att det alltjämt föreligger ett starkt samband mellan de studerandes hembakgrund och val av utbildning. Detta gäller främst vid elevernas val mellan utbildning och arbete samt mellan olika typer av utbildning vid övergången från grundskola till gymnasieskolestudier men även i övrigt vid valet mellan olika slag av studier.

Visserligen talar mycket för att elevernas val av utbildning till stor del påverkas av andra faktorer än rent ekonomiska, men utredningen anser att de ekonomiska förhållandena, särskilt för den grupp som får den kortaste utbildningen, ofta kan ha en avgörande betydelse. Utredningen har därför ansett det angeläget att förbättra studiestödet för i första hand ungdomar i gymnasiala studier. En praktiskt taget enig remissopinion har tillstyrkt en sådan prioritering av studiehjälpen. Riksdagen har också betonat vikten av att ungdomsstudiestödet förstärks.

I enlighet med riksdagens uttalande och utredningens och remissopinionens uppfattning anser jag att utredningen i sitt fortsatta arbete bör prioritera stödet till de yngre eleverna i gymnasial utbildning.

Det överväldigande flertalet remissinstanser har tillstyrkt studiestödsutredningens förslag att den framtida studiehjälpen avgränsas i enlighet med följande två principer. För det första: myndighetsåldern bör utgöra den gräns efter vilken det skall vara möjligt att, med hjälp av samhällets studiestöd, själv finansiera sina studier. För det andra: ungdomar som kommer från hem med svag ekonomi skall inte behöva skuldsätta sig i någon nämnvärd omfattning för att skaffa sig en gymnasial utbildning. Utredningen har därför föreslagit att gränsen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen även i fortsättningen dras vid 20 år, men att den som är myndig ges rätt att utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen i den utsträckning som krävs för att fylla ut skillnaden mellan studiemedelssystemets maximibelopp och det icke-återbetalningspliktiga bidrag som i framtiden kan utgå i studiehjälpssystemet. Enligt min mening bör ett förslag i huvudsaklig överensstämmelse med vad utredningen föreslagit kunna genomföras fr.o.m. budgetåret 1979/80.

Jag avser att föreslå regeringen att ta ställning till en sådan reform i samband med höstens budgetarbete.

Studiestödsutredningen har föreslagit att de särskilda rese- och inackorderingstilläggen skall upphöra som självständiga stödformer inom studiehjälpssystemet och att det ekonomiska ansvaret för gymnasieskoleelevernas resor och inackordering förs över till kommunerna. En stor remissopinion har också ställt sig bakom utredningens förslag i denna del. Studiestödsutredningens förslag innebär att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun förändras. Kommunerna får ett ekonomiskt ansvar för de gymnasieskolestuderandes resor och inackordering som de tidigare inte haft, samtidigt som statens utgifter för rese- och inackorderingstilläggen upphör. Enligt studiestödsutredningens mening måste kommunerna kompenseras för de nu nämnda kostnaderna. Studiestödsutredningen ansåg att 1976 års kommunalekonomiska utredning (KEU 76) borde ta upp denna fråga till behandling.

KEU 76 har också i sitt slutbetänkande Kommunerna, Utbyggnad, utjämning, finansiering (SOU 1977:78) tillstyrkt studiestödsutredningens förslag om att kommunerna skall ta över ansvaret för gymnasieskoleelevernas resor och inackordering. KEU 76 pekar bl.a. på behovet av ett samlat ansvar för elevernas resor och inackordering inom grundskolan och gymnasieskolan och att den som har beslutskompetensen för en verksamhet också bör ha det ekonomiska ansvaret. Enligt KEU 76 kommer den ändrade kostnadsfördelningen mellan stat och kommun att leda till en kostnadsökning för kommunerna om 150 a' 200 milj. kr. i 1977 års priser.

Någon särskild kompensation till kommunerna för dessa nya åtaganden föreslås emellertid inte. KEU 76 konstaterar att kommunerna bör anses kompenserade för detta genom KEU:s förslag om ett förbättrat skatteutjämningssystem. Den avlastning som staten skulle få genom att vissa stödformer i studiehjälpen avvecklas kan enligt KEU 76 bidra till att finansiera skatteutjämningsreformen.

Ett kommunalt övertagande av gymnasieskoleelevernas rese- och inackorderingskostnader kommer enligt KEU 76 att medföra en ökad ekonomisk belastning för kommuner med gymnasieskola. KEU:s undersökningar visar dock att skillnaderna mellan kommunerna är så små att en speciell utjämning av dessa kostnader synes vara omotiverad. Däremot bör det enligt KEU 76 övervägas att beakta dessa kostnader vid beräkningen av den interkommunala ersättningen mellan kommunerna för elever som går i gymnasieskola utanför hemortskommunen.

I sitt remissyttrande över KEU 76 instämmer centrala studiestödsnämnden (CSN) i att mycket talar för att kommunerna får överta ansvaret för elevernas resor och inackordering. CSN pekar emellertid på ett stort antal problem som kvarstår att lösa och menar att studiestödsutredningen i sitt fortsatta arbete ingående måste analysera denna fråga. Även Svenska kommunförbundet anser att frågan behöver utredas ytterligare med avseende på både de ekonomiska och de praktiska problemen innan frågan avgörs. Man pekar på att det kan bli svårt att lösa frågan om interkommunala ersättningar schablonmässigt med hänsyn till att kostnaderna kommer att variera starkt beroende på inackorderingssituationen på orten och resornas längd. Bland kommunerna är meningarna delade. Många kommuner lämnar förslaget utan erinran, men ett antal kommuner, i första hand kommuner med gymnasieskola, avstyrker om inte full statlig kompensation kommer att utgå.

Även jag finner att en rad problem behöver utredas ytterligare innan ställning kan tas i denna fråga. Studiestödsutredningen bör med förtur behandla de problem som återstår att klarlägga. Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet. Utredningens överväganden bör föreligga före utgången av år 1978.

Förslagen från studiestödsutredningen och KEU 76 innebär att ansvaret för gymnasieskolelevernas resor och inackordering skall åvila primärkommunerna. Detta bör emellertid inte leda till någon förändring av kostnadsfördelningen mellan primärkommuner och landstingskommuner i fråga om landstingskommunala elevhem m.m. Studiestödsutredningen bör i det fortsatta utredningsarbetet bl.a. närmare klarlägga vilka elevgrupper som skall omfattas av det primärkommunala ansvaret. Här krävs att en avgränsning görs mellan olika skolformer, i första hand primär- och landstingskommunal gymnasieskola, vuxenutbildning och folkhögskola.

Studiestödsutredningen bör vidare studera hur det primärkommunala stödet till gymnasieskolelevernas resor och inackordering, inklusive fria hemresor, i normalfallet skulle kunna utformas.

Studiestödsutredningen bör också ha som utgångspunkt för arbetet att någon specialdestinerad statlig kompensation inte kommer att utgå för kommunernas ökade åtaganden på detta område. Utredningen bör därför tillsammans med i första hand Svenska kommunförbundet överväga hur kostnaderna för gymnasieskolelevernas resor och inackordering skall kunna fördelas mellan elevernas hemortskommuner och gymnasieskolkommunerna på ett rättvist sätt.

*Studiehjälpen i ett längre tidsperspektiv*

En utgångspunkt för utredningens arbete bör vara att de studiesociala systemen även framdeles bör bestå av dels stödet till de s.k. yngre eleverna inom gymnasieskolan (motsvarande), dels stöd till äldre elever i gymnasial utbildning och till studerande i högskoleutbildning. Med hänsyn till de studerandes olika situation vid gymnasiala studier respekive högskolestudier är det naturligt med en skillnad mellan dessa två systems totala nivåer. Således är gymnasieskolestuderandena normalt beroende av föräldrarnas ekonomi och har endast undantagsvis försörjningsbörda. En utgångspunkt bör vidare vara att det vid sidan av de två nyss nämnda studiesociala systemen även i fortsättningen skall finnas ett tredje, förmånligare vuxen-

studiestödsystem finansierat på särskilt sätt. Det är emellertid angeläget att utredningen närmare belyser sambandet mellan de olika systemen i syfte att nå en viss samstämmighet.

Studiehjälpssystemet består i dag av flera olika stödformer som utgår efter olika principer och regler. Många av dessa stöd utmärks av att de utgår först efter en ingående prövning. Administrationen och organisationen för att hantera studiehjälpen uppvisar också en splittrad bild. För den enskilde medför detta att systemet upplevs som svåröverskådligt.

En viktig uppgift för utredningen bör enligt min mening vara att förenkla systemet. En väg som därvid bör övervägas är att begränsa antalet stödformer.

Studiestödsutredningen har föreslagit att de behovs- och inkomstprövade tilläggen sammanförs till en enda stödform. I likhet med de flesta remissinstanserna anser jag detta vara ett viktigt steg i riktning mot en välbehövlig förenkling av studiehjälpssystemet. Utredningen bör därför närmare utreda förutsättningarna härför.

Om rese- och inackorderingstilläggen, som utredningen föreslår, upphör, kommer härefter att i studiehjälpssystemet kvarstå tre stödformer, nämligen studiebidraget ett inkomstprövat bidrag samt de återbetalningspliktiga medlen. Utredningen har i två av sina alternativa utvecklingslinjer för studiehjälpen prövat möjligheterna att ytterligare begränsa antalet stödformer. Utredningen har i dessa alternativ sålunda föreslagit att studiehjälpen endast skulle bestå av två delar; en generell bidragsdel och en återbetalningspliktig del. Alternativen skiljer sig åt så till vida att i det ena är bidraget beskattat och i det andra obeskattat.

Enligt min mening vore mycket vunnet om studiehjälpen kunde ges samma uppbyggnad som studiemedelssystemet. Terminologin skulle förenklas och förutsättningarna förbättras för att på längre sikt åstadkomma en bättre samordning mellan de olika studiesociala systemen. Ett system med ett generellt bidrag skulle dessutom mildra nuvarande problem med de sammanlagda marginaleffekter av skatter och olika bidragsformer som även uppstår i de lägre inkomstskikten.

Utredningen har emellertid redovisat en rad skäl till att studiehjälpssystemet inom den närmast överblickbara tiden inte går att utveckla helt i den förenklande riktning som jag här har angivit. Ett av dessa skäl är att studiehjälpen utgör en del av samhällets totala familjepolitiska stöd. Studiehjälpen kan således inte isoleras från de familjepolitiska stödformer som finns inom t.ex. skatte- och sociallagstiftningen. Dessutom måste studiehjälpen bygga på och komplettera den underhållsskyldighet som föräldrar har gentemot sina barn. Enligt vad jag erfarit kommer chefen för justitiedepartementet inom kort att föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram förslag till nya regler i föräldrabalken om bl.a. föräldrars underhållsskyldighet. Dessa regler kommer emellertid inte att innebära några viktigare principiella förändringar i dessa hänseenden.

Med hänsyn till vad jag nu sagt är det enligt min mening nödvändigt att ha kvar ett selektivt stöd i studiehjälpssystemet. Studiestödsutredningen bör därför närmare utveckla det alternativ för studiehjälpen som innebär att grunden för nuvarande system får ligga fast men att det selektiva stödet byggs ut. I ett längre perspektiv kan en större förenkling av studiehjälpssystemet vara möjlig att uppnå, under förutsättning att den förändring av gällande bidrags- och skattesystem, som studiestödsutredningen nämner, genomförs. Utredningen bör därför i sitt arbete med att utforma studiehjälpen i ett längre

tidsperspektiv hålla sig väl underrättad om åtgärder som vidtas på de socialpolitiska och skattepolitiska områdena.

*Nivån på det framtida studiestödet*

Samhällets ambition är att alla ungdomar skall kunna få en gymnasial utbildning. Skillnader i ekonomiskt och socialt hänseende bör därvid inte tillåtas påverka utbildningsvalet.

När studiehjälpen utformades i mitten av 1960-talet bedömdes de förmåner som kunde utgå inom studiehjälpen till en familj med små inkomster vara tillräckliga för att täcka kostnaderna för ett barn som bedrev gymnasiala studier. Sedan dess har emellertid stöden inom studiehjälpssystemet och då i synnerhet de selektiva inkomstoch behovsprövade tilläggen successivt urholkats. Samtidigt har dock samhällets allmänna stöd till barnfamiljerna i en rad andra hänseenden förstärkts så att den disponibla inkomsten för barnfamiljerna ändå totalt sett blivit större.

Många barnfamiljer – särskilt de som har låga inkomster – får ofta uppleva att deras disponibla inkomster minskar när barnen bedriver gymnasiala studier. Jag anser i likhet med utredningen att dessa tröskeleffekter i familjeekonomin är allvarliga. De kan negativt påverka attityderna till och förutsättningarna för fortsatta studier efter den obligatoriska skolan. I synnerhet torde detta gälla för de elever som kommer från hem som inte har någon egentlig studietradition.

Vid utformningen av den framtida studiehjälpen har utredningen utgått från att de tröskeleffekter som jag nyss nämnt har undanröjts. Utredningen har därigenom kunnat rikta uppmärksamheten på den nivå stödet bör ges för att det skall få en rekryteringsfrämjande effekt. Det är enligt min mening nödvändigt att de belopp som kan utgå i studiehjälpssystemet vägs samman med andra familjepolitiska stödformer. Vilka effekter de olika stödformerna tillsammans har på barnfamiljernas disponibla inkomst måste därför alltid beaktas.

Arbetsmarknadsutbildningen, som är en på arbetsmarknadspolitiska grunder prioriterad utbildning, är främst avsedd för vuxna. Prioriteringen ligger framför allt i att det studiesociala stödet, utbildningsbidraget, är mera förmånligt än i övrig vuxenutbildning. Utbildningsbidraget enligt arbetsmarknadskungörelsen är förbehållen ungdom under 20 år som är flykting, handikappad eller försörjningspliktig mot barn samt ungdomar som är berättigade till kontant arbetsmarknadsstöd. Utbildningsbidraget är i sådant fall väsentligt förmånligare än studiehjälpen. Det fordras därför en klar gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildningens uppgifter och ungdomsskolans för att inte uppenbara orättvisor skall uppstå mellan olika ungdomsgrupper. Många ungdomar söker sig direkt ut på arbetsmarknaden efter grundskolan. De möter stora svårigheter att erhålla ett fast arbete. Det finns flera skäl till att de inte går vidare till gymnasieskolan, däribland ekonomiska. Man kan riskera att ungdomar inte söker sig direkt till gymnasieskolan utan i stället efter en tids arbetslöshet söker få sina utbildningsbehov tillgodosedda inom arbetsmarknadsutbildningen.

En höjning av studiehjälpen till en sådan nivå att den – i vart fall för de mest behövande eleverna – kan konkurrera med utbildningsbidraget till ungdomar inom arbetsmarknadsutbildningen är, som utredningen visat, mycket kostnadskrävande. Jag är därför inte beredd att nu förorda detta. Studiestödsutredningen bör emellertid vara oförhindrad att närmare analysera effekterna

av en sådan höjning. Utredningen bör överväga tänkbara utvecklingsmöjligheter för studiehjälpen och bl.a. utreda möjligheterna att upprätta en plan för en stegvis höjning av stöden. I sina kostnadsberäkningar bör utredningen särskilt beakta i vilken utsträckning sådana förbättringar inom studiehjälpen kan medföra besparingar på det arbetsmarknadspolitiska området.

*Studiemedelssystemet*

En överväldigande remissopinion har förordat att det framtida generella stödet till äldre studerande skall vila på samma grunder som nuvarande studiemedelssystem. Det framtida studiestödet skulle därför fortfarande komma att bestå av en generell bidragsdel samt av en del som är förenad med återbetalningsskyldighet. De sociala trygghetsreglerna i återbetalningssystemet skulle även i fortsättningen komma att utgöra en viktig grund i systemet.

Genomgripande förändringar av utbildningsorganisationen har skett på samtliga utbildningsnivåer sedan mitten av 1960-talet då systemet utformades. Enligt min mening har studiestödsutredningen på ett övertygande sätt visat att det trots dessa förändringar är möjligt att bygga konstruktionen av det framtida studiestödet till äldre studerande på de grunder som studiemedelssystemet vilar på. I en rad hänseenden är det emellertid nödvändigt att skapa en bättre överensstämmelse mellan de ursprungliga principerna för studiemedelssystemet och dagens utbildningssystem. I det följande kommer jag att ange riktlinjerna för utredningens arbete med dessa frågor.

En av de grundläggande principerna för samhällets studiesociala stöd är att det skall vara så stort att den studerande kan finansiera sitt uppehälle under studietiden därmed. Den nuvarande metoden för att fastställa nivån på studiemedlen utarbetades av studiesociala utredningen i början av 1960-talet. Till grund för nivån på studiemedel låg bl.a. en undersökning av de studerandes levnadskostnader. För att bevara studiemedlens köpkraft uttrycktes de i procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Utredningen har visat att gruppen studiemedelstagare, i motsats till vad som var fallet i mitten av 1960-talet, numera inte är så homogent sammansatt vad avser ålder, tidigare förvärvsverksamhet, underhållsskyldighet m.m. I dag är åldersspridningen betydligt större, liksom andelen med tidigare förvärvsverksamhet. Detta kan ses som ett uttryck för att den återkommande utbildningen börjat slå igenom som en modell för individens utbildningsplanering. De nya bestämmelserna för antagning till högre utbildning har också verkat i denna riktning.

Jag anser, i likhet med en överväldigande majoritet av remissinstanserna, att en generell höjning av studiemedlens totalbelopp är motiverad. Generella höjningar på detta område är emellertid så kostnadskrävande att det inom den närmast överblickbara tiden inte torde finnas utrymme i statsbudgeten för några omfattande sådana åtaganden.

Studiestödsutredningens förslag att studiemedlen skulle kunna utgå med ett större belopp endast till vissa studerandegrupper med större behov än andra bedömer jag dock som realistiskt att ytterligare pröva. I första hand bör utredningen därvid se över de former för differentiering som redan idag finns i studiemedelssystemet, nämligen barntillägg och extra studiemedel.

Ytterligare en av de grundläggande principerna för samhällets studiesociala stöd är att återbetalningsbördan inte får bli alltför betungande.

En eventuell höjning av totalbeloppet i studiemedelssystemet kan kombineras med förbättringar på återbetalningssidan. En höjd bidragsdel tillkommer, som studiestödsutredningen påpekat, alla studerande medan de sociala trygghetsreglerna i återbetalningssystemet tillkommer endast dem som efter avslutade studier är betalningssvaga. Denna senare fördelningspolitiska effekt är enligt min mening önskvärd.

Den förändring i återbetalningssystemet som i första hand bör komma i fråga för att mildra den enskildes återbetalningsbörda är att förlänga återbetalningstiden. En annan åtgärd är att höja den s.k. avgiftsgränsen, dvs. den inkomstgräns vid vilken återbetalningsskyldigheten ett visst år inträder. Utredningen bör ha som riktlinje att återbetalningsskyldigheten ett visst år bör inträda när den återbetalningsskyldiges inkomst uppnått en sådan nivå att den räcker för att täcka skäliga levnadskostnader.

Utredningen bör emellertid vara oförhindrad att vidare överväga även andra förslag till förändringar av återbetalningsreglerna.

Praktiskt taget samtliga remissinstanser pekar på de ogynnsamma effekterna av de nuvarande reglerna för behovsprövning mot den egna inkomsten. Samtidigt som den återkommande utbildningen stimuleras genom olika åtgärder på andra områden verkar nuvarande behovsprövningsregler ofta som ett effektivt hinder mot återkommande utbildning.

Utredningen bör här överväga hur reglerna bör ändras för att de inte skall motverka sådan återkommande utbildning inom vilken vuxna förvärvsarbetande avbryter sitt förvärvsarbete för att under kortare tidsperioder studera. En sådan översyn är nödvändig också med hänsyn till de studerande som bedriver sammanhängande studier men som kombinerar dessa studier med förvärvsarbete.

Många remissinstanser pekar på att studiemedelssystemet innehåller vissa andra regler som på olika sätt försvårar den återkommande utbildningen. Utredningen har också visat att bl.a. den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel och den s.k. 16-terminersgränsen för en individs rätt till totalt studiestöd verkar i sådan riktning.

Jag finner det naturligt att utredningen i sitt fortsatta arbete tar upp även dessa frågor. Enligt min mening bör även i fortsättningen dessa regler vara utformade så att de inte kommer i konflikt med de grundläggande principerna för studiemedelssystemet, nämligen att det skall finnas en rimlig återbetalningstid till förfogande efter studiernas avslutande samt att den totala återbetalningsbördan inte får bli orimligt stor.

I socialförsäkringsutskottets av riksdagen godkända betänkande SfU 1975/76:11 erinrade utskottet om att det från skilda håll påvisats ett behov av en utredning om de handikappades studiefinansiella stöd och av att man i samband därmed uppmärksammade frågor om samordning mellan studiestödsformerna och socialpolitiska eller arbetsmarknadspolitiska arbetsformer. Utskottet hänvisade till de under 1975 tillkallade utredningarna, studiestödsutredningen och socialpolitiska samordningsutredningen, och framhöll att det fanns befogad anledning räkna med att frågorna om ekonomiskt stöd till handikappade elever blev föremål för fortsatta överväganden.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1975/76:23 hänvisade socialförsäkringsutskottet till vad man anfört i nyss nämnda betänkande. Dessutom framhöll utskottet angelägenheten av att studiestödsutredningen och socialpolitiska samordningsutredningen rådgjorde med varandra då det gäller samordningen av det studiesociala stödet med andra socialpolitiska

bidragsformer så att inte de handikappade eleverna – på grund av sitt handikapp – förorsakas större skuldbörda för sin utbildning än andra.

Studiestödsutredningen bör i sitt fortsatta arbete undersöka hur handikappade elever hittills finansierat sina studier samt, om utredningen finner det påkallat, föreslå förändringar inom studiestödets ram så att handikappade elever får samma reella ekonomiska möjligheter att studera som andra. Jag har i denna fråga samrått med chefen för socialdepartementet.

Utredningen bör vidare belysa frågan om de studerandes försäkringsskydd under och i anslutning till studietiden.

*Administration av studiestödet*

En mer ingående diskussion om de frågor som rör organisation och administration kan inte äga rum förrän de enskilda studiestödssystemen har utformats mer i detalj. Många remissinstanser har också menat att det knappast är meningsfullt att nu ta ställning till eller kommentera de administrativa lösningar för det framtida studiestödet som utredningen presenterar. Även jag är av denna uppfattning.

Utredningen bör emellertid i sitt fortsatta arbete med dessa frågor kunna ha en god utgångspunkt i de resonemang utredningen hittills fört. Många remissinstanser har t.ex. pekat på utredningens förslag att den framtida administrationen av olika studiestödsformer skall organiseras länsvis. Förutsättningarna skulle därvid, har man menat, kunna skapas för en välkommen förenkling av administrationen.

Utredningen bör angripa denna problematik. Den är därvid oförhindrad att förutsättningslöst pröva olika former av administrativa lösningar. I detta sammanhang bör utredningen också analysera samverkansmöjligheterna mellan en framtida studiestödsadministration och läroanstalterna. Utredningen bör bl.a. belysa om nuvarande ordning avseende studielämplighetsprövningen bör bibehållas eller förändras.

Vägledande i detta liksom i utredningens arbete i övrigt, bör vara att systemet blir enkelt och lätt att förstå för den enskilde studiestödstagaren.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen utvidgar uppdraget för studiestödsutredningen i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

# Jordbruksdepartementet

## 1. Tilläggsdirektiv till utredningen om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige år 1984 (Jo 1977:07)

Dir 1977:131

Beslut vid regeringssammanträde den 8 december 1977

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför.

Med stöd av regeringens bemyndigande tillsatte jag i juni 1977 en särskild utredare med uppgift att utreda förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige 1984. Utredaren överlämnade i oktober 1977 sitt betänkande (Ds Jo 1977:8) Förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige 1984.

Utredarens förslag innebär att en ansökan att få arrangera spelen skall göras av Göteborgs kommun och att tävlingarna, om Internationella Olympiska Kommittén (IOK) beslutar anförtro spelen till Göteborg, skall arrangeras i Göteborg, Falun, Åre och Hammarstrand. Utredarens betänkande innehåller vidare kostnadsberäkningar, förslag till finansieringsformer och vissa organisatoriska bedömningar. I samband därmed framhåller utredaren att det är nödvändigt med fortsatt utrednings- och förhandlingsarbete för den händelse en svensk ansökan skulle komma att inlämnas.

Göteborgs kommun har sedermera hos Internationella Olympiska Kommittén gjort ansökan om att få arrangera de olympiska vinterspelen 1984. På skilda sätt har såväl regeringen som Sveriges Olympiska Kommitté och övriga berörda kommuner – dvs. Falun, Östersund, Åre och Ragunda – uttalat sitt stöd för ansökningen.

Enligt min mening bör utredaren mot denna bakgrund inleda de förhandlingar som behövs med olika parter. I syfte att klarlägga förutsättningarna för att den av Göteborgs kommun inlämnade ansökan skall kvarstå, bör slutgiltiga ställningstaganden från berörda parters sida ske i god tid före det sammanträde vid vilket IOK tar ställning till frågan om arrangör för 1984 års olympiska vinterspel. Detta sammanträde har av IOK satts ut till den 20 maj 1978. Med hänsyn härtill bör utredningsmannen senast under januari 1978 framlägga en rapport med de avtal som behövs för att organisatoriskt genomföra de olympiska vinterspelen år 1984. Från statens sida bör avtalen göras beroende av regeringens godkännande.

Jag hemställer att regeringen utvidgar utredningsuppdraget i enlighet med vad jag nu anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 2. Långväga transport av luftföroreningar

Dir 1978:6

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-26

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför

Förbränning av olja och kol medför utsläpp av stora mängder luftföroreningar bl.a. svaveldioxid, kväveoxider, sot och tungmetaller. Utsläppen av luftföroreningar innebär risker för människors hälsa och skador på byggnader och material. Vidare är svavelutsläppen den dominerande orsaken bl.a. till försurningen av mark, sjöar och vattendrag. Under senare år har den ökade försurningen drabbat ett stort antal sjöar och vattendrag i framför allt de södra och västra delarna av vårt land. Totalt beräknas ca 10.000 sjöar vara direkt hotade av försurning. På längre sikt anses försurningen även kunna medföra en minskning av skogstillväxten.

Riksdagen beslutade år 1976 om åtgärder för att motverka de negativa effekterna av svavelutsläpp (prop. 1976/77:3, JoU 1976/77:4, rskr 1976/77:4). För att minska riskerna för hälsoeffekter och hejda försurningen av mark och vatten har betydande begränsningar av svavelhalten i eldningsoljor införts. Sålunda omfattas i dag hela södra och mellersta Sverige av bestämmelser som innebär att svavelhalten i tung eldningsolja inte får överstiga 1 %.

Undersökningar visar emellertid att mer än hälften av de sura svavelföreningar som faller ned i vårt land kommer från utsläppskällor i andra europeiska länder. För att minska skadorna av svavelutsläppen erfordras sålunda en minskning av utsläppen såväl i Sverige som i övriga Europa. Även vad beträffar utsläpp av andra luftföroreningar än svavel erfordras gemensamma internationella åtgärder för att motverka negativa miljöeffekter.

Problemen kring långväga transport av luftföroreningar behandlas inom flera internationella organisationer bl.a. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

Inom ECE övervägs att ta upp vissa miljöfrågor till behandling vid ett särskilt möte på hög politisk nivå. Detta möte torde bl.a. komma att innefatta överläggningar angående problemen med långväga transport av luftföroreningar. Från bl.a. svensk och norsk sida har framförts att mötet bör leda fram till en överenskommelse inom vars ram en minskning av i första hand svaveldioxidutsläppen i Europa kan ske. Vidare har det nordiska ministerrådet beslutat om samnordiska förberedelser rörande en sådan europeisk överenskommelse.

Av vad jag här sagt framgår att luftföroreningarna utgör ett allvarligt miljöproblem. För att komma tillrätta med problemen erfordras åtgärder såväl nationellt som internationellt. För att följa upp de åtgärder som vi vidtagit i Sverige är det därför angeläget att Sverige aktivt deltar i det internationella samarbetet rörande långväga transport av luftföroreningar, speciellt svavelföreningar. En särskild kommitté bör tillkallas för att samordna det svenska förberedelsearbetet inför behandlingen av dessa frågor i de olika internationella organisationerna. Kommittén bör sammanställa och utvärdera underlagsmaterial rörande bl.a. tekniska och ekonomiska förutsättningar att minska svavelutsläppen i Europa, långväga spridning av luftföroreningar, hälsooch miljöeffekter av svavelföreningar samt rättsliga aspekter på gränsöverskridande föroreningar.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen

bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att samordna det svenska förberedelsearbetet inför behandlingen av frågor rörande långväga transport av luftföroreningar i olika internationella organisationer,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 3. Riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken

Dir 1978:7

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-12

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför.

Den tekniska och ekonomiska utvecklingen i industriländerna har efterhand möjliggjort betydande förbättringar av människornas livsvillkor och materiella standard, t.ex. i form av bättre bostäder, näringsstandard, arbetsförhållanden, utbildning, social omsorg och hälsovård samt ökad fritid.

Denna utveckling har emellertid också negativa sidor, vilka blivit alltmer uppenbara. Den höjda materiella standarden har delvis uppnåtts till priset av misshushållning med naturresurser och därigenom också på bekostnad av betydelsefulla miljövärden.

Konsekvenserna av en sådan fortsatt utveckling kan bli allvarliga. Det som därvid främst oroar är knappheten på och den ojämna fördelningen av naturresurser, jordens begränsade förmåga att tåla föroreningar samt miljögifternas hälsoeffekter. De fattiga ländernas situation understryker behovet av en ansvarsmedveten resurshushållning i industriländerna.

I vårt land har insatserna inom miljövårdsområdet successivt ökats. Jag avser här närmast frågor om skyddet av den yttre miljön. Med stöd av miljöskyddslagen (1969:387) har kraven på åtgärder för att begränsa utsläpp till luft och vatten från olika industriella och andra anläggningar efter hand skärpts. Omfattande statliga bidrag har påskyndat utbyggnaden av kommunala avloppsreningsverk och industrins reningsåtgärder. Dessa insatser har inom många områden resulterat i kraftigt minskade föroreningar. Särskild lagstiftning har införts för att begränsa avgasutsläppen från bilar och svavelhalten i fossila bränslen. Olika åtgärder har vidtagits för att stimulera till förbättrad avfallshantering samt ökad återvinning och återanvändning.

Kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor har förbättrats. Kontrollorga-

nisationen byggs ut och ett produktregister förbereds. Användningen i olika sammanhang av en rad hälso- och miljöfarliga ämnen, t.ex. DDT och PCB samt vissa föreningar av kvicksilver, bly och kadmium har begränsats eller förbjudits.

Med stöd av bl.a. naturvårdslagen (1964:822) och ekonomiska insatser från stat och kommuner har stora arealer bevarats för vetenskapliga och kulturella ändamål eller för friluftslivets behov. Genom den fysiska riksplaneringen eftersträvas en bättre samordning i de statliga insatserna inom detta område och med den kommunala markanvändningsplaneringen. Resurserna för administration, forskning, information och övervakning på miljövårdsområdet har förstärkts kraftigt under den senaste tioårsperioden. I ökad utsträckning har miljövårdsfrågorna också blivit föremål för internationellt samarbete.

Även om betydande insatser redan gjorts och fortlöpande görs för att lösa olika miljövårdsproblem kommer behovet av ytterligare insatser att vara stort. Samtidigt måste vidtagna åtgärder utvärderas. Så har också skett när det gäller olika delfrågor inom miljövårdsområdet, där flera kommittéer f.n. arbetar. Frågor om bl.a. fördelningen av kostnadsansvaret för miljövårdsåtgärderna och principerna för användning av olika styrmedel inom miljövårdsarbetet behandlas av utredningen (Jo 1971:08) om kostnaderna för miljövården. Miljöskyddslagstiftningen ses över av miljöskyddsutredningen (Jo 1976:06) som bl.a. prövar vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra tillsynen över miljöstörande anläggningar. Bilavgasfrågorna behandlas nu av två kommittéer (K 1977:02 och Jo 1977:08). En översyn av tillståndsprövningen för bl.a. grustäkter sker inom naturvårdskommittén (Jo 1970:28). Vidare förbereds en särskild utredning för översyn av produktkontrollens organisation och därmed sammanhängande frågor.

Ställningstaganden i olika frågor måste inom miljövården ofta göras på grundval av ett osäkert beslutsunderlag. Det är i allmänhet inte möjligt att med full säkerhet fastställa t.ex. vilka skadeverkningar som kan uppkomma till följd av olika industriella processer eller produkter resp. att bedöma hur effektiva olika reningsåtgärder kan bli. Osäkerheten är i allmänhet också stor när det gäller kostnadsberäkningar i anslutning till ifrågasatta miljövårdsåtgärder. Beslut om reformer och åtgärder inom miljövårdsområdet under den gångna tioårsperioden har i stor utsträckning avsett sådana frågor där klart definierade problem förelegat och där godtagbara tekniska lösningar funnits till rimliga kostnader. Enligt min uppfattning har det också varit naturligt att i det inledande skedet av miljövårdsarbetet direkt angripa de konkreta problemen på detta sätt.

Det är emellertid angeläget att vi i framtiden kan anlägga ett vidare perspektiv på miljövårdspolitiken. Vi måste kunna fatta våra beslut mot bakgrund av en mera samlad bedömning och prioritering av behovet av åtgärder inom hela miljövårdsområdet. Det är också nödvändigt att vi genom bättre och mer långsiktig planering i större utsträckning än f.n. söker förebygga miljövårdsproblem genom att åstadkomma en bättre hushållning med naturresurserna. Jag använder här begreppet naturresurser i dess vidaste mening dvs. ämnen eller egenskaper hos dessa, som kan eller skulle kunna utnyttjas av människan. En sådan förbättrad hushållning med naturresurserna får dock inte enbart ses som grundval för miljöpolitiken. All verksamhet måste i framtiden baseras på en teknik som tillvaratar möjligheterna till hushållning med naturresurser.

Insikten om behovet av en förbättrad hushållning med naturresurserna har

ökat kraftigt under senare år såväl i Sverige som i andra länder. En rad studier på detta område har genomförts nationellt och internationellt. I Sverige har i olika sammanhang gjorts analyser sektorvis av tillgång och efterfrågan för olika slag av råvaror. Som exempel på sådana utredningar kan nämnas arbetet inom 1973 års skogsutredning (Jo 1973:06) och mineralpolitiska utredningen (I 1974:02). Syftet har i första hand varit att klarlägga förutsättningarna för utveckling på kortare eller längre sikt av resp. näringsgrenar. I ökad utsträckning har detta slag av utredningsverksamhet kommit att innefatta även analyser av i vilken utsträckning utvecklingen av en näringsgren och därmed ett ökat utnyttjande av vissa naturresurser kan komma i konflikt med andra viktiga samhällsintressen, t.ex. miljöintressena. Ett exempel på bredare angreppssätt är den kommitté (Jo 1977:06) för vattenplanering, som jag har tillsatt efter bemyndigande av regeringen.

Under det senaste årtiondet har också skett en förstärkning av den sektorövergripande samhällsplaneringen i syfte att skapa ett underlag för åtgärder som står i överensstämmelse med angelägna och långsiktiga samhällsintressen.

Den regionalpolitiska planeringen och den fysiska riksplaneringen representerar sådan fortlöpande sektorövergripande samhällsplanering. Inom ramen för dessa verksamheter analyseras de geografiska konsekvenserna av samhällsutvecklingen och lämnas underlag för statsmakternas beslut om vilka riktlinjer som bör gälla för befolkningens regionala fördelning resp. hushållningen med landets samlade mark- och vattenresurser. Genom den utvärdering av den fysiska riksplaneringens planeringsskede som f.n. genomförs erhålls en första översiktlig bild av vilka konsekvenser beträffande i första hand markanvändning som den förväntade resp. planerade samhällsutvecklingen ger upphov till. Inom bostadsdepartementet förbereds en ny rapport om hushållningen med landets mark- och vattenresurser vilken avses publiceras kring årsskiftet 1978/79.

I syfte att ytterligare komplettera underlaget för en bred debatt om utformningen av det framtida samhället inrättades år 1973 sekretariatet för framtidsstudier. Sekretariatet har låtit genomföra långsiktigt och brett inriktade studier av vissa frågor, bl.a. inom naturresursområdet.

För den fortsatta samhällsutvecklingen är det nödvändigt att ett ekologiskt synsätt i högre grad än hittills tillämpas. Därmed avses att mänskliga behov skall tillfredsställas på ett sådant sätt att de fysiska och biologiska förutsättningarna för mänsklig verksamhet i framtiden uppfylls. Detta synsätt måste prägla också resursanvändningen. Den begränsade tillgången på många naturresurser, konflikter mellan motstående intressen och de miljöeffekter som följer av en ökad resursförbrukning nödvändiggör enligt min mening en bättre hushållning med naturresurserna.

Ekologiska principer ligger också till grund för den fysiska riksplaneringen, där dock arbetet koncentreras på sådana miljö- och resurshushållningsfrågor som har direkt geografisk anknytning. Det är emellertid angeläget att nu bygga upp en naturresurs- och miljöpolitik med ett vidare perspektiv.

För att dra upp allmänna riktlinjer för en sådan samlad svensk naturresurs- och miljöpolitik bör en särskild kommitté tillsättas. Samhällsutvecklingen måste ges en sådan inriktning att den kan tillgodose kraven på en långsiktig hushållning med naturresurserna och på en god miljö. Mot denna bakgrund bör en samlad utvärdering av det hittillsvarande miljövårdsarbetet utföras.

En inledande uppgift för kommittén bör vara att studera vilka förändringar

i fråga om utnyttjandet av naturresurserna som en ekologisk grundsyn kräver. Därvid bör kommittén söka bedöma toleransgränserna i olika hänseenden för de störningar som olika ekologiska system kan utsättas för utan att livskvaliteten för kommande generationer hotas. Begreppet livskvalitet och vad som kan bedömas vara en rimlig nivå för denna bör utvecklas och konkretiseras. De mänskliga och ekologiska krav som blir resultatet av dessa analyser bör ligga till grund för inriktningen av den framtida samhällsutvecklingen.

Kommittén bör göra sina bedömningar utifrån aktuell kunskapsnivå och även pröva om de ur analyserna härledda framtidsbilderna är önskvärda och realiserbara. I arbetet bör ingå att söka beskriva på vilket sätt samhällsutvecklingen kan påverkas i önskad riktning och i vilken takt detta kan ske. Kommittén bör också bedöma i vad mån ett tillgodoseende av resursoch miljöpolitiska mål kan komma i konflikt med andra angelägna mål för samhället och enskilda människor. Likaså bör kommittén i den utsträckning det är möjligt analysera de samhällsekonomiska konsekvenserna i vid mening av de härledda framtidsbilderna.

Bedömningen av möjliga mål för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken kan ske utifrån olika perspektiv vad avser såväl tid som rum. Det är enligt min mening inte lämpligt att i direktiven i detalj binda kommitténs arbete i dessa avseenden. Tidshorisonten bör bestämmas mot bakgrund av bedömningar av under hur lång tidsperiod dagens politiska beslut i väsentlig utsträckning påverkar samhällsutvecklingen. Vidare bör beaktas att sambandet med olika pågående former av samhällsplanering ställer krav på samordning av valda tidsperspektiv.

För såväl naturresurs- som miljöfrågorna gäller att bedömningarna måste ske i ett internationellt perspektiv. Även om kommittén i första hand måste inrikta sig på att utforma förslag till riktlinjer för en svensk naturresurs- och miljöpolitik bör dessa stå i överensstämmelse med vår grundsyn om internationell solidaritet och ett gemensamt ansvar för jordens resurser. Studier och bedömningar av den globala miljö- och resurssituationen bör i huvudsak begränsas till vad som kan behövas som underlag för kommitténs ställningstaganden när det gäller den svenska naturresurs- och miljöpolitiken.

Dessa mera allmänna överväganden rörande mål för naturresurs- och miljöpolitiken bör kunna leda till ökade kunskaper om alternativa möjligheter till utveckling av samhället utifrån en ekologisk grundsyn. Dessa ökade kunskaper bör ligga till grund för den framtida naturresursoch miljöpolitiken.

När det gäller hushållningen med naturresurser har samordningen mellan samhällets olika insatser ännu inte tagit fastare former. En viktig uppgift för kommittén bör därför vara att sammanställa och utvärdera de studier som gjorts och det arbete som pågår inom detta område i Sverige. Intresse bör även ägnas utländska studier i den mån värdefulla erfarenheter för det fortsatta svenska arbetet kan vinnas.

Hushållningen med naturresurser bör inriktas mot användning av förnybara naturresurser, en såväl kvantitativt som kvalitativt uthållig avkastning, en så långt möjligt fullständig återanvändning samt mot mer hållbara, reparerbara och återvinningsbara produkter. Jag är samtidigt angelägen betona att den hushållning med naturresurser som jag här åsyftar även har till ändamål att åstadkomma ett effektivare resursutnyttjande och därmed också ge möjligheter till fortsatt förbättring av människornas livsvillkor.

Tillgången på energi är en begränsande faktor för exploateringen av andra naturresurser. Energianvändningens miljöeffekter är i flera avseenden betydande. Den långsiktiga energianvändningen och dess konsekvenser för hushållningen med naturresurser måste därför beaktas. Därvid bör i första hand material från pågående energiutredningar utnyttjas.

Kommittén bör alltså utforma riktlinjer för en långsiktig hushållning med naturresurserna inom de ramar som en ekologisk grundsyn kan komma att ange. Därvid uppkommer samordnings- och avgränsningsproblem gentemot en rad verksamheter som bedrivs från delvis andra utgångspunkter. Kommittén bör i samarbete med berörda kommittéer, myndigheter eller andra organ på lämpligt sätt belysa förekommande samordnings- och avgränsningsfrågor.

När det gäller olika frågor inom miljövårdsområdet har som jag redan nämnt insatserna successivt ökats under de senaste tio åren. I anslutning till den utvärdering av det hittillsvarande miljövårdsarbetet, som kommittén enligt vad jag tidigare anfört skall göra, bör också möjligheterna prövas att upprätta ett samlat program för framtida insatser när det gäller skyddet av den yttre miljön. Därvid bör behovet av åtgärder inom olika delområden vägas mot varandra och prioriteras.

Jag vill framhålla att dåliga eller farliga arbetsmiljöförhållanden för många människor utgör ett hot mot hälsa och välbefinnande. Kommittén bör inte särskilt behandla arbetsmiljöfrågor men bör eftersträva lösningar som medverkar till förbättringar även av arbetsmiljön.

Som jag tidigare berört har samhällets insatser på miljövårdsområdet till stor del fått inriktas på att i efterhand söka rätta till missförhållanden. Åtgärder har emellertid också vidtagits för att göra det möjligt att beakta miljöaspekterna redan när olika nya verksamheter planeras. Arbetet inom den fysiska riksplaneringen kan till stor del ses som ett exempel på sådana strävanden. Förenklat kan man tala om en återställande och en förebyggande del av miljövårdsarbetet. Hittills har framför allt de förebyggande insatserna varit otillräckliga. Kommittén bör därför särskilt överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att miljöhänsyn skall kunna tas på ett tidigt stadium i planeringen av olika verksamheter.

Samtidigt måste emellertid politiken utformas så att insatserna för att återställa förstörd miljö eller för att förhindra miljöskador i det enskilda fallet inte eftersätts. Tvärtom har utvecklingen under senare år visat att tillsynen och kontrollen bör förstärkas och åtgärder vidtas för att ge samhället ökade möjligheter att komma till rätta med sådana problem som redan har uppstått.

Uppgiften att söka utforma långsiktiga riktlinjer och mål för det framtida arbetet inom naturresurs- och miljövårdsområdet innebär, som framgår av vad jag tidigare anfört, ett omfattande arbete. Jag bedömer det därför inte som möjligt att kommittén skall kunna utforma mer än ett första förslag till sådana riktlinjer. Detta arbete bör i huvudsak kunna baseras på befintligt material.

Kommitténs arbete bör sålunda ses som inledning till en planmässig utredningsverksamhet inom naturresurs- och miljöområdet där erfarenheterna av den första etappen får ligga till grund för beslut om hur det fortsatta arbetet bör bedrivas. Mot denna bakgrund är det angeläget att kommittén också prövar och lägger fram förslag i fråga om formerna för det fortsatta arbetet på detta område. I detta sammanhang bör kommittén studera erfarenheterna av annat planeringsarbete i syfte att åstadkomma en smidig

och till ändrade förutsättningar anpassningsbar verksamhet. Kommittén bör vidare överväga på vad sätt samordning kan ske med existerande planeringsformer t.ex. den ekonomiska långtidsplaneringen, den regionalpolitiska planeringen, den regionala trafikplaneringen och den fysiska riksplaneringen. Härvid bör kommittén också beakta de erfarenheter av behandlingen av sådana frågor som kan ha vunnits i andra länder i första hand de nordiska.

Jag ser det som viktigt att utarbetandet av riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken kompletteras med förslag om hur riktlinjerna skall kunna omsättas i praktiska åtgärder. Kommittén bör därför noga pröva de olika medel som kan utnyttjas för att påverka samhällsutvecklingen i en riktning där större hänsyn kan tas till behoven av en förbättrad hushållning med naturresurser och till miljökrav i enlighet därmed. Kommittén bör analysera olika medel att påverka utvecklingen såsom lagstiftning, skilda slag av forsknings- och utvecklingsarbete, planeringsåtgärder, ekonomiska styrmedel, beslutsformer, organisation, information och utbildning m.m. Kommittén bör sålunda vara oförhindrad att överväga förändringar i uppbyggnaden av miljövårdsadministrationen och lagstiftningen på naturresurs- och miljöområdet, former för vidgat inflytande för allmänheten över beslut som rör deras miljö samt åtgärder för att åstadkomma en till ekologisk grundsyn lämpligt anpassad utbildning.

Det vida uppdrag kommittén får förutsätter samordning med arbetet i andra kommittéer och inom myndigheter. Kommittén bör vidare beakta behandlingen av förslag som under dess arbete läggs fram i andra utredningar och som är av betydelse för utredningsuppdraget. Som exempel på en utredning av detta slag kan jag särskilt nämna utredningen om kostnaderna för miljövården. Härutöver vill jag framhålla att arbetet i huvudsak bör inriktas på övergripande frågor inom naturresurs- och miljöområdet. Kommittén bör således inte gå in på sådana specialfrågor som behandlas i andra utredningar. I den mån kommittén finner att någon fråga inom dess ämnesområde påkallar särskild utredning som inte är av den övergripande karaktär att den lämpligen bör utföras av kommittén bör den kunna föreslå att frågan utreds i särskild ordning.

Jag bedömer det som angeläget att kommittén så snabbt som möjligt kan redovisa vissa förslag och särskilda studier i form av delbetänkanden. Jag ser det som önskvärt att arbetet kan utföras på ett sådant sätt att samhällsdebatten kring hithörande frågor stimuleras. Kommitténs arbete bör i övrigt bedrivas så att slutredovisningen kan göras före utgången av år 1981.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter med uppdrag att utforma riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken i enlighet med vad jag i det föregående har förordat,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om inte annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 4. Huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m.m.

Dir 1978:24

Beslut vid regeringssammanträde den 9 mars 1978

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför.

Fjällräddning och fjällsäkerhet är i dag två skilda begrepp. Fjällräddning är den verksamhet som påbörjas då en olyckshändelse konstaterats eller befaras ha skett. Med fjällsäkerhet förstås framför allt den förebyggande verksamhet som syftar till att i görligaste mån begränsa olycksriskerna i fjällvärlden.

Ansvaret för fjällräddningsverksamheten ligger hos polisen. Rikspolisstyrelsen svarar för organisation, utrustning och utbildning. Den regionala och lokala polisorganisationen svarar för den operativa fjällräddningsverksamheten. Samverkan sker med andra civila och militära myndigheter, organisationer m.fl. Uppgifter från rikspolisstyrelsens årliga anslagsframställningar visar att antalet efterspaningsuppdrag inom fjällräddningstjänsten under de senaste sju åren genomsnittligen uppgått till inemot 100 om året och att räddningsuppdragen avsett totalt 1.045 saknade personer.

För fjällsäkerhetsverksamheten finns f.n. ingen klar ansvarsfördelning. Ett flertal myndigheter och organisationer arbetar samtidigt med fjällsäkerhetsfrågor. I anslutning till fjällräddningstjänsten bedriver polisen ett omfattande arbete som inriktas på fjällsäkerheten. Som exempel kan nämnas uppsättning och underhåll av hjälpradiotelefoner, medverkan med information om lavinfara och fjällvett samt kartläggning av snö- och lavinförhållanden. Även statens naturvårdsverk arbetar med fjällsäkerhetsfrågor liksom Svenska turistföreningen och Friluftsfrämjandet. I vissa fall har länsstyrelserna vidtagit särskilda åtgärder för fjällsäkerheten. Sålunda har t.ex. i Norrbottens län inrättats s.k. fjällpatruller som aktivt bidragit till en ökad fjällsäkerhet. Detta arbete sker i nära samarbete med bl.a. polismyndigheterna.

Riksdagen har behandlat frågan om fjällsäkerheten i vårt land (mot. 1976/77:100, KrU 1977/78:2, rskr 1977/78:14) och hos regeringen hemställt om utredning.

Samhället har, såsom framgår av det föregående, tagit på sig ett betydande ansvar för fjällsäkerheten. Jag anser det emellertid angeläget att insatserna på detta område ytterligare samordnas och effektiviseras. För detta talar också de tragiska olyckor som trots vidtagna säkerhetsåtgärder inträffat under de senaste åren. Den ökande turistströmmen till de svenska fjällen ställer likaså ökade anspråk på fjällsäkerhetstjänsten.

Med hänvisning till vad jag här redovisat föreslår jag att frågor som rör fjällsäkerheten i vårt land närmare utreds. En särskild utredare bör tillkallas för detta ändamål.

Det bör ankomma på den särskilde utredaren att pröva frågan om lämplig huvudman för fjällsäkerheten. Likaså bör förslag läggas fram som anger

arbetsuppgifter och ansvarsområde för huvudmannen liksom för övriga centrala, regionala och lokala organ som har del i ansvaret för fjällsäkerheten. Behovet av samordning mellan fjällräddnings- och fjällsäkerhetstjänsten bör därvid uppmärksammas. Den särskilde utredaren bör också lämna förslag till andra åtgärder i syfte att förbättra fjällsäkerheten.

Utredningsarbetet bör bedrivas så att det kan vara slutfört senast den 1 augusti 1978.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredningen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 5. Kommitté för förhandling om den framtida växtförädlingen

Dir 1978:51

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-08

Departementschefen, statsrådet Dahlgren anför.

1975 års växtförädlingsutredning (Jo 1975:06) har i betänkandet (SOU 1978:23) Växtförädling bl.a. lagt fram vissa förslag rörande växtförädlingens organisation. Utredningen framhåller att både staten och jordbruksnäringen bör ta ett ansvar för växtförädlingen. Utredningen föreslår bl.a. att staten tar initiativ till förhandlingar med i första hand lantbrukets föreningsrörelse om ett samgående mellan Sveriges utsädesförening och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Det nya företagets huvuduppgift skall enligt utredningen vara att bedriva växtförädling på företagsekonomiska grunder.

Förhandlingar föreslås också i syfte att uppnå samverkan beträffande förädling av trädgårdsväxter samt för att inrätta en särskild växtförädlingsnämnd. Nämnden skall genom medel från staten och andra intressenter inom växtförädlingens område initiera och finansiera långsiktiga, målinriktade forskningsprojekt av betydelse för växtförädlingen, lägga ut sådana projekt på lämpliga institutioner, vara ett samarbetsorgan mellan växtförädlingsföretagen m.m.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att för statens räkning förhandla och – under förbehåll av regeringens godkännande – träffa avtal rörande växtförädlingens framtida organisation och därmed sammanhängande frågor,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt

kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 6. Åtgärder mot oljeskador m.m. till sjöss

Dir 1978:64

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

*Departementschefen*, statsrådet Dahlgren, anför.

Utsläpp av olja och kemikalier från fartyg är ett mycket allvarligt miljöproblem. Sådana utsläpp kan ske såväl i samband med fartygens normala drift som vid olika slag av olyckor. De utsläpp som sker vid kollisioner, grundstötningar och andra olyckor är ofta stora och ger upphov till mycket påtagliga skador på stränder, på fisket och på den marina miljön i allmänhet. De kontinuerliga utsläpp som sker i samband med rengöring av lasttankar, maskinrum m.m. utgör en ständig belastning på den marina miljön som på sikt också kan visa sig mycket allvarlig.

Miljöproblemen i samband med de ökande fartygstransporterna med olja och kemikalier har under en lång följd av år uppmärksammats alltmer. Under den senaste tiden har flera svåra tankfartygsolyckor med åtföljande miljöskador inträffat både i Sverige och utomlands vilket ytterligare aktualiserat behovet av åtgärder för att förbättra oljeskyddet.

Frågor som rör oljeskyddet till sjöss har fortlöpande behandlats och behandlas i en rad olika sammanhang.

Vårt land har tillträtt flera internationella överenskommelser som syftar till att skydda den marina miljön mot utsläpp av olja och kemikalier. Överenskommelserna innehåller regler om förbud mot eller begränsning av utsläpp av sådana ämnen från fartyg. Vidare finns regler om åtgärder i syfte att förebygga utsläpp samt om kontroll och övervakning m.m. Internationella överenskommelser finns också om samarbete för att bekämpa inträffade utsläpp. Den internationella regleringen utvecklas successivt såväl inom ramen för FN:s sjöfartsorganisation IMCO som genom regionalt samarbete, t.ex. rörande skyddet av Östersjöns marina miljö.

Inom Sverige behandlas oljeskyddsfrågor av en rad olika myndigheter, bl.a. sjöfartsverket, tullverket och statens naturvårdsverk samt regionala och lokala organ. Genom det löpande arbetet inom och mellan berörda myndigheter prövas kontinuerligt möjligheterna att genom olika åtgärder minska riskerna för utsläpp och skador.

Frågor som berör oljeskyddet behandlas också av flera pågående utredningar. 1977 års oljeskyddskommitté (Kn 1977:03) har i uppdrag att undersöka i vad mån bl.a. oljeutvinning i större skala i Nordsjön bör föranleda ändring av de riktlinjer som nu gäller för den svenska beredskapen för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren. Sjöövervakningskommittén (H 1977:05) utreder bl.a. frågor som rör

samordning och ledning av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss. Också i annat utredningsarbete behandlas i större eller mindre utsträckning frågor av betydelse från oljeskyddssynpunkt.

Som ett resultat av det arbete som bedrivits såväl internationellt som i Sverige har under senare år en rad olika åtgärder vidtagits i vårt land för att förhindra oljeutsläpp och för att effektivisera bekämpningen av inträffade utsläpp. Lagstiftningen har skärpts. Mottagningsanordningar för oljerester har byggts i en rad hamnar. Beredskapsorganisationen har förstärkts. Trots detta är antalet konstaterade utsläpp från fartyg betydande. I många fall har utsläppen också lett till omfattande miljöskador. Det är därför enligt min uppfattning nödvändigt att en från miljövårdssynpunkt samlad översyn görs av de problem som hänger samman med fartygstransporter av olja och kemikalier. Denna översyn, som bör syfta till att ge underlag för ett samlat handlingsprogram för att minska riskerna vid miljöfarliga transporter till sjöss, bör ske skyndsamt och genomföras av en särskild utredare.

Utredaren bör sammanställa befintligt material rörande omfattningen av fartygstransporter med miljöfarlig last i svenska farvatten samt rörande inträffade utsläpp av olja eller kemikalier från fartyg. Denna sammanställning bör också innefatta miljöeffekterna av utsläppen. Sammanställningsarbetet bör i huvudsak avse svenska förhållanden. Utredaren bör emellertid, i den utsträckning som behövs för att kunna bedöma tänkbara effekter för svensk del av betydligt större utsläpp än vad som hittills inträffat i svenska farvatten, också redovisa erfarenheterna av sådana stora utsläpp som inträffat på annat håll. Utredaren bör vidare översiktligt redovisa det arbete som pågår, internationellt och inom landet, för att förhindra eller begränsa miljöskador genom utsläpp av olja eller kemikalier från fartyg.

Mot angiven bakgrund bör utredaren bedöma vilka ytterligare insatser som behövs för att minska riskerna för utsläpp av olja och kemikalier och för att effektivisera bekämpningsarbetet. Därvid bör bl.a. de frågor jag i det följande pekar på övervägas. Utredaren bör emellertid vara oförhindrad att ta upp också andra frågor som bedöms vara av betydelse i sammanhanget.

Betydande utsläpp sker som jag tidigare berört vid tankrengöring m.m. under fartygs normala drift. Dessa utsläpp sker delvis i strid mot gällande bestämmelser. Utredaren bör pröva hur kontrollen kan effektiviseras av att mottagningsanordningar för olja m.m. utnyttjas och hur förutsättningarna att upptäcka och beivra utsläpp skall kunna förbättras. Utredaren bör vidare överväga om gällande bestämmelser behöver ändras. Därvid bör bl.a. påföljdssystemet ses över.

För att minska riskerna för miljöskador genom utsläpp till följd av fartygsolyckor behövs såväl förebyggande åtgärder som effektiva resurser för bekämpning i de fall då olyckor inte har kunnat undvikas. Utredaren bör göra en samlad bedömning av behovet av insatser av olika slag för att minska skaderiskerna så långt det är möjligt. Riskerna för långsiktiga effekter på den marina miljön av kontinuerliga utsläpp gör det nödvändigt att insatserna i första hand inriktas på att förhindra att utsläpp sker.

När det gäller att minska riskerna för olyckor är bl.a. åtgärder för att öka säkerheten i farleder av betydelse. Förutom åtgärder som studeras och utreds i andra sammanhang för att allmänt förbättra sjökort och utmärkning när det gäller sådana farleder som trafikeras av fartyg med miljöfarlig last bör en utvidgad övervakning och tillsyn av sådana fartyg övervägas. Därvid bör bl.a. beaktas behovet från miljövårdssynpunkt av särskilda åtgärder t.ex. inom känsliga vattenområden och vid särskilt riskfyllda passager samt vid

ogynnsamma väderleksförhållanden. Vid bedömningen av tänkbara åtgärder för att skärpa trafikövervakningen av fartyg med miljöfarlig last bör jämförelse kunna göras bl.a. med de säkerhetskrav som gäller för trafikledningen för flyget.

Förbud mot trafik med mycket stora tankfartyg i Östersjön har diskuterats i olika sammanhang. Därigenom skulle riskerna för mycket stora miljöskador kunna minska. Som argument mot en sådan begränsning har emellertid framförts att fördelarna av ett förbud mot stora tankfartyg mer än väl skulle uppvägas av de ökade risker som skulle bli följden av att ett större antal fartyg skulle behövas för att transportera motsvarande kvantitet olja. Utredaren bör överväga för- och nackdelar med begränsningar av tankfartygsstorleken. Därvid bör bl.a. också prövas lämpligheten av att införa sådana begränsningar bara för vissa hamnar, farleder eller skärgårdsområden.

Inom vissa särskilt känsliga vattenområden kan det från miljövårdssynpunkt vara önskvärt att helt förbjuda trafik med fartyg med olja eller annan miljöfarlig last. Det är därför nödvändigt att också planeringen av var lagringsutrymmen m.m. för olja skall förläggas sker med hänsyn tagen till miljöriskerna vid transporterna av oljan. Utredaren bör överväga inom vilka vattenområden sådana begränsningar av fartygstransporter kan vara aktuella. Därvid bör även för- och nackdelar med alternativa transportsystem belysas. Vidare bör översiktligt anges konsekvenserna för planeringen av oljelagring och oljedistribution m.m. inom regioner som berörs av ifrågavarande begränsningar.

Även om omfattande åtgärder vidtas för att förebygga utsläpp av olja och kemikalier kommer det även i framtiden att vara nödvändigt att det finns resurser som möjliggör effektiva bekämpnings- och saneringsinsatser framför allt i de fall då stora olyckor inträffar. Utredaren bör mot bakgrund av sina förslag i övrigt och i samarbete med 1977 års oljeskyddskommitté också bedöma bl.a. vilken omfattning och inriktning på beredskapsorganisationen och vilka åtgärder i övrigt som behövs för att skadorna på miljön också vid stora utsläpp skall kunna begränsas så långt det är möjligt. Vidare bör bedömas vilka resurser som behövs för bärgning av fartyg i samband med olyckor och om de regler som gäller för bärgningsverksamheten är ändamålsenliga.

Som jag inledningsvis anfört är ansvaret för oljeskyddsfrågor fördelat på flera centrala myndigheter samt olika regionala och lokala organ. Utredaren bör pröva om nuvarande ansvarsfördelning är ändamålsenlig och vara oförhindrad att föreslå de organisatoriska förändringar som en sådan prövning motiverar.

Föreskrifter som reglerar sjöfarten förutsätter i stor utsträckning internationella överenskommelser för att bli effektiva. Sådana överenskommelser kan i många fall vara svåra att nå. Oljetransporterna längs de svenska kusterna sker emellertid till en del med svenska eller utländska fartyg mellan svenska hamnar. I sådana fall bör nationella särbestämmelser kunna införas om det är motiverat från miljövårdssynpunkt. I särskilda fall kan det också i övrigt finnas ett starkt intresse från miljövårdssynpunkt att kontrollen över miljöfarliga fartygstransporter skärps mera än vad som kan bedömas vara möjligt att nå internationell enighet om. Utredaren bör för sådana fall överväga för- och nackdelar med att införa särskilda svenska bestämmelser.

Utredningsuppdraget innefattar, som jag tidigare berört, frågor som behandlas inom myndigheter eller av pågående utredningar. Utredaren bör

därför, för att pågående arbete inte skall försenas och onödigt dubbelarbete undvikas, hålla nära kontakt med berörda myndigheter och utredningar. För att en bedömning från miljövårdssynpunkt skall kunna göras av behovet av alla olika slag av åtgärder för att minska riskerna vid miljöfarliga transporter till sjöss och för att ett samlat handlingsprogram därmed skall kunna utarbetas bör utredaren dock vara oförhindrad att ta upp också sådana frågor som behandlas i annat sammanhang. I de delar som berörs av arbetet inom 1977 års oljeskyddskommitté och sjöövervakningskommittén bör utredaren ta hänsyn till de förslag som kan komma att läggas fram av dessa kommittéer.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Utgångspunkten för utredarens arbete bör vara att förslag skall redovisas senast den 1 juli 1979.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om åtgärder mot oljeskador m.m. till sjöss,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 7. Översyn av produktkontrollens organisation

Dir 1978:65

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför.

Lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor trädde i kraft den 1 juli 1973. Därigenom infördes en förbättrad produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska och fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människan eller i miljön. En grundregel i lagen är att den som hanterar hälso- och miljöfarliga varor skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka att varorna får skadliga verkningar. Detta innebär således bl.a. en långtgående undersökningsskyldighet. Tillverkare och importör har att vidta aktiva åtgärder för att förvissa sig om sammansättningen av sina varor och klarlägga riskerna för skada på människan och miljön.

Lagen om hälso- och miljöfarliga varor, som har formen av en central ramförfattning, ger också regeringen och berörda myndigheter långtgående möjligheter att kontrollera och ingripa mot olika kemiska produkter. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan således föreskriva att vissa slag av hälso- och miljöfarliga varor får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import skall gälla särskilda villkor. Totalförbud mot användningen av vissa varor kan också meddelas.

För de centrala bedömningar som är aktuella vid tillämpningen av lagen om hälso- och miljöfarliga varor svarar produktkontrollnämnden som administrativt är knuten till statens naturvårdsverk. Som ledamöter i nämnden ingår chefen för naturvårdsverket, som också är nämndens ordförande, samt cheferna för arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, livsmedelsverket, lantbruksstyrelsen och konsumentverket. Dessutom ingår representanter för arbetstagarna och näringslivet i nämnden. Nämndens kansli är naturvårdsverkets produktkontrollbyrå, som även svarar för naturvårdsverkets tillsyn över efterlevnaden av lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor.

Produktkontrollnämndens främsta uppgift är att meddela generella föreskrifter om import och hantering av hälso- och miljöfarliga varor, att leda, samordna och i stort övervaka produktkontrollen samt att i övrigt fungera som centralt organ för ärenden som kan aktualiseras genom lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Bland nämndens uppgifter ingår att ta initiativ till och samordna kartläggning och undersökning av varor som kan misstänkas vara farliga. Nämnden handlägger vidare bl.a. ärenden rörande registrering av bekämpningsmedel.

Det centrala ansvaret för den löpande tillsynen över efterlevnaden av lagen och med stöd av denna meddelade föreskrifter har, med visst undantag, arbetarskyddsstyrelsen inom sitt verksamhetsområde och naturvårdsverket i övrigt. Under arbetarskyddsstyrelsen utövas den närmare tillsynen av yrkesinspektionen. I övrigt utövar länsstyrelsen den närmare tillsynen inom länet och hälsovårdsnämnden den omedelbara tillsynen inom kommunen. I fråga om transport av hälso- och miljöfarlig vara med luftfartyg eller fartyg utövas tillsynen av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, dvs. luftfartsverket resp. sjöfartsverket.

I prop. 1973:17 med förslag till lag om hälsooch miljöfarliga varor, m.m. som låg till grund för riksdagens beslut om produktkontrollens organisation anförde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet bl.a. att det kunde bli anledning att se över organisationsfrågorna i deras helhet när resultatet av arbetsmiljöutredningens och miljökontrollutredningens fortsatta arbete förelåg. Intill dess fick den föreslagna organisationen betraktas som ett provisorium.

Såväl miljökontrollutredningen som arbetsmiljöutredningen har numera slutfört sitt arbete. I samband med riksdagens behandling av förslag till ny arbetsmiljölag m.m. har riksdagen bl.a. gett regeringen till känna vad socialutskottet och jordbruksutskottet anfört beträffande den statliga produktkontrollorganisationen (prop. 1976/77:149, mot. 1976/77:1675, SoU 1977/78:1, rskr 1977/78:18).

Jordbruksutskottet framhåller i denna fråga, med instämmande av socialutskottet, att starka skäl talar för att en översyn av den statliga produktkontrollorganisationen nu kommer till stånd. Översynen bör enligt utskottet i överensstämmelse med vad som anförs i motionen 1976/77:1675 syfta till en planmässig resursuppbyggnad som möjliggör effektivast möjliga kontroll av hälso- och miljöfarliga ämnen och som motsvarar utvecklingens krav. Utskottet finner det naturligt att produktkontrollnämnden ges en mera självständig ställning. Det finns dock enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att redan i detta sammanhang ta definitiv ställning till sådana frågor som kansliets organisatoriska uppbyggnad och placering i administrativt hänseende. Vid översynen bör det enligt utskottet tas fram underlag som kan läggas till grund för beslut i sådana frågor.

För egen del vill jag framhålla att jag ser det som en av de viktigaste frågorna inom miljövårdsarbetet att få till stånd en effektiv kontroll över hälso- och miljöfarliga varor. Gällande lagstiftning ger, som jag inledningsvis redovisat, mycket långtgående möjligheter till ingripande mot produkter som kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Kontrollorganisationen har successivt förstärkts under de senaste åren. Som också riksdagen uttalat talar dock olika skäl för att en översyn av den statliga produktkontrollorganisationen nu bör ske. En särskild kommitté bör tillkallas för att göra denna översyn.

Produktkontrollfrågorna berör ett flertal olika myndigheter. De viktigaste av dessa är företrädda i nämnden. Kommittén bör kartlägga de resurser för produktkontroll som finns såväl inom produktkontrollnämndens kansli som hos övriga berörda myndigheter. Kommittén bör vidare kartlägga förekommande former för behandling av avgränsnings- och samordningsfrågor mellan berörda myndigheter. Med utgångspunkt i denna beskrivning av produktkontrollorganisationens uppbyggnad bör kommittén göra en utvärdering av produktkontrollverksamheten under den femårsperiod som gått sedan den nuvarande organisationen infördes. Med produktkontroll avser jag därvid frågor inom tillämpningsområdet för lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Mot bakgrund av en sådan utvärdering av det hittillsvarande arbetet bör kommittén överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att effektivisera produktkontrollen. Kommittén bör därvid med beaktande av vad riksdagen anfört pröva såväl resursfrågor som behovet av förändringar av den nuvarande organisationen.

I samband med att produktkontrollnämnden inrättades behandlades bl.a. olika frågor rörande samordningen mellan skilda organ av produktkontrollverksamheten. Det är nödvändigt att olika samordningsaspekter beaktas också vid den kommande översynen. Vid sina överväganden bör kommittén utgå från att det också i fortsättningen bör finnas ett centralt samordnande organ inom produktkontrollområdet med ansvar t.ex. för sådana frågor som den fortsatta uppbyggnaden av produktregistret. Sammansättningen av detta organ bör övervägas. Kommittén bör vidare utgå från att inte alla uppgifter inom produktkontrollen kan tas om hand av detta organ. Det är därvid angeläget att kommittén ingående prövar hur ansvaret för behandlingen av olika produktkontrollfrågor bör fördelas mellan det centrala samordnande organet och övriga myndigheter såsom i första hand naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Klara principer för ansvarsfördelningen bör därvid eftersträvas. Vid prövningen bör beaktas de reformer av lagstiftning och organisation inom t.ex. arbetsmiljö- och konsumentområdena som skett sedan den nuvarande produktkontrollorganisationen inrättades år 1973. Vidare bör hänsyn tas till utvecklingen inom berörda områden. Det nära sambandet inom miljöskyddet mellan kontrollen av de kemiska varor som används i industriella processer och åtgärder för att minska utsläppen från dessa processer är exempel på frågor av betydelse i detta sammanhang. Kommittén bör redovisa för- och nackdelar vid olika organisationsalternativ där en större resp. mindre del av det samlade arbetet med produktkontrollfrågorna läggs på det samordnande organet och dess kansli. Därvid bör särskilt belysas hur tillgängliga resurser kan utnyttjas på mest effektiva sätt. Kommittén bör vidare beakta vad regeringen anfört i kommittédirektiv (1978:40) om tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående finansiering av reformer.

Kommitténs arbete bör inriktas på frågor som gäller produktkontrollens organisation. Lagstiftningsfrågor bör således i allmänhet inte tas upp annat än om de har samband med de organisationsfrågor kommittén behandlar. I den mån kommittén finner att vissa förändringar när det gäller tillämpningsbestämmelserna till de centrala ramförfattningar som reglerar produktkontrollfrågor kan bidra till att effektivisera produktkontrollen bör kommittén dock kunna lägga fram förslag härom. Kommittén bör också i övrigt vara oförhindrad att ta upp sådana frågor som har samband med en översyn av produktkontrollens organisation.

Resultatet av kommitténs arbete bör redovisas före utgången av år 1979.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sex ledamöter för översyn av produktkontrollens organisation,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 8. Tilläggsdirektiv till utredningen (Jo 1973:04) om bevarande av genetiskt material

Dir 1978:88

Beslut vid regeringssammanträde den 5 oktober 1978.

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, anför.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet den 26 februari 1973 en sakkunnig med uppdrag att utreda frågan om bevarande av genetiskt material. Den sakkunnige, som antog namnet genbankutredningen, har i april 1975 avgivit delbetänkandet (Ds Jo 1975:5) Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter. Betänkandet har sedermera legat till grund för överläggningar mellan nordiska experter om inrättande av en gemensam nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter. Nordiska Ministerrådet har den 31 maj 1978 beslutat att fr.o.m. den 1 januari 1979 inrätta en gemensam nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter.

I april 1975 biföll dåvarande jordbruksministern framställning från genbankutredningen att fortsätta sitt arbete rörande bevarandet av genetiskt material av kulturväxter med att utreda skogsbrukets behov av genbank. Utredningen förväntas avlämna delbetänkande om skogsbrukets behov av genbank under hösten 1978.

På husdjursområdet bevaras genetiskt material i viss utsträckning genom seminföreningarnas försorg. Sålunda har vissa seminföreningar en plan för

att bevara sperma av mjölkboskap. Vidare bevarar vissa avelsföreningar, djurparker m.fl. djur från särskilda lantraser. Samtidigt kan noteras att det f.n. inte finns något program för att bevara sperma av svin. Enligt min mening är det angeläget att det arbete som här bedrivs blir närmare kartlagt och dokumenterat, särskilt vad gäller de ekonomiskt betydelsefulla husdjursslagen.

Jag hemställer att regeringen utvidgar utredningsuppdraget till att även avse en kartläggning av arbetet med bevarandet av genetiskt material på husdjursområdet.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

## 9. Översyn av industrins råvarukostnadsutjämning, m.m.

Dir 1978:93

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-10

Departementschefen, statsrådet Enlund, anför.

I Sverige, liksom i flertalet västeuropeiska länder, tillämpas inom jordbruksprisregleringen en s.k. producentprislinje. Detta innebär att producentpriserna på jordbruksprodukter genom ett gränsskydd och en reglering av utrikeshandeln hålls på en högre nivå än vid helt fri import. Den industri, främst livsmedelsindustrin, som använder jordbruksråvaror i sin tillverkning måste därför köpa såväl importerade som inhemska råvaror till ett pris som i regel är högre än världsmarknadspriset. Om inga särskilda åtgärder vidtas kan följaktligen denna industri komma i ett sämre läge än konkurrenter i andra länder med lägre prisnivå på jordbruksråvarorna. En sådan lägre nivå kan vara marknadsbestämd eller uppnådd genom någon form av prisutjämning.

För att neutralisera den inhemska industrins konkurrensnackdel till följd av jordbruksprisregleringen finns f.n. flera olika system för råvarukostnadsutjämning.

För åtskilliga livsmedelsindustriprodukter sker utjämningen antingen genom ett internt system med utjämningsbidrag motsvarande råvarufördyringen till följd av jordbruksprisregleringen eller genom ett externt system med införselavgifter resp. exportbidrag motsvarande denna fördyring. För vissa industriprodukter som innehåller fettvaror eller stärkelse sker prisutjämningen inom ramen för fettvaruregleringen resp. stärkelseregleringen.

För andra industriprodukter sker utjämningen genom att industrin erhåller befrielse från eller återbetalning av införselavgiften för de jordbruksråvaror som använts. Tullar används också som medel att uppnå prisutjämning. Kostnaderna för prisutjämningssystemen finansieras på olika sätt, nämligen genom en särskild utjämningsskatt, interna avgifter, statliga införselavgiftsmedel och direkta budgetmedel.

Nuvarande uppbyggnad med flera olika utjämningsoch finansieringssystem har skett successivt varigenom utjämningen blivit svåröverskådlig och administrativt komplicerad. Den senaste översynen ägde rum år 1966.

Det är angeläget att en total översyn av de olika systemen för industrins råvarukostnadsutjämning nu kommer till stånd i syfte bl.a. att finna ett förenklat och om möjligt enhetligt system. I propositionen om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m.m. (prop. 1977/78:19) anmälde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet att en särskild översyn skulle företas. Jag föreslår nu att en kommitté tillkallas för att göra denna översyn.

Som grund för översynen bör ligga behovet av prisutjämnande åtgärder till förmån för den del av den svenska industrin som är utsatt för konkurrens från andra länders industrier, vilka har tillgång till jordbruksråvaror till världsmarknadspris. Åtgärderna bör i görlig mån neutralisera verkningarna av den fördyring av jordbruksråvarorna som är en följd av jordbruksprisregleringen. Översynen bör innefatta en kartläggning av vilka industriprodukter och råvaror som bör omfattas av prisutjämningen. Finansieringsfrågan bör ägnas särskild uppmärksamhet. Vid översynen bör även undersökas behovet av en särskild lagstiftning på området liksom hur systemet lämpligen bör administreras. Internationella åtaganden enligt EG-, EFTA- och GATT-avtalen bör beaktas.

För vissa livsmedelsprodukter utgår tull efter varans vikt inkl. detaljhandelsemballage. Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 12 augusti 1977 föreslagit att bestämmelserna för flertalet av dessa produkter skall ändras så att tullen beräknas efter nettovikten i likhet med vad som gäller för andra vikttullvaror. Styrelsen anser att det är opraktiskt att i den tullpliktiga vikten inbegripa närmaste emballage eftersom vägning i samband med tulltaxeringen endast förekommer i undantagsfall. Tulltaxeringen sker numera på grundval av importörens uppgifter i tulldeklarationen, vilka uppgifter i sin tur grundar sig på uppgifter på förpackningarna om innehållets nettovikt och motsvarande uppgifter i fakturorna. Angivna förslag bör prövas vid översynen av de olika systemen för industrins råvarukostnadsutjämning. Eventuella förslag till ändrade bestämmelser för tullviktsberäkningen bör utformas med beaktande av konsekvenserna för tullskyddet för produktionen av livsmedelsindustriprodukter.

Samråd bör ske med 1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974:09) som bl.a. skall pröva tullskyddet för beredningar av köksväxter, frukter och andra växtdelar.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst elva ledamöter med uppdrag att se över de olika systemen för industrins råvarukostnadsutjämning, m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tionde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

# Handelsdepartementet

## 1. Verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna

Dir 1977:122

Beslut vid regeringssammanträde 1977-11-03

Departementschefen, statsrådet Burenstam Linder, anför.

I propositionen 1977/78:8 om åtgärder på distributionsområdet behandlas bl.a. frågor om förbättrade förutsättningar för mindre handelsenheter (s. 80 ff.). Jag anförde då att finansieringssituationen inom detaljhandeln och andra näraliggande spörsmål borde tas upp till behandling i ett vidare perspektiv än det då behandlade. Bland de näraliggande spörsmålen nämnde jag frågan om att förbättra finansieringsmöjligheterna för företag som önskar stå särskilt obundna gentemot leverantörsintressen. Vidare tog jag upp behovet av råd och hjälp till de mindre företagen inom servicenäringarna i frågor rörande marknadsförutsättningar, utbildningmöjligheter, företagsadministration m.m., som särskilt i ett inledningsskede kan vara påtagligt. Mot denna bakgrund uttalade jag att en särskild kommitté borde tillkallas för att pröva verksamhetsförhållandena och finansieringsituationen för mindre företag inom servicenäringarna.

Jag har i min anmälan till propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78:40, bil. 4) närmare utvecklat min syn på frågor om finansieringsstöd och rådgivning för företag inom servicenäringarna och därvid anfört följande.

När det gäller finansieringssituationen för företag inom servicenäringarna är det främst två i och för sig sammanhängande problem som enligt min mening särskilt bör belysas. Det ena är den i bankmässig mening lägre kreditvärdighet som dessa företag ofta har. Det andra är det beroende av exempelvis leverantörer som kan följa av att företagen på grund av den bristande kreditvärdigheten ofta måste ordna stora delar av sin finansiering genom leverantörskrediter.

Företag inom servicenäringarna äger sålunda sällan anläggningstillgångar till mera betydande värden, varför möjligheterna att anskaffa främmande kapital genom inteckningar i fast egendom är begränsade. Även lån mot säkerhet i företagsinteckningar kan vara svåra att erhålla.

Särskilt besvärlig blir avsaknaden av reella belåningsbara tillgångar vid nyetablering av företag av oprövad typ. Det kan därför vara svårt att lånefinansiera nya affärsidéer. Även vid utvidgningar eller ombyggnader uppstår särskilda problem för företag inom servicenäringarna.

Som jag nyss har anfört ordnar många företag inom servicenäringarna stora delar av sin finansiering genom leverantörskrediter eller genom andra utfästelser från leverantörshåll. En sådan finansiering kan föra med sig ett

beroende gentemot leverantörsföretagen. Särskilt från konkurrenssynpunkt kan en sådan ordning synas betänklig.

Särskilda finansieringsinstitut har bildats inom vissa branscher för att motverka de bindningar som leverantörsbunden finansiering för med sig. Inom främst dagligvarusektorn verkar sålunda AB Handelskredit med en utlåning som riktar sig till företag som önskar vara mindre knutna till grossistintressen. Förslag har förts fram om statliga insatser för att förstärka denna verksamhet.

Mot bakgrund av det anförda bör den av mig förordade kommittén få i uppdrag att närmare undersöka finansieringsmöjligheterna för småföretag inom servicenäringarna. Härvid bör uppmärksammas i vad mån brist på lämpliga krediter begränsar innovationsmöjligheterna eller i övrigt förhindrar en från allmän synpunkt önskvärd utveckling av dessa företag samt hur sådana effekter i så fall kan motverkas. Kommittén bör också särskilt undersöka omfattningen av den finansiering som på något sätt härrör från leverantörsföretag samt överväga frågan om förbättrade finansieringsmöjligheter för företag som önskar stå särskilt obundna gentemot leverantörsintressen. Vad beträffar övervägandena i denna del vill jag även peka på de lånemöjligheter som de båda halvstatliga företagen AB Industrikredit och AB Företagskredit erbjuder eller kan erbjuda.

När det gäller rådgivning och annan företagsservice finner jag att det finns påtagliga behov av sådan service inom såväl tillverkningsnäringarna som servicenäringarna. Behovet av råd och hjälp i frågor rörande marknadsförutsättningar, utbildning, företagsadministration m.m. torde sålunda vara likartade inom olika delar av näringslivet.

Det kan diskuteras hur en sådan rådgivning bör vara organiserad för olika branscher och vilket behov som kan finnas av särskilda statliga insatser. Köpmannaförbundet har sålunda i skrivelse den 1 september 1977 pekat på att förbundet – genom bl.a. sina länsorgan – redan fullgör funktioner som rådgivare till butiksdetaljhandeln. Detaljhandeln får också i vissa fall företagsservice av leverantörsföretag. Särskilt utvecklad är denna på dagligvarusidan, men exempel finns också inom bensinhandeln, järn- och färghandeln och blomsterhandeln.

En viktig uppgift för kommittén blir därför att utvärdera den rådgivningsverksamhet som f.n. tillhandahålls företag inom servicenäringarna. Om denna behöver förstärkas i något hänseende bör det vara naturligt för kommittén att i första hand pröva om detta kan ske inom befintliga organisationer och hur förstärkningen skall finansieras.

En fråga som givetvis hänger nära samman med rådgivningsverksamheten är utbildningsmöjligheterna för företagare. Med förbättrad utbildning kan behovet av rådgivning minskas. Chefen för industridepartementet kommer i dag efter samråd med mig att förorda att de förstärkta utbildningsmöjligheter för företagare som han då ämnar föreslå även skall avse företagare inom delar av servicenäringarna. Kommittén bör dock kunna överväga om särskilda utbildningsinsatser kan behövas för sistnämnda kategori.

Av vad jag nu har anfört framgår att kommittén tämligen förutsättningslöst bör undersöka behovet av finansieringsstöd och rådgivning för företag inom servicenäringarna. Även olika lösningar i organisatoriskt hänseende m.m. avses kunna prövas. Det finns dock skäl att redan nu förstärka möjligheterna till sådant stöd för vissa avgränsade företagsgrupper. Chefen för industridepartementet kommer i dag att föreslå att målgruppen för företagarföreningarnas verksamhet vidgas. Efter samråd med mig kommer

han därvid att föreslå att även tjänsteproducerande företag, som har direkt anknytning till de tillverkande företagen, skall kunna anlita företagareföreningarna. Även produktionsvaruinriktade partihandelsföretag avses t.v. ingå i målgruppen. Frågan får sedan närmare prövas i den utredning jag kommer att ta initiativ till.

Jag har vid mina närmare överväganden funnit att utredningsuppdraget bör anförtros en särskild utredare. Denne bör nu tillkallas. Beträffande utredningsarbetet vill jag ytterligare anföra följande.

Regeringen har i propositionen om åtgärder på distributionsområdet lämnat förslag om särskilda ekonomiska stödåtgärder till dagligvarubutiker m.m. inom glesbygder, skärgårdar och andra områden där servicesituationen är eller kan bli otillfredsställande. Frågor om omfattningen av sådana särskilda åtgärder och tillämpningsområdet för dem bör i princip inte prövas av utredaren. Denne bör heller inte pröva sådana frågor som hotell- och restaurangutredningen (H 1974:01) har övervägt och som väntas bli redovisade kring årsskriftet 1977-1978.

Jag vill påminna om det nyss nämnda förslaget att också produktionsvaruinriktade partihandelsföretag t.v. skall ingå i målgruppen för den verksamhet som företagareföreningarna i dag svarar för. Utredaren bör mot bakgrund av sina övriga överväganden pröva hur den stödjande verksamheten gentemot partihandeln på sikt bör vara beskaffad.

Om utredaren vid sina överväganden skulle finna att ett stöd från det allmännas sida till finansierings- och rådgivningsverksamheten för mindre och medelstora företag inom servicenäringarna behövs, bör förslag lämnas även om hur det allmännas inflytande över verksamhetens utformning bör vara beskaffad.

Det är självfallet angeläget att utredaren bedriver sitt arbete i nära samråd med företrädare för bl.a. berörda näringslivsorganisationer. Jag har funnit att några av de närmast berörda större organistionerna bör beredas möjlighet att direkt delta i utredningsarbetet genom representation i en grupp sakkunniga som kontinuerligt bör följa arbetet.

Samråd bör vidare ske med statens industriverk och de utvecklingsfonder, som regeringen har föreslagit skall inrättas länsvis, samt med de finansieringsinstitut, som kan beröras av utredningsarbetet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för handelsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna, att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver, att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om inte annat föreskrives, att kostnaderna skall belasta elfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Handelsdepartementet)

## 2. Öst Ekonomiska Byråns verksamhet

Dir 1978:43

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-27

Departementschefen, statsrådet Burenstam Linder, anför.

Öst Ekonomiska Byrån är en privaträttslig stiftelse vars fullständiga namn är Stiftelsen för utredningar rörande östekonomiska frågor. År 1959 träffade staten och näringslivet avtal om stiftelsens upprättande. Motivet för stiftelsens tillkomst var en önskan att få grundligare kunskap om öststaternas ekonomi.

Organisationen påbörjade i februari 1960 sitt arbete på försök under tre år. Efter två och ett halvt år ansågs resultaten av försöksverksamheten så tillfredsställande att statsmakterna beslöt att stödja byråns verksamhet genom inrättande av en statlig befattning för byråns verkställande direktör. Från och med budgetåret 1975/76 (prop. 1975:1, bil. 12) är befattningen som är personlig, upptagen på kommerskollegiets stat.

Utöver kostnaderna för befattningen som chef för byrån, som bestrids av staten, finansieras verksamheten genom årliga abonnemangsavgifter från statliga verk och myndigheter samt enskilda företag. Dessutom har byrån vissa inkomster av särskilt beställda utredningar. Byråns intäkter uppgick 1977 till ca 500.000 kronor, varav ca 235.000 kronor i abonnemangsavgifter från statliga verk eller företag.

Byrån har alltsedan sin tillkomst haft en stor genomströmning av yngre akademiker vilket har inneburit att den även kunnat ge en värdefull vidareutbildning i ekonomiska frågor särskilt med avseende på öststaternas ekonomi.

En översyn av omfattningen, organisationen och finansieringen av byråns verksamhet bör nu komma till stånd. En särskild utredare bör tillkallas för att se över verksamheten vid Öst Ekonomiska Byrån. Översynen bör innefatta en undersökning av behovet av och intresset hos avnämarna för den verksamhet som bedrivs av byrån. Utredaren bör utifrån denna bakgrund lämna förslag om verksamhetens inriktning, omfattning, organisation och finansering. Under förutsättning av att ett reellt intresse från näringslivets sida föreligger bör i första hand prövas möjligheten att basera verksamheten på det nuvarande samarbetet mellan stat och näringsliv.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för handelsdepartementet

– att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över Öst Ekonomiska Byråns verksamhet

– att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

– att kostnaderna skall belasta elfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Handelsdepartementet)

## 3. Utredning om översyn av tullagstiftningen

Dir 1978:47

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-27

Departementschefen, statsrådet Burenstam Linder, anför.

Tullverksamheten regleras i huvudsak av fyra författningar: tullagen (1973:670), tullstadgan (1973:671), tullförordningen (1973:979) och tullkungörelsen (1973:1014).

Tullagen behandlar själva tullförfarandet vid inoch utförsel av varor. I lagen lämnas föreskrifter rörande bl.a. förtullning, tulldeklaration, tulltaxering och uppbörd. Lagen innehåller vidare regler om tullverkets kontrollverksamhet, straff och särskilda avgifter o.d. samt besvärsordningen. I tullstadgan ges tillämpningsföreskrifter till tullagen.

Tullförordningen innehåller centrala bestämmelser om uttagande av tull, om tullfrihet och om tullrestitution m.m. Tillämpningsföreskrifter till tullförordningen finns i tullkungörelsen.

Samtliga här berörda författningar trädde i kraft den 1 januari 1974 som ett resultat av en allmän översyn av tullagstiftningen.

Beträffande tullförfarandet och därmed sammanhängande frågor gjordes översynen av en särskild utredning, tullagstiftningskommittén. Propositionen 1972:110 med förslag till tullag m.m. grundades på kommitténs arbete. Som underlag fanns vidare en inom finansdepartementet utarbetad promemoria med ett lagförslag som i huvudsak byggde på kommitténs betänkanden och de remissyttranden som hade avgetts i frågan. Tullagen innebar en omfattande reform av själva tullförfarandet. Ett enkelt hemtagningsförfarande och ett system med privat godsvård infördes. En väsentlig nyhet var också tulltaxering av gods med ledning av tulldeklaration som tullskyldig skall lämna. Lagstiftningen innebar en anpassning till nya marknadsförhållanden och modern varuhantering.

Översynen på tullagstiftningsområdet i övrigt gjordes av en annan utredning, 1972 års tullagstiftningssakkunniga. Propositionen 1973:187 med förslag till tullförordning m.m. byggde på de sakkunnigas betänkande (Ds Fi 1973:11) Tullagstiftningen m.m. Tullförordningen innebar en anpassning av den övriga lagstiftningen till de nya procedurreglerna i tullagen. I tullförordningen sammanfördes efter en överarbetning då gällande regler om bl.a. uttagande av tull, om tullfrihet och om restitution.

Tullagen och tullförordningen utgör föreskrifter som har beslutats av riksdagen. Tullstadgan och tullkungörelsen utgör regeringens tillämpningsföreskrifter till de av riksdagen beslutade författningarna.

1972 års tullagstiftningssakkunniga berörde i sitt betänkande frågan om ett ytterligare sammanförande av vissa tullförfattningar. De sakkunniga uttalade därvid att deras förslag till tullförordning och tullkungörelse hade utformats så att författningarna förhållandevis lätt skulle kunna slås samman med tullagen respektive tullstadgan, om detta visade sig lämpligt i framtiden.

Den nya tullagstiftningen har varit i tillämpning i drygt fyra år. Erfarenheterna ger vid handen att det är önskvärt att en teknisk översyn av författningarna nu kommer till stånd i syfte bl.a. att vinna en förenklad, mer enhetlig ordning. I första hand bör prövas den av 1972 års tullagstiftningssakkunniga berörda möjligheten att föra samman tullagen och tullförordningen till en lag. På motsvarande sätt bör utredas hur tullstadgan och tullkungörelsen skall kunna samordnas inom ramen för en förordning. I

samband med detta arbete bör författningarna, som har tillkommit före det att ny regeringsform började tillämpas den 1 januari 1975, ses över med beaktande av vad som numera gäller i fråga om bl.a. normgivningskompetens och delegering.

Vid översynen bör också beaktas huruvida erfarenheterna från tillämpningen av dessa tullförfattningar ger vid handen att ändringar behövs på särskilda punkter. I den delen har generaltullstyrelsen i skrivelse den 30 juni 1977 redovisat resultatet av en granskning inom styrelsen av tullförordningen och tullkungörelsen samt därvid föreslagit vissa ändringar. Jag finner det lämpligt att de av styrelsen väckta frågorna bedöms inom ramen för den av mig föreslagna översynen, i den mån de inte prövas i särskild ordning.

Genom den omfattande tullfriheten för varor från EFTA- och EG-länderna samt från utvecklingsländerna har bedömningsgrunderna för vissa tullbestämmelser förändrats. Mot denna bakgrund bör prövas huruvida det fortfarande finns behov av bestämmelserna i 5 § tullförordningen. Enligt dessa kan regeringen förordna att tull inte skall utgå för varuslag som icke eller endast i ringa omfattning är föremål för tillverkning inom landet eller för vara av sådant slag. Bedöms bestämmelserna behövliga bör övervägas införandet av en möjlighet till delegering av regeringens beslutanderätt vid prövning av tullfrihet beträffande särskilda importfall. Också bestämmelserna om tullrestitution bör mot samma bakgrund ses över, främst med syftet att uppnå en förenkling av reglerna. Vissa justeringar i materiellt hänseende kan härvid behöva övervägas, bl.a. med hänsyn till att tullrestitutionen numera har minskat i betydelse.

För den angivna översynen bör en särskild utredare tillkallas. Utredaren bör i sitt arbete kunna överväga också behovet av ändringar i andra författningar på tullområdet när det kommer upp frågor som gör detta påkallat.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för handelsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över tullagstiftningen,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för utredningen skall belasta elfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Handelsdepartementet)

## 4. Översyn av import- och exportförfattningar

Dir 1978:96

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-02

Departementschefen, statsrådet Cars, anför.

Som närmare utvecklas i en promemoria, upprättad den 26 oktober 1978 inom handelsdepartementet (bilaga till detta ärende), är det nu påkallat med

en genomgripande översyn av de allmänna import- och exportförfattningarna. Jag delar uppfattningen att de nu gällande författningarna bör arbetas om för att bringas i överensstämmelse med den nya regeringsformens regler. Det är också angeläget att ersätta den existerande regleringen med ett enklare och mera överskådligt regelsystem som samtidigt är effektivt.

För att utföra denna översyn bör en särskild utredare tillkallas. Som utgångspunkt för hans arbete bör tjäna vad jag nu har anfört jämte de ytterligare synpunkter som promemorian innehåller.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för handelsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra översynen,

att besluta om experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall betalas från elfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Handelsdepartementet)

*Bilaga*

HANDELSDEPARTEMENTET
PM
1978-10-26

**Översyn av de allmänna import- och exportförfattningarna**

Allmänna föreskrifter om import och export finns i kungörelsen (1947:82) angående allmänt importförbud (omtryckt 1971:1178, ändrad senast 1977:1081) och kungörelsen (1950:324) angående allmänt exportförbud (omtryckt 1971:1177, ändrad senast 1977:1082). De två kungörelserna är uppbyggda på i huvudsak samma sätt. Båda innehåller ett generellt förbud mot införsel resp. utförsel av varor utan import- resp. exportlicens. Från förbudet undantas ett antal särskilt angivna varuslag. Vidare anges att statens jordbruksnämnd och kommerskollegium efter regeringens bemyndigande kan medge undantag från licenskravet också för andra varuslag. Sådant bemyndigande har lämnats i fråga om flertalet varor och länder. Licenskravet har på grund därav i stor utsträckning upphävts. Redan rubrikerna på de två författningarna är alltså föråldrade och missvisande.

När kungörelserna om import- och exportförbud kom till, hade regeringen ensam befogenhet att ge föreskrifter av detta slag. Detta förhållande har ändrats genom 1974 års regeringsform (RF). Enligt 8 kap. 3 § RF ankommer det på riksdagen att genom lag meddela föreskrifter som gäller förhållandet mellan enskilda och det allmänna och avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. I 8 kap. 7 § föreskrivs dock bl.a. att regeringen – utan hinder av 3 § samma kap. – kan efter bemyndigande i lag ge föreskrifter om in- eller utförsel av varor. Föreskrifterna skall ha förordningsform. Ett bemyndigande av angivet slag har riksdagen lämnat i lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om ineller utförsel av varor. Enligt lagen får regeringen – med viss begränsning – meddela föreskrifter om import och export, om det är påkallat av hänsyn till risk för störning inom samhällsekonomin eller folkförsörjningen, av särskilda handelspolitiska skäl eller av hänsyn till behov att trygga kvaliteten hos produkter av visst slag, till hälsovården, miljövården, växtskyddet eller skyddet mot djursjukdomar eller till kontrollen av materiel som kan få militär användning. Regeringens befogenhet kan överlåtas till förvaltningsmyndighet.

Såsom bemyndigandet är utformat skulle regeringen under nuvarande förhållanden inte ha rätt att utfärda regler om in- eller utförsel med så generell räckvidd som de allmänna import- och exportförbudskungörelserna. Dessa kungörelser har dock fortsatt giltighet på grund av punkt 6 i övergångsbestämmelserna till RF. Om kungörelserna skall ändras måste emellertid de nya reglerna i RF iakttas.

Det har vid RF:s införande förutsatts att äldre författningar under en övergångsperiod skall ersättas av författningar som utfärdas enligt de nya grundlagsreglerna. Redan på grund därav bör import- och exportförbudskungörelserna snarast arbetas om. Härtill kommer att det nuvarande systemet medför rättstekniska problem så snart som gällande regler och beslut i något avseende behöver ändras.

Även av praktiska skäl är en översyn av regelsystemet angelägen. De beslut om begränsningar av olika slag som gäller särskilt i fråga om importen är

svåröverskådliga. De har delvis meddelats av regeringen, delvis av kommerskollegium eller statens jordbruksnämnd. Ett enklare och mera överskådligt regelsystem som samtidigt är effektivt bör eftersträvas. Ett sådant system gör det lättare för myndigheterna. Vidare är det av särskilt värde att uppnå förenklingar med tanke på den allmänhet som berörs, bl.a. mindre och medelstora företag.

Mot denna bakgrund bör en genomgripande översyn göras av reglerna om import och export. Målet bör vara att ersätta import- och exportförbudskungörelserna och därpå grundade beslut med ett nytt regelsystem.

I samband med översynen bör rollfördelningen mellan regeringen och förvaltningsmyndigheterna – kommerskollegium samt statens jordbruksnämnd – klarläggas. Därvid bör också frågan om formerna för överlåtelse av regeringens befogenheter till myndigheterna övervägas.

# Arbetsmarknadsdepartementet

## 1. Utredning av vissa frågor på semesterrättens område

Dir 1977:107

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-01

Departementschefen, statsrådet Ahlmark, anför.

En ny semesterlag (1977:480) som ger rätt till fem veckors semester har för kort tid sedan beslutats av riksdagen. Lagen träder i kraft den 1 januari 1978. Därmed upphör 1963 års semesterlag att gälla.

Den nya semesterlagen har föregåtts av ett omfattande utredningsarbete inom 1974 års semesterkommitté. Den innefattar långtgående förbättringar av semesterrättigheterna för arbetstagare i allmänhet och särskilt för deltids- och korttidsanställda samt för nytillträdande på arbetsmarknaden. En principiellt viktig nyhet är att rätten till semesterledighet inte längre förutsätter intjänande genom arbete hos arbetsgivaren. Rätten att tjäna in semesterlön vid sjukdom och annan s. k. semesterlönegrundande frånvaro har ökats avsevärt. Möjlighet har införts att spara ihop semesterledighet till en längre, sammanhängande ledighetsperiod.

Även om vi sålunda har fått en modern semesterlag som motsvarar högt ställda anspråk, bör reformarbetet på semesterrättens område fortsätta. Därvid bör givetvis beaktas att en förbättring av semesterförmånerna begränsar utrymmet för standardstegringar på andra områden. I propositionen med förslag till den nya semesterlagen har jag pekat på vissa frågor som påkallar fortsatt utredning. Andra har tillkommit under riksdagsbehandlingen.

Semesterkommittén undersökte i enlighet med sina direktiv möjligheterna att bygga upp någon form av fondsystem för utbetalning av semesterlön. I betänkandet (SOU 1975:88) Fem veckors semester föreslogs inrättande av en begränsad fond för administration och utbetalning av sådan semesterlön (s. k. särskild semesterlön) som tjänades in vid sjukdom och annan semesterlönegrundande frånvaro. Fonden skulle anknytas till sjukförsäkringens ADB-system. Den föreslagna anordningen syftade till att fördela kostnaderna för sådan semesterlön på hela arbetsgivarkollektivet. Mot den bakgrunden föreslog kommittén också en avsevärd utvidgning av möjligheterna att tjäna in semesterlön under kvalificerad frånvarotid. Semesterkommittén lämnade dessutom en principskiss på ett fondsystem omfattande all semesterlön (SOU 1975:88 s. 213–220). Något slutligt förslag till en sådan fond lämnades dock inte. I anslutning till detta anförde kommittén, att en mer eller mindre långtgående ändring av gällande ordning för utbetalning av semesterlön, exempelvis genom införande av en fond för all semesterlön, kunde bli nödvändig om vissa krav på förbättringar av semesterförmånerna skulle kunna genomföras. Kommittén syftade därvid bl. a. på möjligheten att spara semester utan hinder av byte av arbetsgivare.

rätten till en garanterad lägsta semesterlön samt frågor om semesterrätten vid arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning.

Semesterkommitténs förslag till en begränsad semesterlönefond, ansluten till sjukförsäkringens ADB-system, mötte omfattande kritik under remissbehandlingen. För egen del fann jag mig inte kunna förorda ett sådant administrativt system som det kommittén hade förordat (se prop. 1976/77:90 s. 78). I stället bör frågan om inrättande av ett fondsystem och utformningen av fonden bli föremål för fortsatt utredning.

Utredningsarbetet bör till en början inriktas på ett fondsystem för semesterlön som tjänas in vid semesterlönegrundande frånvaro. Såvitt gäller det begränsade fondsystemet vill jag nämna följande. Åtskilliga av de invändningar som riktades mot semesterkommitténs fondförslag skulle kunna undgås med en ordning enligt vilken semesterlön vid sjukdom m. m. inte grundas på semesterlagen utan i stället helt och hållet knyts till socialförsäkringen och alltså får utgöra en socialförsäkringsförmån. Det blir då inte längre avgörande för rätten till sådan semesterlön att personen i fråga är anställd vid sjukdomstillfället. Någon samordning mellan den vid sjukdom m. m. intjänade, på sjukpenningen beräknade semesterlönen och semesterrättigheterna enligt semesterlagen skall i sådant fall inte ske. Det bör dock noga övervägas om en sådan, principiellt långtgående förändring av semesterrätten är lämplig från allmänna utgångspunkter. Föreslås ett begränsat fondsystem, bör samtidigt övervägas i vad mån möjligheterna att tjäna in semester vid frånvaro bör utvidgas. Vidare bör undersökas om det är möjligt att inom ramen för en begränsad fond lösa andra semesterproblem, exempelvis frågan om intjänande av semesterlön vid arbetslöshet, arbetsmarknadsutbildning m. m. Även frågan om privilegiering av militärtjänstgöring och motsvarande vapenfri tjänst bör övervägas i detta sammanhang.

Skulle kommittén stanna för ett begränsat fondsystem, bör kommittén också undersöka möjligheten av att inrätta en fond eller kassa för uppsamling av sparad semesterlön i samband med byte av anställning. Anordningen skall göra det möjligt att spara semester enligt semesterlagen oavsett byte av anställning.

En viktig fråga för kommittén är naturligtvis att utifrån kostnadsberäkningar av föreslagna förbättringar av semesterförmånerna anvisa alternativa finansieringsmetoder.

Frågan om inrättande av en semesterlönefond för all semesterlön har stor principiell och praktisk räckvidd. En utgångspunkt för utredningsarbetet bör enligt min mening vara, att en sådan ordning bör övervägas endast i den mån de eftersträvade förbättringarna av semesterrättigheterna inte kan uppnås på annat sätt. Jag tänker i detta sammanhang främst på frågan om en garanterad lägsta semesterlön, möjlighet att bibehålla sparade semesterförmåner vid byte av anställning och möjlighet till ökad flexibilitet vid semestersparande. I sistnämnda hänseende vill jag erinra om att jag i propositionen uttalade, att den nu beslutade omfattningen av sparanderätten fick ses som ett första steg.

Om kommittén finner att en allmän semesterlönefond behövs för att de eftersträvade förbättringarna skall uppnås, bör kommittén förutsättningslöst pröva hur fonden skall utformas. Det bör därvid undersökas bl. a. om den skall förvaltas av det allmänna eller av arbetsmarknadens parter eller i annan ordning. En särskild fråga även i detta fall är naturligtvis hur finansieringen skall ske. De nuvarande semesterkassornas utformning och funktion bör i det sammanhanget beaktas.

Vid bedömningen av frågan om inrättande av en fond – vare sig det gäller ett begränsat fondsystem eller en fond för all semesterlön – bör strävan vara att finna en lösning som medger en enkel handläggning, så att byråkrati i möjligaste mån undviks på detta område. Utredningen bör också noga överväga om frivilligt uppbyggda semesterkassor skall behöva upphöra om ett fondsystem införs.

Enligt 17 § 2 i den nya semesterlagen är frånvaro från arbetet semesterlönegrundande när det är fråga om föräldraledighet i samband med barns födelse eller adoption eller ledighet för tillfällig vård av barn. I fråga om den först nämnda ledigheten gäller en begränsning till 120 dagar eller, för ensamstående förälder, 180 dagar. Genom den av riksdagen beslutade utbyggnaden fr. o. m. den 1 januari 1978 av föräldraförsäkringen (prop. 1976/77:117, SfU 27, rskr 296, SFS 1977:630) har införts rätt till s. k. särskild föräldrapenning. Reformen innebär bl. a. att tre månader av den sammanlagda ersättningstiden om 270 dagar skall kunna tas ut i enlighet med föräldrarnas önskan i form av särskild föräldrapenning fram t. o. m. barnets första skolår. Föräldrapenning i samband med barns födelse kommer sålunda att utgå under 180 dagar och s. k. särskild föräldrapenning under 90 dagar. Rätt till föräldraledighet föreligger när förälder uppbär föräldrapenning som nu nämnts. Enligt den nya semesterlagen är som framgått inte all föräldraledighet i samband med barns födelse semesterlönegrundande. Föräldraledighet i samband med att särskild föräldrapenning erhålls är inte i något fall semesterlönegrundande. Frågan om rätten att tjäna in semesterlön i nu nämnda fall bör övervägas. I den mån den lagstadgade rätten till föräldraledighet utvidgas ytterligare, bör kommittén pröva möjligheten att göra även den nya föräldraledigheten semesterlönegrundande. Samtidigt bör kommittén pröva frågan om jämställdhet mellan ensamstående föräldrar och andra föräldrar i detta sammanhang.

Jag vill slutligen ta upp två frågor i vilka riksdagen uttalat sig för fortsatt utredningsarbete (SoU 1976/77:32, rskr 315). Den första frågan gäller semesterrätt vid uppsägning. Enligt 14 § i den nya semesterlagen gäller följande. Om uppsägning har skett innan betald eller obetald semesterledighet har lagts ut, får ledigheten inte förläggas till uppsägningstiden, om inte arbetstagaren medger det. Har däremot semestern lagts ut innan uppsägningen sker och infaller uppsägningstiden helt eller delvis under semesterledigheten, har arbetstagaren rätt att begära att semesterledighetens förläggning i samma mån skall upphävas. Bestämmelsen är tillämplig endast då arbetsgivaren säger upp arbetstagaren på grund av förhållanden som ej hänför sig till denne personligen. Den lösning som har valts i lagen tillgodoser i väsentlig mån arbetstagarnas intresse av att de förmåner som anställningsskyddslagen ger inte urholkas. Å andra sidan ger den inte arbetstagaren möjlighet att ta ut semesterledighet om han samtidigt vill utnyttja rätten till uppsägningslön. Arbetstagaren kan därigenom få avstå från en längre tids ledighet under sommaren. Riksdagen har mot den bakgrunden förordat en förnyad prövning av den närmare utformningen av ett förbud mot semesterförläggning under uppsägningstid. Utgångspunkten för arbetet i denna del bör vara att arbetstagarna skall ges möjlighet att utan avstående från uppsägningslön få ut en längre tids sommarsemester hos arbetsgivaren. I samband härmed bör övervägas i vad mån lagstiftningsåtgärder krävs för att komplikationer i samband med arbetsgivarens konkurs skall undanröjas.

Den andra frågan beträffande vilken riksdagen förordat fortsatt

utredningsarbete avser den särskilda semesterlagen. Frågan om och i vad mån särskilda semesterregler är motiverade vid radiologiskt arbete bör belysas ytterligare. Kommittén bör i detta sammanhang pröva om även underjordsarbetare som utsätts för joniserande strålning bör ges rätt till en förlängd semester.

Med anledning av vad socialutskottet uttalade vid granskningen av propositionen vill jag avslutningsvis föreslå, att kommittén får i uppdrag att uppmärksamt följa tillämpningen av den nya semesterlagen i alla hänseenden och att framlägga de ändringsförslag som bedöms motiverade av de erfarenheter som erhålls.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst 13 ledamöter med uppdrag att göra en översyn av vissa frågor på semesterrättens område,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 2. Översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning

Dir 1977:126

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-08

Departementchefen, statsrådet Ahlmark, anför.

Jag har i prop. 1976/77:149 med förslag till arbetsmiljölag m.m. förutskickat att jag avsåg att inhämta regeringens bemyndigande att i särskild ordning utvärdera erfarenheterna av yrkesinspektionens nuvarande distriktsindelning. Jag anhåller nu att få återkomma till denna fråga.

I nämnda proposition tog jag upp frågan om yrkesinspektionens arbetsformer och anförde att jag f.n. inte var beredd att förorda någon allmän översyn i form av en särskild utredning. Jag strök samtidigt under att det ankommer på arbetarskyddsstyrelsen som chefsmyndighet för yrkesinspektionen att noga följa utvecklingen och att kontinuerligt utvärdera erfarenheterna samt att avge de förslag som detta ger anledning till.

Yrkesinspektionens nuvarande distriktsindelning trädde i kraft den 1 juli 1974. Den omfattar 19 distrikt i stället för tidigare elva. Distrikten följer länsgränserna. Fjorton län bildar egna yrkesinspektionsdistrikt. Dessa är Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län. Fem distrikt omfattar var för sig

två län. Av dessa distrikt omfattar Växjö distrikt Kronobergs och Blekinge län, Kalmar distrikt Kalmar och Gotlands län, Malmö distrikt Malmöhus och Kristianstads län, Göteborgs distrikt Göteborgs och Bohus län och Hallands län samt Härnösands distrikt Västernorrlands och Jämtlands län. I Östersund finns ett lokalkontor med personal som stadigvarande är placerad där. Det har inrättats med hänsyn till de stora avstånden i denna del av landet. Yrkesinspektionen kan på så sätt ge bättre service i Jämtlands län.

Ökningen av antalet yrkesinspektionsdistrikt från tidigare elva till nuvarande 19 skedde för att yrkesinspektionen skall kunna verka nära arbetsställena. Tidigare distriktsindelning medgav inte i önskvärd utsträckning möjlighet till den kontakt som eftersträvas. Fler och mindre yrkesinspektionsdistrikt medför minskade avstånd mellan yrkesinspektion och arbetsställe och de inspekterande tjänstemännens restid förkortas. Mindre distrikt ger vidare yrkesinspektionen större möjligheter att följa och överblicka näringslivets utveckling inom distriktet. Vad jag nu har anfört talar för att yrkesinspektionen i princip bör organiseras och byggas upp länsvis. Härför talar också att ett stort antal regionala myndigheter och organisationer, som yrkesinspektionen behöver samarbete med, är länsorgan.

Man kan emellertid inte bortse från att det också finns skäl, som talar för relativt stora distrikt, och att det sålunda i vissa fall kan anföras skäl mot en uppbyggnad länsvis. Ett modernt arbetarskydd innefattar komplicerade frågor som kräver medverkan av specialister på skilda områden. Yrkesinspektionsdistrikten bör då inte vara mindre än att de ger ett tillräckligt underlag för att effektivt kunna utnyttja sådana specialister.

Socialutskottet har med anledning av en motion i sitt betänkande (SoU 1977/78:1) till 1977 års riksmöte bl.a. tagit upp frågan om yrkesinspektionens distriktsindelning. Utskottet, som hyser förståelse för de skäl som motionärerna anfört för att Jätmland skall utgöra ett eget yrkesinspektionsdistrikt, konstaterar med tillfredsställelse, att en utvärdering av erfarenheterna med nuvarande distriktsindelning kommer till stånd.

Nuvarande distriktsindelning har fungerat ganska kort tid. Arbetsmiljöutredningen avstod av det skälet från att gå in på frågan då utredningsförslaget lades fram vid årsskiftet 1975-1976. Nu är visserligen erfarenheterna fler, men den nya organisationen har fortfarande verkat relativt kort tid. Jag är därför inte beredd att utan ytterligare utredning ta ställning till hur yrkesinspektionens geografiska uppbyggnad framöver bör utformas.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört bör en särskild utredare tillkallas för att utvärdera erfarenheterna av nuvarande distriktsindelning och att avge de förslag en sådan utvärdering ger anledning till. Distriktsindelningen bör ge yrkesinspektionen och arbetslivet goda möjligheter till kontakt. Samtidigt är det angeläget att sträva efter en organisation som ger underlag för en tillräckligt allsidig personalsammansättning och en effektiv organisation. Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat

föreskrives,

att kostnaderna skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 3. Delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor

Dir 1978:1

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-19

Departementschefen, statsrådet Ahlmark, anför.

Under senare år har statsmakterna vidtagit en rad åtgärder för att underlätta övergången från skola till arbetsliv och för att begränsa ungdomsarbetslösheten. Dessa åtgärder har under senare tid byggts ut och getts ökad omfattning.

Under hösten 1977 fick arbetsmarknadsverket medel för att nyanställa 150 arbetsförmedlingsaspiranter tidigare än planerat. Dessa skulle frigöra erfarna förmedlare för bl a intensifierade insatser för ungdomar. Vidare förlängdes ett antal särskilda åtgärder för främst ungdomar fram till den 1 juli 1978. Det gäller bl.a. möjligheter för ungdomar under 20 år att delta i arbetsmarknadsutbildning, anordnande av dagsverksbilliga kommunala beredskapsarbeten, beredskapsarbeten i form av tillfällig praktik hos statliga myndigheter och verk samt enskilda beredskapsarbeten i företag och organisationer. Statsbidraget till sistnämnda slag av beredskapsarbeten höjdes samtidigt från högst 10 kr. per timme till högst 15 kr. per timme. Ett ökat antal utbildningsplatser i kortare yrkesinriktade kurser i gymnasieskolan har kommit till stånd. Dessutom kan arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) – under förutsättning att utbildningsplatser saknas i det reguljära utbildningsväsendet – anordna företagsanknutna, ettåriga yrkeskurser för ungdom.

De åtgärder som vidtagits har fått stor omfattning. I december 1977 sysselsattes 23.400 ungdomar under 25 år i praktik- och beredskapsarbeten av olika slag, medan 20.800 deltog i arbetsmarknadsutbildning. Särskild vikt läggs vid att utjämna regionala olikheter i sysselsättning och främja jämställdhet mellan könen. Genom dessa insatser kunde ungdomsarbetslösheten under år 1977 hållas på en lägre nivå än under lågkonjunkturen i början av 1970-talet. Arbetslösheten bland ungdom är också, i inte ringa utsträckning till följd av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, väsentligt lägre i Sverige än i de flesta andra jämförbara länder.

Ett av målen för den sysselsättningspolitik, som nu förs, är att utveckla olika arbetsmarknadspolitiska och utbildningspolitiska insatser så, att alla ungdomar kan garanteras arbete, utbildning eller praktik. I det sammanhanget bör de nyinrättade lokala planeringsråden för samverkan mellan skola, samhälle och arbetsliv kunna spela en viktig roll, bl.a. genom att i samverkan med distriktsarbetsnämnderna och kommunerna utveckla lokala handlingsprogram för ungdomens sysselsättning.

I en skrivelse den 11 oktober 1977 till chefen för arbetsmarknadsdepartementet har sysselsättningsutredningen föreslagit åtgärder för att öka unga

människors möjligheter till arbete, utbildning eller praktik. Till grund för förslagen ligger bl.a. erfarenheter som utredningen fått genom olika slags försöksverksamhet som den har bedrivit. Dessa förslag, som remissbehandlats under hösten 1977, berör bl.a. arbetsförmedlingens resurser och arbetssätt, behov och former för att anordna praktik- och beredskapsarbeten för ungdom samt vissa utbildningspolitiska åtgärder.

De åtgärder, som har aktualiserats berör ett flertal områden. Det finns därför enligt min mening behov av en delegation som övergripande kan följa upp hur ungdomens sysselsättning utvecklas och lägga fram förslag till förbättringar. Jag är därvid av samma uppfattning, som arbetsmarknadsutskottet, som i sitt betänkande (AU 1977/78:15, rskr 1977/78:51) över regeringens förslag i prop. 1977/78:32, om särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen under vinterhalvåret 1977/78 ägnade särskild uppmärksamhet åt ungdomsarbetslösheten. Med anledning av yrkanden i två motioner (1977/78:58 och 1977/78:71) framhöll utskottet att mycket talar för inrättandet av ett centralt organ som skulle ha ett övergripande ansvar för ungdomens sysselsättning. För sin del ville utskottet föra fram tanken att regeringen borde inrätta en särskild delegation för ungdomens sysselsättningsfrågor. Delegationens huvuduppgift bör vara att på olika sätt verka för att alla ungdomar garanteras arbete, praktik eller utbildning.

I det syftet bör delegationen ta initiativ till arbetsmarknads- och utbildningspolitiska insatser. En central fråga är därvid kopplingen mellan utbildning och arbete. Att göra en bedömning av nuvarande insatser på detta område är enligt utskottet en fråga som delegationen bör gripa sig an med redan i inledningsskedet.

Utskottet påpekade att inrättandet av en delegation av detta slag aktualiserar gränsdragningsfrågor gentemot exempelvis sysselsättningsutredningen och den verksamhet som bedrivs av AMS och skolöverstyrelsen (SÖ). Enligt utskottet bör det ankomma på regeringen att närmare pröva hur denna gränsdragning skall ske så att dubbelarbete undviks och så att en effektiv samverkan mellan olika instanser samtidigt kommer till stånd.

I fråga om delegationens sammansättning framhöll utskottet att den bör förutom av företrädare för regeringen och riksdagen bestå av representanter för andra intressenter, i första hand parterna på arbetsmarknaden, kommunförbunden, AMS och SÖ. Även politiska ungdomsorganisationer bör enligt utskottet vara representerade.

Mot denna bakgrund föreslår jag att en delegation för ungdomens sysselsättningsfrågor nu tillkallas. Delegationens uppgift bör vara att på olika sätt verka för att alla ungdomar garanteras arbete, praktik eller utbildning. I det syftet bör delegationen diskutera olika tänkbara åtgärder och kunna föreslå lämpliga insatser. Det är angeläget att åtgärderna utjämnar regionala skillnader i sysselsättning samt främjar jämställdhet mellan könen. Traditionella könsroller bildar barriärer för ungdomars utbildnings- och yrkesval som det är angeläget att bryta, inte minst för att vidga möjligheterna till arbete. Jag vill även understryka vikten av ett nära samband mellan de sysselsättningspolitiska åtgärderna för ungdomar och insatser på den sociala sektorn och fritidssektorn. I likhet med arbetsmarknadsutskottet anser jag att delegationen i första hand bör ta sig an frågan om åtgärder som är ägnade att underlätta övergången från skola till arbetsliv. Jag anser det inte lämpligt att binda delegationen vid mera detaljerade direktiv. Delegationen bör få pröva sig fram efter olika vägar med utnyttjande av de erfarenheter som har gjorts inom och utom landet i syfte att föreslå åtgärder som bör göra det möjligt att

nå det grundläggande målet att alla ungdomar skall tillförsäkras arbete, praktik eller utbildning.

Som utskottet framhållit bör stor vikt läggas vid frågor om gränsdragningen gentemot olika myndigheters ansvarsområden. Delegationen bör därför inleda sitt arbete med att kartlägga de arbetsuppgifter som enligt givna instruktioner åvilar olika myndigheter och således inte på eget initiativ påta sig uppgifter som normalt tillkommer dessa. Särskild vikt bör också läggas vid kontakt med sysselsättningsutredningen. Det bör normalt åvila resp. myndighet att genomföra de åtgärder, som delegationens verksamhet kan komma att föranleda. Om det uppkommer gränsdragningsproblem bör dessa lättast kunna lösas om delegationen har en allsidig sammansättning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en delegation med högst 22 ledamöter för ungdomens sysselsättningsfrågor,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt delegationen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver,

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 4. Utredning om organisation för skyddat arbete m.m.

Dir 1978:10

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-02

Departementschefen, statsrådet Ahlmark, anför.

Industriell verksamhet i olika former anordnas sedan många år för att ge sysselsättning åt arbetshandikappade och andra som inte fått eller kunnat behålla en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Verksamheten bedrivs vid verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten samt i form av hemarbete och sysselsätter ca 22.000 personer. Omsättningen uppgick år 1976 till ca 1.400 milj. kr. och underskottet till drygt 700 milj. kr. Verksamheten är organiserad på olika sätt i olika landsdelar.

Den 13 december 1977 fattade riksdagen beslut (prop. 1977/78:30, AU 1977/78:16, rskr 1977/78:74) om framtida huvudmannaskap och organisation för skyddat arbete. Beslutet innebär bl.a. att verksamheten vid verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete skall samordnas i en gemensam organisation. Staten skall tillsammans med landstingskommunerna bilda regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje landstingsområde. För vissa övergri-

pande frågor skall en central stiftelse inrättas. Det nya huvudmannaskapet beräknas kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

Ett omfattande organisations- och förhandlingsarbete återstår dock innan den nya organisationen kan träda i kraft. Riksdagen har förordat att en organisationskommitté tillsätts för att utarbeta förslag till detaljorganisation av hela den skyddade verksamheten samt för att förbereda det praktiska genomförandet av den nya organisationen. Jag föreslår nu att en organisationskommitté skall tillkallas.

*Nuvarande organisation*

Verkstäder för skyddat arbete drivs av landstingskommuner, vissa kommuner och i ett fåtal fall av ideella organisationer. Antalet verkstäder har under perioden 1966-1976 ökat från 165 till 270 och antalet sysselsatta från drygt 5.000 till ca 16.000.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), som är tillsynsmyndighet för skyddat arbete, svarar för statsbidragsfrågor samt viss service och rådgivning till arbetsvårdshuvudmännen i frågor som rör t.ex. nyetableringar, verkstadslokalernas utformning, produktionsinriktning, arbetsanskaffning m.m. Det förekommer inte något organiserat branschmässigt eller annat samarbete mellan verkstäder i olika delar av landet.

Kontorsarbetscentraler har funnits sedan början av 1960-talet. Syftet med verksamheten är bl.a. att skapa bättre och mer ordnade arbetsförhållanden för vissa grupper sysselsatta i arkivarbete. Kontorsarbetscentralerna drivs av länsarbetsnämnderna och sysselsätter ca 1.600 arbetstagare vid 40 centraler. Det primära ansvaret ligger hos en särskilt utsedd driftledning, men AMS medverkar i viss utsträckning, t.ex. i fråga om försäljning och allmänna driftfrågor.

Hemarbete bedrivs som ett led i den skyddade sysselsättning som står under AMS tillsyn. För detta arbetsmarknadspolitiskt motiverade hemarbete är kommuner eller landstingskommuner huvudmän. På en del mindre orter som saknar befolkningsunderlag för reguljära verkstäder för skyddat arbete har inrättats s.k. hemarbetsfilialer. F.n. sysselsätts totalt ca 600 personer i sådant hemarbete.

I skogslänens glesbygder bedrivs på försök ett regionalpolitiskt motiverat hemarbete med företagareföreningarna som huvudmän och statens industriverk som tillsynsmyndighet. Ett visst samarbete sker med kommunala verkstäder för skyddat arbete. Verksamheten har till större delen kommit att utgöra en ersättning för det kommunala hemarbetet för arbetshandikappade. Totalt är ca 2.300 personer sysselsatta med hjälp av det regionalpolitiska stödet till hemarbete.

Industriella beredskapsarbeten tillkom för ett tiotal år sedan för att sysselsätta sådana personer som blivit arbetslösa vid företagsnedläggelser och som inte kunnat anvisas "traditionella" beredskapsarbeten. Syftet var att åstadkomma rådrum för arbetsförmedlingen för att ordna sysselsättning på annat sätt.

I början av 1970-talet tillkom industriella beredskapsarbeten inom vissa regioner med allmänt svag sysselsättning. Syftet med dessa beredskapsarbeten var att mer långsiktigt och under hela året skapa arbete för äldre lokalt bunden arbetskraft i glesbygdsområden. Utvecklingen har medfört att flertalet industriella beredskapsarbeten, med undantag för några få verkstäder i Norrbotten, numera i huvudsak har samma arbetsmarknadspolitiska

syfte och inriktning som verkstäderna för skyddat arbete.

AMS är huvudman för verksamheten som f.n. sysselsätter ca 1.600 arbetstagare vid 45 arbetsplatser.

*Syftet med skyddat arbete*

Skyddat arbete skall främst ses som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd i syfte att värna om arbetshandikappades rätt till avlönat arbete. Begreppet "skyddat arbete" skall förstås så att de anställda är skyddade från konkurrens från personer utan arbetshinder när det gäller att erhålla och behålla ett arbete. Det betyder också att arbetsplatserna i görlig mån är anpassade till de arbetshandikappades förutsättningar. I övrigt skall verkstäderna för skyddat arbete betraktas som en tillgång i vårt lands samlade näringsliv.

Skyddat arbete måste vidare utformas och bedrivas så att det åtminstone på lång sikt förstärker de anställdas möjligheter att kunna ta annat arbete.

*Framtida huvudmannaskap och organisation*

Utgångspunkterna för den framtida organisationen är enligt riksdagens beslut att en samordning skall ske på regional nivå och att organisationen skall ha en stark länsdemokratisk förankring. Som skäl härför anges bl.a. att det skyddade arbetet har en nära anknytning till flera samhällsområden som berör arbetshandikappade och för vilka ansvaret är förlagt till regional och lokal nivå. En regional och lokal anknytning är också en nödvändig förutsättning för att arbetsvårdsföretagen skall kunna få ett nära samarbete med näringslivet inom den region där den enskilda verkstaden är belägen.

När det gäller företagsformen för den skyddade verksamheten framhålls behovet av friare och mer affärsmässiga former. Därför skall verksamheten drivas i stiftelseform. Denna motiveras bl.a. av att arbetsvårdsföretagen ställer krav på betydande kapitaltillskott samt det förhållandet att skyddat arbete inte bedrivs i lönsamhetssyfte utan för att tillgodose arbetsmarknadspolitiska och sociala välfärdsmotiv.

Beträffande huvudmannaskapet för verksamheten innebär riksdagsbeslutet att staten tillsammans med landstingskommunerna skall bilda regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje landstingskommun.

Den nya organisationen skall omfatta alla nuvarande former av arbetsvårdsföretag i såväl statlig som kommunal och landstingskommunal regi.

Med hänsyn till att det i flertalet landstingsområden redan i dag finns en väl fungerande administration för det skyddade arbetet bör de regionala stiftelserna byggas upp med dessa arbetsvårdsförvaltningar som grund. I de få landstingskommuner där arbetsvårdsförvaltning saknas får en motsvarande administration organiseras. De regionala stiftelserna skall i princip täcka samma geografiska områden som de berörda landstingskommunerna eller de kommuner som står utanför landstingskommunerna. Med hänsyn till de särskilda förhållanden som råder i Malmö- och Göteborgsregionerna bör dock övervägas om inte regionala stiftelser kan bildas som omfattar såväl Göteborgs kommun som Göteborgs och Bohus läns landstingskommun resp. Malmö kommun och Malmöhus läns landstingskommun.

De regionala stiftelsernas styrelser skall bestå av tolv ledamöter. Ordförande och ytterligare tio ledamöter utses av landstingskommunen. En av de tio ledamöterna utses efter förslag av Svenska kommunförbundets länsavdelning, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet

och en som representant för länets näringsliv. Regeringen utser en ledamot som samtidigt är vice ordförande. Utöver dessa tolv personer bör två representanter för länsarbetsnämnden adjungeras till styrelsen. Vidare bör till styrelsen adjungeras två fackliga företrädare för personalen, varav en bör representera de arbetstagare som har skyddat arbete. De anställda måste beredas betryggande insyn i stiftelsernas förvaltning. Formerna för detta bör övervägas mellan företrädare för de fackliga organisationerna och den centrala och de regionala stiftelserna.

Avsikten är att tre revisorer skall utses för att granska de regionala stiftelsernas förvaltning och räkenskaper. En revisor utses av regeringen och två av landstingskommunen. Av de senare utses en efter förslag från den fackliga organisation som företräder de arbetstagare som har skyddat arbete.

Den skyddade verksamheten skall också ha en lokal förankring. Det ankommer på de regionala stiftelserna själva att med hänsyn till de skiftande förutsättningarna fatta beslut om hur den lokala representationen bör utformas.

Dispositionsrätten över platserna i skyddat arbete skall ligga kvar hos arbetsmarknadsmyndigheterna. Ansvaret för uppföljningen av arbetsförmedlingens verksamhet på detta fält bör i första hand ankomma på de partssammansatta distriktsarbetsnämnderna.

Enligt riksdagens beslut förutsätts industriella beredskapsarbeten kunna finnas även i framtiden. De regionala stiftelserna skall emellertid svara för driften av industriella beredskapsarbeten som beslutas av regeringen eller, efter dess bemyndigande, AMS.

En av fördelarna med den föreslagna organisationen är att man kan minska antalet organ som sysslar med arbetsanskaffning och försäljning av industriellt tillverkade produkter. De nya stiftelserna skall därför också kunna sköta arbetsanskaffning till terapiverksamhet m.m. vid sjukhus och andra vårdinstitutioner. Prissättningen när det gäller arbetsanskaffning skall grundas på marknadsmässiga principer för kalkylering. Den skyldighet som statliga myndigheter f.n. har att informera kriminalvårdens verkstäder om planerade statliga beställningar bör i enlighet med riksdagens uttalande omfatta också arbetsvårdsföretagen.

De regionala stiftelserna för skyddat arbete kommer att innebära en bättre regional samordning av verksamheten och en omfattande decentralisering. De regionala stiftelserna kan emellertid inte tillgodose behovet av en branschmässig samordning av arbetsvårdsföretagen i olika delar av landet. En sådan samordning förutsätter en övergripande organisation på riksplanet som kan biträda de regionala stiftelserna i inköps- och försäljningsfrågor samt i fråga om val av lämpliga produkter att tillverka. Genom en branschmässig samordning på riksplanet kan också fördelar nås när det gäller investeringar och utnyttjande av dessa. Det gäller inte minst möjligheterna att undvika dubbelanskaffning av dyrbar utrustning.

Den föreslagna organisationen kommer vid starten att sysselsätta mer än 22.000 arbetstagare i skyddat arbete och närmare 5.000 tjänstemän. Det kommer därför att finnas ett stort behov av central service när det gäller personalpolitiska insatser. Detsamma gäller i rehabiliteringsfrågor och beträffande samverkan med AMS, socialstyrelsen, kommunförbunden m.fl.

Med hänsyn till detta har riksdagen beslutat att en central stiftelse skall inrättas. Till denna skall föras samman olika funktioner för den skyddade verksamheten som i dag sköts på central nivå av olika organ. Den centrala

stiftelsen innebär således i praktiken ingen utökning av redan befintlig central organisation, men väl en effektivisering och samordning av resurserna. Förutom personalpolitiken och rehabiliteringsfrågorna är det särskilt angeläget att de regionala stiftelserna får hjälp med marknadsföring och produktionsteknik. Dessutom är avsikten att den centrala stiftelsen skall fördela statsmedel. Stiftelsen bör byggas upp successivt. Vid rekryteringen av personal skall beaktas den utbildnings- och erfarenhetsbakgrund som personalen hos nuvarande huvudmän representerar. Stiftelsen bör få resurser att sköta de här angivna uppgifterna samt frågan om planering av företag och övriga centrala uppgifter som i dag handhas av AMS i egenskap av tillsynsmyndighet. De framtida uppgifterna får bedömas då erfarenheter vunnits av den nya organisationen. Central service skall också kunna erhållas från andra organisationer och myndigheter. Härvid avses bl.a. Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO) på förhandlingsområdet, styrelsen för teknisk utveckling (STU) på produktutvecklingsområdet, statliga och kommunala inköpsorgan, m.fl.

När det gäller den långsiktiga utbyggnaden av verkstäder för skyddat arbete skall AMS som ansvarig för arbetsmarknadspolitiken liksom hittills ha ett avgörande inflytande över dimensionering och lokalisering av företag. Detta skall ske genom att i princip samma ansvarsfördelning får gälla mellan AMS och den centrala stiftelsen som f.n. tillämpas mellan AMS och skolöverstyrelsen beträffande arbetsmarknadsutbildningen. Detta innebär att AMS efter statsmakternas direktiv skall pröva verksamhetens omfattning och lokalisering, medan den centrala stiftelsen har ett övergripande ansvar för frågor som gäller anordnande och drift. AMS bör vidare efter samråd med den centrala stiftelsen besluta om regional fördelning av den nybyggnadsram som statsmakterna fastställer varje år.

Den centrala stiftelsens styrelse skall utses av regeringen och bestå av elva ledamöter varav fem riksdagsledamöter, en representant för AMS, två representanter för Landstingsförbundet, två representanter för de anställdas organisationer samt en representant för näringslivet. Ordförande och vice ordförande utses särskilt, varav den senare efter förslag av Landstingsförbundet. Den centrala stiftelsens chef utses av regeringen.

*Utgångspunkter för organisationsarbetet*

Till grund för organisationskommitténs arbete skall ligga de riktlinjer som riksdagen antagit. Som jag tidigare framhållit återstår ett omfattande arbete innan den nya organisationen kan träda i kraft. Bl.a. måste ett detaljerat organisationsförslag utarbetas och förhandlingar äga rum med nuvarande huvudmän och berörda personalorganisationer. Organisationsplaner och personaldimensionering måste också utarbetas och fastställas. Detta gäller såväl den centrala stiftelsen som de regionala stiftelserna. Vidare är det nödvändigt att mer i detalj klarlägga formerna för samarbete mellan den centrala stiftelsen och de regionala stiftelserna liksom relationerna till regeringen, AMS och andra samhällsorgan. Även arbetsfördelningen mellan regional och lokal nivå måste prövas liksom formerna för budgetarbetet. Sedan regeringen och i förekommande fall riksdagen tagit ställning till de övergripande förslagen beträffande organisation, ekonomi etc., som kommittén har att utarbeta, skall kommittén förbereda det praktiska genomförandet av den nya organisationen.

För att centralt leda och samordna det praktiska utredningsarbetet bör till

kommittén knytas en ledningsgrupp med experter. I den mån arbetsgrupper tillsätts förutsätts att personalföreträdare där ges möjlighet till representation. Under kommittén bör vidare regionala kommittéer upprättas. Deras främsta uppgift skall vara att med hänsyn till de olika förutsättningar som gäller i olika delar av landet utarbeta förslag till regional och lokal administration av verksamheten.

Kommittén skall ansvara för att regionala organisationskommittéer upprättas i samtliga län samt utarbeta direktiv för deras arbete. De regionala kommittéerna skall bestå av företrädare för länsarbetsnämnd, landstingskommun, kommuner och de anställdas organisationer. Jag förutsätter att nuvarande huvudmän biträder de regionala organisationskommittéerna med erforderlig expertmedverkan.

Kommittén skall snarast förelägga regeringen förslag till lokalisering av den centrala stiftelsen.

Vid utformningen av förslag till stiftelseurkunder och regler för arbetsvårdsföretagens prissättning skall kommittén särskilt beakta vad jag anfört i den av riksdagen antagna propositionen om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m.

Kommittén har vidare att förelägga regeringen förslag till den närmare utformningen av statliga myndigheters skyldighet att underrätta de nya stiftelserna om planerade statliga beställningar.

När det gäller förhandlingar med de anställdas organisationer avses överenskommelse träffas med SFO om att SFO under åren 1978 och 1979 i nära samverkan med den centrala kommittén samt avtalsverket, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och AMS träffar erforderliga kollektivavtal och andra avtal. Från 1980 avses SFO i sin helhet överta ansvaret som arbetsgivarorganisation för den skyddade verksamheten.

Lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (medbestämmandelagen) kommer inte att formellt bli tillämplig i förhållandet mellan den centrala och de regionala organisationskommittéerna och berörda personalorganisationer. Också beträffande stiftelserna kan det i inledningsskedet saknas formella förutsättningar för tillämpning av medbestämmandelagen. Kommittén bör med hänsyn härtill söka finna sådana anordningar för kontakter med personalorganisationerna under organisationsarbetet att intentionerna med medbestämmandelagen inte sätts åt sidan under utrednings- och uppbyggnadsarbetet.

Vidare bör statens förhandlingsnämnd ges i uppdrag att i nära samråd med kommittén förhandla om överlåtelser till den nya organisationen av bl.a. lokaler, maskiner samt andra tillgångar och förpliktelser som har samband med de olika arbetsvårdsföretagens affärsverksamhet. Härvid bör ett förenklat värderingsförfarande eftersträvas så att tidskrävande förhandlingar undviks. För att uppnå erforderlig flexibilitet bör statens förhandlingsnämnd vara oförhindrad att avstå från att överta kommunal, landstingskommunal eller statlig egendom om detta visar sig ekonomiskt fördelaktigt eller från andra synpunkter är att föredra. Statsbidrag för fortsatt drift bör i sådana fall inte längre utgå till kommunal eller landstingskommunal huvudman. Ledamot som i kommittén företräder nuvarande kommunala, landstingskommunala eller statliga huvudmän förutsätts inte delta i kommitténs förhandlingar eller beslut, när en sådan huvudman är motpart.

Det ankommer på den centrala kommittén att i samråd med statens industriverk och berörda företagareföreningar bedöma i vilken utsträckning det nuvarande regionalpolitiska hemarbetet skall ingå i de föreslagna

regionala stiftelserna för skyddat arbete. Kommittén har också att i samråd med AMS avgöra vilka industriella beredskapsarbeten som på grund av sin struktur eventuellt inte passar in i den nya organisationen och för vilka överlåtelse till annan huvudman därför bör prövas.

Slutligen bör kommittén få i uppdrag att kontakta de ideella organisationer som är huvudmän för verkstäder för skyddat arbete för överläggningar om de framtida verksamhetsformerna. Utgångspunkten bör därvid vara att samhället även i fortsättningen måste stödja den skyddade verksamheten som organisationerna f.n. bedriver. Ett eventuellt samgående med de regionala stiftelserna för skyddat arbete bör komma i fråga endast i de fall organisationerna själva begär det. Med hänsyn till att det rör sig om endast sex verkstäder, varav fyra är belägna i Stockholms län, bör bidragsgivningen kunna regleras genom avtal med berörda organisationer och vederbörande regionala stiftelse.

Valet av finansieringsmetod för den skyddade verksamheten bör enligt propositionen och riksdagen prövas i ett övergripande sammanhang. Kommittén har därför inte att behandla denna fråga. Kommittén har att utgå från ett statligt övertagande av det kommunala och landstingskommunala kostnadsansvaret för den skyddade verksamheten. Ett statligt övertagande av kostnadsansvaret kan dock accepteras endast om det i sin helhet motsvaras av minskade statliga åtaganden inom andra kommunala och landstingskommunala verksamhetsområden. Riksdagens beslut utgår från att förhandlingar i annat sammanhang tas upp mellan staten och kommunerna/landstingskommunerna för att klarlägga hur en sådan avräkning lämpligen bör utformas. Jag avser inom kort att uppdra åt AMS att snarast framlägga underlag för förhandlingar mellan staten och kommunerna/landstingskommunerna. Statens förhandlingsnämnd bör ges i uppdrag att föra dessa förhandlingar.

Kostnaderna för de industriella beredskapsarbeten som den nya organisationen kommer att driva för AMS räkning bör täckas i särskild ordning. Även denna fråga kommer regeringen och riksdag att pröva senare.

Utredningsarbetet bör både på central och regional nivå bedrivas i nära kontakt dels med den organisationskommitté för yrkesinriktad rehabilitering, som enligt riksdagens beslut skall tillsättas, dels med andra berörda organ.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt så att ett förändrat huvudmannaskap om möjligt kan träda i kraft den 1 januari 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tolv ledamöter med uppdrag att utarbeta förslag till och förbereda en ny organisation för skyddat arbete,

att bemyndiga kommittén att under sig upprätta regionala organisationskommittéer. Dessa skall, i enlighet med riktlinjer som kommittén har att utarbeta, biträda vid förberedelsen av den nya organisationen på lokal och regional nivå,

att utse en av kommitténs ledamöter att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén och de regionala organisationskommittéerna,

att uppdra åt kommittén att ansluta den skyddade verksamheten till SFO enligt de regler som gäller inom SFO.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kommittén får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem,

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare i kommittén och de regionala organisationskommittéerna skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna för utredningen skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 5. Utredning av vissa frågor på arbetstidsområdet

Dir 1978:18

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-23

Departementchefen, statsrådet Ahlmark, anför.

Lagbestämmelser om arbetstiden finns såväl i allmänna arbetstidslagen (1970:103, ändrad senast 1977:1163) som i arbetarskyddslagen (1949:1, omtryckt 1973:834, ändrad senast 1977:534). Arbetstidslagstiftningen reglerar frågor om arbetstidens längd, medan spörsmål om förläggningen av arbetstiden sedan gammalt behandlas främst i arbetarskyddslagstiftningen. De grundläggande reglerna om ordinarie arbetstid, övertid och s.k. jourtid finns sålunda i arbetstidslagen. Arbetarskyddslagen innehåller särskilda regler om raster, arbetspauser, nattvila och veckovila samt särregler om arbetstiden för minderåriga arbetstagare. Denna uppdelning ansågs vid tillkomsten av arbetstidslagen naturlig bl.a. mot bakgrund av att det inte längre bedömdes nödvändigt att låta skyddssynpunkter vara i främsta rummet avgörande för arbetstidslagstiftningens utformning. Vad gäller den angivna systematiken kan samtidigt påpekas att den inte är helt genomförd. I arbetstidslagen anges begränsningsperioder inom vilka veckoarbetstiden genomsnittligt inte får överstiga visst maximum. Frågan om begränsningsperioden är delvis en förläggningsfråga. I arbetarskyddslagen finns å andra sidan särregler för minderåriga som gäller arbetstidens längd.

Riksdagen antog år 1977 förslag om arbetsmiljölag (prop. 1976/77:149, SoU 1977/78:1, rskr 18). Arbetsmiljölagen (1977:1160) träder i kraft den 1 juli 1978 och ersätter då arbetarskyddslagen. Den innehåller liksom arbetarskyddslagen särskilda bestämmelser om arbetstiden och innebär härvidlag ingen förändring i systematiskt avseende. I förhållande till arbetarskyddslagens motsvarande regler sker dock bl.a. den ändringen att det blir möjligt att kollektivavtalsvägen göra avsteg från arbetsmiljölagens regler om arbetstidens förläggning. Därvid fordras godkännande av arbetstagarnas fackliga organisation på förbundsnivå. I detta hänseende innebär arbetsmiljölagen en anpassning efter regelsystemet i allmänna arbetstidslagen, som på samma sätt är av dispositiv natur.

Vid tillkomsten av arbetsmiljölagen ägnades uppmärksamhet åt frågan om arbetstidsbestämmelsernas plats i lagstiftningen. I motion 1976/77:1675 hemställdes att riksdagen skulle begära en utredning som syftade till att bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen och i arbetsmiljölagen förs samman i en lag. Med anledning av motionen uttalade sig socialutskottet

(SoU 1977/78:1 s. 44) för ett sammanförande av reglerna om arbetstiden. Utskottet konstaterade att denna ståndpunkt stod i överensstämmelse med motionärernas inställning i frågan och att inte heller propositionen om arbetsmiljölag gav uttryck åt någon annan uppfattning i principfrågan. Enligt utskottet borde regeringen ta initiativ till att bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen och reglerna i arbetsmiljölagen om arbetstidens förläggning sammanförs i ett regelsystem. – Riksdagen följde utskottets förslag.

Allmänna arbetstidslagen innehåller inga regler om dygnsmaximering av arbetstiden. Arbetarskyddslagens bestämmelser om arbetstidens förläggning är, bortsett från vissa regler för minderåriga, utformade med sikte på att skapa garantier för ledighet åt de anställda, bl.a. nattvila. Indirekt innebär detta en reglering av arbetstiden, men som regler för dygnsmaximum blir bestämmelserna av betydelse bara om mycket långa arbetsdagar kommer i fråga.

Arbetsmiljölagens uppläggning är densamma som arbetarskyddslagens när det gäller maximering av arbetstiden. Hithörande frågor diskuterades utförligt i propositionen om arbetsmiljölag. I anslutning härtill konstaterade socialutskottet (SoU 1977/78:1 s. 46) att de krav, som vid olika tillfällen framförts på en begränsning av dygnsarbetstiden, förtjänade noggrant beaktande. Utskottet hänvisade också till att i motionen 1976/77:1675 hade krävts en regel, som maximerar dygnsarbetstiden till 10 timmar, och till att i motion 1976/77:1676 hade framställts ett yrkande som syftade till införande av en dygnsmaximiregel. Vid sina överväganden kom utskottet fram till att det inte är möjligt att utan närmare utredning utforma regler om en dygnsmaximering av arbetstiden. Utskottet ansåg att frågan om införande av bestämmelser som begränsar dygnsarbetstiden borde utredas i samband med det arbete på en samordning av arbetstidsreglerna i arbetstidslagen och arbetsmiljölagen som utskottet förordat. – Riksdagen följde även i detta avseende utskottets förslag.

Med anledning av riksdagens beslut bör en särskild utredare tillkallas för att utreda frågorna om samordning av arbetstidsreglerna i allmänna arbetstidslagen och arbetsmiljölagen samt införande av bestämmelser som begränsar dygnsarbetstiden. Utredningsuppdraget bör inriktas på att finna en lämplig lagteknisk lösning i samordningsfrågan och att redovisa konsekvenserna av ett införande av en dygnsmaximiregel.

Vid utredningsarbetet bör även övervägas vissa andra frågor om arbetstiden. Allmänna arbetstidslagen innehåller en särskild övertidsform för förberedelse- och avslutningsarbete. Utredningen bör undersöka vilka möjligheter som finns att inom olika branscher föra in sådana arbeten inom ramen för den ordinarie arbetstiden. Av intresse vid utformningen av regler om arbetstiden är också den nyligen antagna semesterlagens (1977:480) regler om beräkning av semesterlön vid ledighet på grund av sjukdom eller annan semesterlönegrundande frånvaro. Utredningen bör överväga hur olika former av ledighet skall beakatas vid registrering av övertid.

En annan fråga gäller oregelbunden arbetstidsförläggning. Vid riksdagsbehandlingen av arbetsmiljölagen framhölls (SoU 1977/78:1 s. 45) att det är nödvändigt att arbetstidsschema upprättas och företes i god tid i alla de fall då detta är möjligt. För den händelse det skulle visa sig att överenskommelser i dessa frågor inte kom till stånd i önskvärd utsträckning, fick frågan om behovet av en lagreglering av informationsskyldigheten och av andra i sammanhanget aktuella spörsmål tas upp till nya överväganden. Jag anser det lämpligt att utredningen ägnar uppmärksamhet även åt denna fråga. I det sammanhanget kan också beaktas de deltidsarbetandes situation när det

gäller oregelbunden arbetstidsförläggning. Vidare framhölls vid behandlingen av arbetsmiljölagens regel om minst 36 timmars sammanhängande veckovila (SoU 1977/78:1 s. 48) att erfarenheterna av den nya regeln fick bli avgörande för frågan om man kan införa en bestämmelse om längre veckovila utan att man i samband härmed tvingas vidga möjligheterna till undantag från huvudregeln. Enligt min mening bör utredningen följa även denna fråga och vara oförhindrad att föra fram förslag till nya regler i ämnet.

Jag vill här även ta upp frågan om i vilken ordning dispensärenden om arbetstidsfrågor skall handläggas.

Ärenden om tillämpning av allmänna arbetstidslagen och arbetstidsreglerna i arbetarskyddslagen handläggs f.n. centralt hos arbetarskyddsstyrelsen. Detsamma gäller ärenden om tillämpning av de arbetstidsregler som ingår i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete (ändrad senast 1975:732). För handläggning av viktigare ärenden av nämnda slag finns hos styrelsen en arbetstidsnämnd, i vilken ingår företrädare för arbetsmarknadens parter.

För beredning och viss annan handläggning av arbetstidsärendena svarar arbetarskyddsstyrelsens arbetstidsbyrå. Antalet ärenden som årligen handläggs inom byrån uppgår till ca 9.000, varav ungefär 6.000 enligt arbetstidslagen och 3.000 enligt arbetarskyddslagen. Flertalet ärenden enligt arbetstidslagen gäller dispenser för övertid. De bifalls regelmässigt utan närmare sakprövning om de, som oftast är fallet, tillstyrkts av vederbörande arbetstagarorganisation. En annan stor grupp ärenden enligt arbetstidslagen utgör anmälningar om övertid för nödfallsarbeten. Den större delen arbetstidsärenden enligt arbetarskyddslagen avser dispenser för nattarbete. Eftersom tillstyrkan av dispensansökningarna i allmänhet föreligger från arbetstagarsidan, sker i regel inte heller här någon egentlig sakprövning från myndighetens sida. Med dessa noteringar avses att antyda flertalet ärendens beskaffenhet. Att prövningen mestadels är av närmast formell natur utesluter givetvis inte att arbetstidsärenden i vissa fall kan vara komplicerade och kräva ingående överväganden.

En väsentlig orsak till den sedan gammalt centrala handläggningen av arbetstidsfrågorna har varit önskemålet att bereda arbetsmarknadsparterna inflytande på beslutsorganets avgörande. Sedan yrkesinspektionen numera försetts med en partssammansatt nämnd för varje distrikt, har detta skäl för den centrala handläggningen fallit bort.

Genom arbetsmiljölagens antagande och genom ett samtidigt antaget förslag till ändringar i allmänna arbetstidslagen har möjlighet öppnats att flytta över handläggningen av arbetstidsärenden från arbetarskyddsstyrelsen till yrkesinspektionen. Vidare innebär arbetsmiljölagen, som tidigare nämnts, att möjlighet införs att kollektivavtalsvägen göra avsteg från den lagens arbetstidsregler på motsvarande sätt som redan gäller enligt arbetstidslagen.

Förarbetena till arbetsmiljölagen förutsätter att handläggningen i första instans övergår till yrkesinspektionen när det gäller att ingripa vid överträdelser av arbetstidsreglerna. Beträffande ärenden om myndighetsdispens framhöll jag i propositionen att arbetstiden även här är en viktig faktor som bör vägas in i de samlade bedömningar som skall göras på grundval av den nya arbetsmiljölagstiftningen. Dessa bedömningar skall primärt ske genom parternas lokala skyddsorganisationer och hos yrkesinspektionen. I anslutning till vissa remissyttranden erinrade jag samtidigt om att det kan finnas vissa fördelar förenade med en central handläggning. Jag bedömde det som

under alla förhållanden angeläget att parterna strävar efter att från myndighets handläggning få bort ärenden där man är ense om avsteg från arbetstidsbestämmelserna. Det kunde enligt min mening finnas anledning att efter en tid till förnyat övervägande ta upp frågan om i vilken ordning dispensärendena borde handläggas.

Mot denna bakgrund framstår det som lämpligt att frågan om ordningen för handläggning av dispensärenden om arbetstiden tas upp nu. Denna fråga bör därför innefattas i utredningsuppdraget. Syftet med utredningen i denna del bör vara att utreda de praktiska möjligheterna att inom yrkesinspektionen samla handläggningen i första instans av arbetstidsärendena. Härvid bör beaktas att myndighetshandläggningen bör förbehållas sådana ärenden där parterna har olika uppfattning angående huruvida avsteg bör ske från arbetstidsbestämmelserna. Utredningen bör vidare belysa de resursmässiga och organisatoriska konsekvenserna för arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. Vid uppdragets fullgörande bör utredaren samråda med decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01) och utredningen (A 1977:03) om yrkesinspektionens distriktsindelning.

Utredaren bör lägga fram de författningsförslag som föranleds av hans ställningstagande.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare för att utreda vissa frågor på arbetstidsområdet i enlighet med vad jag nu har anfört,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

att kostnaderna för utredningen skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 6. Utredning om organisation för yrkesinriktad rehabilitering m.m.

Dir 1978:32

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-30

Departementschefen, statsrådet Wirtén anför.

Den 13 december 1977 fattade riksdagen beslut (prop. 1977/78:30, AU 1977/78:16, rskr 1977/78:74) om framtida huvudmannaskap och organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m. Beslutet innebär bl.a. att verksamheten vid verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete skall samordnas i en gemensam organisation. Staten skall tillsammans med landstingskommunerna bilda regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje landstingsområde. De regionala stiftelserna skall byggas upp med de landstingskommunala arbetsvårdsförvaltningarna som grund. För vissa övergripande frågor skall en central stiftelse inrättas. Det nya huvudmanna-

skapet beräknas kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

De arbetsvårdsförvaltningar inom landstingskommunerna som administrerar det skyddade arbetet svarar också för den arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamhet som bedrivs vid de landstingskommunala arbetsvårdsinstituten. Genom det förändrade huvudmannaskapet för det skyddade arbetet tas därmed den administrativa grunden för landstingskommunernas arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamhet i de flesta fall också bort. Bl.a. mot denna bakgrund förordades i propositionen om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering att verksamheten vid de kommunala arbetsvårdsinstituten, rehabiliteringsresurserna vid AMU-centra samt vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten borde samordnas under ett statligt huvudmannaskap. Däremot skulle frågan om den yrkesinriktade rehabiliteringens principiella utformning och innehåll inom ramen för ett statligt huvudmannaskap prövas sedan sysselsättningsutredningen lagt fram sitt aviserade delbetänkande om arbetshandikappade. Sysselsättningsutredningen har den 20 januari 1978 överlämnat delbetänkandet (SOU 1978:14) Arbete åt handikappade med bl.a. förslag till samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen. Betänkandet remissbehandlas f.n.

För att det tidsmässigt skulle bli möjligt att samordna den nya organisationen för den yrkesinriktade rehabiliteringen med förändringen av huvudmannaskapet för skyddat arbete förordade riksdagen att en organisationskommitté för den yrkesinriktade rehabiliteringen skulle få börja sitt arbete utan att behöva avvakta riksdagens ställningstagande till sysselsättningsutredningens förslag. Jag föreslår nu att en sådan organisationskommitté tillkallas.

*Nuvarande verksamhet*

Arbetsprövning och arbetsträning bedrivs vid landstingskommunala eller kommunala arbetsvårdsinstitut. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) är tillsynsmyndighet, och statsbidrag utgår till såväl anordnandet som driften. Arbetsprövning sker också vid statens arbetsklinik. Arbetsprövning syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga handikappade arbetssökandens intressen och anlag, fysiska och psykiska arbetskapacitet, arbetsmotivation och förmåga till samarbete med arbetsledning och arbetskamrater. Arbetsträning är en i yrkesmässiga former och under läkartillsyn bedriven systematisk uppträning av handikappade personers fysiska och psykiska arbetskapacitet. Verksamheten har som målsättning att förbereda eleverna för arbete. F.n. finns 30 arbetsvårdsinstitut med sammanlagt ca 2.800 platser för arbetsprövning och arbetsträning. Kostnaderna för den yrkesinriktade rehabiliteringen vid arbetsvårdsinstituten uppgick år 1976 till 115 milj. kr. I statsbidrag utbetalades för år 1976 38 milj. kr. Ca 102 milj. kr. har investerats i byggnader och maskiner t.o.m. budgetåret 1976/77. Av detta belopp har staten bidragit med ca 33 milj. kr.

Arbetspsykologiska konsultinsatser, främst i form av s.k. anlagsundersökningar, används av arbetsmarknadsverket som hjälpmedel för att stödja den arbetssökande i olika val- och anpassningssituationer. Anlagsundersökningar och andra psykologinsatser vid arbetsförmedlingarna utförs av olika fristående arbetspsykologiska institut. Institutens verksamhet beräknas till ca 90 procent bestå av olika konsultinsatser beställda av arbetsmarknadsverket, därav nära hälften i samband med yrkesinriktad rehabilitering. Budgetåret

1976/77 utfördes ca 15.500 anlagsundersökningar på uppdrag av arbetsmarknadsverket. Statens kostnader för verksamheten uppgick budgetåret 1976/77 till ca 24 milj. kr. Härtill kommer dock vissa kostnader för psykologmedverkan i samband med rehabiliteringsinsatserna vid AMU-centra som bekostas från anslaget för arbetsmarknadsutbildning.

Jämsides med den kommunala arbetsprövningen och arbetsträningen samt den arbetspsykologiska verksamheten har vid skolöverstyrelsens (SÖ) centra för arbetsmarknadsutbildning – AMU-centra – byggts upp en verksamhet med i viss mån liknande syfte som arbetsprövning och arbetsträning. Det gäller anpassningskurserna "Omställning och träning" (OT) för vissa kategorier svårt handikappade inom grupperna synskadade, hörselskadade, rörelsehindrade, intellektuellt arbetshandikappade samt psykiskt arbetshandikappade. Dessa kurser syftar till att genom teoretisk och praktisk yrkesorientering, yrkesvägledning, fördjupad utredning m.m. kartlägga den handikappades förutsättningar för arbete eller utbildning. Kurserna skall också genom allsidig träning och teknisk anpassning till handikappet göra det möjligt för den handikappade att lättare klara sig själv i arbete och bostad, på fritiden osv. F.n. finns 23 OT-kurser vid 19 kursorter i landet. Vid vissa AMU-centra har främst för anpassningskursernas behov inrättats avdelningar för praktisk yrkesorientering som även står öppna för deltagare i kurserna "Arbetsliv och utbildning". Kostnaderna för OT-kurserna uppgick budgetåret 1976/77 för SÖ till ca 65 milj. kr. och för AMS till ca 16 milj. kr.

Inom arbetsmarknadsutbildningens ram bedrivs vidare en kartläggande och yrkesorienterande verksamhet genom de nyssnämnda kurserna "Arbetsliv och utbildning". Uppläggningen av kurserna överensstämmer i viss utsträckning med de principer som ligger till grund för verksamheten inom OT-kurserna. ALU-kurserna kan därför, i de stycken de vänder sig till handikappade, ses som en del i den yrkesinriktade rehabiliteringen. Under 1976/77 påbörjade ca 10.500 elever utbildning i denna kursform. Kostnaderna för kurserna var för SÖ ca 22 milj. kr. och för AMS ca 20 milj. kr.

*Proposition (1977/78:30) om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m.*

Målsättning. Den yrkesinriktade rehabiliteringen skall enligt den av riksdagen antagna propositionen (1977/78:30) om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m. ha en sådan organisation och inriktning att den på ett effektivt sätt kan användas såväl i arbetsförmedlingens sedvanliga verksamhet som i dess fältarbete, i anpassningsgrupperna och för att tillsammans med andra samhällsorgan stödja och aktivera människor till arbete. Åtgärder förlagda till arbetsplatserna på den reguljära arbetsmarknaden bör därför byggas ut och vidareutvecklas. Detta innebär emellertid inte att behovet av kartläggande och förberedande åtgärder, som bedrivs vid arbetsvårdsinstitut eller i form av OT- och ALU-kurser, skulle minska. Det uppställda målet innebär i stället att dessa verksamheter måste närmare samordnas med det egentliga förmedlingsarbetet och till vissa delar förläggas ute i arbetslivet.

I propositionen framhålls vidare att för arbetshandikappade, som är nytillträdande eller som under långa tider varit frånvarande från arbetsmarknaden på grund av sjukskrivning, rehabilitering, eller andra orsaker, är

behovet särskilt stort att få pröva sig fram i arbete utanför institutionernas skyddade tillvaro, men ändå i former där kraven på arbetsprestation, arbetstider etc. successivt kan anpassas till arbetsförmågans utveckling. Genom åtgärder ute i arbetslivet kan också den yrkesinriktade rehabiliteringen påverka, förändra och anpassa arbetstillfällena till de arbetshandikappades krav och förutsättningar. Enligt propositionen bör alla människor oavsett om de i formell mening kan betraktas som arbetshandikappade eller inte få den hjälp som behövs för att kartlägga sina arbetsförutsättningar och förbereda sig för arbetslivet.

Framtida huvudmannaskap och organisation. En bättre samordning av resurserna för den yrkesinriktade rehabiliteringen skulle ge denna bättre förutsättningar att bli en väl fungerande del av samhällets totala rehabiliteringsverksamhet. Den nuvarande uppdelningen på olika huvudmän anses orationell och försvårar ett effektivt utnyttjande av samtliga resurser. En samordnad organisation bör vidare ge ökade möjligheter att snabbt och effektivt anpassa insatserna efter den enskildes behov och förutsättningar och även att fortlöpande anpassa verksamheten till utvecklingen på arbetsmarknaden. I enlighet med propositionens förslag uttalar riksdagen att en samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen bör komma till stånd under statligt huvudmannaskap men att den närmare utformningen prövas först sedan sysselsättningsutredningens delbetänkande i ämnet avlämnats. Enligt riksdagens beslut finns det skäl som talar för att också vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten samordnas och förs in under ett statligt huvudmannaskap. Riksdagens beslut innebär också att utbildningsbidrag skall utgå till samtliga elever i yrkesinriktad rehabilitering enligt vad som gäller för deltagare i arbetsmarknadsutbildning i allmänhet.

Forskning och metodutveckling. Inom den yrkesinriktade rehabiliteringens område bedrivs forskning och metodutveckling vid olika institutioner. Statens arbetsklinik svarar för visst metodutvecklingsarbete inom arbetsprövningens område. Kliniken har därvid huvudsakligen svarat för utarbetandet av normerande arbetsprov. Kliniken bedriver också egen prövningsverksamhet.

Vid psykotekniska institutet (PTI) vid Stockholms universitet bedrivs arbetsmarknadsinriktad forskning på projektbasis. Viss del av institutets forskning avser den arbetspsykologiska verksamheten och finansieras genom medel från AMS. Även de övriga fristående arbetspsykologiska instituten arbetar med att utveckla den arbetspsykologiska verksamheten i anknytning till arbetsförmedlingens arbete. Detta utvecklingsarbete sker i samråd med och finansieras av AMS.

I propositionen framhölls att den framtida organisationen av forskningen och metodutvecklingsarbetet i hög grad är beroende av hur den yrkesinriktade rehabiliteringen organiseras i sin helhet. Redan i propositionen förordades dock att ett fristående institut för forskning och metodutveckling skulle inrättas. Institutet borde få en fast anknytning till den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten vid arbetsförmedlingen och på arbetsplatserna. Särskilt framhölls vikten av att metodutvecklingsarbetet sker i direkt anknytning till den praktiska verksamheten inom organisationen för den yrkesinriktade rehabiliteringen. Institutet borde finansieras över statsbudgeten liksom fallet f.n. är för statens arbetsklinik. Sysselsättningsutredningen föreslogs få i uppdrag att pröva möjligheterna att utveckla och samordna statens arbetskliniks och PTI:s resurser.

Enligt riksdagens beslut borde frågan om hur den framtida forskningen och

metodutvecklingen på området skall organiseras bedömas i samband med att organisationen av den yrkesinriktade rehabiliteringen i stort prövas. Innan beslut fattas i frågan borde därför sysselsättningsutredningens delbetänkande om arbetshandikappade avvaktas.

*Sysselsättningsutredningens organisationsförslag*

Arbetsmarknadsinstitut. I sitt delbetänkande (SOU 1978:14) Arbete åt handikappade har sysselsättningsutredningen lagt fram förslag till en samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen inom ramen för ett statligt huvudmannaskap. Utredningen föreslår att det i varje län under länsarbetsnämnden skall inrättas s.k. arbetsmarknadsinstitut. Dessa skall svara för arbetsprövning, arbetsträning, psykologmedverkan samt OT- och ALU-kurser. Utgångspunkten för utredningens förslag är riksdagens tidigare nämnda beslut.

Enligt utredningen skall med yrkesinriktad rehabilitering avses hela den verksamhet som syftar till att stödja arbetshandikappades strävan att få eller behålla ett arbete. Man betonar att en stor del av dessa insatser måste förläggas till arbetsplatserna.

Utredningen framhåller att de organisatoriska förutsättningarna för verksamheten är viktiga eftersom de kan påverka och styra inriktningen av verksamheten. Som principiella krav på en framtida organisation uppställs att den dels skall ge möjlighet till samordning av resurserna, dels skall ha nära anknytning till förmedlingsarbetet och dels kunna leda till ett sammanhållet ansvar för rehabiliteringsprocess och arbetsplacering. Den måste också möjliggöra nära kontakt med den reguljära arbetsmarknaden och övriga organ i rehabiliteringskedjan. Särskilt framhålls betydelsen av att resursinsatserna görs på rätt nivå och att arbetsvårdsökanden inte skiljs ut till institutioner där andra arbetssökanden inte finns. Enheterna bör inte vara större än att de blir lätthanterliga och möjliggör en viss självständighet i organisationen. Slutligen bör enligt utredningen en framtida organisation skapa förutsättningar för kontakt med ett intensifierat metodutvecklingsarbete på området.

Utredningen har prövat tre olika organisationsalternativ. Det första innebär att de resurser som i dag finns splittrade mellan AMU-centren, arbetsvårdsinstituten och de arbetspsykologiska instituten samordnas vid AMU-centra i likhet med vad utredningen rörande viss yrkesinriktad rehabiliteringsverksamhet (YR) föreslog i betänkandet (SOU 1976:38) Yrkesinriktad rehabilitering. Utredningens andra alternativ innebär att en samordnad organisation för dessa resurser inordnas i arbetsmarknadsverket. Det tredje alternativet innebär en anknytning till de regionala stiftelserna för skyddat arbete.

Den genomgång av de olika alternativen som gjorts måste enligt utredningen ses mot bakgrund av verksamhetens inriktning i stort, dvs. kravet på nära anknytning till den reguljära arbetsmarknaden och betoning av det arbetsmarknadspolitiska syftet samt nödvändigheten av resursavvägningar. Sammantaget talar detta enligt utredningen för det alternativ som innebär att verksamheten inordnas i arbetsmarknadsverket. Bl.a. anses det underlätta ett sammanhållet ansvar för de arbetsvårdssökande samtidigt som det möjliggör avvägningar mellan olika resursinsatser. Dessutom är alternativet anknutet såväl till arbetsförmedlingens verksamhet som till den reguljära arbetsmarknaden. Däremot skulle alternativet om det bara innebar att de

nuvarande arbetsvårdsinstituten inordnades i arbetsmarknadsverkets organisation, och motsvarande resurser fick finnas kvar inom AMU-center, innebära risker för resurssplittring. Det är därför naturligt att en organisatorisk lösning inom arbetsmarknadsverket också måste innebära att motsvarande resurser vid AMU-center förs över till den nya organisationen. Enligt utredningen torde det finnas vinster att hämta i att till den nya organisationen också knyta de psykologer och den övriga personal som i dag arbetar vid de fristående arbetspsykologiska instituten och som svarar för psykologmedverkan vid arbetsförmedlingen och inom arbetsmarknadsutbildningen.

Utredningen konstaterar att syftet med psykologmedverkan vid arbetsförmedlingen, främst i form av anlagsundersökningar, i princip är detsamma som för prövningsinsatserna. Genom att knyta de psykologer och den övriga personal som i dag arbetar vid de fristående arbetspsykologiska instituten till den nya organisationen skulle man enligt utredningen vinna en flexibilitet i användningen av psykologerna. Samtidigt skulle förutsättningar skapas för en närmare kontakt mellan psykologerna och det egentliga förmedlingsarbetet. Detta skulle kunna ske genom att de psykologer som skall ingå i den nya organisationen får ha jourtjänstgöring vid olika arbetsförmedlingar i länet.

Utredningen konstaterar vidare att OT- och ALU-kurserna inom arbetsmarknadsutbildningen har nära anknytning till arbetsvårdsverksamheten i stort eller till själva yrkesvägledning- och förmedlingsverksamheten. Skälen för att dessa verksamheter skall ligga vid AMU-centren är enligt utredningen svåra att se från de principiella utgångspunkter som tidigare angivits. Dessa kurser föreslås därför organisatoriskt överförda till de nya instituten. Detta innebär i sin tur att institutens verksamhet breddas och att riskerna för arbetsvårdsstämpling därmed minskas. Det förhållandet att kurserna organisatoriskt förläggs till de nya instituten behöver emellertid i och för sig inte innebära att de också geografiskt måste förläggas dit. OToch ALU-kurserna kan enligt utredningen även i fortsättningen lokalmässigt anordnas decentraliserat eller i anslutning till de nuvarande AMU-centren. Överhuvudtaget understryker utredningen att även med arbetsmarknadsverket som huvudman för den samordnade organisationen bör verksamheten geografiskt och lokalmässigt i vissa fall kunna samordnas med AMU-centren.

Sysselsättningsutredningens organisationsförslag innebär således att det i varje län under länsarbetsnämnden bildas ett eller flera institut som har ansvar för anlagsundersökningar, prövning och träning såväl i institutionell miljö som vid arbetsplatser på den reguljära arbetsmarknaden samt OT- och ALU-kurser. Samtidigt skall instituten ansvara för att psykologer medverkar vid arbetsförmedlingarna m.m. Instituten föreslås få en självständig ställning under länsarbetsnämnden. Detta markeras genom att instituten får egna styrelser som i princip skall ansvara för verksamheten på samma sätt som kursstyrelserna inom arbetsmarknadsutbildningen.

Det rehabiliterande arbete som skall bedrivas i samarbete mellan instituten, förmedlingarna och arbetsplatserna bör kunna påverkas av arbetsmarknadens parter. Representanter för dessa föreslås därför ingå i institutsstyrelsen. Behovet av samordning mellan samhällets olika rehabiliteringsresurser motiverar också att representanter för kommuner, landsting och försäkringskassa blir företrädda i styrelserna. Arbetsmarknadsinstitut föreslås som ett neutralt namn för den breddade verksamheten. Benämningen skulle också klart ange att det är fråga om en verksamhet knuten till arbetsmarknadsverket. För att ytterligare markera detta föreslås också att instituten får tillgång till alla de hjälpmedel som arbetsmarknadsverket har till sitt förfogande i

förmedlingsarbetet t.ex. i form av bidrag till arbetsgivarna.

Centralt organ för forskning och metodutveckling. I delbetänkandet Arbete åt handikappade föreslår sysselsättningsutredningen ett särskilt institut för forskning och metodutvecklingsarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. Detta skall bl.a. bygga på den nuvarande verksamheten vid statens arbetsklinik och PTI. Utredningen konstaterar att orsakerna till arbetslöshet eller utslagning bland arbetshandikappade är många och sammansatta. Ökade kunskaper om dessa orsaker är en nödvändig grund för utveckling av metoder och hjälpmedel i den yrkesinriktade rehabiliteringen. På samma sätt är det nödvändigt att följa upp insatserna och göra de modifikationer eller förändringar som är påkallade.

Utredningen finner därför i likhet med som angetts i tidigare nämnda proposition att ett centralt metodutvecklingsinstitut bör inrättas. Institutet bör ha till uppgift att i vid bemärkelse följa och stödja den yrkesinriktade rehabilitering som bedrivs inom arbetsmarknadsverket. Detta kan dels ske genom forskning om anledningarna till arbetshandikapp. dels genom forskning och utveckling av arbetsmetoder och hjälpmedel i den yrkesmässiga rehabiliteringen samt dels genom en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av verksamheten. Det arbete som hittills skett på detta område bl.a. genom statens arbetsklinik har varit otillräcklig. Utredningen finner också fördelar med en samordning av statens arbetsklinik och PTI. Det centrala metodutvecklingsinstitutet föreslås bli knutet till AMS.

Den praktiska anknytningen av forskningen och metodutvecklingen har såväl inom statens arbetsklinik som PTI skett genom inbyggd praktisk verksamhet. Utredningen anser emellertid att en sådan direkt lokal sammanknytning innebär risker för förlorad kontakt med den praktiskt inriktade verksamheten vid andra institut och med arbetsförmedlingar och företag. Mot denna bakgrund anser sig inte utredningen kunna förorda att ett nytt institut bildas av statens arbetsklinik och PTI med blandade metodutvecklings- och praktiska uppgifter. Ett sådant institut skulle dessutom bli mycket stort. Utredningen erinrar om att arbetskliniken och i viss mån PTI under senare år prövat andra modeller för att knyta an till den praktiska verksamheten. Som exempel nämns arbetsklinikens medverkan i sysselsättningsutredningens försöksverksamhet med anpassningsgrupperna inom den offentliga sektorn. En fortsatt breddning och utveckling av sådana kontakter med verksamheten på fältet är enligt utredningens mening mycket angelägen. Man förutsätter också att det föreslagna metodutvecklingsinstitutet skall medverka i uppläggning och utvärdering av de försöksverksamheter som sysselsättningsutredningen i annat sammanhang föreslagit. Psykologisk konsultservice för arbetsmarknadsverkets räkning är i dag en av de två dominerande verksamhetsgrenarna vid PTI. Den andra är metodutvecklingsverksamhet som gäller studie- och yrkesvalsproblem, rehabilitering och omskolning. Handikappfrågor behandlas vid institutet även ur andra aspekter med anslag från socialstyrelsen och skolöverstyrelsen. Också arbetsmiljöproblem i vid mening behandlas. Slutligen bedrivs sedan ett antal år ett arbets- och idrottspsykologiskt forskningsprojekt. Vissa av de projekt som f.n. bedrivs vid PTI har sålunda en inriktning som inte naturligt har samband med det forskningsoch metodutvecklingsarbete som blir huvuduppgiften vid det nya institutet. För dessa verksamheter föreslås en anknytning till berörda statliga organ.

De återstående forsknings- och utvecklingsinriktade delarna av PTI bör enligt utredningen sammanföras med arbetsklinikens resurser för metodut-

veckling och bilda det nya institutet för forskning och utvecklingsarbete rörande yrkesinriktad rehabilitering. Uppbyggnaden bör enligt utredningen ske med sikte på en breddning av verksamheten så att den kommer att omfatta hela frågan om den ömsesidiga anpassningen på arbetsmarknaden, utslagningen, anpassningsgruppernas roll etc.

Anknytning till den praktiska verksamheten inom den yrkesinriktade rehabiliteringen tillgodoses enligt utredningen dels genom den organisatoriska anknytningen till arbetsmarknadsverket och dels genom den breddning av verksamheten som förordas. Det nya institutet förordas härutöver få en direkt lokalmässig anknytning till något praktiskt verkande arbetsmarknadsinstitut. Garantier måste emellertid som tidigare nämnts skapas för att verksamheten blir inriktad på forskning och metodutveckling och inte successivt glider över till att bli ett arbetsmarknadsinstitut bland andra. Samordningsproblematiken bör enligt utredningen närmare klargöras av den kommande organisationsutredningen.

Praktiskt föreslås detta kunna lösas genom att prövningsverksamheten vid statens arbetsklinik och motsvarande verksamhet vid PTI sammanförs. För arbetskliniken gäller i dag att ca 95 procent av eleverna kommer från Stockholmsområdet. Förhållandet är ungefär detsamma för PTI. Denna sammanförda praktiska prövningsverksamhet föreslås bilda stommen i ett fjärde arbetsmarknadsinstitut inom Stockholms-regionen. Detta institut ställs under samma ledning som övriga arbetsmarknadsinstitut inom regionen. Till denna praktiska prövningsverksamhet knyts lokalmässigt den nya forsknings- och metodutvecklingen.

I enlighet med vad som framhållits i propositionen (1977/78:30) föreslås institutet för forskning och metodutveckling ha en fristående ställning. För att institutet skall kunna ha ett samlat grepp över rehabiliteringsmetodiken i ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv föreslås en särskild delegation under AMS få ansvaret för driften av institutet. Konstruktionen ses som en parallell till vad som gäller för andra delar av arbetsmarknadsverket, t.ex. för vissa frågor inom arbetslöshetsförsäkringen.

Delegationen föreslås få en bred samhällelig representation med representanter för AMS, arbetsmarknadens parter, handikapporganisationerna, Karolinska institutet, Tekniska högskolan och andra institutioner och högskolor där forskning med arbetsmarknadsinriktning bedrivs. Även kommun och landstingsförbunden föreslås bli representerade.

Till institutet bör enligt utredningen knytas såväl sociologisk som psykologisk och medicinsk expertis. De befintliga tjänsterna vid de existerande instituten bör enligt utredningen främst kompletteras med arbetsmarknadsinriktade sociologer. Vidare betonas vikten av kontakter med den praktiska verksamheten vid arbetsprövning, arbetsträning, arbetsförmedling och det arbete som bedrivs av anpassningsgrupper, personalhälsovård och personalavdelningar. Forskning om olika missbrukargruppers situation i arbetslivet, medverkan vid utbildning av personal vid de nya arbetsmarknadsinstituten m.m. anges som exempel på lämpliga uppgifter för institutet.

*Utgångspunkter för organisationskommitténs arbete*

Till grund för organisationskommitténs arbete skall ligga de riktlinjer som angivits i den av riksdagen antagna propositionen (1977/78:30) om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m. I enlighet med vad som anfördes i propositionen bör den särskilda organisationskommittén bestå av

representanter för berörda departement och ämbetsverk samt kommun- och landstingsförbunden, arbetsmarknadens parter m.fl. intressenter, bl.a. berörda personalorganisationer. Förutom organisationsfrågorna bör kommittén också ges möjlighet att behandla frågor rörande samverkan och gränsdragning mellan yrkesinriktad rehabilitering och övrig rehabiliteringsverksamhet. Huvudmannaskapet för den yrkesinriktade rehabiliteringen bör av de skäl jag tidigare nämnt ändras samtidigt med organisationsförändringarna för skyddat arbete, vilka beräknas träda i kraft tidigast den 1 januari 1980. För att denna samtidighet skall kunna uppnås bör sysselsättningsutredningens förslag i delbetänkandet (SOU 1978:14) Arbete åt handikappade föranleda proposition till riksdagen senast hösten 1978. Först härigenom ges den principiella grunden för den yrkesinriktade rehabiliteringens närmare utformning och innehåll inom ramen för ett statligt huvudmannaskap. Efter riksdagsbeslut måste tid också ges för utarbetande av mer detaljerade organisationsplaner, personaldimensionering etc.

I avvaktan på riksdagens ställningstagande bör kommittén i första hand undersöka de organisatoriska konsekvenser som följer av riksdagens redan fattade beslut om att huvudmannaskapet för arbetsprövning och arbetsträning skall övertas av staten. Kommittén bör härvid bl.a. biträda statens förhandlingsnämnd och statens avtalsverk vid de förhandlingar som måste föras med såväl nuvarande huvudmän som berörda personalorganisationer. Statens förhandlingsnämnd har genom beslut den 23 februari 1978 erhållit regeringens uppdrag att ta upp förhandlingar med nuvarande huvudmän för verkstäderna för skyddat arbete och arbetsvårdsinstituten för arbetsprövning och arbetsträning. Vad avser den yrkesinriktade rehabiliteringen innehåller uppdraget förhandlingar dels om överlåtelsen av arbetsvårdsinstituten och dels om den avräkning från statliga åtaganden gentemot kommunerna och landstingskommunerna inom andra områden som enligt riksdagsbeslutet är en förutsättning för ett statligt övertagande av kostnaderna för verksamheten. Regeringen kommer senare att uppdra åt statens avtalsverk att i den utsträckning som behövs förhandla med berörda personalorganisationer om anställnings- och arbetsvillkor för berörd personal.

Som jag tidigare redovisat har sysselsättningsutredningen i delbetänkandet Arbete åt handikappade diskuterat tre olika organisationsalternativ för den yrkesinriktade rehabiliteringen under statligt huvudmannaskap. Utredningens förslag remissbehandlas f.n., varför regeringsförslag och riksdagsbehandling inte kan ske förrän i början på hösten 1978. Under tiden fram till riksdagens ställningstagande till organisatorisk inplacering av den yrkesinriktade rehabiliteringen är det nödvändigt att skaffa sig fördjupad insikt om vilka konsekvenser de olika alternativen skulle medföra. Organisationskommittén bör därför vidareutveckla och mer i detalj utreda de metodiska, organisatoriska, ekonomiska och personalmässiga konsekvenser, som skulle följa av ett genomförande av de alternativa förslag om den organisatoriska inplaceringen av den yrkesinriktade rehabiliteringen som sysselsättningsutredningen diskuterat. Kommittén bör i detta sammanhang också ta upp frågan om hur forskningen och metodutvecklingen inom området skall organiseras. Utgångspunkten bör vara att berörda åtgärder skall stå öppna för alla arbetssökande som önskar kartlägga sina arbetsförutsättningar och förbereda sig för arbetslivet. En annan utgångspunkt skall enligt riksdagens beslut vara att totalkostnaden för den nya organisationen, oavsett val av organisatorisk inplacering, skall ligga inom den ekonomiska ram som i nuvarande penningvärde gäller för verksamheten. Vad avser forskningen och

metodutvecklingen bör kommittén i enlighet med vad som anfördes i propositionen 1977/78:30 också beakta det utvecklingsarbete som f.n. bedrivs vid de övriga arbetspsykologiska instituten.

Utgångspunkten bör vara att denna fördjupade studie skall kunna anmälas för regeringen i sådan tid att den kan behandlas av regering och riksdag samtidigt med sysselsättningsutredningens principiella förslag. Sedan regering och riksdag tagit ställning till dessa förslag skall kommittén förbereda det praktiska genomförandet av den nya organisationen. Det regionala organisationsarbetet under kommittén bör ankomma på länsarbetsnämnderna i resp. län i nära samråd med nuvarande huvudmän, arbetsmarknadens parter, kommuner, försäkringskassa och andra intressenter. Det regionala organisationsarbetet skall, med beaktande av de skiftande förutsättningar som gäller i de olika delar av landet i första hand syfta till att förbereda det praktiska genomförandet av den nya organisationen på regional och lokal nivå.

Det är självfallet viktigt att såväl i det centrala som det regionala organisationsarbetet finna sådana övergångslösningar att berörd verksamhet vid statliga och kommunala institutioner på ett smidigt sätt kan övergå till den nya organisationen med staten som huvudman. Kommittén skall vidare pröva frågan om att samordna och under det statliga huvudmannaskapet föra in vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten som bedrivs vid de arbetspsykologiska instituten. Kommittén bör härvid särskilt beakta situationen för dem som är verksamma vid instituten samt ta till vara deras erfarenheter och kompetens.

Lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (medbestämmandelagen) kommer inte att formellt bli tillämplig i förhållandet mellan organisationskommittén och berörda personalorganisationer. Kommittén bör med hänsyn härtill söka finna sådana anordningar för kontakter med personalorganisationerna under organisationsarbetet att intentionerna i medbestämmandelagen inte sätts åt sidan under utredningsoch uppbyggnadsarbetet.

I enlighet med proposition 1977/78:30 har riksdagen beslutat att nuvarande huvudmän om de så önskar kan få behålla arbetsvårdsinstitut för sådan social träningsverksamhet som inte har någon specifik arbetsmarknadspolitisk prägel. En förutsättning är dock att de huvudmän som önskar behålla något institut också är beredda att bära hela det ekonomiska kostnadsansvaret härför. Det förutsätts också att nuvarande huvudmän vid förhandlingarna med statens förhandlingsnämnd på ett tidigt stadium klargör huruvida de önskar att staten skall överta arbetsvårdsinstituten eller ej. Härigenom bör man i god tid före den nya organisationens ikraftträdande kunna överblicka vilka arbetsvårdsinstitut som skall ingå i organisationen. I de regioner där nuvarande huvudmän behåller institut för andra uppgifter får självfallet motsvarande resurser för yrkesinriktad rehabilitering byggas upp. Det ankommer på kommittén att om så blir aktuellt utfärda närmare förslag härtill.

Utredningsarbetet bör både på central och regional nivå bedrivas i nära kontakt dels med organisationskommittén för skyddat arbete dels med andra berörda organ.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt så att ett förändrat huvudmannaskap om möjligt kan träda i kraft den 1 januari 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst femton ledamöter med uppdrag att utarbeta förslag till och förbereda en ny organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen,

att utse en av kommitténs ledamöter att vara ordförande,
att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver
att kostnaderna för kommittén skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 7. Tilläggsdirektiv till anställningsskyddskommittén (A 1977:01)

Dir 1978:52

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-08

Departementschefen, statsrådet Wirtén, anför.

Den 6 oktober 1977 beslöt regeringen att tillsätta en kommitté med uppdrag att göra en översyn av anställningsskyddslagstiftningen m.m., anställningsskyddskommittén (A 1977:01). Till kommittén skulle bl.a. överlämnas en rad frågor som hade aktualiserats i arbetsmarknadsdepartementet och som hänger samman med anställningsskyddslagen liksom framställningar som hade kommit in till regeringen i motsvarande ämnen (Dir 1977:102).

Förslag om bättre anställningsskydd för deltidsarbetande har bl.a. förts fram av jämställdhetskommittén mot bakgrund av betänkandet "Deltidsanställdas villkor" (SOU 1976:6). Detta betänkande har härefter remissbehandlats. I betänkandet och i remissvaren förs bl.a. fram förslag om ändringar i lagen om anställningsskydd. Dessa förslag bör nu prövas av anställningsskyddskommittén.

Vidare har, liksom tidigare, till regeringen inkommit framställningar som avser ämnen som ligger inom kommitténs utredningsuppdrag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen
utvidgar kommitténs uppdrag till att omfatta även frågan om de deltidsarbetandes anställningstrygghet,
bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet att även i fortsättningen överlämna till kommittén sådana till regeringen ställda framställningar som berör kommittéuppdraget.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 8. Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö

Dir. 1978:76

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20

Departementschefen, statsrådet Wirtén, anför.

Datatekniken har under det senaste årtiondet brutit igenom på allvar och påverkat arbetslivet inom de flesta grenar av förvaltning och näringsliv. Den skapar nya utvecklingsmöjligheter som det är viktigt att ta vara på men ställer samtidigt stora krav på omställning och förnyelse. Sannolikt ligger de största förändringarna ännu i framtiden.

I början fick datorerna sin huvudsakliga användning som hjälpmedel för matematiska beräkningar i tekniska och vetenskapliga sammanhang. På det administrativa området började datorer införas under 1950-talet. Genom transistorisering av datorerna under 1960-talet möjliggjordes lägre priser samtidigt som driftsäkerhet och prestanda kunde förbättras. Detta innebar ett genombrott för utnyttjande i större skala. De senaste årens utveckling av s.k. integrerade kretsar har inneburit ytterligare kraftigt förbättrade prestanda till lägre priser. De har öppnat möjligheter till decentralisering av databehandlingen. Också inom telekommunikationerna sker en snabb teknisk utveckling, som bl.a. gör det möjligt att till låga kostnader sända data över långa avstånd.

Hittills har datatekniken blivit mest utbredd inom området administrativ databehandling. Kontorsarbetet har i stor utsträckning redan fått ändrat innehåll. Hantering av in- och utbetalningar, bokföring och statistik i alla former sker idag övervägande med hjälp av datorer. Under de närmaste åren väntas allt fler kontor få elektronisk utrustning för lagring, bearbetning och utskrift av text. Vidarebefordran och utbyte av data väntas i stor omfattning komma att ske genom olika datanät, inte minst det allmänna datanät som televerket bygger upp.

Datateknik används för specialiserade uppgifter inom kommunikationssektorn, bl.a. för övervakning och styrning av luftfart, fartyg, telekommunikationer och järnvägstransporter. Specialiserade datasystem används också inom sjukvården för t.ex. patientdata och i försvaret för stridsledningssystem.

Inom industrin tillämpas datatekniken allt mer i olika produktionsprocesser. Automation betraktas i alla industriländer som ett viktigt medel att öka industrins produktivitet. Datorer används vid processkontroll inom exempelvis pappers-, stål-, cement- och kemisk industri. De utnyttjas för styrning av produktionslinjer inom bl.a. varvs-, bil-, gruvoch tryckeriindustrin. Datorer används också i samband med s.k. numeriskt styrda verktygsmaskiner. De utgör även en viktig grundkomponent i industrirobotsystem. Vid sidan av detta har halvledartekniken fått ökad tillämpning bl.a. när det gäller mät- och styrutrustning inom industrin. Mängden mindre datorer har ökat snabbt.

I svensk industri fanns år 1977 ca 600 industrirobotar installerade. De används bl.a. för tunga och monotona arbeten och där andra besvärliga arbetsmiljöproblem finns. Robotarna är ofta en länk mellan olika automatiskt styrda maskiner. I viss omfattning utför de egna arbetsoperationer, t.ex. svetsning, slipning, gradning och målning. Personalens arbetsuppgifter omfattar då främst maskinbetjäning av olika slag. Industrirobotar av den typ som finns i dag får anses ha ett mycket stort användningsområde inom bl.a.

verkstadsindustrin.

Den svenska dataindustrin har under 1960- och 1970-talen vuxit snabbt, och under det närmaste decenniet väntas den få minst lika hög tillväxttakt. Den kan anses svara för en väsentlig del av svensk industris utvecklingspotential.

Vissa försök har gjort att kvantitativt uppskatta datorteknikens olika effekter på sysselsättningen. Sålunda lät 1971 års dataindustriutredning en särskild referensgrupp studera sysselsättningsfrågorna. Referensgruppen framhöll i sin rapport[1] att en ändrad näringsstruktur var den dominerande orsaken till förskjutningar mellan olika yrkesgruppers inbördes storlek. Den tekniska utvecklingen beskrevs av referensgruppen som en av flera förklaringar till ändringar i näringsstrukturen. Dittills (dvs. fram till 1974) ansågs datatekniken ha fått störst effekt på sysselsättningen i kontorsområdet, där antalet sysselsatta av allt att döma skulle ha ökat ännu mer än det faktiskt gjorde om inte datorer hade införts. Datatekniken bedömdes vidare ha haft en marginell effekt i riktning mot ökad koncentration av arbetstillfällen i storstadsområdena.

Dataindustriutredningens arbete har följts av ett fortlöpande utredningsarbete inom statens industriverk. Även inom statistiska centralbyrån har försök gjorts att beräkna datateknikens arbetsmarknadseffekter. I slutrapporten ADB och arbetskraften (Information i prognosfrågor 1977:21) beräknas nettoeffekten i kontorsområdet motsvara ett bortfall av 30.000-40.000 sysselsättningstillfällen.

Utredningspromemoria nr 3 till betänkandet (SOU 1974:10) Data och näringspolitik.

Sedan de nämnda beräkningarna gjordes har det totala antalet sysselsatta i kontorsområdet fortsatt att öka. Det är ändå sannolikt att datorerna på många håll har minskat behovet av personal. Om tjänstesektorn i framtiden inte ökar sin totala sysselsättning lika snabbt som hittills kan datoriseringen inom kontorsområdet framdeles komma att leda till nya och större sysselsättningsproblem. Inom andra områden som t.ex. den grafiska industrin eller delar av kommunikationsområdet (post, tele, sjöfart, järnvägar osv.) har elektronikens införande medfört att en del yrkesgrupper nu synes vara på väg att försvinna.

Inom tillverkningsindustrin kan – som framgår av vad jag nyss anförde – industrirobotar på kort tid komma att ersätta många människors yrkesarbete. Vilken betydelse automationen i framtiden kan få på den totala industrisysselsättningen är emellertid dåligt känt. Vissa överväganden gjordes i den nämnda slutrapporten från statistiska centralbyrån. Några forskningsprojekt i ämnet pågår vidare vid svenska universitet och högskolor liksom utomlands. Det är i det sammanhanget viktigt att hålla i minnet att industrisysselsättningen under en följd av år har minskat. Minskningen har delvis haft sin orsak i en fortgående rationalisering och teknisk utveckling av produktionen. Men trots tendensen till minskad sysselsättning på längre sikt har industrin under högkonjunkturerna regelbundet haft brist på yrkesutbildade arbetare, vilket har stimulerat ansträngningarna att automatisera produktionen.

Med datatekniken följer en rad nya yrken. För många av dessa krävs specialiserade utbildningar, vilka ofta behöver revideras med hänsyn till den tekniska utvecklingen. De som har en utbildning inom området behöver ofta fortbildning för nya uppgifter inom samma område. Utbildning inom dataområdet pågår försöksvis både i gymnasieskolan och i ett antal eftergymnasiala utbildningsvägar. Det är angeläget att utbildningen i framtiden

blir så allmän att de utbildade kan välja mellan olika arbeten samtidigt som behovet av specialkompetens tillgodoses. I sistnämnda hänseenden är det viktigt att utbildningen kan planeras med ledning av tillförlitliga prognoser över behovet av arbetskraft i de berörda yrkena.

Utvecklingen av datorer och automation har således väsentlig betydelse för en bedömning av framtida kvantitativa förändringar av sysselsättningen och behovet av utbildning för olika yrken. Tekniken har dessutom ofta omvälvande effekter på arbetets innehåll och arbetsmiljön. Gamla arbetsuppgifter ersätts av nya och den fysiska arbetsmiljön kan ändras radikalt. Informationsflödet, medmänskliga relationer och beslutsformer påverkas på skilda sätt.

En omtvistad fråga är i vad mån det finns något generellt samband mellan automation och arbetstillfredsställelse. Vad industrin beträffar finns vissa forskningsresultat från 1960-talet och början av 1970-talet/n2/ som tyder på att arbetstillfredsställelsen sjunker vid övergång från hantverk till tempoarbete för att sedan åter öka vid övergång från tempoarbete till processövervakad industri. Det sistnämnda positiva sambandet mellan arbetsglädje och övergång från tempoarbete till processindustri har senare ifrågasatts.

Se t.ex. Bertil Gardell: *Produktionsteknik och arbetsglädje* (1971).

Ett vanligt skäl till att företag inför industrirobotar är – förutom att de förbättrar lönsamheten – att robotarna löser besvärliga arbetsmiljöproblem. Elektroniken gör det möjligt att ta bort många tunga, ensidiga eller farliga arbetsmoment. Men den kan också skapa nya arbetsmiljöproblem. Övervakning av automatiska produktionssystem är ofta enformig och kan leda till minskade kamratkontakter på arbetsplatsen. Det finns risk för att personalen känner sig kontrollerad av olika styrsystem. I vissa företag synes automationen ha ökat behovet av skiftarbete, medan utvecklingen på andra håll inger hopp om att detta problem skall kunna lösas genom fortsatta tekniska förbättringar. Bildskärmar och liknande utrustning ger upphov till särskilda ergonomiska problem. För stora grupper av anställda i kontor och inom kommunikationssektorn medför datorerna en mängd enformigt inkodningsarbete, samtidigt som den handläggande personalen kan avlastas rutinmässiga arbetsuppgifter i samband med exempelvis statistikföring och registrering av data.

Den nya tekniken kan således medföra stora förändringar både till det bättre och till det sämre. Den ställer stora krav på de anställdas förmåga till omställning. Själva omställningen kan vara svår för den enskilde även i de fall då den ger möjligheter till förbättring av dennes situation.

Det är viktigt att den tekniska utvecklingen sker under former som löntagarna kan överblicka och påverka. De anställda har idag laglig rätt till medbestämmande i fråga om viktigare ändringar av förhållandena på en arbetsplats. Sådana frågor som införande av datorer och automation eller val mellan olika slags utrustning kan i princip inte avgöras utan att de anställda i förväg informeras och får möjlighet att förhandla. Detta kan dock försvåras av olika praktiska omständigheter, t.ex. att ett företag är beroende av omfattande datakommunikation med andra företag eller med avlägsna datacentraler, vilkas systemval är givna på förhand. Datasystemens stora betydelse för informationsflödet i större företag kan också ge upphov till helt nya rutiner för information och beslutsfattande i företagen.

Den tekniska utveckling som hittills har skett har främjats av att de anställda och de fackliga organisationerna har bedömt den som önskvärd.

Den väntade utvecklingen mot alltmer komplicerad teknik kan göra det nödvändigt för parterna på arbetsmarknaden att utveckla formerna för samråd och medbestämmande. Det gäller såväl i samband med forskning och planering som vid konkreta beslut om införande av ny teknik.

Dessa och liknande frågor har tagits upp i rapporter från såväl LO och TCO som politiska partier och i debattskrifter. På det internationella planet har Internationella arbetsorganisationen (ILO) i en rapport varnat bl.a. för att en alltför snabb utveckling kan få stora sysselsättningsmässiga konsekvenser.

Flera riksdagsmotioner har behandlat behovet av en kartläggning av datateknikens sysselsättningseffekter. Arbetsmarknadsutskottet konstaterade i höstas att beräkningar av datateknikens sysselsättningseffekter anses tyda på att arbetstillfällena blir färre. Betydande förändringar av arbetsmiljö och arbetsinnehåll inträffar dessutom i både industri och förvaltning, framhöll utskottet (AU 1977/78:4, rskr 1977/78:17). Arbetsmarknadsutskottet fann det därför angeläget att man gör en bred kartläggning av datateknikens framtida effekter på arbetsliv och sysselsättning. En sådan kartläggning skall utgöra en betydelsefull komplettering av den utredningsverksamhet på andra delar av dataområdet som redan har satts igång. Utskottet hemställde att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen tillkänna vad utskottet anfört. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Flera av de berörda frågorna har som jag nämnt blivit studerade i såväl offentliga utredningar som olika forskningsorgan. De studier som hittills har gjorts av datateknikens framtida effekter på sysselsättning och arbetsmiljö har dock varit allmänt hållna eller haft karaktär av räkneexempel. En kommitté bör därför nu tillkallas för att göra en samlad utredning av datateknikens framtida effekter på sysselsättning och arbetsmiljö. Utredningen bör ge underlag för principiella ställningstaganden i frågor som rör utvecklingen under de närmaste 5-10 åren och under de närmaste 15 åren. Den bör också kunna tjäna som utgångspunkt för den fortlöpande bevakning av datateknikens arbetsmarknadseffekter som bl.a. statens industriverk svarar för.

Jag har i denna fråga samrått med industriministern, som senare idag kommer att begära bemyndigande att tillkalla en kommitté för utredning av datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling. Det är väsentligt att de båda utredningarna arbetar i nära samband med varandra så att dubbelarbete undviks och vunna erfarenheter fortlöpande kan utnyttjas av de båda utredningarna.

En utgångspunkt för den av mig föreslagna kommitténs överväganden måste vara en kunskap om datorernas användning i olika delar av förvaltning och näringsliv och var det finns långt framskridna planer på att vidga utnyttjandet av sådan utrustning. Kommittén bör kunna redovisa en uppskattning av den framtida användningen av dessa hjälpmedel. Därvid bör utredningen till väsentlig del kunna utgå från material som tas fram av den kommitté som industriministern avser att tillkalla och av statens industriverk. Även utomstående experter bör i mån av behov kunna anlitas för att belysa tekniska eller ekonomiska frågor.

Kommittén bör sedan analysera datateknikens effekter på sysselsättningen vid olika tänkbara förlopp av den framtida tekniska och ekonomiska utvecklingen. Såväl den totala sysselsättningen som utvecklingen för olika yrkesgrupper, i olika näringsgrenar och i olika delar av landet bör belysas. Kommittén bör diskutera i vad mån skilda utvecklingsförlopp i fråga om elektronikens användning har önskvärda eller skadliga effekter på sysselsätt-

ningen och i vad mån det går att påverka denna utveckling i önskvärd riktning.

Kommittén bör överväga i vad mån staten bör vidta särskilda åtgärder för att underlätta omställningar i samband med införande av datorer och automation eller för att styra denna utveckling på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till de sysselsatta. Särskilt bör behovet av utbildning för olika yrkesgrupper och behovet av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder belysas.

Vidare bör kommittén analysera de olika effekter på arbetsmiljön som datorer och automation kan ha. Såväl direkta ergonomiska problem som kontaktproblem på arbetsplatser, ökad kontroll av anställda och risk för bristande arbetstillfredsställelse i vid mening bör belysas. Likaså bör kommittén bedöma de förbättringar som kan göras t.ex. genom att ensidiga eller farliga arbetsmoment röjs undan. Kommittén bör vidare diskutera datateknikens effekter på informationsflödet inom företag och förvaltningar samt de anställdas möjligheter att hävda sitt medbestämmande. Kommittén bör mot bakgrund av detta överväga behovet av åtgärder från statens sida för att främja arbetsmiljön.

Kommittén bör i sitt arbete kunna ta upp även andra frågor än dem jag nu har nämnt med anknytning till datateknikens effekter på arbetslivet. Det är lämpligt att kommittén under sitt arbete samråder med övriga pågående utredningar inom dataområdet.

Med hänsyn till den snabba utvecklingen inom dataområdet är det angeläget att utredningsarbetet bedrivs så att konkreta resultat och förslag till åtgärder kan läggas fram inom en relativt snar framtid. Detta kan exempelvis ske i delbetänkanden eller genom framställningar i olika delfrågor.

Under budgetåret 1978/79 läggs bl.a. sysselsättningsutredningens slutbetänkande fram för regeringens ställningstagande, och en rad viktiga frågor rörande stål-, varvsoch tekoindustrierna kommer också att behöva avgöras i en nära framtid. I den mån som utredningen om datateknikens sysselsättningseffekter anser sig ha synpunkter av betydelse för dessa olika frågor är det angeläget att de läggs fram i sådan tid att de kan beaktas.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en kommitté med högst nio ledamöter med uppdrag att utreda datateknikens effekter på produktion och arbetsliv,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för kommittén skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

## 9. Utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare m fl

Dir. 1978:78

Beslut vid regeringssammanträde 1978-08-03.

Departementschefen, statsrådet Wirtén, anför.

Sverige har länge haft en från språklig, etnisk och religiös synpunkt mycket enhetlig befolkning. De enda större minoriteterna var fram till mitten av 1900-talet samerna och den finsktalande befolkningen i de nordligaste delarna av landet samt judarna. Genom invandringen under efterkrigstiden har emellertid vårt lands befolkningssammansättning förändrats i hög grad. Utöver de inhemska minoriteterna finns nu i befolkningen ungefär en miljon personer som har invandrat till Sverige eller som är barn eller barnbarn till invandrare. Mer än hälften av dem är svenska medborgare. Det finns i vårt land med än ett trettiotal etniska minoritetsgrupper som var och en omfattar mer än ett tusental personer.

Mot denna bakgrund har utvecklingen i Sverige under de senaste årtiondena kommit att präglas av att språk, kulturtraditioner och religioner som tidigare knappast var företrädda här nu har blivit vanliga inslag i samhällsbilden. Denna utveckling i riktning mot ett mångkulturellt samhälle är positiv för landet i dess helhet och berikar det kulturella livet i vidaste bemärkelse. De riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som antogs av riksdagen år 1975 (prop. 1975:26, InU 1975:6, rskr 1975:160) är ett uttryck härför. Där framhålls bl a vikten av att invandrarna och de etniska minoriteterna ges större möjligheter att bevara och utveckla de egna språken och kulturtraditionerna. Synpunkter av detta slag har varit vägledande när det i 1 kap. 2 § regeringsformen slås fast att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. Samma synsätt har kommit till uttryck i regeringens budgetproposition år 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 15 s. 9–10).

Det är emellertid uppenbart att mötet mellan majoritetsbefolkningens och minoriteternas värderingar och kulturmönster även kan ge upphov till problem. Det finns ett visst mått av kulturell och språklig intolerans inom varje folkgrupp. Invandring medför således att risker uppstår för fördomar, diskriminering och motsättningar på etnisk eller liknande grund. I motsats till vad som har varit kännetecknande för situationen i ett stort antal länder i Europa har samhällsutvecklingen i Sverige hittills i stort sett kunnat fortskrida utan att störas av konflikter som har sitt ursprung i sådana motsättningar. Men under 1970-talet har tendenser till fördomar, diskriminering och motsättningar på etnisk grund blivit mera märkbara även i vårt samhälle. Mot denna bakgrund har under senare år åtgärder vidtagits på flera områden i syfte att förbättra invandrarnas och minoriteternas ställning och motverka tendenser till diskriminering av dem.

Av särskild betydelse har här varit arbetet för att stärka invandrarnas rättsliga ställning. Detta arbete har lett till att utlänningar som är bosatta i Sverige numera i de flesta avseenden har samma rättigheter som svenska medborgare. En rad reformer har genomförts under de allra senaste åren i syfte att i enlighet med 1975 års riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken ytterligare vidga invandrarnas rättigheter. I detta sammanhang bör särskilt nämnas riksdagens beslut att införa kommunal rösträtt och valbarhet för utländska medborgare (prop. 1975/76:23, KU 1975/

76:25, rskr 1975/76:78). Genom de nyligen genomförda ändringarna i regeringsformen har dessutom utlänningarnas grundläggande fri- och rättigheter skrivits in i grundlagen (prop. 1975/76:209). Sverige har även på det internationella planet verkat för att stärka invandrarnas rättsliga ställning. Den av riksdagen nyligen godkända europarådskonventionen om migrerande arbetstagares rättsställning är delvis ett resultat av detta arbete (prop. 1977/78:162, AU 1977/78:33, rskr 1977/78:252).

Jämsides med att invandrarnas rättsliga ställning sålunda har stärkts i olika hänseenden har särskilda straffbestämmelser rörande hets mot folkgrupp och olaga diskriminering förts in i brottsbalken. Bestämmelserna kom till år 1970 på grundval av betänkandet (SOU 1968:68) Lagstiftning mot rasdiskriminering, i vilket behandlades frågan om Sveriges möjligheter att tillträda den av Förenta Nationerna år 1965 antagna konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Vid samma tillfälle godkände riksdagen konventionen (prop. 1970:87, LU 1970:41, rskr 1970:261).

Bestämmelsen om straff för hets mot folkgrupp är intagen i 16 kap. 8 § brottsbalken. Däri sägs att den som offentligen eller eljest i uttalande eller annat meddelande som sprids bland allmänheten hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse kan dömas för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år, eller om brottet är ringa, till böter. Gärningen är straffbar även när den begås genom yttrande i skrift varå tryckfrihetsförordningen är tillämplig.

Bestämmelsen om straff för olaga diskriminering återfinns numera i 16 kap. 9 § brottsbalken och innebär att näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom till handa på de villkor som näringsidkaren tillämpar i förhållande till andra, kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller bl a anställd i näringsverksamhet samt anställd i allmän tjänst, vari den anställde har att gå allmänheten till handa. Begreppet näringsverksamhet omfattar t. ex. hotell- och pensionatverksamhet, restaurang- och kaférörelse, detaljhandel, trafikrörelse samt yrkesmässig försäljning eller upplåtelse av fastigheter och bostäder. Diskriminering vid tillträde till allmän sammankomst och offentlig tillställning kan också bestraffas enligt samma lagrum. Däremot ligger det i sakens natur att olaga diskriminering inte kan behandlas som tryckfrihetsbrott.

Jag vill här dessutom nämna att 2 kap. 15 § regeringsformen innehåller en bestämmelse om att lag eller annan föreskrift ej får innebära att någon medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till ras, hudfärg eller etniskt ursprung tillhör minoritet. Enligt 2 kap. 20 § första stycket 6 regeringsformen är utlänning här i riket likställd med svensk medborgare i fråga om skydd mot missgynnande på grund av bl. a. ras, hudfärg eller etniskt ursprung. Ytterligare förstärkning av bl. a. utlännings skydd mot diskriminering i nämnda hänseenden föreslås i betänkandet (SOU 1978:34) Förstärkt skydd för fri- och rättigheter.

På senare år har medvetenheten ökat om hur angeläget det är att informera om andra länder, folk och kulturer för att därigenom skapa ömsesidig förståelse och en känsla av samhörighet mellan invandrare och svenskar och mellan olika invandrar- och minoritetsgrupper. Mera långsiktiga insatser för att i Sverige öka förståelsen för och kunskaperna om andra folk och raser och motverka fördomar och intolerans mot andra folkgrupper har t. ex. börjat

ingå som en del av förskolans och skolans arbete.

Vad gäller insatser som mera direkt syftar till att vidga allmänhetens kunskaper om invandrarna i Sverige för att minska tendenser till fördomar och diskriminering bör nämnas att invandrarutredningen utförligt ägnade sig åt denna fråga i betänkandet (SOU 1974:69) Invandrarna och minoriteterna. Utredningen presenterade även en omfattande vetenskaplig undersökning om svenskarnas fördomar mot invandrare (SOU 1974:70). Med anledning av invandrarutredningens förslag beslöt riksdagen år 1975 att inrätta en informationsbyrå vid statens invandrarverk (SIV), som bl. a. fick till uppgift att öka allmänhetens förståelse för invandrarna (prop. 1975:26). SIV har sedan flera år bedrivit sådan verksamhet och utger bl. a. en tidskrift i detta syfte. SIV svarar också för en omfattande konferensverksamhet för journalister och opinionsbildare och andra i sammanhanget viktiga målgrupper.

Som framgår av denna översikt har sålunda åtgärder redan vidtagits på en rad områden i syfte att motverka diskriminering och fördomar mot invandrare och minoriteter i Sverige. De skildringar av diskriminering och fördomar mot invandrare och medlemmar av andra minoritetsgrupper som på senare tid har förekommit i massmedia, och som även har påtalats i riksdagen och samhällsdebatten i övrigt, är emellertid enligt min mening mycket oroväckande. De väcker frågan om kännedomen om problemens karaktär och omfattning är tillfredsställande och om de hittills vidtagna åtgärderna är tillräckliga. Det saknas en allmän överblick över i vilken utsträckning det i Sverige förekommer diskriminering på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Det samlade kunskapsunderlaget om varför rasfördomar uppkommer och om hur de kan motverkas är också bristfälligt. Vi vet inte heller vilken effekt de hittills vidtagna åtgärderna har haft.

Jag anser att det är mycket angeläget att genom långsiktiga och systematiska åtgärder på en rad områden förhindra att tendenser till fördomar, diskriminering och motsättningar mellan den inhemska befolkningen och invandrare får ökat spelrum. Vi måste söka hindra uppkomsten av en situation av det slag som råder i flera länder där motsättningar på etnisk eller religiös grund har kommit att prägla samhällsutvecklingen. Jag förordar efter samråd med chefen för justitiedepartementet att en utredare tillkallas för att överväga behovet av åtgärder för att förebygga fördomar och diskriminering i fråga om invandrare och inflyttade etniska, språkliga, nationella eller religiösa minoriteter.

Utredaren bör inleda sitt arbete med att söka kartlägga de nu aktuella problemens bakgrund, omfattning och karaktär. Om utredaren finner att statistiska eller vetenskapliga undersökningar bör göras i detta syfte bör samråd härom ske med den år 1975 tillsatta expertgruppen (A 1975:05) för invandringsforskning. Utredaren bör vidare redovisa och beskriva åtgärder som har vidtagits på olika områden i syfte att motverka fördomar och diskriminering på etnisk, nationell eller religiös grund samt utvärdera effekterna av dessa åtgärder. I detta sammanhang kan erfarenheter inhämtas och redovisas från länder där de nu aktuella problemen har haft större omfattning än i Sverige.

Utredaren bör även kartlägga tillämpningen av brottsbalkens bestämmelse mot olaga diskriminering. Kartläggningen bör syfta till att undersöka om den nuvarande lagstiftningen mot diskriminering är tillräcklig eller om ytterligare straffrättsliga förbud bör införas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det i den proposition (prop. 1970:87 s. 71) som låg till grund för riksdagens

beslut i frågan framhölls att mer långtgående lagstiftning kunde övervägas, om mera svårartade problem uppstår på detta område.

Bestämmelsen om straff för olaga diskriminering har nu varit i kraft i åtta år. Trots att bestämmelsen har utformats så att den täcker ett mycket vidsträckt fält av diskriminering tillämpas den sällan. Skälet härtill kan inte vara att sådana handlingar som omfattas av bestämmelsen inte förekommer här i landet. En mera sannolik förklaring är att man i allmänhet inte känner till att de handlingar det är fråga om är straffbara eller att man drar sig för att polisanmäla diskriminering. Utredaren bör mot denna bakgrund söka kartlägga anmälningsbenägenheten vid olaga diskriminering och pröva om det är möjligt att få till stånd en ökad anmälningsfrekvens om anmälningsbenägenheten visar sig vara låg. Jag vill i detta sammanhang erinra om att dåvarande chefen för justitiedepartementet i prop. 1970:87 förutsatte att SIV skulle övervaka tillämpningen av lagstiftningen om olaga diskriminering och göra de framställingar om åtgärder som kunde anses påkallade. Om utredaren finner att SIV:s uppgifter på detta område bör klargöras närmare eller utvidgas, bör utredaren lämna förslag härom.

Bestämmelsen om straff för olaga diskriminering gäller inte den icke yrkesmässiga delen av bostadsmarknaden och den gäller heller inte arbetsmarknaden. Det bör liksom hittills i första hand anförtros arbetsmarknadens parter att frivilligt och i samverkan se till att diskriminering förhindras på arbetsmarknaden. Om utredaren emellertid i samband med sin kartläggning finner att starka skäl talar för en utvidgning av lagstiftningen till områden som den nu inte omfattar, bör ändringar kunna föreslås. Bedömningen av behovet av lagstiftning mot diskriminering på arbetsmarknaden bör ske efter samråd med arbetsmarknadens parter. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Sverige är bundet av internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention (nr 111) om diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning (prop. 1962:70).

Uppdraget bör vidare omfatta en allmän undersökning av rättsregler som berör invandrare i Sverige. I detta sammahang vill jag framhålla följande. Arbetet i denna del bör inte syfta till en kartläggning av utlännings rättsställning i hela dess vidd, eftersom frågan om utlännings rättsställning nyligen har behandlats i skilda sammanhang. Invandrarutredningen redovisade i sitt huvudbetänkande (SOU 1974:69) Invandrarna och minoriteterna en översikt av utlännings rättsliga ställning och gjorde vissa överväganden i anslutning härtill. Frågan om utlänningars fri- och rättigheter har även utförligt behandlats av 1973 års fri- och rättighetsutredning i betänkandet (SOU 1975:75) Medborgerliga fri- och rättigheter. Frågan om utlännings rätt att inresa och vistas i Sverige m. m. har under senare år vid flera tillfällen behandlats av riksdagen (prop. 1975/76:18, InU 1977/78:24, rskr 1977/78:121 och prop. 1977/78:90, AU 1977/78:30, rskr 1977/78:202), bl. a. på grundval av förslag från utlänningsutredningen (SOU 1972:84) och utlänningslagkommittén (SOU 1977:28). Slutligen kan nämnas att SIV för några år sedan påbörjade en inventering av bestämmelser eller rättstillämpning som försätter utlänningar i ett sämre läge än svenska medborgare. Mot denna bakgrund bör utredarens uppgift i denna del i huvudsak vara att från fall till fall fästa regeringens uppmärksamhet på bestämmelser som utan att det finns starka skäl härför innebär en olikartad behandling av utländska och svenska medborgare. Utredaren bör också uppmärksamma om omotiverade skillnader görs mellan invandrare och svenskar i tillämpningen av olika bestämmelser.

Mot bakgrund av det kartläggningsarbete som nu har berörts, och som således innefattar såväl en utredning av de nu aktuella problemens bakgrund, karaktär och omfattning som en undersökning av rättsregler som berör invandrare i Sverige, bör utredaren utarbeta ett samlat program för att motverka fördomar och diskriminering i fråga om invandrare och etniska, språkliga, nationella eller religiösa minoriteter i Sverige och föreslå de åtgärder som kartläggningen kan ge upphov till. Om utredaren anser det vara lämpligt bör resultat av kartläggningen och av utredarens överväganden och förslag kunna redovisas efter hand.

Utredaren bör utföra sitt uppdrag i samråd med invandrar- och minoritetsorganisationer.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för arbetsmarknadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare m. fl.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta tolfte huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

# Bostadsdepartementet

## 1. Sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor

Dir 1977:130

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-15

Departementschefen, statsrådet Olsson, anför.

Samhällets behov av kartor tillgodoses till väsentlig del genom den s.k. allmänna kartläggningen och följdproduktionen av denna. I den allmänna kartläggningen ingår vissa av Kungl. Maj:t (regeringen) fastställda kartserier med enhetlig, fast bladindelning. De helt dominerande kartserierna är den ekonomiska kartan med ca 12.800 blad och den topografiska kartan med ca 690 blad. Grundläggande bestämmelser om kartläggningen finns i brev av den 30 juni 1961 den 16 juni 1966 (1961 och 1966 års kartbrev).

I 1961 års kartbrev förordnas att rikets allmänna kartverk (numera statens lantmäteriverk, LMV) skall ha hand om förläggandet och att Svenska reproduktions AB (numera Liber Grafiska AB, Liber) skall anförtros distributionen och försäljningen. I brevet förordnas vidare att tryckning skall ske efter anbudsförfarande. Detaljerade regler finns i 1966 års kartbrev. Där regleras bl.a. frågan om utnyttjandet av det allmänna kartmaterialet för följdproduktion samt prissättningen på de allmänna kartorna. Användningen av det allmänna kartmaterialet för följdproduktion är reglerat på så sätt att Liber har tillagts ensamrätt att, med utnyttjande av de allmänna kartorna och grundmaterialet till dessa, framställa, trycka eller på annat sätt reproducera samt försälja förslagssärtryck, tillfälliga särtryck, kartor och särtryck med särskilt påtryck ävensom andra följdprodukter av det allmänna kartmaterialet. Liber får dock efter ansökan, då särskilda skäl föreligger, meddela annan tillstånd att mot ersättning som bolaget bestämmer framställa, reproducera och försälja sådana kartor och särtryck.

För rätten att distribuera och försälja kartorna samt för rätten att utnyttja det allmänna kartmaterialet för följdproduktion skall Liber betala en årlig ersättning till LMV. Ersättningen utgår i efterskott med ett belopp som svarar mot tryckningskostnaderna för de allmänna kartor som har försålts eller av annan anledning har avförts från bolagets lager under nästföregående år. Tryckningskostnaderna skall beräknas efter de genomsnittliga kostnader för olika karteditioner som gällt under nämnda år. Sedan den 1 januari 1973 har ersättningen höjts med belopp som svarar mot vissa efter nämnda tidpunkt genomförda prishöjningar på kartorna.

I fråga om prissättningen gäller den ordningen att regeringen fastställer nivån och att LMV får ange cirkapriser på de allmänna kartorna samt, på förslag av Liber, på skilda typer av förlagssärtryck och tillfälliga särtryck utan särskilt påtryck. Liber fastställer cirkapriser på sådana kartor eller särtryck

med särskilt påtryck som bolaget har framställt.

Beslutet vid 1973 års riksdag (prop. 1973:1 bil. 14, CU 1973:3, rskr 1973:36) om omorganisation av kartverksamheten m.m. innebar en sammanläggning fr.o.m. den 1 juli 1974 av dåvarande lantmäteristyrelsen och rikets allmänna kartverk till en organisation, statens lantmäteriverk (LMV). Ett avgörande argument för sammanläggningen var att den skapade möjligheter för den centrala statliga kartproducenten att inom den egna organisationen få tillgång till regionala och lokala företrädare (överlantmätaroch fastighetsbildningsmyndigheter). Genom riksdagsbeslutet lades fast vissa riktlinjer för kartverksamheten i den nya organisationen. Tidigare gränser för statligt och kommunalt ansvar inom kartläggningen skulle bestå. Den nya kartmyndighetens verksamhet skulle inriktas på kartfrågor av grundläggande karaktär. Dåvarande Svenska reproduktions AB (SRA) – numera Liber – skulle handha kartuppgifter av annan än grundläggande karaktär och tillerkännas fortsatt rätt att mot ersättning utnyttja det allmänna kartmaterialet. Med grundläggande kartläggning skall enligt riktlinjerna förstås sådan kartläggning som syftar till att i ett sammanhang tillgodose flera verksamheters grundläggande och kontinuerliga kartbehov. Den allmänna kartläggningen och framställningen av primärkartor anges som exempel på grundläggande kartläggning. Målet i fråga om prissättning på de allmänna kartorna skulle vara att, med beaktande av att en tillfredsställande spridning erhålls, få alla tryckning- och distributionskostnader täckta och att få största möjliga bidrag till produktionskostnaderna i övrigt. I propositionen anmälde departementschefen att han avsåg att senare återkomma till Kungl. Maj:t i fråga om den närmare gränsdragningen mellan bolaget och myndigheten. Civilutskottet anförde med anledning av förslag i en motion (mot. 1973:1551, CU 1973:3) om omprövning av bolagets ensamrätt på kartområdet bl.a. att den närmare reglering av gränsdragningen mellan myndigheten och bolaget som senare skulle genomföras av Kungl. Maj:t fick förutsättas utgå från syftet att skapa möjligheter till en från allmän samhällssynpunkt sett rationell produktion av kartmaterial, inte minst för samhällsplaneringens behov. I gränsdragningsfrågan anfördes vidare att utskottet utgick från att riktlinjernas betoning av rationalitetskraven och vikten av samordning från samhällssynpunkt får uttryck i Kungl. Maj:ts ställningstagande i frågan.

Arbetet med de allmänna kartorna utförs inom den nya lantmäteriorganisationen i allt väsentligt centralt vid LMV:s kart- och produktionsavdelningar. Avdelningarna har ca 90 resp. ca 440 tjänster. Regionalt svarar överlantmätarmyndigheten (ÖLM) bl.a. för samordning av kartverksamheten i resp. län. ÖLM skall årligen hålla överläggningar med de större kartavnämarna. Lokalt skall vid varje fastighetsbildningsmyndighet finnas tjänsteman med funktion som karthandläggare vilket bl.a. innefattar ansvar för kontakter med LMV och ÖLM i kartfrågor. Kostnaderna för allmänna kartor bestrids från trettonde huvudtitelns anslag D 3. Mätning och kartläggning. För budgetåret 1977/78 har upptagits 45.581.000 kr. Kostnaderna för kartläggningen har beräknats till 38.946.000 kr. Från detta belopp skall dock avräknas beräknad ersättning från Liber med 2.500.000 kr.

Lantmäteriet bedriver också en omfattande uppdragsverksamhet. Intäkterna från uppdragsverksamheten uppgick under budgetåret 1976/77 till 50,5 milj. kr. En väsentlig del härav avser upprättande av kartor. Den kartverksamhet som bedrivs på uppdrag är delvis inriktad på produkter av annan än grundläggande natur. En restriktion härvidlag är dock att det allmänna kartmaterialet inte får utnyttjas i beställningsverksamheten.

Kartverksamheten hos Liber – en koncern inom Statsföretagsgruppen bestående av ett antal divisioner med sammanlagt ca 1.200 anställda – ligger på divisionen LiberKartor. Denna har ca 70 anställda, varav ungefär häften torde vara sysselsatta med produktion som härrör från allmänna kartor. Tryckning sker inom divisionen LiberTryck. Vidare sysselsätts personal inom LiberFörlag och LiberEkonomi mer eller mindre med uppgifter som har med kartproduktionen att göra. Det har uppgetts att sammanlagt ca 150 personer inom Liber berörs av kartverksamheten. LiberKartors omsättning under år 1975 har uppgetts vara 15,8 milj. kr. och ungefär jämnt fördelad mellan kartförlag och beställningsverksamhet.

En särskilt tillkallad sakkunnig (C 1973:01) har haft i uppdrag att, med beaktande av 1973 års riktlinjer för kartverksamheten och efter överläggningar med Liber Grafiska AB (Liber) och den statliga centrala kartmyndigheten, lämna förslag till närmare gränsdragning mellan de uppgifter med avseende på de allmänna kartorna som skall ankomma på den nya myndigheten och Liber samt till reglering av därmed sammanhängande frågor. Den sakkunnige har redovisat sitt uppdrag i betänkandet (Ds B 1976:1) Lantmäteriverket – Liber, förslag till närmare uppgiftsfördelning inom kartverksamheten m.m.

Betänkandet utmynnar i ett förslag som ger LMV vidgade uppgifter och möjligheter att samordna och lämna service inom kartläggningens område. LMV får sålunda i princip behålla den i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk fastlagda rätten att vidareutnyttja det allmänna kartmaterialet. Det förutsätts dock att vidareutnyttjandet skall begränsas till de instruktionsenliga åliggandena, dvs. framställning av kartprodukter av grundläggande karaktär. Liber, som enligt nuvarande regler har ensamrätt att utnyttja kartmaterialet för vidarebearbetning, föreslås få använda materialet för kartläggning som är av annat slag än grundläggande kartläggning. Exempel härpå är kartor som illustrerar inventerings- och planeringsresultat, s.k. tematiska kartor, adress- och stadskartor samt kartor som framställts direkt för turist- och friluftsliv. Någon skarp gräns mellan de båda slagen av kartläggning dras inte upp och det förutses att parternas olika verksamheter skall komma att delvis överlappa varandra. Enligt förslaget skall Liber få en företrädare i LMV:s kartråd. ÖLM:s uppgift enligt lantmäteriinstruktionen att verka för samordning och upplysning skall enligt förslaget vidgas till att omfatta hela den produktion som framställs med material från den allmänna kartläggningen, dvs. även sådana produkter som Liber tar fram. Regler föreslås som ger kartanvändare möjlighet att friare utnyttja det allmänna kartmaterialet. Statliga och kommunala myndigheter få sålunda generell rätt att inom ramen för sina tjänsteåligganden utnyttja allmänna kartor för redovisning i utredningar och rapporter samt att i övrigt för eget behov kopiera kartorna på annat sätt än genom tryck. Anmälan om sådant utnyttjande skall göras till LMV. Det allmänna kartmaterialet får utnyttjas också i andra fall efter prövning av LMV i varje särskilt fall. För vidareutnyttjandet föreslås utgå ersättning till LMV som bestäms med hänsyn till utnyttjandegraden enligt en av verket fastställd taxa. Liber skall – liksom f.n. – ha hand om försäljning och distribution och föreslås för detta erlägga 60 % av försäljningsintäkterna till LMV.

I övrigt föreslås inga förändringar i förhållande till vad som nu gäller. Vissa praktiska detaljer i hanteringen förutsätts komma att regleras direkt mellan parterna. Den sakkunnige räknar med att förslaget, vid sidan av de vinster som ligger i en bättre samordning av kartprodukterna och som kommer

samhällets kartförsörjning till del, kan ge LMV ökade totala intäkter om ca 1 milj. kr. årligen. Delersättningen från Liber för distributionsåtagandet beräknas ge samma belopp som Liber f.n. årligen erlägger till LMV.

Den sakkunnige har haft ingående överläggningar med närmast berörda parter, Liber och LMV, och har också haft kontakter med företrädare för kartanvändare. Under arbetets gång har parterna förelagts förslag i de frågor som utredningen haft att behandla. Parterna har emellertid inte kunnat enas, främst på grund av olika uppfattningar om den närmare gränsdragningen mellan verksamhetsområdena. Det nu föreliggande förslaget torde få betraktas som ett försök till kompromisslösning.

Av betänkandet framgår att LMV och Liber under utredningsarbetets gång har diskuterat sammanföring av verksamheterna och därvid funnit att vissa vinster står att göra men inte kommit fram till någon lösning. Kartutredningen framhåller att man för egen del inte närmare har övervägt för- och nackdelarna med en sammanföring, eftersom man inte enligt direktiven har haft att pröva en sådan lösning och denna skulle föra längre än vad 1973 års riktlinjer ger uttryck för.

Betänkandet har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser uppehåller sig huvudsakligen vid frågan om kartanvändarnas möjligheter att komma åt det allmänna kartmaterialet och ägnar mindre intresse åt frågan om uppgiftsfördelningen mellan LMV och Liber. Endast ett litet antal är positiva till ett genomförande av utredningens förslag. Flera av dessa menar dessutom att de är otillräckliga och därför kan accepteras som lösning endast på kort sikt. Kritik riktas alltså främst mot nu gällande regler för vidareutnyttjande av kartmaterialet.

Några remissinstanser anser att LMV bör få oinskränkt rätt att använda kartmaterialet och från kommunalt håll hävdas att vidareutnyttjandet bör släppas helt fritt. Föreslagna regler om anmälan till LMV vid vidareutnyttjande uppfattas av flera remissinstanser som krångliga. Även föreslagna ersättningsregler möts av kritik. Flera remissinstanser är positiva till tanken på en sammanföring av LMV:s och Libers verksamheter, några framhåller att alternativet med en sammanföring bör övervägas och ytterligare utredas.

LMV motsätter sig förslaget om fortsatt rätt för Liber till sådan följdproduktion som är av annan än grundläggande karaktär och har tre huvudinvändningar mot förslaget. Förslaget bedöms inte kunna tillgodose önskemålet om en sammanhållen överblick över produktområdet. För det andra bör man undvika en ordning som innebär att två statliga organ med i huvudsak samma verksamhetsinriktning och likartade resurser ges ett delvis gemensamt verksamhetsområde inom vilket organen kommer att konkurrera. LMV:s tredje invändning är att verket inte ser någon möjlighet att på ett något så när entydigt sätt tolka och tillämpa definitionen av gränslinjen, kartläggning av grundläggande resp. icke grundläggande karaktär. LMV menar att verket primärt måste få behålla ensamrätten till kartmaterialets vidareutnyttjande.

Liber anser för sin del att den nuvarande arbetsfördelningen är ändamålsenlig och bör bestå. Företaget framhåller att det är angeläget att slå vakt om arbetstryggheten för de, enligt vad Liber uppger, totalt ca 150 personer på Liber som är sysselsatta med kartproduktion.

Statskontoret hör till de remissinstanser som berör alternativet att föra samman hela kartverksamheten. Statskontoret åberopar bl.a. ekonomiska motiv för detta och ser det som ett fullföljande av LMV:s samordningsansvar på kartläggningsområdet att verket får ansvar för all kartverksamhet. En

överföring av all kartverksamhet till LMV torde emellertid enligt statskontoret vara en lösning som kan genomföras först på lång sikt. Även riksrevisionsverket (RRV) vill ge LMV större verksamhetsområde. Enligt RRV bör sålunda rätten till följdproduktion helt föras över till LMV. Som motiv anförs bl.a. att LMV har de största förutsättningarna att bedöma behovet av och informera om möjligheterna att använda de allmänna kartorna och grundmaterialet för olika typer av följdproduktion. RRV tar också upp avgifts- och ersättningsfrågorna och menar att dessa har belysts otillräckligt. Verket aktualiserar särskilt frågan om hur man vid ett mera flexibelt utbud av kartor skall dra gränsen mellan sådana produkter som skall finansieras över statsanslag och sådana som skall bekostas via uppdragstaxan.

Såväl Svenska kommunförbundet som Svenska kommunaltekniska föreningen avvisar tanken på en sammanföring av verksamheten. Båda anser att rätten till vidareutnyttjande av kartmaterialet bör vara helt fri.

TCO och Grafiska förbundet (LO) tillstyrker förslaget. Den sistnämnda organisationen motsätter sig bestämt lösningar som innebär att delar av Libers verksamhet i Vällingby omlokaliseras till Gävle. Sveriges lantmätarförening anser att avsaknaden av en rationell gräns mellan parternas verksamheter talar för en sammanföring till LMV men att för- och nackdelarna bör närmare övervägas innan definitiv ståndpunkt till en sådan lösning kan tas. Fackklubbarna vid Liber anser att ensamrätten till följdproduktion i princip bör ligga kvar hos Liber och att alla parter har mest att vinna på en fortsatt kartverksamhet inom Liber i Stockholm.

Det föreliggande förslaget innebär onekligen en viss förbättring i förhållande till nuvarande ordning men enligt min mening kan det inte väntas annat än till en mycket begränsad del lösa de grundläggande problemen med uppdelningen av kartverksamheten på två statliga producenter. Nyutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartorna slutförs enligt nuvarande planer under budgetåret 1978/79 och kartverksamheten övergår därmed i ett mera koncentrerat revideringsskede. Några bestämda planer för den fortsatta produktionen på lång sikt har ännu inte lagts fast. Man får emellertid räkna med att avnämarna i allt större omfattning kommer att efterfråga kartprodukter med ett innehåll som är avpassat för det egna speciella behovet.

Kartprodukterna kommer därmed sannolikt att få sådan karaktär att en ökande andel måste tillgodoses genom följdproduktion från det allmänna kartmaterialet och bekostas av avnämarna. Utvecklingen torde också föra med sig att olika statliga och kommunala organ genom uppgiftslämning m.m. i ökad utsträckning bidrar till kartframställningen. En sådan ordning måste för övrigt anses önskvärd inte minst från samhällsekonomisk synpunkt.

Jag har för egen del, främst på grundval av de erfarenheter och synpunkter som har redovisats i remissomgången, kommit fram till att utredningens förslag till ändringar i uppgiftsfördelningen mellan LMV och Liber inte bör genomföras. Jag anser att mera påtagliga förbättringar kan åstadkommas bara genom en sammanföring av Libers följdproduktion från den allmänna kartläggningen och därmed sammanhängande verksamhet med LMV:s verksamhet. En särskild utredare bör tillkallas för att utreda formerna för en sådan sammanföring och lägga fram de förslag till organisatoriska och andra åtgärder som sammanföringen kan föranleda. Utredaren bör också särskilt behandla frågan om ersättning för vidareanvändning av det allmänna kartmaterialet. Utredaren bör vidare överväga frågor som rör ordningen för distribution och försäljning av de allmänna kartorna. Följande förutsätt-

ningar bör gälla för utredningsarbetet.

Med hänsyn till önskemålen från berörd personal hos Liber om fortsatt anställning i Stockholm bör utredningsarbetet särskilt belysa i vad mån det är möjligt att, åtminstone för en tid, låta delar av verksamheten fortfarande bedrivas i Stockholm. Arbetet bör emellertid ta sikte på förslag till en sådan organisatorisk lösning för samordning av verksamheterna som är lämplig från ekonomiska och praktiska synpunkter.

Kartanvändarnas möjligheter att vidareutnyttja det allmänna kartmaterialet har uppfattats som en huvudfråga av flertalet remissinstanser. Det är enligt min mening nödvändigt att skapa större frihet i detta hänseende. Statliga och kommunala myndigheter bör därför – mot ersättning på det sätt jag återkommer till i det följande – få generellt medgivande att för eget bruk använda kartorna och grundmaterialet till dessa. Det får vidare förutsättas att LMV efter särskild prövning skall ge annan rätt att utnyttja kartmaterialet.

Utredaren bör ingående behandla frågan om den ersättning som skall betalas till LMV för medgivande – generellt eller för särskilt fall – att vidareutnyttja de allmänna kartorna och grundmaterialet till dessa. Utgångspunkten bör därvid vara att man, med beaktande av intresset att tillfredsställande spridning erhålls, skall få täckning för samtliga sådana kostnader hos LMV som direkt föranleds av vidareutnyttjandet och dessutom få största möjliga bidrag till LMV:s kostnader för utarbetandet av det utnyttjade grundmaterialet. Självfallet är det också angeläget att prissättningen sker på sådant sätt att konkurrensen mellan LMV och andra vidareutnyttjare sker på så lika villkor som möjligt. Det finns anledning att överväga skilda ersättningsregler för generell utnyttjanderätt och för utnyttjande efter särskilt medgivande. Ett väsentligt intresse är att ersättningsreglerna görs så enkla som möjligt och inte bidrar till en mer omfattande administration än nödvändigt. Till grund för ersättningsreglerna skall dock ligga att även de statliga och kommunala myndigheter som ges en generell utnyttjanderätt skall erlägga ersättning härför av i princip samma omfattning som andra nyttjare.

Nu gällande regler i fråga om allmänna kartor innebär bl.a. att tryckning skall ske efter anbudsförfarande. Någon ändring på den punkten förutsätts inte komma i fråga.

Utredningen skall bedrivas i samverkan med bl.a. företrädare för arbetsgivare och personal hos LMV och Liber. När det gäller ersättningsfrågor förutsätts medverkan ske även av personal från riksrevisionsverket. I frågor som rör ordningen för distribution och försäljning av de allmänna kartorna skall samverkan ske även med utredningen (B 1977:08) om särställning för vissa myndigheter och företag vid leveranser till staten m.m.

Utredaren bör redovisa sitt arbete med stor skyndamhet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för bostadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor angående sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 2. Utredning om fritidsboendets framtida utveckling

Dir 1978:13

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-02

Departementschefen, statsrådet Olsson, anför.

Genom olika reformer under de senaste decennierna har arbetstiden förkortats och medborgarnas fritid ökat i motsvarande mån. Pensionsreformerna har medfört att nya grupper har fått ökad fritid. Genom den femte semesterveckan ökar fritiden ytterligare.

Fritidsboendet är betydelsefullt för många människor. Det miljöombyte som en fritidsbostad erbjuder, upplevs av många som värdefullt för trivseln. Fritidsbebyggelse har därför tillkommit i snabb takt. För närvarande finns drygt 600.000 fritidshus i landet. En ökning har skett med närmare 20.000 hus per år under 1970-talet. Alternativa former för fritidsboende har däremot inte utvecklats i någon större omfattning. Som ett exempel kan nämnas att antalet bäddplatser i semesterbyar av olika slag är endast drygt 20.000. Samhället har anledning att se positivt på verksamheter som ger den enskilde möjlighet till fritidsaktiviteter och rekreation, däribland också på utvecklingen av fritidsbebyggelsen. Den starka ökningen av fritidshus medför emellertid också problem. Dessa måste få sin lösning, samtidigt som det är angeläget att utreda efterfrågan på och förekomsten av eventuella hinder för utveckling av olika alternativ för fritidsboende och rekreation.

Fritidsbebyggelsen har givits stort utrymme i den fysiska riksplaneringen, såväl i förarbetena som i det snart avslutade planeringsskedet. Fritidsbebyggelsens utveckling fram till 1970-talets början har analyserats och bedömningar har gjorts av framtida konflikter om markens användning med annan verksamhet.

Fritidsbebyggelsen har i betydande utsträckning lokaliserats till attraktiva områden som har stort intresse även för det rörliga friluftslivet. Det gäller särskilt områden vid kuster, insjöar samt vid älvdalar och fjäll. I vissa delar av landet har fritidsbebyggelsen fått en sådan utbredning att bristen på byggbar mark begränsar fortsatt utveckling. Det gäller särskilt vid kusterna nära storstäderna. Statens planverk fann vid sin inventering år 1969 av landets havskuster att en betydande del av de stränder som är lämpliga för bad har bebyggts med fritidshus. Enligt lantmäteriverkets inventering av fritidsbebyggelsen vid årsskiftet 1975/76 skulle inom vissa kommuner i Stockholms län tillväxten av fritidshus inom områden nära stranden under senare år ha varit upp till 700-800 hus per år. Vissa kommuner i fjälltrakterna har under senare år haft ett årligt tillskott om ca 200-300 hus.

Riksdagen har beslutat om vissa riktlinjer för fritidsbebyggelsens fortsatta utveckling i sitt ställningstagande till propositionerna Hushållning med mark och vatten (prop 1972:111, CU 1972:35, rskr 1972:348) och Redovisning av programskedet i den fysiska riksplaneringen (prop 1975/76:1, CU 1975/76:1, rskr 1975/76:45).

Enligt prop 1975/76:1 och civilutskottets betänkande (CU 1975/76:1) bör kommunerna förbättra sin planeringsberedskap inom områden där fritidsbebyggelse bör kunna komma till stånd. Man bör i avvaktan på översiktliga markanvändningsplaner som beaktar den fysiska riksplaneringens riktlinjer vara restriktiv med att tillåta ytterligare fritidsbebyggelse inom attraktiva kust-, insjö- och fjällområden samt på Öland och Gotland.

I prop 1972:111 understryks att tillräckliga arealer i attraktiva lägen i den kommunala planeringen bör sättas av för övernattningsanläggningar som t ex campingplatser och stugbyar. Det är enligt propositionen uppenbart att ett stort antal hushåll även i framtiden av olika skäl kommer att sakna eget fritidshus. Andra möjligheter måste därför finnas för framför allt dessa människor att under längre eller kortare tid vistas i direkt kontakt med naturen. Särskilt i storstädernas närhet är det angeläget att den kommunala planeringen inriktas på att mark för t ex stugbyar och campingplatser skall kunna ställas till förfogande även i ett längre tidsperspektiv. Enligt propositionen föreligger det annars stor risk att möjligheterna att skapa tillräckliga sådana alternativ spolieras genom en alltför intensiv utveckling av den enskilda fritidsbebyggelsen. Riksdagen (CU 1972:35) anslöt sig i dessa stycken till bedömningarna i propositionen.

I prop 1972:111 liksom i civilutskottets betänkande (CU 1972:35) understryks att kravet på ökad planmässighet inte behöver innebära minskade möjligheter till enskilt fritidsboende eller minskad valfrihet för det enskilda hushållet att välja önskad bebyggelsetyp. Vidare understryks, både i propositionen och i civilutskottets betänkande, att planeringskravet inte heller innebär att fritidsbebyggelse endast skall tillåtas i form av stora tätbyggda fritidsbyar. Enligt propositionen erbjuder skilda delar av landet olika naturtyper och har olika högt exploateringstryck. Kravet på större planmässighet utgår från önskemålet att dessa skilda förutsättningar skall beaktas vid bedömningarna av fritidsbebyggelsens utveckling så att tillgängliga rekreationsresurser utnyttjas på ett för alla parter ändamålsenligt sätt. I anslutning härtill påpekades att stora delar av landet är väl lämpade för en utveckling av spridd fritidsbebyggelse i form av enstaka hus eller mindre husgrupper. Denna typ av bebyggelse efterfrågas av många. Ofta kan en utveckling av sådan fritidsbebyggelse inom dessa delar av landet medföra avsevärda fördelar genom att fritidsbebyggelsen bidrar till att landskapet kan hållas öppet, möjligheterna att upprätthålla vissa former av samhällsservice ökar och befintligt men outnyttjat byggnadsbestånd kan komma till nyttig användning. Genom nyligen genomförd ändring i byggnadslagen (prop 1976/77:122, CU 1976/77:35, rskr 1976/77:310) har ett enklare administrativt förfarande möjliggjorts när det är fråga om att komplettera befintlig bebyggelse på landsbygden med ett begränsat antal byggnader.

De ändringar i naturvårdslagen som trädde i kraft den 1 januari 1975 innebär bl a att fritidsbebyggelse inom strandområden skall begränsas med hänsyn till behovet av att bevara mark för bad och friluftsliv. Också inom andra områden kan hänsynen till naturvårdens krav innebära begränsningar av möjligheterna till ökad fritidsbebyggelse.

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism (prop 1975/76:46, CU 1975/76:2, rskr 1975/76:46) utgår beträffande markanvändningsfrågor i väsentliga delar från riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen. För att samordna de statliga insatserna för rekreation och turism har en särskild beredning tillkallats. Beredningen skall bl a bedöma frågor om statligt stöd till

utbyggnad av anläggningar för rekreationslivet. Beredningen analyserar f n den utveckling som har skett inom de 25 angivna primära rekreationsområdena. Beredningen kommer att redovisa sina förslag i en rapport till regeringen under våren 1978. De förslag beredningen har aviserat avser bl a markförvärvs-, planerings- och statsbidragsfrågor, särskilt inom de primära rekreationsområdena och andra större områden av betydelse för turism och rekreation. Förslag med anledning av beredningens betänkande kan komma att föreläggas 1978/79 års riksmöte.

Det finns emellertid behov av att ägna ytterligare uppmärksamhet åt den övergripande frågan om i vilken utsträckning och på vilket sätt samhället bör engagera sig i frågor som rör tillkomsten av fritidsbostäder av olika slag. En särskild kommitté bör därför tillsättas.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara att olika samhällsgrupper skall ha frihet att välja mellan olika sätt att utnyttja fritiden. Samhället bör medverka härtill och till att fritidsboendet utvecklas i former som är förenliga med naturvårdens krav och kravet på god hushållning med naturresurser, energi och samhällsekonomiska resurser.

Kraven på bättre hushållning med energi omfattar även fritidsboendet. Kommittén bör klarlägga hur olika alternativ för fritidsboendets framtida inriktning och lokalisering påverkar den totala energiförbrukningen.

Investeringar i enskild fritidsbebyggelse tar i anspråk betydande kapital- och arbetskraftsresurser. Fritidsbebyggelsens samhällsekonomiska konsekvenser är ofullständigt kartlagda och kommittén bör därför analysera dessa frågor. Kommittén bör beakta de nära samband som finns mellan fritidsboendet och turismen och ta del av det material om turismens samhällsekonomiska betydelse som har utarbetats av beredningen för planering och samordning av statliga insatser för rekreation. Kommittén bör i sina förslag även uppmärksamma möjligheterna att samutnyttja investeringar i service av olika slag för fritidsboende och permanentboende.

Tillgängliga studier visar att önskemålen i fråga om fritidsaktiviteter och fritidsbosättning är mycket varierande. Kommittén bör analysera hur önskemålen om olika former för fritidsbostäder kan komma att utvecklas med utgångspunkt i dessa studier samt mot bakgrund av bedömningar av demografiska förändringar, förändringar i arbetstiden och i utländska medborgares efterfrågan på fritidshus. Kommittén bör härvid ge begreppet fritidsbostad en vidsträckt innebörd. Kommittén bör också särskilt studera vilka nya former av fritidsboende som har växt fram under senare tid eller som kan förväntas i framtiden.

Bostadsmiljön har stor betydelse för att tillgodose behoven av omväxling, aktivitet och kontakt med naturen. Det är önskvärt att befintliga bostadsområden förbättras och nya bostadsområden planeras så att deras betydelse som fritidsmiljö kan utvecklas. Kommittén bör belysa hur olika faktorer i boendemiljön påverkar efterfrågan på särskilda fritidsbostäder.

Kommittén bör beakta att utrymmet för ytterligare fritidsbebyggelse är begränsat i vissa delar av landet. Den bör vid sina överväganden beakta markfrågorna och därvid utnyttja bl a det material som tas fram inom ramen för den fysiska riksplaneringen.

Inom bl a beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation pågår f n ett arbete med att åstadkomma ett bättre utnyttjande av befintliga boenderesurser. Vidare diskuteras förutsättningarna för en ökning av antalet billiga och lättillgängliga övernattningsmöjligheter främst i de primära rekreationsområdena. Utredningen bör ta del av de förslag som i

olika sammanhang arbetas fram och utgå från de beslut statsmakterna kan komma att fatta med anledning av dessa förslag. Vid en eventuell satsning på uthyrningsverksamhet i enskild eller kommunal regi, bl a i anknytning till jordbruket, behöver frågan om och utformningen av ett samhälleligt inflytande över upplåtelseformerna utredas. Kommittén bör överväga hur ett sådant inflytande lämpligen utformas.

Nya upplåtelseformer för fritidsbebyggelse håller på att utvecklas på skilda håll i landet. Bl a förekommer "försäljning" av nyttjanderätter för en viss del av året under en viss tidsperiod. I vissa fall betalar förvärvaren en engångsavgift för nyttjanderätten. I andra fall ägs fritidshusen av en ekonomisk förening som säljer andelar i föreningen. Även andra upplåtelseformer förekommer. Kommittén bör granska hur olika upplåtelseformer harmonierar med lagstiftningen på olika områden samt föreslå eventuella lagändringar.

Kommittén bör också uppmärksamma de problem som uppstår för de fritidshusägare som har sitt hus på ofri grund.

Omvandlingen av fritidshus till permanent bebodda hus och omvänt har ökat i omfattning under senare år. Därmed har gränsen mellan vad som skall betraktas som fritidsbebyggelse och bebyggelse för permanent boende i många fall blivit oklar. Kommittén bör som grund för bl a sina ställningstaganden när det gäller omvandling av bebyggelse till eller från fritidsanvändning söka klarlägga om fritidsbebyggelse kan skiljas från annan bostadsbebyggelse och i så fall vilka konsekvenserna blir härav vad gäller kraven på teknisk standard, energihushållning m m.

I särskilt de större städernas ytterområden pågår sedan länge en successiv omvandling av fritidshus till permanentbostäder. En allt större del av de nyuppförda fritidshusen torde inte innebära något reellt tillskott utan enbart ersätta de befintliga fritidshus som övergått till att bli permanentbostäder. Permanentningen kan innebära att det skapas ett bredare underlag för service m m och att det skapas bättre möjligheter att utnyttja befintliga resurser av skilda slag. Fritidshusens övergång till permanentbostäder kan emellertid i andra fall medföra vissa problem. Kommittén bör kartlägga omfattningen av omvandlingen av fritidshus till permanentbostäder, analysera dess positiva och negativa konsekvenser samt föreslå åtgärder som kartläggningen och analyserna kan ge anledning till.

På landsbygden och i orter som har utvecklats till turistcentra, t ex fiskelägen och fjällbyar, pågår en omvandling av permanentbostäder till fritidshus. Att permanentbosättningen på landsbygden till viss del övergår i fritidsboende kan innebära att bebyggelsen bevaras men det kan också innebära bl a risker för att underlaget för social service och möjligheterna att vårda naturen försämras. Denna omvandling av permanentbebyggelse är speciellt omfattande i vissa kustsamhällen i skärgården och i vissa fjällbyar. Miljön påverkas härav liksom den bofasta befolkningens möjligheter att förvärva fastigheter för att kunna utöva sin näring. För att förbättra situationen för den bofasta befolkningen i skärgårdsområdena har statsmakterna beslutat om särskilda stödåtgärder. För att ytterligare underlätta situationen för de boende inom dessa och andra områden i landet bör kommittén överväga vilka ytterligare åtgärder och författningsändringar som kan behövas på längre sikt, bl a inom närings-, mark-, skatte- och regionalpolitiken.

Under senare år har prisutvecklingen på enskilt ägda fritidsfastigheter varit mycket kraftig. Det gäller speciellt i de delar av landet där efterfrågan på

fritidshus är stor. Samtidigt har kostnaderna för att bedriva uthyrning av fritidshus ökat, vilket i många fall har lett till ökade hyreskostnader. Denna utveckling har gjort att det har blivit svårare för stora medborgargrupper att förvärva eller att hyra en fritidsbostad. Kommittén bör studera utvecklingen av kostnader, värden och priser vad gäller såväl egenägda som hyrda fritidsbostäder samt föreslå åtgärder som gör det möjligt att skapa ett utbud av fritidsbostäder vilket är anpassat till efterfrågan. Kommittén bör vidare föreslå åtgärder för att motverka spekulation i mark som är attraktiv för utbyggnad av fritidsbostäder.

Fritidsbebyggelsens standard har stigit under de senaste åren. Det gäller både den enskilda byggnaden och komplement i form av gemensamma anläggningar av olika slag. Fritidshusen görs i allt större utsträckning vinterbonade och förses med elektricitet, effektiva uppvärmningsanordningar samt kommunalt vatten och avlopp. Till en del torde utvecklingen bero på att en ökande insikt om miljöföroreningarnas konsekvenser leder till att allt högre krav ställs på t ex sanitär standard för fritidshusen. I andra fall beror den högre standarden på en allmän utveckling mot en högre boendestandard. I vissa fall kan den höga standarden förklaras av att fritidshusen kan betraktas som en kapitalplacering. Kommittén bör mot bakgrund av sina studier överväga möjligheterna att enklare tekniska lösningar skall kunna medges, bl a med hänsyn till önskemålet att begränsa prisutvecklingen på fritidsfastigheter, samt överväga vilka instrument som kan användas för att påverka utvecklingen i önskad riktning.

Utredningsarbetet bör bedrivas i etapper. Frågor rörande omvandlingen av fritidshus till permanentbostäder och omvänt och åtgärder för att motverka negativa konsekvenser av omvandlingen bör prioriteras. Även frågan om samhällets möjligheter att kontrollera att avtalade upplåtelseformer bibehålles bör utredas skyndsamt. Kommittén bör överväga att presentera delförslag i dessa och andra frågor fortlöpande under arbetets gång. Hela arbetet bör vara avslutat senast år 1980.

Kommitténs arbete spänner över ett brett område. Samordning bör därför ske med det arbete som äger rum inom departement, myndigheter och utredningar på olika områden. Särskilt gäller detta arbetet med den fysiska riksplaneringen och arbetet inom beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation. Kommittén bör beakta de beslut som kan komma att fattas under utredningsarbetet med anledning av annat nu pågående utredningsarbete.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för bostadsdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter med uppdrag att utreda frågan om fritidsboendets framtida utveckling

att utse en av ledamöterna att vara ordförande

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 3. Utredning om överledning för vattenkraftändamål av vatten från Piteälven och Vindelälven

Dir. 1978:14

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-09

Departementschefen, statsrådet Olsson, anför.

De flesta större vattendrag i Sverige är sedan länge utnyttjade för produktion av elkraft. Hur återstående outbyggda älvar och älvsträckor bör disponeras för olika ändamål har övervägts inom den fysiska riksplaneringen. Genom beslut i december 1977 har riksdagen lagt fast riktlinjer för utnyttjandet av vattendragen i Norrland och norra Svealand (prop. 1977/78:57, CU 1977/78:9, rskr 1977/78:100).

Regeringens politik, som den uttrycks i regeringsförklaringen och i de fastlagda riktlinjerna, innebär bl.a. att de stora outbyggda norrlandsälvarna skall bevaras outbyggda, och att ytterligare energitillskott från vattenkraften främst bör åstadkommas genom effektivare utnyttjande av redan exploaterade älvar. I prop. 1977/78:57 anges bl.a. att möjligheterna bör undersökas att uppnå ett sådant effektivare utnyttjande genom att leda över vatten från vissa av de outbyggda älvarna till redan utbyggda älvar.

Möjligheterna till överledning från de outbyggda huvudälvarna har aktualiserats vid flera olika tillfällen. Riksdagen har tidigare beslutat att överledning från Kaitumsjöarna i Kalix-älven till Lule älv inte bör ske (rskr 1971:226). Även överledningar från Tjeggelvas i Piteälven till Peuraure-Karats i Lule älv och från Vindelälvens översta del till Tärnaån i Ume älv har diskuterats. Dessa bör enligt de antagna riktlinjerna för vattendragens utnyttjande inte heller komma till stånd, då de skulle medföra stora ingrepp i s.k. obrutna fjällområden.

Det finns flera tänkbara möjligheter till överledning utanför fjällområdena, t.ex. möjligheter att leda över en del av Piteälven till Skellefte älv, en del av Vindelälven (Laisälven) till Skellefte älv samt en del av Vindelälven till Ume älv.

Överledning från Piteälven till Skellefteälven kan enligt statens vattenfallsverk och Skellefteälvens regleringsförening göras på olika sätt. En överledning från Piteälvens huvudfåra till Hornavan kan göras antingen direkt från Tjeggelvas till Hornavan genom tunnel eller från Tjeggelvas-Skärfajaure via Mattauresjöarna i Piteälven genom tunnel till Galtisjaure, som mynnar i Kakel vid Hornavan. Eventuellt kan vattnet ledas direkt till Hornavan från Mattaure. En överledning av en betydligt mindre vattenmängd kan med förhållandevis små ingrepp göras från de redan reglerade sjöarna Labbas och Rappen i ett av Piteälvens biflöden till sjön Märsajaure som avrinner till Galtisjaure och Hornavan.

Överledning från Vindelälven till Skellefteälven kan, enligt en undersökning som utförts av Skellefteälvens regleringsförening, ske genom att vatten från Vindelälvens biflöde Laisälven leds över till Uddjaur i Skellefteälven genom en tunnel mellan Storlaisan och sjön Aisjaur. Överledning skulle till övervägande delen ske vid högvatten. Någon reglering av Laisälvens vatten skulle inte ske. En damm i Storlaisans utlopp skulle dock krävas för att förhindra onormalt låga vattenstånd.

När det gäller överledning från Vindelälven till Ume älv har statens vattenfallsverk, i samband med tidigare utredningar om utnyttjande av Vindelälven, funnit en möjlighet att leda över en del av Vindelälvens vatten

från Sandsele via Sandsjön genom en tunnel till Juktån. Vattnet skulle då kunna utnyttjas i de befintliga kraftverken i Umeälven från Rusforsen och nedåt.

Både Piteälven och Vindelälven skall enligt prop. 1977/78:57 bevaras outbyggda. Som framhölls i propositionen kan det dock inte anses klarlagt om överledning av vatten från Piteälven resp. Vindelälven är att jämställa med en utbyggnad vad gäller skadeverkningar i älvarna och deras omgivningar. Det är enligt min mening angeläget att ytterligare undersöka möjligheterna att genom överledning av en begränsad mängd vatten åstadkomma värdefulla energitillskott utan att skada viktiga miljövärden. Som också framhölls i propositionen bör överledningar inte komma ifråga om undersökningarna visar att bevarandevärdena i Piteälven och Vindelälven skulle åsamkas betydande skador av överledningarna. En särskild utredare bör tillkallas för att mot denna bakgrund studera förutsättningarna för och konsekvenserna av överledningsprojekt som berör dessa älvar.

Utredaren bör inventera tekniskt och ekonomiskt rimliga överledningsmöjligheter och bedöma möjligheterna att genomföra olika projekt med hänsyn till deras inbördes samband. Utredaren bör därvid också värdera projekten med avseende på deras betydelse för energiförsörjning och samhällsekonomi och beskriva effekterna på regional ekonomi och sysselsättning.

Utredaren bör vidare ta fram underlagsmaterial som gör det möjligt att förutse och värdera såväl positiva som negativa verkningar av projekten på andra intressen som är knutna till vattnets och älvdalarnas användning, främst naturvård, fiske, friluftsliv, kulturminnesvård, rennäring samt jord- och skogsbruk. Stor vikt bör läggas vid faktorer som påverkar de ekologiska sammanhangen i de berörda älvsystemen och som kan vara av särskild betydelse vid överledning av vatten från ett älvsystem till ett annat, t.ex. förändringar av vattenkvalitet, landformernas omvandlingsprocesser, växt- och djurlivets betingelser m.m. Enskilda objekt av stort värde från bevarandesynpunkt bör också beskrivas. Även verkningar i de utbyggda älvarna på grund av ändrad vattenhushållning bör beaktas.

Utredaren bör också undersöka om modifieringar av överledningsprojekten eller åtgärder i de älvar som skulle komma att ta emot mer vatten, t.ex. nya regleringar, skulle ge väsentliga fördelar från någon synpunkt. Vidare bör de problem som är förknippade med ett eventuellt genomförande studeras. Härvid bör bl.a. klarläggas hur nuvarande lagstiftning och förslaget till ny vattenlag, administrativa förhållanden m.m. ger möjlighet att åstadkomma en rimlig fördelning av vinsten av en överledning i förhållande till de insatser som krävs av olika intressenter och i förhållande till de skador som åsamkas kommuner och enskilda utmed de berörda älvarna.

Utredaren bör slutligen bedöma om överledning kan ske utan att Piteälvens och Vindelälvens vattensystem åsamkas sådana skador att syftet med beslutet att undanta älvarna från vattenkraftutbyggnad äventyras. Om flera överledningsalternativ efter en samlad bedömning framstår som acceptabla bör de lämplighetsgraderas. Utredaren bör vidare diskutera lämplig utbyggnadsordning för de olika åtgärder som förutsätts ingå i aktuella projekt, såsom om- och tillbyggnad av befintliga kraftverk, tunnelbyggen och förändringar i vattenhushållningen.

Utredaren bör under arbetets gång inhämta underlagsmaterial från och samråda med berörda centrala verk, länsstyrelser, kommuner samt berörda kraftföretag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för bostadsdepartementet att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda vissa frågor om överledning för vattenkraftändamål av vatten från Piteälven och Vindelälven,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren. Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om inte annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 4. Delegation för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse

Dir 1978:37

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-13

Departementschefen, statsrådet Olsson, anför.

Energiförbrukningen i bostäder och andra byggnader svarar för ca 40 % av energiförbrukningen i Sverige. Enligt tillgängliga bedömningar är det den del av energiförbrukningen där de totalt sett största besparingarna kan göras. Riksdagen beslöt år 1977 (prop. 1976/77:107, CU 1976/77:32, rskr 1976/77:244) om förstärkta insatser för energihushållning i bebyggelse. Besluten innefattade bl.a. förbättringar av det statliga energisparstödet avseende bostäder, allmänna samlingslokaler m.m. samt kommunala, landstingskommunala och civila statliga byggnader. Vidare beslöts om stöd till experimentbyggande och om bidrag till vissa informationsoch utbildningsverksamheter avseende energihushållning i bebyggelse m.m. I propositionen redogjordes också för en ny finansieringsordning för fjärrvärmeutbyggnad.

I enlighet med vad som aviserades i prop. 1976/77:107 har regeringen lagt fram en proposition med Energisparplan för befintlig bebyggelse (prop. 1977/78:76). Propositionen har ännu inte behandlats av riksdagen.

Energisparplanen innefattar förslag om riktlinjer för energihushållning i befintlig bebyggelse för perioden 1978-1988. Målet är att nettoenergiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd år 1988 skall vara 32 till 39 TWh lägre än f.n. Sparmålet motsvarar en bruttoenergibesparing på mellan 39 48 TWh per år eller mellan 25 och 30 % av den totala energiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd. I propositionen anges vidare riktlinjer för genomförande av detta sparprogram som omfattar investeringar om sammanlagt 31 till 48 miljarder kr. under tioårsperioden. I propositionen läggs också fram förslag till ändring av underhållsbestämmelserna i byggnadsstadgan (1959:612). Ändringen innebär att det införs krav på att byggnader i vissa fall skall underhållas så att möjligheterna till god energihushållning behålls i skälig utsträckning. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978. I anslutning till energisparplanen föreslås i budgetpropositionen ramar för budgetåret 1978/79 för beslut om statligt stöd till energisparande åtgärder m.m. – inkl. stöd till

kommunerna för att möjliggöra en besiktningsservice och en aktiv planering – samt medel för en utökad informations- och fortbildningsverksamhet med sammanlagt 1.010 milj. kr. Härutöver föreslås en planeringsreserv om 400 milj. kr., som bör disponeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn främst till sysselsättningsläget.

I propositionen framhålls att det åtgärdsprogram som krävs för energisparplanens genomförande bör byggas upp stegvis och att det bör ske en successiv anpassning till ändrade förutsättningar i form av förbättrad teknik, nya forskningsresultat inom energiområdet m.fl. faktorer.

En omprövning av programmet efter tre år föreslås. Underlag för denna omprövning av programmet bör enligt propositionen erhållas bl.a. genom en fortlöpande uppföljning av energisparprogrammets genomförande. Bostadsstyrelsen har fått i uppdrag att i samarbete med statens planverk följa upp de hittillsvarande effekterna av energisparstödet.

I propositionen förutsätts att genomförandet av energisparplanen skall ske med hänsyn till konjunkturmässiga och säsongmässiga svängningar i efterfrågan på resurser. Detta innebär att genomförandeprogrammet formuleras i en fast del och en del som är rörlig inom tioårsperioden. Självfallet finns begränsningar för hur stora variationer som kan göras i insatserna mellan olika år. Enligt propositionen beräknas bristande tillgång på arbetskraft, på produktionskapacitet i byggmaterialindustri eller på andra reala resurser inte komma att utgöra något hinder för att genomföra energisparplanen. Inte heller beräknas genomförandet komma att stå i konflikt med önskemålet om en ökad nyproduktion av bostäder. Risken för vissa flaskhalsproblem bör dock uppmärksammas.

En viktig förutsättning för att genomföra ett sparprogram till kostnader som är rimliga för samhället är tillgången på tekniker och byggnadsarbetare av olika slag. I propositionen berörs frågor om arbetsmarknadsutbildning och om fortbildningskurser för att ge dem som är yrkesverksamma inom byggnadsbranschen vidareutbildning i energisparfrågor. I anslutning härtill kan nämnas att i årets budgetproposition har föreslagits förstärkta insatser för drift- och underhållsteknisk utbildning på gymnasienivå. En fortlöpande bevakning av arbetsmarknads- och utbildningsfrågorna erfordras i anslutning till energisparplanens genomförande.

Utgångspunkten för propositionens förslag är att det nu finns ett stort intresse för energisparande. Det saknas därför anledning att f.n. införa några tvingande regler för att åstadkomma ett tillräckligt stort sparande. De frivilliga insatserna bör emellertid på olika sätt inriktas mot de mest lönsamma åtgärderna och projekten. I propositionen framhålls att fastighetsägarnas och hyresgästernas vilja att genomföra energisparande åtgärder är beroende bl.a. av åtgärdernas lönsamhet. Deras bedömning av fördelarna med olika åtgärder torde av flera skäl skilja sig från samhällets bedömning, bl.a. därför att de inte har möjlighet eller anledning att bedöma värdet t.ex. av en ökad sysselsättning eller av minskade miljörisker. Mot denna bakgrund förordas i propositionen en sådan differentiering av stödet till olika energisparåtgärder som kan få den enskildes bedömning av olika energisparåtgärders lönsamhet att stämma överens med samhällets bedömning. En översyn aviseras av vilka åtgärder som kan bli föremål för energisparstöd och vidare förutskickas att vissa villkor kan komma att införas för att stöd skall utgå. Även sedan en grundlig översyn av dessa frågor har skett krävs en fortlöpande anpassning av reglerna för stödet för att man skall kunna styra inriktningen av de energisparåtgärder som vidtas i byggnadsbeståndet. En

översyn aviseras av kompetensfördelningen mellan regeringen och bostadsstyrelsen liksom av finansieringssystemet.

Det är uppenbart att fastighetsägaren i allmänhet inte kan ha full överblick över vilka energisparande åtgärder som det är mest angeläget att han vidtar i den egna byggnaden. I propositionen föreslås därför stöd till kommunerna för att möjliggöra en kommunal service i form av teknisk rådgivning och frivillig besiktning av fastigheter. Fastighetsägaren skall därigenom kunna få kvalificerad hjälp och teknisk rådgivning med bl.a. besiktning av fastigheterna. Den enskilde ges därmed också bästa möjliga förutsättningar att förbättra fastighetens kvalitet och ekonomi. En uppbyggnad av en sådan verksamhet tar viss tid i anspråk. När så har skett bör det enligt propositionen utgöra ett villkor för energisparstöd att besiktning har utförts. Det kan också bli aktuellt som villkor för stöd att den vid besiktningen förordade kombinationen av åtgärder vidtas.

Genomförandet av energisparprogrammet bör baseras på en medveten planering grundad bl.a. på kunskap om de enskilda byggnadernas kvalitet från energihushållningssynpunkt. Enligt propositionen bör kommunerna svara för en planering som bl.a. syftar till att klarlägga vilka områden och byggnader som i första hand bör komma i fråga för energisparande åtgärder av olika slag. Former för denna planering behöver utvecklas. Det är angeläget att det nära sambandet med annan bebyggelseplanering och med den kommunala energiplaneringen i övrigt uppmärksammas i detta sammanhang.

Det är viktigt att man på olika sätt inriktar de frivilliga insatserna mot ett effektivt och rationellt handlande. De förslag som läggs fram i propositionen syftar i allt väsentligt till att uppnå detta utan obligatorier och med ett minimum av administrativa regleringar. Senast i samband med utvärderingen av programmet efter en treårsperiod bör enligt propositionen frågan om behov av obligatorier prövas på nytt. Även som bakgrund för en sådan prövning fordras en noggrann uppföljning av energisparverksamheten.

Som tidigare har redovisats, föreslås i propositionen en ändring av underhållsbestämmelserna i byggnadsstadgan. Vidare förutskickas att två förslag till ändringar i byggnadsstadgan kommer att remissbehandlas. Förslagen avser bl.a. viss vidgning av byggnadslovsplikten och krav på utseende av ansvarig arbetsledare för vissa icke byggnadslovspliktiga arbeten av betydelse från energihushållningssynpunkt. I propositionen framhålls också att det från energisparsynpunkt är av vikt att hyreslagen utformas så att hyresvärdar och hyresgäster uppmuntras att vidta åtgärder för att minska förbrukningen av bränsle för lägenheternas uppvärmning och varmvattenförsörjning.

Både den fortlöpande anpassningen av energisparplanen till nya kunskaper och ändrade förutsättningar i övrigt och genomförandet av det till planen hörande åtgärdsprogrammet kräver medverkan av ett stort antal instanser.

Som har framgått av den tidigare redovisningen utgör kommunernas insatser ett betydelsefullt led i energisparplanens genomförande. Kommunförbundet har självfallet en viktig roll vid utformningen av riktlinjerna för denna verksamhet.

Takten i den tekniska utvecklingen inom byggnadsindustri och byggmaterialindustri har stor betydelse för energisparplanens genomförande. Åtgärder för att stimulera dessa industribranschers utvecklingsinsatser har berörts i årets budgetproposition.

Många statliga myndigheter och organ berörs. Statens planverk har att

utarbeta föreskrifter och allmänna råd till byggnadsstadgan i fråga om både planering och byggande. I detta arbete redovisas bl.a. de krav som ställs på energisparåtgärder och ges allmänna råd om deras tekniska utförande. Planverket utfärdar intyg om typgodkännande för konstruktioner och produkter för värmeisolering och tätning av byggnader och värmeväxlare och utrustning för reglering och styrning av uppvärmnings- och ventilationssystem. Beslut om typgodkännande grundas ofta på provning som utförts av statens provningsanstalt eller enligt metod fastställd av anstalten. Bostadsstyrelsen och statens industriverk ansvarar för energisparstödet till byggnader. Bostadsstyrelsen handlägger frågor om de kommunala bostadsbyggnads- och saneringsprogrammen. Industriverket ansvarar även för energisparstödet till industrins processer m.m. och utför prognoser och utredningar inom energiområdet. Industriverket har vidare det centrala myndighetsansvaret i frågor som berörs i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. Statens råd för byggnadsforskning handhar forskning om energihushållning i bebyggelse och lämnar stöd till forskning och experimentbyggande. Byggforskningsrådet har också att löpande tillhandahålla lättförståeliga sammanfattningar av forskningsresultat rörande teknik och ekonomi för energisparande åtgärder i bebyggelse. Styrelsen för teknisk utveckling lämnar stöd till industriell utveckling av nya produkter. Statens provningsanstalt organiserar och samordnar den officiella provning som föreskrivs av andra myndigheter. Arbetsmarknadsstyrelsen har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitikens genomförande. Universitets- och högskoleämbetet har det övergripande ansvaret för utbildning av tekniker på högskolenivå. Skolöverstyrelsen har det övergripande ansvaret för den yrkesutbildning som krävs för energisparprogrammets genomförande. Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen ansvarar för arbetsmarknadsutbildningen. I årets budgetproposition föreslås att särskilda medel skall disponeras av statens planverk för bidrag till framställning av studiematerial m.m. avseende fortbildning i energisparfrågor av yrkesverksamma i olika led i byggprocessen.

Energisparkommittén (I 1974:05) har till uppgift att bedriva en samordnad informationsverksamhet inriktad på att underbygga strävanden efter effektivitet och sparsamhet i all slags energianvändning. I detta ingår att samordna och stödja myndigheternas informationsinsatser på energisparområdet. Planverket har en utbyggd informationsverksamhet till byggnadsnämnderna och till ansvariga arbetsledare och andra yrkesverksamma inom byggnadsbranschen om kraven på energisparåtgärder och kontrollen av dessa samt utfärdar allmänna råd för deras tekniska utförande. Den prototyp- och demonstrationsverksamhet som bedrivs av byggforskningsrådet innefattar en omfattande informationsinsats riktad till fastighetsägare m.fl. Bostadsstyrelsen ansvarar för information om energisparstödet. En ansvarsfull och korrekt information och marknadsföring från materialtillverkare och byggnadsföretag kan verksamt bidra till att stimulera energisparintresset. Utvecklingen på informationsområdet måste följas och ett lämpligt samspel mellan allmänna och enskilda åtgärder åstadkommas.

Inom regeringskansliet berörs ett antal specialorgan, bl.a. bostadsfinansieringsdelegationen (In 1967:30) inom bostadsdepartementet, byggbranschrådet, energisparkommittén (I 1974:05) och energiforskningsdelegationen (I 1975:02) inom industridepartementet och byggsysselsättningsdelegationen inom arbetsmarknadsdepartementet. De problem som rör bränsleklausulernas utformning och metoderna för att räkna ut bränslekostnaderna behandlas f.n. av hyresrättsutredningen (Ju 1975:06). Ytterligare ett antal

frågor av betydelse för energihushållning i bebyggelse berörs av pågående utredningar.

När det gäller ett så omfattande program som det energisparplanens genomförande utgör, får den administrativa apparatens förmåga att hantera programmet på ett effektivt sätt stor betydelse. Ett betydande antal berörda organ måste ges möjlighet att överblicka den totala verksamhet som avser energihushållning i befintlig bebyggelse för att kunna inordna sina egna insatser på lämpligt sätt. Den utveckling som sker inom ett område måste anpassas till den utveckling som sker på andra håll. Om en viss del av verksamheten utvecklas på ett sätt som inte främjar helheten måste detta upptäckas snabbt och samordningsåtgärder sättas in. Det finns emellertid goda skäl att inte söka skapa en ny organisation för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse. Den enskilda myndighetens deluppgifter har ofta starkt samband med andra verksamheter som myndigheten bedriver. Så till exempel förekommer – och eftersträvas – att energisparåtgärder vidtas tillsammans med andra åtgärder som berör t.ex. byggnaders fasadskikt eller vad beträffar industrin dess processer. Arbete med föreskrifter för energihushållningsåtgärder och utfärdande av allmänna råd för åtgärdernas tekniska utformning har samband med övriga föreskrifter och råd för byggnadskonstruktioner och installationer. Byggbranschrådet bevakar byggmarknaden i dess helhet och Byggsysselsättningsdelegationen byggarbetsmarknaden i dess helhet osv. Bl.a. mot denna bakgrund och med hänsyn till att organisationen på energiområdet utreds i särskild ordning bör, med de undantag som redan har angetts i propositionen 1977/78:76, kompetensgränserna mellan skilda myndigheter och organ inte nu ändras.

I propositionen förutskickas att en särskild delegation bör tillkallas med viktiga uppgifter avseende ledning och samordning av arbetet med energisparplanens utveckling, genomförande och utvärdering. Delegationen bör ha rollen av ett beredande och rådgivande organ till regeringen. Delegationen bör också utgöra ett forum för ömsesidiga överläggningar om sparprogrammets grundförutsättningar, utveckling och relation till berörda samhällssektorer.

Energisparverksamheten har redan nu en betydande omfattning. Delegationen bör därför tillkallas nu.

Delegationen bör fortlöpande ta del av den uppföljning av de hittillsvarande effekterna av energisparstödet som bostadsstyrelsen i samarbete med planverket har fått i uppdrag att utföra. Delegationen bör vidare förbereda vissa åtgärder som kan bli aktuella sedan riksdagen fattat beslut i anledning av regeringens proposition med förslag till energisparplan för befintlig bebyggelse.

Sedan riksdagen tagit ställning till regeringens proposition med förslag till energisparplan för befintlig bebyggelse bör – inom ramen för riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition – delegationens uppgift vara

att följa utvecklingen inom de områden som är av betydelse för energihushållning i befintlig bebyggelse och att sammanställa och vid behov initiera utredningar av betydelse för energisparprogrammets övergripande styrning och utveckling,

att följa genomförandet av energisparplanen – i nära kontakt med de berörda myndigheternas löpande uppföljning av sina insatser inom energisparplanens ram – och att ta de initiativ till samordning mellan berörda myndigheter som den anser påkallade,

att följa och vid behov initiera åtgärder som gör det möjligt att jämföra resultaten av genomförda åtgärder med den förväntade effekten,

att lägga fram förslag till regeringen i de frågor som anges i det följande eller som regeringen senare kan komma att uppdra åt delegationen att utreda.

I propositionen anges att vissa uppgifter från kommunerna behövs till grund för statens insatser i fråga om energisparplanen och dess genomförande. Efter samråd med delegationen för företagens uppgiftslämnande bör formerna för kommunernas medverkan snarast preciseras, med beaktande av att kommunerna inte bör tyngas med ett omfattande uppgiftslämnande. Insamlandet av uppgifter bör självfallet, där så låter sig göra, samordnas med kommunernas uppgiftslämnande i övrigt.

Delegationen bör efter samråd med byggsysselsättningsdelegationen och byggbranschrådet lämna regeringen förslag om hur energisparplanens genomförande kan anpassas till säsong- och konjunkturvariationer på byggnadsarbetsmarknaden. Delegationen bör i detta sammanhang också uppmärksamma de problem som kan uppstå om icke-seriösa företag och s.k. grå arbetskraft anlitas i samband med att energisparåtgärder utförs.

Delegationen bör efter samråd med bostadsfinansieringsdelegationen redovisa förslag om utformningen av finansieringssystemet för energisparlånen och formerna för kreditprioritering mot bakgrund av att i propositionen föreslås att statsbudgeten fr.o.m. budgetåret 1979/80 direkt skall belastas endast av bidrag och subventioner. Förslag om systemets tekniska utformning måste utarbetas med utgångspunkt i kravet att systemet inte får medföra en försämring i den enskildes möjligheter att på ett smidigt sätt få det stöd som han är berättigad till.

Delegationen bör löpande ta del av och såväl löpande som periodiskt sammanställa resultaten av de berörda myndigheternas uppföljning av genomförda energisparåtgärder.

Delegationen bör lämna de förslag i fråga om stödets inriktning och i fråga om styrsystemet i stort som myndigheternas uppföljning och andra utredningar ger grund för.

Delegationen bör vidare fortlöpande följa och i förekommande fall lämna förslag beträffande de utbildningsfrågor som har samband med energihushållning i byggnader.

Delegationen bör, i god tid före den omprövning av energisparplanen som skall ske inför budgetåret 1981/82, sammanställa sådant underlag – beträffande bl.a. ny kunskap och i övrigt ändrade förutsättningar – som kan vara av betydelse för statsmakternas ställningstaganden samt lämna härpå grundade förslag om energisparplanens inriktning på olika tekniska åtgärder samt beträffande genomförandeprogram och styrmedel.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag efter samråd med statsrådet Johansson att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en delegation med högst 11 ledamöter för att bereda frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse

att utse en av ledamöterna att vara ordförande

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt delegationen.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 5. Utredning om underhåll av hyres- och bostadsrättsfastigheter

Dir 1978:79

Beslut vid regeringssammanträde 1978-08-31

Statsrådet Friggebo anför.

Det fanns år 1975 i vårt land ca 98.000 hyresoch bostadsrättsfastigheter med närmare 2,1 miljoner lägenheter. Omkring 1,5 miljoner lägenheter var upplåtna med hyresrätt. Dessa fastigheter åsattes vid 1975 års allmänna fastighetstaxering ett sammanlagt taxeringsvärde om 107 miljarder kronor. Fastigheterna ägdes till 38 % av kommuner och allmännyttiga företag, till 38 % av privata företag och enskilda personer och till 24 % av bostadsrättsföreningar.

Vårt bestånd av lägenheter är av god standard och representerar mycket stora ekonomiska och sociala värden. Från såväl samhällsekonomiska som bostadspolitiska utgångspunkter är det angeläget att bostadsbeståndet vid förslitning och skada underhålls och repareras så att dessa värden bibehålls. Det är därför viktigt att samhället skapar bästa möjliga betingelser för detta. Även om underhållsfrågorna i stor utsträckning åvilar fastighetsägare och boende finns det olika regler och ramar som ställs upp av samhället.

Underhållsfrågorna har både bostadspolitiska och skattepolitiska utgångspunkter. Bostadspolitiskt är det bl.a. fråga om att ge hyresgäster ett ökat inflytande över sitt boende och att skapa garantier för att medel för underhåll sätts av i tillräcklig omfattning och används på avsett vis. Småhusägare och bostadsrättshavare har ett sådant inflytande. Det är angeläget att finna former för att öka också hyresgästernas inflytande. Skattepolitiskt är det bl.a. en fråga om att åstadkomma skatteregler för underhåll och fastighetsförvaltning, som är så neutrala som möjligt med hänsyn till fastighetsägare och besittningsform.

I 12 kap. jordabalken (hyreslagen) föreskrivs att hyresvärdarna är skyldiga att svara för regelbundna reparationer i bostadslägenheter. Åtskilliga rapporter från bl.a. hyresförhandlingar pekar emellertid på att parterna – i syfte att dämpa hyreshöjningarna – kommer överens om så låga hyror att hyresintäkterna inte helt täcker kostnaderna för drift och underhåll. Följden blir att det periodiska underhållet till en del skjuts på framtiden.

På sikt innebär ett eftersatt fastighetsunderhåll dålig ekonomi. I sämsta fall leder det till kapitalförstöring. Det finns också risk för att eftersatt underhåll medför att segregationen i boendet förstärks genom att de som har möjligheter söker sig bort från dåligt underhållna bostadsområden. För att syftet med hyreslagen skall kunna uppnås, är det angeläget att skapa fastare regler och bättre finansiella förutsättningar för avsättningar till löpande och periodiskt underhåll.

Andelen hyres- och bostadsrättshus som behöver repareras och underhållas kommer att öka de närmaste åren. Detta beror bl.a. på att de drygt en miljon lägenheter som enligt det s.k. miljonprogrammet byggdes mellan åren 1965 och 1974 nu börjar att vara i behov av mer omfattande reparationer och underhåll. Huvuddelen av dessa lägenheter finns i hyres- och bostadsrättshus.

Livslängden hos ett bostadshus varierar men är i hög grad beroende av hur omfattande underhållet är och hur ofta det företas. Erfarenheterna visar vidare att kostnaderna för underhåll ökar med en fastighets ålder. Enligt undersökningar av HSB:s riksförbund är de genomsnittliga utgifterna för

yttre underhåll per m² lägenhetsyta 4 gånger högre i 26-30 år gamla hus än i 1–5 år gamla hus. Beträffande det inre underhållet visar undersökningar att kostnaderna i genomsnitt ligger något högre och har en mera regelbunden periodicitet.

Enligt uppgift från olika bostadsföretag och bostadsorganisationer saknas tillräckliga medel för framtida underhåll. Det är mot den bakgrunden angeläget med ökad fondering för reparationer och underhåll för att möta de växande underhållsbehoven i bostadshus. Särskilt gäller detta hyresfastigheterna. Kapitalbildningen skall syfta till att dels skapa garantier för att beståndet av bostadshus inte blir föremål för kapitalförstöring, dels utjämna kostnaderna för fastighetsunderhåll mellan olika år. Om en sådan utjämning inte sker föreligger risk för mycket kraftiga språngvisa höjningar av boendekostnaderna.

Statligt lånestöd för underhållskostnader kan lämnas i samband med bostadslån för ombyggnad. Stödet avser underhållsarbeten som är direkt föranledda av ombyggnaden. Stödets storlek beror bl.a. på hur omfattande ombyggnaden är. Med vissa undantag gäller denna ordning också statligt stöd till energibesparande och miljöförbättrande åtgärder. Någon möjlighet att få statliga lån för enbart fastighetsunderhåll föreligger inte.

Marknaden för långfristiga krediter är i dag hårt ansträngd. Av den kartläggning som kapitalmarknadsutredningen redovisar i betänkandet (SOU 1978:11) Kapitalmarknaden i svensk ekonomi framgår att det finns anledning anta att detta förhållande kommer att gälla för lång tid framöver. Det är i detta läge inte tänkbart att kreditmarknaden i någon nämnvärd utsträckning utöver vad som f.n. sker skulle kunna bidra till finansieringen av reguljärt fastighetsunderhåll.

Mot bakgrund av vad som anförts är det angeläget att det sker ett ökat sparande inom hela bostadssektorn för reparationer och underhåll. För hyresfastigheter behöver frågan om formerna för avsättning till underhåll och förvaltning av underhållsmedel samt inflytandet för hyresgäster i dessa frågor bli föremål för närmare överväganden. Jag förordar därför att en översyn av dessa frågor kommer till stånd. Uppgiften bör anförtros en särskild utredare.

Som huvudprincip för finansiering av fastighetsunderhåll bör gälla att underhåll skall finansieras av de boende. Fonderingar skall ske för att utjämna underhållskostnader mellan olika år. Uttaget för finansiering av underhållsåtgärder bör motsvara förslitningen över en längre tidsperiod och betraktas som en betalning för en faktisk förslitning. Otillräckliga fonderingar innebär att man skjuter över bördan för underhållet på dem som skall bo i huset i framtiden. Ansvaret för att avsättningar sker bör åvila fastighetsägarna.

Utredaren bör till en början kartlägga om kooperativa, allmännyttiga och privata fastigheter skiljer sig åt när det gäller behov att avsätta medel för fastighetsunderhåll, vilka belopp som idag avsätts till detta ändamål och i vilken omfattning underhåll och reparationer finansieras genom lån. De ekonomiska effekterna av underhållsfrågornas skattemässiga behandling bör också belysas. Sådana undersökningar är viktiga utgångspunkter för utredarens överväganden om lämplig form för finansiering och förvaltning av underhålls- och reparationsmedel samt om någon form av avgifter för underhåll skall vara obligatoriska. Vidare bör denna kartläggning tjäna som utgångspunkt för överväganden om i vilken mån kommande förslag också skall omfatta kooperativt ägda fastigheter.

Utredaren bör utarbeta förslag till principer för och beräkning av uttaget från de boende för täckande av underhållskostnader och former för de boendes inflytande vid beslut om medlens disposition. Beträffande frågan om de boendes inflytande vill jag erinra om att riksdagen nyligen öppnat möjligheter för de förhandlande parterna att påkalla förhandling angående samtliga boendeförhållanden som berör hyresgästerna gemensamt (prop. 1977/78:175, CU 1977/78:32, rskr 1977/78:347).

En viktig uppgift i det sammanhanget är att närmare ange lämplig storlek av det område som bör omfattas av en underhållsfond, exempelvis hus, grupp av hus eller hela bostadsområden. En förutsättning är härvid, att sådant område inte skall omfatta fastigheter med olika ägare. Det bör eftersträvas att området blir så stort att en effektiv och smidig fastighetsförvaltning är möjlig samtidigt som de boende har ett väsentligt inflytande över hur underhållsmedlen används.

Fonderingar av här nämnt slag eller en därmed likvärdig lösning efter andra linjer betyder väsentligt ökade möjligheter att genomföra den vidgade boendedemokrati som är ett viktigt mål för bostadspolitiken.

Utredaren bör vidare undersöka möjligheterna att för inre underhåll öka lägenhetsinnehavarens ansvar genom att för hyreslägenheter inrätta inre reparationsfonder, som knyts till lägenheten eller den boende. En sådan ordning bör eftersträvas som innebär att aktsamma och underhållsmedvetna hyresgäster kan dra fördel därav.

Skattereglerna för fastigheter har utformats med i huvudsak andra utgångspunkter än bostadspolitiska. Bostadsrättsföreningar och allmännyttiga bostadsföretag beskattas enligt en schablonmetod som innebär bl.a. att reparationer inte beaktas vid inkomstbeskattningen. Detta innebär praktiskt sett att intäkten bestäms till 3 % av taxeringsvärdet oberoende av om avsättningar till reparationer och underhåll har gjorts eller inte och att avdrag för reparationsoch underhållskostnader inte får göras. Enskilda ägare av hyresfastigheter får däremot göra avdrag vid inkomsttaxeringen för reparations- och underhållskostnader. Detta är en följd av att överskott i verksamheten beskattas. Som överskott betraktas också avsättningar till framtida underhåll. De år reparationer och underhållsåtgärder vidtas, antingen löpande eller i samband med ombyggnad, medges avdrag för dessa kostnader oavsett om fastigheten tidigare har haft några skattemässiga överskott eller inte.

Jag vill i sammanhanget nämna att riksdagen vid flera tillfällen under senare år vid sin behandling av finansieringsreglerna vid ombyggnad, har begärt underlag för ställningstagande till skattereglerna i fråga om underhåll och ombyggnad av hyres- och bostadsrättsfastigheter.

I promemorian (Ds B 1978:7) Ändrade beskattningsregler för hyresfastigheter föreslås att bostadslånereglerna vid ombyggnad av enskilt ägda hyresfastigheter med statligt lånestöd skall bli desamma som vid nybyggnad. I gengäld skall reparationsavdrag inte få göras för sådana åtgärder som ingår i låneunderlaget vid ombyggnad. Förslaget kan ses som en etapp i ett mera långsiktigt och genomgripande arbete med frågor om underhåll och förvaltning av bostäder.

Utredaren bör klarlägga hur avsättning till fonder, liksom även fonderna själva bör behandlas i skattehänseende. En utgångspunkt bör vara att den nuvarande avdragsrätten avskaffas för sådana underhållsarbeten som har bekostats med medel ur fonderna. Däremot bör avdrag medges för utbetalning eller avsättning som görs till fonderna. Utredaren bör också överväga

eventuellt behov av särskilda administrativa former för förvaltning av underhållsmedlen och därvid lägga särskilt stor vikt vid att de lösningar som föreslås blir överskådliga för dem som berörs av förslagen.

En fråga som är av betydelse vid bedömning av en fondering är inflationens inverkan på fonderade medel. Utredaren bör belysa denna fråga och redogöra för vilka möjligheter som kan finnas att uppnå en värdesäkring av dessa medel.

En ökad fondbildning för underhåll av hyresfastigheter kan få större effekt först åtskilliga år efter det att ett sådant system införts. Utredaren bör särskilt belysa de problem som kan uppstå under en övergångstid och föreslå lösningar därpå. Även de skattemässiga övergångsproblem som hänger samman med förändringarna bör belysas.

Inom bostadskooperationen finns redan i dag fonder för yttre och inre underhåll. Utredaren bör inhämta erfarenheter från verksamheten med sådana fonder.

Utredaren bör vara oförhindrad att även ta upp andra frågor än dem jag nu har nämnt som har betydelse för att lösa utredningsuppgiften.

I sitt arbete bör utredaren samråda med berörda parter på bostadsmarknaden, myndigheter och utredningar, bl.a. hyresrättsutredningen (Ju 1975:06). Statens råd för byggnadsforskning har under senare tid initierat betydande forskningsinsatser inom området underhåll och förvaltning av bostäder. Utredaren bör ta del av detta forskningsarbete. Utredaren bör vidare studera de erfarenheter av finansiering och administration av fastighetsunderhåll som har gjorts utomlands.

Avslutningsvis vill jag understryka att utredaren bör bedriva sitt arbete skyndsamt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag

att regeringen bemyndigar mig att tillkalla en särskild utredare för att se över förutsättningarna för underhåll av hyres- och bostadsrättsfastigheter,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 6. Ökad användning av bostadsrätt inom bostadsbeståndet

Dir. 1978:91

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-10

Statsrådet Friggebo anför.

Utvecklingen av bostadspolitiken i vårt land under de senaste åren kännetecknas av bl.a. ett uttalat syfte att öka likställdheten mellan de olika besittningsformerna på bostadsmarknaden – äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt. Detta har särskilt gällt de ekonomiska villkoren. Riksdagen har i detta syfte beslutat om ändringar i det statliga systemet för bostadsfinansie-

ring som är av betydelse för framför allt det nyare bostadsbeståndet och nyproduktionen.

Frågan om likställdhet mellan de olika besittningsformerna är emellertid inte enbart en ekonomisk fråga. Det är också en fråga om de boendes möjligheter att utöva inflytande över sina egna boendeförhållanden. Dessa möjligheter är mindre för hyresgästen än för den som äger sin bostad eller innehar den med bostadsrätt. Även i detta avseende har emellertid utvecklingen under senare år inneburit en viss utjämning av skillnaderna mellan besittningsformerna genom ökade möjligheter för hyresgästerna att, individuellt eller genom hyresgästorganisation, påverka sin situation i förhållande till hyresvärden. Jag tänker på bl.a. det förstärkta besittningsskyddet, bytesrätten, hyresgästinflytandet i samband med ombyggnad och vid särskild förvaltning enligt bostadsförvaltningslagen (1977:792) samt rätten att måla och tapetsera i lägenheten. Genom hyresförhandlingslagen (1978:304), som trädde i kraft den 1 juli 1978, har ytterligare ett viktigt steg tagits på vägen mot en ökad likställdhet i boendet. Lagen ger hyresgästerna en lagfäst rätt att förhandla med hyresvärden om sina boendeförhållanden. Genom att uppträda gemensamt kan alltså de boende förhandlingsvägen tillförsäkra sig ett ökat inflytande över frågor som rör den egna lägenheten, gemensamma anordningar i huset och den dagliga boendemiljön i övrigt.

Resultaten av kommande förhandlingsverksamhet torde få visa om ytterligare åtgärder från samhällets sida kan komma att behövas i syfte att förbättra förutsättningarna för ökat hyresgästinflytande vid förvaltningen av flerfamiljshus. Det kan därvid t.ex. komma ifråga att vidta lagändringar för att främja en önskvärd utveckling av inflytandet vid upplåtelse med hyresrätt. Sådana frågor får då behandlas i särskild ordning. I sammanhanget bör också nämnas den av regeringen tillsatta utredningen om underhåll av hyres- och bostadsrättsfastigheter (Dir. 1978:79), som bl.a. har att pröva hur man skall kunna skapa fonder för inre underhåll, som knyts till lägenheten eller den boende.

Det är emellertid klart att det, med hänsyn till bl.a. det ekonomiska ansvar som är förenat med ägande och förvaltning av fastigheter, inte torde gå att inom överskådlig tid uppnå samma inflytande för hyresgäster som för dem som bor med ägande- eller bostadsrätt. Full likställdhet i detta avseende mellan besittningsformerna kan alltså inte uppnås. Om man vill åstadkomma ett ökat boendeinflytande, utöver vad som är möjligt på hyresrättens område, måste det ske genom att bostäder i ökad omfattning upplåts med ägandeeller bostadsrätt.

Jag anser det angeläget att öka de enskilda människornas inflytande över sitt boende och att bättre möjligheter för den enskilde att äga sin bostad skall skapas genom att underlätta för hyresgäster att i bostadsrättsföreningens form överta ägandet.

Mot den bakgrund som jag nu har tecknat vill jag ta upp frågan om statliga åtgärder i syfte att främja ett ökat boendeinflytande i bostadsrättsform.

Inom nyproduktionen av bostäder utgör numera småhus som upplåts med äganderätt en dominerande andel. Kommunerna har ett betydande inflytande över nyproduktionens fördelning på hustyper och besittningsformer. Villkoren för den statliga bostadslångivningen innefattar inte några begränsningar av valfriheten i detta avseende. Även om befintliga möjligheter att öka andelen lägenheter med ägande- eller bostadsrätt i nyproduktionen tas till vara, kan det endast på lång sikt mera påtagligt förändra relationen mellan de olika besittningsformerna i det totala bostadsbeståndet. Åtgärder för att

snabbt öka boendeinflytandet genom annan besittningsform än hyresrätt får alltså inriktas på beståndet av hyreslägenheter.

F.n. är närmare 45 % av samtliga bostäder eller omkring 1.1/2 milj. lägenheter upplåtna med hyresrätt.

En övergång från hyresrätt till bostadsrätt kan ske genom att hyresgästerna i en fastighet bildar en bostadsrättsförening som förvärvar fastigheten och upplåter lägenheterna med bostadsrätt. Detta har hittills förekommit i endast ringa omfattning, vilket sannolikt beror på att övergången till bostadsrätt är förenad med åtskilliga problem som berör bl.a. hyresgästernas möjligheter att träffa överenskommelse om och att finansiera förvärvet samt rättsskyddet för de hyresgäster som inte önskar gå över till bostadsrätt. Dessa problem och andra frågor som har samband med önskemålet att främja en mera omfattande övergång från hyresrätt till bostadsrätt bör nu utredas. Utredningsuppdraget bör anförtros åt en kommitté.

Man kan inte bortse från att en övergång från hyresrätt till bostadsrätt kan innebära risker för en ökad segregation i boendet som en följd av att personer med låga inkomster och utan tillräckliga medel för kapitalinsats får svårt att göra sig gällande på denna del av bostadsmarknaden. Kommittén bör när den utformar sina förslag så långt möjligt söka eliminera dessa risker. Kommittén bör därvid söka belysa utvecklingen av priserna vid försäljning av bostadsrätter under senare år och överväga om denna utveckling kan ge anledning till åtgärder från statens sida. Av särskild betydelse i fråga om riskerna för segregation i samband med övergång från hyresrätt till bostadsrätt är de ekonomiska villkoren i samband med övertagandet av fastigheten. Jag återkommer i det följande till frågan om finansieringen av hyresgästernas förvärv av den fastighet som de bor i.

Frågan om åtgärder beträffande beskattningen av bostadsrättsföreningar med s.k. strimlade lån övervägs inom regeringskansliet med anledning av bostadsskattekommmitténs förslag i ämnet.

Även om hyresgästerna kan ordna finansieringen, kan emellertid den situationen uppkomma att de inte lyckas förmå fastighetsägaren att överlåta fastigheten till dem. I riksdagen har väckts motioner i syfte att åstadkomma sådan ändring av förköpslagen (1967:868) att hyresgäster som bildar en bostadsrättsförening för att överta den fastighet som de bor i skall få rätt till förköp av fastigheten. Riksdagen har ställt sig avvisande till dessa motioner. Senast skedde detta år 1976 (CU 1975/76:11).

F.n. är det bara kommun som kan utöva förköpsrätt enligt förköpslagen. Det finns visserligen inget formellt hinder för kommunen att efter förköp överlåta fastigheten till en bostadsrättsförening, men denna möjlighet var ej förutsedd vid lagens tillkomst. Förköpsrätten kan emellertid enbart utövas om fastigheten med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning eller om fastigheten behöver rustas upp. En övergång till bostadsrätt torde emellertid i många, kanske flertalet fall komma att avse hus som inte faller under de angivna bestämmelserna och kommunen har då inga möjligheter till förköp.

Önskemålet att öka möjligheterna till en övergång från hyresrätt till bostadsrätt i det befintliga beståndet kan inte motivera expropriation. Däremot är det naturligt att närmare pröva hur en försäljningssituation skall kunna användas för att ge de grupper av hyresgäster som så önskar rätt att förvärva den fastighet de bebor.

Närmast till hands torde ligga att införa förköpsrätt för en majoritet av hyresgäster. Jag är medveten om att en sådan reform är förenad med problem.

Det gäller bl.a. underrättelseförfarandet enligt förköpslagen och frågan om vem som skall ha företrädesrätt när både kommunen och hyresgästmajoriteten är berättigade att förköpa. Starka skäl talar för att stor hänsyn bör tas till hyresgästernas önskemål i konkurrensfallen. Kommittén bör undersöka dessa problem och föreslå hur dessa frågor skall regleras. Hyresgästernas förköpsrätt torde behöva regleras i en särskild förköpslag.

Vid sina överväganden i dessa delar bör kommittén utgå från att förköpsmöjligheten bör förenas med villkor om att föreningen omfattar en majoritet av hyresgästerna. Övervägandena bör göras med den utgångspunkten att föreningsbildningen skall ha till syfte att främja en god bostadsförsörjning. Jag vill i sammanhanget erinra om vad som gäller för att en förening i beskattningshänseende skall anses som "äkta" bostadsförening, nämligen att minst 60 % av taxeringsvärdet kan hänföras till lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt.

Kommittén bör också uppmärksamma problem som kan vara förknippade med att hyresgäster i bostäder i allmännyttig ägo önskar bilda bostadsrättsförening. Därför bör kommittén belysa konsekvenserna i detta avseende för de allmännyttiga bostadsföretagen, hyresgästerna, stat och kommun. Ett sådant överförande bör kunna ske i den utsträckning som den enskilda kommunen finner motiverat. Kommittén bör därför undersöka i vad mån det finns hinder, t.ex. enligt gällande låneförfattningar, mot ett sådant överförande och föreslå erforderliga förändringar.

När frågan uppkommer bland hyresgästerna om att bilda en bostadsrättsförening för att överta fastigheten kan det hända att någon av dem inte önskar teckna bostadsrätt men att han eller hon ändå vill bo kvar i sin lägenhet. Det är viktigt att en hyresgäst som föredrar att inte inträda som medlem i bostadsrättsföreningen kan bo kvar med hyresrätt och att hans eller hennes rättsliga ställning inte försämras. Besittningsskyddsreglerna har nyligen ändrats så att en hyresgästs besittningsskydd inte påverkas av att lägenheten under pågående hyrestid ändras från vanlig hyreslägenhet till bostadsrättslägenhet (prop. 1977/78:175 s. 177, 219 och 226 samt SFS 1978:305). Hyresgästen kan alltså bo kvar lika tryggt som förut, även om bostadsrätt till lägenheten förvärvas av annan. Också reglerna om bytesrätt har därvid ändrats så att hyresgästen inte heller går miste om sin rätt att använda lägenheten till byte. Som jag framhöll i detta lagstiftningsärende (prop. 1977/78:175 s. 178) minskar dock bytesrättens faktiska värde, eftersom den som genom byte övertar hyresrätten får ett svagare besittningsskydd än han eller hon annars skulle ha haft. Den nytillträdande hyresgästen har inte heller rätt att i sin tur använda lägenheten till byte.

Det är enligt min mening angeläget att den som väljer att efter föreningsbildningen bo kvar i huset med hyresrätt inte kommer i en sämre situation när det gäller möjligheten att utnyttja lägenheten som bytesobjekt. Kommittén bör undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att bytesrätten skall behålla sitt fulla värde. Olika tekniska lösningar är tänkbara. En möjlighet är att uppställa krav på hyresgästens samtycke för att bostadsrätt till en lägenhet skall få upplåtas under pågående uthyrning. Jag erinrar om att det enligt bostadsrättslagen (1971:479) inte föreligger något hinder mot att en bostadsrättsförening disponerar vissa lägenheter på annat sätt än genom bostadsrättsupplåtelse, t.ex. genom uthyrning. En annan möjlighet är att låta hyresgäst, som efter bostadsrättsupplåtelsen erhåller lägenheten genom byte, åtnjuta samma rättigheter i fråga om besittningsskydd och bytesrätt som har gällt för företrädaren. För att en sådan ordning skall bli praktiskt tillämpbar

torde det dock krävas att den nytillträdande hyresgästen lätt kan förvissa sig om sina rättigheter i dessa avseenden, t.ex. genom en formaliserad påskrift på hyreskontraktet.

Beträffande nyproduktionen vill jag erinra om att i prop. 1977/78:93 om riktlinjer för ansvarsfördelningen inom bostadsförsörjningen m.m. berördes frågan om kraven på kommunal representation som villkor i vissa fall för lån till bostadsrättsföreningar (s. 171-173). De förändringar och förenklingar i dessa krav med syfte att underlätta bildandet av bostadsrättsföreningar som jag därvid förutskickade har nu genomförts. Jag framhöll vidare i detta sammanhang det angelägna i att kommunerna på ett tillfredsställande sätt informerar om hur bostadsrättsföreningar bildas och, i linje med bostadsförsörjningslagens syfte, skyndsamt utser representanter i bostadsrättsföreningar. Kommittén bör undersöka effekterna av dessa förändringar samt kommunernas åtgärder när det gäller att underlätta bildandet av bostadsrättsföreningar. Kommittén är därvid oförhindrad att föreslå ytterligare ändringar som kan vara motiverade för att undanröja kvarstående hinder för att bilda bostadsrättsföreningar.

Finansieringsfrågan spelar en central roll när hyresgästerna i syfte att övergå till bostadsrätt vill förvärva fastigheten. En tillfredsställande finansiering av köpet är avgörande för möjligheterna att genomföra det. Som jag har nämnt tidigare är finansieringsfrågan också av särskild betydelse när det gäller att minska riskerna för att en övergång till bostadsrätt skulle leda till boendesegregation.

Finansieringsförutsättningarna kan skifta avsevärt mellan olika fastighetsförvärv, bl.a. med hänsyn till om fastigheten skall rustas upp i anslutning till förvärvet eller t.v. förvaltas i befintligt skick.

Frågan om möjligheterna att åstadkomma ett ökat inflytande för hyresgästerna i samband med sanering genom en övergång till kooperativ ägandeform togs upp i tilläggsdirektiv till boendeutredningen år 1973. Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna behandlade frågan i sitt slutbetänkande (SOU 1975:51). Såvitt angår finansieringsförutsättningarna ansåg utredningarna att det helt avgörande finansiella hindret för hyresgästers övertagande av hus i samband med sanering skulle bortfalla vid ett genomförande av utredningarnas förslag att ett s.k. ingångsvärde skulle få ingå i låneunderlaget för bostadslån för ombyggnad. Ett ingångsvärde, som avser markkostnader, ingår numera under vissa förutsättningar i låneunderlaget. På grund härav torde finansieringsförutsättningarna i allmänhet vara tillfredsställande för en bostadsrättsförening som förvärvar ett hyreshus och moderniserar det med stöd av statligt bostadslån.

Också beträffande fastigheter som inte är i behov av ombyggnad kan finansieringsförutsättningarna vara goda. Det gäller framför allt relativt nybyggda, statligt belånade fastigheter. Köparen – bostadsrättsföreningen – kan få överta befintliga lån och under vissa förutsättningar få ytterligare lån, s.k. förvärvslån, intill en övre lånegräns av 99 % av det fastställda pantvärdet. Under den senaste tiden har också flera hyresfastigheter överförts till bostadsrättsföreningar med utnyttjande av dessa lånemöjligheter, varvid bostadsrättshavarnas kontantinsatser har kunnat hållas på en låg nivå.

Finansieringsproblem uppkommer i huvudsak i fråga om äldre fastigheter med ett marknadsvärde som väsentligt överstiger de befintliga lånen. Detta gäller såväl statligt belånade som privatfinansierade fastigheter. Om bostadsrättsföreningen inte i huvudsak kan lånefinansiera köpesumman, ställs föreningens medlemmar inför krav på betydande egna kapitalinsatser.

Det är en angelägen uppgift för kommittén att söka finna lämpliga metoder för att underlätta finansieringen av hyresgästernas fastighetsförvärv. Befintliga lån torde i allmänhet kunna övertas av köparen. Problemet gäller alltså i huvudsak finansieringen av skillnaden mellan köpesumman och dessa lån.

En generell statlig lånefinansiering bör enligt min mening inte komma i fråga. Riskerna för en ogynnsam påverkan på prisbildningen är ett starkt skäl mot såväl statlig lånefinansiering som finansiering genom s.k. prioriterade bottenlån. Sådana finansieringsmöjligheter skulle vidare innebära att uppkommen värdeökning på fastigheter skulle få en prioriterad ställning i lånehänseende på bekostnad av produktiva investeringar, t.ex. ny- och ombyggnad. Finansiering över allmänna kreditmarknaden och genom s.k. köpskillingsreverser torde därför bli den form som här får tillämpas. Finansiering med köpeskillingsreverser innebär att säljaren bidrar till lånefinansieringen genom att som dellikvid godta reverser av köparen.

En sådan finansieringsmetod kan givetvis inte styras genom statliga föreskrifter. Kommitténs uppgift i detta sammanhang bör vara att genom kontakter med företrädare för berörda fastighetsägarintressen undersöka förutsättningarna för att tillämpa en finansiering enligt denna modell.

Om det på fastighetsägarsidan skulle finnas intresse för att söka finna enhetliga normer beträffande villkoren för sådana reverslån, bör kommittén kunna ta upp även frågan om rekommendationer i det avseendet. En förutsättning skall härvid vara att föreningen (och inte de enskilda medlemmarna) svarar för låneskulden.

Konstaterandet att en generell statlig finansiering inte är aktuell utesluter inte ett visst statligt engagemang. För hushåll med låga inkomster och/eller stor försörjningsbörda kan ett statligt stöd, t.ex. i form av ett behovsprövat lån, vara en förutsättning för förvärv av bostadsrätt. Kommittén bör mot denna bakgrund pröva frågan om ev. statliga åtgärder på finansieringssidan.

Det är min förhoppning att utredningsarbetet skall ge förutsättningar för en övergång från hyresrätt till bostadsrätt i betydande omfattning. Om så blir fallet kommer det också att föreligga ett stort behov av sakkunnig rådgivning och service åt hyresgäster som vill förändra sina boendeförhållanden på detta sätt. Det gäller såväl föreningsbildningen och fastighetsförvärvet som förvaltningsskedet. Kommittén bör utröna om de nuvarande bostadskooperativa organisationernas erfarenheter och resurser kan utnyttjas för detta ändamål. Om dessa resurser skulle visa sig otillräckliga eller andra hinder föreligger för ett engagemang från de befintliga organisationerna, bör kommittén ange vilka kompletterande åtgärder som kan behövas för att erforderlig service skall kunna erbjudas de hyresgäster som vill gå över till bostadsrätt. De eventuella kompletterande åtgärderna bör vara av den karaktären att de ej förutsätter ett statligt engagemang.

Kommittén bör uppmärksamma att det finns bostadsföreningar på vilka bostadsrättslagen inte är tillämplig (se LU 1975:26, SOU 1975:51 s. 320 Ds Ju 1976:11 s. 91). Kommittén bör utreda förekomsten av sådana föreningar och överväga behovet av ett förenklat förfarande vid ombildning av vissa bostadsföreningar till bostadsrättsföreningar.

Kommittén bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor än de förut nämnda som har samband med strävandena att främja en övergång från hyresrätt till bostadsrätt.

I sitt arbete bör kommittén samråda med – förutom partsorganisationerna

på hyresmarknaden – berörda myndigheter och utredningar, bl.a. kooperationsutredningen och hyresrättsutredningen. Kommittén bör vidare studera de erfarenheter som kan ha gjorts utomlands, främst i Norden, rörande övergång från hyresrätt till andra besittningsformer.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en kommitté med högst 4 ledamöter för att utreda frågan om ökad användning av bostadsrätt inom bostadsbeståndet,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

## 7. Lantmäteriets uppgifter att tillhandahålla information om landskapet

Direktiv 1978:97

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-23

Departementschefen, statsrådet Friggebo, anför.

Den översiktliga fysiska planeringen och planeringen för olika markanknutna verksamheter har ökat i omfattning under de senaste åren. Kravet på ekologiska hänsynstaganden är ett av flera skäl till att även innehållet i planeringen förändras och utvecklas. Den fysiska riksplaneringen och den av regeringen nyligen tillsatta kommittén med uppgift att utarbeta riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken (Jo 1978:7) utgör exempel på viktiga inslag i strävandena mot bättre hushållning med naturresurserna.

För att ekologiska hänsynstaganden, hushållning med markens och vattnets resurser samt vården av befintliga byggnader och anläggningar skall kunna förbättras erfordras bl. a. underlag i form av naturresurs- och markanvändningsdata. Sådan landskapsinformation hämtas i dag från s. k. allmänna kartor, geologiska, geohydrologiska och hydrologiska kartor, särskilt upprättade vegetationskartor, flygbilder etc.

Landskapsinformation används ofta som ett gemensamt begrepp för lägesbestämd information om landskapets naturgivna innehåll och egenskaper (berg, jord, vegetation, vatten, topografi, etc.) och dess konstgjorda företeelser (anläggningar, fastigheter, byggnader, etc.). Begreppet innefattar vidare sådana geodetiska och fotogrammetriska data som utnyttjas för lägesbestämning av landskapsinformation samt geografiska namn och gränser, institutionella förhållanden m. m. I begreppet ryms information om förhållanden på eller under markytan samt om markanvändning. Landskapsinformationen kan utvärderas och presenteras efter olika verksamheters syften och behov.

Utvecklingen inom samhällsplaneringen och behovet av förbättrad resurshushållning gör att det finns motiv för att se över hur försörjningen med landskapsinformation lämpligen bör ordnas i framtiden. Som jag skall redogöra för längre fram finns många myndigheter m. m. som deltar i produktionen av landskapsinformation. Flera av dessa är f. n. sysselsatta med att klarlägga hur olika metoder och tekniska hjälpmedel för insamling och lagring av landskapsinformation kan användas i arbetet. Detta kan leda till rationaliseringar och samtidigt öka användbarheten av det material som produceras.

Det statliga lantmäteriet har genom sin mätnings- och kartläggningsverksamhet en central roll när det gäller att tillhandahålla information om landskapet.

Lantmäteriets centralmyndighet, statens lantmäteriverk (LMV), fick sin nuvarande organisation den 1 juli 1974 genom en sammanföring av verksamheterna hos dåvarande rikets allmänna kartverk och lantmäteristyrelsen. Organisationen i sin helhet består av lantmäteriverket (i Gävle), överlantmätarmyndigheter (ÖLM) och fastighetsregistermyndigheter (FRM) på länsnivå samt fastighetsbildningsmyndigheter (FBM) på lokal nivå. Motiven för sammanläggningen av rikets allmänna kartverk och lantmäteristyrelsen var bl. a. att kartverksamheten skulle få tillgång till regionala och lokala organ samt att det fanns behov av en övergripande planering och bättre samordning av den grundläggande kartläggningen. Genom riksdagsbeslutet om sammanläggningen lades också fast vissa riktlinjer för den statliga kartverksamheten.

Den ekonomiska och den topografiska kartan som framställs av LMV är de mest omfattande allmänna kartorna. Båda dessa kartverk förväntas även i framtiden vara viktiga delar av samhällets försörjning med basinformation om mark och markanvändning. De är av grundläggande betydelse för bl. a. den fysiska planeringen. Förstagångsutgivningen av dessa två kartverk slutförs enligt nuvarande planer under budgetåret 1978/79 och kartverksamheten övergår därmed i ett revideringsskede. De äldsta ekonomiska kartbladen är ca 40 år gamla.

LMV har i anslagsframställningar utvecklat vissa förslag till hur kartförsörjningen m. m. kan byggas upp i framtiden. Några planer för framställningen av kartverk på lång sikt har dock ännu inte lagts fast. Man får emellertid räkna med att avnämarna i allt större omfattning kommer att efterfråga kartprodukter som är anpassade till det egna speciella behovet. Det blir därför sannolikt nödvändigt att i ökad omfattning framställa olika följdprodukter från det allmänna kartmaterialet. Utvecklingen torde också föra med sig att statliga och kommunala organ genom uppgiftslämning m. m. i ökad utsträckning bidrar till kartframställningen.

En särskild utredare (Bo 1977:1) har tillkallats för att utreda bl. a. formerna för en sammanföring av Liber Grafiska AB:s följdproduktion från den allmänna kartläggningen och därmed sammanhängande verksamhet med lantmäteriverkets verksamhet. Bostadsministern har i anmälan till riksdagen (prop. 1977/78:100) redovisat utgångspunkten för utredningsuppdraget, nämligen att en sådan sammanföring bör ske. Civilutskottet (CU 1977/78:21) har anslutit sig till denna utgångspunkt.

Även kommunerna har en omfattande mätnings- och kartverksamhet. Kommunerna svarar huvudsakligen själva för den mätning och kartläggning som behövs för den kommunala verksamheten. För den översiktliga planeringen har kommunerna stort intresse av det statliga lantmäteriets

allmänna kartläggning. Staten har i sin tur intresse av den kommunala kartverksamheten för bl. a. fastighetsbildnings- och fastighetsregistreringsverksamheten. Det statliga lantmäteriet ger råd till kommunerna i kartförsörjningsfrågor.

Inom ramen för sin avgiftsfinansierade uppdragsverksamhet ger lantmäteriet kommunerna service ifråga om planering för och framställning av storskaliga kartor. Ett relativt omfattande samarbete har utvecklats mellan lantmäteriet och kommunerna inom mätnings- och kartläggningsverksamheten. Samarbetet med kommunerna har ofta tagit fasta former genom service- och samarbetsavtal. I Stockholms län utreds för närvarande möjligheterna till samverkan mellan stat och kommun inom den allmänna kartläggningen.

En samhällsplanering som är långsiktig och bygger på ekologiska hänsynstaganden ställer särskilda krav på information om landskapet. Ajourhållet kartmaterial torde också i framtiden utgöra basinformation, men som komplement härtill framstår fotografiska bilder och annat fjärranalysmaterial som alltmer intressant. Fjärranalysteknik kan ge rationella möjligheter till insamling och analys av olika slags landskapsinformation.

LMV svarar ensamt för flygfotografering för kartläggnings- och bildtolkningsändamål i landet. Fotograferingen genomförs i första hand för den allmänna kartläggningen men har byggts ut till en s. k. omdrevsfotografering för att tillgodose landets behov av aktuellt flygbildsmaterial. Till grund för omdrevsfotograferingen analyserar LMV i samråd med det till LMV knutna kartrådet olika användares önskemål beträffande flygfotograferingsverksamheten. Utöver den anslagsfinansierade fotograferingsverksamheten genomför LMV omfattande fotografering på beställning för olika ändamål. Förbättrad teknik och bättre metoder för bearbetning och analys av flygbildsmaterial medför ökade möjligheter att rationellt inhämta, lagra och tillhandahålla landskapsinformation. Utnyttjandet av flygbilder torde härmed komma att öka.

Utvecklingen av satellitbaserad fjärranalys sker snabbt, både vad gäller tillgången till satellitbilder och metoder för att utvärdera dessa. Under de närmaste åren kommer sådana satelliter att sändas upp som ger bilder med betydligt större detaljnoggrannhet än de nuvarande. Tillämpningen av satellitbaserad fjärranalys ställer särskilda krav ifråga om mottagning av data samt teknisk utveckling och utrustning.

Statens delegation för rymdverksamhet (DFR) är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt vad avser forskning och utveckling, i den mån dessa inte ankommer på annan myndighet. Det statliga Svenska Rymdaktiebolaget svarar för verkställande funktioner inom svensk rymdverksamhet. LMV har på olika sätt deltagit i verksamheten med fjärranalys baserad på satellitbilder, bl. a. i form av utvecklingsarbete. Rymdbolaget överväger för närvarande uppgiftsfördelningen och behovet av samarbete med anledning av verksamheten vid den svenska mottagningsstationen för satellitbilder vid Esrange i Kiruna. Bolaget har härvid tagit initiativ till överläggningar med LMV.

Fjärranalysinformation kan användas för många olika ändamål och ofta tillsammans med information från andra källor. Det är därför angeläget att den landskapsinformation som insamlas i lämplig utsträckning inordnas i ett system som gör det möjligt för olika användare att finna den information man behöver.

Under lång tid har inom det mätnings- och karttekniska området en successiv rationalisering ägt rum genom utveckling av datatekniska metoder. Utnyttjandet av maskinell ritning är ett exempel på denna utveckling. LMV bedömer det vara angeläget att på ett rationellt och samordnat sätt lagra den information som hanteras i olika tekniska delprocesser, och att detta sker på ett sådant sätt att efter ändamålet varierade produkter kan tas fram. LMV arbetar i dag mot dellösningar dels i anslutning till utvecklingen inom karttekniken, dels för direkt användning inom speciella tillämpningsområden. Ett exempel på användningsområde för datalagrad kartinformation är den faktabank med information av betydelse för den fysiska riksplaneringen som LMV utvecklar i samråd med bl. a. statens planverk.

Regeringen har nyligen beslutat om inköp av nya datorer på länsstyrelserna för folkbokförings- och beskattningssystemet. Förutsedd överkapacitet hos länsdatorerna skall kunna användas för den regionala samhällsplaneringen. På sikt öppnas härigenom möjligheter för samverkan mellan behandling av lägesbestämd information för samhällsplanering och lantmäteriets verksamhet inom områdena landskapsinformation och fastighetsbildningsverksamhet.

Som jag antydde tidigare deltar flera myndigheter i produktionen av landskapsinformation vid sidan av lantmäteriet. Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) arbetar med lägesregistrering av landets fastigheter i det ekonomiska kartverkets koordinatsystem. Koordinatuppgifterna utgör en del av det nya fastighetsregister som är under uppbyggnad. För närvarande är ca hälften av landets fastigheter lägesregistrerade. Vid CFD sker även visst utvecklingsarbete bl. a. avseende olika möjligheter att använda koordinatsatta data inom samhällsplaneringen.

Statistiska centralbyrån (SCB) har ett övergripande ansvar för samordningen av statistikproduktionen i Sverige. Vid SCB pågår projekt rörande en eventuell framtida markanvändnings- och naturresursstatistik. Projektet syftar till att finna statistikformer som kan tjäna som underlag för bl. a. fysisk planering, miljövård och investeringsbeslut. En översyn pågår av SCB:s jordbruksstatistik, varvid nya tekniska hjälpmedel för insamling, bearbetning och presentation av data beaktas.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) samlar in och bearbetar en stor mängd uppgifter om landets berg- och jordarter. En av SGU:s uppgifter är att ge ut olika typer av geologiska kartor.

Statens geotekniska institut (SGI) samlar i sin löpande verksamhet in data om jordarternas tekniska egenskaper, risker för skred och sättningar m. m.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) samlar in och bearbetar förutom klimatdata bl. a. hydrologiska data om sjöar och vattendrag.

Miljödatanämnden leder olika utvecklingsprojekt under samlingsnamnet Miljövårdens Informationssystem (MI). Projekten syftar till att bistå myndigheter, organisationer, forskare m. fl. med information om utvecklingen i landet inom miljöområdet. Miljödatanämnden har bl. a. utvecklat en metod för information rörande tillsyns- och kontrollverksamheten enligt miljöskyddslagen samt ett program för övervakning av luft-, land- och vattenmiljön.

Inom skogsstyrelsen har utförts eller pågår ett antal projekt av intresse i sammanhanget. Exempel på sådana är upprättandet av skogskartor,

inventering av skogsbrukets intresseområden, utarbetandet av metoder för presentation av markdata, skogsvärdering m. fl. Skogsstyrelsen har i en rapport om samordnad datainsamling redovisat möjligheterna att bl. a. samordna skogsbrukets datainsamling med lantmäteriets datainsamling för ajourhållning av de allmänna kartverken.

Lantbruksstyrelsen utför bl. a. en gradering av landets åkermark.

Naturvårdsverket genomför inom ramen för sin fjällutredning bl. a. en översiktlig vegetationskartering och en geomorfologisk kartering. Verket bedriver även ett antal metodstudier avseende produktion och användning av markdata. Verket utarbetar f. n. en särskild vattenatlas.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) inventerar bl. a. förekomsten av fasta fornlämningar i riket. Fornlämningarna redovisas på den ekonomiska kartan.

Knuten till bostadsdepartementet finns en särskild markdatagrupp med uppgift att bl. a. behandla frågor rörande fortsatt utveckling och samordning av insamling och presentation av markdata som är av särskild betydelse för den fysiska planeringen. Olika myndigheter som producerar eller använder landskapsinformation har presenterat sin verksamhet inom detta område för markdatagruppen.

Samarbetsorganisationen för fordon–markforskning (SFM) har gjort en översiktlig kartläggning av ett antal myndigheters, institutioners och organisationers behov och produktion av markdata. En rapport har överlämnats till bostadsdepartementet som har inhämtat kompletterande upplysningar. En slutredovisning av kartläggningen kommer att ske inom ramen för markdatagruppens arbete.

Vad som har kommit fram i markdatagruppen och i SFM-studien tyder på att det finns uppenbara risker för dubbelinvesteringar och dubbelarbete vad gäller utveckling och produktion av landskapsinformation. Genom att ge detta verksamhetsområde en mer samlad behandling torde rationaliseringsvinster kunna uppnås. Det har vidare framkommit att det finns behov av en bättre systematisering och samordning av landskapsinformationen. LMV:s betydelse som samordnande myndighet inom landskapsinformationen har härvid framgått. Det är därför angeläget att LMV:s uppgifter inom detta område preciseras. Det är också av stor vikt att de rationaliserings- och samordningsvinster som kan komma till stånd inom landskapsinformationen tas till vara och att LMV:s roll även i detta sammanhang preciseras närmare.

En särskild utredare bör tillkallas med uppgift att närmare överväga vilka uppgifter lantmäteriet bör ha som producent, samordnare och distributör av landskapsinformation. Utredarens arbete bör syfta till att åstadkomma en effektiv organisation och rationella arbetsformer för insamling och behandling av landskapsinformation.

Som allmänna utgångspunkter för utredningen bör gälla följande.

Lantmäteriet bör även i framtiden ha en central roll när det gäller att samla in och lagra information om landskapet. Lantmäteriet bör liksom hittills tillhandahålla viss grundläggande information om landskapet, motsvarande nuvarande allmänna kartor. Olika avnämargrupper bör tillförsäkras ett inflytande vid lantmäteriets planering inom detta område. Detta sker i dag i fråga om allmänna kartor främst genom det till LMV knutna kartrådet.

Lantmäteriverket bör även fortsättningsvis ha vissa samordnande uppgifter när det gäller delar av andra myndigheters produktion av landskapsinformation samt ha till uppgift att informera vissa

avnämargrupper om sådan produktion.

För att kunna tillämpa de möjligheter som erbjuds genom introduktion av ny teknik bl. a. för insamling och bearbetning av information, är det viktigt att LMV ges möjlighet att bedriva utvecklingsarbete.

Ett första steg i utredningsarbetet bör vara att kartlägga vilka organisationer och myndigheter som arbetar med insamling m. m. av landskapsinformation. Utredaren bör grovt ange huvuddragen i uppgiftsfördelningen mellan dels olika statliga myndigheter, dels statliga och kommunala myndigheter. Vidare bör en beräkning göras av kostnaderna för denna verksamhet fördelat på olika huvudmän.

Mot bakgrund av en sådan kartläggning bör utredaren översiktligt belysa hur tillgängliga statliga resurser bäst kan utnyttjas för att svara mot konstaterade behov. Utredaren bör vara oförhindrad att i den utsträckning som bedöms erforderlig föreslå sådana omprioriteringar inom nuvarande verksamhet som kan leda till ett effektivt utnyttjande av tilldelade statliga resurser. Utredaren bör överväga vilken typ av landskapsinformation som bör finansieras över statsbudgeten.

När det gäller den totala omfattningen av landskapsinformationsverksamheten och vilken andel av denna som bör finansieras över statsbudgeten bör utredaren ange några alternativa ambitionsnivåer. Därvid bör gälla att något nämnvärt utrymme för ökning av den totala anslagsfinansierade volymen inte kan förutses under de närmaste åren.

Mot bakgrund av den översiktliga kartläggningen bör utredaren överväga vilka uppgifter som bör tillkomma lantmäteriet vad gäller insamling, lagring och distribution av grundläggande landskapsinformation. Utredaren bör härvid även överväga vilka mera speciella behov som med fördel kan tillgodoses av lantmäteriet genom uppdragsverksamhet. Utredaren bör ange de tekniska lösningar som kan utnyttjas för att inom lantmäteriet åstadkomma ett samlat och flexibelt system för landskapsinformation som ger erforderliga möjligheter till samutnyttjande med annan information, t. ex. SCB:s statistik, och som gör det möjligt att ta fram varierande produkter i form av kartor, bilder, diagram etc.

Som en utgångspunkt bör gälla att grundläggande landskapsinformation som motsvarar nuvarande allmänna kartläggning huvudsakligen bör finansieras via anslag över statsbudgeten. Med hänsyn till bl. a. kostnaderna är det viktigt att väl definiera denna produktion. Lantmäteriet bör, förutom den statsfinansierade produktionen, inom ramen för sin uppdragsverksamhet tillhandahålla information om landskapet i sådana former som är avpassade efter speciella behov. Denna senare produktion bör finansieras av uppdragsgivaren, som därvid bör svara för såväl särkostnader som, i förekommande fall, andel i kostnader för basmaterialet. Sådan landskapsinformation bör så långt möjligt samordnas med produktionen av den landskapsinformation som finansieras över statsbudgeten. På så sätt bör ett brett utbud och en effektiv produktion kunna erhållas.

Utredaren bör vidare överväga vilken samordnande roll lantmäteriet bör ha när det gäller delar av andra myndigheters produktion av landskapsinformation samt vilka uppgifter LMV bör ha när det gäller att informera vissa avnämargrupper om sådan produktion. SCB:s roll som överordnat organ för samordning av statistikproduktion i Sverige måste härvid beaktas.

Utredaren bör särskilt bedöma fjärranalysens framtida roll inom landskapsinformationen och mot bakgrund av detta överväga

lantmäteriverkets uppgifter i fråga om utveckling, datafångst, datalagring och tillhandahållande.

Utredaren bör studera möjligheterna att i större utsträckning än för närvarande decentralisera delar av LMV:s landskapsinformationsverksamhet till regional och lokal nivå och härvid belysa frågan om teknisk utrustning. Överlantmätarmyndigheterna har med sin närhet till viktiga grupper av producenter och konsumenter av landskapsinformation goda förutsättningar att ta aktiv del i lantmäteriets verksamhet inom landskapsinformationens område. Detta bör tas till vara.

Utredaren bör studera LMV:s nuvarande kontakter med producenter och konsumenter av landskapsinformation och härvid föreslå de förändringar som erfordras för att ett effektivt informationsutbyte skall kunna erhållas. Utredaren bör särskilt överväga det till LMV knutna kartrådets funktion samt vilken roll som överlantmätarmyndigheterna bör spela.

Utredaren bör i sina överväganden beakta att landskapsinformation måste kunna tillhandahållas även under kris- och krigsförhållanden. Utredaren bör även beakta behovet av sekretessgranskning av kartor och annan landskapsinformation.

Utredaren bör lämna förslag till de författningsändringar som föranleds av de förslag som utredaren i övrigt lämnar.

Utredaren bör i sitt arbete med att belysa sambanden mellan olika producenter av landskapsinformation samråda med berörda myndigheter, organisationer och institutioner.

I den mån utredarens överväganden kan förutses leda till större förändringar i organisations- eller personalhänseende bör samråd ske med personalorganisationerna.

Utredaren bör även samråda med pågående utredning (Bo 1977:1) angående sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor samt med den av regeringen tillsatta kommittén (Jo 1978:7) med uppgift att utarbeta riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken.

Utredaren bör samråda med den till bostadsdepartementet knutna markdatagruppen och i sin inledande kartläggning utnyttja det material som har tagits fram inom ramen för markdatagruppens arbete.

Utredaren bör redovisa sitt arbete senast före utgången av år 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för bostadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda lantmäteriets uppgifter att tillhandahålla information om landskapet

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta trettonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Bostadsdepartementet)

# Industridepartementet

## 1. Utvecklingen inom bryggeribranschen

Dir 1977:124

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-01

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför

Lagrade maltdrycker tillverkas f.n. på 23 orter i landet. Vid samtliga anläggningar tillverkas även läskedrycker. Därutöver finns ett antal oftast mindre enheter med svagdricks- eller läskedryckstillverkning. Tillverkningens saluvärde uppgick år 1975 till ca 1.500 milj. kr. Antalet sysselsatta var samma år drygt 5.000.

Den totala konsumtionen i landet uppgick förra året till ca 475,4 milj. liter lagrade maltdrycker och 323,3 milj. liter kolsyrade läskedrycker. Konsumtionen av lagrade maltdrycker ökade under 10-årsperioden fram till 1975. Ökningstakten har varit lägre under 1970-talet än under andra hälften av 1960-talet. Under det senaste året har en viss nedgång i konsumtionen konstaterats. Konsumtionsutvecklingen har varit olika för olika produkter. Mellanölet introducerades år 1965 och ersatte pilsnern som den dominerande maltdrycken. Lättölet har under de senaste åren ökat sin marknadsandel. Konsumtionen av starköl ökade fram till år 1968 för att därefter minska; under den senaste tiden har emellertid starkölskonsumtionen åter ökat kraftigt. Läskedryckskonsumtionen har – bortsett från en viss nedgång under det senaste året – ökat kontinuerligt.

Den svenska konsumtionen av malt- och läskedrycker tillgodoses nästan helt genom inhemsk produktion. Exporten av malt- och läskedrycker är av liten omfattning.

Sedan början av 1960-talet har produktionsstrukturen inom malt- och läskedryckstillverkningen starkt förändrats. Antalet dryckesproducerande enheter minskade från 301 år 1960 till 106 år 1975. Tillverkningen av lagrade maltdrycker, som år 1960 skedde vid 85 enheter, hade år 1975 koncentrerats till 29 anläggningar. Antalet är nu 24. Mellan åren 1965 och 1975 ökade produktionsvolymen inom bryggerinäringen med ca 40 %. Under samma period minskade antalet anställda med 20 %. Arbetstiden har förkortats under perioden och därför har det totala antalet utförda arbetstimmar minskat ännu snabbare. Produktionsvolymen per arbetad timma har sålunda utvecklats gynnsamt vilket sammanhänger med den strukturrationalisering som har ägt rum.

Även företagsstrukturen har förändrats. I början av 1960-talet dominerade de två stora koncernerna AB Stockholms Bryggerier och AB Pripp & Lyckholm marknaden. År 1963 gick de samman under namnet AB Pripps Bryggerier, varigenom det första rikstäckande bryggeriföretaget uppstod. Sedan AB Pripps Bryggerier tidigare i år förvärvat Bryggeri AB Falken och AB

Sandwalls Ångbryggerier, finns vid sidan av Pripps två större bryggeriföretag med mera betydande marknadstäckning. De är TILL-Bryggerierna med en dominerande marknadsställning i Norrland och med produktionsenheter i Luleå, Umeå och Östersund samt Wårby Bryggerier AB, som ägs av Kooperativa förbundet. Dessutom finns det åtta smärre oberoende bryggerier, flertalet belägna på mindre orter och med förhållandevis stor betydelse för den lokala sysselsättningen.

År 1975 förvärvade staten 60 % av aktierna i AB Pripps Bryggerier (prop. 1975:7, NU 1975:8, rskr 1975:41). Övriga aktier i företaget innehas av Beijer-Invest AB. Enligt avtal mellan de båda aktieägarna skall Pripps drivas enligt gängse företagsekonomiska riktlinjer.

Marknadssituationen är i dag den att Pripps-koncernen har en marknadsandel om ca 73 % vad avser lagrade maltdrycker och ca 60 % vad avser kolsyrade läskedrycker. TILL-Bryggeriernas andel av den totala bryggerimarknaden är ca 7 %, Wårby Bryggerier AB:s ca 11 %.

Utvecklingen inom bryggeribranschen påverkas i betydande utsträckning av statliga regleringar av olika slag. Bakgrunden till detta är det intresse från skattepolitisk och alkoholpolitisk synpunkt som statsmakterna fäster vid ölhanteringens olika led. Därtill kommer de miljöaspekter som under senare tid har kommit att läggas på förpackningarna. Införandet tidigare i år av nya gränser för alkoholhalten i ölsortimentet samt nya skattesatser har inneburit förändrade villkor för branschen.

Produktionskapaciteten inom bryggeribranschen som helhet överstiger i dag efterfrågan. Det förefaller f.n. osannolikt att efterfrågan inom en överskådlig framtid kommer att öka så att branschens överkapacitetsproblem kan elimineras den vägen. Samtidigt står det klart att produktionskostnaderna vid de större moderna tillverkningsenheterna är lägre än vid de mindre bryggerierna. Därtill kommer att stordriftsfördelar torde finnas även i andra avseenden. Med undantag för Pripps är lönsamheten inom branschen över lag svag. Ytterligare strukturförändringar inom branschen är därför att vänta.

Den utveckling som kan emotses inom bryggeribranschen under den närmaste tiden motiverar att en samlad analys och bedömning görs av branschens nuvarande situation och av dess utveckling på längre sikt. En sådan analys bör i första hand inriktas på de företag som tillverkar lagrade maltdrycker. För uppgiften bör tillkallas en särskild utredare.

Utredaren bör inledningsvis kartlägga de nuvarande förhållandena inom branschen. Mot bakgrund av en analys av marknadens utveckling på något längre sikt bör därefter sannolika strukturförändringar och innebörden av dessa redovisas. Utredaren bör vidare bedöma om den nuvarande strukturen och nämnda förändringar överensstämmer med samhällets intresse av en rationellt fungerande produktionsapparat och en balanserad sysselsättningsutveckling på orter med bryggerier eller därmed sammanhängande verksamhet. Vid bedömningen bör hänsyn tas till intresset av att konkurrensen inom branschen inte begränsas ytterligare och att koncentrationen till ett dominerande företag på den svenska marknaden inte går längre än f.n. Utredarens arbete bör utmynna i förslag till de åtgärder som han kan finna motiverade.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med de berörda fackliga organisationerna, branschsammanslutningarna och företagen. Utredningsarbetet bör bedrivas med stor skyndsamhet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om utvecklingen inom bryggeribranschen,

att besluta om sakkunniga, experter och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig och experter skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 2. Utredning om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål

Dir 1977:125

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-01

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför

Statsföretag AB bildades enligt riksdagens beslut hösten 1969 (prop. 1969:121, SU 1969:68, rskr 1969:381) för att den 1 januari 1970 överta och därefter förvalta statens aktier i flertalet av de aktiebolag, vilkas aktier förvaltades under fonden för statens aktier. Tyngdpunkten inom Statsföretag kom att ligga inom gruvindustrin, stålindustrin och skogsindustrin med företag som Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB), Norrbottens järnverk AB (NJA) och AB Statens skogsindustrier (ASSI). Men även betydande företag inom en rad andra branscher fördes in i koncernen, t.ex. Svenska Tobaks AB, Uddevallavarvet AB och Karlskronavarvet AB, Sveriges Allmänna Restaurang AB (SARA) och AB Kabi.

De statliga kreditinstituten, vilkas speciella uppgifter inte ansågs passa in i koncernen lämnades utanför Statsföretag. Vidare undantogs de statliga företagen inom kommunikations- och transportområdet. De s.k. fiskala bolagen, dvs. AB Vin & Spritcentralen, Systembolaget AB, Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst ansågs skilja sig så från andra statliga bolag genom sin funktion av monopolföretag med fiskala uppgifter att de inte lämpligen borde ingå i Statsföretaggruppen. Utöver dessa tre grupper av företag lämnades ytterligare några bolag med särskilda uppgifter utanför Statsföretag. Som exempel på sådana bolag kan nämnas AB Asea-Atom och AB Atomenergi.

Samtidigt med Statsföretag bildades affärsverksdelegationen med huvudsaklig uppgift att fungera som ett kontaktorgan mellan affärsverken och de statsägda aktiebolagen. Till ledamöter i delegationen utsågs styrelseledamöterna i Statsföretag och en företrädare för kommunikationsdepartementet.

I prop. 1969:121 angavs de huvudsakliga motiven för bildandet av Statsföretag. De statliga aktiebolagen borde organiseras så att största möjliga effektivitet uppnåddes såväl i fråga om att uppfylla näringspolitiska som företagsekonomiska mål. Fördelar stod att vinna genom att ett organ skapades med möjligheter att bedriva en systematisk framtidsplanering för

företagsgruppen som helhet. Genom bildandet av Statsföretag skulle det vidare bli möjligt att i framtiden ta initiativ till och förverkliga nya och angelägna projekt med krav på samverkan mellan flera företag eller med stora resursbehov. Väsentliga fördelar ansågs också stå att vinna genom att dotterföretagen kunde utnyttja vissa gemensamma funktioner inom Statsföretag. En bättre rollfördelning kunde uppnås om politiska beslut och beslut av verkställighetskaraktär kunde hänföras till skilda organ.

Den allmänna övergripande målsättningen för Statsföretag gavs den vida formuleringen att under krav på lönsamhet uppnå största möjliga expansion. Någon annan övergripande målsättning ansågs inte lämplig eller möjlig om de statliga företagen framgångsrikt skulle kunna fullgöra sina näringspolitiska uppgifter. Målen och villkoren för dessa företags verksamhet ansågs inte få innebära sådana inskränkningar i rörelsefriheten att de kom i ett underläge i förhållande till andra företag. De statliga företagen skulle även i framtiden ha ett särskilt ansvar att ta hänsyn till samhällsintresset vid val mellan olika produktions- och lokaliseringsalternativ.

Enligt uttalande i prop. 1969:121 ansågs staten efter en övergångstid kunna ställa samma anspråk på utdelning på sina i förvaltningsbolaget investerade medel som genomsnittligt ställs i vårt land på företag av samma slag. Det var också naturligt att en del av vinsten återinvesterades i företag med goda utvecklingsmöjligheter. Efter en uppbyggnadsperiod borde Statsföretag lämna åtminstone lika stor utdelning som staten erhållit från de företag som hade överförts till bolaget. I sista hand var det dock staten som avgjorde i vilken utsträckning dotterbolagens vinstkapacitet borde tas i anspråk för utdelning.

För att förena det företagsekonomiska intresset med det samhällsekonomiska ålades Statsföretag skyldighet att på anfordran lämna offert för fullgörandet av sådana speciella uppgifter som ägaren begär. Hur offertförfarandet praktiskt skulle utformas fick prövas i varje enskilt fall.

Vid sidan av de övriga målen skulle också för de statliga företagen gälla att nå allt större arbetstillfredsställelse för de anställda.

Regeringens ägarfunktion kunde efter tillkomsten av Statsföretag koncentreras på förvaltningsbolaget självt. Att uppställa målen för detta bolag och följa dess verksamhet och därmed indirekt den statliga koncernens långsiktiga utveckling samt att integrera den statliga företagsgruppen i den allmänna näringspolitiska planeringen blev den huvudsakliga uppgiften i utövandet av ägarfunktionen.

Sedan Statsföretag inledde sin verksamhet år 1970 har koncernens fakturerade försäljning i det närmaste tredubblats och uppgick år 1976 till ca 9.750 milj. kr. Det årliga investeringsbeloppet har följt samma utveckling. Således uppgick koncernens totala investeringar år 1970 till drygt 500 milj. kr. och år 1976 till närmare 1.850 milj. kr. Antalet anställda i Sverige har under samma period ökat från ca 34.000 till närmare 45.000. Totalt sysselsätts över 40 % av Statsföretaggruppens anställda i Norrland, då främst i Norrbottens län. Av gruppens anläggningsinvesteringar har ca 50 % kommit detta län till del.

Statsföretaggruppens inriktning har i stor utsträckning koncentrerats till basindustrierna. Investeringarna i gruvor, järnverk, skogs- och petrokemisk industri uppgick under perioden 1970-1974 till ca 3.000 milj. kr. På senare år har omkring två tredjedelar av koncernens anläggningsinvesteringar gjorts inom basindustrierna.

Rörelseresultaten har varierat starkt mellan åren. Resultaten efter finan-

siella intäkter och kostnader har under åren 1974-1976 uppgått till 1.043, 353 och – 437 milj. kr. Resultatet för år 1977 förutses kommer att visa ett underskott av drygt 1.200 milj. kr. Resultaten för åren 1976 och 1977 medför en kraftig försämring av Statsföretags soliditet. Företagsgruppens starkt varierande resultat får i första hand tillskrivas dess beroende av konjunkturkänsliga basindustrier, främst LKAB, NJA och ASSI.

Statsföretag fick när verksamheten började ett bundet eget kapital av närmare 1.750 milj. kr. varav 1.400 milj. kr. utgjorde aktiekapital. År 1976 var motsvarande kapital närmare 3.600 milj. kr. varav 2.775 milj. kr. aktiekapital. Huvuddelen av ökningen härrör sig från aktieteckningar som staten till viss överkurs gjorde i Statsföretag under budgetåren 1975/76 och 1976/77 om sammanlagt 1.500 milj. kr. för att skapa underlag för investeringar under återstoden av 1970-talet och för att ge en sådan soliditet att nödvändig upplåning kunde ske (prop. 1975/76:99, NU 1975/76:39, rskr 1975/76:220). För olika företag inom gruppen har vid skilda tillfällen beviljats ägartillskott av riksdagen. Det mest betydande, 1.800 mij. kr., lämnades år 1976 för att täcka förluster vid NJA (prop. 1976/77:57, NU 1976/77:21, rskr 1976/77:152).

Sedan Statsföretag började sin verksamhet år 1970 har företagsgruppen alltmer kommit att fungera som en sammanhållen koncern. Moderbolaget har fått en central roll i fråga om finansiering och andra samordnande uppgifter. Riktlinjer för gemensamt agerande inom en rad olika områden har också utarbetats. Jämfört med andra koncerner är dock beslutsfattandet i betydande utsträckning decentraliserat.

Statsföretag har sedan sin tillkomst förvärvat och bildat nya företag. Vissa rörelsegrenar har avvecklats eller fått en ny inriktning och ägarförhållandena i gemensamt ägda företag har i en del fall förändrats. Den för koncernen mest genomgripande förändringen är att Uddevallavarvet och Karlskronavarvet lämnade koncernen vid halvårsskiftet år 1977. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1976/77:139, NU 1976/77:53, rskr 1976/77:343) har den statliga varvsgruppen, bestående av AB Götaverken, Uddevallavarvet och Karlskronavarvet med dotterbolag, sammanförts till en koncern under ett särskilt moderbolag vars aktier ägs direkt av staten.

Statsmakterna kan även i framtiden väntas ta Statsföretags kapacitet i anspråk inom olika branscher. En bransch som är aktuell för ökade insatser från koncernens sida är textil- och konfektionsindustrin. På liknande sätt kan Statsföretag även i fortsättningen på olika sätt komma att medverka till att främja sysselsättningen inom utsatta regioner. Det s.k. offertförfarandet kan i dessa sammanhang komma att användas.

Den svenska handelsstålindustrins framtida struktur och omfattning är f.n. föremål för överväganden. En sammanslagning av de största handelsstålverken väntas ske i en gemensam koncern i vilken NJA väntas ingå. Statsföretag blir troligen delägare i den nya handelsstålkoncernen.

Svenska AB Navigator är ett förvaltningsbolag som äger aktier i flera bolag. Omsättningen var år 1976 604 milj. kr. och antalet anställda 1.992. Navigator redovisade samma år en vinst före dispositioner och skatter på 14,8 milj. kr. medan investeringarna uppgick till ca 55 milj. kr.

Organisatoriskt är Navigator indelat i fyra divisioner, bildelar, Handic, hem och plast samt två sektorer, el, resp. mekanik. Handicbolagen i Göteborg, som förvärvades under år 1975, hade en omsättning år 1976 på 120 milj. kr.

Navigators ägarbild är förhållandevis komplicerad. ASSI, LKAB och Tobaksbolaget har tillsammans med Tobaksbolagets pensionskassa ett

avgörande inflytande i bolaget. Även Kooperativa förbundet äger aktier i bolaget liksom ett antal B-aktieägare vilkas andelar har ett lägre röstvärde och därför berättigar till endast ett mindre inflytande.

Mot bakgrund av vad jag anfört vill jag framhålla följande.

Statsföretag har nu verkat i nära åtta år och en betydande erfarenhet av företagets verksamhet föreligger. Samtidigt har förutsättningarna härför i väsentliga avseenden ändrats och ytterligare förändringar kan förutsättas komma att ske. Det finns därför enligt min mening nu anledning att utreda frågan om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål mot bakgrund av bl.a. de motiv som angavs för bildandet av ett förvaltningsbolag. Även principerna för Statsföretaggruppens organisation bör nu prövas.

I olika branscher finns behov av industripolitiska åtgärder av skilda slag. Statliga företagsengagemang kan vara lämpliga inom områden som är speciellt krävande på grund av kapitalinsatsernas storlek eller när lönsamhetsförväntningarna inte är sådana att man kan räkna med att någon etablering annars skulle komma till stånd. I vissa fall, som i fråga om stålindustrin och textil- och konfektionsindustrin, kan statliga företagsengagemang vara en förutsättning för att en nödvändig strukturanpassning skall kunna genomföras med begränsade störningar för de anställda, kommuner och andra berörda. Effekterna av statliga företagsengagemang i jämförelse med andra branschpolitiska åtgärder kan i detta sammanhang vara av intresse att belysa. En huvudfråga är i vilken utsträckning och på vad sätt staten genom Statsföretag skall engagera sig i branscher med strukturproblem och i kapitalkrävande basindustrier. Vidare bör man överväga Statsföretags medverkan i regionalpolitiken. Genom att bl.a. skapa nya arbetstillfällen eller ersättningsindustrier inom regioner med sysselsättningsproblem kan Statsföretag bli ett betydelsefullt medel. I detta sammanhang bör Statsföretags medverkan också ses i relation till andra möjligheter som staten har när det gäller att lösa sysselsättningsuppgifter.

Vid en bedömning av inriktningen och omfattningen av Statsföretags engagemang bör frågan om självfinansiering, ägartillskott och andra finansieringsmöjligheter beaktas.

Det finns enligt min mening skäl att nu göra en samlad översyn av nämnda frågor. En särskild utredare bör tillkallas för ändamålet.

Utredaren bör mot bakgrund av sina allmänna synpunkter på effekten av statliga företagsengagemang i förhållande till andra industripolitiska insatser göra en bedömning av Statsföretags branschinsatser och sysselsättningsskapande uppgifter. Utredaren bör vidare lämna förslag till en övergripande målsättning för gruppen. Jag vill betona vikten av att kravet på lönsamhet även i fortsättningen får en avgörande betydelse. De övriga målen som har angetts för Statsföretags verksamhet bör också ses över. Detta gäller inte minst de mål som har ställts upp i fråga om de anställdas inflytande och frågor som rör arbetsmiljön. Inom dessa områden har väsentliga förändringar skett sedan de ursprungliga målen för Statsföretag antogs av riksdagen år 1969. Statsföretaggruppen har hållit en hög ambitionsnivå i fråga om de anställdas inflytande och arbetsmiljö och bör göra det även i framtiden.

Utredaren bör mot bakgrund av sina förslag till mål pröva principerna för Statsföretaggruppens organisation. Härvid bör en decentralisering av gruppen eftersträvas. I dessa överväganden bör Statsföretags karaktär av konglomerat samt dess regionala betydelse beaktas.

De industripolitiska och andra motiv som har legat bakom statens engagemang i ett antal företag har efter hand förändrats. I den mån väsentliga

motiv inte längre föreligger för ett statligt ägarengagemang i dessa företag kan frågan om en försäljning aktualiseras.

Utredaren bör ange vilka kriterier som bör ligga till grund för att bedöma om företag inom Statsföretaggruppen bör avyttras eller avvecklas.

Frågan om en utvidgning av de statliga företagens ägarkrets har aktualiserats i olika sammanhang. Härvid har nämnts spridande av aktierna såväl i moderbolaget som i vissa dotterbolag. Utredaren bör studera vilka verkningar ett vidgat ägande av företagen inom Statsföretaggruppen kan få såväl vad beträffar möjligheterna att genomföra samhälleliga uppgifter som i ekonomiskt hänseende. Även praktiska konsekvenser t.ex. i fråga om möjligheterna att utnyttja koncernbidrag till delägda företag bör belysas.

Inom Statsföretaggruppen finns företag från olika branscher och med skiftande lönsamhet. Det är därför svårt att formulera krav på avkastning på det engagerade kapitalet i koncernen i dess helhet. Utredaren bör dock söka belysa denna frågeställning och lämna en redogörelse för sin principiella syn på hur lönsamhetskravet bör tillgodoses. Staten som ägare avgör årligen i vilken utsträckning Statsföretags vinstkapacitet skall tas i anspråk för utdelning. Utredaren skall därför inte pröva utdelningspolitiken.

Svårigheterna att förena företagsekonomisk lönsamhet med sådana särskilda uppgifter som ägaren kan ålägga Statsföretag förutsågs vid koncernens bildande. Då anvisades det s.k. offertförfarandet som en teknik att förena samhällsintresset och det företagsekonomiska intresset. Utredaren bör mot bakgrund av vunna erfarenheter utvärdera offertförfarandet. Behöver förfarandet modifieras eller bör en helt annan form för ersättning väljas bör utredaren lämna förslag härom.

Som jag förut har nämnt tillsattes affärsverksdelegationen i samband med bildandet av Statsföretag. Delegationen har inte kommit att spela den roll för ökad kontakt och samverkan mellan affärsverken inbördes och mellan dessa och Statsföretag som ursprungligen förutsattes. En bedömning bör göras om delegationen skall fortsätta sin verksamhet och vilka uppgifter den i så fall bör ha .

Staten har i första hand genom ASSI, LKAB och Tobaksbolaget direkt och indirekt ett betydande inflytande i Svenska Navigator. Det är därför motiverat att utredaren lämnar förslag till hur statens inflytande i Navigator lämpligen bör utövas.

Inom domänverket och ASSI prövas förutsättningarna för att bilda ett statligt skogsbolag i vilket ASSI och huvuddelen av verket skall ingå. Utredaren bör lämna synpunkter på konsekvenserna av olika former för samordning av verksamheten i domänverket och ASSI från såväl samhällelig som organisatorisk synpunkt.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med Statsföretags ledning och med andra berörda företag och företrädare för de i utredningen berörda fackliga huvudorganisationerna.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om Statsföretag AB:s verksamhetsinriktning och mål m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat

föreskrivs,
att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.
(Industridepartementet)

## 3. Organisationskommitté för bildandet av regionala utvecklingsfonder

Dir 1977:127

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-01

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför.

I prop. 1977/78:40 bil. 1 föreslås att länsvisa utvecklingsfonder byggs upp i stiftelseform med stat och landsting samt i förekommande fall kommun utanför landsting som huvudmän. Stiftelserna, som föreslås börja sin verksamhet den 1 juli 1978, avses bl.a. överta de uppgifter som företagareföreningarna f.n. har. Stiftelsernas verksamhet skall finansieras av staten och resp. landsting gemensamt. Som ett led i uppbyggnaden av stiftelserna föreslås att funktionerna och personalen vid de filialkontor som är knutna till statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU) förs över till stiftelserna. Vidare föreslås att de medel som finns i statens hantverks- och industrilånefond och statens utvecklingsfond slås samman och förs över till stiftelserna.

I propositionen aviseras att en särskild organisationskommitté skall tillkallas för att förbereda bildandet av stiftelserna.

För att vinna tid förordar jag att kommittén tillkallas redan innan riksdagen beslutat i frågan.

Kommitténs uppgift bör vara att med utgångspunkt i förslagen i propositionen förbereda bildandet av stiftelserna. Häri ingår bl.a. att utarbeta förslag till avtal mellan staten och resp. landsting samt normalstadgar för stiftelserna, medverka vid överföring av personal och egendom från företagareföreningarna till stiftelserna, föreslå fördelning av statens utvecklingsfonds medel på stiftelserna, ta upp frågan om hur stiftelserna såsom arbetsgivare skall vara organiserade, utarbeta förslag till övergångsanordningar rörande utestående hantverks- och industrilån samt bevakning och uppföljning av industrigarantilån, lokaliseringsstöd och lån från statens utvecklingsfond m.m., samt att utarbeta principer för hur ansvaret för finansiering av de överförda filialkontorsfunktionerna skall fördelas mellan berörda stiftelser och vilka geografiska upptagningsområden som skall gälla för fortbildningsverksamheten. Kommittén bör även ta upp frågan om hur en tidsmässig samordning av bidragen till stiftelserna från staten och landstingen skulle kunna lösas. Vidare bör kommittén om så bedöms lämpligt kunna biträda vid upplösning och avveckling av företagareföreningarna.

Kommittén bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor med direkt anknytning till uppbyggnaden av de regionala utvecklingsfonderna.

Kommittén bör arbeta i nära kontakt med bl.a. landstingen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling, statens utvecklingsfond, Sveriges exportråd samt företa-

gens och de anställdas organisationer.

Kommittén bör fortlöpande redovisa resultaten av sitt arbete.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en kommitté med högst fyra ledamöter med uppdrag att förbereda uppbyggnaden av regionala utvecklingsfonder,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén. Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 4. Vissa frågor rörande standardisering

Dir 1977:132

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-22

Statsrådet Johansson anför.

Standardisering syftar till att förenkla och förbilliga genom att enhetliga regler om utförande eller utformning av produkter m.m. införs. Standardisering kan därför medverka till en höjning av produktiviteten och en minskad kostnad för produktionen.

Det finns standarder utarbetade på flera nivåer, såsom inom företag, på nationell och internationell nivå. Svensk standard är en nationell standard fastställd av SIS – Standardiseringskommissionen i Sverige. Den har en viss bestämd utformning och har tillkommit enligt en särskild procedur i samarbete med olika intressenter, såsom tillverkare, användare, myndigheter och institutioner. Tillämpningen av denna standard är frivillig. Är standardens innehåll tekniskt och ekonomiskt sunt och hållbart får den vanligen en allmän tillämpning. I annat fall utnyttjas den inte.

Tillämpningen av en standard kan bli tvingande om en myndighet hänvisar till den i en föreskrift. Detta förekommer bl.a. när det gäller vissa bestämmelser om hälsa, säkerhet och miljö. Den föreskrivande myndigheten avstår i dessa fall från att utarbeta preciserade regler på områden som täcks – eller avses bli täckta – av en standard. I stället nöjer sig myndigheten med att i föreskrift ange vissa allmänna krav och i övrigt hänvisa till standarden. En myndighet föreskriver ibland i sådana fall även viss fortlöpande kontroll av att standardens krav uppfylls. Det förekommer att denna kontroll överlåts till SIS genom att myndigheten kräver att produkten skall vara märkt med särskild SIS-symbol, det s.k. SIS-märket.

Hänvisning till standard och därmed sammanhängande SIS-märkning har visat sig innebära vissa problem bl.a. på grund av lagstiftning som tillkommit på senare tid och på grund av varierande tillämpning inom olika branschområden.

Enligt lagen (1974:896) om riksprovplatser m.m. förstås med officiell provning sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som ej är egenkontroll. Officiell provning skall utföras vid s.k. riksprovplats om inte annat är särskilt föreskrivet. Den officiella provningsverksamheten är i princip en myndighetsuppgift. Prövning av fråga om godkännande av produkt eller anläggning innebär myndighetsutövning. I den nya regeringsformen föreskrivs att förvaltningsuppgift som innebär myndighetsutövning kan överlämnas till enskilt organ eller enskild individ endast med stöd av lag. Oklarhet råder f.n. huruvida den kontroll som sker i samband med SIS-märkning är att anse som officiell provning och innebär myndighetsutövning.

Utformningen av principen om hänvisning till standard varierar beroende på branschområde. På vissa områden hänvisas till standard för att ange exempel på lösningar som uppfyller föreskrifternas krav. På andra områden däremot görs standarder också i en del fall tvingande genom hänvisning i föreskrifterna. Klara riktlinjer saknas för hur hänvisning till standard skall ske. Även här innebär regeringsformen vissa restriktioner. Vidare råder det oklarhet om hur de standarder som utnyttjas för hänvisning skall publiceras.

När myndigheterna hänvisar till standard som exempel på lösningar som uppfyller föreskrifternas krav har detta ofta visat sig få en stor genomslagskraft. Tillämpningen av standarden får i många sammanhang en tvingande karaktär trots att den är formellt frivillig. Det har från olika håll framförts farhågor för att den likriktning som standard innebär i dessa fall kan medföra hinder för utvecklingen av nya produkter. Så länge hänvisning till standard inskränker sig till väsentliga egenskapskrav upplevs denna oftast som värdefull, men när den inriktas på detaljerade tekniska lösningar kan den försvåra en sund teknisk utveckling och motverka nya tekniska lösningar.

Mot denna bakgrund bör nu utredas

dels vilka åtgärder som kan föranledas av en fortsatt tillämpning av systemet med SIS-märkning och hänvisning till standard i samband härmed,

dels hur systemet med hänvisning till standard har utformats och tillämpats inom olika branschområden samt vilka åtgärder som här kan anses nödvändiga.

För utredningsarbetet bör en särskild utredare tillkallas.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor rörande standardisering,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna ska belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 5. Omställbara eldningsanläggningar, m.m.

Dir 1977:134

Beslut vid regeringssammanträde 1977-12-22

Statsrådet Johansson anför.

I min anmälan till prop. 1976/77:129 med förslag till lag om kommunal energiplanering, m.m. tog jag upp frågan om att införa skyldighet att utrusta främst nytillkommande elproducerande och hetvattenproducerande anläggningar för drift med andra bränslen än olja under normala förhållanden. Jag återkommer nu till denna fråga.

Importerad råolja och importerade oljeprodukter svarar för huvuddelen av Sveriges energiförsörjning. Råoljan på världsmarknaden kommer från ett begränsat antal råoljeexporterande länder framför allt i Mellersta Östern och Afrika. Det är också där som huvuddelen av jordens kända reserver av råolja finns.

Under tiden efter andra världskriget steg oljeförbrukningen i världen i tämligen jämn takt t.o.m. år 1973. Efter prishöjningen i samband med den s.k. oljekrisen sjönk förbrukningen men har nu åter stigit till 1973 års nivå och däröver.

De globala oljereserverna kan inte i längden räcka för att tillgodose en växande efterfrågan. Redan innan produktionstekniska faktorer sätter ett tak för produktionsökningar kan det inträffa att olika exportländer begränsar den årliga produktionen, t.ex. för att kunna förlänga reservernas varaktighet.

Man bör räkna med att stigande efterfrågan på olja inte i längden kommer att mötas av ökad produktion utan i stället av betydande prishöjningar. Vidare finns risker för politiskt betingade störningar på oljemarknaden.

Naturgas och kol är de fossila bränslen som f.n. ligger närmast till hands för att ersätta oljan. Den totala förbrukningen av naturgas i världen är närmare hälften så stor som oljeförbrukningen. De kända utvinningsvärda naturgastillgångarna beräknas svara mot ca två tredjedelar av oljetillgångarna. Kolförbrukningen i världen motsvarar ungefär två tredjedelar av oljeförbrukningen. Jordens kolreserver är dock betydligt större än oljereserverna.

Sverige saknar nästan helt inhemska tillgångar på olja, naturgas och kol. Vissa inhemska organiska bränslen är dock tillgängliga, främst ved och torv samt olika sorters avfall.

Oljans nuvarande roll i svensk energiförsörjning bör ses mot bakgrund av de beskrivna förhållandena i fråga om fossila bränslen. Av Sveriges totala tillförsel av energi år 1976 utgjorde oljeprodukter drygt 70 %. Kol och koks svarade för ca 4 %, lutar, ved och avfall för ca 9 %, vattenkraft för ca 11 % samt kärnkraft för ca 3 %.

Det nuvarande oljeberoendet utgör en betydande belastning för landet och innebär uppenbara risker för vår framtida energiförsörjning. Det är på grund härav angeläget att minska oljans andel av energiförsörjningen. En viss övergång till andra organiska bränslen måste därför eftersträvas.

Ökad användning av sådana inhemska bränslen jag nyss nämnde innebär att försörjningstryggheten förbättras. Utnyttjandet av dessa bränslen kan dock inte ökas i så snabb takt att de till väsentlig del kan ersätta oljan i landets energiförsörjning inom önskvärd tid. Förutsättningarna är i det avseendet bättre för naturgas och kol. Även om dessa bränslen liksom oljan måste importeras, kan försörjningstryggheten ökas genom att importen sprids i fråga om energislag och geografiskt ursprung.

I energikommissionens (I 1976:05) uppgifter ingår bl.a. att analysera de risker som Sveriges stora oljeberoende för med sig. Enligt direktiven till energikommissionen bör, liksom hittills, ett viktigt inslag i svensk energipolitik vara att detta beroende så långt möjligt skall begränsas.

En ökning av andelen av andra organiska bränslen än olja i Sveriges energiförsörjning skulle dock möta problem på grund av utformningen av eldningsanläggningarna. Pannorna i nuvarande kondenskraftverk, kraftvärmeverk, hetvattencentraler, blockcentraler o.d. är med få undantag utformade enbart för eldning med olja. Detsamma gäller till största delen även industrins ångpannor och mindre pannor för uppvärmning.

För att gå över till fasta bränslen, exempelvis vedflis eller kol, krävs tidskrävande och kostsamma ombyggnader av pannorna. Dessutom behövs lagringsplatser, transportutrustning och andra anordningar för bränslehanteringen.

Det blir i allmänhet billigare att från början utforma en anläggning så att både olja och fasta bränslen kan användas än att senare bygga om den. Investeringen blir dock högre än om anläggningen enbart byggs för oljeeldning. De anläggningar som uppförs f.n. utformas med några undantag endast för oljeeldning.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört förordar jag att en kommitté tillkallas för att utreda frågan om att utforma främst nytillkommande större eldningsanläggningar för drift med alternativa bränslen till olja samt lägga fram behövliga förslag.

Kommittén bör belysa de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att utföra värmeproducerande och fossilbaserade elproducerande anläggningar för drift med fasta bränslen under normala förhållanden. Skillnaden i dessa avseenden mellan olika storlekar och typer av anläggningar bör redovisas. Vidare bör beaktas olikheter i lokala förhållanden, t.ex. i fråga om tillgång till hamn och andra faktorer av betydelse från transport- och hanteringssynpunkt.

Kommittén bör därvid även beakta tillgängliga mer avancerade metoder att genom beredning av bränslet före förbränningen anpassa det till skilda slag av anläggningar och uppnå fördelar som förbättrad ekonomi eller minskade miljöverkningar.

Uppdraget bör begränsas till att avse eldningsanläggningar med tillhörande anordningar för driften och anläggningar för bränsletillförseln. Andra installationer för uppvärmning av byggnader bör således inte beröras i detta sammanhang.

För att eldning med fasta bränslen skall vara godtagbar från hälso- och miljösynpunkt behöver vanligen mer omfattande åtgärder vidtagas än vid oljeeldning, bl.a. vad gäller rökgasrening, förbränningsteknik samt hanteringen av bränsle, aska och andra restprodukter. Behovet av sådana åtgärder varierar med olika slags bränslen och med anläggningstyp. Kommittén bör gå igenom de åtgärder som kan vara aktuella och belysa kostnaderna. Utgångspunkten bör därvid vara de miljövårdskrav beträffande anläggningar och bränslen som följer av miljöskyddslagstiftningen och lagstiftningen om svavelhaltigt bränsle.

På grundval av utredningsresultatet bör kommittén överväga behovet av lagstiftning eller andra föreskrifter som ger vidgad möjlighet att föreskriva att nya värmeproducerande och elproducerande anläggningar skall utformas så att de kan eldas med fasta bränslen. Kommittén bör överväga om denna möjlighet bör inskränkas till vissa bränslen samt vissa typer och storlekar av

anläggningar. Förslaget bör dock inte omfatta enheter för uppvärmning av enstaka bostadshus eller andra byggnader med värmebehov av motsvarande storlek. Frågor om särskilda statsbidrag skall inte prövas av kommittén.

Frågan om att införa naturgas i Sverige undersöks f.n. Några beslut har ännu inte fattats. Kommittén bör dock – för den händelse att naturgasimport kommer till stånd – utreda om det finns skäl att föreskriva att ny större eldningsanläggning skall anordnas så att den kan ställas om till drift med såväl naturgas som fasta bränslen. Kommittén bör redovisa tekniska och ekonomiska synpunkter på frågan. Om resultatet av utredningen visar att lagstiftning i frågan behövs bör kommittén föreslå sådan.

Vad jag nu sagt har i första hand avsett tillkommande anläggningar. Kommitténs uppdrag bör emellertid i viss utsträckning omfatta även befintliga anläggningar.

Som ersättning för olja i nuvarande anläggningar torde naturgas vara mest aktuellt. I samband med en eventuell introduktion av naturgas i Sverige kan det – i varje fall i ett inledningsskede – vara lämpligt att utnyttja gasen i befintliga större elproducerande och värmeproducerande anläggningar. Kommittén bör därför redovisa de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att ställa om sådana anläggningar till drift med naturgas. Kommittén bör överväga behovet av lagstiftning även i fråga om omställning av befintliga anläggningar så att de kan drivas med naturgas.

Det torde innebära större problem att ställa om befintliga oljeeldade anläggningar till drift med fasta bränslen än till drift med naturgas. Med hänsyn till osäkerheten om den framtida oljeförsörjningen är det angeläget att statsmakterna har underlag också för att bedöma möjligheterna att ställa om befintliga större anläggningar till eldning med fasta bränslen eller vidta förberedelser för sådan omställning. De tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna samt behövlig tid för sådana åtgärder bör därför också redovisas.

Möjligheterna att tillgodose miljökraven vid övergång till eldning med kol är sämre vid befintliga anläggningar än vid nya anläggningar. Kommittén bör därför belysa miljökonsekvenserna av övergång till kol vid befintliga större eldningsanläggningar samt bedöma i vilken utsträckning det därvid är möjligt att genomföra fullgoda miljöskyddsåtgärder. Kostnaderna för sådana åtgärder bör redovisas.

Jag övergår nu till vissa frågor med särskild anknytning till försörjningsberedskapen. Jag har i dessa samrått med chefen för handelsdepartementet.

Kommittén bör, som grund för den s.k. kontrollstation som avses komma till stånd inom ramen för oljelagringsprogrammet (prop. 1976/77:74, bil. 2 s. 170, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311), bedöma om framlagda förslag och överväganden i övrigt innebär behov av ändringar av gällande bestämmelser rörande försörjningsberedskapen inom energiområdet.

Möjligheten att kunna utnyttja andra bränslen än olja – i synnerhet inhemska bränslen – är av stor vikt för försörjningsberedskapen. Regeringen uppdrog med hänsyn härtill den 12 maj 1977 och den 8 december 1977 åt överstyrelsen för ekonomiskt försvar att förhandla med vissa kommuner om anordnande av eldning med frästorv i värmeverk. Regeringen uppdrog vidare den 30 juni 1977 åt överstyrelsen att teckna avtal med Energiverken i Göteborg om att komplettera pågående projekteringar av ett oljeeldat kraftvärmeverk så att det även kan utföras som kol- och oljeeldat kraftvärmeverk. Överstyrelsen har också fått ett likartat uppdrag om projektering av

ett kraftvärmeverk i Södertälje för eldning med fasta bränslen. Det faktaunderlag som framkommer i dessa sammanhang bör kunna utnyttjas av kommittén.

Ett stort antal bostadsbyggnader har utförts endast för eluppvärmning. Riskerna är betydande för avbrott av elleveranserna under kriser och krig p.g.a. skador på distributions- och produktionsanläggningar. Det är mot bakgrund härav angeläget att frågan om de tekniska förutsättningarna för alternativa uppvärmningsmöjligheter i befintliga eluppvärmda bostadsbyggnader studeras översiktligt. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet förordar jag att även denna fråga skall ingå i kommitténs uppdrag.

Arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Kommittén bör vara oförhindrad att redovisa sina förslag i delbetänkanden.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter, med uppdrag att utreda frågan om omställbara eldningsanläggningar, m.m.

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till ledamot, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrives,

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 6. Tilläggsdirektiv till läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09)

Dir 1978:5

Beslut vid regeringssammanträde 1978-01-26

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 25 september 1975 tillkallade chefen för industridepartementet sakkunniga att ingå i en delegation med uppdrag att utreda och ta initiativ till en samordning av resurserna inom svensk läkemedelsindustri. De sakkunniga har för sitt arbete antagit namnet läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09). I direktiven angavs att de sakkunnigas huvuduppgift är att ta initiativ till samordningsprojekt avseende produktion och forskning liksom sådana samordningsprojekt avseende marknadsföring som inte hänför sig till uppgifter som enligt riksdagsbeslut åvilar Apoteksbolaget. Arbetet skall bedrivas med särskild inriktning på att tillgodose samhällskravet på inflytande över läkemedelsindustrin. Projekten kan ges formen av bl.a. gemensamma bolag eller företagsfusioner. En övergripande målsättning skall vara att i samhällets regi sammanföra läkemedelsindustrins verksamhet. Om berörda parter inte kan träffa uppgö-

relse om lösningar som förordats av delegationen skall detta anmälas till regeringen.

Enligt min mening bör delegationen fortsätta sitt arbete. Direktiven bör emellertid delvis ändras. Utgångspunkten för det fortsatta arbetet bör vara att från allmän synpunkt dels goda betingelser skall föreligga för en konkurrenskraftig svensk läkemedelsindustri med möjligheter att göra sig gällande även på den internationella marknaden såväl kvalitativt som prismässigt, dels att bra och så långt möjligt billiga läkemedel skall stå till förfogande inom landet.

Den svenska industrins roll i den inhemska läkemedelsförsörjningen bör särskilt belysas. Delegationen bör vidare beakta möjligheterna att utveckla samarbetet mellan företrädare för läkemedelsindustrin och samhället. Delegationens fortsatta arbete bör inte omfatta sådana frågor rörande läkemedelsförsörjning, apoteksväsende m.m. som f.n. ses över av utredningen (S 1977:11) om läkemedelsinformationen och av de särskilda utredare som har tillkallats för att se över (S 1977:18) läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering och (S 1977:20) priskontrollen av läkemedel. Delegationen bör i sitt arbete samråda med dessa utredningar. Den nämnda övergripande målsättningen för delegationens arbete bör sålunda inte längre gälla. Särskild anmälan till regeringen av det slag jag har nämnt bör fortsättningsvis inte heller komma i fråga. Arbetet bör i övrigt ske förutsättningslöst med avseende på samhällets intressen vad gäller inflytande över läkemedelsindustrin m m.

Jag hemställer att regeringen bestämmer delegationens uppdrag i enlighet med vad jag här har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 7. Tilläggsdirektiv till energikommissionen (I 1976:05)

Dir 1978:19

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-23.

Statsrådet Johansson anför.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 22 december 1976 tillkallade jag en kommission (I 1976:05) med uppdrag att utarbeta alternativa förslag till energipolitikens utformning för tiden fram till år 1990.

I direktiven till kommissionen sägs bl. a. att det inte ingår i dess uppdrag att ta upp frågan om att ersätta den nuvarande särskilda energibeskattningen med en beskattning inom mervärdeskattens ram.

I skrivelse den 22 december 1977 har kommissionen hemställt att få sina direktiv ändrade så att kommissionen i sitt fortsatta arbete kan ta upp och belysa frågan om att inrymma energiskatten under mervärdeskatten.

Efter samråd med chefen för budgetdepartementet har jag ingen erinran mot vad kommissionen har föreslagit. Även möjligheterna att kombinera en mervärdeskatt på energi med beskattning av energi anpassad efter produktionssättet skall emellertid belysas.

Jag hemställer att regeringen utvidgar kommissionens uppdrag i enlighet med vad jag har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 8. Vissa frågor rörande metrologisk verksamhet m.m.

Dir 1978:23

Beslut vid regeringssammanträde 1978-02-23

Statsrådet Johansson anför.

I budgetproposition 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 15 s. 210) har jag redovisat hur den metrologiska verksamheten i statlig regi f.n. är uppbyggd. Som jag där framhållit skall behovet av nationella normaler för olika mätstorheter täckas av riksmätplatser.

F.n. är någon riksmätplats inte utsedd enligt lagen (1974:897) om riksmätplatser m.m. Statens provningsanstalt, försvarets forskningsanstalt (FOA) och flygtekniska försöksanstalten har dock hittills fungerat som riksmätplatser för ett flertal storheter. I samband med att delar av FOA omlokaliseras till Linköping den 1 juli 1978 har denna verksamhet vid FOA upphört den 1 januari 1978.

Som framgår av budgetproposition 1978 har riksrevisionsverket redovisat ett förslag till avgifter m.m. inom bl.a. riksmätplatssystemet. Förslaget har kritiserats av flera remissinstanser. Jag har därför i nämnda proposition anmält att såväl frågan om finansieringen av riksmätplatsernas verksamhet som frågan om uppbyggnaden av riksmätplatssystemet i stort behöver utredas ytterligare. För uppgiften bör en särskild utredare tillkallas.

Utredaren bör i sitt arbete bedöma för vilka storheter, utöver de där provningsanstalten, FOA och flygtekniska försöksanstalten hittills fungerat som riksmätplats, det i framtiden kan bli aktuellt att utse riksmätplatser. För de storheter där FOA tidigare fungerat som riksmätplats bör utredaren redovisa ett förslag till hur denna del av riksmätplatsverksamheten bör organiseras i framtiden. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande i frågan avser jag att senare återkomma med förslag om att berörd verksamhet vid FOA tillfälligt förs över till andra myndigheter.

Utredaren bör också redovisa ett förslag till finansiering av verksamheten vid riksmätplatserna. Utredningen bör i denna del ske med utgångspunkt i den redovisning av kostnader för verksamheten som har redovisats i riksrevisionsverkets förslag till avgifter inom riksprovplats- och riksmätplatssystemen. Detta förslag jämte de yttranden som har avgivits över detta bör överlämnas till utredningen, liksom de skrivelser om den metrologiska verksamheten som har kommit in från myndigheter, institutioner m.fl.

Sammanfattningsvis bör utredaren redovisa ett förslag till organisation, omfattning och finansiering av riksmätplatsverksamheten i Sverige liksom de övriga förslag som hör samman med detta. Organisationsförslaget bör utgå från de riktlinjer för riksmätplatsverksamheten som fastslagits av riksdagen (prop. 1974:162, NU 1974:52, rskr 1974:349). Utredaren bör särskilt redovisa

de möjligheter till nordiskt samarbete som kan finnas och ekonomiska konsekvenser av ett utbyggt sådant samarbete.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor rörande metrologisk verksamhet m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att ersättning till utredare, sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen (1946:394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens övervägande och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 9. Tilläggsdirektiv till mineralpolitiska utredningen (I 1974:02)

Dir. 1978:25

Beslut vid regeringssammanträde 1978-03-09

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför.

Med stöd av bemyndigande den 29 mars 1974 tillkallade dåvarande chefen för industridepartementet sakkunniga med uppgift att utreda den långsiktiga hushållningen med mineralresurser. De sakkunniga, som antog namnet mineralpolitiska utredningen, skall enligt direktiven bl.a. överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov.

Utredningen avlämnade i november 1977 delbetänkandet (SOU 1977:75) Industrimineral. Under början av år 1978 avser utredningen att avlämna ytterligare ett delbetänkande. Slutbetänkandet kommer att färdigställas till senare delen av år 1978.

Riksdagen har under hösten 1977 godkänt förslag till riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s.k. obrutna fjällområden (prop. 1977/78:31, CU 1977/78:8, rskr 1977/78:99). Riktlinjerna innebär bl.a. att gruvdrift normalt måste hänföras till sådan tyngre exploatering som inte bör medges inom obrutna fjällområden. Det kan emellertid inte uteslutas att det kan uppstå situationer när en från samhällets synpunkt mycket angelägen gruvdrift skall kunna medges inom ett obrutet fjällområde. En förutsättning för detta är dock enligt riktlinjerna att brytningen kan genomföras på ett sådant sätt att områdets tillgänglighet inte ökar väsentligt och att skadan från naturvårdssynpunkt blir liten. Vidare förutsätts att tillstånd förenas med de föreskrifter som behövs för att områdets karaktär av obrutet fjällområde skall kunna bibehållas.

Vad gäller prospekteringen i de obrutna fjällområdena anförde föredraganden i prop. 1977/78:31 att det är angeläget att en viss fortsatt och fördjupad geologisk kartläggning och prospektering sker även i de nu avsedda delarna

av den svenska fjällkedjan. Skulle prospekteringen i fjällvärden sjunka till en oacceptabelt låg nivå bör åtgärder för att åstadkomma ytterligare undersökningsinsatser övervägas. Föredraganden förutskickar att mineralpolitiska utredningen skall ges i uppdrag att överväga och komma med förslag till hur riktlinjerna för obrutna fjällområden skall kunna förenas med en från samhällets synpunkt önskvärd nivå på prospekteringsinsatserna.

Jag hemställer att regeringen utvidgar mineralpolitiska utredningens uppdrag i enlighet med vad som sålunda förutskickats.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 10. Tilläggsdirektiv till expertgruppen (In 1967:24) för regional utredningsverksamhet (ERU)

Dir 1978:35

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-13

T.f. departementschefen, statsrådet Johansson, anför.

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) tillkallades med stöd av Kungl Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1965 för att i anslutning till lokaliseringsberedningens verksamhet dels biträda vid uppläggning av den regionala utredningsverksamheten, särskilt i vad avser uppgiftsfördelning samt metodologisk samordning och utveckling, dels biträda forskningsberedningen med att samla information om och föreslå koordinering av forskningsverksamheten samt definiera forskningsbehov i lokaliseringsfrågor. I gruppen ingår företrädare för den regionalpolitiska forskningen, tjänstemän engagerade i planeringsfrågor inom departement och myndigheter samt representanter för fackliga organisationer.

ERU:s sekretariat uppgår nu till ca tio personer. För budgetåret 1977/78 beräknas kostnaderna för sekretariatet och de särskilda ERU-assistenterna som finns vid de skilda universiteten uppgå till ca 1,5 milj kr, medan ca 1 milj kr används för utgifter i samband med forskningsprogram och särskilda utredningsprojekt. Forskningen har i huvudsak finansierats genom de statliga forskningsråden och Riksbankens Jubileumsfond. För budgetåret 1977/78 har dessa organ anslagit ca 2,5 milj kr till ERU-anknuten forskning.

ERU har hittills genomfört två forskningsomgångar, var och en avslutad med en fullständig resultatredovisning och utvärdering. Den första etappen avslutades i och med att betänkandet (SOU 1970:3) Balanserad regional utveckling avlämnades och den andra med betänkandet (SOU 1974:1) Orter i regional samverkan. Vid båda redovisningstillfällena lämnades utförliga forskningsrapporter som bilagor till huvudbetänkandena. F n pågår en tredje etapp som i huvudsak skall vara avslutad med utgången av budgetåret 1978/79.

Arbetet inom ERU har hela tiden bedrivits med i stort sett samma organisation. Arbetsgrupper har bildats för olika delar av forskningsprogrammet. I arbetsgrupperna har tjänstemän från ERU-sekretariatet medverkat

som sekreterare. I samband med 1974 års avrapportering hade arbetsgrupperna ett självständigt ansvar för grupprapporter i vilka de olika forskningsresultaten inom gruppens arbetsområde sammanfattades och utvärderades. Med det nuvarande forskningsprogrammet arbetar sex arbetsgrupper.

ERU:s huvuduppgift är att initiera och samordna forskning. Arbetet bedrivs med utgångspunkt i ett övergripande forskningsprogram. Dessutom har ERU enligt sina direktiv till uppgift att biträda vid uppläggningen av regional utredningsverksamhet. Påverkan på forskningen inom ERU:s arbetsområde sker främst genom att det för forskarna känns angeläget att ställa in den egna forskningen i ett större sammanhang. En samlad presentation inom ramen för ERU:s betänkanden vidgar dessutom möjligheterna att sprida forskningsresultaten.

Arbetet inom ERU har engagerat främst planerare och administratörer från departement, verk och intresseorganisationer på central nivå. Under år 1976 påbörjades en verksamhet inom ERU:s ram, där man genom s.k. forskardagar vid universiteten strävar att vidga samarbetet mellan forskning och planering. Detta initiativ har fullföljts med öppna sammanträden i anslutning till arbetet inom bl.a de nyss nämnda arbetsgrupperna. Som ett resultat av ERU:s forskningsdagar har på regionalt initiativ på några universitetsorter bildats regionala grupper, där representanter för forskning och planeringsverksamhet i högskoleregionen möts i gemensamma diskussioner kring pågående och planerad forsknings- och planeringsverksamhet. Dessa regionala grupper har dock ännu inte nått någon högre grad av stabilitet och kontinuitet.

Riksdagen fattade hösten 1976 beslut om regionalpolitikens framtida inriktning (prop 1975/76:211, AU 1976/77:7, rskr 1976/77:79). I propositionen angav föredragande statsrådet inriktningen av den fortsatta regionalpolitiska forskningen. Den anslöt till ERU:s förslag i betänkandet (SOU 1974:1) Orter i regional samverkan, som utvidgades i lägesrapporten (DsA 1975:12) Forskningsprogram och utvärdering av den regionalpolitiska stödverksamheten 1965-1975. I propositionen markerades särskilt vikten av att forskningsresultaten snabbt utnyttjas i samhällsplaneringen, liksom betydelsen av att forskarna informeras om samhällsplaneringens forskningsbehov. Vidare hänvisas till att ERU, för att bygga upp bättre kontakter mellan forskare och planerare, hade initierat ett samarbete på de skilda universitetsorterna mellan forskare och planerare.

Riksdagens beslut markerade på flera punkter en ny inriktning av regionalpolitiken. Behovet av en mer decentralistisk politik underströks liksom vikten av en vidgad samordning mellan den regionalpolitiska planeringen och sektorsplaneringen. Vidare betonades att det regionala inflytandet över länsplaneringen borde öka genom ett mer markerat länsdemokratiskt inslag.

Regeringen har fullföljt denna nya inriktning i anvisningar till länsstyrelserna om fullföljandet av länsplanering 1974 och i förordningen (1977:88) om länsplanering, där bl.a. statliga verk och myndigheter anmodas lägga länsplaneringens resultat till grund för planeringen. Vidare har år 1977 tillsatts en kommitté (Kn 1977:04) som under våren 1978 skall lägga fram förslag om ett vidgat länsdemokratiskt inflytande över samhällsplaneringen. Slutligen kommer under år 1978 en ny fullständig länsplaneringsomgång att inledas, varvid de av riksdagen antagna nya principerna för regionalpolitiken på ett systematiskt sätt förs ut i länsplaneringen.

I budgetpropositionen 1978 (prop 1977:78:100 bil 17, s 101) konstaterade jag

att ERU:s nuvarande utredningsetapp i huvudsak kommer att avslutas under budgetåret 1978/79. För att samarbetet mellan forskare och planerare skall förstärkas och kunskapsöverföringen från forskning till planering förbättras bör enligt vad jag angav i budgetpropositionen ERU:s verksamhet därefter bedrivas i mer decentraliserade former. Jag nämnde vidare att uppdrag bör lämnas till ERU att före utgången av år 1978 utarbeta förslag till forskningsprogram för den kommande utredningsetappen. Programmet skall utarbetas i samverkan med forskare och planerare i de skilda högskoleregionerna. Jag anförde att en del av forskningsprojekten kan administreras i decentraliserade former. Förslaget skall ligga till grund för ställningstagande till den fortsatta regionalpolitiken våren 1979.

ERU bör nu få i uppdrag att lämna förslag till dels hur det framtida samarbetet mellan forskning och planering på det regionalpolitiska området bör organiseras, dels forskningsprogram för tiden efter den 30 juni 1979. Jag anger i det följande några utgångspunkter som bör ligga till grund för förslaget.

Ett ökat länsdemokratiskt inflytande i den övergripande samhällsplaneringen bör leda till en ökad medvetenhet om de mellan län och regioner varierande förutsättningarna och ambitionerna. Lösningar på inomregionala problem kan därmed komma att variera över landet. I en sådan situation finns anledning att pröva hur denna mångfald av problem och ambitioner på ett mer rättvisande sätt skall kunna påverka forskningens inriktning. Kontaktytan mellan planering och forskning bör då öka. ERU bör därför mot bakgrund av de hittillsvarande erfarenheterna med regionala grupper pröva hur regionala samverkansgrupper kan organiseras i de skilda högskoleregionerna. Företrädare för forskning, planering på regional och lokal nivå samt för fackliga organisationer och näringslivets organisationer bör ingå i dessa grupper. I den mån det bedöms nödvändigt att ge sådana samverkansgrupper tillgång till sekretariatsresurser, bör därvid övervägas vilken roll de särskilda ERU-assistenterna kan spela i sammanhanget. Strävan bör vidare vara att åstadkomma en samordning med regionstyrelserna i högskoleregionerna så att dubbelarbete undviks.

I samverkansgrupperna bör man med utgångspunkt i regionens förhållanden kunna diskutera forskningens inriktning i den egna högskoleregionen. Grupperna skall även kunna lämna synpunkter som underlag för ERU:s förslag till forskningsprogram. Härigenom bör det i ökad utsträckning bli möjligt att i forskningen uppmärksamma regionala variationer i den regionalpolitiska problembilden.

Samordningen av den regionalpolitiska forskningen måste vara en viktig uppgift även i ERU:s framtida verksamhet. Tillkomsten av regionala samverkansgrupper ger ändrade förutsättningar för denna samordning. ERU bör mot bakgrund av vad som har anförts tidigare överväga vilka ändringar i den egna organisationen som kan vara ändamålsenliga. I detta sammanhang bör ERU:s sammansättning och sekretariatets arbetsuppgifter diskuteras. ERU bör även diskutera vilken organisationsform som bör väljas för det fortsatta arbetet. Även de regionala samverkansgruppernas ställning bör övervägas. Förslag i dessa avseenden skall ha sin utgångspunkt i oförändrade personella och ekonomiska resurser.

ERU:s huvuduppgift bör vara att upprätta förslag till forskningsprogram samt med utgångspunkt i gällande forskningsprogram följa, initiera och samordna regionalpolitisk forskning. De arbetsgrupper som bildas kring resp. delprogram bör svara för det konkreta initierings- och samordningsarbetet

inom ramen för av ERU angivna riktlinjer.

Förutsättningarna för att i fortsättningen fortlöpande avrapportera forskningsresultat bör studeras. Som ett alternativ till den nuvarande uppläggningen i stora sammanhållna forskningsetapper bör ERU överväga möjligheterna att årligen se över forskningsprogrammet. En sådan lösning skulle innebära att delprogram sätts i gång och avslutas vid fler tidpunkter än f.n.

ERU bör uppmärksamma behovet av samordning med forskningskoordinerande verksamheter inom andra samhällsområden. Väsentligt är också att uppmärksamma hur den nya forskningsrådsorganisationen påverka förutsättningarna för finansiering och initiering av forskning av den typ som ERU bedriver.

Jag avser att våren 1979 anmäla förslag till framtida inriktning av regionalpolitiken. I detta sammanhang avser jag även att lägga fram förslag till ett program för den regionalpolitiska forskningen. ERU bör lämna förslag till sådant program. Förslaget bör vara väl förankrat på lokal och regional nivå. För att få en sådan förankring bör ERU ta initiativ till att bilda provisoriska samverkansgrupper av den sammansättning som angivits i det föregående. ERU bör i sitt förslag väga in de synpunkter som lämnas från de skilda samverkansgrupperna.

Utredningsarbetet bör bedrivas så att förslag skall kunna lämnas under hösten 1978.

Jag hemställer att regeringen utvidgar uppdraget till expertgruppen för regional utredningsverksamhet i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens hemställan och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 11. Vissa frågor rörande skogsägareföretagen

Dir 1978:38

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-13

T.f. departementschefen, statsrådet Johansson, anför.

Skogsägarerörelsens verksamhet grundas på 130.000 enskilda skogsägare. Medlemmarna samverkar i elva ekonomiska föreningar som är anslutna till branschorganisationen Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund och till Lantbrukarnas Riksförbund (LRF).

Skogsägarerörelsen har i sin nuvarande form funnits sedan 1930-talet. Under lång tid var verksamheten inriktad på att i första hand trygga medlemmarnas virkesleveranser till skogsindustrin. De ägarmässiga engagemangen i industriledet inleddes först under 1950-talet och blev av mer betydande omfattning först under 1960-talet.

De av skogsägareföreningarna ägda skogsindustrierna (skogsägareföretagen) sysselsätter f.n. sammanlagt ca 25.000 personer. Av den totala sysselsättningen inom skogsindustrin svarar denna företagsgrupp därmed för ca 30 %. De tre största skogsägareföretagen, Södra Skogsägarna AB, Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (NCB) och Vänerindustrier AB, syssel-

sätter ca 20.000 personer.

Den snabba expansionen av skogsägareföretagen har skett genom dels nyetableringar, dels köp av befintliga företag. Expansionen har medfört en snabbt ökande skuldbelastning. De problem i fråga om konsolidering som ofta uppstår i snabbt expanderande företag har kommit att gälla även skogsägareföretagen. På grund av den ogynnsamma kapitalstruktur som har uppstått har företagen drabbats särskilt hårt av den under senare år starkt negativa resultatutvecklingen.

LRF har, på uppdrag av skogsägarerörelsen, i skrivelse den 30 mars 1978 pekat på den allvarliga situation som skogsägareföretagen befinner sig i. I skrivelsen framhålls att läget är sådant att det, vid sidan av företagens egna mycket genomgripande åtgärder, krävs samhällsstöd för att säkra företagens fortlevnad, trygga sysselsättningen och för att vidmakthålla de insatser som medlemmarna i skogsägareföreningarna har gjort för att säkra sin leveranstrygghet. I skrivelsen pekas bl.a. på det förhållandet att skogsägareföretagen är relativt nyetablerade och därför inte har hunnit bygga upp en tillfredsställande soliditet. LRF har i skrivelsen hemställt om omedelbara överläggningar om skogsägarerörelsens situation och om formerna för nödvändiga samhällsåtgärder.

Efter de överläggningar som nu har skett i enlighet med LRF:s hemställan och de analyser som har gjorts inom regeringskansliet, står det klart att problemen i skogsägareföretagen är omfattande.

Särskilt akuta är problemen i NCB. Regeringen har tidigare denna dag beslutat att genom proposition (1977/78:180) föreslå riksdagen att särskilda åtgärder vidtas för att samhället skall kunna medverka till att lösa de akuta finansiella problem som har uppstått i företaget. En närmare redogörelse för situationen i NCB och de åtgärder som föreslås lämnas i propositionen.

Innan ytterligare åtgärder övervägs från samhällets sida bör en samlad analys och bedömning göras av skogsägareföretagens nuvarande situation och utveckling på något längre sikt. Jag förordar att en kommitté tillkallas med uppdrag att göra en sådan analys och bedömning och lämna förslag till åtgärder, som syftar till att säkerställa denna företagsgrupps fortbestånd i rationella former. I ett första skede bör kommitténs arbete inriktas på en närmare analys av de akuta problem av främst finansiell natur som har uppstått inom NCB samt även utreda de åtgärder som kan vara erforderliga för att åstadkomma en långsiktigt rationell struktur i företaget. De förslag till åtgärder som kan föranledas härav bör utformas så att de inte utgör hinder för de strukturella och andra åtgärder som kan aktualiseras som resultat av kommitténs fortsatta arbete.

Kommittén bör därefter analysera frågan om lämplig struktur inom skogsägareföretagen. Härvid bör uppmärksammas bl.a. de eventuella effektivitetsvinster som kan uppnås genom ökat samarbete mellan skogsägareföretagen. Med hänsyn till den mångskiftande verksamhet inom det skogsindustriella området och den stora geografiska spridning som utmärker skogsägareföretagen bör kommittén vara oförhindrad att också undersöka om positiva effekter kan uppnås genom strukturåtgärder där även andra skogsindustriföretag berörs.

Mot bakgrund av de förslag till strukturella och andra åtgärder som kommittén kan komma att förorda bör skogsägareföretagens långsiktiga finansiering närmare studeras. Härvid bör som ett huvudalternativ undersökas möjligheterna att konsolidera företagen utan särskilda statliga finansiella insatser. För det fall samhällets medverkan i en eller annan form kan

komma att föreslås bör kommittén beakta dels förslagens eventuella konkurrenspåverkande effekter gentemot andra typer av skogsindustriföretag, dels att förslagen skall ges sådan utformning att de är förenliga med Sveriges handelspolitiska åtaganden.

Kommittén bör vara oförhindrad att pröva även andra frågor som hänger samman med de förhållanden som jag har berört.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samarbete med skogsägareföreningarna och företagsledningarna hos berörda företag samt i nära kontakt med berörda fackliga organisationer och även andra berörda parter.

Vid fullgörande av sitt uppdrag bör kommittén, om så bedöms påkallat, samråda med kooperationsutredningen. (I 1977:01).

Kommittén bör redovisa resultaten av sitt arbete successivt.

Utredningsarbetet bör bedrivas med stor skyndsamhet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en kommitté med högst fem ledamöter med uppdrag att utreda vissa frågor rörande skogsägareföretagen i enlighet med vad jag har anfört,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 12. Tilläggsdirektiv till delegationen för energiforskning

Dir 1978:53

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-15

Statsrådet Johansson anför.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 12 juni 1975 tillkallade chefen för industridepartementet en delegation (I 1975:02) för energiforskning. Delegationen fick till uppgift att ta fram underlag för planering av forskning och utveckling inom energiområdet i ett långsiktigt perspektiv, att vara programansvarigt organ för programmet Allmänna energisystemstudier inom Huvudprogram Energiforskning och att verka för samordning av den totala forsknings- och utvecklingsverksamheten inom energiområdet.

Genom tilläggsdirektiv den 10 juni 1976 och den 10 februari 1977 preciserades delegationens uppgift i fråga om underlag för planering av forskning och utveckling. Delegationen gavs i uppgift att senast den 28 september 1977 redovisa förslag till energiforskningsprogram för treårsperioden 1978/79-1980/81. Uppgiften slutfördes genom att delegationen i september 1977 avgav betänkandet (SOU 1977:56) Energi – program för forskning, utveckling, demonstration.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1977/78:110, NU 1977/78:68, rskr 1977/78:341) skall under treårsperioden 1978/79-1980/81 ett nytt Huvudprogram

Energiforskning genomföras. Vid min behandling av dessa frågor i prop. 1977/78:110 (s 160-162) berörde jag även organisationen för Huvudprogram Energiforskning. Jag framhöll därvid bl.a. att ett organ som är fristående från de programansvariga myndigheterna, dvs. de myndigheter som har ansvaret för planering och styrning av genomförandet av energiforskningsprogrammet, behövs för att utföra vissa samordningsuppgifter. Jag framhöll även att dessa samordningsuppgifter liksom hittills t.v. bör åvila delegationen för energiforskning och att delegationen t.v. bör bibehålla sin ställning som kommitté.

Delegationens arbete under treårsperioden 1975-1978 har präglats av att energiforskningsprogrammet har befunnit sig i ett inlednings- och uppbyggnadsskede. Delegationens eget arbete har fram till hösten 1977 dominerats av de långsiktiga planeringsuppgifterna och av igångsättningen och uppbyggnaden av programmet Allmänna energisystemstudier. Tyngdpunkten i arbetet har därefter förskjutits i riktning mot utvärdering av olika delar av det pågående energiforskningsprogrammet.

Forsknings- och utvecklingsverksamheten inom Huvudprogram Energiforskning har nu nått stor omfattning. Inom vissa områden kommer resultaten av verksamheten troligen att utvisa att fortsatta insatser inom huvudprogrammet behövs. Vissa av dessa insatser kan komma att bli mycket kostnadskrävande. Inom andra områden kommer forsknings- och utvecklingsverksamheten att kunna avslutas eller bedrivas i liten omfattning.

Delegationens direktiv bör mot denna bakgrund nu preciseras på det sätt jag här kommer att ange.

Delegationen bör t.v. ha kvar sina tre huvuduppgifter, nämligen att ta fram planeringsunderlag, att vara programansvarigt organ för Allmänna energisystemstudier och att verka för samordning av forsknings- och utvecklingsverksamheten inom energiområdet. Inom resp. område bör delegationen ha följande huvudsakliga arbetsuppgifter:

1. *Underlag för planering av forskning och utveckling inom energiområdet* i ett långsiktigt perspektiv. Delegationen bör lägga ökad vikt vid att följa och värdera forsknings- och utvecklingsverksamheten inom energiområdet, såväl inom som utom landet. Tyngdpunkten i uppföljnings- och värderingsarbetet bör ligga vid den verksamhet som bedrivs inom de olika programmen inom Huvudprogram Energiforskning, inkl den verksamhet som sker i internationellt samarbete. Delegationen bör i samråd med de programansvariga organen vidta de förberedelser som krävs för att få fram ett enhetligt *underlag för statsmakternas planering av forskning och utveckling inom* energiområdet efter den 1 juli 1981. Delegationen bör därvid ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om vilka forsknings- och utvecklingsinsatser som bör föras vidare mot praktisk tillämpning, med eller utan stöd från energiforskningsprogrammet, och vilka som bör reduceras eller avbrytas.

2. Programansvar för Allmänna energisystemstudier. Delegationen bör som hittills ha ansvaret för planering, initiering och uppföljning m m av projekt inom programmet. Delegationen bör uppmärksamt följa den internationella utvecklingen inom området och verka för spridning av information om resultat från olika projekt inom programmet. Särskilt bör observeras att vissa projekt kan ge underlag för planering av forskning och utveckling inom energiområdet på längre sikt.

3. Samordning av forsknings- och utvecklingsverksamhet inom energiområdet. Ansvaret för planering och beställning av forskning och utveckling inom de olika programmen inom Huvudprogram Energiforskning

åvilar särskilda programansvariga organ. Delegationen bör på flera skilda sätt verka för samordning inom huvudprogrammet. De programansvariga organen skall samråda med delegationen beträffande programinriktning och avgränsningsfrågor samt frågor om internationellt forskningssamarbete och informationsverksamhet inom programmet. Delegationen bör vid sidan härav nära följa den verksamhet som bedrivs inom Huvudprogram Energiforskning och vid behov ta de initiativ som krävs för samordning. Ökad vikt bör läggas vid sammanställning och spridning av översiktlig information om verksamheten inom huvudprogrammet. Delegationen bör från berörda organ hämta in de upplysningar som behövs härför. Härutöver räknar jag med att delegationen bör kunna fylla en viktig funktion som remissinstans i olika frågor m.m.

Jag hemställer att regeringen preciserar delegationens uppdrag i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 13. Utredning om datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling

Dir 1978:66

Beslut vid regeringssammanträde 1978-07-20

T.f. departementschefen, statsrådet Johansson, anför.

Större tekniska genombrott kan ge upphov till så radikalt ändrade produktionsvillkor och nya produkter att de kan sägas påverka samhällsstrukturen i stort. De nya teknologier som förknippas med datorer och halvledarelektronik har otvivelaktigt sådan karaktär. Under det senaste decenniet har de på ett genomgripande sätt påverkat arbetet inom förvaltning och näringsliv och bidragit till en snabb effektivisering av verksamheten. Den ökade effektiviteten har ofta varit förknippad med genomgripande omställningar. Utnyttjandet av ny halvledarteknik har också på ett påtagligt sätt ändrat stora delar av varusortimentet. Denna utveckling kommer sannolikt att fortsätta.

Datorerna fick i början sin huvudsakliga användning som hjälpmedel för matematiska beräkningar i tekniska och vetenskapliga sammanhang. På det administrativa området började datorer införas under 1950-talet. Genom transistorisering av datorerna under 1960-talet möjliggjordes lägre priser samtidigt som driftsäkerheten och prestanda kunde förbättras. Detta innebar också ett genombrott för produktion i långa serier.

De s.k. integrerade kretsarna har de senaste åren fått sitt verkliga genombrott och inneburit ytterligare kraftigt förbättrade prestanda till lägre priser och ökat möjligheterna till decentralisering av databehandlingen. Samtidigt sker en mycket snabb teknisk utveckling inom komponentområdet i övrigt. Även inom näraliggande områden såsom optik, elektrooptik, laserteknik och mikrovågsteknik är den tekniska utvecklingen mycket snabb. Användningen av nya material kan också komma att ändra både produkter

och arbetsprocesser på sådant sätt att olika automationsförfaranden underlättas.

Datorernas användningsområden har vidgats snabbt och har nu en omfattande tillämpning inom en mångfald sektorer, såsom industri, handel, förvaltning, forskning, sjukvård, utbildning, kommunikation och försvar.

Användningen av datorer är störst inom området administrativ databehandling. Antalet nya tillämpningar inom detta område har ökat snabbt och utnyttjandet har även i övrigt blivit mer allmänt. Kontorsautomation väntas bli ett område med stor tillväxtpotential.

Även inom industrin har datatekniken fått ökad användning. Datorer används exempelvis vid processkontroll inom pappers-, stål-, cement- och kemisk industri. De utnyttjas för styrning av produktionslinjer inom bl.a. varvs-, bil-, gruvoch tryckeriindustrin. Datorer används också i samband med s.k. numeriskt styrda verktygsmaskiner. De utgör även en viktig grundkomponent i industrirobotsystem. Vid sidan av detta har halvledartekniken fått ökad tillämpning bl.a. när det gäller mät- och styrutrustning. Även mängden mindre datorer – s.k. mini- och mikrodatorer – har ökat.

Datorer används också för specialiserade uppgifter inom kommunikationssektorn, bl.a. för övervakning och styrning av luftfart, telekommunikationer och järnvägstransporter. Även automation ombord på fartyg är en intressant tillämpning av processtyrning.

Specialiserade datasystem används också inom sjukvården för t.ex. diagnostik och inom försvaret för t.ex. stridsledningssystem.

De olika elektronikområdena har i Sverige nästan genomgående en hög tillväxttakt. Dataindustrin har under efterkrigsperioden vuxit med ca 10 % per år. Även för produktionselektroniken liksom mät- och styrutrustningar väntas en hög tillväxttakt.

Statens industriverk har nyligen inom ramen för SIND:s dataindustriutredning publicerat en delrapport (SIND 1978:1) om den svenska dataindustrins utveckling och marknadsutvecklingen för datorer och datakommunikationsutrustning – Datamarknaden inför 1980-talet. I rapporten finns bl.a. en prognos över marknadsutvecklingen för datorer i Sverige. Denna visar på en årlig tillväxt på över 20 %. Som en följd av en ökad inriktning mot terminalbaserade system väntas marknaden för terminaler växa snabbt. Vidare beräknas andelen smådatorer öka.

Den snabba tekniska utvecklingen leder till en ökad produktförnyelse, där produkterna kan ges allt bättre prestanda till lägre eller i stort sett oförändrade priser. Bl.a. till följd härav blir elektroniken allt mer ett konkurrenskraftigt alternativ, både tekniskt och ekonomiskt, till konventionell teknik inom skilda användningsområden.

De senaste fem åren har utvecklingen av industrirobotar gått mycket snabbt. År 1970 fanns endast ca 100 industrirobotar installerade i svensk industri. År 1977 hade antalet ökat till ca 600.

Industrirobotarna används i dag i första hand vid tunga och monotona arbeten eller där besvärliga arbetsmiljöproblem finns. Arbetsuppgifterna omfattar främst hantering av arbetsstycken och maskinbetjäning av olika slag. Robotarna är ofta en länk mellan olika automatiskt styrda maskiner. I viss omfattning utför de egna arbetsoperationer, t.ex. svetsning, slipning, gradning och målning. Industrirobotar av den typ som finns i dag bedöms ha ett mycket stort användningsområde inom verkstadsindustrin, men också inom andra branscher där man utför repetitiva arbetsmoment, t.ex. inom sågverksindustrin och livsmedelsindustrin.

Man kan förutse att de användningsområden där det är ekonomiskt fördelaktigt att utnyttja robotsystem kommer att öka. Sveriges Mekanförbund beräknar antalet robotar i Sverige år 1980 till ca 1.200 och år 1985 till ca 5.000. Hindret för ett ökat utnyttjande bedöms ligga bl.a. i att det krävs moderna automatiska verktygsmaskiner för att kunna utnyttja robotar. Även brist på utbildade produktionstekniker och svårigheter att konstruera lämpliga program framhålls som begränsande faktorer.

Sovjetunionen anges i dag ha mindre än 400 industrirobotar i bruk i hela landet. Man planerar att före utgången av år 1985 ha en tillverkningskapacitet av 7.000 robotar och 10.000 tillhörande styrsystem per år. Enligt ett amerikanskt branschinstitut finns det f.n. 2.000-3.000 robotar inom industrin i Förenta Staterna. Antalet beräknas öka med ca 1.500-1.800 per år under den närmaste framtiden.

I flera ledande industriländer, såsom Förenta Staterna, Sovjetunionen, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland ser man tillämpningen av en mycket långt driven automation som ett effektivt medel att öka produktiviteten i många branscher. I flera av dessa länder finns statligt finansierade program med syfte att underlätta produktutvecklingsarbetet. Automation synes bli ett av de främsta hjälpmedlen i olika länders strävan att öka produktion och export. Snabbheten i att utnyttja de nya teknikerna kan komma att avgöra möjligheterna att överleva för både enskilda företag och hela branscher. Förändringarna kan få avgörande betydelse för hela industristrukturen och sysselsättningen.

Dessa skisserade utvecklingslinjer med datorer och annan elektronik innebär såväl fördelar och utvecklingsmöjligheter som problem för svenskt näringsliv. Andra länder har med ökad framgång börjat konkurrera inom traditionella svenska produktområden såsom process- och verkstadsindustrin. För vissa näringsgrenar kan det visa sig svårt att behålla de tekniska försprång som behövs för att klara vårt relativt höga kostnadsläge. På lång sikt kan förändringar i olika branschers konkurrenskraft därför uppstå.

En ökande internationell konkurrens kommer naturligt att både skapa avsättningssvårigheter inom etablerade områden och behov av att finna nya avsättningsområden för såväl exportindustrin som hemmamarknadsinriktad industri. Det svenska näringslivet torde således, oavsett konjunkturförändringar under 1980-talet, stå inför stora omställningsproblem. Men utvecklingen mot mer automatiserade produktionssystem och effektivare administration bör kunna bidra till en snabb produktivitetsökning inom berörda branscher. En sådan ökning är också en viktig förutsättning för att svenska industriföretag skall kunna överleva och expandera.

I fråga om produktion av investeringsutrustning ligger svenska företag långt framme. Den efterfrågeökning som kan förutses inom dessa områden bör kunna gynnsamt påverka utvecklingen i berörda företag. En växande hemmamarknad bör för dessa företag kunna vara en viktig grund för export av produktionsutrustning. Samtidigt kommer stora krav att ställas på tekniskt utvecklingsarbete inom företagen. Inom detta internationellt hårt konkurrensutsatta område beror skillnaden mellan framgång och stagnation ofta på hur framgångsrikt utvecklingsarbetet är. Företagen är här också i stor utsträckning beroende av olika samhällsinsatser på forskningsoch utbildningsområdet.

Riksdagen har i olika sammanhang berört behovet att utreda datateknikens och elektronikens effekter på produktion och arbetsliv.

I betänkande med anledning av motioner om datafrågor inom arbetslivet

m.m. hemställde arbetsmarknadsutskottet att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande kartläggning av datateknikens sysselsättningseffekter (AU 1977/78:4). Utskottet fann det angeläget att man gör en bred kartläggning av datateknikens framtida effekter på arbetsliv och sysselsättning. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1977/78:17). Chefen för arbetsmarknadsdepartementet har tidigare denna dag bemyndigats att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö.

I samband med riksdagsbehandlingen av prop. 1977/78:17 om samarbete mellan staten och Saab-Scania på dataområdet m.m. föreslog näringsutskottet riksdagen att som sin mening ge regeringen tillkänna vad utskottet anfört beträffande utredning om svensk komponenttillverkning på dataområdet (NU 1977/78:31). Utskottet anförde bl.a. att utvecklingen inom datatekniken tyder på att en inhemsk tillverkning av komponenter inom vissa speciella områden kan visa sig betydelsefull för såväl dataindustrin som annan elektronikindustri. Mot bakgrund av att detta kan komma att kräva stora ekonomiska resurser hemställde utskottet om en utredning och analys av möjligheterna att bygga ut komponenttillverkningen, liksom en belysning av vilka forsknings- och utvecklingsinsatser som kan komma att krävas. Med hänsyn till att frågan i viss mån redan uppmärksammats av styrelsen för teknisk utveckling och statens industriverk ansåg utskottet att utredningen borde kunna genomföras i samverkan mellan de båda myndigheterna. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1977/78:98).

I betänkande med anledning av prop. 1977/78:100 (bil. 17) i vad avser Datasaab AB jämte motioner hemställde näringsutskottet att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen tillkänna vad utskottet anfört beträffande utredning om svensk elektronikindustri (NU 1977/78:58). Utskottet anförde att en utredning som kartlägger elektronik- och databranschens nuläge och analyserar möjliga utvecklingsvägar bör komma till stånd. Särskilt bör utredningen uppmärksamma möjligheterna att främja en utveckling av produktion på elektronikområdet inom Sverige. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1977/78:297).

Jag avser att senare denna dag föreslå att statens industriverk får i uppdrag att i samarbete med styrelsen för teknisk utveckling företa den branschutredning som riksdagen har uttalat sig för. I detta uppdrag ingår också som en del att utreda frågor om komponenttillverkning. En fördjupad information om hur mindre och med Sverige jämförbara stater som t.ex. Nederländerna, Schweiz, Österrike och de nordiska länderna bedömer frågorna om självförsörjningsgrad och utlandsberoende är i detta sammanhang av stort intresse.

Flera av de frågor som jag har berört i det föregående omfattas inte av de angivna utredningsuppdragen. Enligt min bedömning bör övriga frågor rörande datateknikens och elektronikens olika effekter speciellt på näringsliv och samhälle bli föremål för en särskild utredning. Jag förordar att en kommitté tillkallas för denna uppgift.

Till närmare vägledning för utredningsarbetet vill jag anföra följande.

Kommittén bör först kartlägga i vilken utsträckning näringsliv och samhälle idag utnyttjar datorer eller annan utrustning för avancerad automation. I en andra fas bör kommittén söka bedöma på vilka områden och i vilket tidsperspektiv ett utnyttjande av ny teknik bedöms vara tekniskt möjligt och ekonomiskt fördelaktigt.

Med detta material som bakgrund bör kommittén söka bedöma vilka

effekter på administration, produktion och produktivitet inom olika branscher och inom olika regioner som ett ökat utnyttjande av de aktuella teknikerna kan få på fem, tio och femton års sikt. Vidare bör effekterna på investeringsbehovet och energiefterfrågan beräknas. Olika faktorer som verkar hindrande eller stimulerande på denna utveckling bör belysas. Bl.a. bör behovet av forskning och utveckling i olika former och behovet av speciella utbildningsinsatser särskilt bedömas. Det sistnämnda bör ske i nära samarbete med den nyssnämnda kommitté som chefen för arbetsmarknadsdepartementet har fått bemyndigande att tillkalla. Kommittén bör också kartlägga vilken produktion av produktionsutrustning som finns inom landet och analysera vilka utvecklingsmöjligheter tillverkare av sådan utrustning kan förväntas ha.

Kommittén bör mot bakgrund av detta utredningsmaterial också överväga om och i vilken form åtgärder bör sättas in från samhällets sida antingen i syfte att stimulera ett ökat och effektivare utnyttjande av denna teknik eller att förbättra möjligheterna att förutsäga och förbereda de omställningar som kan behöva ske. Vidare bör övervägas om åtgärder bör sättas in för att underlätta utvecklingen av nya och effektivare produktionsmetoder liksom användningen av nya material och ny utrustning. Här kan även material- och energibesparingseffekter vara av intresse att studera.

Sveriges stora beroende av omvärlden måste särskilt beaktas. Kommittén bör därför i samarbete med samrådsgruppen för datafrågor också behandla möjligheterna att genom samordnade initiativ i internationella organisationer eller i redan inlett samarbete inom exempelvis OECD påverka utvecklingen.

Den kartläggning och analys som jag nu har uttalat mig för bör bli ett värdefullt underlag för den framförhållning samhället måste ha vad gäller utvecklingen av näringslivet.

Kommittén bör samråda med den förut nämnda kommittén med uppdrag att utreda datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö och med statens industriverk.

Det material som kommittén tar fram bör utformas så att det kan tjäna också som underlag för en närmare analys av effekterna på sysselsättningen. Kommittén bör sträva efter att före 1978 års utgång ha ett första material att överlämna till den nyssnämnda kommittén, som skall behandla dessa frågor.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en kommitté med högst nio ledamöter med uppdrag att utreda datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för kommittén skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 14. Framtida organisationsform för verksamheten inom statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU)

Dir 1978:71

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför.

Statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU) tillkom den 1 juli 1974 i samband med att huvuddelen av den verksamhet som bedrevs av dåvarande statens institut för företagsutveckling integrerades i verket.

SIFU har som huvuduppgift att genom fortbildning stödja mindre och medelstora företags utveckling. Detta sker främst genom korta specialkurser i aktuella ämnen inom teknik och ekonomi med stark anknytning till konkret arbetstillämpning. Utöver denna primära verksamhet utvecklar och genomför SIFU på uppdragsbasis kurser även för andra målgrupper än småföretagen. SIFU utvecklar vidare kurser för andra utbildningsgivares eller myndigheters räkning. Riktlinjerna för verksamheten har angivits senast i propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78:40 bil. 1, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110).

SIFU:s verksamhet skall i princip vara självbärande. Principen kan dock inte tillämpas helt när det gäller den primära verksamheten, dvs. de för småföretagen särskilt upplagda kursprogrammen. För att kursavgifterna skall kunna hållas på en rimlig nivå utgår därför anslag över statsbudgeten.

SIFU-enheten är indelad i sex operativa sektioner, nämligen för verkstadsteknik, byggnads- och VVS-teknik, elteknik, processteknik, kemisk teknik samt företagsekonomi. Dessutom finns stabsorgan för marknads- och planeringsfrågor och en servicesektion.

Enligt beslut av regeringen den 8 juni 1978 – grundat på riksdagens ställningstaganden åren 1973 och 1974 (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220 och prop. 1974:47, NU 1974:35, rskr 1974:227) – skall SIFU, med undantag för elektronikenheten inom sektionen för elteknik, under sommaren 1981 omlokaliseras till Borås.

I rapporten (SIND 1975:6) Kursverksamheten m. m. vid statens industriverk föreslog industriverket att frågan om en ny organisationsform för SIFU skulle utredas närmare. Verket anförde därvid bl. a. att en fortsatt profilering av SIFU:s aktiviteter mot korta kurser av fortbildningskaraktär innebar att verksamheten helt skulle komma att sakna inslag av sådan art som normalt var förknippad med myndighetsutövning. Samtidigt ställdes stora krav på flexibelt handlande och snabba beslut. Skäl talade därför enligt verket för att SIFU borde ges en formellt fristående ställning utanför den centrala statsförvaltningen.

SIFU har enligt min uppfattning en viktig funktion att fylla på småföretagsområdet. Även i andra sammanhang, t. ex. i fråga om vissa avsnitt inom den statliga fortbildningen, bör SIFU:s kompetens och resurser med fördel kunna utnyttjas.

Behovet av god förankring av SIFU:s verksamhet hos avnämarna såväl inom näringslivet som bland myndigheter och andra offentliga organ är stort. Jag har redan tidigare, i min anmälan till den förutnämnda propositionen 1977/78:40, angivit att jag avsåg att förutsättningslöst ta upp diskussioner med bl. a. företagens och de anställdas organisationer om för- och nackdelar med ett breddat huvudmannaskap för SIFU.

Jag finner det lämpligt att frågan om framtida organisationsform för SIFU-

verksamheten nu utreds. Uppgiften bör anförtros en särskild utredare.

Utredaren bör redovisa för- och nackdelar med den organisationsform som nu gäller. Mot bakgrund härav bör undersökas om några förändringar i SIFU:s organisationsform är motiverade. Sådana förändringar kan föranledas t. ex. av verksamhetens karaktär och behovet av ändamålsenliga former för inflytande från och samverkan med de olika intressenterna i SIFU-verksamheten. Jag finner det särskilt angeläget att utredaren i sina förslag beaktar den senare aspekten. Som grund härför bör kretsen av intressenter såväl inom det privata näringslivet som inom den offentliga sektorn analyseras. Särskilt bör härvid beaktas SIFU:s roll som utbildningsresurs för de regionala utvecklingsfonderna i fråga om företagareutbildning.

Utredaren bör vid sin översyn utgå från den verksamhet i stort som SIFU i dag svarar för. Det ingår således inte i utredningsuppdraget att pröva verksamhetens inriktning.

Om skäl talar för en förändring av SIFU:s organisationsform bör ett principförslag härom redovisas. Utredaren bör således inte i en första omgång redovisa de organisatoriska konsekvenserna i detalj av ett sådant förslag.

De kostnadsmässiga konsekvenserna av ett eventuellt förslag till principiellt ändrad organisation för SIFU-verksamheten bör redovisas.

Utredaren, som bör utarbeta sina förslag i nära samarbete med berörda myndigheter och organisationer samt med företrädare för de anställda inom SIFU, bör arbeta skyndsamt och redovisa resultatet av sitt arbete före den 1 januari 1979.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om framtida organisationsform för verksamheten inom statens industriverks enhet för företagsutveckling,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 15. Alternativ produktion vid varven

Dir. 1978:81

Beslut vid regeringssammanträde 1978-06-29

Departementschefen, statsrådet Åsling, anför.

Inom industridepartementet har sedan hösten 1977 gjorts studier rörande den svenska varvsindustrins framtid. En väsentlig del av dessa studier har varit analyser och bedömningar av den framtida marknadsutvecklingen för den svenska varvsindustrin.

Marknadsanalyserna ger vid handen att behovet av byggnation av fartyg kommer att kraftigt minska under åren 1978-1980. Bortfallet gäller huvud-

sakligen tank- och bulkfartyg, medan nybyggnadsbehovet för styckegods- och övriga fartyg i stort sett bedöms som normalt. Den rådande obalansen världen över i fråga om tillgång och efterfrågan på fartyg beräknas inte komma att upphöra förrän tidigast år 1981. För de fartygstyper som har utgjort huvuddelen av de svenska varvens produktion – stora tank- och bulkfartyg – kan man sålunda för flera år framöver räkna med att knappast några nybeställningar kommer att ske. Den efterfrågan på fartyg som kan förutses avser i huvudsak styckegods- och specialfartyg av skilda slag.

En minskning av varvskapaciteten beräknas komma att ske vid Japans och Västeuropas varvsindustrier. Vissa andra länder torde däremot komma att öka sin kapacitet. Den totala kapaciteten i världen torde därför inte nämnvärt komma att minska.

Det är därför angeläget att den svenska varvsindustrin i ökad utsträckning fyller ut sin kapacitet med alternativ produktion. Det torde dock vara orealistiskt att anta att det skall vara möjligt att öka denna produktion så att den kan kompensera den minskning av sysselsättningen som sammanhänger med att produktionen av tankoch bulkfartyg kraftigt går ned. Det är mot denna bakgrund som jag avser att senare i år anmäla förslag om en reducering av den svenska varvsindustrins kapacitet och förslag om särskilda statliga insatser för att få till stånd ny industriell produktion inom varvsregionerna.

Den svenska varvsindustrin har redan i viss utsträckning börjat lägga om sin produktion från fartygsbyggande till alternativ produktion. Inom Svenska Varv AB har arbetet kommit längst med förtillverkade, prämbaserade petrokemiska fabriker. Ett annat viktigt område är produkter för offshoreindustrin, bl.a. bostadsplattformar och produktionsplattformar. Även Kockumskoncernen utvecklar sedan en tid tillbaka alternativa produkter som lämpar sig för produktion vid varvsanläggningar. Kockums marknadsför bl.a. anläggningar för kondensering av naturgas, avsaltning av havsvatten samt vindkraftverk.

I prop. 1977/78:174 framhöll jag att den svåra situationen för varvsindustrin motiverar att alla realistiska möjligheter att utveckla och sälja alternativa produkter tas till vara. Uppgiften att ta fram referensanläggningar för sådana alternativa produkter är emellertid förenad med stora ekonomiska risker för varven. Eftersom det här rör sig om mycket kostnadskrävande anläggningar bör staten medverka i denna uppbyggnadsprocess mot en ny produktionsinriktning genom att ställa visst riskkapital till förfogande. Genom beslut av riksdagen (prop. 1977/78:174, NU 1977/78:76, rskr 1977/78:377) har 250 milj. kr. anvisats för att efter regeringens prövning kunna ställas till förfogande som avskrivningslån till varven.

Möjligheterna att få till stånd ytterligare industriell kapacitet inom varvsregionerna bör närmare undersökas. Uppgiften för utredaren bör vara att initiera och samordna projekt som syftar till en ökning av industriproduktionen i varvsregionerna som kompensation för det reducerade fartygsbyggandet. Då det är sannolikt att det kan bli fråga om mycket stora s.k. paketlösningar är det önskvärt att också andra delar av svensk industri än varvsindustrin blir engagerade. Utredarens uppgift bör vara att ta initiativ till bildande av konsortier eller andra lämpliga verksamhetsformer för aktuella projekt.

En viktig del i arbetet med att skaffa ny sysselsättning till varvsregionerna är den verksamhet som storvarven bedriver för att få fram alternativ produktion. Jag förutsätter att varvsföretagen aktivt och positivt vill

medverka i utredarens arbete.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om alternativ produktion vid varven och annan ny produktion inom varvsregionerna,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att kostnaderna för utredningen skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

## 16. Vissa frågor rörande provning inom energiområdet

Dir 1978:86

Beslut vid regeringssammanträde 1978-11-02

Statsrådet Tham anför.

Sverige befinner sig, i likhet med många andra länder, i inledningsskedet till en omfattande omställning på energiområdet. En tryggad energiförsörjning har under de senaste åren framstått som en av de viktigaste förutsättningarna för en hög sysselsättning, fortsatt ekonomisk utveckling samt social och ekonomisk utjämning. Åtgärder av skilda slag vidtas från samhällets sida för att säkerställa energitillförseln och få till stånd en bättre energihushållning. Som exempel på åtgärder med sistnämnda syfte kan nämnas införandet av statliga lån och bidrag för energibesparande åtgärder enligt förordningen (1975:422, ändrad senast 1978:339) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m.m., förordningen (1977:346) om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m.m. och förordningen (1977:332, ändrad senast 1978:383) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus m.m. samt krav i Svensk Byggnorm 1975 (planverkets författningssamling 1978:1) om åtgärder som möjliggör god energihushållning i byggnader.

Omställningen på energiområdet berör givetvis i hög grad den teknik som används för tillförsel, omvandling och användning av energi. Den tekniska utvecklingen inom energiområdet har under senare år varit snabbare än tidigare. Det nya treårsprogram för forskning och utveckling inom energiområdet som har beslutats av riksdagen våren 1978 (prop. 1977/78:110, NU 1977/78:68, rskr 1977/78:341) väntas ytterligare påskynda utvecklingen och tillämpningen av ny teknik för främst utnyttjande av förnyelsebara energikällor och effektivisering av energianvändningen inom bebyggelse och i industriella processer.

Det är, både från samhällets och den enskildes synpunkt, angeläget att omställningen sker med effektivt utnyttjande av tillgänglig teknik och under hushållning med resurser av olika slag. Ett viktigt hjälpmedel för att [illegible]omma detta är en väl fungerande teknisk provnings- och kontrollverk-

samhet, varigenom skilda produkters eller metoders egenskaper kan redovisas på ett sakkunnigt och objektivt sätt.

Teknisk provnings- och kontrollverksamhet bedrivs i dag på många områden och i stor omfattning. Samhällets ansvar för människors liv, hälsa och egendom har lett till tvingande föreskrifter om provning av sådana produkter och anläggningar som har bedömts kunna orsaka skador av olika slag. Denna provning benämns officiell provning och innefattar sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är sådan kontroll som konstruktör, tillverkare, ägare eller annan utan krav på opartiskhet låter utföra i egen verksamhet på eget ansvar.

Riksdagen antog år 1972 riktlinjer för organisationen av officiell provning och kontroll (prop. 1972:54, NU 1972:38, rskr 1972:199). År 1974 kompletterades riktlinjerna bl.a. genom lagen (1974:896) om riksprovplatser m.m. (prop. 1974:162, NU 1974:52, rskr 1974:349), vilken trädde i kraft den 1 januari 1975. De antagna riktlinjerna syftar till att åstadkomma klara ansvarsförhållanden, ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser och garantier för opartiskhet i den officiella provningsverksamheten. Riktlinjerna innebär i korthet att officiell provning, om inte annat är särskilt föreskrivet, skall utföras vid riksprovplats. Riksprovplats utses av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer och skall vara en myndighet eller ett företag som är sakkunnigt inom sitt område och som i övrigt uppfyller vissa krav på bl.a. opartiskhet och oberoende ställning.

Provning kan i vissa fall vara obligatorisk också genom att myndighet föreskriver att t.ex. tillverkare eller anläggningsägare själva utför provning i egen verksamhet, s.k. egenkontroll. Myndighet kan också, i samband med typgodkännande av produkt, föreskriva att egenkontroll skall övervakas av opartiskt organ, t.ex. riksprovplats. Vidare förekommer provning som formellt är frivillig men i realiteten tvingande t.ex. genom lånevillkor eller motsvarande.

Vid sidan av officiell provning och annan provning som är obligatorisk förekommer i stor utsträckning att provning utförs frivilligt. En tillverkare kan sålunda på eget initiativ låta prova sin produkt. Initiativet kan också komma från t.ex. en myndighet som i konsumentupplysande syfte vill undersöka en produkts egenskaper.

Den frivilliga provningen sker i stor utsträckning genom egenkontroll. Det förekommer dock ofta att den frivilliga provningen utförs vid riksprovplats, fristående provningsinstitut eller företag med resurser för olika slag av provning. Den nyss nämnda lagen om riksprovplatser m.m. ger myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela auktorisation för visst organ att utföra provning som inte är officiell. Auktorisation får meddelas endast om organet har kompetent personal och lämplig utrustning för provningen. Organ som har erhållit auktorisation benämns auktoriserad provplats.

I det följande kommer jag att använda den gemensamma beteckningen teknisk provning för olika slag av såväl obligatorisk som frivillig provning.

Teknisk provning som direkt eller indirekt berör energiområdet kan ha olika huvudsyften. Ett viktigt syfte kan vara att man vill förebygga olyckshändelser genom att t.ex. kontrollera hållfastheten hos en anordning. Ett annat syfte kan vara att man vill minska risker för människors hälsa t.ex. genom kontroll av luftomsättning eller byggnaders täthet. Provningen kan

också ha till huvudsyfte att verifiera speciella egenskaper på det energitekniska området, t.ex. ett materials värmeisoleringsförmåga eller en värmeväxlares verkningsgrad. I det följande behandlar jag teknisk provning med sistnämnda huvudsyfte.

Teknisk provning förekommer inom energiområdet i flera olika sammanhang. Mätning och kontroll av energitekniska egenskaper hos nya komponenter eller utrustningar är sålunda ett normalt led i en tillverkares tekniska utvecklingsarbete. För material och utrustningar som finns tillgängliga på marknaden förekommer i vissa fall föreskrifter om provning, ofta förknippade med styrmedel av olika slag. Det bör i sammanhanget uppmärksammas att samhället vid sidan av krav på energitekniska egenskaper ofta uppställer krav också i andra avseenden, t.ex. brandhärdighet. Statens planverk har ansvaret för uppställandet av normer inom byggnadsområdet samt för typgodkännande och utarbetande av krav på provningsmetoder, främst med anknytning till Svensk Byggnorm. Som exempel härpå kan nämnas planverkets föreskrifter om provning av värmeisoleringsförmågan hos olika typer av mineralullsisolering samt av lufttätheten hos olika byggnadskomponenter.

Opartisk provning av olika produkter inom det energitekniska området har vidare blivit av växande intresse för konsumenterna i takt med att allt fler produkter kommer ut på marknaden. En sådan frivillig och opartisk provning kan också utnyttjas som ett medel vid sidan av andra för att från samhällets sida främja spridning av ny teknik.

Central förvaltningsmyndighet för officiell provning är statens provningsanstalt. Provningsanstalten har därvid ansvar för bl.a. samordningen av en avsevärd del av den tekniska provningsverksamheten inom landet. I dess uppgifter ingår att bereda ärenden om utseende av riksprovplatser och utöva tillsyn över verksamheten vid riksprovplats som inte är statlig myndighet samt att meddela auktorisation av provplatser för provning som inte är officiell. Provningsanstalten är vidare landets centrala offentliga institution för opartisk teknisk provning av material, produkter och system. På uppdrag av myndigheter och enskilda utför anstalten provningar och undersökningar och bedriver i anslutning därtill teknisk-vetenskaplig forskning. I övrigt bedrivs provning också vid ett stort antal företag och institutioner inom både den offentliga och den privata sektorn.

I sitt remissyttrande över betänkandet (SOU 1977:56) Energi-program för forskning, utveckling, demonstration underströk statens provningsanstalt provningens betydelse för utveckling och införande av ny teknik inom energiområdet. Provningsanstalten framhöll bl.a. att behovet av provning, mätning och kontroll borde framhävas tydligare än som hade skett och att behovet av resurser härför borde ägnas särskild uppmärksamhet.

I prop. 1977/78:110 om energiforskning berörde föredragande statsrådet Johansson (s. 121), bl.a. mot bakgrund av provningsanstaltens remissyttrande, frågan om provning inom energiområdet. Han framhöll därvid att han anser det angeläget att resurser och kompetens finns tillgängliga för att dels om möjligt ta fram standardiserade provningsförfaranden, dels fortlöpande prova nya produkter i syfte bl.a. att vägleda konsumenterna. Föredraganden anmälde samtidigt sin avsikt att senare återkomma till regeringen med förslag om vidare utredning av dessa frågor.

Resurser för teknisk provning inom energiområdet har byggts upp i samhällets regi och befinner sig under uppbyggnad på olika håll, bl.a. vid provningsanstalten, de tekniska högskolorna, statens institut för byggnadsforskning i Gävle och Studsvik Energiteknik AB (f.d. AB Atomenergi).

Objektiva provningsmetoder och lämplig utrustning finns i viss utsträckning tillgängliga. Vidareutveckling och nyutveckling härav äger rum i statlig och privat regi. Så t.ex. svarar inom byggnadssektorn statens råd för byggnadsforskning och styrelsen för teknisk utveckling för den forskning som skall ligga till grund för utarbetande av nya provningsmetoder. Det finns således en viss beredskap från samhällets sida vad gäller resurser och metoder för provning inom energiområdet.

Den omställning inom energiområdet som jag inledningsvis berörde torde emellertid komma att ställa delvis nya krav på provningsresurser och provningsmetoder. Som exempel härpå kan nämnas följande. Ökad användning av samhälleliga styrmedel med inriktning på energihushållning, bl.a. lån och bidrag till energibesparande åtgärder och normer för byggnaders och olika produkters egenskaper ur energisparsynpunkt, förutsätter ingående kunskaper om de energitekniska egenskaperna hos olika utrustningar eller material. Ett ökat behov av provning och tillverkningskontroll i anslutning till typgodkännande av uppvärmningsoch ventilationsinstallationer i byggnader kan t.ex. förutses. Behovet av resurser och metoder för opartisk provning i syfte att rätt utforma styrmedlen och säkerställa att avsedda energibesparingar uppnås torde således komma att öka i takt med att nya produkter kommer ut på marknaden och nya föreskrifter utfärdas.

Vidare torde ett allt starkare intresse från konsumenternas sida för information om olika utrustningars eller komponenters energitekniska egenskaper samt en intensifierad teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet vid företag, högskolor och forskningsinstitut medföra en ökad och delvis ändrad efterfrågan på tekniska provningstjänster. Särskilt mindre företag utan egna kontrollresurser, kommuner och enskilda konsumenter kan väntas själva eller med stöd av samhället svara härför. Som ett aktuellt exempel kan i sammanhanget nämnas termograferingskontroll av byggnaders värmeisolering och täthet. För sådan kontroll väntas f.ö. statens provningsanstalt utse de första auktoriserade provplatserna under hösten 1978.

Det torde framgå av det nyss sagda att det är en energipolitisk angelägenhet att metoder och resurser för provning av produkter inom energiområdet är rätt avvägda i förhållande till de krav som f.n. ställs och, framför allt, kommer att ställas av staten, kommuner, företag och enskilda konsumenter. Det är därvid ett samhällsintresse att tillräckliga resurser finns tillgängliga för i första hand den obligatoriska provningen. Det finns samtidigt behov av vissa gemensamma resurser för frivillig provning åt bl.a. företag utan tillräckliga egna kontrollresurser, kommuner och enskilda konsumenter. Det nyss nämnda systemet med riksprovplatser och auktoriserade provplatser är den form som statsmakterna har anvisat för att täcka huvuddelen av behovet av resurser för opartisk provning och egenkontroll. En samordning av resurserna inom området så att dubbleringar och onödig uppbyggnad av provningsresurser undviks är självfallet angelägen. En stor del av samordningsansvaret härvidlag vilar, som jag nyss har nämnt, på statens provningsanstalt.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör en särskild utredare tillkallas för att utreda frågor rörande provning inom energiområdet.

Utredaren bör koncentrera sitt arbete till i huvudsak sådan teknisk provning som hänger samman med användning av energi inom industrin, bebyggelse och hushåll, transportväsendet, handel och service. Arbetet bör avse främst sådan provning som är obligatorisk till följd av lag, annan

författning eller myndighets beslut och sådan frivillig provning som efterfrågas av kommuner, enskilda konsumenter eller företag utan egna kontrollresurser.

Utredaren bör först göra en kartläggning av å ena sidan den obligatoriska och frivilliga tekniska provning inom energiområdet som f.n. förekommer, och å andra sidan sådan obligatorisk eller frivillig provning som har föreslagits eller aktualiserats i olika sammanhang. Vidare bör göras en inventering av de metoder för teknisk provning samt de personella och materiella resurser för sådan provning som i dag finns tillgängliga inom den offentliga och privata sektorn.

Mot denna bakgrund bör utredaren utarbeta en översiktlig prognos för efterfrågan på olika slag av tekniska provningstjänster inom det aktuella området, samt söka bedöma behovet av metoder, kompetens och resurser för att tillgodose denna efterfrågan. Uppmärksamhet bör härvid även ägnas åt behovet av forskning och utveckling rörande provningsmetoder. Prognosen bör underbyggas av en analys av de samhällsekonomiska konsekvenserna av ett eventuellt införande av nya eller utvidgade föreskrifter om provning och nya områden för frivillig provning.

I sitt arbete bör utredaren särskilt ta hänsyn till inverkan av den allt snabbare tekniska utvecklingen inom energiområdet och det ökade utbudet av produkter som är avsedda att effektivisera energianvändningen inom olika områden.

Utredaren bör därefter, med utgångspunkt i sin efterfrågeprognos och sin bedömning av behovet av metoder, kompetens och resurser, göra en analys av behovet av åtgärder från samhällets sida samt lämna förslag till sådana åtgärder. Därvid bör i första hand bedömas om och i vilken utsträckning resurserna för teknisk provning inom energiområdet behöver byggas ut och om organisationsförändringar på den provningsutförande sidan är nödvändiga. Jag vill i sammanhanget erinra om de tidigare nämnda, av riksdagen antagna, riktlinjerna för organisationen av officiell provning och kontroll samt om statens provningsanstalts ansvar för samordning av den tekniska provningsverksamheten inom landet.

Utredaren bör i sina förslag utgå från att eventuella förändringar i första hand skall komma till stånd genom omprövning av pågående verksamhet och omfördelning av befintliga resurser. Olika alternativ bör övervägas för hur den aktuella provningsverksamheten i fortsättningen bör finansieras. Utgångspunkten bör därvid vara att verksamheten finansieras genom avgifter.

Utredaren bör bedriva sitt arbete i nära samarbete med statens provningsanstalt, energisparkommittén (I 1974:05) och delegationen för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse (Bo 1978:03) och vidare samråda med bl.a. konsumentverket, planverket, statens industriverk, kommerskollegiet, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, styrelsen för teknisk utveckling, statens råd för byggnadsforskning och Studsvik Energiteknik AB samt inhämta synpunkter från kommuner, intressenter inom industrin, organisationer etc.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar mig

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor rörande provning inom energiområdet

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver
att kostnaderna skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

# Kommundepartementet

## 1. Tilläggsdirektiv till utredningen (Kn 1976:03) om organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m.m.

Dir 1978:33

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-06

Departementschefen, statsrådet Antonsson, anför.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 2 september 1976 har en särskild utredare (Kn 1976:03) tillkallats för att se över organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m.m. (OPAL-utredningen).

Enligt direktiven skall utredningen se över planeringsavdelningens uppgifter, arbetsformer och inre organisation. I utredningens uppdrag ingår också att se över de administrativa enheternas roll, organisationsstruktur och bemanning.

I prop. 1977/78:170 om fristående länsdomstolar föreslås på grundval av länsdomstolskommitténs betänkande (SOU 1977:80) Länsdomstolarna bl.a. att länsskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna och länsrätterna skall brytas ut från länsstyrelserna och omvandlas till en fristående allmän förvaltningsdomstol i varje län. Kommittén konstaterar att en utbrytning av länsdomstolarna innebär att endast delar av den allmänna enheten kommer att återstå av den nuvarande förvaltningsavdelningen. Enligt kommitténs förslag skall förvaltningsavdelningens återstående uppgifter föras samman med de andra myndighetsuppgifter av väsentligen juridisk natur som f.n. handläggs på olika håll inom länsstyrelsen. Att det juridiska kunnandet inom länsstyrelsen koncentreras innebär enligt kommittén en angelägen förstärkning. En sådan lösning innebär också fördelar från rekryteringssynpunkt. För genomförandet av förslaget till omorganisation av länsstyrelserna ställer kommittén upp två alternativ. En möjlighet är att man inrättar en fristående juridisk enhet eller avdelning. En annan tänkbar lösning är att den samlade juristfunktionen förläggs till planeringsavdelningen.

Flera remissinstanser betonar liksom kommittén vikten av att länsstyrelsen får en väl fungerande juristfunktion. Några länsstyrelser framhåller i det sammanhanget att det från rättssäkerhetssynpunkt är nödvändigt att kvalificerad juridisk kompetens tillförsäkras länsstyrelsen. Enligt några länsstyrelser finns det vid sidan av de två alternativ som kommittén redovisar andra lösningar som kan diskuteras. En närmare redogörelse för remissinstansernas synpunkter lämnas i propositionen.

Jag anser att det, som kommittén också har föreslagit, bör uppdras åt OPAL-utredningen att överväga frågan om de organisatoriska ändringar i länsstyrelserna som föranleds av en utbrytning av länsdomstolarna. I likhet

med flertalet av de remissinstanser som uttalar sig på denna punkt biträder jag vad kommittén anför till stöd för förslaget att förvaltningsavdelningens återstående uppgifter skall föras samman med de andra myndighetsuppgifter av väsentligen juridisk natur som f.n. handläggs på olika håll inom länsstyrelsen. Detta förslag bör därför vara utgångspunkt för det fortsatta utredningsarbetet. Jag vill emellertid för tydlighetens skull anmärka att någon organisatorisk förändring i fråga om de enheter som inom skatteavdelningen handlägger uppgifter av juridisk natur inte bör övervägas. Utöver de två alternativa lösningar inom ramen för principförslaget som kommittén för fram bör också andra möjligheter få prövas. Liksom kommittén och flera remissinstanser vill jag betona vikten av att organisationen utformas så att länsstyrelserna kan rekrytera kvalificerade jurister. Utredningsarbetet bör bedrivas så att resultatet av utredningens överväganden i denna del kan redovisas under sommaren 1978.

Jag hemställer att regeringen utvidgar OPAL-utredningens uppdrag i enlighet med vad jag nu har anfört.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

## 2. Kommunala företag m.m.

Dir 1978:41

Beslut vid regeringssammanträde 1978-04-20

Departementschefen, statsrådet Antonsson, anför.

Vid sidan av de former för kommunal verksamhet som regleras i kommunallagen (1977:179) används i alla kommuner och de flesta landstingskommuner även privaträttsliga former för vissa slag av verksamhet. Vanligen drivs då verksamheten i form av aktiebolag eller stiftelse. Framför allt gäller detta verksamhet som har ett starkt inslag av affärsdrift. F.n. finns omkring 1.200 kommunägda företag, dvs. företag där kommunen ensam eller tillsammans med annan kommun äger hälften eller mer av aktiekapitalet e.d. eller där en eller flera kommuner annars har ett bestämmande inflytande. Flertalet av företagen sysslar med förvaltning av bostadshus och andra fastigheter. Företagsformen anlitas vidare i ganska stor utsträckning när det gäller hamnar, kommunikationer och elverk. De landstingskommunala företagen är jämförelsevis få, f.n. ungefär 40.

Privaträttsliga företagsformer används även för statlig verksamhet. Den statliga företagsamheten är numera av stor omfattning. Vid sidan av affärsverken förekommer statlig affärsdrift i form av framför allt aktiebolag. Åtskilliga av de statliga bolagen ingår i den s.k. statsföretagsgruppen. Statlig verksamhet i stiftelseform är relativt vanlig, bl.a. inom utbildnings- och kulturområdena. Även ekonomiska föreningar för statliga ändamål förekommer.

Statliga och kommunala förvaltningsuppgifter kan enligt 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen överlämnas till bolag, förening, samfällighet, stiftelse eller enskild individ. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning,

skall det ske med stöd av lag.

Kommunernas och landstingskommunernas möjligheter att driva verksamhet i företagsform är inte obegränsade. En första förutsättning är att företagets verksamhet faller inom den kommunala kompetensen och att risken för kompetensöverskridande åtgärder från företagets sida bedöms som liten. Det största utrymmet för kommunal verksamhet i företagsform finns inom den s.k. frivilliga sektorn. Enbart den omständigheten att ett verksamhetsområde är reglerat i särskild författning behöver dock inte utesluta att kommunala företag används. Att överlämna beskattningsmakt eller förordningsmakt är inte tänkbart. När en uppgift enligt lag skall handhas av en viss kommunal nämnd, är det också uteslutet att bilda ett företag för ändamålet. Även om regeringsrättens praxis i kommunalbesvärsmål har gett klarhet i några frågor rörande kommunal verksamhet genom särskilda rättssubjekt, råder fortfarande i flera avseenden osäkerhet om rättsläget.

Som motiv för att välja företagsformen framför drift i kommunalrättslig ordning åberopas i allmänhet effektivitetsskäl. När det gäller finansieringen kan företagsformen innebära större rörelsefrihet och självständighet. Denna verksamhetsform innebär emellertid också vissa nackdelar. Kommunmedlemmarnas möjligheter till insyn är i allmänhet mera begränsade än i fråga om verksamhet inom de kommunala förvaltningarna. Beslutanderätten i företagen utövas av kommunens representanter i företagens styrelser samt, i aktiebolag, också av kommunens ombud på bolagsstämman. Kommunfullmäktiges direkta insyn och inflytande är mindre än om verksamheten drivs inom ramen för den vanliga förvaltningen.

Offentlighetsprincipen omfattar bara handlingar som tillställs kommunen eller upprättas inom kommunen. I fråga om aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser som står under länsstyrelsens tillsyn skall endast viss årlig redovisning ske som är offentlig. För verksamheten inom den kommunala förvaltningen gäller däremot principen om allmänna handlingars offentlighet. Från offentlighet undantas endast sådana handlingar som anges i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Till detta kommer att bolagsstämmor och styrelsesammanträden inte är offentliga i motsats till vad som gäller för fullmäktiges sammanträden. Offentlighetsprincipen är i princip inte heller tillämplig på de statliga företagen. Reglerna om allmänna handlingar kan genom särskild föreskrift göras tillämpliga på andra organ än myndigheter. Detta har skett i fråga om notarius publicus och – såvitt angår verksamhet för obligatorisk besiktning av fordon – Aktiebolaget Svensk Bilprovning (43 § lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar).

Frågan om kommunala företag behandlades ingående av kommunalrättskommittén i betänkandet (SOU 1965:40) Kommunala bolag. Kommittén ansåg att man borde dämpa de tendenser att i ökad omfattning använda privaträttsliga företagsformer som kommittén hade iakttagit. Samtidigt måste hänsyn tas till den affärsinriktade kommunala verksamhetens behov av lämpliga företagsformer.

Kommittén anvisade tre reformvägar. Dessa avsågs leda till dels att anlitandet av privaträttsliga företagsformer minskade, dels att den bolagsdrift som man ändå måste räkna med fick en mer invändningsfri utformning än tidigare. Kommittén föreslog för det första ändrade regler i fråga om kommunens ekonomiska förvaltning och en särskild förvaltningsordning inom kommunallagarnas ram för affärsmässig verksamhet. Förslagen avsåg det s.k. kommunala förmögenhetsskyddet samt kommunens budget, fond-

bildning och upplåning. Man siktade vidare till att öka befogenheterna för de kommunala affärsverksförvaltningarna. För det andra föreslog kommittén ändringar i kommunallagarnas jävsbestämmelser. Kommittén lade också fram vissa rekommendationer om när bolagsformen borde användas och om hur förhållandet mellan kommunen och bolaget skulle regleras i bolagsordningen. Kommittén avvisade tanken att föreslå särskilda regler för kommunala företag i den associationsrättsliga lagstiftningen. Kommittén föreslog för det tredje en lag om särskilda kommunalföretag. Sådana företag skulle få både offentligrättsliga och privaträttsliga inslag. De skulle vara fristående rättssubjekt med egen förmögenhet och egen förvaltning. De skulle få en ganska stor självständighet, men flera viktiga beslutsfunktioner skulle läggas på kommunala organ. Syftet med den särskilda företagsformen var att den skulle förena fördelarna med bolagsdrift och fördelarna med verksamhet i kommunalrättslig ordning. Fullmäktige skulle utse företagets styrelse, fastställa balansräkning och pröva frågan om ansvarsfrihet för styrelsen. Vissa beslut av företagsstyrelsen skulle underställas fullmäktige. Kommunen skulle svara för företagets skulder. Bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet skulle i princip tillämpas på handlingar hos företaget.

Remissinstanserna var i huvudsak positiva till kommitténs förslag. Ganska många avstyrkte dock förslaget om särskilda kommunalföretag. Dessa remissinstanser ansåg att de båda andra reformvägarna var tillräckliga, att särskilda kommunalföretag skulle medföra en splittring på alltför många verksamhetsformer och att den nya företagsformen inte kunde beräknas få särskilt stor användning. Kommitténs förslag har inte lett till lagstiftning.

Sedan kommunalrättskommittén behandlade frågan i början av 1960-talet, har den kommunala och landstingskommunala verksamhet som drivs i företagsform ökat i omfattning. I vissa avseenden har förändringar skett beträffande företagens struktur och verksamhetsinriktning. En övergång från stiftelseformen till aktiebolagsformen kan noteras.

På senare tid har diskussionen om de kommunala företagen i hög grad varit inriktad på möjligheterna att förbättra insynen i företagen. Denna fråga har uppmärksammats även när det gäller de statliga företagen. I det sammanhanget har frågan om offentlighetsprincipens räckvidd kommit i blickpunkten. Bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet är, som har nämnts förut, lika litet tillämpliga på de statliga som på de kommunala företagen.

Kommunaldemokratiutredningen föreslog i betänkandet (SOU 1975:41) Kommunal demokrati att frågan om utvidgad tillämpning av offentlighetsprincipen skulle utredas särskilt och att det därvid borde övervägas hur denna princip skulle kunna göras tillämplig i fråga om kommunägda företag.

I prop. 1975/76:160 om ändring i tryckfrihetsförordningen (s. 74) anförde föredraganden att han ansåg det befogat att överväga en utvidgning av offentlighetsprincipens tillämpningsområde. Överflyttningen av en förvaltningsuppgift från ett myndighetsorgan till annat organ, t.ex. ett privaträttsligt subjekt, bör inte automatiskt få den verkan att handlingsoffentligheten i motsvarande mån begränsas. Enligt föredraganden ligger det särskilt nära till hands att behålla insynen i fråga om handlingar som rör myndighetsutövning, även sedan denna har tillagts enskilt subjekt. Han erinrade därvid om att förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning enligt 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen kunde överlämnas till bolag m.m. endast genom lag. Föredraganden anförde vidare att det emellertid är tydligt, att frågan om en tillämpning av offentlighetsprincipen utanför det traditionella

myndighetsområdet rymmer komplikationer som inte kan säkert överblickas och bemästras utan särskild utredning. Han förordade därför, efter samråd med dåvarande chefen för kommundepartementet, att en särskild kommitté skulle tillkallas för denna uppgift. De refererade uttalandena mötte inte någon erinran vid riksdagsbehandlingen (KU 1975/76:48, rskr 324, KU 1976/77:1, rskr 2).

Frågor som rör insynen i kommunala företag behandlades ingående i förarbetena till den nya kommunallagen. I syfte att öka möjligheterna till insyn infördes i lagen vissa nya bestämmelser om proportionellt val av styrelseledamöter och revisorer i kommunala företag och om interpellation beträffande de kommunala företagens verksamhet. Utredningen om den kommunala demokratin ansåg i betänkandet Kommunal demokrati att det därutöver var möjligt att utan lagändringar vidta omfattande åtgärder för att öka fullmäktiges möjligheter att följa verksamheten i företagen och ange riktlinjer för verksamheten. I prop. 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m.m. anslöt sig föredraganden till utredningens uppfattning. Konstitutionsutskottet förordade i betänkandet med anledning av propositionen (KU 1976/77:25 s. 39) en allmän översyn av de kommunala och landstingskommunala företagens rättsliga ställning. Utskottet anförde följande.

Det är sålunda väsentligt att kommunal verksamhet inte undandras medborgarnas insyn genom att verksamheten bedrivs i bolagsform eller i stiftelser eller ekonomiska föreningar. I enlighet med utskottets allmänna inställning att den kommunala verksamheten bör präglas av öppenhet och tillgänglighet för medborgarna är det viktigt att pröva de regler och den praxis som i dag gäller för verksamhet som bedrivs i dessa former.

– – –

Även om – såsom har framhållits både av utredningen och i propositionen – de möjligheter som finns att inom ramen för gällande lagstiftning öka insynen i de kommunala och landstingskommunala bolagen är betydande finns det restriktioner som så långt möjligt bör avskaffas. De önskemål om en utredning av frågan om en vidgad tillämpning av offentlighetsprincipen i fråga om kommunägda företag som har framförts av demokratiutredningen och i motionen 1976/77:572 bör kunna anses tillgodosedda genom den särskilda utredning som chefen för justitiedepartementet har aviserat i prop. 1975/76:160 (s 74). Utskottet tillstyrker att en sådan allmän översyn kommer att omfatta även övriga lagregler beträffande dessa företag. Härvid bör, såsom flera remissinstanser har önskat, övervägas om en ny företagsform kan skapas som är bättre anpassad till de villkor som gäller för kommunal verksamhet. En sådan särskild företagsform skulle sannolikt på ett bättre sätt än hittills kunna underlätta en anpassning av verksamheten i dessa företag till de grundläggande krav på redovisning och insyn som bör ställas från kommunaldemokratisk synpunkt. Det bör, enligt utskottets mening, ankomma på regeringen att avgöra i vilken form en sådan översyn bör ske.

Konstitutionsutskottet övervägde också frågan om området för interpellationsrätten i fråga om kommunala företag. En vidgning av interpellationsrätten aktualiserar enligt utskottet så svåra praktiska och lagtekniska problem att de bör behandlas i samband med den allmänna översyn av de kommunala företagens rättsliga ställning som utskottet förordade. Riksdagen ställde sig bakom utskottets uttalanden (rskr 1976/77:148).

Den utredning om utvidgning av offentlighetsprincipens tillämpningsom-

råde utöver det traditionella myndighetsområdet och den allmänna översyn av de kommunala företagens rättsliga ställning som riksdagen har uttalat sig för bör nu komma till stånd. De båda problemkomplexen har sådant samband med varandra att de bör utredas gemensamt. Jag föreslår därför, efter samråd med chefen för justitiedepartementet, att en kommitté tillkallas för ändamålet.

Problemen med kommunal verksamhet i företagsform har alla sitt ursprung i att aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser, oavsett kommuners och landstingskommuners inflytande i dem, är juridiska personer som följer associationsrättens regelsystem. Deras verksamhet är inte underkastad vare sig kommunallagen eller andra lagar och förordningar som är inriktade på kommunerna och landstingskommunerna. När verksamheten bedrivs inom den rent kommunala organisationen gäller däremot en omfattande offentligrättslig reglering. Denna avser bl.a. insyn för politiska organ, kontroll och revision, straffrättsligt ansvar, möjlighet att överklaga beslut samt handlingars offentlighet.

Kommittén bör som en bakgrund för sitt arbete belysa omfattningen och inriktningen av kommunal verksamhet i företagsform på skilda verksamhetsområden samt fördelningen på olika former av särskilda rättssubjekt. Kommittén bör också söka klarlägga rättsläget i fråga om kommuns och landstingskommuns befogenhet att driva verksamhet genom bolag eller andra särskilda rättssubjekt. Man har i olika sammanhang diskuterat de rättsliga och andra problem som är förknippade med kommunal verksamhet i privaträttsliga former och det lämpliga i att kommunerna anlitar sådana verksamhetsformer. Det bör vara kommitténs uppgift att klarlägga vilka dessa problem är i dag.

Den kritik som har riktats mot kommunal verksamhet i privaträttsliga former grundas på att en sådan form för verksamheten minskar de förtroendevaldas och allmänhetens insyn och inflytande. För att öka insynen och inflytandet kan man vidta åtgärder som får till effekt antingen att verksamhet i privaträttsliga former motverkas eller att insynen och inflytandet över verksamhet i sådan form ökas.

Företagsformer som aktiebolag och stiftelser är inte anpassade till de speciella krav som ställs på offentlig förvaltning. Det är emellertid uppenbart att de har vissa fördelar, i synnerhet i kommunal affärsverksamhet och när det gäller interkommunalt samarbete. Kommittén bör i fråga om olika kommunala verksamhetsområden diskutera avvägningen mellan de fördelar från bl.a. effektivitetssynpunkt som företagsformen kan erbjuda och de förtroendevaldas och kommunmedlemmarnas krav på insyn och inflytande. Frågan om de kommunala organens möjligheter att styra de kommunala företagens verksamhet bör därvid uppmärksammas. Kommittén bör särskilt undersöka i vad mån den nya aktiebolagslagen (1975:1385), som trädde i kraft den 1 januari 1977, och den nya kommunallagen, som trädde i kraft den 1 juli 1977, kan bidra till att göra bolagsformen lämpligare som kommunal företagsform. Mot bakgrund härav bör kommittén överväga om den kommunalrättsliga och associationsrättsliga lagstiftningen bör ändras så att de kommunaldemokratiska kraven när det gäller kommunala företag tillgodoses bättre än f.n. utan att företagsformen förlorar sin lämplighet från effektivitetssynpunkt. Kommittén bör särskilt pröva möjligheterna att utvidga interpellationsrätten beträffande kommunala företag.

En utvidgning av offentlighetsprincipens tillämpningsområde till att omfatta delar av verksamheten i offentliga företag skulle naturligtvis

förbättra möjligheterna till insyn. En huvuduppgift för kommittén blir att pröva i vilken utsträckning det är möjligt och lämpligt att göra offentlighetsprincipen tillämplig utanför det traditionella statliga och kommunala myndighetsområdet.

Den omständigheten att en förvaltningsuppgift överförs från statlig eller kommunal myndighet till aktiebolag, stiftelse eller annat särskilt rättssubjekt bör inte automatiskt leda till att handlingarna i verksamheten inte längre blir offentliga. När det gäller att bedöma i vilken utsträckning offentlighetsprincipen bör gälla hos annan än myndighet är verksamhetens art och graden av anknytning till stat eller kommun avgörande moment. Vad som närmast kommer i fråga är givetvis att göra offentlighetsprincipen tillämplig på handlingar i ärenden som avser myndighetsutövning hos offentliga företag. Kommittén bör dock även undersöka om det kan finnas skäl att utvidga offentlighetsprincipens tillämpningsområde till att omfatta även fall där förvaltningsuppgifter som inte innefattar myndighetsutövning har överlämnats till särskilda rättssubjekt. Detta kan antas bli aktuellt framför allt för de kommunala företagens del. På den statliga sidan torde en sådan utvidgning kunna komma i fråga endast beträffande särskilda rättssubjekt som driver annat än rent affärsmässig verksamhet. En utvidgning av offentlighetsprincipen får självfallet inte medföra att offentliga företag som driver näringsverksamhet kommer i en sämre konkurrenssituation i förhållande till de privata företagen.

Vid bedömning av frågan i vilka fall principen om handlingsoffentlighet bör gälla är behovet av sekretess på en eller annan punkt inte alltid avgörande. Detta kan tillgodoses genom särskilda sekretessregler.

Kommittén bör söka finna gränser för hur långt offentlighetsprincipen bör gälla. Principen behöver inte nödvändigtvis tillämpas på ett företag i dess helhet. Dess tillämpning kan begränsas till handlingar som avser en viss typ av verksamhet hos statligt eller kommunalt företag.

Kommittén bör pröva om och i vilken mån tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingar kan tillämpas även på företagens handlingar. Även andra lösningar bör övervägas, t.ex. att i lag direkt ange vilka typer av handlingar som skall vara tillgängliga för allmänheten. Om man väljer en lösning som nära anknyter till tryckfrihetsförordningen, måste även övervägas om en sådan ordning medför att ytterligare sekretessregler behövs. Kommittén bör även uppmärksamma frågan om meddelarfrihet på det aktuella området samt frågan om samordning av reglerna om handlingssekretess och tystnadsplikt. I detta sammanhang kan nämnas promemorian (Ds Ju 1977:11) Handlingssekretess och tystnadsplikt som innehåller förslag till en ny sekretesslag. Förslaget övervägs f.n. inom justitiedepartementet.

En viktig uppgift för kommittén blir att söka skapa garantier för att en vidgad handlingsoffentlighet blir effektiv. Inom myndighetsområdet finns en rad offentligrättsliga bestämmelser som fyller denna funktion. Kommittén bör i synnerhet pröva vilken möjlighet som bör finnas att få till stånd en överprövning av vägran att lämna ut handling. Kommittén bör ha frihet att välja privaträttsligt eller offentligrättsligt präglade lösningar eller en kombination av dessa.

På grundval av sina överväganden i de frågor som nyss har berörts bör kommittén ta ställning till i vad mån offentlighetsprincipens tillämpning bör utsträckas till statliga och kommunala bolag, föreningar och stiftelser. Kommittén bör lägga fram de författningsförslag som behövs med anledning av dess överväganden. I lagtekniskt hänseende uppkommer fråga om

utvidgningen skall komma till uttryck i tryckfrihetsförordningen eller i annan författning. En tänkbar lösning är att i tryckfrihetsförordningen tas in en rambestämmelse som kompletteras med bestämmelser i vanlig lag. Kommittén bör pröva denna fråga förutsättningslöst.

Flera problem som gränsar mot frågan om en utvidgning av offentlighetsprincipen utreds f.n.

Stiftelseutredningen (Ju 1975:01) skall bl.a. utreda lämpliga organisationsformer för statligt eller kommunalt stödda kulturinstitutioner. Därvid skall behovet av insyn för samhället beaktas. Utredningen torde även komma in på räckvidden av offentlighetsprincipen.

Redovisningsutredningens (I 1976:02) uppdrag avser insyn i de statliga företagen, såväl aktiebolag som affärsdrivande verk. Dess uppgift är i huvudsak att undersöka vilka som kan ha intresse av en utvidgad information om dessa företag, vilken information om och insyn i företagen som kan behövas med hänsyn till olika intressenter samt i vilka former sådan information bör lämnas. I direktiven framhålls att bl.a. den omständigheten att handlingsoffentlighet råder inom affärsverken men inte inom bolagen medför att utredningen bör undersöka om det är möjligt att ge generella riktlinjer eller om särskilda regler behövs för vardera av de båda grupperna av företag.

När det gäller att söka komma till rätta med problemen i samband med kommunal verksamhet i företagsform, finns som tidigare har antytts ytterligare ett par vägar som kommittén bör pröva. Den ena är att man minskar användningen av kommunala företag. Den andra är att man skapar en särskild kommunal företagsform.

Kommittén bör överväga om det finns anledning att begränsa kommunernas och landstingskommunernas befogenhet att driva verksamhet i företagsform.

En särskild uppgift för kommittén blir att överväga om en ny kommunal företagsform kan skapas som är anpassad till de villkor som gäller för kommunernas och landstingskommunernas verksamhet. Målet bör vara att åstadkomma en form av företag som utan att förlora i ändamålsenlighet bättre än de nuvarande formerna motsvarar de grundläggande krav på redovisning och insyn som bör ställas från kommunaldemokratisk synpunkt.

Kommittén bör med utgångspunkt i kommunalrättskommitténs betänkande Kommunala bolag och remissinstansernas behandling av förslaget om särskilda kommunalföretag närmare undersöka och diskutera behovet av en ny kommunal företagsform. Detta behov påverkas av vilka möjligheter till insyn, inflytande och kontroll som finns i fråga om aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser. Dessa möjligheter är nu genom bl.a. den nya aktiebolagslagstiftningen och kommunallagstiftningen rimligtvis bättre än när kommunalrättskommittén lade fram sitt förslag. De kan sannolikt förbättras ytterligare, om kommitténs överväganden i övriga frågor, i synnerhet vad gäller en utvidgning av offentlighetsprincipen, ger resultat. Enbart intresset av insyn, inflytande och kontroll kan knappast motivera att en helt ny typ av rättssubjekt skapas. Det måste krävas att en ny kommunal företagsform medger smidigare och effektivare verksamhet än den rent kommunalrättsliga ordningen samtidigt som den går fri från de invändningar som från kommunaldemokratisk synpunkt riktas mot de privaträttsliga företagsformerna.

En ny kommunal företagsform måste utformas så att den verkligen kan

väntas komma till användning i kommuner och landstingskommuner. Kommittén bör överväga hur en ny företagsform skall förhålla sig till de rent privaträttsliga företagsformerna och vilka kommunala uppgifter som bör få överlämnas till kommunala företag av det nya slaget. I övrigt bör kommittén ha fria händer att söka konstruera den ur kommunala aspekter bästa tänkbara företagsformen. I vilken utsträckning denna bör ha karaktär av en helt fristående företagsform eller anknyta till någon eller några av de nuvarande företagsformerna måste bli beroende av resultaten av kommitténs överväganden i de frågor som jag tidigare har behandlat. Utöver de allmänna frågorna om insyn, inflytande och kontroll bör kommittén i sina överväganden om en ny företagsform beakta frågan om de anställda bör beredas rätt till styrelserepresentation eller rätt till inflytande i andra därmed jämförbara former. Kommittén bör lägga fram de författningsförslag som kan behövas på grund av dess ställningstaganden. Kommittén får avgöra om det bör ske i form av särskild lagstiftning om kommunala företag eller genom ändringar i nuvarande associationsrättslig och kommunalrättslig lagstiftning eller genom en kombination av dessa metoder.

Kommittén bör i sitt utredningsarbete angående de kommunala företagen även uppmärksamma de särskilda problem som kan vara förknippade med de s.k. interkommunala bolagen och med kommunal verksamhet som är av betydelse från beredskapssynpunkt. Kommitténs arbete bör bygga vidare på kommunalrättskommitténs och kommunaldemokratiutredningens förut nämnda betänkanden. Kommittén bör också utnyttja erfarenheterna av de statliga företagen och, särskilt när det gäller frågan om en ny kommunal företagsform, erfarenheterna från andra länder.

Kommittén bör samråda med stiftelseutredningen (Ju 1975:01), redovisningsutredningen (I 1976:02) och kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommundepartementet att tillkalla en kommitté med högst fem ledamöter med uppdrag

att utreda frågor om kommunala företag m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter och sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för utredningen skall belasta femtonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

## 3. Medbestämmande för kommunalanställda m.m.

Dir 1978:63

Beslut vid regeringssammanträde 1978-08-31

Departementschefen, statsrådet Antonsson, anför.

I diskussionen om medbestämmande i arbetslivet råder enighet om att de anställda hos kommunerna och landstingskommunerna skall tillförsäkras ett inflytande i frågor som rör dem i egenskap av anställda som, så långt det är möjligt, motsvarar vad som tillkommer de privatanställda. Enighet råder också om att förvaltningsdemokratin inom den kommunala sektorn måste utformas med särskild hänsyn till den politiska demokratin.

Jag vill erinra om några uttalanden som föredraganden gjorde i samband med tillkomsten av lagen (1976:600) om offentlig anställning (LOA). Han framhöll (prop. 1975/76:105 bil. 2 s. 137) att ett ökat löntagarinflytande inom den offentliga verksamheten påverkar förvaltningen positivt. De offentliganställdas möjligheter till arbetstillfredsställelse och till att utveckla sina ambitioner, sin duglighet och sin fantasi är av stor betydelse för den offentliga sektorns effektivitet. De grundläggande idéerna om demokrati, samverkan och solidaritet måste genomsyra förvaltningens sätt att fungera, anförde föredraganden vidare. För egen del kan jag helt ansluta mig till dessa uttalanden.

Genom lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) skapades en gemensam grund för de anställdas medbestämmande i offentlig och enskild verksamhet. Lagen äger tillämpning på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare (1 §). Dit räknas enligt förarbetena (prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 326) inte bara frågor som rör anställningsvillkor utan också frågor som rör arbetets ledning och fördelning och de förhållanden i övrigt under vilka arbetet utförs. Även företagsledningsfrågor och frågor som rör bedrivandet av arbetsgivarens verksamhet i stort hör till förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Enligt MBL tillförsäkras arbetstagarna inflytande genom bestämmelser om bl.a. förhandlingsoch informationsskyldighet för arbetsgivaren, medbestämmanderätt genom kollektivavtal samt tolkningsföreträde och s.k. kvardröjande stridsrätt för arbetstagarna. För den offentliga sektorn finns vissa särskilda bestämmelser i LOA.

Författningsregler som syftar till att skydda den politiska demokratin på den kommunala sektorn finns endast i begränsad utsträckning i MBL och LOA. Vid tillkomsten av MBL och LOA litade statsmakterna i stor utsträckning till parternas vilja att respektera den politiska demokratin. Det förbud att träffa avtal i bl.a. frågor om myndighets verksamhet som tidigare fanns i 3 § statstjänstemannalagen och 2 § kommunaltjänstemannalagen har inte fått någon motsvarighet i LOA. I motiven anförde emellertid föredraganden att den grundläggande förutsättningen för den fortsatta utvecklingen av de anställdas medbestämmande inom den offentliga förvaltningen måste vara principen om den politiska demokratins suveränitet (prop. 1975/76:105 bil. 2 s. 144). De stats- och kommunalanställdas inflytande får alltså inte utvidgas i så hög grad att de allmänna medborgarintressena – som alla offentliga myndigheter har att beakta – kommer i kläm. Han anförde vidare (s. 150) att det skulle strida mot vår demokratiska ordning – som den kommer till uttryck främst i regeringsformen (RF) och kommunallagarna – att låta de offentliganställda genom kollektivavtal få ett annat, mer omedelbart inflytande över beslut som bestämmer myndigheters verksamhet i fråga om mål,

inriktning, omfattning och kvalitet än medborgarna i övrigt.

Den omständigheten att ett tilltänkt medbestämmandeavtal – utan att strida mot RF, kommunallagen (1977:179, KL) eller annan tvingande lagstiftning – skulle kränka den politiska demokratin innebär inte att den offentlige arbetsgivaren kan vägra att ingå i förhandling. Genom ett särskilt huvudavtal för den offentliga sektorn har man emellertid skapat en möjlighet att få en bedömning av gränsdragningen mellan det område som parterna bör kunna reglera genom kollektivavtal och det område inom vilket politikerna och myndigheterna ensamma bör ha beslutanderätten. Om t.ex. en kommun gentemot ett yrkande om medbestämmandeavtal i ett visst ämne invänder att avtalet skulle kränka den politiska demokratin, kan denna fråga hänskjutas till en särskild nämnd. Så länge frågan är anhängig hos nämnden, är enligt huvudavtalet stridsåtgärder för att få till stånd avtal i ämnet uteslutna. Nämndens uttalanden är inte rättsligt bindande.

Även om något avtalsförbud inte finns i MBL eller LOA, får naturligtvis avtal inte träffas i strid mot tvingande bestämmelse i lag (jfr 3 § MBL). I detta sammanhang är främst RF och KL av intresse. Det är emellertid inte helt klart i vad mån RF, KL eller annan författning utgör hinder mot medbestämmandeavtal på den kommunala sektorn.

Enligt 1 kap. 1 § RF utgår all offentlig makt i Sverige från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger enligt paragrafen på bl.a. allmän och lika rösträtt. Beslutanderätten i kommunerna och landstingskommunerna utövas enligt 1 kap. 7 § av valda församlingar. Förvaltningsuppgift kan överlämnas till bl.a. bolag, förening eller enskild individ (11 kap. 6 §). Om uppgiften innefattar myndighetsutövning, skall överlämnandet ske med stöd av lag.

Enligt 1 kap. 5 § KL utövas kommuns och landstingskommuns beslutanderätt av kommunfullmäktige resp. landstinget. Nämnderna svarar för bl.a. förvaltning och verkställighet. Den beslutande församlingen kan vidare uppdra åt nämnd att besluta i ärenden som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Delegationsreglerna i 3 kap. 12 13 §§ medger inte att en nämnds beslutanderätt överlämnas till ett partssammansatt organ. Att ge arbetstagarorganisationer beslutanderätt eller vetorätt mot kommunalt beslut är inte heller möjligt enligt KL (jfr dock den särskilda regeln i 39 § MBL). Nämndsammanträdena är inte offentliga. För att andra utomstående än sådana sakkunniga m.fl. som avses i 3 kap. 7 § KL skall få närvara vid nämndsammanträde fordras att nämnden enhälligt medger det.

Inom 36 kommuner och 20 landstingskommuner bedrivs försöksverksamhet enligt lagen (1972:271) om närovarorätt vid sammanträde med kommunal eller landstingskommunal nämnd. Enligt denna lag får regeringen på framställning av kommun eller landstingskommun medge att viss nämnd beslutar att företrädare för de anställda hos kommunen eller landstingskommunen får närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningarna men inte i besluten.

Utredningen om den kommunala demokratin har i betänkandet (SOU 1977:39) Företagsdemokrati i kommuner och landstingskommuner lagt fram förslag dels om sådana ändringar i KL att det blir möjligt att föra över beslutanderätt i vissa ärenden från nämnd till partssammansatta organ, dels om en särskild lag om närvarorätt för personalföreträdare vid sammanträde med kommunal eller landstingskommunal nämnd.

Överföring av beslutanderätt till partssammansatta organ sker enligt förslaget i två led. Det första ledet utgörs av ett kollektivavtal mellan

kommunen resp. landstingskommunen och arbetstagarorganisationerna. I avtalet anges de ärendegrupper som skall handläggas av partssammansatt organ. I lagförslaget avgränsas dessa ärendegrupper endast på det sättet att det anges att fråga skall vara om vissa ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstingskommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare. Enligt motiven avses emellertid de partssammansatta organen få besluta bara i frågor som särskilt rör de anställda. Det andra ledet är att nämnderna inom de ramar som anges i kollektivavtalet beslutar att överföring av beslutanderätt skall äga rum. Sådant uppdrag får nämnden återkalla bara om det medges i avtalet eller synnerliga skäl därtill föreligger.

Också frågan om närvarorätt för personalföreträdare vid nämndsammanträden skall enligt utredningsförslaget regleras genom kollektivavtal. I avtalet skall bestämmas i vilka nämnder närvarorätt skall förekomma. Utredningen har inte funnit skäl att i lag föreskriva undantag från närvarorätten i fråga om ärenden som gäller myndighetsutövning mot enskild. Närvarorätten ger enligt förslaget möjlighet för personalföreträdare att närvara och yttra sig vid nämndens sammanträden. De deltar inte i beslutsfattandet men skall ha rätt att få sin särskilda mening antecknad i protokollet. Endast om nämnden medger det skall personalföreträdarna få närvara vid handläggning av frågor som rör förhandling med arbetstagarorganisationer, uppsägning av kollektivavtal, arbetskonflikt eller rättstvist mellan kommunen eller landstingskommunen och arbetstagarorganisation.

Demokratiutredningens betänkande har remissbehandlats. Samtliga kommuner och landstingskommuner, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har beretts tillfälle att yttra sig liksom Landsorganisationen i Sverige, Svenska kommunalarbetareförbundet, Tjänstemännens centralorganisation och Centralorganisationen SACO/SR. Yttranden har också inhämtats från bl.a. flera statliga myndigheter.

De allra flesta remissinstanserna är positiva till förslaget om partssammansatta organ. Förslaget stöds av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, de fackliga organisationerna, flertalet statliga myndigheter, alla landstingskommuner utom en samt tre fjärdedelar av kommunerna. I huvudsak negativa till förslaget är bl.a. en landstingskommun och 13 kommuner. Omkring 30 remissinstanser förordar försöksverksamhet med partssammansatta organ.

När det gäller närvarorätten är remissutfallet mera splittrat. Omkring 100 remissinstanser tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Ett femtiotal avstyrker förslaget, medan ungefär lika många föreslår fortsatt försöksverksamhet. Både Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet föreslår fortsatt försöksverksamhet. Omkring 30 remissinstanser är tveksamma inför förslaget.

I remissyttrandena betonas genomgående att en fördjupad förvaltningsdemokrati är av stor vikt även på den kommunala sektorn. Samtidigt framhåller man att den politiska demokratin måste förbli oinskränkt. En självklar förutsättning vid bedömningen av möjligheterna till ökat personalinflytande är enligt de båda kommunförbunden att de kommunalanställda inte skall ha större inflytande än övriga kommunmedlemmar i frågor som är av betydelse för kommunens eller landstingskommunens invånare.

Flera remissinstanser anför invändningar från principiell synpunkt mot utredningens förslag. Dessa remissinstanser anser i allmänhet att utredningen inte har tillräckligt noga analyserat förslagens förenlighet med den

politiska demokratin. Invändningar av detta slag redovisas också av en del remissinstanser som har tillstyrkt förslagen. Uttalanden om att en klarare gränsdragning mellan den politiska demokratin och förvaltningsdemokratin behövs förekommer i flera remissyttranden. Till de remissinstanser som ger uttryck för en sådan uppfattning hör bl.a. de båda kommunförbunden. Regeringsrätten, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, flera kommuner och ytterligare några remissinstanser anser att frågan om förslaget om partssammansatta organ är förenligt med RF bör övervägas ytterligare.

Från flera håll hävdas att skyddet för den politiska demokratin blir svagt, om utredningens förslag genomförs, och att direkta skyddsregler i lag behövs. Detta gäller särskilt med hänsyn till att både partssammansatta organ och närvarorätt enligt förslagen skall anordnas enligt kollektivavtal. Synpunkter av detta slag anförs av några landstingskommuner, flera kommuner – bl.a. Stockholm, Norrköping och Göteborg – och juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet. Några av dessa remissinstanser, bl.a. omkring 15 kommuner, anser att det bör vara de politiska organens sak att självständigt avgöra om partssammansatta organ skall inrättas eller ej. Några landstingskommuner, flera kommuner och hovrätten för Övre Norrland anser att de ärenden som skall kunna avgöras av partssammansatta organ bör avgränsas klarare i lag. Omkring 20 kommuner menar att fullmäktige bör få bestämma de partssammansatta organens verksamhetsområde.

Den kritik som vissa remissinstanser anför i fråga om brister i skyddet för den politiska demokratin kan sammanfattningsvis redovisas på följande sätt. Arbetstagarparten kan tillgripa stridsåtgärder för att få till stånd ett medbestämmandeavtal, även om kommunen hävdar att det avsedda avtalet skulle kränka den politiska demokratin. Mot kommunens beslut att anta ett medbestämmandeavtal kan anföras kommunalbesvär. Detta utgör emellertid inte något fullständigt skydd för den politiska demokratin, eftersom besvärsmyndigheterna bara har att pröva om beslutet är lagligt, inte om avtalet kränker den politiska demokratin. Vid oenighet om rätta tolkningen av ett medbestämmandeavtal skall i princip arbetstagarpartens mening gälla, till dess att frågan har avgjorts (33 § MBL). Eftersom de ärendegrupper som skall kunna överlåtas till partssammansatta organ inte är avgränsade i lag, kan utvecklingen bli den att organen får ett större beslutsområde än vad utredningen har avsett.

Fyra länsstyrelser, två landstingskommuner, drygt 30 kommuner och de båda kommunförbunden anser att möjligheterna att återkalla beslutanderätt som har överlämnats till partssammansatt organ bör vara större än vad utredningen har föreslagit. Enligt arbetsdomstolen torde den fria beslutanderätten för de politiska organen kräva en offentligrättslig reglering som innebär en i princip obegränsad återkallelserätt.

Flera remissinstanser framhåller att närvarorätt för personalföreträdare vid nämndsammanträden kan påverka den politiska demokratin. Till dessa remissinstanser hör regeringsrätten, de juridiska fakultetsnämnderna vid Stockholms och Uppsala universitet och flera kommuner. Personalrepresentation i nämnderna kan enligt juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet bli ett hinder för ett fritt meningsutbyte mellan de politiskt valda ledamöterna och negativt påverka dessas självständighet och oberoende vid beslutsfattandet. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet befarar att nämndledamöterna kan i alltför hög grad komma att påverkas av personalföreträdarnas synpunkter. Med tiden kan personalföreträdarna

smälta in i nämnden och i praktiken få ett avsevärt inflytande, trots att de saknar rösträtt.

Drygt 30 kommuner samt de juridiska fakultetsnämnderna vid Stockholms och Lunds universitet anser att personalföreträdare inte bör få närvara vid handläggning i nämnd av ärenden som gäller myndighetsutövning mot enskild.

Utredningens förslag att resp. kommunala nämnd skall kunna medge undantag från de föreslagna bestämmelserna om jäv i förhandlingsfrågor tillbakavisas av ett antal kommuner.

Flera av de kommuner som är negativa eller tveksamma till utredningens förslag om närvarorätt vid nämndsammanträden anser att erfarenheterna av MBL bör avvaktas, innan ytterligare reformer på medbestämmandeområdet genomförs. Enligt skolöverstyrelsen har närvarorättsfrågan kommit i ett helt nytt läge genom tillkomsten av MBL. Hovrätten för Övre Norrland anför att det skulle förvåna om inte svårigheter kommer att uppstå när det gäller gränsdragningen mellan och samordningen av de komponenter – förhandling enligt MBL, partssammansatta organ med beslutanderätt samt närvarorätt vid nämndsammanträden – som enligt utredningens förslag utgör medlen för de kommunalanställdas medinflytande. Ett tiotal kommuner anför liknande synpunkter.

Invändningar av mera kommunalrättsligt slag eller i detaljfrågor förs fram i åtskilliga remissyttranden.

Avsikten med den redovisning av vissa remissinstansers kritiska synpunkter som jag nu har lämnat är inte att ge en fullständig bild av remissutfallet. Avsikten är endast att visa på de svårigheter som enligt vissa remissinstanser är förenade med ett genomförande av utredningens förslag. Av särskild vikt är därvid självfallet de invändningar som rör skyddet för den politiska demokratin.

Jag vill helt ansluta mig till den allmänt omfattade meningen att de kommunalanställda, så långt det är möjligt utan att den politiska demokratin träds för när, skall tillförsäkras ett medbestämmande som motsvarar vad som tillkommer de anställda på den enskilda sektorn. Enligt min mening ger ett ökat inflytande för de anställda förutsättningar för en förbättrad effektivitet i den kommunala verksamheten. Jag är alltså positivt inställd till en utbyggd förvaltningsdemokrati inom den kommunala sektorn. I fråga om förutsättningarna för medbestämmande finns det emellertid betydelsefulla skillnader mellan den kommunala och den enskilda sektorn. Det grundläggande problemet när det gäller medbestämmandet inom den kommunala sektorn är att det här, liksom på den statliga sektorn, gäller att väga de anställdas berättigade krav på inflytande över sina arbetsförhållanden mot politikernas ansvar gentemot väljarna för att verksamheten drivs på ett sätt som är förenligt med det allmänna medborgarintresset, rättssäkerhetens krav osv. Den kommunala förvaltningen har andra uppgifter än enskilda företag. Verksamheten omfattar myndighetsutövning och andra uppgifter som har stor betydelse för kommunmedlemmarna i allmänhet. I princip har alla kommunmedlemmar rätt att utnyttja den service som kommunen eller landstingskommunen tillhandahåller. Samtidigt drivs verksamheten ofta i en monopolsituation. Kostnadsskäl är ofta inte tillräckliga för att verksamheten skall läggas ner eller ens minskas i omfattning.

Det anförda ger anledning att ställa frågan om demokratiutredningens förslag tar tillräcklig hänsyn till den kommunala sektorns särart. För egen del kan jag inte finna annat än att de kritiska remissinstanserna har pekat på

frågor som är av komplicerad beskaffenhet och som bör undersökas ytterligare. Enligt min mening kan förslagen ge möjlighet till ett inflytande för de kommunalanställda som sträcker sig längre än som är motiverat med hänsyn till de anställdas berättigade intresse av medbestämmande i frågor som rör dem. Vid utformningen av förslagen har utredningen vidare inte tagit särskild hänsyn till den enskildes intresse av att frågor som direkt rör honom behandlas endast av personer som är tillsatta uteslutande för att pröva frågan allsidigt och förutsättningslöst.

Jag anser alltså att åtgärder för att förverkliga utredningsförslagen inte bör vidtas, innan dessa har överarbetats. Den kritik som har anförts mot förslagen rör så väsentliga frågor att en särskild utredare bör tillkallas för denna uppgift. Företrädare för de fyra stora politiska partierna, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlingsoch pastoratsförbund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation och Centralorganisationen SACO/SR bör beredas tillfälle att delta i arbetet. Eftersom det är angeläget att frågan om de kommunalanställdas medinflytande blir löst, bör utredaren arbeta så snabbt som möjligt. Han bör emellertid i ett sammanhang pröva frågan i dess helhet. Detta är väsentligt främst med hänsyn till att olika inflytandeformer kan komma att delvis täcka varandra. Jag vill erinra om att förhandlingsskyldighet enligt MBL föreligger också i frågor som enligt utredningsförslaget skall kunna avgöras av partssammansatta organ och om att den föreslagna närvarorätten vid nämndsammanträden kan komma att gälla också inom området för nämndernas förhandlingsverksamhet.

Huvuduppgiften för utredaren, som bör utgå från demokratiutredningens förslag, blir att söka finna lösningar som tillgodoser personalens krav på medbestämmande utan att den politiska demokratin sätts åsido. En utgångspunkt för arbetet bör vara att MBL liksom hittills bör gälla fullt ut också på det kommunala området. Regler som för detta område innebär undantag från vad som föreskrivs i MBL bör emellertid kunna övervägas i den mån sådana regler på någon punkt framstår som särskilt angelägna mot bakgrund av de förslag i övrigt som utredaren lägger fram. Demokratiutredningens förslag om partssammansatta organ med beslutanderätt bör övervägas särskilt. Även andra inflytandeformer som tillförsäkrar de anställda ett motsvarande medbestämmande bör emellertid kunna prövas.

Enligt demokratiutredningens lagförslag skall de partssammansatta organen ha till uppgift att utöva förvaltning och verkställighet i vissa ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstingskommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare. De ärenden i vilka beslutanderätt skall kunna överlämnas från nämnd till partssammansatt organ avgränsas inte närmare i lagförslaget. Som exempel anges i motiven ärenden som rör omplaceringsverksamhet, arbetsmiljösamverkan, förslagsverksamhet, personalsociala åtgärder, trivselfrågor, personalutbildning och personalinformation. I och för sig vore det naturligtvis av värde om de ärenden i vilka beslutanderätt skall kunna överlämnas från nämnd kunde närmare anges även i lagtexten. Jag är medveten om att det är mycket svårt att göra en tillfredsställande avgränsning. Detta gäller oavsett om man eftersträvar en allmänt hållen beskrivning eller en detaljerad uppräkning. Utredaren bör emellertid överväga möjligheterna att få till stånd en sådan närmare avgränsning som jag nu har berört.

Andra vägar att åstadkomma ett bättre skydd för den politiska demokratin än vad utredningsförslaget ger kan dock visa sig lämpligare. Den möjlighet

som ligger närmast till hands är att bygga vidare på demokratiutredningens förslag att partssammansatta organ inrättas på grundval av ett kollektivavtal och komplettera detta med ytterligare garantier för den politiska demokratin. En annan möjlighet kan tänkas vara att låta grunden för inrättande av partssammansatta organ vara ett kommunalt beslut och inte ett kollektivavtal. En sådan lösning behöver inte hindra att övriga frågor regleras i avtal. De synpunkter som jag nu har anfört avser partssammansatta organ. De bör emellertid kunna tjäna till ledning även vid utredarens överväganden i fråga om andra medbestämmandeformer.

I detta sammanhang vill jag erinra om vad lagrådet anförde i yttrande över en lagrådsremiss med förslag till ändringar i MBL (prop. 1976/77:137 s. 101, jfr s. 110). I yttrandet, som avser den statliga sektorn, anförs att det måste anses följa av RF att ett överlämnande av beslutsbefogenheter kan ske bara genom ett i offentligrättslig ordning fattat beslut. Kollektivavtal kan enligt lagrådet följaktligen inte träffas om överlämnande av beslutsbefogenheter. Härav följer då i sin tur att arbetstagarsidan inte heller får tillgripa stridsåtgärder för att tilltvinga sig ett sådant avtal med staten. Utredaren bör överväga i vad mån ett motsvarande synsätt är tillämpligt på det kommunala området.

Utredaren bör vidare överväga om åtgärder kan vidtas för att tillförsäkra de anställda ett ökat inflytande också i former som inte innebär att beslutanderätt överförs från de politiska organen. Medbestämmande i sådana former torde emellertid i stor utsträckning kunna anordnas med stöd av MBL och kollektivavtal och utan att författningsändringar blir nödvändiga.

När det gäller frågan om närvarorätt vid nämndsammanträden är remissutfallet, som jag har nämnt förut, splittrat. Utredaren bör överväga frågan mot bakgrund av remissinstansernas synpunkter. Under det fortsatta utredningsarbetet bör enligt min mening den nuvarande försöksverksamheten fortsätta.

Utredaren bör pröva om ett och samma system för ökat personalinflytande kan användas fullt ut inom alla kommunala verksamhetsområden eller om särlösningar i något hänseende behövs för verksamhetsområden som regleras av särskild lagstiftning, t.ex. skolan. Som demokratiutredningen har framhållit kan sådan lagstiftning utgöra hinder för ett ökat personalinflytande.

Utredaren bör beakta att vissa frågor som kan vara av betydelse för personalen enligt särskilda författningar avgörs av tjänsteman eller av organ som inrättas för t.ex. viss skola. Han bör samråda med kommittén (Kn 1977:07) för fortsatt utredning av vissa kommunaldemokratiska frågor, som överväger bl.a. frågor angående institutionsstyrelser, och med utredningen (S 1977:02) om sjukvårdens inre organisation. Vidare bör utredaren följa behandlingen av frågan om lokala ledningsorgan inom skolan (prop. 1975/76:39 samt promemoriorna (Ds U 1977:20) Medinflytande i skolan och (Ds U 1978:3) Skolnämnds beslutsområde m.m.).

Demokratiutredningens förslag omfattar inte de kyrkliga kommunerna. Förutsättningarna för inflytande för de anställda synes emellertid i stort vara desamma på detta område som på den kommunala sektorn i övrigt. Självfallet är det angeläget att de anställda hos kyrkliga kommuner tillförsäkras i princip samma inflytande som övriga kommunalanställda. Även om frågan om ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan f.n. övervägs inom regeringskansliet på grundval av förslag i betänkandet (SOU 1978:1) Statkyrka, bör utredaren därför behandla också frågan om ett utvidgat medbestämmande för dem som är anställda hos kyrkliga kommuner. Han

bör därvid samråda med utredningen (Kn 1977:04) om översyn av församlingsstyrelselagen.

Vid utformningen av sina förslag bör utredaren ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om förslagens förenlighet med RF. Utredaren bör lägga fram de författningsförslag som föranleds av hans överväganden.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommundepartementet

att tillkalla en särskild utredare för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner, m.m.,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta femtonde huvudtitelns kommittéanslag.

---

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

## 4. Tilläggsdirektiv till utredningen om medbestämmande för kommunalanställda m.m.

Dir 1978:87

Beslut vid regeringssammanträde 1978-10-05

Departementschefen, statsrådet Antonsson, anför.

Regeringen har den 31 augusti 1978 bemyndigat chefen för kommundepartementet att tillkalla en särskild utredare för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner, m.m., samt att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren (Dir 1978:63). Enligt direktiven för utredaren bör företrädare för de fyra stora politiska partierna, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlingsoch pastoratsförbund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Centralorganisationen SACO/SR beredas tillfälle att delta i arbetet.

Såväl Sveriges socialdemokratiska arbetareparti som de nämnda personalorganisationerna har numera avböjt erbjudanden om att delta i utredningsarbetet. Med hänsyn härtill bör arbetet enligt min mening ankomma på en renodlad expertkommitté.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att det tidigare lämnade bemyndigandet ändras så att regeringen bemyndigar chefen för kommundepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landstingskommuner, m.m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

## Kronologiskt register i departementsvis ordning över kommittédirektiv som inte har redovisats i kommittéberättelsen tidigare

| Nr del II | Rubrik | Nr del I | Kommittébeteckning |
|---|---|---|---|
| **Justitiedepartementet** (Ju) | | | |
| 1 | Utredning om förfarandet i vissa disciplinärenden m. m. (Dir 1977:117) | 50 | Ju 1977:17 |
| 2 | Översyn av vallagen (1972:620) (Dir 1977:120) | 51 | Ju 1978:01 |
| 3 | Utredning om vidgad ortspressannonsering m. m. (Dir 1977:123) | 52 | Ju 1978:02 |
| 4 | Utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. (Dir 1978:11) | 53 | Ju 1978:03 |
| 5 | Tilläggsdirektiv till 1974 års bolagskommitté (Dir 1978:12) | 22 | Ju 1974:21 |
| 6 | Översyn av lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd (Dir 1978:27) | 55 | Ju 1978:05 |
| 7 | Särskild näringspolitisk delegation (Dir 1978:34) | 54 | Ju 1978:04 |
| 8 | Översyn av tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m. m. (Dir 1978:57) | 56 | Ju 1978:06 |
| 9 | Skadestånd vid miljöskador (Dir 1978:72) | 58 | Ju 1978:08 |
| 10 | Översyn av brottsförebyggande rådet (BRÅ) (Dir 1978:73) | 57 | Ju 1978:07 |
| 11 | Översyn av förvaltningslagen (Dir 1978:85) | 59 | Ju 1978:09 |
| 12 | Bötesförvandling m. m. (Dir 1978:89)[1] | – | – |
| 13 | Översyn av kommissionslagen. (Dir 1978:94)[1] | – | – |
| **Utrikesdepartementet** (UD) | | | |
| 1 | Utredning om formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet (Dir 1978:45) | 6 | UD 1978:01 |
| 2 | Utredning om utrikesrepresentationen (Dir 1978:70) | 7 | UD 1978:02 |
| **Försvarsdepartementet** (Fö) | | | |
| 1 | Vissa frågor rörande flygindustrin m. m. (Dir 1978:2) | 12 | Fö 1978:01 |
| 2 | Tilläggsdirektiv till beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (Dir 1978:26) | 5 | Fö 1975:01 |
| 3 | Tilläggsdirektiv till försvarsmaktens ledningsutredning (Dir 1978:28) | 3 | Fö 1974:03 |
| 4 | Totalförsvarets utveckling efter år 1982 (Dir 1978:30) | 13 | Fö 1978:02 |
| 5 | Samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret (Dir 1978:48) | 14 | Fö 1978:03 |
| 6 | Kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m. m. (Dir 1978:49) | 15 | Fö 1978:04 |
| 7 | Genomförande av organisationsförändringar m. m. inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred (Dir 1978:58) | 16 | Fö 1978:05 |
| 8 | Folkrättens tillämpning m. m. under krig, neutralitet och ockupation (Dir 1978:61) | 17 | Fö 1978:06 |

| Nr del II | Rubrik | Nr del I | Kommittébeteckning |
|---|---|---|---|
| **Socialdepartementet** (S) | | | |
| 1 | Översyn av läkemedelskontrollen (Dir 1977:121) | 34 | S 1977:18 |
| 2 | Utredning om de homosexuellas situation i samhället (Dir 1977:128) | 37 | S 1977:21 |
| 3 | Priskontroll av läkemedel (Dir 1977:129) | 36 | S 1977:20 |
| 4 | Översyn av tandvårdsförsäkringen m. m. (Dir 1977:133) | 38 | S 1978:01 |
| 5 | Tilläggsdirektiv till utredningen angående översyn av läkemedelskontrollen (Dir 1978:36) | 34 | S 1977:18 |
| 6 | Översyn av sjukpenningförsäkringen (Dir 1978:56) | 41 | S 1978:04 |
| 7 | Familjevård för missbrukare (Dir 1978:62) | 42 | S 1978:05 |
| 8 | Försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet för vissa utvecklingsländer (Dir 1978:67) | 40 | S 1978:03 |
| **Kommunikationsdepartementet** (K) | | | |
| 1 | Huvudmannaskap för viss drift av Nora Bergslags järnväg (Dir 1978:4) | 18 | K 1978:01 |
| 2 | Utredning om statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering m. m. (Dir 1978:8) | 21 | K 1978:04 |
| 3 | Flygplatsfrågan i Stockholmsregionen (Dir 1978:16) | 19 | K 1978:02 |
| 4 | Säkerheten på försvarsmaktens fartyg (Dir 1978:17) | 20 | K 1978:03 |
| 5 | Sjöfartsverkets sjökortsframställning (Dir 1978:44) | 22 | K 1978:05 |
| 6 | Utredning om vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik m. m. (Dir 1978:46) | 24 | K 1978:07 |
| 7 | Det fortsatta genomförandet av reformen med differentierade körkort (Dir 1978:54) | 23 | K 1978:06 |
| 8 | Rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten, m. m. (Dir 1978:55) | 25 | K 1978:08 |
| 9 | Taxinäringen (Dir 1978:80) | 26 | K 1978:09 |
| 10 | Parkeringsöverträdelser på tomtmark. (Dir 1978:90)[1] | – | – |
| 11 | Tilläggsdirektiv till fartygsmiljöutredningen (Dir 1978:92) | 5 | K 1973:04 |
| **Ekonomidepartementet** (E) | | | |
| 1 | Tilläggsdirektiv till utredningen rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro (Dir 1977:118) | 2 | Fi 1979:70 |
| 2 | Delegation med uppdrag att följa de nya formerna för lönsparande m. m. (Dir 1978:84) | 13 | E 1978:01 |
| **Budgetdepartementet** (B) | | | |
| 1 | Översyn av bestämmelserna om statligt stöd till dagspressen (Dir 1978:3) | 19 | B 1978:01 |
| 2 | Översyn av reglerna om beskattning av traktamenten, m. m. (Dir 1978:9) | 20 | B 1978:02 |
| 3 | Utredning om samverkan i fråga om statlig konsultverksamhet i utlandet m. m. (Dir 1978:15) | 21 | B 1978:03 |
| 4 | Tilläggsdirektiv till 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Dir 1978:22) | 12 | Fi 1976:05 |
| 5 | Tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående finansiering av reformer (Dir 1978:40) | – | – |
| 6 | Tilläggsdirektiv till utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen angående översyn av reglerna om uppgiftsplikt och kontroll inom beskattningen m. m. (Dir 1978:60) | 5 | Fi 1973:01 |

| Nr del II | Rubrik | Nr del I | Kommittébeteckning |
|---|---|---|---|
| 7 | Åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser (Dir 1978:83) | 23 | B 1978:05 |
| 8 | Utredning om real beskattning av räntor och kapitalvinster m. m. (Dir 1978:95) | 25 | B 1978:07 |
| **Utbildningsdepartementet** (U) | | | |
| 1 | Utredning om skyddslagstiftning rörande forskning om hybrid-DNA (Deoxyribonukleinsyra) (Dir 1978:20) | 29 | U 1978:02 |
| 2 | Högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer, m. m. (Dir 1978:21) | 28 | U 1978:01 |
| 3 | Tilläggsdirektiv till folkbildningsutredningen (Dir 1978:29) | 12 | U 1975:19 |
| 4 | Utredning om kommunal vuxenutbildning (Dir 1978:31) | 31 | U 1978:04 |
| 5 | Utredning om elevvårdsarbetet i skolan (Dir 1978:39) | 33 | U 1978:06 |
| 6 | Utredning om gäststuderande m. m. (Dir 1978:42) | 30 | U 1978:03 |
| 7 | Utredning om den framtida användningen av Nääs (Dir 1978:50) | 35 | U 1978:08 |
| 8 | Direktiv för organisationskommittén för vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m. m. (Dir 1978:59) | 37 | U 1978:10 |
| 9 | Utredning om det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolväsendet m. m. (Dir 1978:68) | 36 | U 1978:09 |
| 10 | Utredning om integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet (Dir 1978:69) | 34 | U 1978:07 |
| 11 | Närradio och när-TV (Dir 1978:74) | 38 | U 1978:11 |
| 12 | Den nya informationsteknologin (Dir 1978:75) | 39 | U 1978:12 |
| 13 | Enhetligt huvudmannaskap för högskolan (Dir 1978:77) | 43 | U 1978:16 |
| 14 | Tilläggsdirektiv till studiestödsutredningen (Dir 1978:82) | 10 | U 1975:16 |
| **Jordbruksdepartementet** (Jo) | | | |
| 1 | Tilläggsdirektiv till utredningen om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige år 1984 (Dir 1977:131) | 26 | Jo 1977:07 |
| 2 | Långväga transport av luftföroreningar (Dir 1978:6) | 30 | Jo 1978:03 |
| 3 | Riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken (Dir 1978:7) | 28 | Jo 1978:01 |
| 4 | Huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m. m. (Dir 1978:24) | 29 | Jo 1978:02 |
| 5 | Kommitté för förhandling om den framtida växtförädlingen (Dir 1978:51) | 31 | Jo 1978:04 |
| 6 | Åtgärder mot oljeskador m. m. (Dir 1978:64) | 32 | Jo 1978:05 |
| 7 | Översyn av produktkontrollens organisation (Dir 1978:65) | 33 | Jo 1978:06 |
| 8 | Tilläggsdirektiv till utredningen om bevarandet av genetiskt material (Dir 1978:88) | 5 | Jo 1973:04 |
| 9 | Översyn av industrins råvarukostnadsutjämning, m. m. (Dir 1978:93) | 34 | Jo 1978:07 |
| **Handelsdepartementet** (H) | | | |
| 1 | Verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna (Dir 1977:122) | 18 | H 1977:08 |
| 2 | Öst Ekonomiska Byråns verksamhet (Dir 1978:43) | 20 | H 1978:02 |
| 3 | Utredning om översyn av tullagstiftningen (Dir 1978:47) | 19 | H 1978:01 |

| Nr del II | Rubrik | Nr del I | Kommitté-beteckning |
|---|---|---|---|
| 4 | Översyn av import och exportförfattningar (Dir 1978:96)[1] | – | – |
| **Arbetsmarknadsdepartementet** (A) | | | |
| 1 | Utredning av vissa frågor på semesterrättens område (Dir 1977:107) | 13 | A 1977:02 |
| 2 | Översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning (Dir 1977:126) | 14 | A 1977:03 |
| 3 | Delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor (Dir 1978:1) | 15 | A 1978:01 |
| 4 | Utredning om organisation för skyddat arbete m. m. (Dir 1978:10) | 16 | A 1978:02 |
| 5 | Utredning av vissa frågor på arbetstidsområdet (Dir 1978:18) | 17 | A 1978:03 |
| 6 | Utredning om organisation för yrkesinriktad rehabilitering (Dir 1978:32) | 18 | A 1978:04 |
| 7 | Tilläggsdirektiv till anställningsskyddskommittén (Dir 1978:52) | 12 | A 1977:01 |
| 8 | Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö (Dir 1978:76) | 19 | A 1978:05 |
| 9 | Utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare (Dir 1978:78) | 20 | A 1978:06 |
| **Bostadsdepartementet** (Bo) | | | |
| 1 | Sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor (Dir 1977:130) | 7 | Bo 1977:01 |
| 2 | Utredning om fritidsboendets framtida utveckling (Dir 1978:13) | 8 | Bo 1978:01 |
| 3 | Utredning om överledning för vattenkraftsändamål av vatten från Piteälven och Vindelälven (Dir 1978:14) | 9 | Bo 1978:02 |
| 4 | Delegation för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse (Dir 1978:37) | 10 | Bo 1978:03 |
| 5 | Utredning om underhåll av hyres- och bostadsfastigheter (Dir 1978:79) | 12 | Bo 1978:05 |
| 6 | Ökad användning av bostadsrätt inom bostadsbeståndet (Dir 1978:91) | 13 | Bo 1978:06 |
| 7 | Lantmäteriets uppgifter att tillhandahålla information om landskapet (Dir 1978:97)[1] | – | – |
| **Industridepartementet** (I) | | | |
| 1 | Utvecklingen inom byggeribranschen (Dir 1977:124) | 19 | I 1977:09 |
| 2 | Utredning om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål (Dir 1977:125) | 17 | I 1977:07 |
| 3 | Organisationskommitté för bildandet av regionala utvecklingsfonder (Dir 1977:127) | 18 | I 1977:08 |
| 4 | Vissa frågor rörande standardisering (Dir 1977:132) | 20 | I 1977:10 |
| 5 | Omställbara eldningsanläggningar, m. m. (Dir 1977:134) | 21 | I 1977:11 |
| 6 | Tilläggsdirektiv till läkemedelsindustridelegationen (Dir 1978:5) | 7 | I 1975:09 |
| 7 | Tilläggsdirektiv till energikommissionen (Dir 1978:19) | 11 | I 1976:05 |
| 8 | Vissa frågor rörande metrologisk verksamhet m. m. (Dir 1978:23) | 22 | I 1978:01 |

| Nr del II | Rubrik | Nr del I | Kommittébeteckning |
|---|---|---|---|
| 9 | Tilläggsdirektiv till mineralpolitiska utredningen (Dir 1978:25) | 3 | I 1974:02 |
| 10 | Tilläggsdirektiv till expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) (Dir 1978:35) | 1 | In 1967:24 |
| 11 | Vissa frågor rörande skogsägareföretagen (Dir 1978:38) | 23 | I 1978:02 |
| 12 | Tilläggsdirektiv till delegationen för energiforskning (Dir 1978:53) | 6 | I 1975:02 |
| 13 | Utredningen om datatekniken och elektronikens effekter på näringslivets utveckling (Dir 1978:66) | 25 | I 1978:04 |
| 14 | Framtida organisationsform för verksamheten inom statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU) (Dir 1978:71) | 24 | I 1978:03 |
| 15 | Alternativ produktion vid varven (Dir 1978:81) | 26 | I 1978:05 |
| 16 | Vissa frågor rörande provning inom energiområdet (Dir 1978:86) | 27 | I 1978:06 |
| **Kommundepartementet** (Kn) | | | |
| 1 | Tilläggsdirektiv till utredningen om organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m. m. (Dir 1978:33) | 10 | Kn 1976:03 |
| 2 | Kommunala företag (Dir 1978:41) | 23 | Kn 1978:01 |
| 3 | Medbestämmande för kommunalanställda m. m. (Dir 1978:63) | 24 | Kn 1978:02 |
| 4 | Tilläggsdirektiv till utredningen om medbestämmande för kommunalanställda m. m. (Dir 1978:87) | 24 | Kn 1978:02 |

[1] Kommittén ej tillkallad.

## Kronologiskt register över direktiv som inte har redovisats i kommittéberättelsen tidigare

| Direktivserie och nr | Rubrik och kommittébeteckning | Nr del I | | Nr del II | |
|---|---|---|---|---|---|
| *1977:* | | | | | |
| 107 | Utredning av vissa frågor på semesterrättens område (A 1977:02) | A | 13 | A | 1 |
| 117 | Utredning om förfarandet i vissa disciplinärenden m. m. (Ju 1977:17) | Ju | 50 | Ju | 1 |
| 118 | Tilläggsdirektiv till Utredningen rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro (Fi 1970:70) | E | 2 | E | 1 |
| 120 | Översyn av vallagen (1972:620) (Ju 1978:01) | Ju | 51 | Ju | 2 |
| 121 | Översyn av läkemedelskontrollen (S 1977:18) | S | 34 | S | 1 |
| 122 | Verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna (H 1977:08) | H | 18 | H | 1 |
| 123 | Utredning om vidgad ortspressannonsering m. m. (Ju 1978:02) | Ju | 52 | Ju | 3 |
| 124 | Utvecklingen inom bryggeribranschen (I 1977:09) | I | 19 | I | 1 |
| 125 | Utredning om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål (I 1977:07) | I | 17 | I | 2 |
| 126 | Översyn av yrkesinspektionens distriktsindelning (A 1977:03) | A | 14 | A | 2 |
| 127 | Organisationskommitté för bildandet av regionala utvecklingsfonder (I 1977:08) | I | 18 | I | 3 |
| 128 | Utredning om de homosexuellas situation i samhället (S 1977:21) | S | 37 | S | 2 |
| 129 | Priskontroll av läkemedel (S 1977:20) | S | 36 | S | 3 |
| 130 | Sammanföring av vissa verksamheter avseende allmänna kartor (Bo 1977:01) | Bo | 7 | Bo | 1 |
| 131 | Tilläggsdirektiv till utredningen om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige år 1984 (Jo 1977:07) | Jo | 26 | Jo | 1 |
| 132 | Vissa frågor rörande standardisering (I 1977:10) | I | 20 | I | 4 |
| 133 | Översyn av tandvårdsförsäkringen m. m. (S 1978:01) | S | 38 | S | 4 |
| 134 | Omställbara eldningsanläggningar. m. m. (I 1977:11) | I | 21 | I | 5 |
| *1978:* | | | | | |
| 1 | Delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor (A 1978:01) | A | 15 | A | 3 |
| 2 | Vissa frågor rörande flygindustrin m. m. (Fö 1978:1) | Fö | 12 | Fö | 1 |
| 3 | Översyn av bestämmelserna om statligt stöd till dagspressen (B 1978:01) | B | 19 | B | 1 |
| 4 | Huvudmannaskap för viss drift av Nora Bergslags järnväg (K 1978:01) | K | 18 | K | 1 |
| 5 | Tilläggsdirektiv till läkemedelsindustridelegationen (I 1975:09) | I | 7 | I | 6 |
| 6 | Långväga transport av luftföroreningar (Jo 1978:03) | Jo | 30 | Jo | 2 |
| 7 | Riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken (Jo 1978:01) | Jo | 28 | Jo | 3 |

| Direktivserie och nr | Rubrik och kommittébeteckning | Nr del I | | Nr del II | |
|---|---|---|---|---|---|
| 8 | Utredning om statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering m. m. (K 1978:04) | K | 21 | K | 2 |
| 9 | Översyn av reglerna om beskattning av traktamenten, m. m. (B 1978:02) | B | 20 | B | 2 |
| 10 | Utredning om organisation för skyddat arbete m. m. (A 1978:02) | A | 16 | A | 4 |
| 11 | Utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. (Ju 1978:03) | Ju | 53 | Ju | 4 |
| 12 | Tilläggsdirektiv till 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21) | Ju | 22 | Ju | 5 |
| 13 | Utredning om fritidsboendets framtida utveckling (Bo 1978:01) | Bo | 8 | Bo | 2 |
| 14 | Utredning om överledning för vattenkraftändamål av vatten från Piteälven och Vindelälven (Bo 1978:02) | Bo | 9 | Bo | 3 |
| 15 | Utredning om samverkan i fråga om statlig konsultverksamhet i utlandet m. m. (B 1978:03) | B | 21 | B | 3 |
| 16 | Flygplatsfrågan i Stockholmsregionen (K 1978:02) | K | 19 | K | 3 |
| 17 | Säkerheten på försvarsmaktens fartyg (K 1978:03) | K | 20 | K | 4 |
| 18 | Utredning av vissa frågor på arbetstidsområdet (A 1978:03) | A | 17 | A | 5 |
| 19 | Tilläggsdirektiv till energikommissionen (I 1976:05) | I | 11 | I | 7 |
| 20 | Utredning om skyddslagstiftning rörande forskning om hybrid-DNA (Deoxyribonukleinsyra) (U 1978:02) | U | 29 | U | 1 |
| 21 | Högskolans forskningssamverkan med forskningsråd, myndigheter, företag och organisationer, m. m. (U 1978:01) | U | 28 | U | 2 |
| 22 | Tilläggsdirektiv till 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976:05) | B | 12 | B | 4 |
| 23 | Vissa frågor rörande metrologisk verksamhet m. m. (I 1978:01) | I | 22 | I | 8 |
| 24 | Huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m. m. (Jo 1978:02) | Jo | 29 | Jo | 4 |
| 25 | Tilläggsdirektiv till mineralpolitiska utredningen (I 1974:02) | I | 3 | I | 9 |
| 26 | Tilläggsdirektiv till beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (Fö 1975:01) | Fö | 5 | Fö | 2 |
| 27 | Översyn av lagstiftningen om hittegods samt om bärgning och sjöfynd (Ju 1978:05) | Ju | 55 | Ju | 6 |
| 28 | Tilläggsdirektiv till försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03) | Fö | 3 | Fö | 3 |
| 29 | Tilläggsdirektiv till folkbildningsutredningen (U 1975:19) | U | 12 | U | 3 |
| 30 | Totalförsvarets utveckling efter år 1982 (Fö 1978:02) | Fö | 13 | Fö | 4 |
| 31 | Utredning om kommunal vuxenutbildning (U 1978:04) | U | 31 | U | 4 |

| Direktivserie och nr | Rubrik och kommittébeteckning | Nr del I | Nr del II |
|---|---|---|---|
| 32 | Utredning om organisation för yrkesinriktad rehabilitering m. m. (A 1978:04) | A 18 | A 6 |
| 33 | Tilläggsdirektiv till utredningen (Kn 1976:03) om organisationen av länsstyrelsernas planeringsavdelningar och administrativa enheter m. m. (Kn 1976:03) | Kn 10 | Kn 1 |
| 34 | Särskild näringspolitisk delegation (Ju 1978:04) | Ju 54 | Ju 7 |
| 35 | Tilläggsdirektiv till expertgruppen (In 1967:24) för regional utredningsverksamhet (ERU) (In 1967:24) | I 1 | I 10 |
| 36 | Tilläggsdirektiv till utredningen angående översyn av läkemedelskontrollen (S 1977:18) | S 34 | S 5 |
| 37 | Delegation för frågor om energihushållning i befintlig bebyggelse (Bo 1978:03) | Bo 10 | Bo 4 |
| 38 | Vissa frågor rörande skogsägareföretagen (I 1978:02) | I 23 | I 11 |
| 39 | Utredning om elevvårdsarbetet i skolan (U 1978:06) | U 33 | U 5 |
| 40 | Tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående finansiering av reformer | – | B 5 |
| 41 | Kommunala företag (Kn 1978:01) | Kn 23 | Kn 2 |
| 42 | Utredning om gäststuderande m. m. (U 1978:03) | U 30 | U 6 |
| 43 | Öst Ekonomiska Byråns verksamhet (H 1978:02) | H 20 | H 2 |
| 44 | Sjöfartsverkets sjökortsframställning (K 1978:05) | K 22 | K 5 |
| 45 | Utredning om formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet (UD 1978:01) | UD 6 | UD 1 |
| 46 | Utredning om vissa frågor beträffande luftfartens roll i en samordnad trafikpolitik m. m. (K 1978:07) | K 24 | K 6 |
| 47 | Utredning om översyn av tullagstiftningen (H 1978:01) | H 19 | H 3 |
| 48 | Samordning av arbetet med att genomföra den nya befälsordningen för det militära försvaret (Fö 1978:03) | Fö 14 | Fö 5 |
| 49 | Kategoritillhörighet, rekrytering och utbildning för viss civilmilitär personal m. m. (Fö 1978:04) | Fö 15 | Fö 6 |
| 50 | Utredning om den framtida användningen av Nääs (U 1978:08) | U 35 | U 7 |
| 51 | Kommitté för förhandling om den framtida växtförädlingen (Jo 1978:04) | Jo 31 | Jo 5 |
| 52 | Tilläggsdirektiv till anställningsskyddskommittén (A 1977:01) | A 12 | A 7 |
| 53 | Tilläggsdirektiv till delegationen för energiforskning (I 1975:02) | I 6 | I 12 |
| 54 | Det fortsatta genomförandet av reformen med differentierade körkort (K 1978:06) | K 23 | K 7 |
| 55 | Rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten, m. m. (K 1978:08) | K 25 | K 8 |

| Direktivserie och nr | Rubrik och kommittébeteckning | Nr del I | Nr del II |
|---|---|---|---|
| 56 | Översyn av sjukpenningförsäkringen (S 1978:04) | S 41 | S 6 |
| 57 | Översyn av tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål m. m. (Ju 1978:06) | Ju 56 | Ju 8 |
| 58 | Genomförande av organisationsförändringar m. m. inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred (Fö 1978:05) | Fö 16 | Fö 7 |
| 59 | Direktiv för organisationskommittén för vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet, m. m. (U 1978:10) | U 37 | U 8 |
| 60 | Tilläggsdirektiv till utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen angående översyn av reglerna om uppgiftsplikt och kontroll inom beskattningen m. m. (Fi 1973:01) | B 5 | B 6 |
| 61 | Folkrättens tillämpning m. m. under krig, neutralitet och ockupation (Fö 1978:06) | Fö 17 | Fö 8 |
| 62 | Familjevård för missbrukare (S 1978:05) | S 42 | S 7 |
| 63 | Medbestämmande för kommunalanställda m. m. (Kn 1978:0) | Kn 24 | Kn 3 |
| 64 | Åtgärder mot oljeskador m. m. till sjöss (Jo 1978:05) | Jo 32 | Jo 6 |
| 65 | Översyn av produktkontrollens organisation (Jo 1978:06) | Jo 33 | Jo 7 |
| 66 | Utredningen om datatekniken och elektronikens effekter på näringslivets utveckling (I 1978:04) | I 25 | I 13 |
| 67 | Försöksverksamhet rörande samarbete inom läkemedelsområdet med vissa utvecklingsländer (S 1978:03) | S 40 | S 8 |
| 68 | Utredning om det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolväsendet m. m. (U 1978:09) | U 36 | U 9 |
| 69 | Utredning om integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet (U 1978:07) | U 34 | U 10 |
| 70 | Utredning om utrikespresentationen (UD 1978:02) | UD 7 | UD 2 |
| 71 | Framtida organisationsform för verksamheten inom statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU) (I 1978:03) | I 24 | I 14 |
| 72 | Skadestånd vid miljöskador (Ju 1978:08) | Ju 58 | Ju 9 |
| 73 | Översyn av brottsförebyggande rådet (BRÅ) (Ju 1978:07) | Ju 57 | Ju 10 |
| 74 | Närradio och när-TV (U 1978:11) | U 38 | U 11 |
| 75 | Den nya informationsteknologin (U 1978:12) | U 39 | U 12 |
| 76 | Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö (A 1978:05) | A 19 | A 8 |
| 77 | Enhetligt huvudmannaskap för högskolan (U 1978:16) | U 43 | U 13 |
| 78 | Utredning om fördomar och diskriminering ifråga om invandrare (A 1978:06) | A 20 | A 9 |
| 79 | Utredning om underhåll av hyres- och bostadsrättsfastigheter (Bo 1978:05) | Bo 12 | Bo 5 |
| 80 | Taxinäringen (K 1978:09) | K 26 | K 9 |
| 81 | Alternativ produktion vid varven (I 1978:05) | I 26 | I 15 |

| Direktivserie och nr | Rubrik och kommittébeteckning | Nr del I | | Nr del II | |
|---|---|---|---|---|---|
| 82 | Tilläggsdirektiv till studiestödsutredningen (U 1975:16) | U | 10 | U | 14 |
| 83 | Åtgärder vid beskattningen för att främja forsknings- och utvecklingsinsatser (B 1978:05) | B | 23 | B | 7 |
| 84 | Delegation med uppdrag att följa de nya formerna för lönsparande m. m. (E 1978:01) | E | 13 | E | 2 |
| 85 | Översyn av förvaltningslagen (Ju 1978:09) | Ju | 59 | Ju | 11 |
| 86 | Vissa frågor rörande provning inom energiområdet (I 1978:06) | I | 27 | I | 16 |
| 87 | Tilläggsdirektiv till utredningen om medbestämmande för kommunalanställda m. m. (Kn 1978:02) | Kn | 24 | Kn | 4 |
| 88 | Tilläggsdirektiv till utredningen om bevarandet av genetiskt material (Jo 1973:04) | Jo | 5 | Jo | 8 |
| 89 | Bötesförvandling m. m. (Ju 1978:–)[1] | Ju | – | Ju | 12 |
| 90 | Parkeringsöverträdelser på tomtmark (K 1978:–)[1] | K | – | K | 10 |
| 91 | Ökad användning av bostadsrätt inom bostadsbeståndet (Bo 1978:06) | Bo | 13 | Bo | 6 |
| 92 | Tilläggsdirektiv till fartygsmiljöutredningen (K 1973:04) | K | 5 | K | 11 |
| 93 | Översyn av industrins råvarukostnadsutjämning, m. m. (Jo 1978:07) | Jo | 34 | Jo | 9 |
| 94 | Översyn av kommissionslagen m. m. (Ju 1978:–)[1] | Ju | – | Ju | 13 |
| 95 | Utredning om real beskattning av räntor och kapitalvinster m. m. (B 1978:07) | B | 25 | B | 8 |
| 96 | Översyn av import och exportförfattningar (H 1978:–)[1] | H | – | H | 4 |
| 97 | Lantmäteriets uppgifter att tillhandahålla information om landskapet (Bo 1978:–) | Bo | – | Bo | 7 |

[1] Kommittén ej tillkallad.

## Sakregister till kommittédirektiv

(Sakregistret omfattar del II. Referenserna till del I innehåller alltid I. Referenserna till del II saknar motsvarande beteckning.)


A

*Administrativa enheter, länsstyrelser* Kn 1; I Kn 10
*Allmänna kartor, sammanföring av viss verksamhet* Bo 1; I Bo 7
*Allmänna skolväsendet, integration av handikappade elever* U 10; I U 34
*Alternativ produktion vid varven* I 15; I I 26
*Anställningsskyddskommittén* A 7; I A 12
*Arbete, skyddat* A 4; I A 16
*Arbetsmiljö, datateknikens effekter* A 8; I A 19
*Arbetstid, vissa frågor* A 5; I A 17

B

*Bankgiro* E 1; I E 2
*Bebyggelse, energihushållning* Bo 4; I Bo 10
*Befälsordning, försvaret* Fö 5; I Fö 14
*Berusade personer, omhändertagande* Ju 4; I Ju 53
*Beskattning, främjande av forsknings- och utvecklingsinsatser* B 7; I B 23
*Beskattning, räntor och kapitalvinster* B 8; I B 25
*Beskattning, säkerhetsåtgärder* B 6; I B 5
*Beskattning, traktamenten* B 2; I B 20
*Bevarandet av genetiskt material* Jo 8; I Jo 5
*Biblioteket, Kungl., organisationsfrågor* U 8; I U 37
*Bolagskommitté, 1974 års* Ju 5; I Ju 22
*Bostadsrätt, ökad användning* Bo 6; I Bo 13
*Bostadsrättsfastigheter, underhåll* Bo 5; I Bo 12
*Brottmål, tvångsmedelsregleringen vid förundersökning* Ju 8; I Ju 56
*Brottsförebyggande rådet (BRÅ)* Ju 10; I Ju 57
*Bryggeribranschen* I 1; I I 19
*Bärgning, lagstiftning om* Ju 6; I Ju 55

C

*Civila luftfarten, rekrytering och utbildning av flygförare* K 8; I K 25
*Civilmilitär personal* Fö 6; I Fö 15

D

*Dagspressen, stöd till* B 1; I B 19
*Datateknikens effekter på näringslivets utveckling* I 13; I I 25
*Datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö* A 8; I A 19
*Data-TV* U 12; I U 39
*DFE (Delegationen för energiforskning)* I 12; I I 6
*Differentierade körkort* K 7; I K 23
*Disciplinärenden, förfarandet i vissa* Ju 1; I Ju 50
*Diskriminering, invandrare* A 9; I A 20
*Distriktsindelning, yrkesinspektionen* A 2; I A 14
*DNA-forskning* U 1; I U 29

E

*Eldningsanläggningar, omställbara* I 5; I I 21
*Elektronikens effekter på näringslivets utveckling* I 13; I I 25

*Elever, handikappade* U 10; I U 34
*Elevvårdsarbetet i skolan* U 5; I U 33
*Energiforskning, delegationen för* I 12; I I 6
*Energihushållning i befintlig bebyggelse* Bo 4; I Bo 10
*Energikommissionen* I 7; I I 11
*Energiområdet, prövning* I 16; I I 27
*ERU (Expertgruppen för regional utredningsverksamhet)* I 10; I I 1
*Exportförfattningar, översyn* H 4; –

**F**

*Familjevård för missbrukare* S 7; I S 42
*Fartyg, säkerhet* K 4; I K 20
*Fartygsmiljöutredningen* K 11; I K 5
*Finansiering av reformer, tilläggsdirektiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare* B 5; –
*Fjällsäkerheten, huvudmannaskapet* Jo 4; I Jo 29
*FLIK (Flygindustrikommittén)* Fö 1; I Fö 12
*Flygförare, civil luftfart* K 8; I K 25
*Flygindustrin, vissa frågor* Fö 1; I Fö 12
*Flygplatsfrågan, Stockholmsregionen* K 3; I K 19
*Folkbildningsutredningen* U 3; I U 12
*Folkrättens tillämpning* Fö 8; I Fö 17
*Formerna för stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet* UD 1; I UD 6
*Forskning, hybrid-DNA* U 1; I U 29
*Forsknings- och utvecklingsarbete inom skolväsendet* U 9; I U 36
*Forsknings- och utvecklingsinsatser, åtgärder vid beskattningen för att främja* B 7; I B 23
*Forskningssamverkan, högskolor m. fl.* U 2; I U 28
*Fritidsboendets framtida utveckling* Bo 2; I Bo 8
*Fyndlagstiftningsutredningen* Ju 6; I Ju 55
*Fördomar ifråga om invandrare* A 9; I A 20
*Företag inom servicenäringarna* H 1; I H 18
*Företagsutveckling* I 14; I I 24
*Försvaret, kvinnan i* Fö 2; I Fö 5
*Försvarskommitté, 1978 års (FK-78)* Fö 4; I Fö 13
*Försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred (HSF)* Fö 7; I Fö 16
*Försvarsmaktens fartyg, säkerheten* K 4; I K 20
*Försvarsmaktens ledningsutredning* Fö 3; I Fö 3
*Förvaltningslagen, översyn* Ju 11; I Ju 59

**G**

*Genbankutredningen* Jo 8; I Jo 5
*Genetiskt material, bevarande av* Jo 8; I Jo 5
*Gäststuderande* U 6; I U 30

**H**

*Hittegods, lagstiftning om* Ju 6; I Ju 55
*Homosexuellas situation* S 2; I S 37
*Huvudmannaskap, fjällsäkerheten* Jo 4; I Jo 29
*Huvudmannaskap, högskolan* U 13; I U 43
*Hybrid-DNA, skyddslagstiftning* U 1; I U 29
*Hyres- och bostadsrättsfastigheter, underhåll* Bo 5; I Bo 12

*Hälso- och sjukvård, försvarsmakten (HSF)* Fö 7; I Fö 16
*Högskolans forskningssamverkan* U 2; I U 28

I
*Importförfattningar, översyn* H 4; –
*Industrins råvarukostnadsutjämning* Jo 9; I Jo 34
*Industriverk, statens* I 14; I I 24
*Information om landskapet* Bo 7; –
*Informationssystem för bibliotek* U 8; I U 37
*Informationsteknologi, ny* U 12; I U 39
*Invandrare, diskriminering och fördomar* A 9; I A 20

J
*Järnväg, viss drift av Nora Bergslags* K 1; I K 18

K
*Kalibreringsutredning* I 8; I I 22
*Kapitalvinster, beskattning* B 8; I B 25
*Kartor, allmänna* Bo 1; I Bo 7
*Kategoritillhörighet, viss civilmilitär personal* Fö 6; I Fö 15
*Kommissionslagen, översyn* Ju 13; –
*Kommittéer, tilläggsdirektiv till samtliga* B 5; –
*Kommunal vuxenutbildning* U 4; I U 31
*Kommunala företag* Kn 2; I Kn 23
*Kommunalanställda, medbestämmande* Kn 3, 4; I Kn 21, 24
*Kungliga biblioteket, organisationsfrågor* U 8; I U 37
*Kvinnan i försvaret* Fö 2; I Fö 5
*Kontroll inom beskattningen* B 6; I B 5

L
*Landskapsinformation* Bo 7; –
*Lantmäteriets uppgifter om landskapet* Bo 7; –
*Ledningsutredning, försvarsmaktens* Fö 3; I Fö 3
*LIBRIS-systemet* U 8; I U 37
*LTO/LOB-utredningen* Ju 4; I Ju 53
*Luftfart, flygförare* K 8; I K 25
*Luftföroreningar, långväga transporter* Jo 2; I Jo 30
*Läkemedel, priskontroll* S 3; I S 36
*Läkemedelsindustridelegationen (LIND)* I 6; I I 6
*Läkemedelskontrollen, översyn* S 1, 5; I S 34
*Läkemedelsområdet, samarbete med vissa utvecklingsländer* S 8; I S 40
*Länsstyrelserna, organisationsfrågor* Kn 1; I Kn 10
*Lönsparande, nya former* E 2; I E 13

M
*Medbestämmande, kommunalanställda* Kn 3, 4; I Kn 21, 24
*Metrologisk verksamhet* I 8; I I 22
*Militära försvaret, ny befälsordning* Fö 5; I Fö 14
*Miljö- och naturresurspolitik, riktlinjer* Jo 3; I Jo 28
*Miljörisker, sjötransporter* Jo 6; I Jo 32
*Miljöskador, skadestånd* Ju 9; I Ju 58
*Mindre företag inom servicenäringarna* H 1; I H 18
*Missbrukare, familjevård* S 7; I S 42
*Mät- och kalibreringsutredning, 1978 års* I 8; I I 22

**N**

*Naturresurs- och miljöpolitik, riktlinjer* Jo 3; I Jo 28
*Neutralitet, folkrättens tillämpning* Fö 8; I Fö 17
*NOSA (Nya organisationskommittén för skyddat arbete m. m.)* A 4; I A 16
*Näringslivets utveckling med avseende på datatekniken och elektronikens effekter* I 13; I I 25
*Näringspolitisk delegation* Ju 7; I Ju 54
*Närradio och när-TV* U 11; I U 38
*Nääs, framtida användningen* U 7; I U 35

**O**

*Ockupation, folkrättens tillämpning* Fö 8; I Fö 17
*Olympiska vinterspel i Sverige* Jo 1; I Jo 26
*Omhändertagande av bl. a. berusade personer* Ju 4; I Ju 53
*Organisationskommitté för bildandet av regionala utvecklingsfonder* I 3; I I 18
*Organisationskommitté för skyddat arbete, ny (NOSA)* A 4; I A 16
*Organisationskommittén för vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet* U 8; I U 37
*Ortspressannonsering, vidgad* Ju 3; I Ju 52

**P**

*Parkeringsöverträdelser, tomtmark* K 10; –
*Pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete inom skolväsendet* U 9; I U 36
*Pilotutbildningsutredningen* K 8; I K 25
*Piteälven, vattenkraftändamål* Bo 3; I Bo 9
*Planeringsavdelningar, länsstyrelsernas* Kn 1; I Kn 10
*Post- och bankgiro* E 1; I E 2
*Produktion, varven* I 15; I I 26
*Produktkontrollens organisation, översyn* Jo 7; I Jo 33
*Provning inom energiområdet* I 16; I I 27

**R**

*Real beskattning, räntor och kapitalvinster* B 8; I B 25
*Reform, differentierade körkort* K 7; I K 23
*Reformer, finansiering* B 5; –
*Regional utredningsverksamhet* I 10; I I 1
*Regionala utvecklingsfonder* I 3; I I 18
*Rehabilitering, yrkesinriktad* A 6; I A 18
*Rekrytering, viss civilmilitär personal* Fö 6; I Fö 15
*Råvarukostnadsutjämning, industrins* Jo 9; I Jo 34

**S**

*Samordnad trafikpolitik* K 6; I K 24
*Samordning av ny befälsordning för det militära försvaret (SamD NBO)* Fö 5; I Fö 14
*Samtliga kommittéer och särskilda utredare ang. finansiering av reformer* B 5; –
*Semesterrätt* A 1; I A 13
*Serviceföretagsutredningen* H 1; I H 18
*Sjuk- och hälsovård, försvarsmakten* Fö 7; I Fö 16
*Sjukpenningförsäkringen, översyn* S 6; I S 41
*Sjöfartsverkets sjökortsframställning* K 5; I K 22
*Sjöfynd* Ju 6; I Ju 55
*Sjökortsframställning* K 5; I K 22

*Sjötransporter, miljörisker* Jo 6; I Jo 32
*Skadestånd, miljöskador* Ju 9; I Ju 58
*Skatteprocess, säkerhetsåtgärder* B 6; I B 5
*Skogsägareföretagen, vissa frågor* I 11; I I 23
*Skolväsendet, integration av handikappade elever i det allmänna* U 10; I U 34
*Skolväsendet, pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete* U 9; I U 36
*Skyddat arbete* A 4; I A 16
*Skyddslagstiftning, hybrid-DNA* U 1; I U 29
*Standardisering* I 4; I I 20
*Statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU)* I 14; I I 24
*Statens väg- och trafikinstituts verksamhet och finansiering* K 2; I K 21
*Statlig konsultverksamhet i utlandet* B 3; I B 21
*Statsföretags verksamhetsinriktning och mål* I 2; I I 17
*Stockholms internationella fredsforskningsinstituts (SIPRI) framtida verksamhet* UD 1; I UD 6
*Stockholmsregionen, flygplatsfrågan i* K 3; I K 19
*Studiestödsutredningen* U 14; I U 10
*Stöd till dagspressen* B 1; I B 19
*Sysselsättning, datateknikens effekter på* A 8; I A 19
*Sysselsättningsfrågor, delegationen för ungdomens* A 3; I A 15
*Säkerheten på försvarsmaktens fartyg* K 4; I K 20
*Särskild näringspolitisk delegation* Ju 7; I Ju 54

**T**

*Tandvårdsförsäkring, översyn* S 4; I S 38
*Taxinäringen* K 9; I K 26
*Text-TV* U 12; I U 39
*Tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande och lagen om omhändertagande av berusade personer (LTO/LOB-utredningen)* Ju 4; I Ju 53
*Tomtmark, parkeringsöverträdelser* K 10; –
*Totalförsvarets utveckling* Fö 4; I Fö 13
*Trafikinstitut, statens väg- och* K 2; I K 21
*Trafikpolitik, luftfartens roll* K 6; I K 24
*Traktamenten, beskattning* B 2; I B 20
*Transport, luftföroreningar* Jo 2; I Jo 30
*Tullagstiftningen, översyn* H 3; I H 19
*Tvångsmedelsreglering, förundersökning i brottmål* Ju 8; I Ju 56

**U**

*Underhållsfondsutredningen* Bo 5; I Bo 12
*Utbildning, flygförare till den civila luftfarten* K 8; I K 25
*Utbildning, viss civilmilitär personal* Fö 6; I Fö 15
*Utlandet, statlig konsultverksamhet* B 3; I B 21
*Utrikesrepresentationen* UD 2; I UD 7
*Utvecklingsfonder, regionala* I 3; I I 18
*Utvecklingsinsatser, åtgärder vid beskattningen för att främja* B 7; I B 23
*Utvecklingsländer, samarbete inom läkemedelsområdet* S 8; I S 40

**V**

*Vallagen, översyn* Ju 2; I Ju 51
*Vattenkraftändamål, överledning* Bo 3; I Bo 9
*Vindelälven, vattenkraftändamål* Bo 3; I Bo 9
*Vinterspel, olympiska* Jo 1; I Jo 26
*VTI-utredningen* K 2; I K 21
*Vuxenutbildning, kommunal* U 4; I U 31
*Växtförädling* Jo 5; I Jo 31

**Y**

*Yrkesinriktad rehabilitering* A 6; I A 18
*Yrkesinspektionens distriktsindelning, översyn* A 2; I A 14

**Ö**

*Öst Ekonomiska Byråns verksamhet* H 2; I H 20

## Innehåll

Bilaga 2, Kommittéberättelse 1978
Justitiedepartementet (Ju) ... 3
Utrikesdepartementet (UD) ... 73
Försvarsdepartementet (Fö) ... 77
Socialdepartementet (S) ... 101
Kommunikationsdepartementet (K) ... 135
Ekonomidepartementet (E) ... 168
Budgetdepartementet (B) ... 173
Utbildningsdepartementet (U) ... 201
Jordbruksdepartementet (Jo) ... 269
Handelsdepartementet (H) ... 288
Arbetsmarknadsdepartementet (A) ... 297
Bostadsdepartementet (Bo) ... 335
Industridepartementet (I) ... 370
Kommundepartementet (Kn) ... 408
Kronologiskt register till kommittédirektiv i departementsvis ordning ... 426
Kronologiskt register över direktiv som inte har redovisats i kommittéberättelsen tidigare ... 431
Sakregister ... 436